T.C.
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

17. YÜZYIL'A AİT HAREKELİ BİR ESER: KÂDİRÎ MUHYİDDÎN'İN MANZUM NASÎHAT-NÂMESİ (İNCELEME-METİN-SÖZLÜK-ÖZEL İSİMLER DİZİNİ-TIPKIBASIM)

Mehmet Emin TUĞLUK

Danışman
Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL

ADIYAMAN-2018

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL danışmanlığında, Mehmet Emin TUĞLUK tarafından hazırlanan "17. Yüzyıl'a Ait Harekeli Bir Eser: Kâdirî Muhyiddîn'in Manzum Nasîhat-nâme'si (İnceleme-Metin-Sözlük-Özel İsimler Dizini-Tıpkıbasım)" başlıklı çalışma 13.07.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı/başarısız bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN	İmza: .....
Danışman	: Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL	İmza: .....
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Şehrabanı ALLAHVERDİYEVA	İmza: .....
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Serdar YAVUZ	İmza: .....
Jüri Üyesi	: Dr. Öğrt. Üyesi Burak TELLİ	İmza: .....

13.07.2018

Doç. Dr. Mücahit ÇELİK

Enstitü Müdür V.

BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum **"17. Yüzyıl'a Ait Harekeli Bir Eser: Kâdirî Muhyiddîn'in Manzum Nasîhat-nâmesi (İnceleme-Metin-Sözlük-Özel İsimler Dizini-Tıpkıbasım)"** başlıklı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

13.07.2018

Mehmet Emin TUĞLUK

ÖZET

Doktora Tezi

17. Yüzyıl'a Ait Harekeli Bir Eser: Kâdirî Muhyiddîn'in Manzum Nasîhat-nâmesi

(İnceleme-Metin-Sözlük-Özel İsimler Dizini-Tıpkıbasım)

Mehmet Emin TUĞLUK

Adıyaman Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yeni Türk Dili Bilim Dalı

Temmuz, 2018

17. yüzyılda Osmanlı devlet yapısında ve sosyal hayatında görülen değişimlerin de etkisiyle nasîhatnâme türü eserlerin yazımında artış görülmüştür. Bu dönemde yazılan nasîhatnâmelerden biri de IV. Murat'a sunulmak üzere Kâdirî Muhyiddîn tarafından kaleme alınan manzum Nasîhat-nâme'dir.

Eserde Osmanlı Devleti'nin askerî, adlî, siyasî ve sosyal alanda yozlaşması, devlet kurumlarının işleyişinde aksaklıkların görülmeye başlanması gibi konular işlenmektedir. Eserde işlenen bu konularla ilgili Sultan IV. Murat'a nasihat edilmekte olup Sultan IV. Murat'a devlet nizamında ıslahat yapmasının şart olduğu hatırlatılmaktadır. Bunun yanısıra eserde dinî-tasavvufî konulara da yer verilmiştir.

Sade ve anlaşılır bir dil ile yazılan eserde Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan pek çok kelimeye rastlanmaktadır. Eser ses değişimleri açısından zengin örnekler içermektedir. Harekeli olan eser bu açıdan 17. yüzyıl söz varlığının düzlük-yuvarlak uyumunun tespitinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu çalışmayla eserin bilinen Milli Kütüphane nüshasına ek olarak bilinmeyen -biri tek ve eksiksiz nüshası olmak üzere- iki nüshasına daha ulaşılmıştır.

Eser; giriş, Kâdirî Muhyiddîn'in hayatı ve Nasîhat-nâme'si, dil incelemesi, çeviri yazılı metin, sözlük, özel isimler dizini ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır. Eserin giriş bölümünde 17. yüzyıl Osmanlı devletinin siyasî hayatı ve bu dönemde yazılan nasihatnâmelere değinilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde Kâdirî Muhyiddîn'in hayatı ve Nasîhat-nâmesi hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın dil incelemesi bölümünde eser ünlü ve ünsüz harflerin yazımı, ses ve şekil bilgisi açısından incelenmiştir. Çalışmanın sözlük bölümünde seçkiye dayalı sözlük hazırlanmıştır. Çalışmanın özel isimler dizininde eserde geçen özel isimler ve bunların geçtiği yerler verilmiştir. Çalışmanın metin bölümünde eserin Latin harfli çeviri yazısı yapılmıştır. Çalışmanın sonuna eserin Topkapı Sarayı nüshasının tıpkıbasımı ilave edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kâdirî Muhyiddîn, Nasîhat-nâme, Harekeli Metin, 17. Yüzyıl, Eski Anadolu Türkçesi.

ABSTRACT

Doctoral Thesis

A Text with Vowel Point that Belongs to 17th Century:
Kâdirî Muhyiddîn's In Verse Nasîhât-nâme (Advice Book)
(Analysis-Text-Dictionary-index of special names-Facsimile)

Mehmet Emin TUGLUK

Adıyaman University

Enstitute of Social Sciences

Departmant of Turkish Language and Literature

Departmant of New Turkish Language Literature

July, 2018

In the 17th century due to the influence of changes in the structure of state and social life, an increasement has been seen in the writing of text of advice book types. One of the advice books is the in verse advice book that was written by Kadiri Muhyiddin to present Sultan Murat IV.

The text generally treats that the Ottoman empire degenerated in the military, judiciary, politcal and social spheres, discruptions were observed in the functioning of government agencies. In many parts of the text, Sultan IV. Murat's name has been given and advised him and it has been remembered that it's necessary to reform the system of state. In addition to this, religious and sufistic topics have been mentioned in the text.

In the text, written with a simple and understandable language, many archaic words that are used in Old Turkish, Old Anatolian Turkish and Turkey Turkish are encoutered. The text contains many rich samples in terms of sound changes. In this respect the text with vowel point plays a significiant role in the determination of harmony of vowel and round of vocabulary of the 17th Century.

The text consists of introduction, the life of Kadiri Muhyiddin and his Advice book, language examination, the text of transcription, dictionary, proper nouns index (person and gazetteer) and facsimile. Political life of 17th Century of Ottoman state and advice books written in this period have been mentioned. In the first part of the study, the information about the life of Kadiri Muhyiddin and his advice book has been given. In the language examination part of study, the text has been examined in terms of writing vowel and consonant letters, voice and morphology. In the dictionary part of study, the dictionary based on the selection has been prepared. In the proper nouns of index, the proper nouns mentioned in the text and the places where they passed are given. In the study of text part, the text's transcription of Latin characters has been made. The text's facsimile of Topkapı Palace's copy has been added at the end of study.

Keywords: Kadiri Muhyiddin, Advice Book, Text with Vowel Point, 17th Century, Old Anatolian Turkish

ÖN SÖZ

17. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin duraklama devrini yaşadığı dönemdir. Osmanlı Devleti bu dönemde en geniş sınırlarına ulaşmış bununla birlikte devlet içerisinde askerî, siyasî, sosyal ve adlî başta olmak üzere birçok alanda yozlaşmalar da başlamıştır. Bu yozlaşmalar birçok devlet adamı, ulema, şair ve yazar tarafından fark edilmiş ve bu olumsuz gidişatı durdurmak için çözüm önerileri sunan eserler kaleme alınmıştır. Bu dönemde kaleme alınan eserlerden biri de Kâdirî Muhyiddîn'e ait manzum Nasîhat-nâme'dir.

Kâdirî Muhyiddîn Nasîhat-nâme'sinde; kahvehanelerin arttığı, tütün kullanımının yaygınlaştığı, devlet adamları ve vezirlerin uzun süreli olarak idarede kalamadıkları ve bu nedenle devlet yönetiminde zaafiyetler oluştuğu, Rusların ve Kazakların Karadeniz kıyılarını yakıp yıktığı ve Sultan IV. Murat'ın bu duruma duyarsız kaldığı, kadıların aldıkları rüşvete göre hüküm verdikleri, rüşvetsiz hüküm verilmediği, memuriyetlerin hediye ve rüşvetle alınıp satıldığı, lüks ve israf düşkünlüğünün arttığı, küçüğün büyüğe saygısının kalmadığı, hürmetin azaldığı, meşâyih tabakasının bozulduğu gibi birçok konuya değinir.

Kâdirî Muhyiddîn, eleştiri, tespit ve önerilerini sözü eğip bükmeden dile getirmiştir. Nasîhat-nâme'sinde; bozulan devlet yönetimini ve yozlaşan toplum hayatını oldukça sert ifadelerle eleştirmektedir. Kâdirî Muhyiddîn, döneminde karşılaştığı olumsuzlukları sadece eleştirmekle kalmaz ayrıca bu olumsuzluklara karşı çözüm önerileri de sunar. Kâdirî Muhyiddîn'in özellikle devlet yönetiminde eleştirilere getirdiği çözüm önerileri Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâme'sini bitirdiği yıl tahtı tam olarak ele geçiren Sultan IV. Murat tarafından süratle hayata geçirilmeye başalanacaktır. Kâdirî Muhyiddîn eserde derdinin ulûfe olmadığını, tek derdinin devlet ve diyanet olduğunu, kimseden bir şey beklemediğini belirtmektedir.

Eserde bir kelimenin farklı harflerle yazıldığı örneklere de rastlanmaktadır. Bu örneklerin bir kısmı fazla harf, eksik harf, yanlış harekelendirme, hareke kullanmama, harflerin yanlış yazılması (özellikle harflere ait noktaların yanlış yere konulması, konulmaması veya fazla konulması) vb. nedenlerden kaynaklanmaktadır: ʿayn (ع) yerine elif (ا): *reʿāyā*-rāyāya (1159), rāyāda (1162), rāyāya (1163); zel (ذ) yerine ze (ز) : leẕẕet-lezzet (5424, 5575, 5591), ẕevḳ-zevḳ (147); re (ر) yerine dal

(د): *ẖod-ẖor (2861);* re (ر) yerine ze (ز): *kazı-karı (2779);* sad (ص) yerine ṭı (ط): *ṭırāt-ṣırāt (3328);* sad (ص) yerine peltek se (ث): *ṣavāb-ṣevāb (3789).* Bu tür yazımlardan bazılarının 17. yüzyıl Türkçesinde kullanılabileceğini düşünerek kelimelerde herhangi bir değişikliğe gitmedik. Ancak müstensih hatasına kanaat getirdiğimiz örneklerde kelimenin doğru şeklini yazdık bu durumu da dipnotta gerekçesiyle birlikte belirttik.

Eserde sayfaların üst orta kenarlarında sayfa numaralarını gösteren sonradan konulduğunu düşündüğümüz Arapça rakamlarla sayfa numaraları bulunmaktadır. Tezin sonuna eklediğimiz tıpkıbasımda sayfaların alt orta kısmına 1b, 2a, 2b, 3a… şeklinde varak numaralarını gösteren işaretlemeler tarafımızca konulmuştur.

Eserde geçen ayet ve hadisler çeviri yazılı metin içerisinde italik yapılmış ve anlamları dipnotta verilmiştir.

Çalışma; Giriş, Kâdirî Muhyiddîn'in Hayatı ve Nasîhat-nâme'si, Dil İncelemesi, Çeviri Yazılı Metin, Sözlük, Özel İsimler Dizini ve Tıpkıbasım olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın giriş bölümünde 17. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin siyasî, askerî ve sosyal hayatı ana hatlarıyla ele alınmıştır. Bu bölümde nasihatnâme türü ve 17. yüzyılda yazılan nasihatnâmeler hakkında da bilgi verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde Kâdirî Muhyiddîn'in Hayatı ve eseri, eserinin yazım tarihi, eserinin türü, eserinin muhtevası, eserin nüshaları gibi konular hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü dil incelemesi ile imla özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Dil incelemesi ve imla özellikleri bölümünde ünlü ve ünsüz harflerin kelime baş orta ve sonunda yazımı incelenmiştir. Ünsüz harfler verilirken tüm ünsüzler verilmemiş sadece birbiriyle karıştırılan ve problemli olarak değerlendirilebilecek ünsüz harfler incelenmiştir. Bu bölümde örneklerin hem Arap harfleriyle hem Latin harfli çeviri yazılı şekliyle verilmesine dikkat edilmiştir.

Çalışmanın ses bilgisi kısmında ünlü ve ünsüz harfler incelenmiştir. Bu kısımda ünlü ve ünsüz harflerle ilgili ses olayları örnekleriyle birlikte verilmiştir. Ünlü harfler; kalınlık-incelik uyumu, düzlük-yuvarlaklık uyumu, ünlü düşmesi, ünlü birleşmesi (ünlü kaynaşması), ünlü daralması, ünlü türemesi ve ünlü değişimleri

açısından değerlendirilmiştir. Ünsüz harfler; ünsüz benzeşmesi (ünsüz uyumu), ünsüz türemesi, ünsüz ikizleşmesi, ünsüz yumuşaması, ünsüz düşmesi, hece yutulması (büzüşme) ve ünsüz değişimleri açısından değerlendirilmiştir.

Şekil bilgisi kısmında ise sözcük türleri isim, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem ve fiil başlığı altında ele alınmıştır. Ayrıca bu kısımda yapım ve çekim ekleri de örnekleriyle birlikte ele alınmıştır.

Çalışmanın çeviri yazı bölümünde Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe yazmalarına Y. 2636 numarasıyla kayıtlı nüshanın çeviri yazısı yapılmıştır. Çeviri yazılı metinde genel kabul gören çeviri yazım işaretlerinin kullanılmasına dikkat edilmiştir. Eser, Times Turkish Transcription yazı karakteri ve 12 punto ile çeviri yazıya aktarılmıştır.

Çeviri yazıda özel adların ilk harfleri büyük yazılmıştır. Eserde noktalama işareti olarak sadece özel isimlere gelen çekim eklerini ayırmada kullanılan kesme işareti kullanılmıştır. Nokta, virgül, soru işareti, yay ayraç vb. noktalama işaretleri kullanılmamıştır.

Çalışmanın sözlük bölümünde eserin kapsamlı bir sözlüğü hazırlanmıştır. Sözlükte Türkçe kelimelerle birlikte Arapça ve Farsça kökenli kelimelere de yer verilmiştir. Sözlükte Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinden kalma sözcükler ile Anadolu Türkçesi ağızlarında kullanılan kelimelere özellikle yer verilmiştir. Sözlükte kelimeler alfabetik olarak sıralanmıştır. Kelimelerin hangi dile ait olduğu kelimeden hemen sonra parantez içinde kısaltma kullanılarak verilmiştir. Sözlük bölümünde kelimelerin anlamlarından sonra gelen sayılar çeviri yazılı metinde geçen beyit ve varak numaralarını göstermektedir.

Çalışmanın özel isimler dizini bölümünde eserde geçen özel isimlerin dizini alfabetik olarak hazırlanmıştır. Özel isimler dizininde, özel isimlerin yanındaki sayılar çeviri yazılı metinde geçen beyit ve varak numaralarını göstermektedir.

Çalışmanın tıpkıbasım bölümünde ise Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe yazmalarına Y. 2636 numarasıyla kayıtlı eserin tıpkıbasımı verilmiştir. Böylelikle eserin tıpkıbasımına kolay bir şekilde ulaşılması ve eserin çeviri yazılı metniyle tıpkıbasımının kolaylıkla karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Eserde yapılan kısaltmalarda Türk Dil Kurumunun yazım kılavuzu esas alınmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında birbirinden değerli birçok kimsenin yardımını gördüm. Hepsine teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Tez çalışmamın danışmanlığını yapan ve tez boyunca bana her türlü kolaylığı gösteren hocam Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL'a, Türkoloji çalışmalarına ömrünü adamış kıymetli hocam Prof. Dr. Gürer Gülsevin'e, tezin ortaya çıkmasında büyük katkılar sunan Prof. Dr. Şehrabanı ALLAHVERDİYEVA, Doç. Dr. Ahmet TANYILDIZ, Dr. Öğretim Üyesi Habibe KAZANCIOĞLU ve Dr. Öğretim Üyesi Burak TELLİ'ye doktora öğrenimime başlamamda beni her zaman cesaretlendirip teşvik eden Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK ve Doç. Dr. Serdar YAVUZ'a, bilgisayarla ilgili teknik konularda yardımlarını esirgemeyen Büşra YILDIRIM'a, bu yorucu süreçte maddi ve manevî yardımlarıyla her zaman yanımda olan annem, babam ve eşime, vaktinden çaldığım kızım Meryem'e teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

Adıyaman, Temmuz, 2018 **Mehmet Emin TUĞLUK**

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI

Bireyi ve toplumu doğruluğa sevk etme yanlışlardan uzaklaştırma amacı güden nasihatnâme örneklerine manzum ve mensur olarak rastlanmaktadır. Osmanlı Devleti'nde duraklama ve gerileme döneminde, bozulan devlet yönetimi ve toplumsal hayatta yaşanan yozlaşmaya bağlı olarak birçok devlet ve din adamı, şair ve yazar tarafından durum tespiti ve çözüm önerileri sunan eserler kaleme alınmıştır. Bu eserlerden biri de Kâdirî Muhyiddîn'e ait manzum Nasîhat-nâme'dir.

Manzum ve harekeli bir eser olan Nasîhat-nâme, 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesinde ses değişimleri ile ünlülerin düzlük yuvarlaklık uyumunun tespitine kaynaklık edecek önemli bir eserdir. Eser Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesine ait birçok kelime bulundurması, harekeler vasıtasıyla dudak uyumunun tespitini kolaylaştırması açısından dönemin dil özelliklerinin tespitinde büyük öneme sahiptir.

Eserin Topkapı nüshası üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora düzeyinde akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmayla eserin bilinmeyen İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı nüshası ve Topkapı Sarayı Nüshası ilim dünyasına tanıtılmıştır. Ayrıca eserin 7997 beyit ve 278 varaktan oluşan hacimli eksiksiz ve tek nüshası olan Topkapı Sarayı nüshasının transkripsiyonlu çevirisi ve dil incelemesi yapılmış eserin seçkiye dayalı kapsamlı sözlüğü ile özel isimler dizini hazırlanıp araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **İV**

ABSTRACT ..... **Vİ**

ÖN SÖZ ..... **Vİİİ**

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI ..... **Xİİ**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **XXV**

KISALTMALAR ..... **XXVİ**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KÂDİRÎ MUHYİDDÎN'İN HAYATI VE NASÎHAT-NÂMESİ

1.1. KÂDİRÎ MUHYİDDÎN'İN HAYATI **9**

1.2. KÂDİRÎ MUHYİDDÎN'İN NASÎHAT-NÂMESİ **13**

1.2.1. Eserin Yazılış Tarihi **14**

1.2.2. Eserin Türü **15**

1.2.3. Eserin Yazılış Amacı **21**

1.2.4. Eserin Muhtevası **24**

1.2.5. Eserin Nüshaları **41**

1.2.5.1. Topkapı Sarayı Müzesi Nüshası **41**

1.2.5.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nüshası **43**

1.2.5.3. Milli Kütüphane Nüshası 45

İKİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

2.1. İMLA YAZIM ÖZELLİKLERİ 47

2.1.1. Ünlülerin Yazımı 49

2.1.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı 50

2.1.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı 52

2.1.1.3. /ı/ Ünlüsünün Yazımı 53

2.1.1.4. /i/ Ünlüsünün Yazımı 54

2.1.1.5. /o/ Ünlüsünün Yazımı 56

2.1.1.6. /ö/ Ünlüsünün Yazımı 56

2.1.1.7. /u/ Ünlüsünün Yazımı 57

2.1.1.8. /ü/ Ünlüsünün Yazımı 58

2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı 59

2.1.2.1. /b/ ve /p/ Ünsüzlerinin Yazımı 59

2.1.2.2. /c/ ve /ç/ Ünsüzlerinin Yazımı 60

2.1.2.3. /g/ ve /ġ/ Ünsüzlerinin Yazımı 61

2.1.2.4. /k/ ve /ķ/ Ünsüzlerinin Yazımı 63

2.1.2.5. /s/ Ünsüzünün Yazımı 64

2.1.2.6. /t/ Ünsüzünün Yazımı 65

2.1.2.7. /ñ/ Ünsüzünün Yazımı 66

2.1.3. Yardımcı İşaretlerin Kullanımı 68

2.1.3.1.Üstün 68

2.1.3.2. Esre 68

2.3.1.3. Ötre 68

2.3.1.4. Tenvin 69

2.3.1.5. Cezm 69

2.3.1.6. Şedde 70

2.3.1.7. Hemze 71

2.3.1.8. Çeker 72

2.3.1.8. 1. Yukarı Doğru Çeker 72

2.3.1.8.2. Aşağı Doğru Çeker 72

2.2. SES BİLGİSİ (FONETİK) 73

2.2.1. Ünlüler 73

2.2.1.1. Ünlü Uyumları 73

2.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik (artlık-önlük) Uyumu 73

2.2.1.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumuna Girmeyenler 74

2.2.1.1.1.1.1. Türkçe Kökenli Olup Uyuma Girmeyenler 74

2.2.1.1.1.1.2. Ünlü Uyumunu Bozan Ekler 74

2.2.1.1.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumuna Girenler 75

2.2.1.1.1.2.1. Türkçe Kökenli Olup Uyuma Girenler 75

2.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu 76

2.2.1.1.2.1. Kelimelerde Yuvarlaklaşma 76

2.2.1.1.2.1.1. /g/, /ġ/ Seslerinin Düşmesi Sebebiyle Yuvarlak Ünlü Taşıyan Kelimeler76

2.2.1.1.2.1.2. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle Yuvarlak Ünlü Taşıyan Kelimeler 77

2.2.1.1.2.1.3. Yapım Eklerindeki Yuvarlaklık Sebebiyle Yuvarlak Ünlü Taşıyan Kelimeler 77

2.2.1.1.2.1.4. Bir Sebebe Bağlı Olmadan Yuvarlak Ünlü Taşıyan Kelimeler 77

2.2.1.1.2.2. Eklerde Yuvarlaklaşma 78

2.2.1.1.2.2.1. Ünlüsü Aslında Yuvarlak Olan Ekler 79

2.2.1.1.2.2.2. Ünlüsü Sonradan Yuvarlaklaşmış Olan Ekler 84

2.2.1.1.2.2.3. Düz Ünlü Taşıyan Ekler..... 91

2.2.1.2. Ünlü Düşmesi 101

2.2.1.3. Ünlü Birleşmesi (Ünlü Kaynaşması)..... 103

2.2.1.4. Ünlü Daralması..... 103

2.2.1.5. Ünlü Türemesi 103

2.2.1.6. Ünlü Değişmeleri 104

2.2.1.6.1. /i/, /e/ Meselesi..... 105

2.2.1.6.2. o/u ve ö/ü Meselesi 109

2.2.1.6.3. u > ı, u > i, ü > i Değişimi..... 110

2.2.1.6.4. a > e Değişimi 111

2.2.1.6.5. a > ı Değişimi 112

2.2.1.6.6. e > ü Değişimi 112

2.2.1.6.7. e > ö Değişimi 112

2.2.1.6.8 ı > i Değişimi 112

2.2.1.6.9. ı > u Değişimi 113

2.2.1.6.10. ı > ü Değişimi 113

2.2.1.6.11. i > ü Değişimi 113

2.2.1.6.12. u > a Değişimi 113

2.2.1.6.13. o > ü Değişimi 114

2.2.1.6.14. o > a Değişimi 114

2.2.2. Ünsüzler 114

2.2.2.1. Ünsüz Benzeşmesi (Ünsüz Uyumu) 115

2.2.2.1.1. İmlası Kalıplaşmış Ekler 116

2.2.2.2. Ünsüz Türemesi 117

2.2.2.3. Ünsüz İkizleşmesi 119

2.2.2.4. Ünsüz Ötümlüleşmesi (Yumuşama) 120

2.2.2.4.1. Kelime Sonundaki Seslerde Ötümlüleşme 120

2.2.2.4.2. Kelimelerin İçinde Ötümlüleşme 123

2.2.2.4.3. Eklerde Ötümlüleşme 123

2.2.2.5. Ünsüz Düşmesi 125

2.2.2.6. Hece Yutulması (Büzüşme) 127

2.2.2.7. Ünsüz Değişmeleri 128

2.2.2.7.1. k > g Değişimi 128

2.2.2.7.2. ḳ > ħ Değişimi 129

2.2.2.7.3. b > v Değişimi 130

2.2.2.7.4. v > b Değişimi 130

2.2.2.7.5. b > p Değişimi 130

2.2.2.7.6. n > m Değişimi 131

2.2.2.7.7. m > b Değişimi 132

2.2.2.7.8. s > z Değişimi 132

2.2.2.7.9. d > z Değişimi 132

2.2.2.7.10. d > y Değişimi 132

2.2.2.7.11. g > v Değişmesi 133

2.2.2.7.12. v > ġ Değişimi 133

2.2.2.7.13. ġ > v Değişimi 133

2.2.2.7.14. t > d Değişimi 133

2.2.2.7.15. g > c Değişimi 135

2.3. ŞEKİL BİLGİSİ (MORFOLOJİ) 135

2.3.1. İsim (Ad) 135

2.3.1.1. Çokluk Ekleri 135

2.3.1.2. İyelik Ekleri 136

2.3.1.3. +ki Aitlik Eki 139

2.3.1.4. Hâl Ekleri 139

2.3.1.4.1.Yalın Hâl (Nominatif) 140

2.3.1.4.2. Belirtme (Akuzatif) Hâli Eki..... 140

2.3.1.4.3. Yaklaşma (Datif) Hâli Eki..... 140

2.3.1.4.4. Bulunma (Lokatif) Hâli Eki..... 141

2.3.1.4.5. Ayrılma (Ablatif) Hâli Eki..... 141

2.3.1.4.6. İlgi (Genitif) Hâli Eki..... 142

2.3.1.4.7. Eşitlik Hâli Eki..... 142

2.3.1.4.8. Vasıta (İnstrumental) Hâli Eki..... 143

2.3.1.4.9. Yön Gösterme Hâli Eki..... 143

2.3.1.4.10. Hâl Eklerinin Birbirinin Yerine Kullanımı..... 144

2.3.1.4.10.1. Belirtme Hâl Ekinin Yerine Yalın Hâl..... 144

2.3.1.4.10.2. Belirtme Hâl Eki Yerine Yönelme Hâli..... 144

2.3.1.4.10.3. Yönelme Hâl Ekinin Yerine Yalın Hâl..... 144

2.3.1.4.10.4. Yönelme Hâl Eki Yerine Belirtme Hâli..... 144

2.3.1.4.10.5. Bulunma Hâl Eki Yerine Yönelme Hâli... 145

2.3.1.4.10.6. Ayrılma Hâl Eki Yerine Bulunma Hâli..... 145

2.3.1.5. İsim Tamlaması..... 145

2.3.1.5.1. Belirtili İsim Tamlaması..... 146

2.3.1.5.2. Belirtisiz İsim Tamlaması..... 146

2.3.1.5.3. Zincirleme İsim Tamlaması..... 146

2.3.1.6. İsimden İsim Yapma Ekleri..... 147

2.3.1.7. Fiilden İsim Yapma Ekleri..... 148

2.3.1.8. İsimlerde Soru Ekleri..... 149

2.3.2. Zamir 149

2.3.2.1. Şahıs Zamirleri 149

2.3.2.2. İşaret Zamirleri 151

2.3.2.3. Dönüşlülük Zamirleri 151

2.3.2.4. Belirsizlik Zamirleri 152

2.3.2.5. Soru Zamirleri 153

2.3.2.6. Bağlama Zamiri 153

2.3.3. Sıfat 153

2.3.3.1. Niteleme Sıfatları 154

2.3.3.2. Belirtme Sıfatları 154

2.3.3.2.1. Sayı Sıfatları 154

2.3.3.2.1.1. Asıl Sayı Sıfatları 155

2.3.3.2.1.2. Sıra Sayı Sıfatları 157

2.3.3.2.1.3. Üleştirme Sayı Sıfatları 157

2.3.3.2.2. İşaret Sıfatları 158

2.3.3.2.3. Belirsizlik Sıfatları 158

2.3.3.2.4. Soru Sıfatları 159

2.3.3.3. Sıfat-Fiiller 160

2.3.4. Zarf 161

2.3.4.1. Hâl (Durum) Zarfları 161

2.3.4.2. Zaman Zarfları 161

2.3.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları 162

2.3.4.4. Yer-Yön Zarfları 162

2.3.4.5. Soru Zarfları 163

2.3.4.6. Zarf-Fiiller 163

2.3.5. Edat 166

2.3.5.1. Son Çekim Edatları 166

2.3.5.1.1. Tek Başına Kullanılanlar 166

2.3.5.1.2. Yönelme Hâl Eki İle Kullanılanlar 170

2.3.5.1.3. Ayrılma Hâl Eki İle Kullanılanlar 170

2.3.6. Bağlaç 171

2.3.6.1. Anlamlarına Göre Bağlaçlar 172

2.3.6.1.1. Şart Bildiren Bağlaçlar 172

2.3.6.1.2. Sıralama Bildiren Bağlaçlar 172

2.3.6.1.3. Kuvvetlendirme Bildiren Bağlaçlar 173

2.3.6.1.4. Sebep Bildiren Bağlaçlar 174

2.3.6.1.5. İstisna Bildiren Bağlaçlar 175

2.3.6.1.6. Açıklama Bildiren Bağlaçlar 175

2.3.6.1.7. Atıf Vavı 177

2.3.6.2. İşlevlerine Göre Bağlaçlar 178

2.3.6.2.1. Kelimeleri Bağlayan Bağlaçlar 178

2.3.6.2.2. Cümleleri Bağlayan Bağlaçlar 179

2.3.7. Ünlem 183

2.3.8. Fiil 185

2.3.8.1. Olumsuzluk Eki 185

2.3.8.2. Şahıs Ekleri 186

2.3.8.2.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri 186

2.3.8.2.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri 187

2.3.8.2.3. Emir Kipi Şahıs Ekleri 188

2.3.8.3. Fiil Çekimi 189

2.3.8.3.1. Haber Kipleri 189

2.3.8.3.1.1. Görülen Geçmiş Zaman 189

2.3.8.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman 191

2.3.8.3.1.3. Şimdiki Zaman 193

2.3.8.3.1.4. Gelecek Zaman 194

2.3.8.3.1.5. Geniş Zaman Eki 196

2.3.8.3.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri 198

2.3.8.3.2.1. İstek Kipi 199

2.3.8.3.2.3. Emir Kipi 201

2.3.8.3.2.3. Şart Kipi 205

2.3.8.3.2.4. Gereklilik Kipi 209

2.3.8.4. Çekimli Fiil 210

2.3.8.4.1. Basit Çekimli Fiil 210

2.3.8.4.2. Birleşik Çekimli Fiil 211

2.3.8.4.2.1. Hikaye Birleşik Çekimi 211

2.3.8.4.2.2. Rivayet Birleşik Çekimi 212

2.3.8.4.2.3. Şart Birleşik Çekimi 213

2.3.8.5. Ek Fiil 214

2.3.8.5.1. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı 214

2.3.8.5.2. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanı 215

2.3.8.5.3. Ek Fiilin Geniş Zamanı 215

2.3.8.5.4. Ek Fiilin Şartı 216

2.3.8.5.5. Ek Fiilin Zarf-Fiili 216

2.3.8.6. İsimden Fiil Yapım Ekleri 217

2.3.8.7. Fiilden Fiil Yapım Ekleri 217

2.3.8.8. Birleşik Fiiller 218

2.3.8.8.1. İsim+Fiil Şeklinde Kurulan Birleşik Fiiller 219

2.3.8.8.2. Fill+Fiil (Bir Yanı Zarf-Fiil Bir Yanı Fiil) Birleşik Fiiller: Tasvir Fiilleri 221

2.3.8.8.3. Anlam Kaynaşmasına Uğramış ve Deyimleşmiş Birleşik Fiiller 221

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

3.1. ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ 223

3.2. ÇEVİRİ YAZILI METİN 225

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

4.1. SÖZLÜK HAZIRLANIŞ DÜZENİ 1028

4.2. SÖZLÜK 1032

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

5.1. ÖZEL İSİMLER DİZİNİ HAZIRLANIŞ DÜZENİ 1226

5.2. ÖZEL İSİMLER DİZİNİ 1229

SONUÇ 1272

KAYNAKÇA 1278

ÖZGEÇMİŞ 1290

TIPKIBASIM 1291

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Eser Yazım Tarihini Gösterir Tablo 14
Tablo 2: Zamir Kökenli Şahıs Ekleri 187
Tablo 3: İyelik kökenli şahıs ekleri 188
Tablo 4: Emir kipi şahıs ekleri 189

KISALTMALAR

Ar. : Arapça
bağ. : Bağlaç
bk. : Bakınız
C : Cilt
çev. : Çeviren
DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
ed. : Edat
Ed. : Editör
ET : Eski Türkçe
EAT : Eski Anadolu Türkçesi
Far. : Farsça
H. : Hicri
hzl. : Hazırlayan
Hz. : Hazreti
İtal. : İtalyanca
Lat. : Latince
M. : Miladi
mec. : Mecaz
S : Sayı
s. : Sayfa
sdl. : Sadeleştiren
sf. : Sıfat
Sırp. : Sırpça
TEİS : Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
TS : Türkçe Sözlük
TT : Türkiye Türkçesi
ünl. : Ünlem
vb. : ve benzeri
vd. : ve diğerleri
vr. : Varak

vs. **:** Vesaire

Yun. **:** Yunanca

yy. **:** Yüzyıl

zf. **:** Zarf

zm. **:** Zamir

> **:** Kelimenin yeni biçimini anlatır

< **:** Kelimenin kaynağını anlatır

’ **:** Hemze harfini karşılar

‘ **:** Ayn harfini karşılar

GİRİŞ

Osmanlı Devleti, Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566)'ın son yıllarından itibaren genişleyen devlet sınırlarının da etkisiyle malî yönden sıkıntılı bir döneme girmiş, bu durum iç düzende sarsıntılar oluşturmaya başlamıştır. Bu sıkıntılı süreç III. Murat (1574-1595) devrinde uzun süren savaşların devlet ekonomisine getirdiği yük ve devlet adamlarının padişahları yanlış yönlendirmesi ile devlet sisteminin bozulmasına yol açmıştır. (Kütükoğlu, 1960: 623-624)

Osmanlı Devleti'ni gerileme ve çöküşe sürükleyen sebepler özellikle XVI. yüzyılda başlayan nüfus artışı, malî buhranlar, askerî sistemdeki değişimler, Celalî isyanları ile düşünce ve kültür hayatındaki değişmeler gibi sebeplere dayanmaktadır.

XVI. yüzyılda Anadolu'da önemli bir nüfus artışı olmuş fakat ziraî alanlar bu nüfus artışına cevap verememiş böylelikle Anadolu'da yersiz yurtsuz bir kalabalık meydana gelmiştir. Bu insanlar geçim kaynağı olarak tek çıkar yolu devlet ve ümera kapısında "kapı halkı" olmakta görmüşlerdir. Devlet ve ümera kapısında iş bulamayanlar ise "garip-yiğit" adları altında çoğunluğu teşkil etmişlerdir. Bunların bir kısmı medreselere girmiş ancak çoğu istihdam edilemedikleri için imaretlerin etrafında başı boş gruplar oluşturmuşlardır. (İlgürel, 1993: 253) Anadolu'dan büyük şehirlere gelen çoğunluğu gençlerden oluşan bu işsiz ordusu şehirlerin sosyal yaşantısının bozulmasına yol açmıştır. Gerçi Osmanlı Devleti'nde yardıma muhtaç bu tür kimseler için imaret benzeri (Kazancıoğlu, 2017) yardım kuruluşları vardır. Ancak bu hayır kurumları da tüm işlevselliklerine rağmen sosyal yapıdaki bozulmanın önüne geçememişlerdir. Çoğunluğu bekar gençlerden oluşan bu insanlar bekar odalarında ve hanlarda kalmaya başlamaışlardır. Yine bu dönemde şehirlerde kahvehanelerin sayısında büyük bir artış olmuş zamanla bu kahvehaneler, bekar odaları ve hanlar içkinin, fuhşun, kumarın ve soygunculuğun merkezi olmaya başlamışlardır. (Akdağ: 1975: 204)

Fransa ve İngiltere'ye kapitülasyonların verilmesi, Amerika kıtasının keşfi, Avrupa'da ve Amerika'da değerli madenlerin bulunması ve işlenmeye başlanması gibi birçok sebep 17. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin iktisadî olarak bunalıma

sürüklenmesinde etkili olduğu gibi artan enflasyon da halk üzerinde oldukça menfi bir tesir yapmıştır. Çarşı ve pazarlar ayarı düşük paralarla dolmuş ve piyasalardaki denge altüst olmuştur. (İlgürel, 1993: 253) Ayrıca vergi miktarında değişiklik olmadığı için akçenin değerinin düşmesiyle vergi gelirlerleri de azalmıştır. Devlet, vergi gelirindeki düşüşün önüne geçebilmek için sefer zamanında masraflarını karşılamak için *tekâlif-i divâniyye* ve artan ihtiyaçları karşılamak için alınan *avârız-ı divâniyye* vergilerinin miktarını arttırmış ve bu vergileri devamlı hale getirmiştir. (Akdağ, 1996: 213) Bir yandan da devlet yönetiminde liyakat sistemi ortadan kalkmış devlet görevleri özellikle saray erkânının da desteğiyle rüşvetle alınıp verilmeye başlanmıştır. Anadolu'daki isyancılarla baş edemeyen devlet yönetiminin isyancıbaşlarına paşalık, vezirlik vb. görevleri vermek suretiyle isyanları bastırmaya çalışması devlet yönetiminde liyakatı ortadan kaldıran önemli ögelerden olmuştur. Bu durum enderun sistemi ve ilmiye sınıfının da bozulmasını beraberinde getirmiştir.

17. yüzyılda kadıların ehil olmayan liyakatsiz kişilerden seçilmesi adalet sistemini bozmuş liyakatsiz kadılar verilen rüşvete göre hükümler vermeye başlamışlardır. Bu dönemde tecbüreli devlet adamları ve vezirlere iyi gözle bakılmamıştır. Vezirler de görevlerini yerine getirmekten ziyade zorbaları, liyakatsiz kadıları, valileri, saray erkânını mutlu etme çabası içerisine girmişlerdir. Bu kötü gidişe dur demek isteyen başarılı devlet adamları ise zorba ve liyakatsiz kimselerle iş gören bir kısım saray erkânının da çabalarıyla ya görevlerinden azledilmişler ya da idam edilmişlerdir. Hatta yeniçeri isyancıları ve kapıkulu zorbaları kendi çıkarları aleyhindeki padişahlara karşı birçok kez isyan etmiş ve bu sebeple -Sultan Genç Osman'ın 1622 yılında öldürülmesi olayında olduğu gibi- padişahı dahi öldürmekten çekinmemişlerdir. (Akdağ, 1996: 218-219)

Askerî alanda meydana gelen önemli değişimler ise tımarlı sipahi askerlerinin önemini yitirmesi, şehirlerdeki altı-bölük ve yeniçeri askerlerinin hâkimiyeti ele alması, (Parmaksızoğlu, 1974: 317) devşirme sisteminin bozulması, yeniçeri ve kapıkulu ocağına ihtiyacın üzerinde asker alınması, yeniçeri ve kapıkulu ocağının işsiz gençlerin iş kapısı olarak görülmeye başlanmasıdır.

Osmanlı devlet sisteminde ve toplum düzeninde ortaya çıkan bu olumsuz durumlar daha XVI. yüzyılın başlarında Osmanlı idaresinden memnun olmayan zümrelerin ve Şiî eğilimli Türkmen gruplarının Safevîler'in de tahrikiyle devlete baş

kaldırmaları şeklinde ortaya çıkan Celalî isyanlarıyla XVI. yüzyılın sonlarından itibaren büyük bir mesele halini almıştır. (İlgürel, 1993: 252)

Özellikle 1596-1610 yılları arasında Celalî isyanlarının büyüklerinden kabul edilen Hüseyin Paşa ve Kara Yazıcı Abdulhalim isyanları Anadolu'da devlet düzeninin bozulmasına köy ve şehirlerde uzun süre onarılması mümkün olmayan tahribatlar oluşmasına sebep olmuştur. (Akdağ, 1996: 208)

XVII. yüzyılın başlarında görülen celâli isyanlarının temelinde hiç şüphesiz devletin iktisadî hayatındaki gerileme ve buna bağlı gelişmeler vardır. Bu isyanların dolaylı bir sebebi de sosyal hayattaki değişiklikler olup bunlar bütün memleketlerde kendini gösteren ahlakî zaafiyet, devlet adamlarının zengin olmak adına yetkilerini kendi menfaatleri için kullanmaları, salyâneli eyâletlerin müzayede ile ihâle edilmesi, devlet görevlerinde ehliyet ve liyakatın geri plana itilmesidir. (Parmaksızoğlu, 1974: 318)

17. yüzyılın ilk yarısında bu olayların çığrından çıkmasında dönemin padişahı Sultan IV. Murat (1623-1640)'ın çocuk yaşta tahta çıkması, devlet yönetiminin padişahın annesi Kösem Sultan ve saray erkânı elinde olmasının etkisi büyüktür. Sultan IV. Murat 18 yaşından itibaren devlet yönetiminde etkili olmaya başlamış ve zorbalara karşı büyük bir mücadele içerisine girmiştir. Bu mücadelesinde 1632 yılında Recep Paşayı öldürtmek suretiyle, zorbalığa karşı büyük zafer kazanmıştır. Sultan IV. Murat İstanbul'daki altı-bölük zorbalarını da etkisiz hale getirerek İstanbul'un asayişini sağladığı gibi Anadolu'daki isyancıları da etkisiz hale getirmiştir. Sultan IV. Murat, tütün, içki ve kahve kullanmayı yasaklamış, kahvehane ve meyhaneleri kapatmış, bu yasaklara uymayanlara ağır cezalar vererek halkın şikâyetçi olduğu soygun, cinayet, fuhuş, içki ve yangınları engellemeye çalışmıştır (Akdağ, 1996: 220-226)

Sultan IV. Murat devrinin en önemli siyasi olaylarından birisi de İranlıların Bağdat'ı işgal etmeleri üzerine iki ülke arasında 17 yıl süren savaşlardır. Savaşın ilk yılları Sultan IV. Murat'ın çocukluk dönemine rastladığı için İran ilk yıllarda büyük başarılar elde etmiştir. Sultan IV. Murat İran üzerine 1635'te Revan ve 1638'de Bağdat seferlerini düzenlemiş ve elde ettiği başarılar üzerine 1639'da Kasr-ı Şirin antlaşması imzalanmış böylelikle İran sorununu çözüme kavuşturmuştur. Ancak Sultan IV. Murat'ın 1640 yılında ölmesinden sonra tahta çıkan I. İbrahim döneminde devlet yönetimi tekrar bozulmaya başlamıştır.

17. yüzyılda devlet yapısında ve sosyal hayatta görülen değişimlerin de etkisiyle devlet yönetimindeki kötü gidişata dur demek, devleti güçlü olduğu eski günlerine getirmek için çözüm önerileri sunan eserler yazılmıştır. Bu eserler genel olarak nasihatnâme başlığı altında ele alınmışlardır. Sözlükte "bir şeyin saf ve hâlis olması, kötülük ve bozukluktan uzak olmak; iyi niyet sahibi olmak ve başkasının iyiliğini istemek" anlamlarındaki *nush* kökünden türeyen nasihat kelimesi terim olarak başkasının hata ve kusurunu gidermek için gösterilen çaba; iyiliği teşvik, kötülükten sakındırmak üzere verilen öğüt; başkasının faydasına ya da zararına olan hususlarda bir kimsenin onu aydınlatması ve bu yönde gösterdiği gayret" manalarında kullanılmaktadır. (Çağrıcı, 2006: 408)

Klasik Türk edebiyatında bireyi ve toplumu eğitmek, devlette dirlik ve düzenliği sağlamak, amacıyla yazılan eserlerin genel adı nasihatnâmedir. (Pala, 2006: 409) Nasihatnâme Farsça öğüt anlamına gelen *pend,* yazılı şey anlamına gelen *nâme* kelimelerinin birleşiminden oluşan *pend-nâme* kavramıyla da ifade edilmektedir.

İslamî literatürde nasihatlerin kaynağını *emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker* yani *Allah'ın emirlerini bildirmek yasaklarından sakındırmak* başlığı altında da ele alınabilecek ayet ve hadisler oluşturmaktadır. İslam dininin iyilik yapma ve kötülükten sakınma emirlerinin etkisiyle İslamî dönem ilk eserlerinde bile nasihatnâme örneklerine rastlanmaktadır. Nitekim Yusuf Has Hacip tarafından kaleme alınan Türk edebiyatındaki ilk siyaset-nâme örneği sayılan *Kutadgu Bilig* ile Yunus Emre'nin *Risaletü'n-Nushiyye* adlı eseri ilk nasihatnâme örneklerindendir.

Nasihatnâmelerde olumlu davranışlar kazandırıp olumsuz davranışlardan sakındırmak temel amaçtır. Nasihatnâmelerde adaletli olmak, sabırlı olmak, ağırbaşlı olmak, ilme ve bilgiye önem vermek, dostluk kurmak, insanlarla yakın ilişki içinde olmak, alçak gönüllü olmak ve kibirden sakınmak, temkinli ve dikkatli olmak, çalışmak ve gayretli olmak, zararlı maddelerden ve alışkanlıklardan uzak durmak vb. istenirken acelecilik, düşmanlık, bencillik, dedikodu ve iftira, kıskançlık, inatçılık, öfkelenmek, yalan söylemek vb. sakınılması istenilen tutum ve davranışlardır.

Mahmut Kaplan nasihatnâmeleri konularına göre, nazım şekillerine göre, te'lif veya tercüme oluşlarına göre üç başlık altında sınflandırmaktadır:

I. Konularına Göre Nasihatnâmeler

a. Dinî-tasavvufî nasihatnâmeler
b. Sosyal muhtevalı nasihatnâmeler
c. Çeşitli ilimlerle ilgili nasihatnâmeler

II. Nazım Şekillerine Göre Nasihatnâmeler
a. Mesnevi şekliyle yazılan nasihatnâmeler
b. Kaside şekliyle yazılan nasihatnâmeler
c. Gazel şekliyle yazılan nasihatnâmeler
d. Terci-i bend şekliyle yazılan nasihatnâmeler

III. Te'lif Veya Tercüme Oluşlarına Göre Nasihatnâmeler (Kaplan, 2008: 2-3)

Agah Sırrı Levend bir nasihatnâmede birden fazla konu işlenebildiğine, iç içe geçmiş birden fazla konu olabileceğine işaret ederek nasihatnâmelerin konu olarak tam olarak sınıflandırılamayacağını belirtip konu ile ilgili şu düşünceleri dile getirir: "Ümmet çağında ahlakı dinî esaslardan hatta tasavvufî düşüncelerden ayırmak mümkün olmadığına göre bir eser için dinî, tasavvufî, ahlakî vasıflardan birini kesin olarak vermek kolay değildir. Dinî bir eser aynı zamanda tasavvufî, dinî ve tasavvufî bir eser aynı zamanda ahlakî olabilir. Bunun içindir ki ancak kapsadığı esas fikre bakarak bir esere dinî, tasavvufî ya da ahlakî hükmünü verir ve o çerçeve içine alabiliriz." (Levend, 1963: 88-115)

Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâmesi dinî-tasavvufî konuları, devlet yönetimi ile ilgili siyasî konuları ve ahlakî toplumsal konuları içeren hacimli bir eserdir. Bu nedenle Agah Sırrı Levend'in de ifade ettiği gibi Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâme'sini tek bir konu başlığı altında ele almak mümkün değildir.

Anadolu'daki ilk nasihatnâme örnekleri 13. yüzyılda kaleme alınmış olup 19. yüzyıla kadar çok sayıda nasihatnâme örneklerine rastlanmaktadır. (Pala, 2006: 409-410) 17. yüzyılda nasihat içerikli bir çok rapor, risale, manzum ve mensur eser kaleme alınmıştır. Bu yüzyılda kaleme alınan nasihat içerikli eserlerden bazıları şunlardır:

a) Koçi Bey Risalesi: Sultan IV. Murat'ın dostluğunu kazanmayı başarmış Koçi Bey tarafından kaleme alınmıştır. Koçi Bey iki ayrı risale kaleme almıştır. Bunlardan biri Sultan IV. Murat'a sunulan ve yaygın olarak *Koçi Bey Risalesi* olarak bilinen *Telhîsât*

Der-Ahvâl-i Âlem-i Sultan Murad Han'dır. (Danışman, 1985) İkinci risale ise Sultan IV. Murat'ın ölümünden sonra tahta geçen Sultan I. İbrahim'e sunulmuştur. Koçi Bey, risalesinde rüşvetin yaygınlaşması, lüks düşkünlüğünün artması, vezir ve veziriazamların gereksiz yere görevden alınmaları, yeniçeri sisteminin bozulması, adalet sisteminin işlememesi, halkın padişaha ve devlete bakışı gibi konuları işler.

Koçi Bey risalesinde tımar sisteminin bozulması üzerinde özellikle durur. Tımar sistemin zaafa uğratılmasının olumsuz neticesi olarak kapıkulu askeriyle tımarlı güç arasında öteden beri devletçe gözetilmekte olan dengenin bozulması, özellikle altı bölük halkının yani sipahi kanadının kontrol ve disiplinden çıkmasını gösterir. Koçi Beye göre kapıkulu askerinin tabi bulunduğu devşirme sisteminin bozulmasıyla, yeniçeri ocağına ve Enderun'a "ecnebi" olarak tanımladığı farklı sosyal tabaka ve sınıflardan kimseler girmiş veya sokulmuştur. (Akün, 2002: 145) Bu durum da ordu ve devlet idaresinin işleyişini bozmuştur.

Koçi Bey eserinde ilmiye sınıfındaki bozulmalara da değinir. Ona göre medrese ve eğitim sisteminin zaafa uğramasında ilmiye sınıfına yapılan usulsüz tayinler ve buna bağlı olarak bu kadrolarının ehliyetsiz ellere geçmesi etkili olmuştur.

Koçi Bey'e göre devlet sistemindeki bozulmanın diğer bir nedeni de keyfî veya haksız azillerle devlet görevlerinde ve kurumlarında görülen istikrarsızlıktır. Vazife sahiplerinin vazifeleri başında uzun süre kalamamalarının devleti ehliyetli, liyakatli insanlardan mahrum bıraktığını belirten Koçi Bey, özellikle kadılık, kazaskerlik ve ilmiye mensuplarının vazifelerini azil endişesinden uzak olarak yerine getirmelerinin önemine değinir.

Koçi Bey, eserinde toplum hayatında görülen bazı konulara da değinir. Özellikle o dönemde sıkça görülmeye başlanan rüşvet olayına değinip rüşvetin önünün kesilmesi için acilen tedbirler alınmasını ister. Koçi Bey'in sosyal hayata dair eleştirilerinden biri de o dönemde sıkça görülmeye başlanan şöhrete ve lükse olan düşkünlüktür. (Akün, 2002: 145)

b) Usûlü'l-Hikem fi Terceme-i Nizâmi'l Âlem: Hasan Kâfi-i Akhisarî tarafından 1004'te (1596) Arapça olarak kaleme alınmıştır. Müellif bir yıl sonra da eserinin Türkçe açıklamalı tercümesini yapmıştır. Eserde devletin düzenini sağlayan hususlar, istişare, re'y ve tedbir, harp aletlerinin kullanılmasının gerekliliği, zafer ve hezimete

sebep olan konular, barış ve antlaşma başlıkları altında ele alınmıştır. Müellif eserini yazma nedeni olarak Osmanlı Devleti'nde 1572 yılından itibaren birbiri ardınca meydana gelen felâketlerin, başarısızlıkların ve karışıklıkların ortaya çıkmasının sebeplerini tesbit ederek bunlara çare bulmak şeklinde açıklamaktadır. Hasan Kâfî'ye göre Osmanlı Devleti'nde adalet bozulmuş, idarede ihmal ve suistimaller meydana gelmiş, dürüst ve işinin ehli olmayan kimseler çeşitli görevlere getirilmiştir. Ayrıca devlet adamları ulemânın görüşlerine itibar etmez olmuş, askerî alanda özellikle savaş aletlerinin kullanılmasında ihmalkâr davranılmış, rüşvet yaygınlaşmıştır. Eserin pek çok yazma nüshası bulunmaktadır. (Aruçi, 1997: 328)

c) Hâb-nâme: Veysî tarafından kaleme alınmıştır. I. Ahmed ile Büyük İskender'in rüyada karşılıklı konuşmalarına dayanan eser döneminin tipik bir nesir örneği olup I. Ahmed'e sunulmuştur. Devlet yönetimi ile ilgili öğütleri ihtiva eden eser nasihatnâme veya siyasetname örneği olarak değerlendirilmektedir. Eserin yüze yakın nüshası bulunmaktadır. (Altun, 2001: 14-20)

ç) Düstûru'l-Amel li-Islâhi'l-Hâlel: Kâtip Çelebi tarafından devlet bütçesindeki açığın sebeplerini araştırmak ve buna çare bulmak amacıyla 1063 (1653)'te yazılarak Dîvân-ı Hümâyun'a sunulmuş bir rapordur. (Gökyay, 2002: 25)

d) Nesâyihü'l Vüzerâ ve'l-Ümerâ: Defterdâr Sarı Mehmed Paşa'nın öğütlerini içeren bir siyasetnâmedir. Sarı Mehmed Paşa eserini yazarken ayet ve hadislere yer vermiş, Lutfî Paşa'nın *Âsafnâme*'sinden nakillerde bulunmuştur. Eser dokuz bölüm ve iki zeyilden ibarettir. Bu bölümlerde sadrazamın ahlâk ve davranışlarından, makam sahiplerinin hallerinden, rüşvetin zararlarından, hazine defterdarında bulunması gereken niteliklerden, yeniçeri ocağının o dönemdeki durumundan, reâyânın hallerinden ve halka eziyetin kötü sonuçlarından, düşmanın ve serhat boylarının durumundan cimrilik, cömertlik, hırs, tamah, haset, tevazu, gurur ve iki yüzlülük gibi iyi ve kötü huylardan, sâdık dostlardan, gıybetin kötülüklerinden, tımar ve zeâmet meselelerinden bahsedilir. Nesâyihü'l-vüzerâ'nın orijinal metni Walter Livinston Wright tarafından bir önsöz, giriş, İngilizce değerlendirme ve tercümesiyle birlikte Amerika'da yayımlanmıştır (Princeton, 1935). Eser ayrıca *Devlet Adamlarına Öğütler* adıyla Hüseyin Ragıp Uğural

tarafından sadeleştirilmiş metin ve orijinal metin ile birlikte yeni harflerle 1969 yılında neşredilmiştir. (Özcan, 1994: 98-100)

BİRİNCİ BÖLÜM

KÂDİRÎ MUHYİDDÎN'İN HAYATI VE NASÎHAT-NÂMESİ

17. yüzyıl şairlerinden Kâdirî Muhyiddîn'in hayatı hakkında tezkirelerde ve diğer kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

1.1. KÂDİRÎ MUHYİDDÎN'İN HAYATI

Kâdirî Muhyiddîn'in hayatı hakkında günümüze kadar ulaşan bilgiler araştırmacıların müellifin Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz. Fb 304 numaraya kayıtlı 51 sayfadan oluşan Nasîhat-nâme'sinden ulaştıkları bilgilerle sınırlıdır. Bu Nasîhat-nâme hakkındaki ilk bilgiler Mahmut Kaplan'a aittir. Mahmut Kaplan, *Manzum Nasîhat-nâmelerde Yer Alan Konular* adlı makalesinde Kâdirî Muhyiddîn'in ismini verip eserin Milli Kütüphane nüshasından beyit örnekleri (Kaplan, 2001: 149) vermektedir. *Türk Edebiyatında Manzum Nasîhat-nâmeler* (Kaplan, 2002) adlı makalesinde ise nüsha ve müellifi hakkında kısaca şu bilgilere yer vermektedir: "17. yüzyıl mutasavvıf şairlerinden Muhyiüddin Kâdirî'nin İstanbul'da 1035'te (1626) başlayıp 1040'da (1630) bitirdiği değişik nazım biçimlerini muhtevi bu eser, dinî ve tasavvufî bir öğüt kitabıdır. Kitapta 75 beyitli bir mesnevi ile Abdulkadir Geylani'ye bir medhiye vardır. Öğütler dinî mahiyettedir." (Kaplan, 2002: 795)

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü *(TEİS)* "Kâdirî Muhyiddîn" maddesi İbrahim Halil Tuğluk tarafından yazılmıştır. İbrahim Halil Tuğluk bu maddede Kâdirî Muhyiddîn ile ilgili şu bilgileri vermektedir: "17. yüzyıl şairlerinden Kâdirî'nin hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Nasîhat-nâme adlı eserinde isminin Muhyiddin olduğunu kendisi belirtmektedir. Kullandığı mahlastan ve Nasîhat-nâme adlı eserinden anlaşıldığı kadarıyla Kâdirî tarikatına mensuptur. Eldeki tek eseri eseri Nasîhat-nâme'dir. Manzum bir nasihatnâme tarzında kaleme alınan eserin 1035/1626'de yazılmaya başlandığı, 1040/1630'da tamamlandığı şu beyitten anlaşılmaktadır: *Biñ otuz beşde başlandı bu cennet / Tamâm biñ kırkda bedr oldı bu rahmet.* Birden fazla nazım şeklinin kullanıldığı eserde 11 kaside, 63 gazel yer

almaktadır. Altı farklı veznin kullanıldığı Nasîhat-nâme'nin dili halk için yazılan eserlerde kullanılan dil gibi oldukça sadedir. Eserde konuşma dilinin özellikleri de görülmektedir." (Tuğluk, 2014)

Eserin Milli Kütüphane nüshası üzerine yüksek lisans çalışması yapan Serap Dağdelen de kaynaklarda Kâdirî Muhyiddîn'in hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmadığını şairin hayatı hakkındaki bilgilerin eserindeki ipuçlarıyla sınırlı olduğunu belirtmektedir. (Dağdelen, 2011: 6)

Yapılan kapsamlı kütüphane araştırması ve katalog taramasında Kâdirî Muhyiddîn hakkında farklı herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Kâdirî Muhyiddin'in Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe yazmalarına Y. 2636 numarasıyla kayıtlı nüshadan hareketle hayatı hakkında çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler şu şekildedir:

Şair, isminin Muhye'd-dîn olduğunu aşağıda verilen beyitte kendisi belirtmektedir:

Bu ḫiṭāb olduġı dem Ādem'e sen ḥāżır idüñ / Ḳādirī Muḥye'd-dīn ismin anda ḳodı Ḥaḳ saña (6345)

Şair Kâdirî tarikatına mensup olup Kâdirî mahlasını kullanmaktadır.

Meger ben Şeyḫ-i ʿAbdu'l-ḳādir-i Gīlānī şeh-bāzem / ʿAceb mi kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ olsam uça uça (1370)

Şeyḫi ʿAbdu'l-ḳādirīdür feyżi Gilān'ım benim / Ḥaḳḳ'a giden yolı ṣor aransın iy şāh-ı cihān (2811)

Ḳādirīyem ḳadre irdim ʿīd-i ekber olmışam / Ġavṯ-ı aʿẓam sırrıyam Giylān'a oldum āşinā (5365)

Gāhī daʿvet itmege gönderdi ḳulların ile / Ḳādirī pīrim durur ben ad ı şana ṣıġmazam (5393)

Māl-ı Ḳarūn'uñ gibi bir gün geçersin yirlere / Ḳādirīden al naṣīḥat tevbeye gel tevbeye (5576)

Şairin doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Ancak eserini kaleme aldığı H. 1035 / M. 1625-1626 ile H. 1041/ M.1632 yılları arasında hayatta olduğu kesindir.

Biñ otuz beşde başlandı bu cennet / Tamām biñ ḳırḳda bedr oldı bu raḥmet (231b)

Ki biñ ḳırḳ birde Ẕi'l-ḳaʿde bu maṭlūb / Çü ṭoġdı Fātiḥa iḥsān ḳıl iy ḫūb (278b)

Eserde Kâdirî Muhyiddîn'in doğum ve ölüm yeri olarak herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak eserinden yaşadığı yerler hakkında çeşitli bilgilere ulaşılmaktadır. Şairin bulunduğu şehirlerden biri İstanbul'dur.

Biz eger inṣāfa gelmezsek bilüñ / Yire geçer bir gün İslāmbol bilüñ (686)

Gelüñ size naṣīḥat ideyim iy ḫalḳ-ı İslāmbol / Gelüñ inṣāfa Ḥaḳḳ'a dönelüm iy ḫalḳ-ı İslāmbol (795)

Gelüñ tevbe idelem yoḳsa ḫışm ider bize Allāh / Gelüñ fısḳ ı fücūrı ḳoyalum iy ḫalḳ-ı İslāmbol (796)

Aşağıdaki beyitten şairin eserini İstanbul'da tamamladığı anlaşılmaktadır.

Ṣadef-i İslāmbol içre ṭoġdı bu dür / Resūlu'llāh'a bu ḳalb-i veleddür (6688)

Eserinden anlaşıldığı kadarıyla Kâdirî Muhyiddîn'in kesin olarak bulunduğu diğer bir yer de Kırım'dır.

İçiñiz ṭaşıñuz ṭopṭolu ḥīle Ḥaḳḳ'ı añmazsız / Biribiriñüz aldamaḳ bilürsiz iy Ḳırım ḫalḳı (218)

Sizi nefsile şeyṭān şol ḳadar yoldan çıḳardı kim / Yaradan Tañrı'yı unutdıñuz hep iy Ḳırım ḫalḳı (219)

Bizi yoḳdan yaradan Ḥaḳḳ'ı yılda bir kez añmazsız / Bu ġafletden uyanuñ oldı inṣāf iy Ḳırım ḫalḳı (220)

Eserinden, Kâdirî Muhyiddîn'in Kefe'de de bulunduğu anlaşılmaktadır. Kefe 17. yüzyılda Kırım yarımadasının önemli liman şehirlerinden olup Osmanlı-İran savaşlarında doğu cephesine yapılan sevkiyatınn ana üstü konumundadır. (Öztürk, 2002: 183)

Naṣīḥat ideyim li'llāh size gel iy Kefe ḫalḳı / Zebūn itdi sizi ġaflet uyanuñ iy Kefe ḫalḳı (280)

Unutdıñuz niçün Ḥaḳḳ'ı uyuban nefse şeyṭāne / Ecel ölümle yoḳsa yoḳ mı dirsiz iy Kefe ḫalḳı (281)

Atañuz anañuz ḳanı ḳanı oġluñ ḳızuñ dostuñ / Bular öldise nevbet bize ḳaldı iy Kefe ḫalḳı (282)

Fülān ölmiş fülān ölmiş bize de diyeler ölmiş / Niçün mevtüñ yaraġın görmezüz biz iy Kefe ḫalḳı (282)

Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitlerde ümmi olduğunu belirtmektedir. Onun ümmîlikten kastı okur-yazar olmayışı değil medrese eğitimi almamış olmasıdır. Beñim bu nusḫa maḳdūr-ı beşer degil durur taḥḳīḳ / Meger bu vāridāt-ı Ḥaḳ durur iy dil di āmennā (1366)

Meger sırr-ı Muḥammed'dür bu naẓmı söyleyen ümmī / Ki zīrā Muṣṭafā'dan ders alur ḳalb-i veled tenhā (1367)

Kâdirî Muhyiddîn eserinde kendi şeyhinin İsmail adındaki bir zat olduğunu belirtip onun himmetini kutbu'l-aktab himmeti seviyesinde görür.

Meger şeyḫimdür İsmāʿīl anuñ yüz dört kitāb oldum / Anuñ ol ḳuṭbu'l-aḳṭāb himmeti siflim iden aʿlā (1371)

17. yüzyıl klasik Türk edebiyatının önemli şairlerinden biri de Zekeriyazâde Yahya Efendi (d. 1552 - ö. 1644) dir. Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitlerde Yahya Efendi'nin eserini tashih etmesini istemektedir.

Şeyḫ-i islāmı da belki şerʿe daʿvet eylerem / Muḥżıram sırr-ı Muḥammed'e bu dīn menlāsına (2015)

Ḥażret-i Yaḥyā eger taṣḥīḥ iderse nusḫamı / Reşk idem taḳvāsına meddāḥ olam Yaḥyā'sına (2016)

Şair ayrıca Kırım Hanı Canbeg Giray ve kardeşi Devlet Giray[1]'a da kasideler sunmuştur. Bu kasidelerden hareketle Kâdirî Muhyiddîn'in Canbeg Giray ve Devlet

[1] 1475'ten itibaren Osmanlı tâbiyyetini kabul eden Kırım hanları (Halil İnalcık, "Kırım". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2002. İstanbul C. XXV, s. 453) XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu iç karışıklıkları fırsat bilerek isyan etmişlerdir. Nitekim III. Mehmet Giray, IV. Murat'ın cülûsunu tebrik için Moskova'dan İstanbul'a gelmekte olan Rus elçilerini Kırım'da tutuklayıp öldürtmüş ve padişaha getirmekte oldukları hediyelere de el koymuştur. Bu olay Osmanlı Devleti'ne apaçık bir isyan anlamına gelmekteydi. Bu olay üzerine Osmanlı Devleti 1624 Mayısı'nda III. Mehmet Giray'ı azlederek yerine Rodos'ta sürgün olarak tutulmakta olan eski Han Canbeg Giray'ı Kırım Hanı olarak atamıştır. III. Mehmet Giray azli kabul etmeyerek açıkça isyan etmiştir. Bu gelişmeler üzerine Kaptanıderyâ Damat Recep Paşa bu işe memur edilerek donanma ile Kefe'ye gitti yapılan savaş sonrası III. Mehmet Giray Kefe'yi ele geçirdi. Bu savaş sırasında Vezir Hasan Paşa ile yardımcısı İbrahim Pasa şehit ve Osmanlı askerlerinin çoğu esir düştüler. Damat Recep Paşa'nın Divân'da, Kefe'den çıkması ve esir Osmanlı askerlerini bırakması şartı ile III. Mehmet Giray'ın Kırım tahtında kalması konusunda aracılık edeceğini bildirmesi üzerine III. Mehmet Giray Kefe'den çıktı ve esir askerleri serbest bıraktı. Bu suretle III. Mehmet Giray Kırım tahtında bir süre daha kalmış oldu. (83 Numaralı Mühimme Defteri (1036-1037 / 1626-1628), (2001). Ankara: T.C Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. s. 14) Üç yıl sonra yani 1628'de Kırım Hanı III. Mehmed Giray ve Kalgay olan kardeşi Yavuz Şahin Giray azledilip Kırım Hanlığı'na Canbeg Giray, Kalgaylığa da ağabeyi Devlet Giray atanmıştır. (83 Numaralı Mühimme Defteri (1036-1037 / 1626-1628), (2001). Ankara: T.C Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. s. 14-15) Canbeg Giray hanlığı sırasında sürekli Mehmed Giray ve Şahin Giray'ın saldırılarına maruz kalmıştır. Bununla birlikte

Giray ile görüştüğü söylenebilir. Kaside de Canbeg Giray ve Devlet Giray övülürken Osmanlı Devleti'ne isyan eden Şahin Giray'ın sonundan ibret alınması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Naṣīḥatden murād olan nedir dirseñ ʿadāletdir / Naṣīḥat ṭutmayan Şāhīn Geray gibi olur ey ḫan (28)

Gel iy Cānbeg Geray Devlet Geray sözüm ṭutarsañuz / Eliñizde helāk ola niçe Firʿavnile Hāmān (69)

Ḥaḳ müyesser eylesiñ maḳṣūduñ iy Devlet Geray / Dü-cihānda yüzüñ aḳ itsin Ḥaḳ iy Devlet Geray (70)

Sen zemānuñda ʿAlī'sin şübhemüz hīç ḳalmadı / Saña meddāḥ olmamız farż oldı iy Devlet Geray (71)

Ḥaḳ seni ṣāḥıb-ḳırān itmiş elestīden ezel / Dīn-i İslām āline ḳalḳansın iy Devlet Geray (72)

Başıñı ṭop eyledüñ dīn yolına Allāh içün / Atıñı meydāne sürdüñ cenge iy Devlet Geray (73)

Kâdirî Muhyiddîn, Hanefî mezhebinin kurucusu Nuʿmân ibn Sabit için de bir kaside yazmıştır. Bu kaside de Nuʿman ibn Sabit fıkıh ilminin *atası-anası* olarak kabul edilmektedir. Bu kasideden hareketle şairin Hanefî mezhebi üzere olduğu söylenebilir.

Şerīʿat burcı üzre devr iden şems / Dir iseñ kimdi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit (2396)

Ṭarīḳat şāhına ḫātem olan er / Begim kim idi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit (2397)

Atası anasıdı ʿilm-i fıḳhıñ / Gözidi ḳulaġidi ʿilm-i dīniñ (2398)

Temām sulṭānı idi ḥükm-i şerʿiñ / Ḳatı ʿādildi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit (2399)

1.2. KÂDİRÎ MUHYİDDÎN'İN NASÎHAT-NÂMESİ

Kâdirî Muhyiddîn'in bilinen tek eseri elimizdeki manzum nasîhat-nâmesidir.

Mehmed Giray ve Şahin Giray Osmanlı devletinin düşmanı I. Şah Abbas'la dostça münasebetlerde bulunmuşlardır. Bu kargaşadan yararlanan Rus Kazakları kuvvetlenerek Osmanlı ve Kırım topraklarına saldırıya başlamışlardır.1023/1614'te Sinop'u yaktıkları gibi, 1021/1612'de Ahyolu'nu ve 1034/1625'te İstanbul Boğazında yer alan Yeniköy'ü yağmalamışlardır. 1637'de Azak Kalesi'ni zabtedip beş yıl boyunca ellerinde tutan Rus Kazakları, XVII. yüzyıl boyunca sadece Kırım için değil Osmanlı Devleti içinde belli başlı bir mesele haline gelmiştir. (Halil İnalcık, "Kırım". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2002. İstanbul C. XXV, s. 453)

1.2.1. Eserin Yazılış Tarihi

Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâmesi bölümler halinde yazılmıştır. Bu nedenle Nasîhat-nâme'de eserin yazım tarihi olarak farklı tarihler geçmektedir. Nasîhat-nâme'de geçen en erken tarih H. 1035 / M. 1625-1626 en geç tarih ise H. 1041/M.1632 tarihidir. Bu da şairin eserini altı-yedi yıl gibi bir sürede tamamladığını göstermektedir. Eserin yazım tarihlerinin geçtiği beyitler ve bunların hicri ve miladi olarak karşılıkları şu şekildedir:

Tablo 1: Eser Yazım Tarihini Gösterir Tablo

Beyit	Hicri	Miladi
Biñ otuz ṭoḳuz muḥarremde bu şems Şarḳa ġarba ṣaçdı nūrın bu güneş (1221)	Muharrem 1039	Ağustos-Eylül 1629
Cengimiz biñ ḳırḳ içinde ola pek Biñ otuz ṭoḳuzda başlandı bu cenk (2185)	1039 - 1040	1630-1631
Biñ otuz ṭoḳuzıncı tāriḫinde Rebīʿü'l-āḫirüñ āḫir güninde (2552)	Rebīʿü'l-āḫir 1039	16 Aralık 1629
Enbiyā sulṭānını māh-ı ṣıyāmda görmişem Biñ otuz ṭoḳuz içinde ben bu ḳadre irmişem (2802)	1039	1630
Ḫiṭābıdur Ḥaḳḳ'uñ bī-ḥarf u bī-ṣavt Bize biñ ḳırḳda geldi müjde bī-ṣavt (3845)	1040	1630-1631
Ṣıyām ayında tekmīl oldı bu ḫūb Temām biñ ḳırḳda ḫatm oldı bu maḥbūb (6584) Yigirmidür didi māh-ı ṣıyāmuñ Ve hem ifṭār-ı vaḳtidi ṭaʿāmuñ (6585)	20 Ramazan 1040	22 Nisan 1631
Biñ otuz beşde başlandı bu cennet Temām biñ ḳırḳda bedr oldı bu raḥmet (6689)	1035 1040	1625-1626 1630-1631
Ki biñ ḳırḳ birde Ẕi'l-ḳaʿde bu maṭlūb Çü ṭoġdı Fātiḥa iḥsān ḳıl iy ḫūb (7997)	1041	1632

1.2.2. Eserin Türü

Mahmut Kaplan, *Türk Edebiyatında Manzum Nasîhat-nâmeler* adlı makalesinde eserin Ankara Milli Kütüphanedeki nüshasını nasihatnâme olarak tanımlamaktadır. (Kaplan, 2002: 795)

Eserin Milli Kütüphane nüshası üzerine yüksek lisans tezi hazırlayan Serap Dağdelen ise eserin tek bir nazım şekliyle değil kasîde, gazel, mesnevî, kıtʿa gibi farklı nazım şekilleriyle yazıldığını ve eserin tertip ve muhteva açısından klasik dîvân düzenine riayet edilmediğini, eserin zahriyesinde yer alan "Bu divān-ı belāġatı naẓm-ı şāʿir ḳāriʾlerinden ricā eyler ki bir ḫayr duʿā ile rūḥını mesrūr ideler, el-fātiḥa." (Dağdelen, 2011: 14) şeklindeki dua cümlesinden yola çıkarak esere nasîhat-nâme adlı dîvân demeyi tercih ettiğini belirtmektedir. Dağdelen'in belirttiği üzere eser farklı nazım şekillerinden oluşmuştur. Ancak aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı eserin sadece *nasihatnâme* olarak adlandırması uygun görülmüştür.

Eser, Devlet Giray'ın gazasının tebrikiyle başlamaktadır. Şair, daha bu ilk manzumede nasihatin önemini, *nasihat tutmayanın başına daima bela geleceğini, ömrünün ah ile geçeceğini, seferlerin nasihat ile kazanılabileceğini* nasihat kelimesini kullanarak anlatmakta ve eserin bir nasihatnâme olduğuna işaret etmektedir.

Naṣīḥat iderek söyleş ey ḫanım mirzeler gele / Ve illā iḫtiyārlar ile meşruvet ey ḫan (20)

Cüvān olsun pīr olsun ḥaḳ ögüt viren ḳabūl eyle / Dime ben pādişāhım bugünden sözini ey ḫan (21)

Naṣīḥat ṭutmayan başa belā dāʾim müvekkeldir / Naṣīḥat āb-u ʿummān içen Ḫıżr'a irer ey ḫan (22)

Eger yir ḳaraḳolsa ḥaḳ ögüt viren sen anı ṭut / Naṣīḥat Ḥaḳ aña virdi ögüt insānıdır ey ḫan (23)

Sekiz cennet didükleri ey ḫanım bir naṣīḥatdir / Yedi ṭamu naṣīḥat eyledi anıñdur andurur ey ḫan (24)

Anıñçün dört kitābıñ içi ṭaşı hep naṣīḥatdür / Ögüt ṭutan Süleymān dīvlerin żabṭ eyleye ey ḫan (25)

Naṣīḥat ṭutsa bir ḳul ṣabrile āzād olur elbet / Naṣīḥat almayanıñ ʿömrin āhile geçer ey ḫan (26)

ʿAdūdan ḳalʿa isterseñ naṣīḥatdir anıñ fetḥi / Yedi dāne ḳıralı bir naṣīḥatdir ṭutan ey ḫan (27)

Naṣīḥatden murād olan nedir dirseñ ʿadāletdir / Naṣīḥat ṭutmayan Şāhīn Geray gibi olur ey ḫan (28)

Naṣīḥat ṭutmayan dünyāda hem ʿuḳbāda oldı ḫor / ʿAzīz olmaḳ dilerseñ Ḥaḳ ḳıtında ʿādil ol ey ḫan (29)

Kâdirî Muhyiddîn eserinin birçok yerinde *naṣīḥatlerimi tutun / naṣīḥatlerimi ḳabul edin / naṣīḥat ideyim / benden naṣīḥat / benden ögüt / sañа bu naṣīḥatim / iy benī ādem gelüñ diñleñ beni / ümmete eyle naṣīḥat / iy göñül sañа naṣīḥat ideyim / gel size li'llāh naṣīḥat ideyim / bir iki dāne naṣīḥat ideyim / alan alsın sen it li'llāh naṣīḥat / ki gerçi ḥaḳ naṣīḥat acıdur pek / āl-i ʿOṣmān'a ögüt virmek diler / Ḳādirīden al naṣīḥat / degildür gerçi ḥaddim bunca küstāḫāne pend itmek / sañа li'llāh ideyim gel naṣīḥat / ben neyem bir şey miyem ḥünkārıma virem ögüt / bu ḳadar pendi şehā Aḥmed dilinden itmişem* gibi ifadelerle nasihat ettiğini ifade etmektedir. Eserin nasihatnâme olduğuna işaret eden ve nasihat kavramının geçtiği beyitlerin bir kısmı aşağıda sıralanmıştır.

Gel iy Cānbeg Geray Devlet Geray ġāzīlere pendim / Ulaşdıruñ duʿā itsün size hep cümle ġāzīler (210)

Ki zīrā ben degilem bu naṣīḥat eyleyen size / Bu pend ilhām-ı Rabbānī durur hep iy Kefe ḫalḳı (307)

Gel naṣīḥat ideyim hep size iy ḫan ḳulları / Kimseye ẓulm eylemeñ mevt vardur iy ḫan ḳulları (416)

Yoḳ mı bir dostuñ şehā ögüt vire / Ṭaşra tebdīl ile çıḳ kendiñ ṣora (627)

Yoḳsa ögüt virseler almaz mısın / Mülk-i ʿOṣmān gitmege rāżı mısın (628)

Gelüñ size naṣīḥat ideyim iy ḫalḳ-ı İslāmbol / Gelüñ inṣāfa Ḥaḳḳ'a dönelüm iy ḫalḳ-ı İslāmbol (795)

Şehā ol Tañrı ḥaḳḳıçün naṣīḥatim saña li'llāh / Şehā Ḥaḳ üzre dostuñ yoḳ bilür hep ḫalḳ-ı İslāmbol (924)

Naṣīḥat ideyim size gelüñ iy ādemoġlanı / Ḳabūl eyleñ naṣīḥatim gelüñ iy ādemoġlanı (940)

Sizi ben Ḥaḳḳ'a daʿvet eylerem mey-ḫāneye itmem / Gelüñ li'llāh aluñ benden ögüt iy ādemoġlanı (941)

Saña yoḳ mı bir naṣīḥat idici / Hele çoḳ bāṭıl yolı gösterici (1088)

Saña bu naṣīḥatim şehā / Dünyevī yoḳdur recām senden şehā (1141)

İy oġul ḥaḳḳı yüri söyle didi / Ümmetime var naṣīḥat it didi (1291)

İy benī ādem gelüñ diñleñ beni / Bir naṣīḥat ideyim diñleñ beni (1517)

Yüri aġzım ile söyle ümmete / Eyle aġzımdan naṣīḥat ümmete (1572)

Bu naṣīḥatlerim eylerseñ ḳabūl / Yoḫsul iseñ bay olasın bilmiş ol (1856)

Ümmete eyle naṣīḥat didi ol Sulṭān-ı din / Ehl-i bidʿat didi ümmetim degildür söyle var (2132)

Naṣīḥat eylerem gerçi bu ḫalḳa ʿāṣī öz nefsim / İlāhī ḥubb-ı dünyā ḳaydını virme bir insāna (2255)

Beş on satır neṣir żāhirde bu pend / Ve illā bir kitāb bāṭında bu pend (2547)

Saña li'llāh bu naṣīḥatim Süleymān'ım benim / Düşmeni ġarḳ eyle direm baḥr-ı ʿummānım benim (2758)

Bu ḳadar pendi şehā Aḥmed dilinden itmişem / Pendim Aḥmed'den göñül inansın iy şāh-ı cihān (2803)

Varise kiẕbim eger şehā īmānsız gideyim / Ümmete eyle naṣīḥat didi Aḥmed nideyim (2804)

Ben neyem bir şey miyem ḥünkārıma virem ögüt / Ḳuvvetim ṣorar iseñ şehā mekes ya ʿankebūt (2806)

Şöyle ṭursun söyleyen mūr söyleden pendini ṭut / Añla ḥāl-i menbeʿ-i ʿirfānsın iy şāh-ı cihān (2807)

Bu naṣīḥatden ġaraż direm Kitābu'llāh'a uy / Gitme kendi bilige zinhār Kelāmu'llāh'a uy (2818)

Ümmete eyle naṣīḥat didi ol şāh-ı rüsül / Ḥaḳḳı var söyle oġul didi bize ol ʿaḳl-ı kül (2852)

İşbu pend ilhām-ı Ḥaḳ'dur ben degilem söyleyen / Gel bu dil et pāresin fikr it şehā kim söyleden (2870)

İy göñül saña naṣīḥat ideyim / Gel göñül hem saña himmet ideyim (3056)

Ümmete eyle naṣīḥat iy oġul didi resūl / Cevher-i pendim anuñçün inse cinne ṣaçmışam (3091)

Gel size li'llāh naṣīḥat ideyim / Söz ṭutarsañuz bir ögüt vireyim (3096)

Bir iki dāne naṣīḥat ideyim / Gel reʾīsler size ögüt vireyim (3120)

Şeyḫ i ṣofī nefse uymış ḥayf ı āh / Yā ʿavāma kim naṣīḥat itsün āh (3137)

Ehl-i dünyāya naṣīḥat eyleseñ / Nefs-i Firʿavn'ı ḳaḳır ḥaḳḳı diseñ (3460)

Baʿżı it dir bize daʿvādur sözüñ benlik ile / Sen mi ḳalduñ dir naṣīḥat virici bir mühmele (3538)

Münāfıḳlar naṣīḥat itseñ almaz / Ebū Cehlī ṭabīʿat Ḥaḳḳ'a dönmez (3539)

Alan alsın sen it li'llāh naṣīḥat / Naṣīḥatden bir alur vardur elbet (3540)

Ki gerçi ḥaḳ naṣīḥat acıdur pek / ʿİbādetdür uyarmaḳ ġāfili pek (3541)

İşbu maʿṣūma ögüt virmek diler / Çig iken bişmiş güzel itmek diler (3637)

Āl-i ʿOṣmān'a ögüt virmek diler / Ḳādirī Gīlānī feyż itmek diler (3644)

Cān ḳulaġın açagör benden yaña / Rāzım esrārı naṣīḥatdür saña (4645)

Māl-ı Ḳarūn'uñ gibi bir gün geçersin yirlere / Ḳādirīden al naṣīḥat tevbeye gel tevbeye (5576)

Ṣoñ peşīmān aṣṣı ḳılmaz Ḳādirīden al ögüt / Söylenen pendi ḳabūl it tevbeye gel tevbeye (5590)

Kesilem ins-i cinden tā olam ẕātıñla müstaġnī / Rıżāñile gele ʿālem ayaġıma ögüt ala (6052)

Anuñçün şarḳ u ġarbı gün gibi naẓmım şikār itdi / Süleymānveş ider ḥükmi bu pendim dīvlere iy dost (6145)

Didi Mūsā ebed senüñle olmaḳ isterem yā Rab / Didi ḳullarıma çoḳ çoḳ naṣīḥat idüp ol çoban (6324)

Yā Rab bu pendi *li maʿallāh* dan mı ilhām eyledüñ / Her bir sözidür bir kitāb gerçi yiter vāʿiẓ mezār (6500)

Gerçi küstāḫānedür pendim şehā / Dīn i devlet pendile ḳāʾim şehā (6822)

Gele ḥünkārım bu sözüm bāri ṭut / İşiñi dosta inanma ṭut ögüt (6855)

Bu ögütleri benden bilme hep ilhām-ı Rabbānī / Çü pend *el-ḥaḳḳu murrun* dur *ʿazīzün ẕü'n-tiḳām* Allāh (6907)

Degildür gerçi ḥaddim bunca küstāḫāne pend itmek / Naṣīḥat it didi ümmete rüʾyāmda Resūlu'llāh (6915)

Saña li'llāh ideyim gel naṣīḥat / Sözüm ṭut varise başıñda devlet (7188)

Naṣīḥat eylemek bu ḫalḳa efḍal-i ʿibādetdür / Naṣīḥat ḫaḍrın alan āb-ı ḥayvān devletin buldı (7421)

Şehā benden naṣīḥat pīrlerile ṭur otur ekṣer / Umūr görmiş ḳocacıḳlarla söyleş ẓāhir ü pinhān (7818)

Pendim ilhām-ı Rabbānīdür hep / Bu dil et pāresi lā-şey iy ḫan (7961)

Ḥasbeten-li'llāh naṣīḥat eyledim / Kimseden ḫavf u recām yoḳ iy ḫan (7963)

Eserin 3539-3572. beyitleri arası mesnevi nazım şekliyle yazılmış olup konu olarak nasihatin önemine vurgu yapmaktadır. Bu manzumenin beş beyitlik bir kısmı aşağıya alınmıştır.

Naṣīḥat pādişāhlıḳdur ṭutana / Naṣīḥat bir belādur ṭutmayana (3543)

Naṣīḥat baʿżı insāna kötekdür / Naṣīḥat baʿżı ḥayvānlara yükdür (3544)

Naṣīḥat baʿża devlet baʿża miḥnet / Naṣīḥat baʿża zaḥmet baʿża raḥmet (3545)

Naṣīḥat oldı miftah-ı cinānuñ / Naṣīḥatdur iden kāmil īmānuñ (3546)

Naṣīḥat vāṣıl eyler ḳulı Ḥaḳḳ'a / Naṣīḥat kāmil eyler nāḳışı tā (3547)

Kâdirî aşağıdaki beyitlerde mahlasını kullanarak kendisinden nasihat / öğüt alınması gerektiğini ifade etmektedir:

Māl-ı Ḳarūn'uñ gibi bir gün geçersin yirlere / Ḳādirīden al naṣīḥat tevbeye gel tevbeye (5576)

Ṣoñ peşīmān aṣṣı ḳılmaz Ḳādirīden al ögüt / Söylenen pendi ḳabūl it tevbeye gel tevbeye (5590)

Kâdirî aşağıdaki beyitte nasihat etmeyi ibadetlerin en faziletlisi olarak değerlendirmektedir:

Naṣīḥat eylemek bu ḫalḳa efḍal-i ʿibādetdür

Naṣīḥat ḫaḍrın alan āb-ı ḥayvān devletin buldı (7421)

Eserde nasihat kavramı için Arapça *nasihat*, Farsça *pend,* Türkçe *öğüt* anlamında kullanılan eş anlamlı üç kelime de kullanılmıştır. Bu kelimelerin ardışık beyitlerde hatta aynı beyitte kullanıldığı örneklere de rastlanmaktadır:

Şeyḫiñe gitme *naṣīḥat* almaġa / Git mezāristana *ögüt* almaġa (3111)

Bir iki dāne *naṣīḥat* ideyim / Gel reʾīsler size *ögüt* vireyim (3120)

Naṣīḥat inse cinne ḳulaġuzdur / İniş yoḳuş *ögüt* alana düzdür (3555)

Naṣīḥat pend idi kāruñ sözüñdi āb-u ḥayvānı / Kelāmuñ muʿcizātı oldı Mūsā'ya yed-i beyżā (6271)

Degildür gerçi ḥaddim bunca küstāḫāne *pend* itmek / *Naṣīḥat* it didi ümmete rüʾyāmda Resūlu'llāh (6915)

Kâdirî eserin sonuna doğru eserinin nasihat içerikli olduğunu hatime mahiyetinde aşağıdaki beyitte ifade etmektedir:

Pendim ilhām-ı Rabbānīdür hep / Bu dil et pāresi lā-şey iy ḫan (7961)

Ḥasbeten-li'llāh naṣīḥat eyledim / Kimseden ḫavf u recām yoḳ iy ḫan (7963)

Eserde dîvân kelimesi şairlerin şiirlerinin toplandığı kitap anlamında hiç kullanılmamıştır. Ancak nüsha ve kitap kelimeleri eserde birçok kez geçmektedir. Kitap kelimesinin eserde *oldı ḫatm el-ḥamdu li'llāh bu kitāb, maḥżar itseñüz kitābım ol şehā,*

bu kitābı maḥżar itseñüz şehā, didi sen göster kitābuñ ümmete, kitābıma naẓīre söylesin münkir olan bir şeyḫ, kitābım belki Aḥmed dili naẓmım tercümān aña, baḳsa aç ʿālim kitābına ṭoyar, ḥażret-i Yaḥyā eger taṣḥīḥ iderse nusḫamı şeklindeki kullanımlarından nüsha / kitap kelimelerinin bütün şeklindeki bir eseri ifade ettiğini yani ayrı ayrı şiirlerin toplandığı bir metni yani dîvânı ifade etmediği anlaşılmaktadır. Eserde nüsha / kitap kavramlarının geçtiği beyitler aşağıda sıralanmıştır:

Oldı ḫatm el-ḥamdu li'llāh bu *kitāb* / Ṭoġdı bedr oldı şüḳür bu āfitāb (1220)

Maḥżar itseñüz *kitābım* ol şehā / Bu kitābveş maḥżar olmaz ol şehā (1236)

Bu *kitābı* maḥżar itseñüz şehā / Virseñüz bu dīn ḳılıcın ol şehā (1238)

Didi sen göster *kitābuñ* ümmete / Dīn ḳılıcın āşikār it ümmete (1303)

Kitābıma naẓīre söylesin münkir olan bir şeyḫ / İlāhī kim ide taṣḥīḥ *kitābım* ḳıl naẓar aña (1365)

Meger ben elçi geldüm Muṣṭafā'dan cümle ümmete / *Kitābım* belki Aḥmed dili naẓmım tercümān aña (1369)

Baḳsa aç ʿālim *kitābına* ṭoyar / Ṣuṣaṣa ʿālim oḳur iken ḳanar (1822)

Ḥażret-i Yaḥyā eger taṣḥīḥ iderse *nusḫamı* / Reşk idem taḳvāsına meddāḥ olam Yaḥyā'sına (2016)

Teberrüken bu neşri yazmışam ben / *Kitābım* naẓmına dür dizmişem ben (2545)

Beş on saṭır neşir żāhirde bu pend / Ve illā bir *kitāb* bāṭında bu pend (2547)

Bi-ḥamdi'llāh temām oldı bu nusḫa / Ṣabırla ṭoġdı bedr oldı bu *nusḫa* (2551)

Bu *nusḫa* gün gibi ṭoġdı cihāne / Ṣaçıldı nūrı arż u āsumāna (2553)

Ḥüseynile Ḥasan'dur bu *kitābım* / Resūlüñ feyż-i ḫāṣı bu *kitābım* (2558)

Muṣāḥıb olan az işbu *kitāba* / Berāber ola ʿadl-i āfitāba (2567)

Muḥammed ümmetin ḳıl saña vāṣıl / *Kitābım* gibi yā Rab eyle tekmīl (2649)

Bir *kitāb* te'līf olunsa Ḳara deryā içün az / On sene vardur deñiz yandı ṭutuşdı güz yaz (2834)

Kitāb oldı muṭavvel gel *kitābı* idelüm tekmīl / Bu naẓmım şekl-i Ṭūbā'dur ṭuta kevneyni dalları (2926)

Kitābım bāġ-ı cennetdür kim oḳursa ola irşād / Bu gül sırr-ı Muḥammed'dür bu gülüñ yoḳ durur ḫārı (2927)

İlāhī bu *kitābı* inse cinne raḥmeti ʿām it / Kim oḳur rūḥıma Fātiḥa ʿafv it ol günāhkārı (2928)

Bir naẓarda Nūḥ'a maẓhardur *kitābım* ẕevraḳı / Bir naẓarda baḥr-ı beytde niçe liman gizlidür (2954)

Gör ne āyetden beşer al bir sebaḳ bu *nusḫadan* / Ne elifdür ḳāmetüñ gören īmān dadın ala (4488)

Cülūs itdi *kitābım* pādişāhı taḫt-ı irşāda / Süleymān dīvlerin żabṭ itdi ḍarb-ı mūrımız iy dost (6141)

Kitāb oldı temām el-ḥamdu li'llāh / Bu naẓm oldı hümām el-ḥamdu li'llāh (6583)

Ṣabırla ṭoġdı işbu āfitābım / Şükür bedr oldı ṭoldı bu *kitābım* (6587)

Bu *nusḫa* on iki biñ beytden artuḳ / Ṣadef on iki biñdür cevheri çoḳ (6588)

Ḥaḳāyıḳla deḳāyıḳ ṭolu her beyt / Ki belki bir *kitābdur* her satır beyt (6589)

Bi-ḥamdi'llāh temām oldı *kitābım* / Cihāne ṣaçdı nūrın āfitābım (6686)

Bu *kitābı* didüm bi-ḥamdi'llāh / Ve buña tāriḫ ḳayd-ı feyż-i İlāh (6691)

Aşağıdaki beyitte müellif eserinin on iki bin beyitten fazla olduğunu belirterek de eserin bir bütün olduğuna işaret etmektedir:

Bu nusḫa on iki biñ beytden artuḳ / Ṣadef on iki biñdür cevheri çoḳ (6588)

1.2.3. Eserin Yazılış Amacı

Nasihatnâmeler bireyin, toplumun, devletin aksayan yönlerini görüp bu aksayan yönlerin düzeltmesi için çözüm önerileri sunan eserlerdir. Kâdirî Muhyiddîn'e ait manzum Nasîhat-nâme de zayıflamaya başlayan Osmanlı devlet yapısına bağlı olarak bireysel ve toplumsal yaşantıda oluşmaya başlayan yozlaşmaya engel olma gayesiyle kaleme alınmıştır. Eserin yazılış amacı bu olmakla birlikte Kâdirî Muhyiddîn, eserin yazılış sebebini manevî bir vazifenin neticesi olarak görüp bu vazifeyi *ilhâm-ı Rabbânî ile, Rabbinin onu irşad için göndermesiyle, ilham şeklinde vahy almasıyla, izn-i Ahmed'le, Muhammed Mustafanın emri ile, dilinin Ahmed diline tercüman olması ile, Peygamber Efendimizin rüyada ümmetime nasihat et demesiyle, Peygamber Efendimizin onu göndermesi ve Peygamber Efendimizin elçisi* olmasıyla açıklar. Kâdirî Muhyiddîn "sözlerim yalan ise imansız gideyim" diyerek yemin ibaresiyle iddiasını desteklemektedir. Eserde bu anlamda pek çok beyit geçmekte olup bu ifadelerin yer aldığı beyitlerin bazıları şunlardır:

Ki zīrā ben degilem bu naṣīḥat eyleyen size / Bu pend ilhām-ı Rabbānī durur hep iy Kefe ḫalḳı (307)

Ḫuṣūṣā kim Muḥammed Muṣṭafā emr eyledi bize / Naṣīḥat eyle var ümmete didi iy Kefe ḫalḳı (308)

Dilimden muʿcizāt-ı Muṣṭafā'dur Ḥaḳ diyen ḫalḳa / Dilim Aḥmed diline tercümāndur iy Kefe ḫalḳı (309)

Didi Ḥaḳḳ'uñ ḥabībi bir giçe rüʾyāmda iy oġlum / Ḥaḳ'a ḳıl daʿvet ins ü cinni didi iy Kefe ḫalḳı (310)

Naṣīḥat it didi ümmete rüʾyāmda Resūlu'llāh / Oġul Ḥaḳ dimege destūr didi iy ḫalḳ-ı İslāmbol (932)

Īmānsız gideyim kiẕb eyler isem işbu rüʾyāya / Resūlüñ muʿcizātıdur bu nāzım iy ḫalḳ-ı İslāmbol (933)

Āşikāredür güneşden bu naẓım / İẕn-i Aḥmed'le yazıldı bu nażım (1285)

İy oġul ḥaḳḳı yüri söyle didi / Ümmetime var naṣīḥat it didi (1291)

İy oġul ġam yime didi ol Ḥabīb / Ümmetime ben seni itdüm ṭabīb (1296)

Meger ben elçi geldüm Muṣṭafā'dan cümle ümmete / Kitābım belki Aḥmed dili naẓmım tercümān aña (1369)

Meger ben levḥ-i maḥfūẓem ḳalem dil biñ kitāb oldı / Ben ümmīye oġul diyeli Aḥmed olmışam menlā (1372)

Muḥammed Muṣṭafā ḳalbime ṣaçdı feyżinüñ toḫmın / Oġul var sen de didi toḫm-ı feyżim ümmete ṣaç tā (1376)

Yüri aġzım ile söyle ümmete / Eyle aġzımdan naṣīḥat ümmete (1572)

İẕn-i Aḥmed ile itdüm dīn ḳılıcın āşikār / Ḥaḳḳı var söyle oġul didi bize ol nāmudār (2131)

Ümmete eyle naṣīḥat didi ol Sulṭān-ı dīn / Ehl-i bidʿat didi ümmetim degildür söyle var (2132)

Ben degilem söyleyen Aḥmed dilidür gözüñ aç / Döndüren dil çarḫını ilhām-ı Rabbānī iy yār (2136)

Enbiyā sulṭānı gönderdi beni / Ümmetim var yüri irşād it didi (2178)

Ben ḳanad-ı Aḥmedile uçaram / Ḳılıcım Aḥmed Muḥammed ṣalaram (2181)

Ben Nebiyye's-seyf elinde ḳabżayam / Ben Medīne'den atılmış ḥarbeyem (2182)

Resūlden ümmete ben elçi geldüm / Uyar ümmeti didi iy meşāyīḫ (2543)

Ben degilem söyleyen ilhām-ı Rabbānī durur / Mūruñ al pendin şehā taḫtıñ Süleymānī durur (2698)

Bu ḳadar pendi şehā Aḥmed dilinden itmişem / Pendim Aḥmed'den göñül inansın iy şāh-ı cihān (2803)

Varise kiẕbim eger şehā īmānsız gideyim / Ümmete eyle naṣīḥat didi Aḥmed nideyim (2804)

Ben bu rüʾyāmı ḳaṣīdem içre taʿbīr ideyim / Geç bu pendim taḫtına sulṭānsın iy şāh-ı cihān (2805)

Ümmete eyle naṣīḥat didi ol Şāh-ı rüsül / Ḥaḳḳı var söyle oġul didi bize ol ʿaḳl-ı kül (2852)

İşbu pend ilhām-ı Ḥaḳ'dur ben degilem söyleyen / Gel bu dil et pāresin fikr şehā kim söyleden (2870)

Nefy ide ide bu ḫalḳı Ḥaḳḳ'ı iṣbāt itmişem / Ben resūlden ümmete irşād-ı nāsa gelmişem (3089)

Ümmete eyle naṣīḥat iy oġul didi resūl / Cevher-i pendim anuñçün inse cinne ṣaçmışam (3091

Beni irşāda gönderdi İlāh'ım / Ki yaʿnī ḳullarına pādişāhım (5753)

Bize vaḥy oldı ilhāmile tā sırrım semāsından / Var eyle ḳullarım irşād didi Rabb'üm baña iy dost (6115)

Bu dil ḥavż-ı Resūlu'llāh bu naẓmım Kevṯer'in gel iç / Benem Aḥmed elinden ümmete Kevṯer ṣunan iy dost (6147)

Ṣekiz cennet ḳapusı leblerimden açılur ḫalḳa / *Seḳāhrabbuh* ḫamrı derūnım feyżidür iy dost (6148)

Bu dil Aḥmed dilidür iẕn-i Aḥmed ile nuṭḳ eyler / Bu sözler vāridāt-ı Ḥaḳ durur Ḥaḳ'dan gelür iy dost (6155)

Bu ögütleri benden bilme hep ilhām-ı Rabbānī / Çü pend *el-ḥaḳḳu murrun*dur *ʿazīzün ẕü'n-tiḳām* Allāh (6907)

Degildür gerçi ḥaddim bunca küstāḫāne pend itmek / Naṣīḥat it didi ümmete rüʾyāmda Resūlu'llāh (6915)

Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitlerde eserini özellikle Sultan IV. Murat'ı uyarmak, irşad etmek için yazdığını ifade etmektedir:

Gel iy dil-i maḳṣūda gel şimden girü / Ḫan Murād'a ḥaḳḳı di şimden girü (575)

Ben seni geldüm uyarmaġa şehā / Gel ayaḳ dīvānı it uyan şehā (776)

Şehā sizden recāmuz yoḳ recām Ḥaḳ'dan durur ancaḳ / Murād dervīşe dirler iḥtiyāç hep ḫalḳ-ı İslāmbol (919)

Murādım yoḳ durur va'llāhi ḳatıñda Murād Ḫan'ım / Uyarmaḳdur murādım seni bilür ḫalḳ-ı İslāmbol (921)

Şehā va'llāhi va'llāhi murādım dünyevī yoḳdur / Recām yoḳ Āl-i ʿOṣmān'dan bilür hep ḫalḳ-ı İslāmbol (923)

Bu Ḳorḳut kelpler-i küffārı oġlı üzre gönderdi / Uyandıruñ Murād Ḫan'ım didi iy ādemoġlanı (1051)

Bu Ḳorḳut didi küffāra Murād'uñ geldi irşādı / Didiler ʿavrete hele uyar iy ādemoġlanı (1058)

Bu Ḳorḳut didi küffāra Murād'ım mürşide irdi/ Didiler ḫaşm aña rişvet yiter iy ādemoġlanı (1059)

Diñle li'llāh beni iy Sulṭān Murād /Diñle ceddüñ rūḥıçün iy Ḫan Murād (1072)

Bizüm irşādımuzdur ʿām degildür Āl-i Oṣmāna / Ve illā ḫāṣṣaten irşāda gelmişem Murād Ḫan'a (2251)

Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitlerde nasihati karşılığında bir ulûfe veya herhangi bir menfaat ve istekte bulunmadığını, bunun tüm İstanbul halkı tarafından bilindiğini, gayesinin sadece din gayreti olduğunu belirtmektedir. Kâdirî Muhyiddîn'in bu yöndeki ifadelerinin geçtiği beyitlerden bazıları şunlardır:

Bir beş on gün ʿömr içün iy Ḫan Murād / Āḫiretüñ yıḳma gel Sulṭān Murād (736)

Nesīmī gibi derim yüz şehā Ḥaḳ dimeden dönmem / Seni irşāda geldüm hep bilürler ḫalḳ-ı İslāmbol (916)

Murādım yoḳ durur va'llāhi ḳatıñda Murād Ḫan'ım / Uyarmaḳdur murādım seni bilür ḫalḳ-ı İslāmbol (919)

Şehā sizden recāmuz yoḳ recām Ḥaḳ'dan durur ancaḳ / Murād dervīşe dirler iḥtiyāç hep ḫalḳ-ı İslāmbol (921)

ʿUlūfe istemem senden viren Ḥaḳ'dur baña rızḳım / Şehā dön Ḥaḳḳ'a direm saña bilür ḫalḳ-ı İslāmbol (922)

Şehā va'llāhi va'llāhi murādım dünyevī yoḳdur / Recām yoḳ Āl-i ʿOṣmān'dan bilür hep ḫalḳ-ı İslāmbol (923)

Güneşden āşikāredür bu cengi ben degil iden / Meger dīn ġayretidür söyleden iy ḫalḳ-ı İslāmbol (935)

1.2.4. Eserin Muhtevası

Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâmesi hacimli bir eser olup eserde dönemin siyasî, askerî, adlî, ekonomik ve sosyal yaşantısıyla ilgili geniş bilgi yer almaktadır.

Eserin zahriyesinde eserin muhtevası kısaca şu şekilde özetlenmiştir: "Sultan Murat'ın gazasının tebrikiyle başlayıp Canbeg Giray oğlu Devlet Giray Hanın methinden, gazilerin harpteki muzafferiyetinden, Kırım halkının azgınlığından, Kefe halkının tütün içmeye olan ifratından, mirzelerin gazalarından, han kullarının zulümkarlığından, Tunus, Cezayir halkının cengâverliklerinden, Veziriazam Hüsrev Paşa'nın Tunus sahillerinin muhkem donanmasına dair ona yazılan nâmeden, Karadeniz sahilleri ve köylerinin Kazaklar tarafından harap edildiğinden ve Rusların Boğaziçine Yeniköy'e kadar geldiklerinden, bu hususta padişahın ne gibi bir tedbir alması lazım geldiğinden, Kırım Hanı Mehmed Giray'dan, Sinop ve Samsun'un Kazaklar tarafından yakılıp Anadolu'nun harap edildiğinden, beyliklerin Anadolu'daki fenalıklarından, kafirlerin Karadeniz sahillerini haraca kestiklerinden, İstanbul halkının ahlak bozukluğundan, meşâyihin birbirlerine buğz ve adavetinden, rüşvetin fenalığından, Bağdad'ın fethine hazırlanır zamanın hulul ettiğine ve buna dair Murat'ın tedbir almalarından, Seyyide'l-Mürselin Efendimizin vasıflarından şeriat ile tarikatın ve hakikatin birbirine olan manevî münasebetlerinden, Sultan Murat'a kalelerin balyemez toplarla değil Kur'ân ile fethin olacağına dair kendisine yazılan nasihatâmiz sözlerden vesairedendir."

Eser 17. yüzyılın siyasî, askerî, iktisadî ve sosyal konularını içeren dini-tasavvufî içerikli bir nâsihat-nâmedir. Eserde geçen konulardan bazıları şunlardır:

Eserin zahriyesinde eserin Sultan IV. Murat (1623-1640)'a sunulduğu belirtilmektedir. Yapılan araştırmada kaynaklarda bununla ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak eserin birçok yerinde Sultan IV. Murat'ın ismi zikredilerek ona nasihatlerde bulunulmaktadır. Kâdirî Muhyiddîn bazı beyitlerde eserini hususi olarak Sultan IV. Murat'a nasihat etmek için yazdığını hatta eserinin Sultan IV. Murat'a götürülmesi ve Sultan IV. Murat'ın kendisiyle görüşmesi arzusunu dile getirmektedir. Eserde geçen bu beyitlerden hareketle eserin Sultan IV. Murat'a sunulmak için kaleme alındığı kesinlik kazanmaktadır. Ancak Kâdirî Muhyiddîn'in eserini Sultan IV. Murat'a sunduğu, ulaştırdığı veya kendisinin Sultan IV. Murat ile görüştüğü ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitlerde eserini Sultan IV. Murat'a nasihat etmek için yazdığını dile getirmektedir:

Bir beş on gün ʿömr içün iy Ḫan Murād / Āḫiretüñ yıḳma gel Sulṭān Murād (736)

Nesīmī gibi derim yüz şehā Ḥaḳ dimeden dönmem / Seni irşāda geldüm hep bilürler ḫalḳ-ı İslāmbol (916)

Murādım yoḳ durur va'llāhi ḳatıñda Murād Ḫan'ım / Uyarmaḳdur murādım seni bilür ḫalḳ-ı İslāmbol (919)

Şehā sizden recāmuz yoḳ recām Ḥaḳ'dan durur ancaḳ / Murād dervīşe dirler iḥtiyāç hep ḫalḳ-ı İslāmbol (921)

ʿUlūfe istemem senden viren Ḥaḳ'dur baña rızḳım / Şehā dön Ḥaḳḳ'a direm saña bilür ḫalḳ-ı İslāmbol (922)

Şehā va'llāhi va'llāhi murādım dünyevī yoḳdur / Recām yoḳ Āl-i ʿOṯmān'dan bilür hep ḫalḳ-ı İslāmbol (923)

Güneşden āşikāredür bu cengi ben degil iden / Meger dīn ġayretidür söyleden iy ḫalḳ-ı İslāmbol (935)

Diñle li'llāh beni iy Sulṭān Murād / Diñle ceddüñ rūḥıçün iy Ḫan Murād (1072)

Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitlerde meşâyihin bir araya gelip Kur'anı Kerim ile Sultan IV. Murat'a gitmelerini, eserini de Sultan IV. Murat'a iletmelerini, eserini okuyan Sultan IV. Murat'ın daldığı gaflet uykusundan Allah'ın izniyle uyanacağını belirtir:

İy meşāyīḫler size noldı ʿaceb / Ḥaḳḳ'ı niçün söylemezsiz siz ʿaceb (1233)

Ele alsañız Kitābu'llāh'ı hep / Diseñiz budur kitābuñ ḥükmi hep (1234)

Ḫan Murād'a varsañuz irşāda hep / Başlasañuz şerʿile feryāda hep (1235)

Maḥżar itseñüz kitābım ol şehā / Bu kitābveş maḥżar olmaz ol şehā (1236)

Hep birer imżā birer mühr ursañuz / Ḥāşyesin maḥżar gibi ṭonatsañuz (1237)

Bu kitābı maḥżar itseñüz şehā / Virseñüz bu dīn ḳılıcın ol şehā (1238)

İnyeşāʾallāh uyanırdı Murād / Ādemoġlanı degil mi Ḫan Murād (1239)

İy meşāyīḫler gelüñ ihmāli ḳoñ / ʿAcele vaḳti durur ihmāli ḳoñ (1240)

Kâdirî Muhyiddîn birçok beyitte eserinin Sultan IV. Murat'ın irşadına vesile olacağını belirtmektedir:

Bu yāre yār olur ise Murād Ḫan / Hemān İskender ola Āl-i ʿOṯmān (2565)

Bu naẓma Ḫan Murād olursa telsīm / Ḳızıl Elma'ya disün irdi elim (2566)

Kâdirî Muhyiddîn eserin birçok yerinde karşılıksız nasihat ettiğini, yaptığı nasihatler karşılığında Sultan IV. Murat'tan bir ücret, makam mevki istemediğini kendisinin bu arzusunun tüm İstanbul halkı tarafından bilindiğine işaret etmektedir:

Şehā sizden recāmuz yoḳ recām Ḥaḳ'dan durur ancaḳ / Murād dervīşe dirler iḫtiyāç hep ḫalḳ-ı İslāmbol (919)

Murādım yoḳ durur va'llāhi ḳatıñda Murād Ḫan'ım / Uyarmaḳdur murādım seni bilür ḫalḳ-ı İslāmbol (921)

ʿUlūfe istemem senden viren Ḥaḳ'dur baña rızḳım / Şehā dön Ḥaḳḳ'a direm saña bilür ḫalḳ-ı İslāmbol (922)

Şehā va'llāhi va'llāhi murādım dünyevī yoḳdur / Recām yoḳ Āl-i ʿOşmān'dan bilür hep ḫalḳ-ı İslāmbol (923)

Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitte üç senedir Sultan IV. Murat'la yüz yüze görüşmek istediğini ama Sultan IV. Murat'ın onunla görüşmediğini belirterek Sultan IV. Murat'a sitemde bulunmaktadır:

Seni üç senedür daʿvet iderem Ḥaḳḳ'a ben iy ḫan / Yüzin Ḥaḳ'dan çevirdi dir saña hep ḫalḳ-ı İslāmbol (917)

Şehā bir kerre bizimle buluşmaḳ küfr-i ekber mi / Süleymān mūre muḫtāç oldı dir hep ḫalḳ-ı İslāmbol (918)

Aşağıdaki beyitlerde Sultan IV. Murat'ın devlet yönetimindeki zaafiyeti sert bir üslupla eleştirilmektedir:

Ṭaşrasın kāfir içimiz ḳul yaḳar / Gitdi taḫt elden Murād Ḫan bī-ḫaber (730)

Şehā nefsine şeyṭāne uyan oñmaz dü-ʿālemde / Murād Ḫan nefsine uymış gezer dir ḫalḳ-ı İslāmbol (911)

Bu Ḳorḳut didi küffāra varuñ gidüñ caḥīmedeñ / Didiler gitmezüz ẓālim Murād iy ādemoġlanı (1056)

Kâdirî Muhyiddîn birçok beyitte Sultan IV. Murat'ı tahtının değerini bilmemek ve nasihatlerini dinleyip gerekli tedbirleri almamakla ilgili eleştirmektedir:

Şehā taḫtım gerekmez baña dirseñ nefsiñe uy var / Baña taḫtım gerek dirseñ uyan dir ḫalḳ-ı İslāmbol (901)

Şehā gel çalġuyı terk eyle yoḳsa gitdi taḫt elden / Çü gör çeşte senüñ işiñ degil dir ḫalḳ-ı İslāmbol (902)

Naṣīḥat diñlemez dirler saña ḫalḳ-ı cihān iy ḫan / Bu söz gerçekse taḫtıñ gitdi dirler ḫalḳ-ı İslāmbol (906)

Ne bu ihmālden murāduñ iy Murād / Yoḳsa taḫtıñdan uṣanduñ mı iy Murād (1091)

Sultan Murat 1623 yılında on iki yaşında tahta çıkmıştır. On iki yaşından tahtı tam olarak ele geçirdiği 1632 yılına kadar devleti dokuz yıl annesi Kösem Sultan ve diğer saray erkânı yönetmiştir. Kâdirî Muhyiddîn birçok beyitte Sultan IV. Murat'ı kadınların sözüyle hareket etmemesi konusunda uyarmaktadır:

Bu Ḳorḳut didi küffāra Murād'uñ geldi irşādı / Didiler ʿavrete hele uyar iy ādemoġlanı (1059)

Gele şerʿ-i şerīfe yapış ol İskender-i ṣānī / Şehā taḫtıña ʿavret müşterek dir ḫalḳ-ı İslāmbol (927)

Şehā Fāṭıma Aḥmed ḳızı ise zenlere uyma / Şehā ʿavretden aġlar āh ider hep ḫalḳ-ı İslāmbol (928)

ʿAvretile çoḳ oturma gözüñ aç / Derdiñe ṣoñra bulamazsın ʿilāç (1177)

Yoḳ mı ʿırżıñ ḫaṭ virirsin ʿavrete / Taḫtıñı virdiñ elüñle ʿavrete (1178)

Ḫaṭṭ-ı ʿırżıñ oldı ḥelvā kāġıdı / Gerçek erseñ virme zenne ḫaṭṭıñı (1179)

İki ḫaṭ virdi Süleymān ne didi / Ṣoñra ḥayfā ʿālemi yıḳdım didi (1180)

Taḫtıñız bir elli sulṭān ḥükm ider / Yoḳsa taḫt oġlan oyuncaġı mıdur (1181)

Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitlerde Sultan IV. Murat'ın devlet yönetiminde içinde bulunduğu durumu babasının olmamasına vurgu yaparak *yetim* kelimesiyle ön plana çıkarmaktadır:

İlāhī ḫāb u ġafletden uyandır Āl-i ʿOṯmān'ı / Ḥabīb'üñ ḥürmeti yetīm Murād'a feyżiñ it ṣayvān (7837)

Mürde eyledi Murād Ḫan'ı yetīm / Ġāret eyledi beytü'l-mālı yalan (7903)

Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitlerde Sultan IV. Murat'a Kazak saldırılarına karşı Kirmen yakınlarında kale inşa edip[2] bu kaleyi muhkem donatması gerektiğini bu bilgiyi bir Tatar'dan öğrendiğini bu şekilde Kazak saldırılarının önlenebileceğini ifade

[2] İran meselesi yanında IV. Murat devrinin başından sonuna kadar Kırım Hanlığı'nın karışık durumu ve Kazak taarruzları Osmanlı Devleti'ni uğraştıran başlıca meseleler arasında yer almış, ordu ve donanma sevki, Özi suyu üzerinde kaleler inşasıyla Kazakların denize çıkmalarının önlenmesi gibi tedbirlerle bu meselelerin halline çalışılmış, fakat o devirde tamamen halli mümkün olmamıştır. (Ziya Yılmazer, "IV. Murad", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2006, İstanbul C. III, s. 181)

etmektedir. Bu beyitlerden de Kâdirî Muhyiddîn'in Kırım'da da yaşadığını söylemek mümkündür:

Bu didigim ḳalʿa yaparsañ şehā / ʿAskerin muḥkemce ḳor iseñ şehā (1111)
Ḳaredeñiz'e Ḳazaḳ gelmek muḥāl / Ḳuş olup uça meger ol ḫod muḥāl (1112)
Ṣor suʾāl it bu didigim ḳalʿaʾı / Bir Tatar didi baña bu ḳalʿaʾı (1113)

17. yüzyılda Osmanlı Devleti ile Lehistan ilişkileri oldukça sıkıntılıdır. Özi Beylerbeyi Mustafa Paşa'nın 1630'da Lehistan ile yaptığı anlaşma uzun sürmez. Bunun sonucunda Osmanlı kuvvetleri Lehistan'a girer. Bunun akabindeki barış görüşmeleri ise başarısızlıkla sonuçlanır. Bunun üzerine IV Murat sefere çıkmaya karar verir (1634). İşin ciddiyetini anlayan Lehistan Osmanlı Devleti ile barış anlaşması imzalamak zorunda kalır. Kâdirî Muhyiddîn Nasîhat-nâme'sinde Osmanlı Lehistan ilişkilerine de değinmektedir:

Baş ḳıraluñ ʿaḳlını şaşırmaġa ḳıl himmeti / Leh ḳıralınuñ hemān kes başın iy Devlet Geray (91)

Gel kelīsāsını mescid eyle Leh melʿūnınuñ / Āl-i ʿOṯmānoġlıveş aç kevni iy Devlet Geray (100)

Hem deñizden hem ḳaradan Lih'e seferdür ʿilāç / Ḫaste baḫre himmet it Loḳmān'sın iy Sulṭān Murād (2747)

Sultan IV. Murat'ın İran üzerine Revan (1635) ve Bağdat seferi (1638) olmak üzere iki önemli seferi vardır. Ancak bu iki seferden evvel Sadrazam Hüsrev Paşa (1629) Bağdat üzerine sefer düzenler. Kâdirî Muhyiddîn, Sultan IV. Murat'a bu seferin lüzumlu olduğunu belirtmekte ancak üç ay uzaklıktaki Bağdat üzerine sefer düzenlenirken onlardan daha yakın olan Rus Kazaklar'ı üzerine sefer düzenlenmemesini de eleştirmektedir:

ʿAcem üç aylıḳ seferdür ẓāhirā / Himmetüñ ʿālī bu üç aylıḳ yola (1127)
Ḳoñşu ḳapusı durur Ḳazaḳ şehā / Ḳapuñı ha yıḳmada her yıl şehā (1128)
Ökçeñi başan ʿadūñı sen ḳoduñ / Gitdüñ üç aylıḳ yola Baġdād didüñ (1129)
İnyeşāʾallāh bizim Baġdād'ımuz / İr ü geç bizim durur Baġdād'ımuz (1130)
Dimezem Baġdād'a eyleme sefer / Hem buña hem eyle Baġdād'a sefer (1135)
Uġurı ḫayr ola Ḫüsrev Lālā'ñuñ / Ḳapudanuñ yoḳ degil bunda senüñ (1136)

Nasîhat-nâme'de özellikle vurgulanan konulardan biri de Rusların Karadeniz'e inmesi, Karadeniz kıyılarının ve Anadolu'nun Kazaklar tarafından yakılıp yıkılması, Kazakların Samsun ve Sinop'a kadar her yeri tarumar etmeleridir:

Aḳdeñizlerde ṭonanma gezmede / Ḳaredeñiz'i Ḳazaḳlar yıḳmada (579)

Ḳaredeñiz yalısı oldı ḫarāb / Yirile oldı berāber ne ḫarāb (580)

Rusların Boğaziçi'ne ve Yeniköy'e kadar inmeleri[3] ve bu konuya Sultan IV. Murat'ın duyarsız kalması eserde sert bir üslupla eleştirilmektedir.

Boġaz'uñ içi senüñ Fener'e deg / Boġaz'uñ ṭaşı Ḳazaḳ Kefe'ye dek (587)

Ṭutalım şehā Boġaz'ı bekledüñ / Ṭaşrasın kāfire mi ışmarladuñ (588)

Boġaziçi Yiniköy'e geldi Rus / Ḫalḳ-ı İslāmbol inanmaz geldi Rus (622)

Ḳaredeñiz hep ḫarāb oldı ḳamu / Ḳul u sulṭān ḫalḳ inanmazlar ḳamu (623)

İşbu nārile ṭutuşdı baḥr u ber / Kendi ẕevḳında Murād Ḫan bī-ḫaber (625)

Kâdirî Muhyiddîn Devlet Giray, Canbeg Giray ve Sultan IV. Murat'a musahiblerde bulunması ve bulunmaması gereken özellikler konusunda da öğütler vermektedir. Kâdirî Muhyiddîn'e göre Sultan IV. Murat'ı yoldan çıkaranlar musahibleridir:

Alma mālāyaʿnī sözi aġzıña/ Fāsıḳı itme muṣāḥıb kendüñe (1174)

Ol muṣāḥıb bāri bir ʿaṭṭār ile / Ḫaḳ ḳoḳusın ala burnıñ kim bile (1175)

Cāhile olma muṣāḥıb ehl-i ʿilme pek yaḳış / Ebcedi bilmezile yārānsın iy şāh-ı cihān (2783)

Ekṣeri ʿālimleri eyle muṣāḥıb ẕātıña / Ehl-i tefsīri şehā āyīne ḳıl mirʾātiñe (2840)

Dünyevī olanlarla ḳatı olma muṣāḥıb / Bul ehl-i ḥaḳḳı mürşid-i Yezdān ṭaleb eyle (6939)

Kiẕb ehli ile olma muṣāḥıb ḥaẕer it pek / Yār it saña bir sünnī Müsülmān ṭaleb eyle (6945)

---

[3] Kazakların 4 Şevval 1033'te (20 Temmuz 1624) Boğaziçi'ne kadar girip Sarıyer, Tarabya ve bilhassa Yeniköy'de yağmacılık yapmalarının -kısa süre içinde bertaraf edilmekle beraber- İstanbul'da büyük heyecan uyandırdığı bilinmektedir. Osmanlı Devleti buna, Kaptanıderyâ Receb Paşa kumandasındaki donanmasıyla takip ettiği Kazakları Köstence'nin kuzeyindeki Karaharman açıklarında mağlûbiyete uğratarak cevap vermiştir. (Muharrem 1035 / Ekim 1625). (Ziya Yılmazer, "IV. Murad", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2006, İstanbul C. III, s. 181)

Muṣāḥıblar çıḳardı iy Süleymān'ım seni yoldan / Muṣāḥıb olduġuñ pek ehl-i ḥaḳ ādem gerek her ān (7808)

Pīrleri eyle muṣāḥıb ekṣer / Feṯḥ-i kevneyn ise maḳṣūd el-ān (7867)

Ḥażret-i müftī muṣāḥıbuñ ola / Seni irşād ide ol ḫūb iy ḫan (7954)

17. yüzyılda Osmanlı devlet yönetiminin bozulmasında hem en etkili olan hem de bu bozulmadan en çok etkilenen kurum ordudur. Osmanlı ordusu genel olarak yeniçeri askerleri, kapıkulu askerleri ve tımarlı sipahilerden oluşmaktadır. Kâdirî Muhyiddîn'e göre Osmanlı ordusunda bozulmanın sebebi orduya rastgele asker alınması, her milletten insanın orduya alınmaya başlanması ve asker sayısının olması gerekenden fazla olmasıdır:

Tañrı ḳulı ḳanı ḥünkār ḳulı hep / Oldı yençeri aġdacı çingān (7883)

Küsen ataya sipāhī oldı / Ḳul yazıldı ʿArab u Kürt Türkmān (7884)

Bu cihān az ḳulıla feṯḥ oldı / Ḳul çoġaldı her yir oldı vīrān (7885)

Ḳalḳ ṣabāḥ oldı uyan ḥünkārım / Ṭaşra ḳul defterin inanma yaman (7886)

Āḫiretini şehā yıḳdı bu ḳul / Bu ḳulun çoḳluġı dīne noḳṣān (7887)

Zindenüñ kesme ʿulūfesini hīç / Mürdenüñ virme yirin ol çobān (7888)

Cümle ḳul defterini al içeri / Ṭaşra żabṭçıları ḫāyin fettān (7889)

17. yüzyılda Osmanlı ekonomisi ağır yaralar almıştır. Bu durumda rüşvetin yaygınlaşması, israfın artması gibi nedenler etkili olmuştur. Kâdirî Muhyiddîn bu durumu hazinenin yağmalanması olarak değerlendirmektedir:

Pādişāhım ḳatı çoḳdur ḫazneñ / Ḫāyin eyledi hep ālān tālān (7895)

Mürde yaġmaladı beytü'l-mālı / Girdi defn oldı sepetde yalman (7896)

Ne muṣībet bu muṣībet şehā / Mürde zindeye mevācib yeksān (7897)

Bunlara yite mi mevācibler / Ala ʿulūfe ehl-i ḳabristān (7898)

Osmanlı devlet sisteminin bozulmasının bir nedeni olarak başarılı ve tecrübeli devlet adamlarının yönetim kademelerinde görev almaması, alanların da çeşitli nedenler veya bahanelerle görevden azledilmeleri bir kısmının ise idam edilmesi gelmektedir. Sık gerçekleşen bu azillerden dolayı vezir, paşa veya diğer devlet görevlilerinin azledilme korkusuyla kimseyi küstürmemek için her türlü yola başvururken bir kısmı da nasıl olsa azledileceğim düşüncesiyle ciddi bir icraat gerçekleştirmemişlerdir. Kâdirî Muhyiddîn de eserinde gereksiz azillerin devlet yönetimine zarar verdiğine işaret etmektedir:

Defteri bugün alursañ içeri / Pādişāh bugün olursın sulṭān (7906)
Bir defīnede ʿadālet köşki / Seyrüñ olsun haftada dört dīvān (7907)
Bir defīne virme manṣıbları tīz / Ehli ʿazl itme beş on yıl iy Ḫan (7908)
Ẓālime manṣıbı vir ḳayırmaz / ʿAzl olunmazsa döner ʿadle o cān (7909)
İki üç ṣuçda lālāñ ḳatl itme / Yedi Ḳulleʾi niçün yapdı yapan (7910)
Beglerüñ ṣāliḥ ola ʿazl itme / Hep celālīye sebeb ʿazl iy ḫan (7913)
Ḳurdı ʿazl eylemeseñ ḳarnı ṭoyar / Ḳoyuna pençe uzatmaz iy ḫan (7919)
Ḳurdı ininde ḳo kim ola çoban / Ṣaḳına ḳoyunı ḳurddan iy ḫan (7920)

Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitte Sultan IV. Murat'a çok kan dökmemesini tavsiye edip çok kan dökmenin ömrü kısalttığını belirtmektedir. Sultan Murat (d. 1612-ö.1640) sanki Kâdirî Muhyiddîn'in bu sözünü doğrular bir şekilde çok genç bir yaşta, yirmi sekiz yaşında vefat etmiştir:

Ḳanı çoḳ dökme şehā ʿömre żarar / Meşrebüñ ola Muḥammedī hemān (7911)

17. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde görülen diğer bir usulsüzlük de devlet görevlerinin rüşvetle alınıp verilmeye başlanmasıdır. Görevleri rüşvetle alan kimseler de öncelikle rüşvet olarak ödedikleri parayı karşılamak için halka zulm etmeye başlamışlardır. Bu durum kimi zaman halkın devlete karşı ayaklanmasına kimi zaman da özellikle de kırsal kesimlerden büyük kentlere doğru bir göçe sebebiyet vermiştir:

Bi'ż-żarūr ola celālī begler / Manṣıbı ʿazl olunsa tīz iy ḫan (7914)
Deynile manṣıb alur bir ādem / ʿAzli ḳorḳusı ẓulm ider iy ḫan (7915)
Gözi gitmez giriden ḫavf-ı ʿazl / Yir raʿiyye ḳoyunuñ ḳurd iy ḫan (7916)
Beglerün yirini virmeñ tīz tīz / ʿĀlemi yıḳ dimek durur iy ḫan (7917)
Evliyā olsa da ʿāṣī ola beg / Manṣıbın oġlına virseñ iy ḫan (7918)

Kâdirî Muhyiddîn, Sultan IV. Murat'a halktan ve devlet görevlilerinden korkmamasını, hükümlerini cesaretle vermesi gerektiğini, gerçek korkulması gerekenin sadece Allah olduğunu belirtmektedir:

Ehl-i ḥaḳḳuñ ʿalāmeti çoḳdur / Ḳorḳmaya senden diye Ḥaḳ iy ḫan (7923)
Tañrı'dan ḳorḳa kim ḫalḳdan ḳorḳmaz / Ḳullaruñdan ne ḳorḳarsın iy ḫan (7924)
Ṭut sözüm ḳulı żabṭ it bir ḳılile / Yüz derim żabṭ olunmazsa iy ḫan (7925)
Ḳul aġalarına tenbīh eyle / Başıñız hep keserim di iy ḫan (7926)
Neferi żabṭ idiñiz ya başıñız / Keserim di aġalara iy ḫan (7927)

Gele bir kerre kükre ḥünkārım / Arḳañı vir şerīʿate iy ḫan (7928)
Süvrisinek yirine ṣayma ḳulı / Pādişāhlar ulu erdür iy ḫan (7929)
Vehm i ḫayāliñiz ḳorḳmaḳ ḳuldan / Ḳorḳma nāsdan Tañrı'dan ḳorḳ iy ḫan (7930)
Düzen bozar vücūdı ḥünkārım / Çöpe ḳādir degil insān iy ḫan (7931)
Cürʾet idemedüñ şehā ḳalduñ / Pādişāhlıḳ idemedüñ iy ḫan (7932)

Kâdirî Muhyiddîn'e göre zorba kimseler tarafından halktan haraç alınması 17. yüzyılda bozulmuş devlet düzeni içerisinde olağan bir hâl almıştır. Kâdirî Muhyiddîn, Sultan IV. Murat'ın alınan haraçlardan ve halkın düştüğü durumdan habersiz olduğu düşüncesindedir:

Pādişāhım ḫarācdan ġāfilsin / Pāyimāl oldı raʿiyye iy ḫan (7938)
Rūz-ı maḥşeri şehā añma mısın / Raʿiyye ẓulmini göre iy ḫan (7939)
Şerʿe muḥkem yapışmayınca şehā / ʿĀlem ışlāḥını umma iy ḫan (7940)
Raʿiyyede ne et ḳaldı ne deri / Bu ẓulmi Ḥaḳ götürür mi iy ḫan (7941)
Raʿiyyenüñ dīvānda gör ḥālin / Palasa ḳodı ẓālimler iy ḫan (7942)
Girdi semmūra eşḳıyālar hep / Raʿiyyenüñ yaşını sil iy ḫan (7943)

Kâdirî Muhyiddîn eserin birçok yerinde doğruları söylemekten vazgeçmeyeceğini, derisinin yüzülmesi pahasına dahi doğruları söyleyeceğini, tek amacının irşad olduğunu belirtmektedir:

Şehā şerʿe muḫālif saña sözüm var ise ḳatl it / Ki Ḥaḳ'dan ġayrı ḳātil yoḳ durur dir ḫalḳ-ı İslāmbol (913)

Eger Manṣūr gibi dāra aṣarlarsa direm ḥaḳḳı / Yaşamaḳdan ölüm yeg dir şehā ḫalḳ-ı İslāmbol (915)

Nesīmī gibi derim yüz şehā Ḥaḳ dimeden dönmem / Seni irşāda geldüm hep bilürler ḫalḳ-ı İslāmbol (916)

Kâdirî Muhyiddîn eserinde doğruları söyleyenlerin öldürüldüğüne veya sürgün edildiğine işaret etmektedir:

Şimdi de ḥaḳḳı diyen şeyḫ-i cihān / Ḳatl idemezse sürer ṭaşra hemān (574)

Kâdirî Muhyiddîn, Nasîhat-nâme'sinin ilk 547 beytini Kırım hanı Canbeg Giray ve ağabeyi Devlet Giray'ın övgüsüne ve onlara nasihate ayırmıştır. Kâdirî Muhyiddîn'in Kırım hanları Canbeg Giray ve ağabeyi Devlet Giray'ı övmesi, Şahin Girây'ı

kötülemesi ayrıca Kırım ve Kefe ile ilgili manzumelerinin olması onun Kırım hanlarıyla yakın bir ilişkisi bulunduğunun göstergesidir:

Naṣīḥatden murād olan nedir dirseñ ʿadāletdir / Naṣīḥat ṭutmayan Şāhīn Geray gibi olur ey ḫan (28)

Ġurūrı var idi Şāhīn Geray buldı belāsın tīz / Nice biñ taḫt u tācu issin helāk itdi Giray Ḫan (42)

Uyan nefsile şeyṭāne olur Şāhīn Geray gibi / İki ʿālemde nefsine uyan gülmez iy ġāzīler (181)

ʿAceb maġrūr idi Şāhīn Geray nefs-i hevāsında / Uyan nefsine Şāhīnveş olur kāfir iy ġāzīler (182)

Gel iy Cānbeg Geray Devlet Geray sözüm ṭutarsañuz / Eliñizde helāk ola niçe Firʿavnile Hāmān (69)

Ḥaḳ müyesser eylesiñ maḳṣūduñ iy Devlet Geray / Dü-cihānda yüzüñ aḳ itsin Ḥaḳ iy Devlet Geray (70)

Gelüñ iy Cānbeg Geray Devlet Geray ṭutuñ sözüm / ʿAdl iderseñ dü-cihānda ḫansız iy Cānbeg Geray (143)

Gel iy Cānbeg Geray Devlet Geray ṭoġru buluñ bir yār / Eger İskender-i ṣānī olalım dirseñüz tekrār (547)

Eserde Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid ile Memlük Sultanı Kansu Gavri'nin mağlup olmaları Allah'ı unutup gaflete düşmelerine bağlanmaktadır:

Allāh Allāh dimedi Ḫan Yıldırım / Düşmene oldı giriftār Yıldırım (557)

Dimedi Allāh Sulṭān Ġavrī gör / Virdi sırrı Ḫan Selīm'e Tañrı gör (558)

Neyledi ġaflet Sulṭān Ġavrī gör / Virdi uyanmaḳ Selīm'e Mıṣrı gör (631)

Ġafletile noldı gör Ḫan Yıldırım / Ġaflet oḳına doḳundı Yıldırım (632)

Bayezīd-i ṣānīyüz benlikde hep / Şeyḫ-i Necdī'yüz enāniyyetde hep (2290)

Kâdirî Muhyiddîn, yaşadığı dönem olan 17. yüzyılda adalet sisteminin işlemediğine / bozulduğuna, kadıların şeriata göre hüküm vermediklerine, kadıların zulm ettiklerine eserin birçok yerinde değinmektedir:

Şerʿile daʿvāyı diñler ḳāḍī yoḳ / Belki nā-şerʿīyi diñler ḳāḍī çoḳ (719)

Ḳāḍī ẓulm itmese beg ẓulm idemez / Ḳāḍī rişvet almasa beg alamaz (720)

Ḳāḍīler ʿadl itse ʿādil ola beg / Ḳāḍīler ẓulm itse kāfir ola beg (721)

Ḥükm-i Ḳurʾān'ı temām ḳaldırdıñız / Dīn-i İslām'a ihānet itdiñiz (2150)

Biñ seneden beri ḳalḳdı maḥkeme / Dīn ü meẕhep ḳalḳdı şerʿ-i maḥkeme (2151)

Kâdirî Muhyiddîn, eserinde kadılarla ilgili değerlendirmede bulunurken onların rüşvetle kadılık vazifesine geldiklerine de değinmektedir:

Ḳāḍīler ḳāḍīliġi alur ṣatun / Rişvet almaḳ iḳtiżāsı neylesün (712)

Ḳāḍīʿ askerler ṣatar ḳāḍīliġi / Rişveti virene virürler manṣıbı (713)

Ḳāḍīlıḳ alan o miskīn ḳāḍī de / Rus gibi yaḳmaġa gider manṣıba (714)

17. yüzyılda Osmanlı devlet yönetimi ve sosyal hayatındaki en büyük problemlerden biri rüşvettir. Rüşvet konusu o dönemde yazılan çoğu eserde de işlenmiştir:

Ẓulmi ḳaldır rişvetile evvelā / Ṣoñra Ḥaḳ'dan dile bu derde devā (672)

Ẓulmi rişvetile ḳaldırmaz iseñ / Gel Ḳazaġa vir cevābı er iseñ (673)

Ḥaḳḳ'ı inkār idenüñ ismi nedür / Ehl-i rişvetdür şehā ġayrı nedür (682)

Rişveti alan durur dīn düşmeni / Viren oldı taḫt ı tācuñ düşmeni (683)

17. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı topraklarında özellikle de İstanbul, Bursa, Kırım, Kefe gibi hem büyük hem de ticari hayatın canlı olduğu şehirlerde çok sayıda kahvehane açılmıştır. Bu kahvehanelerle birlikte kahve tüketimi de artmıştır. Yine bu dönemde tütün tüketimi artmış kahvehaneler tütün kullanılan mekânlar haline gelmiştir. Kâdirî Muhyiddîn Nasîhat-nâme'sinde kahvehaneyi dedikodu yapılan *mel'un* bir yer olarak tanımlamakta ezan ve namaz vaktinde camilerin boş olmasına karşın kahvehanelerin dolu olmasından yakınmaktadır:

Tütünde ḳahvede mey-ḫānede geçirdiñüz ʿömri / Ḳıyāmet yoḳsa yarın yoḳ mı dirsiz iy Kefe ḫalḳı (288)

Girersiz ḳahve didükleri melʿūne uyup nefse / Muḥammed ümmetinüñ yirsiz etin iy Kefe ḫalḳı (291)

Eẕān oḳunsa cāmiʿden yaña yoḳ bir gider ādem / Ḫaṭādur size müʾmindür dimek iy ḫalḳ-ı İslāmbol (806)

Ṭoludur ḳahveñiz mey-ḫāneñiz cāmiʿler ammā boş / Müsülmān gerçi ṣarıḳlarıñuz iy ḫalḳ-ı İslāmbol (807)

Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâme'sinde gemici, gemici reisleri ve gemi kaptanlarının ahlaklarının bozulduğunu, halka zulm ettiklerini, gemilerin bu yüzden çeşitli kaza ve belalara uğradığını anlatan manzume bulunmaktadır:

Çün maḥalli geldi iy gemiciler / Olduñuz pek ẓālim iy gemiciler (3121)

Puṣulañız azdı iy gemiciler/ Ḥartıñuz fısḳ oldı iy ḳalyoncılar (3124)

Lūṭīdür ekṣer dümenciñ iy reʾīs / Gemiñ anuñçün olur ġarḳ iy reʾīs (3125)

Hep zinā eyler gemiciñ iy reʾīs / Sen de kāfirden bitersin iy reʾīs (3126)

17. yüzyılda livatanın yaygınlaştığına, livata yüzünden birçok musibetlere düçar olunduğuna eserde değinilmektedir:

Ḳanḳı ḳalʿada zināyile livāṭa olsa çoḳ / Düşmen ayaġı ol ilden çıḳmaz iy ḫan ḳulları (471)

Bir vilāyetde livāṭa ider olsa yidi şaḫṣ / Ḳavm-i Lūṭveş yire geçe ol il iy ḫan ḳulları (473)

17. yüzyılda zinanın yaygınlaştığı eserde işlenen diğer bir konudur:

Zinā sizde livāṭa şürb-i ḫamr itmek ḳamu sizde / Size bunca mışībet çoḳ degildür iy Ḳırım ḫalḳı (227)

Şimdi ḫalḳuñ ekṣeri eyler zinā / Her vilāyet ṭoldı evlād-ı zinā (2154)

Şimdi nādirdür ṣaḥīḥce ḥaḳ nikāḥ / Rişvet almaz ḳāḍīnüñdür ḥaḳ nikāḥ (2155)

Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitlerde Osmanlı Devleti'nin rüşvetle temelden yıkıldığını ve Osmanlı Devleti'nde rüşvet geleneğinin Şemsi Ahmed Paşa (d. 1492 ö. 28 Nisan 1580) ile başladığını belirtmektedir. Şemsi Ahmed Paşa ile ilgili bu bilginin Şemsi Ahmed Paşa'nın ölümünden elli yıl sonra yazılan bir kitapta geçmesi önemlidir:

Ḥaḳ'uñ laʿneti ḫışmı kimleredür / Begim rişvet alan bī-dīnleredür (2127)

Alaldan beri rişvet Āl-i ʿOṯmān / Yıḳıldı tā temelden Āl-i ʿOṯmān (2128)

Ki dirler Şemş Paşa Rāfiżīmiş / Ezel tā rişveti ol mürted almış (2129)

Ki ḥālā Rāfiżīdür ehl-i rişvet / Yā dīn ḫāyinleri kim ehl-i bidʿat (2130)

Kâdirî Muhyiddîn birçok beyitte manzumelerinden ve eserinden övgüyle bahsetmektedir:

Bir ṣadefdür bu ḳaṣīdem bundadur dürr-ü yetīm / Pādişāhlar bitigi hep bunda iy ẓıll-ı Raḥīm (2702)

Feyżim Aḥmed'den Muḥammedī bu ʿirfānım benim / Bu Ḳaṣīde-i Bürde'dür añlansın iy Sulṭān Murād (2843)

İşbu naẓm ilhām-ı Ḥaḳ'dur ḥamāyil yanıña / Bu iki dāne ḳaṣīde yār ola dīvānına (2844)

Gel sözüm ṭut diñle ḥünkārım beni şād olasın / Bir sözüm ṭut belki biñ ḳayġudan āzād olasın (2848)

Dört ḳaṣīdemiñ birin oḳursañ irşād olasın / Oḳu oḳut diñle ḳalp uyansın iy şāh-ı cihān (2849)

Şiʿre māʾilsin işitdüm işbu naẓma ḳıl naẓar / Añladım ṣarrāf-ı cevhersin bu kāndan al ḫaber (2850)

Bir naẓarda Nūḥ'a maẓhardur kitābım ẕevraḳı / Bir naẓarda baḥr-ı beytde niçe liman gizlidür (2954)

Kâdirî Muhyiddîn'e göre sarf ve nahiv ilmi Allah'ın yeryüzündeki isimlerinin tecellisini anlamakta yetersizdir. Kâdirî Muhyiddîn aşağıdaki beyitte klasik medrese usulünü eleştirmektedir:

On sekiz biñ ʿālemi göz noḳṭasına ḳodı Ḥaḳ / ʿĀlem-i ġaybuñ görinür ʿaksi gözden āşikār (7630)

Gözdeki esrārı dirsem zāhidüñ ʿaḳlı gider / Naḥv u ṣarf iʿrābile göz ʿilmi bilinmez iy yār (7631)

Eserde üzerinde durulan konulardan biri de meşâyihler ve onların kendi aralarındaki çekişmelerdir. Dönemin sosyal hayatı içerisinde meşâyihte de bozulmalar olduğu dile getirilir. Nasîhat-nâme'de *iy meşâyih* redifli bir manzume de bulunmaktadır:

İy meşāyiḫler size noldı ʿaceb / Ḥaḳḳ'ı niçün söylemezsiz siz ʿaceb (1233)

İy meşāyiḫ Ḥaḳḳı dimez oldıñuz / Gerçi dirsiz dil ucile dirsiñüz (1254)

Ehl-i dünyādur zemāne şeyḫi hep / Ḫalḳ añunçün münkir meşāyiḫlere hep (1274)

İy meşāyiḫ arañızda var ḥased /Birbiriñüze ne bu buġż u ḥased (1276)

Meşāyiḫ ehl-i ḥaḳḳa ne ʿalāmet / Riyāsızca ider vaʿẓ ı naṣīḥat (2478)

Ḳıyāmet nice ḳopmasın meşāyiḫler ider ġaybet / Ġarażla vaʿẓ ider dervīşi şeyḫi ehl-i Furḳān'ı (7200)

Kâdirî Muhyiddîn meşâyih ilgili eleştirilerinin tüm meşâyihler için geçerli olmadığını özellikle kötü özelliklere sahip riya ehli meşâyih için geçerli olduğunu da ayrıca belirtmektedir:

ʿĀlem ışlāḥı meşāyiḫden durur / ʿĀlem azmaḳ Şeyḫ-i Necdī'den durur (1271)

İy meşāyiḫ ḥasb-i ḥāldür bu sözüm / Ekṣeri ehl-i riyāyadur sözüm (1272)

Ehl-i ḥaḳḳa yoḳ durur ḥāşā sözüm / Ehl-i dünyā Şeyḫ-i Necdī'ye sözüm (1273)

Eserin genelinde o dönemki meşâyihe yönelik bir eleştiride bulunulmakla birlikte aşağıda bazı beyitleri verilen manzumede şeyhler övülmekte ve müritlerin şeyhlerine karşı büyük bir hürmet beslemeleri gerektiği ifade edilmektedir:

Şeyḫiñüñ gözle rıżāsın ḥaḳdur ol / Ālet-i Ḥaḳ'dur meşāyīḫ teslīm ol (5970)
Ḥaḳ'dan ayrı ġayrı bilme şeyḫiñi / Ḳuṭb-ı aḳtāb-ı cihān bil şeyḫiñi (5971)
Sen eger Ḥaḳḳıle olsañ Ḥaḳ senüñ / Sen eger nefsile olsāñ ot senüñ (5972)
Nefsiniñ işle ḫilāfın Ḥaḳ içün / Ḥaḳ rıżāsın gözle nefse ḳahr içün (5973)
Şeyḫiñüñ her cünbüşin Ḥaḳḳıle bil / Seni kāẕib şeyḫini ṣıdḳıle bil (5974)
Şeyḫiñe ben sen dime kāmil iseñ / Biñde bir söz söyleme ʿāḳıl iseñ (5975)
Bişmeyince söyleme şeyḫe sözi / Ṭuzlı yā ṭuzsız olursın aç gözi (5976)

Yaratılan her varlık ve nesnenin Allah'ın varlığına işaret ettiği eserde genel olarak işlenen bir konudur:

On sekiz biñ ʿāleme insān yüzinden yol gider / Nice ṣıġdı nuṭfe bir ḳaṭreye deryā-yı beşer (7728)

Nuṭfeʾi insān iden Ḳādir ne maḳṣūd eylese / Ḥaşri inkār idene nuṭfe hemān ilzām yiter (7729)

Yaʿnī meyyit nuṭfeye cān viren ol Ḳādir İlāh / Öldürüp dirgirmege ʿāciz midür iy bī-ḫaber (7730)

Kâdirî Muhyiddîn eserinde Allah'ın insana verdiği *havâss-ı hamse*ye (beş duyu) değinmektedir. Ona göre *havâss-ı hamse* beş değil ondur. Bunların beşi içeride beşi dışarıdadır. Bu havasslar eserde tasavvufî olarak uzun bir şekilde işlenmiştir:

Didigim on dāne cevherdür bilüñ / Her biri dürr-i yetīm bir bir şayıñ (1701)
İsmi bu cevherlerüñ nedür şehā / On ḫavāṣ-ı ḫamsedür beş beş şehā (1702)
Beşi ẓāhirde beşi bāṭındadur / On ḫavāṣ-ı ḫamse ṣay insāndadur (1703)
Biri el ikincisi anuñ ḳulaḳ / Hem üçünci göz dördünci dimāḳ (1704)
Yaʿnī dördünci aġızdur dad alur / Hem beşincisi burun ḳoḳu alur (1705)

Kâdirî Muhyiddîn eserinde şeriat ile tarikatı kıyaslayıp bunlar arasındaki farklara değinir. Eserinden kendisinin de bir Kâdirî tarikatı şeyhi olduğu anlaşılan Kâdirî Muhyiddîn tarikat ehlidir:

Şerīʿatdür ḫavāṣ-ı ḫamseye yüz/ Ṭarīḳatdür ḫavāṣ-ı bāṭına göz (5256)

Şerīʿat ẓāhira Ādem dilidür / Ṭarīḳat bāṭına ḳudret dilidür (5257)

Şerīʿat tercümānıdur bu ḫalḳuñ / Ṭarīḳat tercümānı oldı Ḥaḳḳ'uñ (5258)

Şerīʿat nuṭḳ-ı Ādem'den bilindi /Ṭarīḳat nuṭḳ-ı ḳudretden alındı (5259)

Şerīʿat ders alur Aḥmed dilinden / Ṭarīḳat ders alur ḳudret dilinden (5260)

Şerīʿat Muṣṭafā'nuñ perdesidür / Ṭarīḳat ʿilm-i ġaybuñ ẓāhiridür (5261)

Kâdirî Muhyiddîn tasavvufî olarak ilâhî feyiz ve tecellîlerin müşâhede edildiği yer olarak görülen Tûr dağına eserinde tasavvufî açıdan çokça yer vermiştir:

Tecellī Ṭūrı budur dir yüzüñde var beş on şāhid / Ki göz ḳaş aġız burun ḳulaḳdur iy Ḳırım ḫalḳı (242)

Allāh Allāh di tecellī Ṭūrı ol / Var yüri Mūsā gibi Ḥaḳ nūrı ol (1343)

Tecellī Ṭūrı'na Mūsā'ya maẓhar bu şerāb-ı dil / Meger ḳudret elinde bir ḳadeḥdür bu dil-i şeydā (1374)

Tecellī Ṭūrı'na Mūsā'ya maẓhar / Bu dīn iḥyāsına ʿĪsā'ya maẓhar (2384)

Bu ölmüş ḳalbimizi eyle iḥyā / Diliñ Ṭūrı'ndan it bize tecellā (2601)

Cemāl-i vech-i insānda tecellīsi Ḥaḳḳ'uñ ẓāhir / Beşerdür Ṭūr-ı Mūsā lā-mekānī ʿarşa ʿaşḳ olsun (2884)

Eserde tasavvufî olarak işlenen diğer bir konu da *lâ-mekân* düşüncesidir. Lâ-mekân kavramı eserde sıkça geçtiğinden olsa gerek eserin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığına kayıtlı nüshasının La-mekânî Şeyh Hüseyin Efendiye ait olduğu düşünülmüş ve eser La-mekânî Şeyh Hüseyin Efendi adına kaydedilmiştir.

Cemāl-i vech-i insānda tecellīsi Ḥaḳḳ'uñ ẓāhir / Beşerdür Ṭūr-ı Mūsā lā-mekānī ʿarşa ʿaşḳ olsun (2884)

Ḥaḳ muḥīṭ-i küll-i şey ammā bu ʿālem degil ol / Lā-mekāna ev göñüldür anda Deyyān gizlidür (2971)

Allāh Allāh ile aça perr ü bāl / Lā-mekān şeh-bāzıdur ol ehl-i ḥāl (3025)

Nefs-i sırdur lā-mekānı seyr iden / Nefs-i ḥāldür bī-nişāna ṭayy iden (3318)

Nefs-i ʿizzet lā-mekān mirʾātıdur / Nefs-i devlet vaḥy-i Ḥaḳ āyātıdur (3325)

Didiler kim yā ʿAlī Ḥaḳ ḳandadur / Lā-mekān didi saḫī göñüldedür (3479)

İns ü cinni Ḥaḳḳ'a ṭapdırmaḳ diler / Lā-mekānī ḳavmine ḳatmaḳ diler (3629)

Ḫiṭāb-ı *len-terānī* ʿaḳla ṣıġmaz / Ḫiṭāb-ı lā-mekānī dile ṣıġmaz (3832)

Rāh-ı tevḥīde ḫaber ṣordı biri / Lā-mekānī rāhı ṣordı ḳancarı (4293)

Didi müʾmin didi kāfir bizdedür / Bizde yoḳsa lā-mekānī ḳandadur (4305)

Eserde dört halifenin methi üzerinde özellikle durulmuş olup dört halife öne çıkan özellikleriyle aktarılmıştır. Ayrıca beyitlerinin ikinci mısrası *Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'* dür ile biten bir manzume de bulunmaktadır:

ʿAlī eyle seḫāvetde ʿÖmer eyle şecāʿatde / Ebū Bekr eyle ṣıdḳımda diyem ḥaḳ söze āmennā (1397)

Bu dünyāyı derūnī terk idenler / Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür (2296)

Bu dīn yolında ʿahdin berk idenler / Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür (2297)

Ḥaḳ'uñ ḳullarına sāḳī olanlar / Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür (2299)

Şacāʿatle bu dīn yolın açanlar / Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür (2301)

Ḥaḳ'uñ dāʾim rıżāsında olanlar / Ḳanāʿat kūşesinde oturanlar (2301)

Tevekkül āsumānında uçanlar / Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür (2301)

Ḥaḳīḳatde Ḥaḳ'ı Ḥaḳ'la görenler / Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür (2311)

Kâdirî Muhyiddîn, eserinde birçok beyitte *Kızıl Elma* düşüncesine atıfta bulunmaktadır:

Kitābu'llāh ile şerʿ-i şerīfe ḫiẕmet eylerseñ / Ḳızıl Elma'ya dik Rūm'ı açasın ʿadlile ey ḫan (37)

Ḥaḳ müyesser eyler ise bu ʿaẓīm fetḥi saña / Ḳızıl Elma'ya degin sür atuñ iy Devlet Geray (96)

Bu Ḳorḳut anda didi Ḳızıl Elma'nuñ ḳıralına / Ḫarāc vir oġlıma yoḳ yoḳ didi iy ādemoġlanı (1061)

Bu Ḳorḳut anda didi Ḳızıl Elma'ya irer elim / Ḳıral didi ʿadāletle meger iy ādemoġlanı (1062)

Bu naẓma Ḫan Murād olursa telsīm / Ḳızıl Elma'ya disün irdi elim (2566)

Ḥażret-i Ḳurʾān'a uy al Ḳızıl Elma'dan ḫarāc / Dīn ḳılıcın ele al arslansın iy şāh-ı cihān (2773)

Ḫan'a imdād eyle aḳın eylesin deryā-miṣāl / Tā Ḳızıl Elma'ya dek göster şehā rūy-ı celāl (2800)

Eserde geçen 2550. beyit ile 2551. beyit arasındaki nesir bölümünün İmamı Gazâli'nin *İhyâ-i Ulûmu'd-din* eserinden tercüme olduğu belirtilmektedir:

Bu tercümedür İḥyā-i ʿUlūm'dan / Ki ḥāṣā ḳatmadum bir söz ḳatımdan (2544)

Teberrüken bu neṯri yazmışam ben / Kitābım naẓmına dür dizmişem ben (2545)

Kâdirî Muhyiddîn eserini Allah'ın lutfu olarak görüp kitabını tashih eden kimselere hayır duada bulunup Allah'ın daima onlarla birlikte olmasını temenni etmektedir:

Kitābıma naẓīre söylesin münkir olan bir şeyḫ / İlāhī kim ide taṣḥīḥ kitābım ḳıl naẓar aña (1365)

1.2.5. Eserin Nüshaları

Kâdirî Muhyiddîn'in bilinen tek eseri üzerinde çalıştığımız Nasîhat-nâmesi'dir. Nasîhat-nâme'nin tespit edebildiğimiz üç nüshası vardır.

1.2.5.1. Topkapı Sarayı Müzesi Nüshası

Nüsha, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe yazmalarına Y. 2636 numarasıyla kayıtlıdır. Nüsha, katalog künyesine ismi olmayan manzum bir eser olarak kaydedilmiştir. Katalog künyesinde yazar kısmı boş bırakılmıştır. Nüsha 278 varaktan oluşmaktadır. Her varak iki sayfa her sayfa iki bölüme ayrılmış halde yazılmıştır. Nüsha, beyitler halinde yazılmış olup toplam 7997 beyitten oluşmaktadır. Eserde beyitler alt alta değil yan yana yazılmıştır.

Nüshanın başında zahriyesi olup zahriyenin kimin tarafından kaleme alındığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Zahriyede eserin Sultan IV. Murat'a sunulduğu belirtilmekte ve eserin içeriğiyle ilgili bilgi verilmektedir. Zahriyede eserin on iki bin beyitten ziyade olduğu belirtilmektedir. Bu bilgi eserin 6588. beytinde geçen *bu nusḫa on iki biñ beytden artuḳ* (6588) beytine dayanmaktadır. Ancak eserin zahriyesi kaleme alınırken bir sonraki beyit gözden kaçmış olmalıdır. Eserin bir sonraki beyti olan 6589. beytinde her beyitle bir satırın kastedildiği ifade edilmiştir. *ḥaḳāyıḳla deḳāyıḳ ṭolu her beyt / ki belki bir kitābdur her saṭır beyt* (6589) Dolayısıyla 6588. beyit iki ile çarpıldığında 13176 sayısı çıkmaktadır ki bu eserin zahriyesinde ve 6588. beyitte ifade edildiği üzere on iki bin beyitten fazla olmaktadır. Eserin her sayfasında ortalama on

dört, on beş satır halinde yazılmış on dört, on beş beyit bulunmaktadır. Bir varakta bulunan ortalama beyit sayısı yirmi sekiz, otuz arasıdır.

Eserin 3673 ve 3674. beyitleri *bir naẓarda ḳız oġul olmaḳ diler / bir naẓarda bir güzel ṭoġmaḳ diler (3673-3674)* şeklinde olup tekrar beyitleridir.

Eserde, yirmi iki yerde âdeta bir başlık halinde Besmele "Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm" yazılmıştır..

210x160 mm. boyutlarında olan eser, âharlı kağıda, nesih yazı türü ile harekeli olarak ve okunaklı bir yazıyla kaleme alınmıştır. Eserin ilk sayfasında kırmızı ve mavi çiçekli motif bulunmaktadır. Motifin içinde üstü sonradan silinen / çizilen dolayısıyla tam olarak okunamayan ancak *Bismi'llâhi'r-rahmâni'rrahîm* olduğu belli olan *Besmele* bulunmaktadır.

Eser aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Eserde en çok kullanılan aruz kalıpları *Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün, Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün, Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün, Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün* şeklindedir.

Tıpkıbasımda sayfaların üst orta kenarlarında sayfa numaralarını gösteren sonradan konulduğunu düşündüğümüz Arapça rakamlarla sayfa numaraları bulunmaktadır.

Eserde bazı beyitlerin eserin başka bir yerinde aynen veya bir iki kelimesinin değiştirilerek geçtiği görülmektedir. Bu durum eserin altı yıl gibi bir sürede yazılmasının bir neticesi olabilir. Nasihat içerikli eserde, geçen zaman içerisinde nasihate konu olan problemler çözülmediğinden tekrardan bu konulara değinilmek zorunda kalınmış olunması mümkündür. Eserde tekrar eden beyitlerin genellikle ilk bin beyitle ile son bin beş yüz beyit arasında olması ve bu bölümlerde geçen Karadeniz sahillerinin Rus Kazaklarının saldırılarına uğraması probleminin eserin yazıldığı ilk ve son yılda da devam etmesi bu düşüncemizi kuvvetlendirmektedir. Eserde tespit edilen aynen tekrar eden ve benzerlik gösteren beyit numaraları şunlardır.

188. beytin ilk mısrası → 542. beytin ilk mısrasıyla benzer

291. beytin ilk mısrası →805. beytin ilk mısrası ile aynı

292. beytin ilk mısrası → 806. beyitle aynı

311. beyit → 6145. beyitle benzer

347. beyit → 1. beyitle benzer

444. beyit → 7232. beyitle benzer

556. beyit → 6716. beyitle aynı.

557. beyit → 6718. beyitle aynı

576. beyit → 1073. beyitle benzer

587-588. beyitler → 6876-6877. beyitlerle aynı

588. beyit → 2752 beytin içinde aynen geçiyor

7702-7723 beyitler →7730-7750 beyitler arası ile aynı

7717. beyit → 7745. beyitle aynı

7718. beytin ilk mısrası → 7746. beytin ilk mısrası ile aynı

7718. beytin ikinci mısrası → 7747. beytin ikinci mısrası ile aynı

Eserin diğer nüshaları kapsaması, harekeli olması ve eserde bir müstensih kaydının olmaması, diğer nüshaların istinsah tarihlerinin eserin yazılış tarihinden iki yüz yıl sonraya dayanması, bu nüshanın eldeki en eski nüsha olduğuna hatta bu nüshanın müellif hattı olduğu düşüncesine götürmektedir.

İlk beyit (1b)

Ġazāñı Ḥaḳ Teʿāla'llāh mübārek eylesin ey ḫan
Yazılmış alnıña *innā fetaḥnā* sūresi ey ḫan (1)

Son beyit (278b)

Ki biñ ḳırḳ birde Ẕi'l-ḳaʿde bu maṭlūb
Çü ṭoġdı Fātiḥa iḥsān ḳıl iy ḫūb (7997)

1.2.5.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nüshası

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığına OE_Yz 0059/01 demirbaş numaralı, T811 LAM T811 LAM 1 yer numarası ve "Dîvân, Lâ-Mekânî Şeyh Hüseyin Efendi (ö. 1034/1624-1625)" adıyla kayıtlıdır. Eserin ilk sayfasının başında kırmızı mürekkeple *Dîvân-ı ḥaḳayıḳ-ı beyān cenābı e'ş-şeyḫ Ḥüseyin Lâ-mekânî ḳaddese sirruhu* kaydı vardır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı nüshası Topkapı Sarayı nüshasının 150a-191b varakları arasını içermektedir. Topkapı Sarayı nüshasının 150a-191b varakları arası H. 1040 /M. 1630-1631 tarihleri arasında yazılmıştır. Bu tarih

Lâ-Mekânî Şeyh Hüseyin Efendi'nin vefat tarihi olan H. 1035 / M. 1625 (Tuğluk, 2001: 15) tarihinden beş yıl sonradır. Dolayısıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'na kayıtlı nüsha Lâ-Mekânî Şeyh Hüseyin Efendi tarafından yazılmış olamaz. Eserde çok sayıda *lâ-mekânî* kavramı geçtiğinden dolayı eserin Lâ-Mekânî Şeyh Hüseyin Efendi'ye ait olduğu düşünülmüştür. Ancak yaptığımız inceleme neticesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda kayıtlı yazmanın başından sayfa 79'a kadar olan kısmının Kâdirî Muhyiddîn'e ait olduğunu tespit ettik. Sayfa 79'dan sonra gelen *Risale-i Vahdetnâme* adlı bölüm ise Lâ-Mekânî Şeyh Hüseyin Efendi'ye aittir. Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi nüshasının son *Rabbine ʿāşıḳ olan ḳul ise sulṭān ola / Ḳādirī'nüñ ḳuvveti lā ilāhe illa'llah* beytinde *Kâdirî* mahlasının da kullanılması bu iddiamızı desteklemektedir. Dolayısıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi nüshası Lâ-Mekânî Şeyh Hüseyin Efendi tarafından yazılmış olamaz.

Nüsha, 290x215, 205x140 mm. boyutlu 116 varaklık bir yazmanın 1b-75a varakları arasındadır. Nüsha, beyit nazım birimi ile yazılmış olup beyitler alt alta değil yan yana yazılmıştır. Her varak ortalama 21 satırdan oluşmaktadır. Nüshada geçen *Kâdirî*, *Lâ-Mekânî* ve diğer bazı özel isimler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bu nüshada eserin bazı bölümlerinde *harfi ba, harfi ta, harfi cim, harfi ra* vb. kayıtlar vardır. Bazı kasidelerin başında da kasidenin konusu kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bu nüshanın bazı varaklarının sağ sol kenarlarında beyitler ve notlar bulunmaktadır. Nüsha, Topkapı Sarayı Müzesi ve Milli Kütüphane nüshasından farklı olarak harekesizdir. Nüshanın başında ve sonunda herhangi bir tarih kaydı yoktur. Yazmanın başında kitabın fihristi bulunmaktadır. Nasîhat-nâme'nin sonrasında gelen *Risale-i Vaḥdetnâme-i Lâ-Mekânî Ḥüseyin Efendi ḳaddese sirruhu* bölümünde 7 Şa'ban 1241 (17 Mart 1826) tarihi vardır.

İlk beyit:

Bī-ḥamdillah tecellī eyledi ẕātıma ol mevlā
Göñül Ṭūr'ın gezerken ḥaḳḳa yol buldum gider tenhā

Son beyit:

Rabbine ʿāşıḳ olan ḳul ise sulṭān ola
Ḳādirī'nüñ ḳuvveti *lā ilāhe illa'llah*

1.2.5.3. Milli Kütüphane Nüshası

Bu nüsha Ankara Milli Kütüphane yazmaları arasında 06 Mil Yz. Fb 304 numaraya kayıtlıdır. Kütüphanenin katalog kayıtlarında nüshanın yazarı olarak Abdulkâdirî ismi geçmektedir. 22x167 mm. 160x125 mm boyutlu olan nüsha nesih yazı türünde harekeli olarak 9-12 satır aralığıyla yazılmış olup 51 varaktan oluşmaktadır. Eser tam bir nüsha olmayıp asıl nüsha olarak düşündüğümüz Topkapı Müzesi nüshasının 215b-264b bölümlerini içermektedir. Milli Kütüphane nüshası Topkapı Sarayı nüshasının 6209. beytinden itibaren başlamaktadır. 6582. beyte kadar Topkapı Sarayı nüshasıyla aynıdır. Milli Kütüphane nüshasında 6582. beyitten sonra Topkapı Sarayı nüshasının 6614. beyti başlayıp 6688. beyte kadar sürmektedir. 6689-6690. beyitler Topkapı Sarayı nüshasında olup Milli Kütüphane nüshasında bulunmamaktadır. Olmayan bu iki beyit tarih düşme beyitleridir. Bu beyitlerin ardından Topkapı Sarayı nüshasının 6915-7604. beyitleri gelmektedir. Milli Kütüphane nüshası *Bu aʿmā kevne ṣaldı sen gözi Ḥaḳ / Meger ol göz çerāġ-ı Kibriyā'dur* beytiyle bitip bu beyitten sonra *Temmetü'l-kitāb biʿavnillahi'l-meliki'l-Vehhāb ʿalā yedi Ḥasan ġaferehullāh sene 1235* kaydı mevcuttur. Bu kayıttan sonra 23 beyitlik bir manzume daha olup bu manzume Topkapı Sarayı nüshasında bulunmamaktadır. Bu manzumenin müstensihe ait olması muhtemeldir. Bu manzumeden *sonra Es-sene ṣelāṣe ve ḫamsūn ve miʾeteyn ve elf fī seneti 1253 fī Şaʿban 15* kaydı mevcuttur. Bu nüshayı tanıtan ilk bilgiler Mahmut Kaplan'a aittir. Mahmut Kaplan, *Manzum Nasîhat-nâmelerde Yer Alan Konular* (Kaplan, 2001:149) adlı makalesinde eserin Milli Kütüphane nüshasından beyit örnekleri vermektedir. *Türk Edebiyatında Manzum Nasîhat-nâmeler* adlı makalesinde ise nüsha ve müellifi hakkında kısaca bilgiler vermektedir. (Kaplan, 2002: 795)

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS) "Kâdirî Muhyiddîn" maddesinde İbrahim Halil Tuğluk Milli Kütüphane nüshası hakkında tanıtıcı bilgiler vermektedir. (Tuğluk, 2014)

Ankara Milli Kütüphane nüshası üzerine diğer bir çalışma yine İbrahim Halil Tuğluk tarafından yapılmıştır. (Tuğluk, 2008) İbrahim Halil Tuğluk, II. Osman (Farisî) Dîvânçesi ile Kâdirî Muhyiddîn'in Ankara Milli Kütüphane nüshası üzerine karşılaştırmalı bir dil inceleme çalışması yapmıştır. Tuğluk, bu çalışmasında Mahmut

Kaplan'dan farklı olarak nüshanın *Hasan* adlı bir müstensih tarafından istinsah edildiği bilgisini paylaşmıştır. (Tuğluk, 2008: 615)

Bu nüsha üzerine en kapsamlı çalışma Serap Dağdelen tarafından yapılmıştır. Serap Dağdelen *Muhyiddîn Kâdirî'nin Nasîhat-nâme Adlı Dîvânı (İnceleme-Metin)* (Dağdelen, 2011) adlı yüksek lisans çalışmasında nüshanın çeviri yazılı metnini verip eser üzerine inceleme yapmıştır.

İlk beyit: (1b)

Gönül deryāsı cūş itdi tecellī ẕātile ammā
Ve illā aḥsen-i taḳvīmde gördüm nūruñ iy Mevlā

Son beyit: (51a)

Bu aʿmā kevne ṣaldı sen gözi Ḥaḳ
Meger ol göz çerāġ-ı Kibriyā'dur

İKİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâmesi imla ve yazım özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

2.1. İMLA YAZIM ÖZELLİKLERİ

İmla, "Bir dilin söz varlığını o dilde yürürlükte olan ses, şekil, köken vb. kurallara uygun olarak yazıya geçirme, dildeki sözleri kurallara uygun olarak yazma" (Korkmaz, 2007a: 130) olarak tanımlanmaktadır. Şüphesiz ki bir dilin söz varlığını herkesin anlayabileceği kurallar çerçevesinde yazıya aktarmak güçtür. Özellikle de dile farklı dilden yabancı kelimeler girdiğinde bu iş daha da güç ve karmaşık hale gelmektedir.

Eski Anadolu Türkçesi olarak adlandırılan 13. ve 15. yüzyılın ardından Türkçede, Arapça ve Farsçanın etkisi artmış bu etki 17. yüzyılda yoğun olarak hissedilmeye başlanmıştır. Ancak 17. yüzyılda yazılan kimi eserlerde Eski Anadolu Türkçesinin izlerini bulmak mümkündür. Kâdirî Muhyiddîn'in manzum Nasîhat-nâmesi de bu eserlerden biridir.

Kâdirî Muhyiddîn'in manzum Nasîhat-nâme'sinde standart bir imladan söz etmek mümkün değildir. Eserde müellifin aynı kelimeleri farklı harflerle yazması belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır. Bu yazım (ب / پ) (ج / چ) harfleri arasında ve kelime sonlarında daha sık olarak görülmektedir. Eserde (ب) ile yazılan bir kelime eserin farklı bir yerinde (پ) ile yazılabilmektedir. Ya da eserde (ج) ile yazılan bir kelime eserin farklı bir yerinde (چ) ile yazılabilmektedir. Bunun dışında Fahir İz'in Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâmesi*'nden hareketle hata olarak değerlendirdiği bazı kullanımlar (İz, 1979: 67-68) vardır ki metnimizde bu tür kullanımlara da rastlamak mümkündür. Fahir İz,hata olarak değerlendirdiği hususları sekiz başlık altında şu şekilde sınıflandırmıştır:

1- Gereksiz ünlü eklenmesi

2- zel (ذ) yerine z (ز) yazılması

3-te (ت) yerine tı (ط) yazılması

4-elif (ا) yerine ayın (ع) yazılması

5-ayın (ع) yerine elif (ا) yazılması

6-ha (ح) yerine he (ه) yazılması

7-ze (ز) dad (ض) ve zı (ظ) karışması

8-se (ث) sin (س) ve sad (ص) karışması

Hayati Develi *Evliya Çelebi Seyehatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar* adlı eserinde bu konuyu değerlendirip Fahir İz'in belirttiği hususların hata olarak değerlendirilmemesi gerektiğini bir esere filolojik olarak yaklaşıldığında bu hususların imla hatası olarak değerlendirilemeyeceğini belirtir. "Çünkü bu harfler Arap veya Fars dillerinde ses birimi değeri taşıdıkları halde Türkçede ses birimi değeri taşımazlar. Türkçede /*s*/ ve /*z*/ için tek bir ses birimi vardır. Söz konusu dillerden alınan kelimelerdeki muhtelif /*z*/ sesleri, Türkçede bir tek boğumlanma yerine sahiptir, şu halde böyle kelimelerde başka bir takım ses hadiseleri yoksa bu harf değişiklikleri, Türkçenin fonolojik yapısından kaynaklanmaktadır" (Develi, 2003: 7) demektedir.

16. yüzyıldan sonra harekeli metinlerin örneklerine gittikçe daha az rastlanmaya başlanmıştır. Ancak bununla beraber 17 ve 18. yüzyılda da harekeli metin örneklerine rastlanmaktadır. Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâmesi 17. yüzyılda kaleme alınmış 278 varaklık harekeli bir eserdir. Harekeli metinlerin en önemli özelliği dudak uyumunun harekesiz metinlere göre sağlıklı bir şekilde tespit edilebilmesidir. 17. yüzyıl gibi kalıplaşmış imlaya geçiş özelliği taşıyan bir dönemde harekeli metinler daha çok önem kazanmaktadır. Hatta harf ile hareke arasında tercih yapılması gerektiği dönemlerde harekeye göre okuma yapılması gerektiği ifade edilmektedir. (Kartallıoğlu, 2007:954) Ayrıca eserde bir harfin birden fazla harekeyle de işaretlendirdiğini gösteren örnekler de bulunmaktadır. Bu tür kullanımlarda her harekeye göre farklı okuma kelimenin farklı dillerdeki asıl şekliyle o dönem Türkçesindeki kullanımına işaret etmektedir. Ya da bu tür kullanımlar kelimenin kalıplaşmış şekliyle gelişmiş şeklini göstermektedir. (Duman, 1995: 5) Ayrıca hareke yardımıyla kelimelerin Türk dili tarihi içerisindeki gelişimini ve ses değişmelerini de tespit etmek mümkündür.

2.1.1. Ünlülerin Yazımı

Harekeli olan eserde ünlüler, harfler ve harekeler aracılığıyla gösterilmiştir. Mertol Tulum, 17. yüzyılın konuşulan Türkçesinde kaç ünlü vardı ve bunların fonetik değerlerini belirleyen ayırıcı özellikler nelerdi sorusunu sorup "Bu iki soruya Evliya Çelebi'ye kadar Türkçeyi ana dili olarak kullanan herhangi bir kimsenin ne kendi kendisine sorup cevabını aradığı, ne de öğrenmek için bir başkasına yönelttiği hakkında bir bilgiye sahibiz" (Tulum, 2011: 167) diyerek cevap vermektedir. Mertol Tulum 17. yüzyılın ünlü sözlükçüsü Meninski'ye göre XVII. yüzyıl İstanbul Türkçesinde geçen ünlüler olarak şu dokuz ünlüyü göstermektedir:

1. /a/, (/á/, /ā/), 2. /e/, 3. /é/, 4. /ı/ (/ĩ/, /ī/) 5. /i/, (/ĭ/, /ī/), 6. /o/, 7. /ö/, 8. /u/, (/ů/, /ū/), 9. /ü/ (Tulum, 2011: 65)

Mertol Tulum, Evliya Çelebi'nin Seyahatnâmesi'ne dayanarak XVII. yüzyılın konuşma dilinde şu dokuz ünlünün bulunduğunu belirtmektedir. (Tulum, 2011: 168)

1. /a/, 2. /e/, 3. /é/, 4. /ı/ 5. /i/, 6. /o/, 7. /ö/, 8. /u/, 9. /ü/

Kâdirî Muhyiddîn'in manzum Nasîhat-nâme'sinde sekiz ünlü tespit edilmiştir. Nasîhat-nâme'de geçen sekiz ünlü şunlardır:

1. /a/, 2. /e/, 3. /ı/ 4. /i/, 5. /o/, 6. /ö/, 7. /u/, 8. /ü/

Mertol Tulum Evliya Çelebi Seyahatnâme'sine göre 17. yüzyıl Türkçesinde dokuzuncu ünlü olarak kapalı ė'yi göstermiştir. Çalışılan eser harekeli olduğu için çeviri yazıda harekelerndirme göz önünde bulundurulmuş bu nedenle kapalı ė'ler esre ile gösterildiğinde *i* sesi ile üstün ile gösterildiğinde *e* sesi ile gösterilmiş ayrıca *ė* sesi ile gösterilmemiştir. Türkçede uzun ünlülerin varlığı ise tartışmalı bir konudur. Uzun ünlülerin varlığını kabul edenlere göre de temelde Türkiye Türkçesinde uzun ünlülerin sayısını azalma eğilimi vardır. Türkçedeki bu uzun ünlü kısalmasının X. yüzyılda başladığı düşünülmektedir. Hatta Türkmence ve Yakutçadaki bazı ünlülerin Dîvânu Lügati't-Türk'te kısalmaya başladığı görülmektedir. (Erdem, 2008: 238)

Türkçe kelimelerde birincil uzun ünlülerin tespit etmek kalıplaşmış imla, müstensih tasarrufları vb. nedenlerden dolayı güçtür. Bu konuda kalıplaşmış ortak bir kuraldan bahsetmek söz konusu değildir. Gürer Gülsevin, Eski Anadolu Türkçesi Ağızlarında Uzun Ünlülerin var olup olmadığını sorguladığı çalışmasında uzun

ünlülerin tespitinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini detaylıca açıklamıştır. Gülsevin'e göre uzun ünlülerin tespiti için uzun ünlü olarak kabul edilen tüm kelimeler yazımları açısından eksiksiz olarak fişlenip sınıflandırılmalı ve bunlar Dîvânu Lügati't-Türk, diğer Türk lehçeleri ile ve Talat Tekin'in Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler (Tekin, 1975) adlı çalışmasındaki verilerle kıyaslanmalı ve her durum için muhakkak teorik bir açıklama getirilmelidir. (Gülsevin, 2009: 53-54) Bu çalışmada ünlü harfler gösterilirken uzun ünlüler ayrıca gösterilmemiştir.

2.1.1.1. /a/ Ünlüsünün Yazımı

Ön seste /a/ ünlüsü

/a/ ünlüsü ön seste üstünlü elif (آ) ile yazılmıştır.

آقْ aḳ (70)
آلْدُكْ alduñ (74)
آرْتوُقْ artuḳ (98)
آصْلا aṣlā (217)
آماّ ammā (113)
آچْلِقْ açlıḳ (128)
اَقْمَقْدَه دُرْ aḳmaḳdadur (159)
آحْمَقْلَرْ aḥmaḳlar (195)

Aşağıdaki örneklerde kelime başında /a / sesi elif harfinin üstüne yukarı doğru çeker işareti konularak gösterilmiştir.

atıñı (73)
azıḳ 178
anuñ (195)
azdıñuzdı (226)
añla (1457)
alnıñ (81)
aġrıtdı (341)
azsa (892)
aṣarlarsa (915)
ayaḳsa (6726)

İç seste /a/ ünlüsü

/a/ ünlüsü iç seste ünsüz harfin üstüne konan üstün (-َ) ile veya üstünlü harf+elif (ا) ile yazılır.

آرَادَن aradan (4735)
آغاَجِيدُرْ aġacıdur (4750)
يَرَادَنْ yaradan (4968)
وَارْ var (4769)
قَطْرَه ḳaṭre (1010)
حَقِقَتْ ḥaḳīḳat (5300)
اُوچَرْ uçar (2778)
قَدَرْ ḳadar (2925)

وَاقِفَمْ vāḳıfam (5750)
خَيَاظِلْ ḫayāẓıl (158)
صَدَقَ ṣadaḳa (3191)
نَظَرْ دَه naẓarda (3712)

Aşağıdaki örneklerde kelime ortasında /a/ sesi ünsüz harf+elif harfinin üstüne yukarı doğru çeker işareti konularak gösterilmiştir.

olmaz (152)
ayaġı (153)
yaradan (220)
ṭamarını (348)
ādemoġlanı (940)
yapdı (461)
ḳatında (963)
yapış (973)
çıkan (983)
ortada (4271)

Son seste /a/ ünlüsü

/a/ ünlüsü son seste üstünlü harf + elif (ا) veya üstünlü harf + (ه/ـه) ile yazılır.

طُغْرَا ṭoġra (5115)
شَيْدَا şeydā (5105)
دَعْوَا daʿvā (5131)
حَلْوَا ḥelvā (5133)
صَحْرَا ṣaḥrā (5174)
دَوَا devā (6014)
خُلْقُدَه ḫulḳda (1279)
نَظَرْ دَه naẓarda (3712)
بَاغِنْدَه baġında (5228)
اَوْلِيَادَه evliyāda (5784)
قِرْقُدَه ḳırḳda (6689)
قَرْنِنْده ḳarnında (7761)

پُوتَه puta (1530)
خَلْقَه ḫalḳa (3186)
بَقْسَه baḳsa (3192)
نُقْطَه noḳṭa (3257)
عَشْقَه aşḳa (4886)
لُقْمَه loḳma (4984)

Aşağıdaki örneklerde kelime sonunda /a / sesi ünsüz harf+elif harfinin üstüne yukarı doğru çeker işareti konularak gösterilmiştir.

saña (240)
baña (419)
aña (472)
başılmaġa (867)
uymaġa (868)
ḳorḳmaġa (869)

baḳa (849)
başla (926)
unutmaġa (865)
yaña (944)

2.1.1.2. /e/ Ünlüsünün Yazımı

Ön seste /e/ ünlüsü

/e/ ünlüsü ön seste üstünlü elif (ٰا) ile yazılır.

اَيْلَرْسَكْ eylerseñ (10)
اَلْبَتْ elbet (26)
اَجَلْ ecel (74)
اَزْدَرْ ejder (76)
اَزَلْ ezel (80)
اَلْبَتَّة elbette (118)

İç seste /e/ ünlüsü

/e/ ünlüsü iç seste ünsüz harfin üstüne konan üstün/fetha (-َ) ile gösterilmiştir.

سُويْلَشْ söyleş (20)
سُورَرْ sürer (574)
كَسْمَدَه kesmede (578)
مُحْكَمْ muḥkem (1282)
كَچَنْ geçen (1308)
كُوسْتَرْسَه gösterse (1359)

/e/ ünlüsü aşağıdaki örnekte harekeli ünsüzden sonra elif (ا) ile birlikte kullanılmıştır.

اوُتَادُرْ ötedür (5293)

Son seste /e/ ünlüsü

/e/ ünlüsü son seste üstünlü harf + (ه/ـه) ile gösterilmiştir.

دِلْدَه dilde (551)
اَيْلَه eyle (581)
قَبْرَهَ ḳabre (964)
اِتْسه itse (2)
اَلِنْدَه elinde (1374)
هَلَه hele (158)
اُمَتِمْدَه ümmetimde (1545)
مَقْبَرَيَه maḳbereye (162)

ایچْرَه içre (1566)
كُولْگَه gölge (169)
مَيْوَه meyve (7582)
مَنْزِلَه menzile (174)

2.1.1.3. /ı/ Ünlüsünün Yazımı

Ön seste /ı/ ünlüsü

/ı/ ünlüsü genellikle ön seste esreli elif (اِ) ile gösterilmiştir.

اِصْمارْلَكْ ışmarlañ (388)
اِسّي issi (3358)
اِصْلَاحْ ışlāḥ (222)

Aşağıdaki örneklerde kelime başında /ı / sesi elif+harekesiz *y* harfinin altına aşağı doğru çeker işareti konularak gösterilmiştir.

ırmağı (847)
ıraḳ (1054)
ısız (6654)
ırġādlıḳ (6912)

Aşağıdaki örnekte kelime eserin bir yerinde esre ile gösterilmişken diğer bir yerinde harekesiz *y* harfinin altına aşağı doğru çeker işareti konularak gösterilmiştir.

ıraḳ (1054) y+çeker
ıraḳ (4100) esre

İç seste /ı/ ünlüsü

/ı/ ünlüsü iç seste esre (-ِ) ile gösterilmiştir.

صِغِنْدِمْ ṣıġındım (5)
قِلْ ḳıl (2281)
صَارِمْصَاقْ ṣarımṣaḳ (803)
يِالاَنْ yılan (3389)
رِزْقْ rızḳ (1805)
طَانِقْ ṭanıḳ (3389)

Aşağıdaki örneklerde kelime ortasında /ı/ sesi ünsüz harf+ harekesiz *y* harfinin altına aşağı doğru çeker işareti konularak gösterilmiştir.

alnıña (1)
atasınuñ (1049)

uġrına (2)
aḳın (16)
ḳıl (39)
rūḥıdur (1042)
başın (1049)
uyandıruñ (1051)
ṣaḳın (1071)
dostıña (1656)

Son seste /ı/ ünlüsü

/ı/ ünlüsü son seste esreli harf + y ile (ـِ + ـِي) ile gösterilmiştir.

خَلْقِي ḫalḳı (265)
أُولْدِي oldı (266)
يَرَتْدِي yaratdı (268)
صِرَاطِي ṣırāṭı (861)
شَرْطِي şarṭı (2279)
غَوَّاصِي ġavvāṣı (2822)
نَاقِصِي nāḳıṣı (3547)
حَقِّي ḥaḳḳı (3580)

Aşağıdaki örneklerde kelime sonunda /ı / sesi ünsüz harf+harekesiz *y* harfinin altına aşağı doğru çeker işareti konularak gösterilmiştir.

daḫı (15)
ḫaşmı (43)
başıñı (73)
cennātı (2)
yardımcı (8)
yoḳdı (101)
ayaġı (153)
ʿaḳlını (90)

2.1.1.4. /i/ Ünlüsünün Yazımı

Ön seste /i/ ünlüsü

/i/ ünlüsü ön seste genellikle esreli elif (اِ) ile gösterilmiştir.

اِسْتَه iste (18)
اِخْتِيَارْلَرْ iḫtiyārlar (20)
اِحْتِيَاجْ iḥtiyāç (1451)
اِحْيَا iḥyā (5156)
اِلْهَامِ ilhām (5342)
اِنْجَه ince (5412)

Aşağıdaki örneklerde kelime başında /i/ sesi elif+harekesiz *y* harfinin altına aşağı doğru çeker işareti konularak gösterilmiştir.

için (25)
iñiler (135)
iy (216)
irken (629)
iner (697)
ikilik (1340)

iki (242)

irgüren (1496)

İç seste /i/ ünlüsü

/i/ ünlüsü iç seste esreli harf (-ِ) ile gösterilmiştir.

بِنَه yine (1108)

كَافِرُنْ kāfirüñ (1110)

كِتْمَيَلَرْ gitmeyeler (1122)

هِمَّتُكْ himmetüñ (1127)

بِزِمْ bizim (1130)

وِلاَيَتْ vilāyet (1131)

Aşağıdaki örneklerde kelime ortasında /i / sesi ünsüz harf+ harekesiz *y* harfinin altına aşağı doğru çeker işareti konularak gösterilmiştir.

ümmetinüñ (2)

virdi (23)

eylesin (70)

ismine (80)

biñ (82)

himmetiñüñ (77)

ismin (635)

eline (1020)

Son seste /i/ ünlüsü

/i/ ünlüsü son seste esre ile gösterilmiştir.

قَلْبِ ḳalbi (457)

شَرْعِ şerʿi (1282)

Aşağıdaki örneklerde kelime sonunda /i/ sesi ünsüz harf+harekesiz *y* harfinin altına aşağı doğru çeker işareti konmak suretiyle gösterilmiştir.

didi (13)

yedi (27)

beni (30)

ehli (41)

kāfirleri (3)

gitdi (12)

ḳuvveti (101)

sizi (388)

düşmeni (629)

sīli (159)

ġayreti (98)

beglerbegi (104)

va'llāhi (107)

miskini (79)

Farsça kökenli aşağıdaki kelimelerin yazımları Farsçada ve Osmanlı Türkçesinde standart olarak aşağıdaki şekildedir.

.گَرْچِه gerçi (1538)

كِه ki (5452)

2.1.1.5. /o/ Ünlüsünün Yazımı

Ön seste /o/ ünlüsü

/o/ ünlüsü ön seste ötreli elif ile (اُ) veya ötreli elif + vav (اُ + و) ile gösterilmiştir.

ألْسَه olsa (7)

أُونْ on (2055)

أُوغلِينَه oġlına (573)

أُويْنُونَه oynuna (2106)

ألْمَقْ olmaḳ (1796)

أُتُورْسَه otursa (2147)

أُوقوُدُقْ oḳuduñ (2019)

أُرْتَاسِنْدَه ortasında (4084)

İç seste /o/ ünlüsü

/o/ ünlüsü iç seste ötreli harf ile (-ُ) veya ötreli harf + vav (و + ُ) ile gösterilmiştir.

چُوقْ çoḳ (2)

صُحْبَتِكْ ṣoḥbetiñ (39)

قوُمَه ḳoma (6)

لُقْمَه وَشْ loḳmaveş (76)

يُولْلَرِينْ yolların (54)

بُيُونْ boyun (215)

بُوزْدُقْ bozduḳ (61)

طُغْرُو ṭoġru (547)

يُوقْدِي yoḳdı (101)

يُخْسُولَه yoḫsula (2577)

قُوجُكْ ḳoçuñ (147)

صُكْرْ ṣoñra (204)

Son seste /o/ ünlüsü

/o/ ünlüsü son seste ötreli harf + vav (و + ـُ) ile gösterilmiştir.

قُو ḳo (4669)

2.1.1.6. /ö/ Ünlüsünün Yazımı

Ön seste /ö/ ünlüsü

/ö/ ünlüsü ön seste ötreli elif ile (اُ) veya ötreli elif + vav (اُ + و) ile gösterilmiştir.

أُوكْچَه گِي ökçeñi (1129)

أُكُوتْ ögüt (21)

أُولْ öl (1380)

أُتَكْلَه öteñle (65)

أُوگْدِينْ öñdin (2342)

أُنكَدَنَ öneñden (65)

اُوكُرَنْ ögren (2568)
اُودُنْجْ ödünc (3264)
اُوزْكَيَه özgeye (4135)

İç seste /ö/ ünlüsünün yazımı

/ö/ ünlüsü ön seste ötre ile (-ُ) veya ötreli harf + vav (و + -ُ) ile gösterilmiştir.

كُوكْ gök (43)
كُورْمَه görme (45)
سُويُنْمَزْ söyünmez (48)
كُوزُكْ gözüñ (59)
سُوزُمْ sözüm (69)
كُولْكَه gölge (169)
كُپْرُودُرْ köprüdür (159)
كُوكْلَرْ gökler (369)
شُهْرَتْ şöhret (647)
كُتُورَه مَزْسِينْ götüremezsin (752)

2.1.1.7. /u/ Ünlüsünün Yazımı

Ön seste /u/ ünlüsü

/u/ ünlüsü ön seste ötreli elif + vav (اُ + و) ile veya ötreli elif (اُ) ile gösterilmiştir.

اُوْشْ uş (90)
اُوچْ uç (2984)
اُولُو ulu (3012)
اُوزَتْمَه uzatma (3041)
اُوزُونْ uzun (3103)
اُومَرْ umar (3187)
اُونُودَه unuda (3340)
اُوغْرُو uġru (3388)

Ön seste *u* ünlüsü eserde sadece bir örnekte *umūr* sözcüğünde kelime başında ötreli elif (اُ) ile gösterilmiştir. Eserde tüm *umūr* kelimelerinin ötreli elif ile yazılması *vav* (و) harfinin unutulmuş olabileceği düşüncesini ortadan kaldırmaktadır.

اُمُورُكْ umūruñ (1494)

İç seste /u/ ünlüsü

/u/ ünlüsü iç seste ötre ile (-ُ) veya ötreli harf + vav (و + -ُ) ile gösterilmiştir.

مُحْكَمْ muḥkem (10)
نُصْرَتْ nuṣret (17)
سُلْطَانْلَرِكْ sulṭānlarıñ (32)
طُوتْ ṭut (23)
قُولَقْدُرْ ḳulaḳdur (60)
چُولْ çul (2272)

ظُلْمْ ẓulum (34)
چُوقَه çuḳa (2273)
اَيْرُقْ ayruḳ (56)
قُولْ ḳul (3010)
مُصَاحِبْ muṣāḥıb (66)
طُوتَرُ ṭutar (4513)

Son seste /u/ ünlüsü

/u/ ünlüsü son seste ötreli harf + vav (و + ـُ) ile gösterilmiştir.

قَرْشُو ḳarşu (13)
اُولُو ulu (1645)
طُغْرُو ṭoġru (547)
قُوقُو ḳoḳu (1705)
طَامُو ṭamu (1198)
قَمُو ḳamu (3208)
قُورْقُو ḳorḳu (1625)
طُلُو ṭolu (7080)

2.1.1.8. /ü/ Ünlüsünün Yazımı

Ön seste /ü/ ünlüsü

/ü/ ünlüsü ön seste ötreli elif ile (اُ) veya ötreli elif + vav (اُ + و) ile gösterilmiştir.

اُولْفَتْ ülfet (2477)
اُمِيدْ ümīd (3440)
اُوزْرَه üzre (507)
اُمَّتْ ümmet (5448)
اُوزُمْلَرْ üzümler (847)
اُومِي ümmī (1185)
اُوچْ üç (3378)
اُوسْتِينْ üstin (3402)

İç seste /ü/ ünlüsü

/ü/ ünlüsü iç seste ötre ile veya ötreli harf + vav (و + ـُ) ile gösterilmiştir.

مُلْكْ mülk (2)
گَتُورْ getür (102)
سُوزُمْ sözüm (94)
دُورْ dür (139)
مُيَسِّرْ müyesser (95)
بُويُوكْ büyük (184)
سُرْ sür (96)
دُوكَنْمَزْ dükenmez (191)
بَنُمْ benüm (106)
گُونْدَه günde (1653)
جُمْلَه cümle (123)
تُوتُونْدُرْ tütündür (3388)
مُژْدَ müjde (144)
گُولَنْ gülen (4352)
گُوكُلْ göñül (158)
گُوجْدُرْ güçdür (7259)

Son seste /ü/ ünlüsü

/ü/ ünlüsü son seste ötreli harf + vav (و + -ُ) ile gösterilmiştir.

كُوزلُو	gözlü (346)	عُمْرُو	ʿömrü (3118)
دِيُو	diyü (1338)	كَنْدُو	kendü (3225)
أُولُو	ölü (2609)	كُوپْرُو	köprü (4714)
يُورُو	yürü (2993)	دَكْلُو	deñlü (6059)

2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâmesinde geçen tüm ünsüzler incelenmemiş eserde geçen ve birbiriyle karıştırılan ünsüzler ele alınmıştır.

2.1.2.1. /b/ ve /p/ Ünsüzlerinin Yazımı

Eserde, /b/ ünsüzü be (ب) /p/ ünsüzü (پ) harfi ile gösterilmiştir.

Ön seste /b/ ve /p/ Ünsüzlerinin Yazımı

بَكَا	baña (5)	پَنچَه	pençe (2238)
بُيُوكْ	büyük (13)	پَكْ	pek (2238)
بَلَا	belā (7)	پَسْدُرْ	pesdür (337)
بِرْ	bir (12)	پَيْغَمْبَرْ	peyġamber (424)
بَنْ	ben (21)	پُوتْ	put (816)

İç Seste /b/ ve /p/ Ünsüzlerinin Yazımı

ضَبطْ	żabṭ (99)	كُپْرُودُرْ	köprüdür (53)
قَبُولْ	ḳabūl (102)	يَاپِلْسَه	yapılsa (887)
قَبْرَه	ḳabre (817)	يَاپِشْ	yapış (927)
عِبْرَتْ	ʿibret (820)	سُپُرْسَه	süpürse (1362)
اِسْلَامْبُولْ	İslāmbol (829)	قَپُوكْ	ḳapuñ (1953)

Son Seste /b/ ve /p/ Ünsüzlerinin Yazımı

شَبْ şeb (2979)
رَبْ rab (4338)
كَسبْ kesb (1379)
هَبْ hep (1389)
مَشْرَبْ meşreb (1398)

طُوپْ ṭop (350)
كُوپْ küp (1734)
چُوپْ çöp (2645)
طَاپْ tap (3461)

Zarf-fiil eki *-up, -üp* eserde daima b (ب) sesi ile gösterilmiştir.

چقاَرُوبْ çıḳarup (396)
قُيُوبْ ḳoyup (1786)
صَاتُوبْ ṣatup (1848)
اُولوبْ ölüp (2342)
بَكْلَيُوبْ bekleyüp (2570)
دُنُوبْ dönüp (2680)

2.1.2.2. /c/ ve /ç/ Ünsüzlerinin Yazımı

/c/ ünsüzü eserde cim (ج) /ç/ ünsüzü eserde çim (چ) harfi ile gösterilmiştir.

Ön Seste /c/ ve /ç/ Ünsüzlerinin Yazımı

جَنَّتْ cennet (24)
جَاهِلْ cāhil (41)
جَنكْ cenk (58)
جُمْلَه cümle (60)
جَوْهَرْ cevher (114)
جِنْدَه cinde (121)

چِقَارْ çıḳar (53)
چُوقْ çoḳ (173)
چَقْمَقْدَه çaḳmaḳda (245)
چِيرْكِنْ çirkin (258)
چِرَاقْ çırāḳ (270)
چَشْمَه çeşme (272)

İç seste /c/ ve /ç/ Ünsüzlerinin Yazımı

Aşağıdaki kelimeler eserde iç seste hem cim (ج) hem çim (چ) sesleri ile gösterilmiştir.

نِجَه nice (4)
اِجَنْ icen (22)
گَجَرْ gecer (26)

نِچَه niçe (69)
اِچَنْ içen (1375)
گَچَرْ geçer (159)

اِجْرَه icre (201)
اِچْرَه içre (87)
كِيجَة gice (635)
كِيچَة giçe (310)
كُوجْدِي göcdi (747)
كُوچْدِي göçdi (4351)
كُوجْدُرْ gücdür (7259)
كُوچْدُرْ güçdür (3542)

Son seste /c/ ve /ç/ Ünsüzlerinin Yazımı

Aşağıdaki kelimeler eserde son seste hem cim (ج) hem çim (چ) sesleri ile gösterilmiştir.

aġac (991)
aġaç (3023)
ḳac (376)
ḳaç (2075)
ḳılıc (199)
ḳılıç (6818)
ḳulac (2826)
ḳulaç (3951)

2.1.2.3. /g/ ve /ġ/ Ünsüzlerinin Yazımı

Ön seste /g/ ve /ġ/ Ünsüzlerinin Yazımı

/g/ ünsüzü eserde ön seste (ك) sesi ile gösterilirken /ġ/ ünsüzü (غ) sesi ile gösterilmiştir.

كُوكْ gök (43)
غُرُوْرْ ġurūr (41)
كَلِنْجَه gelince (284)
غالِبْ ġālib (55)
كَرَكْسَه gerekse (324)
غَمْ ġam (56)
كُوكْ gün (1199)
غَافِلْ ġāfil (328)

İç seste /g/ ve /ġ/ Ünsüzlerinin Yazımı

/g/ ünsüzü eserde ön seste (ك, گ) sesi ile gösterilirken /ġ/ ünsüzü (غ, غ) sesi ile gösterilmiştir.

جَنْكَه cenge (73)
صِغِنْدِاكْ ṣıġındıñ (82)
دَكِلْ degil (352)
مَغْلُوبْ maġlūb (118)
اُگُوتْ ögüt (3111)
طُغْرُوسِنْ ṭoġrusın (381)
اگَرْ eger (2541)
أُوغُورِي uġurı (1136)

Son seste /g/ ve /ġ/ Ünsüzlerinin Yazımı

/g/ ünsüzü eserde son seste (ڭ, ك) sesi ile gösterilirken /ġ/ ünsüzü (غ) sesi ile gösterilmiştir.

جَانْ بَكْ Cānbeg (69)
بَكْ beg (964)
يَكْ yeg (7187)
يِڭْ yig (7368)

صَاغْ ṣaġ (823)
طَاغْ ṭaġ (1148)
بُوغْ boġ (2677)
طُوغْ ṭoġ (2809)

Mertol Tulum damak ünsüzü ñ'nin üç noktalı kullanımı ile ilgili "Aynı harfin g, (ğ) sesi için de kullanılması yüzünden ayırıcı bir işaret olmak üzere, önceki dönemde üzerine üç nokta konmuş, ancak bu üç noktalı kef (ڭ) Osmanlı Türkçesi yazımında kullanılmamıştır." demektedir. (Tulum, 2010:117) Aşağıdaki örneklerde damak ünsüzü ñ, (ڭ) şeklinde üç noktalı kullanılmıştır:

سَوْكُدُرْ sevüñdür (4575)
اُنَكُدَنْ öneñden (65)
عَسْكَرِكِزْ ʿaskeriñiz (1134)
كَسَكْ keseñ (1733)
دِكُلَه diñle (726)

(ڭ) yazımının -özellikle aynı veya art arda gelen beyitlerde- bir kelime de *damak ünsüzü ñ* diğer kelime de *g* sesi yerine kullanımına eserde birçok örnekte rastlanmaktadır.

بِرِكُوزْ biriñüz (298)
دَكِلْدِي degildi (299)
قَارَه دَكِيزْ Ḳaredeñiz (1138)
بَكْلَرِكُمِ begleriñ mi (1138)
بَكِيمَ begim (6987)
دَكْمَزْ degmez (6987)
سَنُوكَمْ senüñem (6989)

2.1.2.4. /k/ ve /ķ/ Ünsüzlerinin Yazımı

/k/ ünsüzü eserde kef (ك) harfi ile gösterilirken, /ķ/ ünsüzü kaf (ق) harfi ile gösterilmiştir. Eserde, /k/ harfi ince seslerde kef (ك) ile kullanılırken kalın seslerde ise kaf genellikle /ق/ harfi ile kullanılmıştır.

Ön seste /k/ ve /ķ/ Ünsüzlerinin Yazımı

k/ ünsüzü eserde ön seste kef (ک) harfi ile gösterilirken, /ķ/ ünsüzü ön seste kaf (ق) harfi ile gösterilmiştir.

كِشِيَه kişiye (51)
كَمْلِكْ kemlik (67)
كُپْرُودُرْ köprüdür (159)
كُوچُكْ küçük
قَرْشُو ķarşu (13)
قَمُو ķamu (227)
قَهْوَه دَه ķahvede (288)
قَطْرَه ķaṭre (1222)

İç seste /k/ ve /ķ/ Ünsüzlerinin Yazımı

k/ ünsüzü eserde iç seste kef (ک) harfi ile gösterilirken, /ķ/ ünsüzü iç seste kaf (ق) harfi ile gösterilmiştir

بُوكَنْ büken (356)
عَسْكَرْ ʿasker (360)
چَكَرْ çeker (384)
تَهْلُوكَيَه tehlükeye (385)
چُوقُورْدُرْ çuķurdur (431)
اَقْچَه aķçe (2233)
نُقْطَه دُرْ noķṭadur (4979)
بَقْمَغَا baķmaġa (5889)

Son seste /k/ ve /ķ/ Ünsüzlerinin Yazımı

k/ ünsüzü eserde son seste kef (ك) harfi ile gösterilirken, /ķ/ ünsüzü son seste kaf (ق) harfi ile gösterilmiştir

اِيرْمَكْ irmek (6)
كُونْلُكْ günlük (335)
كُوكْ gök (1245)
اَشَكْ eşek (1671)
فَرقْ farķ (256)
حَقْ ḥaķ (450)
يِقْمَقْ yıķmaķ (457)
صَدَّقْ ṣaddaķ (1802)

2.1.2.5. /s/ Ünsüzünün Yazımı

/s/ ünsüzü eserde sin (س), sad (ص) ve peltek se (ث) olmak üzere üç farklı harf ile gösterilmiştir. sin (س) harfi daha çok ince sıradan kelimelerle kullanılırken sad (ص) harfi kalın sıradan kelimelerle kullanılmıştır. Arapça Farsça kelimelerde ise daha çok peltek se (ث) kullanılmıştır.

Ön seste /s/ Ünsüzünün Yazımı

/s/ ünsüzü eserde sin (س), sad (ص) ve peltek se (ث) harfleriyle gösterilmiştir. Ön seste peltek se (ث) sesi daha az örnekte görülmektedir.

سُويْلَسَه söylese (1354)
سُپُرْسَه süpürse (1362)
سَرْوَرْ server (4119)
سَبَقْ sebaḳ (4898)

صَدَفْ ṣadef (1362)
صِغِنْدُمْ ṣığındum (1385)
صُفْرَهَ ṣofra (1395)
صَانِرْ ṣanır (2912)

ثُمَّ s̱ümme (1770)
ثَابِتْ s̱ābit (6040)

İç seste /s/ Ünsüzünün Yazımı

/s/ ünsüzü eserde iç seste sin (س), sad (ص) ve peltek se (ث) harfleriyle gösterilmiştir.

اَيْلَسَه eylese (469)
صُوسُوزْدُرْ ṣusuzdur (484)
كَسَنْ kesen (494)
عَسْكَرْ ʿasker (511)

نُصْرَتْ nuṣret (57)
تَصَرُّفْ taṣarruf (2912)
وُصْلَتْ vuṣlat (3326)
وَاصِلْ vāṣıl (1417)

مِثَالْ miṣ̱āl (851)
وَارِثَه vārīṣ̱e (2076)
نَثِرْ neṣ̱ir (2547)
مَثَلْدُرْ meṣ̱eldür (2574)

Son seste /s/ Ünsüzünün Yazımı

/s/ ünsüzü eserde son seste sin (س), sad (ص) ve peltek se (ث) harfleriyle gösterilmiştir.

تُونُوسْ Tunus (512)
رُوسْ Rus (578)
شَمسْ şems (1221)
نَفَسْ nefes (2065)

اِخْلَاصْ iḫlāṣ (3329)
باَصْ baṣ (6919)
خُلُوصْ ḫulūṣ (2346)
حِرْصْ ḥırṣ (6080)

مُحَنَّثْ muḥanneṯ (483)
غَوثْ ġāvṯ (1594)
بَحثْ baḥṯ (2910)
مُلَوَّثْ mülevveṯ (6550)

Aşağıdaki örnekteki kelime eserde hem sin (س) hem peltek se (ث) ile gösterilmiştir.
kesretde (س) (1568)
keṯretde se (ث) (6475)

Aşağıdaki örnekteki kelime eserde hem sin (س) hem sad (ص) ile gösterilmiştir.
Āṣaf (ص) (1070)
Āsef (س) (6902)

2.1.2.6. /t/ Ünsüzünün Yazımı

/t/ ünsüzü eserde te (ت) ve ṭı (ط) harfleri ile gösterilmiştir. /t/ ünsüzü yaygın olarak kalın seslerle kullanıldığında ṭı (ط) harfi ile gösterilirken ince seslerle kullanıldığında ise te (ت) harfi ile gösterilmiştir.

Ön seste /t/ Ünsüzünün Yazımı

/t/ ünsüzü ön seste te (ت) ve ṭı (ط) harfleri ile gösterilmiştir.

تَوَكُّلْ tevekkül (17)
تُوتُونْ tütün (1192)
تَخْتِنَه taḫtına (93)

طَامُو ṭamu (24)
طُويَارْ ṭoyar (1822)
طُونْ ṭon (3083)

تَلَفْ telef (168) طَمْلَه ṭamla (3656)

İç seste /t/ Ünsüzünün Yazımı

/t/ ünsüzü iç seste te (ت) ve ṭı (ط) harfleri ile gösterilmiştir.

خَتمْ ḫatm (1220) خَاطِرْ ḫāṭır (656)

اَرتُقُدُرْ artuḳdur (457) سَلْطَنَتْ salṭanāt (962)

طُوتولْسَه ṭutulsa (477) نُقْطَه noḳṭa (998)

يِتَرْ yiter (634) وَطَنْ vaṭan (1888)

Son seste /t/ Ünsüzünün Yazımı

/t/ ünsüzü son seste daha çok te (ت) sesi ile kullanılmıştır. (ط) sesi son seste çok az örnekte görülmektedir.

وِلَايَتْ vilāyet (474) ضَبطْ żabṭ (1032)

قُدْرَتْ ḳudret (461) پُوطْ puṭ (7317)

عَاقِبَتْ ʿāḳıbet (472)

حُرْمَتْ ḥürmet (475)

Kalın ünlülü bazı sözcükler tı (ط) ünsüzü yerine te (ت) ünsüzü ile yazılmıştır.

تَحتْ taḥt (19)

حَيَاتِي ḥayātı (1726)

يُوتْدِي yutdı (2591)

رَاحَتْ rāḥat(3439)

Aşağıdaki sözcük eser içerisinde hem *ṭ* ile hem *d* ile yazılmıştır.

طَالْ ṭal (11) دَالْ dal (5417)

2.1.2.7. /ñ/ Ünsüzünün Yazımı

Sağır kef ya da kāf-ı nūnī olarak da bilinir. Türkçeye özgü bir sestir. “Küçük dilin geniz yolunu açması ve havanın aynı zamanda burundan salınmasıyla nitelik kazanır. Bir diş sesi olan n’de ileri uzanan dilin ucu üst dişlere dokunurken, genizsi n’de dokunmaz, dil geri çekilir.” (Tulum, 2010: 117) Bu ses kelimelerin başında bulunmaz.

Günümüz İstanbul Türkçesinde yerini n sesine bırakmıştır. Eserde eklerde damak ünsüzü ñ'nin yazımında tam bir birlik olmayıp aynı görevdeki eklerin hem damak ünsüzü *ñ* hem de *n* ile yazıldığı örnekler bulunmaktadır.

İç seste /ñ/ Ünsüzünün Yazımı

/ñ/ ünsüzü iç seste kef (ک) ve (ڭ) harfi ile gösterilmiştir.

دكْلُو deñlü (9)
كُوكُلْ göñül (158)
قَلْبِكُزْ ḳalbiñüz (339)
دِكْلَرْسِزْ diñlersiz (342)
صُكْرَه ṣoñra (370)
جُمْلَه كِزْ cümleñiz (391)
طُوكُزْ ṭoñuz(2500)
بَكْزَرْ beñzer(4037)

Son seste /ñ/ Ünsüzünün Yazımı

/ñ/ ünsüzü son seste hem (ك) hem de (ڭ) harfi ile gösterilmiştir.

دُوسْتُكْ dostuñ (627)
سَنُكْ senüñ (1297)
كُوزُكْ gözüñ (2990)
دُوسْتُكْ dostuñ (3368)
قَطْرَكْ ḳaṭreñ (4245)
اَلُكْ elüñ (4338)
دِلّرْسَكْ dilersen (4410)
تَحْتِنُكْ taḥtınuñ (4453)

Mertol Tulum damak ünsüzü ñ'nin üç noktalı kullanımı ile ilgili "Aynı harfin g, (ğ) sesi için de kullanılması yüzünden ayırıcı bir işaret olmak üzere, önceki dönemde üzerine üç nokta konmuş, ancak bu üç noktalı kef (ڭ) Osmanlı Türkçesi yazımında kullanılmamıştır." demektedir. (Tulum, 2010:117) (ڭ) yazımının -özellikle aynı veya art arda gelen beyitlerde- bir kelime de *damak ünsüz ñ* diğer kelime de *g* sesi yerine kullanımına eserde birçok örnekte rastlanmaktadır.

بِرِكُوزْ biriñüz (298)
دَكِلْدِي degildi (299)
قَارَه دَكِيزْ Ḳaredeñiz (1138)
بَكْلَرِكُمِ begleriñ mi (1138)
بَكِيمَ begim (6987)
دَكُمَزْ degmez (6987)
سَنُوكَمْ senüñem (6989)

Eserde teklik ikinci şahıs eki bazı yerlerde damak ünsüzü n (ك), (ڭ) ile kimi yerlerde n (ن) ile yazılmıştır.

istersiñ (6)
idemezsiñ (647)
yıḳarsıñ (6974)
virürseñ (1402)
gönderürseñ (2736)
aġlarsın (175)
ḳılarsın (820)
gezersin (823)
ṣaḳlarsın (948)
ḳorsun (2076)

2.1.3. Yardımcı İşaretlerin Kullanımı

Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâmesi harekeli bir eser olup eserde üstün, esre, ötre, çeker, şedde, cezm gibi yardımcı işaretler yer almaktadır.

2.1.3.1.Üstün

Kullanıldığı harflere *a /e* sesi verir. (ـَ) ile gösterilir.

آچْلِقْ açlıḳ (128)
قَدَرْ ḳadar (2925)
خُلْقَده ḫulḳda (1279)
اَجَلْ ecel (74)
مُحْكَمْ muḥkem (1282)
هَلَه hele (158)

2.1.3.2. Esre

Kullanıldığı harflere *ı /i* sesi verir. (ـِ) ile gösterilir.

اِصْلَاحْ ıṣlāḥ (222)
قِلْ ḳıl (2281)
خَلْقِي ḫalḳı (265)
اِحْتِيَاجْ iḥtiyāç (1451)
بِزِمْ bizim (1130)
قَلْبِ ḳalbi (457)

2.3.1.3. Ötre

Kullanıldığı harflere *o /ö /u /ü* sesi verir. (ـُ) ile gösterilir.

اُوغلِينَه oġlına (573)
اُكُوتْ ögüt (21)

قۇمَه ḳoma (6)
صُكْرْ ṣoñra (204)

شُهْرَتْ şöhret (647)
كُوكْلَرْ gökler (369)

اُومَرْ umar (3187)
مُحْكَمْ muḥkem (10)
طُغْرُو ṭoġru (547)

اُمَّتْ ümmet (5448)
مُلْكْ mülk (2)
كَنْدُو kendü (3225)

2.3.1.4. Tenvin

İki üstün, iki esre ve iki ötreye denir. İki üstün olarak yazıldığında *an/en*, iki esre yazıldığında *ın/in*, iki ötre yazıldığında *un/ün* okutur.

خُصُوصاً ḫuṣūṣan (43)
شَرْعاً şerʿan (2031)
عَامَّةً ʿāmmetendür (2090)
خَاصَّةً ḫāṣṣaten (2251)

2.3.1.5. Cezm

Ünsüz bir sesin sakin (harekesiz) olarak okunmasını sağlar. (ـْ)ile gösterilir.

بَشْ beş (736)
كُونْدَه günde (746)
مَنْصِبْ manṣıb (751)
اِشْلَه işle (762)

Aşağıdaki örneklerde sakin olan iki harf için tek bir cezm kullanılmıştır:

ḳahr (128), ḫaşm (570), ḳabr (839), ʿaḳl (930), ḥarf (4024), vaḥy (4272), baḥr (4838), ġayb (4379), aṣl (4457), ʿaşḳ (5076), zehr (5343), cism (5690), feyż (5986), ders (6897), meyl (7529), żabṭ (7927)

2.3.1.6. Şedde

Arapçada tek harf olarak yazılan ve yan yana gelen bir ünsüz sesi iki kez okutmak için kullanılır. Şedde kelime ortasındaki harflerde kullanılır. (Tulum, 2010: 18) (ـّـ) işareti ile gösterilir. Şedde genelde Arapça ve Farsça kelimelerde kullanılmış olup Türkçe kökenli çok az kelimede de şedde kullanımına rastlanmaktadır.

Türkçe kökenli aşağıdaki kelimelerde şedde kullanılmıştır.

issin (42)

elli (333)

Aşağıdaki Türkçe kelimelerde şedde kullanılmamış olup harf iki kez yazılmıştır.

بِلْلُو bellü (3615)

قِلْلَه ḳılla (1032)

دَالْلَرِي dalları (1043)

قُولله ḳulla (3862)

Arapça ve Farsça kökenli aşağıdaki kelimelerde şedde kullanılmıştır.

(Ar.) قَصَّابِ ḳaṣṣābı (6488)

(Ar.) جَدُّكْ ceddüñ (6702)

(Ar.) حَدِّمْ ḥaddim (6915)

(Far.) سِلَّه sille (737)

(Far.) سُكَّرْ sükker (1911)

(Far.) تَصَدُّقْ taṣadduḳ (2404)

Asıl şekilleri şeddeli olan aşağıdaki kelimeler günümüz Türkçesinde de şeddeli olarak kullanılmaktadırlar. Ama bu kelimeler eserde şeddesiz olarak kullanılmıştır. Bu kelimelerden bazıları metnin farklı yerinde şeddeli olarak kullanılmıştır.

cenāta (523)

baḫīlik (1446)

ḥaḳı (1970)

naḳāşa (2876)

ḥay (4390)

ḫalāḳın (4897)

isin (5574)

keẕāb (6987)

cennātı (2)

baḫīllerdür (3298)

ḥaḳḳa (4)

naḳḳāşa (834)

ḥayyı (3700)

ḫallāḳına (836)

issin (943)

keẕẕāb (7177)

eż-żıddāni (1488) eż-żıdāni (7355)

benā (6328)

2.3.1.7. Hemze

Arapçaya özgü bir sestir. (ء) ile gösterilir. “Ses dudaklarının kapalı bulunduğu sırada ciğerlerden gelen havanın yaptığı baskı sonucu birden açılan dudaklardan gelen bir patlamayla duyulan tonlu bir sestir. Arapçada bir ünlü ile başlıyor gibi görünen her kelime aslında bu ünsüzle başlamakta ve ünlü seslere karşılık olan işaretlerle birlikte *a, i, u* gibi okunmaktadır.” (Tulum, 2010: 63) Hemze eserde birçok fonksiyonda kullanılmıştır:

İsmin belirtme hal ekini göstermede kullanılır.

ḳalʿaʾı (1113) esmāʾı (3989)

serçeʾi (2676) ṭamlaʾı (6378)

nuṭfeʾi (3969) ḳarıncaʾı (7428)

ḳaṭreʾi (3969)

Kelime kökünde esreyle kullanımında *i* ünlüsü yerine kullanılır.

reʾīsem (3119)

dāʾimā (3161)

muṭmaʾinne (3313)

Cebrāʾil (3837)

cāʾiz (7179)

Üstünle kullanımında *a / e* sesi verir.

suʾāl (735)

mesʾele (3609)

Hemze aşağıdaki örneklerde cezm ile birlikte kullanılmıştır.

müʾmin (3171)

reʾy (5978)

Hemze aşağıdaki örneklerde Arapça-Farsça tamlama kurmuştur.

āyīne-i Ḥaḳ (4266)
ḫazīne-i şeker (4849)
esmā-ı Ḥaḳ (4681)
noḳṭa-i insān (4900)
ḫazīne-i ʿasel (4848)
cezbe-i ʿaşḳ (7079)

Aşağıdaki kelimeler eserde hem hemze (ء) hem de *y* (ي) ile yazılmıştır.

ḫāʾin (ء) (876)
ḫāyin (ي) (1283)
dāʾim (ء) (17)
dāyim (ي) (6759)

2.3.1.8. Çeker

Çeker işareti eserde harflerinin hem üzerine hem altına konulmuştur.

2.3.1.8. 1. Yukarı Doğru Çeker

Üzerine konulduğu harfe (’) *a* sesi verir.

atıñı (73)
alnıñ (2)
azıḳ 178
aġrıtdı (341)
anuñ (195)
azsa (892)
azdıñuzdı (226)
aṣarlarsa (915)

2.3.1.8.2. Aşağı Doğru Çeker

Ünsüz harf+harekesiz *y* harfinin veya elif+harekesiz *y* harfinin altına aşağı doğru çeker işareti konulduğunda *ı* sesi verir.

ırmağı (847)
ıraḳ (1054)
ısız (6654)
ırġādlıḳ (6912)
daḫı (15)
yardımcı (8)
ḫaşmı (43)
yoḳdı (101)

Ünsüz harf+harekesiz *y* harfinin veya elif+harekesiz *y* harfinin altına aşağı doğru çeker işareti konulduğunda *i* sesi verir.

ümmetinüñ (2)	biñ (82)
virdi (23)	himmetiñüñ (77)
didi (13)	sizi (388)
yedi (27)	düşmeni (629)
için (25)	irken (629)
iñiler (135)	iner (697)

2.2. SES BİLGİSİ (FONETİK)

Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâmesi ses bilgisi açısından ünlüler ve ünsüzler açısından ele alınmıştır.

2.2.1. Ünlüler

Ünlüler eserde ünlü uyumları açısından ele alınmıştır.

2.2.1.1. Ünlü Uyumları

Ünlü uyumları eserde Kalınlık-İncelik (artlık-önlük) Uyumu ve Düzlük-Yuvarlaklık uyumu açısından ele alınmıştır.

2.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik (artlık-önlük) Uyumu

"Bir kelimenin birinci hecesinde kalın bir ünlü (*a, ı, o, u*) bulunuyorsa, diğer hecelerdeki ünlüler de kalın; ince bir ünlü (*e, i, ö, ü*) bulunuyorsa diğer hecelerdeki ünlüler de ince olur." (Yazım Kılavuzu, 2009: 7) Türkçenin en eski tarihi dönemlerinde de görülen bu uyuma kalınlık-incelik (artlık-önlük) uyumu denir. Kalınlık-incelik

uyumu yabancı dillerden alınan kelimelerde aranmamakla birlikte yabancı dillerden alınmış bazı kelimelerin de bu uyuma uyduğu görülmektedir. “Türkçenin bu özelliği, yabancı dillerden alınmış sözleri bile büyük ölçüde etkileyecek kadar güçlüdür.” (Karaağaç, 2013: 516) Bununla birlikte eserde kalınlık-incelik uyumu dışında kalan kelimeler genellik Arapça-Farsça kökenli yabancı kelimelerdir. Çok az sayıda Türkçe kökenli kelimenin de uyum dışı kaldığı görülmektedir.

2.2.1.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumuna Girmeyenler

2.2.1.1.1.1.1. Türkçe Kökenli Olup Uyuma Girmeyenler

elma (37) < ET. alma
aḳçe (837) < ET. aġça
inanma (5563) < ET. ına-mak

2.2.1.1.1.1.2. Ünlü Uyumunu Bozan Ekler

+ki Aitlik eki

+*ki* aitlik eki ince ünlülü kelimelere geldiğinde kalınlık-incelik uyumuna uyarken kalın ünlülü kelimelere eklendiğinde kalınlık-incelik uyumunu bozar. +*ki* aitlik eki metnin genelinde ince ünlülü kelimelere gelmiş ve kalınlık-incelik uyumuna uymuştur. Sadece iki kelimede kalın ünlülü kelimelere gelmiş olup kalınlık-incelik uyumunu bozmuştur.

yirdeki (4062),
yüzüñdeki (4725)
gözdeki (4777)
bendeki (5334)

+*ki* aitlik eki aşağıdaki iki kelimede kalın ünlülü kelimelere gelmiş olup kalınlık-incelik uyumunu bozmuştur.

yarınki (6678)
taḫtındaki (7643)

-ken Zarf-fiil Eki

-ken zarf-fiil eki günümüz kullanılışında da kalınlık-incelik uyumunu bozan bir ektir. *-ken* zarf-fiil eki ince ünlülü bir kelimeye geldiğinde kalınlık-incelik uyumuna uyarken kalın ünlülü bir kelimeye geldiğinde kalınlık-incelik uyumunu bozar.

bilürken (161)
gezerken (4331)
gülerken (5103)
eserken (5331)
yürürken (7529)
bağlanurken (694)
boşken (2159)
ṣatarken (2522)
oḳurken (2560)
dalarken (2991)

+leyin İsimden isim yapma eki

manṣūrleyin (5772)

Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan *hangi, dahi, kardeş* kelimeleri eserde kalın ünlüyle *ḳangı, ḳarındaş, daḫı* şeklinde kullanılmış olup kalınlık-incelik uyumuna uymuşlardır.

daḫı (15)
ḳanı (282)
ḳanḳı (1625)
ḳarındaş (5224)
ḳardaş (7174)

kardeş kelimesi eserde aynı beyitte hem *ḳardaş* şeklinde kalınlık incelik uyumuna uyacak şekilde hem de *ḳardeş* şeklinde kalınlık–incelik uyumunu bozacak şekilde yazılmıştır.

ḳardaşına (215)
ḳardeş (215)

2.2.1.1.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumuna Girenler

2.2.1.1.1.2.1. Türkçe Kökenli Olup Uyuma Girenler

yüzüñi (5)
çeri (9)
ṭurmañuz (412)
ḳulaġızla (782)

sevdigiñ (824) ayıran (1527)
göklere (5051) uçmaġa (1725)

2.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu

"Bir kelimenin ilk hecesinde düz ünlü (a, e, ı, i) varsa sonraki hecelerde de düz ünlü bulunur. Bir kelimenin ilk hecesinde yuvarlak ünlü (o, ö,u, ü) varsa bunu izleyen ilk hecede dar yuvarlak (u, ü) veya geniş düz (a, e) ünlü bulunur." (Yazım Kılavuzu, 2009:8) Bu kurala Türkçede düzlük-yuvarlaklık uyumu denir. "EAT için, Türkiye Türkçesinde gördüğümüze denk bir dudak uyumundan söz etmek mümkün değildir. Çünkü bu devir, bazı eklerin sürekli yuvarlak ünlülü bazılarınsa sürekli düz ünlülü olduğu bir devirdir." (Gülsevin ve Boz, 2013: 40) Eserde Eski Anadolu Türkçesinin bir etkisi olarak ekler bazen sadece düz ve yuvarlak ünlülü olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle 17. yüzyılda kaleme alınan Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâme'sinde düzlük-yuvarlaklık uyumu tam olarak görülmemektedir. Eserde tespit edilen bu durumun nedenlerini şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

2.2.1.1.2.1. Kelimelerde Yuvarlaklaşma

2.2.1.1.2.1.1. /g/, /ġ/ Seslerinin Düşmesi Sebebiyle Yuvarlak Ünlü Taşıyan Kelimeler

Eski Türkçe döneminde bazı kelimelerin son sesi *g, ġ* ünsüzleriyle bitmekteydi. Zamanla bu *g, ġ* sesleri düşmüştür. Bu sesler düşerken kendilerinden önceki ünlü sesleri yuvarlaklaştırmıştır.

ḳapu (1786) < ET. ḳapıġ
bellü (2262) < OT belgülüg

Eserde geçen bazı sözcüklerde *ġ* ve *g* sesleri düşmesine rağmen sözcüklerin düz ünlülü kullanıldıkları görülmüştür.

acı (255) < ET. acıġ
ḳatı (1278 < ET. ḳatıġ
çeri (390) < ET. çerig

2.2.1.1.2.1.2. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle Yuvarlak Ünlü Taşıyan Kelimeler

Dudak ünsüzleri olan *b, m, p* seslerinin yuvarlaklaştırıcı etkisi vardır. *b, m, p* sesleri kendilerinden sonara gelen düz ünlüleri yuvarlaklaştırmaktadır.

yavuz (4967) < ET. yabız

büyük (5023) < OT. bedük

bürāder (2097) < Far. birāder

2.2.1.1.2.1.3. Yapım Eklerindeki Yuvarlaklık Sebebiyle Yuvarlak Ünlü Taşıyan Kelimeler

-uḳ, -ük eki

ayruḳ (56) < ET. ayrık < ayruk < ayır-uk < a̲dır-uk < a̲druk

artuḳ (98) < ET. artuk

+ġaru, +gerü: Yön bildirme eki

Eserde, bu ek yuvarlak ünlülü olarak tek bir örnekte kullanılmıştır.

ilerü (7472) < ET. ilgerü

Ekin düz ünlülü olarak kullanıldığı yerlerde de dudak uyumuna girdiği görülmektedir.

içeri (664) < ET. içgerü

beri (1765) < ET. berü

ileri (7369) < ET. ilgerü

2.2.1.1.2.1.4. Bir Sebebe Bağlı Olmadan Yuvarlak Ünlü Taşıyan Kelimeler

Eski Türkçe döneminde yuvarlak ünlülü olan kelimelerden bazıları Eski Anadolu Türkçesi döneminde de yuvarlak ünlülü olarak görülmektedir. Bu kelimeler ünlülerini yuvarlaklaştıracak herhangi bir ses olayına uğramamışlardır. Ayrıca kelimede dudak ünsüzlerinden herhangi biri de bulunmaz. Eserde, bu kelimelerin düz ünlülü haline de rastlanmamıştır. Bu da Eski Anadolu Türkçesinin de bir özelliği olan yuvarlaklaşmanın eserdeki etkisidir.

ḳarşu (13) < ET. ḳarşu
aġu (39) < ET. aġu
girü (89) < ET. girü < kirü
altun (837) < ET. altun
ḳulaġuz (3014) < ET. kulāvuz < kulābuz

Aşağıdaki iki kelime eserde hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

içün (3019) < ET. üçün < uçun için (3142)
kendü (3180) < ET. kendü < kentü kendi (3164)

Aşağıdaki kelime Eski Türkçe döneminde yuvarlak ünlülü kullanılmamasına rağmen eserde hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

delüdür (2110) ET. deli < delü < telü < telbe < telve
deli (6433)

2.2.1.1.2.2. Eklerde Yuvarlaklaşma

Eski Anadolu Türkçesinin en önemli özelliklerinden biri bu dönemde yuvarlaklaşmanın hâkim oluşudur. Eski Anadolu Türkçesinden Türkiye Türkçesine gelindikçe yuvarlaklaşmının yerini gittikçe ünlü uyumlarına bıraktığı görülmektedir.

"Eklerin yazılışı Arap harfli yazıyı bırakıncaya kadar, klişeleşmiş halde devam edegelmiştir. Eski Türkiye Türkçesinde ilk zamanlardan beri bu kalıplaşmış şekillerin yazılışı bugünkünden farklı ve muayyen şekilde olmuştur. Metinlerimizde de bu vaziyet devam etmekte, kökün ve diğer eklerin vokali ne olursa olsun, bu eklerdeki vokallerin değişmediği görülmektedir. Bu hadise bir fonetik meselesi olduğu kadar, bir imla meselesi de olabilir. Bu klişeleşmiş ve belirgin şekillerin telaffuzunda değişiklik ve vokal uyumunun hâkim oluşu ancak son yüzyıllarda vuku bulmuştur." (Timurtaş, 1994: 31) 17. yüzyıla ait olan eser bu özelliği ile Eski Anadolu Türkçesinin etkisi altındadır.

2.2.1.1.2.2.1. Ünlüsü Aslında Yuvarlak Olan Ekler

-dIḳ, -dUḳ : Sıfat-fiil eki

Ek, Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülüdür. Ek, eserde hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Ek, yuvarlak ünlülü olarak kullanılıp düz ünlü tabanlarına geldiğinde dudak uyumu dışında kalır.

aḳ*dug*ı yire (1382)
umma*dug*ı yirden (6761)
ḳaz*dug*ı ḳuyuya (7181)

Ek, yuvarlak ünlülü olarak kullanılıp yuvarlak ünlü tabanlarına geldiğinde düz ünlülü olarak kullanılıp düz ünlü tabanlarına geldiğinde dudak uyumu içerisindedir.

di*dig*im fetḥe (107)
yıḳ*dıġ*uñ göñül (459)
umma*dıġ*ıñ yirden (1380)
sev*dig*iñ efʿāli (1387)
al*dıġ*uñ ḳonuḳ (3354)
bilme*dig*iñ yola (3373)
sev*dig*iñ efʿāli (4534)
gel*dig*iñ yirden (7593)
ol*dug*ı dem (151)
aḳduġı yire (1382)
ummaduġı yirden (6761)
ḳazduġı ḳuyuya (7181)

Ek aşağıdaki kelimeye hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü olarak gelmiştir.

umma*dug*ı yirden (6761)
umma*dıġ*ıñ yirden (1380-1426-1813-3434)

-dUr: Faktitif eki

Ek, eserde hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü olarak kullanılmış olup yuvarlak ünlülü olarak düz ünlü tabanlarına geldiğinde dudak uyumu dışındadır.

yidürür (948)
geydürür (7289)

-dUr ekinin eserde yuvarlak ünlü tabanlarına yuvarlak ünlülü, düz ünlü tabanlarına ise düz ünlülü geldiği örnekler eserde çoğunluktadır.

in*dir*di (84)
ḳal*dır*dıñız (2149)
bil*dir*di (4395)
gey*dir*di (7622)
bin*dir*di (7713)
ol*dur*an (566)
dön*dür*en (2136)
ṭol*dur*up (6398)
gül*dür*ürse (7162)
öl*dür*üp (7730)

-dUr: Bildirme eki

Bildirme 3. şahıs eki *-dUr* Eski Türkçede turur yardımcı fiili şeklinde olup Eski Anadolu Türkçesine durur şeklinde geçmiştir. *Eserde hem durur hem +dUr şeklinde* şeklinde geçmektedir. Ek, metinde hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Ek, yuvarlak ünlülü olarak düz ünlü tabanlarına geldiğinde dudak uyumu dışındadır.

ḳadar*dur* (50)
ayaḳ*dur* (60)
meddāḥı*dur* (129)
ẓālim*dür* (285)
müvekkel*dür* (303)
eglencemüz*dür* (324)

Ekin eserde yuvarlak ünlülü tabanlara yuvarlak ünlülü, düz ünlülü tabanlara ise düz ünlülü geldiği örnekler de vardır.

zühre*dir* (16)
insānı*dır* (23)
naṣīḥat*dir* (24)
düşmeni*dir* (43)
var*dır* (1583)
uzun*dur* (122)
yoḳ*dur* (150)
ot*dur* (2406)
bu*dur* (2431)
ṭolu*dur* (2589)

Bildirme 3. şahıs eki *-dUr*'un Eski Türkçe dönemindeki şekli *turur* aşağıdaki örneklerde *durur* şeklinde geçmektedir.

aġu *durur* (39)
az *durur* (51)
lāzım *durur* (63)
senüñ *durur* (64)

ismi *durur* (115)

-Ur: Faktitif eki

Fiilden fiil yapma eki olup Türkçede eskiden beri kullanılan yaygın eklerdendir. Bu ek yaptırma eki olup Eski Türkçede genellikle -*U,* nadiren -*A,* çok az olarak da -*I,* ünlüsünü alır. (Gabain, 2007: 60) Ek, eserde yuvarlak ünlülü olarak düz ünlü tabanlarına geldiğinde dudak uyumu dışında kalmıştır.

şav*ur*dı (965)
biş*ür*ür (4226)
bit*ür*se (7132)

Ekin eserde yuvarlak ünlü tabanlarına yuvarlak ünlülü, düz ünlü tabanlarına ise düz ünlülü geldiği örnekler de vardır.

şaş*ır*maġa (91)
geç*ir*diñüz (288)
iç*ir*di (5868)
bit*ir*e (6315)
düş*ür*üp (3930)

-Up, -UbAn: Fiilden isim yapma / zarf-fiil eki

Bu ek aslında, Eski Türkçede *p* şeklinde idi. Batı Türkçesine geçerken önündeki yardımcı vokal ekin bünyesine dâhil zannedilmiş böylece ek batı Türkçesinde iki sesli olmuştur. Batı Türkçesinin başlarında *p* tesiriyle ekin vokali daima yuvarlaklaşmıştır. (Ergin, 2009: 341) Ek, eserde daima yuvarlak ünlülü yazılmış olup yuvarlak ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumuna uyarken düz ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumu dışında kalmaktadır.

uy*up* (183)
ḳoy*up* (3214)
ṭoldur*up* (6397)
dön*üp* (1106)
düşür*üp* (3930)
gör*üp* (6237)
çıḳar*up* (396)
utan*up* (420)
çekil*üp* (741)
getür*üp* (772)
kes*üp* (1170)
ṣat*up* (1848)

-p gerundiumundan türeyen *-UbAn* de eserde kullanılmıştır.

uy*uban* (281)

ol*uban* (392)

yiy*üben* (4181)

es*üben* (6491)

id*üben* (7894)

-sUn: Teklik 3. şahıs emir eki

Eski Türkçede *-zun, -zün; -sun, -sün* şeklinde idi. Eski Anadolu Türkçesine *-sun, -sün* şeklinde geçmiştir. Uzun zaman bu şekilde yuvarlak ünlülü olarak kullanılan ek, Eski Anadolu Türkçesinden sonra Osmanlı Türkçesi sonlarında ünlü uyumuna bağlı olarak *-sın, -sin, -sun, -sün* şekillerini almıştır. (Ergin, 2009: 306) Ek, eserde yuvarlak ve düz ünlülü olarak kullanılmış olup hem düz hem yuvarlak ünlülü tabanlara gelebilmektedir. Ek, yuvarlak ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumuna uyarken düz ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumu dışında kalmaktadır.

çıḳ*sun* (2172)

it*sün* (210)

işit*sün* (346)

eyle*sün* (347)

git*sün* (533)

di*sün* (2566)

ṭol*sun* (1415)

ol*sun* (1933)

ṭur*sun* (2807)

ṭurul*sun* (2853)

gör*sün* (4382)

unuṭul*sun* (6815)

Ek aşağıdaki örneklerde düz ünlülü olarak kullanılmış olup dudak uyumuna uymaktadır.

şıḳın*sın* (11)

olma*sın* (52)

it*sin* (70)

görme*sin* (379)

uyar*sın* (602)

söyle*sin* (1365)

-sUnlAr: Çokluk 3. şahıs emir eki

Ek, eserde yuvarlak ünlülü olarak yuvarlak tabanlı kelimelere geldiğinde dudak uyumuna uyarken düz tabanlı ünlülüre geldiğinde dudak uyumuna uymamaktadır.

eyle*sünler* (1146)

ol*sunlar* (3939)

it*sünler* (1306)

bul*sunlar* (5357)

depme*sünler* (7183)

Ek, sadece iki örnekte düz ünlülü olarak kullanılmış olup her iki örnekte de dudak uyumuna uymaktadır.

ḳaç*sınlar* (491)

donat*sınlar* (595)

-U: Zarf-fiil eki

Ek, eserde hem zarf-fiil görevinde hem de fiilden isim yapma görevinde kullanılmıştır. Her iki görevde de yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Ek, ünlüyle biten kelimelerden sonra geldiğinde iki ünlü arasına *-(y)* sesi girer.

Ek, aşağıdaki örneklerde fiilden isim yapma görevinde kullanılmıştır.

ṭol*u* (396)

ḳorḳ*u* (1625)

Ek, aşağıdaki örneklerde zarf-fiil görevinde kullanılmıştır.

diy*ü* (61)

istey*ü* (338)

aġlay*u* (6260)

Ek, aşağıdaki örneklerde kelimeye hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlülü gelmiştir.

diy*ü* (296)

diy*e* (3184)

-mur: Fiilden isim yapma eki

Türkçede yaygın olarak kullanılan bir ek değildir. Eserde sadece bir kelimede örneğine rastlanmaktadır. Bu örnek de dudak uyumuna uymamaktadır.

yaġ*mur* (340)

2.2.1.1.2.2.2. Ünlüsü Sonradan Yuvarlaklaşmış Olan Ekler

+lI, +lU: İsimden isim yapma eki

Ek, Eski Türkçede *-lıġ, -lig, -luġ, -lüg* şeklinde idi. Batı Türkçesine geçerken *g* ve *ġ*'ler düşmüş bu düşüşle birlikte ekin düz ünlülü şekilleri yuvarlaklaşmıştır. Bu yüzden Eski Anadolu Türkçesinde ekin yalnız yuvarlak olarak *+lu, +lü* şekilleri görülmektedir. Ekin düz vokalli şekilleri daha sonra Osmanlı Türkçesi içerisinde ortaya çıkmış böylelikle Batı Türkçesinin yeni devirlerinde hâkim olan düzlük-yuvarlaklık uyumuna bağlı olarak düz ve yuvarlak ünlülü şekiller birlikte kullanılmıştır. (Ergin, 2009: 160) Ek, yuvarlak sıralı kelimelere geldiğinde dudak uyumuna uyarken düz sıralı kelimelere geldiğinde dudak uyumu dışında kalmıştır.

göz*lü* (346)
cān*lu* (124)
borç*lu* (524)
baş*lu* (943)
mühür*lü* (1734)
yüz*lü* (2111)
yük*lü* (3491)
devlet*lü* (2430)
oḳ*lu* (7046)
ṭat*lu* (2664)

Ekin eserde düz ünlülü şekliyle de kullanımı görülmektedir. Ek, bu şekliyle düz tabanlı kelimelere gelmiş olup dudak uyumuna uymaktadır.

ṭat*lı* (255)
giz*li* (275)
ʿulūfe*li* (522)
sevgi*li* (1656)
ḳalay*lı* (1794)
ṣabır*lı* (2087)

+sIz, +sUz: İsimden isim yapma eki

Eserde yuvarlak ve düz ünlülü olmak üzere iki şekilde kullanılmıştır.

şu*suz* (570)
ṭuz*suz* (5896)
göz*süz* (1754)
ök*süz* (3109)
yüz*süz* (7066)
cān*sız* (124)
azıḳ*sız* (171)
direk*siz* (269)
dāne*siz* (1117)
aḳçe*siz* (1482)

-ġın, -ġun: Fiilden isim yapma eki

Ek Eski Anadolu Türkçesinede *-ġun, -gün* şeklinde kullanılmıştır. Eserde ekin düz ve yuvarlak şekilleriyle kullanımına birer örnek vardır.

az*ġun* (303)
şal*ġın* (1160)

+Im, +Um: Teklik 1. şahıs iyelik eki

Ek, eserde ise hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Ek, yuvarlak ünlülü olarak yuvarlak ünlülü tabanlara eklendiğinde dudak uyumuna uyarken düz ünlülü tabanlara eklendiğinde dudak uyumuna uymamaktadır.

söz*üm* (69)
oġl*um* (496)
ẓulm*üm* (1084)
dost*um* (1087)
pul*um* (1768)
ḳul*um* (3036)
himmet*üm* (1063)
ümmet*üm* (1554)
ālet*üm* (5748)

Ek, düz ünlülü olarak düz ünlülü tabanlara gelmiş olup dudak uyumuna uymaktadır.

murād*ım* (5)
ḳılıc*ım* (52)
māl*ım* (496)
naẓm*ım* (313)
ṭoprag̈*ım* (6518)
pend*im* (210)
dil*im* (309)
ümīdim (501)
ümmet*im* (503)
zevāl*im* (6532)

+Iñ, +Uñ: Teklik 2. şahıs iyelik eki

Ek yuvarlak ünlülü olarak yuvarlak tabanlı kelimelere eklendiğinde dudak uyumuna uyarken düz tabanlı kelimelere eklendiğinde dudak uyumuna uymamaktadır.

dost*uñ* (282)
söz*üñ* (345)
boyn*uñ* (585)
göz*üñ* (1000)
güc*üñ* (1169)
at*uñ* (96)
murād*uñ* (108)
ṣıfāt*uñ* (240)
ḳız*uñ* (282)
cedd*üñ* (926)

Ek, eserde düz ünlülü olarak düz ünlü tabanlarına da gelmiş olup dudak uyumuna uymaktadır.

münācāt*ıñ* (4)
ʿasker*iñ* (11)
ṣoḥbet*iñ* (39)
çeri*ñ* (82)
silāḥ*ıñ* (179)
taḫt*ıñ* (906)
el*iñ* (1142)
ayaġ*ın* (1142)

+ImIz, +UmUz: Çokluk 1. şahıs iyelik eki

Ek eserde hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü olarak tespit edilmiş olup yuvarlak ünlülü olarak yuvarlak ünlülü tabanlara düz ünlülü olarak da düz ünlülü tabanlara gelmiştir.

baş*ımız* (318)
iç*imiz* (730)
dülbend*imiz* (797)
ḳanḳ*ımız* (1230)
ceng*imiz* (2185)
rızḳ*ımız* (4553)
göñl*ümüz* (3927)
göz*ümüz* (6079)

Ek aşağıdaki örneklerde düz ve yuvarlak ünlülü tabanlara gelmiştir. Ek, bu haliyle dudak uyumuna uymamaktadır.

ṣabr*ımuz* (169)
ḥükm*imiz* (706)

düşmān*ımuz* (180)
irşād*ımuz* (2090)
aġz*ımuz* (2285)
īmān*ımuz* (2625)
nefs*imüz* (2632)
maʿmūr*ımuz* (1123)
ʿömr*imüz* (4550)

+ñIz, +ñUz, +IñIz, +UñUz: Çokluk 2. şahıs iyelik eki

Ek, eserde *+ñIz, +ñUz, +IñIz, +UñUz* şeklinde tespit edilmiştir. Ek, düz ünlülü olarak kullanıldığı aşağıdaki örneklerde düz ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumuna uyarken yuvarlak ünlülü olarak düz ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumuna uymaz.

ṭaş*ıñuz* (218)
fısḳ*ıñuz* (223)
ata*ñuz* (282)
ana*ñuz* (282)
dil*iñüz* (427)
teraḳḳī*ñüz* (513)
ġazā*ñız* (144)
ḫavf*ıñız* (217)
hevā*ñız* (223)
ḳahve*ñiz* (292)
iş*iñiz* (293)
ata*ñız* (2608)

Ek, eserde sadece iki örnekte yuvarlak ünlülü tabanlara gelmiştir.

söz*üñüz* (2538)
ʿömr*iñüz* (428)

+Iñ, +Uñ, +nIñ, +nUñ: İlgi hâli ekleri

Ek eserde *+Iñ, +Uñ, +nIñ, +nUñ* şeklinde geçmektedir. Eserde eke hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü olmak üzere iki şekilde rastlanmaktadır. Ek, aşağıdaki örneklerde yuvarlak ünlülü olarak yuvarlak ünlü tabanlarına düz ünlülü olarak düz ünlü tabanlarına gelmiş olup dudak uyumuna uymaktadır.

yol*uñ* işlegi (974)
dostu*ñuñ* ʿırżın (446)
Tunus'*uñ* ḳuvveti (514)
oġlum*uñ* üstünden (1055)
ṭamu*nuñ* bekçisidür (1196)
ümmeti*niñ* ḳanını (3)
a*nıñ* fetḥi (27)
dü-kev*niñ* cismine (2388)
dīn*iñ* evini (6921)

rūḥ*uñ* taḫtına (1336)

Ek, eserde yuvarlak ünlülü olarak düz tabanlı ünlülere getirildiğinde dudak uyumu dışında kalmaktadır.

baş ḳıral*uñ* ʿaḳlını (91)
at*ınuñ* ayaġı (153)
ḥelāl*üñ* dibi (196)
insān*uñ* yüzinde (244)
dü-cihān*uñ* ḫalḳı (2937)

-Iz, -Uz: Çokluk I. şahıs eki

Çokluk birinci şahıs eki Batı Türkçesinde başlangıçta *-vuz, -vüz* şeklinde iken daha sonra *b-v* değişikliğine uğramış ve *v* ekinin tesiriyle yuvarlaklaşmıştır. Bu ek Eski Anadolu Türkçesinden sonra ortadan kalkmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde istek ve şart dışındaki bütün çekimlerde *-uz, -üz* eki kullanılmıştır. Bu ek Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinin ilk devirlerinde yuvarlak ünlülü olarak kullanılmış daha sonraki dönemlerde dudak uyumuna bağlanmıştır. (Ergin, 2009: 286) Ek, eserde hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Yuvarlak ünlülü olarak kullanılıp düz tabanlı ünlülere geldiğinde dudak uyumu dışında kalmaktadır.

arar*uz* (169)
yıġar*uz* (6497)
şaḳlar*uz* (2291)
ḳılmaz*uz* (7311)
çıḳmaz*uz* (6496)
bulmaz*uz* (7313)

Ek aşağıdaki örneklerde yuvarlak ünlülü olarak yuvarlak ünlü tabanlarına düz ünlülü olarak düz ünlü tabanlarına gelmiş olup dudak uyumu içerisindedir.

ölürüz (858)
ṣatar*ız* (2289)
oluruz (3142)
ḳalmış*ız* (6177)

-AlIm, -AlUm: Çokluk 1. şahıs emir eki

Çokluk 1. şahıs emir eki eserde hem düz hem yuvarlak ünlülü olarak yer almaktadır. Ek, yuvarlak ünlülü olarak kullanılıp düz ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumu dışında kalmaktadır.

ol*alum* (549)
başlay*alum* (2526)
ṭaşlay*alum* (2526)
uġraş*alum* (2527)
id*elüm* (168)
gör*elüm* (170)
geç*elüm* (205)
diy*elüm* (317)

Ek aşağıdaki örneklerde düz ünlülü olarak yuvarlak ve düz ünlülü tabanlara gelmiş olup dudak uyumu içerisindedir.

ol*alım* (547)
ṭut*alım* (588)
ḳoy*alım* (2490)
yalvar*alım* (1219)
ṣal*alım* (1243)
gezel*im* (2640)

-Iñ, Uñ: Çokluk 2. şahıs emir eki

Çokluk 2. şahıs emir eki eserde hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Ek, eserde yuvarlak ünlülü olarak yuvarlak ünlü tabanlarına düz ünlülü olarak düz ünlü tabanlarına gelmiş olup dudak uyumuna uyar.

ol*uñ* (191)
ṭut*uñ* (222)
ḳorḳ*uñ* (420)
dön*üñ* (221)
ġör*üñ* (395)
gel*iñ* (167)
al*ıñ* (380)
baḳ*ıñ* (845)
ḳaç*ıñ* (2584)
ṣat*ıñ* (3394)

Ek aşağıdaki örneklerde yuvarlak ünlülü olarak düz ünlü tabanlarına gelmiş olup dudak uyumu dışında kalmaktadır.

ṣaḳın*uñ* (196)
inan*uñ* (382)
var*uñ* (389)
gel*üñ* (143)
id*üñ* (221)
bil*üñ* (382)

Ek tek bir örnekte -*ñüz* şeklinde kullanılmıştır.

bili*ñüz* (383)

-Ir, -Ur, -Ar: Geniş zaman eki

Eski Türkçede *-ur, -ür, -ar, -er, -r* olmak üzere üç türlü geniş zaman eki vardır. Bu eklerin en eskisi *-ur, -ür*'dür. *-ar, -er* ve *-r* ise daha sonraları ortaya çıkmıştır. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde özellikle ünsüzle biten kelimelerde *-ur, -ür* şeklinde yuvarlak kullanılmıştır. Ekin *-r* şeklinde geniş zaman eki olarak yagınlaşması ise Osmanlı Türkçesinin son dönemlerindedir. (Ergin, 2009: 293) Ek, eserde hem yuvarlak ünlülü hem düz ünlülü kullanılmıştır. Yuvarlak ünlülü olarak kullanılıp yuvarlak ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumuna uyarken düz ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumu dışında kalır.

ol*ur* (26)
bul*ur* (33)
yinil*ür* (198)
unud*ur* (831)
ṭoy*ur* (1462)
yıḳıl*ur* (133)
añıl*ur* (131)
oḳu*r* (706)
gir*ür* (201)
bil*ür* (228)

Ek aşağıdaki örneklerde düz ünlülü olarak kullanılmış olup düz ünlülü tabanlara gelmiştir. Ek, bu şekil kullanımında dudak uyumuna uymaktadır. Ekin düz ünlülü şekli -Ar batı grubı yazı dillerinde işlek olarak kullanılmazken *-Ir, -Ur* ise *-Ar* ekine göre daha işlek kullanılmıştır. (İlker, 1997: 83-84)

gir*er*siz (291)
ḳır*a*nım (1106)
vir*ir*sin (1178)
utan*ır* (1225)
semir*ir* (1668)

-ArAḳ: Zarf-fiil eki

-ArAḳ zarf-fiil eki eserde sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

id*erek* (20)
uç*araḳ* (5557)

+cIḳ, +cUk: İsimden isim yapma eki

Eski Türkçede olmayan bu ek *+caḳ, +cek* ekinden türemiştir. Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında ekin hem *ç*'li hem *c*'li şekli vardır. Ek, muhtemelen başlangıçta *ç*'li olup *c*'li şekli sonradan ortaya çıkmıştır. Osmanlı Türkçesinin son devirleri ile Türkiye Türkçesinde ek *c*'li olarak kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde ekin yalnız yuvarlak ünlülü şekilleri vardır. Osmanlı Türkçesinin içinde ekin düz şekilleri de ortaya çıkmış ve dönemin sonlarına doğru ek çok şekilli bir yapıya bürünmüştür. (Ergin, 2009: 164) Ekin eserde hem düz hem yuvarlak ünlülü şekli bulunmaktadır.

rişvet*cik* (2501)
arḳa*cıḳ*ların (2576)
ẕerre*cik* (3665)
ḳaṭre*cik* (3666)
sebeb*cik* (4171)
ḳarınca*cıḳ* (7427)
ḳoyun*cuḳ*lar (1420)
oġul*cuḳ*ları (7114)
ḳoñşu*cuḳ*laruñ (7340)

-dukça: Zarf-fiil eki

-duk sıfat-fiil eki ve *-ca* eşitlik ekinin birleşiminden oluşmuştur. Eski Anadolu Türkçesinde ekin, *-dıḳça, -dikçe, -duḳça, dükçe* biçimlerinin yanında Eski Anadolu Türkçesinde /ḳ/ ünsüzünün /ḫ/ ünsüzüne dönüşmesi kuralına uygun olarak *-duḫça* biçimi de kullanılmıştır. (Bayraktar, 2004: 229) Ek, eserde tek bir örnekte kullanılmış olup düz ünlülü tabana gelmiştir.

çoġal*duḳca* (3285)

-dUḳda: Zarf-fiil eki

Ek Eski Türkçede *-tuḳda ve -duḳda* Eski Anadolu Türkçesinde ise *-duḳda ve -dükde* biçimlerinde kullanılmıştır. (Bayraktar, 2004: 235-236) Ek, yuvarlak ünlülü olarak düz ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumu dışında kalır. Ek, yuvarlak ünlülü şekliyle eserde bir örnekte yuvarlak ünlülü tabana gelmiştir.

al*duḳ*da (5684)
gir*dük*de (3446)
gel*dük*de (5304)
vir*dük*de (5684)
ol*duḳ*da (370)

Ek, eserde düz ünlülü olarak bir örnekte kullanılmış olup dudak uyumuna uyar.
gir*dik*de (352)

2.2.1.1.2.2.3. Düz Ünlü Taşıyan Ekler

Bazı ekler, kökün ünlüsü ne olursa olsun daima düz ünlü taşımaktadır. İmlalarının kalıplaşmış olması bu düz oluş hadisesinin bir fonetik özellik olduğu kadar bir imla meselesi olduğunu da göstermektedir. (Timurtaş, 1994: 36) Düz ünlü taşıyan eklerden bazıları şunlardır:

+I: Belirtme hâl eki

Eski Türkçede isimlerden sonra kullanılan *+g, +ġ* belirtme eki ünsüzle biten isimlerde önüne gelen yardımcı ünlüyü sonradan kendi bünyesine alarak *+ıġ, +iġ, +uġ, +üg* şekline geçmiştir. Batı Türkçesinde ekin sonundaki *+ġ, +g* sesleri düşmüş ve belirme eki *+ı, +i* şekline girmiştir. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde *+ı, +i* şeklinde yalnız düz şekilli kullanılmış ancak Osmanlı Türkçesinin sonlarına doğru ünlü uyumuna bağlanarak bugünkü çok şekilliliğini kazanmıştır. (Ergin, 2009: 232)

cennāt*ı* (2)
direg*i* (2039)
biz*i* (2061)
meydān*ı* (2539)
yaġ*ı* (3631)
göz*i* (1711)
gög*i* (3640)
rūḥ*ı* (3661)
ṣuy*ı* (4079)
nūrı (4142)

+I, +sI: Teklik 3. şahıs iyelik eki

Ek, Eski Türkçe döneminde *+ı, +i* şeklinde olup Osmanlı Türkçesinde ünlü uyumuna bağlanmıştır. (Ergin, 2009: 222) Ekin eserde genellikle düz çok az örnekte yuvarlak ünlülü kullanımları görülmektedir.

ḳan*ı*mı (3)
eşḳıyā*sı* (92)
muṣḥaf*ı* (1780)
ümmet*i* (2406)
ṣaḥrā*sı* (4263)
üst*ü*nden (1055)
oyn*u*na (2106)
pul*u* (1567)
ārzū*su* (4353)

Ek aşağıdaki örneklerde dudak uyumuna uymamaktadır.

ṭoġru*sı*n (381)

ḳorḳu*sı*ndan (489)

ḳapu*sı* (2799)

uyḫu*sı*na (777)

ḳoḳu*sı*n (1175)

+lIḳ: İsimden isim yapma eki

Ek, Eski Türkçede düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyarken Eski Anadolu Türkçesinde ise ünlü uyumu dışında kalmış ve sadece düz ünlülü kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinin sonunda tekrar ünlü uyumuna girmeye başlamıştır. Bu ekin yazımıyla ilgili "Meninski, لق *lıḳ* ünlüsü *a, ı, o, u* ünlülerinden biri olan hecelerden sonra لك *lik* ise diğer ünlüleri bulunduran hecelerden sonra eklenir." demektedir.(Tulum, 2011: 114) Ek, eserde genellikle kalın ünlülerden sonra لق *lıḳ* ince ünlülerden sonra لك *lik* olarak gelmiştir.

dost*lıḳ* (6255)

ulu*lıḳ*la (5356)

yoḳ*lıḳ*da (2891)

ḫūn*lıḳ* (343)

ṣusuz*lıḳ* (249)

kem*lik* (67)

ey*lik* (68)

ben*lik* (184)

eksik*lik* (208)

düşmen*lik* (442)

Ek çok az örnekte yuvarlak ünlülü kullanılmış olup bu örneklerde dudak uyumu içerisindedir.

ṣusuz*luḳ* (173)

ṭoġru*luḳ* (190)

gün*lük* (203)

ṭoḳ*luḳ* (249)

yoḳ*luḳ* (4099)

ḳul*luḳ* (5588)

-Il: Fiilden fiil yapma eki

Ek Eski Türkçede sadece *-I* şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesinde ise önüne ünlü alarak *-ıl, -il* şeklinde görülmeye başlanmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde düz ünlülü haliyle yuvarlak ünlülü tabanlara gelmeye devam etmiştir. Ekin önündeki

yardımcı sesler Eski Anadolu Türkçesinden sonra uyuma girmiştir. (Ergin, 2009: 207) Ek, eserde genellikle düz ünlülü bazen de yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Ek, düz ünlülü olarak düz ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumuna uyar.

çek*il*üp (741)
aç*ı*ldı (1038)
yaz*ı*ldı (1285)
yık*ı*ldı (2128)
yin*il*ür (148)
añ*ı*lur (131)
yık*ı*lur (133)
añ*ı*lmaz (331)

Ek aşağıdaki örneklerde yuvarlak ünlülü olarak kullanılmış olup dudak uyumu içerisindedir.

ṭur*ul*sun (2853)
boz*ul*maz (3148)
boğ*ul*mışken (3222)
unud*ul*dı (3411)
boğ*ul*a (4078)
yor*ul*madı (5817)

-n: Fiilden fiil yapma eki

Türkçenin en eski ve en yaygın fiilden fiil yapma eklerindendir. Kendi kendine yapma veya olma fonksiyonu bildirir. *-n* ekinden önceki yardımcı sesler Eski Türkçede ünlü uyumuna bağlıdır. Eski Anadolu Türkçesinde ise bu ünlü uyumu bozulmuş, ek sadece düz ünlülü kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinden sonra ekin önündeki yardımcı sesler tekrar ünlü uyumuna bağlanmıştır. (Ergin, 2009: 203) Ek, eserde genellikle düz ünlülü çok az örnekte de yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Ek, düz ünlülü olarak düz ünlülü tabanlara yuvarlak ünlülü olarak yuvarlak ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumuna uyar.

bil*in*ür (257)
geç*in*ür (521)
yir*in*me (527)
çal*ın*ur (742)
şal*ın*ma (825)
sev*in*ir (1255)
ol*un*dı (120)
oḳu*n*dı (5280)
bul*un*maz (5459)

Ek, aşağıdaki örneklerde düz ünlülü olarak kullanılıp yuvarlak ünlü tabanlarına gelmiştir. Ek, bu durumda dudak uyumu dışında kalır.

bul*ın*ur (1655)
gör*in*en (855)
ol*ın*an (6385)

-ş: Fiilden fiil yapma eki

Türkçede eskiden beri kullanılan yaygın fiilden fiil yapma eklerindendir. Ek, Eski Türkçede *-ş* şeklindedir. Eski Türkçede *-ş* ekinden önceki yardımcı sesler ünlü uyumuna bağlıdır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise sadece düz ünlülü kullanılmış olup ünlü uyumuna uymamaktadır. Ek, Eski Anadolu Türkçesinden sonra tekrar ünlü uyumuna girmiştir. (Ergin, 2009: 209) Ek, eserde genellikle düz ünlülü kullanılmıştır. Çok az örnekte yuvarlak ünlülü şekli kullanılmıştır.

ir*iş*di (12)
sev*iş* (55)
ḳar*ışı*ḳ (2778)
ṣığ*ış*maz (2910)
yit*iş* (6162)
ṣığ*ış*dı (6290)
ṭut*uş*dı (586)
bul*uş*maḳ (918)

-A sIn: Teklik 2. şahıs istek eki

Tasarlanan eylemin istendiğini ifade eden ektir. Batı Türkçesinde istek eki *-a, -e* dir. Bu *-a, -e* Eski Türkçedeki gelecek zaman eki *-ġa, -ge (-ġay, -gey)*'den gelmiştir. Eski Türkçedeki gelecek zaman ekinin *ġ* ve *g*'si Batı Türkçesine geçerken düşmüş böylece *-a, -e* istek eki ortaya çıkmıştır. (Ergin, 2009: 310) Ek, eserde hep düz ünlülü kullanılmıştır.

yaḳ*asın* (10)
aç*asın* (37)
gir*esin* (432)
çıḳ*asın* (3009)
istey*esin* (1817)
iç*esin* (2740)
ṭut*asın* (112)
ol*asın* (3436)
gör*esin* (3435)

-dI: Görülen geçmiş zaman eki

Ek, eserde genellikle düz ünlülü çok az örnekte yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

yalvar*dı*̃ (4)
çık*dı* (48)
ḳalma*dı* (71)
şaş*dı* (77)
şaç*dı*m (114)
ol*du* (610)
bul*du* (768)
şun*du* (3587)
gör*dü* (3895)
bilme*dü* (5436)

Ek düz ünlülü olarak yuvarlak ünlü tabanlarına geldiğinde dudak uyumu dışında kalır.

ol*dı* (13)
bul*dı* (42)
yoḳ*dı* (101)
dut*dı*̃uz (145)

-mIş: Öğrenilen geçmiş zaman eki

-mIş öğrenilen geçmiş zaman eki eserde sadece düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Ek, düz ünlülü olarak yuvarlak ünlü tabanlarına geldiğinde dudak uyumu dışında kalır.

devlet*miş* (403)
eyler*miş* (773)
yıḳıl*mış* (1108)
eyler*miş* (1630)
gir*miş* (1733)
atıl*mış* (2182)
buyur*mış* (503)
öl*miş* (819)
uy*mış* (911)
olur*mış* (1114)
ur*mış* (2658)
ṭoġ*mış* (2882)

-sIz: Geniş zaman 2. çokluk şahıs eki

Eski Anadolu Türkçesinde geniş zaman 2. çokluk şahıs çekimi *r + sIz* şeklindedir. Ek, eserde sadece düz ünlülü kullanılmıştır.

bilür*siz* (218)
olur*sız* (421)
gider*siz* (230)
görür*siz* (944)
dir*siz* (288)
girür*siz* (349)

-iser: Gelecek zaman eki

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan gelecek zaman ekidir. Eserde sadece iki örnekte geçmektedir.

ol*iser* (2250)

id*iser* (1092)

-mIş: Sıfat-fiil eki

Türkçede yaygın olarak kullanılan bir sıfat-fiil eki olup Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Ekin yuvarlak şekilleri Osmanlı Türkçesinin son dönemlerinde gerçekleşmiştir. Ek, eserde bir örnek dışında düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

medīne'den atıl*mış* ḥarbeyem (2182)

bu öl*müş* ḳalbimizi eyle iḥyā (2601)

gūyā aġaçlar ḥulle gey*miş* ḥūrīlerdür (4038)

iy göñül Ḥaḳḳ'a açıl*mış* ḳapusın (5012)

ḳamu eşyā ṭonan*mış* ḥūrīdür vaḥdet libāsile (6217)

Ek düz ünlülü olarak yuvarlak sıralı kelimelere geldiğinde dudak uyumuna uymaz.

kendüyi bul*mış* her eşyāda bu ʿirfān gizlidür (2935)

bir ḳuru ol*mış* aġaç meyve virür cān gibi (5516)

sekiz cennet sirāyına ḳurul*mış* köpridür ḳaşıñ (6228)

ḥaşr u neşr ü maḥşer ü ḳop*mış* ḳıyāmetdür yüzüñ (6366)

-IcAk: Zarf-fiil eki

Fonksiyon olarak *-ınca, -ince* ekiyle aynı görevde kullanılan zarf fiil ekidir. Eski Anadolu Türkçesinin ilk dönemlerinde *-ıçaḳ, -içek* şeklindedir. Dönemin sonlarına doğru ek *-ınca, -ince* şekline girmiştir. (Ergin, 2009: 344) Ek, eserde daima düz ünlülü kullanılmış olup sadece bir örnekte kalın sıradan ünlülerle kullanılmıştır.

ol*ıcaḳ* (369)

id*icek* (4421)

gör*icek* (4865)

ir*icek* (4866)
gel*icek* (6955)

-IncA: Zarf-fiil eki

Ek, Eski Türkçede *-ġınça, -ginçe* şeklinde olan ek *-ġın, -gin* yapım eki ile *-ça, -çe* eşitlik ekinin birleşmesinden oluşmuştur. Eski Anadolu Türkçesinde *-ınça, -inçe* şeklinde kullanılmıştır. Sonradan Osmanlı Türkçesinde ek *c*'li şekle girmiş ve ünlü uyumuna bağlanmıştır. (Ergin, 2009: 341-342)

Ek, eserde çoğunlukla düz ünlülü kullanılmış olup sadece iki örnekte yuvarlak ünlülü kullanılmıştır. Ek, düz ünlülü olarak düz ünlülü tabanlara gediğinde dudak uyumuna uyar.

diy*ince* (86)
gel*ince* (284)
var*ınca* (388)
itmey*ince* (2279)
gir*ince* (2291)
şaş*ınca* (3823)
ir*ince* (4206)
al*ınca* (6045)

Ek aşağıdaki iki örnekte yuvarlak ünlülü olup yuvarlak ünlülü tabanlara gelmiştir.

ol*unca* (351)
toy*unca* (7137)

Ek, eserde düz ünlülü olarak yuvarlak ünlülü tabanlara geldiğinde dudak uyumu dışında kalır.

toy*ınca* (444)
ol*ınca* (5223)

-AcAḳ: Sıfat-fiil eki

Türkçede sıkça kullanılan sıfat-fiil eklerinden olup Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında ortaya çıkmıştır. Ek, eserde daima düz ünlülü olarak kullanılmıştır. var*acaġ*ıñ ulu dergāhdan ṣaḳın (6862)
selām vir*ecek* ādem bulamaz çıḳsa yola cāhil (7142)

+ncI: İsimden isim yapma eki

Türkçede sayı isimleri yapmakta kullanılan bir ektir. Ek, eskiden *+nç* şeklindeydi. Eski Türkçeden sonra *+nç* ekinin sonuna bir *-i* eklenmiş ve ek Batı Türkçesine *+nçi* şeklinde geçmiştir. Ek, *+nç* şekliyle bir müddet Eski Anadolu Türkçesinde de yaşamış daha sonra *ç*'nin iki sedalı arasında sedalılaşması ile *+nci* şekline geçmiştir. (Ergin, 2009: 168-169) Ek, eserde sürekli olarak düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

üç*ünci* (1704) ik*inci* (1652)

dörd*ünci* (1705) beş*inci*si (1705)

ṭoḳuz*ıncı* (2552)

+cI: İsimden isim yapma eki

Türkçede meslek ismi yapan eklerdendir. Ek, Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde *+çı, +çi* şeklindedir. Ek, *c*'li şekline Osmanlı Türkçesinin ilk devirlerinde girmeye başlamıştır. Ek, Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde daima düz ünlülü kullanılmıştır. Ekin yuvarlak ünlülü kullanımı Osmanlı Türkçesinin son dönemlerindedir. (Ergin, 2009: 158) Ek, eserde daima düz ünlülü kullanılmış olup dudak uyumu içerisindedir.

daʿvā*cı* (2474) çift*ci* (3186)

balıḳ*cı* (2756) gemi*ci* (3122)

yalan*cı* (7167) aġda*cı* (7883)

+dAş: İsimden isim yapma eki

Türkçede eskiden beri kullanılan yaygın olmayan bir ektir. Ek, eserdeki tüm örneklerde kalın sıradan ünlülerle kullanılmış olup daima düz ünlülü tabanlara gelmiştir.

ḳar*daş* (215)

yol*daş*ıña (2454)

ḥal*daş*a (2879)

sır*daş*a (2881)

-IcI, -UcU: Fiilden isim yapma eki

Türkçede eskiden beri kullanılan çok işlek bir fiilden isim yapma ekidir. Bu ek Eski Türkçede *-ı-ġçı,–i-gçi* ve *-ġuçı, -güçi* şekillerindedir. Bu şekillerin fiilden isim yapma ekleri *-ġ, -g* ve *-ġu, -gü* ile isimden isim yapma eki *+çı, +çi*'nin birleşiminden oluştuğu düşünülmektedir. Ek, eserde hep düz ünlülü olarak kullanılmış olup bir örnek dışında düz tabanlı ünlülere gelmiştir.

id*ici* (1088)
göster*ici* (1088)
vir*ici* (1409)
diy*ici* (1788)
yıḳ*ıcı* (2486)
al*ıcı*n (3401)
ḳal*ıcı* (3586)
yırt*ıcı* (5041)

Ek aşağıdaki örnekte yuvarlak ünlülü tabanlara gelmiş olup dudak uyumuna uymamaktadır.

gül*ici* (7033)

+im: İlgi eki

Türkçede ben ve biz zamirlerine gelerek belirtili isim tamlaması kurar. Ek, eserde sürekli düz ünlülü olarak kullanılmış olup dudak uyumuna tabidir.

ben*im* rıżām (2684)
ben*im* sözüm (3469)
ben*im* sāyem (5361)
ben*im* nūrımla (5452)
biz*im* eglencemüzdür (324)
biz*im* fısḳımızuñ (800)
biz*im* irşādımuz (2090)
biz*im* gülzārımız (2856)

+dA: Bulunma hâl eki

Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren durumdur. İlgili ada *+DA* eki getirilerek karşılanır. Bu ek, çeşitli kullanılış biçimleri dolayısıyla adı fiile zamanda bildirme, zarf tümleci oluşturma, içinde bulunma aracı olma; yaş, miktar, derece bildirme vb. görev ve ifadelerle de bağlar. (Korkmaz, 2007b: 24) Ek, Eski Türkçede *+DA,* şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlı Türkçesinde uzun süre ekin *d*'li şekilleri var olmuş ekin *t*'li şekilleri Osmanlı Türkçesi son dönemlerinde ortaya çıkmıştır. (Ergin, 2009: 235) Ek, eserde daima *d*'li kullanılmıştır.

ḳabżın*da* (1027)
insān*da* (1064)
gök*de* (31)
içiñüz*de* (214)

taṣarruf*da* (1069)
ḳatıñ*da* (1090)
başın*da* (1148)
yüzüñ*de* (242)
gözüñ*de* (248)
gün*de* (285)

+dIn, +dAn: Ayrılma hâl eki

Eylemin bildirdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını, ayrıldığını, çıktığını bildiren ektir. Ek, Eski Türkçede *+DIn* şeklinde dar ünlülü olup Osmanlı Türkçesi içeriinde ünsüz uyumuna bağlanarak *+Dan* şekline girmiştir. (Ergin, 2009: 236) Ek, eserde daima düz ünlülüdür. Ek, bazı sözcüklerde ünsüz benzeşmesine aykırılık teşkil edecek şekilde daima *d*'li kullanılmıştır.

olmaḳ*dan* (11)
varlıḳ*dan* (3700)
nūrın*dan (*4909)
başım*dan* (4998)
cennet*den* (5107)
evin*den* (5231)
yoḳ*dan* (3699)
ḳul*dan* (4767)
ḳapu*dan* (4872)
gün*den* (5273)
gözüm*den* (5437)
gök*den* (5490)

Ayrılma hâl eki aşağıdaki örneklerde Eski Uygurcadaki şekliyle *+dIn* olarak tespit edilmiştir. (Akar, 2014:118) Gürer Gülsevin bu ekin Eski Anadolu Türkçesi için karakteristik olmadığını, çok seyrek görüldüğünü ve genellikle öñ kelimesi ve bazı edatlarla kullanıldığını belirtir. (Gülsevin, 2007: 57)

ehl-i ʿuḳbā yime*din* toḳ degil aç 1506), ölümden öñ*din* ölüp dirilenler (2342), ehl-i ʿibret baḳma*dın* seyrān ider (4187), bildirme*din* bilmiş idi bu ʿilmi ammā Muṣṭafā (4451), ṭarīḳat baḳma*dın* gördi göründi (5284), ṭarīḳat ḳoḳma*dın* ḳoḳdı burundan (5286), ṭarīḳat ṭutma*dın* ṭutdı yapışdı (5287), ne yirde at ḳoşarduñ ṭoġma*dın* sen (7592)

2.2.1.2. Ünlü Düşmesi

Bir kelimede bulunan ünlülerin düşüp ona ait olan hecenin ortadan kalkmasına ünlü düşmesi denir. Türkçede en sık görülen ünlü düşmesi olayı orta hece düşmesidir. Orta hece düşmesi ikinci hecedeki veya son hecedeki dar ünlünün düşmesi olayıdır. Lan Ya Tseng, *Türkiye Türkçesinde Orta Hece Düşmesi* adlı eserinde orta hece düşmesinin dilbilimci ve Türkologlar tarafından nasıl tanımlanıp ele alındığını, gramer kitaplarında

nasıl değerlendirildiğini özet halinde verdikten sonra orta hece düşmesini "İkinci veya son hecelerde kısa ve dar ünlü bulunan Türkçe ve yabancı kökenli kelimelerin bir bölümü, iyelik eklerinden *+Im, +In, +I, +ImIz, +InIz*; durum eklerinden *+A, +I, +In*; isimden isim yapma eklerinden *+Ak, +Al, +An*; isimden fiil yapma eklerinden *+A, +lA*; fiilden isim yapma eklerinden *-A, -Aç, -Ak, AnAk, -l,-IcI, III, Iş, -(I)k, -(I)m;* çatı eklerinden *-(I)l-, -(I)n-, -Ir-, -(I)ş-* eklerinden birini alınca iç hece durumuna düşen son hecedeki dar ünlünün, seyrek olarak *-a, -e* geniş ünlülerinin, vurgusuz kalması ve hece dizisinin yeniden düzenlenmesi" şeklinde tanımlamaktadır. (Tseng, 2002: 12) Eserde orta hece düşmesi çok sık görülmekte olup görülen örneklerden bazıları şunlardır:

şaḫṣ (473) < şaḫıṣ	beñzer (158) < beñiz+e-r
emr (595) < emir	ḳabr (3100) < ḳabir
fikr (1645) < fikir	saṭrı (3899) < saṭır
āḫret (1875) < āḫiret	uyḳu (4200) < uyu-ku
ḳarnı (3100) < ḳarın	ḥükm (6019) < ḥüküm

-ı fiili Eski Türkçede *er-* şeklinde olup Batı Türkçesine geçerken *er-* fiilinin *-r*'si düşmüş, daha sonra *e* sesi *ı* sesine dönüşmüştür. Ek, bu şekliyle kullanılırken eklendiği kimi kelimelerde düşmüştür. Bu şekilde ünlü düşmesine uğrayan kelimelerden bazıları şunlardır:

idi: bitmezdi (128), geçerdi (216), çıḳardı (219), degildi (299), isterdi (1786), ḳalmışdı (4587), olmışdı (4894)

ımış, imiş: devletmiş (403), eylermiş (773), olmazmış (2018), bilürmiş (2872), żararmış (3499)

ise: dilerse (237), gelürse (300), düşerse (395), eylerse (435), düşmense (442), dirse (539), idemezse (574), itmezse (914), gerçekse (1076)

iken: iderken (58), bilürken (161), ādemken (833), dirken (1248), boşken (2159), ṣatarken (2522), oḳurken (2560), dalarken (2991)

Eserde geçen aşağıdaki kelimede iki ismin birleşmesi esnasında ses düşmesi görülmektedir.

yençeri (7883)

2.2.1.3. Ünlü Birleşmesi (Ünlü Kaynaşması)

Türkçe kelimelerde kaynaşma, ünlü sonlu ve ünlü başlı iki kelimenin yan yana gelip kullanılması sırasında ünlülerden birisinin diğeriyle kaynaşması sonucu oluşmaktadır. (Duman, 1995: 2016) Eserde tespit edilen ünlü birleşmesi örneklerinden bazıları şunlardır:

böyle (4146) < bu + ile < bu + öyle
bura (7574) < bu+ara
eyle (239) < o + ile < ol + ile
neden (541) < ne+eden
nesne (3745) < ne + ise + ne
neyler (5114) < ne + eyler
niçün (4320) < ne + içün
nola (5168) < ne + ola
orayı (2517) < o+arayı
şol (404) < şu + ol

2.2.1.4. Ünlü Daralması

Yanlarında geniş ünlüleri daraltma etkisi yapan bazı ünsüzlerin etkisi altında geniş ünlülerin a > ı, o > u, e > i, ö > ü biçimindeki daralma olayına ünlü daralması denir. Bu olay yazı dilindeki bazı örnekler dışında Anadolu ağızlarında yaygındır. (Korkmaz, 2007a: 226) Eserde tespit edilen ünlü daralmasıyla ilgili örneklerden bazıları şunlardır:

ḳıtında (29) < ḳatında
diyü (61) < de-y-ü
virirsin(1178) < ver-ir-sin
yiyen (1199) < ye-y-en
sirāyına (6228) < serāy
gice (1664) < gece
nice (1829) < neçe
dünlü (4034) < denlü
yatır (7270) < yatar
gizlidim (5649) < gizledim

2.2.1.5. Ünlü Türemesi

Ses özellikleri ile veya birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı nedenlerle kelimenim ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesi olayıdır. (Korkmaz, 2007a: 229) Eserde

genellikle Arapça ve Farsça kökenli olup Türkçeye geçen kelimelerin orta hecesinde ünlü türemesi görülmektedir.

ʿömür (159) < (Ar.) ʿömr
nışıf (522) < (Ar.) nışf
şükür (657) < (Ar.) şükr
peyikleri (1201) < (Far.) peyk
sehel (1711) < (Ar.) sehl
emir (1161) < (Ar.) emr
şabır (1639) < (Ar.) şabr
zehirdür (2463) < (Far.) zehr
ʿilim (3789) < (Ar.) ʿilm
fikir (4377) < (Ar.) fikr
ʿaḳıl (4423) < (Ar.) ʿaḳl
şehir (4858) < (Far.) şehr

Aşağıdaki örnekte sözcük başında da ünlü türemesi görülmektedir.
Urus (871) < (Fr.) Rus
İskerlet (3451) < (Lat. Skerlet)

Aşağıdaki örnekte Farsça *dost* kelimesiyle yine farsça *-āne* ekinin birleşmesi sonucu arada bir *ı* ünlüsü türemiştir.
dosıtāne (6994)

2.2.1.6. Ünlü Değişmeleri

Dili oluşturan sesler, heceler, kelimeler sabit kalmayıp çeşitli ögelerin etkisiyle zaman içerisinde bir değişim ve gelişime uğrayabilmektedirler. Bu değişim ve gelişimi etkileyen ögeler arasında din, kültür, göç ve coğrafi unsurlar sayılabilir. Türkler tarih boyunca sözü edilen bu unsurların hepsinden fazlasıyla etkilenmiş ve bu etkiler Türkçe üzerinde çeşitli izler bırakmıştır. Bu izler Türkçede farklı ağız özelliklerinin oluşmasında da etkili olmuştur. "Anadolu'da bugün birbirinden farklı ağızların bulunması 11. yüzyıldan itibaren bu topraklara yerleşen Oğuz boylarının farklı ağız özelliklerine sahip olmasından kaynaklanmaktadır." (Karahan, 2011: 1) Nitekim her yazı dilinin de bir ağız özelliğine dayandığı kabul edilmektedir. (Karahan, 2006:1) İşte dildeki bu ağız özelliği ve diğer unsurların etkisiyle oluşan değişiklikler çeviri yazılı metinlerle ortaya konulabilir. İncelediğimiz eser harekeli olduğu için ses değişikliklerini özellikle de dudak uyumunu ortaya çıkarmada büyük bir katkı sağlamaktadır. Eserde tespit ettiğimiz başlıca ünlü değişmeleri ve örnekleri şunlardır:

2.2.1.6.1. /i/, /e/ Meselesi

/i/-/e/ meselesi kelime köklerinde *e*'lerin *i*, *i*'lerin de *e* olma eğilimini ifade etmektedir. Jean Deny bu sesin *i* ile açık *e* arasında bir ses olduğunu eski yazılarda bu sesin genellikle *i* şekliyle gösterildiğini, çoğu Türk lehçelerinde bazen açık *e*'ye bazen *i*'ye dönüşerek kaybolduğunu, İstanbul'da açık *e* şeklinde telaffuz edildiğini belirtir. (Deny, 2013: 46) Türkçenin en çok tartışılan konularından olan */i/-/e/* meselesi Eski Türkçenin ilk dönemlerine kadar dayanır. Türkçede *i* > *e* değişikliğinin örnekleri *e* > *i* değişikliğinin örneklerine göre daha azdır. Ayrıca Eski Anadolu Türkçesinde *i*'ler Türkiye Türkçesinde *e* olmuşlardır. Eserde tespit edilen */i/-/e/* meselesine[4] dair örneklerden bazıları şunlardır:

Eserde /i/ ile yazılıp bugün /e/ şeklinde telaffuz edilen kelimeler

bil: ümmetüñ irşādına *bil* baġladum eyle ḳabūl (7077)

āḫiret yaraġına *bil* baġladı ṣubḥ u mesā (7783)

bil: Ki yoḳdur ʿaşḳa ḳorḳu yolda bilde (5226)

biter: *biter* olasın ʿavāmdan ḫulḳda sen (1279)

sen de kāfirden *biter*sin iy reʾīs

---

[4] Ayrıntılı bilgi için bk. (Kaynaklar yayım tarihine göre sıralanmıştır.) Reşit Rahmeti Arat, "Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dâir", Makaleler, Cilt: I, (Haz. Osman Fikri Sertkaya), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1987, Ankara, s. 334-341; Yavuz Orhan, Türkçede Kapalı e, S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, 1991, Sayı: 6; Emine Yılmaz "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü", Türk Dilleri Araştırmaları, 1991, Ankara, s.151-165; Mustafa Özkan, Mahmûd b. Kâdî-i Manyâs, Gülistan Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük), Türk Dil Kurumu Yayınları, 1993, Ankara, s. 80; Musa Duman, "Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair", İlmi Araştırmalar 7, İlim Yayma Cemiyeti, 1999, İstanbul, s. 65-103; V. Thomsen, "Yenisey Yazıtlarındaki İyi Değerlendirilmemiş Bir Harf", Orhon Yazıtları Araştırmaları, (Çev. ve Yayına Hazırlayan: Vedat Köken), 2002, Türk Dil Kurumu Yayınları, s.303-313; Timur Kocaoğlu, "Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é / i Meselesi", Türk Kültürü, 2003, Ankara, Sayı: 483-484, s. 266-281; Mehmet Dursun Erdem-Münteha Gül, "Kapalı e (ė) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi", 2006, Karadeniz Araştırmaları, Sayı: 11, Güz, ss.111-146; Elza Semedli, "Türk Lehçelerindeki Bir Ses: Kapalı é", Journal of Azerbaijani Studies, 2007, Azerbaycan, s. 522-532; Mustafa Argunşah, "Harezm Türkçesi Metinlerinde e/i Sorunu", Dil Araştırmaları, 2010, S. 6, Bahar, s. 47-60; Serdar Yavuz, *Cerrâh-nâme (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım),* Kesit Yayınları, 2013, İstanbul, s. 47-48

di-: ġazā idemedük *di*ler Cezāyir'le Tunus ḫalḳı (505)
kim ki Allāh *di*di bitdi her işi (561)

dīv: ins ü cinni *dīv*leri żabṭ idelüm (564)
ins ü cinni *dīv*leri hep żabṭ idüñ (653)

gice: biri *gice* biri gündüz çırāḳdur iy Ḳırım ḫalḳı (270)
gice gündüz ne remz eyler ḳıyāmet kendidür gündür (854)

girü: fī-sebīli'llāh ġazā ḳıl kāfire şimden *girü* (89)
bir *girü* dönmez naṣūḥ tevbesi ḳıl (2278)

il: sū-i ẓan idüp *il*ñ ʿaybın gözetme iy cüvān (7336)
pek acı olsañ atar eger ṭatlı olsañ *il* yudar (7343)

ir-: murāda *ir*mek istersiñ bu ʿālemde o ʿālemde (6)
resūlüñ işbu söz *ir*di ḳulaġına didi eyvāh (14)

irgür-: ḥubb-ı Ḥaḳ'dur her murāda *irgür*en (1496)
ḫulūṣ iḫlāṣa *irgür* ḳalbimüzi (2634)

iriş-: iki cihān devletine *iriş*ür (784)
ṭutalım māl-ı Ḳārūn'a *iriş*düñ (2113)

irken: işbu derde bulagör *irken* ʿilāç (670)
gel göñül dünyāyı *irken* eyle terk (3057)

itdür-: bize *itdür*me mürāyī tevḥīdin (3598)
bu ḫalḳa meylimi kes ḫalḳa meyl *itdür*megil aṣlā (6043

miger: elli aḳçe ḳāḍī bir şāhı *miger* (2233)

vilāyet: didiler nedür *vilāyet* yā ʿAlī (3477)
didiler sırr-ı *vilāyet* ne durur (3478)

vir-: cüvān olsun pīr olsun ḥaḳ ögüt *vir*en ḳabūl eyle (21)
eger yir ḳaraḳolsa ḥaḳ ögüt *vir*en sen anı ṭut (23)

yi-: ḥarām *yi*mek īmānsız gitmege sebeb iy ġāzīler (197)
*yi yi*dir ḳazan ḥelāl niʿmet durur (3289)

yidir-: hem *yidi*mez hem yimez hep ḳor gider (2070)
yi yidir ḳazan ḥelāl niʿmet durur (3289)

yil: ḳanı taḫtın hevāda *yil* götüren din Süleymān'ı (2054)
bu dünyā *yil*e beñzer esdi geçdi (2108)

yiñ: Tevbedür nefsile şeyṭānı yiñen (1212)
Şerʿile bir mūr-ı Süleymān'ı yiñer (2233)

yit-: ki zīrā ġayret-i Ḥaḳ saña yardımcı *yit*er iy ḫan (57)
muṣāḥıb ister iseñ ġāzīler *yit*er saña iy ḫan (66)

Eserde /e/ ile yazılıp bugün /i/ şeklinde telaffuz edilen kelimeler

eyü: *eyü*ye eylik eyle keme kemligi yiter ḫanım (68)
saña yavuz ṣanana sen *eyü* ṣanduñ idüp taḳvā (6253)

gey-: yiyüp içüp *gey*memüz şöhret ḳamu (649)
tevbe tācın başıña *gey* iy cüvān (1205)

peşīmān: ṣoñ *peşīmān* aṣṣı ḳılmaz ḳıl tedārük saġ iken (5578)
ṣabr iden aṣlā *peşīmān* olmadı (7270)

eniş: Bilmediğiñ yola gitme çoḳ durur yoḳuş eniş (3373)

Eserde hem /e/'li hem de /i/'li şekilde kullanılan kelimeler

besler-bisler: tañrı *bisler* rızḳın eksik eylemez (1679)

tañrı sinek ile *besler* aç ḳomaz (1680)

dek-dik: ḳızıl Elma'ya *dik* Rūm'ı açasın ʿadlile ey ḫan (37)

ḳanı Ḳaf'dan Ḳaf'a *dek* ʿālemi ḥükm iden İskender (330)

ey-iy: ġazāñı Ḥaḳ Teʿāla'llāh mübārek eylesin *ey* ḫan (1)

ġurūr olsa idi sizde bozulmazdı Ḳazaḳ *iy* ḫan (44)

eyle-iyle: o ger Ḳarān'da Ḥaḳ ʿālemleri cāhili ẕem *eyler* (40)

kefinin ʿāḳıbet *iyler* ṣarar anuñ iy ġāzīler (193)

ek-ik: Eger *iker* iseñ biçersin iy dost

Eger *ekmez* iseñ ne yirsin iy dost (6667)

nefes-nefis: ki kendi bil ki zinhār yürüme bir *nefis* ey ḫan (30)

kāfire aṣlā göz açdırmañ *nefes* aldırmayup (393)

sivrisenek-sivrisinek: niçe Nemrūd'ı Ḥaḳ *sivrisenekle* (2120)

ḳahr ider *sivrisinekle* tevbeye gel tevbeye (5566)

yidi: yedi ṭamu ẓālim ile kāfir içün oldı ḫalḳ (120)

bu yidi kem ṣıfat *yidi* ṭamu ehlinde ḫūydur vay (3297)

yer-yir: yüzi *yerde* olan ḳullarına yardımcı Ḥaḳ ey ḫan (8)

ʿAceb bir nuṭfenüñ ḳanḳı yirinde gizlidür insān (238)

2.2.1.6.2. o/u ve ö/ü Meselesi

Arap alfabesinde *o, ö, u, ü* sesleri ya *vav* (و) harfi ile ya da harekeli metinlerde *ötre* (ُ) ile gösterilmektedir. Bu durum yuvarlak harfli kelimelerin okunmasında sorun teşkil edebilmektedir. Arap harfli yazıda farklı işaretler bulunmadığı için *uğra-, uyan-, usan-, güzel, yürü-* gibi kelimelerin bu devirde *o* ve *ö* ile mi yoksa *u* ve *ü* ile mi olduğunu kestirmek kolay değildir. (Timurtaş, 1994: 25) Faruk K.Timurtaş bu konuda diftong bulunan kelimeler hariç, Uygur devresi şekillerine uymak daha isabetli olur (Timurtaş, 1994: 25) demektedir. Mertol Tulum yuvarlak ünlüler için Arap harfli eski Türk imlasında başlangıçtan beri bir harf (و) vav ve bir hareke (ُ) ötre kullanıldığını belirtmektedir. Bu işaretlerden vav'ın (و) -aynı zamanda ünsüz işareti olarak kelimelerde yer almasının doğurduğu güçlükler bir yana- bir yandan alıntı kelimelerde uzun ünlüler için bir yandan da düzensiz bir biçimde Türkçe kelimelerde bu dilin dört yuvarlak ünlüsü için kullanılmış olması, ayrıca gerek Türkçe gerekse kimi yabancı dillerden alınmış kelimelerde yuvarlak ünlü işareti olan *ötrü* (ُ)'nün düzenli olarak kullanılmayışı pek çok kelimede yuvarlak ünlülerin geçirdiği gelişim ve değişimleri izlememize imkân tanımamaktadır. (Tulum, 2011:174) Mertol Tulum, Seyahatnâme ve Meninski örneğinden hareketle yuvarlak ünlülerin ayırt edilmesinde iki yöntem belirtmektedir. Bunlardan birincisi Evliya Çelebi'nin *vav*'ı *ötre* ile birlikte yalnızca ünlünün yuvarlak değeri için kullanması, halklılaşan kelimelerin hiç değilse bir kısmında açık hecelerdeki uzunluğun da söyleyişte kalmadığının bir delili sayılmalıdır. İkincisi Meninski gibi kalın ve ince zıtlığıyla öbeklediği ünsüz işaretlerini kullanmaktır. (Tulum, 2011: 174-175)

Eserde dar-yuvarlak (u/ü) ünlülü olarak tespit edilen kelimeler

ḳarşu (13)	cümle (2790)
ṭamu (24)	didükleri (3043)
ḳapusı (1128)	görürse (3134)
ḳoḳu (1176)	göñül (3581)
çoḳdur (2024)	yiryüzin (3628)
uyan (2596)	ögüt (3637)

Eserde geniş-yuvarlak (o/ö) ünlülü olarak tespit edilen kelimeler

on sekiz biñ (3961)	ögüt (21)
ṭopraġı (3970)	öneñden (65)
yoḳdan (3973)	öldürmege (234)
ṭopṭolu (4729)	sözüñ (345)
ṭonanmış (4750)	söyle (2131)
oġlan (6286)	gözüñ (2916)

2.2.1.6.3. u > ı, u > i, ü > i Değişimi

Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde dar-yuvarlak *u-ü* ünlüsü ile yazılmış bazı kelimeler eserde düz-dar ünlü *ı-i* ile yazılmıştır.

ET büt > bit: kim ki Allāh didi *bitdi* her işi (561)
saña bir ḥācete gelenlerüñ *biterdi* ḥācātı (6260)

ET içgerü > içeri: iki ḳonaḳ *içeri* girdi şehā (664)
cümle ḳul defterini al *içeri* (7889)

ET tüp / düp > dib: ḥelālüñ *dibi* ṭaġ oldı ḥarāmuñ *dibidür* bir ḳıl (196)
ya ḥarām yiyen ne ṭamunuñ *dibi* (1199)

Aşağıdaki örneklerde kelimeler hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

ET köprüg > köpri: sekiz cennet sirāyına ḳurulmış *köpri*dür ḳaşıñ (6228)
ḳaşlaruñ ne *köprü* Ḥaḳḳ'a yol gider (4714)

ET ilgerü > ileri: ne *ileri* ne giri ḳal orta ol (3371)
eger senden *ilerü* āḫirete gönderürseñ māl (7472)

ET kentü > kendi: ki *kendi* bil ki zinhār yürüme bir nefis ey ḫan (30)
kendü miḳdārınca biñ dāne ola (3180)

EAT kemük > kemik: *kemik* dünyāyı niçe it kemirdi (2117)

bu dünyā bir *kemüg*dür niçe kelpden artaḳalmışdur (165)

Aşağıdaki örnekte kelime aynı beytin farklı mısralarında hem *için* şeklinde düz ünlülü hem *içün* şeklinde yuvarlak ünlülü yazılmıştır.

ET uçun > içün: oluruz dünyā *için* dostlara dost (3142)

olmazuz Allāh *içün* dostlara dost (3142)

Eski Türkçede dar yuvarlak ünlü olan *u-ü* ile yazılan bazı kelimelerin eserde de *u-ü* ile yazıldığı tespit edilmiştir.

ET edgü > eyü: saña yavuz ṣanana sen *eyü* ṣanduñ idüp taḳvā (6253)

bu kem bu *eyü* diyü yirmedüñ ḳullarını Ḥaḳḳ'uñ (6261)

ET altun > altun: bu dünyā şāhınuñ sikkesi ne *altun*ile aḳçe (837)

baḳırı *altun* ider ẕikr-i Ḫudā (1316)

ET ilgerü > ilerü: eger senden *ilerü* āḫirete gönderürseñ māl (7472)

Eserde Eski Türkçe devrinde dar-düz *ı* ünlüsü ile tespit edilen ve eserde de dar-düz *ı* ünlüsü ile yazılan bir kelime tespit edilmiştir.

ET anı > anı: baḳarken āyīnemde *anı* gördüm (5755)

Aşağıdaki örnekte kelime hem *i* 'li hem de *ü* 'lü şekilde kullanılmıştır.

d*ü*şürme (1404)

d*i*şür (3243)

2.2.1.6.4. a > e Değişimi

Eski Türkçede düz-geniş-kalın ünlü *a* ile kullanılan kelime, eserde düz-geniş-ince *e* ünlüsü ile kullanılmıştır.

ET yaşıl > yeşil: bir *yeşil* yapraġı aṭlas eyledi (4171)

2.2.1.6.5. a > ı Değişimi

Eski Türkçede ve Türkiye Türkçesinde *a*'lı şekille kullanılan aşağıdaki kelimeler eserde hem *a*'lı hem *ı*'lı şekilleriyle kullanılmıştır.

ET. ṣaḳın: ṣaḳın cāhillerile ṭurmaġıl oturmaġıl ey ḫan (40)

ET. ṣaḳın > ṣıḳın: ve illā ġarre olmaḳdan ṣıḳınsın ʿaskeriñ ey ḫan (11)

ET. ḳat: kemāl-i ehlini ayırma ḳatıñdan bir nefis ey ḫan (38)

ET. ḳat > ḳıt: ʿazīz olmaḳ dilerseñ Ḥaḳ ḳıtında ʿādil ol ey ḫan (29)

2.2.1.6.6. e > ü Değişimi

zebān > zübān: *zübānım* baḥr-ı vaḥdet içre ġavvāṣ-ı İlāhīdür (1352)

Zebān kelimesi aşağıdaki örnekte e > ü değişimine uğramamış şekli ile kullanılmıştır.

Ḥaḳ'la Manṣūr'uñ *zebānı* Ḥaḳ'dadur (5003)

2.2.1.6.7. e > ö Değişimi

Bu ünlü değişimi eserde sadece tevbe > tövbe örneğinde görülmektedir.

tevbe > tövbe: cümle günāhlarıma estaġfiru'llāh *tövbe* (5485)

2.2.1.6.8. ı > i Değişimi

Eski Türkçede düz-dar ünlü *ı* ile kullanılan kelime, eserde düz-dar *i* ünlüsü ile kullanılmıştır.

ET yaşıl > yeşil: bir *yeşil* otdan yaradur südleri (4174)

Eserde *daḫı, ḳanı* kelimeleri Eski Anadolu Türkçesindeki şekilleriyle kullanılmıştır.

ET kanu > EAT ḳanı: atañuz anañuz *ḳanı ḳanı* oġluñ ḳızuñ dostuñ (282)

ET takı, dakı > EAT daḫı: dīn ḳılıcı *daḫı* ʿüryān olma mı (1981)

2.2.1.6.9. ı > u Değişimi

Eski Türkçede *ı* ünlüsüyle kullanılan bazı sözcükler eserde dar-yuvarlak *u* ünlüsüyle yazılmıştır.

ET ḳapıġ > ḳapu: sekiz cennet *ḳapu*sı size açıldı iy ġāzīler (144)

ET başlıġ > başlu: bu dünyā yedi *başlu* ejdehādur yudar issin hep (943)

ET bulıt > bulut: iy güneş *bulut*da ḳalduñ ṭoġsaña (1986)

ET yavız > yavuz: bu dilden farḳ olundı iyü *yavuz* (4967)

ET. arı < aru EAT. bir naẓarda bir aru olmaḳ diler (3708)

2.2.1.6.10. ı > ü Değişimi

Eski Türkçede düz-dar ünlü *ı* ile kullanılan kelime, eserde dar-yuvarlak *ü* ünlüsü ile kullanılmıştır.

ET yorı > yürü: ḳāḍīlerlen *yürü* cenk it didi şāh-ı enbiyā (2170)

2.2.1.6.11. i > ü Değişimi

Eski Türkçede düz-dar ünlü *i* ile kullanılan bazı kelimeler eserde dar-yuvarlak *ü* ile kullanılmıştır.

kiçig > küçük: Büyük *küçük* belürsiz içiñüzde iy Ḳırım ḫalḳı (214)

sivrisinek > süvrisinek: *Süvrisinek* yirine ṣayma ḳulı (7929)

2.2.1.6.12. u > a Değişimi

Eski Türkçede dar-yuvarlak ünlülü *u* ile kullanılan kelime, eserde düz-geniş *a* ünlüsü ile kullanılmıştır.

ET boġ*uz* > boġ*az*: niçe ādem borç alur *boġaz* içün (3271)

2.2.1.6.13. o > ü Değişimi

Eski Türkçede geniş-yuvarlak ünlü *o* ile kullanılan kelime eserde dar-yuvarlak ünlü *ü* ile kullanılmıştır.

ET yorı > yürü: ḳāḍīlerlen yürü cenk it didi şāh-ı enbiyā (2170)

2.2.1.6.14. o > a Değişimi

ET: ol > a: iḫtimāldür dost olasın *a*ña sen (3444)

çok > cak: Her ḳanda kim ḳılsañ naẓar yol var gider azdan caḳa

Teklik üçüncü şahıs zamiri *o* eserde art arda gelen beyitlerde hem *o* hem *a* şekliyle kullanılmıştır.

iḫtimāldür dost olasın aña sen (3444)

düşmen ola saña olur oña sen (3445)

2.2.2. Ünsüzler

Ünsüz, ses organlarında ve ağız kanalında herhangi bir engellemeyle ve bir ünlü yardımıyla çıkarılan ses olarak tanımlanabilir. Ünsüzler sessiz veya konsonat olarak da adlandırılmaktadır. Türkiye Türkçesinde 21 adet ünsüz bulunmaktadır. Eserde ise 31 adet ünsüz tespit edilmiştir. Tespit edilen ünsüzler şunlardır:

b, c, ç, d, ḍ, f, g, ġ, h, ḥ, ḫ, k, ḳ, l, m, n, ñ, p, r, s, s̱, ṣ, ş, t, ṭ, v, y, z, ẓ, ż, z̲

Ünsüzler sedalı olup olmamasına göre iki grupta incelenir:

Sedalı ünsüzler: b, c, d, g, ġ, ğ, l, m, n, ñ, r, v, y, z

Sedasız ünsüzler: ç, f, h, ḫ, k, ḳ, p, s, ş, t

Ünsüzler teşekkül noktalarına göre yedi grupta sınıflandırılabilir. (Ergin, 2009: 44-48)

Dudak Konsonatları: İki dudağın birbirine değmesi ile meydana gelen ünsüzlerdir (b, p, m).

Diş-Dudak Ünsüzleri: Alt dudağın ön dişlere değmesi ile meydana gelen ünsüzlerdir. (f-v)

Diş Ünsüzleri: Dilin ucunun veya ön tarafının üst ön dişlerinin arkasına veya diş yuvalarına teması veya yaklaşması ile oluşan ünsüzlerdir. (d, t, n, s, z)

Damak-Diş (Diş Eti) Ünsüzleri: Dilin ucunun ve ön tarafının diş yuvası veya sert damağa değmesi veya yaklaşması ile meydana gelen ünsüzlerdir (c-ç -ş)

Ön Damak Ünsüzleri: Dilin ucunun veya orta tarafının sert yani ön damağa değmesi veya yaklaşması ile meydana gelen ünsüzlerdir (g, k, l, r, y)

Arka Damak Ünsüzleri: Dilin arka tarafının yumuşak damağa teması veya yaklaşması ile meydana gelen ünsüzlerdir. (ġ, g, ḫ, ḳ-ñ)

Gırtlak Ünsüzü: Gırtlaktan önce hançerenin sonunda teşekkül eder. (ḫ)

Eserde ünsüzlerle ilgili tespit edilen ses olayları şunlardır:

2.2.2.1. Ünsüz Benzeşmesi (Ünsüz Uyumu)

Boğumlanma nitelikleri bakımından yan yana gelen iki ünsüzün bir uyum içine girmesine ünsüz benzeşmesi denir. Bu benzeşme ya tonluluk-tonsuzluk bakımından ya da çıkış yerleri bakımından ünsüzlerin birbirlerine uyması şeklindedir. (Vural ve Böler 2012: 124) Türkçede ötümsüz (sert) ünsüzlerden sonra *(f, s, t, k, ç, ş, h, p)* ötümlü ünsüzlerin gelmesi olayına ötümsüz (sert) ünsüzlerin benzeşmesi denir. Ötümsüz (sert) ünsüzlerin benzeşmesi hadisesi Türkiye Türkçesinde tam olarak görülürken 17. yüzyıla ait eserde, eklerin yazımının kalıplaşmasından dolayı görülmez. Yani eserde ötümsüz

(sert) ünsüzlerden sonra ötümlü (yumuşak) ünsüzler gelmesine rağmen ünsüz benzeşmesi hadisesi gerçekleşmemiştir. Eserde geçen imlası kalıplaşmış ekler şunlardır:

2.2.2.1.1. İmlası Kalıplaşmış Ekler

+dA: Bulunma hâl eki

çaḳmaḳ*da* (245)
ḳulaḳ*da* (247)
ṭarīḳat*da* (2312)
mart*da* (2719)
tābūt*da* (2949)
aġaç*da* (4844)
baş*da* (2958)
taṣarruf*da* (1069)
enfüs*de* (1037)
şāh*da* (3286)
nefes*de* (3856)
cennet*de* (5463)
şehādet*de* (5471)
ṣuç*da* (7910)
ḳamış*da* (3891)
muṣḥaf*da* (4266)

+dAn: Ayrılma hâl eki

baş*dan* (53)
yoḳ*dan* (220)
uzaḳ*dan* (357)
ḥırṣ*dan* (3927)
ot*dan* (4174)
aġaç*dan* (5677)
seḥergāh*dan* (6862)
isrāf*dan* (3351)
ʿarş*dan* (7569)
ṭarīḳ*den* (4121)
ẓulmet*den* (5444)
şehādet*den* (5470)
aç*dan* (2404)
uç*dan* (6873)
pādişāh*dan* (1939)
ṭaraf*dan* (6035)

-dI: Bilinen geçmiş zaman eki

git*di* (12)
çıḳ*dı* (48)
ḳalḳ*dı* (1182)
küs*di* (1048)
şaş*dı* (2498)
ḳoş*dı* (4340)
şaç*dı* (1221)
ṭap*dı* (1530)
it*di* (1764)
es*di* (21089
ṭutuş*dı* (2834)
ḳap*dı* (5206)

-dIḳ, -dUḳ: Sıfat-fiil eki

aḳ*dug̀*ı yire (1382)

+dIr, dUr: Bildirme eki

ḥırṣ*dur* (205)
ḳanat*dur* (508)
tābūt*dur* (854)
naṣīḥat*dir* (24)
muṣḥaf*dur* (5633)
ulaş*dır* (4630)
olup*dur* (4643)
yoḳ*dur* (5439)
şarḳ*dur* (5492)
ḥurūf*dur* (7648)

-dIr: Fiilden fiil yapma eki

yıḳ*dır* (1047)
ṭap*dır*dı (5401)
ḳap*dır*maḳ (3646)

+cI: İsimden isim yapma eki

bek*ci*si (1591)
şefāʿat*ci* (2024)
şikāyet*ci* (2024)
çift*çi* (3181)

+cIk: İsimden isim yapma eki

rişvet*cik* (2501)

2.2.2.2. Ünsüz Türemesi

Kelimede olmayan bir ünsüzün kelimenin ön, iç ve son seslerinde türemesi olayıdır. Türkçede iki ünlü yan yana geldiklerinde araya yardımcı ses alırlar. Bu durumda iki ünlü arasına genellikle *y, ş n,* ünsüzleri gelir. Eserde ünsüz türemesi görülen örneklerden bazıları şunlardır.

/y/ Türemesi

Türkçe kökenli kelimelerde /y/ türemesi

ṭutma*y*an (22)
di*y*ü (61)
di*y*ince (86)
ṣu*y*ın (1446)
eyle*y*en (3377)
yi*y*üp (4182)

Türkçe kökenli olmayan kelimelerde /y/ türemesi

(Ar.) fetvāyile (10)
(Ar.) cefāyile (256)
(Ar.) ḳabża*y*am (2182)
(Ar.) ḳā*y*ildür
(Far.) teşne*y*em (2703)
(Far.) pervāne*y*em (6104)
(Far.) āyīne*y*e (6673)

Kelime başında /y/ türemesi

*y*igrenc (7058)

/n/ Türemesi

Teklik 3. şahıs iyelik ekinde /n/ türemesi

ümmeti*n*e (18)
şükri*n*e (31)
üsti*n*e (127)
eri*n*e (373)
meydānı*n*a (484)
ṭamusı*n*a (1925)
taḫtı*n*a (2651)
başı*n*a (2658)

Zamir /n/'si Türemesi

anıñ (16)
anıñçün (25)
bunda (751)
a*n*dan (1114)
anı (1227)
a*n*laruñ (2167)
bu*n*lar (2499)

Aşağıdaki kelime eserde birçok kez zamir n'si almadan da kullanılmıştır.

bular (253-282-482-485…)

Aşağıdaki örnekte aynı kelime eserin farklı yerinde y ve n ünsüzünü almıştır.

kendüyi (151)
kendüñi (3059)

/ş/ Türemesi

Aşağıdaki örneklerde kelime başında /ş/ türemesi görülmektedir.
*ş*imdi (2746)
*ş*ol (3063)
*ş*öyle (3346)

Eserde üleştirme sayı sıfatlarında kelime içerisinde *ş* türemesi tek bir örnekte görülmektedir.
elli*ş*er (616)

Türkiye Türkçesinde kelime başı *v* türemesiyle vurmak şeklinde kullanılan kelime eserde Eski Türkçedeki şekliyle *ur-* şeklinde kullanılmıştır.
urur (981) ET. > vur-

2.2.2.3. Ünsüz İkizleşmesi

İki ünlü arasında iç seste bulunan bazı ünsüzlerin boğumlanma hadisesidir. Eski Türkçede ve öteki Türk lehçelerinde görülebilen ikizleşme olayı Türkiye Türkçesinin yazı dilinde olmayıp ikizleşme genellikle Anadolu ağızlarında görülür. (Korkmaz, 2007a: 127) Musa Duman, konuşma sırasındaki psikolojik durumu ikizleşmeye sebep olan diğer bir etken olarak değerlendirip ikizleşmelerin genellikle anlatımda vurgu ve ifadenin kuvvetlendirilmek istenmesi sırasında oluştuğuna değinip bu ses olayının geçici olduğunu belirtir. *issi, dollab, ferrace* gibi kelimelerin günümüzde *ısı, dolap, ferace* şeklinde dile yerleşmesini buna delil olarak gösterir. (Duman, 1995: 71) Eserde ünsüz ikizleşmesinin örneği azdır. Eski Türkçede tek ünsüzlü olup eserde çift ünsüzlü tespit edilen örnekler şunlardır:
e*ll*i (333) < ET. elig
a*şş*ı (2019) < ET. aṣıġ
issin (943) < ET. isi

ıssısına (642) < ET. isig

Günümüz Türkçesinde tek ünsüzle kullanılan bazı kelimeler eserde orijinal şekilleriyle ikiz ünsüzlü kullanılmıştır.

ke*rr*e (234) < (Ar.) kere

ḳa*ṣṣ*āb (6488) < (Ar.) ḳasap

Arapça kökenli olup asıl şekillerinin sonunda ikiz ünsüz bulunan kelimelerden bazıları Türkiye Türkçesinde tek ünsüzle kullanılmaktadır.

şe*kk* (3987) > TT. şek

Türkiye Türkçesinde ikiz ünsüzlü olarak kullanılan bazı yabancı kelimeler eserde de ikiz ünsüzle gösterilmiştir.

müye*ss*er (70)

ḳı*ṣṣ*a (342)

si*kk*esi (463)

teve*kk*ül (568)

tefe*kk*ür (2091)

fe*tt*ān (3114)

müfe*ss*ir (3975)

ḥa*tt*ā (4378)

2.2.2.4. Ünsüz Ötümlüleşmesi (Yumuşama)

Ünsüz yumuşaması "tonsuz ünsüzlerin iki ünlü arasında kalınca veya kendilerinden sonra ünlüyle başlayan bir ek gelince tonlu bir nitelik kazanmalarına tonlulaşma" denir. (Vural ve Böler, 2012: 116) Tonlulaşma Türkçede iki ünlü arasında kalan tüm seslerde görülmez.

2.2.2.4.1. Kelime Sonundaki Seslerde Ötümlüleşme

Türkçe sözcüklerde, son seste ötümsüz ünsüzlerin bulunması esastır. *dip, kap, ağaç, araç, uç, tat, geçit, gömüt, kayık, yakacak, ocak, uçak, yaprak* gibi. Bu tür sözcüklerde, son sesteki bu ötümsüz ses birimler, ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında ötümlüleşirler. (Aksan ve diğerleri, 1978: 31)

k > g Ötümlüleşmesi

irecek+iñ > irecegiñ (2064)
gömlek+in > gömlegiñ (3000)
bilmedik+in > bilmediğiñ (3373)
virdük+in > virdügin (3426)
sevdik+in > sevdigine (3591)
görmek+e > görmege (4318)
itmek+e > itmege (4481)
virmek+e > virmege (4553)
kirpük+iñ > kirpüğiñ (4461)
büyük+i >büyügi (6838)
itdik+in > itdigiñ (7197)
gitdük+in > gitdügi (7403)

Aşağıdaki kelime eserde hem ötümlü hem ötümsüz şekilde kullanılmıştır.
kemik (2117)
kemüg (165)

ķ > ġ Ötümlüleşmesi

ķulaķ+ına > ķulaġına (14)
ķazaķ+ı >ķazaġı (48)
ķayıķ+ı > ķayıġı (49)
olduķ+ı > olduġı (151)
yapraķ+ın > yapraġın (271)
sancaķ+ın > sancaġın (499)
ayaķ+ı > ayaġı (471)
aķduķ+ı > aķduġı (1382)
baylıķ+ın+a > baylıġına (1816)
ḫanlıķ+ın+dan >ḫanlıġından (1738)
çoķ+ın+dan > çoġından (2335)
dostlıķ+a > dostlıġa (7233)

Eserde *ķ* ünsüzünden sonra ünlü gelmesine rağmen ġ ünsüzüne dönüşmeyen kelimeler de bulunmaktadır. Bu kelimeler günümüz Türkiye Türkçesinde de ötümlüleşmemektedirler.

ʿaşķ+a > ʿaşķa (74)
āfāķ+a > āfāķa (1021)
şarķ+a > şarķa (1221)
maḫlūķ+a > maḫlūķa (1315)
ķorķ-a > ķorķa (1626)
fāsıķ+a > fāsıķa (1686)
ṣādıķ+a > ṣādıķa (3756)
ḫalķ+a > ḫalķa (4612)

Eserde Türkçe kökenli olup *ķ* ünsüzüyle biten bazı sözcüklerin de ünlü aldıktan sonra *ġ* ünsüzüne dönüşmediği görülmektedir.

çıķ-a > çıķa (322)
ķorķ-a > (2239)
yaķ-a > yaķa (3861)

Aşağıda aynı kelimenin ķ>ġ ötümlüleşmesine uğrayıp uğramadığı örnekler bir arada verilmiştir.

yoķ ise (1736)

yoġise (1748)

t > d Ötümlüleşmesi

akıt-ur >aķıdur (272)

git-er > gider (6132)

ṭaġıt-up > ṭaġıdup (6804)

uġrat-an > uġradan (7404)

ķanat+ın > ķanadın (7409)

Eserde geçen Türkçe kökenli bazı sözcükler *t* ünsüzü ile bitmesine rağmen ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında *d* ünsüzüne dönüşmemişlerdir. Bu kelimeler günümüz Türkiye Türkçesinde de *t* li kullanılmaktadırlar.

ķat+ıñ+dan (38)

at+ıñ+ı (73)

üst+iñ+e (84)

yat-ır+lar (329)

ṣat-ıl-ur (2077)

ķat+ı (2399)

Eserde geçen Arapça ve Farsça kökenli bazı sözcükler *t* ünsüzü ile bitmesine rağmen ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında *d* ünsüzüne dönüşmemişlerdir. Bu kelimeler günümüz Türkiye Türkçesinde de *t* li kullanılmaktadırlar.

ṣoḫbet+iñ (39)

taḫt+ın+da (313)

heybet+i (357)

ṣanʿat+ı (831)

ġayret+i (1182)

cennet+e (1204)

ç > c Ötümlüleşmesi

tāç+ın > tācın (10)

ķılıç+ım > ķılıcım (52)

aġaç+ın+dan > aġacından (240)

güç+iñiz > güciñiz (293)

aç-ıķ-sa > acıķsa (3027)

burç+ın+dan > burcından (1222)

Eserde geçen Türkçe bazı kelimeler ünlü ile başlayan bir ek almasına rağmen ötümlüleşmemiştir.

aç+a+sın (37)

ḳaç+an (358)

ṣaç+ar+lar (842)

ṣuç+ı+m+a (5486)

p > b Ötümlüleşmesi

Eserde *p* ile biten Türkçe tek bir kelime ünlü ile başlayan bir ek aldığında ötümlüleşerek *b* ye dönüşmüştür.

di*b*i (196) < ET. tüp

Eserde Arapça ve Farsça kökenli bazı kelimelerden sonra ünlü ile başlayan bir ek geldiği zaman *p* lerin *b* ye dönüştüğü görülmektedir. Bu kelimelerin asıl şekilleri *b* li olup günümüz Türkçesinde *p* li olarak kullanılmaktadır.

ḳalb+i > ḳalbi (209)

cānib+i > cānibi (517)

ṭālib+in+e > ṭālibine (1464)

ġażab+ın > ġażabın (7345)

kāẕib+i > kāẕibi (2192)

ṣāḥıb+ı> ṣāḥıbı (1478)

2.2.2.4.2. Kelimelerin İçinde Ötümlüleşme

t > d Ötümlüleşmesi

yi*d*i (53) < ET. yiti

ç > c Ötümlüleşmesi

gi*c*e (270) < ET. kiçe

2.2.2.4.3. Eklerde Ötümlüleşme

+lıḳ, +lik > +lıġ, lig: İsimden isim yapma eki

aġalıḳ+un > aġalıġun (449)

ḳorṣanlıḳ+a > ḳorṣanlıġa (505)

ḳaḥṭlıḳ+a > ḳaḥṭlıġa (603)

tāzelik+iñ > tāzeliginñ (1152)

birlik+iñ > birliginñ (2488)

eylik+e > eylige (3042)

açlıḳ+a > açlıġa (642)

benlik+iñ > benligiñ (4056)

-ıḳ, -ik > -ıġ, -ig: Fiilden isim yapma eki

ḳayıḳ+ı > ḳayıġı (49)

yıḳıḳ+ın > yıḳıġın (3635)

yitik>iñ > yitigiñ (5687)

+cıḳ, +cik > +cıġ, +cig: İsimden isim yapma eki

ḫātırcıḳ+ın > ḫātırcıġın (7426)

-dıḳ, -dik, -duḳ, -dük > -dıġ, -dig, -duġ, -düg: Sıfat-fiil eki

sevmedük+i > sevmedügi (68)

içdük+i > içdügi (413)

yıḳdıḳ+uñ > yıḳdıġuñ (459)

ḳazandıḳ+uñ > ḳazandıġuñ (947)

sevdik+iñ > sevdigiñ (1387)

yitdük+in+e > yitdügine (1169)

ḳomaduḳ+uñ > ḳomaduġuñ (1170)

ummaduḳ+uñ > ummaduġuñ (1662)

virdük+in+e > virdügine (7413)

gördük+i > gördügi (7482)

-maḳ, -mek > -maġ, -meg: İsim-fiil eki

şaşırmaḳ+a > şaşırmaġa (91)

virmek+e > virmege (95)

itmek+e > itmege (99)

gitmek+e > gitmege (197)

öldürmek+e > öldürmege (234)

yaratmaḳ+a >yaratmaġa (236)

yanmaḳ+a > yanmaġa (322)

almaḳ+a > almaġa (377)

atmaḳ+a > atmaġa (393)

olmaḳ+a > olmaġa (484)

düzmek+e > düzmege (838)

beslemek+e > beslemege (1772)

-t- Fiilden fiil yapma eki

getir-t-ür > getirdür (3558)

söyle-t-en > söyleden (5732)

iş+le-t-en > işleden (7045)

-acaḳ, -ecek / acaġ, eceg: Sıfat-fiil Eki

var-acaḳ-ıñ > varacaġıñ (6862)

2.2.2.5. Ünsüz Düşmesi

Kelime içinde (bir ünsüzden önce), kelime sonunda veya kaynaşma olayı ile iç seste *r, n, l,* f gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler ile *y, g, ğ, k, h* gibi ünlüleşme ve sızıcılaşarak erime özelliği taşıyan ünsüzlerin kaybolması olayıdır. (Korkmaz, 2007a: 231) Nadir İlhan ünsüz düşmesinin nedenleri olarak şu üç hususu sıralar: "1-Türkçenin asli sesi olmayan ünsüzlerin düşürülmesi / alınma kelimelerin dilin bünyesine uydurularak alınırken meydana gelen düşmeler 2-Türkçenin asli ünsüzlerinin lehçe, şive ve ağızların oluşumunda toplumsal tercihlere bağlı olarak düşürülmesi. 3-Sesin özelliğine bağlı olarak düşürülmeler. (İlhan, 2009: 45) Eserde tespit edilen ünsüz düşmeleri şunlardır:

Kelime başı *b* ünsüzünün düşmesi

olan (522) < ET. bol-

Eserde bir örnekte kelime sonunda *b* ünsüzü düşmesi görülmektedir.

ṣu (175) < ET. ṣū < ṣūv < ṣub

Kelime başı *y* ünsüzünün düşmesi

ıraḳ (1054) < ET. yıraḳ

aġla (1076) < ET. yıġla-

ince (2043) < ET. yinçge

aġaç (3023) < ET. yıġaç

incitme (3042) < ET. yunçıt-

Orta hece ünsüzü *l* nin düşmesi

getür (102) < ET. kel-tür-

otur (478) < ET. ol-tur-

Kelime sonunda *g / ġ* düşmesi

Eski Türkçede birden fazla heceli kelimelerin sonunda yer alan g / ġ ler Eski Anadolu Türkçesine geçerken düşmüştür. (İlhan, 2009: 49)

ḳapu (144) < ET. ḳapıġ

ulu (239) < ET. uluġ

acı (255) < ET. acıġ

elli (334) < ET. ellig

g / ġ düşmesi eserde geçen bazı eklerde de görülmektedir.

+lıġ, +lig > +lu, +lü: İsimden isim yapma eki

cān*lu* (124)

ḳan*lu* (285)

göz*lü* (346)

baş*lu* (945)

yüz*lü* (2111)

tat*lu* (2664) < ET. ṭatıġlıġ

yük*lü* (3941)

görk*lü* (4188) < ET. körklüg

dür*lü* (4849) < ET. türlüg

oḳ*lu* (7046)

+ıġ, +ig > +ı, +i: Belirtme hâl eki

yüz*i* (8)

ṭaş*ı* (333)

göz*i* (818)

ḳıġılcım*ı* (1132)

uġur*ı* (1136)

baş*ı* (1139)

oġl*ı* (1149)

ḳız*ı* (1149)

+ġa, +ge > +a, +e: Yönelme hâl eki

yol*a* (3373)

gitmeg*e* (3150)

göz*e* (3896)

virmeg*e* (3933)

gög*e* (4019)

oğlın*a* (5406)

yüz*e* (5488)

görmeg*e* (5673)

+ġaru, +gerü > +aru, +erü: Yön ekleri

ilerü (7472) > ET. il+gerü

-ġınca, -gince > -ınca, -ince: Zarf-fiil eki

diy*ince* (86)
var*ınca* (388)
almay*ınca* (717)
gir*ince* (2291)
gel*ince* (2594)
öden*ince* (3271)
ol*ınca* (5223)
al*ınca* (6045)
ir*ince* (4206)
id*ince* (7291)

-ġan, -gen > an, -en: Sıfat-fiil eki

ol*an* (260)
al*an* (714)
uymay*an* (978)
aḳ*an* (1373)
uy*an* (1605)
yapış*an* (1610)
gez*en* (2050)
diy*en* (2056)
gid*en* (2768)
gör*en* (2882)
eylemey*en* (2885)
görin*en* (2970)

2.2.2.6. Hece Yutulması (Büzüşme)

Bir sözdeki hecelerden birinin terk edilmesi, benzer veya eşit seslerden oluşmuş iki heceden birinin zamanla eriyip kaybolması olayıdır. (Karaağaç, 2013: 455) Eski Türkçede ana yardımcı fiil yalnızca *er-* idi, üçüncü şahıslarda da *er-* kullanılırdı. Sonradan buna *tur-* yardımcı fiili de katılmıştır. Eski Türkçede üçüncü şahısların *turur, tururlar,* yardımcı fiili aynı fonksiyonla Batı Türkçesine de geçmiş ve bildirme üçüncü şahıslarının temelini teşkil etmiştir. (Ergin, 2009: 316) Aşağıdaki örneklerde *turur* fiili hece yutulması olayıyla *dur* yardımcı fiili şeklinde kullanılmıştır.

ayaḳ*dur* (60)
uzun*dur* (122)
duʿā*dur* (125)
meddāḥı*dur* (129)
maġlūb*dur* (677)
beter*dür* (131)
eşed*dür (*132)
nedāmet*dür* (626)
şöhret*dür* (647)
rişvet*dür* (682)

Eserde geçen aşağıdaki örneklerde de hece düşmesi vardır.

seksen (334) < sekiz+on

ṭoḳsan (2069) < tokuz+on
nesne (3745) < ne+erser+ne

Eserde aşağıdaki kelimenin hem hece yutulmasına uğramamış hali hem de hece yutulmasına uğramış hali yer almaktadır.
biginñ (361)
binñ (361)

2.2.2.7. Ünsüz Değişmeleri

Eski Türkçeden günümüze Türkçenin söz varlığı olan kelimelerde kelime içerisinde çeşitli ünsüz değişmeleri olmuştur. Bu ünsüz değişmeleri genellikle bir fonetik hadiseye dayanmaktadır. İncelediğimiz eserde birçok ünsüz değişimi örneği vardır. Eserde tespit edilen ünsüz değişimi örneklerinden bazıları şunlardır:

2.2.2.7.1. k > g Değişimi

Eski Türkçede kelime başında *g* sesi bulunmamaktadır. Batı Türkçesinde kelime başında gördüğümüz *g*'ler Eski Türkçede *k* şeklinde idi. Yani Eski Türkçede *k* ile başlayan kelimeler Batı Türkçesine geçerken başlarındaki *k*'yi *g*'ye çevirmişlerdir. (Timurtaş, 1994: 49) Eski Türkçede kelime başında *k* ünsüzü ile kullanılan kelimelerin eserde *g*'li şekilde kullanıldığı örneklerden bazıları şunlardır:
ET. kün > gün: ġurūrı olsa bir şāhın aña her *gün* belā nāzil (7)
ET. kök > gök: tekebbür pādişāhıñ düşmenidir yir ü *gök* ḫalḳı (43)
ET. kör- > gör: āl-i ʿOṯmānoġlı *gör* şarḳıle ġarbı ḳapladı (97)
ET. kiçe > gice: biri *gice* biri gündüz çırāḳdur iy Ḳırım ḫalḳı (270)
ET. kit- > git: himmet it taḫt-ı ḳırala *git* şehā (599)
ET. kel- > gelüp: boġaz'ı urdı *gel*üp uyanmaduñ (621)
ET. kergek > gerek: sevgiye ḫüccet *gerek* iy ehl-i dīn (1229)
ET. kez- > gez-: ʿaceb mi ḳulları ṭonına girse *gez*se sulṭānlar (1360)
ET. keltür- > getir: *getir* ẓālimleri inṣāfa ʿadl itmeyeni ḳıl lā (1414)

ET. köñül > göñül: yaradan Ḥaḳḳ'a *göñül* vir iy kişi (1497)

ET. kir- > gir: gel şerīʿat ḳalʿasına *gir* iy yār (1590)

ET. kit- > git: *git* ṣırāṭ-ı müstaḳīme ḫansın iy şāh-ı cihān (2777)

Eski Türkçede kelime başında *k* ünsüzü ile kullanılan Türkiye Türkçesinde ve incelediğimiz eserde de kelime başında *k* ünsüzü ile kullanılmaya devam eden kelimeler bulunmaktadır. Eserde bu kelimelerden tespit edilenlerden bazıları şunlardır:

ET.ḳarşu > ḳarşu: bize kim *ḳarşu* ḳor didi büyük söz söyledi ey ḫan (13)

ET. kentü > kendi: ki *kendi* bil ki zinhār yürüme bir nefis ey ḫan (30)

ET. ḳapıġ > ḳapu: sekiz cennet *ḳapu*sı size açıldı iy ġāzīler (144)

ET. kentü > kendü: şehīd olduġı dem cennetde görür *kendü*yi ġāzī (151)

ET.kiçig > küçük: büyük *küçük* belürsiz içiñüzde iy Ḳırım ḫalḳı (214)

ET. kes > kes-: diseñ gel cāmiʿe başın *kes*erseñ ḳahveden çıḳmaz (295)

ET. ḳara > ḳara: ki gerçi başımız müʾmin içimiz *ḳara* bir ʿāṣī (318)

ET. kim > kim>: ṣaġ eli gök ṣol eli yir *kim* ki ʿādildür yarar (2213)

2.2.2.7.2. ḳ > ḫ Değişimi

ḳ > ḫ değişmesinin en belirgin örneği eserde sıkça geçen *daḫı* kelimesidir.

ET. tak-ı > daḫı: ki var bir söz ider zinde ider bir söz *daḫı* mürde (15)

Türkiye Türkçesinde *ḳ > ḫ* değişmesine uğrayan aşağıdaki kelimeler eserde Eski Anadolu Türkçesindeki şekliyle kullanılmıştır.

EAT. ḳanḳı (117) > TT. hangi: ʿādile her *ḳanḳı* düşmen ḳarşu gelse ḫor ola

EAT. ḳanı (282) > TT. hani: atañuz anañuz *ḳanı* ḳanı oġluñ ḳızuñ dostuñ

Günümüz Türkiye Türkçesinde *ḳ* ünsüzüyle kullanılan Arapça-Farsça kökenli bazı sözcükler Arapça ve Farsçadaki kullanımıyla eserde geçmektedir.

Ar. masḫara > masḫaralıḳ: şimdi ḥāṣā *masḫaralıḳ*dur duʿā (2269)

Far. çarḫa > çarḫında: yüzüñ *çarḫ*ında gün ṭoġar ṭolınur iy benī-ādem (2886)

2.2.2.7.3. b > v Değişimi

Eski Türkçede *v* sesi kelime başında bulunmayıp Batı Türkçesinde kelimelerin başında bulunan *v* sesleri Eski Türkçe döneminde *b* şeklindedir. Kelimenin başında yer alan b'leri v'ye dönüşmesi Eski Türkçe ve Batı Türkçesi arasında gerçekleşmiştir. Kelimenin içerisinde yer alan *b'lerin v'ye* değişmesi ise daha Eski Türkçe döneminde başlamıştır. (Ergin, 2009: 84)

Kelime başında b > v Değişimi

ET. bar > var: ki *var* bir söz ider zinde ider bir söz daḫı mürde (15)

ET. bar- > var-: nişāne *var*maz eger oḳ uçarsa da iy ġāzīler (188)

ET. bir- > vir-: gel iy dünyā-yı melʿūna göñül *vir*üp gezen insān (2050)

Kelime ortasında b > v Değişimi

ET. eb > ev: kaʿbe insānile Kaʿbe Mekke'de bir *ev* durur (462)

ET. yabız > yavuz: bu dilden farḳ olundı iyü *yavuz* (4967)

ET. subar- > şuvar: teşneyem pek yā Resūla'llāh *şuvar* bu cānımuz (7076)

2.2.2.7.4. v > b Değişimi

(Ar.) esvāb > esbāb: bütün *esbābını* cāzūdan soyanlar (2327)

2.2.2.7.5. b > p Değişimi

Eserde Türkçe kökenli bir kelimede kelime başında *b* > *p* değişimi görülmektedir.

ET. berk > bek > pek > pek: gel fenā dünyāya *pek* virme göñül (3581)

Eserde geçen aşağıdaki Farsça kökenli kelimelerde b > p değişimi görülmüştür.

Far. büt > put: ümmetinüñ *put*ların ḳırmaḳ diler (3626)

Far. sebet > sepet: ḳılıcıñ cümle *sepet*de maḥbūs (7893)

Türkiye Türkçesinde *b* > *p* değişmesine uğrayan bazı kelimeler eserde *b*'li şekliyle kullanılmıştır.

ET. bış- > piş: eviñde rişvetüñ ḫınzırı *biş*di (2499)

barmaḳ > parmak: meyve virür ādemüñ *barmaḳ*ları (1730)

Far.birinc > pirinç: viresiye alma baḳḳaldan *birinc* (1450)

Eserde kullanılan aşağıdaki kelimeler hem *b*'li hem *p*'li şekilde yazılmışlardır.

Et. topurak: bir avuç *ṭoprak* iken kimyāya oldum āşinā (5368)

cevherim *ṭoprak* degildür ṣūretim gerçi beşer (5369)

ET.ḳapıġla-: āl-i ʿOṣmānoġlı gör şarḳıle ġarbı *ḳapla*dı (97)

şarḳ u ġarbı baḥr u berri *ḳapla*dı (6773)

Ar. kelb: bu Ḳorḳut *kelp*ler-i küffārı oġlı üzre gönderdi (1051)

ṭafra eyler ṣıñārı *kelp*lerine (226

Far. bes: naṣīḥat bize ʿAzrāʾil ölüm *bes* (7320)

baña Rabb'im yiter *pes* dü-cihānda (7989)

2.2.2.7.6. n > m Değişimi

Teklik 1. kişi zamirine getirilen ilgi eki Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde *+iñ* şeklinde idi. Bu ek, eserde de günümüz Türkiye Türkçesinde de *+im* şeklinde kullanılmaktadır.

benim (1938)

Türkiye Türkçesinde *m*'li kullanılan bazı kelimeler eserde *n*'li kullanılmıştır.

tenbīh (2680)

Far.cünbüşi > TT. cümbüş: şāhlaruñ na-şerʿī olmamaḳ gerekdür *cünbüş*i (2867)

2.2.2.7.7. m > b Değişimi

Eski Türkçede kelime başında m'li kullanılan kelime eserde hem b'li hem m'li şekliyle kullanılmıştır.

ET.men > ben: unut ġayrı *ben* olam yār-ı tevḥīd (4734)

nefsile şeyṭāne *men* oldum esīr (4528)

2.2.2.7.8. s > z Değişimi

TT. Ḳıbrıs > Ḳıbrız: yoḳsa *Ḳıbrız*'a sürerler mi bizi (1253)

2.2.2.7.9. d > z Değişimi

TT. bedestān > bezestān: *bezestān*ile mescidler cināne ṭamuya temsīl (953)

Far. cādū > cāzū: bütün esbābını *cāzū*dan soyanlar (2327)

2.2.2.7.10. d > y Değişimi

Metnimizde geçen aşağıdaki örneklerde kelime ortasında *d > y* değişmesi görülmektedir.

ET. adaḳ > ayaḳ: sizüñ kem fiʿliñüzden Ḳırım'a kāfir *ayaḳ* başdı (221)

ET. adır- > ayır: ḫalḳdan *ayır* sen Ḥaḳḳ'a pek uçayım (1952)

ET. edgü > eyü: saña yavuz ṣanana sen *eyü* ṣanduñ idüp taḳvā (6253)

Eserde geçen aşağıdaki örneklerde kelime sonunda *d > y* değişmesi görülmektedir.

ET. ṭod- > ṭoy-: baḳsa aç ʿālim kitābına *ṭoy*ar (1822)

ET. ḳod- > ḳoy-: *ḳoy*ma nā-merdiñ ṭamusına bizi (1925)

ET. ked- > giy-:ḥūrīler gibi *giy*er ḥulle-türāb (4233)

2.2.2.7.11. g > v Değişmesi

Eski Türkçede ve eserde *g* sesi ile kullanılan aşağıdaki kelime günümüzde *v* sesi ile kullanılmakta olup *g* > *v* değişmesi gerçekleşmemiştir.

ET. tög- >: *dög*üne ṭut ṣırtıñı kāmilce müʾminseñ eger (5583)

ET. sök- >sög: dögene ṣırtıñı ṭutduñ *sög*ene ḥüsn-ü ḫulḳ itdüñ(6252)

ET. ög- >: ḥaḳ Teʿālāʾnuñ kemāl-i ḳudretidür *ög*dügüm (7525)

2.2.2.7.12. v > ġ Değişimi

Yuvarlaklaşmanın etkisiyle ortaya çıkan bir ses hadisesi olup Eski Türkçe döneminde de görülmektedir. Eserde çok az örneğine rastlanmaktadır.

ET. ḳulavuz > ḳulaġuz: *ḳulaġız* nedür şehā şerʿī kitāb (783)

2.2.2.7.13. ġ > v Değişimi

ET. ṣoġuḳ > ṣovuḳ: ıssı *ṣovuḳ* defʿ idecek deñlüce (3260)

Aşağıdaki örnekte *ġ* > *v* değişmesi gerçekleşmemiş olup kelime Eski Anadolu Türkçesindeki şekliyle kullanılmıştır.

EAT ḳıġılcım > gel büyütme bu *ḳıġılcım* şehā (1132)

2.2.2.7.14. t > d Değişimi

Eserde en sık rastlanılan ünsüz değişmelerinden biri kelime başında *t* > *d* değişmesidir. Eserde tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır:

ET. tegül > degil: sekiz cennātı mülk itse size Ḥaḳ çoḳ *degil* ey ḫan (2)

ET. taḳı > daḫı: ki var bir söz ider zinde ider bir söz *daḫı* mürde (15)

ET. tört > dört: anıñçün *dört* kitābıñ içi ṭaşı hep naṣīḥatdür (25)

ET. tüş- > düşse: ne deñlü az ḳıġılcım *düş*se bir şehri yaḳar iy ḫan (45)

ET. tıl > til > dil: ẓulmi *dil*e bile alma bir nuḥūset söz durur (119)

ET. telbe > deli: *deli* ile olur maʿlūm velīler iy Ḳırım ḫalḳı (259)

ET. tatıg > dad: yaʿnī dördünci ağızdur *dad* alur (1705)

ET. tegme > degme: şehādet *degme* insāne naṣīb olmaz iy ġāzīler (152)

ET. tur- > durmaz: ʿömür sīli ise aḳmaḳdadur *dur*maz iy ġāzīler (159)

ET. tile- > dile-: ġanī olmaḳ *dile*rseñ iy faḳīr ṭoġruluġa yapış (191)

ET. türlüg > dürlü: *dürlü* niʿmetler yaradan Ḫan'a baḳ (4849)

Aşağıdaki kelimeler Eski Türkçe döneminde *t*'li kullanıldıkları gibi günümüz Türkçesinde de eserde de *t*'li kullanılmışlardır. Dolayısıyla eserde bu kelimelerde *t > d* değişmesi gerçekleşmemiştir.

ET. ṭut- > ṭut- : ögüt *ṭut*an Süleymān dīvlerin żabṭ eyleye ey ḫan (25)

ET. tok > ṭoḳ: nedendür açlıġ u *ṭoḳ*luḳ ṣusuzlıḳ iy Ḳırım ḫalḳı (249)

ET. tatıġlıġ > ṭatlı: eger acı eger *ṭatlı* olur żıddı ile ẓāhir (255)

Eserde geçen aşağıdaki kelimeler günümüz Türkçesinde *d*'li şekliyle kullanılmakta olup Eski Türkçede ve eserde *t*'li kullanılmışlardır. Dolayısıyla bu kelimelerde t > d değişmesi gerçekleşmemiştir.

ET. tal- > ṭal: ṣıġın Ḥaḳḳ'a nice biñ kāfiriñ deryāsına *ṭal* çıḳ (11)

ET. taş > ṭaş: anıñçün dört kitābıñ içi *ṭaş*ı hep naṣīḥatdür (25)

ET. tur- > ṭurma: yüri meydān senüñ oldı *ṭur*ma iy Devlet Geray (81)

ET. toġru > ṭoġru: hemān sen *ṭoġru* olduñ yir ü gök düşmen ise ḳorḳma(189)

ET. taġ > ṭaġ: ḥelālüñ dibi *ṭaġ* oldı ḥarāmuñ dibidür bir ḳıl (196)

ET. tol- > ṭol- beş altı senedür Ḳırım *ṭol*updı eşḳıyā ile (212)

ET. tamur > ṭamar: kāfirin sizsiz *ṭaman*nı ḳıran iy mirzeler (348)

ET. toġ- > ṭoġ-: bahādır ṭoġmadı *ṭoġ*an anasından iy ġāzīler (493)

ET. ton > ṭon: geydi mi Aḥmed ḥarīr *ṭon*lar ḥarām (650)

ET. turul- > ṭurul: ṣu başından bulanır *ṭurul* şehā (711)

ET. tağıl- > ṭağıl-: çoḳ riʿāyāmuz *ṭağıl*dı ḳaçdı hep (732)

ET. tayan- > ṭayanma: devleti ṣudur *ṭayanma* dünyenüñ (748)

Eserde geçen aşağıdaki kelimelerin yazımında bir birlik olmayıp *ṭ*'lı ve *d*'li şekilde kullanıldığı örnekler bulunmaktadır:

ET. ṭal-: ṣıġın Ḥaḳḳ'a nice biñ kāfiriñ deryāsına ṭal çıḳ (11)
rūḫları feyżin alup dal ḥüsninüñ deryāsına (2931)

ET. taya- : ne öñine ne ṣoñına *ṭayan* bu fānī dünyānuñ (7071)
yaradan Tañrı'dan ḳorḳ ḫalḳı senden ḳorḳuda *dayan* (7823)

ET. tut-: eger yir ḳaraḳolsa ḥaḳ ögüt viren sen anı *ṭut* (23)
öñü ʿAzrā'il ile pençe *dut*dıñuz iy ġāzīler (145)

ET: toġ-: girürsin sicn-i ḳabre anadan *ṭoġma* gibi ʿüryān (946)
gelüp ol Ġāzī ʿOṯmān ḳaṭresinden *doġ*dı İskender (1011)

ET. tolġa > tola-: ince sevdāya *ṭola*ṣdım zülfine (5854)
eyüye uyana devlet *dol*ana (7025)

2.2.2.7.15. g > c Değişimi

Arapça kökenli aşağıdaki kelime eserde kelime başında hem *g* ünsüzü ile hem *c* ünsüzü ile tespit edilmiştir.

Ar. Cīlān-Gīlān: Bu feyżüñ ṣāḥıbıdur Şeyḫ-i ʿAbdu'l-ḳādir-i Cīlān (6325)
saña ʿAbdu'l-ḳādir-i Gīlānī ismin virdi Ḥaḳ (6375)

2.3. ŞEKİL BİLGİSİ (MORFOLOJİ)

2.3.1. İsim (Ad)

2.3.1.1. Çokluk Ekleri

İsimlerin karşıladığı kavramların birden fazla olduğunu gösteren eklere çokluk ekleri denir. Türkçede eskiden beri kullanılan en yaygın çokluk eki *+lar +ler* dir. *+lar +ler* dışında Eski Türkçede- *+kün, +kun, +ġun, gün; +an* ve *t* eki de çokluk eki olarak kullanılmıştır. Bunların yanı sıra *+z* eki de Türkçede çokluk eki olarak kullanılmıştır. *biz, siz, diz, göz, boynuz* kelimelerinde olduğu gibi ikilik bildiren isimlerden, artık canlı olmayan *+z* ekinin varlığından söz edilebilir. (Gabain, 2007: 62) Eserde tespit edilen çokluk ekleri ve örnekleri şunlardır:

+lAr

iḫtiyār*lar* (20)
ḫan*lar* (337)
ṭaġ*lar* (613)
ṭon*lar* (650)
beg*ler* (728)
göz*ler* (775)
ev*ler* (826)
meyve*ler* (852)

+n

oġl*an* (988)

+z

gö*z* (60)
bi*z* (283)
si*z* (293)

2.3.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya bir nesneye ait olduğunu ifade eden eklerdir. İyelik ekleri sonlarına eklendikleri isimlerin dışında fakat o isimlere ait olan, o isimlerin malı sayılan nesneleri şahıslar halinde ifade ederler. (Vural ve Böler, 2012: 147) Türkçede çokluk eki dışındaki diğer ekler iyelik ekinden sonra gelir. Sadece çokluk ekleri isimden sonra iyelik ekinden önce gelebilirler. Eserde tespit edilen iyelik ekleri şunlardır:

+Im, +Um, +Am: Teklik 1. şahıs iyelik ekleri

Teklik birinci şahıs iyelik eki eserde+Im, +Um, +Am şeklinde tespit edilmiştir.

sözü*m* (69)
oğlu*m* (496)
ẓulmü*m* (1084)
āletü*m* (5748)
murādı*m* (5)
ḳılıcı*m* (52)
ben*em* (312)
ağasıy*am* (448)
bay*am* (1854)
vaḳfıy*am* (2014)
degil*em* (137)
yoğ*am* (4993)

mālı*m* (496) var*am* (4802)

+ñ, +Iñ, +Uñ: Teklik 2. şahıs iyelik ekleri

Teklik ikinci şahıs eki eskiden ve tüm ağızlarda *ñ* idi. Ancak İstanbul Türkçesi nazal *ñ*'yi attığı için yazı dilinde teklik 2. şahıs iyelik eki *-n* şekline geçmiştir. (Ergin, 2009: 222) Ek, eserde yuvarlak ve düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

oġl*uñ* (282) maḳṣūd*uñ* (70)
dost*uñ* (282) at*uñ* (96)
söz*üñ* (345) murād*uñ* (108)
münācāt*ıñ* (4) silāḥ*ıñ* (179)
ʿasker*iñ* (11) ḫazīne*ñ* (824)
çeri*ñ* (82) ayaġ*ın* (1142)

+I, +sI: Teklik 3. şahıs iyelik ekleri

Ek, Eski Türkçe döneminde *+ı, +i* şeklinde olup Osmanlı Türkçesi devrinde ünlü uyumuna girmiştir. Ekin eserde genellikle düz çok az örnekte yuvarlak ünlülü kullanımları görülmektedir. Ek, eserde düz ve yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır:

ḳan*ı*nı (3) üst*ü*nden (1055)
eşḳıyā*sı* (92) oyn*u*na (2106)
muṣḥaf*ı* (1780) pul*u* (1567)
ümmet*i* (2406) ārzū*su* (4353)
ṭoġru*s*n (381) ḳorḳu*s*ndan (489)
ḳapu*sı* (2799) uyḫu*s*na (777)

Eserde ek yığılması suretiyle görülen teklik 3. şahıs iyelik eki örnekleri de görülmektedir. Zeynep Korkmaz ek yığılması olayını bir ekin veya aynı görevi yüklenmiş şekilce farklı eklerin kelime içinde arka arkaya sıralanması olayı olarak tanımlar. Ona göre ek yığılması genellikle ilk ekin görevindeki bir aşınmanın sonucudur. Bu durumda ilk ek ya birleştiği kelime ile kaynaşmış ve kendini şekilce korumuştur. Veya sonradan gelen ek ile kaynaşarak birleşik bir ek oluşmuştur. Bazen de eski ekin görevinde bir zayıflama söz konusu değildir. Tek şekilden farklı görevlerin

gelişmesi sonunda, ikinci ek o kelimeye yeni bir görev yüklenerek gelmiştir. (Korkmaz, 2007a: 82-83)

biri*si* (206)

kimi*si* (986)

ġayrı*sı*n (1712)

+ImIz, +UmUz: Çokluk 1. şahıs iyelik eki

Ek, Eski Türkçede *+mIz, +mUz* şeklinde idi. Eski Anadolu Türkçesinde ekin yalnız yuvarlak şekilleri kullanılmıştır. Bu yuvarlaklaşma *-m* tesiri ile olmuştur. Eski Osmanlı Türkçesi içerisinde ünlü uyumuna bağlanığ çok şekilli yapısına kavuşmuştur. (Ergin, 2009: 223) Ek, eserde düz ve yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır.

gönl*ümüz* (3927)

ṣabr*ımız* (169)

düşmān*ımız* (180)

ḥükm*imiz* (706)

baş*ımız* (318)

ḳanḳ*ımız* (1230)

göz*ümüz* (6079)

nefs*imüz* (2632)

ḳalb*imüz* (2636)

maʿmūr*umuz* (1123)

dülbend*imiz* (797)

iç*imiz* (730)

+ñIz, +ñUz, +IñIz, +UñUz: Çokluk 2. şahıs iyelik eki

Ek Eski Türkçede *+ñIz +ñUz* şeklindedir. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde sadece yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır. Osmanlı Türkçesi içerisinde çok şekilli yapısına bürünmüştür. Ek, eserde hem düz hem yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır.

ṭaş*ıñız* (218)

fısḳ*ıñız* (223)

ġazā*ñız* (144)

nefs*iñiz* (223)

söz*üñüz* (2538)

dili*ñüz* (427)

teraḳḳī*ñüz* (513)

iş*iñiz* (293)

ata*ñız* (2608)

ʿömr*iñüz* (428)

Ek aşağıdaki örneklerde art arda gelen beyitlerde aynı kelimeye hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlülü olarak gelmiştir.

ḳalb*iñüz* (339)

ḳalb*iñiz* (340)

+lArı: Çokluk 3. şahıs iyelik eki

+lar, +ler çokluk ekiyle *ı, i* iyelik ekinin birleşmesinden oluşmuştur.

ḳul*ları*na (34)
yol*ları*n (54)
ḳayıḳ*ları*na (595)
yalı*ları*n (624)
ḳılıç*ları*le (149)
mülk*leri*ni (745)
ġāzī*leri* (507)
ḳalb*leri*ne (1405)
düşmen*leri*n (2125)
ʿalāmet*leri* (3134)

2.3.1.3. +ki Aitlik Eki

Getirildiği isimlere zaman ve mekânda bulunma anlamı katar. Eklendiği sözcüklere daima bitişik yazılır. Ek, tüm eserde sadece *+ki* şekliyle kullanılmıştır.

yarın*ki* (6678)
taḫtında*ki* (7643)

Aitlik eki *+ki* eserde çok az örnekte yalın isimlerden sonra gelmiş olup metnin genelinde *+dA* bulunma hâl ekinden sonra gelmiştir.

siz*deki* efʿāl (326)
evvel*ki* ḳapusı (972)
göz*deki* deryāya (1892)
gedā*daki* ġınā (3286)
yir*deki* ʿibretleri (4062)
gök*deki* ḥikmetleri (4062)
yüzüñ*deki* Ṭūr'a (4725)
gözgü*deki* Ḫıżr'a (5525)
zülfün*deki* zünnār (5668)
sen*deki* ṣıdḳ (6361)
yarın*ki* bāzār (6678)
teneşir*deki* taḫtaya (7073)

2.3.1.4. Hâl Ekleri

Cümle içinde, adları, başka kelimelerle olan ilişkilerine göre çeşitli durumlara sokan eklerdir. (Korkmaz, 2007a: 74) Hâl ekleri eklendikleri isimlerle çeşitli yönlerden bağ kurarlar. Hâl ekleri yalın hâl, ilgi hâli, belirtme hâli, yaklaşma hâli, bulunma hâli, ayrılma hâli, eşitlik hâli, vasıta hâli, yön gösterme hâli olmak üzere dokuz başlık altında incelenmiştir.

2.3.1.4.1.Yalın Hâl (Nominatif)

Kelimelerin herhangi bir hâl eki almamış şeklidir. Yalın hâlde dikkat edilmesi gereken husus kelimenin hâl eki almamış olmasıdır. Kelimenin sadece yapım eki alması yalın hâle aykırılık oluşturmaz. Çoğul eki, iyelik eki ve tamlama eki alan kelimeler de yalın hâlde kabul edilir.

ḫan (1)
ögüt (23)
gök (43)
nefes (62)
ḳatı (228)
ayaḳ (238)
burun (242)
müsülmān (305)
ġāzī (367)
meẕhep (425)

2.3.1.4.2. Belirtme (Akuzatif) Hâli Eki

İsme belirlilik kazandıran, onu kendisinden sonraki fiile bağlayan ve fiilin etkisinde bulunduğunu gösteren hâldir. İsimleri bu duruma sokmak için sonlarına *-I, -U* ekleri getirilir. (Vural ve Böler, 2012: 149)

+ı, +i: ẓulm*i* (432), arslan*ı* (444), taḫt*ı* (453), ḥadīṯ*i* (785), göz*i* (818), vaḳt*i* (1259)

+n: belāsın (33), ʿilmin (54), aṭasın (62), seyfin (75), diyārın (105), vefāsın (164)

2.3.1.4.3. Yaklaşma (Datif) Hâli Eki

Kelime gruplarında ve cümlede isimleri fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur. *+(y)A* ekiyle karşılanır. Ek, çeşitli kullanılış biçimleriyle asıl görevi dışında ismi fiile amaç, maksat, sebep ilgisi ile bağlama, fiildeki hareketin yerini belirleme, zarf görevinde ikilemeler yapma, edat grupları oluşturma gibi daha birçok farklı görevler de yüklenmiştir. (Korkmaz, 2007b: 24) Bu ekin yazımıyla ilgili Mertol Tulum, "Meninski verme-yaklaşma durumu eki ه (he) harfiyle yazılır ve tam anlamıyla *e* okunur; bununla birlikte hemen önündeki ya da bir önceki hecenin ünlüsü, *a, ı, o, u* ünlülerinden biri olduğunda, özellikle avam (sıradan kimseler) arasında sık sık a gibi söylenir" (Tulum, 2011: 106) demektedir. Ek, eserde ه (he) yazımıyla kalınlık-

incelik uyumu, harekelendirmeye göre *a* ve *e* şeklinde okunmuştur. Eserde tespit edilen yaklaşma hâli ekleri şunlardır:

+a, +e: yurdına (99), taḫtına (104), ḫarāca (105), inṣāfa (138), cennete (149), menzile (174), sefere (176), faḳīre (190)

2.3.1.4.4. Bulunma (Lokatif) Hâli Eki

Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren durumdur. İlgili ada *+DA* eki getirilerek karşılanır. Bu ek çeşitli kullanılış biçimleri dolayısıyla ismi fiile zamanda bildirme, zarf tümleci oluşturma, içinde bulunma aracı olma; yaş, miktar, derece bildirme vb. görev ve ifadelerle de bağlar. (Korkmaz, 2007b: 24) Ek Eski Türkçede *-tA, -dA,* şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlı Türkçesi uzun süre ekin *d*'li şekilleri var olmuş ekin *t*'li şekilleri Osmanlı Türkçesi son dönemlerinde ortaya çıkmıştır. (Ergin, 2009: 235)

+da, de: dünyāda (29), cānıñda (63), ḳabżañda (83), altında (153), yolda (173), cenkde, (176) āḫiretde (178), yüzüñde (242), beşerde (245), gözüñde (248)

2.3.1.4.5. Ayrılma (Ablatif) Hâli Eki

Eylemin bildirdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını, ayrıldığını, çıktığını bildiren ektir. Ek, Eski Türkçede *-tın, -tin, -dın, -din* şeklinde dar ünlülü idi. Eski Anadolu Türkçesi (bazı örneklerde eski dar ünlülü şekli görülmektedir) ve Osmanlı Türkçesinin ilk devirlerinde *-dan, -den* şeklindedir. Osmanlı Türkçesi sonlarında ünsüz uyumuna bağlanarak *+dAn, +tAn* şeklindedir. (Ergin, 2009: 236) Anadolu ağızlarında ekin temel şekli TT ile aynıdır. Ancak, ET'de asıl olan ve EAT'de de seyrek olarak görülen *+dIn* biçimi de bazı Anadolu ağızlarında görülmektedir. (Buran, 1996: 202)

+dan, +den: ṭamladan (239), aġacından (240), burnuñdan (248) ḳoyundan (272), yoldan (316) uzaḳdan (357), neferden (364), içinden (378), yirden (444), düşmenden (482), cānibinden (517)

+dın, +din: öñdin (2342)

2.3.1.4.6. İlgi (Genitif) Hâli Eki

İsmin başka bir isimle ilgisini kuran ektir. (Özçelik ve Erten, 2005: 103) Ek, eski Türkçede *+Iñ, +Uñ, +nIñ, +nUñ* şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesinde ekin yalnız yuvarlak şekilleri vardı. Ekin ünlüsü Osmanlı Türkçesinde içerisinde uyuma girmiştir. Ekteki nazal *ñ* İstanbul Türkçesinde *n*'ye dönmüştür. (Ergin, 2009: 230) Ek, eserde *+Uñ, +nUñ* şeklinde tespit edilmiştir.

yol*uñ* işlegi (974)
dostu*ñuñ* ʿırżın (446)
Tunus'*uñ* ḳuvveti (514)
baş ḳıral*uñ* ʿaḳlını (91)
atı*nuñ* ayaġı (153)
ümmeti*niñ* ḳanını (3)
a*nıñ* feṭḥi (27)
dü-kevn*iñ* cismine (2388)
ḥelāl*üñ* dibi (196)
insān*uñ* yüzinde (244)

2.3.1.4.7. Eşitlik Hâli Eki

Eşitlik eki isimlere eklenerek isimleri gibilik, benzerlik ve eşitlik anlamlarıyla yüklemlere bağlar. (Özçelik ve Erten, 2005: 106) Türkçede kullanılan üç tane eşitlik eki vardır. Türkçede asıl eşitlik eki *-cA, -çA'* dır Türkçede kullanılan ikinci bir eşitlik eki *-cAk –çAk'tır.* Osmanlı Türkçesinde ek işlekliğini yitirmiş olup birkaç örnekte kalıplaşmış olarak karşımıza çıkmaktadır: çabukcak > çabucak, evcek gibi. Üçüncü bir eşitlik eki *layın, leyin* eki küçültme eki olarak kullanılmıştır. Bu ek sonradan çekim eki işlevini kaybetmiş ve bugün birkaç örnekte yapım eki olarak kalmıştır: akşamleyin, geceleyin gibi. (Karaağaç, 2013: 385) Ek, eserde *+cA, +cAḳ* şeklinde tespit edilmiştir.

+ca, +ce: Ek, eserde genellikle *c*'li olarak kullanılmış olup çok az örnekte *ç*'li kullanılmıştır: bun*ca* (82), beg*ce* (101), gün*ce* (204), dīnin*ce* (384), ẕerre*ce* (1280), güneş*ce* (1393) ḳuru*ca* (1449), riyāsız*ca* (2478), ṭul*ca* (6259), pek*çe* (6883), ḫūb*ca* (6909), murdār*ca* (7679)

+caḳ: yavrı*caḳ*larını (1679), ḳoñşu*caḳ*laruñ (2610)

Aşağıdaki örnekte eşitlik eki hem *+ce* hem *+çe* şeklinde kalıplaşmış şekilde kullanılmıştır.
nice (4)
niçe (69)

2.3.1.4.8. Vasıta (İnstrumental) Hâli Eki

Türkçede vasıta eki *-n*'dir. Fakat bu ek Batı Türkçesine geçince işlekliğini kaybetmiş ve bu ekin görevini *ile* edatı üzerine almıştır. Vasıta hâl eki eserde şu şekillerde karşımıza çıkmaktadır:

+la, +le: maʿṣūmlar*la* (127), azıḳ*la* (174), anuñ*la* (264), duḫān*la* (319), ʿasker*le* (599), ihmālüñ*le* (606), rişvet*le* (703)

ile: iḫtiyārlar *ile* (20), ṣabr*ile* (26), cāhiller*ile* (40), ḳayıḳ *ile* (48), beşeriyyet *ile* (87), iḫlāṣ*ıle* (124), mezāri*le* (162), biryān*ile* (171), nūrile (246), ṭaşile (257), söz*ile* (440)

birle: ḳādirī ayrı ne ġayrı *birle* bir olmış gezer (5953), ne birsin sen cihān sen *birle* ṭoldı iy ulu ʿanḳā (6241)

+n: Eski Türkçede vasıta hâl eki olarak kullanılan *+n* eserde kalıplaşmış bir şekilde kullanılmıştır: içü*n* (17), birbiri*n* (379), yazı*n* (851), ḳışı*n* (996), ikisi*n* (1711), degi*n* (3626)

2.3.1.4.9. Yön Gösterme Hâli Eki

Türkçede yön ekleri *+ra, +re* ve *+arı, +eri*'dir. *+ra, +re* eki Eski Türkçe döneminde de olup az kullanılmıştır. *+arı, +eri* Eski Türkçe'de *+ġaru, +gerü* şeklindeydi. Batı Türkçesine geçerken ġ ve g'nin düşmesi ile *+aru, +erü* şekline

girmiştir. Ek, daha sonra *+ru, +rü* şekline girmiştir. (Ergin, 2009, 242) Eserde tespit edilen yön gösterme hâli ekleri örnekleri şunlardır:

+erü: ilerü (7472), içerü (126a/5)

+ra, re: içre (87), şoñra (672), ṭaşra (1282), üzre (1403)

2.3.1.4.10. Hâl Eklerinin Birbirinin Yerine Kullanımı

"Bir cümlede geçen hal eklerinden biri gerçek fonksiyonu ile anlaşılamazsa, o cümleye verilen anlam da yanlış olur. Eski Anadolu Türkçesi gibi özellikle yalnızca bıraktığı eserlerle takip edebildiğimiz tarihi bir lehçenin hal eklerinin (bütün fonksiyon ve kullanışları ile)tespiti, bu bakımdan önemlidir." (Gülsevin, 2013: 50) Eserde hâl eklerinin birbirinin yerine kullanıldığı birçok örnek bulunmaktadır:

2.3.1.4.10.1. Belirtme Hâl Ekinin Yerine Yalın Hâl

Ẕerreye nice ışığırdı sen güneş Sulṭān-ı Ḥaḳ (2725)

2.3.1.4.10.2. Belirtme Hâl Eki Yerine Yönelme Hâli

Ḳılıcıñ va'llāhi kesmez ḳınına (1165)
Ḥabīb'e ʿilm-i ġaybın vaḥye geldi (3837)
Dīv-i zāhid Ādem'e inkār ider (4762)

2.3.1.4.10.3. Yönelme Hâl Ekinin Yerine Yalın Hâl

Cānlar ḳudret elile ten libāsın geydürür (7289)
Dünye pek el virme istidrāc durur ḳorḳmaḳ gerek (7787)

2.3.1.4.10.4. Yönelme Hâl Eki Yerine Belirtme Hâli

Ḳanı Ḳaf'dan Ḳaf'a dek ʿālemi ḥükm iden İskender (330)

Dime dostum iy ḫalīlim anları (1087)
Dört kitābı göz gerek nūr āyeti tefsīr ider (3954)
Ki Ḥaḳ'dan ġayrıyı putdur dimişler ġayrıyı (5783)

2.3.1.4.10.5. Bulunma Hâl Eki Yerine Yönelme Hâli

Ġaybetinde kimsenüñ ḥaḳḳına söz söylemen (439)
Münāfıḳ ḥaḳḳına ādem dimez Ḥaḳ (3520)
Kimse ḥaḳḳına ḳayu ḳazma düşersin nā-gehān (7230)

2.3.1.4.10.6. Ayrılma Hâl Eki Yerine Bulunma Hâli

Begleriñde ṣor Dilāver kim durur (593)
Malta'nuñ fetḥidür āsān Malta'dan pekdür ṣaġır (3093)

2.3.1.5. İsim Tamlaması

Bir ismin bir başka isimle ilişkilendirildiği söz öbeğidir. Bütün dillerde ilişkilendirmenin iki yolu vardır. Bunlardan birincisi, varlığın bir başka varlıkla ilişkilendirilmesidir ve bunlar, isim tamlaması olarak adlandırılırlar. Diğeri ise, bir varlığın bir kişi ile ilişkilendirildiği iyelik öbekleridir. Bütün çekimli öbeklerde olduğu gibi, isim tamlamasının da ilk ögesi tamlayan, ikincisi ögesi tamlanan durumundadır. Tamlayanın ekli ya da eksiz çekimde olmasına göre belirtili ve belirtisiz hem tamlayan hem de tamlananın durumuna göre de zincirleme türleri vardır. (Karaağaç, 2009: 172) İsim tamlamaları belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır.

2.3.1.5.1. Belirtili İsim Tamlaması

Tamlamayı oluşturan iki unsur olan tamlayan ve tamlananın ek aldığı tamlamadır. Bu tür tamlamada tamlayan ilgi ekini tamlanan ise iyelik ekini alır. Eserde tespit edilen belirtili isim tamlaması örneklerinden bazıları şunlardır:

ḥaḳḳ'*uñ* ḳullarına (34), baş ḳıral*uñ* ʿaḳlını (91), ḳazaġ*uñ* eşḳıyāsı (92), güzel*iñ* ḳadri (258), nefs*iñ* dīviñi (1067), muṣṭafā'*nıñ* muʿcizātını (1223), ṭarīḳ*ıñ* şeyḫi (1578), kevn*iñ* ḥayātı (1726), cevher*üñ* dükkānısın (1775), cemāl*üñ* muṣḥafı (1780), müʾmin*üñ* tevbesi (2142), ʿādil*üñ* rūḥı (2203), ẓālim*üñ* adı (2204), resūl*üñ* derdine (2358)

2.3.1.5.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanın eksiz ilgi hâlinde olduğu, tamlananın iyelik eki aldığı tamlama grubuna belirtisiz isim tamlaması denir. Belirtisiz isim tamlamasında tamlayanla tamlanan arasındaki ilgi, tamlananın aldığı iyelik ekiyle sağlanır. (Tuğluk, 2012:131) Eserde tespit edilen belirtisiz isim tamlaması örneklerinden bazıları şunlardır:

ḥaḳ ḳatında (963), cennet ḳapusı (1000), kāfir ilmñ (1154), ḥaḳ ḳoḳusum (1175), şer işmñ (1241), dil ucıle (1254), dīn ḳılıcın (1297), ḳudret elıne (1885), lā-mekān deryāsı (1890), dīn yolına (1979), el aġzına (3188), cān ḳulaġın (4645)

2.3.1.5.3. Zincirleme İsim Tamlaması

Zincirleme isim tamlaması, "Bir isim tamlamasının çoğunlukla ilgi durumu eki alarak iyelikli üçüncü bir isim veya kelime grubuna bağlanmasıyla oluşur. Bu durumda isim tamlaması, zincirleme isim tamlamasının tamlayan bölümünü oluşturur." (Özçelik ve Erten 2005: 193) Eserde tespit edilen belirtisiz isim tamlaması örneklerinden bazıları şunlardır:

cevāhir maʿdeninüñ kānısın (1775), göz dil-berinüñ ẕevḳıne (1844), rişvet ehlinüñ yarın vay ḥāline (1999), elest ʿahdinüñ üstinde (2376), islām dīninüñ gözi (2396), muḥammed ümmetinüñ ḳanın (2832), ḥaḳīḳat vechinüñ mirʾātı (2876), ġayb evinüñ tenceresidür ḳarun (3246)

2.3.1.6. İsimden İsim Yapma Ekleri

+An: Türkçede çok az kelimede rastlanan bir ektir. Gabaın, ekin Eski Türkçede çokluk görevinde kullanıldığını belirtir. (Gabaın, 2007: 44) Eserde iki örneğine rastlanmıştır:

oğl*an* (988), er*en*lerine (3021)

+Ar, +şAr: elli*şer* (616), ḳırḳ*ar* (616), otuz*ar* (616), bir*er* (7034)

+cI: daʿvā*cı* (2474), balıḳ*cı* (2756), gemi*ci* (3122), çift*çi* (3186), yalan*cı* (7167), aġda*cı* (7883)

+cAḳ: yavrı*caḳ*larını (1679), ḳoñşu*caḳ*laruñ (2610)

+cIḳ, +cUḳ: rişvet*cik* (2501), arḳa*cıḳ*ların (2576), ẕerre*cik* (3665), ḳaṭre*cik* (3666), sebeb*cik* (4171), ḳarınca*cıḳ* (7427); ḳoyun*cuḳ*lar (1420), oġul*cuḳ*ları (7114), ḳoñşu*cuḳ*laruñ (7340)

+daş: ḥal*daş*a (2879), sır*daş* (5547), yol*daş* (5603), ḳarın*daş* (7961)

+lI, +lU: cān*lu* (124), ṭat*lı* (255), giz*li* (275), göz*lü* (346), ʿulūfe*li* (522), borç*lu* (524), baş*lu* (943), sevgi*li* (1656), mühür*lü* (1734), ḳalay*lı* (1794), ṣabır*lı* (2087) yüz*lü* (2111), devlet*lü* (2430), ṭat*lu* (2664), yük*lü* (3491), oḳ*lu* (7046)

+llḳ, +lUḳ: kem*lik* (67), ey*lik* (68), ṣusuz*luḳ* (173), ben*lik* (184), ṭoġru*luḳ* (190), gün*lük* (203), eksik*lik* (208), ṭoḳ*luḳ* (249), ṣusuz*lıḳ* (249), ḫūn*lıḳ* (343), düşmen*lik* (442), yoḳ*lıḳ*da (2891), yoḳ*luḳ* (4099), ulu*lıḳ*la (5356), ḳul*luḳ* (5588), dost*lıḳ* (6255)

+ncI: iki*nci* (1652), üç*ünci* (1704), dörd*ünci* (1705), beş*inci*si (1705), ṭoḳuz*ıncı* (2552)

+rA: iç*re* (87), ṣoñ*ra* (672), ṭaş*ra* (1282), üz*re* (1403)

+sIz, +sUz: cān*sız* (124), azıḳ*sız* (171), direk*siz* (269), dāne*siz* (1117), aḳçe*siz* (1482); şu*suz* (570), göz*süz* (1754), ök*süz* (3109), ṭuz*suz* (5896), yüz*süz* (7066)

2.3.1.7. Fiilden İsim Yapma Ekleri

-aḳ: ḳon*aḳ* (664)

-ga: süpür*ge*cisidür (1196)

-gI, -gU: sev*gi* (5128), göz*gü* (5290), vir*gi* (5986)

-ġIn, -ġUn: az*ġun* (303), şal*ġın* (1160)

-IcI, -UcU: id*ici* (1088), göster*ici* (1088), vir*ici* (1409), diy*ici* (1788), yıḳ*ıcı* (2486), al*ıcı*n (3401) ḳal*ıcı* (3586), yırt*ıcı* (5041), gül*ici* (7033)

-Iḳ, -Uḳ: ayr*uḳ* (56), art*uḳ* (98), böl*ük* (422), aç*ıḳ* (1885), uyan*ıḳ* (2592), şov*uḳ* (3260), ḳon*uḳ* (3355)

-U: ṭol*u* (396), ḳorḳ*u* (1625)

Ek aşağıdaki örneklerde zarf-fiil görevinde kullanılmıştır.

diy*ü* (61), istey*ü* (338), ağlay*u* (6260)

Ek aşağıdaki örnekte kelimeye hem düz ünlülü hem yuvarlak ünlülü gelmiştir.

diy*ü* (296) / diy*e* (3184)

-mAḳ: ir*mek* (6), it*mek* (93), geç*meg*e (861), git*meg*e (869), di*meg*e (932), besle*meg*e (1772), vir*meg*e (3427), gör*meg*e (5665), yürüt*meg*e (6830)

-mur: yağ*mur* (340)

2.3.1.8. İsimlerde Soru Ekleri

Türkçede soru eki ünlü uyumuna bağlı olarak *mı, mi, mu, mü* şeklindedir. Aslında *mu* edatından gelen soru eki Eski Türkçede *-mu, -mü* şeklinde yalnız yuvarlak ünlülüdür. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde daima düz ünlülü olarak *-mı, -mi* şeklindedir. (Ergin, 2009: 243) Soru eki geldiği kelimeden ayrı yazılırken kendisinden sonra gelen eklerle de bitişik yazılır. Eserde tespit edilen soru eki örneklerinden bazıları şunlardır:

bozan bu ʿasker kāfirleri bildüñ *mi* kim ey ḫan (3), bu ẓulümden ḫaberüñ var *mı* şehā (620), ḳorḳma *mısın* Ḥaḳ ʿaẕābından şehā (658), ḫaberüñ var *mı* bu işlerden şehā (668), ki yoḳsa ḥaşre neşre maḥşere inkārıñız *mı* var (814), bu da *mı* pādişāh dirler saña hep ḫalḳ-ı İslāmbol (904), ḫaberüñ var *mı* cihān yandı şehā (1132), laʿnete rāżı *mısın* iy mürteşī (1186)

2.3.2. Zamir

Zamirler, isimlerin yerini tutan, şahısları ve nesneleri işaret ve temsil ile karşılayan kelimelerdir. Şahıs, işaret, belirsizlik ve soru zamirleri olmak üzere dört gruba ayrılan zamirlerin sayısı azdır. (Yüksekkaya, Şen, 2012:146)

2.3.2.1. Şahıs Zamirleri

Varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi isimlerinin yerine kullanılan zamirlerdir. Dilimizde üç şahıs bulunmaktadır. Konuşan veya konuşanlara birinci şahıs, dinleyen veya dinleyenlere ikinci şahıs, konuşma sırasında adı geçen veya geçenlere de üçüncü şahıs adı verilmektedir. (Vural ve Böler, 2012: 196)

Teklik 1. şahıs zamiri

ben: dime *ben* pādişāhım bugünden sözini ey ḫan (21), *baña* bugün ẓulm iderseñ yanıña ḳalmaz yarın (419), gelüñ li'llāh aluñ *ben*den ögüt iy ādemoğlanı (941), *ben* faḳīrem dimege ne iʿtibār (1773)

men: nefsile şeyṭāne *men* oldum esīr (4528), ḥaḳ diyenler ḳalʿa-ı *men* içredür (5931), ñefsile şeyṭāne *men* oldum esīr (4528)

Teklik 2. şahıs zamiri

sen: ġazāya niyyet it Allāh içün nuṣret *sen*iñ ey ḫan (17), Eger yir ḳaraḳolsa ḥaḳ ögüt viren *sen* anı ṭut (23), Ḥüsn-ü ḫulḳ olmaya *sen*de ẕerrece (1280), İlāhī rāżıyam *sen*den bu ḫākden *sen* de ol rāżı (1388)

Teklik 3. şahıs zamiri

o: bir dil ki müdām Ḥaḳ diye taḥḳīḳ *o* velīdür (6941), sekiz uçmaḳ *a*ña ḳıymet olaydı (3552)

Çokluk 1. şahıs zamiri

biz: ḳubūr ehli naṣīḥat yitme mi *biz*e mezārıyla (162), gerek biñ yaşa tāborına ḳor bir gün felek *biz*i (163), naṣīḥat vāʿiẓ i nāṣıḥ ḳubūr ehli yiter *biz*e (167), namāz yoḳ *biz*de oruc yoḳ zekāt ḥac dīn meẕhep yoḳ (797), *biz*e *biz*den mevt ü ʿAzrāʾil yaḳın (2066)

Çokluk 2. şahıs zamiri

siz: *siz* ḳanāʿat itdiñüz Ḳırımile iy Devlet Geray (98), *siz*i nefsile şeyṭān şol ḳadar yoldan çıḳardı kim (219), *siz*e Ḳırım'la ḳanāʿat eylemek va'llāhi ʿār (102), namāz yoḳ *siz*de oruc yoḳ zekāt ḥacc dīn meẕhep yoḳ (213), şehā *siz*den recāmuz yoḳ recām Ḥaḳ'dan durur ancaḳ (919)

Çokluk 3. şahıs zamiri

anlar: ki zīrā Ḥaḳḳıle müstaġnīdür *anlar* iy ġāzīler (209), taḫt ı tācın tīz yıḳar Ḥaḳ *anlar*uñ (555), dime dost iy ḫalīlim *anlar*ı (1087), enbiyā vü evliyā ḫaşm *anlar*a (2026)

2.3.2.2. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri isimlerin yerini gösterme yoluyla tutan sözcüklerdir. *Bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar, öteki ve beriki* sözcükleri işaret zamirleridir. Eserde tespit edilen işaret zamiri örnekleri şunlardır:

bu: *bu* kem bu eyü diyü yirmedüñ ḳullarını Ḥaḳḳ'uñ (6261), *bu* da mı pādişāh dirler saña hep ḫalḳ-ı İslāmbol (904), ne ḳalem yazdı *bunı* yā Rabbenā bildür baña (4463), begim ol vakit ki ki ḥāżır ḫadem ḫaşem ḳalur *bunda* (6582), bilür *bundan* ötesin yaradan Hū (6682)

şu: *şu* faḳīrdür diyecek yoḳ iy ġulām (1695)

o: kāfir *a*ndan żabṭ olurmış az ı çoḳ (1114)

2.3.2.3. Dönüşlülük Zamirleri

Türkçede kişi zamirlerinin yerini tutan ve kişileri daha kuvvetli bir şekilde vurgulamak için kullanılan zamirlere dönüşlülük zamirleri denir. (Zariç ve Korkmaz vd. 2015: 59) Türkçede dönüşlülük zamiri *kendi*'dir. Kendi zamiri Eski Türkçede *kentü* şeklindedir. Zamir Osmanlı Türkçesi içinde *kendi* şekline girmiştir.

kendi / kendü: çarḳacı sen *kendi*ñ oldun mirzeler ḥayrān iken (86), ẓālimüñ ḫaşmı durur Ḥaḳ *kendi* iy Devlet Geray (129), fāsıḳı itme muṣāḥıb *kendü*ñe (1174), ḫaste Loḳmān *kendü*ye dermānı yoḳ (1476), *kendü*den özgeyi görmemiş bu seyrān gizlidür (2934), *kendü*ñi gel virme dünyā ḳahrına (3059), *kendü* miḳdārınca biñ dāne ola (3180), yoḳla kendüñ ḳanḳı ḳavmiñ yārisin (3309), ʿilmile *kendü*yi göstermek diler (3631), kime eylik iderseñ yine *kendü*ñe dür ol eylik (7134)

2.3.2.4. Belirsizlik Zamirleri

biri: ben de bu ḫalḳuñ *biri* bir ʿācizem (1294), *biri* aç yatmaz gice hep toḳ yatır (1674), kāfire itmez *biri*si bed-duʿā (1151), bu Yūsuf beytinüñ *biri*n göreydi (2561), *biri*ne ʿaks itdi iki perdesi (3805), *biri*n tābūtda gördüñ götürürler (6657)

birbiri: ve hem yoḳ merḥamet *birbiri*ñize iy Ḳırım ḫalḳı (215), niçün *birbiri*ne żıddur bular hep iy Ḳırım ḫalḳı (253), *birbiri*n dil görmesin başḳa ṣoruñ iy mirzeler (379), *birbiri*ñüze ne bu buġż u ḥased (1276), severüz dünyā için *birbiri*müz (3145), sever *birbiri*ni insān-ı kāmil (5128)

cümle: *cümle*ñiz kesiñ ḥayātdan ümīdi iy mirzeler (358), ḥaḳḳ'a hep biz ʿāṣī olduḳ *cümle*miz (685), muḥammed ümmetinüñ *cümle*sidür yetmiş üç millet (984), *cümle*ñizüñ başını hep keserim (1105)

herkes: bu şehādet *herkes*e olmaz naṣīb iy mirzeler (366), *herkes*in ḫāṭırcığın oḳşa budur erlik temām (7426)

her biri: seviş ʿālimlerüñle *her biri*yle meşveret eyle, *her biri* bir ṭaġ başında ḳaldılar (1148)

şey: al deñizden ṣuyı ırmaḳ *şey* degil (3432), kes ümīdim cümle *şey*lerden benim (1968), al deñizden ṣuyı ırmaḳ *şey* degil (3432), ḥaḳ tecellīsin vire her *şey* ḫaber (4758)

kim: *kim* ki teslīm ola Ḳurʾān ḥükmine (786), ḥaḳ sözi her *kim*den işitseñ inan (1903), *kim* durur ʿārif *kim*e dirler iy yār (4831), dāʾimā rāḥatdadur *kim*de ḥased yoḳ bu ne ḫāl (7357)

kişi: inanmayan *kişi* Ḳurʾān'a ḫod muṭlaḳ olur kāfir (202), bir *kişi*ye eylik itseñ yine ol eylik saña (434), *kişi*ler sizde ecel mevt olur mı (2604), ḥaḳḳ'ı bilen *kişi*nüñ göñli emīndür Ḥaḳḳıle (7239)

2.3.2.5. Soru Zamirleri

Nesneleri ve şahısları soru yoluyla belirten zamirlerdir. Türkçede soru zamiri olarak *kim* ve *ne* sözcükleri ile bu kelimelerin çekim eki almış şekilleri kullanılır. Eski Anadolu Türkçesinde soru zamiri olarak kullanılabilen *ḳangı* soru zamiri eserde tespit edilememiştir. Eserde tespit edilen soru zamirleri ve örnekleri şunlardır:

neye: Ḥaḳḳıle baḳ her *neye* baḳsañ iy faḳī (4149)

kim: bunlaruñ şehā vebālin *kim* çeker (734), ne yirsin ne yidürür *kim*e ṣaḳlarsın eyā ġāfil (948), göz ile el cevheri *kim*de ola (1750), bir naẓarda *kim*i *kim kim*den diler (3698)

nere: ya zaḫīre *nere*den gelsin şehā (615), bu Ḳorḳut *nere*li aṣlın ṣorarsañ ʿālem-i ervāḥ (1048), iy dīn ḫāyinleri müʾmin *nere*ñiz (3395)

2.3.2.6. Bağlama Zamiri

Bu zamir bir kelimeyi, bir kelime grubunu, bir cümleyi; bir kelimeye, bir cümleye bir temsil ifadesi içinde bağlayan kelimedir. Türkçedeki tek bağlama zamiri *kim*'dir. *kim* bağlama zamiri Osmanlı Türkçesinin sonlarına doğru yerini *ki* bağlama edatına bırakmıştır. *ki* edatı kim zamirinin yerine kullanılabilmekle birlikte *ki*'ye bağlama zamiri değil bağlama edatı demek gerekir. (Ergin, 2009:280)

kim: bu mūre bir ġınā vir *kim* Süleymānlar ola muḥtāç (1394), cān dime ol cāne *kim* īmānı yoḳ (1528), bir ṭarīḳde *kim* şerīʿat ḫor ola (1578), kimde *kim* ola ḳanāʿat hem seḫā (1633)

2.3.3. Sıfat

Somut ve soyut ad ve kavramları niteleme, belirtme, yer gösterme, sayı gösterme, sorma gibi çeşitli yönlerden vasıflandıran, sınırlayan kelime türü sıfat olarak tanımlanır. (Korkmaz, 2007a, 188) Sıfatlar isim ve sıfat olmak üzere iki ögeden

oluşurlar. Bu ögelerden sıfat tamlayan, isim tamlanan öge durumundadır. Ayrıca sıfatlar isim çekim eklerini almazlar. Sıfatlar bu yönüyle zamirlerden ayrılırlar.

2.3.3.1. Niteleme Sıfatları

Varlıkların iç özelliklerini bildiren sıfatlardır. Bildirilen nitelik, sözü edilen varlığın kendisinde vardır. Başka bir ifadeyle varlığın kendisine ait olan sıfat, niteleme sıfatıdır. (Özçelik ve Erten, 2005: 110)

söyünmez bir *büyük* nār oldı yaḳdı ʿālemi iy ḫan (48), *ṭatlı* söz yirden yılan çıḳarı iy ḫan ḳulları (444), *gözlü* ādem cennetüñ bir kūşesi (1761), *gözsüz* ādem ṭamunuñ bir kūşesi (1761), *pâk* aġızlan idelüm ammā duʿā (2258), *ḳızıl* elma māverāsın ṣoyalım (6768), eger dünyā *güzel* maḥbūb olaydı bāḳī ḳalaydı (7064)

2.3.3.2. Belirtme Sıfatları

Varlıkları işaret, sayı, belirsizlik ve soru yoluyla beliten sıfatlardır. Belirtme sıfatları niteleme sıfatlarından farklı olarak ismi kendisinde olan bir özellikten ziyade çeşitli yönlerden belirtirler. Belirtme sıfatları; sayı sıfatları, işaret sıfatları, belirsizlik sıfatları ve soru sıfatları olmak üzere dört gruba ayrılır:

2.3.3.2.1. Sayı Sıfatları

İsimleri sayı yoluyla gösteren, belirten sıfatlardır. Sayı sıfatları aslında sayıları gösteren isimler olup bir ismin önüne geldiklerinde sayı sıfatına dönüşürler. Sayı sıfatları; asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları ve kesir sayı sıfatları olmak üzere dört gruba ayrılır.

2.3.3.2.1.1. Asıl Sayı Sıfatları

Tek bir kelime halinde varlıkların sayılarını belirten sıfatlardır. Asıl sayı sıfatları hem sıfat tamlaması hem kelime grubu şeklinde kullanılabilirler. Sıfat tamlaması şeklinde kurulan asıl sayı sıfatlarında önce küçük sayı sonra büyük sayı getirilir. Kelime grubu şeklindeki asıl sayı sıfatlarında önce büyük sayı sonra küçük sayı getirilir:

bir: şehā *bir* kerre bizimle buluşmaḳ küfr-i ekber mi (918)

iki: ḫuṣūṣā Ḳantimur'ı *iki* gözüñ gibi sev iy ḫan (59)
günde *iki* aḳçe ḥaḳ ṭālibine (1464)

üç: seni *üç* senedür daʿvet iderem Ḥaḳḳ'a ben iy ḫan (917)
üç gün aç yat bilmesin ḥāliñ bir er (1660)

dört: anıñçün *dört* kitābıñ içi ṭaşı hep naṣīḥatdür (25)
ḫalīfe oldı ṭoġrılıḳla *dört* yār iy Tunus ḫalḳı (546)

beş: geyirdim rūḥa *beş* kisvet el ayaḳ göz ḳulaḳ burun (6541)
beş gün aç gez dime ben açam ṣaḳın (1661)

yedi / yidi: *yidi* dāne ḳıralı ṭutmaḳ isterseñ yapış şerʿe (53)
bu dünyā *yedi* başlu ejdehādur yudar issin hep (943)

sekiz: *sekiz* cennātı mülk itse size Ḥaḳ çoḳ degil ey ḫan (2)
anuñ zülfünde bir ḳılda *sekiz* cennet aşılmışdur (5675)

ṭokuz: bir naẓarda *ṭoḳuz* ay ṭurmaḳ diler (3658)
ana raḥmine yol bulduñ *ṭoḳuz* ay eyledüñ cevlān

on iki: *on iki* dāne ṭarīḳ hep bir durur (4119)

otuz: yidi mi Aḥmed *otuz* dürlü ṭaʿām (650)

ḳırḳ: dīn-i İslām *ḳırḳ* neferle āşikār oldı ezel (363)
ḳırḳ nefer ḫavf itmedi yiryüzi hep kāfir iken (364)

elli: *elli* aḳçe ḳāḍī şāhlara ḳaḳır (2036)
elli aḳçe ḳāḍī bir şāhı miger (2233)

altmış yıl: ide *altmış yıl* ʿaẕāb aña İlāh (612)

yetmiş: resūl buyurdı *yetmiş* ḥācetin bitüre anuñ Ḥaḳ (7132)
bu *yetmiş* ḥācetüñ vire otuzın Ḥaḳ bu dünyāda (7133)

yetmiş üç: muḥammed ümmetinüñ cümlesidür *yetmiş üç* millet (984)

seksan: eyle *seksan* pāre mükemmel gemi (1103)

yüz: y*üz* ṣaḥābe olıcaḳ kāfir ʿaẓīm ḫavf eyledi (369)
yüz ādemden biri ẓulm itse ṭoḳsan ṭoḳuzı ṭınmaz (7800)

yüz dört: meger şeyḫimdür İsmāʿīl anuñ *yüz dört* kitāb oldum (1371)
ʿādilüñ meddāḥıdur *yüz dört* kitāb (2208)

iki yüz: *iki yüz* semmūrı az görür itüñ (2078)

iki yüz elli: *iki yüz elli* yılda yapdı ḥāşā cennetin Şeddād (966)
iki yüz elli yıllıḳ ārzūya Şeddād irişmedi (967)

üç yüz: elli ḳadırġa mükemmel pesdür *üç yüz* ḳayġına (2682)

ṭoḳuz yüz elli: *ṭoḳuz yüz elli* yıl sürdi ʿömr-ü Nūḥ-u Nebiyullāh (333)

biñ: ışığın Ḥaḳḳ'a nice *biñ* kāfiriñ deryāsına ṭal çıḳ (11)

üç biñ: yaşadı ḥażret-i Loḳmān fenā dünyāda *üç biñ* yıl (332)

yedi biñ: bu ʿacūze ḳarı dünyā *yedi biñ* yıl yaşamış (5593)

on sekiz biñ: yik naẓarda *on sekiz biñ* ʿālemi yutdun hemān (3961)
on sekiz biñ ʿāleme ḥākim göñülle ʿaḳl-ı kül (4016)

yüz bigiñ: kāfirin *yüz bigiñ* on biñ er bozar iy mirzeler (361)
ḳıydı virdi *yüz biñ* aḳçe Ḥaḳ saña (3364)

2.3.3.2.1.2. Sıra Sayı Sıfatları

Varlıkların sıra ve derecelerini, diziliş sıralarını belirten sıfatlardır. Sıra sayı sıfatları asıl sayı sıfatlarına *+ıncı, +inci, +uncu, +üncü* eki getirilerek yapılır.
ikinci: ol didigim bir şerīʿatdür *ikinci* yol yaman (3375)
ikinci devlet oldı başda ṣıḥḥat (7322)

üçünci: hem *üçünci* göz dördünci dimāḳ (1704)

dördünci: yaʿnī *dördünci* aġızdur dad alur (1705)

beşinci: hem *beşinci*si burun ḳoḳu alur (1705)

2.3.3.2.1.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

Üleştime sıfatları varlıkları bölüştürme yolu ile belirten sıfatlardır. Üleştirme sıfatları sayılara isimden isim yapma ekleri olan *-ar, -er, -şar, -şer* eki getirilerek yapılır. Eserde tespit edilen üleştirme sayı sıfatları şunlardır:
birer: hep *birer* imżā *birer* mühr ursañuz (1237)
ellişer ḳırḳar otuzar: *ellişer ḳırḳar otuzar* ḳapladı (616)

2.3.3.2.2. İşaret Sıfatları

Varlıkları işaret yoluyla belirten sıfatlardır. İşaret sıfatları gerçekte işaret zamirlerdir. Bundan ötürü bu kelimeler ancak bir ismi işaret yoluyla belirttiklerinde işaret sıfatı olurlar. Tahsin Banguoğlu, gösterme sıfatlarını sıfat olarak kullanılan gösterme zamirleri olarak niteleyip adlara geldiklerinde nesneyi göstererek belirttiklerini ve geldiği isme mekanda, zamanda veya tasavvurda uzaklığına göre bir yer tayin ettiğini (Banguoğlu, 2007: 351) belirtmektedir.

bu: yine lāzım olur saña *bu* ġāzīler maḥallinde (61), *bu* söz gerçekse taḥtıñ gitdi dirler ḫalḳ-ı İslāmbol (906),

şu: bu dünyā-yı denī yañşaḳ *şu* yüzsüz ʿavrete beñzer (7066), *şu* ḥākimler ki şerʿi ide icrā evliyādandur (7455)

şol: Gözüñde *şol* ḳara noḳṭa içidür ḥaşrile maḥşer (999)

o: *o* gözdür nūr-ı Ḥaḳḳ'a maẓhar iy dost (4610)

ol: bu sille *ol* sebebdendür aña hep ḫalḳ-ı İslāmbol (909)

2.3.3.2.3. Belirsizlik Sıfatları

Adları tam olarak değil belli belirsiz bir şekilde belirten sıfatlardır. (Banguoğlu, 2007: 352)

az: ne deñlü *az* çeri olursa manṣūr ehl-i ḥaḳ ey ḫan (9)
bu cihān *az* ḳul ile fetḥ oldı (7885)

başḳa: birbirin dil görmesin *başḳa* ṣoruñ iy mirzeler (379)
her birinüñ ḥükmi *başḳa* ḫan durur (1714)

bir: her hüner *bir* gevherüñ dükkānı durur (1715)

elsiziñ *bir* yirde yoḳdur ḥürmeti (1716)

birḳaç: resūle *birḳaç* adam geldi bir gün (2599)
şor Ḳazaḳ ṭuġyānını *birḳaç* reʾīse āşikār (2692)

bunca: size *bunca* muṣībet çoḳ degildür iy Ḳırım ḫalḳı (227)
bunca yıl besledügin gel ẕikr ide (1645)

bütün: *bütün* esbābını cāzūdan soyanlar (2327)
yā Rab *bütün* dünyāyı yutsa ḳullaruñ ṭoymaz ḥarīṣ (6488)

böyle: ḫaṭā itdüñ niçün *böyle* sözler didiñ didi ey ḫan (14)
böyle mürted ṣofuyı ṣay köpege (3197)

cümle: bāġ-ı Firdevs'e rumūz ider yazın *cümle* nebāt (2718)
kitābdur *cümle* eşyā oḳumaḳ ʿāriflerün kārı (2919)

çok: *çoḳ* zaḫīre gemileri baġladı (589)
bir beş on beg neylesün *çoḳ* kāfire (1139)

her: nefes aldırma yüri *her* ṭarafdan kāfire iy ḫan (62)
intiḳām al *her* ḳıraldan ṭurma iy Devlet Geray (90)

her bir: yazın *her bir* şecer maḥşer olur iy ḫalḳ-ı İslāmbol (852)
her bir ümmet ṭapdı bir güne puta (1530)

2.3.3.2.4. Soru Sıfatları

İsimleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. *ne, nasıl, hangi, kaç* soru sözcükleri Türkçede yaygın olarak kullanılan soru sıfatlarıdır. Soru sıfatlarının cevabı yine bir isimdir.

ne: ḥaḳḳ'a ne yüzlen varasız yarın iy bī-çāreler (429)

ḳaç: *ḳaç* kişiden artaḳaldı fikr ide (2074)
ḥaḳ Teʿālā'ya açılmış *ḳaç* ḳapu baḳa başa (4490)

ḳanı: *ḳanı* dünyā içün dīnin yıḳan ol meşreb-i şeyṭān (6557)

nice: sen *nice* yoḫsulsın iy aḥmaḳ ʿArab (1829)
sen *nice* mü'min Müsülmān'sın ḫabīṣ (3467)

2.3.3.3. Sıfat-Fiiller

Sıfat-fiiller eylemin sıfat olarak kullanılan biçimidir. (Hengirmen, 1999: 288) Sıfat-fiiller genel olarak sıfatların özelliklerini taşırlar. İsmin hâl eklerini alıp diğer fiilimsiler gibi fiillerden türerler. Cümle içerisinde sıfat fonksiyonunda kullanılırlar. Ve zaman anlamı taşımaları münasebetiyle diğer fiilimsilerden ayrılırlar.

-An: şınar maġrūr ol*an* ʿasker (7), yüzi yerde ol*an* ḳullarına (8), naṣīḥat ṭutmay*an* başa (22), inanmay*an* kişi (202), ṣarımṣaḳ ṣapı ile bağlan*an* kāfir Ḳaẕaġ'ın Ḥaḳ (803), ḫoş-āmed söyley*en* ẓālimleri (925), allāh allāh ḳalʿasına gir*en* er (1318), allāh allāh diy*en* erdür ḥācılar (1320)

-AcAḳ: selām vir*ecek* ādem (7142), var*acaġıñ* ulu dergāhdan ṣaḳın (6862)

-mAz: düken*mez* bir ḫazīne (1732), bir oñul*maz* derde düşdüm ʿaşḳıla (5323), eski*mez* ebed rūḥıña ḳaftān ṭaleb eyle (6926), o ḳul uġrar bir oñul*maz* çıbana (6999), ṭamaʿ insāna el ir*mez* belādur (7405), ne uyanıl*maz* ġafletdür bu (7945)

-dIḳ, -dUḳ: ḥaḳ'uñ sevme*dügi* ḳul (68), ḥaḳ Teʿālā sev*dügi* ḳullarını (403), ḳahve di*dük*leri melʿūna (291), ḳıral di*dük*leri melʿūnı (2832), di*düg*üñ cevher (1700), her

gör*dügü*n göze (3252), ḥaḳ'uñ pek sevme*dügi* ḳul baḫīldür (3509), anuñ git*dügi* yol (7403), gel*dügi* yire (7779)

-mIş, -mUş: ḳarış*mış* düş gibidür (2109), ben Medīne'den atıl*mış* ḥarbeyem (2182), bu öl*müş* ḳalbimizi eyle iḥyā (2601), ʿālem-i ġayba açıl*mış* bir ḳapu (4012), beşer bāġında bit*miş* ġonca güldür (5229), ḳamu eşyā ṭonan*mış* ḥūrīdür vaḥdet libāsile (6217), sekiz cennet sirāyına ḳurul*mış* köpridür ḳaşıñ (6228), umūr gör*miş* ḳocacıḳlarla söyleş ẓāhir ü pinhān (7818)

2.3.4. Zarf

Bir fiilin, sıfatın, ya da zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, soru kavramları bakımından etkileyen kelimelere zarf denir. Zarflar sıfatların ya da başka zarfların anlamlarını da değiştirmekte kullanılırlar. (Gülensoy, 2000: 422) Zarfların çoğu isim soylu sözcüklerdir. Ancak önüne geldikleri fiil, sıfat, ya da kendi türünden sözcüklerin önüne geldiklerinde zarf olurlar.

2.3.4.1. Hâl (Durum) Zarfları

Bir fiilin, sıfatın veya zarfın manasını nitelik bakımından etkileyen zarflardır. Türkçede hâl ve tavır ifade eden her isim zarf olarak kullanılabildiği için bu zarfların sayısı çoktur. Neredeyse bütün sıfatlar özellikle niteleme sıfatları, niteleme zarfı olarak kullanılırlar. (Gülensoy, 2000: 424)

tedāriksiz giderseñ yolda aġlarsın iy ġāzīler (175), *güzel* buyurdı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit (2419), *tevekkülle* giderler Ḥaḳḳ'a giden (2431), *aç* ol bir gün iki üç gün de ol *ṭoḳ* (2448), ne *ḫūb* buyurdı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit (2459), begim mūr ise *merdāne* gör anı (2468), çāresi bunuñ ṭonanma *tīz* çıḳa tersāya hep (2689), rūḥ *yalıñız* ḳaldı nefsim niçe biñ oldı (5554), saña *yavuz* ṣanana sen *eyü* ṣanduñ idüp taḳvā (6253)

2.3.4.2. Zaman Zarfları

Fiilleri ve fiilimsileri zaman yönünden karşılayan zarflardır. Zaman zarfları *ne zaman* sorusunun cevabıdırlar.

şimdi ḥākim oldı deryāya Ḳazaḳ (577), gel büyütme düşmeni *irken* uyan (629), öleceksin *bugün* öl *yarın* öl iy ḫalḳ-ı İslāmbol (822), ölürüz *gice gündüz* dirilür iy ḫalḳ-ı İslāmbol (858), *aḫşama* irecegiñ Allāh bilür (2064), gelüñ *şimden girü* Ḥaḳḳ'a dönelüm (2490), ṣıḳar *añsız* boġazıñ mevt gelince (2597), bu nūr-ı Ḥaḳḳ'ı kim görmez göremez *yarın* ol Ḥaḳḳ'ı (4274), *giçe* açılur kimi gündüz bu pencerelerüñ (7609)

Eserde Eski Anadolu Türkçesinde de zaman ifadesinde kullanılan *ḳaçan, imdi, ilerü* gibi sözcükler de tespit edilmiştir:

her *ḳaçan* cenge gidersiz kāfire nitmek gerek (358), her *ḳaçan* aḳın murād eylerseñüz iy mirzeler (387), diñle *imdi* beglerüñ aḥvālini (726), gelüñ *imdi* duʿāya başlayalum (2526), ölüm *imdi* yiter size naṣīḥat (2605), eger senden *ilerü* āḫirete gönderürseñ māl (7472)

2.3.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları

En, pek, çok, az, biraz gibi miktar bildiren zarflar azlık-çokluk zarfları olarak tanımlanır. Azlık-çokluk zarfları çekim eki olarak kullanılırlar. Azlık çokluk zarfları fiillere, fiilimsilere sorulan *ne kadar* sorusunun cevabıdırlar.

bir Ḳırım'ı size ben *az* gördüm iy Devlet Geray (97), ḫelālüñ ne nişānı *az* gelür *çoḳ* yinilür ammā (198), ki zīrā cenginde *biraz* ḳaçmaḳ ümīdi var (491), ʿavretile *çoḳ* oturma gözüñ aç (1177), gözüme *çöp ḳadar* gösterme ḫalḳı (2645), hevā-yı nefsini *bir pāre* yiñer (6626)

2.3.4.4. Yer-Yön Zarfları

Fiilleri yer-yön açısından belirten zarflardır. Türkçede yer-yön zarflarının sayısı çok değildir. *İleri-geri, aşağı-yuḳarı, içeri, dışarı* Türkçede sık kullanılan yer-yön zarflarıdır.

bize kim *ḳarşu* ḳor didi büyük söz söyledi ey ḫan (13), tāborından *ṭaşra* çıḳarı görüñ iy mirzeler (395), gözlüye gel *beri* dirler ṣadra geç (1765), cümle ḳul defterini al *içeri* (7889)

2.3.4.5. Soru Zarfları

Fiilleri, fiilimsileri, sıfatları ve başka zarfları soru yoluyla belirleyen *nasıl, ne biçim, ne denli, neden, niçin, nice, ne kadar, ne, neden* gibi kelimelerdir. (Vural ve Böler: 2012)

unutdıñuz *niçün* Ḥaḳḳ'ı uyuban nefse şeyṭāne (281), ḳurda dimişler *neden* boynuñ yoġun (585), ḳuş ḳafesde *ne ḳadar* sürer safā fikr it ʿayān (7106)

2.3.4.6. Zarf-Fiiller

Zarf fiiller şahıs ve zaman kavramı olmadan yüklemi niteleyen ve cümlede zarf tümleci görevinde kullanılan fiilimsilerdir. Cümleye devamlılık, zaman ve sebep anlamı katarlar. Çekimli bir fiil olarak görev almayan zarf-fiiller isme dönüşmezler; iyelik ve hal eki almazlar. (Yüksekkkaya, Şen vd. 2012: 124)

-A: ıraḳ ol yā şehīd benden diy*e* ṭamu iy ġāzīler (156), ḳalbi ṣāfī olanuñ nāsdan ḳal*a* mı ḳorḳusı (2711)

-I, -U: ġāfil olmañ kāfiri boz di*yü* ihmāl idüp (377), ḳapuña aġla*yu* gelen güle giderdi hep ḥattā (6260)

-Up, -UbAn: göre Şāhīn Geray nefse uy*up* ne ḫışma uġradı (183), ḳoy*up* Ḥaḳḳ'ı umarsa ḫalḳdan ol ṣofī durur şeyṭān (3214), kīse-i ḳalbime ḳanāʿat ṭoldur*up* ḥırṣı çıḳar (6397), at yirine çıḳar*up* ḳurd gibi girüñ ḳūyına (396), ḥaḳ Teʿālā'dan utan*up* ḳorḳuñ iy ḫan ḳulları (420)

-p zarf-fiilinden türeyen *-uban, -üben* de eserde kullanılmış olup daima yuvarlak ünlülü yazılmıştır.

unutdıñuz niçün Ḥaḳḳ'ı uy*uban* nefse şeyṭāne (281), kāfire yürür iken maġrūr ol*uban* yürümek (392), yiy*üben* ṭoymaġımış ḥayvān işi (4181)

-AlI: siz azġun ol*alı* Ḳırım yıḳıldı iy Kefe ḫalḳı (303), ben ümmīye oġul diy*eli* Aḥmed olmışam menlā (1372), acından ölmedi kimse begim devr id*eli* dünyā (1381), anadan ṭoġ*alı* besler seni Ḥaḳ (1469), anadan doġ*alı* besler seni Ḥaḳ (1665), ümīdim kes*eli* ḫalḳdan bi-ḥamdi'llāh kefīlim Ḥaḳ (2096), başımdan aş*alı* baḥr-ı muḥabbet (4997), ḫüsnüñ şerābın iç*eli* göñlüm gözüm ḳanmaz saña (5839), gülüñ ḫüsn-i kitābından sebaḳ al*alı* bülbül dil (6214)

-ArAḳ: naṣīḥat id*erek* söyleş ey ḫanım mirzeler gele (20), uç*araḳ* Mevlā'ya düşdüm iy Ḥabīb (5857)

-dUḳçA: mālı çoġal*duḳca* dünyā ehlinüñ (3285)

-dUḳda: on biñ ol*duḳda* ṣaḥābe ehl-i Ḥaḳ gör nişledi (370), eliñe gir*dükde* tīz vir iy peder (3446), ḥaḳīḳat şemsi gel*dükde* cihāne (5304), nefes vir*dükde* alduḳda virür rūḥ-ı mevtāya (5684)

-IncA, -UncA: Zaman anlamı taşıyan zarf fiillerdir.Söz dizimi açısından cümlenin zarfı olurlar. (Allahverdiyeva ve Hemzeyeva: 2014: 93) kāfiristāne var*ınca* Ḥaḳḳ'a ışmarlañ sizi (388), ṣıġa arslanı toy*ınca* ola ḳoyunveş muṭīʿ (444), keseñ almay*ınca* ḳāḍī diñlemez (717), tevbe itmey*ince* eyleme duʿā (2279), sevmezüz dünyā ele gir*ince* dek (2291), siz ol*unca* dal ḳılıç kāfirler olur tār-u-mār (351), bu maʿşūḳı seven Allāh olınca (5223), ten fānī ol*unca* görinür cān yüzi cāna (5985), ṣıġā arslanı toy*unca* mutīʿ ola ḳoyundan pek (7137)

-IncA zarf-fiil eki aşağıdaki beyitte hem düz hem yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır.

ṣıġā arslanı toy*unca* mutīʿ ola ḳoyundan pek / ṣıġamazsañ toy*ınca* bir kedi ister seni yutmaḳ (7137)

-iken: Eserde *iken* zarf fiilinin yazımında bir birlik bulunmamaktadır. *iken* zarf fiili eserde bazı örneklerde kendinden önceki kelimeden ayrı yazılırken bazı örneklerde de kendinden önceki kelimeyle bitişik yazılmaktadır. Bitişik yazımda başındaki *i*

ünlüsünün düştüğü örnekler olduğu gibi i ünlüsü düşmeden bitişik yazıldığı örnekler de bulunmaktadır.

yoḳ *iken* (4081)
mūr *iken* (47)
ḫayrān *iken* (86)
müʾmin *iken* (132)
ʿādil *iken* (141)
yeñi *iken* (888)
yoġ*iken* (2925)
zehr*iken* (3632)
mezāristān*iken* (6461)
ġarḳ*ıken* (6516)
maʿden*iken* (1897)
ʿālī*ken* (2578)

iken zarf fiili aşağıdaki örneklerde *i* ünlüsü düşerek kelimeyle bitişik yazılmıştır.

bilür*ken* (161)
gezer*ken* (4331)
güler*ken* (5103)
eser*ken* (5331)
bağlanur*ken* (694)
boş*ken* (2159)
alur*ken* (2522)
oḳur*ken* (2560)

-mAdAn: ḫalḳa el uzat*madan* kendin yıḳar (3195), vir*meden* eksilmez aşlā pek ulu (3428), var*madan* yüz biñ niçe işler biter (3766), git*meden* ʿāşıḳ cihānı ṭayy ider (3766), şun*madan* ḳabżındadur ʿālem temām (3767), bul*madan* bunlar durur Ḥaḳḳ'ı bulan (4143), baḳ*madan* gördi bular ol ḥażreti (4144), ki yaʿnī öl*meden* evvel ölüñ dir (6664)

-mAzdAn: cām-ı mevti cenge tā gir*mezden* evvel nūş idüñ (359), ata ṣulbine gel*mezden* ne yirde idi seyr anuñ (4243), ādem ismi işidil*mezden* ezel ḳanda idüñ (4468), fenā ol*mazdan* öñ bāḳī oluñ dir (6664)

-mAzsA: sözüm ṭut*mazsa* bir ḳalʿa alamaz iy Tunus ḫalḳı (538), ḳatl ide*mezse* sürer ṭaşra hemān (574), şerʿe yapış didigim ol*mazsa* hep (766), zaḫīre gemisi liman bula*mazsa* ne remz eyler (879), ʿālimi sev*mezse* cāhil aña ẓālim didiler (2846), mezār ehlinden al*mazsa*ñ naṣīḥat (6638), yüz derim çıḳ*mazsa* başa cümle iş (6846), eger bil*mezse* balıḳ Ḫālıḳu'l-eşyā bilür anı (7385)

eger…F. -(y)AydI: sen *eger* ṣāliḥ ol*aydu*ñ iy reʾīs (3127), ol bādenüñ bir ẕerresin iç*eydi* kāfirler *eger* (4287), ol bādenüñ dil-ber yüzin gör*eydi* aʿmālar *eger* (4288), ol bādenüñ

mirʾātını gör*eydi* fāsıḳlar *eger* (4289), *eger* āyīnesiz Ādem ol*aydı* (5071), *eger* Ādem bil*eydi* sırr-ı ʿaşḳı (5182), *eger* ʿĪsā ir*eydi* rāz-ı ʿaşḳa (5183), *eger* Meryem sev*eydi* bekr-i ʿaşḳı (5184), *eger* Dāvūd ir*eydi* bu deñize (5185), *eger* milki Süleymān'a ḳal*aydı* (5186), *eger* Belḳīs ir*eydi* pīr-i ʿaşḳa (5187), *eger* Yaʿḳūb ol*aydı* ʿaşḳıla yār (5188), *eger* Yūsuf gör*eydi* ḥūb cemālin (5189), *eger* Yūsuf'dağı ḥüsni gör*eydi* (5190), *eger* İbrāhīm'üñ ʿaşḳı ol*aydı* (5191)

2.3.5. Edat

Edatlar tek başlarına anlamları olamayıp cümledeki diğer kelime ve kelime gruplarıyla bağ kurmaya yarayan sözlerdir. (Hacıeminoğlu, 1992: V) Anlam taşımamaları ve çekime girmemeleri yönüyle isim ve fiillerden ayrılırlar.

2.3.5.1. Son Çekim Edatları

İsimlerden sonra gelerek, bağlı olduğu isimle cümlenin diğer unsurları arasında zaman, mekan, cihet, tarz, benzerlik, başkalık vb. yönlerden çeşitli bağlar kuran kelimelere çekim edatı denir. Çekim edatları isimden sonra gelmeleri ve ancak o isim sayesinde anlam kazanmaları sebebi ile isim hâl eklerine benzerler. (Hacıeminoğlu, 1992:1)

2.3.5.1.1. Tek Başına Kullanılanlar

ancaḳ: seni irşāddur ġaraż *ancaḳ* Süleymān'ım benim (2762), yimek içmek ola *ancaḳ* tecellī (3871), dil mektebinde ḫocamuz Aḥmed dili *ancaḳ* şehā (4292), bu keşf olan ḳuş dillerin *ancaḳ* Süleymān añladı (4440), bu güzel bir ṭoġmadı *ancaḳ* budur (5696), kimi seyr eyler şehādet ʿālemin *ancaḳ* hemān (7610)

bile / birle: kimüñle Ḥaḳ *bile* olsa ne ġam ayruḳ aña iy ḫan (56), ḥaḳ senüñle *bile* yarın ḥaşr ide ben miskīni (79), dīn-i İslām'a *bile* devletsin iy Devlet Geray (80), ḥelālini *bile* sürer ḥarām anuñ iy ġāzīler (195), dime ben pādişāhım salṭanāt gitmez *bile* ḳabre (962),

gözlü ṭamuda *bile* sürer ṣafā (1880), ḳādirī ayrı ne ġayrı *birle* bir olmış gezer (5953), ne birsin sen cihān sen *birle* ṭoldı iy ulu ʿanḳā (6241)

degil: sekiz cennātı mülk itse size Ḥaḳ çoḳ *degil* ey ḫan (2), ezel bir nuṭfe *degil* midür insān iy Ḳırım ḫalḳı (233), çekirdekden *degil* mi ṭaġa beñzer ulu aġaçlar (276), bu ġaflet var iken sizde belā eksik *degil* sizde (302), gerekse biñ yaşa ṣoñı ölüm *degil* mi iy ġāfil (328), kiẕbi meşhūr bir yalan dünyā *degil* mi bu fenā (407)

gibi < kibi < kip+I: Türkçede yaygın olarak kullanılan edatlardan olup daha çok benzetme edatı olarak bilinir. Benzetme fonksiyonu dışında iyelik ekli sözlerle, aidiyet ekinden sonra, isim-fiillerle, zamirlerin ilgi hâliyle kullanılır. Ayrıca bağlama edatı ve cümlede zarf görevlerinde de kullanılır.

naṣīḥat ṭutmayan Şāhīn Geray *gibi* olur ey ḫan (28), ḫuṣūṣā Ḳantimur'ı iki gözüñ *gibi* sev iy ḫan (59), ḥażret-i Mūsā *gibi* alduñ ʿasā seyfin ele (75), kāfir üstiñe belā *gibi* seni indirdi Ḥaḳ (86), tekebbürlik *gibi* büyük muṣībet yoḳ iy ġāzīler (184), beşerde nūr-ı Ḥaḳ çaḳmaḳda āteş *gibi* gizlidür (245), size cāmiʿden efḍal ḳahve put-ḫāne *gibi* ḥāṣā (294)

Eserde gibi benzerlik edatının Farsça karşılığı sayılabilecek *veş* eki çok sayıda kelimeyle birlikte kullanılmıştır.

ʿasker-i kāfirleri bir loḳma *veş* yutduñ hemān (76), āl-i ʿOṯmānoġlı *veş* aç kevni iy Devlet Geray (100), uyan nefsine Şāhīn *veş* olur kāfir iy ġāzīler (182), ṣıġa arslanı toyınca ola ḳoyun *veş* muṭīʿ (444), ḳavm-i Lūṭ *veş* yire geçe ol il iy ḫan ḳulları (473), ṣalınma kibrile Firʿavnı *veş* iy ḫalḳ-ı İslāmbol (825), göre bir dāne buġdayı ṣaçarlar arża meyyit *veş* (842), ṭonanır ḥūrī *veş* yazın şecer iy ādemoġlanı (992), süleymān *veş* dīve ḥükm itdiler iy ādemoġlanı (1011), bu Ḳorḳut ne dalı dalları dutdı kevni Ṭūbā *veş* (1043), ṭamu *veş* tütün yalıñları çıḳar (1192), bu kitāb *veş* maḫżar olmaz ol şehā (1236), ḫele kāfir *veş* puta ṭapmadılar (1541), sen çetki *veş* Ḥaḳḳ'a nānkörsin gibi (1666)

göre < köre < kör-e: gayrısın aña *göre* eyle ḳıyās (1712), ilāhī merkebe *göre* yükin ur (5053), dünyā şehi ʿāṣīye ṣuçına *göre* eyler cezā (6022), kim ḫaṭā itse ḫaṭāsına *göre* itme cezā (7353)

için / içün / uçun / üçün < uç+u-n: yedi ṭamu ẓālim ile kāfir *içün* oldı ḫalḳ (120), tedārik görelüm gel āḫiret *içün* iy ġāzīler (170), bir beş on gün ʿömr *içün* iy Ḫan Murād (736), rızḳ *içün* ġam yiyen diñle beni (1427), raḥmetu'llāh ʿāṣīler *içün* durur (1538), oluruz dünyā *için* dostlara dost (3142)

ile: Eserde ile edatının yazımında bir birlik bulunmamaktadır. *İle* edatı eserde bazı örneklerde kendinden önceki kelimeden ayrı yazılırken bazı örneklerde de kendinden önceki kelimeyle bitişik yazılmaktadır. *İle* edatı kelimeyle bitişik yazılırken genelde *i* ünlüsü düşmeden kelimeyle birleşmekte az sayıda örnekte ise *i* ünlüsü düşerek birleşmektedir. Ayrıca bu birleşme esnasında çok az örnekte araya *y* yardımcı ünsüzünü almaktadır. Eserde aynı kelimelerin bazen bitişik bazen ayrı yazılması bu konuda bir birlik olmadığını göstermektedir.

ġazi *ile* (367)
şöhret *ile* (647)
el *ile* (1706-1752)
Ahmed *ile* (2131)
ġam *ile* (1760-4148)
dil *ile* (3364)
Ḥaḳḳ*ıle* (57)
ṣıdḳıla (139)

ġazile (414)
şöhretile (648)
elile (1727-1755)
Ahmedile (2181)
gamile (6575)
dilile (3614)
iḫlāṣıla (124)

ile edatı aşağıdaki örneklerde kelime ile bitişik yazılırken araya *y* yardımcı ünsüzünü alır.

müdārāyla (443)
loḳmayla (2329)
fetvāyile (2830)
ḫūyile (5417)

dünyāyile şād (6403)
ṣafāyile (6575)
ḳarıncayla (6731)
riyāyile (7258)

özre / özere / üzre /üzer e < öze+re: bu himmet Düldül'i *üzre* binenler (2318), şerīʿat burcı *üzre* devr iden şems (2396), temām yā Rab rıżāñ *üzre* olalım (2640), malta *üzre*

himmet it ṭoplansın iy Sulṭān Murād (2737), bir duʿā *üzre* muʿallaḳ ʿadlile arż u semā (2787), ḥaḳ diyen ʿarş *üzre* gezse çoḳ mıdur (3602)

ḳadar: Arapça kökenli olan bu edat Eski Türkçe ve Orta Türkçede olmayıp Harezm ve Anadolu metinlerinde görülmektedir. Yaygın olarak Osmanlı Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde kullanılmıştır. (Hacıeminoğlu, 1992: 45)

ne *ḳadar* az olsa müʾmin kāfire ġālib durur (372), dökilür ṭaġlar *ḳadar* olsa günāh (613), cihāne gün *ḳadar* evlād-ı ḫan iy ādemoġlanı (1013), göze ṣıġdı bu *ḳadar* büyük cihān (1886), sen *ḳadar* yoḳ kibri ʿOṯmānoġlınuñ (2083), ola İskender *ḳadar* ḫan ʿāḳıbet (2245)

mı / mi: Türkçede ünlü uyumuna bağlı olarak *mı, mi, mu, mü* şeklinde olan edat aslında ektir. *-mu* edatından gelen soru eki Eski Türkçede *-mu, -mü* şeklinde yalnız yuvarlak vokalli idi ve uyuma bağlı değildi. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde daima düz ünlülü olarak *-mı, -mi* şeklindedir. (Ergin, 2009: 243) Soru eki geldiği kelimeden ayrı yazılırken kendisinden sonra gelen eklerle de bitişik yazılır.

bozan bu ʿasker kāfirleri bildüñ *mi* kim ey ḫan (3), az degil *mi* size Ḳarım yurdı bol itmek gerek (93), saña yitmez *mi* melekler ʿasker iy Devlet Geray (109), bu ẓulümden ḫaberüñ var *mı* şehā (620), ḳorḳma *mısın* Ḥaḳ ʿaẕābından şehā (658), ḫaberüñ var *mı* bu işlerden şehā (668), ki yoḳsa ḥaşre neşre maḥşere inkārıñız *mı* var (814), bu da *mı* pādişāh dirler saña hep ḫalḳ-ı İslāmbol (904), ḫaberüñ var *mı* cihān yandı şehā (1132) laʿnete rāżı *mısın* iy mürteşī (1186)

içre: Eski Türkçe döneminde de var olan *+ra, +re* ekinden türemiştir. Edat mekan zarfı görevi görür.

baḥr-ı tevḥīd *içre* gerçi cümle ervāḥ oldı lā (3950), girse ṭamu *içre* bir göz göz aña cennet yiter (4005), deryā-yı tevḥīd *içre* ʿārifler gezer balıḳ gibi (4078), ki zīrā baḥr-ı tevḥīd *içre* müstaġraḳ iki ʿālem (4386), dü-kevn ol noḳṭa *içre* gizli iy dost (4605), nuṭfe *içre* gizlenen insānı gör (4671)

2.3.5.1.2. Yönelme Hâl Eki İle Kullanılanlar

-a degin / digin < degi+n < tegi+n < teg-i: ḳızıl Elma'ya *degin* sür atuñ iy Devlet Geray (96)

-A dek / dik < te-k < ti-k < ti-g: boġaz'uñ ṭaşı Ḳazaḳ Kefe'*ye dek* (587), bu dünyā köprüsinüñ intihāsı ḳabr*e dek* ancaḳ (971), bu Ḳorḳut ne pulı sikkesi yürür ḥaşr*e dek* belki (1046), tevbe itmeyen caḥīm*e dek* gider (1203), elli ḳırḳ seksana *dek* yaş yaşadıñ (1468), virmedi üç gün*e dek* ġamdan cevāb (1534)

-A ḳarşu / ḳarşı < ḳarş-u < ḳar-ı-ş-u: siz*e ḳarşu* ḳoyamaz fīlse cihān (1247), zehī pervāne ʿāşıḳlar döner maʿşūḳın*a ḳarşu* (5874), cemālüñ şemʿin*e ḳarşu* ʿaceb pervāneyem iy dost (6104), saña müştāḳam iy dil-ber cemālüñ şevḳiñ*e ḳarşu* (6107), cihān fīl olsa ehl-i ḥaḳḳ*a ḳarşu* ḳoyamaz iy ḫan (7804)

2.3.5.1.3. Ayrılma Hâl Eki İle Kullanılanlar

dan soñra < soñgra: ḥaḳ tecellīsi fenā*dan ṣoñra*dur (4102)

-dAn ġayrı < ġay+ri: ki Ḥaḳ'*dan ġayrı* ḳātil yoḳ durur dir ḫalḳ-ı İslāmbol (913), ki Ḥaḳ'*dan ġayrıdan* ümīd kesenler (2331), eḥad*dan ġayrı* ḳalmaya tecellī (3864), bu ʿaşḳuñ gözi Ḥaḳ'*dan ġayrı* yüz görmez neye baḳsa (4363), hū'*dan ġayrı* unut gel ẕākir olma *ġayrı* esmāya (5419), ki Ḥaḳ'*dan ġayrı*dan yüzüm çevürdüm (5754)

-dan beri: alal*dan beri* rişvet Āl-i ʿOs̱mān (2128), biñ sene*den beri* ḳalḳdı maḥkeme (2151), ḥalḳ olal*dan beri* bu devr-i zemān (4308), fikr *ide* ḳırḳ elli yıl*dan beri*sin (7116)

+dan özge: ḳırım'uñ Ḥaḳ'*dan özge* kimsesi yoḳ iy Tunus ḫalḳı (513), ḥaḳ'*dan özge* ġayra muḥtāç olmadı (1812), ḳanda baḳsa Ḥaḳ'*dan özge* gözlemez (3745)

2.3.6. Bağlaç

"Eş görevde veya eş değerde birbiriyle ilgili kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri bağlayan ve bunların birbirleriyle bazen anlam bakımından bazen de şekil bakımından bağlantı kuran anlamlı ve görevli dil birliklerine bağlaç denir." (Yavuz, 2013: 41) Türkçede bağlaçların olmadığı bağlaçların Türkçeye sonradan girdiği düşüncesi Türkçe üzerine çalışma yapan birçok dilbilimci tarafından dile getirildiği gibi bağlaçların sadece yabancı kökenli olduğu görüşüne karşı çıkan dil bilimciler de vardır. Serdar Yavuz, dilbilimcilerin bağlaçlarla ilgili bu görüşlerini *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bağlaçlar* (Yavuz, 2011- Yavuz, 2013) adlı çalışmalarında detaylıca incelemiştir. Muharrem Ergin "Türkçede aslında bağlama edatı yoktu. Bağlama edatları Türkçede sonradan ve yabancı dillerin tesiriyle ortaya çıkmıştır. Onun için Türkçede kullanılan bağlama edatlarının büyük bir kısmı yabancı asıllıdır. Türkçede olanlar da bazı isim ve fiil şekillerinin sonradan edatlaşması ile ortaya çıkmıştır." (Ergin, 2009: 352) demektedir. Zeynep Korkmaz "Türk Dili temel yapısı bakımından bağlaçlara pek elverişli olan bir dil değildir. Bağlaç gerektiren birçok kelime ve cümle parçaları o kelimelerin art arda sıralanması, kelimeler arasındaki duraklamalar yahut sıfat-fiil, zarf, sıfat ve edat grupları gibi gramer şekillerinden yararlanarak karşılanabilmektedir." (Korkmaz, 1969: 390) demektedir. K. Grönbech ise "Aslında bağlar, Türkçeye yabancıdırlar; öyle görünüyor ki bunlar, izahı güç, çok az istisna ile kısmen olduğu gibi alınan yabancı kelimeler, kısmen de yerli dil malzemesi vasıtasıyla yabancı cümle kuruluşuna bakarak yapılan teşkillerle yabancı dillerin tesiri altında meydana gelmişlerdir. Bundan dolayı, bunlar, Kitabe Türkçesi ile muhafazakâr Kuzey ağızlarında hiç bulunmazlar." (Grönbech, 2011: 44) demektedir. Türkçede bağlaçların sayısının artması Karahanlı Türkçesi ve Harezm Türkçesi döneminde yaygınlaşmıştır. Serdar Yavuz, "Bağlaç sözcük türünün gelişimini tamamen yabancı dillerin tesirine bağlı kılmak Türk diline haksızlık etmek olacaktır. Çünkü Türkçenin gelişmiş ve işlenmiş bir dil olması bunu gerekli kılmakta." diyerek bağlaçların Türkçedeki varlığına vurguda bulunmaktadır. (Yavuz, 2013: 46) Eserde tespit edilen bağlaç türleri şunlardır:

2.3.6.1. Anlamlarına Göre Bağlaçlar

2.3.6.1.1. Şart Bildiren Bağlaçlar

eger: Türkçeye Farsçadan giren önemli bir cümle başı bağlacıdır. Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanım fonetik farklılığının en fazla olduğu bağlaçtır. (Yavuz, 2013: 169)

eger fetvāyile taḳvā ile muḥkem ḫiẕmet eylerseñ (10), *eger* aḳın murād itseñ Ḥaḳḳ'a ṣığın da git ey ḫan (16), *eger* yir ḳaraḳolsa ḥaḳ ögüt viren sen anı ṭut (23), kılıcım üzre ḳılıç olmasın dirseñ *eger* ḫanım (52), *eger* kāfirlere ġālib olam dirseñ ebed iy ḫan (55)

ammā: Arapça kökenli olup cümleleri birbirine bağlar.

bu naṣīḥatlerimi *ammā* ḳabūl itmez iseñ (113), sözümi ammā ṭutarsañ diyeyüm (671)

daḫı: ḳāḍiye'l-ḥācāt'a var daḫı niyāz (6833)

2.3.6.1.2. Sıralama Bildiren Bağlaçlar

ile: Bazı dilbilimcilere göre *ile* bağlacı *birle* ve *ile* son çekim edatları ile ilgili olup vasıta, beraberlik ve topluluk ilgisi kurar. Ayrıca *+la, +le* eki eski metinlerden bu yana bazı zaman isimleri ile birleşerek *+n* eki ile yapılmış zaman zarfları gibi zaman zarfları yapar. (Korkmaz, 2011: 31) *ile* bağlacı sıralama bağlacı olarak kullanılıp kelimeleri birbirine bağlar.

Eserde ile bağlacının yazımında bir birlik bulunmamaktadır. *İle* bağlacı eserde bazı örneklerde kendinden önceki ve sonraki kelimeden ayrı yazılırken bazı örneklerde de kendinden önceki kelimeyle bitişik yazılmaktadır. *İle* bağlacı kelimeyle bitişik yazılırken bazı kelimelerde *i* ünlüsü düşmeden kelimeyle birleşmekte bazı örneklerde ise *i* ünlüsü düşerek birleşmektedir. Ayrıca bu birleşme esnasında çok az örnekte araya

y yardımcı ünsüzünü almaktadır. Eserde aynı kelimelerin bazen bitişik bazen ayrı yazılması bu konuda bir birlik olmadığını göstermektedir

Süleymān *ile* İskender'e (6051)
ġāzīler *ile* melekdi (82)
ẓālim *ile* kāfir (120)
ġāzīler *ile* şehīd (415)
Nemrūd *ile* Şeddād (761)
ḳanāʿat *ile* ṣabrı (1389)
şarḳ*ıla* ġarbı (97)
Firʿavn*ile* Hāmān (69)
māl*ile* manṣıb (160)
ḥelāl*ile* ḥarām (195)
ins*ile* cine (312)
Süleymān*ile* İskender (6483)

ile bağlacı çok az örnekte kelime ile bitişik yazılırken araya *y* yardımcı sesini almıştır.

cefā*yile* ṣafā (256)
zinā*yile* livāṭa (456)
Mūsā*yil*e ʿĪsā (6234)
fetvā*yile* taḳvāya (6903)

ve: Arapça kökenli bir bağlaç olup hem kelimeleri hem cümleleri birbirine bağlar

ki senden ġayrı yoḳ rızḳ virici āmennā ve ṣaddaḳnā (1409), begim sen ben degil sende ve bende bu alup viren (2889), ne açlıḳ var bu ʿālemde *ve* ne ṭoḳ (5175)

ammā: Arapça kökenli olup cümleleri birbirine bağlar.

ṣaḳınuñ mürtedden *ammā* ḳıl ḥaẕer iy mirzeler (386)

2.3.6.1.3. Kuvvetlendirme Bildiren Bağlaçlar

bile: Türkçe Sözlük bile bağlacını *da, de, dahi* anlamlarıyla vermiştir. (TS. 2011: 335)

kimüñle Ḥaḳ *bile* olsa ne ġam ayruḳ aña iy ḫan (56), ḥaḳ senüñle *bile* yarın ḥaşr ide ben miskīni (79), dīn-i İslām'a *bile* devletsin iy Devlet Geray (80), ẓulmi dile *bile* alma bir nuḥūset söz durur (119), ḥelālini *bile* sürer ḥarām anuñ iy ġāzīler (195), ya cihān dīv olsa güçden daḫı güç (1288), gözlü ṭamuda *bile* sürer ṣafā (1880)

da, de: Hem kelimeleri hem cümleleri birbirine bağlar. Türkiye Türkçesinde en çok kullanılan bağlaçtır.

biribirine muḥtāç itme kāfir olsa *da* ḥattā (1419), ẓāhirā yoḫsulsa *da* ʿanḳādur ol (1697) mālı çoḳsa *da* faḳīr ola ḫabīṯ (3357), ecel virmedi aña *da* emānı (3407), deñiz eksilmez şu alursañ *da* çoḳ (3429), bāri çoḳ alma alursañ *da* deyin (3451), uçsa *da* inanma nā-kes zāhide (3473), baḫīl olan ġanīse *de* faḳīrdür (3514)

daḫı: Kelime gruplarının ve şart cümlelerinin sonlarına gelen bir kuvvetlendirme edatıdır. Bu edat *tak* fiilinin zarf-fiil şeklidir. Bu edatta hem *da, de* hem *bile* anlamı vardır. Ancak *bile* anlamı *da, de*'ye göre daha baskındır. Eski Türkçede *ṭakı* şeklinde olan edat Eski Anadolu Türkçesinde *dakı, daġı, daḫı* şeklinde olup Osmanlı Türkçesi içerisinde *dahi* şekline girmiştir. (Ergin, 2009: 357-358)

āl-i ʿOṯmān gibi siz *daḫı* ḳanāʿat eylemeñ (103), ḥaḳḳı dimezsem *daḫı* müşkil durur (638), ya cihān dīv olsa güçden *daḫı* güç (1288), gözsüze cennet *daḫı* dār-ı belā (1879), dīn ḳılıcı *daḫı* ʿüryān olma mı (1981), āyīneñ deryā ise ḳaṭreñ *daḫı* deryā ola

ḥattā: Arapça kökenli bir bağlaçtır. Cümleleri birbirine bağlama görevinde kullanılır.

içem biñ ṭolu zehri ḳahrı *ḥattā* (5159), ḳapuña aġlayu gelen güle giderdi hep ḥattā (6260),

2.3.6.1.4. Sebep Bildiren Bağlaçlar

çünki: İkisi de Farsça olan*çün ve kı*'nin bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

süleymān'ım ġınāda *çünki* Rezzāḳ'ımsın iy Mevlā (1391), *çünki* Rezzāḳ'uñ senüñ ġayyūr'dur (1662), *çünki* Rezzāḳ'ımsın iy cömerd benim (1938), *çünki* sen sulṭānı buldum yā Raḥīm (1939), ki sen Ġayyūr'a göñlüm *çünki* düşdi (5162), nūr-ı ẕātıñ *çünki* şeyḫimden göründi gözüme (6204)

zīrā: Arapça kökenli bir bağlaçtır. Türkiye Türkçesinde sıkça kullanılır.
ki *zīrā* Ḥaḳ Teʿāla'llāh ġurūra yardım itmez hīç (8), ki *zīrā* ẓālimiñ ne dīni var ḥāşā ne īmānı (34), ki *zīrā* yaradan bir mūr u mār olsun gerek iy ḫan (47), ki zīrā ʿaşḳıla kāmil olursın (5225), ʿāşıḳuñ zīrā vücūdı cennete biñ ṭaʿn ider (5606), ki zīrā kümmelīne yoḳ nihāyet (6594,) Ki zīrā yoḳdur insānuñ elinde ẕerrece ḳudret (7043)

2.3.6.1.5. İstisna Bildiren Bağlaçlar

meger: Bu bağlaç farkında olunmayan bir durum için kullanılan bir söz olup Türkiye Türkçesi ağızlarında, bölgesel farklılıklardan kaynaklanan kullanım çeşitliliği fazladır. (Yavuz, 2013: 281)

meger aṣḥāb içinde biri maġrūr oldı ʿaskerle (13),

Meger bağlacı eserde tek bir yerde *miger* şeklinde kullanılmıştır.

elli aḳçe ḳāḍī bir şāhı *miger* (2233)

meger kim: Cümleleri birbirine bağlayan bu bağlaç her ikisi de Farsça olan *meger* ve *ki* sözcüklerinin bir arada kullanılmasıyla oluşmuştur.

beşerdür mekteb-i Ḥaḳḳ'uñ *meger kim* ders iden Aḥmed (5640), *meger kim* Ḥaḳ yolında ḳorḳmaya ḫalḳdan bir eşyādan (7259)

2.3.6.1.6. Açıklama Bildiren Bağlaçlar

ammā: Arapça kökenli olup cümleleri birbirine bağlar.

ẓālim üzre ġālib *ammā* kāfir iy Devlet Geray (117), ḥelālüñ ne nişānı az gelür çoḳ yinilür *ammā* (198), cehennem ṭopṭolu *ammā* tütün ot iy Kefe ḫalḳı (321), ḳırḳ neferden kāfir *ammā* ḳorḳdı hep iy mirzeler (364), gezersin gerçi ṣaġ *ammā* bugün varsın yarın yoḳsın (823), bāṭılı diñlersin *ammā* diseler (1089), ḥaḳ sever ammā çoḳ isteyen ḳulın (1651),

belki: Arapça *bel* ve Farsça *ki* sözcüklerinin bir arada kullanılmasıyla oluşmuştur. Cümle başı bağlacı olup başında bulunduğu cümleyi önceki cümleye bağlar. (Yavuz, 2013: 99)

yıḳdıġuñ göñül Ḫıżır'dur *belki* iy ḫan ḳulları (459), ḳırım ḳuvvetlidür maʿnīde *belki* de Cezāyir'den (516), *belki* irmez yarına ölür ḫabīṯ (3277), evliyādur *belki* aldıġuñ ḳonuḳ (3354), *belki* bir ẕerre degil kevn ü mekān (3757), ider ʿaşḳuñile daʿvāna ādem *belki* de iblīs (4366), bire *belki* niçe biñ minnet ider (4556)

elbette: Cümleleri birbirine bağlama görevinde kullanılan bu bağlaç Arapça kökenlidir. Onaylama, pekiştime anlamları içerir.

uzaḳ yola gidene çoḳ gerek *elbette* her azıḳ (173), ne ḳadar çoḳ olsa maġrūr ʿasker *elbette* şınar (399), muḥanneṣ içine girse bahādır olur elbette (488), ẓālime *elbette* ġālibdür ʿadū (677), ʿādile elbette maġlūbdur ʿadū (677), ki zīrā destiye deryā şıġışmaz ṭaşar elbette (1006)

gerçi: Cümleleri birbirine bağlayan bu bağlaç Farsça kökenlidir.

kāfir idi *gerçi* ʿādil añılur Nūşirrevān (131), ipek ḳurdı sebeb *gerçi* ḥarīre iy Ḳırım ḫalḳı (278), benem bir ḳaṭre *gerçi* baḥre maẓhar (4507), bu dil bir pāre etdür *gerçi* ammā (4966), hū ṭolmış ʿāleme *gerçi* görünmez ġayret-i ġayra (5427), küfr ü īmān *gerçi* Ḥaḳḳ'uñ varlığı (5829), ẓāhirim bir ḳaṭre *gerçi* bāṭınım deryā-yı Ḥaḳ (5959)

gūyā / gūyā ki: Farsça kökenli bir bağlaçtır. Cümleleri birbirine bağlamak için cümle başında ve cümle sonunda kullanılır.

şu deñlü olasın ʿanḳā Süleymān olasın *gūyā* (1382), *gūyā* aġaçlar ḥulle geymiş ḥūrīlerdür baḳsaña (4038), tecellīler ider benden baña *gūyā ki* Mūsā'ya (5660), şu deñlü aġniyā ḳıl kim Süleymān eylegil *gūyā* (6044)

ola kim: *ol-* fiilinin istek kipi teklik 3. şahıs çekimi ile çekimlenmiş hâlinin Farsça *ki* ile kullanılmasıyla oluşmuştur. Olabilir, belki anlamlarında kullanılmaktadır. (Yavuz, 2013: 315)

ʿaşḳ-ı İlāhīye düşen bir ʿilme ʿālim *ola kim* / cebrāʾil anı añlamaz ne ibtidā ne intihā (4448)

meger: Her işlek yola giden ḳulaġızsız gitse de şaşmaz / *meger* aʿmā ola yolbulmaya iy ādemoġlanı (976), bu Ḳorḳut ne yolı yā Rab irişdi enfüse ḥükmi / ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a ṣādıḳdur *meger* iy ādemoġlanı (1022), ḳaredeñiz'e Ḳazaḳ gelmek muḥāl / ḳuş olup uça *meger* ol ḫod muḥāl (1112), dip ḳapu bir oldı yā Rab nidelüm / ṭaġlara *meger* baş alup gidelüm (3139), el faḳīr olmaz *meger* elsiz ola / göz faḳīr olmaz meger gözsiz ola (3233)

şöyle ki: Cümleleri birbirine bağlama görevinde kullanılan bir bağlaçtır. Türkçe *şöyle* sözcüğü ile Farsça *ki* bağlacının birlikte kullanılmasıyla oluşmuştur.

Zīrā anları görmek ve meclislerinde oturmaḳ ve anlar ile ḳarışmaḳ ġāyet ʿaẕīm āfetdür ṣaḳınmaḳ gerekdür; ammā *şöyle ki* (2550-2551 arası nesir)

tā kim: Cümle başı bağlacı olup kendisinden önceki cümleyi başına geldiği cümleye bağlar.

ilāhī ḳullaruñ ḥaḳḳa'l-yaḳīne vāṣıl it *tā kim* / Senüñ Rezzāḳlıġıñ bilüp ḥarāmdan ot gibi ḳaça (1417), didi dāʾim göñül yap yıḳma *tā kim* olasın ḫandān (6322)

2.3.6.1.7. Atıf Vavı

Atıf vavı kelimeleri ve cümleleri birbirine bağlar. Arapça asıllı olan atıf vavı Arapçada yalnız *ve* olarak okunur. Osmanlı Türkçesinde ise ünlüyle biten kelimelerden sonra *ve, vü,* ünsüzle biten kelimelerden sonra *u, ü* olarak okunur. Ancak bu şekil okunuş şiir diline has olup heceleri kalıplara uydurmakla ilgilidir. Nesir türünde sadece *ve* olarak okunur. (Tulum, 2010: 423) Eserde atıf vavı *ve, vü, u,* ü kullanımın yanı sıra *ı, i* şeklinde de gösterilmişitr.

u, ü, vü: Atıf vavı ötreden sonra bir vav harfi konularak *ve, vü, u* şeklinde gösterilmiştir.

nice nice ḳıraluñ taḫt *u* tācın yaḳasın ey ḫan (10), ki zīrā yaradan bir mūr *u* mār olsun gerek iy ḫan (47), nedendür açlıġ *u* ṭoḳluḳ ṣusuzlıḳ iy Ḳırım ḫalḳı (249), on biñ on beş biñ ṣaḥābe şarḳ *u* ġarbı ḳapladı (371), ṭuz *u* etmek ḥaḳḳını gözet yolıña gelmesin (436), ebū Bekr *ü* ʿÖmer ʿOs̱mān ʿAlī ṣıdḳıle meşhūrdı (546), dü-cihān emn *ü* emānda olalum (549), niʿmet-i dünyā *vü* ʿuḳbā göz durur (1863), enbiyā *vü* evliyā ḫaşm anlara (2026), ṣafā *vü* leẕẕeti uyḫuya beñzer (2107)

Osmanlı Türkçesinde atıf vavı *ve, vü, u, ü* ile gösterilirken eserde çok sayıda örnekte *ı, i* (esre ile veya *ı, i* sesinden önceki harfin altına çeker+y konularak) ile gösterilmiştir.

firʿavn ı Hāmān (760)
Ḳurʾān ı ḥadīs̱ (1624)
şeddād ı Nemrūd (760)
rızḳ ı māl (1772)
ḫışm ı belā (798)
şems i ḳamer (270)

māl ı ḫazīneñ (824)
fısḳ ı ʿişyān (960)
az ı çoḳ (1114)
ṣabr ı şükr (1418)
nefs i şeyṭān (882)
dīn i īmān (751)
mevt i iḥyā (1962)
şeyḫ i ṣofi (1183)

2.3.6.2. İşlevlerine Göre Bağlaçlar

2.3.6.2.1. Kelimeleri Bağlayan Bağlaçlar

gāhī…gāh: Farsça kökenlidir. Anlam olarak bazen, kimi zaman anlamlarını taşır. Bağladığı cümleler arasında zamanda nöbetleşe ilişkisi kurar. İkiden fazla tekrarlanarak da kullanılabilir. Kullanışı gittikçe seyrekleşmiştir. (Korkmaz, 2007b: 1121)

gāhī Ādem *gāh* olur Ḥavvā menem (4925)

gerek…gerek: Eski Türkçeden beri kullanılır. Yapı olarak *kerge-* fiilinden türemiştir. (kerge- > ker-ge-k > gerek) Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlar. (Korkmaz, 2007b: 1110)

gerek dünyāda *gerek* āḫiretde bol gerek azıḳ (178)

hem…hem: Farsça kökenlidir. Aynı görevdeki ögeleri ya eşitlik ve birlikte olma yahut da karşıtlık işlevi ile birbirine bağlar. İkinci hem genellikle bir de bağlacı olarak anlamı güçlendirir. (Korkmaz, 2007b: 1110)

hem deñizden *hem* ḳaradan it sefer (600), *hem* buña *hem* eyle Baġdād'a sefer (1135), *hem* deñizden *hem* ḳaradan Lih'e seferdür ʿilāç (2747)

Eserde geçen aşağıdaki örneklerde *hem* bağlacı *hem…hem* bağlacı fonksiyonunda kullanılmış olmakla birlikte ilk *hem* bağlacı kullanılmamıştır.

naṣīḥat ṭutmayan dünyāda *hem* ʿuḳbāda oldı ḫor (29), ilāhī ḳullaruñ dünyāda *hem* ʿuḳbāda aç itme (1410), yite hammāmına *hem* etmegine (1464), vir ḳanāʿatle tevekkül *hem* ġınā (4558), olsa bir ḥākim ḥalīm u *hem* selīm (7378)

Eserde geçen aşağıdaki örneklerde *hem* bağlacı *hem…hem* bağlacı yerinde kullanılmış olmakla birlikte ikinci *hem* bağlacı kullanılmamıştır.

hem üstādıma pīrime naẕar ḳıl (2629), nefsini *hem* rūḥını ṣulḥ eylegil kīn ehlinüñ (4565)

ne…ne: Zamir kökenli bağlaçlardandır.

ne dīn ü *ne* diyānet vardı *ne* meẕhep iy ġāzīler (185)

ya…ya: Bu bağlaç bağladığı ögelerin başına gelip iki ögeden birini diğerine tercih etme, iki ögeyi birbiriyle karşılaştırma görevi üstlenir. (Korkmaz, 2007b: 1113)

didiñiz cenk iderken *ya* şehīd *ya* ġāzī ḳıl yā Rab (146), *ya* ḳaḥṭlıḳ ile *ya* ṭāʿūn ile (1309), gönül yıḳma yıḳılursın *ya* dünyāda *ya* ʿuḳbāda (7224)

Aşağıdaki örneklerde *ya* bağlacı *ya…ya* bağlacı yerinde kullanılmış olup ilk *ya* bağlacı kullanılmamıştır.

şehīd ya ġāzī olmaġa irenler (2373)

kimi…kimi: Kim soru zamirinin üçüncü şahıs iyelik eki ile genişletilmiş şeklidir. *kimi…kimi* bağlacı yerine göre hem bir belirsiz zamir hem de bir zaman zarfı olarak kullanılır. Bu iki kullanım ile de aynı zaman da nöbetleşme işlevi yüklenmiş bir bağlaçtır. (Korkmaz, 2007b: 1121)

kimi velī kimi deli kāfir *kimi* puta ṭapar (6433)

ve: Arapça kökenli bir bağlaç olup hem kelimeleri hem cümleleri birbirine bağlar.

begim sen ben degil sende ve bende bu alup viren (2889)

2.3.6.2.2. Cümleleri Bağlayan Bağlaçlar

ammā: Arapça kökenli olup cümleleri birbirine bağlar.

ṣaḳınuñ mürtedden *ammā* ḳıl ḥaẕer iy mirzeler (386), gezersin gerçi ṣaġ *ammā* bugün varsın yarın yoḳsın (823), didi ben sendeyem *ammā* ṣorarsın oldun āvāre (5881),

didi zāhid ola *ammā* baḫīl ola ḳatı nā-dān (6317), dostların ḫoş ṭutmaz *ammā* bilmezem hīç ne sebeb (7157)

ancaḳ: Türkçe kökenli olup Türkçede yaygın olarak kullanılan cümle başı edatıdır. *ança+oḳ* yapılarının birleşiminden bir araya gelmiştir. (Hacıeminoğlu, 1992: 119) Bağlaç; fakat, sadece, yalnız, nihayet anlamlarında kullanılır.

bu güzel bir ṭoġmadı *ancaḳ* budur (5696)

gerçi: Cümleleri birbirine bağlayan bu bağlaç Farsça kökenlidir. Kendisinden sonra ama, fakat vb. bir bağlama edatıyla başlayan bir cümle gelir.

kāfir idi *gerçi* ʿādil añılur Nūşirrevān (131), niçe mescid var İslāmbol'da *gerçi* yoḳ cemāʿati (954), ne ekseñ ol biter *gerçi* ḥarāma ṭamudur tarla (1377), naṣīḥat eylerem *gerçi* bu ḫalḳa ʿāṣī öz nefsim (2255), ẓulme ḥāṣā yoḳ rıżāñız *gerçi* ẓālimler ider (2788), beşer bir ẕerredür *gerçi* yüzinde biñ güneş pinhān (2883), ẓāhirim bir ḳaṭre *gerçi* bāṭınım deryā-yı Ḥaḳ (5959)

illā ki: Cümleleri birbirine bağlayan bu bağlaç Arapça kökenli olup Harezm, Çağatay, Kıpçak ve Batı Türkçelerinde kullanılmıştır. Bağladığı cümlelerin anlamları arasında karşılaştırma yapar. (Hacıeminoğlu, 1992: 160)

gelmedüm *illā ki* geldüm ben bu dīn iḥyāsına (3532)

ki: Farsça kökenli olup Türkçenin Kıpçak, Çağatay ve Batı Türkçesi sahalarında yardımcı cümleyi asıl cümleye bağlama göreviyle kullanılmıştır. Bu bağlama esnasında sebep, sonuç, açıklama, belirtme ve kuvvetlendirme bakımından ilgi kurar. (Hacıeminoğlu, 1992: 167)

ki kendi bil *ki* zinhār yürüme bir nefis ey ḫan (30), ne dīne ḫiẕmet eylersiz *ki* bilmem iy Kefe ḫalḳı (294), şer işiñ uzat *ki* ḫayra dönsün (1241), neyler o taḫtı *ki* bir sulṭānı yoḳ (1529), ḳurda dimişler *ki* ḥünkārım neden boynuñ yoġun (2672), naẓar ḳıl cümle eşyāya *ki* beñzer ẕātı bir isme (4372)

kim: ne ġāfil ḳalbiñiz var *kim* uyanmaz iy Kefe ḫalḳı (340), cān dime ol cāne *kim* īmānı yoḳ (1528), er odur *kim* vire ol Ḥaḳ'dan ḫaber (3048), ḫiṭābı kendidür *kim* oldı Manṣūr (3834), göz odur *kim* ehl-i ʿibret ola ḳanda yürise (4007)

kimi…kimi: *kimi* fāsıḳ bitdi *kimi* evliyā (4693), yā Rab bu fānī keṣrete *kimi* ḳonar *kimi* göçer (6475)

lākin: Arapça kökenli olup ama, fakat anlamlarını taşır. Türkiye Türkçesi ağızlarında sık kullanılan bir bağlaçtır. Daha çok bir birine zıt iki cümleyi birbirine bağlar. (Yavuz, 2013: 275)

ne ekseñ ol biter *lākin* odun ekseñ yirüñ nīrān (7306)

gāhī…gāh : *gāhī* mevtem *gāh* olur iḥyā menem (4928), *gāhī* biñ oldı bu yüz *gāh* oldı bir (4820), *gāhī* şemsem *gāh* olur bir ẕerreyem (4924)

gerek…gerek: *gerek* göñlüñü giñ ṭut *gerek* dar (5980), *gerek* āh it *gerek* zār (5981), *gerek* iste *gerek* isteme virür ḳısmetüñ Allāh (7039)

hem…hem: *hem* yidirmez *hem* yimez hep ḳor gider (2070), çiftçi *hem* yir *hem* yidürür er gibi (3189), oldı *hem* pek gizli *hem* pek āşikār (4106)

Eserde geçen aşağıdaki örneklerde *hem* bağlacı *hem…hem* bağlacı yerinde kullanılmış olmakla birlikte ilk *hem* bağlacı kullanılmamıştır

delilerden al ḫaber *hem* uṣludan (775), dersiñ alur *hem* virür lā ilāhe illa'llāh (5532), ḥakīmāne yük ur *hem* ḥākimāne (7021)

Eserde geçen aşağıdaki örneklerde *hem* bağlacı *hem…hem* bağlacı fonksiyonunda kullanılmış olmakla birlikte ikinci *hem* bağlacı kullanılmamıştır.

ẓālimüñ *hem* ʿömri az oldı uzundur ʿādilün (122)

meger: Bu bağlaç farkında olunmayan bir durum için kullanılan bir söz olup Türkiye Türkçesi ağızlarında bölgesel farklılıklardan kaynaklanan kullanım çeşitliliği fazladır. (Yavuz, 2013: 281)

ḳuş olup uça *meger* ol ḫod muḥāl (1112), el faḳīr olmaz *meger* elsiz ola (3233), menī bir nuṭfe vaḥy olmaz *meger* ilhām ola Ḥaḳ'dan (5630), nişānın virmedi kimse *meger* cān virdi ʿāşıḳlar (5672), ḳıyāmet günine lā dir *meger* bu ḳavm ider inkār (7145)

Ek aşağıdaki örnekte *meger* yerine dar ünlülü olarak *miger* şeklinde yazılmıştır.

elli aḳçe ḳāḍī bir şāhı *miger* (2233)

ne…ne: Zamir kökenli sıralama bağlacıdır.

ki zīrā ẓālimiñ *ne* dīni var ḥāşā *ne* īmānı (34), *ne* Görel ḳalsın *ne* Masḳov feṯḥ it iy Devlet Geray (103), saña ince naẓar eyle *ne* maʿdensin *ne* cevhersin (241), *ne* yire ṣıġdı *ne* göge *ne* ʿarşa ṣıġdı *ne* ferşe (263), *ne* gelür *ne* gider Ḥaḳ *ne* iner *ne* ḫod çıḳar Allāh (265), *ne* ismi ḳaldı *ne* resmi añılmaz iy Kefe ḫalḳı (331)

tā kim: Cümle başı bağlacı olup kendisinden önceki cümleyi başına geldiği cümleye bağlar.

didi dāʾim göñül yap yıḳma *tā kim* olasın ḫandān (6322)

ve: Arapça kökenli bir bağlaç olup hem kelimeleri hem cümleleri birbirine bağlar.

ki senden ġayrı yoḳ rızḳ virici āmennā ve ṣaddaḳnā (1409), ne açlıḳ var bu ʿālemde *ve* ne ṭoḳ (5175)

ya…ya: Bu bağlaç bağladığı ögelerin başına gelip iki ögeden birini diğerine tercih etme, iki ögeyi birbiriyle karşılaştırma görevi üstlenir. (Korkmaz, 2007b:1113)

ya cennetdür mezārı *ya* ṭamudur iy Kefe ḫalḳı (329), *ya* ġarḳ olur *ya* kāfirler alur iy ḫalḳ-ı İslāmbol (876), ḥarāmī ola *ya* āteş yaḳa *ya* ġarḳ ide ṭūfān (6563), biz ṣabāḥa *ya* çıḳaruz *ya* budur kim çıḳmazuz (7307)

Aşağıdaki örneklerde *ya* bağlacı *ya…ya* bağlacı yerinde kullanılmış olup ilk *ya* bağlacı kullanılmamıştır.

şerʿe uy ya sen bilürsin diseler (2226), ṭuzlı yā ṭuzsız olursın aç gözi (5976), neferi żabṭ idiñiz ya başıñız (7927)

Aşağıdaki örnekte *ya…ya* bağlacı bağladığı kelimenin önüne gelmemiş olup bağladığı kelimeden sonra gelmiştir.

velīdür *ya* deli *ya* aṣlı var iy ḫalḳ-ı İslāmbol (939)

2.3.7. Ünlem

Türkçe Sözlük, ünlemi "Türlü duyguları anlatan veya bir doğa sesini yansıtan kelime, nida" (TS, 2011: 2446) olarak tanımlamaktadır. Ünlemler cümlenin başında ortasında ve sonunda yer alabilmekle birlikte genelde cümle sonunda yer alırlar.

ʿaceb: ʿ*aceb* ẓālim kime dirler Kitābu'llāh'a uymaz hīç (35)

ʿ*aceb* midür bize ḫışm ı belā Ḥaḳ'dan ola nāzil (798)

āferīn: *āferīn* ol pādişāha nuṭfeʾi insān ider (3969)

baḳup insāna Ḫallāḳ'ına taḥsīn *āferīn* ḳıl çoḳ (6293)

āh: naṣīḥat almayanıñ ʿömrin *āh*ile geçer ey ḫan (26)

ne ḳorḳar ḳaldı Ḥaḳ'dan ne utanır enbiyādan *āh* (7795)

allāhu ekber: cemāl-i şekl-i insānı gören *Allāhu ekber* dir (6291)

be ṭur: *be ṭur* vardım dimez mevt hīç gelince (2596)

behey: yüzidür Kāʿbe hem miḥrāb ṭavāfa gel *behey* bī-cān (4260)

dirīġā: iy *dirīġā* hem oḳur ṭutmazsıñuz (1262)

ne ġaflet bu *dirīġā* gözümiz ḳabr ehlini görmez (7060)

elā: elā iy Ḥażret-i Ḥaḳ'dan tecellī isteyen insān (4241)

ey: sekiz cennātı mülk itse size Ḥaḳ çoḳ degil *ey* ḫan (2)

ḫaṭā itdüñ niçün böyle sözler didiñ didi *ey* ḫan (14)

eyā: muḥīṭ-i küll-i şeydür noḳṭa-i çeşmüñ *eyā* insān (2887)
ne genc ü ne ḫazīnesin ne nusḫasın *eyā* insān (2916)

hā: cennet yolında hep baḫīl yimez yidirmez *hā* yıġar (6487)
āḫiret evine *hā* ḫalḳ ṭaşınur leyl ü nehār (7292)

meded: yā İlāhī saña ṣıġındım *meded* (1516)

iy: ki zīrā dil durur ṣırr-ı İlāhī *iy* Tunus ḫalḳı (536)
İy ʿazīzler ḥaḳḳı yaʿnī diñ direm (1262)

vay: oḳuyup ṭuymayanuñ *vay* ḥāline (1999)
rişvet ehlinüñ yarın *vay* ḥāline (1999)

yā: bu Ḳorḳut ne şecer *yā* Rab anuñ dalları şāh oldı (1014)
yā Rab bu dil et pāresin bülbül iden ne gül ola (4291)

zehī / zihī: *zihī* ẕevḳ u ṣafā iy dost bu zehrüñ datdı balını (5873)
zehī pervāne ʿāşıḳlar döner maʿşūḳına ḳarşu (5874)

zinhār: bugün göz ol bugün gör Ḥaḳḳ'ı *zinhār* (6619)
diñleme *zinhār* ṣaḳın ḫoş-āmedī (6811)

Eserde en sık kullanılan ünlem *iy* ünlemidir. *iy* ünlemi eserin genelinde *iy* olarak kullanılmışken eserde sadece iki yerde *ey* şeklinde kullanılmıştır. Eserde tespit edilen *iy* ünlemi ile ilgili örneklerden bazıları şunlardır:

iy ḫan (44), *iy* ḫanım (45), *iy* Devlet Geray (73), *iy* Cānbeg Geray (143), *iy* ġāzīler (144), *iy* ādemoġlanı (160), *iy* faḳīr (191), *iy* ġanī (192), *iy* Ḳırım ḫalḳı (211), *iy* Kefe ḫalḳı (280), *iy* mirzeler (347), *iy* ḫan ḳulları (416), *iy* yār (457), *iy* Tunus ḫalḳı (508), *iy* Cezāyirli (509), *iy* ḳoca (573), *iy* sulṭān-ı ʿālem (639), *iy* şerīf (648), *iy* ulu

(649), *iy* Ḫan Murād (736), *iy* dede (751), *iy* ḫalḳ-ı İslāmbol (795), *iy* Āl-i ʿOṯmānoġlı (926), *iy* Sulṭān Murād (1072), *iy* ḫalīlim (1087), *iy* Murād (1091), *iy* mürteşī (1186), *iy* Muḥammed ümmeti (1227), *iy* ehl-i dīn (1229), *iy* ʿazīzler (1242), *iy* Ḥaḳ ṭālibleri (1332), *iy* dānā (1380), *iy* Mevlā (1391), *iy* peder (1431), *iy* kişi (1440), *iy* nāṣ (1467), *iy* bed-fiʿāl (1490), *iy* çaḳal (1490), *iy* cān (1527), *iy* mürīd (1614) *iy* Deccāl eşeği (1681), *iy* ṭaġ eşeği (1681), *iy* ġulām (1695), *iy* Pādişāh (1919), *iy* Ḫudā (1921), *iy* nefsine uyan (1986), *iy* emīr (2038), *iy* ḫabīṯ (2079), *iy* nāmudār (2210), *iy* ḳalbi ṭaş (2267), *iy* feṭā (2279), *iy* dervīş (2418), *iy* muḥtāç (2437), *iy* şāh (6906), *iy* ḫaste (6940), *iy* dil-ber (6943), *iy* maġrūr (6977), *iy* ādemoġlı (6978), *iy* dīvāne (6979), *iy* dost (7019), *iy* ṭālib (7044), *iy* Ḫanımız (7081), *iy* yār (7091), *iy* bī-nevā (7101), *iy* cüvān (7104), *iy* cān (7116), *iy* bürāder (7125), *iy* ġāfil (7143), *iy* cān (7146), *iy* cüvān (7147), *iy* ḳardaş (7174), *iy* sırdaş (7174), *iy* yoldaş (7176)

iy ünlemi aşağıdaki iki örnekte *ey* olarak tespit edilmiştir.
ey ḫan (1), ey ḫanım (20)

2.3.8. Fiil

Bir iş, oluş, kılış, hareket bildiren kelimelere fiil veya eylem denir. Fiiller nitelikleri bakımından kılış fiilleri, oluş fiilleri ve durum fiilleri olmak üzere üçe ayrılırken nesneyi etkileyip etkilememelerine göre geçişli ve geçişsiz fiiller olmak üzere ikiye ayrılırlar. Fiiller ayrıca tek başlarına fiil olup olmama durumlarına göre de asıl fiiller, yardımcı fiiller ve ek fiil olmak üzere üçe ayrılırlar. (Korkmaz, 2007a: 91) Fiillller fiilden isim, fiilden fiil, kip, şahıs, olumsuzluk ekleri gibi çekim eklerini alırlar.

2.3.8.1. Olumsuzluk Eki

Türkçede fiiller kök veya gövdelerine olumsuzluk eki *-ma -me,* getirilerek olumsuz hâle getirilirler. Olumsuzluk eki kelimede şahıs ve kip eklerinden önce gelir.

Her ne kadar fiiller *-ma -me,* olumsuzluk eki ile olumsuz yapılıyorsa da geniş zaman çekiminin olumsuzu *-maz -mez* ile olumsuz hâle getirilir. Nasihatnâmeler tür olarak ögüt veren eserler olduklarından ötürü olumsuz durumlardan sakındırmak amacıyla olumsuz yapılı fiillere eserde çokça kullanılmıştır. Eserde tespit edilen olumsuzlık eki örneklerinden bazıları şunlardır:

di*me* (21), yürü*me* (30), gör*me* (45), yi*me* (58), gir*me* (178), düş*me* (200), söyle*me* (445), it*me* (446), yirin*me* (527), büyüt*me* (626), işle*me* (761), yüri*me* (973), eyle*me* (1135), ol*ma* (1146), uzat*ma* (1170), bak̟*ma* (1172), al*ma* (1174)

2.3.8.2. Şahıs Ekleri

Çekimli fiildeki şahıs ekleri, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın hangi şahıslar tarafından yapıldığını bildiren bir gramer kategorisidir. Dolayısıyla bu ekler, fiildeki oluş ve kılışı bir şekil ve zaman kalıbı içinde şahıslara bağlayan eklerdir. Şekil ve zaman eklerinden sonra gelen şahıs ekleri, kendilerinden sonra yalnız soru ekleri alabilirler. Çekimli bir fiilde konuşan, dinleyen ve kendisinden söz edilen olmak üzere başlıca üç şahıs vardır. (Korkmaz, 2009: 571) Türkçede şahıs ekleri fiillere gelerek fiilde belirtilen eylemin hangi şahıs tarafından gerçekleştirildiğini belirtirler. Türkçede fiil çekimlerine gelen şahıs ekleri *zamir kökenli şahıs ekleri, iyelik kökenli şahıs ekleri ve emir kipi şahıs ekleri* olmak üzere üç gruba ayrılır:

2.3.8.2.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Zamir menşeli olup şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklilik çekimlerinde kullanılan eklerdir.

Tablo 2: Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Teklik	**1. Şahıs:** -am, -em / -ım, -im /	gelmişem (1537), ḳırarım (1106)
	2. Şahıs: -(s)ın, -(s)in, s(un), s(ün)	girmişsin (4249), ḳorsun (2076)
	3. Şahıs: -	-
Çokluk	**1. Şahıs:** -ız	ḳalmışız (6177)
	2. Şahıs: -sız, -siz	gidersiz (230), ḳaçmazsız (349)
	3. Şahıs: -lar, -ler	dimişler (51), ḳomışlar (2510)

Eski Türkiye Türkçesinde teklik 1. şahsı ifade eden eklerden biri de *vAn* ekidir. Zeynep Korkmaz bu ek için "Çoklukla Tonyukuk yazıtıyla Yenisey Yazıtlarında rastlanan ben kişi zamirinin b > v değişimine uğramasından oluşmuş bir türdür. Dil benzeşmesine göre ayrıca ince ve kalın biçimlere girmiştir. Eski Anadolu metinlerinin özellikle ilk devirlere ait olanlarında çok kullanılır. Bu bakımdan Sultan Veled başta gelir. Eldeki metinlere göre bu ek isim (cevher) fiilinin bildirme (ihbar), -r geniş zaman, -a/-e ekleri ile yapılan geniş, şimdiki, gelecek zaman gereklilik -dilek ve -sa/-se şart kiplerinde yer almaktadır" demektedir. (Korkmaz, 2006: 120)

Muharrem Ergin bu ekin Eski Anadolu Türkçesinde birinci şahıs eki olarak kullanıldığını, Eski Türkçeden Batı Türkçesine ekin böyle geçtiğini, ekin kullanımının Eski Anadolu Türkçesinde azaldığını devre sonunda ise büsbütün ortadan kalktığını söyler. (Ergin, 2009: 284) Gürer Gülsevin de bu eki geniş zaman teklik birinci şahıs ekleri arasında gösterir. (Gülsevin, 2007: 92) 17. yüzyıla ait olan Kâdirî Muhyiddîn'in Manzum Nasîhat-nâme'sinde *vAn* ekinin örneklerine rastlanmaktadır: *vAn* eki eserde sadece isim soylu sözcüklere gelmiştir.

niçe ben*ven* diyen şāh şimdi ḫākile yeksān (2056), niçe ben*ven* diyen it ḳabre girdi (2123), ḥaşr ı maḥşer*ven* gehī ʿuḳbā menem (4927), ben ol ṣaḥrā-yı ḳudret*ven* vücūdumda gezer bir nūr (5461), ḳavlim ile müʾmin*ven* fiʿ limde ḍalālet var (5549), ʿāşıḳ degilim ammā daʿvā ile kāẕib*ven* (5550), didi ben*ven* bu ortada niḳābımdur benim insān (5883), dime ben*ven* fülān ibn-i fülāna (6981)

2.3.8.2.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

İyelik kaynaklı olup görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan eklerdir. Bu ekler Eski Türkçede yalnız görülen geçmiş zaman çekiminde kullanılmaktadır. Batı Türkçesinde şart çekiminde de kullanılmışlardır. Teklik birinci şahıs Türkçede başlangıçtan beri *-m* dir. Teklik ikinci şahıs Osmanlı Türkçesi sonlarına kadar *-ñ* şeklindedir. İstanbul Türkçesinde *-n* şekline girmiştir. Teklik üçüncü şahıs eki yoktur. Çokluk birinci şahıs eki Eski Türkçede *-mız, -miz* şeklindedir. Bu ek *-duḳ, -dük* sıfat-fiilinin tesiriyle ortaya çıkan *-ḳ, -k* olup Eski Anadolu Türkçesinde bazen *ḫ* olmuştur. Çokluk ikinci şahıs eki Eski Türkçede *-ñız, -ñiz* olup Eski Anadolu Türkçesinde *-ñuz, -ñüz* şeklinde kullanılmıştır. (Ergin, 2009: 287)

Tablo 3: İyelik kökenli şahıs ekleri

Teklik	**1. Şahıs:** -m	ṣaçdım (114), buldum (5560)
	2. Şahıs: -ñ	didiñ (14), ṣanduñ (458)
	3. Şahıs: -	-
Çokluk	**1. Şahıs:** -ḳ, -k	gezdik (2496), unutduḳ (693)
	2. Şahıs: -ñız, -ñiz, -ñuz, -ñüz	yıḳdıñız (3396), gömdüñüz (2607)
	3. Şahıs: -lar, -ler	ḳazdılar (571), geydiler (703)

2.3.8.2.3. Emir Kipi Şahıs Ekleri

Bu kategoriye de emir ekleri girer. Emirde her şahsın ayrı bir eki vardır. Bu ekler aynı zamanda şahıs da ifade ederler. Şahıs ifade eden bu emir eklerine diğer çekimlerin şahıs eki olamayan fakat şahıs ifade eden üçüncü şahıslardaki şekil ve zaman ekleri de girer. (Ergin, 2009: 288)

Tablo 4: Emir kipi şahıs ekleri

Teklik	**1. Şahıs:** -eyiñ, -ayım, -eyim	vireyin (1745), ideyim (280), olayım (5017)
	2. Şahıs: -ġıl, -gil	olġıl (3731), itdirgil (3598)
	3. Şahıs: -sın, -sin, -sun, -sün	eylesin (347), ṭurulsun (2853)
Çokluk	**1. Şahıs:** -alım, -elim, -alum, -elüm	olalım (1920), bilelüm (6662)
	2. Şahıs: -ñ, -ıñ, -iñ, -uñ, -üñ, -ıñız, -iñiz	yürüñ (389), girüñ (391), dikiñ (7456), alıñız (379), dikiñiz (3610)
	3. Şahıs: -sunlar, -sünler	olsunlar (3939), depmesünler (7183), bulsunlar (5357)

2.3.8.3. Fiil Çekimi

2.3.8.3.1. Haber Kipleri

2.3.8.3.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Genel olarak fiildeki oluş ve kılışın, söylendiği andan yani içinde bulunulan zamandan daha önceki bir zamanda bitmiş, tamamlanmış olduğunu gösteren bir zaman kesimini içine alır. (Korkmaz, 2007b: 584)

Ek, Eski Türkçede *-tı, -ti, -dı, -di şeklindedir.* Eski Anadolu Türkçesinde de varlığını aynı şekilde devam ettirmiştir. Karahanlı Türkçesinde *-dı, -di, -du, -dü,* / -tı, -ti, -tu, -tü şeklinde olup yalnız üçüncü teklik şahıs çekimi *-dı, -di, -tı, -ti* şeklindedir. (Hacıeminoğlu, 2013: 184)

Teklik 1. Şahıs

Eserde görülen geçmiş zaman teklik birinci şahıs eki *-dI+m, -dU+m* şeklinde tespit edilmiştir.

ṣıġındım (5), ṣaçdım (114), eyledim (920), yıḳdım (1180), ṣıġındum (1385), ḳaldım (1664), gördüm (97), oḳudum (4656), buldum (5560), baġladum (7077)

Eserde görülen geçmiş zaman teklik birinci şahıs ekleriyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

kesmedim (2256), geçmedim (6180), gelmedüm (1537), itmedüm (5135)

Teklik 2. Şahıs

Eserde görülen geçmiş zaman teklik ikinci şahıs eki *-dI+n, -dU+n* şeklinde tespit edilmiştir.

yalvardıñ (4), didiñ (14), itdiñ (74), aḳıtdıñ (75), ḳırdıñ (1144), eyledüñ (2), olduñ (78), bozduñ (86), şanduñ (458), ışmarladuñ (588)

Eserde görülen geçmiş zaman teklik ikinci şahıs ekleriyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır

almadıñ (339), itmediñ (6017) uyanmaduñ (621), almaduñ (259), inanmaduñ (4247), añlamaduñ (4484), şıġmaduñ (5014), olmaduñ (6002), yıḳmaduñ (6263), urmaduñ (6270), bulmaduñ (7899)

Teklik 3. Şahıs

gitdi (12), oldı (13), didi (14),virdi (23), buldı (42), geldi (622), yıḳdı (624), ṭutuşdı (625), yapdı (630), doḳundı (632), oldu (610), buldu (768), şundu (3587), gördü (3895)

Eserde görülen geçmiş zaman teklik üçüncü şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

görmedi (208), yimedi (268), ölmedi (362), dimedi (556), irişmedi (967), virmedi, (1534) beslemedi (1663), itmedi (3458)

Çokluk 1. şahıs

Eserde görülen geçmiş zaman çokluk birinci şahıs eki *-dıḳ, -dik, -duḳ, -dük* şeklinde tespit edilmiştir.

çevirdik (651), gezdik (2496), şıġındıḳ (2294), ḳaldıḳ (6889), ṭapdıḳ (7317), şandıḳ (7689), aldandıḳ (7690), bozduḳ (61), ḳoduḳ (6054), olduḳ (685), unutduḳ (693), degişdük (952), çürütdük (960), ışmarladuḳ (2625), gösterdük (4031)

Eserde görülen geçmiş zaman çokluk birinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

idemedük (505), bilmedük (1226), dimedük (7691)

Çokluk 2. şahıs

Eserde görülen geçmiş zaman çokluk ikinci şahıs eki *-dI+ñIz, -dU+ñUz* şeklinde tespit edilmiştir.

didiñiz (146), bildiñiz (212), aldıñız (2149), ḳaldırdıñız (2150), yıḳdıñız (3396), unutduñuz (231), uyduñuz (302), ḳoduñuz (2607), olduñuz (3121), gömdüñüz (2607)

Çokluk 3. şahıs

Eserde görülen geçmiş zaman çokluk üçüncü şahıs eki *-dI+lAr* şeklinde tespit edilmiştir.

oldılar (49), açdılar (560), ḳazdılar (571), geydiler (703), itdiler (732), didiler (1053), unutdılar (2516), ṭaşındılar (2622)

Eserde görülen geçmiş zaman çokluk üçüncü şahıs ekleriyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

ṭapmadılar (1541), almadılar (2105), ṣıġmadılar (3841), idemediler (571), görmediler (4067), itmediler (5847)

2.3.8.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Şekil olarak bildirme, zaman olarak öğrenilen geçmiş zamanı ifade eder. Görülen geçmiş zaman ile öğrenilen geçmiş zaman arasındaki en büyük fark meydana gelen olayı görüp-görmeme, bilip-bilmeme ve duyuma dayanma noktasıdır. (Korkmaz, 2007b: 600) Görülen geçmiş zamanda olay görmeye, bilmeye ve duymaya dayanırken öğrenilen geçmiş zamanda kişi olayı görmemiş ve olay başkasından duyuma dayanmaktadır. Yavuz Kartallıoğlu, ekin bu yüzyıla ait çeviri yazılı metinlerde daima düz ünlülü olduğunu belirtmektedir. (Kartallıoğlu, 2011: 137)

Teklik 1. şahıs

Eserde öğrenilen geçmiş zaman teklik birinci şahıs eki *-mIş+Am,* şeklinde tespit edilmiştir.

gelmişem (1537), itmişem (1897), yazmışam (2545), dizmişem (2545), irmişem (2802), atmışam (3092), şalmışam (3095), içmişem (4633), ḳalmışam (4951), eylemişem (5551)

Teklik 2. şahıs

Eserde öğrenilen geçmiş zaman teklik ikinci şahıs eki *-mIş+sIn* şeklinde tespit edilmiştir.

girmişsin (4249), gizlemişsin (4795), olmışsın (5413), şaçmışsın (6284), ölmişsin (6580)

Teklik 3. şahıs

ölmiş (283), buyurmış (503), eylermiş (773), uymış (911), yıḳılmış (1108), olurmış (1114), düşmiş (1724), girmiş (1733)

Öğrenilen geçmiş zaman teklik üçüncü şahıs çekimi aşağıdaki örneklerde olumsuz yapılı fiillere gelmiştir.

görmemiş (2934), bilmemişdür (6831)

Çokluk 1. şahıs

Öğrenilen geçmiş zaman çokluk birinci şahıs çekimine eserde tek bir örnekte rastlanmıştır.

ḳalmışız (6177)

Çokluk 2. şahıs

Eserde ekin örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk 3. şahıs

Eserde öğrenilen geçmiş zaman çokluk üçüncü şahıs eki *-mIş+lAr* şeklinde tespit edilmiştir.

dimişler (51), ḳomışlar (2510), şarmışlar (6659)

2.3.8.3.1.3. Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman eki Türkiye Türkçesinde *-yor, -mAdA ve -mAktA* ekleridir. Eski Türkçede şimdiki zaman için kullanılan belirli bir ek yoktur. Şimdiki zaman eki ve geniş zaman eki Eski Anadolu Türkçesinde *-a,-e* dir. Ancak bu ek daha Eski Anadolu Türkçesinde istek kipi *-a, -e* ile karışmış ve şimdiki zaman eki olmaktan çıkmıştır. Eskiden şimdiki zaman eki olarak geniş zaman ekleri kullanılırdı. Ancak geniş zamanın şimdiki zaman yerine kullanılmasının yanı sıra birleşik fiiller de şimdiki zaman eki olarak kullanılmıştır. Bu birleşik fiillerden bir tanesi *dur-* bir tanesi *yor-* dur. *yor-* şimdiki zaman eki *yorı-* "yürümek" fiilinin *yorı-r* geniş zaman şeklinden ortaya çıkmıştır. Batı Türkçesinin ilk dönemlerinde *yorı-* fiili geniş zaman çekimi ile bağlı olduğu asıl fiille birlikte kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde bu şekilde kullanılan ek Osmanlı Türkçesine *yor-* şekline geçmiştir. (Ergin, 2009: 296)

-mAdA ve *-mAktA* ekleri ise *-mA* ve *-mAk* isim-fiillerine *+DA* bulunma hâl ekinin getirilmesiyle oluşturulmuş zaman ekleridir. Eklerde bulunan *+DA* bulunma hâli eklere devam etme özelliği katar. *-yor* şimdiki zaman ekinin, zaman çerçevesi daha geniş olduğu halde *-mAdA* ve *-mAktA* eklerinde zaman çerçevesi daha dardır. Bu eklerden *-mAktA*, *-mAdA*'ya göre daha yaygın bir kullanışa sahiptir. (Korkmaz, 2007b: 621) Eserde Türkiye Türkçesinde şimdiki zaman eki olarak kullanılan *-yor* kullanılmamış olup Batı Türkçesinin ilk dönemlerinde kullanılan *yorı-* fiili kullanılmıştır. Ayrıca eserde şimdiki zaman eki olarak *-mAktA*, *-mAdA* ekleri de kullanılmıştır.

Teklik 1. şahıs

Şimdiki zaman teklik 1. şahıs örneğine eserde rastlanmamıştır.

Teklik 2. şahıs

Şimdiki zaman teklik 2. şahıs örneğine eserde rastlanmamıştır.

Teklik 3. Şahıs

-e yorur: ide yorur (2125)

-mada, -mede: degmede (381), itmede (424), kesmede (578), almada (578), yaḳmada (578), yıḳmada (579), gezmede (579), artmada (1814), gelmede (4045), gitmede (4045), aşmada (4177), tutuşmada (6892)

-maḳda, -mekde: aḳmaḳdadur (159), artmaḳda (514), dimekde (1247), eylemekde (5248)

Çokluk 1. şahıs

Şimdiki zaman çokluk 1. şahıs örneğine eserde rastlanmamıştır.

Çokluk 2. şahıs

Şimdiki zaman çokluk 2. şahıs örneğine eserde rastlanmamıştır.

Çokluk 3. şahıs

Şimdiki zaman çokluk 3. şahıs örneğine eserde rastlanmamıştır.

2.3.8.3.1.4. Gelecek Zaman

Daha gerçekleşmemiş olan ancak fiilin belirttiği eylemin gelecek bir zamanda gerçekleşeceğini ifade eden haber kipidir. Eski Türkçede gelecek zaman eki *-ġay, -gey*'di. Zamanla ekin sonundaki *y* sesi düşmüş ve *-ġa, -ge* şekline girmiştir. Batı Türkçesinde ekin başındaki *ġ* ve *g* sesi de düşmüş ek *a, e* şekline girip istek ekine dönüşmüştür.

Eski Anadolu Türkçesinde gelecek zaman eki olarak *-ası, -esi* sıfat-fiilinden de faydalanılmış ve bu sıfat-fiil eki gelecek zaman eki olarak kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinden sonra bu kullanım kalkmış ve *-ası, -esi* yalnız sıfat-fiil eki olarak kalmıştır. (Ergin, 2009: 304)

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan gelecek zaman eki *-ısar, -iser*'dir. Ek, Eski Türkçenin sonlarında ortaya çıkmıştır. *-ısar, -iser* Eski Anadolu Türkçesinde kullanıldıktan sonra yerini *-açaḳ, -eçek*'e bırakmış böylelikle Batı Türkçesinin eski ve yeni devrelerinde iki ayrı gelecek zaman eki birlikte kullanılmıştır. *-acaḳ, -ecek* Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında ortaya çıktığında *-ısar, -iser* yaygın gelecek zaman eki

olarak kullanılıyordu. Osmanlı Türkçesi geçince *-ısar, -iser* unutulmuş ve *-acaḳ, -ecek* tek gelecek zaman eki olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Türkiye Türkçesinde gelecek zaman eki *-acaḳ, -ecek*'dir. Ek, Eski Anadolu Türkçesi döneminde pek seyrek olarak kullanılan bir gelecek zaman sıfat-fiil ekidir. Osmanlı Türkçesi döneminde kip eki vazifesi de görerek, bilhassa Batı Türkçesinde yaygınlaşmış, diğer gelecek zaman sıfat-fiil ekleri ile kip eklerinin yerini tutmuştur. (Üstüner, 2000: 29) Ekin kökeni tam olarak belli değildir ancak *-ıcaḳ, -icek* zarf-fiili ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Ek, Eski Anadolu Türkçesi döneminde *-açaḳ, -ecek* şeklinde iken Osmanlı Türkçesinde *-acaḳ, -ecek* şekline girmiştir.

Teklik 1. şahıs

Gelecek zaman teklik birinci şahıs örneğine eserde rastlanmamıştır

Teklik 2. Şahıs

Eserde gelecek zaman teklik ikinci şahıs eki *-AcAḳ+sIn, -AcAġ+In* şeklinde tespit edilmiştir.

öleceksin (822), gireceksin (3112), çıḳacaġıñ (2064), ireceğiñ (2064) varacaġıñ (6862)

Teklik 3. Şahıs

Gelecek zaman teklik 3. şahıs eki *acaḳ, ecek, icek* şeklinde tespit edilmiştir.

diyecek (1788), idecek (3260), idicek (4864), olacaḳ (5980), olıcaḳ (5923)

Çokluk 1. şahıs

Gelecek zaman çokluk birinci şahıs örneğine eserde rastlanmamıştır.

Çokluk 2. şahıs

Gelecek zaman çokluk ikinci şahıs örneğine eserde rastlanmamıştır.

Çokluk 3. şahıs

Gelecek zaman çokluk üçüncü şahıs örneğine Eski Anadolu Türkçesinde gelecek zaman eki olarak kullanılan *-iser* şeklinde sadece iki örnekte rastlanmıştır.

oliser (2250), idiser (1092)

2.3.8.3.1.5. Geniş Zaman Eki

Geniş zaman belirli bir zamanda değil de sürekli olarak, her zaman yapılan eylemleri ifade etmede kullanılır. Bu yüzden genel kurallarda, atasözlerinde, alışkanlıkların ifadesinde vb. sıklıkla kullanılır. Korkmaz bu yönüyle eki "Deyim yerinde ise kipin zaman üstü bir anlama sahip olduğu söylenebilir" (Korkmaz, 2007b: 637) demektedir.

Eski Türkçede *-ur-ür, -ar-er, -r* olmak üzere üç türlü geniş zaman eki vardır. Bu eklerin en eskisi *-ur, -ür*'dür. *-ar, -er* ve *-r* ise daha sonraları ortaya çıkmıştır. Ek, Eski Anadolu Türkçesinde özellikle ünsüzle biten kelimelerde- *-ur, -ür* şeklinde yuvarlak kullanılmıştır. Ekin *-r* şeklinde geniş zaman eki olarak yagınlaşması ise Osmanlı Türkçesinin son dönemlerindedir. Günümüz Türkiye Türkçesinde ise iki çeşit geniş zaman eki vardır. Bunlar *-r ve -ar, -er*'dir. *-r* eki birden çok heceli bütün fiil kök ve gövdelerine, ünlüyle biten bütün fiil kök ve gövdelere, tek heceli fiil kök ve gövdelerin de bir kısmına getirilir. *-ar, -er* eki ise sadece tek heceli fiil kök ve gövdelerinin neredeyse tamamına getirilir. (Ergin, 2009: 293) Geniş zamanın olumsuzu geniş zaman dışındaki tüm zamanlarda *-ma, -me* ile yapılırken geniş zamanın birinci şahıslarında *-ma, -me* diğer şahıslarında ise *-maz, -mez* ile yapılır.

Teklik 1. Şahıs

Eserde geniş zaman teklik birinci şahıs eki *-Ar+Im, -Ar+-Am, r+-Um,* şeklinde tespit edilmiştir.

ḳırarım (1106), ḳorḳarım (2681), keserim (7926), iderim (7976), özlerüm (5323)

Teklik birinci şahıs eki aşağıdaki tek heceli fiillere -Ar+-*Am* şeklinde gelmiştir.

yaḳaram (19), umaram (115), ḳorḳaram (697), uçaram (1293), muḫżıram (2015), ṣalaram (2181), araram (3140), baḳaram (5397), aluram (5362), oḳuram (5851)

Teklik birinci şahıs eki aşağıdaki tek heceli fiile *–ur+Am* şeklinde getirilmiştir.

aluram (5362)

Eserde geniş zaman teklik birinci şahıs ekleriyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

bilmem (294), itmem (325), inanmam (586), dönmem (916), istemem (922), dimem (3492), bulmam (6121), sevmem (7437)

Teklik 2. Şahıs

Eserde geniş zaman teklik ikinci şahıs eki *-Ar+sIn, r+sIn, -Ur+-sUn, r+-sUn,* şeklinde tespit edilmiştir.

istersiñ (6), idemezsiñ (647) aġlarsın (175), ḳılarsın (820), gezersin (823), şaḳlarsın (948), ḳorsun (2076), yıḳarsıñ (6974), girürsin (336), virürseñ (1402), gönderürseñ (2736), güldürürsin (6026)

Eserde geniş zaman teklik ikinci şahıs ekleriyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

aramazsın (778), almazsın (820),bulamazsın (1177), añmazsın (1667), ḳurtulumazsın (1793), almazsın (2060), inanmazsın (2441), ḳıymazsın (3464), yürürsin (6972)

Teklik 3. şahıs

semirir (1668), getirir (1858), kemirir (3101), şanır (423), ḳullanır (877), inanır (1302), uşanır (1646), ṭonanır (2265), gelür (135), dökilür (613), bulınur (1655), ölür (2069), ṭayanur (3119), şıġınur (3181), bulınur (3292), şalınur (3797)

Eserde geniş zaman teklik üçüncü şahıs ekleriyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

uymaz (35), yıḳılmaz (133), olmaz (152), durmaz (159), varmaz (174), şıġmaz (238), yorulmaz (250), ṭoyurmaz (315), uymaz (318), añılmaz (331)

Eserde geniş zaman teklik üçüncü şahıs olumsuzluk *mi* ekinden önce aşağıdaki örneklerde *-me* olarak tespit edilmiştir.

virme mi (1677)

kesme mi (4554)

Çokluk 1. Şahıs

Eserde geniş zaman çokluk birinci şahıs eki *-Ar+Uz* şeklinde tespit edilmiştir.

girürüz (162), araruz (169), yıḳaruz (204), yaparuz (335), şaḳlaruz (2291), oluruz (3142), yıġaruz (6497), çıḳaruz (7307),

Eserde geniş zaman çokluk birinci şahıs olumsuzluk aşağıdaki örneklerde tespit edilmiştir.

añmazuz (317), olmazuz (3142), çıḳmazuz (7307), almazuz (7302), unutmazuz (7309), ḳılmazuz (7311)

Çokluk 2. Şahıs

Eserde geniş zaman çokluk ikinci şahıs eki *-Ar+sIz, Ir+sIz, Ur+sIz,* şeklinde tespit edilmiştir.

bilürsiz (218), gidersiz (230), dirsiz (288), girersiz (291), yirsiz (291), eylersiz (294), olursız (421)

Eserde geniş zaman çokluk ikinci şahıs ekleriyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

añmazsız (218), ḳaçmazsız (349), ḳorḳmazsız (3400),

Çokluk 3. Şahıs

Eserde geniş zaman çokluk üçüncü şahıs eki *-Ar+lAr, r+lAr* şeklinde tespit edilmiştir.

eylerler (123), yatırlar (329), dirler (505), dutarlar (618), atarlar (1170), şaçarlar (842), girürler (149), bilürler (497), olurlar (1260), ṭururlar (4361), oḳurlar (7641), virürler (7959)

Eserde geniş zaman çokluk üçüncü şahıs ekleriyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

olmazlar (480), inanmazlar (623), añmazlar (696), uyanmazlar (1052), baḳmazlar (4126)

2.3.8.3.2. Dilek (Tasarlama) Kipleri

Bir eylemin olumlu veya olumsuz yönde gerçekleşmesini şart, dilek, istek, emir veya gereklilik kavramları içinde ifade eden kipler dilek (tasarlama) kipleri olarak adlandırılır. (Karaağaç, 2013: 795) Eserde tespit edilen dilek (tasarlama) kipleri şunlardır:

2.3.8.3.2.1. İstek Kipi

Tasarlanan eylemin istendiğini ifade eden ektir. Türkçede istek kipleri teklik ve çokluk şahısları *AyIm, AsIn, A, AlIm, AsInIz, AlAr* şeklindedir. Ancak bunlardan teklik ve çokluk istek birinci şahıs ekleri *AyIm* ve *AlIm* ekleri Eski Türkçede hem emir hem istek fonksiyonunda kullanılmışlardır. Bu ekler Osmanlı Türkçesi içerisinde kullanımdan düşmüş olup yerlerini istek fonksiyonundan emir fonksiyonuna bırakmışlardır.

Türkiye Türkçesi yazı dilinde istek kipinin 1. şahıs teklik ve çokluk şekilleri yaygın olarak Eski Türkçede hem emir hem de istek bildiren teklik 1. şahıs eki *-AyIn* ekinden gelme *-(y)-AyIm* ekiyle karşılanmaktadır. Bunun çokluk biçimi *-AlIm*'dır. İkinci ve üçüncü şahıs teklik çekimlerinde kullanılan kip ise *-A* ekidir. (Korkmaz, 2007b: 650) Gürer Gülsevin, tasarlama kipleri için "Bugün "Dilek-İstek Kipleri" başlığı altında verilegelen "Emir", "İstek", "Dilek-Şart" ve "Gereklilik" kiplerini, ETTK.'de fonksiyonları itibarı ile ayrı ayrı müstakil şekillerde gösterebilmek oldukça güçtür. Bu kiplerin hepsinde "bir şeyinyapılmasının, ben tarafından istenmesi" vardır. ETTK.'de tek bir şekil, hemen hemen bütün tür ve derecelerde istek bildirebilmektedir. Yani aynı ek hem dilek-istek, hem emir, hem tavsiye yolu ile gereklilik, hem temenni vs. göstermek için kullanılmıştır. Bu fonksiyon çoklukları, günümüz Türkçesinde gelindikçe belirli eklerde yoğunlaşmış ve koyulaşmıştır. TTk.'de 'nispeten' emir (veya istek) için ayrı ek, gereklilik için ayrı ekten bahsedilebilir. Ancak, ETTK.'de her kip için ayrı ayrı ekler göstermek mümkün değildir." demektedir. (Gülsevin, 2002: 38-39) Eserde tespit edilen istek kipi örnekleri şahıslara göre örneklendirilmiştir:

Teklik 1. şahıs

Eserde istek kipi teklik birinci şahıs eki *-AyIm, -Am* şeklinde tespit edilmiştir.

olayım (5017), alayım (1774), ṣayayım (1831), idem (2184), eyleyem (1350), düşeyem (1396), ireyim (6949), ideyim (7188)

Eserde istek kipi teklik birinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

itmeyem (1390), indirmeyem (1393), açmayam (4552), ḳanmayam (5150), olmayam (6097)

Teklik 2. şahıs

Eserde istek kipi teklik ikinci şahıs eki *-AsIn* şeklinde tespit edilmiştir.

yaḳasın (10), açasın (37), ṭutasın (112), olasın (157), giresin (432), iresin (764), isteyesin (1817), viresin (2058), azmayasın (2813), çıḳasın (3009), ḳanasın (3290) göresin (3435)

Eserde istek kipi teklik ikinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

düşmeyesin (1280), ṭoymayasın (1439), ummayasın (1817), azmayasın (2813)

Teklik 3. Şahıs

Eserde istek kipi teklik üçüncü şahıs eki *-A* şeklinde tespit edilmiştir.

eyleye (25), ola (33), vire (177), yapa (1115), gide (1259)

Eserde istek kipi teklik üçüncü şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

ṣalmaya (116), bulmaya (976), olmaya (1124), bozulmaya (2141), atılmaya (3336)

Çokluk 1. şahıs

Eserde istek kipi çokluk birinci şahıs eki *-AlIm* şeklinde tespit edilmiştir

olalım (547), ṭutalım (588), yalvaralım (1219), ṣalalım (1243), olalım (1920), ḳoyalım (2490), gezelim (2640), ḳoyalım (2914)

Eserde istek kipi çokluk birinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

ṣaymayalum (2518), ṣatmayalum (3597), almayalum (3597), görmeyelüm (3599)

Eserde istek kipi çokluk birinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumlu yapılı fiillerden biri aynı beyitte olumsuz şekliyle de kullanılmıştır.

kendimiz iblīs gibi *görmeyelüm* (3599), kendimüz ḫāk ile yeksān *görelüm* (3599)

Çokluk 2. şahıs

Eserde istek kipi çokluk ikinci şahıs eki *-AsIz* şeklinde tek bir örnekte tespit edilmiştir.

varasız (230)

Çokluk 3. şahıs

Eserde istek kipi çokluk üçüncü şahıs eki *-AlAr* şeklinde tespit edilmiştir.

ideler (152), diyeler (283), olmayalar (569), olalar (898), gitmeyeler (1122), bulalar (3537), yazalar (5328)

Eserde istek kipi çokluk üçüncü şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

olmayalar (569), gitmeyeler (1122)

2.3.8.3.2.3. Emir Kipi

Yapılması istenen fiili emir biçiminde ifade eden kip emir kipidir. Emir kipi Türkçede *buyuru kipi, buyruk kipi, buyrum* kipi terimlerle de karşılanmaktadır. Emir kipi günümüzde emir, istek, temenni, kabul etme, tembih, tahmin, önemsememe, umursamama, azarlama, incelik, rica, teselli, tavsiye, meydan okuma, açıklama, dikkati çekme, küçümseme, dua, beddua, yüreklendirme, ümit verme, uyarı, hatırlatma, yalvarma, tehdit, ihtar, çağrı, kendi kendine telkin, yasaklama, nasihat-öğüt verme, yemin etme, yönlendirme, sitem, gereklilik, şart vb. işlevlerde kullanılmaktadır. (Türkyılmaz, 1999: 21)

Emir kipi mevzusu Türkçenin tartışmalı konularından biridir. Tartışmanın konusunu emir kipi teklik ve çokluk birinci şahıs ekleri *-ayım, -eyim, -alım, -elim* oluşturur. Dilbilimcilerin bir kısmı kişinin kendi kendisine emredemeyeceğinden dolayı bu eklerin istek kipi olduğunu ifade ederken bir kısmı da bu görüşe karşı çıkar. Bu eklerin istek kipi olduğunu kişinin kendi kendine emredemeyeceğini belirtenlerin başında Tahsin Banguoğlu, Vecihe Hatipoğlu, İbrahim Necmi Dilmen, Tahir Nejat Gencan, Hikmet Dizdaroğlu, Haydar Ediskun, Kaya Bilgegil, Oya Adalı, Ahmet Toplaoğlu gibi isimler gelmektedir. (Vural ve Böler, 2012: 224) Tahsin Banguoğlu konu ile ilgili şu düşünceleri dile getirir: “Buyurunun bildirme kipi, bir tek kipi vardır.

Demek ki onun öbür üç tarzı anlatması, söylentisi, şartı olmaz. Bu tek tip de tekli ve çoklu 2. ve 3. kişilerden ibarettir. Buyuru eydilen veya sözü geçene eydenin nazarî olarak kesin eğilimini duyuran bir kip olduğu için 1. kişiye yönelmesi mantıki sayılmaz." (Banguoğlu, 2007: 473) Ahmet Bican Ercilasun, Zeynep Korkmaz ve Muharrem Ergin gibi araştırmacılar da Türkçede emir teklik ve çokluk birinci şahıs eklerinin olduğunu belirtirler. Muharrem Ergin konuyla ilgili şu düşünceleri dile getirir: "Türkçede bütün şahıslar için emir eki vardır. Böyle olduğu halde birinci şahıs kendi kendisine emredemez şeklinde yanlış bir düşünce ile öteden beri emir birinci şahıslarının mevcut olmadığı ileri sürülür. Yabancı gramerlerin tesiriyle yerleştiği anlaşılan bu kanaat tamamiyle yanlıştır. Yabancı dillerde emir birinci şahısları olmayabilir. Fakat Türkçede böyle bir durum yoktur. Türkçede emir birinci şahıslar için, ayrı ayrı ekler vardır. Gerçi bu ekler son zamanlarda, düşen istek birinci şahıs eklerinin yerini de tutmuş, bu yüzden istek ve emir şekilleri karışmıştır. Fakat bugün istek birinci şahısları için kullanılan ekin istek fonksiyonunda emir eki olduğunu unutmamak, bu eklerin doğrudan doğruya birinci şahıs istek ekleri olduğunu zannetmemek lazımdır." (Ergin, 2009: 307) Korkmaz da ekin birinci şahıslarda emir işlevi ile kullanılmadığı biçimindeki yanlış görüş, bizce Arap gramerinin etkisine bağlanmalıdır demektedir. (Korkmaz, 2007b: 668) Ahmet Bican Ercilasun'da emir kipi teklik ve çokluk birinci şahıslarının bulunduğuna delil olarak "Ahmet dedim kendi kendime, kalk ve çalış" cümlesini örnek olarak vermektedir. Ercilasun bu cümledeki *kalk* ve *çalış* fiillerinin emir olduğunu bu cümlede kişinin kendi kendine emir verebildiğini belirtmektedir. (Ercilasun, 2011: 61) Ercilasun, emir çekiminde Kutadgu Bilig'de her şahıs için ayrı ayrı ekler kullanıldığını belirtip ekin işlevlerini örnekleriyle birlikte sıralamıştır. (Ercilasun, 1984: 140)

Tahsin Banguoğlu ise Ercilasun'un örnek verdiği cümleler için, bu gibi cümleler kişinin kendini ancak 2. kişi yaparak buyuruyu kendine çevirdiğini belirtmektedir. (Banguoğlu, 2007: 473) demektedir.

Zeynep Korkmaz emir kipi teklik ve çokluk birinci şahıslarının bulunduğunu belirtip "Hadi bakalım yiğitler savaş çorbasıdır bu görelim nasıl yumulursunuz (K. Tahir, DA, 357) örneğini verip bu cümlede *-AyIm, -AlIm* ekleri ile karşılanmış birinci şahıs emir ifadesi olduğunu belirtir. Bu nedenle emir kipinin birinci şahıs teklik ve çokluk çekimlerinin bulunmadığı görüşüne katılmak mümkün değildir. Ayrıca, bu

durum tarihî devir gramerleri ile de tanıklanabilmektedir. Eski Türkçede emir kipi yalnız ikinci, üçüncü şahıslarda değil, birinci şahısta da emir işlevi ile kullanılabilmektedir. (Korkmaz, 2007b: 668) demektedir.

16. yüzyılda yaşamış Türk Dilcisi Bergamalı Kadri de Müyessiretü'l Ulūm adlı eserinde emir kipi teklik ve çokluk birinci şahısları için şu düşünceleri dile getirmektedir: "Eğer sual iderlerse ya bileyin dimege ne dirsin ki mütekellin vahdehu'dur ve dahi bilelüm dimege ne dirsin ki mütekellim ma'a'l-gayr'dür, anun birle ki müstakbelden degüllerdür: zira müstakbel ihbâridür, bular inşa'ilerdür, pes lâzım oldı emrden ola. Cevab virüb dirüz ki bular emr-i hâzırdan takdîr olunurlar. Sual iderlerse ki lâzım gelür, bir şey hem âmir hem memur ola. Cevab virüb dirüz ki hakkâ ki emr bu arada kendü mânâsına degüldür, belki emr bu arada mücerred irâdeden istiâre olınmışdur ki bir kişi bileyin dise bu sözden muradı bilmek muradumdur dimektir. ne an ki ey nefsün sana buyururan ki filan kaziyeyi bilesin dimek ola." (Bergamalı Kadri, 1946: 25-26) diyerek emir kipi teklik ve çokluk birinci şahıslarının bulunduğunu belirtir. Gürer Gülsevin ve Erdoğan Boz'da "EAT'de, tek bir şekil, hemen hemen bütün tür ve derecelerde istek bildirebilmektedir. Yani aynı ek hem "dilek-istek" hem emir, "hem tavsiye yolu ile gereklilik" hem "temenni", hem "emir" vs. göstermek için kullanılmıştır. Bu fonksiyon çokluklatı, günümüz Türkçesine gelindikçe belirli eklerde yoğunlaşmış ve koyulaşmıştır. TTk.' 'nispeten' emir için ayrı ayrı ekler göstermek mümkün değildir." (Gülsevin ve Boz, 2013:79) İstek kipi teklik birinci şahıs eki ile emir kipi teklik birinci şahıs eklerinin aynı olduğu ve bu ekin istek mi emir mi bildirdiği konusunda bir netlik bulunmadığı görülmektedir. Bu ekler istek kipi teklik birinci şahıs eki olarak değerlendirildiğinden ayrıca burada ele alınmamışlardır.

Teklik 2. şahıs

Teklik ikinci şahıs eki Eski Türkçede, Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlı Türkçesi başlarında *-ġıl, -gil* dir. Ek, yalnız düz şekillidir. Daha sonra Osmanlı Türkçesi içerisinde kaybolmuştur. Günümüzde bazı ağızlarda yaşamaktadır. Teklik ikinci şahıs eki bugün yoktur. Eksiz olarak tek başına kullanılmayan fiil kök ve gövdeleri kullanış sahasına çıkarılarak emir ikinci şahıs ifade ederler. (Ergin, 2009: 306)

Emir kipi teklik ikinci şahıs eki *-ġıl, -gil* olarak tespit edilmiştir.

eylegil (39), itdirgil (3598), olġıl (3731), digil (4062), şaḳlaġıl (4534), dimegil (5585), virgil (5924), diñlegil (7647), digil (7984)

Eserde emir kipi teklik ikinci şahıs *-ġıl, -gil* ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

görmegil (447), itdirmegil (2153), dimegil (2166), göstermegil (4569), dimegil (5585), itdürmegil (6043)

Emir kipi teklik ikinci şahsı aşağıdaki örneklerde eksiz olarak kullanılmış olup emir ifadesi kelime köküyle sağlanmıştır.

di (5), söyle (15), it (17), bil (30), yaḳ (62), yıḳ (62), gör (97), baḳ (240), işle (762), yüri (942), ḳıl (953), ur (1452), yi (1466), gir (1590), yürü (2170)

Aşağıdaki örneklerde emir kipi teklik ikinci şahsın eksiz kullanımının olumsuzu olumsuzluk eki -ma, -me ile sağlanmıştır.

dime (22), yürüme (30), görme (45) yime (58), girme (178), düşme (200), söyleme (445), itme (446), büyütme (626), işleme (761), yürime (973), eyleme, (1173) içme (1446), isteme (1646)

Teklik 3. şahıs

Emir kipi teklik üçüncü şahıs eki eserde *-sIn, -sUn* olarak tespit edilmiştir.

eylesin (347), alsın (907), geçsin (1104), olsun (21), çıḳsun (2172), ṭursun (2844), ṭurulsun (2853, unuṭulsun (6815)

Ekin olumsuz şekli bir örnek dışında düz ünlülü olarak kullanılmıştır. Eserde emir teklik ikinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

görmesin (379), yazmasın (833), dönmesün (1241), dimesün (3227), ummasın (3537)

Çokluk 1. şahıs

Emir kipi çokluk birinci şahıs eki eserde *-AlIm, -AlUm* şeklinde tespit edilmiştir.

olalım (547), yalvaralım (1219), şalalım (1243), olalım (1920), ağlayalım (2257), ḳoyalım (2490), gezelim (2460), idelüm (168), görelüm (170), geçelüm (205), diyelüm (317), irelüm (548), dönelüm (795), bekleyelüm (1920), sürelüm (2259),

içelüm (2519), söyleşelüm (2539), girelüm (2977), giçelüm (2978), gelelüm (3810), virelüm (3811), bilelüm (6662)

Eserde emir kipi çokluk birinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiil örnekleri şunlardır:

ṣaymayalum (2518), ṣatmayalum (3597), almayalum (3597), görmeyelüm (3599)

Çokluk 2. şahıs

Emir kipi çokluk ikinci şahıs eki eserde *-ñ, -Iñ, -Uñ, -IñIz* olarak tespit edilmiştir.

ñ: yürüñ (389)

Iñ, Uñ: girüñ (391), görüñ (395), virüñ (1248), diyiñ (1332), ṣayıñ (1701), geliñ (167), gelüñ (168), biliñ (2316), alıñ (3394), dikiñ (7456)

IñIz: alıñız (379), dikiñiz (3610), biliñiz (3610)

Çokluk 3. şahıs

Emir kipi çokluk üçüncü şahıs eki eserde *-sInlAr, -sUnlAr* olarak tespit edilmiştir.

ḳaçsınlar (491), donatsınlar (595), olsunlar (3939), bulsunlar (5357)

Eserde emir kipi çokluk birinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiilin tek bir örneği vardır.

depmesünler (7183)

2.3.8.3.2.3. Şart Kipi

Eski Türkçede şart eki *-sar, -ser* şeklindedir. Eski Türkçenin sonlarına doğru ekin *r*'si düşmüş ve ek *-sa, -se* şekline geçmiştir. Şart kipinin bazen istek, dilek fonksiyonunda kullanıldığı da görülmektedir. Zeynep Korkmaz eki dilek-şart kipi olarak tanımlayıp ekin şart görevi yüklendiğinde bir yargı bildirmediği halde dilek görevi ile kullanıldığında dileğe tam bir yargı bildirdiğini belirtmektedir. Korkmaz'a

göre ekin dilek-şart kipi olarak adlandırılması kökenindeki yapı ayrılığından ileri gelmektedir. Korkmaz -sa/-se ekinin isim-fiil türeten istek bildirme görevindeki *+sa, +se* eki ile *-r* sıfat-fiil ekinin birleşmesinden oluştuğunu belirtmektedir. İstek kipi *-sa/-se* ise *-sa-k /-se-k* sıfat-fiiline dayanmaktadır. (Korkmaz, 2005: 164)

Leyla Karahan *-sa /-se* dilek-şart kipi ile ilgili farklı bir görüş belirtmektedir. Karahan nasıl *-arak, -erek* tarz, *-ınca, -ince* zaman bildiren zarf-fiil eki iseler *-sa/-se* eki de şart, zaman, sebep vb. bidiren bir zarf-fiil eki olduğunu belirtir. Ona göre kip ekleri ile zarf-fiil eklerini birbirinden ayırt etmek için yargının bitip bitmediği bir ölçü olarak değerlendirilebilir. *-sa /-se* eki yargı bildirmeyip bu özelliğinde dolayı kip eki olarak değerlendirilemez. Ayrıca *-sa/-se* ekinin şahıs eki alabilme özelliği onu zarf-fiil eklerinden ayırmaz. Nitekim zarf-fiil eklerinin herbiri yapı bakımından farklılık göstermektedir. (Karahan, 1994: 473) Gürer Gülsevin'de *-sA* şart kipinin de zarf fiiller arasında alınması gerektiği görüşündedir. Gülsevin'e göre "Cümlede hiçbir zaman yüklem görevi taşımayan (dilek bildiren birkaç özel kullanış dışında) *-sA* eki gramerlerin devamlı yüklem görevi üstlenen "fiil kipleri" bölümünde değil fiilden türemiş zarflar olan gerundiumlar kısmında verilmelidir. Gülsevin'e göre kişi eki alıyor olması -sA ekinin gerundium fonksiyonu taşımasını engellemez. Çünkü *-dIk+kişi eki+dA* (…gel-diğinde gideriz) şeklinde de kişi eki almış bir gerundium söz konusudur. Ayrıca bu ekin Eski Türkçedeki kullanılışında da kişi işareti kullanılmayan örnekler bulunmaktadır. (Gülsevin, 1990:279) Gülsevin, Eski Anadolu Türkçesi adlı eserinde de şart ekini kipler bahsinde vermez zarf fiiller bölümünde inceler. (Gülsevin, 2013: 79) Şart ifade eden cümleler genellikle ana cümlenin zarfı olup ana cümleyi tarz ve zaman görevleriyle tamamlar. İstek ifadesi de kullanıldığında bağımsız bir cümle özelliğindedir. Şart kipi şart, dilek, arzu, tahmin, endişe, korku, şartsızlık, emir, şaşkınlık, tehdit, önemsememe, dikkat çekme, yemin etme, kabullenme, meydan okuma, sebep-sonuç, kararlık, açıklama vb. işlevlerde kullanılır. (Türkyılmaz, 1999: 78)

Eserde *ise* şart kipinin yazımında bir birlik bulunmamaktadır. *ise* şart kipinin eserde kendinden önceki ve sonraki kelimeden ayrı ve bitişik yazıldığı örnekler bulunmaktadır. *ise* şart kipi kelimeyle bitişik yazılırken bazı kelimelerde *i* ünlüsü düşmeden kelimeyle birleşmekte bazı örneklerde ise *i* ünlüsü düşerek birleşmektedir. Ayrıca bu birleşme esnasında çok az örnekte araya *y* yardımcı ünsüzünü almaktadır.

Eserde aynı kelimelerin bazen bitişik bazen ayrı yazılması bu konuda bir birlik olmadığını göstermektedir

ister*iseñ* (6960)	ister *iseñ* (7036)
itdi*se* (6826)	itdi *ise* (6153)
eker*señ* (6668)	iker *iseñ* (6667)
mūr*ise* (2676)	mūr *ise* (2468)
yoġ*ise* (1748)	yoḳ *ise* (1751)
dir*iseñ* (3966)	dir *iseñ* (2782)
eyler*iseñ* (4034)	eyler *iseñ* (6898)

ise şart kipi çok az örnekte kelime ile bitişik yazılırken araya *y* yardımcı sesini almıştır.

aʿmāyiseñ (977)

Teklik 1. şahıs

Eserde dilek-şart kipi teklik birinci şahıs eki -sAm şeklinde tespit edilmiştir.

olsam (496), yutsam (1507), itsem (2005), ayırsam (2006), disem (2006), uġraşsam (2183), itsem (2183), irsem (2782), bulsam (2895), alsam (3198), öpdürsem (3201), eylesem (3762), açarsam (3965), ḳılsam (4415), idersem (5094), açsam (5703)

Teklik 2. şahıs

Eserde dilek-şart kipi teklik ikinci şahıs eki -sAñ şeklinde tespit edilmiştir.

gitseñ (175), diseñ (295), itseñ (434), irseñ (447), getürseñ (718), virseñ (950), ekseñ (1377), sevseñ (1526), isteseñ (1649), girseñ (6662), kesseñ (6827), sürseñ (7150), ekseñ (7306), görseñ (7337), söyleseñ (7364), yüriseñ (7876)

Eserde şart teklik ikinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

göstermeseñ (4382), itmeseñ (6429), ḳorḳmasañ (7824), eylemeseñ (7919)

Teklik 3. şahıs

Eserde dilek-şart kipi teklik üçüncü şahıs eki -sA şeklinde tespit edilmiştir.

itse (2), olsa (7), ṭutsa (26), düşse (45), gelse (117), gitse (176), yaġsa (214), görse (243), dise (361), uymasa (380), ṭutulsa (477), istemese (569), düşse (608), uçsa (618), yaġsa (657), inansa (700), oḳunsa (806), ḳalsa (882), ḳırsa (883), bulsa (886), girse (878), çeḳse (881), yapılsa (887), eskise (887), batsa (888), ḳalḳsa (1140)

Eserde şart teklik üçüncü şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı fiillerden bazıları şunlardır:

almasa (720), uymasa (1995), ṭutmasa (2018), olmasa (2230)

Çokluk 1. şahıs

Eserde dilek-şart kipi çokluk birinci şahıs eki -saḳ, -sek şeklinde tespit edilmiştir.

yaşasaḳ (204), dönsek (652), itmesek (684), bilsek (1225), görsek (2497), girsek (3113), itsek (3952)

Eserde şart çokluk birinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı tek bir fiil tespit edilmiştir.

itmesek (684)

Çokluk 2. şahıs

Eserde dilek-şart kipi çokluk ikinci şahıs eki -sAñUz şeklinde tespit edilmiştir.

ṭutarsañuz (69), eylerseñüz (118), dilerseñüz (191), dutarsañuz (211), uyarsañuz (301), dirseñüz (324), varsañuz (1235), itseñüz (1236), ursañuz (1237), etseñüz (1238)

Eserde şart çokluk ikinci şahıs ekiyle çekimlenmiş olumsuz yapılı tek bir fiil tespit edilmiştir.

ṭutmazsañuz (306)

Çokluk 3. şahıs

Eserde dilek-şart kipi çokluk üçüncü şahıs eki -sAlAr şeklinde tespit edilmiştir.

virseler (628), ḳorḳsalar (871), çekseler (2222), diseler (2227), çıḳsalar (2264), öpseler (3201)

2.3.8.3.2.4. Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi belirli bir zamana girmeyen, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın yapılması gerektiğini bildiren kiptir. Kip, Türkçede *-mAlI* eki ile kurulur. (Korkmaz, 2007a: 104) Gereklilik kipi dilek, mecburiyet, tahmin-ihtimal-olabilirlik, emir, şart, tereddüt, önemsememe, kendi kendine telkin, alay etme, ikaz, nasihat-ögüt, tavsiye-uyarı, hayret-şaşkınlık, kızgınlık, hiddet, kesinlik gibi birçok işlevde kullanılmaktadır. (Türkyılmaz, 1999:106)

Gereklilik eki Eski Türkçede olmayan Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında oluşmaya başlayan bir ektir. Osmanlı Türkçesi içerisinde kullanılan bu ek *-ma,-me* fiilden isim yapma eki ile *-lı, -li* sıfat ekinin birleşmesinden türemiştir. Başlangıçta *-malu, -melü* şeklinde olup bir sıfat-fiil şeklinde fiil isimleri yapmak için kullanılmıştır. Ek, Osmanlı Türkçesi içinde gereklilik ekine dönüşmüştür. Gereklilik eki *-malı, -meli*'nin bulunmadığı dönemlerde istek veya şart şekli ile birlike kullanılan *gerek* kelimesinden yararlanılırdı. Bu kullanım Eski Anadolu Türkçesinde "gelse gerek" *gelmeli*, "aşa gerek" *aşmalı,* "açsam gerek" *açmalıyım,* "yazam gerek" *yazmalıyım* vb. örneklerde görülmektedir. (Ergin, 2009:313) Zeynep Korkmaz gereklilik kipi ile ilgili "Eski Anadolu Türkçesinde gereklilik kipi için özel bir ek yoktur. Bu görev, *-mAk, -mA* mastar ekleri *-sA* şart ve *-A* istek kipleri üzerine *gerek* kelimesinin getirilmesiyle (*bilmeñ gerek, söylemek gerek, gitse gerek, gerekdür kim korkmayasın, vâcibdür ki ʿaybın saklayalar* vb.) karşılandığı için *-mAlU* eki gereklilik kipi kurma görevini daha geç bir dönemde kazanmış olmalıdır demektedir. (Korkmaz, 2007b: 694)."

Eserde *-malı, -meli* gereklilik eki örneği bulunmayıp gereklilik ifadesi *-mAk gerek* ile kurulmuştur.

Teklik 1. şahıs

Eserde gereklilik kipi teklik birinci şahıs eki *-sAm gerek* yapısıyla kurulmuştur.

itsem gerek (2005), disem gerek (2006), ayırsam gerek (2006), uğraşsam gerek (2183)

Teklik 2. şahıs

Eserde gereklilik kipi teklik birinci şahıs eki *-sAñ gerek* yapısıyla kurulmuştur.

girseñ gerek (6662)

Teklik 3. şahıs

Gereklilik kipi teklik üçüncü şahsa eserde rastlanmamıştır.

Çokluk 1. şahıs

Gereklilik kipi çokluk birinci şahsa eserde rastlanmamıştır.

Çokluk 2. şahıs

Gereklilik kipi çokluk ikinci şahsa eserde rastlanmamıştır.

Çokluk 3. şahıs

Gereklilik kipi çokluk üçüncü şahsa eserde rastlanmamıştır.

Gereklilik ifadesi aşağıdaki örneklerde *-maḳ gerek, -mek gerek* yapısı ile kurulmuştur.

bilmek gerek (59), itmek gerek (93), atmaḳ gerek (2199), yıḳmaḳ gerek (2199), bilmek gerekdür (2657), ḳalmamaḳ gerekdi (2748), olmamaḳ gerekdür (2867), olmaḳ gerek (3350), ṭoġmaḳ gerek (4249), ḳorḳmaḳ gerek (7787)

2.3.8.4. Çekimli Fiil

Cümlede yüklem görevinde bulunan fiil veya ad soylu kelimelerin zaman, şahıs, teklik ve çokluk kavramı veren eklerle girdiği şekil (Korkmaz, 2007: 92) çekimli fiil olarak tanımlanır.

2.3.8.4.1. Basit Çekimli Fiil

Haber kipi veya dilek istek kiplerinden tek birini alan fiiller basit çekimli fiil olarak tanımlanır. Eserde geçen basit çekimli fiil örneklerinden bazıları şunlardır:

itdi (31), buldı (42), çıḳdı (48), gördiler (50), sevdüñ (56), bozduḳ (61), yiter (66), yaşasaḳ (204), ṭutar (250), çıḳar (265), bozar (362), yürür (392), gönderür (470),

virür (486), buyurmış (503), dimiş (585), virseler (628), ölmiş (823), yıḳılmış (1108), öleceksin (823), baḳsa (6211), ṭutsa (6415), olayım (5017), alayım (1774), ṣayayım (1831)

2.3.8.4.2. Birleşik Çekimli Fiil

Birleşik çekim iki çekimli fiilin bir araya gelmesinden, birlikte kullanılmasından ibarettir.[5] Bu iki çekimden her biri farklı bir şekil ve zamanı karşılayarak bu iki şekil ve zamanı birlikte ifade ederler. Bunun için bu iki çekimli fiilden birinin fiil kökünün belirli bir anlam taşımaması, böylece birleşen iki çekimin tek bir fiil kökü etrafında toplanması lazımdır. Türkçede birleşik çekimde asıl fiil önce, ana yardımcı fiil sonra gelir. Birleşik çekimi tam olarak adlandırırken de önce asıl fiil kipi, sonra yardımcı fiil kipi söylenir. (Ergin, 2009: 320) Birleşik çekimli fiiller Eski Türkçedeki *er-* fiilinin günümüzdeki şekli olan *i-* fiilinin basit çekimli fiil köklerine gelmesiyle oluşmaktadır. Eserde tespit edilen birleşik çekimli fiil örnekleri şunlardır:

2.3.8.4.2.1. Hikaye Birleşik Çekimi

Herhangi bir kip eki almış ana fiile *i-* ek fiilinin geçmiş zaman eki *-DI, -DU* getirilerek oluşturulur. Çekim sırasında *i-* ek fiili çoğu kez kaybolur. (Korkmaz, 2007b: 733)

Geniş zamanın hikâyesi

inerdi (126), geçerdi (216), iderdi (652), uyanırdı (1239), yatırdı (1676), isterdi (1786), umardı (1878), bilürdi (1901), ḳaḳırdı (2581), çekerdi (2583), giderdi (4460)

Geniş zamanın hikayesi aşağıdaki örneklerde *idi* şeklinde fiilden ayrı yazılmıştır.

yalvardıñ idi (4), dir idi (2407), eyler idi (2582), ḳorḳar idi (7374)

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi

itmişdi (4427), olmışdı (4894), ḳalmışdı (4587), gelmişdi (5216)

---

[5] Ayrıntılı bilgi için bk. Türkiye Türkçesinde Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine, Gürer Gülsevin, Türkiye Türkçesinde Zaman ve Kip Çekiminde Birleşik Yapılar Üzerine", VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul 1999 (Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1997 s. 215-224

Öğrenilen zamanın hikayesi aşağıdaki örneklerde *idi* şeklinde fiilden ayrı yazılmıştır.

bilmiş idi (4451), düşmiş idi (4479)

İstek kipinin hikâyesi

olaydı (126), biteydi (340), gezeydi (477), bulaydı (1722), açaydı (2228), ideydi (2228), göreydi (2562), söyleyeydi (2754), içeydi (4286), ṭolaydı (5430), ḳalaydı (6554), ṣatılaydı (7324)

İstek kipinin hikâyesinin olumsuzu

girmeyeydi (5431), ḳalmayaydı (4287), ṭolmayaydı (5194), olmayaydı (126)

Şart kipinin hikâyesi

olsaydı (476)

Şart kipinin hikayesi aşağıdaki örneklerde *idi* şeklinde fiilden ayrı yazılmıştır.

olsa idi (44), ṭutulsa idi (477), inansa idi (702), itse idi (6186)

2.3.8.4.2.2. Rivayet Birleşik Çekimi

Bir kip eki almış esas fiile *i-* fiilinin rivayet geçmiş zaman biçimi olan *i-miş* veya *mış* ekinin getirilmesiyle ile oluşur. Rivayet kipleri; olmuş, olacak veya olması tasarlanan işleri rivayete dayanarak anlatan kiplerdir. (Korkmaz, 2007b: 754)

Geniş zamanın rivayeti

eylermiş (773), olurmış (1114), çıḳarmış (2248), gelürmiş (7355)

Geniş zamanın rivayeti aşağıdaki örneklerde *imiş* şeklinde fiilden ayrı yazılmıştır.

eyler imiş (1630), sever imiş (7345)

Geniş zamanın rivayetinin olumsuzu

yaşamazmış (968), olmazmış (2018)

Geniş zamanın rivayetinin olumsuzu aşağıdaki örneklerde *imiş* şeklinde fiilden ayrı yazılmıştır.

ḳılmaz imiş (910), itmez imiş (3499), virmez imiş (7334)

2.3.8.4.2.3. Şart Birleşik Çekimi

Birleşik çekimin şart kipi asıl fiil kiplerinin bildirdiği eylemi şart şeklinde ifade etmesidir.

Geniş zamanın şartı

dilerse (266), gelürse (300), eylerse (435), dirse (539), iderse (867), düşerse (1311), görürse (3134), olursa (3575), açarsa (3873), oḳursa (4399), yatursa (6677), ṣorarsa (6852), ururs̱a (7340), ḳalursa (7461), açılursa (7900)

Geniş zamanın şartı aşağıdaki örneklerde *ise* şeklinde fiilden ayrı yazılmıştır.

eyler ise (96), dir ise (382), ṭutar ise (533), olur ise (2565), baḳar ise (6423)

Geniş zamanın şartının olumsuzu

ṭutmazsañuz (306), olmazsa (766), uyanmazsañ (779), bulamazsa (879), añlamazsañ (2894), ḳılmazsañ (6412), çıḳmazsa (6846), almazsañ (6904), ṣıġamazsañ (7137), yaramazsa (7195), olunmazsa (7461)

Geniş zamanın şartının olumsuzu aşağıdaki örneklerde *ise* şeklinde fiilden ayrı yazılmıştır.

uydurmaz ise (468), ḳaldırmaz iseñ (673), yapılmaz ise (1125), olunmaz ise (6903), uymaz iseñ (7814)

Bilinen geçmiş zamanın şartı

öldise (282), virdise (1484), gördiyse (5083), baḳdıysa (5083), itdiyse (6826)

Bilinen geçmiş zamanın şartı aşağıdaki örneklerde *ise* şeklinde fiilden ayrı yazılmıştır.

itdi ise (6153), oldı ise (6893)

2.3.8.5. Ek Fiil

Eski Türkçedeki *er-* "olmak" yardımcı fiilinin *er- >ir- >i* değişimi ile ekleşmiş olan biçimidir. (Korkmaz 2007b: 702) *i-* fiili tek başına bir anlam ifade etmez. Ancak zaman ekleriyle birlikte kullanıldığında ortaya çıkar. Ek, fiil görev olarak isimleri yüklem, basit zamanlı fiilleri birleşik çekimli yapar. Olumsuzu ise *degil* edatıyla yapılır.

2.3.8.5.1. Ek Fiilin Görülen Geçmiş Zamanı

Eserde *idi* ek fiilinin yazımında bir birlik bulunmamaktadır. *idi* ek fiili eserde bazı örneklerde kendinden önceki kelimeden ayrı yazılırken bazı örneklerde de kendinden önceki kelimeyle bitişik yazılmıştır. *İdi* ek fiili kendinden önceki kelimeyle bitişik yazılırken çok az örnekte araya *y* yardımcı ünsüzünü almıştır

üzre idi (186)
ḫıyānet idi (186)
cerrār idi (1785)
Cibrīl idi (1900)
kerīm idi (2580)
Ṭūr idi (4067)
ġarḳ idi (4115)
yirde idi (4213)
vaḥy idi (4272)
yoġidi (305)
eridi (368)
gözidi (2398)
ḳulaġidi (2398)
yoġidi (4316)
varidim (5647)
küfridi (5652)
virmezidi (6565)
vaḳtidi (6585)

idi ek fiili aşağıdaki örneklerde ön ünlüsü düşmesine rağmen *y* yardımcı sesini almamıştır.

anasıdı (2398)
tecellīsidi (4470)

idi ek fiili çok az örnekte kendinden önceki kelime ile bitişik yazılırken araya *y* yardımcı sesini almıştır.

neydi (572)
ideydi (2228)

Ek fiilin görülen geçmiş zamanı eserde geçen aşağıdaki örnekte araya *y* ünsüzü almadan direk isimlere *dI* şeklinde gelmiştir. Eserde bu tür kelimelerin yazımında cezmsiz bir *y* bulunmaktadır. Ancak eserde tüm harfler yardımcı sesler ile harekelendiği için bu tür kullanımlarda araya *y* yardımcı sesi eklenmemiştir.

eridi (368), anasıdı (2398), tecellīdi (4418), Aḥmed'di (5449), ʿaṣāsıdı (6273)

2.3.8.5.2. Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zamanı

Eserde *imiş* ek fiilinin yazımında bir birlik bulunmamaktadır. *imiş* ek fiili eserde bazı örneklerde kendinden önceki kelimeden ayrı yazılırken bazı örneklerde de kendinden önceki kelimeyle bitişik yazılmıştır. *İmiş* ek fiili kendinden önceki kelimeyle bitişik yazılırken çok az örnekte araya *y* yardımcı ünsüzünü almıştır

dirler imiş (537)
rūḥ imiş (4713)
cennet imiş (5887)
insān imiş (5964)
sever imiş (7345)
şehristānimiş (2726)
meydānimiş (2726)
sulṭānimiş (2727)
rūḥımış (4912)
aġacimiş (7424)

Ek aşağıdaki örneklerde *mIş* şeklinde araya *i* ünlüsü almadan isimle bitişik yazılmıştır:

devletmiş (403), cāhilmiş (2018), żararmış (3499)

2.3.8.5.3. Ek Fiilin Geniş Zamanı

Ek fiilin geniş zamanı eserde çoğunlukla -*dUr* az sayıdaki örnekte ise -*dIr* şeklinde tespit edilmiştir.

zühredir (16), insānıdır (23), anıñdur (24), ḳadardur (50), ayaḳdur (60), uzundur (122), duʿādur (125), meddāḥıdur (129), żarardur (134), daʿvāsıdur (136), yoḳdur (150), pādişāhdur (163), müşkildür (179), yegdür (197), senedür (212), sebebdür (236), gizlidür (238), vardır (1583), emeldir (6496)

Ek fiilin geniş zamanı aşağıdaki örnekte *var* yüklemine değil özne olan *hile* kelimesine getirilmiştir.

Yoḳ dir ise ḥīle*dür* var biliñüz iy mirzeler (383)

Ek fiilin geniş zamanın olumsuzu *degil+dür* şeklinde daima yuvarlak ünlülü tespit edilmiştir.

çoḳ degildür (227), ehl-i ḥaḳ degildür (1574), bize degildür (2090), ümmetim degildür (2132), dürüst degildür (2156)

2.3.8.5.4. Ek Fiilin Şartı

Ek fiilin şartı aşağıdaki örneklerde *+sA* şeklinde bitişik yazılmıştır.

varsa (140), ḳadarsa (566), ʿadūñsa (568), çoḳsa (891), azsa (892), yārıñsa (1341), dostuñsa (1656), yoḫsulsa (1697), şāhsa (1718), baysa (1721), ḳulsa (1721), fāsıḳsa (1908), oġlumsa (1967), faḳīrse (3514), dinse (5777), gerekse (5781)

Ek fiilin şartı aşağıdaki örneklerde *ise* şeklinde ayrı yazılmıştır.

düşmen ise (189), az ise (400), ḳarınca ise (445), żulm ise (679), ṣāliḥ ise (755), ẓālim ise (756), taṣarrufda ise (1069), yüzerler ise (1255), faḳīr ise (1637), ṣaḥīḥ ise (1644), yoḳ ise (1736), pādişāh ise (1751), lāzım ise (2616), cān ise (2727), dostuñ ise (3368)

Ek fiilin şartı aşağıdaki örneklerde kalıplaşmış şekilde kullanılmıştır.

yoḳsa (281), kimse (3620)

2.3.8.5.5. Ek Fiilin Zarf-Fiili

Ek fiilin zarf-fiili aşağıdaki örneklerde *iken* şeklinde ayrı yazılmıştır.

mūr iken (47), dirler iken (49), müʾmin iken (132), ʿādil iken (141), ʿAzrāʾil iken (161), var iken (302), kāfir iken (364), ḫor iken (371), yeñi iken (888), bāṭıl iken (958), murdār iken (1008), faḳīr iken (1424), sulṭān iken (1777), sende iken (1836), yigit iken (2069), ġanī iken (2324), ḫaste iken (2358), bī-cān iken (5514)

Ek fiilin zarf-fiili aşağıdaki örneklerde -*ken* şeklinde bitişik yazılmıştır.

bağlanurken (694), ādemken (833), dirken (1248), boşken (2159), alurken (2522), şatarken (2522), oḳurken (2560), dalarken (2991), boğulmışken (3222), alurken (3617), ṭoluken (3977), gezerken (4331), yazarken (4656), güneşken (4936)

Ek fiilin zarf-fiili aşağıdaki örnekte *degil+ken* şeklinde olumsuz biçimiyle bitişik yazılmıştır.

degilken (2922)

2.3.8.6. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+a-/+e-: beñz*e*r (158), oyn*a*r (1477), < oyun+a-r, yaş*a* (163), ḳap*a*ndı, uz*a*tsañ (596), dil*e* (672), uġr*a*dı < ogur+a

+ar: şuv*ar* (7076)

+l: eksi*l*mez (3291)

+la, +le: En yaygın isimden fiil yapma eklerinden olup çok sayıda örnekte kullanılmaktadır. Hemen her çeşit ismin sonuna gelerek yapma veya olma ifade eden fiiller yapar. Son dönemlerde işlekliği daha da artmıştır. *-la, -le* eki ile yapılan bazı fiiller bu şekilleri ile kullanılmayıp veya kullanıştan düşüp sonlarına bir fiilden fiil yapma eki alarak o şekilde kullanılırlar. Böyle fiillerde *-la, -le* ile fiilden fiil yapma eki birleşerek tek bir ek gibi görünür. *et-le-n, hasta-la-n, bir-le-ş, cān-la-n, iri-le-ş* örnekleri gibi. (Ergin, 2009: 180)

bağ*la*nurken (694), yoḳ*la*nsın (2683), baş*la*ndı (733), at*la*nsın (2681), ayaḳ*la*nsın (2687), dal*la*nsın (2735), ṭop*la*nsın (2737), ḳat*la*nsın (2743), ḳalıñ*la*nsın (2753), budaḳ*la*nsın (2757), ḥāl*la*nsın (2765), şu*la*nsın (2769), arḳa*la*nsın (2793), ḳanat*la*nsın (2845), ḥāl*la*nsın (2851), çatal*la*nur (4111), baş*la*ndı (6689), iş*le*den (7045)

2.3.8.7. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

-ar, -er: çıḳardı (184), ḳoparma (979), giderdi (4460)

-dur, -dür: andurur (24), indirdi (84), olduran (566), tutuşdurdı (609), yidürür (948), ḳaldırdıñız (2149), ṭoldur (2636), yidürür (3189), güldürürsin (6026)

-l-: añılur (131), yıḳılur (133), yinilür (148), añılmaz (331), çekilüp (741), açıldı (1038), yazıldı (1285), yıḳıldı (2128), ṭurulsun (2853), bozulmaz (3148), boġulmışken (3222), unuduldı (3411), boġula (4078), yorulmadı (5817)

-n: olundı (120), bilinür (257), geçinür (521), yirinme (527), çalınur (742), ṣalınma (825), görinen (855), sevinir (1255), bulınur (1655), oḳundı (5280), bulunmaz (5459), olınan (6385)

-ş: irişdi (12), seviş (55), buluşmaḳ (918), ṭutuşdı (586), ḳarışıḳ (2778), ṣıġışmaz (2910), yitiş (6162), ṣıġışdı (6290)

-t-: getirdür (3558), söyleden (5732), işleden (7045), ört (7230), işleden (7045)

-r-: düşürme (1404), dişür (3243) bişürür (4226)

2.3.8.8. Birleşik Fiiller

Ad soylu bir kelimeyle *etmek, eylemek, olmak* yardımcı fiillerinin birleşmesinden veya birer sıfat-fiil ya da zarf-fiil ekleriyle birbirine bağlanmış iki ayrı fiil şeklinin anlamca kaynaşmasından oluşmuş fiil türü (Korkmaz, 2007: 46) olarak tanımlanır. Birleşik fiillerde önce fiil veya isim sonra ise yardımcı fiil unsuru gelir. Birleşik sözcükler Türkçede kelime türetmenin bir yoludur. *Ad+yardımcı eylem* yapısındaki yardımcı eylemler, addan ad yapma ekleri gibi; *eylem+yardımcı eylem* yapısındaki yardımcı eylemler, eylemden eylem yapma ekleri gibi çalışırlar. (Karaağaç, 2013: 204) Birleşik fiilleri *isim+fiil* şeklinde kurulanlar*, fiil+fiil* şeklinde kurulanlar ve anlam kaynaşmasına uğramış birleşik fiiller olmak üzere üç başlık altında incelemek mümündür. Eserde tespit edilen birleşik fiil örnekleri şunlardır:

2.3.8.8.1. İsim+Fiil Şeklinde Kurulan Birleşik Fiiller

Bir isim ya da kelime grubu ile *et- (edin-, edil-, ettir-), eyle-, ol-, kıl-, kılın-, yap-, bul-, bulun-, buyur* yardımcı fiillerinden birinin birlikte kullanılması yoluyla yapılırlar. (Özçelik ve Erten, 2005: 134)

eyle-: ḫiẕmet eyle- (10), tevekkül eyle (17), naṣīḥat eyle- (24), ẓulüm eyle- (34), meşveret eyle- (55), başıñı ṭop eyle- (73), fetḥ eyle- (94), ḳanāʿat eyle- (102), ilhām eyle- (106), bed-duʿā eyle- (123), laʿnet eyle- (136), cehennem eyle- (156), fikr eyle- (239), naẓar eyle- (241), emr eyle- (308), mübārek eyle- (347), aḳ eyle- (347), ḫavf eyle- (369)

it-: ḫaṭā it- (14), niyyet it- (17), münācāt it- (18), helāk it- (42), iltifāt it- (60), aḳ it- (70), iḫtiyār it- (74), maẓhar it- (80), ḥıfẓ it- (85), bol it- (93), ḳanāʿat it- (98), żabṭ it- (99), ḳabūl it- (102), fetḥ it- (103), ẓulm it- (136), telef it- (168), duʿā it- (210), ḫalḳ it- (239), zebūn it- (280), ḥavāle it- (298) daʿvet it- (325), seyr it- (338), ḫatm it- (345), ḥidmet it- (2835), tevḥīd it- (4084)

ḳıl-: ḫaẕer ḳıl- (39), ġazā ḳıl- (89), çāre ḳıl- (92), ġāzī ḳıl- (146), taḳayyüd ḳıl- (586), naẓar ḳıl- (953), tecellī ḳıl- (1004), merḥamet ḳıl- (1164), ġanī ḳıl- (1392), maẓhar ḳıl- (1408), ṭaleb ḳıl- (1423), tevbe ḳıl- (2282), er ḳıl- (2488), ʿaṭā ḳıl- (2600), luṭf u kerem ḳıl- (2600)

ol-: ʿādil ol- (29), ıraḳ ol- (156), meşhūr ol- (689), ʿazl ol- (698), kāfir ol- (721), iskender ol- (762), teslīm ol- (764), fetḥ ol- (765), ṣu ol- (3656), ḳan ol- (3657), lā-mekān ol- (3663), ẕerrecik ol- (3665), ḳaṭrecik ol- (3666), ḫaznedār ol- (3704), şāh ol- (3869), ʿaşḳ ol- (3877)

bul-: tīz bul- (33), ṣevābın bul- (110), bahāsın bul- (258), ḳuvvet bul- (567), furṣat bul- (2689), kendüyi bul- (2935)

buyur-: ṣaḥīḥ buyur- (2413), şükür buyur- (2415), laṭīf buyur- (2417), güzel buyur- (2419), lezīz buyur- (2421), ḫūb buyur- (2459)

2.3.8.8.2. Fill+Fiil (Bir Yanı Zarf-Fiil Bir Yanı Fiil) Birleşik Fiiller: Tasvir Fiilleri

Bir fiilden sonra *bil-, -ver-, gel-, gör-, dur-, kal-, yaz-, koy-* yardımcı fiillerini getirerek oluşturulan söz öbeğidir. Asıl fiil ögesi ile yardımcı fiil ögesi birleşirken, asıl fiile (-a/-e; -ı/-i, -u/-ü, -ıp/-ip; -up-/-üp) zarf-fiil eklerinden biri getirilir. (Karaağaç, 2009: 158)

Yeterlilik fiili

-(y)-A zarf-fiili+bil- yardımcı fiilinin birleşmesi ile kurulan birleşik fiildir. *(y)-A bil-* yeterlilik fiiline eserde rastlanmamış olup bu fiilin olumsuz şekli eserde tespit edilmiştir.

bulamadı (330), alamaz (538), bulamadım (3140), olamaz (3225), ṭoyamaz (3617), çıḳamaz (4008), ḳoyamaz (7804), yıḳamaz (7878)

Tezlik fiili

-(y)-I, -(y)-U zarf-fiil eki almış fiille *ver-* yardımcı fiilinin birleşmesinden oluşur. Eserde tezlik fiilinin herhangi bir örneğine rastlanmamıştır.

Süreklilik fiili

Esas fiilin *-A, -I/-U ve -Ip/-Up* zarf-fiilli şekilleri üzerine *dur-, gel-, kal-, gör-, koy-,* yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşan fiillerdir. Süreklilik fiilleri, fiildeki oluş ve kılışın belli bir zaman içinde yapıladurduğunu bir zamandan beri yapılageldiğini veya belli bir durumda kalakaldığını gösterir. (Vural ve Böler, 2012: 246)

-a gör-: idegör (433), açagör (4645), olagör (3040), yapagör (3040), bulagör (4120)

-e gel-: süre geldüm (6168)

-ıp gel: aḳup gelür (7618), ṭaşınup gelmedi (7726)

-ıp dur: el ḳavşurup durur (5846), yıḳılmayup durur (6868)

Yaklaşma Fiili

-A zarf-fiili almış bir fiil üzerine *yaz-* yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşur. Eserde yaklaşma fiilinin herhangi bir örneğine rastlanmamıştır.

Uzaklaşma fiili

-(y)A, -(y)I, zarf-fiili almış bir fiil şekli üzerine *dur-, gel-, kal-, gör-, koy-* yardımcı fiillerinin getirilmesiyle ile oluşan fiillerdir.
idegör (433)

2.3.8.8.3. Anlam Kaynaşmasına Uğramış ve Deyimleşmiş Birleşik Fiiller

İsim kökenli sözcüklerin fiillerle kaynaşması sonucu oluşan birleşik fiillerdir. Bu kaynaşma sonucu ortaya çıkan birleşik fiilleri oluşturan kelimelerden en az biri gerçek anlamından uzaklaşır. Bu gruba giren fiiller deyimleşmiş birleşik fiiller olarak da bilinir. Eserde tespit edilen anlam kaynaşmasına uğramış ve deyimleşmiş birleşik fiil örneklerinden bazıları şunlardır:

aç-: göz açup (3995), cān ḳulaġın aça (4645), ḳapu aç (6034)
al-: kör pula almaz (5601), cennātı almaz bir pula (6486), elin al (6887)
at-: atmaz yabana (7240)
baġlan-: baġlanurken ṣarımsaḳ ṣapı ile (694)
baḳ-: el aġzına baḳmaz (3188)
baṣ-: ayaḳ başma (3827)
çal-: niçe dīvi çaldı (7304)
çek-: ġam çeker (5605), çek el (6095), ṣadre çek (7369)
çıḳ-: tütün ot çıḳa burnından (322), her yaḳadan baş çıḳarmış (5609), gözden çıḳar (5610)
deg-: bir pula degmez (1747)
eg-: baş egem (1393)
eyle-: başıñı ṭop eyledüñ (73), nā-merde muḥtāç eyleme (6035)
geç-: cānından geçen (3827), geçdi iş işden (7944)

gel-: geldi burnından (7303), dile gelmez (7953)

indir-: baş indirmeyem (1393), baş indiren (3567)

it-: yüzüñ aḳ itsin (70), el bir idüñ (1246), dil bir idüñ (1246), baş itmek (3639)

ḳat-: yaġı bala ḳatmaḳ (3631)

ḳaz-: ḳayu ḳazma (7230)

ḳır-: zencīri ḳırar (7235)

ḳo-: palasa ḳodı (7942)

ḳopar-: ṭaş ḳopara (53)

ol-: ḫışm-ı ḥaḳḳ'a ṭuş olursız (456), cāna cān olmaḳ (3714), etle ḳan olmaḳ (3714) ġayba göz oldı (5267), çevirdik cümlemiz yüz ḳulı olduḳ (7204), arslan olur (7234) şeh-māt olur (7828)

ṣaḳla-: cānıñda ṣaḳla (63)

ṣalma-: saña pençe ṣalmaya (116)

ṣıva-: şemsi balçıḳla ṣıvar (3718)

söyle-: büyük söz söyledi (13)

söyleş-: umūr görmiş ḳocacıḳlarla söyleş (7818)

sür-: il süre (1121)

ṭut-: fetḥe ṭutdı yüz (3942)

ur- : urma yüze (5488)

vir-: bir pula vireydi (5181), saña arḳa viren (6054), vir göñlümi (6095), virem biñ cānı bir pula (6106)

yar-: ḳılı ḳırḳ yarar (1555)

yıḳ-: göñli yıḳma (7225)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

3.1. ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

آ	Ā, ā
ا	A , a, E, e
ء	ʾ , ʾ
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṯ, ṯ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḫ
د	D, d
ذ	Ẕ, ẕ
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ṣ, ṣ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ḍ, ḍ, Ż, ż
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	ʿ , ʿ
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Ḳ, ḳ
ك	Ñ, ñ, K, k, G, g
ل	L, l

م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U,
ه	H, h, (a, e)
ی	Y, y, I, ı, Ī, ī, ˌ, i, ī,

3.2. ÇEVİRİ YAZILI METİN

Bu manẓum eṣer ṣuʿarādan Ḳādirī, adlı bir zāt ṭarafından yazıldıġı baʿżı ḳıtʿalarınıñ ṣoñundan añlaşılmaḳtadır. Eṣerini yazub Sulṭān Murād'a hediye eylemiş ve padişahıñ taltīfine maẓhar olmuşdur. Şāʿir eṣerine 1039 senesi Rebīʿü'l-āḫir ayınıñ ṣoñuncı güñi başladıġını ve 1040 senesi Ramażān-ı şerīf ayınıñ 24. güni tekmīl eyledigini ve 12.000 beyitten ʿibāret olduġuna da eṣeriñ ṣoñ ṣahīfelerinde iżāḥ eylemişdir. (Bu kitābı didüm bi-ḥamdi'llāh / Ve aña bu tārīḫ ḳayd-ı feyż-i İlāh) beytini tarīḫ düşürmüşdür.

(Eṣerin iḥtiva eyledigi ḳıtʿalar !)

Sulṭān Murād'ıñ ġazasınıñ tebrīkiyle başlayub Canbeg Giray oġlu Devlet Giray Ḫān'ıñ medḥinden, ġāzilerin ḥarbdeki muẓafferiyetinden, Ḳırım ḫalḳınıñ azgınlıġından, Küfe ḥalḳınıñ tütün içmeye olan ifrāṭından, mirzeleriñ ġazālarından, Ḫan ḳullarınıñ ẓulümkārlıġından, Tunus, Cezāyir ḫalḳınıñ ceng-āverliklerinden Vezīr aʿẓam Ḫüsrev Paşa'nıñ Ṭunus sāḥilleriniñ muḥkem donanmasına dāʾir oña yazılan nāmeden, Ḳaredeñiz sāḥillerindeki köyleriñ Ḳazaḳlar ṭarafından imḥā edildiġinden ve Ruslarıñ Boġaziçi'ne Yeniköy'e ḳadar geldiklerinden bu ḫuṣuṣda pādişāhın ne gibi bir tedbīr alması lāzım geldiğine, Ḳırım Ḫanı Mehmed Giray'dan Sinob ve Samsun'uñ Ḳazaḳlar ṭarafından yaḳılub Anaṭolu'nuñ ḫarāb edildiğinden, begligleriñ Anaṭolu'daki fenālıḳlarından, kāfirleriñ Ḳaredeñiz ṣāḥillerini ḫaraca kesdiklerinden, İstanbul ḫalḳınıñ aḫlaḳ bozuḳluḳlarından meşāyīḫin birbirlerine buġz ve ʿadāvetinden, rişvetiñ fenālıġından, Baġdad'ıñ fethine hażırlanma zemānınıñ ḥulūl ettiġinden buña dāʾir Murād'ıñ tedbīr almalarından, Seyyide'l-mürselin Efendimiziñ vaṣıflarından şerīʿat ile ṭarīḳatıñ ve ḥaḳīḳatıñ birbirine olan maʿnevī münāsebetlerinden, Sulṭān Murād'a ḳalʿalarıñ balyimez ṭoplarla degil Ḳurʾān ile fetḥiñ olacaġına dāʾir kendisine yazdıġı naṣīḥat-āmiz sözlerden vesāʾireden baḥiṣdir.

[1b]

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ġazāñı Ḥaḳ Teʿāla'llāh mübārek eylesin ey ḫan
Yazılmış alnıña *innā fetaḥnā*[6] sūresi ey ḫan

2 Muḥammed ümmetinüñ uġrına ṭop eyledüñ başuñ
Sekiz cennātı mülk itse size Ḥaḳ çoḳ degil ey ḫan

3 Bi-ḥamdi'llāh Muḥammed ümmetiniñ ḳanını alduñ
Bozan bu ʿasker[7] kāfirleri bildüñ mi kim ey ḫan

4 Senüñ Ḥaḳḳ'a münācātıñ ṣıdı va'llāhi küffārı
Nice kez ḳāḍiye'l-ḥācāt'a yalvardıñ idi ey ḫan

5 Yine sür yüzüñi pīre murādım vir İlāhī di
Ṣıġındım saña yā Rab baña yardım iyle di ey ḫan

6 Murāda irmek istersiñ bu ʿālemde o ʿālemde
Ġurūrı kir ü kīni ḳoma ḳalbiñde ṣaḳın ey ḫan

7 Ġurūrı olsa bir şāhın aña her gün belā nāzil

---

[6] "Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik" Fetih: 48/1.
[7] Eserde *ʿasker-i kāfirleri* şeklinde tamlamalı yazılması gerekirken *ʿasker kāfirleri* şeklinde tamlamasız yazılmıştır. Aynı kelime 76. beyitte ʿasker-i kāfirleri şeklinde tamlamalı yazılmıştır.

Ṣınar maġrūr olan ʿasker Ḥaḳḳ'ıñ emri ile ey ḫan

8 Ki zīrā Ḥaḳ Teʿāla'llāh ġurūra yardım itmez hīç
Yüzi[8] yerde olan ḳullarına yardımcı Ḥaḳ ey ḫan

9 Ne deñlü olsa çoḳ maġrūr olan ʿasker ṣınar elbet
Ne deñlü az çeri olursa manṣūr ehl-i ḥaḳ ey ḫan

10 Eger fetvāyile taḳvā ile muḥkem ḫiẕmet eylerseñ
Nice nice ḳıraluñ taḥt u tācın yaḳasın ey ḫan

11 Ṣıġın Ḥaḳḳ'a nice biñ kāfiriñ deryāsına ṭal çıḳ
Ve illā ġarre olmaḳdan ṣıḳınsın ʿaskeriñ ey ḫan

12 Muḥammed Muṣṭafā bir gün ġazāya gitdi küffāra
Ḳażāʾu'llāhı irişdi ṣındı İslām ʿaskeri ey ḫan

13 Meger aṣḥāb içinde biri maġrūr oldı ʿaskerle
Bize kim ḳarşu ḳor didi büyük söz söyledi ey ḫan

[2a]

14 Resūl'üñ işbu söz irdi ḳulaġına didi eyvāh
Ḫaṭā itdüñ niçün böyle sözler[9] didiñ didi ey ḫan

15 Ki var bir söz ider zinde ider bir söz daḫı mürde
Ve illā inşāʾallāh ile söyle sözüñ ey ḫan

16 Zühredir baʿżı söz tiryāḳı anıñ inyeşāʾallāh
Eger aḳın murād itseñ Ḥaḳḳ'a ṣıġın da git ey ḫan

[8] Eserde kelimedeki *ze* (ز) harfinin noktası konulmamıştır. Kelime çeviri yazıya *yüzi* olarak aktarılmıştır.
[9] Eserde kelimeye hiçbir hareke konulmamıştır. Kelime çeviri yazıya *sözler* şeklinde aktarılmıştır.

17 Tevekkül eyle dāʾim Ḥaḳ Teʿālā'nıñ cenābına
Ġazāya niyyet it Allāh içün nuṣret seniñ ey ḫan

18 Yüzüñ sür yirlere Ḥaḳḳ'a münācāt it seferlerde
Muḥammed ümmetine nuṣret iste Tañrı'dan ey ḫan

19 Ḳaraluñ[10] taḫt ı tācnı yaḳaram di inşāʾallāhi
ʿUluvve'l-himmet zīrā mine'l-īmān durır ey ḫan

20 Naṣīḥat iderek söyleş ey ḫanım mirzeler gele
Ve illā iḫtiyārlar ile meşruvet[11] ey ḫan

21 Cüvān olsun pīr olsun ḥaḳ ögüt viren ḳabūl eyle
Dime ben pādişāhım bugünden sözini ey ḫan

22 Naṣīḥat ṭutmayan başa belā dāʾim müvekkeldir
Naṣīḥat āb-u ʿummān içen Ḫıżr'a irer ey ḫan

23 Eger yir ḳaraḳolsa ḥaḳ ögüt viren sen anı ṭut
Naṣīḥat Ḥaḳ aña virdi ögüt insānıdır ey ḫan

24 Sekiz cennet didükleri ey ḫanım bir naṣīḥatdir
Yedi ṭamu naṣīḥat eyledi anıñdur andurur ey ḫan

25 Anıñçün dört kitābıñ içi ṭaşı hep naṣīḥatdür
Ögüt ṭutan Süleymān dīvlerin żabṭ eyleye ey ḫan

26 Naṣīḥat ṭutsa bir ḳul ṣabrile āzād olur elbet

---

[10] Eserin genelinde kelime *ḳıral* okunacak şekilde harekelendirilmiştir. Bu kelimede *kaf* (ق) harfi, esre yerine üstünle harekelendirilmiştir. Kelime çeviri yazıya *ḳaral* şeklinde aktarılmıştır.
[11] *meşveret* kelimesi *meşruvet* okunacak şekilde yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *meşruvet* olarak aktarılmıştır.

Naṣīḥat almayanıñ[12] ʿömrin āhile geçer ey ḫan

27 ʿAdūdan ḳalʿa isterseñ naṣīḥatdir anıñ feṯi
Yedi dāne ḳıralı bir naṣīḥatdir ṭutan ey ḫan

28 Naṣīḥatden murād olan nedir dirseñ ʿadāletdir
Naṣīḥat ṭutmayan Şāhīn Geray gibi olur ey ḫan

[2b]

29 Naṣīḥat ṭutmayan dünyāda hem ʿuḳbāda oldı ḫor
ʿAzīz olmaḳ dilerseñ Ḥaḳ ḳıtında ʿādil ol ey ḫan

30 ʿAdāletden murād olan nedir dirseñ beni diñle
Ki kendi bil ki zinhār yürüme bir nefis ey ḫan

31 Seni Ḥaḳ pādişāh itdi anıñ şükrine ʿadl itmek
Melek gökde beşer yerde duʿācı ʿādile ey ḫan

32 Ḫuṣūṣā Ḥaḳ Teʿāla'llāh ider ʿādillere yardım
Melekler ʿaskeridür ʿadl iden sulṭānlarıñ ey ḫan

33 Şu begler kim ola ẓālim belā aña müvekkeldir
Belāsın tīz bulur Şāhīn gibi ẓulm eyleyen ey ḫan

34 Ki zīrā ẓālimiñ ne dīni var ḥāşā ne īmānı
Ḥaḳḳ'uñ ḳullarına ẓulüm eyleyen ʿāṣīdür ey ḫan

35 ʿAceb ẓālim kime dirler Kitābu'llāh'a uymaz hīç
Ne bilür dīn ü ne meẕhep dimāġı ẓulm olan ey ḫan

---

[12] Eserin *almayanuñ* kelimesi *olmayanıñ* okunacak şekilde harekelenmiştir. Kelime çeviri yazıya *almayanıñ* şeklinde aktarılmıştır.

36 ʿAceb ʿādil kime dirler Kitābu'llāh aña mürşid
Şerīʿat ile işler işini ʿadl eyleyen ey ḫan

37 Kitābu'llāh ile şerʿ-i şerīfe ḫiẕmet eylerseñ
Ḳızıl Elma'ya dik Rūm'ı açasın ʿadlile ey ḫan

38 Müdām ʿālimleri eyle muṣāḥıb saña ey ḫanım
Kemāl-i ehlini ayırma ḳatıñdan bir nefis ey ḫan

39 Ki ekṣeri ṣoḥbetiñ ʿālemlerile[13] eylegil zinhār
Ḫaẕer ḳıl ṣoḥbetinden cāhiliñ aġu durur ey ḫan

40 O ger Ḳarān[14]'da Ḥaḳ ʿālemleri[15] cāhili ẕem eyler
Ṣaḳın cāhillerile ṭurmaġıl oturmaġıl ey ḫan

41 ʿAceb cāhil kime dirler ġurūr ehli ola maġrūr
Ġurūr ehli ile zinhār muṣāḥıb olmaġıl ey ḫan

42 Ġurūrı var idi Şāhīn Geray buldı belāsın tīz
Nice biñ taḫt u[16] tācu issin helāk itdi Giray Ḫan

43 Tekebbür pādişāhıñ düşmenidir yir ü gök ḫalḳı
Ḫuṣūṣan ehl-i kibrüñ ḫaşmı bi'ẕ-ẕāt Ḥaḳ durur ey ḫan

[3a]

44 Ḳırım üzre gelen kāfir ġurūr ile helāk oldı

---

[13] Eserde *ʿālimleri* kelimesi ʿ *alemleri* okunacak şekilde harekelenmiştir. Aynı yazım 39. ve 40. beyitte art arda geçtiğinden dolayı kelime *ālemleri* şeklinde çeviri yazıya aktarılmıştır.
[14] Eserde *Ḳur'ān* kelimesi ötre yerine üstün ile *Ḳarān* okunacak şekilde harekelenmiştir. Kelime çeviri yazıya *Ḳarān* şeklinde aktarılmıştır.
[15] Eserde *ʿālimleri* kelimesi *alemleri* okunacak şekilde harekelenmiştir. Aynı yazım 39. ve 40. beyitte art arda geçtiğinden dolayı kelime ʿ *ālemleri* şeklinde çeviri yazıya aktarılmıştır.
[16] Eserde *taḫt* kelimesi *ötre* yerine *üstün* ile *taḫta* okunacak şekilde harekelenmiştir. Kelime çeviri yazıya *ötreli* okunarak *taḫṭ u* olarak aktarılmıştır

Ġurūr olsa idi sizde bozulmazdı Ḳazaḳ iy ḫan

45 Ne deñlü az olursa düşmeni ḫor görme iy ḫanım
Ne deñlü az ḳıġılcım düşse bir şehri yaḳar iy ḫan

46 Anuñçün mūrı merdāne görenler oldı merdāne
Süleymān añla bir mūr-ı żaʿīfe ḫor dime iy ḫan

47 Göre bir mūr iken virdi Süleymān'a cevābı gel
Ki zīrā yaradan bir mūr u mār olsun gerek iy ḫan

48 Göre kāfir Ḳazaġı bir beş on ḳayıḳ ile çıḳdı
Söyünmez bir büyük nār oldı yaḳdı ʿālemi iy ḫan

49 Balıḳcı ḳayıġı dirler iken İslāmbol'a geldi
Beş on ḳayıḳ iken iki yüz üç yüz oldılar iy ḫan

50 Ki zīrā düşmeni ḫor gördiler evvel çoġaldı ṣoñ
Anuñçün bir ʿadū yüz biñ ḳadardur maʿnīde iy ḫan

51 Dimişler bir adū çoḳ bir kişiye az durur biñ dost
Muḥammed Muṣṭafā böyle didi aṣḥābına iy ḫan

52 Ḳılıcım üzre ḳılıç olmasın dirseñ eger ḫanım
Kitābu'llāh'a muḥkem ḫidmet eyle şerʿile iy ḫan

53 Yidi dāne ḳıralı ṭutmaḳ isterseñ yapış şerʿe
Şerīʿatden şu kim ṭaş ḳopara başdan çıḳar iy ḫan

54 Şerīʿat ʿaḳlile degil kitābiledür iy ḫanım
Ṭanış müftīñe dīn ʿilmin ʿadālet yolların iy ḫan

55 Seviş ʿālimlerüñle her birile meşveret eyle
Eger kāfirlere ġālib olam dirseñ ebed iy ḫan

56 Hemān ʿālimleri sevdüñ senüñledür hemān Allāh
Kimüñle Ḥaḳ bile olsa ne ġam ayruḳ aña iy ḫan

57 Hemān sen Ḥaḳḳıle ol nuṣret ü furṣat senüñle bil
Ki zīrā ġayret-i Ḥaḳ saña yardımcı yiter iy ḫan

58 Ṣıġın Ḥaḳḳ'a derūnī cenk iderken yime ġam aṣlā
Melekler ʿasker-i İslām'a imdāda gelür iy ḫan

[3b]

59 Hele ġāzīlerüñ de ḳadriñi bilmek gerek ḫanım
Ḫuṣūṣā Ḳantimur'ı iki gözüñ gibi sev iy ḫan

60 Saña eldür ayaḳdur göz ḳulaḳdur cümle ġāzīler
Ziyāde iltifāt it cümle mirzeleriñe iy ḫan

61 Yine lāzım olur saña bu ġāzīler maḥallinde
ʿAdūdan ġāfil olma kāfiri bozduḳ diyü iy ḫan

62 Gele bir himmet it ḫanım Ḳazaġuñ aṭasın yaḳ yıḳ
Nefes aldırma yüri her ṭarafdan kāfire iy ḫan

63 Saña lāzım durur cānıñda ṣaḳla Ḳantimur'ı sen
İşi ġāzīler işler nām senüñ durur yine iy ḫan

64 Ki gerçi Ḳantimur'uñ nāmı var senüñ durur ol nām
Ḳoma ḳurdum diyü ṣal Ḳantimur'ı her yire iy ḫan

65 Saña her ḥālde yek ġāzīlerüñ öteñle öneñden
Yüzüñ aġı durur zīrā senüñ ġāzīlerüñ iy ḫan

66 Münāfıḳlıḳ iden bī-dīnleri redd eyle ḳatuñdan
Muṣāḥıb ister iseñ ġāzīler yiter saña iy ḫan

67 Saña kemlik idene eyle eylik bu durur erlik
Saña eylik idene kemlik itmekden ḥaẕer iy ḫan

68 Eyüye eylik eyle keme kemligi yiter ḫanım
Ḥaḳ'uñ sevmedügi ḳul kibr ü kīn ehli durur iy ḫan

69 Gel iy Cānbeg Geray Devlet Geray sözüm ṭutarsañuz
Eliñizde helāk ola niçe Firʿavnile Hāmān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

70 Ḥaḳ müyesser eylesiñ maḳṣūduñ iy Devlet Geray
Dü-cihānda yüzüñ aḳ itsin Ḥaḳ iy Devlet Geray

71 Sen zemānuñda ʿAlī'sin şübhemüz hīç ḳalmadı
Saña meddāḥ olmamız farż oldı iy Devlet Geray

72 Ḥaḳ seni ṣāḥıb-ḳırān itmiş elestīden ezel
Dīn-i İslām āline ḳalḳansın iy Devlet Geray

[4a]

73 Başıñı ṭop eyledüñ dīn yolına Allāh içün
Atıñı meydāne sürdüñ cenge iy Devlet Geray

74 Düldül-i ʿaşḳa binüp alduñ eliñe zülfiḳār

İẖtiyār itdiñ ecel meydānın iy Devlet Geray

75 Ḥażret-i Mūsā gibi alduñ ʿasā seyfin ele
Sīl gibi kāfir ḳanın aḳıtdıñ iy Devlet Geray

76 ʿAsker-i kāfirleri bir loḳmaveş yutduñ hemān
Kāfire ejder gibi yürüdüñ iy Devlet Geray

77 Himmetiñüñ ejdehāsın gördi tersā şaşdı hep
Ḳahramān-ı şānīsin yā Ḥamza iy Devlet Geray

78 Ġāzīler sulṭānı olduñ iy emīr-i ehl-i dīn
Ḳılıcıñ ʿarşa aşıldı müjde iy Devlet Geray

79 Ḥaḳ senüñle bile yarın ḥaşr ide ben miskīni
Cümle ġāzīler ile bilece iy Devlet Geray

80 Devlet ismine seni Ḥaḳ maẓhar itmiş tā ezel
Dīn-i İslām'a bile devletsin iy Devlet Geray

81 Alnıñ üzre yazdı Ḥaḳ *İnnā Fetaḥnā*[17] sūresin
Yüri meydān senüñ oldı ṭurma iy Devlet Geray

82 Ḥaḳḳ'a ṣıġındıñ yürüdüñ bunca biñ kāfirlere
Ġāzīler ile melekdi çeriñ iy Devlet Geray

83 Hep ḳafādāruñdı gördüñ mi recālü'l-ġaybı sen
Ḥaḳḳ'a ṣıdḳıñ seyf idi ḳabżañda iy Devlet Geray

84 Kāfir üstiñe belā gibi seni indirdi Ḥaḳ
Kāfiri bir ḥamleñ ile ṣıdıñ iy Devlet Geray

[17] "Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik" Fetih: 48/1.

85 Balyimez ṭop gibi girdiñ kāfiriñ alayına
Ḥamdu li’llāh Ḥaḳ seni ḥıfẓ itdi iy Devlet Geray

86 Çarḳacı sen kendiñ oldun mirzeler ḫayrān iken
Hā diyince kāfiri sen bozduñ iy Devlet Geray

87 Beşeriyyet ile girmedüñ ʿadū alayına
Sen seni bilmezdüñ ol dem içre iy Devlet Geray

[4b]

88 Ḳuvvet-i īmānıñızdur bu şecāʿātüñ senüñ
Sen ʿÖmer’sin ya ʿAlī ş̱ānīsin iy Devlet Geray

89 Fī-sebīli’llāh ġazā ḳıl kāfire şimden girü
Aḳın eyle her ṭarafdan yüri iy Devlet Geray

90 Al Muḥammed ümmetinüñ ḳanını vaḳtidür uş
İntiḳām al her ḳıraldan ṭurma iy Devlet Geray

91 Baş ḳıraluñ ʿaḳlını şaşırmaġa ḳıl himmeti
Leh ḳıralınuñ hemān kes başın iy Devlet Geray

92 Bu Ḳazaġuñ eşḳıyāsı defʿine bir çāre ḳıl
Gel bu niyyāta ṣıġın ol Ḥaḳḳ’a iy Devlet Geray

93 Az degil mi size Ḳarım yurdı bol itmek gerek
Baş ḳıraluñ taḫtına ḳıl himmet iy Devlet Geray

94 Ṭut sözüm hep kāfiristān Ḳarım’a virsin ḫarāc
Ḳalʿa-ı kāfirleri fetḥ eyle iy Devlet Geray

95 İnyeşāʾallāh bu fetḥi Ḥaḳ müyesser eyleye
İste Ḥaḳ'dan virmege ḳādirdür iy Devlet Geray

96 Ḥaḳ müyesser eyler ise bu ʿaẕīm fetḥi saña
Ḳızıl Elma'ya degin sür atuñ iy Devlet Geray

97 Āl-i ʿOs̱mānoġlı gör şarḳıle ġarbı ḳapladı
Bir Ḳırım'ı size ben az gördüm iy Devlet Geray

98 Āl-i ʿOs̱mān'da hele dīn ġayreti artuḳ imiş
Siz ḳanāʿat itdiñüz Ḳırımile iy Devlet Geray

99 Bārī Ḳırım yurdına yaḳın olan kāfirlerüñ
Milkini żabṭ itmege saʿy idüñ iy Devlet Geray

100 Gel kelīsāsını mescid eyle Leh melʿūnınuñ
Āl-i ʿOs̱mānoġlıveş aç kevni iy Devlet Geray

101 Āl-i ʿOs̱mān'uñ ezel bir begce yoḳdı ḳuvveti
Ṣoñra İskender-i s̱ānī oldı iy Devlet Geray

102 Size Ḳırım'la ḳanāʿat eylemek va'llāhi ʿār
Gel bu himmeti ḳabūl it getür iy Devlet Geray

[5a]

103 Āl-i ʿOs̱mān gibi siz daḫı ḳanāʿat eylemeñ
Ne Görel ḳalsın ne Masḳov fetḥ it iy Devlet Geray

104 Mirzelerden Görel'iñ taḥtına ḳo beglerbegi
Gel eẕān oḳut kelīsālarda iy Devlet Geray

105 Rus diyārın gel ḫarāca kes temāmet ser-te-ser

Āl-i ʿOṣmānoġlına ṣānī ol iy Devlet Geray

106 Çün benüm ḳalbime ilhām eyledi bu fetḥi Ḥaḳ
İnyeşāʾallāh bu fetḥ oliser iy Devlet Geray

107 Bu didigim fetḥe vaʾllāhi Ḫudā ḳādir durur
Tañrıʾdan iste ḳamu mülk Ḥaḳḳʾuñ iy Devlet Geray

108 Virmege ʿāciz degil Ḥaḳ her murāduñ iste tek
Baş kıraluñ taḫtın iste Ḥaḳʾdan iy Devlet Geray

109 ʿAsker-i kāfir dime çoḳ ʿasker-i Tatarʾım az
Saña yitmez mi melekler ʿasker iy Devlet Geray

110 Bu didigim himmet üzre niyyet eylerseñ eger
Fetḥ idemezseñ ṣevābın bulduñ iy Devlet Geray

111 Gel ʿÖmer gibi ʿadālet seyfin evvel al ele
Muṣṭafā şerʿi bu dīn seyfidür iy Devlet Geray

112 Ben didigim üzre ʿadl i dād iderseñ şerʿile
Baş ḳıralı ʿan-ḳarīb ṭutasın iy Devlet Geray

113 Bu naṣīḥatlerimi ammā ḳabūl itmez iseñ
Ḳılıcıñ ʿüryān idüp çıḳarma iy Devlet Geray

114 Bu ḳadar cevherleri ṣaçdım birin aldıñ mı hīç
Bāri biñ cevherden al bir cevher iy Devlet Geray

115 Bu didigüm cevherüñ ismi durur şerʿ-i şerīf
Umaram ṣarrāf-ı cevhersin iy Devlet Geray

116 Cevher-i şerʿ-i şerīfe ʿadlile ṣarrāf iseñ
Saña pençe ṣalmaya bir düşmen iy Devlet Geray

117 ʿĀdile her ḳanḳı düşmen ḳarşu gelse ḫor ola
Ẓālim üzre ġālib ammā kāfir iy Devlet Geray

[5b]

118 Ẓulme meyl eylerseñüz kāfir size ġālib ola
ʿĀdile elbette maġlūb kāfir iy Devlet Geray

119 Ẓulmi dile bile alma bir nuḥūset söz durur
ʿAdli vird it ism-i aʿẓam budur iy Devlet Geray

120 Yedi ṭamu ẓālim ile kāfir içün oldı ḫalḳ
ʿĀdil içün ḫalḳ olundı cennet iy Devlet Geray

121 Ẓālimüñ gökde melek yirde beşer hep ḫaṣmıdur
ʿAdilün yoḳ ins ü cinde ḫaṣmı iy Devlet Geray

122 Ẓālimüñ hem ʿömri az oldı uzundur ʿādilün
Yir ü gök ḫaṣmı durur ẓālimüñ iy Devlet Geray

123 Cümle mevcūdāt-ı eşyā ẓālimüñ hep ḫaṣmı durur
Ḥāl dilile bed-duʿā eylerler iy Devlet Geray

124 Cānlu cānsız ʿādile iḫlāṣıle eyler duʿā
ʿĀdile itmek duʿā farż oldı iy Devlet Geray

125 ʿAdl iden ṣulṭānlaruñ rūḥı durur kevne direk
Göklere direk duʿādur gerçi iy Devlet Geray

126 ʿĀdil olmayaydı gökler inerdi yire

Ẓālim ü kāfir helāk olaydı iy Devlet Geray

127 Yirde maʿṣūmlarla pīrler olmayaydı ehl-i ḥaḳ
Ṭaş yaġardı ẓālimüñ üstine iy Devlet Geray

128 ʿĀdil olmayaydı yirde yirde ot bitmezdi hīc
Ẓālimi ḳahr ide idi açlıḳ iy Devlet Geray

129 ʿĀdilüñ meddāḥıdur ol pādişāḥ-ı bī-zevāl
Ẓālimüñ ḫaṣmı durur Ḥaḳ kendi iy Devlet Geray

130 ʿĀdil olan kāfire imdād ider ol yaradan
Ẓālim olan müʾmini ḳahr ider iy Devlet Geray

131 Kāfir idi gerçi ʿādil añılur Nūşirrevān
Küfr-i kāfirden beterdür ẓālim iy Devlet Geray

132 Añılur Ḥaccāc-ı Ẓālim müʾmin iken ẓulmile
Yedi ṭamudan eşeddür ẓālim iy Devlet Geray

[6a]

133 Kāfirüñ küfri ile ʿālem yıḳılmaz iy Ḥabīb
Ẓulm-i ẓālimle yıḳılur ʿālem iy Devlet Geray

134 Küfr-i kāfir nefsine eyler żarar ġayra degil
Cümle ʿāleme żarardur ẓālim iy Devlet Geray

135 Kāfir īmāna gelür ẓālim Müsülmān olmadı
İñiler ẓālimden ins ü cinni iy Devlet Geray

136 Tañrılıḳ daʿvāsıdur bu ḫalḳa ẓulm itmek hemān
Laʿnet eyler yir ü gök ẓālime iy Devlet Geray

137 Ẓālimi ẕemmeyleyen ben degilem Ḳurʾān durur
Dīni yoḳ dīn düşmenidür ẓālim iy Devlet Geray

138 Ẓālime yā Rab belā vir yāḫud inṣāfa getür
Sen de Ḥaḳḳ'a bu münācātı ḳıl iy Devlet Geray

139 Ẓālimüñ dür defterin şimden girü yā Rabbenā
Bu duʿāyı sen de ḳıl ṣıdḳıle iy Devlet Geray

140 Yā İlāhī ḳanda ẓālim varsa hep eyle helāk
Ḥaḳḳ'a ṣıġın sen de ẓulm itmeden iy Devlet Geray

141 Ḫam ṭamaʿ dur ʿādil iken ẓālim iden ḥākimi
Ḫam ṭamaʿ lardan ṣıġın ol Ḥaḳḳ'a iy Devlet Geray

142 Āḫiretüñ gel bu fānī dünye içün yıḳmaġıl
Ḳalmadı ʿālem Süleymānlara iy Devlet Geray

143 Gelüñ iy Cānbeg Geray Devlet Geray ṭutuñ sözüm
ʿAdl iderseñ dü-cihānda ḫansız iy Cānbeg Geray

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

144 Ġazāñız müjde-i cennet durur sizüñ iy ġāzīler
Sekiz cennet ḳapusı size açıldı iy ġāzīler

145 Ecel meydānını göz göre kimdür iḫtiyār ide
Öñü ʿAzrāʾil ile pençe dutdıñuz iy ġāzīler

146 Didiñiz cenk iderken ya şehīd ya ġāzī ḳıl yā Rab
Bi-ḥamdi'llāh ḳabūl oldı duʿāñız hep iy ġāzīler

[6b]

147 Size cennet serāyını ebed mülk eyledi Allāh
Ṣafā vü zevḳ[18]ıle ḥūrī ḳoçuñ yārın iy ġāzīler

148 Şehīd olanlarıñuz buldı Ḥaḳ'dan raḥmet-i cennet
Şehīdler cennet içre ḫan ola yarın iy ġāzīler

149 Şehīdler cennete yarın ḳılıçlarıle girürler
Cināne ḳanı ile girü şehīdler iy ġāzīler

150 Şehīd olanlara yarın ṣoru yoḳdur ḥisāb ile
Şehīdler ḥaşr ı neşri maḥşeri görmez iy ġāzīler

151 Şehīd olduġı dem cennetde görür kendüyi ġāzī
ʿAẕāb-ı ḳabri görmez hem şehīd olan iy ġāzīler

152 Şehīdler niçe ʿāṣīye şefāʿat ideler yarın
Şehādet degme insāne naṣīb olmaz iy ġāzīler

153 Şehīdüñ atınuñ ayaġı altında durur cennet
Şehīdüñ ʿāşıḳıdur cennet ü ḥavrā iy ġāzīler

154 Ki zīrā dīn-i İslām uġrına ṭop itdiler başın
Ecel meydānına giren şehīdlerdür iy ġāzīler

155 Anuñçün Ḥaḳ Teʿālā'ya muḳarreb ḳul şehīdlerdür
Şehīdüñ ḳanı ṭamuyı söyündüre iy ġāzīler

156 Şehīdüñ ḳanını göre cehennem eyleye feryād

[18] Kelime Arapçada *zel* (ذ) ile yazılırken bu beyitte *ze* (ز) ile yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *ze* (ز) ile *zevḳ* şeklinde aktarılmıştır.

Iraḳ ol yā şehīd benden diye ṭamu iy ġāzīler

157 Ne devletdür bu devlet āḫiretde olasın ṣulṭān
Fenāsız[19] pādişāh olmaḳ ne ʿizzetdür iy ġāzīler

158 Bu bī-dīn fānī dünyāya göñül virmeñ hele zinhār
Ḫayāẓıl oynuna beñzer yalan dünyā iy ġāzīler

159 Bu dünyā köprüdür gelen geçer aṣlā ḳarār itmez
ʿÖmür sīli ise aḳmaḳdadur durmaz iy ġāzīler

160 Ecel iy ādemoġlanı ḳafādāruñdur eñseñde
Yine mālile manṣıb fikrimüz dünyā iy ġāzīler

161 Ecel ḳażā-yı ʿAzrā'il iken ḫavf itmezüz Ḥaḳ'dan
Bilürken mevti yine ʿāṣīyüz Ḥaḳḳ'a iy ġāzīler

[7a]

162 Ḳubūr ehli naṣīḥat yitme[20] mi bize mezārile
Dimezüz maḳbereye biz de girürüz iy ġāzīler

163 Gerek biñ yaşa tāborına ḳor bir gün felek bizi
Dimez bu pādişāhdur bu gedādur mevt iy ġāzīler

164 ʿAcūze ḳarı dünyānuñ vefāsın ḳanı bir bulmış
Murād almadı dünyādan Süleymānlar iy ġāzīler

165 Bu dünyā bir kemügdür niçe kelpden artaḳalmışdur

[19] Eserde *fenāsız* kelimesi sehven *fe* (ف) harfinin üzerine iki nokta konularak *ḳanāsız* şeklinde yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *fenāsız* olarak aktarılmıştır.
[20] Eserde kelime sonunda yer alan *ze* (ز) sesi yazılmamıştır. Bu durum müellif / müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif / müstensihin *ze* (ز) harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir. Kelime çeviri yazıya *ze* (ز) sesi eklenmeden aktarılmıştır.

Bu cīfe fānī dünyā ḳuzġuna lāyıḳ iy ġāzīler

166 Bu it dünyā niçe biñ itleri başdan çıḳarmışdur
Niçeler gitdi īmānsız bu dünyāçün iy ġāzīler

167 Naṣīḥat vāʿiẓ i nāṣıḥ ḳubūr ehli yiter bize
Geliñ dīniñizi dünyā içün yıḳmañ iy ġāzīler

168 Gelüñ sermāye-i ʿömri telef itmeñ hevālarda
Cehennem nārını fikr idelüm gelüñ iy ġāzīler

169 Güneş ıssısına yoḳ ṣabrımuz gölge araruz biz
ʿAẕābından Ḥaḳ'uñ Ḥaḳḳ'a ṣıġınaliy ġāzīler

170 Ecelden ḳurtuluş yoḳ ʿömr-ü Nūḥ olsa eger ʿömrüñ
Tedārik görelüm gel āḫiret içün iy ġāzīler

171 Azıḳsız gitse ṣaḥra sirine giden ṣafā itmez
Kebāb biryānile olur seyr-i ṣaḥrā iy ġāzīler

172 Miṯāl-i āḫiret bu āḫiret de bir seyr-i ṣaḥrā
Ḫuṣūṣā āḫiret ġāyet uzaḳ yoldur iy ġāzīler

173 Uzaḳ yola gidene çoḳ gerek elbette her azıḳ
Ki zīrā yolda açlıḳ var ṣusuzluḳ var iy ġāzīler

174 Azıḳsız yola giren menzile varmaz ḳalur yolda
Azıḳla yola giren irdi maḳṣūda iy ġāzīler

175 Bu dünyā yolına gitseñ ṣu etmek bol gerek azıḳ
Tedāriksiz giderseñ yolda aġlarsın iy ġāzīler

176 Sefere gitse bir ʿasker silāḥı ṣudur etmekdür
Tüfekle ṭopile ṣınmaz ʿadū cenkde iy ġāzīler

[7b]

177 Ṣu etmek olsa bir ḳalʿa içinde feṯḥi müşkildür
Ṣu etmek olmayan ḳalʿa vire eyler iy ġāzīler

178 Gerek dünyāda gerek āḫiretde bol gerek azıḳ
Yaraḳsız yola girme yolda düşmen çoḳ iy ġāzīler

179 Silāḥıñ olmasa düşmāne müşkildür cevāb virmek
Mükemmel olsa bir ʿasker ʿadū ṣınar iy ġāzīler

180 Bizüm düşmānımuz çoḳ āḫiret yollarına ṭurmış
Büyük düşmānımuz ne nefse uymaḳdur iy ġāzīler

181 Uyan nefsile şeyṭāne olur Şāhīn Geray gibi
İki ʿālemde nefsine uyan gülmez iy ġāzīler

182 ʿAceb maġrūr idi Şāhīn Geray nefs-i hevāsında
Uyan nefsine Şāhīnveş olur kāfir iy ġāzīler

183 Göre Şāhīn Geray nefse uyup ne ḫışma uġradı
Bu mürtedden aluñ ʿibret gelüñ siz de iy ġāzīler

184 Ki ekṣer kibr ü kīn benlik çıḳardı Şāhīn'i yoldan
Tekebbürlik gibi büyük muṣībet yoḳ iy ġāzīler

185 Ṣalāḥı yoġidi Şāhīn Geray'ın fısḳı meşhūrdı
Ne dīn ü ne diyānet vardı ne meẕhep iy ġāzīler

186 İhānet üzre idi dīn-i İslām'a ezelden de

Ḫıyānet idi niyyātı idüp buldı iy ġāzīler

187 Eger Şāhīn Geray ṣāliḥ olaydı ṣümme va'llāhi
Bu ḫışmı Ḥaḳ Teʿālā aña itmezdi iy ġāzīler

188 Ki zīrā ṭoġruya yardımcı Ḥaḳ'dur günden āşkāre
Nişāne varmaz eger oḳ uçarsa da iy ġāzīler

189 Hemān sen ṭoġru olduñ yir ü gök düşmen ise ḳorḳma
Hemān sen egri olduñ saña düşmen sen iy ġāzīler

190 Faḳīre baya ṭoġruluḳ gibi sermāye olmaz hīç
Ki zīrā Ḥaḳ ḳapusıdur bu ṭoġruluḳ iy ġāzīler

191 Ġanī olmaḳ dilerseñ iy faḳīr ṭoġruluġa yapış
Dükenmez māl dilerseñüz oluñ ṭoġru iy ġāzīler

[8a]

192 Faḳīr olmaḳ dilerseñ iy ġanī var yüri ol egri
Olur bir etmege muḥtāç şu kim egri iy ġāzīler

193 Niçe biñ ḳızıl altunı olursa egri insānuñ
Kefinin ʿāḳıbet iyler ṣarar anuñ iy ġāzīler

194 Hemān neylerseñ eyle kimse Ḥaḳḳ'ına ṭamaʿ ḳılma
Ḥelālden kesb olan māla żarār gelmez iy ġāzīler

195 Ḥelālile ḥarām dimez iderler cemʿi aḥmaḳlar
Ḥelālini bile sürer ḥarām anuñ iy ġāzīler

196 Ḥelālüñ dibi ṭaġ oldı ḥarāmuñ dibidür bir ḳıl
Temelsizdür ḥarāmdan ṣaḳınuñ zinhār iy ġāzīler

197 Ḥelālüñ biri yegdür niçe biñ māl-ı ḥarāmlardan
Ḥarām yimek īmānsız gitmege sebeb iy ġāzīler

198 Ḥelālüñ ne nişānı az gelür çoḳ yinilür ammā
Ḥarāmuñ ne nişānı çoḳ gelür yinmez iy ġāzīler

199 Ḥarāmı ekl iden elbet ḥarāmzāde durur taḥḳīḳ
Zinādan ḥāṣıl olmayan ḥarām yimez iy ġāzīler

200 Ḥarāma düşme kop bāri ḥaẕer ḳıl şübhelilerden
Ḳılıcım üzre ḳılıç olmasın dirseñ iy ġāzīler

201 Ḥarāmı ekl iden ādem cehenneme girür elbet
Didi Ḥaḳ böyle Ḳurʾān-ı ʿaẕīm içre iy ġāzīler

202 İnanmayan kişi Ḳurʾān'a ḫod muṭlaḳ olur kāfir
Ḥarāmile biten et ehl-i nār oldı iy ġāzīler

203 Yalan dünyā içün gel āḫiretüñ yıḳmaġıl bārī
Beş on günlük ʿömürçün dīniñiz yıḳmañ iy ġāzīler

204 Eger biñ yaşasaḳ bir günce gelmez ʿāḳıbet ṣoñra
Yıḳaruz dīnimüz dünyā içün iy ġāzīler

205 Gelüñ bu ḫam ṭamaʿ dan geçelüm ṣoñı nedāmetdür
Ṭamu ḳapusınuñ biri ṭamaʿ-ı ḥırṣdur iy ġāzīler

206 Ṭamu ḳapusınuñ birisi kibr oldı birisi kīn
Büyük ḳapusı ṭamunuñ ṭamaʿ ṭamaʿ iy ġāzīler

[8b]

207 Ḳanāʿat eylegil azile va'llāhi vire Ḥaḳ çoḳ
Ḳanāʿat ehlinüñdür *kenz-i lā-yefnā*[21] iy ġāzīler

208 Ḳanāʿat eyleyen deryā gibi görmedi eksiklik
Ṭamaʿ ehli faḳırlıḳdan ḫalāṣ olmaz iy ġāzīler

209 Ḳanāʿat ehlinüñ ḳalbi nice deryā-yı ekberdür
Ki zīrā Ḥaḳḳıle müstaġnīdür anlar iy ġāzīler

210 Gel iy Cānbeg Geray Devlet Geray ġāzīlere pendim
Ulaşdıruñ duʿā itsün size hep cümle ġāzīler

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

211 Ṣalāḥiyyete başlañ geliñüz iy Ḳırım ḫalḳı
Sözüm dutarsañuz müjde size hep iy Ḳırım ḫalḳı

212 Beş altı senedür Ḳırım ṭolupdı eşḳıyā ile
Sebeb ne aṣlını hīç bildiñiz mi iy Ḳırım ḫalḳı

213 Namāz yoḳ sizde oruc yoḳ zekāt ḥacc dīn meẕhep yoḳ
Ki ekṣer ʿömriñüz fısḳıle geçer iy Ḳırım ḫalḳı

214 Size ṭaş yaġsa çoḳ degil ʿaceb midür Ḳazaḳ gelse
Büyük küçük belürsiz içiñüzde iy Ḳırım ḫalḳı

[21] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." Şeyh İsmail b. Muhammed el-Aclûnî el-Cerrâhî, Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-ilbâs ʿamma İştehera mine'l-Ehâdîsi ʿalâ-Elsineti'n-Nâs (I-II), Mektebetü'l-Kudsi, Kahire, 1351, II, s. 102.

215 Oġul atasına ḳardaşına ḳardeş boyun egmez
Ve hem yoḳ merḥamet birbiriñize iy Ḳırım ḫalḳı

216 Eger ṣāliḥler olmayaydı birḳaç ol vilāyetde
Ḳırım çoḳdan geçerdi ḳaʿr-ı yire iy Ḳırım ḫalḳı

217 Şirāñız beyʿiñiz hep kiẕbile yoḳ sizde hīç inṣāf
Yaradan Ḥaḳ'dan aṣlā ḫavfıñız yoḳ iy Ḳırım ḫalḳı

218 İçiñiz ṭaşıñuz ṭopṭolu ḥīle Ḥaḳḳ'ı añmazsız
Biribiriñüz aldamaḳ bilürsiz iy Ḳırım ḫalḳı

219 Sizi nefsile şeyṭān şol ḳadar yoldan çıḳardı kim
Yaradan Tañrı'yı unutdıñuz hep iy Ḳırım ḫalḳı

220 Bizi yoḳdan yaradan Ḥaḳḳ'ı yılda bir kez añmazsız
Bu ġafletden uyanuñ oldı inṣāf iy Ḳırım ḫalḳı

[9a]

221 Sizüñ kem fiʿliñüzden Ḳırım'a kāfir ayaḳ baṣdı
Gelüñ Ḥaḳḳ'a dönüñ tevbe idüñ hep iy Ḳırım ḫalḳı

222 Naṣīḥatlerimi ṭutuñ idüñ gel nefsiñüz ıṣlāḥ
Emīn olmaḳ dilerseñüz ʿadūdan iy Ḳırım ḫalḳı

223 Size kāfir Ḳazaġı nefsiñiz mīrʾātıdur geldi
Hevāñız fısḳıñuz yıḳdı Ḳırım'ı iy Ḳırım ḫalḳı

224 Yine maġrūr olup fısḳ ı fücūra başlamañ zinhār
Müvekkeldür belā maġrūr olana iy Ḳırım ḫalḳı

225 Gelüñ fısḳ ı fücūra tevbe eyleñ Tañrı'dan ḳorḳuñ

ʿ*Azīzün ẕü'n-tiḳām* [22] āyātın oḳuñ iy Ḳırım ḫalḳı

226 Size Şāhīn Geray'ı Ḥaḳ ḥavāle eyledi gerçi
Ziyādesi ile siz azdıñuzdı iy Ḳırım ḫalḳı

227 Zinā sizde livāṭa şürb-i ḫamr itmek ḳamu sizde
Size bunca muṣībet çoḳ degildür iy Ḳırım ḫalḳı

228 Nedür dīn ü nedür meẕhep nedür fetvā nedür taḳvā
Bilür varsa içiñizde ḳatı az iy Ḳırım ḫalḳı

229 Gelüñ Ḥaḳ'dan yaña bir adım olsun ḳalb-i ṣāliḥle
Yiter aldandıñuz şeyṭāne nefse iy Ḳırım ḫalḳı

230 Gidersiz Ḥaḳḳ'a ir ü gic ne yüzlen varasız Ḥaḳḳ'a
Hele yüz ḳarasile Ḥaḳḳ'a varmañ iy Ḳırım ḫalḳı

231 Muḳarrer āḫiret yoḳ diyemezsin ḥaşrile neşri
Ḳıyāmet günlerin unutduñuz mı iy Ḳırım ḫalḳı

232 Ki gerçi ḥaşre neşre maḥşere var iʿtiḳād sizde
Ve illā fiʿliñiz inkāra yaḳın iy Ḳırım ḫalḳı

233 Bizi yoḳdan yaradan yine ḫalḳ itmege ʿāciz mi
Ezel bir nuṭfe degil midür insān iy Ḳırım ḫalḳı

234 Bizi biñ kerre öldürmege ḳādir Ḥażret-i Allāh
Bizi biñ kerre dirgirmege ḳādir iy Ḳırım ḫalḳı

235 Ana ḳarnında cānsız nuṭfeden bize ḥayāt virdi
Ana ḳarnında kim ḫalḳ itdi bizi iy Ḳırım ḫalḳı

[22] "…Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." İbrahim: 1447.

[9b]

236 Atasız anasız yaratmaġa ḳādir bizi Allāh
Bahāne bir sebebdür ata ana iy Ḳırım ḫalḳı

237 Atasız anasız ḫalḳ olmadı mı Ḥażret-i Ādem
Ki her nice dilerse ḫalḳ ider iy Ḳırım ḫalḳı

238 ʿAceb bir nuṭfenüñ ḳanḳı yirinde gizlidür insān
El ayaḳ göz ḳulaḳ nuṭfeye ṣıġmaz iy Ḳırım ḫalḳı

239 Ne ulu Tañrı'dur Ḫallāḳ'ıñı fikr eyle gāhīce
Seni bir ṭamladan ḫalḳ itmedi mi iy Ḳırım ḫalḳı

240 Senüñ insān aġacından yaratdı meyve-i ẕātuñ
Ṣıfātuñ āyīne itdi saña baḳ iy Ḳırım ḫalḳı

241 Saña ince naẓar eyle ne maʿdensin ne cevhersin
Ne deftersin cemālüñ ṣaṭrın oḳı iy Ḳırım ḫalḳı

242 Tecellī Ṭūrı budur dir yüzüñde var beş on şāhid
İki göz ḳaş aġız burun ḳulaḳdur iy Ḳırım ḫalḳı

243 Cemālin görse insānuñ gelür kāfirler īmāna
Ḥaḳ'uñ nūrıdur insānuñ cemāli iy Ḳırım ḫalḳı

244 Ḥaḳ'uñ nūrını insānuñ yüzinde görmeyen aʿmā
Felek de şemsī de yoḳ dir ol aʿmā iy Ḳırım ḫalḳı

245 Beşerde nūr-ı Ḥaḳ çaḳmaḳda āteş gibi gizlidür
Beşerde nūr-ı Ḥaḳ günden ʿayāndur iy Ḳırım ḫalḳı

246 Bu dil et pāresinde nūr-ı Ḥaḳḳ'uñ günden āşkāre
Ḥaḳ'uñ nūrile söyler cümle diller iy Ḳırım ḫalḳı

247 Ḳulaḳ et pāresinden nūrı durur Ḥaḳḳ'uñ
Ḳulaḳda diñleyen kim añlayan kim iy Ḳırım ḫalḳı

248 Gözüñde bu gören kim görünen kim gösteren kimdür
Bu burnuñdan alan ḳoḳuyı kimdür iy Ḳırım ḫalḳı

249 Dimāġıña bu leẕẕātı viren kim nūrıdur Ḥaḳḳ'uñ
Nedendür açlıġ u ṭoḳluḳ ṣusuzlıḳ iy Ḳırım ḫalḳı

250 Nedendür el ṭutar ayaḳ yürür murād itse
Göñül kevni gezer aṣlā yorulmaz iy Ḳırım ḫalḳı

[10a]

251 Nedür ʿaḳl u nedür bu cān nedür nefsile ḳalp i sır
Nedür nūr u nedendür nār bilinmez iy Ḳırım ḫalḳı

252 Nedür ṭamu nedür cennet nedür ḫayru nedür bu şer
Nedür küfrü nedür īmān ne ḥāl bu iy Ḳırım ḫalḳı

253 Nedür müʾmin nedür kāfir nedür fāsıḳ nedür ṣāliḥ
Niçün birbirine żıddur bular hep iy Ḳırım ḫalḳı

254 Ḳamu eşyāyı żıd ḫalḳ itmeden nedür murād-ı Ḥaḳ
Olur żıddı ile maʿlūm iyü kem iy Ḳırım ḫalḳı

255 Eger acı eger ṭatlı olur żıddı ile ẓāhir
Hemān yoḳ żıddı Ḥaḳḳ'uñ ġayrınuñ var iy Ḳırım ḫalḳı

256 Eger cennet olaydı ṭamu olmayaydı aña żıd

Cefāyile ṣafā farḳ olmayaydı iy Ḳırım ḫalḳı

257 Anuñçün fāsıḳ ile bilinür ṣāliḥlerüñ ḳadri
Yabanī ṭaşile maʿlūm cevāhir iy Ḳırım ḫalḳı

258 Eger çirkinler olmasa güzeliñ ḳadri olmazdı
Bahāsın buldı Yūsuf çirkin ile iy Ḳırım ḫalḳı

259 Anuñçün ʿālimüñ ḳadrini cāhille bilür bu ḫalḳ
Deli ile olur maʿlūm velīler iy Ḳırım ḫalḳı

260 Ḳamu eşyā olur żıddile ẓāhir żıddı yoḳ Ḥaḳḳ'uñ
Şerīk ile olur her żıd olan şey iy Ḳırım ḫalḳı

261 Ki zīrā iki żıdduñ ortasında çoḳ durur ḥikmet
Ḥaḳ'uñ ne żıddı var ne ḫod naẓīri iy Ḳırım ḫalḳı

262 Yaratdı ʿālemi ol şāh içinde kendi sır oldı
Muḫīṭ-i küll-i şey iken görünmez iy Ḳırım ḫalḳı

263 Ne yire ṣıġdı ne göge ne ʿarşa ṣıġdı ne ferşe
Ne ʿulvīde ne siflīde durur Ḥaḳ iy Ḳırım ḫalḳı

264 Mekāna ṣıġmadı ẕātı mekān anuñla ḳāʾimdür
Münezzehdür fikirlere gelenden iy Ḳırım ḫalḳı

265 Ne gelür ne gider Ḥaḳ ne iner ne ḫod çıḳar Allāh
Ki zīrā lā-mekān u bī-nişāndur iy Ḳırım ḫalḳı

[10b]

266 Didi bir kerre *kün*[23] ḳudret dili var oldı mevcūdāt
Dilerse yine yoḳ eyler cihānı iy Ḳırım ḫalḳı

267 Doġupdur kāfile nūn ortasından bunca biñ eşyā
Yidi yir yidi gök levḥ ü ḳalem ʿarş iy Ḳırım ḫalḳı

268 Cihānı kimseden mīrāṯ yimedi Ḥaḳ Teʿāla'llāh
Yaratdı kendi ṣunʿından cihānı iy Ḳırım ḫalḳı

269 Direksiz gökleri bir ismi ile eyledi ḳāʾim
Ne Ṣāniʿ dür yiri ṣunʿıle düzdi iy Ḳırım ḫalḳı

270 Ne ḳudret göklere şems i ḳamer necmi çırāḳ itdi
Biri gice biri gündüz çırāḳdur iy Ḳırım ḫalḳı

271 Ne ḥikmet ṣunʿ-ı Ṣāniʿ kim ider ṭūt yapraġın aṭlas
Żaʿīfe bir arudan bal yaradur iy Ḳırım ḫalḳı

272 Aḳıdur bir ḳoyundan bir baḳardan çeşme südlerden
Aḳıdur ṭaş içinden āb-u cevher iy Ḳırım ḫalḳı

273 Enār encīr ü emrūd ḫalḳ ider bir ḳuru aġaçdan
Ḳuru aşma dalından bal yaradur iy Ḳırım ḫalḳı

274 Yaradur bir çekirdek dāne içre niçe biñ dāne
O bir dāne niçe biñ ḫırmen olur iy Ḳırım ḫalḳı

275 Dimişler baʿżı ʿārif bir darūda gizli biñ ḫanbār

---

[23] "…O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir…" Yasin: 36/82.

Göre bir nuṭfede insān deñizi iy Ḳırım ḫalḳı

276 Çekirdekden degil mi ṭaġa beñzer ulu aġaçlar
Niçe biñ meyvenüñ bir dāne aṣlı iy Ḳırım ḫalḳı

277 Ne ʿanḳādur aru bal çeşmesin bu ḫalḳa feyż itdi
Göre zeytūnda da yaġ çeşmesini iy Ḳırım ḫalḳı

278 Göre ṭūt yapraġınuñ aġacından bitme mi aṭlas
İpek ḳurdı sebeb gerçi ḥarīre iy Ḳırım ḫalḳı

279 Gel iy Cānbeg Geray Devlet Geray irşād-ı gül budur
Bu irşādıma siz degil ṣusuzdur hep cihān ḫalḳı

[11a]

280 Naṣīḥat ideyim li'llāh size gel iy Kefe ḫalḳı
Zebūn itdi sizi ġaflet uyanuñ iy Kefe ḫalḳı

281 Unutdıñuz niçün Ḥaḳḳ'ı uyuban nefse şeyṭāne
Ecel ölümle yoḳsa yoḳ mı dirsiz iy Kefe ḫalḳı

282 Atañuz anañuz ḳanı ḳanı oġluñ ḳızuñ dostuñ
Bular öldise nevbet bize ḳaldı iy Kefe ḫalḳı

283 Fülān ölmiş fülān ölmiş bize de diyeler ölmiş
Niçün mevtüñ yaraġın görmezüz biz iy Kefe ḫalḳı

284 Müsāfir-ḫānedür dünyā bu ḫāna her ḳonan göçdi
Ḳoca yigit ne bilmez mevt gelince iy Kefe ḫalḳı

285 Felek ne ḳanlu ẓālimdür içer günde niçe biñ ḳan
Emān bilmez şefāʿat bilmez ölüm iy Kefe ḫalḳı

286 Gelüñ dīniñizi işbu yalan dünyā içün yıḳmañ
Bir iki gün ʿömürçün nefse uymañ iy Kefe ḫalḳı

287 Bilürsiz şübhesiz hep āḫiret var günden āşikāre
Ḳanı ya āḫiret yaraġı sizde iy Kefe ḫalḳı

288 Tütünde ḳahvede mey-ḫānede geçirdiñüz ʿömri
Ḳıyāmet yoḳsa yarın yoḳ mı dirsiz iy Kefe ḫalḳı

289 Gelüñ cennet ṣafāsın fikr idüp ṣāliḥ ʿamel eyleñ
Ṣafā ṣanmañ bu dünyānuñ ṣafāsın iy Kefe ḫalḳı

290 Gelüñ ṭamu ʿaẕābı ḳatıdur ṣāliḥ ʿamel eyleñ
Çürütmeñ cevher-i ʿömri hevāda iy Kefe ḫalḳı

291 Girersiz ḳahve didükleri melʿūna uyup nefse
Muḥammed ümmetinüñ yirsiz etin iy Kefe ḫalḳı

292 Eẕān oḳunsa cāmiʿden yañā yoḳ bir gider ādem
Ṭoludur ḳahveñiz mey-ḫāneñiz hep iy Kefe ḫalḳı

293 İşiñiz güciñiz fısḳ fücūrile mesāvī hep
Ne yüzle varasız yarın Ḥaḳḳ'a siz iy Kefe ḫalḳı

294 Size cāmiʿden efḍal ḳahve put-ḫāne gibi ḥāşā
Ne dīne ḫiẕmet eylersiz ki bilmem iy Kefe ḫalḳı

[11b]

295 Diseñ gel cāmiʿe başın keserseñ ḳahveden çıḳmaz
Ne dīnde bu Yehūdīler bilinmez iy Kefe ḫalḳı

296 Müsülmān'em diyü ammā ider daʿvāyı bī-çāre
İçiñizde bu didigim ḳatı çoḳ iy Kefe ḫalḳı

297 Nedür dīnü nedür meẕhep bilür yoḳ biñde bir sizde
Hemān ḥayvān gibi yirsiz içersiz iy Kefe ḫalḳı

298 Size dört beş senedür Ḥaḳ ḥavāle itdi küffārı
Biriñüz gelmedi inṣāfa yine iy Kefe ḫalḳı

299 Siz evvel Ḥaḳḳ'a ʿāṣī oldıñuz geldi Ḳazaḳ ṣoñra
Ḳazaḳ degildi gelen fısḳıñızdı iy Kefe ḫalḳı

300 Muṭīʿ oluñ Ḥaḳḳ'a Ḳarım[24]'a va'llāhi Ḳazaḳ gelmez
Gelürse de helāk olur Ḳazaḳ hep iy Kefe ḫalḳı

301 Eger nefsile şeyṭāne uyarsañuz yine tekrār
Ḳırım'da bil yine kāfir Ḳazaġın iy Kefe ḫalḳı

302 Bu ġaflet var iken sizde belā eksik degil sizde
Yiter uyduñuz a emmāre nefse iy Kefe ḫalḳı

303 Ḥaḳḳ'a ʿāṣī olan ḳavme belā dā'im müvekkeldür
Siz azġun olalı Ḳırım yıḳıldı iy Kefe ḫalḳı

304 Ḥaḳ'a ʿāṣī olan niçe vilāyetler ḫarāb oldı
Muṭīʿ olan vilāyet Ḥaḳḳ'a maʿmūr iy Kefe ḫalḳı

305 Ezel Ḳırım gibi maʿmūr vilāyet yoġidi belki

---

[24] Kelime eserde *Ḳarım* okunacak şekilde harekelenmiştir. Kırım'ın eski adlarından biri Karım olarak geçmektedir. (Aleksandr Nikolayeviç Samayloviç, "Kırım Adı İzah Edildi Mi? çev. Serkan Acar. Tarih İncelemeleri Dergisi, C XXVI, S. 1, s. 235-236 2011)

Ezel dīndār Müsülmān idi Ḳırım iy Kefe ḫalḳı

306 Ḳırım evvelkīden maʿmūr ola sözüm ṭutarsañuz
Sözüm ṭutmazsañuz dip yıḳıla hep iy Kefe ḫalḳı

307 Ki zīrā ben degilem bu naṣīḥat eyleyen size
Bu pend ilhām-ı Rabbānī durur hep iy Kefe ḫalḳı

308 Ḫuṣūṣā kim Muḥammed Muṣṭafā emr eyledi bize
Naṣīḥat eyle var ümmete didi iy Kefe ḫalḳı

309 Dilimden muʿcizāt-ı Muṣṭafā'dur Ḥaḳ diyen ḫalḳa
Dilim Aḥmed diline tercümāndur iy Kefe ḫalḳı

[12a]

310 Didi Ḥaḳḳ'uñ ḥabībi bir giçe rüʾyāmda iy oġlum
Ḥaḳ'a ḳıl daʿvet ins ü cinni didi iy Kefe ḫalḳı

311 Anuñçün Ḥaḳḳ'a ḫalḳı daʿvetim feyż-i müsellemdür
Anuñçün Ḥıżr-ı feyżim āb-u ḥayvān iy Kefe ḫalḳı

312 Benem Sulṭān-ı kevneyniñ eliñde mey ḳadeḥ sāḳī
Benem Kevs̱er ṣunan insile cinne iy Kefe ḫalḳı

313 Benem ḥavż-ı Resūlu'llāh bu naẓmım Kevs̱er'in gel iç
Ledün sulṭānı dil taḫtında ḥākim iy Kefe ḫalḳı

314 Ki ḥāşā kendüyi ögmek kibirdür dīn-i İslām'da
Hemān dīn ġayreti bu çekdigim hep iy Kefe ḫalḳı

315 Bize hep farż-ı ʿayn oldı bu dīn ġayretini çekmek
Ṭoyurmaz ḳarnıñız dīn ġayretin ḳoñ iy Kefe ḫalḳı

316 Çürütdüñ cāhiliyyet ġayretin çeke çeke ʿömri
Bizi yoldan çıḳardı ḥubb-ı dünyā iy Kefe ḫalḳı

317 Bizi yoḳdan yaradan Ḥaḳḳ'ı yılda bir kez añmazuz
Bize müʾmin Müsülmān diyelüm mi iy Kefe ḫalḳı

318 Ki gerçi başımız müʾmin içimiz ḳara bir ʿāṣī
Münāfıḳ içimiz ṭaşına uymaz iy Kefe ḫalḳı

319 Cehennem ehli itdi bizi tütün ḳahve mey-ḫāne
Cihān İngiliz oldı hep duḫānla iy Kefe ḫalḳı

320 Firengistān'a döndi cümle ʿālem şimdi tütünle
Firenk efʿālini işler mi müʾmin iy Kefe ḫalḳı

321 ʿAceb ḳanḳı kitāb dir cennet içinde tütün ot var
Cehennem ṭopṭolu ammā tütün ot iy Kefe ḫalḳı

322 Cehennem ehlinüñ yarın tütün ot çıḳa burnından
Ṭamuda yanmaġa siz rāżı mısız iy Kefe ḫalḳı

323 Size aşile etmekden cehennem tütüni ṭatlı
Bu mühmel kāfir īcādı degil mi iy Kefe ḫalḳı

324 Bizim eglencemüzdür dirseñüz eger bu murdāra
Ḥaḳ'ı ẕikr eyleñ eglence gerekse iy Kefe ḫalḳı

[12b]

325 Bize dünyā gerek āḫiret añma dir misiz yoḳsa
Sizi mey-ḫāneye ben daʿvet itmem iy Kefe ḫalḳı

326 Kitāb’a sünnete dīne muḫālif sizdeki efʿāl
Bir adım bāri Ḥaḳ’dan yaña geliñ iy Kefe ḫalḳı

327 Ne yüzle varasız yarın ḥużūr-ı Ḥażret-i Ḥaḳḳ’a
Hele gāhīce bāri fikr idüñe iy Kefe ḫalḳı

328 Gerekse biñ yaşa ṣoñı ölüm degil mi iy ġāfil
Süleymānlara ḳalmadı bu dünyā iy Kefe ḫalḳı

329 Nice biñ taḫt ı tāc issi yatırlar ḫākile yeksān
Ya cennetdür mezārı ya ṭamudur iy Kefe ḫalḳı

330 Ḳanı Ḳaf’dan Ḳaf’a dek ʿālemi ḥükm iden İskender
Ölüm derdine dermān bulamadı iy Kefe ḫalḳı

331 Ḳanı bu fānī dünyāyı benüm milkim diyen şāhlar
Ne ismi ḳaldı ne resmi añılmaz iy Kefe ḫalḳı

332 Yaşadı Ḥażret-i Loḳmān fenā dünyāda üç biñ yıl
Marīż-i mevt içün bulmadı dermān iy Kefe ḫalḳı

333 Ṭoḳuz yüz elli yıl sürdi ʿömr-ü Nūḥ-u Nebiyullāh
Ḳomadı ṭaşı ṭaş üstine yine iy Kefe ḫalḳı

334 Bizim çoḳ ʿömrimüz ḳırḳ elli seksen ṭoḳsana varmaz
Bu az ʿömrile maġrūruz niçün biz iy Kefe ḫalḳı

335 Beş on günlük ʿömürçün yaparuz evleri şeddādī
İki arşun mezārı añmazuz hīç iy Kefe ḫalḳı

336 Girürsin iki arşun ḳabr içine pādişāh olsañ

Gedā şāhile yeksān maḳberede iy Kefe ḫalḳı

337 Büyük ʿibret bize yitmez mi ḫanlar türbesin görmek
Ḳubūr ehli naṣīḥat bize pesdür iy Kefe ḫalḳı

338 Dilerseñ vāʿiẓ i nāṣıḥ mezāristānı var seyr it
Naṣīḥat isteyü biz şeyḫe gitme iy Kefe ḫalḳı

339 Naṣīḥat almadıñ atañ anañ oġluñ ḳızıñ öldi
Ne ṭaşdur ḳalbiñüz yumşamadı hīç iy Kefe ḫalḳı

[13a]

340 Ṭaşa kār eylese yaġmur çemen biteydi ṭaşlarda
Ne ġāfil ḳalbiñiz var kim uyanmaz iy Kefe ḫalḳı

341 Biriñüz geldi mi inṣāfa bunca çoḳ naṣīḥatdür
Naṣīḥat başıñuz aġrıtdı belki iy Kefe ḫalḳı

342 Eger bir ḳahvede ḳıṣṣa oḳunsa anı diñlersiz
Ve illā Ḥaḳ diyeni diñlemezsiz iy Kefe ḫalḳı

343 Ḳulaḳ ṭutarsıñuz ol ḳıṣṣa ḫūnlıḳ iden iblīse
Hele nefsile şeyṭānuñ ḳulısız iy Kefe ḫalḳı

344 Yaradan Tañrı'ya bir sāʿat olmaz biriñüz hīç ḳul
Mezāruñ ne çuḳurdur düşme misin iy Kefe ḫalḳı

345 Ögüt kār eylemez ḥayvānile ṭaşa sözüñ ḫatm it
Alan bir ḳıldan almışdur ki gerçi iy Kefe ḫalḳı

346 Gel iy Cānbeg Geray Devlet Geray işbu emānātı
Ulaşdıruñ kefe gözlü işitsün hep cihān ḫalḳı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

347 Ḥaḳ ġazāñızı mübārek eylesin iy mirzeler
Yüziñüz aḳ eylesün Tañrı sizüñ iy mirzeler

348 Dīn yolına ṣıdḳıle sizsiz riyāsız çalışan
Kāfirin sizsiz ṭamarını ḳıran iy mirzeler

349 Fī-sebīli'llāh girürsiz cenge ḳaçmazsız girü
Kāfirüñ alayını sizsiz bozan iy mirzeler

350 Ṭop tüfek içine pervāne gibi sizsiz giren
Kāfire ejder gibi sizsiz giren iy mirzeler

351 Siz olunca dal ḳılıç kāfirler olur tār-u-mār
Heybetiñüzden ṣınar kāfir siziñ iy mirzeler

352 Başıñız ṭop eyleyüp meydāne girdikde size
ʿAsker-i kāfir sinek degil size iy mirzeler

353 Dīn-i İslām eline ḳalḳana beñzer bu Tatar
Kāfirüñ ḳaddini sizsiz dāl iden iy mirzeler

[13b]

354 Yüziñi aḳ eyleyen ḫan ḥażretinüñ cümle siz
El ayaḳ gözsiz ḳulaḳsız ḫānesiz iy mirzeler

355 Başını ṭop eyleyüp giren ecel meydānına
Ṭop gibi başın atan meydāne siz iy mirzeler

356 Balyimez ṭop gibi girürsiz ʿadū alayına

Baş ḳıraluñ ḳaddini sizsiz büken iy mirzeler

357 Görse tābor-ı Ḳazaḳ sizi uzaḳdan bozılur
Varışıñuz heybeti ṣır kāfiri iy mirzeler

358 Her ḳaçan cenge gidersiz kāfire nitmek gerek
Cümleñiz kesiñ ḥayātdan ümīdi iy mirzeler

359 Cām-ı mevti cenge tā girmezden evvel nūş idüñ
Ben ölürem yine kim ḳarşu ḳor iy mirzeler

360 Ḳanḳı ʿasker kim ecel şerbetin itse iḫtiyār
Bir içim ṣu gibi içer düşmeni iy mirzeler

361 Ben ölürem dise bir ʿasker eger on binse de
Kāfirin yüz biginñ on biñ er bozar iy mirzeler

362 Dise bir ʿasker ölürem ben ecelsiz ölmedi
Ben ölürem diyen ölmez biñde bir iy mirzeler

363 Dīn-i İslām ḳırḳ neferle āşikār oldı ezel
Cümle ʿālem ol zemān kāfirdi hep iy mirzeler

364 Ḳırḳ nefer ḫavf itmedi yiryüzi hep kāfir iken
Ḳırḳ neferden kāfir ammā ḳorḳdı hep iy mirzeler

365 Ḥamdu li'llāh şimdi İslām ʿaskerine yoḳ ʿaded
Ḫavfıñız kāfir Ḳazaġından nedür iy mirzeler

366 Bā-ḫuṣūṣā öldüren ġāzī öleniñiz şehīd
Bu şehādet herkese olmaz naṣīb iy mirzeler

367 Muṣṭafā ḳırḳ ādemile dīn iẓhār eyledi
Açdı dīn milkini ḳırḳ ġāzī ile iy mirzeler

368 Ḳırḳ kişi ölüm eridi düşdi heybet kāfire
Ḳırḳ ṣaḥābe kāfiri şaşırdı hep iy mirzeler

[14a]

369 Yüz ṣaḥābe olıcaḳ kāfir ʿaẓīm ḫavf eyledi
Biñ olunca yir ü gökler ditredi iy mirzeler

370 On biñ olduḳda ṣaḥābe ehl-i Ḥaḳ gör nişledi
Ḳayṣeri ṣoñra ḫarāca kesdiler iy mirzeler

371 On biñ on beş biñ ṣaḥābe şarḳ u ġarbı ḳapladı
Gör ne ḳuvvet buldı İslām ḫor iken iy mirzeler

372 Ne ḳadar az olsa müʾmin kāfire ġālib durur
Ḥaḳ diyen ʿaskere Ḥaḳ yardımcıdur iy mirzeler

373 Biñ nefer ölüm eri çoḳ ṣıdı on biñ kāfiri
Ḳarşu ḳomaz kimse ölüm erine iy mirzeler

374 Ben ölürem dise bir ġāzī girür yüz kāfire
On ölüm eri bozar biñ kāfiri iy mirzeler

375 Ġāzīlerüñ on biñi çoḳ ṣıdı yüz biñ kāfiri
Egri'de Sulṭān Muḥammed'dür ṣıyan iy mirzeler

376 Bu sene ḳaç geldi kāfir eşḳıyāsı Ḳırıma
Sīl gibi hep ḳanlarıñ aḳıtdıñuz iy mirzeler

377 Ġāfil olmañ kāfiri boz diyü ihmāl idüp
İntiḳām almaġa kāfir teşnedür iy mirzeler

378 Dil aluñ kāfir içinden gör ne işdedür Ḳazaḳ
Ne tedārikde durur kāfir ṣoruñ iy mirzeler

379 Bir dile ammā inanmañ bir beş on dil alıñız
Birbirin dil görmesin başḳa ṣoruñ iy mirzeler

380 Birbirine işbu dillerüñ cevābı uymasa
Yeñi dil alıñ aña ṣoruñ yine iy mirzeler

381 Dil ḥarāmzāde olur degmede dimez ṭoġrusın
Ḥīle ile her diliñ aġzın arañ iy mirzeler

382 Düşmeni dil dir ise yoḳsız hemān ḥāżır bilüñ
Kāfiri dil dir ise çoḳ inanuñ iy mirzeler

383 Dil eger yüz biñ Ḳazaḳ dir ise siz inanuñ
Yoḳ dir ise ḥīledür var biliñüz iy mirzeler

[14b]

384 Cümle dil kendi dīnince ġayret dīnin çeker
Başı gidince dimez ṭoġrusını iy mirzeler

385 Dil sözine uyuban tehlükeye varmañ ṣaḳın
Bir dile maġrūr olan ʿasker ṣınar iy mirzeler

386 Dil eger bizden ise ḳıl iʿtimād cāʾiz aña
Ṣaḳınuñ mürtedden ammā ḳıl ḥaẕer iy mirzeler

387 İçiñizde ṣāliḥ olan dile eyleñ iʿtimād
Her ḳaçan aḳın murād eylerseñüz iy mirzeler

388 Kāfiristāne varınca Ḥaḳḳ'a ışmarlañ sizi
Yolıñuzda varsa tābor cenk idüñ iy mirzeler

389 Balyimez ṭop gibi varuñ kāfirüñ tāborıña
Cümle göz hep çarḳacı oluñ yürüñ iy mirzeler

390 ʿAskeri zinhār perākende idüp cenk eylemeñ
Ḳalʿa kendidür dağılmayan çeri iy mirzeler

391 Cümleñiz bir ṭop gibi girüñ ʿadū alayına
İnyeşāʾallāh bozarsız kāfiri iy mirzeler

392 Kāfire yürür iken maġrūr oluban yürümek
Ḥaḳ Teʿālā'ya ṣıġınıñda yürüñ iy mirzeler

393 Kāfire aṣlā göz açdırmañ nefes aldırmayup
Ṭop tüfek atmaġa dermānın ḳomañ iy mirzeler

394 Kāfirüñ gözi alışursa size müşkil durur
Ṭop tüfek zīrā īmāndur ṣaḳınuñ iy mirzeler

395 Kāfire ḥīle idüñ tāboruna düşerse yol
Tāborından ṭaşra çıḳarı görüñ iy mirzeler

396 At yirine çıḳarup ḳurd gibi girüñ ḳūyına
Bir ṭolu gibi içiñ bir tāborı iy mirzeler

397 Göz alışdırmañ ṣaḳın kāfir size ḥīle ider

Kāfirüñ ḥīle durur zīrā işi iy mirzeler

398 Bir vaṣiyyet size maġrūr olmadan eyleñ ḥaẕer
Ḳanḳı ʿasker kim ola maġrūr ṣınar iy mirzeler

[15a]

399 Ne ḳadar çoḳ olsa maġrūr ʿasker elbette ṣınar
Düşmeni ḫor görme az olsun gerek iy mirzeler

400 Olsa kāfir çoḳ Müsülmān az ise nitmek gerek
Anda erlik ḳaçmamaḳ ölmek durur iy mirzeler

401 Ḳanḳı başda kim Ḫudā devlet ḳodı ola şehīd
Tā ebed ölmez şehīdler diridür iy mirzeler

402 Pādişāh olmaḳ dilerseñ cennet içre ol şehīd
Ġāzīler de pādişāh ola yarın iy mirzeler

403 Ḥaḳ Teʿālā sevdügi ḳullarını eyler şehīd
Gör ne devletmiş şehādet menzili iy mirzeler

404 Dīn yolında fī-sebīli'llāh cihād idenler
Şol ḳadar Ḥaḳ ide iḥsān bī-ḥisāb iy mirzeler

405 Ḥaḳ Teʿālā'dan şehīd olmaġı isteñ her zemān
İşbu devlet degme başa ḳonmadı iy mirzeler

406 Āḫiret devletidür devlet bu dünyā şey degil
Salṭanat mülk-i beḳādur fānīsiz iy mirzeler

407 Kiẕbi meşhūr bir yalan dünyā degil mi bu fenā
Devletine olma maġrūr dünyenüñ iy mirzeler

408 Bir ḫayāẕıl oynuna beñzer bu dünyā devleti
Bir ḫayāletdür ne var ne yoḳ durur iy mirzeler

409 Düşe beñzer işbu dünyānuñ ṣafāsı leẕẕeti
Bir gemidür ʿömr-ü dünyā ġarḳı tīz iy mirzeler

410 Bir müsāfir-ḫānedür dünyā ḳonan elbet göçer
Göç yaraġın görmeyen çoḳ aġlaya iy mirzeler

411 Ḥamdu li'llāh siz ġazālarda gezersiz dāʾimā
Ḳadrini bilüñ ġazā devletinüñ iy mirzeler

412 Yatmañuz oturmañuz cümle ʿibādetdür ḳamu
Ṭurmañuz hep gezmeñüz ṭāʿat durur iy mirzeler

413 Gül gibi hep gülmeñüz oynamañuz ṭāʿat durur
Yiyüp içdügi ʿibādet ġāzīnüñ iy mirzeler

[15b]

414 Cennete yarın ḳılıçlarıle gire ġāzīler
Maḥşeri görmeye ġāzīle şehīd iy mirzeler

415 Cennet içre ola sulṭān ġāzīler ile şehīd
Ḥaḳ didi Ḳurʾān'da iy Cānbeg Geray Devlet Geray

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

416 Gel naṣīḥat ideyim hep size iy ḫan ḳulları
Kimseye ẓulm eylemeñ mevt vardur iy ḫan ḳulları

417 Ḥażret-i Ḫan'uñ adın çekmeñ reʿāyā incidüp

Bir yumurdasın Tatar'uñ almañ iy ḫan ḳulları

418 Ḳuvvetimüz var diyü maẓlūma cevr itmeñ ṣaḳın
Ḥaḳ ʿ*azīzün ẕü'n-tiḳām*[25] degil mi iy ḫan ḳulları

419 Baña bugün ẓulm iderseñ yanıña ḳalmaz yarın
Ḥaḳ ʿaẕābı ḳatıdur ṭamuda iy ḫan ḳulları

420 Ṭalamañ ḳurd gibi ḳoyuncuḳları cevr eyleyüp
Ḥaḳ Teʿālā'dan utanup ḳorḳuñ iy ḫan ḳulları

421 Yaradan Ḥaḳḳ'uñ ʿaẕābına olursız müsteḥaḳ
Ẓulm iderseñüz riʿāyālara iy ḫan ḳulları

422 Bir bölük maẓlūm Tatar'ı inciden müʾmin degil
Küfr-i kāfirden biter ẓulm ehli iy ḫan ḳulları

423 Ẓulme ḥāşā kim rıżāsı ola Ḫan Ḥażreti'nüñ
Bilmeyen Ḫan'dan ṣanır ẓulmiñüz iy ḫan ḳulları

424 Her biriñüz başına bir ḫan ḥükūmet itmede
Tañrı peyġamber nedür bilmezsiz iy ḫan ḳulları

425 İçiñizde baʿżı it var felege dimez kelek
Ne bilür dīn ü ne meẕhep bunlar iy ḫan ḳulları

426 Kimiñüz sulṭān ḳulıyuz dir kimiñüz ḫan ḳulı
Tañrı ḳulıyuz diyen yoḳ sizde iy ḫan ḳulları

427 ʿĀr idersiz gāhīce bir Ḥaḳḳ'ı dile almaġa
Diliñüz virdine mālāyaʿnī iy ḫan ḳulları

[25] "…Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." İbrahim: 14/47.

[16a]

428 ʿÖmriñüz fısḳ ı fücūrile hevālarda geçer
Cevher-i ʿömri çürütdiñüz hep iy ḫan ḳulları

429 Ḥaḳḳ'a ne yüzlen varasız yarın iy bī-çāreler
Ḥaḳḳ'a ʿāṣī olanuñ nār yiri iy ḫan ḳulları

430 Nefse şeyṭāne yiter ḳul oldıñuz Ḥaḳḳ'a dönüñ
Sille-i ʿAzrāʾil'i fikr eyleñ iy ḫan ḳulları

431 Pençe-i ʿAzrāʾil'e bir gün girürsiz ġāfilin
Ne çuḳurdur maḳbereñ fikr eyle iy ḫan ḳulları

432 Ẓulmi giñ yirde iderken dar olan ḳabrüñ aña
Giresin zindān-ı ḳabre bir gün iy ḫan ḳulları

433 Kimsenüñ itdügi hīç va'llāhi ḳalmaz yanına
Bāri eylik idegör herkese iy ḫan ḳulları

434 Bir kişiye eylik itseñ yine ol eylik saña
Er iseñ kemlige eylik eyle iy ḫan ḳulları

435 Bir kişiye itseñ iḥsān yine ol iḥsān saña
Her ne eylerse kişi kendüye iy ḫan ḳulları

436 Ṭuz u etmek ḥaḳḳını gözet yolıña gelmesin
Ṣaḳınuñ eylige kemlik itmek iy ḫan ḳulları

437 Kibr ü kīn buġż u ḥased ehliñ muṣāḥıb eylemeñ
Buḫl-ı meşhūruñ ḳatına varmañ iy ḫan ḳulları

438 Ḥaḳ Teʿālā’nuñ ʿadūsıdur tekebbürle baḫīl
Dostı cömerddür saḫīdür Ḥaḳḳ’uñ iy ḫan ḳulları

439 Ġaybetinde kimsenüñ ḥaḳḳına söz söylemen
Ġaybetiñde düşmenüñ medḥ eyle iy ḫan ḳulları

440 Dostını bir sözile düşmen ider baʿżı kişi
Ġaybetinde ṭut yüzinde ṭutuñ iy ḫan ḳulları

441 Ġaybetinde bir kişi bir düşmenin medḥ eylese
Dostluġa tebdīl ola düşmenlik iy ḫan ḳulları

442 Ne ḳadar düşmense de ḳıl ġaybetinde medḥ anı
Olmasın ḳalbinde kīn ammā ki iy ḫan ḳulları

[16b]

443 Düşmenüñ fīl ise de eyle müdārāyla zebūn
Fīl yükin ursañ götürmez merkeb iy ḫan ḳulları

444 Ṣıġa arslanı toyınca ola ḳoyunveş muṭīʿ
Ṭatlı söz yirden yılan çıḳarı iy ḫan ḳulları

445 Dostuña pek söyleme düşmenlige olur sebeb
Ḳıl müdārāyı ḳarınca ise iy ḫan ḳulları

446 Dostuñuñ ʿırżın ṣaḳın dost ḥaḳına itme ṭamaʿ
Ḫam ṭamaʿ la çıḳdı Ādem başdan iy ḫan ḳulları

447 ʿĀlī mertebeye irseñ dostuñı ḫor görmegil
Mūre miḳdārınca taʿẓīm eyle iy ḫan ḳulları

448 Dime ben ḫanuñ aġasıyam bu bir cimrī faḳīr

Niçe ṭuz etmek yidüñ anuñla iy ḫan ḳulları

449 Ḥaḳ senüñ aġalıġun virmege ḳādirdür aña
Bir kişiye ḫor baḳan ḫor oldı iy ḫan ḳulları

450 Ḥaḳ saña virdi aġalıḳ devletin şükri nedür
Meskenet ile tevāżuʿ şükri iy ḫan ḳulları

451 Ben aġa oldum diyü Firʿavn-ı ṯānī olmaġıl
İtme Hāmānlıḳ vezīr olsañız iy ḫan ḳulları

452 Kimsenüñ ʿırżını yaḳmañ ʿırżıñuz Ḥaḳ yaḳmasun
Āh-ı maẓlūmdan seḥergāh ṣaḳın iy ḫan ḳulları

453 Nice tāc ı taḫtı yıḳdı āh-ı maẓlūmuñ iy yār
Maẓlūmuñ oḳdur duʿāsı geçer iy ḫan ḳulları

454 Kāfir olsa Ḥaḳ ḳabūl eyler duʿāsın maẓlūmuñ
Bed-duʿādan ṣaḳınuñ zinhār iy ḫan ḳulları

455 Maẓlūmuñ göñlin ele alıñ ne deñlü ḫor ise
Maẓlūmuñ āhı direkdür göge iy ḫan ḳulları

456 Ḳalbi yıḳmañ Ḥaḳ Teʿālā'nuñ serāyıdur göñül
Ḫışm-ı Ḥaḳḳ'a ṭuş olursız ṣaḳın iy ḫan ḳulları

457 Ḳalbi yıḳmaḳ Kaʿbe'yi yıḳmaḳdan artuḳdur iy yār
Ḳādir iseñ yap ṣaḳın yıḳmaḳdan iy ḫan ḳulları

[17a]

458 Ḳalbi yapmaḳ Kaʿbe yapmaḳdan ne ṣanduñ ḳalbi sen
Lā-meḳān olan Ḥaḳḳ'a o göñül iy ḫan ḳulları

459 Ḥaḳ Teʿālā’nuñ evin yıḳmaḳ göñül yıḳmaḳ durur
Yıḳdıġuñ göñül Ḫıżır’dur belki iy ḫan ḳulları

460 Ḥażret-i Ḥaḳḳ’uñ ḫazīnesi durur ṣādıḳ göñül
Ḥaḳḳ’a ḫāyin oldı göñül yıḳan iy ḫan ḳulları

461 Kaʿbe’yi ṭaş ı aġaçla yapdı İbrāhīm Ḫalīl
Yapdı Ḥaḳ ḳudret elile ḳalbi iy ḫan ḳulları

462 Kaʿbe insānile Kaʿbe Mekke’de bir ev durur
Ḳalb-i müʾmindür naẓargāh-ı Ḥaḳ iy ḫan ḳulları

463 Sikkesi Ḥaḳḳ’uñ beşerdür ḫuṭbesi Ḥaḳḳ’uñ göñül
Evliyālar ḫātemidür Ḥaḳḳ’uñ iy ḫan ḳulları

464 Enbiyālar Ḥaḳ Teʿālā’nuñ vekīli gibidür
Başvekīli Muṣṭafā’dur Ḥaḳḳ’uñ iy ḫan ḳulları

465 Muṣṭafā’nuñ ne vekīli iy ʿaceb şerʿ-i şerīf
Ḳāḍīler şerʿiñ vekīlleridür iy ḫan ḳulları

466 Ḳāḍīlerüñ kim vekīli ʿadl iden begler durur
Kim vekīli beglerüñ Ḳurʾān’dur iy ḫan ḳulları

467 Ḥażret-i Ḳurʾān vekīli kim ʿadl iden kişi
Ḥükmi Ḳurʾānile iden ʿādil iy ḫan ḳulları

468 Ḳanḳı ḥākim ḥükmini Ḳurʾān’a uydurmaz ise
Ol durur ẓālim cehennem ehli iy ḫan ḳulları

469 Ḳanḳı ḳāḍī kim ḫilāf-ı şerʿile ḥükm eylese

Muṣṭafā'dur yarın anuñ ḫaşmı iy ḫan ḳulları

470 Ḳanḳı şehrüñ ḥākime olmaz riʿāyāsı muṭīʿ
Gönderür ẓālim begi Ḥaḳ anda iy ḫan ḳulları

471 Ḳanḳı ḳalʿada zināyile livāṭa olsa çoḳ
Düşmen ayaġı ol ilden çıḳmaz iy ḫan ḳulları

472 Bir vilāyetdeki ẓālim ḥākim olsa ʿāḳıbet
Ḥaḳ ḥavāle ide düşmen aña iy ḫan ḳulları

[17b]

473 Bir vilāyetde livāṭa ider olsa yidi şaḫṣ
Ḳavm-i Lūṭveş yire geçe ol il iy ḫan ḳulları

474 Bir vilāyet ḥākimi olsa tekebbür ʿāḳıbet
Ol vilāyetler ḫarāb ola hep iy ḫan ḳulları

475 Bir vilāyetde yigitler pīre ḥürmet itmese
Anda ṭāʿūn ya ḳaḥṭlıḳ olur iy ḫan ḳulları

476 Bir vilāyetde yigitler ṣāliḥ olsaydı eger
Ol ile düşmen ayaḳ başmazdı iy ḫan ḳulları

477 Bir vilāyetde ṭutulsa idi sözi pīrlerüñ
Ḳurd ḳoyun bir yirde gezeydi hep iy ḫan ḳulları

478 Pīrleri eyle muṣāḥıb saña iy Devlet Geray
Ṭur otur ʿālimlerile dāʿim iy Cānbeg Geray

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

479 Gel iy ḫanım beni diñle saña vaṣf ideyim bir ḳavm
ʿAceb kim dir iseñ anlar Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

480 Bu ġāzīler durur dīn uġrına ṭop eyleyeñ başın
Ġazādan ḫālī olmazlar Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

481 Firengiñ ḳaddini dāl eyleyüp büken bu erlerdür
Ḳanadı ḳolı İslām'uñ Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

482 Bular baş viri[26] düşmenden yüzüni tā ebed dönmez
Bahādırlıḳda nādirdür Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

483 Sebīldür bunlaruñ ḳanı aḳar sīldür dīn uġrında
Muḥanneṯ izine başmaz Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

484 Ecel meydānına bunlar durur çāpik süren atın
Şehīd olmaġa ṣusuzdur Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

485 Bularuñ cengi aṣḥāb-ı Resūlu'llāh gibidür tā
ʿAlī cengine ḳādirdür Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

486 Ne deñlü olsa kāfir çoḳ bular baş viri[27] tā ḳaçmaz
Virür başını ʿārından Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

[18a]

487 Eger yüz kāfir olsa ġāzī onsa yine ḳaçmaḳ ʿār
Yüzi biñ kāfirden firār itmez Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

[26] Eserde *virir* kelimesi *viri* şeklinde yazılmıştır. Bu durum müellif / müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *re* (ر) harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir.
[27] Eserde *virir* kelimesi *viri* şeklinde yazılmıştır. Bu durum müellif/ müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *re* (ر) harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir.

488 Muḥanneṣ içine girse bahādır olur elbette
Muḥanneṣlere ʿavret dir Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

489 Bularuñ ḳorḳusından uyumaz cümle Firengistān
Ḳırım ġāzīlerine iş Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

490 Ki gerçi Rūmili ser-ḥatlarında ġāzīler çoḳdur
Ḳara cengini şey ṣaymaz Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

491 Ki zīrā cenginde biraz ḳaçmaḳ ümīdi var
Deñizdür ḳanda ḳaçsınlar Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

492 Bahādır olmasına bunlaruñ sebeb durur deryā
Şu kim er baḥr u ber birdir Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

493 Bahādır ṭoġmadı ṭoġan anasından iy ġāzīler
Göre göre bahādırlar Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

494 Ḥayātından ümīdini kesen er kāfire ġālib
Anuñçün düşmene ġālib Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

495 Ḥayātından geçen ʿasker ebed manṣūr muẓafferdür
Dimez cānım iderken cenk Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

496 Ne mālım dir ne cānım dir ne atam anam oġldir
Ṭoyum yā şehīd olsam dir Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

497 Şehīd olmaḳ ne devletdür bilürler işbu ġāzīler
Anuñçün cān u baş dimez Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

498 Şu deñlü teşnedür cenge bu ġāzīler bu şāhīnler
ʿAdū ḳanın içüp ḳanmaz Cezāyir'le Tunus ḫalḳı

499 Diker dīn sancaġın kāfir gemisine bu ġāzīler
Alup ḳalyonı feṯḥ eyler Cezāyir’le Tunus ḫalḳı

500 Ne deñlü olsa bir barça büyük ḍarbīce alurlar
Firenge ḫışmıdur Ḥaḳḳ’uñ Cezāyir’le Tunus ḫalḳı

501 Ümīdim bu durur İspanya’yı feṯḥ ideler bunlar
Ne Ṭuḳa ḳoya ne Malta Cezāyir’le Tunus ḫalḳı

[18b]

502 Cezāyir’le Tunus elinde feṯḥ olsa gerek Malta
İde feṯḥ inyeşāʾallāh Cezāyir’le Tunus ḫalḳı

503 Resūlu’llāh buyurmış şarḳ u ġarbı ümmetim ṭuta
Ḥadīṯüñ ḥükmi olur dir Cezāyir’le Tunus ḫalḳı

504 Ḥadīṯüñ maʿnīsi bizüz bizimle feṯḥ ola dünyā
Resūl’üñ nuṭḳı bizüz dir Cezāyir’le Tunus ḫalḳı

505 Bular on gemi ḳorṣanlıġa çıḳsa ḳırḳ gemi alsa
Ġazā idemedük dirler Cezāyir’le Tunus ḫalḳı

506 Odun yirine aḳdarma kerestāsın yaḳar bunlar
Firenge ḫışm-ı ṭamudur Cezāyir’le Tunus ḫalḳı

507 Ḳırım ġāzīleri Rus kāfiri üzre ḥavāledür
Firenk üzre ḥavāledür Cezāyir’le Tunus ḫalḳı

508 Cezāyir’le Ḳırım iki ḳanatdur dīn-i İslām’a
Ḳırım şimdi Cezāyir kendi oldı iy Tunus ḫalḳı

509 Ḳırım dimeñ Cezāyir diñ Ḳırıma iy Cezāyirli
Ki zīrā düşmeni çoḳdur Ḳırım'uñ iy Tunus ḫalḳı

510 Ḳırım gibi metīn ser-ḥat eger varise Rūm'da yoḳ
Cezāyir'den ʿadūsı çoḳ Ḳırım'uñ iy Tunus ḫalḳı

511 Ki zīrā māl ı ʿasker bī-nihāyedür Cezāyir'de
Ḳırım'da māl ı ʿasker bī-ḳuvvet azdur iy Tunus ḫalḳı

512 Cezāyir'le Tunus'dan niçe kez Ḳırım durur ser-ḥat
Ḳırım başdı Cezāyir ġāzīleriñ iy Tunus ḫalḳı

513 Teraḳḳīñüz kemālinde sizün hep iy Cezāyirli
Ḳırım'uñ Ḥaḳ'dan özge kimsesi yoḳ iy Tunus ḫalḳı

514 Cezāyir'le Tunus'uñ ḳuvveti her yevmi artmaḳda
Tenezzül üzredür Ḳırım żaʿīfdür iy Tunus ḫalḳı

515 Cezāyir'ün Cezāyir'i hele şimdi Ḳırım oldı
Naẓar oldı yine Ḥaḳ'dan Ḳırım'a iy Tunus ḫalḳı

516 Ḳırım ḳuvvetlidür maʿnīde belki de Cezāyir'den
Çoḳ aʿdāya cevāb virür az iken iy Tunus ḫalḳı

[19a]

517 Cezīredür Ḳırım didükleri her cānibi deryā
ʿAdū her cānibinden ḫamle eyler iy Tunus ḫalḳı

518 Ve illā evliyā çoḳdur Ḳırım'da ḥıfẓ ider Allāh
Ricālü'l-ġayb Ḳırım'da ḫālī olmaz iy Tunus ḫalḳı

519 Ḳırım ġāzīsinüñ birine düşer belki yüz kāfir

Ḳırım bir beg gibidür kāfir içre iy Tunus ḫalḳı

Anuñçün ben şecāʿ atli direm Ḳırım Cezāyir'den
Ḳırım düşmānı zīrā bī-ḥisābdur iy Tunus ḫalḳı

Ḳırım ġāzīlerinüñ hem ʿulūfecikleri yoḳdur
Ġazā mālile geçinür Ḳırımlı iy Tunus ḫalḳı

ʿUlūfesiz olan ġāzī durur gerçek bahādırlar
ʿUlūfeli olan ġāzī nışıf er iy Tunus ḫalḳı

ʿUlūfesiz olan ġāzī sekiz cenāta mālikdür
ʿUlūfeliye bir cennet vire Ḥaḳ iy Tunus ḫalḳı

ʿUlūfesiz olan ġāzīye Ḥaḳ borçlu gibidür tā
Ṭoyum ider anı elbette bir gün iy Tunus ḫalḳı

ʿUlūfesiz olan ġāzīlerüñ nūrı durur bedr-ay
ʿUlūfeli olanuñ nūrı yıldız iy Tunus ḫalḳı

ʿUlūfesiz olan ġāzī durur Ḥaḳḳ'a muḳarreb ḳul
Maḳāmı ola ʿilliyyīn cinānda iy Tunus ḫalḳı

ʿUlūfem yoḳ diyü ġāzī yirinme varise ʿaḳlıñ
ʿUlūfesizlere cennet ʿulūfe iy Tunus ḫalḳı

Eger dīn uġrına ḳanuñ dökerseñ fī-sebīli'llāh
Sekiz cennāte ḥūre minnetüñ ne iy Tunus ḫalḳı

Gelüñ ḥimmet idelüm iy Cezāyir Malta fetḥiçün
Bizim dīn ġayreti yoḳ içimizde iy Tunus ḫalḳı

530 Muḥammed ümmeti degil mi Malta'nuñ esīri hep
Esīr ḳardeşlerimüz ḳurtaralum iy Tunus ḫalḳı

531 Ṭonanmayı ʿaẓīm idüp gidelüm Malta fetḥiçün
Demirden ḳalʿa İslām'a ṭayanmaz iy Tunus ḫalḳı

[19b]

532 Yedi dāne ḳıraluñ taḫtınuñ miftāḥıdur Malta
Bu miftāḥı alursaḳ fetḥ ola kevn iy Tunus ḫalḳı

533 Vezīr-i aʿẓam eger Ḫüsrev sözüm ṭutar ise li'llāh
Sefer dönişi Malta üzre gitsün iy Tunus ḫalḳı

534 Olur fetḥ inyeşāʾallāh bu Malta gibi çoḳ Malta
Sözüm ṭutar ise ṣıdḳıle Ḫüsrev iy Tunus ḫalḳı

535 Ki zīrā Malta āḫir şerde fetḥ olsa gerek dirler
Didiren Ḥaḳ durur bu nuṭḳ-ı Ḥaḳḳ'ı iy Tunus ḫalḳı

536 Bu maḫlūḳuñ dili Ḥaḳḳ'a ḳalemdür her ne dir olur
Ki zīrā dil durur ṣırr-ı İlāhī iy Tunus ḫalḳı

537 Ḫuṣūṣā Malta ehli dirler imiş bizi alur Türk
Dimezler idi ilhām itmese Ḥaḳ iy Tunus ḫalḳı

538 Sözüm ṭutarsa Ḫüsrev Malta'nuñ fetḥi ne ḥelvādur
Sözüm ṭutmazsa bir ḳalʿa alamaz iy Tunus ḫalḳı

539 Vezīr-i aʿẓam eger dirse sözüñe ne ʿamel dervīş
Bu söz benim degil direm aña ben iy Tunus ḫalḳı

540 Bu söz kimüñ sözi dir ise Ḫüsrev aña ne dirseñ

Bu söz ilhām-ı Ḥaḳ'dur direm añā iy Tunus ḡalḳı

541 Neden maʿlūm sözüñ ilhām-ı Ḥaḳ dir ise baʿżı ḡalḳ
Direm ilhām-ı Ḥaḳ ḥaḳḳı diyen iy Tunus ḡalḳı

542 Ki zīrā ṭoġru söz ayile günden āşikāredür
Ḫoş-āmed sözde şüphe var kiẕbdür iy Tunus ḡalḳı

543 Ḥıżır gibi ider ider her mürde dili ṭoġru sözinde
Dimişler āb-u ḥayvān ṭoġru sözdür iy Tunus ḡalḳı

544 Niçün oldı ʿaṣāsı Ḥażret-i Mūsā'nuñ ejderhā
Ki zīrā ṣādıḳu'l-ḳavl idi Mūsā iy Tunus ḡalḳı

545 Laḳabdı Muṣṭafā'ya ṣādıḳu'l-vaʿdi'l-emīn dimek
ʿArab'da ṣıdḳıle meşhūrdı Aḥmed iy Tunus ḡalḳı

546 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī ṣıdḳıle meşhūrdı
Ḫalīfe oldı ṭoġrılıḳla dört yār iy Tunus ḡalḳı

[20a]

547 Gel iy Cānbeg Geray Devlet Geray ṭoġru buluñ bir yār
Eger İskender-i ṯānī olalım dirseñüz tekrār

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

548 Feṯḥ idelüm genc-i Bismi'llāh ile
Her murāda irelüm Allāh ile

549 Allāh Allāh dāʾim Allāh diyelüm
Dü-cihān emn ü emānda olalum

550 Allāh Allāh diyen Allāh iledür
İsmi zīrā ṣāḥıbıla biledür

551 Allāh Allāh ḳanḳı dilde vird ola
ʿĀḳıbet ol evliyāʾullāh ola

552 Allāh Allāh diyene yoḳdur zevāl
Ḥāfıẓı Ḥaḳ diyenüñ ol bī-zevāl

553 Allāh Allāh ẕikrine meşġūl olan
Dü-cihān devletine oldur iren

554 Allāh Allāh seyfine mālik olan
Pādişāhlardur Süleymānlıḳ iden

555 Allāh Allāh dimeyen sulṭānlaruñ
Taḫt ı tācın tīz yıḳar Ḥaḳ anlaruñ

556 Allāh Allāh dimedi Şāhīn Geray
Gör ne ḫışma uġradı Şāhīn Geray

557 Allāh Allāh dimedi Ḫan Yıldırım
Düşmene oldı giriftār Yıldırım

558 Dimedi Allāh Sulṭān Ġavrī gör
Virdi sırrı Ḫan Selīm'e Tañrı gör

559 Āl-i ʿOṯmānoġlı gör Ḥaḳ Ḥaḳ didi
Tañrı İskender gibi ḫan eyledi

560 Ḥaḳ dimekle açdılar dīn milkini

Şöhret açmadı begim dīn milkini

[20b]

561 Kim ki Allāh didi bitdi her işi
Düşmen oldı Ḥaḳ diyenüñ ḳardeşi

562 Ḥaḳ dimeyen ḫanı Tañrı ʿazl ider
Taḫtını Cānbeg Geray'a mülk ider

563 Feṯḥ idelüm kevni gel Ḥaḳ Ḥaḳ diyü
Berr ü baḥri açalum Hū Hū diyü

564 Ḥaḳ Teʿālāʾya gelüñ ṣıġınalum
İns ü cinni dīvleri żabṭ idelüm

565 Bizi yoḳdan var idendür ol İlāh
Olduran oldır giren ol pādişāh

566 Düşmenüñ yıldız ḳadarsa itme ḫavf
Ḥaḳḳ'a ṣıġındıñsa gerçek itme ḫavf

567 Ḥaḳḳ'a ṣıġındı Muḥammed Muṣṭafā
Gör ne ḳuvvet buldı Şāh-ı enbiyā

568 Yaradan Ḥaḳḳ'a tevekkül eylegil
Yir ü gök ḫalḳı ʿadūñsa ḳorḳmaġıl

569 Bir ḳulın öldürmek istemese Ḥaḳ
Ḳatle ḳādir olmayalar cümle ḫalḳ

570 Mekke ḳavmi Aḥmed'e hep ḫaṣm idi
Ḳatline Bū Cehlile ṣusuz idi

571 Bir ḳılına idemediler żarar
Ḳatline gerçi ḳuyu çoḳ ḳazdılar

572 Ḥażretüñ neydi günāhı Ḥaḳ didi
Ḫalḳı Ḥaḳḳ'a dīne daʿvet eyledi

573 Ata oġlına naṣīḥat eylese
Ne belāsın başıma dir iy ḳoca

574 Şimdi de ḥaḳḳı diyen şeyḫ-i cihān
Ḳatl idemezse sürer ṭaşra hemān

575 Gel iy dil-i maḳṣūda gel şimden girü
Ḫan Murād'a ḥaḳḳı di şimden girü

[21a]

576 İçi ṭaşı Ḫan'a iʿlām eylegil
Ḳaredeñiz yalısın şerḥ eylegil

577 Ḳaredeñiz yalısın dutdı Ḳazaḳ
Şimdi ḥākim oldı deryāya Ḳazaḳ

578 Rus zaḫīre gemilerin almada
Yaḳmada kimin bahāya kesmede

579 Aḳdeñizlerde ṭonanma gezmede
Ḳaredeñiz'i Ḳazaḳlar yıḳmada

580 Ḳaredeñiz yalısı oldı ḫarāb
Yirile oldı berāber ne ḫarāb

581 Kiẕb ider isem şehā yüzüñ derim
Kiẕbimi bul teftīş[28] eyle kes başım

582 Unḳapanı'nuñ reʾīslerin getird
Gemicilerüñ otuz ḳırḳın getird

583 Unḳapanı'na şehā tebdīl var
Ṣor reʾīslere Ḳazaġı āşikār

584 Ġayra ṣor durma şehā sen ṣor işit
Her sene kāfir neler ider işit

585 Ḳurda dimişler neden boynuñ yoġun
Dosta inanmam dimiş iş bir oyun

586 Bu işe ġāyet taḳayyüd ḳıl şehā
Ḳaredeñiz yandı ṭutuşdı şehā

587 Boġaz'uñ içi senüñ Fener'e deg
Boġaz'uñ ṭaşı Ḳazaḳ Kefe'ye dek

588 Ṭutalım şehā Boġaz'ı bekledüñ
Ṭaşrasın kāfire mi ışmarladuñ

589 Çoḳ zaḫīre gemileri baġladı
Sefer itmekden ferāġat eyledi

590 On gün on beş gün zaḫīre gelmese

---

[28] Kelime Arapçada *teftīş* şeklinde uzun *ī* ile yazılırken eserde uzun *ī* sesini göstermek için *t* (ت) sesinden sonra *y* (ي) konulmamış kelimede *t* (ت) sesinin altına sadece esre konularak *teftiş* şeklinde kısa *i* ile yazılmıştır. Kelime *teftīş* şeklinde uzun *ī* ile çeviri yazıya aktarılmıştır.

Birbirin yir ḫalḳ-ı İslāmbol hele

[21b]

591 Dīn-i İslām ġayreti bu mı şehā
Böyle dirlikden ölüm yegdür şehā

592 İşbu derdiñ ben ʿilācın diyeyim
Sözümi dutarsañ aydayım

593 Dir iseñ bu derde dermān ne durur
Begleriñde ṣor Dilāver kim durur

594 Eyle serdār Ḳaredeñiz'e şehā
Kāfirüñ tāborına gönder şehā

595 Tuna ḳayıḳlarına emr it şehā
ʿAskeri muḥkem donatsınlar şehā

596 Ḳanda uzatsañ şehā irer eliñ
Yā bu ihmālden murāduñ ne senüñ

597 Himmet eyle aṭasına kāfirüñ
Çāre tāborını bozmaḳdur anuñ

598 Tāborın bozmaḳla da olmaz şehā
Ḳaradan Rus'a sefer eyle şehā

599 Bir ʿaẓīm ʿaskerle aḳın it şehā
Himmet it taḫt-ı ḳırala git şehā

600 Hem deñizden hem ḳaradan it sefer
Ḳazaġı feṭḥ itmek isterseñ eger

601 Ġāfil olma ḳalḳ uyan oldı ṣabāḥ
Dāʾim Allāh dīni uyarsın ṣabāḥ

602 On beş on altı gemi azdur şehā
Ḳaredeñiz'i ḳurutmaġā şehā

603 Bir beş on gün gelmese buġday hemān
Yoḳ ḳaḥṭlıġa taḥammülüñ emān

604 Ya niçün bir çāre görmezsin şehā
Yıḳmaġa tābor-ı küffārı şehā

[22a]

605 Bu ne ġayret bu ne nāmus bu ne ʿār
Bir Ḳazaġı defʿ idemezsiz ne ʿār

606 Düşmeni ḫor gördiñüz evvel şehā
Ṣoñra ihmālüñle çoġaldı şehā

607 Ne ḳadar az olsa düşmen görme ḫor
Bir Ḳazaġı żabṭ idemezsiz ne ḫor

608 Bir ḳıġılcım düşse bir şehri yaḳar
Bir ḳıġılcım ṭaġı ṭaşı hep yaḳar

609 Bir ḳıġılcımdı ezel bu eşḳıyā
Ḳaredeñiz'i tutuşdurdı şehā

610 Yalılarda ḳalmadı bir kūy şehā
Yirile oldu berāber hep şehā

611 Bu riʿāyānuñ vebālin kim çeker
Rūz-ı maḥşerde ʿaẕābın kim çeker

612 İtse bir sāʿat ẓulüm bir pādişāh
İde altmış yıl ʿaẕāb aña İlāh

613 İtse bir sāʿat ʿadil bir pādişāh
Dökilür ṭaġlar ḳadar olsa günāh

614 Ẓulm-i ekberdür Ḳazaġa bu sükūt
Ḳoyunı ḳurd yir çoban itse sükūt

615 Baña İslāmbol yiter dirseñ şehā
Ya zaḫīre nereden gelsin şehā

616 Ḳaredeñiz'i Ḳazaḳlar ḳapladı
Ellişer ḳırḳar otuzar ḳapladı

617 Yaʿnī kāfirler bölük bölük gezer
Elli ḳırḳ ḳayıḳ bölük bölük gezer

618 Yā zaḫīre gemileri neylesün
Ḳuş olup uçsa dutarlar neylesün

619 Gemisin yaḳup keser başlarını
Gemicilerüñ bitürür işini

[22b]

620 Bu ẓulümden ḫaberüñ var mı şehā
Ḳaredeñiz kāfiriñ oldı şehā

621 Ḳapuñı ḳaḳdı ʿadū uyanmaduñ

Boġaz’ı urdı gelüp uyanmaduñ

622 Boġaziçi Yiniköy’e geldi Rus
Ḫalḳ-ı İslāmbol inanmaz geldi Rus

623 Ḳaredeñiz hep ḫarāb oldı ḳamu
Ḳul u sulṭān ḫalḳ inanmazlar ḳamu

624 Rūmili yalıların hep yıḳdı Rus
Yaḳdı gemini bahāya kesdi Rus

625 İşbu nārile ṭutuşdı baḥr u ber
Kendi ẕevḳında Murād Ḫan bī-ḫaber

626 Ṣoñı ihmālün nedāmetdür şehā
Āteşi büyütme söyündür şehā

627 Yoḳ mı bir dostuñ şehā ögüt vire
Ṭaşra tebdīl ile çıḳ kendiñ ṣora

628 Yoḳsa ögüt virseler almaz mısın
Mülk-i ʿOṯmān gitmege rāżı mısın

629 Gel büyütme düşmeni irken uyan
Düşmene ṣayd oldı şehā uyuyan

630 Niçe taḫtı yıḳdı ġaflet leẕẕeti
Nice taḫt yapdı uyanmaḳ devleti

631 Neyledi ġaflet Sulṭān Ġavrī gör
Virdi uyanmaḳ Selīm’e Mıṣrı gör

632 Ġafletile noldı gör Ḫan Yıldırım
Ġaflet oḳına doḳundı Yıldırım

633 Ġafletile yıḳdı taḫtın nice ḫan
Ġāfil olma gözüñ aç şehā uyan

634 Ḳanı Ḳırım Ḫanı Muḥammed Geray
Şāhlara ʿibret yiter Şāhīn Geray

[23a]

635 Ġafletüñ ismin şehā bildüñ mi sen
Gice yatup uyumaḳ ẓann itme sen

636 Ġafletim di baña dervīş dir iseñ
Ben direm sen diñlemezsin diñle señ

637 Dir iseñ va'llāhi dervīş diñlerem
Ḥaḳḳı di dervīş dir iseñ söylerem

638 Ḥaḳ disem şehā taḥammül güç durur
Ḥaḳḳı dimezsem daḫı müşkil durur

639 Diñle iy sulṭān-ı ʿālem bir ḫaber
Ẓāhiri acı içi ḳand ü şeker

640 Siz şehā şerʿi niçün ḫor gördiñüz
Şöhrete bidʿate niçün uyduñuz

641 Sen cehennemden şehā ḳorḳmaz mısın
Mevti ʿAzrāʾil'i hīç añmaz mısın

642 Bir güneş ıssısına yoḳ ṣabrımuz
Açlıġa ṣusuzlıġa yoḳ ṣabrımuz

643 Ṭamuya yarın nice ṣabr idelüm
Gel maḥşer yaraġın şehā görelüm

644 Az yaşa ger çoḳ yaşa ṣoñı ecel
Cennete girmedi kimse bī-ʿamel

645 Pādişāhlara ʿamel ne ʿadl i dād
Şöhret ü bidʿatle olmaz ʿadl ü dād

646 ʿAdl iderseñ cennet i ḥūrī senüñ
Ṭamu dirseñ ẓulm iden ẓālimlerüñ

647 ʿAdl idemezsiñ şehā şöhret ile
Ẓulme şöhretdür sebeb bidʿat ile

648 Şöhretile oldı ḫor şerʿ-i şerīf
Yıḳdı dīn milkini şöhret iy şerīf

649 Yiyüp içüp geymemüz şöhret ḳamu
Ḥükmimüz Ḳurʾān'a uymaz iy ulu

[23b]

650 Yidi mi Aḥmed otuz dürlü ṭaʿām
Geydi mi Aḥmed ḥarīr ṭonlar ḥarām

651 Bu sebebden bize ġālibdür ʿadū
Emr-i Ḥaḳ'dan yüz çevirdik biz ḳamu

652 Ḥaḳ ḥavāle itdi bize düşmeni
Ḥaḳḳ'a dönsek yoḳ iderdi düşmeni

653 Gel Kitābu'llāh'a şerʿ e yapışuñ
İns ü cinni dīvleri hep żabṭ idüñ

654 Şerʿ i ḳoduḳ biz ḫilāf-ı şerʿ ile
Ḥükmimüz ekṣer ḫilāf-ı şerʿ ile

655 Dīn-i İslām'a ihānet eyledük
Muṣṭafā şerʿ in yıḳup ḥükm eyledük

656 Ḫāṭır içün ḥükm iderler ḳāḍīler
Rişveti vireni gözler ḳāḍīler

657 Bize ṭaşlar yaġsa çoḳ degil şehā
Yire geçmez şükür İslāmbol şehā

658 Ne durur maḳṣūduñ ihmālden şehā
Ḳorḳma mısın Ḥaḳ ʿ aẕābından şehā

659 Ḥaḳḳ'a ʿ āṣī olsa ḳulları şehā
Ḥaḳ ʿ adū gönderür ol ḳavme şehā

660 Ẓālim olsa bir vilāyet ḥākimi
Çıḳmaz ol ilden ʿ adūnuñ ayaġı

661 Ẓulmüñ āṣārı ḳaḥtlıḳ az ʿ ömür
ʿ Adlüñ āṣārı ucuzluḳ çoḳ ʿ ömür

662 Diñle iy sulṭān-ı ʿ ālem bir ḫaber
Ḳaredeñiz'den ḫaber ṣorarsañ eger

663 Koñşı ḳapusı durur Midye şehā
Yirile itdi berāber Rus şehā

[24a]

664 Rūmili'ne yüridi kāfir şehā
İki ḳonaḳ içeri girdi şehā

665 Anaṭolı yalısın itdi ḫarāb
Sinab'a Ṣamṣun'a dek itdi kebāb

666 Anaṭolu'yı temām yıḳdı Ḳazaḳ
Rūmili'n yaḳmaġa başladı Ḳazaḳ

667 Belki biñ ḳarye ḫarāb itdi Ḳazaḳ
Belki yüz şehri ḫarāb itdi Ḳazaḳ

668 Ḫaberüñ var mı bu işlerden şehā
İl vilāyet gitdi hep elden şehā

669 Ḳaldı ortalıḳda bir İslāmbol'uñ
Ḳaredeñiz mülki oldı kāfirüñ

670 Taḫt ı tācuñ gitdi elden gözüñ ac
İşbu derde bulagör irken ʿilāç

671 İşbu derdiñ ben ʿilācıñ diyeyim
Sözümi ammā ṭutarsañ diyeyüm

672 Ẓulmi ḳaldır rişvetile evvelā
Ṣoñra Ḫaḳ'dan dile bu derde devā

673 Ẓulmi rişvetile ḳaldırmaz iseñ
Gel Ḳazaġa vir cevābı er iseñ

674 Ẓālime Ḥaḳ yardım itmez ẕerrece
Ẓālime Ḥaḳ raḥmet itmez ẕerrece

675 Gel ʿadālet işine başla şehā
Yaʿnī gel şerʿ-i şerīfe uy şehā

676 Ġālib olmaḳsa murāduñ düşmene
Uy Kitābu'llāh'a Ḳurʾān'a dīne

677 Ẓālime elbette ġālibdür ʿadū
ʿĀdile elbette maġlūbdur ʿadū

678 Düşmenüñ yıldız ḳadarsa itme ḫavf
ʿAdl ise meyl-i derūnuñ itme ḫavf

[24b]

679 Düşmenüñ sivrisinekse eyle ḫavf
Ẓulm ise Nemrūdī fiʿliñ eyle ḫavf

680 Ẓālime her gün belā nāzil durur
Ẓālime ḫışm-ı Ḥaḳ'uñ taʿyīn durur

681 İyʿaceb ẓālim kime dirler şehā
Ḥaḳḳ'ı inkār idene dirler şehā

682 Ḥaḳḳ'ı inkār idenüñ ismi nedür
Ehl-i rişvetdür şehā ġayrı nedür

683 Rişveti alan durur dīn düşmeni

Viren oldı taḥt ı tācuñ düşmeni

684 Ḳaredeñiz'e Ḳazaḳ gelmez idi
Biz eger ẓulm itmesek gelmez idi

685 Ḥaḳḳ'a hep biz ʿāṣī olduḳ cümlemiz
Ḥaḳ musallaṭ itdi bu düşmānımuz

686 Biz eger inṣāfa gelmezsek bilüñ
Yire geçer bir gün İslāmbol bilüñ

687 Ẓulmimiz zīrā kemālin buldı uş
Her kemālüñ bir zevāli vardur uş

688 Āl-i ʿOṯmānoġlı mülkinde olan
Ẓulmi ne kāfir ider ne ins ü cān

689 ʿAdli meşhūr idi ʿOṯmānoġlınuñ
Ẓulmi meşhūr oldı ʿOṯmānoġlınuñ

690 Dīni bāṭıl kāfir itdirmez ẓulüm
Dīnimüz İslām iderüz biz ẓulüm

691 Kāfiristān içre bu ẓulm olmaya
Dīn-i İslām'da niçün bu ẓulm ola

692 Müsteḥaḳdur bize ṭaş yaġdırsa Ḥaḳ
Müsteḥaḳ bize ʿadū gönderse Ḥaḳ

693 Ḥaḳḳ'ı zīrā biz unutduḳ kibrile
İblīse uyduḳ enāniyyet ile

[25a]

694 Baġlanurken ṣarımsaḳ ṣapı ile
Ḥaḳ bize bunları itdi ḥavāle

695 Ḥaḳḳ'ı unudanlara budur cezā
Ḥaḳḳ'ı setr idene nāzildür belā

696 Ḳavm-i İslāmbol unıtdılar Ḥaḳḳ'ı
Belki yılda bir kez añmazlar Ḥaḳḳ'ı

697 Ḳorḳaram İslāmbol'a gelür ḫaṭā
Ḳorḳaram Ḳosṭanṭin'e iner belā

698 Ehl-i manṣıb Ḥaḳḳ'ı ʿazl olsa añar
Manṣıb olsa ẓulmi Firʿavn'ı baṣar

699 Bilmezem bunlar ḳıyāmet yoḳ mı dir
Bilmezem ḥaşrile maḥşer yoḳ mı dir

700 Bunlar inansa ḳıyāmet günine
Ẓulm idermidi Ḥaḳ'uñ bir ḳulına

701 Bunlaruñ iḳrārı yoḳdur cennete
Bunlaruñ inkārı vardur ṭamuya

702 Āḫirete bunlar inansa idi
Her işi şerʿile işlerler idi

703 Yire çaldılar şerīʿat tācını
Geydiler rişvetle ṭamu tācını

704 Eylediler ḫor ʿadālet tācını
Geydiler ʿizzetle ẓulmüñ tācını

705 Ḳaldı ayaḳlarda aḥkām-ı kitāb
Oldı ḥelvā kāġıdı ḥāşā kitāb

706 Yaʿnī ḥükmimiz kitābdan ṭaşradur
Şimdi Ḳurʾān'ı oḳur da var mıdur

707 Ḳaldı ayaḳlarda şerʿ-i Muṣṭafā
Şerʿ ile daʿvāyı yoḳ diñler şehā

708 Ḳāḍīler rişvet virene saʿy ider
Zehri yir şerʿ-i ḫilāfı ḥükm ider

[25b]

709 Ḥüccete otuz vireni reddider
İki üç yüz virene imdād ider

710 Yaʿnī ḥükm itmez Kitābu'llāh ile
Dīn-i İslām'ın ṣatar rişvet ile

711 Ḫaberüñ var mı bu işlerden şehā
Şu başından bulanır ṭurul şehā

712 Ḳāḍīler ḳāḍīliġi alur ṣatun
Rişvet almaḳ iḳtiżāsı neylesün

713 Ḳāḍīʿ askerler ṣatar ḳāḍīliġi
Rişveti virene virürler manṣıbı

714 Ḳāḍīlıḳ alan o miskīn ḳāḍī de

Rus gibi yaḳmaġa gider manṣıba

715 Bir sicile yüz ġuruşı az görür
Mevti Tañrı'yi o demde unudur

716 Ḥüccete otuz vireni diñlemez
Biñ vireni de göñülden diñlemez

717 Keseñ almayınca ḳāḍī diñlemez
Şerʿi ṣūrete ḳoyup ḥükm eylemez

718 Şāhid-i ṣādıḳ getürseñ redd ider
Şāhid-i kezzābı rişvetle diñler

719 Şerʿile daʿvāyı diñler ḳāḍī yoḳ
Belki nā-şerʿīyi diñler ḳāḍī çoḳ

720 Ḳāḍī ẓulm itmese beg ẓulm idemez
Ḳāḍī rişvet almasa beg alamaz

721 Ḳāḍīler ʿadl itse ʿādil ola beg
Ḳāḍīler ẓulm itse kāfir ola beg

722 Ḳāḍīlerüñ ẓulmine nedür sebeb
Rişvetile manṣıb alur ol sebeb

723 Ḳāḍīlerüñ ʿadline var mı sebeb
Manṣıbı rişvetle virmeñ ol sebeb

[26a]

724 Bilmezem bunlar ḳıyāmet yoḳ mı dir
Bilmezem Ḥaḳḳ'ı bular inkārdadır

725 Ḫaberüñ var mı bu işlerden şehā
Ḥaḳ şerīʿat maḥkeme ḳalḳdı şehā

726 Diñle imdi beglerüñ aḥvālini
Niçe kāfirden biter efʿālini

727 Şimdi beglerdür celālīden beter
Tañrı'yı peyġāmberi bilmez bular

728 Yıḳdı begler Anaṭolu'yı temām
Yıḳdı kāfir Ḳaredeñiz'i temām

729 Yalıları yıḳdı kāfir şayḳası
İç ili yaḳdı sipāhī ẓorbası

730 Ṭaşrasın kāfir içimiz ḳul yaḳar
Gitdi taḫt elden Murād Ḫan bī-ḫaber

731 İl vilāyet ẓulmile oldı ḫarāb
Niçe ḳarye niçe şehr oldı ḫarāb

732 Çoḳ riʿāyāmuz ṭaġıldı ḳaçdı hep
Ẓulm elinden itdiler terḳ-i vaṭan

733 İki almaġa başlandı ḫarāc
Neylesün maẓlūm riʿāyā olsun aç

734 Bunlaruñ şehā vebālin kim çeker
Rūz-ı maḥşerde ʿaẕābın kim çeker

735 Ḳullarıñ senden suʾāl eylerse Ḥaḳ

Ne cevābuñ ẓulmiñi ṣorarsa Ḥaḳ

736 Bir beş on gün ʿömr içün iy Ḫan Murād
Āḫiretüñ yıḳma gel Sulṭān Murād

737 Taḫt ı tācuñ ile maġrūr olmaġıl
Sille-i ʿAzrāʾil'i unutmaġıl

[26b]

738 ʿĀḳıbet bu taḫt ı tāc elden gider
Türbe-i ceddüñ saña ögüt yiter

739 Gel hevā-yı ẓulmi terk eyle şehā
Ẓālimüñ yiri cehennemdür şehā

740 Ḥaşr ı neşri maḥşeri fikr it şehā
Gele dīvān-ı Ḥaḳḳ'ı fikr it şehā

741 Ced-be-ced ceddüñ çekilüp gitdiler
Āḫiret milkinde vaṭan ṭutdılar

742 Saña da bir gün deger nevbet şehā
Çalınur bir gün ecel ṭablı şehā

743 Saña ʿibret yitme mi ehl-i ḳubūr
Fānī salṭanat ile olma sürūr

744 Ḳanı İskender Süleymān noldılar
Ḳabr içinde ḫāke yeksān oldılar

745 ʿĀlemi benüm diyen şāhlar ḳanı
Tār-u-mār itdi ecel mülklerini

746 Bu ʿacūze ḳarı dünyādur yalan
Günde biñ erden budur ṭūlca ḳalan

747 Şāhlar almadı bu dünyādan murād
Her ḳonan bu ḫāna göçdi nā-murād

748 Leẕẕetine olma maġrūr dünyenüñ
Devleti ṣudur ṭayanma dünyenüñ

749 Āḫiretüñ yıḳma bu dünyā içün
Dīniñi yıḳma ṣaḳın dünyā içün

750 Saña dīnüñdür yarın lāẕım olan
Seni dünyādur cehenneme ḳoyan

751 Dīn i īmān bile gider ḥażrete
Māl ı manṣıb bunda ḳalur iy dede

752 Ṭutalım ki māl-ı Ḳārūn'uñ ola
Maḳbereye götüremezsin hele

[27a]

753 Bir beş on arşun kefendür ḳısmetüñ
Şāh iseñ de bir kefendür ḳısmetüñ

754 Ḳabr içinde şāhile birdür gedā
Kimse sulṭānsın dimez anda saña

755 ʿAmelüñ ṣāliḥ ise devlet senüñ
Tā ebed ẕevḳ u ṣafā cennet senüñ

756 ʿAmelüñ ẓālim ise ṭamu senüñ
Tevbe itmezseñ yidi ṭamu senüñ

757 Āḫiret içün yaraḳ eyleyelüm
ʿAdl i dāda gel sülūk eyleyelüm

758 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ʿaẕābı ḳatıdur
Ẓālime ḫışm-ı İlāhī ḳatıdur

759 Tañrılıḳ daʿvāsıdur ḫalḳa ẓulüm
Niçe tāc ı taḫtı yıḳdı bu ẓulüm

760 Bu ẓulüm Firʿavn ı Hāmān işidür
Bu ẓulüm Şeddād ı Nemrūd işidür

761 İşleme Firʿavnile Hāmān işin
İşleme Nemrūd ile Şeddād işin

762 Şerʿile işle işiñ İskender ol
Ẓulmile işle işiñ Nemrūd'dan ol

763 Şerʿe yapış ol Süleymān-ı zemān
Dīvleri şerʿile żabṭ itdi iden

764 Şerʿe teslīm ol Kitābu'llāh ile
Her murāda iresin Allāh ile

765 Şerʿe teslīm ol cihān feṭḥ ola
İnyeşāʾallāh ʿAcem hep feṭḥ ola

766 Şerʿe yapış didigim olmazsa hep
Derimi yüzüñ Nesīmī gibi hep

767 Şerʿ ile yapış kitāba sünnete
Ḫan Süleymān olasın uy sünnete

[27b]

768 Şerʿ ile buldu şeref bu taḫt ı tāc
Ḳuvvet-i ʿadlile buldı taḫt ı tāc

769 Ẓulmile başladı vīrān olmaġa
Anaṭolı Rūmili yıḳılmaġa

770 Yoḳ mı bir dostuñ şehā ögüt vire
Ṭaşradan içeriden ḫaber vire

771 Bāri ḥünkārım ayaḳ dīvānı it
Taḫt ı tācuñ saña gerek ise it

772 Gele ḥünkārım bu sözüm bāri ṭut
İḫtiyārlar getürüp ṣor ṭut ögüt

773 Ceddüñ eylermiş ayaḳ dīvānı çoḳ
İtmedüñ ayaḳ dīvānı az ı çoḳ

774 Yılda iki kez ayaḳ dīvānı it
Bāri yılda bir kez olsun ḳānūn it

775 Açıla mestāne gözler uyḫudan
Delilerden al ḫaber hem uṣludan

776 Ben seni geldüm uyarmaġa şehā
Gel ayaḳ dīvānı it uyan şehā

777 Ġaflet uyḫusına uṣanmaz mısın
Bu şerāb-ı ġaflete ḳanmaz mısın

778 Taḫt ı tācuñ gitdi elden gözüñ aç
Derdiñe niçün aramazsın ʿilāç

779 Seni İslāmbol'da ḳomaz düşmenüñ
İşbu ġafletden uyanmazsañ bilüñ

780 Niçe taḫtı yıḳdı ġafletle felek
Niçe taḫt yapdı uyanmaḳla felek

781 Her sözüm İsrāfīl'e bir ṣūr ola
Sözüm ṭut il vilāyet maʿmūr ola

782 Ḳulaġızla başa çıḳdı cümle iş
Ḳulaġızla düz olur iniş yoḳuş

[28a]

783 Ḳulaġız nedür şehā şerʿī kitāb
Ḳulaġızsız yolı ne ṭamu ʿaẕāb

784 Kim ki Ḳurʾān ı ḥadīṯe yapışur
İki cihān devletine irişür

785 Kim ki Ḳurʾān ı ḥadīṯi ḫor görür
ʿĀḳıbet Şāhīn Geray gibi olur

786 Kim ki teslīm ola Ḳurʾān ḥükmine
Ġālib ola niçe yüz biñ düşmene

787 Kim ki Ḳurʾān seyfine mālik ola

Şübhesiz İskender-i ṣānī ola

788 Kim şerīʿat seyfine mālik ola
Düşmenine tā ebed ġālib ola

789 Kim ki şerʿ-i Muṣṭafā üzre yürür
İnse cinne dīve ḥükmi ʿām olur

790 Kim şerīʿatden çıḳarsa ṭaşraya
Aña laʿnet ṭaşı göklerden yaġa

791 Kim ki şerʿ-i Muṣṭafā'nuñ ḫāyini
Ol münāfıḳdur hemān dīn düşmeni

792 Şerʿi ḫor görene yā Rab vir fenā
Defter-i ʿömrini tīz dür yā Rabbenā

793 Dīne ḫāyin olana inṣāf vir
Gelmeyen inṣāfa yā Rab mevt vir

794 Yā İlāhī bu duʿāmı ḳıl ḳabūl
İnse cinne vir şehā inṣāf-ı kül

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

795 Gelüñ size naṣīḥat ideyim iy ḫalḳ-ı İslāmbol
Gelüñ inṣāfa Ḥaḳḳ'a dönelüm iy ḫalḳ-ı İslāmbol

796 Gelüñ tevbe idelem yoḳsa ḫışm ider bize Allāh
Gelüñ fısḳ ı fücūrı ḳoyalum iy ḫalḳ-ı İslāmbol

[28b]

797 Namāz yoḳ bizde oruc yoḳ zekāt ḥac dīn meẕhep yoḳ
Hemān dülbendimiz müʾmin bizim iy ḫalḳ-ı İslāmbol

798 ʿAceb midür bize ḫışm ı belā Ḥaḳ'dan ola nāzil
Unutduḳ yaradan Ḥaḳḳ'ı temām iy ḫalḳ-ı İslāmbol

799 Bize ṭaşlar yaġarsa çoḳ degil kāfir Ḳazaġına
Zinā bizde livāṭa bizde hep iy ḫalḳ-ı İslāmbol

800 Ḳaredeñiz yalısını yaḳup yıḳan Ḳazaḳ degil
Bizim fısḳımızuñ mirʾātıdur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

801 Ḳaredeñiz'i yaḳan Rus degil kem fiʿ limüzdür hep
Bize ḫışm-ı İlāhīdür Ḳazaḳ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

802 Eger inṣāfa gelmezseñ neler olsa gerek görüñ
Yire geçmez dimeñ İslāmbol'ı iy ḫalḳ-ı İslāmbol

803 Ṣarımṣaḳ ṣapı ile baġlanan kāfir Ḳaẓaġ'ın Ḥaḳ
Ḥavāle itdi biz ḫāyinlere iy ḫalḳ-ı İslāmbol

804 Bizi yoḳdan yaradan Ḥaḳḳ'a cümlemiz bizim ḫāyin
Ne dīndür dīniñüz bilmem sizüñ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

805 Girürsiz ḳahve didüḳleri melʿūna mesāviçün
Ki yirsiz birbiriñüz etlerin iy ḫalḳ-ı İslāmbol

806 Eẕān oḳunsa cāmiʿ den yaña yoḳ bir gider ādem
Ḫaṭādur size müʾmindür dimek iy ḫalḳ-ı İslāmbol

807 Ṭoludur ḳahveñiz mey-ḫāneñiz cāmiʿ ler ammā boş
Müsülmān gerçi ṣarıḳlarıñuz iy ḫalḳ-ı İslāmbol

808 Riʿāyetler ider kāfir kelīsāsına dīnince
Biz eylerüz ihānet cāmiʿe iy ḫalḳ-ı İslāmbol

809 Selāṭīnlerde gerçi var cemāʿat ġayrı cāmiʿ boş
Ve illā cümle mey-ḫāne ṭolu iy ḫalḳ-ı İslāmbol

810 Eger ḳahve eger mey-ḫānelerde yir bulunmaz hīç
Niçün cāmiʿlerimüz boş bizüm iy ḫalḳ-ı İslāmbol

811 Diseñ gel cāmiʿe başın keserseñ ḳahveden çıḳmaz
Müsülmān'ız dimeñ bāri gelüñ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

[29a]

812 Metāʿ-ı dīnini virdi kesāda bir bölük cāhil
Ne yüzle varasız yarın Ḥaḳḳ'a iy ḫalḳ-ı İslāmbol

813 Müsāfir-ḫānedür dünyā vefāsın ḳanı bir bulmış
Yiter emmāre nefse uyduñuz iy ḫalḳ-ı İslāmbol

814 Ki yoḳsa ḥaşre neşre maḥşere inkārıñız mı var
Ki beñzer fiʿliñiz inkāra hep iy ḫalḳ-ı İslāmbol

815 Ṭamu cennet ḳıyāmet yoḳsa ḥāşā yoḳ mıdur dirsiz
Ḳıyāmet var diyen Ḥaḳḳ'a döner iy ḫalḳ-ı İslāmbol

816 İdersiz dīn-i İslām'a ihānet Ḥaḳḳ'ı añmazsız
Ṭaparsız put gibi dünyāñıza iy ḫalḳ-ı İslāmbol

817 Ki belki Ḥaḳḳ'ı yılda bir kez añmazsız ne ġaflet bu
Mezāra ḳabre girmez misiz iy ḫalḳ-ı İslāmbol

818 Ḳazıldı maḳbereñ çuḳurı belki iy gözi aʿmā
Ṭutalım biñ yaşa ṣoñı ölüm iy ḫalḳ-ı İslāmbol

819 Fülān ölmiş fülān ölmiş ya sen ölmez misin aḥmaḳ
Saña da bir gün ölmiş diyeler iy ḫalḳ-ı İslāmbol

820 Ḳılarsın dāʾimā meyyit namāzın ʿibret almazsın
Mezāristān naṣīḥat yitme mi iy ḫalḳ-ı İslāmbol

821 Naṣīḥat isteyü biz[29] şeyḫe gitme ehl-i ḳabre var
Ḳubūr ehli bize vāʿiẓ yiter iy ḫalḳ-ı İslāmbol

822 Dilerseñ vāʿiẓ i nāṣıḥ ölenlere naẓar eyle
Öleceksin bugün öl yarın öl iy ḫalḳ-ı İslāmbol

823 Gezersin gerçi ṣaġ ammā bugün varsın yarın yoḳsın
Öleceksin çü ölmiş bil seni iy ḫalḳ-ı İslāmbol

824 Senüñ ol sevdigiñ māl ı ḫazīneñ bunda ḳalur hep
Bizim ile giden ṣāliḥ ʿamel iy ḫalḳ-ı İslāmbol

825 Geçersin māl-ı Ḳārūn'uñla bir gün iy ḫoca yire
Ṣalınma kibrile Firʿavnıveş iy ḫalḳ-ı İslāmbol

826 Yaparsız kibrile şeddādī evler iy münāfıḳlar
Yıḳarsız dīniñüz dünyā içün iy ḫalḳ-ı İslāmbol

[29b]

827 Bu dünyā size cünnetden şerīf oldı iy fāsıḳlar

[29] Eserde *biz* olması gereken kelime *ze* (ز) harfinin noktası konulmadan yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *biz* şeklinde aktarılmıştır.

Ḳıyāmet yoḳ mı dirsiz yoḳsa siz iy ḫalḳ-ı İslāmbol

828 Bizi yoḳdan yaradan yine ḫalḳ itmege ʿāciz mi
Ki ḥāşā ʿaczi ola Ḫālıḳ'uñ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

829 Ezel bir nuṭfeʾi meyyit degil midük ʿademde biz
Yaradılduġıñı fikr eyleye iy ḫalḳ-ı İslāmbol

830 Ezel bir kez yaradan yine ḳādir ḫalḳ ide biñ kez
Ḥaḳ'uñ ṣanʿatıdur ḫalḳ eylemek iy ḫalḳ-ı İslāmbol

831 Bir ādem ehl-i ṣanʿat olsa ṣanʿatın unudur mı
Ḥaḳ'uñ ṣanʿatı da ḫalḳ eylemek iy ḫalḳ-ı İslāmbol

832 Benī-ādem yaratmaḳ ṣanʿatıdur Ḥaḳ Teʿālā'nuñ
Ki ḥāşā ṣanʿatın Ḥaḳ unuda iy ḫalḳ-ı İslāmbol

833 Unutmaz ehl-i ṣanʿat ṣanʿatın bir ʿāciz ādemken
Unatmaz yazmasın kātib olan iy ḫalḳ-ı İslāmbol

834 Ḥaḳ'uñ ḳudret eli de kātib oldı naḳş-ı insānda
Cemālüñ nāḳş iden naḳḳāşa baḳ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

835 Ḥaḳ'uñ ṣanʿatı bir nuṭfeʾi insān eylemek oldı
Yaratmaḳ ḫalḳı Ḥaḳḳ'uñ ṣanʿatı iy ḫalḳ-ı İslāmbol

836 Ḥaḳ'uñ nuṭfeʾi insān eylemek Ḫallāḳ'ına maḫṣūṣ
Bu iş Tañrı'ya āsān ġayra güç iy ḫalḳ-ı İslāmbol

837 Bu dünyā şāhınuñ sikkesi ne altunile aḳçe
Ḥaḳ'uñ sikkesi ne insān durur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

838 Bu dünyā şāhı sikkesin bozup düzmege ḳādirdür
Ḍarb-ḫāneye ḳor düzer bozar iy ḫalḳ-ı İslāmbol

839 Beşerdür sikkesi Ḥaḳḳ'uñ düzüp bozmaġa ḳādirdür
Ḍarp-ḫānesi Ḥaḳḳ'uñ ḳabr imiş iy ḫalḳ-ı İslāmbol

840 Ḍarb-ḫāne-i ḳabre ḳor bizi bozar düzer tekrār
Bizi evvelki gibi ḫalḳ ider iy ḫalḳ-ı İslāmbol

841 Ana ḳarnında ḫalḳ itdi bizi Ḥaḳ ibtidā evvel
Bu kez ḳarnında yirüñ ḫalḳ ider iy ḫalḳ-ı İslāmbol

[30a]

842 Göre bir dāne buġdayı ṣaçarlar arża meyyitveş
O buġday defn olur meyyit gibi iy ḫalḳ-ı İslāmbol

843 Başından ṭoprağın silker o buġday güz zemānında
Ḳıyāmet remzi buġday tarlası iy ḫalḳ-ı İslāmbol

844 Aġaçlar ḳabre beñzer ḳış güninde meyvesi meyyit
Aġaçlar maḥşerin gör yaz güni iy ḫalḳ-ı İslāmbol

845 Aġaçlarda ḫazīne yoḳ ne kande meyvesin ṣaḳlar
Bu ḥaşre neşre maḥşere baḳıñ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

846 Ne dalında ne kökinde ḳışın yoḳ meyve eşcārda
Mezāristān olur bağlar ḳışın iy ḫalḳ-ı İslāmbol

847 Ḳuru aşma dalında bal yaradır ṣalḳım üzümler
ʿAsel ırmağı aruya da baḳ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

848 Bize yazile ḳış virür ḫaber rūz-ı ḳıyāmetden

Nebātāt ḳabre beñzer ḳış güni iy ḫalḳ-ı İslāmbol

849 Baḳa evvel bahār maḥşerine ḳışa güze yaza
İy ḥaşri yoḳ diyen nā-dāndıñız iy ḫalḳ-ı İslāmbol

850 Ḳışuñ remzi ḳubūr ehli ḳıyāmet remzin eyler yaz
Ḳışın eşcār ölür yaz dirilür iy ḫalḳ-ı İslāmbol

851 Yazın ḥūrī gibi cennet-miṣāl hep donanır eşcār
Ḳışın ʿüryān olur ḳabre girür iy ḫalḳ-ı İslāmbol

852 Aġaçlar meyveler yazın ḫaber virür ḳıyāmetden
Yazın her bir şecer maḥşer olur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

853 Bu yazlar ḳışlar u güzler yaradandan ḫaber virürler
Direksiz göklere baḳmaz mısız iy ḫalḳ-ı İslāmbol

854 Gice gündüz ne remz eyler ḳıyāmet kendidür gündür
Gice ḳabr oldı tābūtdur döşek iy ḫalḳ-ı İslāmbol

855 Göze her görinen eşyā ḫaber virür bize Ḥaḳ'dan
Ḳıyāmet dir iseñ her gün ḳopar iy ḫalḳ-ı İslāmbol

856 Gice olunca girür döşeg-i ḳabre cihān ḫalḳı
Gice hep defn olur döşege ḫalḳ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

[30b]

857 Naẓar eyle gice İslāmbol olur hep mezāristān
Gice *en-nevm aḫü'l-mevt*[30] remzidür iy ḫalḳ-ı İslāmbol

[30] "Uyku ölümün kardeşidir." el-Aclûnî, II, s. 329.

858 Ḳabir remzi gice oldı ḳıyāmet remzidür gündüz
Ölürüz gice gündüz dirilür iy ḫalḳ-ı İslāmbol

859 Ḳıyāmet remzin İslāmbol bezestānında var seyr it
Uzunçarşu durur mīzān yolı iy ḫalḳ-ı İslāmbol

860 Ġalaṭa Boġazı oldı Ṣırāṭ Köprüsi'nüñ remzi
Pereme māʿune ṣāliḥ ʿamel iy ḫalḳ-ı İslāmbol

861 Zaḫīre gemileri Unḳapanı neye remz eyler
Selāmetle ṣırāṭı geçmege iy ḫalḳ-ı İslāmbol

862 Zaḫīre gemileri ġarḳ olursa neye remz eyler
Hevā-yı nefs durur bu furtına iy ḫalḳ-ı İslāmbol

863 Zaḫīre gemileri Rus'la cenk itmek ne remz eyler
Hevā-yı nefsini başmaḳ durur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

864 Zaḫīre gemileri Rus'ı görmemek ne remz eyler
Tevekkülle Ḥaḳḳ'a ṣıġınmaġa iy ḫalḳ-ı İslāmbol

865 Zaḫīre gemilerin Rus helāk itmek ne remz eyler
Ḥaḳ'ı peyġamberi unutmaġa iy ḫalḳ-ı İslāmbol

866 Zaḫīre gemileri pür-yaraḳ olmaḳ ne remz eyler
Ḳoyup bāṭılı Ḥaḳḳ'a uymaġa iy ḫalḳ-ı İslāmbol

867 Zaḫīre gemileri ḫavf iderse neye remz eyler
ʿAduv-ı nefse uyup başılmaġa iy ḫalḳ-ı İslāmbol

868 Zaḫīre gemileri ṣaġ esen gelmek ne remz eyler
Kitābu'llāh'a şerʿe uymaġa iy ḫalḳ-ı İslāmbol

869 Zaḫīre gemileri gitmege ḳorḳar ne remz eyler
Yaradan Tañrı'dan ḳorḳmaġa iy ḫalḳ-ı İslāmbol

870 Zaḫīre gemileri ḳorḳmayup gider ne remz eyler
Yaradan Tañrı'dan ḳorḳmışdur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

871 Zaḫīre gemileri ḳorḳsalar Ḥaḳ'dan ne remz eyler
Urus kāfirlerin ḳorḳuda Ḥaḳ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

[31a]

872 Zaḫīre gemileri ṭoġru pay itse ne remz eyler
Gemisin Ḥaḳ Teʿālā ṣaḳlaya iy ḫalḳ-ı İslāmbol

873 Zaḫīre gemileri egri pay itse ne remz eyler
Gemisin Ḥaḳ Teʿālā ġarḳ ide iy ḫalḳ-ı İslāmbol

874 Zaḫīre gemileri ḥīlekār olsa ne remz eyler
Ebed ol bed reʾīs oñmaz gezer iy ḫalḳ-ı İslāmbol

875 Zaḫīre gemileri Ḥaḳḳ'a ḳāyilse ne remz eyler
Ebed ol gemiler olmaz helāk iy ḫalḳ-ı İslāmbol

876 Zaḫīre gemisinüñ kīle ḫāʾin[31]i ne remz eyler
Ya ġarḳ olur ya kāfirler alur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

877 Zaḫīre gemileri ġarḳ olur ekṣer ne remz eyler
Beş altı kīle ḳullanır bular iy ḫalḳ-ı İslāmbol

878 Zaḫīre gemileri girse limana ne remz eyler

[31] Kelime burada hemze (ء) ile yazılırken bunun dışındaki kullanımlarda *ḫāyin* şeklinde *y* (ي) ile yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *ḫāʾin* şeklinde aktarılmıştır.

Anuñ kīlesi ḥaḳ üzredür iy ḫalḳ-ı İslāmbol

879 Zaḫīre gemisi liman bulamazsa ne remz eyler
Ki belki bī-namāzdur reʾīsi iy ḫalḳ-ı İslāmbol

880 Zaḫīre gemisi şu eylese dāʾim ne remz eyler
Ki taḥḳīḳ-i Lūṭīdür ġarḳ ide Ḥaḳ iy ḫalḳ-ı İslāmbol

881 Zaḫīre gemisi çoḳ furtına çeḳse ne remz eyler
Reʾīsüñ nefse uymaḳdur işi iy ḫalḳ-ı İslāmbol

882 Zaḫīre gemisi puṣulasız ḳalsa ne remz eyler
Reʾīsi nefs i şeyṭān ḳulıdur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

883 Zaḫīre gemisi dümenini ḳırsa ne remz eyler
Ṭamaʿ kārdur reʾīsi yir ḥarām iy ḫalḳ-ı İslāmbol

884 Zaḫīre gemisi lenger atar dutmaz ne remz eyler
Reʾīsi gemici ḥaḳḳını yir iy ḫalḳ-ı İslāmbol

885 Zaḫīre gemisi eyyāmını bulmaz ne remz eyler
Reʾīsiñ niyyeti ḫayra degil iy ḫalḳ-ı İslāmbol

886 Zaḫīre gemisi eyyāmını bulsa ne remz eyler
Reʾīsüñ niyyeti ḫayra durur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

[31b]

887 Zaḫīre gemisi yapılsa eskise ne remz eyler
Reʾīsüñ ḳalbi Ḥaḳḳ'a ṭoġrudur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

888 Zaḫīre gemisi yeñi iken batsa ne remz eyler
Reʾīsüñ ḳalbi Ḥaḳ'dan ayrıdur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

889 Zaḫīre gemisinde ṭop meterizler ne remz eyler
Kitābu’llāh’a uymaḳdur temām iy ḫalḳ-ı İslāmbol

890 Zaḫīre gemisinde ṭop tüfek yoḳsa ne remz eyler
Cehālet ile ġafletdür bu kār iy ḫalḳ-ı İslāmbol

891 Zaḫīre gemisinde çoḳsa sermāye ne remz eyler
Temām Ḥaḳḳ’a ṣıġınmışdur reʾīs iy ḫalḳ-ı İslāmbol

892 Zaḫīre gemisinde azsa sermāye ne remz eyler
Hevā-yı nefse maġlūbdur reʾīs iy ḫalḳ-ı İslāmbol

893 Zaḫīre gemisinde yoḳsa sermāye ne remz eyler
Temām emmāre-i nefsiñdür ḥüküm iy ḫalḳ-ı İslāmbol

894 Zaḫīre gemisinde gemici yoḳsa ne remz eyler
Ḥüküm nefsile şeyṭānuñ durur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

895 Zaḫīre gemisinde çoḳsa ne remz eyler
ʿAduv-ı nefsine ġālib durur reʾīsi iy ḫalḳ-ı İslāmbol

896 Zaḫīre gemisinde ṭop tüfeñk çoḳsa ne remz eyler
Ḥükūmet rūḥ-ı sulṭānuñ durur iy ḫalḳ-ı İslāmbol

897 Zaḫīre gemisinde ne durur maḳṣūd olan şehā
Murād Ḫan’ım vücūduñdur temām hep ḫalḳ-ı İslāmbol

898 Şehā sen ṣāliḥ ol ḫalḳ-ı cihān hep olalar ṣāliḥ
Şehā sen nefse uysañ nefse uya ḫalḳ-ı İslāmbol

899 Şehā ṭaşrada dirler nefsine uyup gezer ḥünkār

Şehā yasile mātem de senüñçün ḫalḳ-ı İslāmbol

900 Şehā nefsine uymaḳ pādişāhlara büyük ṣuçdur
Bu ġafletle bu taḫt elden gider dir ḫalḳ-ı İslāmbol

901 Şehā taḫtım gerekmez baña dirseñ nefsiñe uy var
Baña taḫtım gerek dirseñ uyan dir ḫalḳ-ı İslāmbol

[32a]

902 Şehā gel çalġuyı terk eyle yoḳsa gitdi taḫt elden
Çü gör çeşte senüñ işiñ degil dir ḫalḳ-ı İslāmbol

903 Mıṣır Sulṭānı Ġavrī nefse uyup Mıṣr'ı aldırmış
Seni de Ġavrī'ye beñzetdi şehā ḫalḳ-ı İslāmbol

904 Şehā kendüñi meẕmūm eyledüñ ḫalḳ içre gözüñ ac
Bu da mı pādişāh dirler saña hep ḫalḳ-ı İslāmbol

905 Şehā günden güne uyanmaduñ ġafletüñ artırdıñ
Şehā ḳadrini taḫtın bilmedi dir ḫalḳ-ı İslāmbol

906 Naṣīḥat diñlemez dirler saña ḫalḳ-ı cihān iy ḫan
Bu söz gerçekse taḫtıñ gitdi dirler ḫalḳ-ı İslāmbol

907 Naṣīḥat dutmayan Şāhīn Geray gibi olur taḫḳīḳ
Ḳırım Ḫan'ından alsın ʿibreti dir ḫalḳ-ı İslāmbol

908 Günāhı ne idi Şāhīn Geray'uñ meẕhebi yoḳdı
Anuñçün taḫt ı tācın yıḳdı Ḥaḳ dir ḫalḳ-ı İslāmbol

909 Şerīʿat dīn ü meẕhep yoḳ ʿaceb Şāhīn Geray'da hīç
Bu sille ol sebebdendür aña hep ḫalḳ-ı İslāmbol

910 Şehā Şāhīn Geray dirler namāz ḳılmaz imiş aṣlā
Anuñçün aña Ḥaḳ ḫışm itdi dirler ḫalḳ-ı İslāmbol

911 Şehā nefsine şeyṭāne uyan oñmaz dü-ʿālemde
Murād Ḫan nefsine uymış gezer dir ḫalḳ-ı İslāmbol

912 Şehā dervīş doḳunma baña ḳorḳuñ yoḳ mıdur dirseñ
Şehā Ḥaḳ söyleyen ḫavf eylemez dir ḫalḳ-ı İslāmbol

913 Şehā şerʿe muḫālif saña sözüm var ise ḳatl it
Ki Ḥaḳ'dan ġayrı ḳātil yoḳ durur dir ḫalḳ-ı İslāmbol

914 Murād eylerse ḳatlim Ḥaḳ şehā ḳatlime ḳādirsin
Murād itmezse Ḥaḳ ḳatl idemez dir ḫalḳ-ı İslāmbol

915 Eger Manṣūr gibi dāra aṣarlarsa direm ḥaḳḳı
Yaşamaḳdan ölüm yeg dir şehā ḫalḳ-ı İslāmbol

916 Nesīmī gibi derim yüz şehā Ḥaḳ dimeden dönmem
Seni irşāda geldüm hep bilürler ḫalḳ-ı İslāmbol

[32b]

917 Seni üç senedür daʿvet iderem Ḥaḳḳ'a ben iy ḫan
Yüzin Ḥaḳ'dan çevirdi dir saña hep ḫalḳ-ı İslāmbol

918 Şehā bir kerre bizimle buluşmaḳ küfr-i ekber mi
Süleymān mūre muḥtāç oldı dir hep ḫalḳ-ı İslāmbol

919 Şehā sizden recāmuz yoḳ recām Ḥaḳ'dan durur ancaḳ
Murād dervīşe dirler iḥtiyāç hep ḫalḳ-ı İslāmbol

920 Vilāyet gitdi elden saña himmetdür şehā ḳaṣdım
Başım ṭop eyledim uġrıña bilür ḫalḳ-ı İslāmbol

921 Murādım yoḳ durur va'llāhi ḳatıñda Murād Ḫan'ım
Uyarmaḳdur murādım seni bilür ḫalḳ-ı İslāmbol

922 ʿUlūfe istemem senden viren Ḥaḳ'dur baña rızḳım
Şehā dön Ḥaḳḳ'a direm saña bilür ḫalḳ-ı İslāmbol

923 Şehā va'llāhi va'llāhi murādım dünyevī yoḳdur
Recām yoḳ Āl-i ʿOṯmān'dan bilür hep ḫalḳ-ı İslāmbol

924 Şehā ol Tañrı ḥaḳḳıçün naṣīḥatim saña li'llāh
Şehā Ḥaḳ üzre dostuñ yoḳ bilür hep ḫalḳ-ı İslāmbol

925 Ḫoş-āmed söyleyen ẓālimleri dostuñ mı ẓānnitdüñ
Ḫoş-āmed düşmeninden peḳ ṣaḳın dir ḫalḳ-ı İslāmbol

926 Gele iy Āl-i ʿOṯmānoġlı ceddüñ işine başla
Kitābu'llāh'a muḥkem ḫidmet it dir ḫalḳ-ı İslāmbol

927 Gele şerʿ-i şerīfe yapış ol İskender-i ṯānī
Şehā taḥtıña ʿavret müşterek dir ḫalḳ-ı İslāmbol

928 Şehā Fāṭıma Aḥmed ḳızı ise zenlere uyma
Şehā ʿavretden aġlar āh ider hep ḫalḳ-ı İslāmbol

929 Göre şehā atamız Ādem'e Ḥavva neler itdi
Şehā ʿavret esīri oldı ekṯer ḫalḳ-ı İslāmbol

930 Şehā olma muṣāḥıb nāḳışātü'l-ʿaḳl imiş zenler
Hep uydı ʿavret-i iblīsine bu ḫalḳ-ı İslāmbol

931 Naṣīḥat eyleyen ḫalḳa saña ben degilem şehā
Muḥammed Muṣṭafā'nuñ emri hep iy ḫalḳ-ı İslāmbol

[33a]

932 Naṣīḥat it didi ümmete rüʾyāmda Resūlu'llāh
Oġul Ḥaḳ dimege destūr didi iy ḫalḳ-ı İslāmbol

933 Īmānsız gideyim kiẕb eyler isem işbu rüʾyāya
Resūl'üñ muʿcizātıdur bu nāzım iy ḫalḳ-ı İslāmbol

934 Cihān ḫalḳı ile başa çıḳılmaz cenk nice mümkin
Bu cengim emr-i Aḥmed iledür iy ḫalḳ-ı İslāmbol

935 Güneşden āşikāredür bu cengi ben degil iden
Meger dīn ġayretidür söyleden iy ḫalḳ-ı İslāmbol

936 Dilimden muʿcizāt-ı Muṣṭafā'dur Ḥaḳ diyen ḫalḳa
Dilimde ġayret-i Ḥaḳ'dur dönen iy ḫalḳ-ı İslāmbol

937 Baña ḫaṣm olsa yir gök ḳatlime ḳādir degillerdür
Anuñçün āşikāre Ḥaḳ direm iy ḫalḳ-ı İslāmbol

938 Ya ḥaḳ gelsün ẓuhūr itsin yāḫud bāṭıllar olsun lā
Lā-iṣbāt oldum illa'llāh ile iy ḫalḳ-ı İslāmbol

939 Bir ādem niçe biñ ādemle cenk itmek nice mümkin
Velīdür ya deli ya aṣlı var iy ḫalḳ-ı İslāmbol

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

940 Naṣīḥat ideyim size gelüñ iy ādemoġlanı

Ḳabūl eyleñ naṣīḥatim gelüñ iy ādemoġlanı

941 Sizi ben Ḥaḳḳ'a daʿvet eylerem mey-ḫāneye itmem
Gelüñ li'llāh aluñ benden ögüt iy ādemoġlanı

942 Sekiz cennet bize müştāḳ yedi ṭamu bize ḥāżır
Ṭamu yolın ḳo cennāte yüri iy ādemoġlanı

943 Bu dünyā yedi başlu ejdehādur yudar issin hep
Ölüm ejderinüñ aġzı ḳabir iy ādemoġlanı

944 Gözüñüzle görürsiz bu fenā dünyā degil bāḳī
Gelüñ Ḥaḳ'dan yaña meyl idelüm iy ādemoġlanı

945 Ḳalur şeddādī evüñ māl u milkiñ manṣıbıñ bunda
Ḳalur sevmediġiñ düşmāne hep iy ādemoġlanı

[33b]

946 Girürsin sicn-i ḳabre anadan ṭoġma gibi ʿüryān
Ḳalur dünyāda semmūr kürklerüñ iy ādemoġlanı

947 Belāyile ḳazandıġuñ ḳalur vārişlere bir gün
Getürmezsin mezāra bir kese iy ādemoġlanı

948 Ne yirsin ne yidürür kime ṣaḳlarsın eyā ġāfil
Bir aḳçeye alur yoḳ cenneti iy ādemoġlanı

949 Ṭamu yolında niçe biñ fuluri ḫarc ider cāhil
Baḫīliz cennetüñ yolında hep iy ādemoġlanı

950 Sekiz cennātı bir aḳçeye virseñ şimdi alur yoḳ
Yedi ṭamuya ʿömrin ḫarc ider iy ādemoġlanı

951 Hele bāzār-ı cennātuñ kesādlıġı kemālinde
Ṭamu bāzārı ṭolu müşterī iy ādemoġlanı

952 Cihān hep müşterī oldı ṭamuya cennete bir yoḳ
Degişdük dīnimüz dünyāya hep iy ādemoġlanı

953 Bezestānile mescidler cināne ṭamuya temṣīl
Bu ikinüñ naẓar ḳıl ehline iy ādemoġlanı

954 Niçe mescid var İslāmbol'da gerçi yoḳ cemāʿati
Gider var mı cinān yolına gör iy ādemoġlanı

955 Ḳapandı niçe mescid gitdi hep ṭamuya dek ehli
Açıldı ḳahveler ṭamusı hep iy ādemoġlanı

956 Anaṭolı'da dirseñ mezbele oldı niçe mescid
Ve illā ḳahveler fāsıḳ ṭolu iy ādemoġlanı

957 Anaṭolı'da mescid var ki at āḫūrı itmişler
Bu mıdur dīn-i İslām meẕhebi iy ādemoġlanı

958 Riʿāyetler ider kāfir kelīsāsine dīnince
Ḫuṣūṣā dīnleri bāṭıl iken iy ādemoġlanı

959 Dīni İslām dīni iken dīn-i İslāmı biz itdik ḫor
Muḥammed ümmeti ḳılmadı mı iy ādemoġlanı

960 Çürütdük nāzenīn ʿömri hevāda fısḳ ı ʿişyānda
Ḥużūr-ı Ḥaḳḳ'a biz varmaz mıyuz iy ādemoġlanı

[34a]

961 Ne işlerseñ bugün gerçi eliñde yarını fikr it
Gel añ zindān-ı ḳabriñ ẓulmetin iy ādemoġlanı

962 Dime ben pādişāhım salṭanāt gitmez bile ḳabre
Gedā ol pādişāh ol ḳabr eviñ iy ādemoġlanı

963 Ḳabirde yoḳ durur farḳı gedānuñ pādişāhlarla
Gedā şāhile Ḥaḳ ḳatında bir iy ādemoġlanı

964 Beg ol beglerbegi ol her ne itseñ girsin ḳabre
Niçe Firʿavn'ı yidi bu felek iy ādemoġlanı

965 Ḳanı Firʿavnile Hāmān bu dünyā hep benüm dirdi
Vücūd-ı ḫırmenin ṣavurdı mevt iy ādemoġlanı

966 İki yüz elli yılda yapdı ḥāşā cennetin Şeddād
Naṣīb olmadı girmek içine iy ādemoġlanı

967 İki yüz elli yıllıḳ ārzūya Şeddād irişmedi
Ḥaḳ'uñ düşmenini ḳahr itdi mevt iy ādemoġlanı

968 Anuñçün şimdi şeddādī binā ören yaşamazmış
Bu ḳānūn ḳaldı Şeddād'dan ezel iy ādemoġlanı

969 Bu dünyā köprüsi üzre yapar şeddādī ev cāhil
Ecel sīlini aʿmā görmez iy ādemoġlanı

970 Bu dünyā köprüsin Ḥaḳ āḫiret yolına ḳurmışdur
Gelen geçer ḳonan durmaz göçer iy ādemoġlanı

971 Bu dünyā köprüsinüñ intihāsı ḳabre dek ancaḳ
Ḳabir cennet ṭamu köprüsidür iy ādemoġlanı

972 Ḳabirdür āḫiret yollarınuñ evvelki ḳapusı
Yoluñ çoġını ḳo birine git iy ādemoġlanı

973 Eger yol bilmezem dirseñ yapış mürşid-i Kurʾān'a
Yürime nefs-i şeyṭān yolına iy ādemoġlanı

974 Yoluñ işlegine git ġayrı yola ṣapmaġıl zinhār
Yoluñ işlegi Kurʾān yolıdur iy ādemoġlanı

975 Ki zīrā āḫiret yolları çoḳdur bir durur ḥaḳ yol
O bir yol ġāyet işlek yol durur iy ādemoġlanı

[34b]

976 Her işlek yola giden ḳulaġızsız gitse de şaşmaz
Meger aʿmā ola yol bulmaya iy ādemoġlanı

977 Eger aʿmāyiseñ ṭālib yapış şerʿ-i şerīfe pek
Şerīʿatdür ṭarīḳ-i Ḥaḳ'da şeyḫ iy ādemoġlanı

978 Ṣaḳın şerʿ-i şerīfe uymayan mülḥidlere uyma
Rafāżī'dür şerīʿatden çıḳan iy ādemoġlanı

979 Hemān şerʿe yapışduñ var yüri senüñ durur meydān
Şerīʿatden ḳoparma ṭaş ṣaḳın iy ādemoġlanı

980 Şerīʿat oldı Kurʾān yolınuñ şeyḫi yapış şerʿe
Şerīʿat ṭaşrası ṭamu yolı iy ādemoġlanı

981 Ḥaḳīḳatden dem urur baʿżı mülḥid şerʿi elden ḳor
Bu şeyḫiñ Necdī'dür adı iy ādemoġlanı

982 Şerīʿatden ḥaḳīḳat ayrı mıdur iy gözi aʿmā
Ṭarīḳ-i Ḥaḳ güneşden āşikār iy ādemoġlanı

983 Ḥaḳīḳat gizli bir sırdur şerīʿat gün gibi ẓāhir
Münāfıḳdur şerīʿatden çıḳan iy ādemoġlanı

984 Muḥammed ümmetinüñ cümlesidür yetmiş üç millet
Birinden ġayrısı azġun durur iy ādemoġlanı

985 Bu yetmiş üçde biri ehl-i sünnet cemāʿatdur
Firāḳ-ı ḍālle yetmiş ikisi iy ādemoġlanı

986 Kimisi bunlaruñ hāşā ḳıyāmet yoḳ diyü söyler
Yaradan Ḥaḳḳ'a ʿaciz iṣbāt ider iy ādemoġlanı

987 Dimezler Ḥaḳ Teʿālā bizi yoḳdan evvel itdi var
Yaḳīnī gözi aʿmā bunlaruñ iy ādemoġlanı

988 Seni evvel yaradan ṣoñra ḫalḳ itmege ʿāciz mi
Bir oġlan bunları ilzām ider iy ādemoġlanı

989 Firāḳ-ı ḍāllenüñ baʿżısı şemsi yoḳ diyü söyler
Ki zīrā şemsi ḫuffāş göremez iy ādemoġlanı

990 ʿAceb degil felekde şemsi inkār eylese mülḥid
Ki zīrā ẓāhiri bāṭını gör iy ādemoġlanı

991 Bu mülḥidleri ilzām itdi Ḥaḳ evvel bahārile
Her aġaç bir ḳıyāmetdür yarın iy ādemoġlanı

[35a]

992 Ḫaber virür şecerler ḥaşr ı neşri maḥşeri yazın

Ṭonanır ḥūrīveş yazın şecer iy ādemoġlanı

993 Ḫaber virür ḳubūr ehlin şecerler rūz-ı ḳāsımda
Bu yaz ḳış nefy-i iṣbāt gibidür iy ādemoġlanı

994 Şecerler ḳabre beñzer ḳış güninde defn olur meyve
Ḫazīne yoḳ kökinde meyve yoḳ iy ādemoġlanı

995 Ḫazīne yoḳ dalıñda iy şecer meyven ne kāndendür
Şecerle ḥāl dilile söyleşüñ iy ādemoġlanı

996 Aġaçlar meyvesin ṣaḳlar ḳışın hep ʿālem-i ġayba
Yazın Ḥaḳ'dan ḫaber virür gelür iy ādemoġlanı

997 Ḫaber virür bize yazile ḳış ġayb-ı şehādetden
Bugün gör yaz u ḳış maḥşerini iy ādemoġlanı

998 Bugün gör maḥşer-i ferdāyı ḳo yarın uzaḳ yoldur
Ḳıyāmet gözde noḳṭa gibidür iy ādemoġlanı

999 Gözüñde şol ḳara noḳṭa içidür ḥaşrile maḥşer
Ṣırāṭ Köprüsi remzi ḳaşlaruñ iy ādemoġlanı

1000 İki gözüñ durur mīzān kefesine ṣıġar yir gök
Ṭamu cennet ḳapusı ḳulaġuñ iy ādemoġlanı

1001 Dilüñ cennet ḳapusın bekleyen Rıḍvān-ı ekberdür
Göñül cennet durur Ḫaḳ andadur iy ādemoġlanı

1002 Elüñ ḳudret elinde ālet oldı ḳabża-i Ḫaḳ'da
Ayaġuñ lā-mekāne yol durur iy ādemoġlanı

1003 Ayaġuñ ferşine iren başuñ ʿarşın ṭavāf eyler
Muḥammedī olan ümmet budur iy ādemoġlanı

1004 Otur Ṭūr-ı maḥabbetde tekellüm eyle Ḥaḳḳıle
Tecellī ḳıl ṭaleb Mūsā gibi iy ādemoġlanı

1005 *Seḳāhrabbuh*[32] ḫamrın şerīʿat ṭolusından ic
Ḥaḳīḳat diyü gitme şerʿe gel iy ādemoġlanı

1006 Ki zīrā destiye deryā ṣıġışmaz ṭaşar elbette
Ṣıġar mı ḳaṭreye deryā ṣıġar iy ādemoġlanı

[35b]

1007 Baḳa bir nuṭfeye deryā-yı insānı ṣıġırdı Ḥaḳ
Beşer baḥrini haẓm itdi menī iy ādemoġlanı

1008 Menī murdār iken bir ṭamla ḳaṭre nuṭfe baḥr oldı
O nuṭfe berre baḥre oldı şāh iy ādemoġlanı

1009 Göre bir ḳaṭre insānı niçe deryāya ḥükm eyler
Murād Ḫan'dur birisi evvelā iy ādemoġlanı

1010 Göre bir ḳaṭre Ḳorḳut Āl-i ʿOṯmān'a ata oldı
Ezel ʿOṯmānlı bir ḳaṭre idi iy ādemoġlanı

1011 Gelüp ol Ġāzī ʿOṯmān ḳaṭresinden doġdı İskender
Süleymānveş dīve ḥükm itdiler iy ādemoġlanı

1012 Göre bir ḳaṭre ʿOṯmānoġlı şarḳ u ġarbı ḳapladı
Yedi iḳlīme ṭoldı heybeti iy ādemoġlanı

---

[32] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21.

1013 Göre bir ẕerre Ḳorḳut'dan doġan dīn şems-i ʿOṯmānī
Cihāne gün ḳadar evlād-ı ḫan iy ādemoġlanı

1014 Bu Ḳorḳut ne şecer yā Rab anuñ dalları şāh oldı
Cihānı meyvesile ṭutdı hep iy ādemoġlanı

1015 Bu Ḳorḳut ne ḳılıç yā Rab anuñ ḳabżası ʿOṯmānlı
Nebiyyi's-seyfe maẓhardur bular iy ādemoġlanı

1016 Bu Ḳorḳut ne velī yā Rab anuñ evlādı hep aḳṭāb
Ki zīrā ḳuṭb-ı ẓāhirdür bular iy ādemoġlanı

1017 Bu Ḳorḳut ne ʿalī yā Rab doġan ḳalb-i veled sulṭān
Bu oġlı ḳuṭb-ı bāṭındur hemān iy ādemoġlanı

1018 Bu Ḳorḳut ne deli yā Rab oġulları hep ejderhā
Ḳırallar taḫtını hep yutdılar iy ādemoġlanı

1019 Bu Ḳorḳut ne ulı yā Rab üç oġlı oldı şeh-in-şāh
Muḥammed'le Süleymān u Selīm iy ādemoġlanı

1020 Bu Ḳorḳut ne ālī yā Rab irişdi şarḳıle ġarba
Meger āletdi ḳudret eline iy ādemoġlanı

1021 Bu Ḳorḳut ne dili yā Rab ḥükūmet itdi āfāḳa
Meger ḳudret dilinüñ altı iy ādemoġlanı

[36a]

1022 Bu Ḳorḳut ne yolı yā Rab irişdi enfüse ḥükmi
Ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a ṣādıḳdur meger iy ādemoġlanı

1023 Bu Ḳorḳut ne ḳulı yā Rab ḳul oldı ins ü cin dīvler

Meger şerʿ-i şerīfe ḳul idi iy ādemoġlanı

1024 Bu Ḳorḳut ne balı yā Rab cihān maṭbaḫına muḥtāç
Sebīldür niʿmet-i ʿāme meger iy ādemoġlanı

1025 Bu Ḳorḳut ne fālı yā Rab ḳapusıdur murād-ı ḫalḳ
ʿUlūfesine teşne ins ü cin iy ādemoġlanı

1026 Bu Ḳorḳut ne ili yā Rab aña taḫt oldı şarḳ u ġarb
Hemān göklere ḥükm itmedi bu iy ādemoġlanı

1027 Bu Ḳorḳut ne fīli yā Rab Resūl'den ṣoñra bir geldi
Cihān ḳabżında bir ṭop gibidür iy ādemoġlanı

1028 Bu Ḳorḳut ne sīli yā Rab silüp süpürdi kevni hep
Ḳırallar taḫtını ġarḳ eyledi iy ādemoġlanı

1029 Bu Ḳorḳut ne bili yā Rab ḳırallar milkini ṣoydı
Ḥarāmīnüñ ḥaḳīḳīsi budur iy ādemoġlanı

1030 Bu Ḳorḳut ne ṭolı yā Rab ider yaġmur gibi aḳın
Yaḳar yıḳar ḳıraluñ milkini iy ādemoġlanı

1031 Bu Ḳorḳut ne ṭolı yā Rab ḳırallara ṣunar zehri
Ḳırallar ḳanın içdi ḳanmadı iy ādemoġlanı

1032 Bu Ḳorḳut ne fīli yā Rab cihānı ḳılla żabṭ itdi
Ṣırāṭ-ı müstaḳīm ol ḳıl durur iy ādemoġlanı

1033 Bu Ḳorḳut ne ālī yā Rab müdārāsı Kitābu'llāh
Bu er ḳorḳmaz benī-ādemīden iy ādemoġlanı

1034 Bu Ḳorḳut ne mili yā Rab yedi deryā buña sāḥil
İder balıḳ gibi deryāya ḥüküm iy ādemoġlanı

1035 Bu Ḳorḳut ne Nīl'i yā Rab Mışır'dur aña bir çiftlik
Mışır ne ciftligidür şarḳ u ġarb iy ādemoġlanı

1036 Bu Ḳorḳut ne nalı yā Rab atı ʿarş üzre cevlānda
Meger ʿādil idi aṣlı odur iy ādemoġlanı

[36b]

1037 Bu Ḳorḳut ne āli yā Rab anuñ nesli ḫan oldı
Bular āfāḳıle enfüsde şāh iy ādemoġlanı

1038 Bu Ḳorḳut ne güli yā Rab gülistān itdi hep kevni
Meger cennetde açıldı bu gül iy ādemoġlanı

1039 Bu Ḳorḳut ne küli yā Rab ki yandı ġayret-i dīnde
Bu erde ġayret-i Ḥaḳ seyf idi iy ādemoġlanı

1040 Bu Ḳorḳut ne belī yā Rab gelen ḳālūbelādan bu
Elestīden gelen bu ḫan durur iy ādemoġlanı

1041 Bu Ḳorḳut ne ṣulı yā Rab beslidür feyż-i eşyāya
Meger ḥavż-ı Resūl'e uġradı iy ādemoġlanı

1042 Bu Ḳorḳut ne ulı yā Rab cihāne oġlı rūḥ oldı
Cihān ten rūḥıdur Sulṭān Murād iy ādemoġlanı

1043 Bu Ḳorḳut ne dalı dalları dutdı kevni Ṭūbāveş
Meger Ḳurʾān'a taʿẓīm eyledi iy ādemoġlanı

1044 Bu Ḳorḳut ne deli devlet serāyına vaṭan oldı

Meger şerʿ-i şerīfi itdi ḥay iy ādemoġlanı

1045 Bu Ḳorḳut ne şālı ḫilʿat gibi geydi cihānı hep
Meger sırr-ı Muḥammed'dür bu er iy ādemoġlanı

1046 Bu Ḳorḳut ne pulı sikkesi yürür ḥaşre dek belki
Meger ẓālim ola yürümeye iy ādemoġlanı

1047 Bu Ḳorḳut ne yalı yalıları yıḳdır küffāra
Oġulların meger reddeyledi iy ādemoġlanı

1048 Bu Ḳorḳut nereli aṣlın ṣorarsañ ʿālem-i ervāḥ
Oġullarına ġāyet küsdi pek iy ādemoġlanı

1049 Bu Ḳorḳut Āl-i ʿOs̱mān'uñ atasınuñ atasıdur
Başın aġrıtdı oġulları pek iy ādemoġlanı

1050 Bu Ḳorḳut ẓālimi sevmez ʿadāvet eyler oġlıse
Oġullarından el çekmek diler iy ādemoġlanı

1051 Bu Ḳorḳut kelpler-i küffārı oġlı üzre gönderdi
Uyandıruñ Murād Ḫan'ım didi iy ādemoġlanı

[37a]

1052 Bu Ḳorḳut didi küffāra uyanmazlar ise oġlum
Hemān İslāmbol'a yürüñ didi iy ādemoġlanı

1053 Bu Ḳorḳut didi küffāra benī-aṣfer misiz yoḳsa
Didiler yoḳ anuñ elçisiyüz iy ādemoġlanı

1054 Bu Ḳorḳut didi küffāra zemānıñuz yaḳın mıdur
Didiler ne yaḳındur ne ıraḳ iy ādemoġlanı

1055 Bu Ḳorḳut didi küffāra gidüñ oġlumuñ üstünden
Didiler ʿadl iderse gidelüm iy ādemoġlanı

1056 Bu Ḳorḳut didi küffāra varuñ gidüñ caḥīmedeñ
Didiler gitmezüz ẓālim Murād iy ādemoġlanı

1057 Bu Ḳorḳut didi oġlum inyeşāʾallāh aça gözin
Didiler şöhret anda göz mi ḳor iy ādemoġlanı

1058 Bu Ḳorḳut didi küffāra Murād'ım mürşide irdi
Didiler ḫaşm aña rişvet yiter iy ādemoġlanı

1059 Bu Ḳorḳut didi küffāra Murād'uñ geldi irşādı
Didiler ʿavrete hele uyar iy ādemoġlanı

1060 Bu Ḳorḳut anda didi baş ḳırala itlerüñ żabt it
Didi uymışdur oġluñ nefsine iy ādemoġlanı

1061 Bu Ḳorḳut anda didi Ḳızıl Elma'nuñ ḳıralına
Ḫarāc vir oġlıma yoḳ yoḳ didi iy ādemoġlanı

1062 Bu Ḳorḳut anda didi Ḳızıl Elma'ya irer elim
Ḳıral didi ʿadāletle meger iy ādemoġlanı

1063 Bu Ḳorḳut didi oġlıma bülenddür himmetüm ġāyet
Ḳıral didi ḥarām yir oġlı ḳo iy ādemoġlanı

1064 Bu Ḳorḳut'dan murād olan nedür insānda ʿaḳl-ı kül
Ḳıraldan ne murād emmāre nefs iy ādemoġlanı

1065 Bu Ḳorḳut ʿaḳl-ı külden ʿaḳl-ı cüzʾe feyż ider imdād

Göz açar rūḥ-ı sulṭānî bu kez iy ādemoġlanı

Bu Ḳorḳut taḫt-ı rūḥānīde evvel pādişāh iken
Aña ḳalb-i veled-i ʿOs̱mānīdür iy ādemoġlanı

[37b]

Süleymān ol ki feyż itsin saña Ḥaḳ manṭıḳı't-ṭayrı
Hele nefsiñ dīviñi eyle żabṭ iy ādemoġlanı

Ki sensin maẓhar-ı Mūsā ʿaṣādur seyf-i rūḥānuñ
Senüñ nefsüñ durur Firʿavn olan iy ādemoġlanı

Eger nefsüñ taṣarrufda ise iy rūḥ-ı sulṭānī
Ḥaz̲er ḳıl uyma Hāmān nefsiñe iy ādemoġlanı

Süleymān maẓharıdur nefs-i Belḳīs'ine ḥükm iden
Vezīr ʿaḳluñ Āṣaf-ı ʿaḳla uy iy ādemoġlanı

Ṣaḳın pek ḫātemüñ cinnī ḳızından iy Süleymān'ım
Beni sizi Ḥaḳḳ'a ışmarlañız iy ādemoġlanı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Diñle li'llāh beni iy Sulṭān Murād
Diñle ceddüñ rūḥıçün iy Ḫan Murād

İçi ṭaşı saña maḫżar ideyim
Ḳaredeñiz yalısın şerḥ ideyim

Bir ḫaber var şimdi ḫalḳ içre şehā
Bilmezem taḥḳīḳ gerçek mi şehā

1075 Ḳaredeñiz yalısın kāfir şehā
Hep ḫarāca kesdi dirler ḫalḳ şehā

1076 Bu ḫaber gerçek mi teftīş it şehā
Bu ḫaber gerçekse ḳan aġla şehā

1077 Ṭaşradan maḥżar gele belki şehā
Göz ḳulaḳ ṭut ṭaşradan yaña şehā

1078 Ḳaredeñiz gitdi elden dir bu ḫalḳ
Bed-duʿā eyler şehā hep saña ḫalḳ

1079 Saña ḫalḳ evvel iderlerdi duʿā
Bed-duʿācı oldı saña ḫalḳ şehā

1080 Niçe tāc ı taḫtı yıḳdı bed-duʿā
Niçe tāc ı taḫtı yapdı bir duʿā

[38a]

1081 Bed-duʿā seyfi durur kevni yıḳan
Bir duʿā seyfi durur kevni yapan

1082 Bed-duʿā niçün bize dirseñ şehā
Ẓulme sen meyl eyledüñ şimdi şehā

1083 Dir iseñ ḫāşā ki ben ẓālim olam
Ẓulme ḫāşā ki benüm ola rıżām

1084 Söyle dervīş dir iseñ ẓulmüm benüm
Baña bildür dir iseñ ẓulmüm beñüm

1085 Diñlemezsin ẓulmiñi disem şehā

Diñlemezsin diñlerem dime şehā

Bir ḫoş-āmed söylesem diñler idüñ
Belki baḫşişler ʿaṭā eyler idüñ

Ol ḫoş-āmed söyleyen bāṭılları
Dime dostum iy ḫalīlim anları

Saña yoḳ mı bir naṣīḥat idici
Hele çoḳ bāṭıl yolı gösterici

Diñlemezsin belki ḥaḳḳı diseler
Bāṭılı diñlersin ammā diseler

Ol sebebden şimdi meydān bāṭılıñ
Ehl-i ḥaḳ ādem mi ḳatıñda senüñ

Ne bu ihmālden murāduñ iy Murād
Yoḳsa taḥtıñdan uṣanduñ mı iy Murād

Ḳaredeñizi Ḳazaḳ itdi ḫarāb
İşbu ẓulmüñ çün Ḥaḳ idiser ʿaẕāb

Dir iseñ ben kāfire gel mi didüm
Eşḳıyādur geldi menʿ idemedüm

Gel dimekdür ṭınmamaḳ Rus'a şehā
Gel dimekdür kāfire ġaflet şehā

Aḳdeñizlerde ṭonanma gezmede
Ḳoñşu ḳapuñı Ḳazaḳlar yıḳmada

[38b]

1096 Kilerüñ degil midür Ḳaredeñiz
Dāyedür İslāmbol'ı besler deñiz

1097 Boġaz'ı bir gün ḳapadur Rus şehā
Ser-ḥat oldı Fener'üñ ṭaşı şehā

1098 Ġaflet eylerseñ şehā evvel bahār
Gör Ḳazaḳ ṭuġyānıñı evvel bahār

1099 Beş yüz eylerse Ḳazaḳ ḳayıḳ şehā
ʿAskerüñ var mı cevāb vire şehā

1100 Aḳdeñiz'de ḳapudan nişler şehā
Pek ḫaṭā itdüñ bu tedbīrde şehā

1101 Üc fener Ḳaredeñiz'den çıḳmasın
Nāmı yiter kāfir olsun olmasın

1102 Üc fenerden gözi ḳorḳar kāfirüñ
Boş gemi cenk eylemez vir ʿaskerüñ

1103 Eyle seksan pāre mükemmel gemi
Ola her manḳada üçer ādemi

1104 Üc fener Ḳaredeñiz'i beklesin
ʿÖmri geçsin Aḳdeñiz'i añmasın

1105 Begleriñe şöyle tenbīh eyle kim
Cümleñizüñ başını hep keserim

1106 Yaʿnī kāfirden dönüp ḳaçarsañız
Begleriñe di ḳırarım cümleñiz

1107 Hem ḳapudanıña tenbīh it şehā
Ya başıñ ya kāfiri bul di şehā

1108 Gele İslām Kirmen'e bir ḳalʿa yap
Var imiş evvel yıḳılmış yine yap

1109 Ḳapudana muḥkem emr eyle şehā
Yüri İslām Kirmin'i yapdı şehā

1110 Bu didigim ḳalʿa Öẕü'den öte
Kāfirüñ yolınuñ üstüdür şehā

[39a]

1111 Bu didigim ḳalʿa yaparsañ şehā
ʿAskerin muḥkemce ḳor iseñ şehā

1112 Ḳaredeñiz'e Ḳazaḳ gelmek muḥāl
Ḳuş olup uça meger ol ḫod muḥāl

1113 Ṣor suʾāl it bu didigim ḳalʿaʾı
Bir Tatar didi baña bu ḳalʿaʾı

1114 Niçe ādem işitdüm ṣoñra çoḳ
Kāfir andan żabṭ olurmış az ı çoḳ

1115 Ḫana emr it ḳapudanile şehā
Yapa İslām Kirmin'i yazın şehā

1116 Ḳalʿaʾı maʿmūr ider iseñ şehā

ʿAskeri anuñ ʿulūfedür şehā

1117 Her mevācibden bu evvel virile
Dānesiz ḥabs olsa ḳuş şehā nola

1118 Cümle ser-ḥatdan bu ser-ḥatdur şehā
Başınuñ tācı bu ser-ḥatdur şehā

1119 Gel bu sözüm bāri ṭut yap ḳalʿaʾı
Gele ihmāl itme yap bu ḳalʿaʾı

1120 İşbu ḳalʿa yolın ala Ḳazaġuñ
Ḳaddini dāl eyleye kāfirlerüñ

1121 Ḫana emr it işbu ḳalʿa ḳurbınā
İl süre bu ḳalʿanuñ eṭrāfına

1122 Yurd ideler ḳalʿanuñ eṭrāfını
Yaʿnī ḳoyup gitmeyeler ḳurbını

1123 Ola Tatar'a vaṭan bu ḳalʿamuz
Olmaya vīrān bu maʿmūrımuz

1124 Bu didigim ḳalʿa kim bünyād ola
Ḫan Murād göziñ aça irşād ola

1125 Bu didigim ḳalʿa yapılmaz ise
Üç fener Ḳaredeñiz'de ḳışlaya

[39b]

1126 Bu didigim ḳalʿa kim maʿmūr ola
Üç fener Ḳaredeñiz'den ḳurtıla

1127 ʿAcem üç aylıḳ seferdür ẓāhirā
Himmetüñ ʿālī bu üç aylıḳ yola

1128 Ḳoñşu ḳapusı durur Ḳazaḳ şehā
Ḳapuñı ha yıḳmada her yıl şehā

1129 Ökçeñi baṣan ʿadūñı sen ḳoduñ
Gitdüñ üç aylıḳ yola Baġdād didüñ

1130 İnyeşāʾallāh bizim Baġdād'ımuz
İr ü geç bizim durur Baġdād'ımuz

1131 Gel Ḳazaġa ol muḳayyed iy Murād
Yandı tutuşdı vilāyet iy Murād

1132 Gel büyütme bu ḳıġılcımı şehā
Ḫaberüñ var mı cihān yandı şehā

1133 Bir ḳıġılcım bir büyük şehri yaḳar
Ger söyündürmezseñ ʿālemi yaḳar

1134 Ḥamdu li'llāh ʿaskeriñiz yoḳ degil
Bu mühimdür her seferden şöyle bil

1135 Dimezem Baġdād'a eyleme sefer
Hem buña hem eyle Baġdād'a sefer

1136 Uġurı ḫayr ola Ḫüsrev Lālā'ñuñ
Ḳapudanuñ yoḳ degil bunda senüñ

1137 Aḳdeñiz dirseñ Cezāyirli ḳorur

Ḳaredeñiz'i şehā ya kim ḳorur

1138 Ḳaredeñiz'de Tunus yoḳ gözede
Ḳapudan yoḳ begleriñ mi gözede

1139 Bir beş on beg neylesün çoḳ kāfire
Başı yoḳ ayaḳ yürür mi kāfire

1140 Saña bu ġayret ḳılıcını şehā
Ḳalḳsa ceddüñ belki ḳuşatmaz şehā

[40a]

1141 Saña bu naṣīḥatim şehā
Dünyevī yoḳdur recām senden şehā

1142 Eliñ ayaġın şehā Ḳaredeñiz
İki ḳanaduñ durur Ḳaredeñiz

1143 Bir ḳanadı eksik olsa şāhīnüñ
Āşiyānı yıḳılur āḫir anuñ

1144 Sen ḳanaduñ ḳırdıñ iy Sulṭān Murād
Ḳaredeñiz bir ḳoluñdur iy Murād

1145 Ne muṣībet Ḳaredeñiz yalısın
Kese kāfirler ḫarāca baʿżısın

1146 Neylesünler ölmeden dirligse yeg
Bu ḫaber gerçekse cānım olma yeg

1147 Ġayretüñden aġla iy Sulṭān Murād
Bu muṣībet çoḳ muṣībet iy Murād

1148 Hep riʿāyā dir iseñ ṭaġıldılar
Her biri bir ṭaġ başında ḳaldılar

1149 Oġlı ḳızı dir iseñ oldı esīr
Çoḳ ġanīler oldı muḥtāç u faḳīr

1150 Hep riʿāyācıḳlaruñ oldı faḳīr
Bed-duʿāsıñdan bularuñ ṭaġ erir

1151 Kāfire itmez birisi bed-duʿā
Hep şehā saña iderler bed-duʿā

1152 ʿÖmriñe şehā żarardur bed-duʿā
Tāzeligiñ var durur ḫavf it şehā

1153 Bed-duʿā virdi riʿāyā oldı bil
Üsküdar'a gelse düşmen çoḳ degil

1154 Bir yanından ẓulm iderler beglerüñ
Bir yanından da yıḳar kāfir iliñ

1155 İki ḳurd aġzında ḳoyuncıḳlarıñ
Āh-ı efġānda riʿāyācıḳlarıñ

[40b]

1156 Ḳaredeñiz yalısı mātem ḳamu
Aġılı ḳurd bozdı çobanım uyu

1157 Bir riʿāyā bir ḫazīnedür şehā
Hep riʿāyādur perākende şehā

1158 Öz riʿāyāñı yidi öz ḳurdlaruñ
Yidi kāfirden biter beglerbegüñ

1159 İki ayda belki bir beg devr ider
Ẓulüm ider rāyā[33]ya kāfirden biter

1160 Gāhī sipāhī gelür ṣalġın ṣalar
Yaʿnī ʿörfiye tekālifler ider

1161 Her sene on teklīf on emir gelür
Her biri ṣoyar riʿāyāyı gelür

1162 Vire vire ḳalmadı rāyā[34]da cān
Et deri ḳaldı ne süd ḳaldı ne ḳan

1163 Süd ḳanı rāyā[35]ya teklīf idesin
Et deri ḳaldı ne teklīf idesin

1164 Merḥamet ḳıl bunlara Allāh içün
Ẓālimi gönderme cemʿ-i māl içün

1165 Merḥamet itmez iseñ sen bunlara
Ḳılıcıñ va'llāhi kesmez ḳınına

1166 Yaradan Ḥaḳ'dan şehā ḳorḳmaz mısın
Rūz-ı maḥşeri şehā añmaz mısın

---

[33] Kelime Arapçada *reʿāyā* şeklinde *ayn* (ع) ile yazılmaktayken bu beyitte *rāyā* şeklinde *elif* (ا) ile yazılmıştır. Aynı kelime 1162 ve 1163. beyitlerde de *rāyā* şeklinde *elif* ile (ا) yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *rāyā* şeklinde aktarılmıştır.

[34] Kelime Arapçada *reʿāyā* şeklinde *ayn* (ع) ile yazılmaktayken bu beyitte *rāyā* şeklinde *elif* (ا) ile yazılmıştır. Aynı kelime 1159 ve 1163. beyitlerde de *rāyā* şeklinde yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *rāyā* şeklinde aktarılmıştır.

[35] Kelime Arapça *reʿāyā* şeklinde ayn (ع) ile yazılmaktayken bu beyitte *rāyā* şeklinde *elif* (ا) ile yazılmıştır. Aynı kelime 1159 ve 1162. beyitlerde de *rāyā* şeklinde *elif* (ا) yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *rāyā* şeklinde aktarılmıştır.

1167 Ṭutalım bugün baña ẓulm eyledüñ
Ol ʿazīzün ẓü'n-tiḳāmī de anıñ

1168 Kimseye ḳalmaz bilürsin bu fenā
Niçe şāhdan artaḳaldı bu fenā

1169 Eyleme ẓulmi gücüñ yitdügine
Tañrı atar ẓulm ideni ṭamuya

1170 El uzatma ḳomaduġuñ yirlere
Elüñi kesüp atarlar ṭamuya

[41a]

1171 Ayaġuñ uzatma bāṭıl yollara
Ḥaḳ ʿaẕābı ḳatıdur ẓālimlere

1172 Gözüñile baḳma[36] nā-maḥrem yüze
Yaʿnī rişvet alma dimekdür size

1173 Ḳulaġuñla eyleme fısḳ ı fücūr
Ḥaḳḳı diñle olma maġrūr-ı sürūr

1174 Alma mālāyaʿnī sözi aġzıña
Fāsıḳı itme muṣāḥıb kendüñe

1175 Ol muṣāḥıb bāri bir ʿaṭṭār ile
Ḥaḳ ḳoḳusın ala burnıñ kim bile

[36] Kelime bu beyitte *yakma* şeklinde yazılmıştır. Bağlamdan kelimenin *bakma* olduğu anlaşılmaktadır. Müellif / müstensih *b* (ب) harfinin altına sehven bir nokta yerine iki nokta koymuştur. Kelime çeviri yazıya *baḳma* şeklinde aktarılmıştır.

1176 Olma mey-ḫāneciler ile āşinā
Burnıña bāṭıl ḳoḳu girür şehā

1177 ʿAvretile çoḳ oturma gözüñ ac
Derdiñe ṣoñra bulamazsın ʿilāç

1178 Yoḳ mı ʿırżıñ ḫaṭ virirsin ʿavrete
Taḫtıñı virdiñ elüñle ʿavrete

1179 Ḫaṭṭ-ı ʿırżıñ oldı ḥelvā kāġıdı
Gerçek erseñ virme zenne ḫaṭṭıñı

1180 İki ḫaṭ virdi Süleymān ne didi
Ṣoñra ḥayfā ʿālemi yıḳdım didi

1181 Taḫtıñız bir elli sulṭān ḥükm ider
Yoḳsa taḫt oġlan oyuncaġı mıdur

1182 Dīn-i İslām ġayreti bizde ḳanı
Ḥaḳ şerīʿat maḥkeme ḳalḳdı ḳanı

1183 Şeyḫ i ṣofi nefsine uymış gezer
Ya ʿavāmı'n-nāsı kim irşād ider

1184 Dīnimiz ululları yirler ḥarām
İt gibi üşdi ḥarāma ḫāṣ u ʿām

1185 Yise ʿālimler ḥarāmı āşikār
Kāfir ola ümmī cāhiller iy yār

[41b]

1186 *Leʿenaʾllāhu'r-rāşiye ve'l-mürteşī*[37]
Laʿnete rāżı mısın iy mürteşī

1187 *Küllü bidʿatin*[38] ḍalāletdür begim
Şerʿe işiñiz ḫilāf uydı begim

1188 Kāfir īcādı degil mi bu duḫān
İngiliz melʿūnına uymaḳ neden

1189 Dirsiñüz Ḳurʾān'da yazmaz bu tütün
Dir mi Ḳurʾān size Firenge uyun

1190 Didi mi Ḳurʾān cinānda var duḫān
Ne deliliñüz duḫāne iy fülān

1191 İy duḫān ehli caḥīmdür aġzıñız
Ṭamu içine ḳapudur aġzıñız

1192 Aġzıñızdan burnıñızdan od çıḳar
Ṭamuveş tütün yalıñları çıḳar

1193 Lūle ḳamışdur caḥīmüñ meyvesi
Ṣom tütündür ḥulviyyāt-ı ṣofrası

1194 Ḳahve-ḫānedür caḥīmüñ evleri
Ṭamunuñ mey-ḫāne oldı köşkleri

1195 Ṭamunuñ buz-ḫānedür pençeresi

---

[37] "Allah'ın laneti rüşvet alan ve verenin üzerine olsun." Sünen-i İbn Mâce, çev. Haydar Hatipoğlu Kahraman Yayınları, İstanbul 2012, Ahkâm 2, Hadis No: 2313, VI, s. 367.
[38] "Her bidat dalalettir." Ebu'l Hüseyin Müslimu'bnu'l-Haccâc el Kuşeyrî en Niysâbûri, Sahîh-i Muslim ve Tercemesi, çev. Mehmed Sofuoğlu, İrfan Yayıncılık, İstanbul, 1988, Kitâbu'l-Cumua, Hadis No:43, III s. 28-29.

Ṭamunuñ yalancısıdur çengīleri

1196 Ṭamunuñ ġammā[39] süpürgecisidür
Ġaybet ehli ṭamunuñ bekçisidür

1197 Ḳan dökendür ṭamunuñ ġāzīleri
Lūṭīlerdür ṭamunuñ hep begleri

1198 Ya zinā iden ne ṭamu itleri
Şürb-i ḫamr iden caḥīm ḳuyuları

1199 Ya ḥarām yiyen ne ṭamunuñ dibi
Ṭamunuñ bühtān idici ne gözi

1200 Ata ana inciden ṭamuda ne
Oldı ġayyāya bu fāsıḳlar ḳova

[42a]

1201 Bī-namāzlardur ṭamu sulṭānları
Ḫalḳa ẓulm iden ṭamu peyikleri

1202 Tevbe iden bu günāhlara temām
Cennet-i aʿlāda şāh ola be-nām

1203 Tevbe itmeyen caḥīme dek gider
Tevbe iden cennet-i ḥūre gider

[39] Kelimenin aslı *ġammāz* olup bu beyitte *ġammā* şeklinde sonuna *ze* (ز) konulmadan yazılmıştır. Bu durum müellif/ müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *ze* (ز) harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir. Kelime çeviri yazıya *ġammā* şeklinde aktarılmıştır.

1204 Tevbeye gel cennete gel cennete
Pādişāh-ı ʿālī-şān ol cennete

1205 Tevbe tācın başıña gey iy cüvān
Ḳanḳı cennāte dilerseñ gir hemān

1206 Tevbe oldur ki girüye dönmeye
Raḥmet-i Ḥaḳ'dan ümīd de kesmeye

1207 Tevbedür miftāḥı cennet bābınuñ
Tevbedür mürşidi cennet yolınuñ

1208 Tevbe şımaḳ oldı miftāḥ-ı ṭamu
Başıñı vir tevbeñi şıma yürü

1209 Yaʿnī Ḥaḳ yolında ḳorḳma kimseden
Tevbe seyfin ḳoma elden iy ḥasen

1210 Tevbesi muḥkem olan dīn seyfidür
Dīn ḳılıcı tevbekāruñ ḳabżıdur

1211 Tevbedür cümle silāḥ-ı evliyā
Tevbedür vāṣıl iden ḳulı Ḥaḳ'a

1212 Tevbedür ʿāṣīleri Ḥaḳḳ'a çeken
Tevbedür nefsile şeyṭānı yiñen

1213 Tevbedür ser-ʿaskeri ehl-i Ḥaḳ'uñ
Tevbedür aḳṭābı ḳuṭb-ı ʿālemüñ

1214 Ḫātem-i mühr-i Süleymān tevbedür
İnse cinne ḥükm iden ḫan tevbedür

1215 Dīvleri żabṭ itmez illā tevbekār
Pādişāhlıḳ itmez illā tevbekār

[42b]

1216 Ḫalḳ-ı İslāmbol gelürse tevbeye
Ḳurd ḳoyun va'llāhi bile yürüye

1217 ʿĀlem ıṣlāḥ olmadan ḳaldı dimeñ
Ḥaḳ Teʿālā'dan ümīd elin yumañ

1218 ʿĀlemi ıṣlāḥa ḳādirdür İlāh
Ḳullarım yalvarsa dir ol pādişāh

1219 Erḥamu'r-rāḥimīne yüz ṭutalım
Ḳāḍiye'l-ḥācāt'dur yalvaralım

1220 Oldı ḫatm el-ḥamdu li'llāh bu kitāb
Ṭoġdı bedr oldı şüḳür bu āfitāb

1221 Biñ otuz ṭoḳuz muḥarremde bu şems
Şarḳa ġarba şaçdı nūrın bu güneş

1222 Ẕerre burcından doġan şemsi göre
Ḳaṭre burcından doġan baḥri göre

1223 Muṣṭafā'nıñ muʿcizātını göre
Ol Resūl'üñ feṭḥ-i bābını göre

1224 Ümmetine gör muḥabbetin anuñ
Şefḳatin gör ʿāṣī ümmete anuñ

1225 Biz günāh işlerüz ol şāh utanır
Biz ḫaṭāmız bilsek ol māh sevinir

1226 Ol ḥabībüñ ḳadrini biz bilmedük
Ol Ḥaḳ'uñ maḥbūbını sevemedük

1227 İdüñ inṣāf iy Muḥammed ümmeti
Ol sever sevmezler anı ümmeti

1228 ʿĀşıḳa elbet dimişlerdür nişān
Seven ümmetde anı vardur nişān

1229 Daʿvīye maʿnī dimişler ʿārifin
Sevgiye ḥüccet gerek iy ehl-i dīn

[43a]

1230 Muṣṭafā'ya ḳanḳımuz uyar bizim
Dīn ḳılıcın ḳanḳımız ṣallar bizim

1231 Ḳanḳımız ṭop itdi dīn uġrına baş
Ḳanḳımuz Allāh içün itdi ṣavaş

1232 Ḳanḳımızda var bizim dīn ġayreti
Aramızdan ḳalḳdı İslām ġayreti

1233 İy meşāyīḫler size noldı ʿaceb
Ḥaḳḳ'ı niçün söylemezsiz siz ʿaceb

1234 Ele alsañız Kitābu'llāh'ı hep
Diseñiz budur kitābuñ ḥükmi hep

1235 Ḫan Murād'a varsañuz irşāda hep

Başlasañuz şerʿile feryāda hep

1236 Maḥżar itseñüz kitābım ol şehā
Bu kitābveş maḥżar olmaz ol şehā

1237 Hep birer imżā birer mühr ursañuz
Ḥāşyesin maḥżar gibi ṭonatsañuz

1238 Bu kitābı maḥżar itseñüz şehā
Virseñüz bu dīn ḳılıcın ol şehā

1239 İnyeşāʾallāh uyanırdı Murād
Ādemoġlanı degil mi Ḫan Murād

1240 İy meşāyīḫler gelüñ ihmāli ḳoñ
ʿAcele vaḳti durur ihmāli ḳoñ

1241 Ḫayr işi uzatma şerre dönmesün
Şer işiñ uzat ki ḫayra dönsün

1242 Vaḳtidür irşād iy ʿazīzler Ḫanʾı
Dīn ḳılıcın ṣaḳlamaḳ vaḳtidür şimdi

1243 Ṣalalım dīn seyfini Ḥaḳ Ḥaḳ diyü
Berr ü baḥri açalum Ḥaḳ Ḥaḳ diyü

1244 Bizde var Ḳurʾān ḥadīṯ gibi ḳılıç
Bizde var İslām dīni gibi ḳılıç

[43b]

1245 Size yir[40] i gök ḫalḳı ḳarşu ḳoyamaz
Ḫalḳ ḥarāmī olsa sizi ṣoyamaz

1246 İy meşāyīḫler hemān el bir idüñ
Gelüñ ihmāl eylemeñ dil bir idüñ

1247 Size ḳarşu ḳoyamaz fīlse cihān
Ḥaḳ dimekde ṣābit oluñ siz hemān

1248 Ḥaḳḳı dirken ṭaġ oluñ ḳımıldamañ
Dīn yolında baş virüñ ḳımıldamañ

1249 Ḥaḳ diyen mūre Süleymān'dur muṭīʿ
Kāfir ola olmaya meger mutīʿ

1250 Ḥaḳ diyen er ḳalʿa gibi ṭura pek
Ḥaḳ Teʿālā'ya ṣıġına ṭura pek

1251 Ḥaḳ ḳatında olmadan rüsvāy yarın
Ḥaḳḳı bugün dimemüz yegdür hemīn

1252 Bize Ḳurʾān yitme mi Ḥaḳ ʿaskeri
Cenk iderler ise bāṭıl ʿaskeri

1253 Ḥaḳḳı dirseñ hep ḳırarlar mı bizi
Yoḳsa Ḳıbrız'a sürerler mi bizi

1254 İy meşāyīḫ Ḥaḳḳı dimez oldıñuz
Gerçi dirsiz dil ucile dirsiñüz

[40] Kelime bu beyitte hem *yire* hem *yere* okunacak şekilde üstün ve esre ile harekelenmiştir. Kelime çeviri yazıya *yire* şeklinde aktarılmıştır.

1255 Görüsiñüz dār ola Mānṣūr kendiñüz
Ḥaḳḳı diñ yüzerler ise deriñüz

1256 Şeyḫ-i kāmilde ʿalāmet bu durur
Ḥaḳ diyen şeyḫüñ bu başı ṭop durur

1257 Ḥaḳḳı ḥaḳ bāṭılı bāṭıl söyleyen
Şeyḫ-i kāmildür ḥaḳīḳī bu ḥasen

1258 Şeyḫ-i nādir Ḥaḳ diyendür az ı çoḳ
Ehl-i ḥaḳdur ġayra nisbet az ı çoḳ

1259 Ehl-i ḥaḳ şol vaḳti olur cümle şeyḫ
Şāhı irşāda gide hep cümle şeyḫ

[44a]

1260 Yek cihet yek dil olalar cümle şeyḫ
Ehl-i ḥaḳ ol vaḳtin olurlar cümle şeyḫ

1261 On meşāyīḫ żabṭ ide yüz biñ dīvi
Yüz meşāyīḫ żabṭ ide hep ʿālemi

1262 İy dirīġā hem oḳur ṭutmazsıñuz
Yoḳsa Ḳurʾān ḥükmi ne bilmez misiz

1263 Şimdi ḥāşā gerçi ʿādil yoḳ durur
Gökde yıldızdan da ẓālim çoḳ durur

1264 İy ʿazīzler ḥaḳḳı yaʿnī diñ direm
Ḥükm-i Ḳurʾān'ı ḥicābsız diñ direm

1265 Kim durur şeyḫ-i ḥaḳīḳī ehl-i ḥaḳ

Ḥaḳḳı dir başı giderse ehl-i ḥaḳ

1266 Kim durur şeyḫ-i mecāz ehl-i riyā
Ḥaḳḳı dirsem dir sürerler ṭaşraya

1267 Tañrı'dan ḳorḳmaz bu ḫalḳdan ḫavf iden
Hem cihetden kürsīsinden ḫavf iden

1268 Dīnini dünyā içün nāḳış ider
Ḫalḳa pend itse müdārāyla ider

1269 Bāyezīd-i ṯānī ṣūretde bu şeyḫ
Sīreti yoḳ ḳuṭbu'l-aḳṭābdur bu şeyḫ

1270 Ne mürīdinden murādı cemʿ-i māl
Şeyḫ-i Necd-i ṯānī bu ġayb-ı ricāl

1271 ʿĀlem ıṣlāḥı meşāyīḫden durur
ʿĀlem azmaḳ Şeyḫ-i Necdī'den durur

1272 İy meşāyīḫ ḥasb-i ḥāldür bu sözüm
Ekṯeri ehl-i riyāyadur sözüm

1273 Ehl-i ḥaḳḳa yoḳ durur ḥāşā sözüm
Ehl-i dünyā Şeyḫ-i Necdī'ye sözüm

1274 Ehl-i dünyādur zemāne şeyḫi hep
Ḫalḳ añunçün münkir meşāyīḫlere hep

[44b]

1275 Vaʿẓ iderler ḫalḳa teʾṯīr eylemez
Ḥaḳḳı zīrā ṣāfī dil ile dimez

1276 İy meşāyīḫ arañızda var ḥased
Birbiriñüze ne bu buġż u ḥased

1277 Size düşer mi ḥased ya kibr ü kīn
Kimde kibr ü kīn ola yoḳ anda dīn

1278 Bu ṣıfatlardur ʿavāmu'n-nās işi
Bu ẕemīmedür ḳatı meẕmūm kişi

1279 Vāʿiẓ i nāṣıḥ olasın ḫalḳa sen
Biter olasın ʿavāmdan ḫulḳda sen

1280 Ḥüsn-ü ḫulḳ olmaya sende ẕerrece
Baḥr-ı ḥaḳḳa düşmeyesin ḳaṭrece

1281 Ḥüsn-ü ḫulḳa mālik olan oldı şeyḫ
Pek uyan şerʿ-i şerīfe oldı şeyḫ

1282 Şerʿiden ṭaşra çıḳana dime şeyḫ
Şerʿi muḥkem ise sen di aña şeyḫ

1283 Dīni yoḳdur şerʿe ḫāyin olanuñ
Meẕhebi yoḳ şerʿi elden ḳoyanuñ

1284 İy meşāyīḫler size var bir sözüm
Muṣṭafā'nuñ emri ammā bu sözüm

1285 Āşikāredür güneşden bu naẓım
İẕn-i Aḥmed'le yazıldı bu naẓım

1286 Ben de sizüñ gibi bir ʿāciz ḳulam

Ḫalḳıle cenk itmege ḳādir miyem

1287 Bir kişi ḫalḳıle cenk itmek muḥāl
Cenk iderse ʿālemi yeñmek muḥāl

1288 Bir kişi on dīv ile cenk itse güç
Ya cihān dīv olsa güçden daḫı güç

1289 Muṣṭafā iẕnile āsān ceng-i dīv
Emr-i Aḥmed ile āsān ceng-i dīv

[45a]

1290 Arḳa miḥrābda olunca ġam degil
Yir ü gök dīv olsa cengi ġam degil

1291 İy oġul ḫaḳḳı yüri söyle didi
Ümmetime var naṣīḥat it didi

1292 Arḳa miḥrābda olunca Aḥmed'e
Yir ü gök teslīm olur Muḥammed'e

1293 Ben de Aḥmed emri ile uçaram
Ḳılıcım Aḥmed Muḥammed ṣalaram

1294 Ben de bu ḫalḳuñ biri bir ʿācizem
Gülşen-i Aḥmed'de ammā bülbülem

1295 Dilimi bülbül iden feyż-i Resūl
Ben didüm ümmetle cenk güç yā Resūl

1296 İy oġul ġam yime didi ol Ḥabīb
Ümmetime ben seni itdüm ṭabīb

1297 Dīn ḳılıcın eliñe virdüm senüñ
Dīne saʿyüñ himmetüñ gördüm senüñ

1298 Ṭur yiriñde ṭaġ gibi ḳımıldama
Ḥāfıẓıñ Ḥaḳ'dur oġul ḳımıldama

1299 Sır cihānıñda ḥadīṯ itdüm seni
Ümmetime reh-nümā itdüm seni

1300 Dü-cihānda himmetüm çoḳdur saña
İltifātım çoḳ durur oġul saña

1301 Ben didüm ümmet inanmaz yā Resūl
Emriñi ümmete disem yā Resūl

1302 Daʿvī-i bāṭıl ider dirler baña
Çoġı inanmaz inanır az baña

1303 Didi sen göster kitābuñ ümmete
Dīn ḳılıcın āşikār it ümmete

1304 Ḥaḳḳ'a daʿvet eyle bu ẓālimleri
Şerʿe daʿvet eyle bu bāṭılları

[45b]

1305 İşbu ḫāyinler baña ümmet degil
Ehl-i bidʿat ümmetimüzden degil

1306 Ümmete vardı ḳıyāmetdür yaḳın
Tevbe itsünler didi ol şāh-ı dīn

1307 Bunlara yoḳsa belā nāzil olur
Tevbe itmezler ise çoḳ iş olur

1308 Ol geçen ümmet gibi bunlara da
Ḥaḳ ʿazāb göndere ḳorḳum burada

1309 Ya ḳaḥṭlıḳ ile ya ṭāʿūn ile
Ya ʿaduv ḫışmını göndermek ile

1310 Ümmete var söyle aġzımdan didi
Bu belā red ola tevbeyle didi

1311 Bu irşāda düşerse tāriḫi ümmet
Naṣīb eyleye Ḥaḳ di nūr-ı cennet

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

1312 Rāh-ı Ḥaḳḳ'a yüri Bismi'llāh ile
Menzil-i maḳṣūda ir Allāh ile

1313 Allāh Allāh Allāh Allāh di hemān
Ber-murād olmaḳ dilerseñ iy cüvān

1314 Allāh Allāh diyen olmaz nā-murād
Dü-cihān Allāh diyen er ber-murād

1315 Allāh Allāh gencini her kim aça
Cevher-i ḥaḳḳ'ı bu maḫlūḳa ṣaça

1316 Allāh Allāh dimek oldı kīmyā
Baḳırı altun ider ẕikr-i Ḫudā

1317 Allāh Allāh ẕikridür ḳalḳan ere
Çarḳacı olup girürseñ kāfire

[46a]

1318 Allāh Allāh ḳalʿasına giren er
Oldı *lā-ḫavfun ʿaleyhim*[41] ol beşer

1319 Allāh Allāh Kaʿbesi'n iden ṭavāf
Ḳalbi zemzem ḳuyusından oldı ṣāf

1320 Allāh Allāh diyen erdür ḥācılar
Ḥaḳ dimeyen ḥācıdur yalancılar

1321 Allāh Allāh di ne Kaʿbe ʿarşa çıḳ
Dāʾim Allāh di ayaḳsañ başa çıḳ

1322 Allāh Allāh di elif gibi uza
Yaʿnī insānuñ içinde ol yuca

1323 Allāh Allāh di Murād ol ʿāleme
Ol bebek her gözde ibn-i ādeme

1324 Allāh Allāh di çırāġ-ı ʿālem ol
Tāc-ı *kerremnā*[42] giyüp var ādem ol

1325 Allāh Allāh di temām er ol yüri
Var erenler ayaġına yüz süri

1326 Allāh Allāh di var ol ḫāṣe'l-ḫavāṣ

[41] "… Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur…" Yunus: 1062.
[42] "Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık.." İsra: 17/70.

Evliyālar içre ol bir ʿabd-i ḫāṣ

1327 Allāh Allāh di mükemmel ādem ol
ʿĀlem-i kübrāyı sen de ara bul

1328 Allāh Allāh di kitābuñ al ele
Nusḫa-ı ḥaḳsın Ḥaḳ'ı sende bula

1329 Allāh Allāh di fenā ol lā'da sen
Nefy-i eşyā eyle illa'llāh de sen

1330 Allāh Allāh di ki ḳaṭreñ baḥr ola
Dāʾim illa'llāh di şerrin ḫayr ola

1331 Allāh Allāh dī ki ẕerre[43]ñ ola şems
Nefsiñi żabṭ it sen ol güne güneş

1332 Allāh Allāh diyiñ iy Ḥaḳ ṭālibleri
Ḥaḳ di maġlūb ola nefsiñ dīvleri

[46b]

1333 Allāh Allāh di Süleymān olasın
Enfüse āfāḳa pençe ṣalasın

1334 Allāh Allāh di Süleymānlıḳlar it
Ḫātemüñ cinnīden al ḫanlıḳlar it

1335 Allāh Allāh di senüñ Belḳīs-i taḫt
Cümletü'l-mülk olduñ uş ne tāc u taḫt

[43] Bu beyitte kelimede *zel* (ذ) in noktası konulmamış olup *derren* okunacak şekilde yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *ẕerreñ* şeklinde aktarılmıştır.

1336 Allāh Allāh di otur dīn taḫtına
Dīv-i nefsiñ ḳoma rūḥuñ taḥtına

1337 Allāh Allāh diyü ṣal dīn ḳılıcın
Nefs-i Firʿavn'ıña ṣal dīn ḳılıcın

1338 Allāh Allāh diyü hemān nefsi baṣ
ʿAḳl-ı kül Mūsā'sı olsun ʿabd-i ḫāṣ

1339 Allāh Allāh di ki nefs olsun fenā
Rūḥ-ı sulṭānī bula andan beḳā

1340 Allāh Allāh di göñül şehrine gir
Geç ikilikden gel ol birile bir

1341 Allāh Allāh vir di yārıñsa eger
ʿĀlem aġyārıñsa ġam yime peder

1342 Allāh Allāh di de ism-i aʿẓam ol
ʿAlleme'l-esmāya[44] cāmiʿ ādem ol

1343 Allāh Allāh di tecellī Ṭūrı ol
Var yüri Mūsā gibi Ḥaḳ nūrı ol

1344 Allāh Allāh di nihān olsun ʿayān
Yaʿnī bāṭın ẓāhir olsun iy cüvān

1345 Allāh Allāh di vücūduñ cemʿ ola
İşbu aʿmā kevne ẕātıñ şemʿ ola

1346 Allāh Allāh di gözi ol ʿālemüñ

[44] "Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti…" Bakara: 1/31.

Ol bebek gözinde ibn-i ādemüñ

1347 Allāh Allāh di sen ol kevn ü mekān
ʿĀlem-i kübrāya sensin āşiyān

[47a]

1348 Allāh Allāh di sen ol ʿarş-ı ʿaẕīm
Murġ-ı rūḥuñ āşiyānı ol ḳadīm

1349 Dāʾimā Allāh diyen ser-tāç ola
Cümle ʿālem hep aña muḥtāç ola

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1350 İşit ʿilm-i ledünnīden neler keşf eyleyem saña
Dilim Ḫıżr'ından iç gel āb-u ḥayvānı ḳana ḳana

1351 Dilim ẕerresine Aḥmed dilinüñ şemsi ʿaks itdi
Bu dil ḳudret diline tercümān anuñçün oldı tā

1352 Zübānım baḥr-ı vaḥdet içre ġavvāṣ-ı İlāhīdür
ʿAceb mi ḳulların irşāda gönderse beni Mevlā

1353 ʿAceb mi Muṣṭafā dise var eyle ümmetim irşād
ʿAceb mi Aḥmed'e ḳalb-i veled olursa bu ednā

1354 ʿAceb mi ümmetine ümmetile söylese Aḥmed
ʿAceb mi ümmetin ümmetle daʿvet eylese Ḥaḳḳ'a

1355 ʿAceb mi baḥr-ı tevḥīde düşerse ḳaṭre-i insān
ʿAceb mi ḳaṭre deryādan ḫaber virse cūşa cūşa

1356 ʿAceb mi din Süleymān'ı tekellüm ide mūr ile
ʿAceb mi mūruñ aġzından Süleymān vaʿẓ ide ḫalḳa

1357 ʿAceb mi Muṣṭafā ümmetinüñ aġzından ide nuṭḳ
ʿAceb mi aṣġar-ı dile ṣıġa ol ʿālem-i kübrā

1358 ʿAceb mi ümmete ümmetle gönderse ḫaber Aḥmed
ʿAceb midür ḫaber getirse yıldız āfitābdan tā

1359 ʿAceb mi muʿcizātın Muṣṭafā gösterse ümmetden
ʿAceb midür ẓulmeti āḫir şerri bir ümmeti yuya

1360 ʿAceb mi ḳulları ṭonına girse gezse sulṭānlar
ʿAceb mi işbu nā-pāk kevni yusa Aḥmedī bir mā

1361 ʿAceb mi şāh-ı dīniñ ḫāṣakīsi olsa bir ümmet
ʿAceb mi cīfe kevni yusa nisān dil yaġa yaġa

[47b]

1362 ʿAceb midür Muḥammedī bir ümmet kevni süpürse
ʿAceb mi bu ṣadef dilden düşen dürle ṭola dünyā

1363 ʿAceb mi söyle oġlum dise Aḥmed ṣıġasa arḳam
ʿAceb mi dört kitābıñ virse miftāḥın saña baña

1364 ʿAceb mi nuṭḳ-ı ümmetden ide şaḳḳa'l-ḳamer Aḥmed
Ki zīrā muʿcizāta cüz bu naẓm u bu kitab ḥālā

1365 Kitābıma naẓīre söylesin münkir olan bir şeyḫ
İlāhī kim ide taṣḥīḥ kitābım ḳıl naẓar aña

1366 Beñim bu nusḫa maḳdūr-ı beşer degil durur taḥḳīḳ

Meger bu vāridāt-ı Ḥaḳ durur iy dil di āmennā

1367 Meger sırr-ı Muḥammed'dür bu naẓmı söyleyen ümmī
Ki zīrā Muṣṭafā'dan ders alur ḳalb-i veled tenhā

1368 Meger Sulṭān-ı kevneyn ile ʿahd itdüm elestde ben
Anuñçün ümmeti uġrına varım eyledüm ifnā

1369 Meger ben elçi geldüm Muṣṭafā'dan cümle ümmete
Kitābım belki Aḥmed dili naẓmım tercümān aña

1370 Meger ben Şeyḫ-i ʿAbdu'l-ḳādir-i Gīlānī şeh-bāzem
ʿAceb mi kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ olsam uça uça

1371 Meger şeyḫimdür İsmāʿīl anuñ yüz dört kitāb oldum
Anuñ ol ḳuṭbu'l-aḳṭāb himmeti siflim iden aʿlā

1372 Meger ben levḥ-i maḥfūẓem ḳalem dil biñ kitāb oldı
Ben ümmīye oġul diyeli Aḥmed olmışam menlā

1373 *Seḳāhrabbuhum*[45] ḫamrına sāḳī bu kitāb-ı ʿaşḳ
Ki zīrā ḫamr-ı vaḥdetdür bu rūḫānımdan aḳan mā

1374 Tecellī Ṭūrı'na Mūsā'ya maẓhar bu şerāb-ı dil
Meger ḳudret elinde bir ḳadeḥdür bu dil-i şeydā

1375 Ḥelālile ḥarāmı farḳ ide naẓmım meyin içen
Ṭamu cennet şerābı feyż-i naẓmımdan aḳar ḫalḳa

1376 Muḥammed Muṣṭafā ḳalbime ṣaçdı feyżinüñ toḫmın
Oġul var sen de didi toḫm-ı feyżim ümmete ṣaç tā

[45] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21.

[48a]

1377 Ḥarāmuñ aṣlı otdandur ḥarāmuñ şübhedür toḫmı
Ne ekseñ ol biter gerçi ḥarāma ṭamudur tarla

1378 Helālüñ aṣlı cennetdür ḥelālüñ toḫmıdur taḳvā
Ḥelāl ekenlerüñ tarlası yarın cennetü'l-meʾvā

1379 *Emīnu'llāhi fi'l-arż*[46] olmaḳ isterseñ ḥelāl kesb it
Eger ḫāyin iseñ Ḥaḳḳ'a ḥarāmı eyle var yaġma

1380 Acıñdan öl varup nā-merde ʿarż-ı iḫtiyāç itme
Saña ummadıġıñ yirden vire Ḥaḳ rızḳıñ iy dānā

1381 Ümīdin kes ḳamu ḫalḳdan çü Rezzāḳ'uñdur ol Ġayyūr
Acından ölmedi kimse begim devr ideli dünyā

1382 Benī-ādem degirmendür degirmen dānesiz ḳalmaz
Şu evvel aḳduġı yire yine aḳmaḳdadur ḥālā

1383 Niçe biñ yıl durur Ḥaḳ niʿmetin yirler bu maḫlūḳāt
ʿAceb eksile mi deryā-yı Ḥaḳ bir desti alsañ mā

1384 Ḥelāli iste Ḥaḳ'dan çoḳ ḥarāmdan eylegil perhīz
Şu deñlü olasın ʿanḳā Süleymān olasın gūyā

1385 Ḥelāli vir İlāhī çoḳ ḥarāmdan saña sıġındum
Ġanī ḳıl ins ü cinden tā bu maḫlūḳdan ḳaçam saña

1386 İlāhī ḥaḳḳı ḥaḳ göster baña bāṭılları bāṭıl
Kemāhī cümle eşyāyı baña aṣlile göster tā

[46] "Allah'ın yer yüzündeki halifesi" anlamında kullanılan bir ifadedir.

1387 İlāhī sevdigiñ efʿāli eyle ḳalbime ilhām
Rıżāñı isterem ol rāżı beñden vir rıżāñ baña

1388 İlāhī rāżıyam senden bu ḫākden sen de ol rāżı
Ve hem ḳullaruñ eyle rāżı benden çek beni saña

1389 İlāhī ḳullarıñdan rāżı ol hep cümle ervāḥdan
Ḳanāʿat ile ṣabrı ḫalḳa yā Rab eyle feyż-i aʿṭā

1390 Senüñle ʿahd i peymānım bu olsun tā ebed yā Rab
Ki senden ġayrıya ʿömrümce minnet itmeyem aṣlā

1391 Vezīre pādişāha itmeyem bir ẕerrece minnet
Süleymān'ım ġınāda çünki Rezzāḳ'ımsın iy Mevlā

[48b]

1392 İlāhī cümle maḫlūḳātı nefy idem seni iṯbāt
Ġanī ḳıl cümleden yā Rab olam ẕātıñla tā ʿanḳā

1393 Güneşce vir ġınāyı ẕerre gelmeye dü-ʿālemler
Gedāya baş egem şāhlara baş indirmeyem ḳaṭʿā

1394 Bu mūre bir ġınā vir kim Süleymānlar ola muḥtāç
Bu göñlüm eyle İskender gibi şāhlardan istiġnā

1395 Ḫalīliñ gibi dil-i miskīne bir ṣofra ʿaṭā ḳıl kim
Ne sulṭānlar ola mālik bu ṣofraya ne ḫod deryā

1396 Düşeyem şarḳa ġarba bir somāṭ-i niʿmetiñ yā Rab
Vuḥūşile ṭuyūra inse cinne eyleyem iʿṭā

1397 ʿAlī eyle seḫāvetde ʿÖmer eyle şecāʿatde
Ebū Bekr eyle ṣıdḳımda diyem ḥaḳ söze āmennā

1398 Ḥayāmı eylegil ʿOṣmān Muḥammed eylegil ḫulḳum
Ḥasan ile Ḥüseynī-meşreb eyle meşrebim illā

1399 İlāhī bu duʿāmı cümle maḫlūḳāta ʿām eyle
Ḳamu ḳullarıñı baḥr-ı naʿīme eylegil ġarḳa

1400 Faḳīr ḳullarıña vir ṣabr-ı Eyyūb'ı şükür ile
Ġanī ḳullarıña vir şükr içinde niʿmet-i ʿuẓmā

1401 Baḫīl ḳullarıña yā Rab seḫāvet cevherin bildir
Saḫī ḳullarıña rızḳı dükenmez ile vir taḳvā

1402 Virürseñ māl-ı ṣāliḥ vir faḳīre yoḫsul u baya
İlāhī virme fāsıḳ māl eger olursa da tersā

1403 Ḳanāʿat şemsinüñ ḳullaruñ üzre nūr-ı feyżin ṣaç
Tevekkül āfitābından ala feyżi ḳamu eşyā

1404 Düşürme ḥırṣ-ı Ḳārūn'a İlāhī miskīn insānı
ʿAṭā ḳıl ḫāṣ u ʿāmuñ ḳalblerine *kenz-i lā-yefnā*[47]

1405 Ṭamaʿ ḥırṣ u ḥased kibrile kīn buġż u ʿadāvetden
İlāhī ḳullaruñ bu kem ṣıfatdan cümlesin ṣaḳla

1406 Düşürme ḥırṣ-ı dünyānuñ ṭamāʿına ḳamu ḫalḳı
Ṭamā[48]ʿ-ı ḫāmı ḳullaruñ içinden eylegil ifnā

[47] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.
[48] *ṭamaʿ* kelimesinin ikinci *a* harfi eserin genelinde üstün ile gösterilirken bu beyitte elif+üstün ile gösterilmiştir.

[49a]

1407 İlāhī ḳurda vir ṣabrı ḳoyuncuḳlar ḥużūr itsün
Ṣabırsız ḳullarıñı ṣabr-ı Eyyūbile ḳıl iḥyā

1408 Ḫalīfe-i zemānı es-ṣabūr ismine maẓhar ḳıl
Ṣabırsızlıḳ caḥīminden ḫalāṣ it ḫalḳı yā Mevlā

1409 İlāhī eyle müstaġnī ġınā-yı ḳalbile nāsı
Ki senden ġayrı yoḳ rızḳ virici āmennā ve ṣaddaḳnā

1410 İlāhī ḳullaruñ dünyāda hem ʿuḳbāda aç itme
Ġınā-yı ẕāt-ı pākiñ ile ġarḳ it ḳullaruñ ġarḳa

1411 Ki yoḳdur ẕerrece şübhem ḳabūl oldı bu ḥācātım
Bilürem ḳāḍiye'l-ḥācāt'a red lāyıḳ degil ḥāşā

1412 Murādım yoḳ dü-ʿālemde İlāhī varise sensin
Gedā sen şāhı sevse cümletü'l-mülk ola ol ednā

1413 İlāhī ins i cinniñ ḫayr olan maḳṣūdını vir hep
Murādı her kimüñ şerrise ḫayra tebdīl it şehā

1414 İlāhī ẓālimüñ ẓulmini ʿadl i dāde tebdīl it
Getir ẓālimleri inṣāfa ʿadl itmeyeni ḳıl lā

1415 İlāhī kāfiristānı getir īmāna İslām'a
Muḥammed ümmeti gün gibi ṭolsun şarḳıle ġarba

1416 İlāhī ḳullarıña leẕẕet-i īmānı feyż eyle
Kimüñ taḳvāsı çoḳsa dü-cihān niʿmetin iʿṭā

1417 İlāhī ḳullaruñ ḥaḳḳa'l-yaḳīne vāṣıl it tā kim
Senüñ Rezzāḳlıġıñ bilüp ḥarāmdan ot gibi ḳaça

1418 İlāhī ṣabr ı şükri ḳullarıña vir tevekülle
Żaʿīf insānı yā Rab ḥırṣ-ı dünyā nārına yaḳma

1419 İlāhī ḳullarıña vir ḳanāʿat gencinüñ kānıñ
Biribirine muḥtāç itme kāfir olsa da ḥattā

1420 Ṣol eli ṣaġ ele ṣaġ gözi ṣola eyleme muḥtāç
Ki senden ġayra minnet itmesin Firʿavn eger Mūsā

1421 Atayı anayı oġlına muḥtāç eyleme yā Rab
Ki senden ġayra minnet itmesin Meryem'se de ʿĪsā

[49b]

1422 Anuñçün baʿżılar dirler ḳalursa düşmene ḳalsın
Varup bir dosta muḥtāç olmadan ölmek imiş evlā

1423 Ve illā bu söze maġrūr olup dünyā ṭaleb ḳılma
Kifāfe razı ol ṭālib ġanī olmaḳ dilerseñ tā

1424 Yaradan Ḥaḳ'dan iste rızḳ ṣaḳın nā-merde baş egme
Faḳīr iken ġanī olmaḳ dilerseñ kimseden umma

1425 Ṭaleb ḳıl māl-ı ṣāliḥden ṣaḳın şol māl-ı fāsıḳdan
Ḥaẕer ḳıl şübhelilerden ide Ḥaḳ sifliñi aʿlā

1426 Münācāt eyle Ḥaḳḳ'a rızḳımı sen vir İlāhī di
Virür va'llāhi rızḳıñ ummadıġıñ yirden ol Mevlā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1427 Rızḳ içün ġam yiyen diñle beni
Belki uyara bu irşādım seni

1428 Fikr ide iy ādemoġlı aṣlıñı
Fikr ide Ḫallāḳ'ıñı Rezzāḳ'ıñı

1429 Seni yoḳdan var idüp ḫalḳ eyleyen
Virmege ʿāciz mi rızḳıñ iste sen

1430 Ḳanḳı gün aç ḳodı ḳulların İlāh
İns ü cinni besleyen ol pādişāh

1431 Ne ḳadar aç olsa ādem iy peder
Günde bir etmek bir içim ṣu yiter

1432 *Kenz-i lā-yefnā*[49] ḳanāʿatdur begim
Hem ḳanāʿat ḳalbe rāḥatdur begim

1433 Kim ḳanāʿat taḫtına sulṭān ola
Cümle ʿālem cismine ol cān ola

1434 Aza kim itse ḳanāʿat çoḳ bula
Terk-i dünyā ol seni dünyā ḳova

1435 Sāyedür dünyā ḳovarsañ ḳaça pek
Dön yüzüñ it dünye seni ḳova pek

[50a]

1436 Cümle dünyā ḳul ḳanāʿat ehline

[49] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

Di ḳuṭub cāʾiz ḳanāʿat ehline

1437 Bu ḳanāʿat evliyālar işidür
Ḳuṭbu’l-aḳṭābuñ ḳanāʿat kendidür

1438 Bir içim ṣu günde bir etmek yiter
Saña eylerseñ ḳanāʿat iy peder

1439 Eger itmezseñ ḳanāʿat aza sen
Ṭoymayasın senüñ olsa dünye sen

1440 Bu ḳanāʿat salṭanatdur iy kişi
Pādişāhlıḳdur ḳanāʿat iy kişi

1441 Bu ḳanāʿat itmeyen yoḫsul durur
Altunı yüz biñse de yoḫsul durur

1442 Bu ḳanāʿat ehli dāʾim şād gezer
Hep ḳanāʿat itmeyen ġamnāk gezer

1443 Kīmyā kenz-i ḳanāʿatdur begim
Bu ḳanāʿat ʿālī devletdür begim

1444 Göñli toḳ oldı ḳanāʿat ehlinüñ
Ḳalbi kīmyādur ḳanāʿat ehlinüñ

1445 Vara şād olmaz ḳanāʿat ehli hīç
Yoġa yerinmez saʿādet ehli hīç

1446 Bir içim ṣuyın baḫīlik içme sen
Eyleme nā-merde minnet iy ḥasen

1447 Ādemoġlanı degirmendür kişi
Dānesiz ḳalmaz degirmen iy kişi

1448 Ṣofrasına ṣunma nā-merdüñ ṣaḳın
Öl acıñdan ʿarż-ı ḥāl itme ṣaḳın

1449 Ḳuruca etmegi minnetsizce yi
Baḳlava börek yime ḳuruca yi

1450 Viresiye alma baḳḳaldan birinc
Öl acıñdan kimseden alma ödünc

[50b]

1451 Ṣofrasına varma zinhār dostuñ ac
Āyīneñde görmesin dost iḥtiyāç

1452 Āyīneñ göster Süleymān gibi toḳ
Ṣofra-i nā-merdiñ ur başına toḳ

1453 Yaʿnī gösterme bu ḫalḳa iḥtiyāç
Ḥaḳḳ'a dāʾim sen begim ḥaḳḳıle ḳaç

1454 Ḫalḳı nefy it rızḳıñ iṯbāt ide Ḥaḳ
Seni tekmīl ḳanāʿat ide Ḥaḳ

1455 Seni yoḳdan var iden Ḥaḳḳ'a ṣıġın
Rızḳıñı maḫlūḳdan umma pek ṣaḳın

1456 Oldı müşrik rızḳıñı ḫalḳdan bilen
Oldı müʾmin rızḳıñı Ḥaḳ'dan bilen

1457 Rızḳ içün ḳayırma tevḥīd ehli ol

Añla Rezzāḳ’uñ muvaḥḥidlerden ol

1458 Rızḳ içün Rezzāḳ’ıña ḳıl iʿtimād
Rāḥat-ı ḳalbile göñlüñ ola şād

1459 Gel şikāruñ ādemīden umma rızḳ
Her ne yüzden gelse Ḥaḳ’dan añla rızḳ

1460 Rızḳ içün ġamdur hemān şirk-i ḫafī
Ḳapusı rızḳıñ tevekküldür ṣofī

1461 Günde bir ṣığır deve yemezsin uş
Günde bir etmek yiter yaz ḳışın uş

1462 Günde bir etmek ile ḳarnıñ ṭoyur
Minnet itme yüri nā-merde otur

1463 Günde bir aḳçe yiter bir ṭālibe
Eger eylerseñ ḳanāʿat iy dede

1464 Günde iki aḳçe ḥaḳ ṭālibine
Yite hammāmına hem etmegine

1465 Evlüye her gün on aḳçe yiter
Ergene günde üç aḳçe pul yiter

[51a]

1466 Ṭālibe rızḳı içün ne ġam gerek
Ḳısmetüñ ṭoyunca yi uṣanma tek

1467 Ḳısmetüñ *naḥnu ḳasemnā*[50]dan durur
Rızḳıñ iy nāṣ Ḥaḳ Teʿālā'dan durur

1468 Elli ḳırḳ seksana dek yaş yaşadıñ
Bir gün aç ḳodı mı Ḥaḳ yüz yaşadıñ

1469 Anadan ṭoġalı besler seni Ḥaḳ
Günde iki üç ḳonuḳlar seni Ḥaḳ

1470 Rızḳ içün ġam yimeyen erdür saʿīd
İy oġul rızḳuñ cedīd yevmün cedīd

1471 Rızḳ içün ṭālib ṣıġın Ḫallāḳ'ıña
Ḳuṭbu'l-aḳṭāb reşk ide aḫlāḳıña

1472 Öl acıñdan minnet itme nā-kese
Ḳādir iseñ eylik eyle herkese

1473 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ḳapusın bekle ṭur
Bāb-ı Ḥaḳ'dadur begim ḳalb-i ḥużūr

1474 Minnet itme ʿāciz insāne begim
İḥtiyācdan isteme dāne begim

1475 Kel başına şāhlaruñ dermānı yoḳ
Şāhlaruñ belki gedādan ʿaczi çoḳ

1476 Ḫaste ʿālem başına dermānı yoḳ
Ḫaste Loḳmān kendüye dermānı yoḳ

[50] "…Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık…" Zuhruf: 43/32.

1477 Aġniyā aġlar ġınāsile müdām
Bu ne sır oynar güler yoḫsul müdām

1478 Ekṣer aġlar māl-ı Ḳārūn sāḥibi
Ḥā güler *el-faḳru faḫri*[51] ṭālibi

1479 Çoġı miḥnetdür belādur dünyenüñ
Rāḥat-ı ḳalp oldı azı dünyenüñ

1480 Ġam ḳasāvet fikr-i dünyādan gelür
Ḳalbe rāḥatlıḳ ḳanāʿatdan gelür

[51b]

1481 Ḥırṣ-ı dünyādur ḳasāvet menbaʿı
Ḳalbe ḳuvvetdür ḳanāʿat menbaʿı

1482 Kişi mālile ġanī olmaz begim
Kişi aḳçesiz faḳīr olmaz begim

1483 Nefsile olur ġanī didi ʿAlī
Belki māl faḳre sebeb dir ol velī

1484 Ḥaḳ ne virdise ḳanāʿat eylegil
Ḥaḳḳ'a çoḳ çoḳ şükr ü minnet eylegil

1485 Kimsenüñ niʿmetine itme ḥased
Ādemi iblīs ider buġż u ḥased

1486 Kibr ü kīn hep ḥubb-u dünyādan gelür

[51] "Yoksulluk benim övüncümdür, ben onunla övünürüm." el-Aclûnî, II, s. 87.

Ḳalbe rāḥat ḥubb-u ʿuḳbādan gelür

1487 Dinler kimse her kime kīnden geçe
Kīn gerekse her kime dīnden geçe

1488 Çünki *eż-żıddāni lā-yectemiʿān*[52]
Kīn olan yirden ḳaçar dīn ü īmān

1489 Kīn dutanda dīn ü īmān dadı yoḳ
Bā-ḫuṣūṣ ehl-i kīnüñ düşmānı çoḳ

1490 Kīn dutarsın ne sebeb iy bed-fiʿāl
Sen meger müʾmin degilsin iy çaḳal

1491 Kīn dutandan canavarlar belki yeg
Ehl-i kīnden vaḥşīler ṭaġlarda yeg

1492 Ḥaḳḳ'a iḳrārıñ varise kīni ḳo
Ḥaḳḳ'a inkārıñ varise dīni ḳo

1493 Belli müʾmin yā münāfıḳ ol kişi
Belli bir Tañrı'ya ḳul ol iy kişi

1494 Her umūruñ Ḥaḳḳ'a ışmarla hemān
Sen aradan ġāʾib ol çıḳ iy cüvān

1495 Bir iki gün ʿömr içün yıḳma dīnüñ
Ḫam ṭamaʿ dan geç döne Ḥaḳḳ'a yönüñ

[52a]

[52] "Zıtlar bir araya gelemez, toplanamaz." Anlamında Arapça bir ibaredir.

1496 Ḫam ṭamaʿ dur ḳulı Ḥaḳ'dan ayıran
Ḥubb-ı Ḥaḳ'dur her murāda irgüren

1497 Cümletü'l-mülk olmaḳ isterseñ kişi
Yaradan Ḥaḳḳ'a göñül vir iy kişi

1498 Ḥubb-ı dünyā hep belā miḥnet durur
Ḥubb-ı Ḥaḳ ammā ḳula rāḥat durur

1499 Ġam ḳasāvet ḥubb-ı dünyādan gelür
Ḳalbe rāḥat ḥubb-ı Mevlā'dan gelür

1500 Ehl-i dünyānuñ ṣafāsı ġam durur
Ehl-i ʿuḳbā dāʾimā bī-ġam durur

1501 Ehl-i dünyānuñ sürūrı yoḳ durur
Ehl-i ʿuḳbā dāʾimā mesrūr yürür

1502 Ehl-i dünyānuñ ḳasāvet yāridür
Ehl-i ʿuḳbānıñ da rāḥat yāridür

1503 Ehl-i dünyā bir güler biñ zār ider
Ehl-i ʿuḳbā ẕevḳıle bāzār ider

1504 Ehl-i dünyā ḫavf u düşmān içredür
Ehl-i ḥaḳ emn ü emān içindedür

1505 Ehl-i dünyā ġam çeker irte gice
Ehl-i ḥaḳ sürer ṣafā irte gice

1506 Ehl-i dünyā ʿālemi yir ṭoymaz ac
Ehl-i ʿuḳbā yimedin toḳ degil aç

1507 Ehl-i dünyā kevni yutsam dir gezer
Ehl-i ḥaḳ dir loḳma bir ḫırḳa yiter

1508 Ehl-i dünyā yüz biñ altuna dir az
Ehl-i ḥaḳ bir aḳçe çoḳ dir ṣaḳlamaz

1509 Ehl-i dünyā māl çoġaldır ḳış u yaz
Ehl-i ḥaḳ bir etmege çoḳ dir yir az

1510 Ehl-i dünyā uzun uzun ġam çeker
Ehl-i ḥaḳḳıñ ḳalbi dāʾim şīn gezer

[52b]

1511 Ehl-i dünyā ġam yüki ḥammālıdur
Ehl-i ḥaḳ ẕevḳ u ṣafā ḥammālıdur

1512 Ehl-i dünyāya ġınā māldan gelür
Ehl-i ʿuḳbāya ġınā dīnden gelür

1513 Ehl-i dünyā mālile olur ġanī
Ehl-i ʿuḳbā dīnile olur ġanī

1514 Ehl-i dünyā manṣıb ile faḫr ider
Ehl-i ḥaḳ Mevlā'sı ile faḫr ider

1515 Ehl-i dünyā ġam çeker olsa faḳīr
Ehl-i ḥaḳ eyler ṣafā olsa faḳīr

1516 Yā İlāhī saña ṣıġındım meded
Ḥubb-ı dünyāyı ḳoma ḳalbde meded

1517 İy benī-ādem gelüñ diñleñ beni
Bir naṣīḥat ideyim diñleñ beni

1518 Size gel dünyāyı temṣīl ideyim
Dünyeyi düş yā ḫayāẕıl ideyim

1519 Mezbeledür cīfe dünyā ser-te-ser
Dünyenüñ eyle ḫarābına naẕar

1520 Āḫiret dünyā iki āyīnedür
Müʾmin ü kāfir bu mirʾāt içredür

1521 Āḫiret āyīnesinden göziken
Müʾmin ü kāmildür ol ḫulḳ-ı ḥasen

1522 Fānī dünyā gözgüsinden görinen
Ekṣeri kāfir münāfıḳlar ilen

1523 Ehl-i dünyā ehl-i ʿuḳbā żıd durur
Ekṣeri dünyā seven müşrik durur

1524 Āḫiret mülkin sevendür evliyā
Fānī dünyāyı sevendür eşḳıyā

[53a]

1525 Ehl-i dünyānuñ nedür şirki Ḥaḳ'a
Vire dünyāya göñül Ḥaḳḳ'ı ḳoya

1526 Ḥubb-ı dünyānuñ dimişler put durur
Ḥaḳ'dan özge her ne sevseñ put durur

1527 Seni Ḥaḳ'dan ayıran putdur hemān

Ḥaḳ'dan ayırana put dirler iy cān

1528 Put diyü bir cisme dirler cānı yoḳ
Cān dime ol cāne kim īmānı yoḳ

1529 Ehl-i dünyā puta beñzer cānı yoḳ
Neyler o taḫtı ki bir sulṭānı yoḳ

1530 Her bir ümmet ṭapdı bir güne puta
Didi Aḥmed ümmetim ṭapmaz puta

1531 Ümmetimüñ de didi vardur putı
Ḥubb-ı dünyādur didi ümmet putı

1532 Ümmet-i Mūsā buzaġa ṭapdılar
Ümmetimde didi māla ṭapdılar

1533 Geldi bir Aʿrābī didi yā Resūl
Ḳaç bölükdür ümmetiñ di yā Resūl

1534 Virmedi Aʿrābīye Aḥmed cevāb
Virmedi üç güne dek ġamdan cevāb

1535 Didi ol Ḥaḳḳ'ıñ ḥabībi Muṣṭafā
Yaʿnī Aʿrābīye Şāh-ı enbiyā

1536 Gel benimle ümmetim arasına
Girme yüri dostlarım arasına

1537 ʿĀleme ben gelmişem raḥmet içün
ʿĀṣīleri gelmedüm yirmek içün

1538 Ümmetimde gerçi ʿāṣī çoḳ durur
Raḥmetu’llāh ʿāṣīler içün durur

1539 Baḥr-ı raḥmet içre ḳaṭre ins ü cān
ʿĀṣīler ʿafvın sever ol Müsteʿān

[53b]

1540 Ümmetim ʿāṣī ise Rabb’im Raḥīm
Ümmetim ḫaste ise Rabb’im Ḥekīm

1541 Ümmetim gerçi Ḥaḳḳ’ı unutdılar
Hele kāfirveş puta ṭapmadılar

1542 Ne ḳadar ʿāṣī olursa ümmetim
Eylemez red Ḥaḳḳ’a gelse ümmetim

1543 Ḥamdu li’llāh müşrik olmaz ümmetim
Tañrı’dan ġayrıya ṭapmaz ümmetim

1544 Ümmetim ʿālim muvaḥḥidler durur
Ümmīsi de ehl-i tevḥīdler durur

1545 Ümmetimde yoḳ durur cāhil benüm
Ümmetimde çoḳ durur ʿāḳıl benüm

1546 Ümmetimdür Ḥaḳ Teʿālā’yı bilen
Ümmetimdür Ḥaḳḳ’ı dāʾim birleyen

1547 Ġayrı ümmetlere nisbet ümmetüm
Aya beñzer necm içinde ümmetim

1548 Ümmetimdür ʿārif-i bi’llāh olan

Ümmetimdür hep fenā-fi’llāh olan

Ümmetimdür dāʾim illa’llāh diyen
Ümmetimdür Ḥaḳḳ’ı iṣbāt eyleyen

Ümmetimdür sünnetim iḥyā iden
Ümmetimdür bidʿati hep terk iden

Ümmetim Ḳurʾān’a uyandur benüm
Ümmetim Furḳān’a yapışandur benüm

Ümmetim şerʿ-i şerīfim gözleyen
Ümmetim degil durur ṭaşra gezen

Ümmetimdür hep ḥelāl yiyen benüm
Ümmetim degil ḥarām yiyen benüm

Ümmetüm hep ehl-i taḳvādur benüm
Ümmetim ẓulm eylemez aṣlā benüm

[54a]

Ümmetim perhīzkārlardur benüm
Ümmetim bir ḳılı ḳırḳ yarar benüm

Ümmetimüñ hep ṣıfātı ḥüsn-ü ḫulḳ
Ümmetimüñ ḥasb-i ḥāli ḥüsn-ü ḫulḳ

Ümmetimde yoḳ durur kibr i ʿucub
Ümmetimde yoḳ tekebbürle ʿucub

Ümmetimde yoḳ enāniyyet benüm
Ümmetüm yoḳluḳdadur cümle benüm

1559 Ümmetim tevḥīd-i ẕātuñ maẓharı
Ümmetimdür her ṣıfātuñ maẓharı

1560 Ümmetimdür lā-mekān ḳavmi benüm
Āyīnemdür bī-nişān ḳavmi benüm

1561 Ümmetimdür ʿālem-i ervāḥa göz
Āyīnemdür ʿālem-i ervāḥa yüz

1562 Ümmetimdür birde yüz biñ görinen
Āyīnemdür biñde bir yüz gösteren

1563 Ümmetimdür bī-ḥisāb gerçi benüm
Āyīnemdür ins ü cin bir yüz benüm

1564 Ümmetüm tevḥīd-i ẕāta yüz durur
Āyīnem cümle ṣıfāta göz durur

1565 Ümmetimdür lā-mekān ṣaḥrāları
Āyīnemdür bī-nişān deryāları

1566 Ümmetimdür baḥr-ı tevḥīd içre ġarḳ
Āyīnemdür nusḫa-ı ḥaḳḳa sebaḳ

1567 Ümmetimdür beyt-i tevḥīde ḳapu
Āyīnemdür ehl-i tevḥīdüñ pulu

1568 Ümmetimdür reh-nümā her ümmete
Āyīnem kesretde yoldur vaḥdete

1569 Ümmetimdür gözi cümle ümmetüñ

Āyīnemdür yüzi cümle milletüñ

[54b]

1570 Ümmetim cümle *ke-nefsin vāḥide*[53]
Āyīnem nefs oldı ehl-i tevḥīde

1571 Söyle bu esrārı oġul ümmete
Ümmetim ṭaġıldı cemʿ it vaḥdete

1572 Yüri aġzım ile söyle ümmete
Eyle aġzımdan naṣīḥat ümmete

1573 Tañrı'yı bir beni ḥaḳ resūl bilen
Şerʿ ime muḥkem yapışsın iy ḥasen

1574 Şerʿ imi elden ḳoyan cāhil durur
Ehl-i ḥaḳ degildür ol bāṭıl durur

1575 Gel ḥaḳīḳat diyü gitme şerʿ e gel
Vesvesedür ġayrı yollar şerʿ e gel

1576 Bir ḥaḳīḳatde şerīʿ at olmasa
Başı yoḳ mürted di sen ol iblīse

1577 Bir ṭarīḳatde şerīʿ at olsa pek
Ol ṭarīḳ maʿ mūr ola tā ḥaşre dek

1578 Bir ṭarīḳde kim şerīʿ at ḫor ola
Ol ṭarīḳıñ şeyḫi şeyṭānlar ola

[53] "Sizin yaratılmanız ve öldükten sonra tekrar diriltilmeniz, ancak bir tek insanı yaratmak ve diriltmek gibidir…" Lokman: 31/28.

1579 Bir ṭarīḳde kim şerīʿat bāb ola
Ol ṭarīḳ ehline feṯḥ-i bāb ola

1580 Bir ṭarīḳde kim şerīʿat seyf ola
Ol ṭarīḳ ehli veliyyu'llāh ola

1581 Bir ṭarīḳde kim şerīʿat lā ola
Ol ṭarīḳıñ ġaṣmı illa'llāh ola

1582 Bir ṭarīḳde kim şerīʿat şeyḫ ola
Ol ṭarīḳat vāṣıl-ı Allāh ola

1583 Her ṭarīḳıñ vardır iblīsi begim
Şerʿi muḥkem olanuñ yoḳdur begim

1584 Her ṭarīḳde var durur yol urucı
Yoḳ şerīʿatde begim yol urucı

[55a]

1585 Her ṭarīḳıñ gözcisi var gözedür
Şerʿini Sulṭān-ı kevneyn gözedür

1586 Her ṭarīḳde bir ḥarāmī var ṣoyar
Şerʿ-i Aḥmed'de ḥarāmī yoḳ ṣoyar

1587 Her ṭarīḳıñ bir yalancı şeyḫi var
Şerʿe muḥkem yapışandur gerçek er

1588 Şerʿ-i Aḥmed'den şeyāṭīn pek ḳaçar
Şerʿi ḫor gören ṭarīke pek uyar

1589 Her belālardan emīn şerʿe uyan

Her belāya uġradı şerʿ i ḳoyan

1590 Ḳalʿ a isterseñ demirden pek ḥişār
Gel şerīʿ at ḳalʿ asına gir iy yār

1591 Ḳalʿ a-ı şerʿ iñ melekdür bekcisi
Ḳalʿ a-ı nā-şerʿ iñ iblīs bekcisi

1592 Ḳalʿ a-ı şerʿ -i şerīfe giren er
Oldı *lā-ḫavfun ʿaleyhim*[54] gerçek er

1593 Ḳalʿ a-ı şerʿ e begim dizdār olan
Evliyā içre odur kümmel olan

1594 Ḳalʿ a-ı şerʿ i ʿ imāret eyleyen
Ḳuṭb ola yā ġāvṯ ol ḫulḳ-ı ḥasen

1595 Kim şerīʿ at ḳalʿ asından ṭaş ata
Başını ṭop gibi meydāne ata

1596 Kim şerīʿ at ḳalʿ asın vīrān ide
Dīn ü īmān ḳalʿ asın vīrān ide

1597 Kim ki şerʿ -i Muṣṭafā'ya yapışa
Mekr-i şeyṭāndan hemān-dem ḳurtıla

1598 Ḳalʿ a-ı dīnüñ şerīʿ at ṭopıdur
Ḥażret-i Ḳurʾān ḥadīṯ dizdārıdur

1599 Ḳalʿ a-ı Ḳurʾān'a burç oldı ʿ amel
Yıḳma Ḳurʾān ḳalʿ asın gel bī-ʿ amel

[54] "… Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur…" Yunus: 10/62.

[55b]

1600 Ḳalʿa-ı Ḳurʾān'a giren pehlüvān
Ṣoñ dem ol erdür īmānın ḳurtaran

1601 Ḳalʿa-ı Ḳurʾān'a iblīs giremez
Ehl-i Ḳurʾān yüzin iblīs göremez

1602 Ehl-i Ḳurʾān kime dirler iy cüvān
Ḥükm-i Ḳurʾān'a uya ẓāhir nihān

1603 Her kişi bilmedi Ḳurʾān ḳadrini
Ḳul olanlar bildi sulṭān ḳadrini

1604 Her kimüñ ki şeyḫi Ḳurʾān'dur begim
Kevne ʿaṣrında Süleymān'dur begim

1605 Ḥażret-i Ḳurʾān'a uyan er ola
İnse cinne belki hep rehber ola

1606 Nūr-ı Ḳurʾān'dur çerāġ-ı lā-mekān
Sırr-ı Ḳurʾān'dur çerāġ-ı bī-nişān

1607 Ḥaḳḳ'a Ḳurʾānile açan perr ü bāl
Lā-mekān şeh-bāzıdur ol ehl-i ḥāl

1608 Gözi aʿmānuñ gözi Ḳurʾān durur
Ḥaḳḳ'a giden yol begim Furḳān durur

1609 Ḥażret-i Ḳurʾān'a yār olan kişi
Kümmelīnden bir er ola ol kişi

1610 Seyf-i Ḳurʾān’a yapışan evliyā
Her nefes dīn ḳılıcın ʿarşa aṣa

1611 Ḳalʿa-ı Ḳurʾān’a her kim ṣaḳlana
Yir ü gök ḫaşm olsa anı bulmaya

1612 Dīn-i İslām ḳalʿası Ḳurʾān durur
Ḥükm-i Furḳān’a uyan sulṭān durur

1613 Şeyḫ-i kāmil ister iseñ iy mürīd
Pek yapış Ḳurʾān’a muḥkem iy mürīd

1614 Ḳuṭbu’l-aḳṭābı ararsañ iy mürīd
Pek yapış şerʿ-i şerīfe iy mürīd

[56a]

1615 Evliyā kümmelīne dirler ḳuṭub
İsmi ḳuṭb oldı velīlere laḳab

1616 Ḳuṭb-u ʿālemdür reʾīs-i evliyā
Ġavṯ-ı aʿẓam oldı tāc-ı evliyā

1617 Ġavṯ-ı aʿẓam kime dirler iy kişi
Ḥażret-i Ḳurʾān ola her cünbüşi

1618 Ḳuṭb-u ʿālem kime dirler ehl-i ḥāl
Didiler şerʿ-i şerīfe gel el al

1619 Yaʿnī şeyḫi her kimüñ Ḳurʾān ola
Dü-cihān kevneyne ol sulṭān ola

1620 İns ü cin derdine Ḳurʾān’dur devā

Vāṣıl iden ḳavl-i Ḳurʾān’dur Ḥaḳ’a

1621 Ḥaḳḳ’a Ḳurʾānile irdiler iren
Ḥaḳḳ’ı Furḳānile buldılar bulan

1622 Ḳanḳı ḳul Ḳurʾānile itseʿamel
Her murādın vire anuñ lem-yezel

1623 Ḥażret-i Ḳurʾān’a muḥkem yapışan
Dü-cihān devletine oldur iren

1624 Kim ki Ḳurʾān ı ḥadīṯse yār ola
Dünyedeʿuḳbāda ber-ḫurdār ola

1625 Ḳanḳı ḥākim ḥükmi Ḳurʾānsız ide
ʿĀḳıbet var ḳorḳu īmānsız gide

1626 Ḳanḳı ḥākim ḳorḳa Ḥaḳ’dan dāʾimā
Ḳorḳuda ḳullarını andan Ḫudā

1627 Ḳanḳı ḥākim ḳorḳmasa Ḥaḳ’dan şehā
Ḳorḳuda Ḥaḳ anı maḫlūḳdan şehā

1628 Ḳanḳı ḥākim ki ṭamaʿkār er degil
ʿAvret u ḫar yegdür andan şöyle bil

1629 Ḳanḳı ḥākim ki ṭamaʿkār olmasa
Ṣadr-ıʿālīde sözi üstin ola

[56b]

1630 Ḫam ṭamaʿ ḫor eyler imiş ādemi

Cevher eylermiş ḳanāʿat ādemi

1631 Ḫam ṭamaʿ dur ḳulı Ḥaḳ'dan ayıran
Ḫam ṭamaʿ dur ḫalḳı başdan çıḳaran

1632 Ḫam ṭamaʿ nāsı ider ḫor u ẕelīl
Kān-ı gevherdür ḳanāʿat ehl-i dil

1633 Kimde kim ola ḳanāʿat hem seḫā
Evliyādur ol dilāver evliyā

1634 Evliyā olmaz baḫīl nā-kes olan
Hep saḫīlerdür velīyyu'llāh olan

1635 Kimde ki ola tevekkül meskenet
Ehl-i ḥaḳ dir aña ehl-i maʿ rifet

1636 Nam durur ehl-i tevekkülde nişān
Ölse acından dilemez kimseden

1637 ʿ Āḳıbet ehl-i tevekkül olan er
Aġniyā ola faḳīr ise eger

1638 Şükr ü ṣabrı her kime Allāh vire
Kenz-i lā-yafnā'[55] *ya* ṣabrıle gire

1639 *Kenz-i lā-yefnā*[56] ḳanāʿatdür begim
Her ṣabır tāc-ı saʿ ādetdür begim

[55] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.
[56] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

1640 Nāsa zinhār itme ʿarż-ı iḥtiyāç
Ehl-i tevḥīd iseñ eger gözüñ ac

1641 Rızḳ içün baş egme ḫalḳa iy ʿazīz
Ḥaḳ ḳatında ḫalḳ ḳatında ol ʿazīz

1642 Er iseñ bir ḥabbe alma kimseden
Cerr iderseñ bāri var Ḥaḳ'dan dilen

1643 Umma ḫalḳdan rızḳıñı var Ḥaḳ'dan um
Ḥāşā müşrikseñ Ḥaḳ'a var ḫalḳdan um

1644 Ḥaḳḳ'a tevḥīdüñ ṣaḥīḥ ise eger
Öl acıñdan umma nāsdan iy peder

[57a]

1645 Ne ulu sulṭāna ḳulsın fikr ide
Bunca yıl besledügin gel ẕikr ide

1646 İste tek Ḥaḳ'dan uṣanmaz virmege
İsteme ḫalḳdan uṣanır virmege

1647 Ṣuyı deryādan alan ḳalmaz ṣusuz
Ṣuyı ırmaḳdan alan ḳalur ṣusuz

1648 Niʿmet-i baḥrına Ḥaḳḳ'uñ yoḳ kenār
Niʿmet-i ḫalḳ şey mi bir ṣusuz bıñar

1649 Her ne Ḥaḳ'dan isteseñ maḥrūm ḳomaz
Tek uşanma istemekden kış u yaz

1650 Ne ḳadar cevmerdse de ḫalḳ virür az

Ḥaḳ’dan az ister iseñ de virmez az

1651 Ḥaḳ sever ḳullarınuñ istedügin
Ḥaḳ sever ammā çoḳ isteyen ḳulın

1652 Bir iki üç kerre ḫalḳdan isteseñ
Bir virür ikinci virmez isteseñ

1653 Günde biñ kez iste Ḥaḳ’dan ḫoş gelür
Ḥaḳḳ’a ḳul yalvarduġı pek ḫoş gelür

1654 Her ne ḫalḳdan isteseñ ḫoş gelmedi
Ḳula ḳul yalvarsa da ḫoş gelmedi

1655 Dostına dost bir iki kez bulınur
Ḳulına Ḥaḳ zemānda bulınur

1656 Dostıña bir ḥācete varsañ eger
Sevgili dostuñsa pek ḥācet biter

1657 Dost ḳatına varma bir ḥācet içün
Dost uṣanır dosta bir minnet içün

1658 Minnet itme dostıña dünyā içün
Dostlıġıñ bozılmasın dünyā içün

1659 Dünye içün minnet itme beglere
Öl acıñdan minnet itme şāhlara

[57b]

1660 Ne ḳadar cimrī faḳīr iseñ eger

Üç gün aç yat bilmesin ḥāliñ bir er

Beş gün aç gez dime ben açam ṣaḳın
Ḥaḳ virür ummaduġuñ yirden hemīn

Çünki Rezzāḳ'uñ senüñ ġayyūr'dur
Rızḳ içün ġam yiyen aḥmaḳ kördür

Ḳanḳı gün aç ḳodı Rezzāḳ'uñ seni
Ḳanḳı gün beslemedi Rabb'üñ seni

İy utanmaz di fülān gün ḳaldım aç
Bunca yıldur ḳanḳı gice yatduñ ac

Anadan doġalı besler seni Ḥaḳ
Bugüne dek bir gün aç ḳomadı Ḥaḳ

Kedi gibi göz yumar yirsin gibi
Sen çetkiveş Ḥaḳḳ'a nānkörsin gibi

Sen meger Deccāl eşegisin gibi
Yir içersin Ḥaḳḳ'ı añmazsın gibi

Günde yir bir tarla Deccāl eşegi
Semirir arıḳlar ol ġam eşegi

Yarın ol tarla yine bitmez ṣanır
Rızḳ viren bugün yarın virmez ṣanır

Gündüzin Deccāl eşegi semirir
Rızḳ-ı ġamından gice arıḳ yatır

1671 Ol ʿalef tarlası günde bir biter
Ol eşek bitmez yarın dir ġam çeker

1672 Ehl-i dünyā eşeginde ol İlāh
Beñzedür Deccāl eşegine İlāh

1673 Ḳıl naẓar bayġuşa iy ḥayvān beşer
Ġam yimez rızḳı ayaġına yiter

1674 Canavarlar ṭaġda gündüz aç ne yir
Biri aç yatmaz gice hep toḳ yatır

[58a]

1675 Ādemoġlısın anadan ṭoġalı
Bir gün aç yatırdı mı Ḥaḳ sen ḳulı

1676 Ṭaġda aḫur yoḳ ṣaman yoḳ vaḥşīler
Evde beslenen ṣıġırdan etliler

1677 Dirsin insānem tevekkül itmeden
Virme mi insāne vaḥşīye viren

1678 Yuvadan ḳuşlar ṣabāḥın aç uçar
Yuvacıḳlarına aḫşam toḳ ḳonar

1679 Yavrıcaḳlarını ḳuşlar bislemez[57]
Tañrı bisler rızḳın eksik eylemez

1680 Ḳarġa ḳırḳ gün yavrısını beslemez

[57] Kelime burada hem *besler* hem *bisler* okunacak şekilde üstün ve esre ile harekelenmiştir. Ayrıca kelime aynı beytin ikinci mısrasında *bisler* şeklinde bir sonraki beytin ilk mısrasında ise *beslemez* şeklinde okunacak şekilde harekelenmiştir. Kelime çeviri yazıya *bisler* şeklinde aktarılmıştır.

Tañrı sinek ile besler aç ḳomaz

Ādememm dirsin iy Deccāl eşegi
Rızḳ içün ġam yirsin iy ṭaġ eşegi

Niʿmetin yirsin Ḥaḳ'uñ şükrüñ ḳanı
Yaradan Ḥaḳḳ'a seni ẕikrüñ ḳanı

Günde iki üç ḳonuḳlar seni Ḥaḳ
ʿĀṣī olsañ da virür rızḳıñı Ḥaḳ

Kāfire rızḳın virür aç eylemez
Puta tapan kelbi muḥtāç eylemez

ʿĀṣī kāfir diyü kesmez rızḳıñı
Viri minnetsiz yaradan rızḳıñı

Müʾmine virmez mi kāfire viren
Ṣāliḥe virmez mi fāsıḳa viren

ʿĀma ḫāṣa niʿmet-i Ḥaḳḳ'uñ sebīl
İnse cinne raḥmet-i Ḥaḳḳ'uñ sebīl

Dü-cihān devleti ṣāliḥler içün
Dü-cihān miḥneti fāsıḳlar içün

Ṣāliḥüñ ammā virür Ḥaḳ rızḳın az
Fāsıḳa çoḳ rızḳ virür ol bī-niyāz

[58b]

Az olan niʿmeti ṣāliḥ çoḳ görür

Çoḳ olan niʿmeti fāsıḳ az görür

1691 Ġarḳ-ı niʿmet görü[58] ṣāliḥ kendüyi
Aç u muḥtāç görü fāsıḳ kendüyi

1692 Dāʾimā şükrān-ı niʿme ehl-i ḥaḳ
Ekṣeri küfrān-ı niʿmedür bu ḫalḳ

1693 Dāʾim aġlar aġniyā şīndür faḳīr
Bay melūl yürür feraḥ yürür faḳīr

1694 Ne ḳadar yoḫsul olursa ehl-i ḥaḳ
Ġarḳ-ı niʿmet görü[59] kendin ehl-i ḥaḳ

1695 Baḥr-ı niʿmet içre ġarḳdur ḫāṣ u ʿām
Şu faḳīrdür diyecek yoḳ iy ġulām

1696 İki eli iki ayaġı olan
İki gözi iki ḳulaġı olan

1697 Ẓāhirā yoḫsulsa daʿanḳādur ol
Bāṭınā kevneyne sulṭān oldı ol

faʿilātün faʿilātün faʿilün

[58] Kelime bu beyitte *re* (ر) harfi konulmadan iki defa *görü* şeklinde yazılmıştır. Bu beyitten bir önceki beyitte de iki defa *görür* şeklinde yazılmıştır. Kelime 1694, 5536 ve 7716. beyitlerde de *görü* şeklinde yazılmıştır. Bu durum müellif/ müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *re* (ر) harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir. Kelime çeviri yazıya *görü* şeklinde aktarılmıştır.

[59] Kelime bu beyitte *görü* şeklinde sonuna *re* (ر) konulmadan yazılmıştır. Kelime 1691x2, 5536 ve 7716. beyitlerde de *görü* şeklinde yazılmıştır. Bu durum müellif/ müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *re* (ر) harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir. Kelime çeviri yazıya *görü* şeklinde aktarılmıştır.

Bismi’llāhi’r-raḥmāni’rraḥīm

1698 Diñle insānda olan cevherleri
Dürr-ü bī-hemtā olan gevherleri

1699 Ādemoġlı cevherüñ kānı durur
Her metāʿuñ genc dükkānı durur

1700 Söyle iy dil didügüñ cevher nedür
Yoḳsa ol dürr-i yetīm gevher midür

1701 Didigim on dāne cevherdür bilüñ
Her biri dürr-i yetīm bir bir ṣayıñ

1702 İsmi bu cevherlerüñ nedür şehā
On ḫavāṣ-ı ḫamsedür beş beş şehā

1703 Beşi ẓāhirde beşi bāṭındadur
On ḫavāṣ-ı ḫamse ṣay insāndadur

[59a]

1704 Biri el ikincisi anuñ ḳulaḳ
Hem üçünci göz dördünci dimāḳ

1705 Yaʿnī dördünci aġızdur dad alur
Hem beşincisi burun ḳoḳu alur

1706 El ile eyler beşer her kārını
Ḳulaġuñ kārı işitmek her üni

1707 Ya gözüñ kārı nedür görmek durur
Kārı aġzıñ söylemek datmaḳ durur

1708 Kārı burnuñ ne durur alur ḳoḳu
Beş ḫavāṣ-ı ḫamsenüñ ẓāhiri bu

1709 Bāṭınında bundan eyle var ḳıyās
Bāṭınī ẕevḳıdur irmez ʿaḳl-ı nās

1710 Beş ḫavāṣ-ı ẓāhiri ten ḥükmidür
Beş ḫavāṣ-ı bāṭıni rūḥ ḥükmidür

1711 Beş ḫavāṣuñ ikisin vaṣf ideyim
Elile gözi sehel vaṣf ideyim

1712 Ġayrısın aña göre eyle ḳıyās
Bir ḫavāṣa az begim yüz biñ libās

1713 Ḫāṣ-ı feyżinden durur Ḥaḳḳ'uñ ḫavvāṣ
Birisi bāṭın ḫavāṣuñ fikri ḫāṣ

1714 Beş ḫavāṣ-ı ḫamse beş sulṭān durur
Her birinüñ ḥükmi başḳa ḫan durur

1715 El ḫavāṣı gör ne cevher kānıdur
Her hüner bir gevherüñ dükkānı durur

1716 El ne cevherdür bilinmez ḳıymeti
Elsiziñ bir yirde yoḳdur ḥürmeti

1717 Eli olan yoḫsul olmaz tā ebed
Aḳçesiz pulsız da baydur tā ebed

1718 Elsize yoḫsul diseñ cāʾiz durur

Elsiz ādem şāhsa da ʿāciz durur

[59b]

1719 Pādişāhlıḳdan bir el biñ kerre yeg
El ṣafāsı pādişāhlıḳdan da yeg

1720 Eli olan bilmez eliñ ḳıymetiñ
Yüri bir elsize ṣor el ḳıymetiñ

1721 Elsize cimrī faḳīr di baysa da
Eli olan pādişāhdur ḳulsa da

1722 Elsiz el bulaydı ṣatun almaġa
Neye mālikse vireydi bir ele

1723 Pādişāhlar cümle ḳuldur bir ele
Bende İskender Süleymān bir ele

1724 Elsiz ādem oldı ḥammām kütügi
Bir cemāddur yola düşmiş ṭaş bigi

1725 Ādemüñ eldür ḳanadı uçmaġa
El durur şāhīn şikārın ḳapmaġa

1726 Bir ḳanadsız ḳuşa beñzer elsiz er
El durur kevniñ ḥayātı iy peder

1727 Elile maʿmūr olur vīrāneler
Elile vīrān olur put-ḫāneler

1728 El ṣadef[60]dür dür hüner didükleri
Göz ḳulaḳ eldür beşer didükleri

1729 El durur ḳudret ḳuyumcısı şehā
Ḳılı ḳırḳ yarar iş işler el şehā

1730 Şecer-i insānuñ eldür dalları
Meyve virür ādemüñ barmaḳları

1731 Ādemoġlı bir şecerdür niçe dal
Her bir aʿżā el ayaḳ bir niçe dal

1732 Dest-i insānuñ defīne gibidür
El dükenmez bir ḫazīne gibidür

1733 El ele girmiş şikāruñ gibidür
El keseñ yüz biñ fulorüñ gibidür

[60a]

1734 El mühürlü biñ küp altun gibidür
Ṣofra-i el Tañrı'dan iḥsān durur

1735 Tekye-i el bir dükenmez nān durur
Biñ küp altundan yek el ḫūn gibidür

1736 Eli olana faḳīr dime ṣaḳın
Aḳçesi yoḳ ise ḫarc itsin elin

[60] Kelime bu beyitte sehven *fe* (ف) harfinin üzerine iki nokta konularak *ṣadaḳ* şeklinde yazılmıştır. Mısrada geçen *dür* kelimesinden kelimenin *ṣadaḳ* değil *ṣadef* olduğu anlaşılmakta olup kelime çeviri yazıya *ṣadef* olarak aktarılmıştır.

1737 Aḳçe degil ki begim el ḫarc ola
El ḫazīnedür hemān tek ḫarc ola

1738 Āl-i ʿOs̱mān Ḫanlıġından yegdür el
Belki biñ mülk-i ʿAcem'den yegdür el

1739 Ḫātem-i mühr-i Süleymān el durur
Dīvlere ḥükm eyleyen ḫan el durur

1740 Ele İskender Süleymān iḥtiyāç
Hep ele baḳar cihānda ṭoḳ u aç

1741 Pādişāhlar el ḳapusın bekler ac
Vaḥş u ṭayr ins ü cin ele iḥtiyāç

1742 Elsiz ādemdür faḳīrlerden faḳīr
Biñ kese altunı varsa da faḳīr

1743 Eli olandur ġanīlerden ġanī
Yoḳsa bir aḳçesi de yine ġanī

1744 Elsiz aḳçe ile olmaz aġniyā
Eli olan aḳçesiz de aġniyā

1745 Bir kişiye gel elüñi kes diseñ
On biñ altun vireyin tek kes diseñ

1746 Yüz biñ altuna bir eliñ virmez ol
İki elin dü-cihāne virmez ol

1747 Cümle ʿālem senüñ olsa ser-te-ser
Bir pula degmez eliñ yoḳsa eger

1748 Cümle dünyā mālı senüñse eger
Yoġise eliñ faḳīrsin iy peder

[60b]

1749 Bir pula mālik degilseñ dünyede
Varise eliñ ġanīsin iy dede

1750 Göz ile el cevheri kimde ola
Kīmyānuñ gevheri anda ola

1751 Göz ile el kimde yoḳ ise eger
Pādişāh ise de yoḫsuldur ol er

1752 El ile göz salṭanatdur salṭanat
Elsize aʿmāya eyleñ merḥamet

1753 Elsiz ādem bir ʿilāçsız ḫastedür
ʿÖmri āh ile geçer pek ḫastedür

1754 Gözsüz ādem bir cemād ṭaş gibidür
ʿAsker-i yoḫsullara baş gibidür

1755 Elile gözüñ begim ḳıymeti yoḳ
Elsiziñ aʿmālaruñ zaḥmeti çoḳ

1756 Elile göz gevheri Ḥaḳ nūrıdur
Göz çerāġ ise tecellī Ṭūrı'dur

1757 El ṣadef göz mīmi ol dürr-ü yetīm
Bu iki cevhere şükr eyle ʿaẕīm

1758 Göz durur āyīne-i kevn ü mekān
ʿĀlem-i ġayba göz eldür nerdübān

1759 Gözi olan dāʾimā ḫandān gezer
Aġlar aʿmā zārī ser-gerdān gezer

1760 Eli olan şen yürür atar dutar
Elsiziñ ġam ile kārı āh u zār

1761 Gözlü ādem cennetüñ bir kūşesi
Gözsüz ādem ṭamunuñ bir kūşesi

1762 Leẕẕeti sekiz cinānuñ gözdedür
Yidi ṭamu zaḥmeti gözsüzdedür

1763 Göz ne devlet ne saʿādetdür köre
Gözi aġmalıḳ ne miḥnetdür köre

[61a]

1764 Göze bende ins ü cin dīv ü perī
Göz ḳul itdi niçe biñ İskender'i

1765 Gözsüze ādem dimez bir kimse hīç
Gözlüye gel beri dirler ṣadra geç

1766 Gözsüzi ẕemm itmezem maḳṣūd var
Gözlüyi medḥ itmezem maḳṣūd var

1767 Geldi bir Aʿrābī bir gün Aḥmed'e
İtdi faḳrından şikāyet Aḥmed'e

1768 Yā Muḥammed bir pulum yoḳdur didi

İḥtiyācım bī-ḳıyās çoḳdur didi

1769 Didi Aʿrābī'ye Şāh-ı enbiyā
Kiẕb idersin kişi didi Muṣṭafā

1770 Didi Aʿrābī faḳīrem yā Resūl
Ṣümme va'llāhi faḳīrem bilmiş ol

1771 Didi Aʿrābī'ye ol Şāh-ı rüsül
Ne durur faḳruñ didi olʿaḳl-ı kül

1772 Didi Aʿrābī ʿayālim çoḳ durur
Beslemege rızḳ ı mālım yoḳ durur

1773 Didi Aḥmed kiẕb idersin āşikār
Ben faḳīrem dimege ne iʿtibār

1774 Sende var bir dāne cevher yā ʿArab
Ṣat biñ altuna alayım yā ʿArab

1775 Yā ʿArab sen cevherüñ dükkānısın
Sen cevāhir maʿdeninüñ kānısın

1776 Sen ḫazīne-i İlāhīsin kişi
Cümletü'l-mülk sen Süleymān'sın kişi

1777 Sen seni sulṭān iken ḫor añladuñ
Sen seni cimrī faḳīr ẓan eyledüñ

1778 Sen ḫalīfezādesin şehzādesin
Sen meleklerden öte aʿlādasın

[61b]

1779 *Küntü kenz*[61] esrār-ı ẕātıñdur senüñ
Dört kitāb ḥarf-i ṣıfātuñdur senüñ

1780 Nusḫa-ı ḥaḳdur cemālüñ muṣḥafı
Genc-i Ḥaḳ'dur ḳadd-i dāluñ muṣḥafı

1781 *Sūre-i İnnā Fetaḥnā*[62]'dur yüzüñ
Āyet-i nūr[63]a sebaḳ iki gözüñ

1782 Ḳadd-i dāluñ bir elifdür ʿarşa dek
Ol elif vaḥdet serāyına direk

1783 Sen bu deñlü aġniyāsın yā ʿArab
Sen neden cimrī faḳīrsin yā ʿArab

1784 Gāhī taʿzīr gāhī medḥ itdi Resūl
Yaʿnī ol bī-ʿār Aʿrābī Resūl

1785 Ol ʿArab cerrār idi ġāyet meger
Cerrini menʿ itdi ol Ḫayru'l-beşer

1786 Ḥaḳḳ'ı ḳoyup ḫalḳdan isterdi ʿArab
Ḳapu ḳapu cerr iderdi ol ʿArab

1787 Yaradan Ḥaḳ'dan utanmazdı ʿArab

---

[61] "Gizli hazine idim" el-Aclûnî, II, s.132. (Hadisin aslı "Küntü kenzen mahfiyyen" şeklindedir.)
[62] "Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik" Fetih: 48/1.
[63] "Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile neredeyse aydınlatacak (kadar berrak)tır. Nur üstüne nur. Allah, dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah, insanlar için misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir." Nur 24/35

Rızḳıñı nāsdan umardı ol ʿArab

1788 Şu faḳīrdür diyecek ʿālemde yoḳ
Ben faḳīrim diyici it gerçi çoḳ

1789 Faḳrını nā-merd i dosta söylemek
Oldı Tañrı'dan şikāyet eylemek

1790 Beslemedi beni Rabb'im besle sen
Dimek oldı rızḳıñı ḫalḳdan uman

1791 Tañrı virdügine rāżı olmayan
Eli darlıḳdan odur ḳurtulmayan

1792 Tañrı'nuñ az virdügine rāżı ol
Ṣümme va'llāhi vire rızḳıñı bol

1793 Kesmeyince sen ṭamaʿ ḫalḳdan kişi
Ḳurtulumazsın faḳırdan iy kişi

[62a]

1794 Baḳma erseñ it gibi il aġzına
Baḳma nā-merdiñ ḳalaylı ḳozına

1795 Çoḳ naṣīḥat itdi Şāh-ı enbiyā
Ol ʿArab cerrārına nūr-ı Ḫudā

1796 Ḥaḳ ḳapusın bekle didi Muṣṭafā
Aġniyā olmaḳ dilerseñ aġniyā

1797 Ḫalḳ ḳapusın bekleyen aç ṭoymadı
Ḥaḳ diyenler ḫalḳa muḥtāç olmadı

1798 ʿĀciz insāndan dileme rızḳıñı
Ol ulu Rezzāḳ'dan iste rızḳıñı

1799 Didi Aʿrabī faḳīrem yā Ḥabīb
Ḫasteyem faḳrıñ elinden yā Ṭabīb

1800 Didi Aḥmed yā ʿArab cevheriñi
Ṣat alayım gidereyim faḳrıñı

1801 Yā ʿArab bir niçe vardur cevherüñ
Alayım biñ altuna bir gevherüñ

1802 Ol ʿArab didi ki ṣaddaḳ yā Resūl
Gerçi sen gerçeksin ammā yā Resūl

1803 Sen ṣaḥīḥsin saña söyleyen yalan
Yā Muḥammed bende yoḳ cevher inan

1804 Āteş-i faḳrıle biryān olmışam
Ġam ḳasāvet ile ḥayrān olmışam

1805 Yā Resūla'llāh baña eyle duʿā
Didi rızḳ isteyü vir Ḥaḳ'dan baña

1806 Beni ḫayrān eyledi faḳr u elem
Ekmek aş oldı baña bu derd-i ġam

1807 Ẓāhirim faḳrıle ser-gerdān gezer
Gerçi Ḥaḳ'dan bāṭınım iḥsān umar

1808 Didi Aḥmed yā ʿArab müjde saña

Şükr iderseñ rızḳıñ artıra Ḫudā

[62b]

1809 Aza çoḳ şükr eyle çoḳ rızḳ vire Ḥaḳ
Vire biñ ekmegi bir şükrüñe Ḥaḳ

1810 Yoġise bir etmegüñ şükr it yine
Aç iseñ de Rabb'iñi ẕikr it yine

1811 Şükre meşġūl ol faḳīr iseñ kişi
Aġniyā olmaḳ dilerseñ iy kişi

1812 Şükri çoḳ iden kişi aç olmadı
Ḥaḳ'dan özge ġayra muḥtāç olmadı

1813 Vire rızḳ ummadıġıñ yirden Ḫudā
Dir iseñ el-ḥamdu li'llāh dāʾimā

1814 Rızḳ-ı noḳṣān üzre ḥamd itmeyenüñ
Rızḳı gün gün artmada şükr idenüñ

1815 *Veleʾin şekertüm*[64] āyātın oḳu
Le ezīdenneküm[65] āyātın oḳu

1816 Ḥażret-i Ḳurʾānile ṣābit şükür
Yoḫsuluñ baylıġına sebeb şükür

1817 Şükr odur kim kimseden ummayasın
Şükr odur kim Tañrı'dan isteyesin

[64] "… "Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım…" İbrahim: 14/7.
[65] "… "Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım…" İbrahim: 14/7.

1818 Tañrı’yı bilen begim yoḫsul degil
Bir pulı yoḳ ise de yoḫsul degil

1819 Tañrı’yı bilmeyen it yoḫsul durur
Mālı pek çoḳ ise de cimrī durur

1820 Ḥaḳ diyen er cümle ʿālemde ġanī
Bir pula mālik degilse de ġanī

1821 Māl-ı Ḳārūnı da varsa ġāfilüñ
Cimrī yoḫsul aç yine ḳarnı anuñ

1822 Baḳsa aç ʿālim kitābına ṭoyar
Ṣuṣaṣa ʿālim oḳur iken ḳanar

1823 Olma cāhil ʿālim iseñ oḳu ṭut
Nefsiñe ögret ḳanāʿat ṭut ögüt

[63a]

1824 Loḳma içün ʿilmiñi ṣatma ṣaḳın
Aç u ṭoḳ ol ṣābir u şākir hemīn

1825 Üc gün aç ḳalsañ da şükr eyle yine
İḥtiyācuñ bilmesin maḫlūḳ yine

1826 Ac ol itme ḫalḳa ʿarż-ı iḥtiyāç
Ḥaḳḳ’a bile itme ʿarż-ı iḥtiyāç

1827 Ḥaḳḳ’a belki bī-edeblik ʿarż-ı ḥāl
Aç u ṭoḳ Ḥaḳ bilme mi ḥāliñ ne ḥāl

1828 Sen neden cimrī faḳīrsin yā ʿArab

Göz ü el cevheri sende yā ʿArab

1829 Sen nice yoḫsulsın iy aḥmaḳ ʿArab
El ayaḳ göz sende iken yā ʿArab

1830 Elüñi biñ altuna kes alayım
Gözlerüñ çıḳar biñ altun vireyim

1831 Çün faḳīrsin ayaġuñ kes ṣat baña
Ṣayayım pīşīn biñ altun ben saña

1832 Bir eliñ bir ayaġıñ ṣat bir gözüñ
On biñ altuna hele ben müşteriñ

1833 Yüz biñ altuna alayım gözlerüñ
Çıḳarup gözüñ keser iseñ eliñ

1834 Cevher-i gözüñ çıḳarup ṣatsaña
Müşterī aʿmā olanlar gözüñe

1835 Yüz biñ altuna ucuz göz cevheri
Göz durur dürr-i yetīm didükleri

1836 Cevher-i göz sende iken yā ʿArab
Ne gedāsen pādişāhsın yā ʿArab

1837 Gözlü olmadı muḥtāç u faḳīr
Gözsüz ādem baysa da ḫor u ḫaḳīr

1838 Yā ʿArab var yüri şükr it ḫāliñe
Güç olan göz faḳrı sevin ḫāliñe

[63b]

1839 Faḳrı bir gün iki gündür gözlünüñ
Faḳrı ʿömrince olunca gözsüzüñ

1840 Eli ayaġı olan üç gün faḳīr
Elsiz ayaḳsız olan her gün faḳīr

1841 Elsize baḳ el ġınāña vir zekāt
Şükür el yoḫsulı degilsin ṣaḳat

1842 Baḳ ayaḳsıza ayaḳ yoḫsulına
Eyle şükür ayaḳlaruñ devletine

1843 Ḳıl naẓar göz yoḫsulınuñ derdine
Ẓulmet-i āh āyīne dün günine

1844 Ḳıl naẓar göz dil-berinüñ ẕevḳına
Pādişāhlar āyīne mirʾātına

1845 Pādişāhlar bir göze muḥtāç u aç
Göz durur sulṭānlaruñ başında tāc

1846 Ḫātem-i mühr-i Süleymān göz durur
İnse cinne ḥükm iden ḫan göz durur

1847 Cevher-i göze bahā yoḳ yā ʿArab
Çıḳarup ṣat müşterī çoḳ yā ʿArab

1848 Cevher-i gözüñ ṣatup ḫarc eyle pul
Göz ḫazīnedür dükenmez bilmiş ol

1849 Göz defīnesine mālik olan er

Cümletü'l-mülk oldı ol ṣāḥıb-naẓar

1850 Bir daḫı dime faḳīrem yā ʿArab
Gözi olan aġniyādur yā ʿArab

1851 Yā faḳīrlıḳ ile gözi ḳıl ḳabūl
Yāḫūd aʿmālıḳla baylıḳ ḳıl ḳabūl

1852 Faḳra rāżı iseñ iki göz senüñ
Baylıḳ isterseñ de gözsüz senüñ

1853 Faḳru sen *el-faḳru*[66] di faḫrı ile
Olasın ʿanḳā gözüñ nūrı ile

[64a]

1854 Yaʿnī gözle Ḥaḳ rıżāsın yā ʿArab
Ne faḳīrem di ne bayam yāʿArab

1855 Az u çoḳ ol rāżı Ḥaḳ virdügine
Ḥaḳḳ'uñ az virdügini çoḳ bil yine

1856 Bu naṣīḥatlerim eylerseñ[67] ḳabūl
Yoḫsul iseñ bay olasın bilmiş ol

1857 Senden aʿlāya naẓar itme ṣaḳın
Senden ednāya naẓar eyle hemīn

1858 Senden aʿlāya naẓar itse gözüñ
Ġam ḳasāvet getirir ḳalbe gözüñ

[66] "Yoksulluk benim övüncümdür, ben onunla övünürüm." el-Aclûnî, II, s. 87.
[67] Kelimede *ye (ې)* harfinin noktaları konulmamıştır.

1859 Senden ednāya naẓar itse gözüñ
Getire ḳalbe feraḥ sürūr gözüñ

1860 Bu naẓar ammā ḥaḳāretle degil
Bay u yoḫsul kendi miḳdārıñı bil

1861 Yoḫsul iseñ dime kim bay olayım
Göz gibi ʿanḳāya māliksin begim

1862 Her kime göz virdi Ḥaḳ devletlidür
Bir pulı yoḳ ise de devletlidür

1863 Niʿmet-i ʿuẓmā begim bir göz durur
Niʿmet-i dünyā vü ʿuḳbā göz durur

1864 Cennet-i ʿAdn'uñ ṣafāsı göz durur
Ḥūr u Rıḍvān'uñ ṣafāsı göz durur

1865 Cennet aʿmāya cehennem gibidür
Ṭamu gözlülere cennet gibidür

1866 Cennetüñ ẕevḳ u ṣafāsı gözledür
Ḥaḳ ʿaẕābı ṭamuda gözsüzedür

1867 Ehl-i dünyā ser-te-ser gözsüz durur
Ehl-i ʿuḳbā ser-te-ser gözlü durur

1868 Ehl-i dünyā kibrile eyler naẓar
Kendiden ʿālīyi gözler ol baḳar

[64b]

1869 Ehl-i ʿuḳbā alçaġa eyler naẓar

Kendin ammā ṭāʿata yüksek çeker

Ehl-i dünyā mālı çoḳlara baḳar
Ehl-i ʿuḳbā ṭāʿati çoġa baḳar

Ehl-i dünyā māldāra eyler ḥased
Ehl-i ʿuḳbā ʿābide eyler ḥased

Ehl-i dünyā yoḫsul olmaḳdan ḳaçar
Ehl-i āḫiret yoḫsul olmaġı sever

Ehl-i dünyā niʿmete eyler ḥased
Ehl-i āḫiret zāhide eyler ḥased

Ehl-i dünyā ṭoymaz ammā mālı çoḳ
Ehl-i ʿuḳbā yimez içmez ḳarnı toḳ

Ehl-i dünyā beg vezīr olsam dir āh
Ehl-i āḫret evliyā olsam dir āh

Ehl-i dünyā ḳādir olsa şāh olur
Ehl-i āḫret ḳādir olsa ḳuṭb olur

Ehl-i dünyā cemʿ ider māl ḳor gider
Ehl-i āḫret ḳazanır alup gider

Yoḳ ṣafāsı gözsüz ehl-i dünyenüñ
Çoḳ ṣafāsı gözlü ehl-i āḫretüñ

Gözsüze her ḳanda olsa yoḳ ṣafā
Gözsüze cennet daḫı dār-ı belā

1880 Gözlü ṭamuda bile sürer ṣafā
Gözlü ṭamuya ḳosañ çekmez cefā

1881 Göz Süleymān ḫātemidür gözüñ aç
Göz durur İskender'üñ başında tāc

1882 Göz durur Ḳaf'dan Ḳaf'a ḥükm eyleyen
Göz durur yirden göge dek ḥükm iden

1883 İns ü cinni dīvleri żabṭ itdi göz
Ḳullarını Ḥaḳḳ'a daʿvet itdi göz

[65a]

1884 Dīn-i İslām'a direk bir göz durur
Ḥaḳ Teʿālā'ya giden yol göz durur

1885 ʿĀlem-i ġayba ḳapudur göz açıḳ
Göz durur ḳudret eline ulaşıḳ

1886 Göze ṣıġdı bu ḳadar büyük cihān
Göz cihāne ṣıġmadı ẓāhir nihān

1887 Göz muḥīṭ-i küll-i şeydür iy melek
Göz elinde ṭop gibidür nüh felek

1888 Göz durur vaḥdet serāyına vaṭan
ʿĀlem-i ervāḥa göz ḥubbü'l-vaṭan

1889 ʿĀlem-i ervāḥa gözdür āşiyān
Lā-mekān mülkine gözdür nerdübān

1890 Lā-mekān deryāsı göz deryāsıdur

Bī-nişān ṣaḥrāsı göz ṣaḥrāsıdur

1891 Göz durur murġ-ı ḥaḳīḳat bülbüli
Göz durur gülzār-ı tevḥīdiñ güli

1892 Gözdeki deryāya ġavvāṣ olan er
ʿİlm-i ġaybından Ḥaḳ'uñ virür ḫaber

1893 Baḥr-ı göze ʿibretile ṭalan er
ʿĀlem-i ġaybı bu gözle seyr ider

1894 Göz durur miftāḥ-ı cennet bābınuñ
Göz durur Rıḍvān-ı cennet şehrinüñ

1895 Gözi çoḳ vaṣf itdi Şāh-ı enbiyā
Ol recul ḥayrān olup ḳaldı ṭaña

1896 Didi Aʿrābī Resūl'e yā Resūl
Ben beni ṣandım faḳīrem yā Resūl

1897 Ben cevāhir maʿdeniken yā Resūl
Beni yoḫsul itmişem ẓan yā Resūl

1898 Çoḳ ʿöẕür itdi Resūl'e ol ʿArab
Ümmete hep oldı irşād ol ʿArab

[65b]

1899 Baʿżılar dirler melekdi ol ʿArab
Ümmeti irşāda geldi ol ʿArab

1900 Baʿżılar dir ol ʿArab Cibrīl idi
Geldi insān ṣūretinde söyledi

1901 Muṣṭafā ammā bilürdi kimdügin
Ādemoġlı mı melek mi kimdügin

1902 Bize bilmek anı hīç lāzım degil
Lāzım olan ne bize ṣor anı bil

1903 Ḥaḳ sözi her kimden işitseñ inan
Ber-murād olmaḳ dilerseñ dü-cihān

1904 Ḥaḳ diyen dil eger oġlancıḳ ise
Pīr iseñ teslīm ol aña ne dise

1905 Dime ben ibn-i fülānem ṭut ögüt
Dime ben şāh-ı cihānem ṭut ögüt

1906 ʿĀlimüñ ṭut sözini ʿāḳıl iseñ
Cāhiliñ ṭutma sözin kāmil iseñ

1907 Eyle ʿālimlerle dāʾim ṣoḥbeti
Ümmī iseñ gide cehliñ ẓulmeti

1908 ʿĀlimüñ ṭut sözini fāsıḳsa da
Cāhiliñ ṭutma sözin ṣādıḳsa da

1909 ʿĀlimüñ her sözidür bir nefḫ-i ṣūr
Ḳalbe İsrāfīl gibi virür sürūr

1910 Sözini cāhil ġarażla ẕikr ider
ʿĀlim ammā ʿāḳıbetiñ fikr ider

1911 ʿĀlimüñ acı sözi sükker durur

Cāhiliñ ṭatlı sözi ebter durur

1912 ʿĀlimüñ pek sözidür ḳand u nebāt
Ehl-i ḥaḳḳuñ nuṭḳıdur āb-u ḥayāt

1913 Cāhilüñ ḫūb sözidür ʿaḳreb yılan
ʿĀlimüñ ekşer sözi dīn ü īmān

[66a]

1914 ʿĀlim oldı dīn-i İslām'a direk
ʿĀlimüñ ṭurur duʿāsile felek

1915 Yā İlāhī bizi ʿālimlerden it
ʿİlmi ile ʿāmil olanlardan it

1916 Nefsimüñ ẓālimine inṣāf vir
Nefs-i ẓālimlere hep inṣāf vir

1917 Nefsime yā Rab ḳanāʿat vir temām
Cümle nefse vir ḳanāʿat bi't-temām

1918 Ben beni ışmarladım yā Rab saña
Nefse uydurma bizi yā Rabbenā

1919 Bizi redd itme ḳapuñdan yā İlāh
Ṣalma ġayrı ḳapuya iy Pādişāh

1920 Bekleyelüm ḳapuñı tā ḥaşre dek
Ḳapucıñ dostuñ olalım ḥaşre dek

1921 Göñlümi ol iy Ḫudā ẕātuñ Ḥaḳ'ı
Virme göñlüm baña sevdir sen Ḥaḳ'ı

1922 Fānī şāhlardan çevirdim yüzimi
Saña yā Rab teslīm itdüm özümi

1923 Nefse yā Rab bir nefes ışmarlama
Her nefes ʿaşḳına ışmarla şehā

1924 Vir şehā minnetsiz olan rızḳı çoḳ
Minnet itdirme bu nāsa az ı çoḳ

1925 Ḳoyma nā-merdiñ ṭamusına bizi
Ḳoy ḳanāʿat cennetine hep bizi

1926 Gözümi göñlümi yā Rab eyle toḳ
Āteş-i ḥırṣıle yaḳma az ı çoḳ

1927 Eyle müstaġnī İlāhī nāsdan
Ṣaḳla istidrācile ḫannāsdan

1928 Māl-ı ṣāliḥ vir İlāhī çoḳsa da
Māl-ı fāsıḳ virme yā Rab azsa da

[66b]

1929 Virme ol faḳrı ola küfre sebeb
Şol ġınāyı virme ṭamuya sebeb

1930 İsm-i pākiñ biri Ġayyūr yā İlāh
Eyle ġayyūrlıġıñ iṣbāt yā İlāh

1931 Kes ümīdim cümle ʿālemden benüm
Hep ümīdim sende olsun yā Kerīm

1932 Kes ümīdim dost u yārāndan benüm
Her ümīdimle beni eyle ṭoyım

1933 Kes ümīdim yad u bilişden benüm
Varlıġıñ cümle şehā olsun bizim

1934 Kes beşer ile melekden ümīdim
Ḫasteyem sen eyle tīmār yā Ḥekīm

1935 Kes ümīdim ādemoġlından benüm
Nāsa Rezzāḳlıġıñ iṣbāt ideyim

1936 Kes ümīdim yār u aġyārdan benüm
İnse cinne vaṣfıñı hep diyeyim

1937 Kes ġınā ile faḳīrden ümīdim
Çünki va'llāhu'l-ġanīyyu yā sīn yā ʿaẓīm

1938 Kes saḫīlerden baḫīlden ümīdim
Çünki Rezzāḳ'ımsın iy cömerd benim

1939 Kes vezīrden pādişāhdan ümīdim
Çünki sen sulṭānı buldum yā Raḥīm

1940 Kes ümīdim Ḫan Süleymān'dan benüm
Nefs-i Belḳīs ola rūḥānī ḳulum

1941 Kes ümīdim ḥırṣ-ı dünyādan benüm
Ḥükm ide enfüse tā İskender'im

1942 Kes ümīdim ḥubb-ı dünyādan benüm
Ḥükm ide āfāḳa sulṭānveş dilim

1943 Kes ümīdim cümle eşyādan benüm
ʿĀlem-i ervāḥda uça şāhīnim

[67a]

1944 Kes ümīdim cümle āfāḳdan benüm
Ḥükm ide Ḳafʾdan Ḳafʾa dil ḫātemim

1945 Kes ümīdim senden özgeden benüm
Tā gele teslīme īmāna dīvim

1946 Kes ümīdim fikre gelenden benüm
Żabṭ idem Ḳaf üzre gezen dīvlerim

1947 Kes ümīdim ḫam ṭamaʿlardan benüm
Tā ire ʿarşa ḳanāʿatla elim

1948 Kes ümīdim iy Ḫudā nāsdan benüm
Loḳmaveş kevneyni yuda himmetim

1949 Kes ümīdim cümle varlıḳdan benüm
Beni yoḳ it varlığım sen ol benim

1950 Kes ümīdim cümle esmādan benim
Vāṣıl ola rāh-ı tevḥīde yolım

1951 Kes ümīdim tā ebed ḫalḳdan benim
İy Ḫudā ḫāliṣ saña ḳul olayım

1952 Kes ümīdim ġayrıdan benden benim
Ḫalḳdan ayır sen Ḥaḳḳ'a pek uçayım

1953 Kes ümīdim dü-cihān nāsdan benim
Aç u toḳ yā Rab ḳapuñ bekleyeyim

1954 Kes ümīdimi mecāzīden benüm
Ẕātıñı yā Rab ḥaḳīḳī seveyim

1955 Kes ümīdim nefs murādından benüm
Dünyeden yā Rab uṣandır ḳaçayım

1956 Kes ümīdim fānī sevdādan benüm
Saña yā Rab göñlümi pek vireyim

1957 Kes ümīdim gizli peydādan benim
Giçe birlik taḫtına ḫan tevḫīdim

1958 Kes ümīdim her görünenden benim
Ola maṭlūbına vāṣıl ṭālibim

[67b]

1959 Kes ümīdim her murādımdan benüm
Sen murāda ben mürīdi ileteyim

1960 Kes ümīdim acı ṭatlıdan benim
Nefsi her maḳṣūdına irgüreyim

1961 Kes ümīdim ḳand u sükkerden benim
Nefse rūḥānī ġıdālar vireyim

1962 Kes ümīdim mevt i iḥyādan benim
Vāridātuñ ḳullarıña ṣaçayım

1963 Kes ümīdim ʿömr-ü fānīden benim

Maḳberem kendi elimle ḳazayım

1964 Kes ümīdim ʿömr-i uzundan benim
Hep ḳabirlerden naṣīḥat alayım

1965 Kes ümīdim fānī pīrlikden benim
Maʿṣūm olandan naṣīḥat ṭutayım

1966 Kes ümīdim diri maḫlūḳdan benim
Hep mezār ehli ile söyleşeyim

1967 Kes ümīdim ḳızım oġlımdan benim
Fāsıḳ oġlumsa mezāra ḳoyayım

1968 Kes ümīdim cümle şeylerden benim
Ḫalḳı ḳoyup sen Ḥaḳḳıle olayım

1969 Kes ümīdim ʿAmrile Zeyd'den benim
Sen Ḥaḳḳ'ı iṯbāta şeh-bāz uçayım

1970 Kes ümīdim şeyḫ i ṣofīden benüm
Rāh-ı Ḥaḳ'ı sen Ḥaḳḳıle açayım

1971 Kes ümīdim dünyevī şeyḫden benim
Dīnimi dünyā içün yıḳmayayım

1972 Kes ümīdim Şeyḫ-i Necdī'den benim
ʿİlmimi dünyā içün ṣatmayayım

1973 Kes ümīdim her cihetlerden benim
Ḫalḳı aldayup mālın almayayım
[68a]

1974 Kes ümīdim her ümīdimden benüm
Cümle mevcūdātdan ümīd keseyim

1975 Kes ümīdim aç u toḳluḳdan benüm
İçmeden ḳanup yimeden ṭoyayım

1976 ʿĀmmeten eyle ḳabūl yā Rab duʿām
Ḫāṣṣaten ẕātıñla ʿanḳā ḳıl be-nām

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

1977 İy göñül maḫlūḳı ḳo gel Ḥaḳḳ'a dön
Seni yoḳdan var iden Ḫallāḳ'a dön

1978 Nuṭfeyi insān iden Sübḥān'a gel
Ṭopraġı ādem iden Raḥmān'a gel

1979 Gel ṣıġa eliñ yine meydāne gir
Dīn yolına er iseñ merdāne gir

1980 Gerçek erseñ Ḥaḳḳ'ı iṣbāt eylegil
ʿAsker-i bāṭılları māt eylegil

1981 Dīn ḳılıcı daḫı ʿüryān olma mı
Şāh-ı dīn daḫı Süleymān olma mı

1982 Yürümez misin şecāʿatla daḫı
Ḳalḳma mısın ʿālī himmetle daḫı

1983 Sen Nebiyyi's-seyfe ālet gibisin

Şerʿi hem iḥyāya nuṣret gibisin

1984 Vāriṯ-i ʿilm-i ledünsin Aḥmed'e
Fiʿliñ uyarsa begim Muḥammed'e

1985 Muṣṭafā dīn yolına vaḳf itdi cān
Sen ne vaḳf itdüñ iy nefsine uyan

1986 Var mı ḫalḳdan ḳorḳu ḥaḳḳı diseñe
İy güneş bulutda ḳalduñ ṭoġsaña

1987 İy şerīʿat şemsi ṭoġmaḳ vaḳtidür
Nūr-ı şerʿi ḫalḳa ṣaçmaḳ vaḳtidür

[68b]

1988 Dīn ḳılıcın şimdi ṣalmaḳ vaḳtidür
Ḳabre girüp yine çıḳmaḳ vaḳtidür

1989 Yaʿnī bāṭıllarla cenk eyle direm
Şerʿe ḫāyinlerle pek uġraş direm

1990 Kim şerīʿat ḳalʿasından ṭaş ata
Başın ol bī-dīn menāreden ata

1991 Muṣṭafā şerʿin yıḳan mürted durur
Şerʿi iḥyā eyleyen er merd durur

1992 Ḫor gören şerʿ-i şerīfi ḫor ola
Şerʿe muḥkem yapışan pek er ola

1993 Şerʿi ḫor gören Ebū Cehl-i laʿīn
Şerʿe yapışan çihār yāre yaḳın

1994 Ḫor görenler şerʿi īmānsız gide
Ḫor gören Ḳurʾān'ı īmānsız gide

1995 Yaʿnī Ḳurʾān ḥükmine kim uymasa
Ḳorḳu var ol kişi īmānsız ola

1996 Ḥażret-i Ḳurʾān'ı kim elden ḳoya
Ol münāfıḳlar müşrikdür Ḥaḳ'a

1997 Ḥükmi Ḳurʾānsız iden ḥākimleri
Tā ebed ṭamuda ḳor Ḥaḳ anları

1998 Kime ḫasm olur ʿaceb Ḳurʾān yarın
Kime eyler intiḳāmı Ḥaḳ yarın

1999 Oḳuyup ṭuymayanuñ vay ḥāline
Rişvet ehlinüñ yarın vay ḥāline

2000 Ehl-i rişvetdür münāfıḳlar başı
Ehl-i bidʿatdur cehennem ḳuyusı

2001 Ehl-i bidʿat ṭamu ehlindendür
Ümmetim degil diyen Aḥmed durur

2002 Ehl-i şöhret ṭamu ehli ekṣeri
Bilmez anlar Tañrı'yı peyġamberi

[69a]

2003 Ehl-i rişvet bilmezem ne dīndedür
Ne Yehūd ne kāfirüñ dīnindedür

2004 Ehl-i rişvetdür Ḳızılbaş ekṣeri
Şerʿe ḫāyindür Rafāżī ekṣeri

2005 Ehl-i rişvetile cenk itsem gerek
Malta'yı elbette feṯḥ itsem gerek

2006 Müʾmini kāfirden ayırsam gerek
İnyeşāʾallāh ḥaḳḳı disem gerek

2007 Ehl-i rişvet dīne ḫāyinler durur
Rişveti alup viren bī-dīn durur

2008 Rişvet ehline Müsülmān dimezem
Ehl-i rişvet dīne düşmendür direm

2009 Kāfir almaz rişveti bunlar alur
Rişveti almaz Yehūd bunlar alur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2010 Ḥaḳḳı iṣbāt itmege girdim bu dīn ṣaḥrāsına
Rişvet ehlin ġarḳ içün girdim bu dīn deryāsına

2011 Dīn ḳılıcın iẕn-i Aḥmed ile ʿüryān eyledüm
Başımı ṭop eyledim girdim ʿaduv arasına

2012 Çarḳacı ser-ʿaskeri itdi beni Şāh-ı rüsül
Gelmişem ḳālūbelādan ben bu dīn iḥyāsına

2013 Yā idem ben şerʿi iḥyāya virem bu cānımı
Niçe biñ cānım fidādur Aḥmed'iñ sevdāsına

2014 Ben Medīne vaḳfıyam iḥyā-yı dīne gelmişem
Ben ledün sulṭānınuñ dil olmuşam fetvāsına

2015 Şeyḫ-i islāmı da belki şerʿe daʿvet eylerem
Muḥżıram sırr-ı Muḥammed'e bu dīn menlāsına

2016 Ḥażret-i Yaḥyā eger taṣḥīḥ iderse nusḫamı
Reşk idem taḳvāsına meddāḥ olam Yaḥyā'sına

[69b]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2017 Yine ilhām oldı Ḥaḳ'dan bir ʿulūm
Nefsiñi gel çal mehenkdür bu ʿulūm

2018 Oḳumaḳla ʿālim olmazmış kişi
Oḳuyup ṭutmasa cāhilmiş kişi

2019 Ṭutalım yüz biñ kitābı oḳuduñ
ʿAmel itmezseñ ne aṣṣı eyledüñ

2020 Oḳuduġı ḫaṣm ola çoḳ ʿālime
Ḫaṣm ola Ḳurʾān yarın çoḳ ʿālime

2021 Niçe ümmī cennete gire yarın
Niçe ʿālim ṭamuya gire yarın

2022 Ümmīye Ḥaḳ bir ʿaẕāb ide yarın
ʿĀlime Ḥaḳ biñ ʿaẕāb ide yarın

2023 Ümmīye ṣoru ḥisāb azdur yarın

ʿĀlime ṣoru ḥisāb çoḳdur yarın

Ümmīye çoḳdur şefāʿatci yarın
ʿĀlime çoḳdur şikāyetci yarın

Oḳuyup ʿilmin ṭutan ʿālimleri
Pādişāh ide yarın Ḥaḳ anları

Oḳuyup ʿilmini ṭutmayanlara
Enbiyā vü evliyā ḫaşm anlara

Ḳanḳı ʿālim oḳuduġın pek ṭuta
Ḥaḳ Teʿālā aña biʾẕ-ẕāt dost ola

Ḳanḳı ʿālim oḳusa da ṭutmasa
Ḥaḳ Teʿālā ḫaşm ola biʾẕ-ẕāt aña

Ḳanḳı ʿālim ki ḥarām yir dāʾimā
Şübhe var İslāmʾına anuñ şehā

Ḳanḳı ʿālim ki şerīʿatden çıḳa
Ḥaḳ anı ṭamu dibegine ḳoya

[70a]

Ḳanḳı ḳāḍī manṣıbı ṣatun ala
Şerʿan itdügi nikāḥ bāṭıl ola

Ehl-i rişvet ḳāḍī itdügi nikāḥ
Bir kitāb dimez ṣaḥīḥdür ol nikāḥ

Ḥükmi bāṭıl rişvet ehli ḳāḍīnüñ
Ḥükmi nā-şerʿī durur zīrā anuñ

2034 Ehl-i rişvet ḳāḍī ẓālim beglerüñ
Şeyḫidür iblīs gibi ẓālimlerüñ

2035 Ḳāḍīlerdür begleri ẓālim iden
Ḳāḍīdür begleri yoldan çıḳaran

2036 Elli aḳçe ḳāḍī şāhlara ḳaḳır
Lā dimez biñ dāne sulṭān u emīr

2037 Ḳāḍīdür uli'l-ʿemir didükleri
Muḫżurı yedi vezīr didükleri

2038 Ḳāḍīler büyük kişidür iy emīr
Muḫżurıdur pādişāhile vezīr

2039 Muḫżurı şerʿ-i şerīfüñ ḳāḍīler
Dīn diregi oldı ʿādil ḳāḍīler

2040 Dīn-i İslām bir büyük maḥkemedür
Anda şerʿ-i Muṣṭafā seccādedür

2041 Maḥkeme-i dīne ḳāḍī Muṣṭafā
Evliyā muḫżurı nāʾib enbiyā

2042 Maḥkeme-i dīnde şāhid kim durur
Ḥażret-i Ḳurʾān ḥadīṣ şāhid durur

2043 Dīn-i İslām ince yoldur gözüñ aç
Gel ṣırāṭ-ı müstaḳīme gözüñ aç

2044 Bir iki gün ʿömr içün yıḳma dīnüñ
Yıḳma gel dünyā içün āḫiretüñ

2045 Kuzġuna lāyıḳ bu leş dünyā ʿazīz
İte lāyıḳ cīfe dünyā iy ʿazīz

[70b]

2046 Bu yalan dünyā müsāfir-ḫānedür
Her ḳonan göçer bu bir vīrānedür

2047 Öñi maʿmūr ṣoñı vīrān dünyenüñ
Gemi gibi ʿömri bir an dünyenüñ

2048 Bir nefesdür ʿömr-ü dünyā bir nefes
ʿÖmr-ü Nūḥ didükleri ol bir nefes

2049 ʿÖmr-ü dünyā bir ḫayāl düş gibidür
İşbu vīrān dünyā bayġuş evidür

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

2050 Gel iy dünyā-yı melʿūna göñül virüp gezen insān
Bu bī-dīn fānī dünyānuñ nesine ġarresin iy cān

2051 Niçe biñ tāḫt ı tāc issin bu dünyā eyledi maġrūr[68]
Ṣoñ ucı taḫtını tābūta tebdīl eyledi devrān

2052 Ḳanı Buḫtu'n-naṣır Şeddād ḳanı Firʿavnile Nemrūd
Ṣavurdı ḫırmen-i ʿömrin bularıñ çarḫ-ı ser-gerdān

[68] Kelimede *ğayn* (ġ) harfinin noktası konulmamıştır.

2053 Ḳanı Ḳaf'dan Ḳaf'ā dek ʿālemi ḥükm iden İskender
Mezāra girdi bunlar da benimdür dir iken meydān

2054 Ḳanı taḫtın hevāda yil götüren din Süleymān'ı
Ḳanı ol taḫt u baḫt u raḫt ḳanı ḳullar ḳanı sulṭān

2055 Ḳanı yā Āl-i ʿOs̱mānoġlı on on beş ata oldı
Ḳanı yā Āl-i ʿAbbās hep selefde oldı bunlar ḫan

2056 Bular hep muntaẓır ḳabrinde ḥaşre neşre maḥşere
Niçe benven diyen şāh şimdi ḫākile yeksān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2057 Gel bu it dünyāya virme göñlüñi
Gel ḫayāle düşe virme göñlüñi

2058 ʿİbret al gel bu olanlardan ʿazīz
Vāʿiẓ ü nāṣıḥ yiter mevt iy ʿazīz

[71a]

2059 Atañ anañ öldi ʿibret almadıñ
Öldi evlāduñ naṣīḥat almaduñ

2060 Ḳoñşun öldi ʿibret almazsın yine
Dostuñ öldi ögüt almazsın yine

2061 Bu olanlar cümle ʿibretdür saña
Mevt bizi daʿvet ider her gün Ḥaḳ'a

2062 Maḳberemiz belki ḳazıldı ʿazīz
Belki tābūtuñ yapıldı iy ʿazīz

2063 Kefenüñ ışmarladı belki ecel
İziñi başup gezer mevt ü ecel

2064 Aḫşama irecegiñ Allāh bilür
Ṣabāḥa çıḳacaġıñ Mevlā bilür

2065 Mevt gözüñ aġı ḳarasından yaḳın
Nefes alup virmemizden mevt yaḳın

2066 Bize bizden mevt ü ʿAzrāʾil yaḳın
Mevtden olma bir nefes zinhār emīn

2067 Niçesin gördük ṣabāḥ saġ u esen
Aḫşama dek öldi ḫaste olmadan

2068 Niçe muḥkem ḫasteler ṣaġlıḳ bulur
Niçe muḥkem ṣaġ gezen ḳabre girür

2069 Niçeler seksan yaşar ṭoḳsan yaşar
Niçeler yigit iken ölür düşer

2070 Māl-ı Ḳārūn'ı niçeler cemʿ ider
Hem yidirmez hem yimez hep ḳor gider

2071 Niçe aḥmaḳlar yapar şeddādī ev
Nā-temām iken ölür ḳalur ol ev

2072 Bir müsāfir-ḫānedür dünyā evi
Fānī dünyādur begim ḳon göç evi

2073 İşbu dünyā ḫānıdur kervān-serāy

Ḳonan elbet göçe vīrān bu serāy

[71b]

2074 Şimdi ḥālā ṭurduġuñ ev fikr ide
Ḳaç kişiden artaḳaldı fikr ide

2075 Kemigi ḳalmadı ev yapanlaruñ
Fikr ide ḳaç vārişe degdi evüñ

2076 Sen de bir gün vārişe ḳorsun evüñ
Māl-ı meyyit ṣatılur bir gün evüñ

2077 Kürk-i semmūruñ bezestāne varur
Māl-ı meyyit diyü bir gün ṣatılur

2078 Yarına çıḳmaġa var mı ḥüccetüñ
İki yüz semmūrı az görür itüñ

2079 Çoḳ yaşarsañ iy ḫabīṯ ḳırḳ elli yüz
Ṭutalım ʿömrüñ uzandı iki yüz

2080 ʿÖmr-ü Nūḥ gibi ṭutalım biñ yaşa
Soñı mevtile ḳabir az çoḳ yaşa

2081 Belki ʿömrüñ bir iki yıl ḳaldı az
Kibrile ṣorutma ṣalınma iy ḳāz

2082 Kimseye virme selāmı iy ḫabīṯ
ʿIrżıña noḳṣān irer belki ḫabīṯ

2083 Sen ḳadar yoḳ kibri ʿOṯmānoġlınuñ
Göñli alçaḳ Āl-i ʿOṯmānoġlınuñ

2084 Sen meger Firʿavn-ı şānīsin ḫabīṯ
Sen meger Hāmān-ı ṣānīsin ḫabīṯ

2085 Ehl-i kibr olanlaradur bu ḫiṭāb
Ben diyen bī-dīnleredür bu ʿitāb

2086 Ḳanḳı nefs olsa tekebbür ʿāḳıbet
Ḫışm-ı Ḥaḳḳ'a uġrar ol nefs ʿāḳıbet

2087 Ḳanḳı nefs olsa ṣabırlı ʿāḳıbet
Luṭf-ı Ḥaḳḳ'a uġrar ol nefs ʿāḳıbet

2088 Bir vezīr olsa tekebbür ʿāḳıbet
Pādişāh ḫışmına uġrar ʿāḳıbet

[72a]

2089 Bir vezīr kim ḳorḳa Ḥaḳ'dan dāʾimā
Ḳulların hep ḳorḳuda andan Ḫudā

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

2090 Bizim irşādımuz bize degildür ʿāmmetendür tā
Hep inse cinne ʿāma ḫāṣadur irşādımuz zīrā

2091 Ledün deryāsınuñ balıḳları fikrim aġında ṣayd
Tefekkür āfitābı ins ü cin necmin hep itdi lā

2092 Meger ḳalbim semāsı burç olupdur şems-i tevḥīd
Anuñçün nūr-ı illa'llāh içinde ġarḳı bu ednā

2093 Bu dīn iḥyāsına geldüm elestī ʿāleminden ben
Anuñçün dīn-i İslām uġrına başım ṭop itdüm tā

2094 Ṣıġındum Ḥaḳḳ'a geldüm ʿāleme ḳālūbelādan ben
Anuñçün dīn ḳılıcın ṣalaram bāṭıllara tenhā

2095 Meger ben ʿālem-i ervāḥda itdüm Ḥaḳḳıle ʿahdi
Anuñçün var yüri ḳullarım irşād it didi Mevlā

2096 Ümīdim keseli ḫalḳdan bi-ḥamdi'llāh kefīlim Ḥaḳ
Kefīlimīñ ikincisi Muḥammed Muṣṭafā ḥālā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

2097 Cihān milkini yoḳ bil iy bürāder
Öñi varsa ṣoñı yoḳ iy bürāder

2098 Bu ḫāna pādişāhlar ḳondı göçdi
Ecel zehrini ʿAzrāʾil'den içdi

2099 Ecelden ḳurtuluş olaydı taḥḳīḳ
Ḥayātıñ leẕẕeti olmazdı taḥḳīḳ

2100 Ecel Ḥıżr'ına her kim ki irişdi
Fenāsı āb-u ḥayvāne ḳarışdı

2101 Eger biñ yaşasañ bir günce gelmez
Anuñçün bu fenāda cānlı ḳalmaz

[72b]

2102 Bugün dünyā benüm diyü ṣalınma

Gider va’llāhiçün elden sevinme

2103 Bu dünyā fāḥişe ʿavret gibidür
Murād almadı bir er ḳız gibidür

2104 Bu dünyādan murād almadı şāhlar
Nice alsın murādın yā gedālar

2105 Süleymānile İskender fenādan
Murād almadılar bu bī-vefādan

2106 Ḫayāẓıl oynuna beñzer bu dünyā
Ḫayāle düşe beñzer işbu dünyā

2107 Bu dünyā devleti bir düşe beñzer
Ṣafā vü leẕẕeti uyḫuya beñzer

2108 Bu dünyā yile beñzer esdi geçdi
Ṣafāsı sīle beñzer aḳdı gitdi

2109 Bu dünyā bir ḳarışmış düş gibidür
Düşe göñül viren ser-ḫoş gibidür

2110 Bu dünyā mekr ü ḥīleyle ṭoludur
Göñül viren degil ʿāḳıl delüdür

2111 Bu dünyā iki yüzlü ḳara kāġıd
Yüzi ḳarasına ḳabr ehli şāhid

2112 Bu dünyānuñ bilürsin kiẕbi meşhūr
Bu keẕẕābe bürāder olmaġa maġrūr

2113 Ṭutalım māl-ı Ḳārūn'a irişdüñ
Ne gence belki de rence irişdüñ

2114 Ṭutalım cümle ʿālem senüñ oldı
Örümcek evidür āḫir yıḳıldı

2115 Bu bī-dīn fānī dünyādan eliñ çek
Bu düşmen dünyāyı dost ṣanma el çek

2116 Bu leş dünyā begim ḳuzġun içündür
Bu cīfe fānī dünyā it içündür

[73a]

2117 Bu dünyā niçe itden artaḳaldı
Kemik dünyāyı niçe it kemirdi

2118 Bu it dünyā niçe Firʿavn'ı yidi
Niçe Hāmānlaruñ başın kemirdi

2119 Niçe Şeddād evin yıkdı bu dünyā
Niçe taḫtı ḫarāb itdi bu dünyā

2120 Niçe Nemrūd'ı Ḥaḳ sivrisenekle
Helāk itdi żaʿīfce bir mekesle

2121 Niçe Buḫtu'n-naṣrı çoḳ ʿāṣī iti
Ḳabir aġzile yir ejderi yutdı

2122 Niçe Sām u Nerīmān yidi dünyā
Niçe taḫt-ı Firīdūn yıḳdı dünyā

2123 Niçe benven diyen it ḳabre girdi

Ki hāşā Tañrı'yam diyen it öldi

2124 Niçe biñ Şāh-ı ʿAbbās hīlekāruñ
Boġazın ṣıḳdı ʿAzrāʾil çoḳ itiñ

2125 Bugüne dek Ḥaḳ'ıñ düşmenlerin mevt
Helāk itdi yine ide yorur mevt

2126 Ḥaḳ'uñ düşmenleri kim ẓulm idenler
Yā dīn düşmeni kim şerʿi yıḳanlar

2127 Ḥaḳ'uñ laʿneti ḫışmı kimleredür
Begim rişvet alan bī-dīnleredür

2128 Alaldan beri rişvet Āl-i ʿOs̱mān
Yıḳıldı tā temelden Āl-i ʿOs̱mān

2129 Ki dirler Şemş Paşa Rāfıżīmiş
Ezel tā rişveti ol mürted almış

2130 Ki ḥālā Rāfiżīdür ehl-i rişvet
Yā dīn ḫāyinleri kim ehl-i bidʿat

[73b]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2131 İẕn-i Aḥmed ile itdüm dīn ḳılıcın āşikār
Ḥaḳḳı var söyle oġul didi bize ol nāmudār

2132 Ümmete eyle naṣīḥat didi ol Sulṭān-ı dīn
Ehl-i bidʿat didi ümmetim degildür söyle var

2133 İtdiler şerʿ-i şerīfime ihānet ḳāḍīler
Biri benden ummasın yarın şefāʿat söyle var

2134 Ḳodılar elden kitābı işbu dīn ḫāyinleri
Bunlarun yoḳdur nikāḥı ʿavreti boş söyle var

2135 Ehl-i rişvet ḳāḍī itdügi nikāḥ cāʾiz degil
Ḥükmi hem bāṭıl durur şerʿī degildür söyle var

2136 Ben degilem söyleyen Aḥmed dilidür gözüñ ac
Döndüren dil çarḫını ilhām-ı Rabbānī iy yār

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2137 Beni diñlen iy Muḥammed ümmeti
Hep bilürsiz kimedür Ḥaḳ raḥmeti

2138 Gerçi ʿāṣīleredür Ḥaḳ raḥmeti
Tevbe idenler içündür raḥmeti

2139 Didigim yalancı tevbesi degil
Didigim dilde olan tevbe degil

2140 Didigim ḳalbde olan tevbe durur
Didigim muḥkem olan tevbe durur

2141 Tevbe oldur ḳalʿa gibi ṭura pek
Tevbesi bozulmaya tā ḥaşre dek

2142 Müʾminüñ tevbesi dönmez girüye
Fāsıḳuñ tevbesi döner girüye

2143 Tevbe ne bilmez münāfıḳlar ebed
Ṣāliḥüñ tevbe silāḥıdur ebed

2144 Bu ʿaṣırlarda münāfıḳ kim durur
Ehl-i rişvet ḳāḍīʿ askerler durur

[74a]

2145 Size Ḳurʾān didi mi rişvet alıñ
Size Tañrı didi mi manṣıb ṣatıñ

2146 Rişvet almaz Rāfıżī bunlar alur
Kim ki dīn düşmenidür rişvet alur

2147 Muṣḥafı alan ayaġı altına
Yā otursa kim ki muṣḥaf üstine

2148 Şerʿ ile kāfir olur mı el-cevāb
Kāfir olur kāfir ölür ol kilāb

2149 Ayaḳ altına kitābı aldıñız
Muṣṭafā şerʿ ini dip ḳaldırdıñız

2150 Ḥükm-i Ḳurʾān'ı temām ḳaldırdıñız
Dīn-i İslām'a ihānet itdiñiz

2151 Biñ seneden beri ḳalḳdı maḥkeme
Dīn ü meẕhep ḳalḳdı şerʿ -i maḥkeme

2152 Rişvetile ḳāḍīlıḳ alan ḫabīṯ
Bāri itmesin nikāḥı ol ḫabīṯ

2153 Rişvet ehline nikāḥ itdirmegil
Ol nikāḥ bāṭıl durur cāʾiz degil

2154 Şimdi ḫalḳuñ ekṣeri eyler zinā
Her vilāyet ṭoldı evlād-ı zinā

2155 Şimdi nādirdür ṣaḥīḥce ḥaḳ nikāḥ
Rişvet almaz ḳāḍīnüñdür ḥaḳ nikāḥ

2156 Rişvet ehli ḳāḍī eylerse nikāḥ
Hīç ṣaḥīḥ dürüst degildür ol nikāḥ

2157 Şimdi ġāyet az durur kāmil nikāḥ
Ekṣeri ʿavret nikāḥsız bī-nikāḥ

2158 Şimdi evlādım ṣaḥīḥ olsun diyen
(……)[69] ḥelālzāde seven

2159 Şimdi çoḳ kimse nikāḥsız zen dutar
ʿAvreti boşken nikāḥlım dir dutar

[74b]

2160 Mürteşī ḳāḍīlerüñdür bu vebāl
Dīne ḫāyin mürtedindür bu vebāl

2161 Bilmezem bu ḳāḍīler ne dīndedür
Bilmezem mülḥid midür mürted midür

2162 ʿAvretin dutar nikāḥsız çoḳ kişi
Ehl-i rişvet ḳāḍīlıḳlar iy kişi

[69] (…) ile gösterilen kısım metinde siliktir.

2163 Rişvet almaz ḳāḍīlıḳda it nikāḥ
Var nikāḥıñ tāzelet it dir nikāḥ

2164 Ehl-i ḥaḳ bir ḳāḍī bul itdir nikāḥ
Pek ṣaḳın her ite itdirme nikāḥ

2165 İy Muḥammed ümmeti pek ṣaḳınuñ
Bu nikāḥ ʿavret ḫuṣūṣın pek ṣoruñ

2166 Yaʿnī her kelbe nikāḥ itdirmegil
Ehl-i rişvet kelbiñ adam dimegil

2167 Rişvet ehli ḳāḍīlıḳ eyler zinā
ʿAvreti boş anlaruñ ekṣer şehā

2168 Biñde bir şimdi ṣaḥīḥ olan nikāḥ
Belki İslāmbol'da azdur ṣaḥiḥ nikāḥ

2169 Ḫaberüñ var mı bu işlerden şehā
Ḥaḳ şerīʿat maḥkeme ḳalḳdı şehā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2170 Dīn ḳılıcın bize ḳuşatdı Muḥammed Muṣṭafā
Ḳāḍīlerlen yürü cenk it didi Şāh-ı enbiyā

2171 İşde meydān işde er sözi olan gelsün beri
Ehl-i rişvet ḳāḍīler mürted münāfıḳdur şehā

2172 Ehl-i rişvet ḳāḍī Oḳmeydānı'na çıḳsun ḳamu
Kāfir ü müʾmin münāfıḳ ola maʿlūmuñ şehā

2173 Ehl-i ḥaḳ bir ehl-i tefsīri getir iy Ḫan Murād
Ḳāḍīler ḥaḳḳına Ḳurʾān gör ne dir diñle şehā

[75a]

2174 Ḥükm-i Ḳurʾān'ı ḳoyup şerʿ-i ḫilāfı ḥükm iden
Aña kāfir di münāfiḳ di cuhūd cāʾiz şehā

2175 Ehl-i rişvet ḳāḍīʿ askerlerse bī-dīnler durur
Ġayra nisbet ehl-i ḥaḳdur Ḥażret-i Yahyā şehā

2176 Ebced oġlanı bu dīn ḫāyinlerin ilzām ider
Hevvez oġlanı bu cāhilleri māt eyler şehā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2177 Gelmişem ben ḥaḳḳı iṣbāt itmege
ʿAsker-i bāṭılları māt itmege

2178 Enbiyā sulṭānı gönderdi beni
Ümmetim var yüri irşād it didi

2179 Gelmişem ḳālūbelādan ʿahd ile
Ben elestden gelmişem bu seyfile

2180 ʿĀlem-i ervāḥda ḳuşandım ḳılıç
Rişvet ehline ḳāżādur bu ḳılıç

2181 Ben ḳanad-ı Aḥmedile uçaram
Ḳılıcım Aḥmed Muḥammed ṣalaram

2182 Ben Nebiyye's-seyf elinde ḳabżayam

Ben Medīne'den atılmış ḥarbeyem

Ben münāfiḳlarla cenk itsem gerek
Ehl-i rişvetile uġraşsam gerek

İdem elbet bu ġazā-yı ekberi
Terk idem ġayrı ġazā-yı aṣġarı

Cengimiz biñ ḳırḳ içinde ola pek
Biñ otuz ṭoḳuzda başlandı bu cenk

İnyeşāʾallāh çıḳa cengim başa
Cengimüz iḫlāṣıle çıḳa başa

Ne durur iḫlāṣ-ı ṣāfī Ḥaḳ dimek
Aṣl-ı iḫlāṣıñ ne ṭoġru söylemek

[75b]

Balyimez ṭop gibidür ṭoġru kelām
Niçe Malta feṭḥ ider ṭoġru kelām

Yıḳdı çoḳ put-ḫāneler ṭoġru kelām
Çoḳ kilise mescid itdi Ḥaḳ kelām

Ṭoġruya her yirde ṣadr oldı maḳām
Ṭoġru insānı sever hep ḫāṣ u ʿām

Kāẕibe it deñlü yoḳdur iʿtibār
Ṭoġrunuñ meddāḥıdur aġyār u yār

Kāẕibi Ḳurʾānile ẕemmitdi Ḥaḳ
Ṣādıḳı Furḳānile medḥ itdi Ḥaḳ

2193 Ehl-i rişvet hep yalancılar durur
Gözleri aʿmā dilenciler durur

2194 Ehl-i rişvet dīne ḫāyinler durur
Ekṣeri mürted münāfıḳlar durur

2195 Ehl-i rişvetdür cehennem deresi
Ehl-i bidʿat oldı Ġayyā Ḳuyusı

2196 Ehl-i rişvetdür ṭamularda odun
Ehl-i bidʿatdür caḥīmlerde tütün

2197 Ehl-i rişvetler ne dīnde ḥaşr olur
Dīni yoḳ bir dīnde degil ḥaşr olur

2198 Ehl-i rişvet Maltası'dur pek ḥiṣār
Ṭopṭolu dīn düşmenidür bu ḥiṣār

2199 Balyimez Ḳurʾān ṭopun atmaḳ gerek
Ehl-i rişvet Maltası'n yıḳmaḳ gerek

2200 Degme ṭoplan Malta fetḥ olmaz şehā
Degme ṭop Baġdād'ı fetḥ itmez şehā

2201 Ḥażret-i Ḳurʾān ḥadīṣ ṭopların at
Düşmene ilhām-ı Ḥaḳ ṭopların at

2202 Bir ʿadālet ṭopı çoḳ Malta yıḳar
Bir şerīʿat ṭopı çoḳ Baġdād açar

[76a]

2203 ʿĀdilüñ rūḥı durur ʿarşa direk
Ẓālimüñ it cānı ṭamuya direk

2204 ʿĀdilüñ nāmına ṭurur nüh felek
Ẓālimüñ adı da var mı bir köpek

2205 ʿĀdilüñ ʿaḳlı durur ʿarş-ı ʿaẕīm
Ẓālimüñ ʿaḳlı durur yidi caḥīm

2206 ʿĀdilüñ ḳalbi durur bāb-ı cinān
Ẓālimüñ ḳalbi ṭolu yılan çayan

2207 ʿĀdilüñ nefsi durur maḳṣūd-ı Ḥaḳ
Ẓālimüñ nefs-i iti merdūd-ı Ḥaḳ

2208 ʿĀdilüñ meddāḥıdur yüz dört kitāb
Ẓālimüñ ẕemmi durur büyük ṣevāb

2209 İns ü cin ʿādillere eyler duʿā
İns ü cin ẓālime eyler bed-duʿā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2210 Kim durur ʿādil kime dirler işit iy nāmudār
ʿAdlile meşhūr ola şerʿ-i şerīfe ola yār

2211 Ḳılıcı ʿādillerüñ Ḳurʾān ḥadīṯdür ṣıdḳ ile
ʿAsker-i Ḳurʾān'a va'llāhi ṭayanmaz biñ ḥiṣār

2212 ʿĀdilüñ rūḥı durur miftāḥ-ı cümle ʿālimüñ
ʿĀdilüñ ḳabżında bir elma ḳadardur kevn iy yār

2213 ʿĀdilüñ bir eli maġrib bir eli maşrıḳ durur
Ṣaġ eli gök ṣol eli yir kim ki ʿādildür yarar

2214 ʿĀdilüñ yek barmaġı arasıdur kevn ü mekān
ʿĀlimüñ bir sāyesidür ṭamu cennet nūr u nār

2215 ʿĀdilüñ ḥükmi güneşdür ḫaymesidür dü-cihān
ʿĀlimüñ bir nuṭḳıdur miftāḥ-ı cennet āşikār

2216 ʿĀdile ʿarş oldı minber ḫuṭbesidür şerʿ-i dīn
ʿĀlimüñ ḳalbi durur Cennāt-ı ʿAdn'e iç dīvār

[76b]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2217 Günde biñ kez Ḥaḳ naẓar eyler kime
ʿİlmi ile ʿāmil olan ʿālime

2218 Günde biñ kez ḫışm ider Tañrı kime
Oḳuyup ʿilmini ṭutmaz ʿālime

2219 Ḫaşmı Ḥaḳ'dur ẓālim olan ʿālimüñ
Yirile gök ḫaşmı ẓālim ʿālimüñ

2220 Tañrılıḳ daʿvāsıdur ḫalḳa ẓulüm
Fiʿl-i firʿavniyyet oldı bu ẓulüm

2221 Bu ʿaşırda ẓulm iden kimdür ʿaceb
Ḳāḍīlerdür ḳāḍīlerdür cümle hep

2222 Ḳāḍīler alsa kitābın eline

Ḫan'ı çekseler ʿadālet yolına

2223 Gel ḫalīfe uy kitāba diseler
Uy begim şerʿ-i şerīfe diseler

2224 Şerʿi başmaġa degil ḳādir Murād
Şerʿi başdı düşdi şāhlıḳdan Murād

2225 Bir ʿaẓīm cemʿiyet itse ḳāḍīler
Ḫan Murād'ı şerʿe daʿvet itseler

2226 Şerʿe uy ya sen bilürsin diseler
Bī-ḥicāb ḥaḳḳı Murād'a diseler

2227 Diseler aḥkām-ı şerʿī ol şehā
Diseler şerʿe ḫilāf işiñ şehā

2228 Ḫan Murād va'llāhi açaydı gözin
Teslīm ideydi Murād şerʿe özin

2229 Şerʿe teslīm olmayan müʾmin degil
Şerʿe uy ḫanım di lā mümkin degil

2230 Şerʿe teslīm olmasa bir pādişāh
ʿAzl olur şerʿile taḫtından o şāh

[77a]

2231 Şerʿe uyan pādişāhdur pādişāh
Şerʿe uymayan degildür pādişāh

2232 Şerʿiden ṭaşra gezen sulṭān degil
Şāhīn olsa uçsa da ol ḫan degil

2233 Elli aḳçe ḳāḍī bir şāhı miger
Şerʿ ile bir mūr-ı Süleymān'ı yiñer

2234 Şāh didükleri şeriʿatdur begim
Ḫan didükleri ʿadāletdür begim

2235 Bir ḫalīfe ḥükmi şerʿīsiz ide
Ol ḫalīfe ḳaʿr-ı ṭamuya gide

2236 Bir ḫalīfe uysa Ḳurʾān ḥükmine
Ol ʿÖmer'dür ṣāniyā dīn mülkine

2237 Bir ḫalīfe kim gide Ḥaḳ yolına
Ola İskender Süleymān taḫtına

2238 Bir ḫalīfe kim yapışa şerʿe pek
Aña lāyıḳ oldı ẓıllu'llāh dimek

2239 Bir ḫalīfe kim Ḫudā'dan ḳorḳa pek
Ḳorḳuda ḳulların andan Tañrı pek

2240 Bir ḫalīfe ḳorḳmasa Ḥaḳ'dan şehā
Ḳorḳmaya ḫalḳ-ı cihān andan şehā

2241 Bir ḫalīfe Ḥaḳḳ'a olsa āşinā
Ḫalḳ-ı ʿālem ʿāşıḳ ola hep aña

2242 Bir ḫalīfe kim ola Ḥaḳḳ'a yaḳın
Ola lā-ḫavf maḳāmında emīn

2243 Bir ḫalīfe ʿālī itse himmeti

Cümle ʿālem ala andan heybeti

2244 Bir ḫalīfe kim vire Ḥaḳḳ'a göñül
Dost u düşmen aña hep vire göñül

2245 Bir ḫalīfe ʿādil olsa ʿāḳıbet
Ola İskender ḳadar ḫan ʿāḳıbet

[77b]

2246 Bir ḫalīfe ẓālim olsa ʿāḳıbet
Taḫt ı tācın yıḳa Tañrı ʿāḳıbet

2247 Bir ḫalīfe sevse ʿālimleri pek
Ola tābiʿ ol şehā devr-i felek

2248 Bir ḫalīfe ṭutmasa ʿālim sözin
Kendi çıḳarmış gibidür bir gözin

2249 Bir ḫalīfe diñlese ʿālimleri
Ola maġlūb dāʾimā düşmānları

2250 Bir ḫalīfe itse şerʿī meşveret
Oliser ehl-i taṣarruf ʿāḳıbet

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

2251 Bizüm irşādımuzdur ʿām degildür Āl-i Oṯmān'a
Ve illā ḫāṣṣaten irşāda gelmişem Murād Ḫan'a

2252 İlāhī saña ṣıġındım beni benden fenā eyle
Beḳā-yı ẕātıña ḥaşr it irem tā āb-u ḥayvāne

2253 Esīr ki ḳullaruñ yā Rab yine sen eylegil irşād
İlāhī nefsimüz kāfirlerin sen getir īmāna

2254 Ḥabīb'üñ ḥürmeti yā Rab bu ẓālim nefse vir inṣāf
Beni yolda ḳodı ġaflet başıldı nefse şeyṭāne

2255 Naṣīḥat eylerem gerçi bu ḫalḳa ʿāṣī öz nefsim
İlāhī ḥubb-ı dünyā ḳaydını virme bir insāne

2256 Ümīdim kesmedim senden İlāhī saña maġrūram
Ṭamuya ḳo cināne ḳo ḳulam sen ulu sulṭāna

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2257 İy Muḥammed ümmeti aġlayalım
Ḥaḳ Teʿālā'ya geliñ yalvaralım

2258 İdelüm Baġdād içün gelüñ duʿā
Pâk aġızlan idelüm ammā duʿā

[78a]

2259 Meskenetle yüz sürelüm ḥażrete
Kürk-i semmūrla varılmaz ḥażrete

2260 Baş açıḳ yalın ayaḳ olur duʿā
Ḫākile yeksān olup eyle duʿā

2261 Yılda Oḳmeydānı'na çıḳar bu ḫalḳ
Yılda bir çıḳar duʿāya cümle ḫalḳ

2262 Anda varmaz bir duʿāsı müstecāb
Gözde bellüdür duʿāsı müstecāb

2263 Aġlamayan göze itdirme duʿā
Aġlayan gözden ḳabūl olur duʿā

2264 Ḫalḳ-ı İslāmbol duʿāya çıḳsalar
Seyre giderler duʿāya çıḳsalar

2265 Ṭonanır da gider Oḳmeydānı'na
Ṭafra eyler ṣıñārı kelplerine

2266 Masḫarañ mı oldı ḥāşā Ḥaḳ senüñ
İḥtiyācuñ yoḳ gibi Ḥaḳḳ'a senüñ

2267 Çıḳsa gözüñ belki aḳmaz ṭamla yaş
Her duʿā olmaz ḳabūl iy ḳalbi ṭaş

2268 Dil ucile eyleme zinhār duʿā
Gözyaşıle müstecāb olur duʿā

2269 Şimdi ḥāşā masḫaralıḳdur duʿā
Olmaz Oḳmeydānı seyrinde duʿā

2270 Kürk-i semmūrile eylersin duʿā
Masḫaralıḳ bu duʿādur bu duʿā

2271 Gel ḳadīfeñi çıḳar da ḳıl duʿā
Masḫaralıḳdur ḥarīrile duʿā

2272 Gel duʿāya bāri tebdīl ile çıḳ
Gel ḳadīfe yirine çul gey de çıḳ

2273 Yaʿnī ḫırḳa gey ʿabā gey çuḳa gey

Tek ḥarām geyme var iskerlet de gey

[78b]

Yi ḥelāli gey ḥelālī ḳıl duʿā
Bu duʿā ʿarşa direkdür bī-riyā

Yi ḥarāmı gey ḥarāmī ḳıl duʿā
Bu duʿā idene eyler bed-duʿā

Eylese ẓālim ḥarāmīler duʿā
Bed-duʿā eyler aña arż u semā

Eylese ʿādil olan begler duʿā
Yirile gök ḫalḳı emīn dir aña

Bir girü dönmez naṣūḥ tevbesi ḳıl
Tevbeden ṣoñra duʿāñ maḳbūl bil

Tevbe itmeyince eyleme duʿā
Tevbedür şarṭı duʿānuñ iy feṭā

Mā-sivā ḥubbın göñülden ṭaşra sür
Tevbe-i ḫāṣe'l-ḫavāṣ begim budur

Mā-sivādan tevbe ḳıl pāk ol begim
Ehl-i dünyā hep cenābetdür begim

Tevbe hammāmına gir ġusl eylegil
Gel cenābet gezme nā-pāk tevbe ḳıl

Pāḳ aġızla idelüm gelüñ duʿā
Cīfe aġızla ḳabūl olmaz duʿā

2284 Bir aġızda kim ḥarām loḳma ola
Aġzımızdan ol duʿā çıḳmaz başa

2285 Aġzımuz ġaybetde iken dāʾimā
Ya duʿāmız Ḥaḳḳ'a niçe yol bula

2286 İşimüz ādem eti yimek bizim
Fiʿlimüz ẓulmile ḳan içmek bizim

2287 Kibr ü kīn buġż u ḥased hep içimiz
Ḥīle ile ṭolu içi ṭaşımız

2288 Ḳavlimüz müʾmin münāfıḳ fiʿlimüz
Dilimiz Ḥaḳ dir yabanda fikrimiz

[79a]

2289 Evliyālıḳ ṣatarız daʿvāda hep
Kāhilüz merkeb gibi taḳvāda hep

2290 Bayezīd-i ṣānīyüz benlikde hep
Şeyḫ-i Necdī'yüz enāniyyetde hep

2291 Sevmezüz dünyā ele girince dek
Ele girse ṣaḳlaruz dünyāyı pek

2292 Ẕem iderüz cīfedür dünyā diyü
Ḥasretüz dünyāya el virse diyü

2293 Eline dünyā girüp de almayan
Evliyāʾullāhdur ol ḫulḳ-ı ḥasen

2294 Ṭālib-i dünyādan itme yā İlāh
Saña ṣıġındıḳ meded iy pādişāh

2295 Yā İlāhī terk-i dünyālardan it
Saña dāʾim ṭālib olanlardan it

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

2296 Bu dünyāyı derūnī terk idenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān ʿAlī'dür

2297 Bu dīn yolında ʿahdin berk idenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān ʿAlī'dür

2298 Ḥaḳ'uñ ḳudret ṭolusından içenler
Tecellī meclisinde mest olanlar

2299 Ḥaḳ'uñ ḳullarına sāḳī olanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān ʿAlī'dür

2300 Ḥaḳīḳat ḥaḳḳı bāṭıldan seçenler
Bu dünyāyı ḳoyup Ḥaḳḳ'a ḳaçanlar

2301 Şacāʿatle bu dīn yolın açanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān ʿAlī'dür

2302 Ḥaḳ'uñ dāʾim rıżāsında olanlar
Ḳanāʿat kūşesinde oturanlar

[79b]

2303 Tevekkül āsumānında uçanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān ʿAlī'dür

2304 Şerīʿat baḥrına zevraḳ olanlar
Ṭarīḳat baḥrı içre ġarḳ olanlar

2305 Ḥaḳīḳat baḥrı içre yoḳ olanlar
Ebū Bekr üʿ Ömer ʿ Oṯmān ʿ Alī'dür

2306 Ele iḫlāṣ ḳılıcını alanlar
Münāfıḳlara dīn seyfin ṣalanlar

2307 Bu dīn yolında başın ṭop idenler
Ebū Bekr üʿ Ömer ʿ Oṯmān ʿ Alī'dür

2308 Ḥaḳ'uñ her emrine teslīm olanlar
Bu dīn ḫiẕmetine ḳāʾim olanlar

2309 Dün ü gün ḳāʾim ü ṣāʾim olanlar
Ebū Bekr ü ʿ Ömer ʿ Oṯmān ʿ Alī'dür

2310 Şerīʿatda kitāba yol ṣoranlar
Ṭarīḳatde Ḥaḳḳ'a ḥaḳdan varanlar

2311 Ḥaḳīḳatde Ḥaḳ'ı Ḥaḳ'la görenler
Ebū Bekr ü ʿ Ömer ʿ Oṯmān ʿ Alī'dür

2312 Şerīʿatda bu ḫalḳıle olanlar
Ṭarīḳatda bu ḫalḳı görmeyenler

2313 Ḥaḳīḳatde vücūdın maḥv idenler
Ebū Bekr üʿ Ömer ʿ Oṯmān ʿ Alī'dür

2314 Riyāżetle uranlar nefs-i boynın

Cihād-ı ekber iden nefse dün ü gün

2315 Kesen emmāre nefsüñ yidi başın
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2316 Hevā-yı nefs-i şeyṭānın başanlar
Dīne ḫāyinlerüñ biliñ bükenler

2317 Ebū Cehlīlerüñ başın kesenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

[80a]

2318 Bu himmet Düldül'i üzre binenler
Şecāʿat ẕü'l-fiḳārın pek ṣalanlar

2319 Biñer arslan iken dört görünenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2320 Oġullarına ḫışmına ḳıyanlar
Dīn içün ata ana redd idenler

2321 Resūlu'llāh'a pervāne dönenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2322 Resūl'e el ayaḳ aʿżā olanlar
Bu İslām dīnine ḳalḳan olanlar

2323 Kelīsālar yıḳup mescid yapanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2324 Ġanī iken faḳīrlıḳ isteyenler
Ġınāsın terk idüp yoḫsul olanlar

2325 Ḥaḳ’a varın virüp şeh-bāz uçanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2326 Ḥaḳ’uñ tevḥīd baḥrına ṭalanlar
Bu fānī dünyeyi hīçe ṣayanlar

2327 Bütün esbābını cāzūdan soyanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2328 Ḥaḳ’uñ dāʾim rıżāsında olanlar
Ṣabırla nefsinüñ dīvin baṣanlar

2329 Temām loḳmayla ḫırḳadan geçenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2330 Tevekkül göklerine şems olanlar
Ḳanāʿat nūrını güne ṣaçanlar

2331 Ki Ḥaḳ’dan ġayrıdan ümīd kesenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2332 Be-küllī terk iden dünyālarını
Dün i gün artıran taḳvālarını

[80b]

2333 Temām rāżı iden Mevlālarını
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2334 Bu dünyā ʿizzetini terk idenler
Bu fānī devletin hīçe ṣatanlar

2335 Bu dünyā az ı çoġından geçenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2336 Bu dünyā leẕẕetin aġu diyenler
Hele dünyāya dāʾim ḫışm idenler

2337 Bu melʿūn fānī diyü ẕem idenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2338 Geçenler şöhretinden bu fenānuñ
Ḳoyanlar manṣıbın fānī cihānuñ

2339 Uranlar terkini başile cānuñ
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2340 Fenā-ender-fenā olup gezenler
Ḥaḳ’uñ birlik deñizinde yüzenler

2341 Mezārıñ kendi elile ḳazanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2342 Ölümden öñdin ölüp dirilenler
Fenādan ṣoñ beḳāya irişenler

2343 Bu ʿāriyyet libāsın ṣoyunanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2344 Fenā tābūtını kendi düzenler
Kefinin kendi elile dikenler

2345 Ḳubūra iḫtiyārıle girenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2346 Bu dīn uġrına muḥkem çalışanlar
Ḫulūṣ iḫlāṣıle kılıc ṣalanlar

2347 Riyāsız dīne li’llāh saʿy idenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

[81a]

2348 ʿUluvvü’l-himmetile at sürenler
Ecel meydānına çāpük varanlar

2349 Ḥaḳ’uñ düşmenlerin bī-ḥad ḳıranlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2350 Cihānuñ ẓulmet-i şirkin yuyanlar
Cihāne şems-i dīn nūrın ṣaçanlar

2351 Cihānı Aḥmed’e ümmet idenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2352 ʿAdūsın Aḥmed’e ümmet iden er
Hep aña şarḳ u ġarb ümmet iden er

2353 Bu İslām dīnine kuvvet viren er
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2354 Münāfıḳ münkirüñ zehrin içenler
Niçe kāfiri dīne getürenler

2355 Bu dīni ḳırḳ kişi iẓhār idenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2356 Cihān hep kāfir iken ḳorḳmayanlar
Ṣıġınup Ḥaḳḳ'a meydāne çıḳanlar

2357 Bu dīn uġrına yüz biñ cān virenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2358 Resūl'üñ derdine dermān olanlar
Bu dīn ḫaste iken Loḳmān olanlar

2359 Cihānuñ küfrine īmān olanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2360 Ḥadīṯ-i Aḥmed'e ṣaddaḳ diyenler
Ne buyursa Resūl ḥaḳ ḥaḳ diyenler

2361 Bu Ḥaḳ yolında ḫalḳdan ḳorḳmayanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2362 Bulardur lā ilāh allāh diyenler
Şecāʿat ile illa'llāh diyenler

[81b]

2363 Muḥammed'dür Resūlu'llāh diyenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2364 Ḥaḳīḳat Ḥaḳḳ'ı iṯbāt eyleyenler
Bu ḫalḳı nefy idüp māt eyleyenler

2365 Dīne himmeti yüz biñ ḳat idenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2366 Çerāġ-ı dīn-i İslām'ı yaḳanlar

Cihāndan ẓulmet-i küfri sürenler

2367 Bu dīn ṣancāġını evvel dikenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2368 Cihānı Lāt u ʿUzzā'dan yuyanlar
Kelīsālar yıḳup putlar ḳıranlar

2369 Niçe kāfir çerisin ṭaġıdanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2370 Niçe kāfir ḳıralın ḳatl idenler
Niçe ḳayṣerlerüñ taḫtın yıḳanlar

2371 Nice taḫtı niçe tācı alanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2372 Biri biñ kāfir ile cenk idenler
Biri yüz biñ ʿadūdan dönmeyenler

2373 Şehīd ya ġāzī olmaġa irenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2374 Bu dīn uġrında aç ṣusuz ḳalanlar
Faḳīrlıḳ iḫtiyār idüp ṭuranlar

2375 Bu dīn ʿahdinde yaʿnī berk ṭuranlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2376 Elest ʿahdinüñ üstinde ṭuranlar
Ḥaḳ'a ḳālūbelā belā diyenler

2377 Ḳamu ervāḥa ser-ʿasker olanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

[82a]

2378 Vaṭan-ı aṣla pervāz eyleyenler
Ḥaḳ'a ḥubbü'l-vaṭan diyüp uçanlar

2379 Yuvamız ʿālem-i ervāḥ diyenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2380 Dün i gün lā-mekān ārzū idenler
Mekānsız bī-nişāna ʿazm idenler

2381 Bir adımda hemān ʿarşa baṣanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2382 Ḥaḳīḳat bāġçesinde gül olanlar
Şerīʿat diline bülbül olanlar

2383 Ṭarīḳ-i Ḥaḳ'da ʿaḳl-ı kül olanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2384 Tecellī Ṭūrı'na Mūsā'ya maẓhar
Bu dīn iḥyāsına ʿĪsā'ya maẓhar

2385 Ledün esrārına deryāya maẓhar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür

2386 Muḥammed Muṣṭafā'nuñ çār-ı yāri
Bu dīn meydānınuñ ġāyet yararı

2387 Ḳıyāmet ḥaşre dek dīn nāmudārı

Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2388 Bu İslām taḫtına sulṭān olanlar
Dü-kevniñ cismine pek cān olanlar

2389 Sekiz cennetde yarın ḫan olanlar
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2390 Bu dīn taḫtında ḫuṭbe oḳudanlar
Şerīʿat sikkesini yürüdenler

2391 Ṭarīḳaṭ ḫātemile ḥükm idenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2392 Ḫalīfeler iken ben dimeyenler
Şeh-in-şāhlar iken sen dimeyenler

[82b]

2393 Muḥammed ümmetin hep bir görenler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

2394 Bu İslām dīninüñ gözi olanlar
Gözi aʿmālara yol gösterenler

2395 Ḥaḳīḳī ḳuṭbu’l-aḳṭāb olan erler
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī’dür

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

2396 Şerīʿat burcı üzre devr iden şems
Dir iseñ kimdi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2397 Ṭarīḳat şāhına ḫātem olan er
Begim kim idi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2398 Atası anasıdı ʿilm-i fiḳhıñ
Gözidi ḳulaġidi ʿilm-i dīniñ

2399 Temām sulṭānı idi ḥükm-i şerʿiñ
Ḳatı ʿādildi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2400 Güneş gibi cihāne ṣaçdı nūrın
Güneş ḳadar cihāne itdi ḥükmin

2401 Cehil ẓulmetinüñ maḥv itdi ẓulmin
ʿİlim nūrile Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2402 Ḳabūl itmedi ḳāḍīlıḳ virildi
Ḳabūl itmedi māl manṣıb virildi

2403 Ḥelālden bile perhīz eyler idi
Ḥarām yimedi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2404 Faḳīr iseñ zekāt alma öl açdan
Taṣadduḳ alma yoḫsulsañ öl açdan

2405 Ölürseñ Ḥaḳ ḳapusında öl açdan
Dir idi nāsa Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2406 Muḥammed ümmeti olmadı muḥtāç
Begim ṣabr eyle otdur dünyeden ḳaç

[83a]

2407 Ḳapusın bekleyeni Ḥaḳ ḳomaz aç

Dir idi ḫalḳa Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2408 Ḳapusın bekleyen ḫalḳıñ ḳalur aç
Ḳapusın bekle Ḥaḳḳ'ıñ ḳalma muḥtāç

2409 Ḳanāʿat *kenz-i lā-yefnā'*[70]ya dek ḳaç
Ġanī ol didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2410 Ḳanāʿat ehlidür erbāb-ı devlet
Ṭamaʿdur ḥırṣıle ṭamudan āfet

2411 Tevekküldür dükenmez baḥr-ı niʿmet
Diyü buyurdı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2412 Ki her kim dir faḳīrem kiẕb ider ol
Cihānda yoḳ faḳīr muḥtāç bir ḳul

2413 Meger cāhil durur kāfirle yoḫsul
Ṣaḥīḥ buyurdı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2414 Müdām Ḥaḳ dir faḳīrler ḳalmadı aç
Ebed Ḥaḳ anı itmez ġayra muḥtāç

2415 Umarsa rızḳı nāsdan ṭoymaz ol ac
Şükür buyurdı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2416 Ṣaḥīḥce Ḥaḳ Teʿālā'ya giden yol
Ḳanāʿatdür Ḥaḳḳ'a tīz vaṣl olan yol

2417 Tevekkül ehlidür Ḥaḳḳ'a yaḳın ḳul

[70] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

Laṭīf buyurdı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2418 Yiter bir loḳma bir ḫırḳa iy dervīş
Ṣaḥīḥce ḳul iseñ Ḥaḳḳ'a iy dervīş

2419 Tenezzül eyleme ḫalḳa iy dervīş
Güzel buyurdı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2420 Ne ḫavfiñ ne recān olsun bu ḫalḳdan
Yüzüñi Ḥaḳ içün pek dön bu ḫalḳdan

2421 Ümīd kes ḫalḳdan ümīd kesme Ḥaḳ'dan
Lezīz buyurdı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

[83b]

2422 Ṣaḳın dünyā içün dost olma ḫalḳa
Ḳarış her yirde li'llāh dosta ḫalḳa

2423 Er iseñ iḥtiyāç ʿarż itme ḫalḳa
Ṣıġın dir Ḥaḳḳ'a Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2424 Varup nā-merd-i melʿūna baş egme
Sözin cevherlerin yabana ṣaçma

2425 Ḫabīṣ nā-merde zinhār minnet itme
ʿAzīz ol didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2426 Seni yoḳdan yaradan Ḥaḳ'dan iste
Ne nā-merde di ḥālini ne dosta

2427 Senüñ gibi gedā da şāh da ḫaste
Dir ol ṣabırlı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2428 Bu nāsıñ başına dermānları yoḳ
O ġayra nice dermān ide az çoḳ

2429 Marīż iseñ devā yoḳ Ḥaḳ'dan artuḳ
Ḳo ḫalḳı didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2430 Ṭamaʿ dur ḳulların Ḥaḳ'dan ayıran
Ḳanāʿatdur ḳulı devletlü iden

2431 Tevekkülle giderler Ḥaḳḳ'a giden
Budur yol didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2432 Ḥaḳīḳī ḥaḳḳı tevḥīd eyleyen er
Keser ḫalḳdan ṭamaʿ elbette ol er

2433 Ḳoyup Ḥaḳḳ'ı bu ḫalḳdan uman ebter
O müşrik didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2434 Ata ṣulbinde besledi seni Ḥaḳ
Ana raḥminde besledi seni Ḥaḳ

2435 Anadan ṭoġalı besler bizi Ḥaḳ
Ḳomaz aç didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2436 Bizi bir gün yaradan ḳodı mı aç
Yaşadıñ bunca yıl ḳalduñ mı hīç aç

[84a]

2437 Yime rızḳıñ ġamın zinhār iy muḥtāç
Ṣaḳın pek didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2438 Bugüne dek bizi Ḥaḳ ḳomadı ac
Yarın aç ḳoya mı bizi iy muḥtāç

2439 Hemān tek yi uṣanma rızḳıñ iy ac
Şükür it didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2440 Kediveş göz yumup yirsin gibi sen
Meger ḥayvān ṭabiʿatsın gibi sen

2441 İnanmazsın gibi Rezzāḳ'ına sen
Dir añ Ḫallāḳ'ı Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2442 Seni yoḳdan vücūda getüren Ḥaḳ
Seni bir nuṭfeden insān iden Ḥaḳ

2443 Kefīliñ her ḫuṣūṣıña senüñ Ḥaḳ
Sevin gül didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2444 Ulu sulṭāna ḳulsın ḥamd u şükr it
Degilsin ʿācize ḳul anı fikr it

2445 Otur ṭur yatma zinhār Ḥaḳḳ'ı ẕikr it
Ḥaḳḳ'ı sev didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2446 Ḳanāʿat küşesinde pādişāh ol
Tevekkül göklerinde şems māh ol

2447 Başıñ ʿarşında rūḥānī külāh ol
Ṣabūr ol didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2448 Aç ol bir gün iki üç gün de ol ṭoḳ
Saña rızḳ virici yoḳ Ḥaḳ'dan artuḳ

2449 Kes ümīd dost u yārānıñdan az çoḳ
Ne minnet didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2450 Ḥaẕer nā-merd cahīminden ırāġ ol
Eger dostuñsa da yaḳmaz dime ol

2451 Ne ḫalḳa minnetüñ Ḥaḳ kāfī iy ḳul
Ögüt al didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

[84b]

2452 Saña iḥsānı dost bir iki eyler
Üçüncide uṣanır yüzi döner

2453 Saña iḥsānı Ḥaḳ'sa dā'im eyler
Ḥaḳīḳat didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2454 Ṣaḳın hīç minnet itme ḳardaşıña
Ḥālim şu dime zinhār yoldaşıña

2455 Ṣabır tācını gey şāhīn başıña
Eviñ al didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2456 Ḳanāʿat ṭālibe ḫarclıḳ gibidür
Tevekkül dervīşe kīse gibidür

2457 Ṣabır ʿāşıḳlara ṣofra gibidür
Yi iç tek didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2458 Ḳızuñ oġluñ eline baḳma zinhār
Ṣaḳın it gibi ele baḳma iy yār

2459 Yaradan Ḥaḳ'dan iste rızḳıñı var
Ne ḫūb buyurdı Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2460 Beş on gün seni besler ḳızuñ oġluñ
Uṣanır ṣümme va'llāhi öz oġluñ

2461 Uṣanmaz tek hemān rızḳ iste tekvīn
Kerāmet didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2462 Gözüñden sevgili dostdan çöp umma
Uçup çoḳ gözi itdi begim aʿmā

2463 Ṣaḳın begler elinden etmek alma
Zehirdür didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2464 Bu ḫalḳdan rızḳın ummaḳ ne dimekdür
Beni beslemedi Rabb'im dimekdür

2465 Bu nāsdan istemek ḳuru emekdür
Budur şirk didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2466 Gedādan pādişāhlar aç u ʿāciz
Gedā şāha taṣadduḳ virse cāʾiz

[85a]

2467 Süleymān'dan ġanīdür mūr u nācīz
Ulu dir mūra Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2468 Begim mūr ise merdāne gör anı
Süleymānları irşād itdi şānı

2469 Ṭurur ol mūr aḳṭābuñ dīvānı

Ḳuṭub dir mūra Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2470 Begim şerʿ-i şerīfdür ḳuṭbu'l-aḳṭāb
İmām Aʿẓam durur aḳṭāba aḳṭāb

2471 Şerīʿat ḳuṭbunuñ ṭut dāmeniñ ḳap
İy şāhīn didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2472 ʿAlāmeti ne gerçek evliyānuñ
Şerīʿat ḳuṭbına ṣor ḥālin anuñ

2473 Ṭarīḳat ġavṣ-ı Kurʾān'a uyanuñ
Sülūkın sevdi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2474 Yalan daʿvācı Şeyḫ Necdī çoḳdur
Kerāmeti cehilden ġayrı yoḳdur

2475 Bu ḫalḳı aldamaḳdan ḳarnı ṭoḳdur
O deccāl didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2476 Riyā ehli olan şeyḫe ʿalāmet
Baḳar it gibi ḫalḳ eline elbet

2477 Ḳoyup Ḥaḳḳ'ı ider ḫalḳıle ülfet
O bāṭıl didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2478 Meşāyīḫ ehl-i ḥaḳḳa ne ʿalāmet
Riyāsızca ider vaʿẓ ı naṣīḥat

2479 Vezīr-i ẓālime itler dir elbet
Ne ḫavfı didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit

2480 Ḳapu ḳapu ʿavāmı gezse bir şeyḫ
Aña hep Şeyḫ-i Necdī dir meşāyīḫ

2481 Ve illā Ḥaḳ ḳapusın bekleyen şeyḫ
Velīdür didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

[85b]

2482 Mükemmel şeyḫ-i kāmil kime dirler
Ve hem ʿilmile ʿāmil kime dirler

2483 Oḳudugın ṭutarsa kendi eger
Aña er didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2484 Ṭarīḳati ḥaḳīḳati olan şeyḫ
Şerīʿatinde noḳṣān itmez ol şeyḫ

2485 Şerīʿatsiz ise mürteddür ol şeyḫ
O mülḥid didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2486 Enāniyyetde var biñ ḳuṭbu'l-aḳṭāb
Şerīʿat yıḳıcı Rāfiżī kezẕẕāb

2487 Mürīdenden murādı māl u esbāb
Bu şeyḫüñ didi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

2488 İlāhī birliginiñ ḥaḳḳı naẓar ḳıl
Sen irşād eyle ḳullaruñ hep er ḳıl

2489 Muḥammed ümmetine hep naẓar ḳıl
Ṭoġa dīn şemsi Nuʿmān-ı ibn-i Ṯābit

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Bismi’llāhi’r-raḥmāni’rraḥīm

2490 Gelüñ şimden girü Ḥaḳḳ’a dönelüm
Riyāyı gel ḳoyalım iy meşāyīḫ

2491 Mürāyī olsa bir şeyḫi oldı müşrik
Riyā āfet durur pek iy meşāyīḫ

2492 Mürāyīler cehennem ehlidür hep
Riyā bile ʿameldür küfre aḳreb

2493 Riyāsız ḳul durur Ḥaḳḳ’a muḳarreb
Gel iḫlāṣa gelelüm iy meşāyīḫ

2494 Ḫulūṣ iḫlāṣıle ḥaḳḳı diyelüm
Dīne ḫāyinleri ẕemmeyleyelüm

2495 Şerīʿat seyfini ʿüryān idelüm
Ṣalalum dīn ḳılıcın iy meşāyīḫ

[86a]

2496 Ḳapu ḳapu yiter gezdik ʿavāmı
Müsülmān’ız yirüz ammā ḥarāmı

2497 Faḳīre virmezüz görsek selāmı
Kitābuñ bu mı ḥükmi iy meşāyīḫ

2498 Ḥarāma ḳāḍīler it gibi üşdi
ʿAvāmu’n-nās buları gördi şaşdı

2499 Eviñde rişvetüñ ḫınzırı bişdi

Ḫanāzır kendi bunlar iy meşāyīḫ

2500 Ḫuṣūṣā ḳāḍīʿ asker olan itiñ
Ṭoñuz ḳaynar ocaġında ol itüñ

2501 Ḫanāzır etidür rişvetcik eliñ
Bu mıdur ḥükmi şerʿ üñ iy meşāyīḫ

2502 Murād Ḫan diyeñi ṭaşra çıḳarsa
Bu rişvet ehli ḳāḍīleri ṣorsa

2503 Kimin ʿazl eylese kimin de sürse
Ḫalīfe göz açaydı iy meşāyīḫ

2504 Bu İslām dīnine ḫāyin olanlar
Kitābu'llāh'ı ayaḳla başanlar

2505 Temām şerʿ -i şerīfi pek yıḳanlar
Bu mürted kāḍīlerdür iy meşāyīḫ

2506 Resūl'üñ iẕni ile cenge geldüm
Bu bī-dīn menlālarla cenge geldüm

2507 Bu it Rāfızīlerlen cenge geldüm
Sözüm şerʿ e ḫilāf mı iy meşāyīḫ

2508 Ḳızılbāşdan kötidür ehl-i rişvet
Ki ḥāşā Muṣṭafā'ya bunlar ümmet

2509 Müsülmān mı dīne iden ihānet
Firāḳ-ı ḍālle bunlar iy meşāyīḫ

2510 Ḳomışlar cāʾize adın ḥarāmuñ
Münāfiḳlar adın añmaz ḥelālün

[86b]

2511 Ne ḳorḳar ne adın añar Ḫudā'nuñ
Bular maḥşeri yoḳ dir iy meşāyīḫ

2512 Ḳıyāmet günine bunlar inanmaz
Dilile inanır ḳalbi inanmaz

2513 Bu itler ḥaşre neşre hīç inanmaz
Ki ekṣer şekde bunlar iy meşāyīḫ

2514 Ḳıyāmet var diyenler rişvet almaz
Ṭamu cennet diyen var rişvet almaz

2515 Ṣırāṭ mīzān diyen var ẓālim olmaz
Cihān ẓulmile ṭoldı iy meşāyīḫ

2516 Unutdılar bu ẓālimler Ḫudā'yı
Unutdılar bu bī-dīnler beḳāyı

2517 Unutdılar bu ḫāyinler orayı
Gelüñ hep añdıraliy meşāyīḫ

2518 Gelüñ şerʿ-i şerīfi idelüm ḥay
Bu mürtedleri ṣaymayalum şey

2519 Gelüñ vaḥdet elinden içelüm mey
İdelüm ḥaḳḳı iṣbāt iy meşāyīḫ

2520 Bular hep ḳaldı ışlāḥdan İlāhī

Unutdı ḳullaruñ sen pādişāhı

Meger Mehdī çıḳa aça bu rāhı
Ḳabūl olmaz duʿāda iy meşāyīḫ

Ḳabūl olmaz duʿā rişvet alurken
Ḳabūl olmaz duʿā manṣıb ṣatarken

Ḳabūl olmaz duʿā şöhret var iken
Duʿā niçe idelüm iy meşāyīḫ

Ki gerçi ḳāḍiye'l-ḥācātdur Allāh
Münācāt eyleyeni sever ol şāh

Ḳul iḫlāṣıle dise Allāh Allāh
Aña dir Ḥaḳ da lebbeyk iy meşāyīḫ

[87a]

Gelüñ imdi duʿāya başlayalum
Ve illā rişvet ehlin ṭaşlayalum

Bu ehl-i bidʿat ile uġraşalum
Duʿāmuz ola maḳbūl iy meşāyīḫ

Bu ḫāyinlerle cenk itmek duʿādur
Bu dīn düşmenlerini ẕem duʿādur

Bular almaġa rişvet mübtelādur
Duʿā bunlara mevtdür iy meşāyīḫ

Duʿādur bunlara ḫışmı Ḫudā'nuñ
Bular fitnesidür āḫir zemānuñ

2531 Bular ümmeti degil Muṣṭafā'nuñ
Bular merdūd durur hep iy meşāyīḫ

2532 Hele bir dīnde degil ehl-i rişvet
Ne dīndedür bilinmez ehl-i bidʿat

2533 Ki bilmem bunları yā Rab ne millet
Ne mürted di ne mülḥid iy meşāyīḫ

2534 Ḳızılbaş bunlaruñ müʾminleridür
Yehūdī kāfir inṣāflılarıdur

2535 Bularuñ Rāfiżī ṣāliḥleridür
Bularuñ fırḳa-ı dāl iy meşāyīḫ

2536 Bulardur ḥaşr ı neşri iden inkār
Bularuñ ḳalbi ṭaşı baġlı zünnār

2537 Seçildi hele müʾmin ile küffār
Bilindi ḥaḳḳ ı bāṭıl iy meşāyīḫ

2538 Sözüñüz varsa Oḳmeydānı işde
Sözüñüz varsa dīn meydānı işde

2539 Sözüñüz varsa er meydānı işde
Kitābla söyleşelüm iy meşāyīḫ

2540 Şerīʿatden ḳoparan ṭaşı kimse
Ben ol sen ol hemān ḳatl ola kimse

[87b]

2541 Eger Ḥaḳ diyene cellād varise
Bu ḳoç ḳurbān içindür iy meşāyīḫ

2542 Bugün dīn uġrına ḳurbāna geldim
Bu başım ṭop idüp meydāne geldim

2543 Resūl'den ümmete ben elçi geldüm
Uyar ümmeti didi iy meşāyīḫ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

2544 Bu tercümedür İḥyā-i ʿUlūm'dan
Ki ḥāşā ḳatmadum bir söz ḳatımdan

2545 Teberrüken bu neṣri yazmışam ben
Kitābım naẓmına dür dizmişem ben

2546 Ki gerçi az durur bu neṣr-i cevher
Alan bir ḳıldan alur iy bürāder

2547 Beş on saṭır neṣir żāhirde bu pend
Ve illā bir kitāb bāṭında bu pend

2548 İder gerçek olan ṭālib-i irşād
Bu neṣr-i Şīrīn'e olursa Ferhād

2549 Bu Leyl-i neṣre kim olursa Mecnūn
O ṭālib kendi ola dürr-ü meknūn

2550 Göñül Yaʿḳūbı'nuñ bu neṣr-i Yūsuf
Gözin açdı irişdi Ḫıżr-ı Yūsuf

Terk olacaḳlaruñ ġāyet gereklüsi dünyā ḫuṣūṣında budur ki ẓālim begler ve pādişāhlar ile ḳarışmayasın ve anları aṣlā görmeyesin. Zīrā anları görmek ve meclislerinde oturmaḳ ve anlar ile ḳarışmaḳ ġāyet ʿaẓīm āfetdür ṣaḳınmaḳ gerekdür; ammā şöyle ki:

[88a]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

2551 Bi-ḥamdi'llāh temām oldı bu nusḫa
Ṣabırla ṭoġdı bedr oldı bu nusḫa

2552 Biñ otuz ṭoḳuzıncı tārīḫinde
Rebīʿü'l-āḫirüñ āḫir güninde

2553 Bu nusḫa gün gibi ṭoġdı cihāne
Ṣaçıldı nūrı arż u āsumāna

2554 Anadan cumʿa irtesi bu mevlūd
Ḫulūṣ iḫlāṣıle ṭoġdı bu Maḥmūd

2555 Bu mevlūduñ atasıdur Muḥammed
Bu maḥbūbuñ anası sırr-ı Aḥmed

2556 Rebīʿü'l-evvel Aḥmed ṭoġdı kevne
Rebīʿü'l-āḫir oġlı ṭoġdı kevne

2557 Bu mevlūd Aḥmed'e tārīḫ gibidür
Veled-i ḳalb-i rūḥānī gibidür

2558 Ḥüseynile Ḥasan'dur bu kitābım
Resūl'üñ feyż-i ḫāṣı bu kitābım

2559 Bu Leylī'ye ki her kim ola Mecnūn
Anı irşād ide bu dürr-ü meknūn

2560 Bu Şīrīn naẓmı Ferhādlar göreydi
Oḳurken bir ṣaṭır irşād olaydı

2561 Bu Yūsuf beytinüñ birin göreydi
Hep ins ü cin Züleyḫālar olaydı

2562 Bu maṭlūbı göreydi ṭālib-i Ḥaḳ
Olaydı baḥr-ı irşāda hemān ġarḳ

2563 Bu maʿşūḳı göreydi ʿāşıḳ-ı zār
Bu beytlerde göreydi nūr-ı dīdār

2564 Bu mehrīye vefā iden Süleymān
Ola rūḥānī taḫtı üzre sulṭān

2565 Bu yāre yār olur ise Murād Ḫan
Hemān İskender ola Āl-i ʿOṯmān

[88b]

2566 Bu naẓma Ḫan Murād olursa teslīm
Ḳızıl Elma'ya disün irdi elim

2567 Muṣāḥıb olan az işbu kitāba
Berāber ola ʿadl-i āfitāba

2568 Güneşden ögren iy ḫan ʿadl i dādı
Ṭutuñ gün gibi ḫoş Rabbü'l-ʿibādı

2569 Güne muḥtāç iken hep ḫāṣıle ʿām

Yüzi yirde ider dervīşe ikrām

2570 Güneş ʿār eylemez dervīşe varur
Ḳapusın bekleyüp evine girür

2571 Güneş eyler ṭavāf dervīşī her gün
Faḳīre baya ḫidmetde dün ü gün

2572 Ne sulṭāndur güneş taḫt-ı felekken
İner ʿār eylemez yire felekden

2573 Eger āfāḳīdür dirseñ bu şemsi
Begim enfüsde de bu añla şemsi

2574 Şehā ḍarb-ı meṣeldür işbu temṯīl
Güneşdür meşrebinde şāh-ı ʿādil

2575 Muḥammed Muṣṭafā güneş degil mi
Anuñ meşrebi ḫulḳı gün degil mi

2576 Faḳīrüñ evine Aḥmed varurdı
Yetīmüñ arḳacıḳların ṣıġardı

2577 Resūl ʿār itmedi yoḫsula vardı
Resūl kibr eylemedi baya vardı

2578 Resūl'üñ şānı ʿālīken felekden
Ve illā göñli alçaḳdı bu yirden

2579 Cihāne rūḥ iken Sulṭān-ı kevneyn
Yine ben dimedi ol Şāh-ı kevneyn

2580 Kerīm idi enāniyyet yoġidi
Ḥalīm idi teḥevvür hīç yoġidi

[89a]

2581 Ḳaḳısa Ḥaḳ içün ḳaḳırdı nāsa
Ġażāb eylerdi bāṭıl işde nāsa

2582 Naṣīḥat eyler idi ḫalḳa ekṣer
İderdi Ḥaḳḳ'a daʿvet nāsı ekṣer

2583 İderdi dünyeyi ehli ile ẕem
Çekerdi ḫalḳı Ḥaḳḳ'a ṭurma her dem

2584 Ḳaçıñ dünyā-yı melʿūndan dir idi
Vefāsı yoḳdur aṣḥābım dir idi

2585 Bu dünyānuñ miṣālin bir gün Aḥmed
Didi aṣḥābına yaʿnī Muḥammed

2586 Bu ʿālem cümle otdan bir deñizdür
İçinde ehl-i dünyā bir gemidür

2587 Ne deñlü ʿömri vardur bir geminüñ
Muvāfıḳ rūzigārdur ʿömri anuñ

2588 Sefīne furtunada yoḳ gibidür
Ṣabāḥ varise aḫşam yoḳ gibidür

2589 Keẕālik bir gemidür ʿömr-ü dünyā
Ṭoludur içi ins ü cin ser-ā-pā

2590 Kimünüñ ʿömri maʿlūm iy bürādür[71]
Ölüm dirseñ muḳarrer iy bürāder

2591 Ecel furtunası çoḳ gemi yutdı
Ḳabir deryāsı çoḳ tābūtı yutdı

2592 Ḳabir bir ejderhādur aġzı açıḳ
Yir insānı gice gündüz uyanıḳ

2593 Nice biñ taḫt ı tāc issiñ yidi mevt
Niçe şāhları taḫtdan yıḳdı bu mevt

2594 Yigit ḳoca ne bilmez mevt gelince
Gedā sulṭān ne bilmez mevt gelince

2595 Faḳīr yoḫsul ne bilmez mevt gelince
Vezīr ü beg ne bilmez mevt gelince

[89b]

2596 Be ṭur vardım dimez mevt hīç gelince
Uyan ġāfil dimez mevt hīç gelince

2597 Ṣıḳar añsız boġazıñ mevt gelince
Emān bilmez begim bu mevt gelince

2598 Ecel vaḳtiñi ḥāżır ol dimez hīç
Ölüm kimseye ḥürmet eylemez hīç

2599 Resūl'e birḳaç adam geldi bir gün
Naṣīḥat almaḳ içün yaʿnī bir gün

[71] Aslı Farsça *birāder* olan kelime bu beytin birinci mısrasında *büradür* ikinci mısrasında *bürāder* şeklinde yazılmıştır.

2600 Didiler yā Resūla'llāh ʿaṭā ḳıl
Naṣīḥat it bize luṭf u kerem ḳıl

2601 Bu ölmüş ḳalbimizi eyle iḥyā
Diliñ Ṭūrı'ndan it bize tecellā

2602 Mübārek aġzın açdı Şāh-ı kevneyn
Ne buyurdı gör ol Sulṭān-ı kevneyn

2603 Didi size naṣīḥat eylemez kār
Didi ṭaşa naṣīḥat eylemez kār

2604 Kişiler sizde ecel mevt olur mı
Didiler ādem ölmez yir olur mı

2605 Ölüm imdi yiter size naṣīḥat
Ne lāzım ben size itmek naṣīḥat

2606 Sizüñ yirde beşer ḳabre girür mi
Hīç ādem maḳbereye defn olur mı

2607 Mezāra ādemi hīç ḳoduñuz mı
Türāb içine insān gömdüñüz mi

2608 Atañız anañız ölmedi mi hīç
Ḳızıñız oġlıñız ölmedi mi hīç

2609 Dedeñiz ṣaġ esenler mi ölü mi
Ya dost u ḫışmıñuz ṣaġ mı ölü mi

2610 Ya ḳoñşucaḳlaruñ ṣaġ mı ölü mi

Fülān ibn-i fülān ṣaġ mı ölü mi

[90a]

İki yüz yaşamış var mı ḫaber vir
Bu dünyāda ḳalur var mı ḫaber vir

Naṣīḥat yitme mi size ölenler
Ögüt yitme mi size maḳbereler

Size yitme mi vāʿiẓ bu mezārlar
Size nāṣıḥ degil mi bu ḳabirler

Size her bir ḳabir bir şeyḫ i vāʿiẓ
Bize her bir mezār mürşid-i ḳulaġız

Ḳubūr ehli yiter bize naṣīḥat
Mürāyī şeyḫe varmaġa ne ḥācet

Eger şeyḫ lāzım ise mevti fikr it
Eger irşād dilerseñ Ḥaḳḳ'ı ẕikr it

Ve illā mevt durur mevt kāmil irşād
Ḳubūr ehli bize pes yüz biñ irşād

Ḳanı ol ṭūṭī dilli gül oġullar
Ḳanı ol dilleri bülbül oġullar

Ḳanı Ḳurʾān oḳuyan ṭatlı diller
Ḳanı ol lebleri sükker güzeller

Ḳanı ol ḳāmeti göge berāber
Ḳanı dünyāya ṣıġmayan bürāder

2621 Ḳanı dünyā benimdür diyen insān
Ḳanı on on beş ata Āl-i ʿOs̱mān

2622 Bu dünyā köprüsinden geçdiler hep
Beḳā iḳlīmine ṭaşındılar hep

2623 Begim saña baña degmez mi nevbet
Geçerüz biz de mevt köprüsin elbet

2624 İlāhī ʿāḳıbet ḫayrın naṣīb it
Bize soñ demde Ḥaḳ dimek naṣīb it

2625 Saña ışmarladuḳ īmānımuz hep
Müsülmān eyle it şeyṭānımuz hep

[90b]

2626 Baġışla bizi dostuñ Muṣṭafā'ya
Baġışla ḳullaruñ hep Muṣṭafā'ya

2627 İlāhī inse cinne raḥmet eyle
Yirin ʿāṣīlerüñ hep cennet eyle

2628 İlāhī ehl-i nefse hep vir inṣāf
Baña ʿaybımı göster idem inṣāf

2629 Atama anama yā Rab naẓar ḳıl
Hem üstādıma pīrime naẓar ḳıl

2630 Ḫalīfemiz Murād Ḫan'a naẓar ḳıl
Uyar yā Rab taṣarrufla naẓar ḳıl

2631 İlāhī şeyḫime ʿālī naẓar ḳıl
Mürīdīne muḥibbīne naẓar ḳıl

2632 Naẓar ḳıl ʿasker-i İslām'a cümle
ʿAdū nefsimüz ıṣlāḥ eyle cümle

2633 İlāhī ʿaḳrabā dostlarıma hep
Naẓar ḳıl dostımuñ dostlarına hep

2634 İlāhī vāṣıl it iḫlāṣa bizi
Ḫulūṣ iḫlāṣa irgür ḳalbimüzi

2635 Riyādan ṣaḳla yā Rab ḳulların hep
Bizi ġarḳ eyle iḫlāṣ baḥrına hep

2636 İlāhī ḳalbimüz fikriñle ṭoldur
İlāhī dilimüz ẕikriñle ṭoldur

2637 Ḥabīb'üñ ḥürmeti yā Rab naẓar ḳıl
Bizi al nefs elinden merḥamet ḳıl

2638 Bizi nefse zebūn itme İlāhī
Bizi ḫannāsa uydurma İlāhī

2639 Ḥavāle itme yā Rab bize ḫannās
Ḥavāle itme yā Rab nāsa vesvās

2640 Temām yā Rab rıżāñ üzre olalım
Hemān yā Rab rıżān üzre gezelim

[91a]

2641 İlāhī ḳullarıña sen delīl ol
Saña senden bula tā ḳullaruñ yol

2642 Vücūd ṭaġın fenā eyle aradan
Baña bensiz göz ol gör iy yaradan

2643 Olam lā-baḥr-i illa'llāh içinde
Muḥammed'dür Resūlu'llāh içinde

2644 Bu ḫalḳı nefy idem sen Ḥaḳḳ'ı iṯbāt
İlāhī saña ṣıġındım bu ẕerreāt

2645 Gözüme çöp ḳadar gösterme ḫalḳı
Ki tā tevḥīd idem sen ulu Ḥaḳḳ'ı

2646 İlāhī birliğiñ baḥrinde ġarḳ it
Bu ḫāki ġarḳ-ı istiġrāḳda yoḳ it

2647 İlāhī nefsimüz eyle muvaḥḥid
Hep ins ü cinni eyle ehl-i tevḥīd

2648 İlāhī ben u senden bizi ḳurtar
Enāniyyet elinden nefsi ḳurtar

2649 Muḥammed ümmetin ḳıl saña vāṣıl
Kitābım gibi yā Rab eyle tekmīl

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2650 Āyīne ḳılmış cemāline seni Rabbi'l-ʿibād
Ḳādiye'l-ḥācāt murāduñ ide dāʾim ber-murād

2651 Fikr i ẕikrüñ ḳavl i fiʿliñ hep olursa ʿadl i dād
Dü-cihān taḫtına ḫansın müjde iy Sultan Murād

2652 Ḥüsn-ü ḫulḳıña ider reşk ins ü cin dīv ü perī
Ḥilmile olduñ *ʿalā ḫulḳın ʿaẓīm'*[72]üñ maẓharı

2653 İltifātuñ Ḥıżr'ı mürde dilleri eyler didi
Cism-i kevne ser-te-ser cānsın iy Sulṭān Murād

2654 Ẕerreveş teşne durur gün yüzüñe ḫalḳ-ı cihān
Ḫūb cemāliñ görse kāfir gelür īmāna hemān

[91b]

2655 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ naẓargāhısın iy ṣāḥıb-ḳırān
Genc-i Ḥaḳ'sın lā-mekāna kānsın iy Sulṭān Murād

2656 Ḳısmet itmiş taḫt ı tācı saña ḳassām-ı ezel
Ḳulların ḳul itdi saña Pādişāh-ı lem-yezel

2657 İşbu niʿmet şükrini bilmek gerekdür iy güzel
Fikr idegör ne ʿaẓīmmü'ş-şānsın iy Sulṭān Murād

2658 Alnıña *innā fetaḥnā*[73] sūresin yazmış İlāh
Tāc-ı *kerramnā'*[74]yı urmış başına ol pādişāh

2659 Ḥaḳ ʿazīz itdi ḫilāfetle seni iy bedr-i māh
Enfüse āfāḳa ḥükm it ḫansın iy Sulṭān Murād

[72] "Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin." Kalem: 68/4.
[73] "Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik" Fetih: 48/1.
[74] "Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık." İsra: 17/70.

2660 Ḥaḳ saña virmiş ʿaceb ḫulḳ-ı ḥasen ḥüsn-ü cemāl
Gün gibi yirde yüzüñ ḫūb meşrebinde yoḳ celāl

2661 Ulu kici bir ḳatıñda bu ne ʿālem bu ne ḥāl
Meşrebüñ Muḥammedī ʿummānsın iy Sulṭān Murād

2662 Ehl-i diller olsa meddāḥıñ şehā degil ʿaceb
Sende yoḳ aṣlā enāniyyet ile kibr ü ġażab

2663 Merḥamet şefkat ile inʿām u iḥṣān sende hep
Çār-ı yāruñ meşrebi insānsın iy Sulṭān Murād

2664 Ṭatlu dilün işiden uġrıña cān eyler fidā
Ḫüsrev'ine iltifāt eyle ʿAcem taḫtın yuda

2665 Bil vezīrüñ ḳadrini eliñ ayaġıñdur şehā
Sen Dilāverler ile arslansın iy Sulṭān Murād

2666 Bir vezīre mālīk olduñ Ḥaḳḳ'a şükr eyle hemān
İy Süleymān dīvlerüñ żabṭ itdi ol ṣāḥıb-ḳırān

2667 Ḫātemüñ ḳaşında maḥrem oldı ol Āṣaf zemān
Eyle ḥamd İskender-i devrān iy Sulṭān Murād

2668 Ḳullaruñ deryā gibi cūş itdi aḳdı Ḫüsrev'e
Başḳa ṣaf ṣaf eşḳıyā cümle yürüdi Ḫüsrev'e

2669 Ẓorbabaşı dīvleri baş egdi geldi Ḫüsrev'e
Heybet-i serdāra sen ḳalḳansın iy Sulṭān Murād

[92a]

2670 Feṭḥ-i Baġdād'uñ hemān geldi beşāret vaḳtidür

Ḥaḳ Teʿālā’ya şehā yalvar ʿibādet vaḳtidür

2671 Pek yapış şerʿ-i şerīfe pek ʿadālet vaḳtidür
Ḳalḳ uyan ḳurd çoḳ durur çobansın iy Sulṭān Murād

2672 Ḳurda dimişler ki ḥünkārım neden boynuñ yoġun
İşimi dosta inanmazam dimiş hīçbir oyun

2673 Ḳaredeñiz yalısına göz ḳulaḳ ol dün i gün
Ḫaste kevne ḳıl ʿilāç Loḳmān’sın iy Sulṭān Murād

2674 Ḳara deryāya ṭonanmañ ḳaldı şehā ḳatı giç
Bu taḳayyüdle Ḳazaḳ żabṭ olmasını umma hīç

2675 Bir beş on gemi ʿadū fetḥ idemez gönder ḳılıç
Bu devāsız derde sen dermānsın iy Sulṭān Murād

2676 Düşmeni az görme ḫünkārım ne deñlü ḫor ise
Serçeʾi sīmurġ-ı ʿanḳā bil eger bir mūrise

2677 Bir ḳıġılcım düşse bir şehri yaḳar el ḳurısa
Boġ ḳıralı baḥr-ı bī-pāyānsın iy Sulṭān Murād

2678 Ḳaredeñiz yalılarını ḫarāb itdi ʿadū
Bir beş on ḳayıḳ dir iken Boġaz’a girdi ʿadū

2679 Ḳavm-i İslāmbol inanmaz Fener’e geldi ʿadū
Ḳapudana ṭurma di uyansın iy Sulṭān Murād

2680 Begleriñe eyle tenbīh cümle göz di aṣarım
Yaʿnī kāfirden dönüp ḳaçarsañuz di ḳırarım

2681 Pādişāhım ben beg olsam bu sözüñden ḳorḳarım
Zenne tenbīh eyle er atlansın iy Sulṭān Murād

2682 Elli ḳadırġa mükemmel pesdür üç yüz ḳayġına
At başı ammā berāber varsa birden düşmene

2683 Elli ṭop birden atılsa Pereme'nüñ cengine
Re'y-i tedbīr ehli yoḳ yoḳlansın iy Sulṭān Murād

2684 Boş gemi cenk eylemez ʿasker gerek her gemide
Çalışur dīn uġrına bir er gerek her gemide

[92b]

2685 Ḥüsn-ü tedbīr ehli bir server gerek her gemide
Bu ṭonanmañ pekçe yaraḳlansın iy Sulṭān Murād

2686 Bir sözüm var saña ḥünkārım bu sözüm bāri ṭut
Mart içinde her sene çıḳar ṭonanma ṭut ögüt

2687 Ḳoma nev-rūza ṭonanma itme ebrile sükūt
Üç fener ir çıḳsın ayaḳlansın iy Sulṭān Murād

2688 Mart içinde her sene kāfir çıḳar deryāya hep
Eşḳıyā furṣat bulur zehrin ṣaçar dünyāya hep

2689 Çāresi bunuñ ṭonanma tīz çıḳa tersāya hep
Rūz-ı Ḫıżr'a dek ʿadū aransın iy Sulṭān Murād

2690 Niçe ḳarye niçe şehri itdi ber-bād bu ʿadū
Ṣoñı ihmāliñ nedāmet olma ġāfil iy ulu

2691 Ḳaredeñiz ḥasb-i ḥālidür ḳaṣīdemiz oḳu

Ġam zemānında niçün ḫandānsın iy Sulṭān Murād

2692 Unḳapanı'na şehā gāhīce bir tebdīl var
Ṣor Ḳazaḳ ṭuġyānını birḳaç reʾīse āşikār

2693 Her sene kāfir neler ider işit iy nāmudār
Defʿine bu düşmānuñ ḫayrānsın iy Sulṭān Murād

2694 Himmet eyle pādişāhım defʿi āsān düşmenüñ
Ḳapudana eyle tenbīh fetḥī ạsān düşmenüñ

2695 Himmete ṭaġlar ṭayanmaz işi āsān düşmenüñ
Yoḳ dümenciñ baḥrı kim ḳullansın iy Sulṭān Murād

2696 Bu sözüm ṭut bāri ḫünkārım pek imdāddur saña
Gel Cezāyir'le Tunus'dan biñ nefer iste şehā

2697 Ḥüsn-ü tedbīrdür bu tedbīr ṭut ḳulaḳ benden yaña
Bu küpeʾi al daḳın genç ḫansın iy Sulṭān Murād

2698 Ben degilem söyleyen ilhām-ı Rabbānī durur
Müruñ al pendin şehā taḥtıñ Süleymānī durur

2699 Maʿni taḫtında bu naẓmı İskender'üñ cānı durur
ʿĀlem-i kübrāya sen meydānsın iy Sulṭān Murād

[93a]

2700 Ḫaste kevniñ iy Süleymān'ım gözisin gözüñ aç
ʿAdl i dāduñ cevherin gün gibi şarḳa ġarba ṣaç

2701 Çeşmiñe rūḥānī Ḳurʾān sürmesin çek iy sirāc
Ḳaṣr-ı ġafletde gehī mihmānsın iy Sulṭān Murād

2702 Bir ṣadefdür bu ḳaṣīdem bundadur dürr-ü yetīm
Pādişāhlar bitigi hep bunda iy ẓıll-ı Raḥīm

2703 Gerçi küstāḫāne baʿżı sözüm iy ḳalb-i selīm
Teşneyem irşādıña dil ḳansın iy Sulṭān Murād

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

2704 Ḳullarına seni nāẓır eylemiş Rabbü'l-ʿibād
Ced-be-ced mülk-i Süleymānile itmiş ber-murād

2705 Dīvleri żabṭ itmege ʿācizseñ eyle ʿadl i dād
Şerʿe pek yapış ḳavī ol ḫansın iy Sulṭān Murād

2706 Ḫaḳ Teʿālā'dan emānetdür saña bu taḫt ı tāc
Ḫaste kevne iy Süleymān'ım vücūduñdur ʿilāç

2707 Yidi iḳlīm yārelendi merheme pek iḥtiyāç
Berr u baḥr az dise sen limansın iy Sulṭān Murād

2708 Bir sefīnedür bu ʿālem ʿaḳl-ı küldür dümeni
Şerʿ-i Aḥmed'dür dümencisi bu kevniñ iy ġanī

2709 Puṣuladan al sebaḳ Ḳurʾān ḥadīṯüñ remzini
Ḳulaġızsız kevni kim ḳullansın iy Sulṭān Murād

2710 Mürşid-i Ḳurʾān'a uy yollar ḥarāmī ḳorḳusu
Seyfi Ḳurʾān olanuñ şehā ola mı ḳorḳusı

2711 Ḳalbi ṣāfī olanuñ nāsdan ḳala mı ḳorḳusı
Ḥaḳḳ'a ṣıġın ġam yime insān iy Sulṭān Murād

2712 Ḳāḍiye'l-ḥācāt'a yalvarup münācāt it Ḥaḳ'a
Yatma nışfı'l-leyl içinde ʿarż-ı ḥācāt it Ḥaḳ'a

2713 Şāh-ı ʿādilseñ ʿubūdiyyetüñ iṣbāt it Ḥaḳ'a
ʿĀbid iseñ cennet ü Rıḍvān[75]'sın iy Sulṭān Murād

[93b]

2714 Ġaflet eyleme ʿibādet eyle ḫünkārım benim
Elde iken furṣatı fevt itme iy yārim benim

2715 Salṭanat bir fānī gül tīz ṣola gülzārım benim
Bülbül-i Firdevs iseñ ḫandānsın iy Sulṭān Murād

2716 Ḥaşr ı neşri maḥşeri görmek dilerseñ āşikār
Maḥşer-i evvel bahāra ḳıl naẓar iy şehriyār

2717 Remz ider zīrā ḳıyāmet günine evvel bahār
Remz-i maḥşere ṭurur dīvānsın iy Sulṭān Murād

2718 Her şecer bir ḳabir iken ḳışın bulur yazın ḥayāt
Bāġ-ı Firdevs'e rumūz ider yazın cümle nebāt

2719 Ḥūrī ḳızları gibi martda ṭonanır şeş cihān
ʿİbretüñ cennāte gāh atlansın iy Sulṭān Murād

2720 Ḳabre remz ider ḳışın bāġ-ı cihān iy āfitāb

[75] Kelime grubu bu beyitte *cennet ü Rıḍvān* yazılmıştır. Ancak bağlamdan *Cennete Rıḍvān'sın* şeklinde olması gerektiği anlaşılmaktadır. Aynı cümle 2819. beyitte de *Cennete Rıḍvān*'sın şeklinde yazılmıştır. Cümle çeviri yazıya *cennet ü Rıḍvān* şeklinde aktarılmıştır.

Yaz açar cennet cemālinden ḥayātile niḳāb

2721 Ḥūrīler gibi geyir ḥulle ṭonın yazın türāb
Ṣāniʿ iñ bu ṣunʿ ına ḥayrānsın iy Sulṭān Murād

2722 Ḥāl dilile her şecer yazın virür Ḥaḳ'dan ḫaber
Ehl-i ʿibret ʿālem-i ġaybı bu gözden seyr ider

2723 Ẕerreden gün ṭoġduġın ʿārif seçer şehā meger
Ḳaṭreden sende ṭoġan ʿummānsın iy Sulṭān Murād

2724 Nuṭfenüñ ḳanḳı yirinde gizledi insānı Ḥaḳ
Ḳaṭrenüñ ḳanḳı yüzinde gizledi ʿummānı Ḥaḳ

2725 Ẕerreye nice ṣıġırdı sen güneş Sulṭān-ı Ḥaḳ
ʿĀlem-i kübrāya sen meydānsın iy Sulṭān Murād

2726 Ādemoġlanı şehā bir ulu şehristānimiş
İki direkli muʿallaḳ şehr-i ten meydānimiş

2727 El ayaḳ aʿżā raʿiyye cān ise sulṭānimiş
Cism-i ʿālem bir beden sen cānsın iy Sulṭān Murād

2728 Bir de sensin biñ de sensin her görünen sende sen
Her yaḳadan baş çıḳaran sensin iy ḫulḳ-ı ḥasen

[94a]

2729 Ẓāhirüñ irşādı bu bāṭında yoḳdur sen ü ben
Vaḥdet ü keşretde sen yeksānsın iy Sulṭān Murād

2730 ʿİlm-i tevḥīdüñ rumūzı ʿaḳla ṣıġınmaz naḳl ile
Ehl-i tevḥīdüñ lisānı keşf olunmaz ḳavl ile

2731 Manṭıḳı’ṭ-ṭayrı Süleymān añladı bu dil ile
ʿĀrif iseñ bu dile arslansın iy Sulṭān Murād

2732 Hüdhüd’üñ Belḳīs’e gönder ṭur Süleymān’ım benüm
Dü-cihān milkini feṯḥ it Āl-i ʿOṩmān’ım benüm

2733 Ḳap cihānı ṭop gibi gel ẓıll-ı Yezdān’ım benim
İns ü cin üstüne sen ṣayvānsın iy Sulṭān Murād

2734 Gel sözüm ṭut Malta’nuñ feṯḥine himmet eylegil
Gel Cezāyir’le Tunuslularla ġayret eylegil

2735 Dīn-i İslām’a şehā gel ʿālī ḫiẕmet eylegil
Ḳuvvetiñ Ṭūbā gibi dallansın iy Sulṭān Murād

2736 Gel esīr ḳardeşlere inṣāf idüp ḳıl merḥamet
Malta’ya ṭop gönderürseñ ola tābiʿ şeş cihān

2737 Gönder Efrenc’e ṭonanma bula ḳuvvet salṭanat
Malta üzre himmet it ṭoplansın iy Sulṭān Murād

2738 Gel şehā ḳurtar Muḥammed ümmetini er gibi
Dip Firengīstān’ı loḳma eyle yut ejder gibi

2739 Ḥaḳḳ’a ṣıġın feṯḥ-i kevne yime ġam server gibi
Çoḳ ḳıral tābiʿ olup uṣlansın iy Sulṭān Murād

2740 Bir ṭolu gibi içesin kevni ṭutarsañ sözüm
ʿAskerüñ Ḳurʾān’a tābiʿ se beşāret iy gözüm

2741 Ḫāk-i pāyiñe şehā irşād içün sürdüm yüzüm

Aġılıñ ḳurddan ṣaḳın çobansın iy Sulṭān Murād

2742 Rūḥ-ı ʿālemsin gözet cism-i şerīfüñ şārını
Güt ḳoyuncuḳlarıñı ḳurd yir uyursañ varını

2743 Ḳaredeñiz yalısında ḳır Ḳazaḳlar mārını
Ḳanḳı il bu ʿaḳrebe ḳatlansın iy Sulṭān Murād

[94b]

2744 Ḳoñşu ḳapusı durur Midye şehā yaḳdı ʿadū
Ṣinab'a Ṣamṣun'a dek yir ḳalmadı yıḳdı ʿadū

2745 Çoḳ Muḥammed ümmetin mār gibi ṣoḳdı bu ʿadū
Kefe'den ṣaḳın Ḳırım ṣaḳlansın iy Sulṭān Murād

2746 Ḳaredeñiz'üñ Kefe miftāḥı şehā gözüñ aç
Kefe şimdi ḳorḳuda himmetiñe pek iḥtiyāç

2747 Hem deñizden hem ḳaradan Lih'e seferdür ʿilāç
Ḫaste baḥre himmet it Loḳmān'sın iy Sulṭān Murād

2748 Tā bu āna dek ṭonanmañ ḳalmamaḳ gerekdi gic
Sen bu düşmeni şehā az görme ḫor ammā ḳılıç

2749 Żabṭ olur mı işbu ʿaḳreb bu taḳayyüd ile hīç
Ḳaṣr-ı ġafletde niçün mihmānsın iy Sulṭān Murād

2750 Ḳaredeñiz yalıları her sene mātem ḳamu
Bed-duʿāsı bunlaruñ ṭaġlar eridür iy ulu

2751 Gel şehā maẓlūmlaruñ sil yaşını ihmāli ḳo
Bu büyük āfete sen dermānsın iy Sulṭān Murād

2752 Ṭutalım şehā Boġaz'a ḳalʿa yapduñ bekledüñ
Ṭaşrasın bu eşḳıyā itlere mi ışmarladuñ

2753 Fener'e girdi ʿadū irşād olup uyanmaduñ
Nefsi aldırmā rah ḳalıñlansın iy Sulṭān Murād

2754 Ḳaredeñiz dile gelüp söyleyeydi bir cevāb
İşiden hep aġlayup āhından olaydı kebāb

2755 Her sene olur Muḥammed ümmetine bu ʿaẕāb
Ḳazma kökin düşmān ayaḳlansın iy Sulṭān Murād

2756 Gör balıḳcı ḳayıġın İslāmbol'a itdi aḳın
Dīn-i İslām gayreti böyle mi olur iy emīn

2757 Ḳoñşu ola düşmānından pādişāhım pek ṣaḳın
Kāfire ḳo ṭınma budaḳlansın iy Sulṭān Murād

2758 Saña li'llāh bu naṣīḥatim Süleymān'ım benim
Düşmeni ġarḳ eyle direm baḥr-ı ʿummānım benim

[95a]

2759 Müruñ al pendin uyan gel Āl-i ʿOṯmān'ım benim
Ġayret it İskender'e aḳrānsın iy Sulṭān Murād

2760 Ḥaḳḳ'a ṣıġın al şehā her düşmānıñdan intiḳām
Düşmānıñ ḳahr ide bir gün ol *ʿazīzün ẕü'n-tiḳām*[76]

2761 Ḳāḍīye'l-ḥācāt ide ʿömrüñ uzun budur duʿām
Di şehā emīn ʿömür uzansın iy Sulṭān Murād

[76] "…Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." İbrahim: 14/47.

2762 Dünyevī ḳatıñda maḳṣūd yoḳ Murād Ḫan'ım benim
Seni irşāddur ġaraż ancaḳ Süleymān'ım benim

2763 Feyżim Aḥmed'den Muḥammedī bu ʿirfānım benim
Bu Ḳaṣīde-i Bürde'dür añlansın iy Sulṭān Murād

2764 İşbu naẓm ilhām-ı Ḥaḳ'dur ḥamāyil yanıña
Bu iki dāne ḳaṣīde yār ola dīvānına

2765 Ḳıl muṣāḥıb bu iki maʿşūḳ ı ʿāşıḳ cānına
İsm-i aʿẓamdur ʿamel ḥāllansın iy Sulṭān Murād

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

2766 Ḫamdu li'llāh ḳullarına itdi feyż ol Müsteʿān
ʿAdl i dāda māʾil oldı çün ḫalīfe-i zemān

2767 Ḫaste kevniñ gözi aydın ṭutdı yüz irşāda ḫan
Rāh-ı Ḥaḳ'da gerçi ser-gerdānsın iy şāh-ı cihān

2768 Ḥaḳḳ'a giden yolları ṣorar iseñ iy pādişāh
Pek yapış şerʿ-i şerīfe reh-nümāñ ola İlāh

2769 Enfüse āfāḳa ḥükm itmek dilerseñ eyle āh
Ḥaḳḳ'a yüz sür aġla yir ṣulansın iy Sulṭān Murād

2770 Seni bir nuṭfe ṣudan ḫalḳ itmedi mi yaradan
Gör ne deryā itdi ẕātıñ ḳaṭresin dört pāreden

2771 Yüziñe yazdı tecellī remzin aġ ı ḳaradan
Ṭūr u başıñ ʿarşına ḥayrānsın iy şāh-ı cihān

2772 Gözi sensin iy Süleymān'ım cihānuñ gözüñ ac
Ḫātemi göz ile żabṭ olur şehā bu taḥt ı tāc

[95b]

2773 Ḥażret-i Ḳurʾān'a uy al Ḳızıl Elma'dan ḫarāc
Dīn ḳılıcın ele al arslansın iy şāh-ı cihān

2774 Ṭut sözüm İskender ol şerʿ-i şerīfe vir boyun
Düldül-i himmet ile meydāne sür atın ṣuyun

2775 Yaʿnī ʿadle pek yapış ḳurddan zebūn oldı ḳoyun
Ġāfil olma gel göñül uyansın iy şāh-ı cihān

2776 Bu fenā kevn-i fesāda iʿtimād itme ṣaḳın
Yilile ṣuya ṭayanma iʿtiḳād itme ṣaḳın

2777 Ḥaḳḳıle bāzārıñı zinhār kesād itme ṣaḳın
Git ṣırāṭ-ı müstaḳīme ḫansın iy şāh-ı cihān

2778 ʿÖmr-ü dünyā ḳarışıḳ bir düşe beñzer tīz geçer
Dünyenüñ ẕevḳ u ṣafāsı bir ḫayālātdur uçar

2779 Bu ʿacūze ḳarı[77] dünyā günde yüz biñ ḳan içer
Virme dünyāya göñül insānsın iy şāh-ı cihān

2780 Ġarre olma bu cihānuñ manṣıb-ı aʿlāsına

[77] Kelime bu beyitte *re* (ر) harfinin üzerine sehven nokta konularak *ze* (ز) ile *ḳazı* şeklinde yazılmıştır. Ancak cümlenin anlamından kelimenin *ḳarı* olması gerektiği anlaşılmaktadır. Kelime çeviri yazıya *ḳarı* olarak aktarılmıştır.

Bu fenānuñ olma mesrūr aṭlas u dībāsına

2781 Her kimi ḫoş ṭutsa dünyā degmez aġlatmasına
ʿAdle māʾil ol ʿömür uzansın iy şāh-ı cihān

2782 Her murāda dirseñ irsem ḥükm-i Ḳurʾān'a yapış
Dir iseñ İskender olsam ehl-i ḥaḳḳa pek yapış

2783 Cāhile olma muṣāḥıb ehl-i ʿilme pek yaḳış
Ebcedi bilmezile yārānsın iy şāh-ı cihān

2784 Bil şehā ʿālimlerüñ ḳadrini gel ihmāli ḳo
ʿĀlimüñ ṭurur duʿāsile felekler iy ulu

2785 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ naẓargāhı meşāyīḫdür ḳamu
Al duʿālarını kevne cānsın iy şāh-ı cihān

2786 Bed-duʿāsından şaḳın maẓlūm riʿāyānuñ şehā
Niçe tāc ı taḫtı yıḳdı pādişāhım bed-duʿā

2787 Bir duʿā üzre muʿallaḳ ʿadlile arż u semā
Ẓālime olma muʿīn uşlansın iy şāh-ı cihān

[96a]

2788 Ẓulme ḥāşā yoḳ rıżāñız gerçi ẓālimler ider
Manşıbı nā-ehle virme yoḳsa milk elden gider

2789 Ehl-i ḥaḳḳı manşıb itseñ düşmenüñ ödi şıdar
Dime yoḳdur ehl-i ḥaḳ yoḳlansın iy şāh-ı cihān

2790 Beş sene eyle taṣadduḳ bāri cümle manşıbı
Manşıbı ʿazl eylemek tīz oldı ẓulmüñ sebebi

2791 ʿĀdile ḳayd-ı ḥayāt vir Mıṣr'ı Şām'ı Ḥaleb'i
İl vilāyet cümle ḳalıñlansın iy şāh-ı cihān

2792 Ḳāḍīʿ askerlikleri eyle taṣadduḳ üç sene
Eyle İslāmbol ḳażāsını taṣadduḳ beş sene

2793 Manṣıba ḳānūn ola ḳāyım-maḳāmlıḳ on sene
Ṭut sözüm raʿiyye arḳalansın iy şāh-ı cihān

2794 Ḳādīler ʿazl olmasın tīz üç sene ḳānūn ola
Beglerüñ ʿazl itme tīz tīz beş sene ḳānūn ola

2795 Ḳanḳı ser-ḥat manṣıb olsa on sene ḳānūn ola
Ḳurd ḳoyun böyle yürür añlansın iy şāh-ı cihān

2796 Cümleden ser-ḥat Buṭum'dur gel bir er paşaya vir
Er yiridür iy Süleymān'ım Buṭum yoḳ zenne yir

2797 Pāsubān-ı milk-i ʿOs̱mān'uñ Buṭum'dur iy emīr
Baş ḳo her serhat da ayaḳlansın iy şāh-ı cihān

2798 Lih'e gel eyle sefer şehā şecāʿat vaḳtidür
Görel üzre pek taḳayyüd eyle ġayret vaḳtidür

2799 Ḳoñşu ḳapusı olan düşmene heybet vaḳtidür
Aḳın eyle baḥr-ı bī-pāyānsın iy şāh-ı cihān

2800 Ḫan'a imdād eyle aḳın eylesin deryā-mis̱āl
Tā Ḳızıl Elma'ya dek göster şehā rūy-ı celāl

2801 Enbiyā vü evliyā hep Rūm'dadur ġayb-ı ricāl

Yut ḳıralıñ taḫtını ʿummānsın iy şāh-ı cihān

2802 Enbiyā sulṭānını māh-ı ṣıyāmda görmişem
Biñ otuz ṭoḳuz içinde ben bu ḳadre irmişem

[96b]

2803 Bu ḳadar pendī şehā Aḥmed dilinden itmişem
Pendim Aḥmed'den göñül inansın iy şāh-ı cihān

2804 Varise kiẕbim eger şehā īmānsız gideyim
Ümmete eyle naṣīḥat didi Aḥmed nideyim

2805 Ben bu rüʾyāmı ḳaṣīdem içre taʿbīr ideyim
Geç bu pendim taḫtına sulṭānsın iy şāh-ı cihān

2806 Ben neyem bir şey miyem ḥünkārıma virem ögüt
Ḳuvvetim ṣorar iseñ şehā mekes ya ʿankebūt

2807 Şöyle ṭursun söyleyen mūr söyleden pendini ṭut
Añla ḥāl-i menbeʿ-i ʿirfānsın iy şāh-ı cihān

2808 Ne yatırsın ḳalḳ uyan ṭur Āl-i ʿOṯmān'ım benim
Dīn ḳılıcın ele al gel ẓıll-ı Yezdān'ım benim

2809 Ṭutdı ẓulmet ʿālemi ṭoḏ māh-ı tābānım benim
Dīn libāsın gey ʿaẕīmü'ş-şānsın iy şāh-ı cihān

2810 Manṭıḳı'ṭ-ṭayra ḳulaḳ ur gel Süleymān'ım benim
Gāhīce mūrile söyleş kāmil insānım benim

2811 Şeyḫi ʿAbdu'l-ḳādirīdür feyżi Gilān'ım benim
Ḥaḳḳ'a giden yolı ṣor aransın iy şāh-ı cihān

2812 Ḥażret-i Ḳurʾān'a uy şerʿ-i şerīfe pek yapış
Çıḳma şerʿ-i Muṣṭafā'dan ṭaşra şehā pek çalış

2813 Şeyḫ-i Furḳān'a uyarsañ azmayasın bir ḳarış
ʿAdl iderseñ maḥrem-i Ḳurʾān'sın iy şāh-ı cihān

2814 Vāʿiẓ i nāṣıḥ dilerseñ ehl-i ḳabre ḳıl naẓar
Ümmete ölüm naṣīḥat pes didi Ḫayru'l-beşer

2815 ʿĀḳıl olan bāṭılı ḳor ḳalbini ḥaḳḳa çeker
Ġāfil iseñ maḥrem-i zindānsın iy şāh-ı cihān

2816 Yitme mi cedd-i ʿiẓāmuñ iy Süleymān'ım ögüt
Taḫt ı tācı bu cihānuñ ḳaṣrı beyt-i ʿankebūt

2817 ʿĀḳıbet bu taḫt ı tāc elden gider biñ yaşa ṭut
ʿİbretüñ mevtā ne gāh atlansın iy şāh-ı cihān

[97a]

2818 Bu naṣīḥatden ġaraż direm Kitābu'llāh'a uy
Gitme kendi bilige zinhār Kelāmu'llāh'a uy

2819 Āḫiretüñ yıḳma ḥünkārım Resūlu'llāh'a uy
Söz ṭutarsañ cennete Rıḍvān'sın iy şāh-ı cihān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

2820 Ḥamdu li'llāh dīn libāsın geydi hep kevn ü mekān
Şems-i vaḥdet ṣaçdı nūrın ṭoġdı feyż-i Müsteʿān

2821 Yaʿnī ol sırr-ı Muḥammed gün gibi oldı ʿayān
Ẓāhir oldı rāh-ı Ḥaḳ añlansın iy şāh-ı cihān

2822 ʿİlm-i ẓāhir ʿilm-i bāṭın iki deryādur ʿaẓīm
Bu iki baḥruñ şehā ġavvāṣı ol dürr-ü yetīm

2823 Baḥr-ı tevḥīde kenār itdi lisānı ol ḥekīm
Bī-kenāruñ ḳaʿrı yoḳ ʿummānsın iy şāh-ı cihān

2824 Sen ne ẕerresin Süleymān'ım güneş senden ṭoġar
Sen ne ḳaṭresin Murād Ḫan'ım deñiz senden ṭoġar

2825 Sen ne ṭopraḳdansın insānım cihān senden ṭoġar
Yir ü gökden sen ulu meydānsın iy şāh-ı cihān

2826 ʿĀlem-i kübrāya nisbet bir ḳulaç yoḳdur cihān
ʿĀlem-i ṣuġrāya nisbet ādemoġlu ulu ḫan

2827 ʿĀlem-i maʿnāda insāndur begim kevn ü mekān
Ḳadriñi bil baḥr-ı bī-pāyānsın iy şāh-ı cihān

2828 Bu dile ʿārif iseñ İskender olduñ bī-gümān
İy Süleymān'ım yüri Ḳaf'dan Ḳaf'a ṭurma hemān

2829 Dīvlerün żabṭ eyle Ḳurʾān zencīr ilen her zemān
Şerʿe ḳulsañ şīr-i ner arslansın iy şāh-ı cihān

2830 Pek yapış fetvāyile taḳvāya ḥünkārım benüm
Ṭut sözüm uçan ḳuşa ḥükm eyle iy yārim benüm

2831 ʿĀdil ol tā gün ḳadar ḥākim ol envārım benüm

Himmetiñ emri Lih’e atlansın iy şāh-ı cihān

[97b]

2832 Gel Muḥammed ümmetinüñ ḳanın al iy ʿālī ẕāt
Gel ḳıral didükleri melʿūnı şāhım iyle māt

2833 Ḳaredeñiz yalısı bu eşḳıyādan ḳaldı ḳat
Lih’e emrüñ pekçe yaraḳlansın iy şāh-ı cihān

2834 Bir kitāb te’līf olunsa Ḳara deryā içün az
On sene vardur deñiz yandı ṭutuşdı güz yaz

2835 Dīn-i İslām ġayreti var Görel’iñ kökini ḳaz
Ḫidmet it dīne derūnī ḫansın iy şāh-ı cihān

2836 Ḫażret-i Yaḥyā’ya ḫünkārım iṭāʿat eylegil
Yaʿnī şerʿ-i Muṣṭafā’ya ʿālī ḫidmet eylegil

2837 Ehl-i ḥaḳ ʿālimlere pekçe muḥabbet eylegil
Ṭut sözin ʿālimlerüñ insānsın iy şāh-ı cihān

2838 Dāʾimā ʿālimlerile eyle şehā ṣoḥbeti
ʿĀlimüñ ḳatında mevcūd dü-cihānuñ devleti

2839 Cāhilün ẕātında şāyiʿ dü-cihānuñ miḥneti
Ḫażret-i Müftī’ye uy sulṭānsın iy şāh-ı cihān

2840 Ekṣeri ʿālimleri eyle muṣāḥıb ẕātıña
Ehl-i tefsīri şehā āyīne ḳıl mirʾātiñe

2841 ʿĀlimüñ cümlesi maḥbūbdur yaḳın it ḳatıña
Cismine ʿālimlerün sen cānsın iy şāh-ı cihān

2842 Ben degil hep medḥ ider ʿālimleri ehl-i kemāl
ʿĀlimün Ḳurʾānile meddāḥıdur ol bī-zevāl

2843 ʿĀbid ü cāhilden efḍal ʿālim ü fāsıḳ ne ḥāl
ʿĀlim iseñ Tañrı'dan iḥsānsın iy şāh-ı cihān

2844 Cāhilüñ her ʿaybı ṭursun evliyā olmaz ebed
ʿĀlimüñ her ʿaybı maʿzūr eşḳıyā olmaz ebed

2845 ʿAdl iden fāsıḳ da olsa bed-duʿā olmaz ebed
Şāhīnüñ ʿadl eyle ḳanatlansın iy şāh-ı cihān

2846 ʿĀlimi sevse bir ümmī aña ʿālim didiler
ʿĀlimi sevmezse cāhil aña ẓālim didiler

[98a]

2847 Şerʿe muḥkem yapışan kuḍḍāta ḥākim didiler
Şerʿe teslīm ol ʿaẕīmü'ş-şānsın iy şāh-ı cihān

2848 Gel sözüm ṭut diñle ḥünkārım beni şād olasın
Bir sözüm ṭut belki biñ ḳayġudan āzād olasın

2849 Dört ḳaṣīdemiñ birin oḳursañ irşād olasın
Oḳu oḳut diñle ḳalp uyansın iy şāh-ı cihān

2850 Şiʿre māʾilsin işitdüm işbu naẓma ḳıl naẓar
Añladım ṣarrāf-ı cevhersin bu kāndan al ḫaber

2851 Şeb-çırāḳdur feyż-i ẕātım söyleden Ḫayru'l-beşer
Meşrebüñ Muḥammedī ḥāllansın iy şāh-ı cihān

2852 Ümmete eyle naṣīḥat didi ol Şāh-ı rüsül
Ḥaḳḳı var söyle oġul didi bize ol ʿaḳl-ı kül

2853 Senden özge bulmadum irşāda ḳābil bir göñül
Baş ṭurulsun ḳo ayaḳ bulansın iy şāh-ı cihān

2854 İltifāt-ı Muṣṭafā'dur dilimi bülbül iden
Ġayret-i dīndür beni şevḳıle yaḳup kül iden

2855 Ḥamdu li'llāh feyż-i Aḥmed'dür bu ḫārım gül iden
Güllerim ḳoḳar iseñ ḫandānsın iy şāh-ı cihān

2856 Bāġ-ı Firdevs'e rumūz ider bizim gülzārımız
Cān dili Aḥmed dilinden feyż alur esrārımuz

2857 Rūz ı şeb Sulṭān-ı kevneyn iledür bāzārımuz
Ḳapu bu ġayrı ḳapu ḳapansın iy şāh-ı cihān

2858 Bu ḳapuya bende iseñ iy Süleymān'ım sevin
Bu ḳapudañ ṭaşra başma Āl-i ʿOṯmān'ım ṣaḳın

2859 Bu ḳapuya giren oldı iy Murād Ḫan'ım emīn
Ḥaḳ ḳapusın bekle el uzansın iy şāh-ı cihān

2860 Ḳalʿa-ı Ḳurʾān'a girüp ol emīn iy şehriyār
Ḳulle-i şerʿ-i şerīfe giren oldı ber-ḫudār

2861 Ḫor[78] olur şerʿi gören ḫor şerʿe yā Rab eyle yār
Ḳıl münācāt Ḥaḳḳ'a dīn ṣaḳlansın iy şāh-ı cihān

[78] Kelime bu beyitte *re* (ر) yerine *dal* (د) ile *ḫod* şeklinde yazılmıştır. Ancak cümlenin anlamından kelimenin *ḫor* olması gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca 6842. beyitte benzer cümle geçmekte olup kelime bu cümlede *ḫor* şeklinde yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *ḫor* şeklinde aktarılmıştır.

[98b]

2862 Var şerīʿatde şehā naḳṣānımız iy nāmudār
Yoḳsa düşmen bize olmazdı ḥavāle añla var

2863 Dīn serāyı ḥavlisiz olmaz şerīʿatdür dīvār
Kurd girür yap aġılıñ çobansın iy şāh-ı cihān

2864 Dir iseñ şerʿe muḫālif işe yoḳ benim rıżām
Şöhret ü bidʿat şehā şerʿe muḫālifdür temām

2865 Dir iseñ bu salṭanat şöhretsiz olmaz ḳul ġulām
Bāri ʿadle pek yapış ḳaplansın iy şāh-ı cihān

2866 İşbu ʿaṣrıñ iḳtiżāsı dir budur baʿżı kişi
Hele ḥünkārım ṣaḳınmaḳ ḫoş durur baʿżı işi

2867 Şāhlaruñ na-şerʿī olmamaḳ gerekdür cünbüşi
Yaġ ṣadef raʿiyyeñe nīsānsın iy şāh-ı cihān

2868 Tarla-i milkiñe gel evvel bahār yaġmurı ol
ʿAdl i dādıñ emri yaġmur gibi yaġsın ṣaġ ı ṣol

2869 Ṣadef-i emrüñ içün nīsān mürekkebini bul
Dür raʿiyye bir ṣadef sen kānsın iy şāh-ı cihān

2870 İşbu pend ilhām-ı Ḥaḳ'dur ben degilem söyleyen
Gel bu dil et pāresin fikr it şehā kim söyleden

2871 Feyż-i Ḥaḳ nīsān durur göñül ṣadef inci bu ten
Gevherüñ bil cevher-i dükkānsın iy şāh-ı cihān

2872 Sen saña ṣarrāf iseñ sevin Süleymān'ım benim

Nefsini bilen bilürmiş Rabb'in iy ġanım benim

2873 *Men ʿaraf*[79] sırrın işitmedüñ mi sulṭānım benim
Nefs-i vāḥid nāsa sen cānānsın iy şāh-ı cihān

2874 Cümle ervāḥa *ke-nefsin vāḥide*[80] didi o şāh
Bu ʿaded senüñ benüm ḳatımdadur iy pādişāh

2875 İns ü cin hep bir ten oldı başıdur ẓıllı ile
Cümletü'l-mülksin ulu ṣayvānsın iy şāh-ı cihān

[99a]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

2876 Seni ḳudret elile naḳş iden naḳāşa ʿaşḳ olsun
Ḥaḳīḳat vechinüñ mirʾātı olan başa ʿaşḳ olsun

2877 Cemāliñ Ṭūr-ı Mūsā'dur tecellī remzidür ḥüsnüñ
Tīr atar bī-nişāne *ḳābe ḳavseyn*[81] ḳaşa ʿaşḳ olsun

2878 Ne muṣḥaf muṣḥaf-ı vechüñ ġaberler vaḥy ider Ḥaḳ'dan
Kitāb-ı rūḥlarun tefsīr iden ḳardaşa ʿaşḳ olsun

2879 Mīm u ḥā dalıña vaḥy oldı Ḥaḳ'dan aḥsen-i taḳvīm
Gözüñ nūr āyetin tefsīr iden ḥaldaşa ʿaşḳ olsun

2880 Lisānuñ levḥ-i Tevrāt u Zebūr ı İncīl i Furḳān'dur
Ḳalem levḥ oldı Aḥmed mīmdeki uġraşa ʿaşḳ olsun

---

[79] "Kendini bilen Rabb'ini bilir." el-Aclûnî, II, s. 262.
[80] "Sizin yaratılmanız ve öldükten sonra tekrar diriltilmeniz, ancak bir tek insanı yaratmak ve diriltmek gibidir…" Lokman: 31/28.
[81] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.

2881 Beşerdür pertev-i tevḥīd göñüldür noḳṭa-i vaḥdet
Bu dil ġavvāṣıdur Ḥaḳḳ'uñ ṭalan sırdaşa ʿaşḳ olsun

2882 Ne sırdur nuṭfede insānı gizler ḳaṭrede deryā
Güneşi ẕerreden ṭoġmış gören yoldaşa ʿaşḳ olsun

2883 Beşer bir ẕerredür gerçi yüzinde biñ güneş pinhān
Ne āyīnedür insān görmeyen ḫar ṭaşa ʿaşḳ olsun

2884 Cemāl-i vech-i insānda tecellīsi Ḥaḳḳ'uñ ẓāhir
Beşerdür Ṭūr-ı Mūsā lā-mekānī ʿarşa ʿaşḳ olsun

2885 Cemāl-i çarḫ-ı insānuñ feleklerden muʿaẓẓamdur
Gönül ʿarşın ṭavāf eylemeyen ḳallāşa ʿaşḳ olsun

2886 Yüzüñ çarḫında gün ṭoġar ṭolınur iy benī-ādem
Gözüñdür cümletü'l-mülk tolu içi ṭaşa ʿaşḳ olsun

2887 Muḥīṭ-i küll-i şeydür noḳṭa-i çeşmüñ eyā insān
Göz iken nūnu kevneyniñ niçün şaşa ʿaşḳ olsun

2888 Göze ġaybī şehādet enfüs āfāḳıle āletdür
Baḳa şāhī göz anuñçün fenāsız yaşa ʿaşḳ olsun

2889 Begim sen ben degil sende ve bende bu alup viren
Şehā rūḥānī keyfiyyet viren ḫaşḫāşa ʿaşḳ olsun

2890 Vücūd-ı vehmimüzdür bizi ekṣerdür iden Ḥaḳ'dan
Bu nā-pāḳ kevne feyżin ʿām iden ferrāşa ʿaşḳ olsun

[99b]

2891 Göñül Ḥaḳḳ'a yaḳın olsa ʿadem olur ḳamu eşyā
Tecellī ẕātile yoḳlıḳda bişen aşa ʿaşḳ olsun

2892 ʿAdem deryāsınuñ ġavvāṣıdur hep ʿālem-i ervāḥ
Ne ʿĪsā bunda ne Mūsā ne beg ne paşa ʿaşḳ olsun

2893 Ne nündur noḳṭa-i insān iḥāṭa eylemiş kevni
Muḥīṭ-i küll-i şey āvāzesi yoḳ fāşe ʿaşḳ olsun

2894 Ne dildür añlamazsañ *küntü kenzen genc-i maḫfiyyen*[82]
Begim sen ḳanda tevḥīd ḳanda dil ḥāllāşa ʿaşḳ olsun

2895 Bize ilhām olan tevḥīd diline bir ehil bulsam
Ḳul olaydım ḳapusında göñül sarmaşa ʿaşḳ olsun

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

2896 Cemāl-i naḳş-ı insānda durur tevḥīdin āṣārı
Beşer vechindedür Cennāt-ı ʿAdn'uñ bāġ ı gülzārı

2897 Tecellī remzini seyr it yüzi Ṭūrı'nda insānuñ
Bugün meşreb-i Mūsā ʿayn olan görür bu dīdārı

2898 Naẓar ḳıl pertev-i tevḥīde iy dil ḥüsn-i Yūsuf'dan
Açıḳsa ʿibretüñ Yaʿḳūb'ı seyr it nūr-u Ġaffār'ı

2899 Ne gördi Leylī'nüñ ḥüsn-i kitābında ʿaceb Mecnūn
ʿAyān oldı oḳurken ʿālemü'l-esrāruñ esrārı

[82] "Gizli hazine idim" el-Aclûnî, II, s.132. (Hadisin aslı "Küntü kenzen mahfiyyen" şeklindedir.)

2900 Ne gördi Şīrīn'üñ gülzār-ı ḥüsninde ʿaceb Ferhād
Meger Cennāt-ı Firdevs'iñ göründi ḳaṣr-ı enhārı

2901 Lebidür Aḥmed'üñ Kevs̱er didükleri dilidür ḥavż
Elest didükleridür Muṣṭafā'nuñ z̤āt-ı envārı

2902 Rumūz-ı *ḳābe ḳavseyn* [83] üzre ḳaşıñ reh-nümā oldı
Gözüñ dir sırr-ı *ev ednā* [84] benem dir pertev-i Bārī

2903 İki zülfüñ arası lā-mekāna bir ulu yoldur
İki yüzüñ durur sekiz cinānuñ ṭaşra dīvārı

2904 İki ayaḳlaruñ vaḥdet serāyına direk oldı
Sekiz cennet didükleri Resūl'üñ bāṭın-ı şārī

[100a]

2905 Muḥammed mīminüñ mīmi gözi ʿarş oldı Raḥmān'a
Bu yüzi görmeyen bugün göremez yarın ol yāri

2906 Ne yüzdür *semme vechu'llāh*[85] ḳamu eşyā aña mirʾāt
Anuñçün ehl-i ʿibret ḳanda baḳsa gördi Settār

2907 Göze her görinen z̤errāt olur tevḥīdile z̤āhir
Vücūd-ı Ḥaḳ'dan almışdur ki zīrā ʿālemüñ varı

2908 Cihān hep Ṭūr-ı Mūsā'dur tecellīdür ḳamu eşyā
İy müʾmin cümle mevcūddan münezzeh añla Cebbār'ı

[83] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.
[84] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.
[85] "…Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır..." Bakara: 2/115.

2909 Ki zīrā şeş cihetden ẕāt-ı bī-çūnı münezzehdür
Fikirlere gelenden de münezzeh ẕāt-ı Ḳahhār'ı

2910 Küfürdür de de ẕātu'llāh ile baḥş eyleme zinhār
Bilürsin destiye deryā ṣıġışmaz olsa iẓhārı

2911 Muḥammed ümmetinüñ yetmiş iki fırḳası azġun
Ki ekṣer baḥṣ-ı ẕātdan azdı vesvāsile yolları

2912 Niçe ḫannāsī ilhāmı ṣanır ilhām-ı Ḥaḳ ṭālib
Taṣarruf gerçi Ḥaḳḳ'ıñdır seçemez nūrile nārı

2913 Tecellī nūr-ı Ḥaḳḳ'ıñ Ṭūru eşyāya ṣaçılmışdur
Ḳanı bir meşreb-i Mūsā göz ide işbu bāzārı

2914 Ḥacerde vü şecerde vü beşerde nūr-ı Ḥaḳ mevcūd
Ḳoyalım naḳşı naḳḳāşa baḳalım ḳır da zünnārı

2915 Yaratdı āyīneñ virdi eliñe yaradan seyr it
Ne maʿdensin ne cevhersin tefekkür ḳıl biraz bārī

2916 Ne genc ü ne ḫazīnesin ne nusḫasın eyā insān
Gözüñ nūr āyeti getürdi dīne niçe küffārı

2917 Seni yoḳdan yaradan Ṣāniʿe ʿaşḳ olsun iy ādem
Ne kāmildür seni ḫalḳ eyleyen gör añla miʿmārı

2918 Cemālüñ ḥücceti ṭurra ḳaşıñ da ḫaṭṭ-ı ḳudretdür
Kitāb-ı ḥüsniñi tefsīre ʿāciz yār u aġyārı

2919 Hele ben dört kitābı vech-i insānda nihān gördüm
Kitābdur cümle eşyā oḳumaḳ ʿāriflerün kārı

[100b]

2920 Vücūd-ı Ḥaḳ diyü oḳuma ʿālem levḥini zinhār
Fenā göz Ḥaḳ vücūdın göremez bülbül ḳo bu zārı

2921 Münezzehdür Ḥaḳ'uñ ẕāt ı ṣıfātı ḳātı gözlerden
Güneşden ẓāhir iken Ḥaḳ göremez yine ḳulları

2922 Nice idrāk ide ḥādiṯ ḳadīm-i cinsi degilken
Ḫuṣūsā lā-mekān u bī-nişāndur yoḳ Ḥaḳ'uñ dādı

2923 Ne vaḥdetde ne keṯretde muḥīṭ-i küll-i şeydür Ḥaḳ
Ne gelür ne gider Ḥaḳ ne ṭurur ne yiri var ayrı

2924 Ne ʿulvīdür ne siflī Ḥaḳ ne cevher ne cismi ne kān
Ḳadīm-i lem-yezeldür ḳudretine ṣalma efkārı

2925 Ṣaman çöpi ḳadar yoḳ ḳudreti ḳatında mevcūdāt
Cihānı yoġiken var itdi mīrāṯ yimedi Bārī

2926 Kitāb oldı muṭavvel gel kitābı idelüm tekmīl
Bu naẓmım şekl-i Ṭūbā'dur ṭuta kevneyni dalları

2927 Kitābım bāġ-ı cennetdür kim oḳursa ola irşād
Bu gül sırr-ı Muḥammed'dür bu gülüñ yoḳ durur ḫārı

2928 İlāhī bu kitābı inse cinne raḥmeti ʿām it
Kim oḳur rūḥıma Fātiḥa ʿafv it ol günāhkārı

2929 Bu tārīḫ düşdi ʿāṣī nāsa raḥmet
Naṣīb eyleye Ḥaḳ di nūr-ı cennet

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2930 Leblerüñ Ḫıżr'ında iy yār āb-ı ḥayvān gizlidür
Mūr-u vaḥdet bāṭınında biñ Süleymān gizlidür

2931 Rūḫları feyżin alup dal ḥüsninüñ deryāsına
Ḳaṭre-i insānda yüz biñ baḥr-ı ʿummān gizlidür

2932 Ṭopṭolu insān iken bu şark u ġarb u baḥr u ber
Cümle ervāḥuñ derūnında bir insān gizlidür

2933 ʿĀlem-i ervāḥa Ḥaḳ didi *ke-nefsin vāḥide*[86]
Bī-ʿaded insānda ammā yine bir cān gizlidür

[101a]

2934 ʿĀrifüñ biri cihānı ser-te-ser gezmiş temām
Kendüden özgeyi görmemiş bu seyrān gizlidür

2935 Ādem Ata cümle eşyāda vücūdın yoḳlamış
Kendüyi bulmış her eşyāda bu ʿirfān gizlidür

2936 Ṣūretā şeklā bir ādem gibidür ḫalḳ-ı cihān
Dü-cihān bir nefs-i vāḥid içre pinhān gizlidür

2937 ʿĀlem-i kübrādur insāne ṣıġar yüz biñ cihān
Dü-cihānuñ ḫalḳı bir insānda el-ān gizlidür

2938 Cümlete'l-mülksin muḥīṭ-i küll-i şeysin iy göñül
Ḳalb-i müʾminde anuñçün ʿarş-ı Raḥmān gizlidür

---

[86] "Sizin yaratılmanız ve öldükten sonra tekrar diriltilmeniz, ancak bir tek insanı yaratmak ve diriltmek gibidir…" Lokman: 31/28.

2939 Bunca mevcūdāt ı maḫlūḳātile iki cihān
Bir gedāda ins ü cin biñ taḥt-ı sulṭān gizlidür

2940 Bir tecellīdür bir ādemdür bu cümle kāʾināt
Ṭūr-ı eşyā içre biñ Mūsā vü ʿİmrān gizlidür

2941 Her yaḳadan baş çıḳarmış ʿālem-i ervāḥ hep
Nefs-i Mūsā'da gehī Firʿavn u Hāmān gizlidür

2942 Her yaḳadan baş çıḳarur ehl-i tevḥīd olan er
Gösteren gören görünende bu merdān gizlidür

2943 Görünen görende mevcūd gösteren gösterse yüz
Dü-cihān bir taḥt durur üstinde bir ḫān gizlidür

2944 Āyīne Ṭūr olsa ʿaksidür tecellā eyleyen
Āyīne yüz biñse de ʿaksinde bir kān gizlidür

2945 Cümle ʿālem yir ü gök bir āyīnedür ser-te-ser
İşbu āyīne içinde nūr-ı Yezdān gizlidür

2946 Bir naẓarda cümle ʿālem ḫalḳı hep müʾmin durur
Bir naẓarda nās içinde küfr ü īmān gizlidür

2947 Bir naẓarda cümle eşyā gösterür ketm-i ʿadem
Bir naẓarda dünye maʿmūrında vīrān gizlidür

2948 Bir naẓarda var bu dünyā bir naẓarda yoḳ durur
Bir naẓarda dünye ṭolu mekr-ü şeyṭān gizlidür

[101b]

2949 Bir naẓarda cümle ʿālem ḫalḳı girmiş ḳabre hep
Bir naẓarda cümle nās tābūtda her an gizlidür

2950 Bir naẓarda ins ü cin kefine ṣarılmış yatır
Bir naẓarda ādemoġlı ḫāke yeksān gizlidür

2951 Bir naẓarda ḥaşr u neşr olmış ḳıyāmetdür bugün
Bir naẓarda maḥşer-i dünyāda mīzān gizlidür

2952 Bir naẓarda işbugün yevme'l-ḥisāb ḳo yarını
Bir naẓarda dünyede ol ʿālī dīvān gizlidür

2953 Bir naẓarda ḫalḳ ṣırāṭ üstindedür ḥālā bugün
Bir naẓarda uş ḳıyāmet ḳopdı ṭūfān gizlidür

2954 Bir naẓarda Nūḥ'a maẓhardur kitābım ẕevraḳı
Bir naẓarda baḥr-ı beytde niçe liman gizlidür

2955 Bir naẓarda baḳ sefīneler Ṣırāṭ Köprüsi'dür
Bir naẓarda dīn gemisinde yol āsān gizlidür

2956 Ẕevraḳ-ı dīnüñ puṣulası durur şerʿ-i şerīf
Ẕevraḳ-ı kevneyn içün dümende Ḳurʾān gizlidür

2957 Gir sefīne-i dīne *lā-ḫavfun*[87] āyātın oḳu
Ḳavm-ı Nūḥ gibi azarsañ ġarḳda nīrān gizlidür

2958 Gel reʾīs-i Nūḥ'a uy ṭamudan isterseñ necāt
Baş çekerseñ baş viresin başda düşmān gizlidür

[87] "… Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur…" Yunus: 10/62.

2959 ʿAsker-i İslām eger ser-ʿaskere baş egmese
Biri baş çekse çeri içre perīşān gizlidür

2960 Asker-i dīn ṭop gibi birden atılsa düşmene
Dü-cihānuñ fetḥi ol ʿaskere iḥsān gizlidür

2961 Ḳanḳı ʿasker bir yaḳadan baş çıḳarur fetḥ anuñ
ʿAskerī birlik elinde seyf-i Furḳān gizlidür

2962 Ehl-i tevḥīdüñ biri fetḥ eylemiş kevnini hep
Dü-cihānuñ ḫalḳı ṭoymamış bu cevlān gizlidür

2963 Ehl-i ḥaḳḳuñ birisi ʿarş üzre miʿrāc eylemiş
ʿArş-ı aʿẓam ṭoymamış pervāz-ı cānān gizlidür

[102a]

2964 Ehl-i ḥālüñ birisi kevneyni yutmış loḳmaveş
Bir içim ṣu deñlü gelmiş bu arslan gizlidür

2965 Ehl-i ḳāliñ biri daʿvā eylemiş baḥrem diyü
Bir ḳulaç ṣuda boġulmış anda bürhān gizlidür

2966 Ehl-i ʿaşḳuñ biri yutmış ʿālem-i ervāḥı hep
Ne yudan ṭoymış ne ervāḥ anda Sübḥān gizlidür

2967 Aldı İskender dü-kevni ḳabżına Ḫālıḳ'ı ile
Bir vücūd insānda kevn İrān ı Tūrān gizlidür

2968 Dīn Süleymān'ına bir ḫātem durur kevn ü mekān
Ḳabżasında niçe yüz biñ dīv ü mārān gizlidür

2969 Dīn Süleymān'ın ṣorarsañ Muṣṭafā'dur Muṣṭafā

Bāṭın-ı Aḥmed'de hep nās iki cihān gizlidür

2970 Göze her görinen eşyādan münezzehdür İlāh
Ḳulları içinde ol Ḥannān u Mennān gizlidür

2971 Ḥaḳ muḥīṭ-i küll-i şey ammā bu ʿālem degil ol
Lā-mekāna ev göñüldür anda Deyyān gizlidür

2972 Fikre gelen her taṣavvurdan münezzeh lā-şerīk
Birligine yir ü gök şāhid bu bürhān gizlidür

2973 Ẕāt-ı Rabbü'l-ʿālemīndür dime Rabbü'l-müslimīn
Ol münezzeh ḳulları içinde bī-gān gizlidür

2974 İşbu söz şerʿe muvāfıḳdur muḫālif itme ẓan
İns ü cin dīnince ʿāşıḳ Ḥaḳḳ'a ḥayrān gizlidür

2975 *Küntü kenzüñ*[88] ḳapusıdur ehl-i tevḥīdüñ gözi
Naḥnü aḳreb[89] de görür kāfir Müsülmān gizlidür

2976 Ḥaḳ muḥīṭ-i dü-cihāndur fānīdür mevcūd-ı ḫalḳ
Bāḳī lā-mevcūde illa'llāh o bī-gān gizlidür

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

2977 Girelüm gel ḳalbe Bismi'llāh ile
Enfüse ḥükm idelüm Allāh ile

[88] "Gizli hazine idim" el-Aclûnî, II, s.132. (Hadisin aslı "Küntü kenzen mahfiyyen" şeklindedir.)
[89] "Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız." Kaf: 50/16 "Biz ise ona sizden daha yakınız." Vâkıa: 56/85.

[102b]

2978 Ḳoyalum āfāḳı ġavġāyı göñül
Giçelüm bu fānī dünyāyı göñül

2979 Allāh Allāh seyfin ele alalum
Rūz ı şeb tevḥīd ḳılıcın ṣalalum

2980 Allāh Allāh baḥrına ġarḳ olalum
Ḳaṭremiz deryā-yı Ḥaḳḳ'a atalum

2981 Allāh Allāh virdi olsun yārimüz
Ġam degil olsun cihān aġyārımuz

2982 Allāh Allāh ẕikrini çoḳ idelüm
Nefsile şeyṭānımuz yoḳ idelüm

2983 Allāh Allāh fikri durur rūḥa ġıdā
ʿĀşıḳa eglencedür ẕikr-i Ḫudā

2984 Allāh Allāh Ḥaḳ di vāṣıl ol Ḥaḳ'a
Ḥaḳḳ'a ṭālibseñ göñülle uç Ḥaḳ'a

2985 Allāh Allāh di tecellī ẕāta ir
Müʾmin iseñ müʾmine mirʾāte ir

2986 Allāh Allāh di göñül Ṭūrı'na gir
ʿAḳl-ı kül Mūsāsı'nuñ sırrına ir

2987 Allāh Allāh vücūduñdan yol al
Beyʿet it rūḥ-ı Muḥammed'den el al

2988 Allāh Allāh di bu varuñ ola lā
Nefy-i eşyā eyle illa'llāh ḳala

2989 Allāh Allāh di Muḥammedī er ol
Ben ü senden giç Ḥaḳ'ı sen sende bul

2990 Allāh Allāh di gözüñ açsın İlāh
Ḳanda baḳsañ görine ol Pādişāh

2991 Allāh Allāh di dalarken ʿibrete
Ġarḳ-ı istiġrāḳ olasın ḥażrete

2992 Allāh Allāh di sehel seyrāne baḳ
Ne tecellīdür ne Ṭūr insāne baḳ

[103a]

2993 Allāh Allāh di yürü ḥayrān u mest
Ṣāniʿüñ ṣunʿın temāşā eyle mest

2994 Allāh Allāh di yirile göge baḳ
Göstere her ẕerre saña nūr-ı Ḥaḳ

2995 Allāh Allāh di kitāb-ı kevne baḳ
Her görünenden alasın bir sebaḳ

2996 Allāh Allāh di cihān levḥine baḳ
Her naẓarda bir degil al biñ sebaḳ

2997 Allāh Allāh di naẓar ḳıl ʿāleme
ʿĀlemi ḳo ādeme baḳ ādeme

2998 Allāh Allāh di beşer yüzine baḳ

Gör ne defter ādemüñ naḳşına baḳ

2999 Allāh Allāh di gözile ḳaşa baḳ
Naḳşı ḳo naḳş eyleyen naḳḳāşa baḳ

3000 Allāh Allāh di iy ḥüsn-i Yūsuf'um
Açdı ʿibret gömlegiñ Yaʿḳūb gözüm

3001 Allāh Allāh di iy Mecnūn her zemān
Ḳanda baḳsañ Leylī görine hemān

3002 Allāh Allāh di Ferhād'ım benim
Ḥüsn-i Şīrīn ola irşādım benim

3003 Allāh Allāh di gel iy Ferhād-ı ʿaşḳ
Şīrīn'e teʾṣīr ide irşād-ı ʿaşḳ

3004 Allāh Allāh di iy Ferhād-ı meşrebim
Burḳaʿın aça yüzinden Şīrīn'im

3005 Allāh Allāh di gel iy ṭālib-i Ḥaḳ
Ola ṭālib tā saña maṭlūb-ı Ḥaḳ

3006 Allāh Allāh di gel iy Yūsuf cemāl
Göz aça Yāʿḳūb ola tā ehl-i ḥāl

3007 Allāh Allāh di Süleymān'ım benim
Dīv-i Belḳīs ola teslīm benim

[103b]

3008 Allāh Allāh di iy ẕerre şemse baḳ
ʿİbretüñ şemsin çerāġ-ı kevne baḳ

3009 Allāh Allāh di felek insin yire
Sen güneş çıḳasın göklere

3010 Allāh Allāh di olasın pādişāh
İns ü cinni ḳul ide saña İlāh

3011 Allāh Allāh di ola ḳaṭreñ deñiz
Ḳaṭre nuṭfe dime insāndur deñiz

3012 Allāh Allāh diyen ulu melek
Ḥaḳ diyen dilden döner çarḫ-u felek

3013 Allāh Allāh diyenüñ saġ eli ʿarş
Ṣol elinde noḳta deñlüdür bu ferş

3014 Allāh Allāh diyen erdür kevne göz
Kevn-i aʿmāya gözile ḳulaġuz

3015 Allāh Allāh diyen er göge direk
Gözi ile ol velī kevne direk

3016 Allāh Allāh seyfidür ehl-i ḥaḳḳuñ
Evliyālardur diregi bu dīnüñ

3017 Allāh Allāh diyen ehl-i tevḥīdüñ
Himmeti aġzında loḳma kevni anuñ

3018 Allāh Allāh ẕikrin eglence iden
Yir ü gök ḫaṣm olsa ḳorḳmaz kimseden

3019 Allāh Allāh fikr i ẕikrine düşen

Ḥaḳḳa yol buldı Ḥaḳ içün çalışan

3020 Allāh Allāh diyen ile görüşen
Ḥaḳḳ'a irdi ol velīye irişen

3021 Allāh Allāh ʿaşḳına pek girişen
Ġayb erenlerine oldur ḳarışan

3022 Allāh Allāh nūrıdur kevne çırāḳ
Yir ü gök ṭolu tecellī Ṭūr'a baḳ

[104a]

3023 Allāh Allāh pertevidür bir aġaç
Yir ü gök dallarıdur iki ḳulaç

3024 Allāh Allāh meyvesi tevḥīd-i ẕāt
Dalları tevḥīd aġacınuñ ṣıfāt

3025 Allāh Allāh ile aça perr ü bāl
Lā-mekān şeh-bāzıdur ol ehl-i ḥāl

3026 Allāh Allāh dir ṭoyar ervāḥ-ı ʿaşḳ
Yimek içmek ʿālem-i ervāḥa ʿaşḳ

3027 Allāh Allāh dir acıḳsa ehl-i ʿaşḳ
Yimez içmez toḳ yürür hep ehl-i ʿaşḳ

3028 Allāh Allāh dir yürür ʿāşıḳ hemān
Ḳanda baḳsa Ḥaḳḳ'ı görür ʿāşıḳān

3029 Allāh Allāh ʿaşḳına meşġūl olan
Defter-i maʿşūḳa yazıla hemān

3030 Allāh Allāh diyene kevn ü mekān
Gözine çöpce görünmez dü-cihān

3031 Allāh Allāh ẕikri sulṭānlıḳ durur
Ḥaḳ dimek ḥükm-i Süleymānlıḳ durur

3032 Allāh Allāh diyen İskender ne ḫan
Barmaġı arasıdur iki cihān

3033 Allāh Allāh diyenüñ elinde kevn
Ṭop gibidür ḳabżasında iki kevn

3034 Allāh Allāh diyeni az ṣanma sen
ʿĀlem-i kübrādur ol ḫulḳ-ı ḥasen

3035 Allāh Allāh diyene ḫor baḳma sen
Mūr-ı merdāne Süleymān gözle sen

3036 Allāh Allāh dise bir ehl-i fenā
Aña lebbeyk iste ḳulum dir Ḫudā

3037 Allāh Allāh diyene itdir duʿā
Red olunmaz ol ʿazīz itse duʿā

[104b]

3038 Allāh Allāh dise bir miskīn faḳīr
ʿArş-ı Raḥmān'ı duʿāsı ditredür

3039 Allāh Allāh diyen erden pek ṣaḳın
Al duʿāsın bed-duʿāsından ṣaḳın

3040 Allāh Allāh diyene yār olagör
Göñlin al ḳalb-i şerīfin yapagör

3041 Allāh Allāh diyene uzatma dil
Şāh iseñ taḫtdan düşersin şöyle bil

3042 Allāh Allāh diyeni incitme sev
Eylige ḳādir degilseñ bāri sev

3043 Allāh Allāh diyen erdür kevne rūḥ
Rāḥatü'l-ervāḥ didükleri bu rūḥ

3044 Allāh Allāh diyen er yaġmur durur
Ḳullarına feyż-i Ḥaḳḳ'ı yaġdurur

3045 Allāh Allāh diyen er bir tarladur
Maʿnevī rūḥānī rızḳlar bitürür

3046 Allāh Allāh diyen er āb-u ḥayāt
Feyżi yaġmurı virür arża ḥayāt

3047 Allāh Allāh diyen erdür Ḥaḳḳ'a yol
Ḳulların daʿvet ider Mevlā'ya ol

3048 Allāh Allāh diyen er hep olmaz er
Er odur kim vire ol Ḥaḳ'dan ḫaber

3049 Allāh Allāh dil ucile diyen er
Ol mürāyīdür riyā ehline er

3050 Allāh Allāh diyenüñ ṭopdur başı
Dīne ḫāyinlerle uġraşdur işi

3051 Allāh Allāh diyen erdür seyf-i dīn
Pādişāh-ı dīn durur ehl-i yaḳīn

3052 Allāh Allāh diyen erlerdür ḳılıç
Şāh-ı ẓālimleri ṭoġrar ol ḳılıç

[105a]

3053 Allāh Allāh diyen erdür gör yüz er
Ḥaḳ'dan artuḳ kimseden ḳorḳmaz ol er

3054 Allāh Allāh ḳalʿasına gizlenen
Dü-cihān oldı emīn her ḳorḳudan

3055 Yā İlāhī ehl-i tevḥīd it bizi
Baḥr-ı tevḥīdiñe ġavvāṣ it bizi

3056 İy göñül saña naṣīḥat ideyim
Gel göñül hem saña himmet ideyim

3057 Gel göñül dünyāyı irken eyle terk
Gel göñül Ḥaḳḳıle ʿahdüñ eyle berk

3058 Gel göñül dön fānī dünyādan yüzi
Gel göñül Ḥaḳ'dan yaña dönder yüzi

3059 Gel göñül aldanma dünyā mekrine
Kendüñi gel virme dünyā ḳahrına

3060 İt gibi gel yelme dünyā ardına
Düşme gel bī-hūde sevdā derdine

3061 Dünye bir düşdür anuñ taʿbīri hīç
Dünyeye göñül viren cāhil de hīç

3062 Dünye hīçdür taḫtı hīçdür tācı hīç
Dünyenüñ şāhı vezīri ʿömrü hīç

3063 Dünye fānīdür ṣafāsı ẕevḳı hīç
Şol ḫayāẕıl oynu gibi dünye hīç

3064 Māl u milki dünyenüñ leẕẕātı hīç
Gözüñe her görinen dünyāda hīç

3065 Dünyenüñ ḳaṣr ı serāyı cümle hīç
Ehl-i dünyānuñ ḳamusı var ı hīç

3066 Niçe şeddādī evi mevt itdi hīç
İtdi ʿAzrāʾil niçe Firʿavn'ı hīç

[105b]

3067 Niçe Nemrūdlar yatır ḳabrinde hīç
Niçe biñ Buḫtu'n-naṣırlar oldı hīç

3068 Niçe Hāmān it vezīrler oldı hīç
Niçe biñ Ḥaccāc-ı Ẓālim oldı hīç

3069 Niçe giñ dünyāya ṣıġmaz oldı hīç
Niçe ben İskender'em dir oldı hīç

3070 Niçe deccāl Şeyḫ-i Necdī oldı hīç
Niçe ḫalḳ eldār mürāyī oldı hīç

3071 Niçe şeyṭānī meşāyīḫ oldı hīç

Zühd ü taḳvāsı riyāsı oldı hīç

3072 Niçe nefs-i emmāre ḳulı oldı hīç
Niçe yol urucı telbīs oldı hīç

3073 Niçe iblīs ṣūret-i şeyḫ oldı hīç
Niçe ṭālib gözi aʿmā oldı hīç

3074 Niçe münkir şekde ḳalan oldı hīç
Niçe şeyṭānī sülūklar oldı hīç

3075 Niçe tāc u ḫırḳa ṣūret oldı hīç
Niçe sīretsiz ḳalaylı oldı hīç

3076 Niçe seccāde ridālar oldı hīç
Niçe ḫannās-ı mürīdler oldı hīç

3077 Belʿam-ı Bāʿūr gibi çoḳ oldı hīç
Niçe Berṣūṣa īmānsız gitdi hīç

3078 Niçe mülḥid meẕhebi yoḳ oldı hīç
Çoḳ şerīʿatsız münāfiḳ oldı hīç

3079 Niçe mürted Rāfiżīler oldı hīç
Niçe dīn ḫāyinleri it oldı hīç

3080 Niçe niçe Şāh-ı ʿAbbās oldı hīç
Niçe ẓālim pādişāhlar oldı hīç

3081 Niçe rişvet ehli bī-dīn oldı hīç
Niçe ḫāyin ehl-i bidʿat oldı hīç

[106a]

3082 Niçe ẓulm ehli ḫanāzır oldı hīç
Niçe kāfirden beter it oldı hīç

3083 Ḫalḳa virmeyen selāmı oldı hīç
Ol muraṣṣaʿ ṭon geyenler oldı hīç

3084 Ḳanı ol ḫādim aġalar oldı hīç
Ḳanı sulṭānlar bu deñlü oldı hīç

3085 Ḳanı bunca ḫān-u-mānlar oldı hīç
Ḳanı ol ḫanım bikirler oldı hīç

3086 Kevne ṣıġmayan ḫalīfe oldı hīç
Ḳanı ol şāhzādecikler oldı hīç

3087 Ḳanı ʿOs̱mān Ḫan Ġāzī oldı hīç
Ḳanı Erṭuġrul atası oldı hīç

3088 Hep çekilüp Ḥaḳḳ'a gitdi bunca ḫalḳ
Āḫiret evine ṭaşındı bu ḫalḳ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3089 Nefy ide ide bu ḫalḳı Ḥaḳḳ'ı is̱bāt itmişem
Ben Resūl'den ümmete irşād-ı nāsa gelmişem

3090 Ben neyem bir ʿācizem ḥor u ḥaḳīr mūr-u żaʿīf
Dīn Süleymān'ına ammā veled-i ḳalp olmışam

3091 Ümmete eyle naṣīḥat iy oġul didi Resūl
Cevher-i pendim anuñçün inse cinne ṣaçmışam

3092 Ümmetimi var uyandır didi ol Şāh-ı rüsül
Ṣaġır ümmete anuñçün balyimez ṭop atmışam

3093 Malta'nuñ feṯḥidür āsān Malta'dan pekdür ṣaġır
Ehl-i dünyā hep ṣaġır ṣaġırları hīç ṣaymışam

3094 Ehl-i rişvet dip Firengistān durur feṯḥi muḥāl
Dört senedür ehl-i bidʿat ile pek uġraşmışam

3095 Ḥażret-i Ḳurʾān ḥadīṯ ṭoplarıdur feyżim benim
Ḳılıcım ilhām-ı Rabbānī anuñ pek ṣalmışam

[106b]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3096 Gel size li'llāh naṣīḥat ideyim
Söz ṭutarsañuz bir ögüt vireyim

3097 Gözlüye yoḳ gizli gerçi iy cüvān
ʿİbretile ṭopṭoludur bu cihān

3098 Bize ḳabr ehli büyük ʿibret durur
Bu olanlar hep bize ögüt durur

3099 Aġzın açmış ejdehā gibi ḳabr
Diş biler insānı yimege ḳabr

3100 Ḳarnı bol ejder ḳabr ṭoymaz ebed
Günde biñ ḳan içse ḳanmaz ḳabr ebed

3101 Ejdehā ḳabrüñ eceldür dişleri
Kemirir Firʿavn'ı kemik başları

3102 Mevt durur ḳabr ejderinüñ kileri
Melekü'l-mevt bāzāra gidenleri

3103 Ḳılıcı ʿAzrāʾil'iñ uzun durur
Ẓālim olan şāhlaruñ boynun urur

3104 Mevt münāfıḳlara ḫışmıdur Ḥaḳḳ'uñ
Dostlarına mevt luṭfıdur Ḥaḳḳ'uñ

3105 Müʾmine Ḥaḳ'dan ölüm bir tuḥfedür
Meşreb-i Firʿavn'a ecel ḥarbedür

3106 Niçe gül yüzler türāb itdi ecel
Niçe şāhı yıḳdı taḫtından ecel

3107 Niçe taḫtı pādişāhsız ḳodı mevt
Niçe şeddādī serāy boş ḳodı mevt

3108 Niçe maʿmūrları vīrān itdi mevt
Niçe ocaḳları tütmez itdi mevt

3109 Niçe oġulları öksüz ḳodı mevt
Niçe ḳızları anasız ḳodı mevt

[107a]

3110 Vāʿiẓ i nāṣıḥ ölüm pesdür bize
Mürşid-i kāmil ölüm yiter bize

3111 Şeyḫiñe gitme naṣīḥat almaġa

Git mezāristana ögüt almaġa

3112 Kendüñi tābūt içinde bil ʿazīz
Çün gireceksin mezāra iy ʿazīz

3113 İr ü gic evüñ ḳabr olsa gerek
Maḳbereye dir dimüz girsek gerek

3114 Dünyeye ʿüryān getürdi bizi Ḥaḳ
Āḫirete yine ʿüryān ilte Ḥaḳ

3115 İy gözi aʿmā benī-ādem niçün
Bu olanları gözüñ görmez niçün

3116 Bir gemidür ʿömr-ü dünyā iy ʿazīz
Geminüñ tīzdür zevāli iy ʿazīz

3117 Baʿżı aḥmaḳ gemi milkim dir benim
Baʿżı it de dünye milkim dir benim

3118 Bir sefīne ʿömrü olsa ḳatı çoḳ
Bir burunda varsa bir burunda yoḳ

3119 Baʿżı it dir ben reʾīsem barçaya
Faḫr ider ḳalyona ṭayanur ṣuya

3120 Bir iki dāne naṣīḥat ideyim
Gel reʾīsler size ögüt vireyim

3121 Çün maḥalli geldi iy gemiciler
Olduñuz pek ẓālim iy gemiciler

3122 Gemici ḥaḳḳını yir reʾīsiñüz
Ocaġında reʾīsüñ ḳaynar ṭoñuz

3123 Bir iki yıldur Mışır ḳalyonları
Ḳaç helāk oldı Mışır gemileri

3124 Puṣulañız azdı iy gemiciler
Ḥartıñuz fısḳ oldı iy ḳalyoncılar

[107b]

3125 Lūṭīdür ekṣer dümenciñ iy reʾīs
Gemiñ anuñçün olur ġarḳ iy reʾīs

3126 Hep zinā eyler gemiciñ iy reʾīs
Sen de kāfirden bitersin iy reʾīs

3127 Sen eger ṣāliḥ olayduñ iy reʾīs
Gemiciñ ṣāliḥ olaydı iy reʾīs

3128 İy reʾīsler Malta'dan ḳorḳmaz mısız
Kāfire esīr olam dimez misiz

3129 Ḥaḳ esīr ide livāṭa ideni
Ḥaḳ yine ḳurtara tevbe ideni

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

3130 İlāhī ḳullarıña tevbe feyżin eylegil iḥsān
İlāhī inse cinne raḥmet it fażlıña yā Sübḥān

3131 Zemāne şeyḫ i ṣofīsi esīri ḥubb-ı dünyānuñ

Çü ḥāl bu kim ʿavāmu'n-nāsı ıṣlāḥ ide iy sulṭān

3132 Mürīdinden murādı cemʿ-i dünyā Şeyḫ-i Necdī'nüñ
Ḥaḳ'uñ ḳullarına li'llāh naṣīḥat itmez ol nā-dān

3133 Eger bir ẕerre dünyā ḥubbı olsa bir meşāyīḫde
Iraġ oluñ iy ṭālibler bu şeyḫüñ şeyḫidür şeyṭān

3134 ʿAlāmetleri ne şeyṭānī olan şeyḫüñ iy ṭālib
Hemān azġundur eger şerʿi ḫor görürse ol fettān

3135 Ki her ḳanḳı meşāyīḫ ehl-i kibr olursa dünyāçün
Ne dīnde var ʿalāḳası ne īmānda odur ḥayvān

3136 İşitmedüñ mi Ḳārūn dünye içün gitdi īmānsız
İlāhī nefsimüz ṣāġır işitdir pendi yā Raḥmān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3137 Şeyḫ i ṣofī nefse uymış ḥayf ı āh
Yā ʿavāma kim naṣīḥat itsün āh

[108a]

3138 Şeyḫ olanlaruñ murādı dünye hep
Dervīş olanuñ murādı dünye hep

3139 Dip ḳapu bir oldı yā Rab nidelüm
Ṭaġlara meger baş alup gidelüm

3140 Ben beş on yıldur araram ehl-i ḥaḳ
Bulamadım bī-ġaraż bir ehl-i ḥaḳ

3141 Şeyḫimüz dervīşimiz āh dünye dir
Ḳāḍīʿ asker müftīmüz āh dünye dir

3142 Oluruz dünyā için dostlara dost
Olmazuz Allāh içün dostlara dost

3143 Dünye içün dosta pek yār oluruz
Dünyesi yoḳ ise aġyār oluruz

3144 Dīnimüz īmānımuz dünye ḳamu
Dostımuz yārānımuz dünyā ḳamu

3145 Severüz dünyā için birbirimüz
Sevmezüz li'llāh ebed birbirimüz

3146 Dünye içün sevişen ādem ʿayān
Yüze gülüci münāfıḳdur hemān

3147 Dünye içün dost olanlar ʿāḳıbet
Ṣoñra düşmān ola anlar ʿāḳıbet

3148 Kim ki li'llāh dost olursa ʿāḳıbet
Ḥaşre dek dostluḳ bozulmaz ʿāḳıbet

3149 Kim ki dünyāya muḥabbet ide pek
Ḳorḳu var gide īmānsız ol köpek

3150 Dünye sebebdür īmānsız gitmege
Hem ḥarām sebeb īmānsız gitmege

3151 Dünye dünyā ehline düşmān durur
Terk-i dünyāya bu dünyā dost durur

3152 Dünye ḳuldur terk-i dünyā olana
Pek ʿadūdur dünye dünyā ḳovana

[108b]

3153 Ehl-i dünyānuñ ʿadūsı çoḳ durur
Terk-i dünyānuñ ʿadūsı yoḳ durur

3154 Ehl-i dünyā yüzi ḳara zāġ durur
Terk-i dünyā şāhīn ü şāh-bāz durur

3155 Ehl-i dünyā er degil ʿavret durur
Terk-i dünyā ʿāleme raḥmet durur

3156 Ehl-i dünyānuñ ṣafāsı yoḳ durur
Terk-i dünyānuñ ṣafāsı çoḳ durur

3157 Ehl-i dünyā ġam ḳasāvet kānıdur
Terk-i dünyā ʿālemüñ sulṭānıdur

3158 Ehl-i dünyā bulamaz ġamdan necāt
Terk-i dünyā kendidür āb-u ḥayāt

3159 Ehl-i dünyāya Ḥaḳ'uñ ḫışmı yaḳın
Terk-i dünyāya Ḥaḳ'uñ luṭfı yaḳın

3160 Ehl-i dünyā dāʾimā ḫavf üzredür
Terk-i dünyā ḳalʿaʾı emīndedür

3161 Ehl-i dünyā dāʾimā maḥzūn yürür
Terk-i dünyā ḳalbi şīn mesrūr yürür

3162 Ehl-i dünyā ġam çeker maġrūr yürür
Terk-i dünyā şanki cennetde yürür

3163 Ehl-i dünyā hep ʿaẕāb içindedür
Terk-i dünyā ẕevḳ u şevḳ içindedür

3164 Ehl-i dünyā rāḥata ḥasret durur
Terk-i dünyā rāḥatuñ kendi durur

3165 Ehl-i dünyā miḥnet içinde gezer
Terk-i dünyā rāḥat içinde gezer

3166 Ehl-i dünyā ʿālemi hep yutsa ac
Terk-i dünyā dāʾimā ṭoḳdur ne aç

3167 Ehl-i dünyālar yir içer aç gezer
Terk-i dünyā yimez içmez ṭoḳ gezer

[109a]

3168 Ehl-i dünyānuñ belāsıdur büyük
Terk-i dünyā pādişāhlardur büyük

3169 Ehl-i dünyā ḫastedür derdi ʿaẕīm
Terk-i dünyā ḫaste insāne ḥekīm

3170 Ehl-i dünyā Ḥaḳḳ'ı unudan durur
Terk-i dünyā Ḥaḳḳıle olan durur

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

3171 Eger müʾmin iseñ gerçek göñül virme bu dünyāya
Ḳıyāmet dir iseñ Ḥaḳ dön yüzüñ bu fānī sevdāya

3172 Münāfiḳdur bu dünyāya göñül viren begim pek pek
İy dünyā ehli bāri münkir olma ehl-i taḳvāya

3173 İlāhī ḥubb-ı dünyādan Muḥammed ümmetin ṣaḳla
İlāhī ḳullaruñ hep vāṣıl it ḳalb-i Muṣṭafā'ya

3174 İlāhī ins i cinni pek uṣandur cīfe dünyādan
İlāhī sen delīl ol ḳullarıña rāh-ı ʿuḳbāya

3175 İlāhī saña ṣıġındım ebed dünyā-yı melʿūndan
İlāhī işbu leş dünyāyı az vir ḳuzġun aʿmāya

3176 İlāhī bizi istidrāc-ı dünyādan ırāġ eyle
İlāhī vir kifāf miḳdārı dünyā yoḫsul baya

3177 İlāhī māl-ı ṣāliḥ vir ḥelālden cümle insāne
İlāhī virme fāsıḳ māl ne müʾmine ne tersāya

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3178 İy göñül eyle ḳanāʿat aza sen
Vāṣıl olmaḳ ister iseñ çoġa sen

3179 Gör ḳanāʿat ile buġday danesin
Ṣabrıle buldı o bir biñ dānesin

3180 Dāne kim ṭopraḳda yüz sürer Ḥaḳ'a
Kendü miḳdārınca biñ dāne ola

[109b]

3181 Çiftçi toḫmı bir avuç ṣaçar yire

Ḥaḳḳ’a ammā ṣıġınur atar yire

3182 Bir avuç toḫmın ider Ḥaḳ biñ avuç
Bir dāne biñ kīle olur ne avuç

3183 Çiftçinüñ toḫmı tevekküldür ʿazīz
Çifçinüñ tarlası ṣabr oldı ʿazīz

3184 Çifçinüñ yaġmurı ne Ḥaḳḳ’a niyāz
Çifçi kim Ḥaḳ diye Ḥaḳ maḥrūm ḳomaz

3185 Çifçinüñ anbarı ne Ḥaḳḳ’a yaḳın
Çifçi-meşreb ol begim Ḥaḳḳ’a ṣıġın

3186 Kim ki ṣıġındı Ḥaḳ’a çifçi gibi
Ḫalḳa muḥtāç olmadı çifçi gibi

3187 Etmegi çifçiden umar cümle ḫalḳ
Çifçi ammā Ḥaḳ’dan umar viri Ḥaḳ

3188 Çifçi el aġzına baḳmaz it gibi
Ḳazanır etmek ḥelālden ḳurd gibi

3189 Çifçi hem yir hem yidürür er gibi
Baḳma nā-merd ele erseñ zen gibi

3190 Dünyāyı terk eyle muḥtāç ol dimem
Dervīş ol nā-merde var el aç dimem

3191 Var ḥelālinden ḳazan Ḥaḳḳıle ol
Ṣadaḳa vir ṣadaḳa itme ḳabūl

3192 Ḳanḳı dervīş baḳsa nā-merd eline
Ḥırṣ-ı dünyā düşer anuñ ḳalbine

3193 Ṣofī kim nā-merd eline baḳmaya
Ḥaḳḳıle elbette müstaġnī ola

3194 Ḫalḳ eline baḳsa bir ṣofī mürīd
Anı irşād idemez biñ Bāyezīd

3195 Ḫırmenin çoḳ ṣofī elile yaḳar
Ḫalḳa el uzatmadan kendin yıḳar

[110a]

3196 Baʿżı ṣofī ḫidmet ider şeyḫine
Ḫidmeti li'llāh degildür şeyḫine

3197 Şeyḫ olaydım āh dir ḫalḳ dimege
Böyle mürted ṣofuyı ṣay köpege

3198 Ṣofī li'llāh olsa şeyḫ olsam dimez
Ḫalḳı aldayup mālın alsam dimez

3199 Ṣofī ṭālib olsa şeyḫ olmaġa pek
Ṭālib-i dünyādur ol merdūd köpek

3200 Ṣofīnüñ şeyḫ olmadan maḳṣūdı var
Cerr-i dünyādur murādı āşikār

3201 Ṣofī dir şeyḫ olsam öpdürsem elim
Ḫalḳ etegim öpseler dir ayaġım

3202 İltifāt iy ṣofī istidrāc durur

Gerçi ehl-i ḥaḳḳa nās muḥtāç durur

3203 Ṣofī şeyḫ olsañ cihān olsa mürīd
Çoḳ ziyānuñ aṣṣıdan ol Bāyezīd

3204 Ṭutalım şeyḫ olduñ iy ṣofī ʿazīz
Ḫalḳa irşāduñ nedür iy bī-temīz

3205 Ṣofī kim zen dünyeye virmez ṭalāḳ
Şeyḫ olursa da cünüb dir ehl-i ḥaḳ

3206 Dir iseñ zen dünyeye nedür ṭalāḳ
Gözüñe cöpce görünmeye bu ḫalḳ

3207 Bu şāyān zen dünye ḥubbın üç ṭalāḳ
Ehl-i dünyādan ḳaçar ol er ıraḳ

3208 Şeyḫ i ṣofī kim ʿavām bābın geze
Ol mürāyīden ḳamu iller bize

3209 Çünki muʿtāduñ ʿavāma varasın
Almaġıl bir ḥabbesin Ḥaḳḳ'a ṣıġın

3210 İste Ḥaḳ'dan isteme ḫalḳdan ṣaḳın
Ṣofī deryādan al ırmaḳdan ḳaçın

[110b]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

3211 Seni yoḳdan yaradan Ḥaḳ'dan iste rızḳıñ iy insān
Ḥaẕer ḳıl ʿāciz insāne dime sulṭānım it iḥsān

3212 Ki zīrā kel başına yoḳ durur dermānı insānuñ
Gedā ne pādişāhlar bile ʿacz içinde ser-gerdān

3213 Gedālar maʿnī yüzinde ġanīdür pādişāhlardan
Gedā bir loḳmaya dir pes dir az kevni yiyüp sulṭān

3214 Şu ṣofī kim ola ṣāfī taṣadduḳ hem zekāt almaz
Ḳoyup Ḥaḳḳ'ı umarsa ḫalḳdan ol ṣofī durur şeyṭān

3215 Uçarsa ḳır ḳanadın iḥtiyāç ʿarż itse bir ṣofī
Ki zīrā ḫalḳdan uman ṣofī müşrikdür el-ān

3216 Utan Ḥaḳ'dan iy aʿmā ʿāciz insāndan yiter umduñ
Seni beslemege ḳādir degil mi yaradan Sübḥān

3217 Beni beslemedi Rabb'im dimekdür ḫalḳ-ı cer ṣofī
Ḥelāl kesb it yiter nā-merd eline baḳduñ iy nā-dān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3218 Ḥaḳ Teʿālā'ya ṣaḥīḥce ḳul olan
İḥtiyāc ʿarż itmez ol ḫulḳ-ı ḥasen

3219 Ḳullarınuñ rızḳına Ḥaḳ'dur kefīl
Ḥaḳ'dan iste umma ḫalḳdan iy ẕelīl

3220 Kime rızḳın virmedi ol yaradan
Kimi aç öldürdi nāsdan yaradan

3221 Ḳullarına niʿmeti Ḥaḳḳ'uñ sebīl
Ġarḳ-ı niʿmet māhī gibi cümle dīl

3222 Baḥr-ı niʿmetde balıḳ gibi bu ḫalḳ
Hep boġulmışken göremez yine ḫalḳ

3223 Şu içinde şu arar balıḳ yine
Ḳulları içindedür Ḫālıḳ yine

[111a]

3224 Ādemoġlı niʿmetüñ kānı iken
Genc-i Ḥaḳḳ'uñ dürr-i meknūnı iken

3225 Kendü cevherini ādem göremez
Cevher-i insāne ṣarrāf olamaz

3226 Şu faḳīrdür diyecek yoḳ dünyede
Cümle insān aġniyādur iy dede

3227 Sikke-i insānda olan ḫan durur
Ben gedāyem dimesün sulṭān durur

3228 Ādemoġlı ẓannider kendin faḳīr
El ayaḳ göz sāḥibi olmaz faḳīr

3229 El defīne göz cevāhirdür ʿazīz
On ḫazīne oldı on barmaḳ ʿazīz

3230 Āl-i insānuñ fuluri kānıdur
Kimiye göz cevherüñ dükkānıdur

3231 Ādemüñ altun aġacıdur eli
Elüñ on barmaḳdur on altun dalı

3232 Ellerinde ādemüñ altun biter
El aġacında dükenmez ḫūn biter

3233 El faḳīr olmaz meger elsiz ola
Göz faḳīr olmaz meger gözsiz ola

3234 El faḳīr olur uzatsa ġayra el
Göz faḳīr olur gözetse ġayrı el

3235 El ḳanāʿat itse bire biñ bulur
Göz ḳanāʿat itse aza çoḳ bulur

3236 El dükenmez bir kesedür eyle ḫarc
Biñ küp altun gözde gizli eyle ḫarc

3237 Ḥaḳ'dan el insāne iḥsāndur ʿaẓīm
İns ü cinniñ derdine gözdür ḥekīm

3238 El durur bu fānī kevniñ diregi
Göz durur sekiz cinānuñ diregi

[111b]

3239 Ac u muḥtāçdur ele kevn ü mekān
Göze pek muḥtāç durur sekiz cinān

3240 Bir ele bende ḳamu şāh u gedā
Göze ʿāşıḳ enbiyā vü evliyā

3241 El ḳapusın bekler uş yoḫsul bay
Göz durur cennet didükleri serāy

3242 Şecer-i cennātuñ eldür dalları

Göz durur Ṭūbā diyüp ṭurduḳları

3243 ʿĀlem-i ġayb aġacından bitdi el
Meyve-i ġaybı dişür gözüñle gel

3244 Ġayb evinüñ diregi iki ayaḳ
Ġayb evinüñ ḳapusı iki ḳulaḳ

3245 Ġayb evine pençeredür iki göz
Ġayb evinüñ içi ṭāşı iki yüz

3246 Ġayb evinüñ ocaġı oldı burun
Ġayb evinüñ tenceresidür ḳarun

3247 Ġayb evinüñ kilidi aġız durur
Ġayb evin açmaġa miftāḥ söz durur

3248 Ġayb evinüñ ḳulaġuzı dil durur
Ġayb evinüñ yolı ʿaḳl-ı kül durur

3249 ʿĀlem-i ġayba giden yol gözdedür
ʿĀlem-i ġayba varan yol yüzdedür

3250 ʿĀlem-i ġayb-ı şehādet cān durur
Maʿnevī nuṭfede ġayb insān durur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3251 ʿĀlem-i ġaybı tefekkür gözidür seyrān iden
Ġayb-ı eşyā fikridür küfrüñ senüñ īmān iden

3252 Göz açup her gördügün göze görinen nūr-ı Ḥaḳ

Ṭopṭolu ʿālem tecellī cümle eşyā Ṭūr-ı Ḥaḳ

[112a]

3253 Ehl-i ʿibret göz tecellī Ṭūrı'na Mūsā gibi
Bir kitābdur yir ü gök oḳumayan aʿmā gibi

3254 Mühreli kāġıddur eşyā yazıdur devr-i felek
Bir sebaḳdur cümle ʿālem bir ḥurūf ins ü melek

3255 Āyet-i gök tā'dur iki noḳṭadur şems i ḳamer
Āyet-i yir yā'dur iki noḳṭa bu giñ baḥr u ber

3256 Āyet-i cīm her şecer yapraḳlarından al sebaḳ
Āyet-i insān ne nūn iki cihān ol nūn da ġarḳ

3257 Āḫiret dünyā bir āyet iki noḳṭa rūz ı şeb
Cennet ṭamu bir āyet ins ü cin tefsīri hep

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3258 Söyle iy dil ʿilm ü ḥikmet sözlerin
Ḫaste insāne di ṣıḥḥat sözlerin

3259 Ḥubb-ı dünyā bir marażdur bī-ʿilāç
Derd-i dünyāya ḳanāʿatdur ʿilāç

3260 Issı ṣovuḳ defʿ idecek deñlüce
Dünyeyi kesb it ḥelālden cüzīce

3261 Egme baş nā-merd-i melʿūna ṣaḳın
Eyle ḥammālıḳ ödünc alma deyn

3262 Alma baḳḳāldan viresiye yaġ u bal
Ḳuru etmek yi ḳatıḳsız iy ricāl

3263 Ḳardaşıñdan isteme ḳarż-u ḥasen
Nā-kes ü nā-merde yüz ḳızdırma sen

3264 İsteme dostdan saḫīse de ödünc
Ṣoñra ol deyn ola cānıña ḳulunc

3265 Etmegine ḳatıḳ isterseñ eger
Ṭuza etmek batırup yi iy peder

3266 Tek varup nā-merde ḥālim şu dime
Günde etmekle geçin çoḳ yime

[112b]

3267 Her gün et yimek saña lāzım mı pek
Ḳarnıña yiter esīr olduñ köpek

3268 Aşılan boġaz ucından aşılur
Başılan nefse ṭamaʿ dan başılur

3269 Baḳlava börek mi ister nefs iti
Besle ṭamuya semirsin nefs iti

3270 Bir iki ḳatıḳ begenmez nefs-i şom
On ḳatıḳ olmazsa ṭoymaz nefs-i şom

3271 Niçe ādem borç alur boġaz içün
Ödenince renci yir deyni içün

3272 Niçe aḥmaḳ boġaz içün ġam çeker

Ol ṣıġır Rezzāḳ'a inanmaz meger

İrmeyen kişi ḳanāʿat gencine
Dünyenüñ miḥnetle düşe rencine

Loḳma içün ġam yiyen irte gice
Ḫoca olsa ṭoymaya ʿömri geçe

Ḥırṣ-ı dünyādur cehennemden biter
Ādemoġlın loḳma derdinden yaḳar

Ekṣeri ḫalḳuñ ġam-ı dünyā çeker
Dāʾimā ehl-i ḳanāʿat şīn gezer

Dünye içün ġam çeker baʿżı ḥasīs
Belki irmez yarına ölür ḫabīṣ

Belki üç gün ʿömri yoḳ baʿżı ḫabīṣ
Ḳāzanūr yimez yedirmez çoḳ ḫabīṣ

Baʿżı it yüz yaşasa mālı yiter
Yine yoḫsuldan ġamı artuḳ çeker

Dünyenüñ ẕevḳın ṣafāsın sürer
Şol ḳanāʿat ehli pīr-perver sürer

Miḥnetile ḳazanır mālı ḫoca
Rāḥatuñ görmez yüzin irte gice

[113a]

Ehl-i dünyā miḥnetile māl yıġar
Rāḥatile yiyemez ölür gider

3283 Günde beş on aḳçe ḳazanır faḳīr
Oġlı ḳızile güle oynaya yir

3284 Yedi iḳlīmi yiyüp ṭoymaz emīr
Bir dilim etmek ile ṭoyar faḳīr

3285 Mālı çoġalduḳca dünyā ehlinüñ
Miḥneti artar ḳasāvetle anuñ

3286 Ne ḳadar olsa faḳīr ehl-i fenā
Şāhda yoḳdur bu gedādaki ġınā

3287 Pādişāhlar kevni yir muḥtāç u āc
Şāhlara renc ü belādur taḥt u tāc

3288 Pādişāhlıḳdur ḳanāʿat dervīşe
Salṭanatdur istiḳāmet dervīşe

3289 Yi yidir ḳazan ḥelāl niʿmet durur
Çoġı dünyānuñ belā miḥnet durur

3290 Az eylerseñ ḳanāʿat iy ḥasen
Yimeden ṭoyup ḳanasın içmeden

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

3291 Ḳanāʿat bir kesedür ins ü cin ḫarc itse dükenmez
Tevekkül şofra-i cennet durur yinmekle eksilmez

3292 Ṣabır bir şeb-çırāḳdur pādişāhlarda bulınur ol
Şükür bir kīmyādur şükrile ʿanḳā olur yoḫsul

3293 Seḫāvet bir ḫazīnedür saḫī olan faḳīr olmaz
Baḫīl olan ġanīse de faḳırdan nefsi ḳurtılmaz

3294 Mürüvvet meyve-i cennet durur yiyen olur ʿanḳā
Buḫulsa meyve-i ṭamu durur yiyen olur aʿmā

3295 Şecāʿat ḳalʿa-ı tevḥīd içinde ṭop uʿaskerdür
Buḫulsa ḳalʿadan ṭaşra muḥanneṯ zenden ebterdür

[113b]

3296 Tevāżuʿ meskenet ehli durur Ḥaḳḳ'a muḳarreb ḳul
Bu ẕikr olan sekiz ṣıfat durur sekiz cināne yol

3297 Buḫul kibr ü ġażab şehvet hevā ḥırṣ u ḥased ḳaç ṣay
Bu[90] yidi kem ṣıfat yidi ṭamu ehlinde ḫūydur vay

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3298 Dostı cömerddür saḫīlerdür Ḥaḳ'uñ
Düşmeni ekṯer baḫīllerdür Ḥaḳ'uñ

3299 Dostı hep ehl-i ḳanāʿatdur Ḥaḳ'uñ
Düşmeni ḫāyin ṭamaʿkārdur Ḥaḳ'uñ

3300 Dostları ehl-i tevekküldür Ḥaḳ'uñ
Düşmeni dünyā ḥarīṣdür Ḥaḳ'uñ

3301 Dostı pek ṣābirle şākirdür Ḥaḳ'uñ
Düşmeni kibr ü ġażab ehl-i Ḥaḳ'uñ

[90] Kelimedeki *be* (ب) harfinin altına yanlışlıkla bir nokta yerine iki nokta konulmuştur.

3302 Dostıdur Ḥaḳ’uñ mürüvvet ehli hep
Düşmeni ehl-i hevā nefs ehli hep

3303 Dostıdur Ḥaḳ’uñ şecāʿat ehli pek
Düşmenidür ehl-i şehvet ḳatı pek

3304 Dostıdur Ḥaḳ’uñ tevāżuʿ ehli er
Düşmeni Ḥaḳḳ’uñ tekebbür iy peder

3305 Ḥüsn-ü ḫulḳ ehli durur dostı Ḥaḳ’uñ
Kibr ü kīn ʿucub ehli düşmeni Ḥaḳ’uñ

3306 Ḳanḳı cānda ola ḥilm ü meskenet
Müʾmin-ü kāmildür ol kāmil-ṣıfat

3307 Ḳanḳı ḳalp olsa selīm ü hem kerīm
Ol göñülde bulınur dürr-ü yetīm

3308 İşbu ẕikr olan ṣıfatlar ikidür
Biri cennet biri ṭamu ehlidür

3309 Yoḳla kendüñ ḳanḳı ḳavmiñ yārisin
Yoḳla gör nārı mısın nūrı mısın

[114a]

3310 Gör ḥamīde mi ṣıfāt-ı nefsiñiñ
Gör ẕemīme mi ṣıfāt-ı itiñiñ

3311 Muṭmaʾinne ise nefsiñ ersin uş
Nefsüñ emmāre ise cinnīsin uş

3312 Muṭmaʾinne nefs olan insān durur
Nefs-i levvāme olan ḥayvān durur

3313 Muṭmaʾinne nefsi pek sever İlāh
Mülhimeyi de sever ol pādişāh

3314 Yāridür rāżıye marżıyye Ḥaḳ'uñ
Nefs-i ṣāfiyye ḥabībidür Ḥaḳ'uñ

3315 Nefs-i fānīdür Ḥaḳ'uñ ṭālibleri
Nefs-i bāḳīdür Ḥaḳ'uñ maṭlūbları

3316 Nefs-i küldür nefs-i cüzʾe ḳulaġuz
Nefs-i sālik ʿālem-i ervāḥa göz

3317 Nefs-i kāmil ʿālem-i ervāḥa baş
Nefs-i mürşid varlıġın ider tırāş

3318 Nefs-i sırdur lā-mekānı seyr iden
Nefs-i ḥāldür bī-nişāna ṭayy iden

3319 Nefs-i nāṭıḳdur viren Ḥaḳ'dan ḫaber
Nefs-i hādī ḳulların Ḥaḳḳ'a çeker

3320 Nefs-i irşād kim durur Şāh-ı rüsül
Nefs-i şeyḫ-i enbiyā ol ʿaḳl-ı kül

3321 Nefs-i sulṭān kimdür ol ẓıll-ı Ḫudā
Nefs-i ḫākim Muṣṭafā'dur Muṣṭafā

3322 Nefs-i Muḥammed Ebü'l-ervāḥ durur
Nefs-i Aḥmed Eḥade vāṣıl durur

3323 Nefs-i ḥikmet Muṣṭafā'nuñ nuṭḳıdur
Nefs-i raḥmet ol Ḥabīb'üñ ṣıdḳıdur

3324 Nefs-i vaḥdet fiʿlidür ol serverüñ
Nefs-i keṯret ḳavlidür ol rehberüñ

[114b]

3325 Nefs-i ʿizzet lā-mekān mirʾātıdur
Nefs-i devlet vaḥy-i Ḥaḳ āyātıdur

3326 Nefs-i himmetdür tecellī ṭaġları
Nefs-i vuṣlat maḥv ider esmāları

3327 Nefs-i ḳudret āletidür Ḥażret'üñ
Nefs-i heybet ʿilm-i ẕātıdur Ḥaḳ'uñ

3328 Nefs-i ṭāḳatdur ṣırāt[91]-ı müstaḳīm
Nefs-i ṭāʿat ḫaste insāne ḥekīm

3329 Nefs-i rāḥat ṭāʿat-ı iḫlāṣ durur
Nefs-i ḥüccet evliyā-ı ḫāṣ durur

3330 Nefs-i şefḳat ʿāleme raḥmetdür ol
Nefs-i ṣıḥḥat ʿāleme dermāndur ol

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3331 Nefs-i kāmil kime dirler nāsa ḫayrı degene

[91] Kelime *ṣırāt* olması gerekirken *sad* (ص) yerine *ṭı* (ط) ile *ṭırāt* okunacak şekilde harekelenmiştir. Ancak cümlenin anlamından kelimenin *ṣırāt* olması gerektiği anlaşılmaktadır. Kelime çeviri yazıya *ṣırāt* olarak aktarılmıştır.

Nefs-i tekmīl kime dirler ṣabrı muḥkem olana

3332 Nefs-i ʿādil kime dirler ḳorḳa Ḥaḳ'dan dāʾimā
Nefs-i bāṭıl kime dirler it gibi nefse uya

3333 Nefs-i ʿālem kime dirler oḳuyup kendi ṭuta
Oḳuduġın ṭutmayan cāhili Ḥaḳ nāra ata

3334 Nefs-i ḥākim kime dirler nefsi baṣup yiñene
Dīv-i nefsin żabṭ iden geçdi Süleymān taḫtına

3335 Nefs-i kāfir kime dirler nefsine ʿavret ola
Nefsine maġlūb olan iki cihānda gülmeye

3336 Nefs-i sünnī kime dirler ṣābir ola ṭaġ gibi
Yaʿnī nefse uyup atılmaya yardan ṭaş gibi

3337 Nefs-i deccāl kime dirler ehl-i dünyā şeyḫlere
Ḳuṭbu'l-aḳṭāb kime dirler terk-i dünyā pīrlere

[115a]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3338 Ehl-i dünyā Şeyḫ-i Necdī zāhide
Bū Cehl-i ṯānī di sen ol mülḥide

3339 Ehl-i ḥaḳ vāʿiẓ kime dirler iy yār
Terk-i dünyā olana dirler iy yār

3340 Ehl-i dünyā kime dirler ekṯeri
Unuda ol Tañrı'yı peyġamberi

3341 Ehl-i ṭamu kime dirler iy dede
Zāhid ola da baḫīl ola dede

3342 Ehl-i cennetdür saḫī fāsıḳsa da
Ehl-i nār oldı baḫīl zāhidse de

3343 Fāsıḳı elbet seḫā Ḥaḳḳ'a çeker
Zāhidi buḫlı cehenneme çeker

3344 Kāfiri īmāna cezb eyler seḫā
Ḥaḳ baḫīl müʾmini ṭamuya ata

3345 Ḥaḳ sever cevmerdi kāfirse eger
Ḥaḳ ḥabībīdür saḫīler iy peder

3346 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ʿadūsıdur baḫīl
Dostı cömerddür Ḫudā'nuñ şöyle bil

3347 Gerçi pek isrāfı da sevmez İlāh
Lā-yuḥibbü'l-müsrifīn[92] didi İlāh

3348 Ne baḫīl ol ne saḫī ol evsaṭ ol
Her umūruñda bürāder orta ol

3349 Pek baḫīl olan ṭamuya dek gider
Pek saḫī olan faḳīrliġe irer

3350 Gāhīce yir var baḫīl olmaḳ gerek
Gāhī yir var ki saḫī olmaḳ gerek

[92] "…Çünkü o isrâf edenleri sevmez." Aʿrâf: 7/31.

3351 Eviñe gelse müsāfir ol saḫī
Ṣaḳın israfdan riyādur iy aḫī

3352 Ḳapuñı yapma bürāder al ḳonuḳ
Rızḳını yir rızḳıñı yimez ḳonuḳ

[115b]

3353 Raḥmetidür Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ḳonuḳ
Raḥmetinden ḳaçma Ḥaḳḳ'uñ al ḳonuḳ

3354 Evliyādur belki aldıġuñ ḳonuḳ
Belki Ḫıżır ola saña gelen ḳonuḳ

3355 Ḳanḳı ev ḳonuḳ alur olmaz faḳīr
Ḳanḳı ev almaz ḳonuḳ ola faḳīr

3356 Ḳanḳı yoḫsul dā'imā ḳonuḳ ala
Ġayret-i Ḥaḳ anı ide aġniyā

3357 Ḳanḳı ʿanḳā kim ḳonuḳ almaz ḥasīs
Mālı çoḳsa da faḳīr ola ḫabīs̱

3358 Ḳanḳı eve kim müsāfir çoḳ gele
Ol ev issi hīç faḳīrlıḳ görmeye

3359 Ṣofrası meydānda olan tā ebed
Olmaya kimseye muḥtāç tā ebed

3360 Al ḳonuḳ kāfirse de yirme ṣaḳın
Çeşme-meşreb ol sebīl it etmegin

3361 Meşrebüñ yaġmur ola her yire yaġ

Kendi tarlañ gibi her tarlaya yaġ

3362 Kendü tarlasına yaġan yaġmuruñ
Ḫalḳ u Ḥaḳ ḳatında yiri yoḳ anuñ

3363 İy bürāder yoḳsa buġday etmegüñ
Yoḳ mı aġzıñda ḫasīs buġday dilüñ

3364 Ṣofraya ḳādir degilseñ iy ʿazīz
Dil ile aġırla nāsı iy ʿazīz

3365 Yüz biñ etmekden lezīzdür ḥüsn-ü ḫulḳ
Ol göñül uġrusı budur ḥüsn-ü ḫulḳ

3366 Ṣofrasına nā-kesüñ varma ṣaḳın
Etmegine nā-kesüñ ṣunma ṣaḳın

3367 Üc gün aç gez yime baḫīllen ṭaʿām
Etmegi nā-kes aġudur iy ġulām

[116a]

3368 Daʿvet olmayan yire varma iy yār
Tā meger pek dostuñ ise dosta var

3369 Dostıña tīz varma gic varma begim
Ol ḥakīmāne her işiñde begim

3370 Dosta tīz varsañ uṣanır dost saña
Dosta gic varsañ ḳalur göñli saña

3371 Her umūruñ evsaṭıdur ṭoġru yol
Ne ileri ne giri ḳal orta ol

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3372 Ḥaḳḳ'a giden yolları ṣorar iseñ iy yol eri
Ṭut ṣırāṭ-ı müstaḳīmüñ etegin ḳalma giri

3373 Ṭoġru yol ṣorar iseñ şerʿ-i şerīfe pek yapış
Bilmediğiñ yola gitme çoḳ durur yoḳuş eniş

3374 Ḥażret-i Ḳurʾān ḥadīṯ yolına git ṣapma ṣaḳın
Şeyḫ-i Ḳurʾān'a uyarsañ dü-cihān olduñ emīn

3375 Āḫiret yolları çoḳdur ṭoġru yol birdür hemān
Ol didigim bir şerīʿatdür ikinci yol yaman

3376 Şāh-rāh olan yola gir işlegine git yoluñ
Ḥaḳḳ'a giden yoluñ işlegini Ḳurʾān'da buluñ

3377 Ḥażret-i Ḳurʾān'ı teʾvīl eyleyen azġun yola
Ehl-i rişvet Rāfiżī mülḥiddür ol mürted şehā

3378 Ehl-i bidʿat ehl-i rişvet ehl-i dünyā üç durur
Üç münāfıḳdur bu üç melʿūnı irşād güç durur

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

3379 Naṣīḥat ṭaşa eger kār ideydi
Ḳubūr ehli naṣīḥat bize pesdi

3380 Naṣīḥat ehl-i dünyā itlerine
Dime uş ḥav dir ise kelplerine

[116b]

3381 Münāfiḳlardur ekṣer ehl-i dünyā
Saʿīd olmaz şaḳīdür ehl-i dünyā

3382 Ḳabūl itmez diseñ Ḥaḳ ehl-i dünyā
Ḳaḳır itseñ naṣīḥat ehl-i dünyā

3383 Hemān dünyāya maġrūr ehl-i dünyā
Yaradan Ḥaḳḳ'ı añmaz ehl-i dünyā

3384 Zekātın virmese bir ehl-i dünyā
Cehennem ehlidür ol ehl-i dünyā

3385 Riyā-ḫor olsa bir it ehl-i dünyā
Reʾīs-i ṭamudur ol ehl-i dünyā

3386 Ḥarām yiyen cehennem ehlidür hep
Ḥelāl yiyen de cennet ehlidür hep

3387 Zinā iden cehennem it[93]i oldı
Livāṭa eyleyen ṭamuda ḳaldı

3388 Odundur ṭamuda uġru olanlar
Tütündür ṭamuda ġammāz olanlar

3389 Ṭoñuzdur ṭamuda ẓulm ehli begler
Ḳopa aʿmā yılan ṭanıḳ olanlar

3390 Ṭamu kibritidür ẓulm ehli ḳāḍī

[93] Kelimede geçen *te* (ت) harfinin bir noktası eksik konulmuş olup *nun* (ن) harfi ile *ini* olacak şekilde görünmektedir. Cümlenin anlamından kelimenin *iti* olması gerektiği anlaşılmaktadır. Kelime çeviri yazıya *iti* şeklinde aktarılmıştır.

Ḳopa maymun gibi ẓulm ehli müftī

3391 Yalan fetvā viren ʿālimlere Ḥaḳ
ʿAẕāb ide yarın kāfirden artuḳ

3392 Ḫilāf-ı şerʿi ḥükm iden münāfıḳ
Ne müʾmindür ne kāfirdür o fāsıḳ

3393 Kitābu'llāh'uñ aḥkāmın başan it
Ebū Cehl'üñ hemān yiridür ol it

3394 Size rişvet alıñ dir mi kitāblar
Size manṣıb ṣatıñ dir mi kitāblar

3395 İy dīn ḫāyinleri müʾmin nereñiz
Şerīʿat ḫāyinidür ekşeriñiz

[117a]

3396 Temelden yıḳdıñız şerʿ-i şerīfi
İdersiz ḳāḍī bir mülḥid ḥerīfi

3397 İşiñüz dīn-i İslām'a ihānet
Zemānıñuzda ḳopdı her ḳıyāmet

3398 Sizüñ fısḳıñızı kāfirler itmez
Yehūdī ḳavmi bu efʿāli itmez

3399 Bu mıdur şerʿ-i Aḥmed dīn ü meẕhep
Ḥarāmı yirsiñüz ḥelvā gibi hep

3400 Yaradan Tañrı'dan ḳorḳmazsız aṣlā
Ḳulusız nefs-i şeyṭānuñ ser-ā-pā

3401 Gele fikr eyle ʿAzrāʾil ḳılıcın
Gele fikr it mezāruñ cān alıcın

3402 Gel aña maḳbereñ tābūtuñ için
Teneşir taḫtasınuñ aña üstin

3403 Kefen olsa gerek bir gün libāsıñ
Ḳarañu sin oliser bir gün eviñ

3404 Ḳalur vārişlere bir gün mālıñ hep
İder rızḳıñı ḳısmet vārişiñ hep

3405 Seni ʿüryān getürdi ʿāleme Ḥaḳ
Yine ʿüryān ilede ḳabriñe Ḥaḳ

3406 Temām dünyāya ḥükm iden Süleymān
Anadan ṭoġma girdi ḳabre ʿüryān

3407 Benimdür dirken İskender cihānı
Ecel virmedi aña da emānı

3408 Ḳanı ol ẓulmi meşhūr pādişāhlar
Yatır ḳabrinde şimdi ḫor u zārlar

3409 Ḳanı dünyā benüm milkim diyenler
Ḳanı taḫtım ḳanı tācım diyenler

3410 Ḳanı kimseye virmeyen selāmı
Ḳanı bende iden ḫāṣıle ʿāmı

[117b]

3411 Ḳanı ben ü sen diyen Firʿavn-ı ṣānī
Unuduldı añılmaz adı ṣanı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3412 Bilmezem bu ġafletile ḥālimüz nolsa gerek
ʿİbret almaz bu olanları görür nefs-i köpek

3413 Ādemoġlanın iki şeydür helāk iden ḳatı
Biri şöhretdür ikinci ḥubb-ı dünyā devleti

3414 Ḥubb-ı dünyā niçe gönderdi īmānsız begim
Ḥubb-ı Ḥaḳ çoḳ ehl-i nefsi evliyā itdi begim

3415 Az u çoḳ virdügine Ḥaḳḳ'uñ ḳanāʿat eyleyen
Dü-cihān görmez faḳīrlıḳ *kenz-i lā-yefnā*[94]yilen

3416 Ṣābir u şākir olan ʿanḳā olur deryā gibi
Ṣabr ı şükri olmayan yoḫsul ola aʿmā gibi

3417 Dāʾimā rāḥatdadur Ḥaḳḳ'uñ ṣabırlı ḳulları
Rāḥatuñ görmez yüzin Ḥaḳḳ'uñ ṣabırsız ḳulları

3418 Göñli gözi ṭoḳ durur ṣābir olan yoḫsullaruñ
Göñli gözi aç durur bī-ṣabr olan ʿanḳālaruñ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3419 Ḳanḳı yoḫsul kim ġanī olmaḳ diler
Ḥaḳ ḳapusın pekçe beklesin ol er

[94] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

3420 Ḫalḳ ḳapusın beklese bir aġniyā
ʿĀḳıbet cimrī faḳīr yoḫsul ola

3421 Bāb-ı Ḥaḳ'da kim mücāvir olsa pek
Pek faḳīr ise de ʿanḳā ola pek

3422 Ḥaḳ ḳapusı niʿmetüñ dükkānıdur
Ḫalḳ ḳapusı derd ü miḥnet kānıdur

3423 Ḥaḳ ḳapusın bekleyen pek ṭoḳ durur
Ḫalḳ ḳapusın bekleyen pek aç durur

[118a]

3424 Ḥaḳ ḳapusı baḥr-ı niʿmetdür begim
Ḫalḳ ḳapusı ṣusuz ırmaḳdur begim

3425 Bāb-ı ḥaḳdur cennetüñ bir kūşesi
Bāb-ı nā-merddür ṭamunuñ kūşesi

3426 Virdügi Ḥaḳḳ'uñ ṭoyumluḳdur ʿazīz
Virdügi ḫalḳuñ belā rencdür ʿazīz

3427 Her ne ister iseñ Tañrı'dan
Virmege ḳādir hemān tek iste sen

3428 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ḫazīnesi ṭolu
Virmeden eksilmez aṣlā pek ulu

3429 Deñiz eksilmez ṣu alursañ da çoḳ
Alma ırmaḳ ṣularından ardı yoḳ

3430 Ṣuyı deryādan ṭaşı uṣanma tek
Rızḳı Rezzāḳ'dan dile uṣanma tek

3431 Nūrı al şemsi'd-ḍuḥādan iy ʿazīz
Nūr-ı yıldız kendüye yitmez ʿazīz

3432 Al deñizden ṣuyı ırmaḳ şey degil
Al güneşden nūrı yıldız şey degil

3433 Varise derdüñ devāyı Ḥaḳ'dan um
Varise faḳruñ ġınāyı Ḥaḳ'dan um

3434 Pek faḳīr iseñ münācāt it Ḥaḳ'a
Ḥaḳ vire ummadığın yirden ġınā

3435 Virdügine rāżı olursañ Ḥaḳ'uñ
Göresin yoḫsul iken bay olduguñ

3436 Rāżı olmazsañ Ḥaḳ'uñ virdügine
Bay iseñ de yoḫsul olasın yine

3437 Ḥaḳḳ'uñ az virdügine rāżı olan
Çoġa vāṣıl ola va'llāhi hemān

3438 Ḥırṣ-ı dünyāya düşen it tā ebed
Rāḥatuñ görmeye yüzin tā ebed

[118b]

3439 Kim ḳanāʿatda olursa ber-ḳarār
Rāḥat u ẕevḳ u ṣafādur aña yār

3440 İy bürāderler ḳanāʿat ne durur

Tā ebed ḫalḳdan ümīd kesmek durur

3441 Yaʿnī Ḥaḳ'dan iste ḫalḳdan isteme
Öl acıñdan ḫabbe nāsdan isteme

3442 Egme baş nā-merd-i melʿūna haẕer
Minnet-i nā-kes ṭamudan biñ biter

3443 Pek żarūretüñde ḳarż alma ṣaḳın
Deyn otdur olmaġıl zinhā[95] yaḳın

3444 Düşmeniñden al begim ḳarż-u ḥasen
İḥtimāldür dost olasın añasın

3445 Alma dostuñdan ṣaḳın ḳarż-u ḥasen
Düşmen ola saña olur oña sen

3446 Pek żarūretde ödünc alsañ eger
Eliñe girdükde tīz vir iy peder

3447 Dimezem deyn alma varup kimseden
Ödemesin fikridüp al deyni sen

3448 Ḥaḳ Teʿālā gerçi deyni ödeyen
Ne belā ḳorḳmaḳ utanmaḳ borçludan

3449 Alması āsān durur deyni ʿazīz
Virmesi müşkil durur borcı ʿazīz

[95] Kelimenin aslı *zinhār* olup *zinhā* şeklinde sonuna *re* (ر) harfi konulmadan yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *zinhā* şeklinde aktarılmıştır.

3450 Gerçi eyler iḳtiżā deyn iy ḥasen
Cehd idüp ṣabr eyle deyni sen

3451 Bāri çoḳ alma alursañ da deyin
Borcile iskerlet alma çul geyin

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

3452 Muḥammed ümmetine bir büyük āfet durur şöhret
İşitmedüñ mi ṭamu ṭonıdur şöhret ü bidʿat

[119a]

3453 Begim şöhret didükleri kibir ḫışm-ı İlāhīdür
Enāniyyetle firʿavniyyete şöhret sebeb elbet

3454 Ki her kim şöhreti sevmez dü-kevne pādişāhdur ol
Sevenler şöhreti yarın ṭamuda çeke pek zaḥmet

3455 Libās-ı fāḫiri giyüp ṣalınma kibrile cāhil
Ecel ḳaddiñi bir gün dāl ider ġāfil ne bu ġaflet

3456 Selām virmeñ ṣaḳın kimseye iy Firʿavn-ı ṣānīler
Selām virmeyen uġrılar degildür Aḥmed'e ümmet

3457 İşāretle selām virürsiñüz aġzıñ ḳurudı mı
Selām Ḥaḳḳ'uñ degil mi iy tekebbür itden it nekbet

3458 Muḥammed Muṣṭafā ʿār itmedi nāsa selām virdi
Ṣıġır gibi başıñ virür selāmı bu mıdur sünnet

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3459 Ehl-i dünyā bilmezem ne dīn ṭutar
Biñde bir şimdi naṣīḥat yoḳ ṭutar

3460 Ehl-i dünyāya naṣīḥat eyleseñ
Nefs-i Firʿavn'ı ḳaḳır ḥaḳḳı diseñ

3461 Ehl-i dünyā put gibi māla ṭapar
Ḥaḳḳ'a ṭap diseñ köpek elem çeker

3462 Ehl-i dünyā meẕhebidür cemʿ-i māl
Dünye diyü viri cān ol bed-fiʿāl

3463 Ehl-i dünyāya zekātıñ vir diseñ
Ḳoma cerrār dir münāfıḳ Ḥaḳ diseñ

3464 Ḳıydı virdi yüz biñ aḳçe Ḥaḳ saña
Biñde ḳıymazsın yigirmi beş Ḥaḳḳ'a

3465 Yüz biñ altun virdi ḳıydı Ḥaḳ saña
Sen bir altun Ḥaḳ yolına vir ḳıya

3466 Ṭamu yolına ġazīne eyle ġarc
İtme cennet yolına bir aḳçe ġarc

[119b]

3467 Sen nice müʾmin Müsülmān'sın ġabīṯ
Ne ʿamelle sen muvaḥḥidsin ġasīs

3468 Ṭamu ehlidür baḫīl nā-kes olan
Cennet ehlidür begim cömerd olan

3469 İşbu söz benim sözüm degil durur
İşbu söz Ḳurʾān ḥadīṯ sözi durur

3470 Didi Aḥmed *cennete girmez baḫīl*[96]
Ḳorḳu var bu sözde saña iy baḫīl

3471 Didi Aḥmed *ṭamuya girmez saḫī*[97]
Müjde var bu sözde saña iy saḫī

3472 Fāsıḳ u cömerdlere cennet maḳām
Zāhid u nā-keslere ṭamu maḳām

3473 Uçsa da inanma nā-kes zāhide
Fāsıḳ u cömerd deger biñ ʿābide

3474 Didiler göster kerāmet yā ʿAlī
Ṣofra getürdi hemān-dem ol velī

3475 Didiler üç kez kerāmet yā ʿAlī
Ṣofrayı getürdi üç kez ol velī

3476 Didiler nedür kerāmet yā ʿAlī
Didi ṣofradur kerāmet ol velī

3477 Didiler nedür vilāyet yā ʿAlī
Yine ṣofra ḳodı tekrār ol velī

3478 Didiler sırr-ı vilāyet[98] ne durur

---

[96] "…Cimri kimse ise Allah'tan uzak, cennetten uzak, insanlardan uzak ve ateşe yakındır..." Tirmizî, Birr, 40/1961

[97] "Cömert kimse Allah'a yakın, cennete yakın, insanlara yakın olup ateşten uzaktır…" Tirmizî, Birr, 40/1961

Şīr-i Yezdān didi cömerdlik durur

3479 Didiler kim yā ʿ Alī Ḥaḳ ḳandadur
Lā-mekān didi saḫī göñüldedür

3480 Evliyā kimdür didiler yā ʿ Alī
Didi nāsa ḫayrı degen ol velī

3481 Şerli nās kimdür didiler yā ʿ Alī
Didi nāsa şerri deger ol velī

[120a]

3482 Didiler kimdür muvaḥḥid yā ʿ Alī
Didi li'llāh sevişendür ol velī

3483 Didiler kimdür Müsilmān yā ʿ Alī
Didi nāsa eylik iden ol velī

3484 Didiler kimdür münāfıḳ yā ʿ Alī
Didi nāsa kemlik iden ol velī

3485 Didiler ṭamu kimüñdür yā ʿ Alī
Didi ẓālim beglerüñdür ol velī

3486 Didiler cennet kimüñdür yā ʿ Alī
Didi ʿ ādil beglerüñdür ol velī

3487 Didiler Ḥaḳ kimi sever yā ʿ Alī
Didi nefse uymayanı ol velī

[98] Kelime *vilāyet* ve *velayet* okunacak şekilde hem üstün hem esre ile harekelenmiştir. Kelime çeviri yazıya *vilāyet* şeklinde aktarılmıştır.

3488 Didiler Ḥaḳ kimi sevmez yā ʿAlī
Didi nefsine uyanı ol velī

3489 Didiler Ḥaḳḳ'a yaḳın kim yā ʿAlī
Didi dünyā terk iden ol velī

3490 Didiler Ḥaḳ'dan ıraḳ kim yā ʿAlī
Didi dünyāyı sevendür ol velī

3491 Ḳorḳu var bu sözde dünyā ehline
Müjde var bu sözde ʿuḳbā ehline

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3492 Terk-i dünyā ol da var maḫlūḳa muḥtāç ol dimem
Ne baḫīl ol ne saḫī ol eliñi pek aç dimem

3493 Gāhī yir var ki baḫīl ol gāhī yir var ol saḫī
Gāhī dünyā ehli gāhī ehl-i ʿuḳbā ol aḫī

3494 Gāhī yir var ki cemʿ-i dünyā eyleseñ ʿaynī ṣavāb
Gāhī yir var terk-i dünyā eyleseñ ʿaynī ʿaẕāb

3495 Niyyete rāciʿ durur zīrā bürāder ḫayr u şer
İnnema'l-aʿmālü bi'n-niyyāt[99] didi Ḫayru'l-beşer

[120b]

3496 Ehl-i dünyā diyü mālı çoġa dimezler ʿazīz
Ehl-i dünyā Ḥaḳḳ'ı unudana dirler iy ʿazīz

[99] Ameller niyetlere göredir.", Ebu'l Hüseyin Müslimu'bnu'l-Haccâc el Kuşeyrî en Niysâbûri, Sahîh-i Muslim ve Tercemesi, çev. Mehmed Sofuoğlu, İrfan Yayıncılık, İstanbul, 1988, Kitâbu'l-İmâre, Hadis No:155, VI, s.112-113.

3497 Terk-i dünyā diyü mālı aza dimez ṣofīler
Terk-i dünyā diyü cömerd aġniyāya didiler

3498 On biñ altun saḫīye terk-i dünyā didiler
Olsa on altun baḫīlde ehl-i dünyā didiler

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

3499 Żarar itmez imiş cevmerde çoḳ māl
Żararmış nā-kese az olsa da māl

3500 Saḫī varlıḳda yoḳlıḳda saḫīdür
Saḫī bir aḳçesi yoḳsa saḫīdür

3501 Baḫīl varlıḳda yoḳlıḳda baḫīldür
Baḫīl pek mālı çoḳsa da baḫīldür

3502 Eger bir aḳçesi yoḳsa baḫīliñ
Ve illā ehl-i dünyā ḳalbi anuñ

3503 Eger pek çoḳ ise mālı saḫīnüñ
Ve illā terk-i dünyā ḳalbi anuñ

3504 Cehennemden naṣīb oldı baḫīllıḳ
Cinândan da naṣīb oldı saḫīlıḳ

3505 Baḫīl olan velī olmaz ebed hīç
Saḫī olan velī ola ir ü gic

3506 Baḫīlden evliyā olmış ebed yoḳ
Saḫīden evliyā olmış ḳatı çoḳ

3507 Cehennem ehlinüñ siflī baḫīldür
Cinān ehlinüñ aʿlāsı saḫīdür

3508 Buḫul insānı ḥāşā küfre ilter
Seḫā insānı Ḥaḳḳ'a vāṣıl eyler

3509 Ḥaḳ'uñ pek sevmedügi ḳul baḫīldür
Ḥaḳ'uñ pek sevdügi ḳullar saḫīdür

[121a]

3510 Ḥuḍūd-ı ḳalbi yoḳdur hīç baḫīliñ
Müdām ḳalbi ṣafādadur saḫīnüñ

3511 Ġam-ı dünyāyile mürde baḫīller
Ġınā-yı ḳalbile zinde saḫīler

3512 Ebed rāḥat yüzin görmez baḫīller
Müdām rāḥatda müstaġnī saḫīler

3513 Baḫīlüñ ḳorḳusı ekṣer faḳīrden
Saḫīnüñ ḳorḳusı buḫl u ṭamaʿdan

3514 Baḫīl olan ġanīse de faḳīrdür
Saḫī olan faḳīrse de ġanīdür

3515 Ki zīrā Ḥaḳ saḫīye yardım eyler
Ḫazāne-i ġaybdan anı ṭoylar

3516 Baḫīle Ḥaḳ Teʿālā yardım eylemez
Baḫīl rāḥat yüzin anuñ göremez

3517 Buḫul ḫışm-ı İlāhīdür bürāder
Baḫīl ādemdür İblīs'e berāber

3518 Muḳarreb ḳulları Ḥaḳḳ'uñ saḫīdür
Emīn olan ḳulı Ḥaḳḳ'uñ saḫīdür

3519 Benī-ādeme *kerremnā*[100] didi Ḥaḳ
Türāba gör ne taʿẓīm eyledi Ḥaḳ

3520 Münāfıḳ ḥaḳḳına ādem dimez Ḥaḳ
Begim cinnī dīve insān dimez Ḥaḳ

3521 Münāfıḳ diyü kime kime dirler
Zekāt virmez baḫīl ʿanḳāya dirler

3522 Münāfıḳ bir daḫı keẕẕāba dirler
Münāfıḳ rişvet ehline de dirler

3523 Münāfıḳdur yalan ṭanıḳ olanlar
Münāfıḳlar durur şerʿi başanlar

3524 Münāfıḳ oldı ẓālim pādişāhlar
Münāfıḳlar durur ẓulm ehli begler

[121b]

3525 Münāfıḳlar durur hep ehl-i bidʿat
Münāfıḳlar durur hep ehl-i şöhret[101]

---

[100] "Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık." İsra: 17/70.

[101] Şöhret kelimesinden hemen önce fazladan konulmuş bir *re* (ر) sesi bulunmaktadır. Bir alttaki mısrada ise *rişvet* kelimesi geçmektedir. *Şöhret* ve *rişvet* kelimeleri bir harf hariç aynı ünsüz harflerle yazılmaktadır. Fazladan konan bu *re* (ر) sesinin alt mısrada yazılan *rişvet* kelimesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

3526 Münāfiḳ ḳāḍīʿ askerler ne oldı
Ḥarām rişvetle ḫāyinler kör oldı

3527 Münāfiḳ başı defterdār-ı melʿūn
Muḥammed ümmetin yaḳar dün i gün

3528 Münāfiḳ bu ʿaşırda ḳāḍīlerdür
Ḥarām rişvet yiyen azġun ṭoñuzdur

3529 Münāfiḳ āletidür it vezīrler
Yalan şāhidleri Hāmān vezīrler

3530 İlāhī cümle sen eyle ıṣlāḥ
İlāhī nefsimüz sen eyle ıṣlāḥ

3531 İlāhī ḳullarıña ḳıl hidāyet
İlāhī ḫāṣ u ʿāma ḳıl ʿināyet

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3532 İẕn-i Aḥmed ile çıḳdum ben bu dīn ṣaḥrāsına
Gelmedüm illā ki geldüm ben bu dīn iḥyāsına

3533 Ben degilem ben diyen Aḥmed dilidür gözüñ aç
Ben de bir emir ḳulıyam ḥaḳḳı di dir iy sirāc

3534 Ümmetimi yüri irşād it didi Şāh-ı rüsül
Dir dimez emrini ṭutdurdı baña ol ʿaḳl-ı kül

3535 Ẓālim oldı ümmetim didi Muḥammed Muṣṭafā
Put gibi dünyāya ṭapdılar didi ol reh-nümā

3536 İtdiler şerʿ-i şerīfime ihānet ḳāḍīler
Begleri hep ẓālim oldı ehl-i nār oldı bular

3537 Biri benden ummasın yarın şefāʿat devletin
Tā meger tevbe idüp Ḥaḳḳ'ıñ bulalar raḥmetin

3538 Baʿżı it dir bize daʿvādur sözüñ benlik ile
Sen mi ḳalduñ dir naṣīḥat virici bir mühmele

[122a]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

3539 Münāfıḳlar naṣīḥat itseñ almaz
Ebū Cehlī ṭabīʿat Ḥaḳḳ'a dönmez

3540 Alan alsın sen it li'llāh naṣīḥat
Naṣīḥatden bir alur vardur elbet

3541 Ki gerçi ḥaḳ naṣīḥat acıdur pek
ʿİbādetdür uyarmaḳ ġāfili pek

3542 Didi *el-ḥaḳḳu murrun*[102] gerçi Aḥmed
Ögüt ṭutmaḳ didi güçdür Muḥammed

3543 Naṣīḥat pādişāhlıḳdur ṭutana
Naṣīḥat bir belādur ṭutmayana

3544 Naṣīḥat baʿżı insāne kötekdür

[102] "Gerçek acıdır." Metinde hadis olarak ifade edilmekle birlikte hadis kaynaklarında böyle bir hadise ulaşılamamıştır.

Naṣīḥat baʿżı ḥayvānlara yükdür

Naṣīḥat baʿża devlet baʿża miḥnet
Naṣīḥat baʿża zaḥmet baʿża raḥmet

Naṣīḥat oldı miftah-ı cinānuñ
Naṣīḥatdur iden kāmil īmānuñ

Naṣīḥat vāṣıl eyler ḳulı Ḥaḳḳ'a
Naṣīḥat kāmil eyler nāḳışı tā

Naṣīḥatdur begim devlet serāyı
Naṣīḥatdur yapan bāb-ı ṭamuyı

Naṣīḥat kāfiri eyler Müsilmān
Naṣīḥat ḫaste ʿāṣīlere dermān

Naṣīḥat cevherin alan faḳīrler
İki ʿālemde ʿanḳā ola anlar

Naṣīḥat dürr-ü mīzāna gireydi
Sekiz cennetden ol aġır geleydi

Naṣīḥat laʿli ekṣer ṣatılaydı
Sekiz uçmaḳ aña ḳıymet olaydı

[122b]

Naṣīḥat ṭutsa yoḫsullar olur bay
Naṣīḥat ṭutmayan dir ucı vay

Naṣīḥat baḳırı pāk altun eyler
Ögüt aʿmā olana göz baġışlar

3555 Naṣīḥat inse cinne ḳulaġuzdur
İniş yoḳuş ögüt alana düzdür

3556 Naṣīḥatle çıḳar başa ḳamu iş
Ögütle ṣabrıle çigler pişermiş

3557 Naṣīḥatdur ḳamu derdüñ ʿilācı
Naṣīḥatle ṭoyar insānuñ acı

3558 Naṣīḥatden murād olan ṣabırdur
Ṣabır maḳṣūdı ayaġa getirdür

3559 Naṣīḥat ṭutan irdi her murāda
Naṣīḥat ṭutmayan derd ü belāda

3560 Naṣīḥat etegin ṭutsa bir insān
Olur her müşkil işler aña āsān

3561 Naṣīḥat pādişāhına olan ḳul
Göñülden Ḥaḳ Teʿālā'ya bula yol

3562 Naṣīḥat dil-berin seven bürāder
Oliser ḳāmeti ʿarşa berāber

3563 Naṣīḥat şeb-çırāġın eyleyen mülk
Oliser ʿāḳıbet ol cümlete'l-mülk

3564 Naṣīḥat çoḳ kelīsā itdi mescid
Ögüt çoḳ kāfir itdi ehl-i tevḥīd

3565 Naṣīḥat ḳalʿasına giren erler

Ola *lā-ḫavfun*[103] āyātına maẓhar

3566 Naṣīḥat āfitābından alan nūr
Ola Cennāt-ı ʿAdn içinde mesrūr

3567 Naṣīḥat pāyine baş indiren ḫan
Taṣarruf milkine ola Süleymān

[123a]

3568 Naṣīḥat didigim Ḳurʾān'dur iy cān
Bizi irşād iden Furḳān'dur iy Ḫan

3569 Naṣīḥat didigim ʿilm ü ʿameldür
Ḥadīṯ Ḳurʾān'ı ṭutmaḳ ne güzeldür

3570 Naṣīḥat didigim taḳvādur el-Ḥaḳ
Anuñçün ehl-i taḳvāyı sever Ḥaḳ

3571 Naṣīḥatden murād ṭutmaḳ oḳumaḳ
Bize şeyḫ yitme mi Ḳurʾān'a uymaḳ

3572 Naṣīḥat bize pesdür bu olanlar
Bize yitmez mi vāʿiẓ maḳbereler

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3573 Mā-sivā didükleri mevti unutmaḳdur ʿazīz
Mā-sivā didükleri altun gümiş degil ʿazīz

3574 Ḳulı Ḥaḳ'dan ayıran eşyāya dirler mā-sivā

[103] "… Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur…" Yunus: 10/62.

Niçe ādem mālile Mevlā'ya olur āşinā

3575 Māl-ı Ḳārūn'uñ olursa mā-sivā olmaz saña
Fī-sebīli'llāh virürseñ Ḥaḳ yolına dāʾimā

3576 Mā-sivādur ṣabrı yoḳ yoḫsullara dünyā ġamı
Mā-sivā degildür ehl-i ḥaḳḳa dünyā çoḳluġı

3577 Mā-sivādur yoḫsula rızḳ-ı ġamın çekmek hemān
Mā-sivā degil ḥelāl ḳazan yi yidür iy cüvān

3578 Mā-sivāsız olamaz yiyüp içer iken beşer
Mā-sivā var evliyāda enbiyāda yoḳ meger

3579 Yā İlāhī mā-sivā ḥubbından āzād it bizi
Ḳullaruñ nā-merde muḥtāç itme irşād it bizi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3580 Gel saña li'llāh naṣīḥat ideyim
Ṭālib iseñ Ḥaḳḳ'a ḥaḳḳı diyeyim

[123b]

3581 Gel fenā dünyāya pek virme göñül
Gel ḫayāle düşe pek virme göñül

3582 Bī-vefādur bu yalan dünyā begim
Kiẕbi meşhūr ḳarıdur dünyā begim

3583 Ḫalḳ olalı ḳarı dünyā iy ʿazīz
Ḳızlıġın bozmadı bir er iy ʿazīz

3584 Bākiredür şimdi ḥālā bu cihān
Oynaşı çoḳ fāḥişedür bu yalan

3585 Almadı şāhlar bu dünyā ḳızlıġın
Ḳoçmadı ḫanlar bu fānī dil-berin

3586 Ḳarı dünyādur ṣaḳala gülüci
Günde biñ erden budur ṭul ḳalıcı

3587 Senüñem didi bu dünyā çoḳ şehā
ʿĀḳıbet şundu ecel zehrin aña

3588 Ḥaẓẓ-ı dünyādur cehennemden naṣīb
Ḥaẓẓ-ı nefs oldı yedi ṭamuya dip

3589 Yā İlāhī nefsimiz ẓālimlerin
Getür inṣāfa fenā ḳıl şehvetin

3590 Yā İlāhī ḥaḳḳı ḥaḳ göster bize
Bāṭılı göster yine bāṭıl bize

3591 Sevdigine bizi yār it yā İlāh
Sevmediginden ayır iy pādişāh

3592 İtme yetmiş iki milletden bizi
Yetmiş üçünciye yār eyle bizi

3593 Rāfiżīlerden ırāġ eyle bizi
Ehl-i sünnet ü cemāʿat ḳıl bizi

3594 Ehl-i daʿvā itme bizi yā İlāh
Ehl-i inṣāf it bizi iy pādişāh

3595 Şol mürāyīlerden eyleme bizi
İçi boş ḫırḳalılar itme bizi

[124a]

3596 Bizi yār itme mürāyī şeyḫlere
Bizi yār eyle ḥaḳīḳī şeyḫlere

3597 Dīnimüz dünyā içün ṣatmayalum
Ḫalḳı aldayup mālın almayalum

3598 Bize itdürme mürāyī tevḥīdin
Bize itdirgil ḥaḳīḳī tevḥīdin

3599 Kendimiz iblīs gibi görmeyelüm
Kendimüz ḫākile yeksān görelüm

3600 Pek tenezzül sū-i ẓandur dervīşe
Pek teraḳḳī ḫüsn-ü ẓandur dervīşe

3601 Sen niçe müʾminsin iy münkir laʿīn
Ḥaḳ diyene ṭaş atarsın ḳanı dīn

3602 Ḥaḳ diyen göklere çıḳsa çoḳ mıdur
Ḥaḳ diyen ʿarş üzre gezse çoḳ mıdur

3603 Ṣofī ḳalmadı hele ḳuṭb oldı hep
Ehl-i irşād yoḳ cihān ḳuṭb oldı hep

3604 Ehl-i ḥaḳ pek şimdi nādirdür hele
Ḥaḳḳı iḫlāṣıle dir azdır hele

3605 Rāfiżī İslāmbol’uñ nışfı hele
Ehl-i sünnet ü cemāʿat az hele

3606 Dīn i meẕhebüñ hemān ḳaldı adı
Ḳāḍīler şerʿi hele elden ḳodı

3607 Āh kim İslām-ı dīn oldı ġarīb
Ḳanı bir dīn derdine düşmiş ṭabīb

3608 Yıḳdılar şerʿ-i şerīfi ẓūr ile
Kibr ü firʿavniyyet ü şöhret ile

3609 Muṣḥafuñ ḥükmin temām ḳaldırdılar
Mesʾeleʾi żaʿfile ḥükm itdiler

3610 Maḥkemeler yirine bāġ dikiñiz
Ḥaḳ şerīʿat ḳalḳdı zīrā biliñiz

[124b]

3611 Ehl-i rişvetdür Ḳızılbaş’dan ṭoñuz
Her gice ḳaynar ocaġında ṭoñuz

3612 Yā İlāhī ehl-i rişveti yitür
Yā helāk it yāḫud inṣāfa getür

3613 Yā İlāhī ḳıl hidāyet nāsa hep
Kāfire İslām naṣīb it cümle hep

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3614 Ehl-i rişvet ḥaşre neşre maḥşere vardur dimez
Dilile var dir ḳıyāmet ḳalbi iḳrār eylemez

3615 Ehl-i bidʿat bellü bir dīnde degil āvāredür
Rişveti ṭoñuz gibi yir zehri yudar yoḳ dimez

3616 Ḥażret-i Ḳurʾān'a uymayan köpek cāhillerüñ
Cāʾize dersin bu mülḥidlerüñ iblīsi añlamaz

3617 Yıḳdılar şerʿ-i şerīfi tā temelden ḳāḍīler
Ḥüccete otuz alurken biñe çıḳdı ṭoyamaz

3618 Ḳāḍīʿ askerler hediyye ḳodı adın rişvetüñ
Eylese rişvet şefāʿat ḫāṭırından geçemez

3619 Rişveti alup viren mülḥid ne kāfir ne cuhūd
Yir münāfıḳ rişveti dīnince ruhbānlar yimez

3620 Yā İlāhī sen ʿināyet sen hidāyet eylegil
Ḳullaruñ sen eyle irşād kimse ġayrı idemez

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3621 Seyf-i bāṭın yüze geldi āşikār
Ḳabżası Aḥmed dili ṣalsa uzar

3622 Ṭoġdı ol şems-i Muḥammed ẕerreden
Cenge geldi mevc-i baḥri ḳaṭreden

3623 Bāṭılı ḥaḳ baḥrına boġmaḳ diler
Ḥaḳḳ ı bāṭıl ḳanḳıdur seçmek diler

[125a]

3624 Muʿcizāt-ı remzini açmaḳ diler

Bir ağızla ʿālemi yutmaḳ diler

Yaʿnī dīn seyfin ele almaḳ diler
Yine bir kez anadan ṭoġmaḳ diler

Ümmetinüñ putların ḳırmaḳ diler
Ḳızıl Elma'ya degin açmaḳ diler

ʿĀlemi elma ḳadar ḳapmaḳ diler
Kāfirüñ deryāsına ṭalmaḳ diler

Yiryüzin müʾminle ṭoldurmaḳ diler
Kāfiristānuñ kökin ḳazmaḳ diler

İns ü cinni Ḥaḳḳ'a ṭapdırmaḳ diler
Lā-mekānī ḳavmine ḳatmaḳ diler

Ümmetin bir yire cemʿ itmek diler
Putlarını cümle ṭaġıtmaḳ diler

ʿİlmile kendüyi göstermek diler
ʿAdlile yaġı bala ḳatmaḳ diler

Zehriken ʿālem şeker itmek diler
Āl-i ʿOs̱mān'a naẓar itmek diler

Ḫan Murād'uñ uyḳusıñ açmaḳ diler
Eline dīn seyfini ṣunmaḳ diler

Rişvetüñ melʿūnını ḳırmaḳ diler
ʿAdl i dāduñ ḳapusın açmaḳ diler

3635 Ejdehāveş ʿālemi yutmaḳ diler
Ḫan Murād'uñ yıḳıġın yapmaḳ diler

3636 ʿĀlemi nūrile ṭoldurmaḳ diler
Ẓulmet-i ẓulmi fenā itmek diler

3637 İşbu maʿṣūma ögüt virmek diler
Çig iken bişmiş güzel itmek diler

3638 Salṭanat ʿilmin aña açmaḳ diler
Pādişāhlıḳ yolın ögretmek diler

[125b]

3639 Yaʿnī himmet seyfini virmek diler
Evliyāʾullāh'a baş itmek diler

3640 Ġavş-ı aʿẓam pīrimüz açmaḳ diler
Yir i gögi Ḳādirī itmek diler

3641 Ḫan Murād'ı Ḥaḳ mürīd itmek diler
ʿAskerile Ḥaḳ yola çekmek diler

3642 Şeyḫi İsmāʿil'i göndermek diler
Yaʿnī irşādın murād itmek diler

3643 Dervīşin irşāda göndermek diler
Kendi ḫalvetden naẓar itmek diler

3644 Āl-i ʿOṯmān'a ögüt virmek diler
Ḳādirī Gīlānī feyż itmek diler

3645 Āl-i ʿOṯmān'a naẓar itmek diler

Ḥācı Bekdāş-ı Velī olmaḳ diler

3646 Ṭayyile kevneyni ḳapdırmaḳ diler
Yiri gögi avcına virmek diler

3647 Pādişāhlıḳ remzini açmaḳ diler
ʿĀlemi bir noḳta göstermek diler

3648 ʿİlm-i ġaybı ġayba göstermek diler
Hep ricālü'l-ġaybı fāş itmek diler

3649 Ḥażret-i Ḫıżr'a saḳā olmaḳ diler
Min-ledün [104] dersin aña virmek diler

3650 Nūrile ẓulmetleri geçmek diler
Āb-u ḥayvāne varup içmek diler

3651 Bir varaḳda levḥi göstermek diler
Levḥ-i maḥfūẓa naẓar itmek diler

3652 Bir naẓarda ʿarşı seyr itmek diler
Bir naẓarda cennete girmek diler

3653 Bir naẓarda ḥūrīler ḳoçmaḳ diler
Bir naẓarda Kevs̱er'in içmek diler

[126a]

3654 Bir naẓarda ḥaşr ı neşr olmaḳ diler
Bir naẓarda ḳabrine girmek diler

3655 Bir naẓarda nuṭfe toḫm ekmek diler

[104] "…Allah katından…" Hûd: 11/1; Neml: 27/6.

Bir naẓarda ādemi bitmek diler

3656 Bir naẓarda ṭamla ṣu olmaḳ diler
Bir naẓarda et menī olmaḳ diler

3657 Bir naẓarda etle ḳan olmaḳ diler
Bir naẓarda cisme cān olmaḳ diler

3658 Bir naẓarda ananuñ ḳarnın diler
Bir naẓarda ṭoḳuz ay ṭurmaḳ diler

3659 Bir naẓarda ʿāleme ṭoġmaḳ diler
Bir naẓarda Ḥaḳḳ'ı kim bilmek diler

3660 Bir naẓarda nefsinüñ ʿaczin diler
Bir naẓarda nefsi ḳahr itmek diler

3661 Bir naẓarda ʿaḳlına uymaḳ diler
Bir naẓarda rūḥı şāh itmek diler

3662 Bir naẓar kevne ḥükm itmek diler
Bir naẓarda ḳabżına almaḳ diler

3663 Bir naẓarda lā-mekān olmaḳ diler
Bir naẓarda bī-nīşān olmaḳ diler

3664 Bir naẓarda fānīden olmaḳ diler
Bir naẓarda bāḳīden olmaḳ diler

3665 Bir naẓarda ẕerrecik olmaḳ diler
Bir naẓarda şemsile ṭoġmaḳ diler

3666 Bir naẓarda ḳaṭrecik olmaḳ diler
Bir naẓarda baḥrıle ṭoġmaḳ diler

3667 Bir naẓarda ḳuş olup uçmaḳ diler
Bir naẓarda yumurda olmaḳ diler

3668 Bir naẓarda ot olup bitmek diler
Bir naẓarda ḳoyuna yinmek diler

[126b]

3669 Bir naẓarda süd olup aḳmaḳ diler
Bir naẓarda ḳuru et olmaḳ diler

3670 Bir naẓarda ādeme yitmek diler
Bir naẓarda şehvete gelmek diler

3671 Bir naẓarda atanuñ ṣulbin diler
Bir naẓarda ananuñ raḥmin diler

3672 Bir naẓarda iki cemʿ olmaḳ diler
Bir naẓarda ḥāmile olmaḳ diler

3673 Bir naẓarda ḳız oġul olmaḳ diler
Bir naẓarda bir güzel ṭoġmaḳ diler

3674 Bir naẓarda ḳız oġul olmaḳ diler
Bir naẓarda bir güzel ṭoġmaḳ diler

3675 Bir naẓarda göñlüñi almaḳ diler
Bir naẓarda kendi sevdirmek diler

3676 Bir naẓarda merḥabā itmek diler

Bir naẓarda āşinā olmaḳ diler

3677 Bir naẓarda ḫalḳı ḳul itmek diler
Bir naẓarda ḫalḳı hep hep ser diler

3678 Bir naẓarda aġniyā olmaḳ diler
Bir naẓarda bir faḳīr olmaḳ diler

3679 Bir naẓarda bir yetīm olmaḳ diler
Bir naẓarda Muṣṭafā olmaḳ diler

3680 Bir naẓarda Aḥmed'üñ adın diler
Bir naẓarda ḥaḳ resūl olmaḳ diler

3681 Bir naẓarda ḫalḳı hep ümmet diler
Bir naẓarda Ḫālıḳ'a daʿvet diler

3682 Bir naẓarda ümmete raḥmet diler
Bir naẓarda ümmete devlet diler

3683 Bir naẓarda ʿālemi ṭutmaḳ diler
Bir naẓarda kāfiri müʾmin diler

[127a]

3684 Bir naẓarda Kaʿbe'yi almaḳ diler
Bir naẓarda dīni pāk itmek diler

3685 Bir naẓarda ʿarşa meyl itmek diler
Bir naẓarda kürsīyi geçmek diler

3686 Bir naẓarda Refref'e binmek diler
Bir naẓarda ḥażrete varmaḳ diler

3687 Bir naẓarda Ḥaḳ'la söyleşmek diler
Bir naẓarda nāz-u rāz itmek diler

3688 Bir naẓarda Ḥaḳḳ'a vaṣl olmaḳ diler
Bir naẓarda gizli rāz itmek diler

3689 Bir naẓarda Ḥaḳ tecellāsın diler
Bir naẓarda ʿaşḳ-ı maʿşūḳın diler

3690 Bir naẓarda Leylī Mecnūn'ın diler
Bir naẓarda göñli maḥbūbın diler

3691 Bir naẓarda derd-i Ferhād'ın diler
Bir naẓarda dost-ı Şīrīn'in diler

3692 Bir naẓarda vuṣlat-ı ḫūbın diler
Bir naẓarda birile birlik diler

3693 Bir naẓarda *li maʿallāh*[105]ın diler
Bir naẓarda Ḥaḳḳıle ḥaḳḳın diler

3694 Bir naẓarda Aḥmed'i Aḥmed diler
Bir naẓarda ġayrı yoḳ ben sen diler

3695 Bir naẓarda küfrini īmān diler
Bir naẓarda ḳulını sulṭān diler

3696 Bir naẓarda keṡret-i vaḥdet diler

[105] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" Hadisin tam meâli şu şekildedir: "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki onlara ne bir mukarreb melek ne de herhangi bir peygamber vâkıf olamaz." (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

Bir naẓarda Allāh Allāh ne diler

3697 Bir naẓarda maḥv-ı ẕāt olmaḳ diler
Bir naẓarda mīm Muḥammedsiz diler

3698 Bir naẓarda kim Eḥad Aḥmed diler
Bir naẓarda kimi kim kimden diler

[127b]

3699 Bir naẓarda kimse yoḳ yoḳdan diler
Bir naẓarda kendi vardur ne diler

3700 Bir naẓarda varı varlıḳdan diler
Bir naẓarda fānī bāḳīden diler

3701 Bir naẓarda ḥayyı iḥyādan diler
Bir naẓarda ḫākī kīmyādan diler

3702 Bir naẓarda ḳaṭre deryādan diler
Bir naẓarda ẕerre şemsinden diler

3703 Bir naẓarda vaḥyi aṣlından diler
Bir naẓarda ʿilmi ġaybından diler

3704 Bir naẓarda cevheri kāndan diler
Bir naẓarda ḫaznedār olmaḳ diler

3705 Bir naẓarda ġayb-ı miftāḥın diler
Bir naẓarda genci hep açmaḳ diler

3706 Bir naẓarda perdesin açmaḳ diler

Bir naẓarda yüzini görmek diler

3707 Bir naẓarda çāşnīgīr olmaḳ diler
Bir naẓarda ʿaşḳını datmaḳ diler

3708 Bir naẓarda bir aru olmaḳ diler
Bir naẓarda çiçege konmaḳ diler

3709 Bir naẓarda balını almaḳ diler
Bir naẓarda biñ kelām itmek diler

3710 Bir naẓarda biñ ḳamış olmaḳ diler
Bir naẓarda sükkeri bitmek diler

3711 Bir naẓarda bir aġaç olmaḳ diler
Bir naẓarda meyveler bitmek diler

3712 Bir naẓarda dānesin ṣaçmaḳ diler
Bir naẓarda ḥāṣılın biçmek diler

3713 Bir naẓarda un ḫamīr olmaḳ diler
Bir naẓarda çigleri bişmek diler

[128a]

3714 Bir naẓarda cāna cān olmaḳ diler
Bir naẓarda etle ḳan olmaḳ diler

3715 Bir naẓarda cehli ʿilm olmaḳ diler
Bir naẓarda ẓulmi ʿadl olmaḳ diler

3716 Bir naẓarda ṭaşını çaḳmaḳ diler

Bir naẓarda ḳavını yaḳmaḳ diler

3717 Bu naẓardur Āl-i ʿOs̱mān'a naẓar
Ġayrı aʿmā taḫtını yıḳmaḳ diler

3718 İy Muḥammed ümmeti ṭoġdı güneş
Şemsi balçıḳla ṣıvar baʿżı Ḥabeş

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

3719 Bi-ḥamdi'llāh ḳaṭrem ṣabr evinden irdi deryāya
Bi-ḥamdi'llāh ẕerrem şems evinden irdi Mevlā'ya

3720 Bi-ḥamdi'llāh cehlim ʿilm evinden irdi maʿnāya
Bi-ḥamdi'llāh göñlüm dīn evinden irdi taḳvāya

3721 Bi-ḥamdi'llāh ṣıdḳım ʿaşḳ evinden irdi aʿlāya
Bi-ḥamdi'llāh ẕikrim fikr evinden irdi fetvāya

3722 Bi-ḥamdi'llāh ṣabrım şükr evinden irdi naʿmāya
Bi-ḥamdi'llāh zehrim dad evinden irdi kīmyāya

3723 Bi-ḥamdi'llāh şerrim ḫayra irdi her tesellāya
Bi-ḥamdi'llāh Ṭūr'irdi rūḥānī tecellāya

3724 Bi-ḥamdi'llāh ʿaẓīm irdi esrār-ı muʿammāya
Bi-ḥamdi'llāh rūḥum sırrile irdi Teʿālā'ya

3725 Bi-ḥamdi'llāh nefsim kāfiri ḳatl oldı tersāya
Bi-ḥamdi'llāh ḳabrim ḳabr olaldan irdi iḥyāya

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3726 ʿİlm-i ḥikmetden ḫaber al muḫtaṣar
Kevne kevne ḳıl kitābıma naẓar

[128b]

3727 Ḥaḳ Resūl'ı Muṣṭafā'ya ḳıl sefer
Var ise derdüñ devāya ḳıl sefer

3728 Gel Medīne şehrini ṣor ḳandadur
Kaʿbe'ye gitme Medīne sendedür

3729 Sendedür sensiz o maḥbūb-ı Ḫudā
Ṭālibüñ ẕātında maṭlūb-ı Ḫudā

3730 Gönlüñi vir ol Ḥabību'llāh'a gel
Derdiñi vir ol Ṭabību'llāh'a gel

3731 ʿĀşıḳ ol maʿşūḳıñı bulduñ hemān
Ümmet iseñ ṣādıḳ olġıl iy cüvān

3732 Ol Ḥabīb'e Leylī Mecnūn ol yüri
Şīrīn'e Ferhād iseñ cān vir yüri

3733 Ḥaḳ Teʿālā andan ayrı añlama
Ḥaḳ Teʿālī ġayrı yirde añlama

3734 Aḥmed'i bulduñ bulursın Rabb'iñi
Aḥmed'i gördüñ gördüñ Rabb'iñi

3735 Aḥmed'i bildiñ bildüñ Rabb'iñi
Aḥmed'i sevdüñ sevdüñ Rabb'iñi

3736 Aḥmed’i āyīne itdi ol Eḥad
Müʾmine āyīne müʾmindür aḥad

3737 Müʾmine müʾmin tecellī Ṭūrı’dur
Müʾminüñ āyīnesi Ḥaḳ nūrıdur

3738 Müʾminüñ Mūsā tekellüm meşrebi
Müʾminüñ bir ḳaṭre deryā meşrebi

3739 Müʾminüñ ẕātında Mūsā gizlidür
Vech-i müʾminde tecellā gizlidür

3740 Rūh-ı müʾmin lā-mekān Ṭūrı durur
ʿAḳl-ı müʾmin bī-nişān baḥrı durur

3741 Niçe deryā içdi müʾmin ḳanmadı
Günde biñ ḳatl oldı ḥaḳdan dönmedi

[129a]

3742 Müʾminüñ ẕāt ı ṣıfātı Ḥaḳ’dadur
Āyīnesi āyīne içindedür

3743 Müʾmine yoḳdur nihāyet Ḥaḳḳıle
Yir ü gök bāṭılsa müʾmin Ḥaḳḳıle

3744 Ḥaḳḳıle ḥaḳ söylemekdür her işi
Ḥaḳ’dan özge ġayrı yoḳdur teşvīşi

3745 Ḳanda baḳsa Ḥaḳ’dan özge gözlemez
Ḥaḳ’dan özge dili bir nesne dimez

3746 Baḥr-ı ḥaḳḳ’a ġarḳıdur Ḥaḳḳıle Ḥaḳ
Lā-mekāna ġarḳıdur ġarḳıla ġarḳ

3747 Baḥr -ı Ḥaḳ’dur müʾmine yoḳdur kenār
Ḥaḳḳıle Ḥaḳ’dur derūnī āşikār

3748 Ḥaḳ durur müʾminlerüñ āyīnesi
Ṣofī ṣāfīden ötedür maʿnīsi

3749 Müʾmine Ḥaḳ’dan gelür ilhām-ı ʿaşḳ
İçi ṭaşı ṭopṭolu maʿşūḳ-ı ʿaşḳ

3750 Müʾmine bir perde yoḳdur āşikār
Ẕerrede Ḥaḳḳ’ı görür şemse baḳar

3751 Ḳaṭrede deryā görür müʾmin gözi
Nūr-ı Ḥaḳ’da ġarḳ ider göñli gözi

3752 ʿAşḳıla zinde vücūdı Ḥaḳḳıle
Göñli gözi dāʾimā Allāh ile

3753 Bārī’nüñ ʿaşḳı cihānında yiler
Dil-berüñ şavḳı ḫayālinde gezer

3754 Ol Ḥabīb’e derd ile āvāredür
Ḫastedür ʿaşḳıla göñli yāredür

3755 Cümle ʿālemler gözinde bir ḫayāl
Müʾminüñ āhı durur celle celāl

3756 ʿĀşıḳa vuṣlat fenā içindedür
Ṣādıḳa rüʾyet beḳā içindedür

[129b]

3757 ʿĀşıḳa bir ẕerredür cümle cihān
Belki bir ẕerre degil kevn ü mekān

3758 ʿĀşıḳuñ nedür nişānı iy faḳī
Günde yüz biñ cān virürler iy faḳī

3759 Ḳalbi āyīne durur ʿāşıḳlaruñ
Andadur ʿaks-i cemāli yārinüñ

3760 ʿĀşıḳuñ yoḳdur vücūdında ġaraż
Ḥaḳ durur ceng i cidāli bī-ġaraż

3761 ʿAşḳıla ʿāşıḳlara yoḳdur ḳarār
Yārinüñ ʿaşḳ-ı ḥayāli aña yār

3762 Ehl-i ʿaşḳuñ ḥālini söyler isem
Yire göge ṣıġmaya fāş eylesem

3763 Ṭūrı'dur ʿāşıḳlaruñ cümle cihān
Hep tecellīdür ṭolu kevn ü mekān

3764 ʿĀşıḳuñ dilin melekler añlamaz
İşbu dil çarḫın felekler añlamaz

3765 ʿĀşıḳuñ bir niçesidür nüh felek
Ḥükm ider yirden göge tā ʿarşa dek

3766 Gitmeden ʿāşıḳ cihānı ṭayy ider
Varmadan yüz biñ niçe işler biter

3767 Baḳmadan eşyāyı seyr eyler temām
Ṣunmadan ḳabżındadur ʿālem temām

3768 Bir naẓarda ʿālem-i ġayba varur
Yirde gökde ṭayyile varmaz yürür

3769 Bir naẓarda Cennet-i ʿAdn'e varur
Ḥūrīlerle söyleşür yārin bulur

3770 Bir naẓarda ṭamu seyrine gider
Ṣığınur Allāh'ına anda durur

3771 Bir naẓarda yiryüzinde seyr ider
Şarḳ u ġarbı gitmeden hep seyr ider

[130a]

3772 Bir naẓarda ʿarş olur ʿarşa çıḳar
Gitmeden her adımın ʿarşa baṣar

3773 Bir naẓarda ḳul olur cimrī faḳīr
Bir pula almaz görenler dir ḥaḳīr

3774 Bir naẓarda ʿāleme sulṭān olur
Cümle ʿālem derdine dermān olur

3775 Bir naẓarda bir delidür ol velī
Ḫilʿatı çul u ʿabādur bir deli

3776 Bir naẓarda pādişāh olur gezer
Ol Süleymān meşrebince ḥükm ider

3777 Bir naẓarda uşludur şekli deli

Zencīre lāyıḳ tīmār-ḫāne yolı

3778 Bir naẓarda her yaḳada baş olur
Bir yaḳada niçe yüz biñ baş olur

3779 Bir naẓarda gāhīce Manṣūr olur
Dāruñ üstinde tecellī ẕāt olur

3780 Bir naẓarda ḫalḳı hep fānī görür
Ḥaḳ'dan özge kimse yoḳ kimi görür

3781 Bir naẓarda vecde gelse ḥaḳla Ḥaḳ
Küllī şey'in hālikün [106] baḥrına ġarḳ

3782 Bir naẓarda Ḥaḳḳıle bulur beḳā
Maḥv-ı ẕāt olur fenā-ender-fenā

3783 Bir naẓarda baḥr-ı tevḥīde ṭalar
Ḳaṭresi deryāsına ṭalar çıḳar

3784 Bir naẓarda ḳaʿr-ı deryāda gezer
Bī-kenār olur kenārından yizer[107]

3785 Bir naẓarda baḥr-ı ḥayretde ḳalur
Ne fenāda ne beḳāda cān virür

3786 Bir naẓarda ʿömrine düşmān olur
Ne göñülde ne cisimde fān olur

[106] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.
[107] Kelime *bizer* şeklinde yazılmıştır. Ancak beytin anlamından kelimenin *yüzmek* anlamında *yizer* olduğu anlaşılmaktadır. Kelimede *ye* (ي) harfinin altına iki nokta yerine bir nokta konulmuştur. Kelime çeviri yazıya *yizer* olarak aktarılmıştır.

[130b]

3787 Bir naẓarda kendüye gelmez gider
Ne bu gökde ne bu yirde āh ider

3788 Bir naẓarda kendiden kendi ḳaçar
Ne alanda ne virende ne gezer

3789 Bir naẓarda kendüye kendi ḥicāb
Ne ʿilimde ne ʿamelde ne ṣavāb[108]

3790 Bir naẓarda zühd ü taḳvādur işi
Ne cehennem ne bu ḫavfa teşvīşi

3791 Bir naẓarda Ḥaḳḳıle göñli emīn
Ne murādı ne diler Ḥaḳ'dan yaḳīn

3792 Bir naẓarda cümlete'l-mülk olıcaḳ
Ne ġınāda ne ṣafāda fikr-i Ḥaḳ

3793 Bir naẓarda cennetüñ sulṭānıdur
Ne ne de göñli ne cānlar cānıdur

3794 Bir naẓarda ḥūrīlerle ẕevḳ ider
Ne lebin emdi ne ḳoçdı ẕevḳ ider

3795 Bir naẓarda ḥūr-i ʿayne göz olur
Ne tecellī ne temāşālar olur

3796 Bir naẓarda ḥūr-i ʿayne leb olur

[108] Kelime *sad* (ص) ile yazılmıştır. Kelime (ص) ile yazıldığında *ṣavāb* doğruluk anlamındadır *peltek se* (ث) ile *ṣevāb* şeklinde yazıldığında *hayır* anlamındadır. Kelime *hayır* anlamında olup *ṣavāb* şeklinde (ث) yerine (ص) ile yazılmıştır.

Ne ḳanar ne ḳandı biñ būse olur

3797 Bir naẓarda ḥūrīlerle ṣalınur
Ne güzeller gör ne dil-berler bulur

3798 Bir naẓarda ḥūrīler oḳşar hemān
Ne cemāl eglencesi gör ne cüvān

3799 Bir naẓarda ʿaşḳıla ḥayrān olur
Ne görür Ḥaḳḳ'ı görür her ne görür

3800 Bir naẓarda ḥūrīye düşmān olur
Ḥaḳ ḳatında ḥūrī bir şey mi olur

3801 Göz olur Ḥaḳḳ'uñ tecellī ẕātına
ʿAks ider ol müʾminüñ mirʾātına

[131a]

3802 Āyīne āyīnede açar gözi
Lā-mekān sulṭānına açar yüzi

3803 Leylī'nüñ ʿaksi düşer Mecnūn'ına
Şīrīn'ün ʿaksi düşer Ferhād'ına

3804 Yūsuf'uñ ʿaksi Züleyḫā'dur hemān
ʿĀşıḳuñ maʿşūḳıdur ʿaksi ʿayān

3805 Ādem'üñ Ḥavvā durur āyīnesi
Birine ʿaks itdi iki perdesi

3806 Bir yaḳada iki baş oldı hemān
Bir yaḳada ṣoñra biñ oldı ṭoġan

3807 Bir yaḳada ṣoñra yüz biñ oldı baş
Bir yaḳa yüz biñ yaḳadan açdı baş

3808 Aṣlı bir ferʿi çoġaldı ṣabr ile
Şarḳı ġarbı ṭutdı ādemoġlıla

3809 Bu ne ḳudret bu ne ḥikmet bu ne kār
Bī-ḥisāb itdi biz[109]i Perver-digār

3810 Gelelüm maḳṣūda gel ṣimden girü
Gel ṭılsımı açalum ṣimden girü

3811 Bozalum gel bu ṭılsımıñ sırrını
Ḫan Murād'a virelüm miftāḥını

3812 İşbu genci ʿadlile açsın hemān
İşbu gence ʿilmile girsin hemān

3813 Bir ʿadālet eylesin kendi hemān
Niçe yüz biñ ʿādile ṭolsın cihān

3814 Kendi nefs-i ẓulmin ıṣlāḥ eylesin
Ṣoñra şarḳ u ġarbı ıṣlāḥ eylesin

3815 Kendi nefsin ḳabża alsın evvelā
Şarḳ u ġarbı ḳabża alsın ṯāniyā

3816 Kendi nefsin bende itsin kendiye
Şarḳ u ġarbı bende itsin kendiye
[131b]

[109] Kelimedeki *ze* (ز) harfinin noktası konulmamıştır. Kelime çeviri yazıya *bizi* şeklinde aktarılmıştır.

3817 Kendi nefsin müʾmin itsin ʿadl ile
Şarḳ u ġarbı müʾmin itsin ʿadl ile

3818 Ẓulmi kendi nefsine itsin yaṣaḳ
Şarḳa ġarba eylesin ṣoñra yaṣaḳ

3819 ʿAdl iderse cümle ʿālem ʿadl ide
Ẓulm iderse cümle ʿālem ẓulm ide

3820 ʿĀlim olsa ins ü cin ʿālim ola
Cehle düşse ins ü cin cāhil ola

3821 Çig olursa ins ü cin hep çig ola
Ḫan Murād bişdi cihān maʿmūr ola

3822 Cümle ʿālem bir cisimdür rūḥı baş
Başına tābiʿ degil mi gözi ḳaş

3823 Göz şaşınca ola aʿmā içi ṭaş
Göz açıldı hep göz oldı ḳuru baş

3824 İy Muḥammed ümmeti ṭoġdı güneş
Şemsi balçıḳla ṣıvar baʿżı Ḥabeş

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

3825 Hidāyet mektebin açdım bu dersimden alan gelsin
Ṣalā feyżim elinden āb-u ḥayvānı içen gelsin

3826 Ḫıżır Aḥmed dilin bilmez ledün ʿilmin bilür gerçi

Ledün baḥrına ġavvāṣam kenāra çıḳmayan gelsin

3827 Kenārımdan naẓar eyle bu deryāma ayaḳ bamṣa
Ki yaʿnī cānile girme bu cānından geçen gelsin

3828 Ḥayāt ırmaġıyam Kevṣer elimde iẕn-i Aḥmed'le
Anuñçün sāḳīyem insile cinne ṣuṣayan gelsin

3829 Sebīlem fī-sebīli'llāh menem ḳudret elinde cām
Seḳāhrabbuhum[110] ḫamrın işiden hem ṣoran gelsin

3830 Bu meclisde şerāb-ı ʿaşḳıla ayılmayan ser-ḫoş
Tecellī ẕātile ḳanmaz ṣıfātın maḥv iden gelsin

[132a]

3831 Göñül ṭaġı tekellüm meşrebinde Ṭūr[111]-ı Mūsā'dur
Ḫiṭāb-ı *len-terānī*[112] bādesine ḳanmayan gelsin

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3832 Ḫiṭāb-ı *len-terānī*[113] ʿaḳla ṣıġmaz
Ḫiṭāb-ı lā-mekānī dile ṣıġmaz

3833 Ḫiṭāb-ı bī-nişāni fikre ṣıġmaz
Ḫiṭāb-ı bī-zemāni ẕikre ṣıġmaz

3834 Ḫiṭābında ene'l-Ḥaḳ oldı Manṣūr
Ḫiṭābı kendidür kim oldı Manṣūr

---

[110] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21.
[111] Kelimedeki *tı* (ط) harfinin çizgisi olmadığı için harf *sad* (ص) ile yazılmış gibi görünmektedir.
[112] "…"Beni (dünyada) katiyyen göremezsin..." Aʿrâf: 7/143.
[113] "…"Beni (dünyada) katiyyen göremezsin..." Aʿrâf: 7/143.

3835 Ḫiṭābında Eḥad Aḥmed mīm olmaz
Ḫiṭābıdur münezzeh ādem olmaz

3836 Ḫiṭābı gāhī Aḥmed'de dil oldı
Ḫiṭābı ḥarf-i bī-ṣavtile geldi

3837 Ḫiṭābı gāhī Cebrāʾil'le geldi
Ḥabīb'e ʿilm-i ġaybın vaḥye geldi

3838 Ḫiṭābı ṭayyile ṭutdı cihānı
Muḥīṭ-i küll-i şeydür lā-mekānī

3839 Ḫiṭābı Aḥmed'e taʿlīme geldi
Ki yaʿnī ʿilm-i ġaybın keşfe geldi

3840 Ḫiṭābı ṣıġmadı ʿarş-ı ʿaẓīme
Ne sırdur ṣıġdı ol dürr-i yetīme

3841 Ḫiṭābına melekler ṣıġmadılar
Ne sırdur ṣıġdı insāne didiler

3842 Ḫiṭābın kim işitdi oldı fānī
Fenā bulduḳ da buldı rūḥ-ı ṣānī

3843 Ḫiṭābından alanlar leẕẕet-i ẕāt
Ne cennet aña ne ḥūrī ne leẕẕāt

3844 Ḫiṭābı dil-beri itse tecellā
Sekiz cennetde ḳalmaz ġayrı sevdā

[132b]

3845 Ḫiṭābıdur Ḥaḳḳ'uñ bī-ḥarf u bī-ṣavt
Bize biñ ḳırḳda geldi müjde bī-ṣavt

3846 Ḫiṭāb-ı meclisi ṣıġmaz kitāba
Kitābım sāḳī ammā dört kitāba

3847 Ḫiṭāb-ı bādesi ṣunsa şerābı
Mürīd oldı murāduñ müstecābı

3848 Ḫiṭābı ṭālibinde olsa maṭlūb
Tecellī bülbüli olmaz mı maḥbūb

3849 Ḫiṭābı sır gülinden açsa perde
Tecellī bülbülin yaḳmaz mı derde

3850 Ḫiṭābı nūrın insāne göz itse
Tecellīden ʿaceb mi vecde gelse

3851 Ḫiṭābı ʿilmin insāne dil itse
Tecellī ġaybı söyler söyledirse

3852 Ḫiṭābın bir ḳulına itse ilhām
Tecellī ẕāt ola Rabbānī ilhām

3853 Ḫiṭābı leẕẕetine leẕẕet irmez
Tekellüm dadına Mūsā uṣanmaz

mefāʿīlün mefāʿilün feʿūlün

3854 Ḫiṭābı rāzı eylerse tesellī
Yüzinden burkaʿın ide tecellī

3855 Ḫiṭābı iy kelīmim dirse bir kez
Ola Mūsā'ya yüz biñ kez tecellī

3856 Ḫiṭābı iy ḳulum dirse ḳulına
Ola her bir nefesde biñ tecellī

3857 Ḫiṭābı sır cihānın fāş iderse
İde sırrı ile rūḥa tecellī

3858 Ḫiṭābı ḥażretinden ḳapu açsa
İde sırrı ile sırra tecellī

3859 Ḫiṭābı vuṣlatından perde açsa
İde ẕātı ile ẕāta tecellī

[133a]

3860 Ḫiṭābı sāḳī olsa kendi ṣunsa
Tecellī ẕāta ġarḳ ola tecellī

3861 Ḫiṭābı rāzı açsa ḳula ḥüsnin
Yaḳa pervānesin şemʿi tecellī

3862 Ḫiṭābı şāh ı ḳulla olsa birlik
Tecellīle ola ben sen tecellī

3863 Ḫiṭāb-ı dil-beri gelse celāle
Ne ben ḳala ne sen ḳala tecellī

3864 Ḫiṭābı Aḥmed'ine açsa yüzin
Eḥaddan ġayrı ḳalmaya tecellī

3865 Ḫiṭābı mīm Muḥammed'de göz olsa

Ki ben sen ġayrı yoḳ nūr-ı tecellī

3866 Ḫiṭābı sırrile sırra buluşsa
Fenā ol dir beḳām itsin tecellī

3867 Ḫiṭābı ṭatlı rāzın dise iy dost
Ḥabīb'im saña eglencem tecellī

3868 Ḫiṭābı vuṣlatın giderse vuṣlat
Bu vuṣlat vuṣlata ide tecellī

3869 Ḫiṭābı ʿaşḳını giderse ḫilʿat
Bu ḳul şāh ola taḫt ola tecellī

3870 Ḫiṭābı ẕevḳını cān alsa yāruñ
Ne cennet ḥūrī eglence tecellī

3871 Ḫiṭābı ile serḫoş olsa ervāḥ
Yimek içmek ola ancaḳ tecellī

3872 Ḫiṭābı muṭmaʾinne nefse irse
Ġıdādan vaz gele derdi tecellī

3873 Ḫiṭābı *ırciʿī*[114] gülzār-ı ḥüsnin
Açarsa bülbüle zārı tecellī

3874 Ḫiṭābı ʿaşḳ-ı maʿşūḳa göz açsa
Yüze yüz göstere ḥüsnin tecellī

[133b]

[114] "…Rabbine dön!.." Fecr: 89/28.

3875 Ḫiṭābı ʿāşıḳa kendi göz olsa
Ola Ferhād'a Şīrīnsiz tecellī

3876 Ḫiṭābı[115] Leylī'ye Mecnūn olunca
Ne görse ola Leylā'dan tecellī

3877 Ḫiṭābı ʿāşıḳa maʿşūḳ olunca
Ġıdāsı ʿaşḳ ola cengi tecellī

3878 Ḫiṭābı Yūsuf'a olsa güzellik
Züleyḫā baḥr ola cūşa tecellī

3879 Ḫiṭābı Ādem'e gösterse Ḥavvā
İde ġaybına ġaybile tecellī

3880 Ḫiṭābı āyīneden ṭaşra çıḳsa
Türāba rūḥıla ide tecellī

3881 Ḫiṭābı nuṭfeden insāne geldi
Açıldı gizli gencine tecellī

3882 Ḫiṭābı bir avuç ṭopraġa geldi
Göz oldı ḳaşile ṣunʿ-ı tecellī

3883 Ḫiṭābı ḳaṭrede deryā yaratdı
Menī bir ṭamla ṣu naḳş-ı tecellī

3884 Ḫiṭābı teftiş ider insānı ṣuda
Cemāl ider cemāline tecellī

[115] Kelimenin son hecesi olan *bı* yazılmamıştır. Bu manzumede beyitlerin ilk mısrası *ḫiṭābı* kelimesiyle başlamaktadır. Kelime çeviri yazıya *ḫiṭābı* şeklinde aktarılmıştır.

3885 Ḫiṭābı ādemi itdi ḫalīfe
Ḳula sulṭān adın itdi tecellī

3886 Ḫiṭābı ḳula ḳulların ḳul eyler
Gedāyı şāh ider itse tecellī

3887 Ḫiṭābı mūrı eyledi Süleymān
Yile dīve ider ḥükmi tecellī

3888 Ḫiṭābı bir sinek aruya geldi
ʿAsel taḫtıña şāh itdi tecellī

3889 Ḫiṭābı ḳurda ṭut yapraġı aṭlas
Ḥarīr milkine şāh itdi tecellī

[134a]

3890 Ḫiṭābı bir ḳuru olmış aġaçda
Yaradur meyveler nūrı tecellī

3891 Ḫiṭābı bir ḳamışda sükker oldı
İder zehri şeker ṣabrı tecellī

3892 Ḫiṭābı ṭuza geldi virdi dadı
Ṭaʿāma ṭuzı şāh itdi tecellī

3893 Ḫiṭābı ṭaş içinde gizledi nār
Bu nūrın ʿāleme çaḳdı tecellī

3894 Ḫiṭābı ṭaş içinde oldı cevher
Ṣadefde dür olup feyżi tecellī

3895 Ḫiṭābı ʿibret oldı cān gözinde

Ne görse gördü ki cümle tecellī

3896 Ḫiṭābı nūrı insāne göz oldı
Bebek oldı göze ʿaynī tecellī

3897 Ḫiṭābı cāmiʿ inde ḳubbedür baş
İki göz ḳandili yüz biñ tecellī

3898 Ḫiṭābı gözi geçdi ḳaşa geldi
Güzellik virdi insāne tecellī

3899 Ḫiṭābını ḳalemsiz yazdı ḳaşa
Mürekkeb māt olur saṭrı tecellī

3900 Ḫiṭābın dört saṭır kirpiġe yazdı
Oḳur her ḳılı muṣḥafsız tecellī

3901 Ḫiṭābı zülfini ẓulmet yaratdı
Yüzidür āb-u ḥayvāne tecellī

3902 Ḫiṭābı leblerin sāḳī yaratdı
Ki her bir busesi Ḫıżr-ı tecellī

3903 Ḫiṭābın pādişāh itdi cihāne
Eḥad Aḥmed Muḥammedsiz tecellī

3904 Ḫiṭābın Aḥmed'e gösterdi mīmsiz
Muḥīṭ-i küll-i şeyden bir tecellī

[134b]

3905 Ḫiṭābın Aḥmed'e bī-perde açdı
Cihān ḫārına gül açdı tecellī

3906 Ḫiṭābın dostına bir ġonca ṣundı
Açıldı şarḳa ġarba Ḥaḳ tecellī

3907 Ḫiṭābın āyīne itdi celāle
Cemālin ṣaḳladı ġaybı tecellī

3908 Ḫiṭābın ẕāta itdi cezbe-i ʿaşḳ
Bu ʿaşḳa kendi fāş itdi tecellī

3909 Ḫiṭābın ʿaşḳa göz itdi didi baḳ
Göz oldı ʿaşḳıla ʿaşḳa tecellī

3910 Ḫiṭābı ʿaşḳa taʿlīm itdiʿaşḳı
Nedür ʿāşıḳlara ārzū tecellī

3911 Ḫiṭābın eyledi sulṭān-ı ʿaşḳa
Bu kez maʿşūḳa ḥükm itdi tecellī

3912 Ḫiṭābın ṣundı ʿaşḳa ḳabża-i ʿaşḳ
Bu kez ʿaşḳ oldı kevneyne tecellī

3913 Ḫiṭābı ʿaşḳa geldi ʿaşḳa gitdi
Bu ʿaşḳa ʿaşḳı gönderdi tecellī

3914 Ḫiṭābı göze geldi ʿaşḳı gördi
Bu taḫt-ı ʿaşḳa şāh itdi tecellī

3915 Ḫiṭāb itdi ḳulaġa ʿaşḳ işitdi
Güzel vaṣfını maḥbūb-ı tecellī

3916 Ḫiṭābı dile geldi söyledi ʿaşḳ

Şīrīn vaṣfını Ferhād'a tecellī

3917 Ḫiṭābı ḳalbe geldi ṭoldı ʿaşḳa
Bir oldı Leylī Mecnūn'ı tecellī

3918 Ḫiṭābı Yūsuf'a ʿaks itdi ḥüsne
Züleyḫā ʿaşḳına itdi tecellī

3919 Ḫiṭābı Ādem'e gönderdi evlād
Küfürden ṭoġdı īmān-ı tecellī

[135a]

3920 Ḫiṭābı Ādem i Ḥavvā yaratdı
Muḥabbet cengine geldi tecellī

3921 Ḫiṭābı sırr-ı ʿaşḳı eyledi fāş
Cihān ṭopṭolu oldı hep tecellī

3922 Ḫiṭābı Ḥażret-i Mūsā'ya geldi
Tekellüm baḫrına boġdı tecellī

3923 Ḫiṭābı ġarḳ-ı istiġrāḳa geldi
Göz açdı *len-terānī*[116]de tecellī

3924 Ḫiṭāb irdi ḫiṭābıla ḫiṭāba
Ḫiṭābı noḳṭa oldı dört kitāba

3925 Anuñçün baḥr-ı aṣġar ʿilm-i ẓāhir
Anuñçün baḥr-ı aʿẓam ʿilm-i bāṭın

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[116] "…"Beni (dünyada) katiyyen göremezsin..." Aʿrâf: 7/143.

3926 İlāhī ins i cini ġayra muḥtāç idüp āc itme
İlāhī Ḥaḳ diyen ḳullaruñ ebed iḥtiyāç itme

3927 Yehūdī kāfiri dīnince yā Rab ṣaḳla kem ḥırṣdan
İlāhī göñlümüz ẕātuñla toḳ it gözüm aç itme

3928 Ġanī ḳıl *kenz-i lā-yefnā'*[117]yile yā Rabbenā nāsı
İlāhī nā-kes u nā-merdi başlar üzre tāc itme

3929 Ḳanāʿatla tevekkül ṣabrı vir yā Rab her insāne
İlāhī ḥubb-ı dünyāyile nāsı imtizāc itme

3930 Ṭamaʿ ḥırṣa düşürüp bizi yā Ḥaḳ dīnden ayırma
İlāhī dīne ḫāyin kimse ʿömrin bir ḳulaç itme

3931 Ḫudā'yā ehl-i iḫlāṣ it bizi ṣaḳla riyālardan
Ebed ayrılma benden rāh-ı ʿaşḳuñ ṭolamaç itme

3932 İlāhī dīn yolında yilene sen eylegil yardım
İlāhī nāsı irşād eyle meyvesiz aġaç itme

3933 İlāhī ʿāḳıbet ḫayrıle ḫatm it cümle ḳullaruñ
Bu istidrācı dünyā virmege al bir ʿilāç itme

[135 b]

3934 Şehā *el-faḳru faḫrī*[118] ḫātemin ṣun rūḥ-ı sulṭāna
Yaḳañile fenā vir sicn-i tende bī-sirāc itme

[117] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s. 102.
[118] "Yoksulluk benim övüncümdür, ben onunla övünürüm." el-Aclûnî, II, s. 87.

3935 İlāhī ʿālemi ervāḥı cemʿel-cemʿe vāṣıl it
Tecellī ẕātıñıñ baḥrinde ḳaṭrem başḳa ḥāc itme

3936 İlāhī şer olan niyyetlerimüz ḫayra ḳıl tebdīl
Bu baḳır ḳalbimüz ḳıl taṣfiye ḫaste-mizāc itme

3937 Ṣıġındım saña yā Mevlā enāniyyet caḥīminden
İlāhī ehl-i tevḥīd it bizi ehl-i ḫarāc itme

3938 Yehūda kāfire yā Rabbenā İslām naṣīb it hep
Elif tek yetmiş iki dili ṭoġrult bulamac itme

3939 İlāhī ol Ḥabīb'iñe baġışla cümle ervāḥı
Bir olsunlar o birlikde ʿaded de nice ḳaç itme

3940 İlāhī cümle insānuñ derūnında ẓuhūruñ var
Bu vech-i aḥsen-i taḳvīmi nār üstinde ṣaç itme

3941 Muḥīṭ-i küll-i şey ẕātıñ İlāhī raḥmetüñ ḳıl ʿām
Günāha yüklü insāne ʿaẕāb-ı ḳabri bāc itme

3942 İlāhī enfüs ü āfāḳı nāsa feṭḥ-i bāb it hep
Göñül Baġdād'ı feṭḥe ṭutdı yüz yā Rab güç itme

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3943 Berk-i dıraḫtān-ı sebz-der naẕarī ḫoş-yār
Her varaḳ-ı defterist maʿrifet-i Girdigār

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

3944 Hep cümle aġaçlarda varaḳ yazulı defter

Gök mühreli kāġıd yazıdur baḥrıle bu ber

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3945 Gösteren gören görünen nūr-ı tevḥīd oldı hep
Cümle ervāḥ oldı bir ādem aña ten şarḳ u ġarb

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

3946 Dü-ʿālem[119] cümle eşyā hep Ḥaḳ'uñ tevḥīd-i āṣārı
Göz açup gördügüñ hep cümle mevcūdāt Ḥaḳ'uñ nūrı

3947 Ṣıġdı bir insāne maḫlūḳı ile iki cihān
Ṣıġmadı kevne beşer ṣıġdı ḳubūra ins ü cān

[136a]

3948 Yir ü gök insānile ṭolsa bir aʿżādur yine
Her yaḳadan baş çıḳaran Ādem ü Ḥavvā yine

3949 Dime kāfirden atāmız nebī baş çıḳarur
Yoḳ durur tersā ʿadedde küfri başın ḳoparur

3950 Baḥr-ı tevḥīd içre gerçi cümle ervāḥ oldı lā
Li maʿallāh[120] āleminde cennet eşbāḥ oldı lā

3951 ʿĀlem-i kübrādur insān baḥr-ı ḥaḳ'da ġarḳ iken
Bir ḳulaçdur beşeriyyet sāḥilinde farḳ iken

3952 Kaṭre-i insānı şaḳ itsek aḳar deryā olur

---

[119] *dü-ʿālem* kelimesinde *dü* kelimesinden sonra fazladan bir *ʿā* (عا) sesi bulunmaktadır. Bu *ʿā* (عا) sesi ʿālem kelimesinin ilk hecesinden kaynaklanan fazladan bir yazımdır.
[120] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

Ẕerreʾi şaḳ eylesek şemsi’ḍ-ḍuḥā peydā olur

3953 Nusḫa-ı Ḥaḳ’dur beşer her ḳılı virür bir sebaḳ
Gör ne defterdür cemāliñ saṭrı iy ḫūb oḳu baḳ

3954 Dört kitābı göz gerek nūr āyeti tefsīr ider
Pertev-i tevḥīdi vechiñde gören tekbīr ider

3955 ʿĀlem-i ġayb-ı şehādet vech-i insānda durur
Kārubān-ı cennetüñ insān cemālinde yürür

3956 Yā Muḥammed sen Ebü’l-ervāḥ durur insān-ı kül
Cümle ervāḥ oldı hep bir cüz saña iy ʿaḳl-ı kül

3957 Sensin ol kevneyni bir elma gibi atup ṭutan
Yā Resūl sensin dü-kevn[121]i ḫalḳı ile ḳayḍ iden

3958 Sen o Sulṭān-ı rüsülsin sāyeñ oldı kāʾināt
Sen o deryā-yı Ḫudā’sın āletiñdür şeş cihat

3959 Sen nebiyi’s-seyf elinde noḳṭadur iki cihān
Ḫātemüñdür iy Süleymā[122] bu ḳadar kevn ü mekān

3960 Tāc u taḥtuñdur senüñ levlāk-ı levlāk iy Ḥabīb
Bā-ḫuṣūṣā raḥmeten li’l-ʿālemīnsin iy Ṭabīb

3961 Himmetüñ aġzında bir loḳma degil sekiz cinān
Yik naẓarda on sekiz biñ ʿālemi yutdun hemān

---

[121] *ḳayḍ* kelimesi Arapçada *dal* (د) ile yazılmaktayken burada *dal* (د) harfi yerine *dad* (ض) harfi ile yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *dad* (ض) ile *ḳayḍ* şeklinde aktarılmıştır.
[122] Kelimenin sonundaki *nun* (ن) harfi yazılmamıştır. Aynı kelime 7547. beyitte de *Süleymā* şeklinde yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *Süleymā* şeklinde aktarılmıştır.

3962 Bir yetīm iken güneş gibi cihānı ḳapladuñ
Dallaruñ ṭutdı cihānı kevni ümmet eyledüñ

[136b]

3963 Yā Resūla'llāh murādım bu durur senden hemān
Beni meddāḥ idinüp eyle ḳabūl iy ʿālī-şān

3964 Çār-ı yāruñdur Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī
Ḥürmetiçün yā Ḥabība'llāh uyandır ġāfili

3965 Sırr-ı tevḥīdi açarsam ṭaş atar Bū Cehl-i ḫar
Esmese ilhām-ı tevḥīd cūş ider mi baḥr u ber

3966 Aḥsen-i taḳvīmi tefsīr it bana gel iy faḳī
Müʾmin ismin diriseñ ḥaḳ gör bu āyetde Ḥaḳḳ'ı

3967 Ḥaḳ Teʿālā medḥ ider insānı *kerremnā*[123] yile
Sen de gel insānı medḥ it Ṣāniʿin ammā bile

3968 Ṣāniʿin ṣunʿını medḥ it Ṣaniʿüñ medḥi budur
Naḳşı medḥ itseñ hemān naḳḳāşınuñ medḥi oldur

3969 Āferīn ol pādişāha nuṭfeʾi insān ider
Ol muṣavver ṣuyı taṣvīr ḳaṭreʾi ʿummān ider

3970 Bir avuç ṭopraġı insān itdi tā gencin açа
Kenzi üzre ḫaznedār eyledi insānı Ḫudā

3971 Yazdı insān yüzine tevḥīd-i ḫaṭṭın āşikār
Dört kitāb insān cemāli üzre vaḥy oldı iy yār

[123] "Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık." İsra: 17/70.

3972 Muṣḥaf-ı vechiñde Bismi'llāh'a beñzer ḳaşlaruñ
Besmele taḥtında olan bā'ya beñzer gözlerüñ

3973 Seni yoḳdan var iden naḳḳāşa ʿaşḳ olsun hemān
Medḥ-i insāndan murādım medḥ-i Ḥaḳ'dur bī-gümān

3974 Āyet-i kübrādur insān her ḳılı tevḥīd oḳur
Aḥsen-i taḳvīmi vāʿiẓ añlamaz taḳlīd oḳur

3975 Maʿni-i insānı tefsīre müfessir māt olur
Men ʿaraf[124] sırrına vāḳıfsa sözi işbāt olur

3976 Pertev-i tevḥīdi insānuñ yüzinde görmeyen
Gözine girse güneş ḫaffāş olan görmez neden

3977 Lā'da'dur lā'lā'da illa'llāhı işbāt itmeyen
Yir ü gök tevḥīd ṭoluken göremez aʿmā gezen

[137a]

3978 Ẕerre var mı anda gizli şems-i vaḥdet olmaya
Ḳaṭre var mı anda deryā-yı ḥaḳīḳat olmaya

3979 Yiryüzinde yir mi var Ḥaḳ anda ḥāżır olmaya
Ol münezzeh yir mi var ol yirde ẓāhir olmaya

3980 Cümle eşyā nūr-ı tevḥīd ile buldı hep vücūd
Ġayretinden kendi ṣıġmadı cihāne ol Vedūd

3981 ʿĀlemi kendi yaratdı kimse yardım itmedi
Kün[125] dimekle bunca ʿālem oldı zaḥmet çekmedi

---

[124] "Kendini bilen Rabb'ini bilir." el-Aclûnî, II, s. 262.
[125] "…O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir…" Yasin: 36/82.

3982 Ol dimekle oldı seksen biñ bunuñ gibi cihān
Ne ulu sulṭāna ḳulsın yüri fikr it iy cüvān

3983 Ḥaḳ ḳatında bir sinek yaratmaġile dü-cihān
Hep tefāvütde berāber bu büyük kevn ü mekān

3984 Her ḳuliçün ḫalḳ ide ḳādir durur sekiz cinān
Bir ḳulına vire sekiz cenneti ol Müsteʿān

3985 Ehl-i tevḥīde sekiz cennet didükleri bir ev
ʿĀrif-i bi'llā'ha cennet mā-sivādur Ḥaḳḳ'ı sev

3986 Cennet-i ẕāta giren yüz biñ cināndan el yudı
Vāṣıl olan Ḥaḳḳ'a ol iki cihāndan el yudı

3987 Ṭamu cennet ḫayr u şer şekk ü gümān içindedür
Ol münezzeh lā-mekān u bī-nişān içindedür

3988 Naḥv i ṣarf iʿrabile tevḥīd-i ẕāta yol ıraḳ
Nusḫa-ı insānı gör iy müttaḳī Ḫallāḳ'a baḳ

3989 *Min-ledün* [126] dür işbu dil mekteb-i Raḥmān'dan oḳur
ʿAlleme'l-esmā'ı ilhāmile cānāndan oḳur

3990 Ḥażırsañ meşrebde al ʿilm-i ledünnīden sebaḳ
Bir kitābdur cümle ʿālem bir ḥurūfdur cümle ḫalḳ

3991 Mühreli kāġıddur eşyā her aġaçlar bir varaḳ
Meyveler āyāt-ı tevḥīd itdi tefsīr ehl-i ḥaḳ

[126] "…Allah katından…" Hûd: 11/1; Neml: 27/6

[137b]

3992 Her şecerde maʿnevī ġaybī şehādet görinür
Bu Cehlī şekk ü gümāndan göremez aʿmā yürür

3993 ʿİbretile ḳanda baḳsañ nūr-ı tevḥīd anda fāş
Rāh-ı tevḥīde delīl göze görünen ḳuru yaş

3994 ʿİbretile ḳıl naẓar evvel bahāruñ ḥaşrine
Her çiçek göz gibi müstaġraḳ tecellī nūrına

3995 Cümle eşcār u nebātātuñ derūnı bir sebaḳ
Göz açup her gördügün hep ḥarf-i tevḥīd oḳuyan

3996 İki āyet yaz u ḳış iki sebaḳ leyl ü nehār
İki āyet ṭamu cennet iki yoldur nūr u nār

3997 Ehl-i ʿibretüñ gözinden Ḥaḳḳ'a yol vardur gider
Ehl-i ʿibret göz çırāġı nūr-ı tevḥīdden yaḳar

3998 ʿĀlem-i ġayb u şehādet gözde bir mūmdur yanar
Göz çerāġın ḳudretile yaḳdı ol Perver-digār

3999 Göz ne cevher kānıdur gözdür ḫazīnesi Ḥaḳ'uñ
Ḫaznedārı dil durur göñül defīnesi Ḥaḳ'uñ

4000 Cennet ü ḥavrā dīdükleri göze nisbet ne şey
Rūh-ı ʿālem göz durur cümle eşyā gözle ḥay

4001 Göz ile iker biçer çiftin sürer hep şeyḫ i şāb
Cümle ʿālem olsa aʿmā ʿālem olaydı ḫarāb

4002 Ne ḳadar var ehl-i ṣanʿat göz durur üstādları
Reh-nümāsı ins i cinniñ göz durur mürşidleri

4003 Gemiler deryā içinde göz ile gezer müdām
Bir mile varmaz gemi aʿmālarıle iy ġulām

4004 Dīn sefīnesini ʿibret ehl-i gözdür ḳullanan
Ẓāhir u bāṭın İlāhī ṣaḳla aʿmā olmadan

4005 Cennete girse bir aʿmā nār aña ẓulmet yiter
Girse ṭamu içre bir göz göz aña cennet yiter

4006 Gözi olan cennetüñ kendi durur iy ehl-i dīn
Ṭamu kendidür didiler bī-göze ehl-i yaḳīn

[138a]

4007 Göz odur kim ehl-i ʿibret ola ḳanda yürise
Yoḳsa ḥayvān gözi çoḳ bu çam budaġı ḳurısa

4008 Şeb-çerāġ-ı Ḥaḳ durur göz göze ʿālem iḫtiyāç
Ḳaṣr-ı göge göz çıḳar aʿmā çıḳamaz bir ḳulaç

4009 Göze bir adım durur yirile gögüñ arası
Niçe biñ adım durur aʿmāya bir mil arası

4010 Ehl-i ʿibret ʿārifüñ meddāḥıyam tā ḥaşre dek
Bāṭını aʿmā olan ḥayvāne żıddam ḥaşre dek

4011 O göze sen göz dime ḥayvān gibi baḳup gezer
Göz odur kim ʿālem-i ġaybı ḥicābsız seyr ider

4012 ʿĀlem-i ġayb u şehādet gözde olan noḳṭadur

ʿĀlem-i ġayba açılmış bir ḳapu ḳulaḳdadur

4013 ʿĀlem-i ġayba iki pençeredür bu baş gözi
ʿĀlem-i ġayb evine Ḥaḳ ḳapu açdı ağızı

4014 ʿĀlem-i ġayb eviniñ ocaġı burundur tüter
ʿĀlem-i ġayb ivine tencere ḳarın aş bişer

4015 ʿĀlem-i ġayb evinüñ ʿālī serāyıdur beden
ʿĀlem-i ġayb evinüñ miftāḥı dildür gözilen

4016 Taḫt ı tācı pādişāhı ʿālem-i ġaybuñ göñül
On sekiz biñ ʿāleme ḥākim göñülle ʿaḳl-ı kül

4017 Göñül ayaġı yürümez dü-cihānı ṭayy ider
İns ü cin mevt olsa Ḥaḳ göñül dilile ḥayy ider

4018 Tercümān olur bu dil göñül virür Ḥaḳ'dan ḫaber
Göñül eli ṣunmadan iki cihānı ḳabż ider

4019 İşidür göñül ḳulaġı yirde gök fısıldasa
Nerdübānsız göge āġāz ehl-i göñül istese

4020 İşbu gökler ḳaṣr-ı taḫtıdur göñül sulṭānınuñ
Ḫaymesidür ʿarş-ı aʿẓam pādişāh-ı bāṭınuñ

4021 Didigim göñül durur sırr-ı Muḥammed gözüñ aç
Didigim Sulṭān-ı kevneyne dü-ʿālem bir ḳulaç

[138b]

4022 Bu didigim salṭanat bir Muṣṭafā'nuñdur hemān
İki kevne gelmedi Aḥmed gibi bir daḫı cān

4023 Ol Süleymān'a Ḫudā göz ḫātemin vaḥy eyledi
Ṣoñra ins ü cin ü dīv Ḳaf'dan Ḳaf'a belī didi

4024 Evvelīn ü āḫerin ʿilmi aña bir ḥarf idi
Dü-cihānuñ feṭḥine ḳādir nebīyi's-seyf idi

4025 Kevn-i ümmet itdügi degildi maḳdūr-ı beşer
Şarḳ u ġarbı ḳapladı hep ne yetīm yā Rab bu er

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

4026 İy raḥmeten li'l-ʿālemīn Ḫaḳḳ'uñ ḥabībi Muṣṭafā
İy ẕāt-ı Ḫaḳḳ'uñ maẓharı serdār-ı cümle enbiyā

4027 Bu ẓulmet-i kevneyne nūr eyledi ẕātuñ ol İlāh
İy āfitāb-ı nūr-ı vaḥdet enbiyāya pīşuvā

4028 Lāt u ṣanemden ʿālemi nūruñla yudun oldı pāk
İşbu kelīsā kevni mescid eyledi ẕātun şehā

4029 Burc-ı ḥaḳīḳatden gelüp kevneyne ṭoġduñ iy güneş
Bu kevn-i aʿmāya gelüp göz olduñ iy nūr-ı Ḫudā

4030 Ketm-i ʿademde ḳanḳı taḫtuñ pādişāhıyduñ ʿaceb
Dīvān-ı Ḫaḳ'da sensin ol el ḳavşurup ṭuran Ḫaḳ'a

4031 Deryā iken bir ḳaṭre gösterdük seni sen iy Ḫabīb
Ben ẕerreden ṭoġsa ʿaceb mi feyżüñ iy şemsi'ḍ-ḍuḥā

4032 Ḳul ṭonına girsek ʿaceb degildür iy Sulṭān-ı dīn
Ḳullarını ṭon gibi geymiş gibidür nūr-ı Ḫudā

4033 Ḥāşā ki ḳul sulṭān ola sulṭāna ḳul mirʾāt olur
Sulṭān olan birdür hemān kimse şerīk olmaz aña

4034 Vaṣf eyleriseñ Ḥaḳḳ'ı vaṣf it kim bu dünlü kāʾinat
Bir emr-i *kün*[127] den yoġiken var oldı hep arż u semā

4035 Gel bu direksiz göklere ʿibretle ince ḳıl naẓar
Ṣunʿından añla Ṣāniʿün kāmilligin iy meh-likā

[139a]

4036 Yiryüzi bir ḥūrī gibi yazın ṭonanır ḥullesin
Ḳışın yine ʿüryān olur çuldan giyer ḳara ʿabā

4037 Yazile ḳış hep remz ider ḥaşrile neşri maḥşeri
Beñzer ḳubūr ehline eşcār u nebāt ḳışın baḳā

4038 Ḳışın ḳubūr ehli iken yazın cinān olur cihān
Gūyā aġaçlar ḥulle geymiş ḥūrīlerdür baḳsaña

4039 Ḳabre girür ḳışın nebāt yazın dirülür ḥaşr olur
Silküp başından ṭopraġın her meyve dalından çıḳa

4040 Evvel bahār İsrāfīl'i yazın ider bir nefḫ-i ṣūr
Ḳışıñ mezāristānını iḥyā ider virüp beḳā

4041 Gelse ḳışıñ İsrāfīl'i güzün ider bir nefḫ-i ṣūr

[127] "…O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir…" Yasin: 36/82.

Yazıñ ḥayātın gözile eyler ḫazānile fenā

4042 Yaz gelse İsrāfīl gibi ḳışıñ vücūdın maḥv ider
Nefsile iṯbāt gibidür dir ḳışa yaza evliyā

4043 Ḳış gelse ʿAzrāʾil gibi rūḥını yazuñ ḳabż ider
Cümle nebātuñ varlıġı meyyit gibi hep defn ola

4044 Yaz gelse ḳışı nefy ider yaz kendüyi iṯbāt ider
Ḳış gelse yazı nefy ider hep lādur illa'llāh ḳala

4045 Yaz gelmede ḳış gitmede ḳış gelmede yaz gitmede
Ḥaḳ ne gelir ü gider gelmek ü git saña bañā

4046 Yazile ḳış her sene eyler ʿālem-i ġayba sefer
Ḳış ḳabrine defn olsa yaz yazın ḳıyāmetdür ḳopa

4047 Ḥaşrile neşre maḥşere ister iseñ bürhān eger
Evvel bahāra ḳıl naẓar bī-şek ḳıyāmet keşfola

4048 Ata anadur yaz u ḳış evlādı eşcār u nebāt
Ḳış ḥāmile olmaḳ nedür nuṭfe gibi yaġmur yaġa

4049 Dünyā anadur āḫiret ata gibidür oġlına
Dünyā durur Ḥavvā Anamız āḫiret Ādem Ata

4050 Gör nice besler yaz u ḳış insānı evlādı gibi
Yazile ḳışdur ādemoġlına büyük ata ana

[139b]

4051 İki ḥelāldür yaz u ḳış Ḫallāḳ anı itmiş nikāḥ
Ḥāmile olsa ḳış ana yazın ḳızı oġlı ṭoġa

4052 Yazile ḳışın oġlı nedür bunca eşcār u nebāt
İnsāna ḫidmetkār içün ḫalḳ oldı ḳış yaz iy gedā

4053 Bī-hūde mi ḫalḳ oldı ṣanduñ iy yaḳīnsiz kevni sen
Gel nefsiñi bil evvelā bil ṣoñra Rabb'üñ zāhidā

4054 Bir ādeme beñzer cihān mirʾāt-ı ervāḥ oldı hep
Bir dāne ādem ṭoldı kevne şarḳ u ġarbı ṭutdı tā

4055 Birden ẓuhūr itdi benī-ādem yine birdür hemān
Sen ben dimekdür nefs-i şom birile git birden yaña

4056 Ben sen dimek puṭdur ʿaẓīm zīrā enāniyyet durur
Ḳır benligiñ zünnārını nişler muvaḥidde riyā

4057 Çöp deñlü görme ḫalḳı sen olsun gerek şāh u vezīr
Tevḥīd-i sırfa bī-ḳadem sensiz yüri iy bī-nevā

4058 ʿAyne'l-yaḳīne irmeyen ʿilme'l-yaḳīnde şekdedür
Ḥaḳḳa'l-yaḳīn ehli göze aşlā görünmez mā-sivā

4059 Bu fānī ḫalḳı görme[128] imiş mā-sivā didükleri
Ṣıġmadı zīrā *li maʿallāh* [129] ʿāleminde ḫalḳ Ḥaḳ'a

4060 Bu gördügüñ ḫalḳ-ı cihān hep bir ḫayāl u düş durur
Lā-şeydür ins ü cin ḳo ḫalḳı Ḫālıḳ'ını ārzūla

4061 Ḥaḳḳ'uñ tecellīsi ile ṭopṭoludur iki cihān

---

[128] *Görmez* kelimesi sonuna *ze* (ز) harfi konulmadan yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya ze (ز) konulmadan *görme* şeklinde aktarılmıştır.
[129] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

Aʿmā bu nūrı göremez gözine perdedür hevā

4062 Bu yirdeki ʿibretleri bu gökdeki ḥikmetleri
Görmeyene ḥayvān digil ḥāşā kim ol insān ola

4063 Yir Ṭūr'a beñzer gök tecellīye güneşden āşikār
Ḫalḳ cümle bir Mūsā gibi el ḳavşurup ṭurur Ḥaḳḳ'a

4064 Ḥaḳḳ'ıñ cemāl-i pertevinden bir tecellīdür cihān
Hep bir tecellīdür bu ḫalḳ Mūsā'ya eşyā bir ʿaṣā

4065 Mūsā-ṣıfāt ʿāşıḳlara hep cümle ʿālem Ṭūr imiş
Her ḳanda kim itse naẓar yir gök tecellīdür aña

[140a]

4066 Yā Rab ne ḥikmetdür bu ʿaşḳ ʿaşḳuñ gözine gizli yoḳ
Tevḥīd-i efʿālüñ şehā ʿibret gözine tūtiyā

4067 Aḥmed yüzinden ʿāleme itdüñ tecellī gerçi kim
Görmediler ol dil-beri ne Ṭūr idi ol meh-liḳā

4068 İtdüñ ṣıfātuñla tecellī enbiyāya cümle hep
İtdüñ tecellī ẕātıle maḳbūl anuñçün Muṣṭafā

4069 İtdüñ tecellī cümle efʿālüñle hep ḳullarıña
İtdüñ tecellī ṣoñra eşyāya kemālüñle şehā

4070 İtdüñ tecellī cümle esmāya ṣıfāt-ı ẕātıñı
İtdüñ tecellī kevne Ṭūr oldı bu kez arż u semā

4071 İtdüñ tecellī ʿālem-i ervāḫa varlıḳ yüzüñi
Yoḳdan bu kez var oldılar hep evliyā vü enbiyā

4072 İtdüñ tecelli-i cemāl ketm-i ʿadem ṣaḥrāsına
ʿİlmünde ġayb iken bizi fānī iken virdün beḳā

4073 İtdüñ tecelli-i celāl ġurbet diyārında bize
Ṣoñra tecelli-i cemālüñ ile itdüñ merḥabā

4074 İtdüñ tecellī ḥüsnüñi Manṣūr ene'l-Ḥaḳ söyledi
Aşıldı zülf-i Aḥmed'üñ şerʿi yüzinde bir ḳıla

4075 Deryā-yı tevḥīdüñde yā Rab ḳaṭre degil dü-cihān
Tevḥīd-i ẕāta bī-cihet ġarḳı durur arż u semā

4076 Tevḥīd-i āṣāruñ ṣıfāt-ı pertevi her görinen
Āyīne-i insāne baḳ yüz göstere tevḥīd saña

4077 Küfrile īmān baḥr-ı tevḥīdüñ kenārında gezer
Küfrile īmāndan münezzehdür Cenāb-ı Kibriyā

4078 Deryā-yı tevḥīd içre ʿārifler gezer balıḳ gibi
Zāhid bu baḥre giremez ḫavfı budur kim boġula

4079 Deryā-yı Ḥaḳḳ'a ġarḳ iken hep ṣu arar ḫalḳ-ı cihān
Balıḳ gibi görmez ṣuyı deryā içinde ḥāliyā

4080 Ḥaḳ'dan vücūd aldı ʿadem var oldı yoḳdan şeş cihān
Varlıḳ yüzini gösterür eşyā Ḥaḳ'uñ saña bāña

[140b]

4081 Sen yoḳ iken ben yoḳ iken Ḥaḳ var idi ʿilmi ile
Kendüni fāş itmek murād itdi yaratdı mā-sivā

4082 Bir kerre *kün*[130] dimek ile var oldı seksan biñ cihān
Bir emr-*i kün*[131] arasına ḫalḳıle biñ kevneyni ṣıġa

4083 Kāfile nūnuñ ortasında çöp ḳadar yoḳ dü-cihān
Deryā-yı tevḥīdiñ kenārında dü-kevneyn oldı lā

4084 Bir dille tevḥīd it Ḥaḳ'ı olmaya maḳdūr-ı beşer
Bir dil ḫaber vir ḫalḳa kim Ḫallāḳ'a ola āşinā

4085 Her ḳanda kim ḳılsañ naẓar yol var gider azdan caḳa
Gören görünen gösteren ḥaḳḳa'l-yaḳīne reh-nümā

4086 Bir ḳaṭreye ḳılsañ naẓar deryā derūnında nihān
Bir ẕerreye baḳsañ derūnında ṭoġar şemsi'ḍ-ḍuḥā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4087 Gel saña irşādı āsān ideyim
Āb-u ḥayvāne seni ḳandırayım

4088 ʿİbretile eyle eşyāya naẓar
Ṣāniʿüñ ṣunʿından al Ḥaḳ'dan ḫaber

4089 Ḳudretine ḳıl naẓar ol Ṣāniʿiñ
Ṣanʿatına ḳıl naẓar ol Ḫālıḳ'uñ

4090 Cümle eşyāyı yaratmış bī-ḳuṣūr
Yirde gökde eksigi yoḳ bī-ḳuṣūr

4091 Ḳanda baḳsañ hep kemāl-i ḳudreti

---

[130] "…O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir…" Yasin: 36/82.
[131] "…O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir…" Yasin: 36/82.

Yir ü gök ṭaġ ṭaş aġaç hep ḥikmeti

4092 Bir yirinde eksigi yoḳ ṣunʿ ınuñ
Hep kemālin gösterür eşyā anuñ

4093 Ḳanḳı işinde Ḥaḳ'uñ gördüñ ḳuṣūr
Şu ḳuṣūrdur diyecek yoḳ bī-ḳuṣūr

4094 Ḥāl dilile cümle eşcār u nebāt
Her varaḳ tevḥīd ider iṯbāt-ı ẕāt

[141a]

4095 Kimüñ elinden gelir işbu kemāl
Nuṭfeʾi insān ider ol bī-zevāl

4096 Bī-nişānuñ pertevi eşyādadur
Lā-mekān eşyāya ṣıġmaz ḳandadur

4097 Ġayretinden ḳomadı ġayr araya
Sendeyem dir ben dimez āvāreye

4098 Bizi maḥcūb eyleyen fānī vücūd
Put vücūduñla Ḥaḳḳ'a olmaz sücūd

4099 Ḳır hevā zünnārınuñ varlıḳ putıñ
Yoḳluḳ evinde olasın tā emīn

4100 Sende senlik var iken Ḥaḳ pek ıraḳ
Ḥaḳḳ'a sensiz vāṣıl ol iy yüzi aḳ

4101 Ben ben oldum sen sen olduñ bitmez iş
Sen ben oldum ben sen olduñ bitdi iş

4102 Ḥaḳ tecellīsi fenādan ṣoñradur
Bu tecellī ḳanda baḳsañ andadur

4103 Küfr ü īmān bu tecellī içre ġarḳ
Küfr ü īmāndan münezzeh ẕāt-ı Ḥaḳ

4104 Ḥaḳ muḥīṭ-i küll-i şey müʾminde mi
Bu muḥīṭe ġarḳı hep tersāda mı

4105 Sözlerim şerʿe muḫālif itme ẓan
Gel ṭala tevḥīd-i ṣırfa iy ḥasen

4106 Ol münezzeh ʿālimü'l-esrār iy yār
Oldı hem pek gizli hem pek āşikār

4107 Gerçi dīn şemsini ḫuffāş göremez
Sırr-ı tevḥīde muḳallid iremez

4108 Kendi küfrin ġayrıda gören kişi
Ehl-i tevḥīde ṭaş atmaḳdur işi

4109 Ḳanda baḳsañ ʿaks-i ẕātıñ görünen
Gösteren gören görünen yine sen

[141b]

4110 Ṭoġru baḳ yüziñi bir yüz göresin
Baḳma şaş ervāḥı bir göz göresin

4111 Bire baḳsa şaşı iki görinür
Yola girse şaşı yol çatallanur

4112 Şaşı göz tevḥīd-i şırfa iremez
Ṣemme vechu'l-lāhi [132] şaşı göremez

4113 Cümle şeyde Ḥaḳ muḥīṭ-i küll-i şey
Milkine ḫāric ne dāḫil ẕāt-ı Ḥay

4114 Yimedi bu milki mīrāṯ kimseden
Kendi ṣunʿ ından yaratdı yoġiken

4115 ʿİlm-i ġaybında dü-ʿālem ġarḳ idi
Kāf ı nūn içinde müstaġraḳ idi

4116 Kāf ı nunuñ noḳṭasıdur dü-cihān
Muṣṭafā gözinde bu noḳṭa nihān

4117 Mīm-i Aḥmed'i göz itdi kevne Ḥaḳ
Mīm Muḥammed'de dü-kevneyn oldı ġarḳ

4118 Ḥaḳḳ'a yol Aḥmed gözidür gözüñ ac
Ġayrı yoldan Ḥaḳḳ'a yol yoḳ ṭolamac

4119 On iki dāne ṭarīḳ hep bir durur
Bunları hep bir gören server durur

4120 Bulagör ervāḥ-ı ṭayyibeleri
On ikiden birisidür ḫāṣları

4121 Yaʿ nī on iki ṭarīḳden birisi
Ehl-i ḥālüñ biridür ser-çeşmesi

4122 Ehl-i ḥaḳ bunlarda ehl-i cezbedür

[132] "…Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır..." Bakara: 2/115.

Naẕarı dāʾim bularuñ ḳalbedür

4123 ʿĀlem-i lāhūt bularuñ seyridür
ʿĀlem-i nāsūt bulardan ayrıdur

[142a]

4124 Ṭaşra baḳmaz ehl-i göñüldür bular
Sifle inmez ʿālī-himmetdür bular

4125 Bunlaruñ mirʾātıdur tevḥīd-i ẕāt
Bunlaruñ seyr-i sülūkı bī-cihat

4126 Keşret-i āfāḳa baḳmazlar bular
Ehl-i vaḥdetdür göñül gözler bular

4127 Bunlaruñ yolı göñüldür ḥażrete
Hem bular ferdā gözetmez vuṣlata

4128 Muntaẓır degil ḳıyāmete bular
Vāṣıl olmış yārine bugün bular

4129 Ḥaşr u neşr u maḥşer olmışdur bular
Ẕāta maẓhar naḳd-u vaḳt oldı bular

4130 Ḫırḳa vü tāc u ridā geymez bular
Ṣūreti yoḳ ehl-i sīretdür bular

4131 Ṣūretā bunlar ʿavām u nās durur
Maʿnīde ednāsı ḫayruʾn-nās durur

4132 Bir nefes Ḥaḳ'dan cüdā olmaz bular
Keşret-ü ḫalḳıle ḳarışmaz bular

4133 Bunlara dirler ricālü'l-ġayb iy yār
Bir göñül bir ten ü bir cāndur bular

4134 Vecd-i ḥālātile bunlar zindedür
ʿAşḳ ı şavḳ ü ḥaḳla Ḥaḳ'dadur bular

4135 Ḥaḳ'dan özgeye göñül virmez bular
Dü-cihānı bir pula almaz bular

4136 Ḥaḳ'dan özgeden elin yudı bular
Lā-mekāna bī-vücūd gitdi bular

4137 Bunlaruñ ārzūları ḥubbü'l-vaṭan
Bī-nişān bāġında ḳaldılar āsan

4138 Dü-cihānı ḫalḳını görmediler
Ḳanda baḳsa Ḥaḳḳ'ı gördiler bular

[142b]

4139 ʿAşḳ-ı Ḥaḳḳıle bular āvāredür
Dil-berüñ derdile bunlar yāredür

4140 Ḥaḳḳıle virür alur bunlar nefes
İşbu ʿāşıḳlara giñ dünyā ḳafes

4141 Şāh-bāz-ı rūḥ-ı ḳudsīdür bular
Ehl-i vuṣlatdur aḫaṣṣ-ı ḫāṣ bular

4142 Ẓulmet-i kevneyne bunlardur çerāġ
Ḥaḳ'dan alur nūrı ġayrıdan ferāġ

4143 Gitmeden bunlar durur Ḥaḳḳ'a iren
Bulmadan bunlar durur Ḥaḳḳ'ı bulan

4144 Baḳmadan gördi bular ol ḥażreti
Ḥaḳḳ'a buldılar anuñçün vuṣlatı

4145 Pertev-i Ẕāt'a bular oldı ṣıfāt
Bunlara ʿaks eyledi tevḥīd-i ẕāt

4146 Böyle iken bunları ḫalḳ bilemez
Şemsi zīrā çeşm-i ḫaffāş göremez

4147 Ḥalḳ ider bunlara meẕmūm iʿtiḳād
Medḥ i ẕem bunlara bir ġam ile şād

4148 Yā İlāhī işbu dostlaruñdan it
Beni bu Aṣḥāb-ı Kehf'e Ḳıṭmīr it

4149 Lā-mekān milkin ṣorarsañ iy faḳī
Ḥaḳ ile baḳ her neye baḳsañ iy faḳī

4150 Aġ ı ḳaradan münezzehdür Ḫudā
Eliñe virdi kitābuñ oḳuya

4151 Ṭaġlar u ṭaşlar ḫaber virür saña
Yirler ü gökler sebaḳ virür beḳā

4152 Her aġaçlar maʿnīdür añlayana
Meyvesin tefsīr ider senden saña

[143a]

4153 Cümle ʿālem bir ḥurūf oldı oḳı
Maʿnīsi insān imiş añla Ḥaḳ'ı

4154 Her şecer elinde ṭutmış bir varaḳ
Āyet-i tevḥīd oḳur Ḥaḳ'dan sebaḳ

4155 Her varaḳ ṭut yapraġı aṭlas oḳur
Ḳuru aşma ḳoruġın ḥelvā oḳur

4156 Bir żaʿīf arunuñ aġzı bal oḳur
ʿAsel ırmaġınuñ āyātın oḳur

4157 Fikr ide Ḥaḳḳ'uñ kemāl-i ḳudretin
Ṭaş içinden aḳıdur cevher ṣuyın

4158 Bir ḳamış aḳıtdı sükker çeşmesin
Cennetüñ ḳūyunda gör süd çeşmesin

4159 Bir şecer aḳıtdı yaġ ırmaġını
Oḳu *ve'z-zeytūni* [133] zeyt āyātını

4160 Ṭurmaz encīr aġacından bal aḳar
Sūre-i *ve't-tīn* [134] den neler biter

4161 Her aġacuñ meyve oldı çeşmesi
Nūr aġacı bitdi ʿibret çeşmesi

4162 Her aġacuñ ḳabre beñzer kökleri
Ḥaḳ dalında yaradur yapraḳları

[133] "Zeytûn'a andolsun." Tin: 95/1.
[134] "Tin'e andolsun." Tin: 95/1.

4163 Ehl-i ʿibret göz durur Ṭūbā'ya dal
Cennete ʿibretle dal Ṭūbā-miṣāl

4164 Meyveñi Ṭūbā gibi eyle sebīl
Meyve-i tevḥīdi datsın cümle dil

4165 Gör ne Ṭūbā'dur beşerde cān biter
Bir tecellīden niçe insān biter

4166 Görmemisin ʿilm-i tevḥīd oldı fāş
Ḥaḳḳ'ı iṣbāt itdi zīrā ḳuru yaş

4167 Bir avuç ṭopraḳ içinden ol İlāh
Gör ne niʿmetler yaratdı pādişāh

[143b]

4168 Yiryüzin ṣunʿile maʿden eylemiş
Ṭolu ḥikmetle ḫazīne eylemiş

4169 ʿĀlemi bir ṣofra niʿmet eylemiş
Ṭoprağı dürlü nefāyis eylemiş

4170 Bir ḳamış çıḳdı yaratdı sükkeri
Bir aru çıḳdı yaratdı balları

4171 Bir yeşil yapraġı aṭlas eyledi
Kurdı gerçi bir sebebcik eyledi

4172 Bir dikende gül yaradur yaradan
Ḳudretine ḳıl naẓar her aradan

4173 Āyīne ḳıldı dü-ʿālem naḳşını

Naḳş içinde gizlemiş naḳḳāşını

4174 Bir yeşil otdan yaradur südleri
Süd içinde yaradur ḳaymaḳları

4175 Bir ḳoyunuñ emceginden ol İlāh
Ḳullarıçün ḳuzu besler pādişāh

4176 Bal arusile ḳonuḳlar ḳulların
Bu ne ḳudret yā ilāhe'l-ʿālemīn

4177 Bir çıbıḳ aşmada üzüm ḫalḳ ider
Ḳullariçün ne nefāyisler biter

4178 Bir ḳuru olmış kütükde cān biter
Bāġda gör yoḳdan ne ṣalḳımlar biter

4179 Ne nefāyisler yaratdı ṭoprāġı
Ehl-i ḥaḳ ʿibretden aldı ṭoymaġı

4180 Yimeden her niʿmeti ʿārif ṭoyar
Cān dimāġı imtilā olur ḳanar

4181 Yiyüben ṭoymaġımış ḥayvān işi
Yimeden ṭoymaġımış insān işi

4182 Ehl-i ʿibret yimez içmez ḳarnı toḳ
Yiyüp içmekden beşer olmadı toḳ

[144a]

4183 ʿİbretile ḳıl naẓar her niʿmete
İrmedin hep iresin her devlete

4184 Kim durur erbāb-ı devlet bilmedüñ
Ehl-i ʿibret ehl-i ḥaḳdur görmedüñ

4185 Ehl-i ʿibret ʿālemüñ sulṭānıdur
Dü-cihān bir ten aña ol cānıdur

4186 Ehl-i ʿibret Ḥaḳ'dan özge görmedi
Gördügin Ḥaḳḳıle gördi añladı

4187 Ehl-i ʿibret baḳmadın seyrān ider
Ṭūr-ı ʿālemden tecellāya baḳar

4188 Ehl-i ʿibretdür cihānuñ gözleri
Gözgüsinde görür görklü yüzleri

4189 Ehl-i ʿibret gelse iştāha eger
Yek naẓarda yir ü gögi yir içer

4190 Ehl-i ʿibret göze cennetdür cihān
Yaz u ḳış firdevs-i aʿlādan nişān

4191 Yaz güninde bāġile bāġçe hele
Bāġ-ı cennetden nişān virdi hele

4192 Kış güninde fānī oldı her aġaç
Yaʿnī ḳış ḳabrine girdi gözüñ aç

4193 Yaz güninde her şecer sinden çıḳar
Meyve-i ġaybın şehādete ṣaçar

4194 Maḥşer āṣārı durur evvel bahār

Ḥaşr ı neşrüñ remzi yazdur āşikār

4195 Her şecer bir ḳabre beñzer ḳış güni
Meyvesile defn ider yapraġını

4196 Yaz güninde her şecer bir ḥaşr olur
Meyvesile ṭonanır maḥşer olur

4197 Ḳış güni āb-u ḥayāt ırmaġıdur
Yaz içerse ol meyi iḥyā olur

[144b]

4198 Āḫiret yaz oldı dünyā ḳış güni
Ḳış u yaz eyler ḳıyāmet remzini

4199 Gice dünyādur ḳıyāmet gündüzi
Remzi ḳabr oldı döşek añla sözi

4200 Uyḳu ḥālinde düşüñ Münkir Nekīr
Ḳalḳ uyan bugün ḳıyāmet günidir

4201 Hep ḳıyāmet remzidür leyl ü nehār
Ḥaşr ı maḥşer remzidür ḳış u bahār

4202 ʿİbretile her neye ḳılsañ naẓar
Yaradan Ḥaḳ'dan virür saña ḫaber

4203 ʿİbretile ḳıl naẓar her aradan
Gözleriñe görine ol yaradan

4204 Her neye baḳsañ tecellīdür ḳamu
Cümle eşyā Ṭūr-ı Mūsā'dur ḳamu

4205 Ḳaṭreden deryāya deñlü baḥr u ber
Yaradan Ḫallāḳ’ını iṣbāt ider

4206 Ẕerreden şemse irince ne ki var
Nūr-ı Ḥaḳḳ’uñ pertevidür āşikār

4207 Āḫiret milkine ādemdür ḳapu
Dīnile īmāna ʿibretdür ḳapu

4208 ʿİbretile gir tefekkür gencine
Gir bu dünyāda cinānuñ içine

4209 ʿİbret oldı cennetüñ miftāḥı aç
ʿİbret oldı ḫaste-i ḳalbe ʿilāç

4210 ʿİbret oldı cennetüñ bir kūşesi
ʿİbret oldı cism-i kevneyniñ başı

4211 ʿİbrete oldı tefekkür āyīne
Ṭūr-ı Mūsā’ya tecellī āyīne

4212 Ehl-i ʿibret gözdedür tevḥīd-i ṣırf
ʿİbreti yoḳ gözdedür taḳlīd-i ṣırf

[145a]

4213 ʿİlm-i tevḥīdden ḫaber al iy ʿazīz
Ṣāniʿi ṣunʿından añla iy ʿazīz

4214 Cümle eşyānuñ içinde Ḥaḳḳ’ı bul
Lā-mekān olan münezzeh şāhı bul

4215 Ḳullarıla biledür ol pādişāh
Çün muḥīṭ-i küll-i şeydür ol İlāh

4216 Ḳullarına nūrını göz eyledi
Ol göze eşyāyı mirʾāt eyledi

4217 Nūrını ṣaçdı bu kez eşyāya hep
Ṣunʿınuñ nūrile ṭoldı şarḳ u ġarb

4218 Gökleri nūrı direksiz ṭūrdurur
Ḳudret-i arżı bināsız yir ḳılur

4219 Ẕāt-ı ʿilmi ṭopraġı insān ider
Ḥāk i āteş yil ü ṣuda cān ider

4220 Dörtʿanāṣır żıd iken ol pādişāh
Dördini bir taḫta şāh itdi İlāh

4221 Nūr-ı ẕātı ẕerre-i şems eyledi
Nūrı her aʿmāya göz baḫş eyledi

4222 Nūrınuñ ṭopraġa ṣaçdı toḫmını
Gör ne niʿmetler bitirdi nūrını

4223 Bir avuç ṭopraġı kiler eyledi
Maṭbaḫ-ı ḫāki nefāyis eyledi

4224 Cevher-i ḫākden biter buġdayı at
Baḳlava börek şeker nānile et

4225 Ḳullarına yiryüzin çekdi somāṭ
Gökleri sāḳī idüp çekdi somāṭ

4226 Yiryüzi bir Kurʿān niʿmet ṭolı
Emr-i Ḥaḳ'la bişürür şemsüñ odı

4227 Bir ḳara ṭoprağı Ḥaḳ aş eyledi
Encīri ḥelvā-yı ḳudret eyledi

[145b]

4228 Cennet ırmağı arudan bal aḳar
ʿAdn ağacıdur ḳamış sükker biter

4229 Cennetüñ ırmağı süd bunda ḳoyun
Cennetüñ meyvesi Ṭūbā bunda gün

4230 Tarla-i cennetde biter süd ü yaġ
Ṭopraḳ oldı ṣabr evinde bal u yaġ

4231 Ṭoprağı ṣabrıle Ādem itdi Ḥaḳ
Ādem'i baḥr-ı naʿīme itdi ġarḳ

4232 Cennetüñ bir kūşesidür ḳış u yaz
Bāġ u bāġçe ḥulle geymiş añla var

4233 Yaz açar cennet cemālinden niḳāb
Ḥūrīler gibi giyer ḥulle-türāb

4234 Keşf-i cennet bāġı ʿālemde nihān
Cennetüñ āyīnesidür bu cihān

4235 ʿĀlem-i ġayb u şehādet ne ki var
Ehl-i ʿibret göze günden āşikār

4236 Cenneti remzile ẓāhir eyledüm
Ṭūr'a taḥḳīḳī tecellā söyledüm

4237 Ẓāhirā dünyā cinānuñ sāyesi
Ṣāḥıbından ayrı olmaz gölgesi

4238 Dünye cennātüñ miṣālidür iy yār
Āḫiret bāġına remz evvel bahār

4239 Ḥaşr ı maḥşer remzi bāġ u bāġçeler
Ḳışın olur fānī yazın bāḳīler

4240 Ṭaġı çobanı bu naẓm irşād ider
İşbu feyżi ilhām-ı Ḥaḳ'dur iy peder

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

4241 Elā iy Ḥażret-i Ḥaḳ'dan tecellī isteyen insān
Señ a gel gezme ṭaşra olmaġıl āvāre ser-gerdān

[146a]

4242 Getürdi ʿālem-i ġaybdan seni Ḥaḳ ʿālem-i cisme
El ayaḳ göz ḳulaḳ virdi ki yaʿnī ālet ide cān

4243 Ata ṣulbine gelmezden ne yirde idi seyr anuñ
Ana raḥmin işitmezdük ne ḳuldun sen idüñ sulṭān

4244 Meger baḥr-ı ḥaḳīḳat mevce geldi sırr-ı vaḥdetden
Bıraḳdı ḳaṭre ki ṭaşra ıraḳ oldı leb-i ʿummān

4245 Ata ṣulbine bu ḳaṭreñ o deryādan çıḳup düşdi
Ne ismüñ vardı ne resmüñ o demde kimdi adı ṣan

4246 Ata ṣulbini at itdüñ niçe yıllar süvār olduḳ
Ana raḥmine yol bulduñ ṭoḳuz ay eyledüñ cevlān

4247 Ana raḥminde bir kimse saña dünyāyı vaṣf itdi
İnanmaduñ aña aṣlā getürmedüñ aña īmān

4248 Ana raḥminde bir kimse didi ẓulmetde nişlersin
Didüñ nūrile ẓulmet ne idemedüñ sözin izʿān

4249 Ana raḥminde bir kimse didi ẕindāna girmişsin
Didüñ aña nedür zindān didi ṭoġmaḳ gerek oġlan

4250 Ana raḥminde bir kimse yirile gögi vaṣf itdi
Didüñ yir gök ne nesnedür görünmez baña ol seyrān

4251 Ana raḥminde bir kimse didi şems i ḳamer vardur
Didüñ şems i ḳamer nedür ḫaber virdüñ iy merdān

4252 Ana raḥminde bir kimse didi gündüz gice vardur
Didüñ nedür gice gündüz beni sen eyledüñ ḥayrān

4253 Ana raḥminde bir kimse didi çarḫ-u felek vardur
Didüñ çarḫ-u felek nedür görünmez baña ol devrān

4254 Bu kez çün anadan ṭoġduñ gözüñle gördüñ uş bir bir
Bu kez şekkin yaḳīn oldı gümānuñ reybüñ oldı fān

4255 Bu kez ġayb anasından bu şehādet mülkine ṭoġduñ
Saña senden bu kez sensiz tecellī eyledi Sübḥān

4256 Bu kez cism atına süvār oldı bu cān cisme

Bu dünyā ḳarnına girdi didi budur hemīn meydān

[146b]

4257 Ana ḳarnına nisbet işbu dünyānıñ durur ġāyet
Beḳā meydānına nisbet ḳafesdür bu fenā zindān

4258 Beḳā ḳarnında mevt olmaz bu dünyā ḳarnıdur fānī
Ḳabir ḳarnında ḫalḳ ide ana ḳarnı gibi Raḥmān

4259 Ana ḳarnı keẕālik ḳabre beñzer ḫalḳ olur evlād
Budur ḥaşrile maḥşer remzi isterseñ eger bürhān

4260 İki nuṭfe arasından yaratdı bir bir insānı
Ana ḳarnı ne maḥşer ḥaşr olur Ṣıddīḳ ʿÖmer ʿOs̱mān

4261 Ḳıyāmet günlerine remz ider her bir ṭoġan evlād
Anadan ṭoġmasıdur ḥaşr ı maḥşer ẓāhir ü pinhān

4262 Ki zīrā ʿālem-i ġayba ḳapudur ol ṭoġan maʿṣūm
Anadur cennetüñ bābı ṭoġan oġlı durur Rıḍvān

4263 Bu cism-i ʿāriyet bir ḳalıb oldı cāna ḫidmet içün
Beden ṣaḥrāsı içinde cināne virdi yol cānān

4264 Bu insān rūḥınuñ bir kūşesinde gizli biñ deryā
Bu insān ẕerresinde gizli biñ şems i meh-i tābān

4265 Bu insān ālet oldı ḳabża-i ḳudretde el gibi
Beşer ḳudret elidür āletidür ʿilmile ʿirfān

4266 Beşerdür Ḥaḳ Teʿālā'ya ḫazīne sırr-ı vaḥdetde
Beşer āyīne-i Ḥaḳ'dur bu muṣḥafda oḳu Furḳān

4267 Faḳīhüñ gözleri görmez beşerde ḥarf-i tevḥīdi
Cehālet yazılarında yiler āvāre ser-gerdān

4268 Yaradan sikke-i ẕātın yüzinde yazdı insānuñ
Ṣırāṭ-ı müstaḳīme işbu yüzden yüridi kervān

4269 Naẓar ḳıl şekl-i insāne başıdur ʿarş-ı Raḥmān'ı
Yüzidür Kaʿbe hem miḥrāb ṭavāfa gel behey bī-cān

4270 Niḳāb itdi cemāline bu insān-ı ḥaḳīḳat ẕāt
Tecellī itdi Mūsā'ya bu yüz Ṭūrı'nda ol Deyyān

4271 Murād olan bu insāndan Muḥammed'dür degil ġayrı
Eḥad mazḥarıdur Aḥmed şerīʿat ortada mīzān

[147a]

4272 Cemāli muṣḥafıdur Aḥmed'e Cebrāʾil'üñ vaḥyi
Gözi nūr āyetine vaḥy idi oḳu budur Ḳurʾān

4273 Ḳara zülfin niḳāb itdi yüzin tā görmeye aʿmā
Bu ẓulmetden geçenler āb-u ḥayvān içdi iy ḥayvān

4274 Bu nūr-ı Ḥaḳḳ'ı kim görmez göremez yarın ol Ḥaḳḳ'ı
Sücūd it aḥsen-i taḳvīme inkār itme iy şeyṭān

4275 Muḥammed bir yetīm iken niçündür şarḳ u ġarb ümmet
Muḥammed birdi ẓāhir bātındı nice biñ insān

4276 Muḥammed geldi vü gitdi cihāne görmedi kimse
ʿAlī ile anı gördi Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān

müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

4277 Bilmem nolur ḥālim benim ʿaşḳ ardına uya uya
Gönlüm ḳuşı yorulmadı yār iline uça uça

4278 İçdüm elestde bir ḳadeḥ nūr-ı tecellī bādesi
Ol bādenüñ bekrīleri ʿĪsā vü Mūsā Muṣṭafā

4279 Ol bādenüñ bir cürʿasın Meryem Ana'muz itdi nūş
ʿĪsā anuñçün atasız geldi vücūda iy fetā

4280 Ol bādenüñ bir ḳaṭresi düşdi türāba nā-gehān
Andan yaradıldı anasız atasız Ādem Ata

4281 Ol bādenüñ bir ṭolusın nūş itdi Ḥavvā Anamız
Andan vücūda geldi ṭoġdı enbiyā vü evliyā

4282 Ol bādenüñ bir ṭamlası düşdi ʿadem ṣaḥrāsına
Ādem eküb biçdi bu kez tarlası kim Ḥavvā Ana

4283 Ol bāde Ādem Atanuñ ṣulbine düşdi nā-gehān
Bir nuṭfeden ḫalḳ oldı andan evliyā vü enbiyā

4284 Ol bāde Ḥavvā Ananuñ raḥmine düşdi nuṭfeden
Ḥāmile oldı insile cinne bu kez Ḥavvā Ana

4285 Ol bādenüñ bir pāresin cennāte ṣaçdı yaradan
Cennet serāyına hemān ṭoldı bu kez ẕevḳ u ṣafā

[147b]

4286 Ol bādenüñ bir ṭolusın ṭamu içeydi ʿaşḳ ile
Cennet olaydı ol caḥīm nārı olaydı hep fenā

4287 Ol bādenüñ bir ẕerresin içeydi kāfirler eger
Bir dāne kāfir ḳalmayaydı yirde gökde eşḳıyā

4288 Ol bādenüñ dil-ber yüzin göreydi aʿmālar eger
Küfri ile īmānını hep yitireydi bī-riyā

4289 Ol bādenüñ mirʾātını göreydi fāsıḳlar eger
Ol dem içinde evliyā olaydı hep ehl-i hevā

4290 İlhām-ı Ḥaḳ'dur söyleyen īmān dilidür söyleden
Yā Rab bu dil et pāresin bülbül iden ne gül ola

4291 Nūr-ı tecellī bülbülü Mūsā'ya maẓhar mı bu dil
Eyler tekellüm Ḥaḳḳıle bī-ḥurūf bī-ṣavt u ṣadā

4292 İlhām-ı Rabbānī mi bu yoḳsa söyleden cān dilini
Dil mektebinde ḫocamuz Aḥmed dili ancaḳ şehā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4293 Rāh-ı tevḥīde ḫaber ṣordı biri
Lā-mekānī rāhı ṣordı ḳancarı

4294 Baḥr-ı tevḥīdüñ ne mevci ṣordı hem
Cūşa geldi yoġiken ketm-i ʿadem

4295 Yaʿnī nuṭḳa geldi eşyā ser-te-ser
Dil olup hep aġzın açdı baḥr u ber

4296 Ḳaṭreden deryāya deñlü ne ki var
Yaradan Ḥaḳḳ'ı ḫaber virdi iy yār

4297 Ẕerreden şemse irince ne ki var
Tercümān oldı Ḥaḳ'a hep mūr u mār

4298 Her biri ḥālince bir söz söyledi
Ḳulluġın sulṭāna iṣbāt eyledi

[148a]

4299 Yirile gök didi Rabb'im bendedür
Bir luġatla didi her şey bendedür

4300 Didiler hep bizdedür vaḥşī ṭuyūr
Berr ü bāl açdı bu şevḳıle ṭuyūr

4301 Didiler cümle melekler bizdedür
Bizde yoḳsa kendi ʿilmi bizdedür

4302 Didiler çarḫ-u felekler bizdedür
Bizde yoḳsa ṣunʿ-ı ʿilmi bizdedür

4303 Didiler ṭaġlar ü ṭaşlar bizdedür
Bizde yoḳsa ʿilm-i nūrı bizdedür

4304 Didi ṣaḥrālar aġaçlar bizdedür
Bizde yoḳsa ʿilm-i ġaybı bizdedür

4305 Didi müʾmin didi kāfir bizdedür
Bizde yoḳsa lā-mekānī ḳandadur

4306 ʿİlm-i ġaybı didi ẕātı bizdedür
Bizde yoḳsa ādemoġlanındadur

4307 Ādemoġlanı didi hep bizdedür
Gizli genci pādişāhun ḳuldadur

4308 İşbu cenk içindedür cümle cihān
Ḥalḳ olaldan beri bu devr-i zemān

4309 Her neye ḳılsañ naẓar iy nev-cüvān
Ḥāl dilile ḥaḳḳı söyler tercümān

4310 Ḥaḳ muḥīṭ-i küll-i şeydür Ḥaḳḳ'a baḳ
Ḳanda baḳsañ Ḥaḳḳ'a baḳ yaḳın ıraḳ

4311 Ḥaḳ'dan ayrı ġayrı bir yir yoḳ durur
Kendi bir maḫlūḳ-ı ʿālem çoḳ durur

4312 Bir naẓarda Ḥaḳ'dan özge yoḳ durur
Yaʿnī bu maḫlūḳ-ı ʿālem yoḳ durur

4313 Bir naẓarda kendidür kendin gören
Kendidür kendin tecellā eyleyen

[148b]

4314 Kendi nūrın kendi nūrile görür
Müʾmine ḳılsa naẓar kendin görür

4315 Müʾmini āyīne ḳıldı ẕātına
ʿAksi düşdi müʾminüñ mirʾātına

4316 Ṭūrıla Mūsā'nuñ ismi yoġidi
Ḥarf ı ṣavtı yoḳ tekellüm ne idi

4317 Āyīnedi Ḥażret-i Mūsā'ya ʿaşḳ
Ol tecellī Ṭūrı'na göz oldı ʿaşḳ

4318 Ādem'i göz itdi ẕātın görmege
Ol münezzeh Ḥaḳ ṣıfātın görmege

4319 Ādem'i itdi cemāline niḳāb
Ol niḳāba itdi ẕātından ḫiṭāb
4320 Didi iy sırrım serāy-ı Ādem'e
Ben seni niçün çıḳardım ʿāleme

4321 Gizli gencim yüri iẓhār eylegil
Ḳullarıma ben Ḥaḳ'ı vaṣf eylegil

4322 Cümle esmāyı saña bildirmişem
ʿİlm-i ġaybım saña hep keşf itmişem

4323 Ẕātıma itdüm ḫazīne ẕātıñı
Ḥüccet itdim ilmime mirʾātıñı

4324 Bir güzel āyīne ḫalḳ itdüm seni
Görse kāfir maḥv ide hep küfrini

4325 Yüzüñi ḳudret elimle yazmışam
Gözlerüñ nūrdan ḳalemle yazmışam

4326 Ẓāhiriñde iy ḳulẓāhir benem
Gözlerüñde gösteren gören benem

4327 Bāṭınıñda iy ḳulbāṭın benem
Nūr-ı ẕātım sendedür nūrbenüm

4328 Ben sizüñle bileyem iy ḳullarım
Sizden ayrı ġayrı bilmeñ ḳullarım

[149a]

4329 Söyleyen söylendiren ilhām-ı Ḥaḳ
Külli şey'in hāliküñ[135] den al sebaḳ

4330 Sözlerim şerʿe muḫālif itme ẓan
Sinegi emr-i Ḫudā'dur vızladan

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

4331 Gezerken kendi ḥālimde yol cennāte uġradı
Buluşdum yolda Aḥmed'le yol sevdāya uġradı

4332 Niḳāb açdı cemālinden bañā nāzile ol maḥbūb
Tecellī Ṭūrı'nı gördüm göñül Mūsā'ya uġradı

4333 Baña her ẕerreden maʿşūḳ tecellī eyledi ḥüsnin
Yüzinden burḳaʿ açıldı yol bedr-aya uġradı

4334 Cemāl-i muṣḥafın tefsīr iderken göñlüm ol yāruñ
Yüzinden dört kitāb açdı yol menlāya uġradı

4335 İki zülfinüñ ortası ṣırāṭ-ı müstaḳīm oldı
Ki zīrā ince yollardur yol fetvāya uġradı

4336 İki yüzine Ṭūr oldı tecellīsi Ḥaḳ'uñ ẓāhir
Bu yüze eyleyen miʿrāc-ı *ev ednā*[136] ya uġradı

---

[135] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.
[136] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.

4337 İki ḳaşınuñ ortasındadur tevḥīdüñ esrārı
Yüzinde berḳ urur tevḥīd gören kīmyāya uġradı

4338 Kitāb-ı ḥüsnini yā Rab meger ḳudret elüñ yazdı
Ne ḥarf oldı benī-ādem ḳalem ḥaḳaya uġradı

4339 İki nuṭfe arasından yaratduñ ṣūret-i maʿdeni
İki ḳaṭre ṣu cemʿ oldı yolı deryāya uġradı

4340 Ana raḥmine yol buldı ḳoşdı iki ṭamla ṣu
Bu kez cānsız iken ol yolı iḥyāya uġradı

4341 Ne burç oldı ana raḥmi güneş gibi ṭoġar evlād
Ne burç oldı ʿaceb Meryem Ana ʿĪsā'ya uġradı

4342 Ana raḥmi ḳabirdür nuṭfe meyyit gibi ḫalḳ oldı
Ṭoġan oġlına maḥşer ḥaşri çoḳ maʿnāya uġradı

[149b]

4343 Ata ṣulbi ḳapudur ʿālem-i ġayba açılmışdur
Ana raḥmi ne menzildür ḳonan dünyāya uġradı

4344 Ana raḥmi ḫazīnedür cevāhir maʿdeni anda
Ata ṣulbi ne köpridür geçen ʿuḳbāya uġradı

4345 Ata ṣulbinde bir yol var bu yoldur Ḥaḳḳ'a giden yol
Ana raḥmi ḳulaġındur bu yol meʾvāya uġradı

4346 Ana ḳarnı ne ḳabr oldı yaradur anda Ḥaḳ insān
İki ṭamla menī ṣu *yuḥyiye'l- mevtā* [137]ya uġradı

[137] "…O, ölüleri diriltir…" Hacc: 22/6.

4347 Biter insān aġacında ne sırdur meyve-i insān
Beşer ḳudret aġacıdur boyı Ṭūbā'ya uġradı

4348 Beşerdür nūr aġacı lā-mekān bāġında bitmişdür
Beşerdür meyve-i tevḥīd yolı taḳvāya uġradı

4349 Beşer bir servidür dalları ṣıġmaz kevne fāş olsa
Ki zīrā lā-mekānīdür yolı eşyāya uġradı

4350 Beşer vaḥdet serāyından cihānuñ seyrine geldi
Teferrüc iderek seyyāḥ ʿaceb ṣaḥrāya uġradı

4351 Beşer geldi o ʿālemden yine ol ʿāleme döndi
Müsāfirdür bu ʿālemde yolı ifnāya uġradı

4352 Ki zīrā ādemoġlanı bu dünyāda ne yoḳ ne var
Bu ḫāna her ḳonan göçdi gülen aġlaya uġradı

4353 Bu giñ dünyā ḳafesdür murġ-ı cāna ārzūsu uçmaḳ
Bu zindāndan olan āzād ʿaceb naʿmāya uġradı

4354 Bu cism-i ʿāriyet bunda ḳalur cānuñ gider Ḥaḳḳ'a
Giden Ḥaḳḳıle ḥaḳḳa niʿmet-i ʿuẓmāya uġradı

4355 Beden ṣahrāsı içinde bu cān bir gün ola ġālib
Dolınsa sifli tenden şems-i rūḥ aʿlāya uġradı

4356 Bu ten milkini bir gün rūḥ-ı sulṭānī ide vīrān
Ata mevt oḳını Ḥaḳ cān olan ol yaya uġradı

4357 Bu fānī ḳaṭresin terk it beḳā deryāsını it ārzū
Bulan Ḥaḳḳ'ı nedir cennātı istiġnāya uġradı

[150a]

4358 Sevenler Ḥaḳḳ'ı va'llāhi oliser cümlete'l-mülk ol
Bu ʿāşıḳ taḫt u tāca cennet ü ḥavrāya uġradı

4359 Seven şāhı nedir köşk ü serāyı şāhını ister
Gedā sevse bu şāhı *kenz-i lā-yefnā'* [138]ya uġradı

4360 Tecellī ẕāta Mūsā nice yıllar muntaẓır oldı
Niḳāb açdı Eḥad Aḥmed ʿaẓīm esmāya uġradı

4361 Ṭururlar Ṭūr-ı ʿaşḳ üzre nice biñ Mūsālar ḥayrān
Tecellīle bular ser-ḫoş gözi saḳḳāya uġradı

4362 Ne dil-bersin ʿaceb yā Rab seven terk itdi kevneyni
Düşen ʿaşḳuñ ile cenge büyük ġavġāya uġradı

4363 Bu ʿaşḳuñ gözi Ḥaḳ'dan ġayrı yüz görmez neye baḳsa
Seven ḳullar seni yā Rab faḳīr baya uġradı

4364 Senüñ ʿaşḳuñ hevāsına düşenler ḳırdı zünnārın
Yitirdi küfrin īmānın bu ʿaşḳ tersāya uġradı

4365 Saña ʿāşıḳ seni özler eger müʾmin eger kāfir
Seni va'llāhi sevmez yoḳ seven daʿvāya uġradı

4366 İder ʿaşḳuñ ile daʿvāna ādem belki de iblīs
Bu ʿaşḳuñ küfri de īmān bu ʿaşḳ Mevlā'ya uġradı

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[138] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

Bismi’llāhi’r-raḥmāni’rraḥīm

4367 Bi-ḥamdi’llāh tecellī eyledi ẕātıma ol Mevlā
Göñül Ṭūrı’n gezerken Ḥaḳḳ’a yol buldum gider tenhā

4368 Niḳāb açdı göze sırr-ı Muḥammed ḥüsn-i bāġından
Gezerken lā-mekān Ṭūrı’n tecellī eyledi esmā

4369 Ḳamu esmā vücūdından tecellī ẕāta yol buldum
Ḥaḳ’uñ tevḥīd-i efʿālin baña gösterdi hep eşyā

4370 Ki zīrā cümle eşyāda Ḥaḳ’uñ tevḥīdi ẓāhirdür
Cemāl-i Ḥaḳḳ’a nisbet bir tecellī ḳamu dünyā

4371 Naẓar ḳıl cümle esmāya Ḥaḳḳ’uñ tevḥīdine mirʾāt
Ḳamu esmā Ḥaḳ’uñ efʿāline cāmiʿ durur zīrā

[150b]

4372 Naẓar ḳıl cümle eşyāya ki beñzer ẕātı bir isme
Anuñçün cümle mevcūdāt bir ādem gibidür şeklā

4373 Naẓar ḳıl yire vü göge oḳu ʿibret kitābından
Ki ḥattā ʿālem-i ġaybı bu gözle göresin ifşā

4374 Naẓar ḳıl cümle insāne tecellī idesin dīdār
Beşer Ṭūrı’n gören ʿāşıḳlaruñ hem-rāhıdur Mūsā

4375 Naẓar ḳıl ʿālem-i ġayba vücūdından bu insānuñ
Ki zīrā ʿālem-i ġayba ḳapudur Ādem ü Ḥavvā

4376 Naẓar ḳıl ādemoġlı geldi cümle ʿālem-i ġaybdan
Yine ġayba gider ġaybı olan eşyādadur ḥālā

4377 Naẓar ḳıl ʿilm-i ġaybına Ḥaḳ'uñ ġaybın görem dirseñ
O ġaybuñ yüzi insān oldı fikir it yüri iy dānā

4378 Naẓar ḳıl ġayb olan eşyāya anuñ ile anañdan
Atañ ġayb idi anuñla vü hem sen ġayb idüñ ḥattā

4379 Naẓar ḳıl bu vücūduñ şehrinüñ içindeki ġayba
Bu insān ḳaṭresinde ġayb olan deryā ne iy deryā

4380 Naẓar ḳıl baḥr-ı insāne dime bir ḳaṭredür insān
Ki gerçi ḳaṭredür ẓāhirde içi ʿālem-i kübrā

4381 ʿAceb dünyāda gördüñ mi iki direkli şehristān
Başı ʿarş ayaġıdur ferş içidür cennet ü ḥavrā

4382 ʿAceb bu gözle gördüñ mi Ḥaḳ'uñ nūrını insānda
İlāhī nice görsün nūrıñı göstermeseñ aʿmā

4383 Ki gerçi nūr-ı ẕātuñ ḳaplamışdur ḳullaruñ iy şāh
Cemālüñ nūrını ādemde görmedi racīm ammā

4384 Vücūdı cümle insānuñ şehā ẕātuñ ile mevcūd
Muḥīṭ-i küll-i şey āyetinüñ tefsīri bu maʿnā

4385 Ḫuṣūṣā cümle eşyāda ẓuhūruñ günden aẓherdür
Tecellā-yı cemālüñ pertevidür dünye vü ʿuḳbā

4386 Ki zīrā baḥr-ı tevḥīd içre müstaġraḳ iki ʿālem
Anuñçün ʿālem-i ervāhı ḥayret baḥri itdi lā

[151a]

4387 Göze her görünen şeyʾiñ içinde nūr-ı Ḥaḳ ẓāhir
Ki lā-mevcūde illa’llāh bu tevḥīde dime ḥāşā

4388 Dü-kevniñ cismi bir tendür içinde rūḥıdur tevḥīd
Dü-ʿālem bir cenāze gibidür tevḥīd ile iḥyā

4389 Celāli sırr-ı tevḥīdüñ görinür ḳışda vü güzde
Olur ḳış günleri bāġile bāġçe meyvesiz ifnā

4390 Cemāl-i nūr-ı tevḥīdüñ görinür gün gibi yazda
Ḳışın fānī iken yazın olur ḥay bāġile bāġçe

4391 Ḳıyāmet remzin eyler ḥaşr ı maḥşer gibidür ḳış u yāz
Ḳubūr ehli iken yazın dirilür kūhile ṣahrā

4392 Ḥaḳīḳat baḥrinüñ bir mevcidür hep bunca mevcūdāt
Bu deryānuñ kenārı ḫalḳ içidür cennetü’l-meʾvā

4393 Yaratdı ʿālemi ol şāh içinde kendi sır oldı
Ki zīrā ṣāhibinden sāyesi ayrılmadı aṣlā

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

4394 Beni bir āyīne düzdi yaradan ol ġanī Sübḥān
Bu kez āyīneme ḳıldı naẓar ẕātından ol Raḥmān

4395 Hemān cāhil iken evvel naẓarda eyledi ʿālim
Ki yaʿnī ʿilm-i ġaybın keşfile bildirdi ol sulṭān

4396 Ledün maḥbūbınuñ açdı niḳābın ḥarfile ṣavta
Tecellī-i cemāl itdi ledün Ṭūrı’ndan ol Deyyān

4397 Ḥurūfı ʿaḳlıma virdi sebaḳ maʿnī cemālinden
Ḥurūfi ḳalbimüñ levhine yazıldı bu kez Ḳurʾān

4398 Ḥurūfı rūḥıma vaḥy eyledi sırrım semāsından
Bu kez ḳudret diline tercümān itdi dilim Mennān

4399 Ḥurūfı nefsimüñ levhine yazdı bir kitāb-ı ʿaşḳ
Oḳursa nefs-i kāfir bu kitābı getire īmān

4400 Ḥurūfı fikrime keşf itdi dersin ʿālem-i ġaybuñ
Bu kerre ġayb olan eşyāyı bir bir eyledüm seyrān

[151b]

4401 Ḥurūfı ʿibretim ʿaynına ġayb Īmānı fāş oldı
Tecellī itdi zīrā ʿibretim Ṭūrı'na ol cānān

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4402 Nedür insān-ı kāmilde kerāmet
Ḥalīm ola selīm ola be-ġāyet

4403 Yüzi yirde ola gün gibi dāʾim
Uluya kiçiye ide riʿāyet

4404 Aña kemlik idene ide eylik
Aña ẓulm idene ide ʿadālet

4405 Duʿā ide dögene ṭuta ṣırtın
Bu ḳuldur ehl-i cennet ehl-i ṭāʿat

4406 Ki her kim ḥüsn-i ḫulḳa mālik oldı
Veliyyu'llāh odur ehl-i vilāyet

4407 Anuñçün ḫulḳ-ı kem ādem ṭamudur
Yaḳar kendi yaḳar ġayrı temāmet

4408 Cinān ehlinde ne kibr ü ne kīn var
Ṭamu ehline ʿucb oldı ʿalāmet

4409 Tevāżuʿ meskenetdür cennete yol
Cehennem yolıdur kibr ü ḫıyānet

4410 Saña sen ḥüsn-i ḫulḳ-ı ʿādet eyle
Dilerseñ Ḥaḳ Teʿālā'dan hidāyet

4411 Cehennem cennet ile dilde mevcūd
Bu dil hem ḫayra vü hem şerre ālet

4412 Ṣabırsız olsa bir dil iy bürāder
Ḳopar her gün o başa bir ḳıyāmet

4413 Ṣabırlı olsa bir dil aġrımaz baş
O baş üstindedür tāc-ı saʿādet

[152a]

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

4414 Yā Rabbenā yā Rabbenā vir ʿaşḳuñı ben ḳuluña
ʿĀşıḳlaruñ çoḳ iy Ḥabīb ḳat beni de dostlarıña

4415 Eyle tecellī her nefes her ḳanda kim ḳılsam naẓar
Nūruñ ile nūruñ görem aç burḳaʿ-ı ḥüsnüñ bāña

4416 ʿĀlem niḳāb oldı saña gözler nice görsün yüzüñ
Nūruñ meger yardım ide gözsüzlere yā Rabbenā

4417 Nūr-ı yaḳīnüñ her kime itse tecellī iy Ḥabīb
Yir ü gök aña hep Ṭūr ola ḥayrānuñ ola dāʾimā

4418 Şavḳuñ ile iy pādişāh Mūsā'ya her yir Ṭūr idi
Her ḳanda kim ḳılsa naẓar ʿālem tecellīdi aña

4419 Mūsā'ya nūruñ göz idi nūruñla gördi nūrıñı
Gören görünen gösteren hep pertev-i ḥüsnüñ şehā

4420 Mūsā saña āyīnedür müʾmin ṣıfātıñda nihān
Aḥmed senüñ nūruñ durur itdüñ tecellī nūruña

4421 Ketm-i ʿademden ʿālemi ḫalḳ idicek iy pādişāh
Aḥmed yüzinden ʿāleme itdüñ tecellī ibtidā

4422 Kendi cemālüñ görmege mirʾāt idindüñ Aḥmed'i
Ḳurbiyyetin gördi anuñçün oldı ümmet enbiyā

4423 Aḥmed ne sırru'llāh idi aṣḥāb ʿaḳıl irgürmedi
Bir ẕerresin görmediler şems iken ol nūr-ı Ḫudā

4424 Geldi vü gitdi ʿāleme kimse ḫayālin görmedi
Ṣıddīḳ'ına gösterdi yüz itdi tecellī ṣıdḳına

4425 Ṣıdḳı yüzinden gördiler ḥüsn-i ḫayālini gören
ʿAşḳ-ı ḫayāline yiler ervāḥ-ı cümle evliyā

4426 Küfri ile īmānın yitirdi kim gördi yüzin
Zünnār-ı ʿaşḳın baġladılar ḳavm-i ʿĪsā şavḳına

4427 Ḥaḳḳ'uñ cemāl-i pertevi ʿaks itmişdi Aḥmed'e
Ḥaḳḳ'uñ tecellī ẕātına mirʾāt idi ol meh-liḳā

4428 Dil-ber yüzinde Aḥmed'üñ Yūsuf degildi belki beñ
Aḥmed güneşdür ẕerresi biñ Yūsuf Kenʿān ola
[152b]
4429 Aḥmed ne deryādur işit bir ḳaṭresidür dü-cihān
Nūr aġacıdur ol Resūl dallarıdur arż u semā

4430 Dīn aġacıdur ol Ḥabīb yapraġıdur iki cihān
Ümmetleridür meyvesi dallarıdur Ādem Ata

4431 ʿAşḳ aġacıdur Muṣṭafā oldı tecellī meyvesi
Yapraġıdur cennet ṭamu dallarıdur ẕevḳ u şafā

4432 Cān aġacıdur ol ṭabīb meyvesi anuñ ʿaḳl-ı kül
Yapraġıdur Rūḥu'l-Ḳudüs dallarıdur fānī beḳā

4433 Ġayb aġacıdur ol nebī meyvesi anuñ lā-mekān
Yapraġıdur cennet güli dallarıdur ḥūr u liḳā

4434 ʿİlm aġacıdur ol güneş meyvesidür yüz dört kitāb
Yapraġıdur vaḥyi ile dalları ḫalḳa reh-nümā

4435 ʿAḳl aġacıdur ol melek ḫulḳ-u ḥüsündür meyvesi
Yapraġıdur ḳalb-i selīm dalları ḥilm ü ḥayā

4436 Ḳalb aġacıdur ol güzel meyvesidür ʿaşḳ-ı İlāh
Yapraġıdur Ḥaḳ cezbesi dalları vāṣıldur Ḥaḳ'a

4437 Sır aġacıdur ol ḥasen kevneyne ṣıġmaz meyvesi

Yapraġıdur sırr-ı İlāh dallarına yoḳ intihā

4438 Nefs aġacıdur ol ḳamer meyvesi ervāḥ oldı hep
Yapraġıdur sekiz cinān dalları cennetden öte

4439 Rūḥ aġacıdur ol kerīm ḫulḳ-ı keremdür meyvesi
Yapraġıdur luṭf u ʿaṭā bitmez elinde hīç ḫaṭā

4440 Bu keşf olan ḳuş dillerin ancaḳ Süleymān añladı
Naḥv añlamaz ṣarf anlamaz ḳudret dilin iy bī-nevā

4441 Bu ʿilmi kimse ḫocadan ögrenmedi ögretmedi
İlhām-ı Rabbānī durur bu keşf olan ʿilm iy ḫoca

4442 İlhāmile ol pādişāh baʿżı ḳulına ders ider
Bī-vāsıṭa ʿilm ögredür ʿilm-i ledün dirler aña

4443 ʿİlm-i ledünni her dile keşf itmedi ol pādişāh
Ḫıżr ola meşrebde meger Ḥaḳ āb-u ḥayvānı ṣuna

[153a]

4444 Āb-u ḥayātuñ çeşmesi ʿilm-i ledünnīden aḳar
Ẓulümāta uġrasa ledün güneş gibi ṭoġa żiyā

4445 ʿİlm-i ledündür ʿilm-i ẕāt ḳudret dalıdur *min-ledün* [139]
Ḥaḳḳ'uñ ṣıfātı ẕātı ʿilmi *min-ledün* [140] dür zāhidā

4446 Bu ʿilme kim vāṣıl olur fānī fenā-fi'llah olan
Bu ʿilm aña açmaz niḳāb ḳalbinde olsa mā-sivā

[139] "…Allah katından…" Hûd: 11/1; Neml: 27/6.
[140] "…Allah katından…" Hûd: 11/1; Neml: 27/6.

4447 Dünyā vü ʿuḳbādan geçen bu ʿilme vāṣıl oldılar
Ḥaḳ ʿaşḳına düşen kişi bu ʿilme oldı āşinā

4448 ʿAşḳ-ı İlāhīye düşen bir ʿilme ʿālim ola kim
Cebrāʾil anı añlamaz ne ibtidā ne intihā

4449 Ḥaḳ ʿaşḳına yananlara keşf ola ʿilm-i enbiyā
Ḳudret diline tercümān ide anı celle celā

4450 Ḥarfile ṣavta ṣıġmayan ʿilmi kime bildirdi Ḥaḳ
ʿĀşıḳlarınuñ baʿżına bildirdi ẕāt-ı Kibriyā

4451 Bildirmese bu ʿilmi Ḥaḳ bilmez beşer mürsel melek
Bildirmedin bilmiş idi bu ʿilmi ammā Muṣṭafā

4452 Aḥmed dilidür söyleyen ilhām-ı Ḥaḳ'dur söyleden
Yā Rab bu dil et pāresi bāb-ı ḫazīneñ mi ola

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4453 İy ḥaḳīḳat baḥrinüñ ġavvāṣ-ı ḳaʿrı Muṣṭafā
İy şerīʿat taḫtınuñ şāhı emīri Muṣṭafā

4454 Lā-mekāndan eyledüñ bu ʿālem-i mülke sefer
Ṭayyile geldüñ cihāne yine ṭayy itdüñ Ḥaḳ'a

4455 Raḥmeten li'l-ʿālemīn'sin ʿāmma iy dürr-i yetīm
Ḥaḳ seni tevḥīd ile daʿvete gönderdi şehā

4456 Ḳullarımı yüri irşād it didi ol pādişāh
Ol sebebden ins ü cinni daʿvet itdüñ Tañrı'ya

4457 ʿĀlem-i ervāḥ içinde rūḥ-ı ḳudsüñ aṣl idi
Ferʿi idi ervāḥ-ı cümle enbiyā vü evliyā

[153b]

4458 Ḫūb cemālüñ Tūr'ına evvel tecellī itdi Ḥaḳ
Āyīne āyīneñe gösterdi yüz iy meh-liḳā

4459 Cīm cemālüñ noḳṭası burç oldı şems-i vaḥdete
Her seḥer gün gün yüzüñden ṭoġar iy şemsi'ḍ-ḍuḥā

4460 Ẓulmet-i küfri giderdi gün cemālüñ pertevi
Gözleriñe *āyet-i nūr*[141] nāzil oldı ser-verā

4461 Kirpügiñ ṣaṭrına *āyet-i nūr*[142] Ḥaḳḳ'uñ nāẓırı
Sen ne muṣḥafsın seni tefsīre ʿāciz enbiyā

4462 Muṣḥaf-ı ḥüsnüñ Bismi'llāh'a beñzer ḳaşlaruñ
Ne ḳalem yazdı bunı yā Rabbenā bildür bana

4463 Ne mürekkeb yazdı ḳaşıñ ḳarasın iy yüzi aḳ
Ḳanḳı el yazdı ḳalem ḳaşıñ gören ḳalur ṭaña

4464 Ana raḥminde seni ne Allāh taṣvīr itdi Ḥaḳ
Nuṭfenüñ ḳanḳı yirinde gizli insāne baḳā

4465 İy ʿaceb deryā-yı insān nice ṣıġdı nuṭfeye

[141] "Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile neredeyse aydınlatacak (kadar berrak)tır. Nur üstüne nur. Allah, dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah, insanlar için misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir." Nur 24/35

[142] "Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile neredeyse aydınlatacak (kadar berrak)tır. Nur üstüne nur. Allah, dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah, insanlar için misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir." Nur 24/35

Ḳaṭre burcından ṭoġan deryā-yı Ḥaḳḳ'a baḳsaña

4466 Ata ṣulbinde iken iy ādemoġlı ḳandaduñ
Ana raḥmine düşüp geldüñ vücūda iy fetā

4467 Ata ṣulbi ana raḥmi yoḳ iken ḳanda idüñ
Var idüñ Ḥaḳ varlıġında yoġiken Ādem Ata

4468 Ādem ismi işidilmezden ezel ḳanda idüñ
Lā-mekān idi vaṭan saña ne ata ne ana

4469 Ḳanḳı milkiñ pādişāhıyduñ vücūda gelmedin
Ḳanḳı şehristāne ḥākimdüñ bu deryāya ṭala

4470 Ġayb iken ġaybında Ḥaḳḳ'uñ sen ne āyīne idüñ
Ḥaḳ Teʿālā'nuñ tecellīsidi rūḥıña ġıdā

4471 Sen ne kān idüñ iy Ādem ʿilm-i ġaybında Ḥaḳ'uñ
Atañ anañ yoġidi oġluñ ḳızuñ keṯret ola

4472 Vaḥdet-i ẕātile bi'ẕ-ẕāt ẕāt-ı Ḥaḳḳ'a ġarḳ idüñ
Anda ne ben vardı ne sen adı ṣanuñ idi lā

[154a]

4473 Ḳaṭre idüñ baḥr-ı ẕāta uġradı yoluñ meger
Cūşa geldi baḥr-ı ḳudret atdı ṭaşraya

4474 Ḳaṭreñe giderdi Ḥaḳ bu kez ʿanā kisveti
Ḫākile ḳaṭreñ yoġurdı düzdi āyīne saña

4475 Ḳodı ol āyīnede tevḥīd-i nūrın āşikār
İşbu āyīnededür ʿaks-i tecellā-yı Ḫudā

4476 Aḥsen-i taḳvīm ile bu ḥüsne gönderdi ḫaber
Yā Muḥammed seni gören beni görür didi tā

4477 Ben seni ẕātım yüzinde āyīne itdüm baña
Beni görmek isteyen baḳsın saña ṭoya ṭoya

4478 Bu Ḫiṭābı eyledi bī-ḥarf u bī-ṣavt ol İlāh
Bū Bekr-i Ṣıddīḳ'a itdi bu ḫiṭāb-ı ibtidā

4479 Nūr-ı Ḥaḳḳ'uñ ʿaksi Aḥmed yüzine düşmiş idi
Aḥmed'i iden tecellī Ṭūr-ı Mūsā'yı ḳoya

4480 Ḳaşları miḥrābına itmiş tecellī yaradan
Gözine itmiş tecellī dīn serāyın açmaġa

4481 Zülfüni gerçi niḳāb itmiş tecellī ẕātına
Yüzini Ṭūr eylemiş gözden tecellī itmege

4482 Kirpiginüñ her ḳılına bir tecellī eylemiş
Gül yañaġına tecellī dir isem söz uzaya

4483 Ḫūb cemāli üzre her beñ bir tecellī Tūr'ıdur
Meşrebi Mūsā olan añlar bu dili iy ḫoca

4484 Aḥsen-i taḳvīm-i kāġıd üzre ṣanduñ oḳuduñ
Maʿnīsin añlamaduñ inkāra düşdüñ zāhidā

4485 Oḳuduñ yazduñ faḳī kendi kitābuñ görmedüñ
Muṣḥaf-ı āyīneñi tefsīr iderken oḳuya

4486 İy müfessir aḥsen-i taḳvīmi tefsīr it baña

Āyet-i nūr[143]ı gözüñ tefsīrine ṣor iy gedā

4487 Muṣḥaf-ı Ḥaḳḳ'uñ ṣanırsın kāġıd üzre yazlıdur
Muṣḥaf-ı insānı gören Ḥaḳḳ'ı daḫı añlaya

[154b]

4488 Gör ne āyetden beşer al bir sebaḳ bu nusḫadan
Ne elifdür ḳāmetüñ gören īmān dadın ala

4489 İki elif ellerüñ iki elif ayaḳlaruñ
Ḥarf-i başuñ ḳāf ise iki gözüñ noḳṭa ola

4490 Ḳubbe başuñ ne ḫazīne ṭopṭolu esrār-ı Ḥaḳ
Ḥaḳ Teʿālā'ya açılmış ḳaç ḳapu baḳa başa

4491 Ne ḳapudur gözlerüñ gider tecellī şehrine
Aġzı burnuñ ne ḳapu Ḥaḳḳ'uñ ḳoḳusın alsaña

4492 Ḳulaġuñ ṭaşra ḳapudur ḳaşı gözüñ iç serāy
Beyt-i Ḥaḳ degil mi ḳalbüñ cān ulaşıḳdur Ḥaḳ'a

4493 İki direkli ne şehristānsın iy ṣāḥıb-naẓar
Ayaġıñ ferş oldı başıñ ʿarş-ı aʿẓamdan öte

4494 Ḥaḳ muḥīṭ-i küll-i şey olunca insān ḳandadur
Ḥaḳ mekāna ṣıġmadı insāne nice ṣıġdı yā

[143] "Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile neredeyse aydınlatacak (kadar berrak)tır. Nur üstüne nur. Allah, dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah, insanlar için misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir." Nur 24/35

4495 Bā-ḫuṣūṣā Ḥaḳ münezzeh girmeden ü çıḳmadan
Girmek ü çıḳmaḳ beşer işi durur iy bī-nevā

4496 Ḥaḳ tecellī eyledi ẕātı yüzinden Aḥmed'e
Perdeden çıḳdı Eḥad Aḥmed'de gösterdi liḳā

4497 Aḥmed Eḥad'e naẓar ḳıldı Eḥad'den özge yoḳ
Gördigim Aḥmed vücūdıdur günāhı ortada

4498 ʿĀlem-i lāhūta ġarḳ oldı vücūd-ı Aḥmed'üñ
Ḳaṭresin deryā-yı Ḥaḳ'da maḥv idüp oldı fenā

4499 Ẕerresin şems-i ḥaḳīḳat Aḥmed'üñ cezb eyledi
Ḳalmadı Aḥmed ḳalmadı ḫavf u recā

4500 Gördi Aḥmed kendi de Ḥaḳ'dur alan Ḥaḳ'dur viren
Ḥaḳ'dan özge görünen Aḥmed'e oldı mā-sivā

4501 Ḳabża-i ḳudretde Aḥmed gördi ḫalḳı ṭop gibi
Ālet-i Ḥaḳ gördi insānı Resūl-i Kibriyā

4502 Bir yaḳadan baş çıḳarmış gördi ervāḥ-ı resūl
Bir yüzi ḫalḳa bu ervāḥuñ biri Ḥaḳ'dan yaña

[155a]

4503 Gördi Aḥmed cümle ervāḥ cümlesi bir göz durur
Cümlesi yiryüzi gözler ʿāşıḳ-ı ḥayrān aña

4504 Gördi Aḥmed āyīnesidür serāy-ı lā-mekān
Ol sebebden ʿālem-i ervāḥa oldı reh-nümā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4505 Bu göñlüm maʿdeni bir kāne gelmiş
Yitirüp ḳaṭresin ʿummāna gelmiş

4506 Meger ẕerremde ṭoġdı şems-i vaḥdet
Geçelden keşreti Sübḥān'a gelmiş
4507 Benem bir ḳaṭre gerçi baḥre maẓhar
Ki yaʿnī nuṭfeden insāne gelmiş

4508 Beşerdür baḥr-ı tevḥīdüñ ṭılsımı
Kenār-ı ʿāleme seyrāne gelmiş

4509 Bu ʿālem cismine rūḥ oldı insān
Giyüp ten ḳalıbın cān kevne gelmiş

4510 Bu cāna ʿāriyetdür ten libāsı
Anuñçün ḫākile yeksāna gelmiş

4511 Bu gīñ dünyā ḳafesdür murġ-ı cāna
Bu cānlar Yūsufī zindāna gelmiş

4512 Bu ten bāzārına cān geldi girdi
Ticāret itmege dükkāna gelmiş

4513 Bu cān ḳabẓında ten bir ṭop gibidür
Atar ṭutar bu gīn meydāne gelmiş

4514 Beden bir ālet oldı cān elinde
Anuñçün ḳulluġa sulṭāna gelmiş

4515 Bu ten taḫt oldı rūḥ içinde sulṭān
Vezridür ʿaḳlı fermāna gelmiş

4516 Raʿiyyet rūḥa ʿasker her bir aʿẓā
Ḥükūmet itmege dīvāna gelmiş

[155b]

4517 Süvār oldı bu cismī atına rūḥ
Beden ṣaḥrāsına cevlāna gelmiş

4518 Bu cān deryā durur tendür kenārı
Sefīnedür göñül limana gelmiş

4519 ʿAḳıl yelken dümendür fikr-i Mevlā
Ḳulaġız isteyen Ḳurʾān'a gelmiş

4520 Muvāfıḳ rūzigār olsa bu zevraḳ
Ne menzil tayyile Raḥmān'a gelmiş

4521 Bu cān Nūḥ oldı cism oldı sefīne
Göñül deryā durur ṭūfāna gelmiş

4522 Bu dil deryā durur lebdür kenārı
Nuṭuḳ ġavvāṣıdur ʿirfāna gelmiş

4523 Bu dildür āb u raḥmet āb-u ḥayvān
Gören Aḥmed dilin īmāna gelmiş

4524 Bu dil sırr-ı İlāhī'dür ne ṣanduñ
Medīne'dür bu dil bir dāne gelmiş

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4525 Nefsile emmāreden ḳurtar bizi

Gel hidāyet ipine baġla bizi

4526 ʿĀcizem nefsim elinden yā İlāh
Bāri inṣāfa getir iy pādişāh

4527 Dāʾimā ẓālim hevā üzre gezer
Gönlümi kendi hevāsına çeker

4528 Nefsile şeyṭāne men oldum esīr
Rūḥımuz ḳul olalı nefsim esīr

4529 Saña nefsimden ṣıġındım yā İlāh
Yanmaġa ṭamuya lāyıḳ yā İlāh

4530 İşbu ẓālim nefsimi ḳoy āteşe
Yaya yana çigimiz belki bişe

[156a]

4531 Ne naṣīḥat ḳār ider ne bir ögüt
Gün-be-gün kem oldı gitdi ne ögüt

4532 Yā İlāhī nefsimüz yaḳ āteşe
Ḳıl hidāyet ḳullarıña tā bişe

4533 Luṭfile eyle ʿināyet her ḳula
Mürşidi ol çek saña ṭoġrı yola

4534 Sevdigiñ efʿāli ilhām eylegil
Sevmediginñ nesnelerden ṣaḳlaġıl

4535 Ḫayr ı şerri yaradan yā Rabbi sen
Saña lāyıḳ yola dönder ḳalbi sen

4536 Ḳul günāh işler efendi utanur
Ḳul ḫaṭāsın bilse Ḥaḳ raḥmet ḳılur

4537 Yā İlāhī baḥr-ı iḫlāṣ it bizi
Min-ledün [144] baḥrinde ġavvāṣ it bizi

4538 Yā İlāhī ḳullaruñ aç eyleme
Bir ḳuluñ bir ḳula muḥtāç eyleme

4539 Kāfiri itme Yehūd'a iḥtiyāç
Ṣaġ gözi ṣol göze itme iḥtiyāç

4540 Aç ḳapu ḳullarıña senden yaña
Feṭḥ-i bāb it nāsa hep yā Rabbenā

4541 Atasın oġlına itme iḥtiyāç
Dostı yā Rab dosta ḳılma iḥtiyāç

4542 Pīr iken yoḫsulluġa ṭuş eyleme
Ḳapuña varan eli boş eyleme

4543 Pādişāhile gedā ḳapuñda aç
Kāfiri rūhbāna itme iḥtiyāç

4544 Olmasun nā-merde Firʿavn iḥtiyāç
Eyleme Nemrūd'sa ġayra iḥtiyāç

[156b]

4545 Ḫasteyi itme ḥekīme iḥtiyāç
Ḥażretüñden ġayra itme iḥtiyāç

[144] "…Allah katından…" Hûd: 11/1; Neml: 27/6.

4546 Vir ḥelālinden İlāhī rızḳımuz
Nāsa vir minnetsiz olan rızḳımuz

4547 Saña minnet idelüm iy pādişāh
Her ḳapudan bī-ümīd it yā İlāh

4548 Şer ḳapuyı bağla yā Rab üstüme
Ḥażretüñden ḳapu aç her dostuña

4549 Ḫayrı şerri sen yaradan yā İlāh
Şerrimüzi ḫayra dönder yā İlāh

4550 ʿÖmrimüz āḫir olunca yā İlāh
Ayırma ḳapuñdan bizi iy pādişāh

4551 Ayaġım kes her ḳapulardan benim
Kes ümīdim cümle ʿālemden benim

4552 Kes elim ġayrıya açmayam eli
Ẕāt-ı pākiñe ṣıġındım iy ulı

4553 Rızḳımız ġaybī ḫazīneñden yitir
Virmege ʿāciz degilsin sen yitir

4554 Bizi yoḳdan var idüp ḫalḳ eyledüñ
Kesme mi bir ḳaṭre baḥr-ı raḥmetüñ

4555 Kāfire rızḳın virürsin yā İlāh
Ẕerre minnet eylemezsin yā İlāh

4556 Ḳullaruñ bir virse biñ minnet ider

Bire belki niçe biñ minnet ider

4557 Vir bize minnetsiz olan rızḳımız
Vir ḥelālinden kifāfın rızḳımız

4558 Vir ḳanāʿatle tevekkül hem ġınā
Māl-ı ṣāliḥle ġanī ḳıl Rabbenā

4559 Virme ol faḳrı ola küfre sebeb
Ol ġınāyı virme ṭamuya sebeb

[157a]

4560 Yā İlāhī eyle tevfīḳuñ refīḳ
Ḳıl şerīʿat baḥrına nāsı ġarīḳ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4561 Yā İlāhī cümle ḳullarıñı ıṣlāḥ eylegil
Nefsile şeyṭāne uydurma ḳamusın ṣaḳlaġıl

4562 Cümle müʾminleri hep birbirine yār eylegil
Kibr ü kīn buḫl u ḥased ehlini irşād eylegil

4563 İnsile cinniñ içinde bir ʿadāvet var durur
Her ʿadāvet ehlini dostluġa tebdīl eylegil

4564 Kāfiristāne bile virme ʿadāvet rencini
İns ü cinni birliğiñ ḥaḳḳı çün dost eylegil

4565 Nefsini hem rūḥını ṣulḥ eylegil kīn ehlinüñ
Şerli ḳullaruñ İlāhī ḫayra tebdīl eylegil

4566 ʿĀṣī ḳullaruñ bağışla ṣāliḥe iy pādişāh
Bunlaruñ ḳalbin muḥabbet gencine vaṣl eylegil

4567 Ḥırṣ-ı dünyā bir belādur ḳullaruñdan ḳıl ıraḳ
Ḥırṣ-ı dünyā bir ḳażādur cümleden redd eylegil

4568 Cümle ḳullaruñ ider bilmezliginden bir günāh
Sehv ile olan günāhı luṭf idüp ʿafv eylegil

4569 İsm-i pākiñ biri Settāre-l ʿuyūb iy pādişāh
Ḳullarıñuñ birbiriñe ʿaybını göstermegil

4570 Yā İlāhī fānī ḳıl inṣāfa gelmez ẓālimi
ʿĀdil olan ḳullarınuñ ʿömrin uzun eylegil

4571 Bu duʿāya kim ki āmīn dir ise yā Rabbenā
Ol ḳuluñı ʿāḳıbet īmānile ḫatm eylegil

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4572 Çekelden zencīri zülfiñe iy dost
Seni ṣanır bu göz gördügin iy dost

[157b]

4573 Cemālüñ seyrine insāne geldüm
Gözüme ṭoldı ḥüsnüñ nūrı iy dost

4574 Aṣıldı zülfiñe bir ḳılda Mansūr
Ene'l-Ḥaḳ remzi ẕātıñ şehri iy dost

4575 Ḫayālim fikr-i endīşem sevüñdür
Ezelden mübtelāñ olmışam iy dost

4576 Cemālüñ Kaʿbesi’nde dīn ṭavāfın
İder ümmetlerüñ pervāneñ iy dost

4577 Ne zemzemdeñ ḥadīṣüñ leblerüñde
Alınmaz şeftāli dalıñdan iy dost

4578 Ki sensin meyve-i insānuñ aṣlı
Ne Ādem’dür ne Ḥavvā aṣlıñ iy dost

4579 Cemālüñ gülşenile geldi cennet
Ḳamu ervāḥı bülbül itdüñ iy dost

4580 Cemālüñ āfitābın gördi cennet
Viṣālüñ muştıladı ḥūra iy dost

4581 Lebüñden būse aldı āb-u ḥayvān
Anuñçün Ḫıżr’a sāḳī oldı iy dost

4582 Yaradan nuṭfede insānı gizler
Seni ẕātında gizler Rabb’üñ iy dost

4583 Seni Ḥaḳ ẕātına itdi ḫazīne
Eliñe virdi dīn miftāḥın iy dost

4584 Vücūduñ bāṭınıdur ʿālem-i ġayb
Anuñçün lā-mekānī rūḥuñ iy dost

4585 Getürdi ʿilm-i ġaybından seni Ḥaḳ
Cihāne raḥmet içün geldüñ iy dost

4586 Ne cevhersin ne maʿdensin ne gevher

Niçe baḳırlar altun itdüñ iy dost

4587 Cihān ẓulmetde ḳalmışdı ḳüfürle
Cemālüñ nūrı aydın itdi iy dost

[158a]

4588 Ṣanemden Lāt ı ʿUzza'dan cihānı
Yuduñ pāk eyledüñ nūruñla iy dost

4589 Nebiyi's-seyf idüñ ṭutduñ cihānı
Meger ḳudret elidür ḳabżañ iy dost

4590 Ki sensin lā-mekān ḳavmine mürşid
Muḥīṭ-i küll-i şey irşāduñ iy dost

4591 Tecellī ʿaksidür Ṭūrʾa cemālüñ
Anuñçün oldı Mūsā ümmet iy dost

4592 Rumūz-ı *ḳābe ḳavseyn* [145] oldı ḳaşıñ
Cemāliñ rāh-ı miʿrāc oldı iy dost

4593 Rumūz-ı sırr-ı *ev ednā*[146] gözüñdür
İki zülfüñ niḳābın açma iy dost

4594 Bu remzi bilmedi Bū Cehl-i münkir
Anuñçün Ḥaḳḳ'ı inkār itdi iy dost

4595 İçiñ Ḥaḳḳıle ṭaşıñ ḫalḳıle ḫalḳ
Anuñçün rūḥ-ı kevneyn olduñ iy dost

[145] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.
[146] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.

4596 Ki belki bir ḳılıñ görmedi aṣḥāb
Temāmet ḳanda ḳaldı görmek iy dost

4597 Seni dünyāda ancaḳ gördi Ṣıddīḳ
Ḫayālüñ gördiler ġayrılar iy dost

4598 Ki sen bir cevher idüñ lā-mekānī
Çihār yāruñ durur ṣarrāfuñ iy dost

4599 Seni āyīne itdi Ḥażret-i ẕāt
Tecellī itdi senden kevne iy dost

4600 İdicek müʾmine müʾmin tecellī
Bu vaḳtüñ *li maʿallāh*[147] oldı iy dost

4601 Niḳāb itdi yüzine yüzüñi Ḥaḳ
Anuñçün görmediler yüzüñ iy dost

4602 Yüzüñ gerçek gören getürdi īmān
Yüzüñ āyāt-ı tevḥīd oḳur iy dost

[158b]

4603 Celāli gözlerüñdür nuṭfe-i Ḥaḳ
Çerāġ-ı lā-mekānī budur iy dost

4604 Cemālüñ şemʿine pervāne gözler
Felek gibi döner āvāreñ iy dost

4605 Gözüñde ol ḳara noḳṭa ne sırdur
Dü-kevn ol noḳṭa içre gizli iy dost

[147] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

4606 Gözüñ bir ḫalḳasında gizli biñ ʿarş
Ṣıġışmaz kirpigiñ biñ ferşe iy dost

4607 Gözüñ şeh-bāzı açarsa ḳanadı
Geçe ṭayyile yüz biñ kevni iy dost

4608 Yüzüñdür lā-mekānuñ bir nişānı
İki zülfüñ durur ġammāzuñ iy dost

4609 Yüzüñ bir kez gören şekden olur pāk
Gözüñ ḥaḳḳa'l-yaḳīn bürhānı iy dost

4610 Cemālüñ ḳalʿasın kim fetḥ iderse
O gözdür nūr-ı Ḥaḳḳ'a maẓhar iy dost

4611 Cemālüñ āyetin vaḥy itdi Cibrīl
Gözüñ nūr āyetine ḥüccet iy dost

4612 Diliñ ḳudret dilidür dil degildür
Bu ḫalḳa tercümān-ı Ḥaḳ'sın iy dost

4613 Bu dildür genc-i Ḥaḳḳ'a yaʿnī miftāḥ
Dile fetḥ itdi Ḥaḳ esrārın iy dost

4614 Anuñçün dildür irşāduñ ḳapusı
Ḳulaġızdur diliñ her yolda iy dost

4615 Diliñdür bilen işyāʾi kemā-hī
Ḥaḳḳ'uñ sırr-ı serāyı diliñ iy dost

4616 Diliñde gizli Ḥaḳḳ'uñ dört kitābı
Diliñ deryā nuṭuḳ ġavvāṣuñ iy dost

4617 Diliñ mirʾāt-i Ḥaḳ’dur yā Muḥammed
Diliñ gösterdi ḫalḳa Ḥaḳḳ’ı iy dost

[159a]

4618 Ḫaber virdi diliñ bu ḫalḳa Ḥaḳḳ’ı
Anuñçün maẓhar-ı ẕāt olduñ iy dost

4619 Diliñ et pāresini söyleden Ḥaḳ
Diliñden söyleyen Ḥaḳ belki iy dost

4620 Diliñ ḥarfi ṣıġışmaz dü-cihāne
Ne aġza ḥarfe ṣavta ṣıġmaz iy dost

4621 Diliñ noḳṭası durur ism-i aʿẓam
Diliñden Ḥaḳḳ’a yol var gider iy dost

4622 Diliñ Cebrāʾil oldı vaḥy-i nuṭḳuñ
Cemālüñ vaḥy-i ekber oldı iy dost

4623 Diliñ İsrāfīl oldı ṣūr-ı nuṭḳuñ
Diliñle ḫalḳı iḥyā itdüñ iy dost

4624 Diliñde gizledi Ḥaḳ āb-u ḥayvān
Ḥadīṯüñ ümmetiñe sāḳī iy dost

4625 *Seḳāhrabbuh*[148] ḫamr-ı cemālüñ
Diliñdür *küntü kenzen*[149] remzi iy dost

4626 Diliñ taḥtında gizli pādişāhıñ

[148] “…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir.” İnsan: 76/21.
[149] “Gizli hazine idim.” el-Aclûnî II, s.132.(Hadisin aslı “Küntü kenzen mahfiyyen” şeklindedir.)

Süleymān añlamaz ḳuş diliñ iy dost

4627 Dilimden söyleyen sen söyleden sen
Dilimi bülbül itdi ʿaşḳuñ iy dost

4628 Bu meddāḥuñ günāhile ḳabūl it
Şefāʿat ḳıl ḳamu ümmete iy dost

4629 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān ʿAlī leh
Bu sulṭānlarla ḥaşr it bizi iy dost

4630 Ulaşdır maḳʿad-ı ṣıdḳa bu ḫ̱ākı
Ḳamu müʾminlerile bile iy dost

4631 Dilim pek teşnedür feyżüñle ḳandır
Yedi deryā beni ḳandırmaz iy dost

4632 Murādım yā Resūla'llāh rıżāñdur
Bu ẕerrem şemsiñe vaṣl eyle iy dost

[159b]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

4633 Ḥabībim içmişem ʿaşḳuñ ṣafāsınuñ zülālini
Şerāb-ı şavḳıña mestem dadaldan ṭatlı balını

4634 Yitirdim küfrim īmānda o baldan mürşid-i ʿaşḳa
Bu göz her gördüginde Aḥmed'üñ gözler ḫ̱ayālini

4635 Tecellī ẕāta ṭolmışam gözüm göñlüm cihānında
Ṣıfātu'llāha ġarḳ añla Resūl'üñ ḥāl i ḳālini

4636 Anuñ ḥüsnin görür göz gördügin deryā-yı ḥayretde
Meger ḳudret eli yazmış anuñ ḳaş-ı hilālini

4637 Anuñ zülf-i siyāhıdur aşan Manṣūr'ı bir ḳılda
Cemāline anuñçün perdedār itdi celālini

4638 Görinür cümle eşyāda anuñ efʿāl-i tevḥīdi
Ḥabībin āyīne ḳıldı ʿayān itdi cemālini

4639 Getürdi ʿilm-i ġaybından yaratdı rūḥıla ʿaḳlı
Bu kez ilhāmile ögretdi ʿaḳla her kemālini

4640 Ḥaḳīḳat perdesin açdı tecellā itdi ervāḥa
Dü-kevne ṭolu mirʾāt itdi Aḥmed'üñ viṣālini

4641 Dü-ʿālem cismini ḥayyeyledi rūḥ-ı Muḥammed'le
Muḥabbet mīmi ḥāye vaḥy iderken açdı dalını

4642 Delīl oldı anuñ dalı ḳamu ervāḥ-ı insāne
Ebü'l-ervāḥ odur zīrā ne sırdur añla ḥālini

4643 Anuñçün enbiyā ümmet olupdur işbu sulṭāna
Anuñçündür ḫaber virdi Ḥaḳ'uñ ol bī-miṯālini

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4644 Diñle iy şeh-bāz-ı ʿālem bir ḫaber
Bu cihāndan ol cihāndan muʿteber

4645 Cān ḳulaġın açagör benden yaña
Rāzım esrārı naṣīḥatdür saña

[160a]

4646 Her sözüm mevtāları iḥyā ider
ʿĀḳıbet ṭālib iseñ irşād ider

4647 Saña senden ʿālem-i ġayba baḳa
Āyīneñdür āyīneñde reh-nümā

4648 Āyīneñ virdi eliñe yaradan
Ḳıl naẓar āyīneñe her aradan

4649 Gör ne cevherdür cemālüñ baḳsaña
Gör ne maʿdendür kemālüñ baḳsaña

4650 Gör ne mirʾāt-ı İlāhīdür yüzüñ
Gör ne sırru'llāh imiş iki gözüñ

4651 Ḳubbe-i başıñ ne cāmiʿdür senüñ
İki direk üzre yapılmış tenüñ

4652 İnce sevdāya ṭolaşdım zülfüñe
Aşdı göñlüm ḳandilini Ḥaḳ aña

4653 Zülfüñ iy dil-ber celālüñ şīvesi
Her ḳılı biñ ʿāşıḳuñ endīşesi

4654 Ḫūb cemālüñ pertevi dīdār-ı Ḥaḳ
Gün yüzüñ gülse güler gülzār-ı Ḥaḳ

4655 Levḥiñ üstinde ḳalem ḳaşıñ nedir
Naḳşıñı kim yazdı naḳḳāşıñ nedür

4656 Kirpigiñ saṭrın yazarken oḳudum
Her ḳılı biñ maʿnī virdi añladım

4657 Gözlerüñ saṭrı yazılmış nūr ile
Noḳṭa-i Ḥaḳ'dur yazılmaz fikr ile

4658 İnce fikrile naẓar ḳıl yüzüñe
Lenger-i ġavvāṣ irişmez gözüñe

4659 Gözlerüñ deryāsına irmez kenār
Gör ne balıḳlar yüzer fikr eyle var

4660 Baḥr-ı dil cūş eyleyelden iy ʿibād
Mevc-i irşāda boġuldı her ʿibād

[160b]

4661 Murġ-ı cānuñ ḳanḳı ṣaḥrāda uçar
Lā-mekān milkiñde şeh-bāzuñ uçar

4662 Murġ-ı rūḥa dü-cihān olmaz ḳafes
Murġ-ı ʿaḳla cism-i ten olmaz ḳafes

4663 Murġ-ı fikre Ḥaḳḳıle olmaz ḥicāb
Murġ-ı ẕikre fikr olur Ḥaḳ'dan ḫiṭāb

4664 Murġ-ı vaḥyüñ Cebrāʾil oldı dili
Murġ-ı ilhām oldı Ḥaḳḳ'uñ bülbüli

4665 Saña ṭālib rāz açarsam bir eṣer
Biñ sebaḳ al ʿārife bir gül yiter

4666 ʿİlm-i tevḥīde naẓar ḳıl ʿilm ile

ʿİlm iseñ ʿilmini söyle ʿilm ile

4667 ʿİlm-i Ḥaḳḳ'uñ ḳandadur insāndadur
Ḳandadur insān-ı kāmil Ḥaḳ'dadur

4668 Ḥaḳ'dan ayrı ġayrı bilme sen
ʿİlminüñ içindedür Ḥaḳ iy ḥasen

4669 Ṣāniʿüñ kāmilligin ṣunʿında gör
Naḳşı ḳo naḳḳāşını naḳşında gör

4670 Nice taṣvīr oldı ṣuda göz ü ḳaş
İns ü cin bu ḥikmete eyler ṣavaş

4671 Nuṭfe içre gizlenen insānı gör
Ḳaṭreñ içre gizlenen ʿummānı gör

4672 Et deri ḳan añlama insānı sen
Ḳaşile göz añlama bu ḳānı sen

4673 Seni ġayrı Ḥaḳḳ'ı ayrı bilme sen
Ḥaḳ muḥīṭ-i küll-i şey yoḳ sen ü ben

[161a]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4674 Bu dildür baḥr-ı tevḥīdüñ kenārı
Göñüldür baḥr-ı ḥaḳḳuñ bir ṭamarı

4675 Bu gözdür baḥr-ı nūruñ mevci iy yār
Göz oldı Ḥaḳḳ'a maẓhar nūr-u Bārī

4676 Çerāġ-ı Ḥaḳ bu göz ḳandilleridür
Fetīl-i zeydi yaġı yoḳ ne nārı

4677 Bu göz gülzārıdur bāġ-ı muḥabbet
Anuñçün göz durur cennet bahārı

4678 Ki zīrā göz durur cennet ḳapusı
Gözi aʿmā alamaz bu ḥişārı

4679 Gözüñ her kūşesi bir cennet oldı
Anuñçün gözde gizli Ḥaḳ dīdārı

4680 Tecellī eyledi evvel göze Ḥaḳ
Anuñçün buldı göz bu iʿtibārı

4681 Bu göz esmā-ı Ḥaḳḳ'a cāmiʿ oldı
Anuñçün lā-mekānı oldı bāzārı

4682 Bebekdür nūr-ı Ḥaḳ gözlerde biʾẕ-ẕāt
Göz oldı pertev-i Ḥaḳ rūzigārı

4683 Göz oldı ins-i cinniñ reh-nümāsı
Göz oldı ḫaste aʿmānuñ tīmārı

4684 Bu göz oldı sekiz cennetden evlā
Ṭamu aʿmālaruñ ẓulmetde dārı

4685 Bu gözdür ālet-i Ḥaḳ ḳabża-i Ḥaḳ
Bu gözdür cezbe-i Ḥaḳḳ'uñ yuları

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4686 Ne durur tevḥīd-i esrār-ı Ḫudā
Ne durur fānī fenādan ṣoñ beḳā

4687 *Külli şey'in hālikün* [150] dür ʿāḳıbet
Ḥaşr ı maḥşer remzi ne ata ana

[161b]

4688 Ana raḥmine düşer bir ṭamla ṣu
Cānı yoḳ nuṭfe iken insān yā

4689 Ana raḥmi ḳabre beñzer iy ʿazīz
Yaradur evlādı anda Kibriyā

4690 Ana raḥmi ṭoḳuz aylıḳ yol durur
Lā-mekānīdür bu yol bī-reh-nümā

4691 Ata ṣulbi bir vilāyetdür nihān
Ol vilāyet ḥākimi Ādem Ata

4692 Ādem Ata bir ʿaceb ṣaḥrā durur
Rūḥı ṣaḥrāsında bitdi enbiyā

4693 Ṣaçdı toḫm-ı ḳudreti Ādem yire
Kimi fāsıḳ bitdi kimi evliyā

4694 Ādem'i itdi ḫazīne ẕātına
Eyledi evlādını miftāḥ aña

4695 Anası yoḳ atası yoḳ Ādem'üñ
Ṭoġdı yoḳdan var ol şemsü'ḍ-ḍuḥā

[150] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.

4696 Bir olan Ādem cihāne ṭoldı hep
Birdi Aḥmed ṭoldı kevne Muṣṭafā

4697 Bir yetīme yardım itdi ol İlāh
Şarḳ u ġarbı ümmet itdi baḳsaña

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4698 Gösteren gören görünen var-ı Ḥaḳ
Cümle eşyā ser-te-ser iẓhār-ı Ḥaḳ

4699 Ẕerre burcında ṭoġan şemsi göre
Ḳanda baḳsañ pertev-i envār-ı Ḥaḳ

4700 Ḳaṭre ẕātından aḳan deryāndur
Hep tecellīdür cihān esrār-ı Ḥaḳ

4701 Āyīneñ virdi eliñe yaradan
Ḳıl naẓarınca saña iy yār-ı Ḥaḳ

[162a]

4702 Ḳıl tecellī sen seni ḥüsnüñ gibi
Ṭūr-ı Mūsā sendedür dīdār-ı Ḥaḳ

4703 Pertev-i Ḥaḳ'dur cemālüñ Aḥmedī
Yā Muḥammed sendedür settār-ı Ḥaḳ

4704 ʿĀlem-i ġayb u şehādetdür yüzüñ
Zülfüñ iy dil-ber ḳırar ẕünnār-ı Ḥaḳ

4705 Ḳaşı göz ṣandı seni aʿmā olan

Et deri ḳan añladı inkār-ı Ḥaḳ

4706 Bū Cehl-i aʿmā nice görsün Ḥaḳḳ'ı
Göz olan Ṣıddīḳ ider iḳrār-ı ḥaḳ

4707 Ḥaḳ tecellī itdi senden ʿāleme
Göz olanlar gördi iy dildār-ı Ḥaḳ

4708 İy güneş bir ẕerreñī gördi cihān
Ḫalḳ yüzüñde itdiler bāzār-ı Ḥaḳ

4709 Lā-mekānī ẕātuñ iy ḫulḳ-ı ḥasen
Bī-nişānı gül yüzüñ gülzār-ı Ḥaḳ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4710 Ṭamu cennet bir cism-i rūḥ-ı beşer
Cānı yoḳ cismi niderler iy peder

4711 Ādemoġlıdur tecellīsi Ḥaḳ'uñ
Diḳḳatile eyle insāne naẓar

4712 Ḳaş ı göz yüzdür tecellī ṭaġları
Dil ne Mūsā'dur tekellümler ider

4713 Cism-i Ṭūrı'nda tecellī rūḥ imiş
ʿAḳl-ı kül Mūsāsı'nuñ iy bī-ḫaber

4714 Ṭūr ise yüzüñ tecellīdür gözüñ
Ḳaşlaruñ ne köprü Ḥaḳḳ'a yol gider

4715 Defter-i insāne ince ḳıl naẓar

Ḥaḳ ḫazīnesi bu defterdür meger

[162b]

4716 Baḥr-ı tevḥīdüñ kenārıdur beşer
Baḥr-ı insānuñ kenārı baḥr u ber

4717 Baḥr-ı eşyānuñ kenārı yir ü gök
Baḥr-ı dünyānuñ kenārı muḥtaṣar

4718 Baḥr-ı ʿaḳla lenger irmez bī-kenār
Baḥr-ı rūḥa ʿaḳl irişmez iy peder

4719 Baḥr-ı rūḥuñ bu cisim ġavvāṣıdur
Baḥr-ı göz ġavvāṣıdur nūr-ı baṣar

4720 Baḥr-ı aġzuñ işbu dil ġavvāṣıdur
Baḥr-ı ḳalbüñ oldı ġavvāṣı ḫaber

4721 Bu ḳulaḳ deryāsınuñ ġavvāṣı ḫalḳ
Baḥr-ı destüñ oldı ġavvāṣı hüner

4722 Baḥr-ı burnuñ oldı ġavvāṣı dimāġ
Her bir aʿżā oldı deryā ser-te-ser

4723 El ḳanad oldı ayaḳ oldı Burāḳ
Lā-mekāna cism-i cān uçup gider

4724 Gör sefīne-i ḳalbi ne deryādadur
Açsa yelken dümenin ḳudret ṭutar

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

4725 Gel sikke-i insāne baḳ oḳu tecellī ḫuṭbesin
Yüzüñdeki Ṭūr'a çıḳup gözüñde Mūsā olasın

4726 Sen ḳaṭre ṣanduñ baḥr-ı insānı niçe ʿummān iken
Sen nuṭfe ṣanduñ ādem-i kevneyne ṣıġmaz kān iken

4727 Ādem ne cevher bilmedüñ bu gevheri ṭaş añladuñ
Et ü deri ḳan ẓan idüp ādemi göz ḳaş añladuñ

4728 Ḥaḳḳ'uñ ḫazīnesidür ādem sen bu kānı görmedüñ
İnsān yüzinde āşikār küfr i īmānı görmedüñ

[163a]

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

4729 Göze her görünen esrār-ı tevḥīd
Bu ʿālem ṭopṭolu iẓhār-ı tevḥīd

4730 Ne kim cünbüşdedür eşyāda her şey
Muḥīṭ-i küll-i şey settār-ı tevḥīd

4731 ʿAdemden geldi bu ʿālem vücūda
Bu ʿālem yine yoḳdur varı tevḥīd

4732 Getürdi ġaybı ʿayne bu şehādet
Tecellī ḳıldı Ṭūr'a nār-ı tevḥīd

4733 Didi Mūsā yüzüñ göster İlāhī
İçim ṭaşım ṭola envār-ı tevḥīd

4734 Ḫiṭābında ki yā Mūsā didi Ḥaḳ

Unut ġayrı ben olam yār-ı tevḥīd

4735 Seni ḳaldır ki yā Mūsā aradan
Bizimle idesin bāzār-ı tevḥīd

4736 Tecellī eyleyem sensiz saña ben
Ki sensin maẓharım dīdār-ı tevḥīd

4737 Didi Mūsā İlāhī ḳandasın sen
Mekānuñ yoḳ ne yirdür dār-ı tevḥīd

4738 Ki yā Mūsā ne yirdeyem ne gökde
Ve illā ḳullarımdur şār-ı tevḥīd

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

4739 Nişānı ehl-i tevḥīdüñ göz oldı
Gözi aʿmā olan ẓulmetde ḳaldı

4740 Göze her görinen esrār-ı tevḥīd
Anuñçün gözlüler ʿibretde ḳaldı

4741 Muʿallaḳ bir serāy oldı bu gökler
Gören bu ḫayme ʾi ḥayretde ḳaldı

4742 Beşerdür aṣlı cāmiʿ başı ḳubbe
Gören göz ḳandilin ḥikmetde ḳaldı

[163b]

4743 Bu yirler cāmiʿ oldı ḳubbe gökler
Cemāʿat ins ü cin ḳāmetde ḳaldı

4744 Anuñçün Ādem’e farż oldı secde
Bu miḥrābı gören cennetde ḳaldı

4745 Sücūd it aḥsen-i taḳvīme İblīs
Melek mürsel bu ḫūb ḫiẕmetde ḳaldı

mefāʿilün mefāʿilün feʿūlün

4746 Nedür tevḥīdüñ esrārı ḫaber vir
Nedür bī-riyā-yı envār ḫaber vir

4747 Nedür vaḥdetle keṯret gizli ẓāhir
Bu yoḳdan var olan varı ḫaber vir

4748 Ne āyīne durur bir nuṭfe insān
Cemālin gör de Settār’ı ḫaber vir

4749 Naẓar ḳıl ince ʿibretle saña sen
Yüzüñ gülse bu gülzārı ḫaber vir

4750 Tecellī aġacıdur şekl-i insān
Ṭonanmış meyve dalları ḫaber vir

4751 Beşer dalında meyve oldı evlād
Yaradan sunʿ-ı Ġaffār’ı ḫaber vir

4752 Yiter insān aġacında tecellī
Yüri Ṭūr’a bu dīdārı ḫaber vir

4753 Bu yüzden vāṣıl oldı Ḥaḳḳ’a Mūsā
Göñül Ṭūrı’ndaġı yāri ḫaber vir

4754 Tekellüm eyledi Mūsā aġızsız
Ḥurūf ı ṣavtı yoḳ rāzı ḫaber vir

4755 Bu dil et pāresidür nice söyler
Dili ġammaz iden kārı ḫaber vir

4756 Aḳan deryā nedür dil ḳaṭresinden
Bu dil şehrinde miʿmārı ḫaber vir

[164a]

4757 Fenā dil söylemez ḥāṣā ene'l-Ḥaḳ
Baḳa Manṣūr'ına dārı ḫaber vir

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4758 ʿİbretile kevne ḳıl naẓar
Ḥaḳ tecellīsin vire her şey ḫaber

4759 Ādemoġlıdur tecellī ṭaġları
Pertevidür Ḥaḳ Teʿālā'nuñ beşer

4760 Ādem'e secde niçün oldı ḥelāl
Nūr-ı Ḥaḳḳ'a idi bu secde meger

4761 Ayrı ġayrı bilme ādemden Ḥaḳḳ'ı
Ḥaḳ muḥīṭ-i küll-i şey dür iy peder

4762 Aḥsen-i taḳvīme secde farż iken
Dīv-i zāhid Ādem'e inkār ider

4763 Ādem'e vechinde Ḥaḳḳ'ı görmeyen
Yarın aʿmā ḥaşr ola iy bī-baṣar

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4764 ʿİlm-i tevḥīdüñ işit esrārını
Göresin tā ẕerrede Ḥaḳ nūrını

4765 ʿĀlemi ḫalḳ idicek ol pādişāh
Ṣaçdı kevne ẕātınuñ envārını

4766 Cümle eşyāya tecellī eyledi
Kevn içinde ṣaḳladı settārını

4767 Ḳullarından ayrı olmaz pādişāh
Şāhı ḳuldan gösterür dīdārını

4768 Ẕāt-ı pākidür muḥīt-i küll-i şey
Günden aẕher gör ẓuhūr iẓhārını

4769 Ẕerre şemse irince her ne var
Nūr-ı Ḥaḳḳ'uñ gösterür āṯārını

[164b]

4770 Ḳanda baḳsañ nūr-ı Ḥaḳḳ'ı ḳıl şuhūd
Bunda gör yāri bugün ḳo yarını

4771 Bunda her kim görmeye ol dil-beri
Yārini görmez iseñ gör nārını

4772 Ol münezzeh Tañrı günden āşikār
Göz gerekdür göre ol Ġaffār'ını

4773 Gözsüze göz ʿilminī keşf eyleseñ

ʿAḳlı irmez arturur inkārını

4774 Göz ḳapusında Süleymān iḥtiyāç
Göze İskender ḳul itdi varını

4775 Göz ne ʿanḳādur cihān muḥtāç aña
Göz faḳīr olmaz ṣorarsañ kārını

4776 Kāfir ü müʾmin gözüñ hep dostıdur
Gözsüzüñ kendinde bil Ḳahhār'ını

4777 Gözdeki ḥüsni tecellā eyleyen
Her naẓarda ḳıra biñ zünnārını

4778 Kāfiri va'llāhi müʾmin itdi göz
Göz ile ḳır şekiliñ küffārını

4779 Gözi aʿmā şaşıdur şaşḳın gezer
Ṭoġrı yol bilmez yidüñ ḫimārını

4780 Olsa aʿmā ins ü cin bir göz yider
Gözde baġlı bil īmān yularını

4781 Ẓulmet-i küfr oldı aʿmāya yaḳın
Gözle yapdılar īmān dīvārını

4782 Gözlüler küfre be-ġāyet de ıraḳ
Yıḳdı gözsüz dīn ü īmān şārını

4783 Göz cemālinüñ niḳābın kim açа
Yapa demirle īmān ḥiṣārını

4784 Göz cemālidür Ḥaḳ'uñ āyīnesi
Gizledi gözde Ġanī Cebbār'ını

[165a]

4785 Göz cemālidür muḥīṭ-i küll-i şey
Göz ḳapusı açdı cennet dārını

4786 Cennetüñ miftāḥ-ı bāb içi göz
Cümletü'l-mülk añla göz serdārını

4787 ʿĀlem-i ervāḥa gözdür reh-nümā
Gözle irşād itdi Ḥaḳ ḳullarını

4788 ʿĀlem-i ġayba ḳulaġız göz durur
Rāh-ı Ḥaḳḳ'uñ göze ṣor yollarını

4789 Göz durur ġayb u şehādet ḳapusı
Göze keşf itdi yaradan sırrını

4790 Göz çerāġıdur çerāġ-ı lā-mekān
Göze Ḥaḳ yaḳdı çerāġ-ı nūrını

4791 Ḳanḳı gözde kim Ḫudā ʿibret ḳodı
Ol göze fāş itdi ġayb esrārını

4792 Vech-i gözde ʿayn-ı sırru'llāhı gör
Ḳıl tecellī gözde ʿibret Ṭūrı'nı

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4793 Göñül burcına geldi şems-i Raḥmān
Tenezzül eyledi mūra Süleymān

4794 Niḳāb açdı cemāl-i āfitābı
Ṭoġaldan ẕerrem içre māh-ı tābān

4795 Ne ḳaṭredür ʿaceb yā Rab bu ḳaṭrem
İçinde gizlemişsin niçe ʿummān

4796 Ne ḳudretdür meni murdār içinde
Şehā bir nuṭfede gizlersin insān

4797 Ne ḥikmetdür idersin ḫākı ādem
Ne cevherdür türāb içindeki cān

4798 Meger cāndur şehā sırruñ serābı
Anuñçün cānda gizli āb-u ḥayvān

[165b]

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

4799 Yā Rab tecellī ẕātıña Ṭūr eyle ḳalbim ḫānesin
Mūsā gibi şevḳ[151] odına ʿaşḳuñla yaḳ dil ḫānesin

4800 Şöyle esīr it ʿaşḳıña her gördügüm seni ṣanam
ʿAşḳuñ ḫayāline düşüp cezb it göñül dīvānesin

4801 Benden beni al vir saña seni baña beni saña
Eyle tecellī her nefes yap göñlümüñ vīrānesin

[151] *Şevḳ* kelimesi sonuna *kaf* (ق) harfi konulmadan *şev* şeklinde yazılmıştır. Kelime bu beyitte *şev odı* şeklinde geçmektedir. Ancak aynı kelime 5719. beyitte *şevḳ odı* şeklinde geçmektedir. Kelime çeviri yazıya *kaf* (ق) harfi konularak *şevḳ* şeklinde aktarılmıştır.

4802 Kimdür bu bende ben diyen ben ḫod fenāyam ortada
Ben ḫod ne varam ben ne yoḳ varlıḳ Ḥaḳ'uñ sen yanasın

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4803 Ḳaṭrem içre bir ʿaceb deryā gezer
Ẕerrem içinde güneş aḫfā gezer

4804 Ben ne deryāyam ṣıġışdım ḳaṭreye
Bir kenārımda ḳamu eşyā gezer

4805 Ẕerremüñ bir ẕerresidür şems i ay
Ẕātımızda ʿālem-i kübrā gezer

4806 Ḳaṭremüñ bir ḳaṭresidür baḥr-ı ʿaşḳ
Mevcimizde cennet ü ḥavrā gezer

4807 Ṭūr-ı ḳalbime tecellī itdi Ḥaḳ
Sırrımuzda niçe biñ Mūsā gezer

4808 Lā-mekān milkine seyyāḥ oldı cān
ʿArş-ı aʿẓamdan öte ṣaḥrā gezer

4809 Bir cihāne vardım anda yoḳ cihān
Ḥaḳḳıle anda göñül tenhā gezer

4810 *Li maʿallāh*[152] ʿālemidür işbu yir gezer
Enbiyā vü evliyā ifnā gezer

4811 İşbu vaḳtde ne küfür var ne īmān

[152] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

Bunda ne Meryem ne ḫod ʿĪsā gezer

[166a]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4812 Sırr-ı tevḥīdüñ beşer sırrı durur
Baḥr-ı tevḥīdüñ beşer ḳaʿrı durur

4813 Ādem'üñ āyīnesi tevḥīd imiş
Cism i rūḥı pertev-i tevḥīd imiş

4814 Ḫūb cemāli Ādem'üñ tevḥīd-i Ẕāt
Ol yüzüñ bu yüz niḳābı bī-cihān

4815 Ādem'üñ vechi durur nūr-ı İlāh
Bu yüze itdi tecellī pādişāh

4816 Ṭūr'a bu yüzden tecellī itdi Ḥaḳ
Ḥaḳḳıle bāṭıl bu yüzden oldı farḳ

4817 Ḥażret-i Mūsā'ya bu yüz Ṭūr idi
Ḥaḳıla bu yüzde tekellümde idi

4818 Bu yüze vaḥy oldı Ḥaḳḳ'a dört kitāb
Bu yüzüñ bir ẕerresidür āfitāb

4819 Gizli bu yüz ḳaṭresinde biñ baḥr
Ayaġıdur bu yüzüñ yüz biñ nehr

4820 Gāhī biñ oldı bu yüz gāh oldı bir
Şarḳa ġarba ṣıġmaz oldı gāh o bir

4821 Birdi Aḥmed ümmet oldı şarḳ u ġarb
Birdi Ādem cümle ʿālem ṭoldı hep

4822 ʿĀrifüñ ḳalbi nice deryā durur
Ḫāk-i ʿārif maʿnevi kīmyā durur

4823 Genc-i Ḥaḳ'dur ʿārif-i bi'llāh olan
Nūr-ı Ḥaḳ'dur her işi li'llāh olan

4824 Ḳulların ḫalḳ idicek ol pādişāh
ʿĀrifüñ ḳalbini ḳıldı taḥtgāh

4825 ʿĀrifi ālet idindi ḳabżına
Cismi ālet eyledi rūḫ eline

[166b]

4826 Et deri ḳan añlama ʿārifleri
Ḳaşile göz añlama ʿārifleri

4827 Ḳudretin ʿārifden iẓhār itdi Ḥaḳ
ʿĀrifi baḥr-ı yaḳīne itdi ġarḳ

4828 Ḳalb-i ʿārif Ṭūr-ı Mūsā kendidür
ʿĀrifüñ rūḥ-ı tecellā kendidür

4829 ʿAḳl-ı ʿārifdür tecellī ṭaġları
ʿĀrif oldı lā-mekān ṣaḥrāları

4830 Sırr-ı ʿārifdür serāy-ı lā-mekān
Nefs-i ʿārifdür nişānı bī-nişān

4831 Kim durur ʿārif kime dirler iy yār
Her murādı Ḥaḳ ola iy iḫtiyār

4832 Vāṣıl-ı Ḥaḳ olana ayruḳ ne ġam
Cümlete'l-mülk olana ġam ne elem

4833 Nuṭfeʾi insān iden sulṭāna gel
Seni yoḳdan var iden Sübḥān'a gel

4834 Ne ḫazīnedür beşer diñle beni
Ḳandadur ṣor bābını miftāḥını

4835 Ādemi itdi ḫazīne ol İlāh
Aġzını itdi ḳapu ol pādişāh

4836 Dili miftāḥ itdi gence girmege
Dürr i cevher kānını feṭḥ itmege

4837 Dile teslīm gencin pādişāh
Göze teslīm itdi nūrın ol İlāh

4838 Aġza teslīm eyledi dil ḳaṭresin
Baḥr iken dil ḳaṭre gösterdi lebin

4839 Ḳaṭre gösterdi beşer ʿummān iken
Ẕerreden ṭoġdı güneş sulṭān iken

[167a]

4840 Ādemi itdi ḫazīne ẕātına
Gözi miftāḥ itdi virdi eline

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4841 Ḳaṭre burcından ṭoġan ʿummāna baḳ
Ḫāk içinde ḫalḳ olan insāne baḳ

4842 Ṣāniʿüñ ṣunʿın temāşā eylegil
Bu direksiz göklere seyrāne baḳ

4843 Yir döşek gökdür muʿallaḳ bir serāy
Bu serāyı ḫalḳ iden sulṭāna baḳ

4844 Ṭaġlar u ṭaşda aġaçda meyvede
Yaradan Ḫallāḳ'a ol Sübḥān'a baḳ

4845 Yiryüzi cāmiʿ bu gökler ḳubbesi
Necm-i ḳandiller yaḳan Raḥmān'a baḳ

4846 Küfrini maḥv itdi ʿibret ādemüñ
Ḳanda baḳsañ her ṭaraf īmāna baḳ

4847 Ṣabrıle ṭut yapraġın aṭlas ider
Ḳoruġı ḥelvā iden Diyyāna baḳ

4848 Bir sinek aru ḫazīne-i ʿasel
İy Süleymān mūrıña merdāne baḳ

4849 Bir ḳamış oldı ḫazīne-i şeker
Dürlü niʿmetler yaradan Ḫan'a baḳ

4850 Baḥr-ı ḥaḳḳuñ bir kenārıdur beşer
Genc-i Ḥaḳḳ'uñ ḫaznedārıdur beşer

4851 ʿİlm-i tevḥīd oldı ādem āşikār

Lā-mekānuñ bir ṭamarıdur beşer

4852 Baḥr-ı tevḥīdüñ beşerdür ḳaṭresi
Nūr ı Ḥaḳḳ'uñ ẕātı nūrıdur beşer

[167b]

4853 Gizli genc idi yaradan lā-mekān
Ḫalḳda fāş oldı ẓuhūr[153] ıdur beşer

4854 Ḳullarıla biledür ol pādişāh
Ayrı ġayrı bilme sırrıdur beşer

4855 Ol İlāh'uñ ẓāhiridür ḳulları
Bāṭını cennetle ḥūrīdür beşer

4856 Ẓāhiri ol pādişāhuñ bu cihān
Bāṭını ġayb oldı ḳaʿrıdur beşer

4857 Ḳullarına nūr-ı ẕātın itdi göz
Bu tecellī ẕāta Ṭūrı'dur beşer

4858 İki direkli şehir ḫalḳ itdi Ḥaḳ
Ḥaḳ içinde sırr-ı şehridür beşer

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4859 Geçdi gönlüm taḫtına sulṭān-ı ʿaşḳ
Ḥākim oldı cānıma cānān-ı ʿaşḳ

[153] *ẓuhūr* kelimesindeki *ẓı* (ظ) harfinin noktası konulmamıştır. Kelime çeviri yazıya *ẓuhūr* şeklinde aktarılmıştır.

4860 Ḳıblem oldı ḫūb cemāl-i şāhımuñ
Secdegāh oldı bize dīvān-ı ʿaşḳ

4861 Kaʿbe-i ḥüsnin ṭavāf eyler iken
Burḳaʿın açdı yüzinden Ḫan-ı ʿaşḳ

4862 Geldi göñlüm aldı gitdi derd-i yār
Nāz-ı rāz eyler iken ʿirfān-ı ʿaşḳ

4863 Göz gibi ḥüsn-i ḫayālinde anuñ
Müʾmin i kāfir yiler ḥayrān-ı ʿaşḳ

4864 Bir tecellī idicek Mūsā'ya yār
Yavu ḳıldı ḳaṭresin ʿummān-ı ʿaşḳ

4865 Ẕerresinden ṭoġdı Mūsā'nuñ güneş
Ol baḳa yüzin göricek fānī ʿaşḳ

4866 Nefs i ḳalbi ʿaḳl ı rūḥ oldı fenā
Li maʿallāh[154] iricek cān-ı ʿaşḳ

[168a]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4867 Yā İlāhī bir ḳuluñ bir ḳula itme iḥtiyāç
Birliginiñ ḥaḳḳı içün nā-merd elinde itme ac

4868 Ḳullarıña rızḳıñı ġaybī ḫazīneñden yitir
Kenz-i lā-yefnā' [155]yile her ḫaste ḳalbe ḳıl ʿilāç

[154] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)
[155] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

4869 Kāfir i müʾmini muḥtāç eyleme birbirine
Vir ġınā-yı ḳalbi yā Rab ola müstaġnī mizāc

4870 Ṣaġ eli ṣol eline hem ṣaġ gözi ṣol gözine
İḥtiyāc itme İlāhī niʿmetüñ ḫūnını ṣaç

4871 Virmege ʿāciz degilsin ḳullarıña rızḳıñı
Niʿmetiñ baḥrına ne ḥad ne kenār irmez ḳulaç

4872 Bir ġınā vir ḳalbime ẕātıñla it ġanī
Her ḳapudan kes ümīdim ḥażretüñden ḳapu aç

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4873 Sevdi göñlüm bir ḥarāmī dil-beri
Yolıma indi cemāl-i ʿaskeri

4874 Ḥüsn-i gülzārı göründi gözüme
Burḳaʿın açdı yüzinden ol perī

4875 Ḥüsn-i cāmın ṣundı yārim bir ḳadeḥ
Beni ser-ḫoş itdi ʿaşḳı demleri

4876 ʿAşḳını itdi ḥavāle üstüme
Gözümi yutdı ḫayāl-i ejderi

4877 Görmişem dil-ber cemālinde anuñ
Ol ḳıyāmet yüzde ḥaşr ı maḥşeri

4878 Bu yüzi gören ene'l-Ḥaḳ çaġırur
Aṣdı bu yüz dārı yüz biñ Manṣūr'ı

4879 Ḳırdı zünnārın görenler bu yüzi
Aḥsen-i taḳvīm oḳurken dīn eri

[168b]

4880 Bu yüzüñ ṭaşı Muḥammed içi Ḥaḳ
Ḳullarıla biledür sulṭānları

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4881 İy göñül olduñ felekveş bī-ḳarār
Gözlerüñ bilmem ne yüz gördi iy yār

4882 Kim tecellī itdi gözüñ Ṭūrı'na
Yoḳsa Mūsā gibi gördüñ mi dīdār

4883 Sevdigiñ dil-ber be-ġāyet ḫūb ise
Yiter eglence ḫayāli iy bī-kār

4884 Ṭāḳatüñ yoḳdur tecellī itse ẕāt
İşbu yüz Ṭūrı'n gören Mūsā yanar

4885 Cezbe-i Ḥaḳ bir göze olsa bebek
Ṭūr-ı ʿaşḳ ardına Mūsāveş uyar

4886 Ṭūr-ı ʿaşḳa kim ki çıḳdı inmedi
Niçe biñ Mūsā bu Ṭūr'da intiẓār

4887 Bir tecellīdür hemān ārzūları
Enbiyānuñ evliyānuñ añla var

4888 Göz tecellī şemʿine pervānedür

Yana yana şavkıla yārin arar

4889 Ḳaṭresi deryā-yı yāre dek gider
Şems-i yāre ẕerresi ṭurmaz uçar

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4890 İy göñül āvāre olduñ yār içün
Derd-i ʿaşḳa uġraduñ tīmār içün

4891 Dil-berüñ ʿaşḳ-ı ḫayālinde müdām
Şevḳıle biñ cān fidā dīdār içün

4892 Ṣundı ol yārim tecellī ṭolusın
Sırrımuz Mūsāsı'na iẓhār içün

[169a]

4893 Lā-mekān Ṭūrı'na cevlān itdi ʿaşḳ
Yaʿnī ol maʿşūḳıla bāzār içün

4894 Ṭūr-ı ʿaşḳ Mūsā'ya olmışdı Burāḳ
Yāre miʿrāc itdi ol dildār içün

4895 Muṣṭafā'ya işbu ʿaşḳ idi Burāḳ
Refref'i şavḳ idi ol Ġaffār içün

4896 Cibrīl aġyār idi ḳaldı Sidre'de
Uçdı Aḥmed ʿālemi'l-esrār içün

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4897 Ḥaḳ Ṭeʿā'lā yiri gögi itdi ḫalḳ

Ḫalḳıle Ḫalāḳ'ın iṣbāt itdi Ḥaḳ

4898 ʿİlm-i nūrın ṣaçdı ʿālem yüzine
ʿİlm-i evrāḳında ʿālem bir sebaḳ

4899 Bir ḥurūf oldı bu gökler āyeti
Şemsile ay iki noḳṭa oḳu baḳ

4900 Yir ḥurūfınuñ beşerdür noḳṭası
Noḳṭa-i insān ḥurūf-ı Ḥaḳḳ'a ġarḳ

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4901 Ḥaḳḳ'uñ sırr-ı serāyı oldı insān
Ḫazīne-i Ḫudā'dur şekl-i insān

4902 Ki zīrā nūr-ı Ḥaḳ'dur Ādem-i ẕāt
Görinür çehresinde nūr-ı Sübḥān

4903 Yaratdı Ādem'i nūrından ol Ḥaḳ
Bu nūrı görmeyenler oldı şeyṭān

4904 Sücūd it aḥsen-i taḳvīme zāhid
Yüzüñ miḥrābını gördüñse iy cān

4905 Bu yüz hem Kaʿbe hem miḥrāb u menber
Ṭavāf eyler bu yüzde ḥācı devrān

[169b

4906 Tecellī itdi Ṭūr'a Ḥaḳ bu yüzden
Bu yüzi gördi Mūsā oldı ḥayrān

4907 Tecellī ẕāta bu yüz oldı mirʾāt
Bu yüzde ne küfür var ne dīn īmān

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4908 Beni āvāre itdi ʿaşḳ-ı Mevlā
Alaldan işbu göñlüm Ḥaḳ Ṭeʿālā

4909 Beni sevdi yaratdı bir menīden
Yaratdı rūḥımı nūrından illā

4910 Yaratdı ʿilm-i nūrından bu ʿaḳlım
ʿAḳıldur ẕātı nūr-ı Ḥaḳḳ'uñ añla

4911 Yaratdı ʿaşḳı nūrından bu göñlüm
Anuñçün ḳalbi ʿarş itdi muʿallā

4912 Yaratdı sırr-ı nūrından bu nefsim
Anuñçün rūḥımış Ḥaḳ sırrı ḥālā

4913 Tekellüm itse sır Ṭūrı'nda Mūsā
Cihān Ṭūr ola ʿālem hep tecellā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4914 Naẕar ḳıl ḳaṭreñe ʿummān içinde
Naẕar ḳıl cevheriñe kān içinde

4915 Neden bir ṭamla nuṭfe oldı insān
Ḫazīne-i Ḫudā'dur cān içinde

4916 Tecellīdür beşer başdan ayaġa

Bu Ṭūr’a ḳıl naẓar ḥayrān içinde

4917 Tecellīdür bu kevniñ içi ṭaşı
Tecellīsi Ḥaḳḳ’uñ insān içinde

4918 Tecellī pertevidür cümle eşyā
Muḥīṭ-i küll-i şey Sübḥān içinde

[170a]

4919 Tecellī kendidür ẕātında insān
Bu Ṭūr’a gāhī çıḳ seyrān içinde

4920 Tecellī meyvesidür ādemoġlı
Biter cān meyvesi cānān içinde

4921 Tecellī aġacıdur kāmil insān
Biter dīn meyvesi īmān içinde

4922 Tecellī āyetidür saṭr-ı insān
Oḳur levḥ ü ḳalem Ḳurʾān içinde

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4923 Baḳır altunam gehī kīmyā menem
Gāhī ṭaşam cevher-i ʿanḳā menem

4924 Gāhī şemsem gāh olur bir ẕerreyem
Gāhī ḳaṭregāh olur deryā menem

4925 Gāhī insānem gehī bir nuṭfeyem
Gāhī Ādem gāh olur Ḥavvā menem

4926 Gāhī ṭamuyam gehī Cennāt-ı ʿAdn
Gāhī Rıḍvān'am gehī ḥavrā menem

4927 Gāhī mīzānem gehī oldum ṣırāṭ
Ḥaşr ı maḥşerven gehī ʿuḳbā menem

4928 Gāhī İsrāfīl menem hem nefḫ-i ṣūr
Gāhī mevtem gāh olur iḥyā menem

4929 Ben fenāsız bāḳīyem Allāh ile
Ḥamdu li'llāh vāṣıl-ı Mevlā menem

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4930 Ādem oldı genc-i Ḥaḳḳ'a ḫaznedār
Oldı Ḥavvā genc içün miftāḥ-ı yār

4931 Ādem'üñ evlādıdur gence ḳapu
Her birinde ādemüñ bir ḫazne var

[170b]

4932 Ādem'üñ vechi ḫazīnedür Ḥaḳ'a
İki göz miftāḥ-ı dīn gencin açar

4933 Baḥr-ı nūruñ göz kenārıdur iy cān
Gözdeki deryāya ne ḥad ne kenār

4934 Göz çerāġıdur çerāġ-ı lā-mekān
Ḳubbe-i ʿarş üzre ḳandildür yanar

4935 Göz tecellī Ṭūrı'dur Mūsā'ya bek
Göz tekellüm itse dil baḥrı ṭaşar

4936 Göz güneşken ẕerre burcından ṭoġar
Göz deñizken ḳaṭre burcından ṭoġar

4937 Göz Muḥammed'dür Eḥad oldı bebek
Göz muḥīṭ-i küll-i şeydür añla var

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4938 Cümle mevcūdāt-ı eşyā bir nefes içindedür
Cümle maḫlūḳāt-ı dünyā bir nefes içindedür

4939 İns ü cin vaḥşī ṭuyūrile ne kim var mūr u mār
Cānlı cānsız siflī aʿlā bir nefes içindedür

4940 ʿĀlem-i ġayb u şehādet ṭamu cennet ḫayr u şer
Küfr i īmān sünnī tersā bir nefes içindedür

4941 ʿĀlemi ketm-i ʿademden ḫalḳ iden ol pādişāh
Ḳullarıla bile Mevlā bir nefes içindedür

4942 Ġayretinden yire göge ṣıġmayan ol lā-mekān
Müʾminüñ ḳalbinde ḥālā bir nefes içindedür

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4943 Cümle eşyā nūr-ı Ḥaḳḳ'uñ maẓharı
Her görünen gösteren Ḥaḳḳ'uñ nūrı

4944 Ḳanda baḳsañ *şemme vechu'l-lāhı*[156]gör
Pertev-i Ḥaḳ'dur bu kevniñ her yiri

[156] "…Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır..." Bakara: 2/115.

[171a]

4945 Ḳullarına nūrını göz eyledi
Nūrına nūrile vechin gösterdi

4946 Baḥr-ı nūra ʿibret-i ġavvāṣ olan
Ḳanda baḳsa Ḥaḳḳ'ı gördi gözleri

4947 Göz ḳapusı yirile gökden ulu
Fikrile ʿibret anuñ miftāḥları

4948 Nūrını göz gencine ṭoldurdı Ḥaḳ
Kevne ṣıġmaz söylese göz dil-beri

4949 Dü-cihānuñ pādişāhı göz durur
Göze ḳuldur ins ü cin dīv ü perī

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4950 İy beni yoḳdan yaradan pādişāh
Müşkilim nedür bilürsin yā İlāh

4951 Ḳalmışam girdāb-ı ḥayretde şehā
Elim al ḳaldım ayaḳlarda şehā

4952 Yükli ʿavret gibi ḥammāl olmışam
Bu ḫavāṭır ile abdāl olmışam

4953 Yā İlāhī ʿaşḳıña bir çāre ḳıl
Derd-i şevḳıñle yüregim yāre ḳıl

4954 Saña maʿlūm oldı her ḥālim benim

Cānıma kār itdi ihmālim benim

4955 Şimdi ne dünyāda ne ʿuḳbādayam
Şimdi ben ne sendeyem ne bendeyem

4956 Ḳalbi cemʿ eylegil iy pādişāh
Ḫāṭırım ṭaġıldı cemʿ it yā İlāh

4957 Birligiñ ḫaḳḳı içün gör ḳaydımı
Sen yaratduñ yine sen gör ḳaydımı

4958 ʿAcz içinde ḳoma yā Rab ḳullaruñ
Eyleme küfrān-ı niʿme ḳullaruñ

[171b]

4959 Niʿmetüñ baḥrına ġarḳ eyle bizi
Ṭaşra atma tā ebed ġarḳ it bizi

4960 Niʿmet-i cismāni vir rūḥānī vir
Ḳaṭreme tā vuṣlatı ʿummānı vir

4961 Ẕerremi vaṣl eyle şems-i vaḥdete
Ḳalbimi cemʿ eyle ḳoma keṯrete

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4962 Sen iy ʿāşıḳ ne deryāda gezersin
Gehī ġavvāṣ olup gāhī yüzersin

4963 Felek başıñda dildür çarḫ-ı ḳudret
Döner emrile dil Ḥaḳḳ'uñ ne ḥikmet

4964 Dile ilhām ider emrin yaradan
Ne ilhām eylese söyler dil andan

4965 Dil oldı tercümān-ı Ḥaḳ Teʿālā
Aydır ḳullarına dilden tecellā

4966 Bu dil bir pāre etdür gerçi ammā
Dilüñ muḥtāç ins ü cin ser-ā-pā

4967 Dil oldı insile cinne ḳulaġız
Bu dilden farḳ olundı iyü yavuz

4968 Yaradan Ḥaḳ bizi dilden bilindi
Yaradan giz gencin dilden açdı

4969 Ḥaḳīḳat ʿilm-i ġaybın ḳodı dilde
Ledün ʿilmin ḳodı ṣāfī göñülde

4970 Bu dildür cān dilinüñ tercümānı
Velī cān dilidür Ḥaḳ tercümānı

4971 Ki zīrā cān dilinde sırr-ı Ḥaḳ var
Bu dildür baḥr-ı ḥaḳ ġavvāṣ iy yār

4972 Bu dildür ʿālem-i ġayb u şehādet
Bu dil ẕātında gizli ṭamu cennet

[172a]

4973 Virildi dilden insāne kerāmet
Dil itdi Aḥmed'e bu ḫalḳı ümmet

4974 Melek mürsel diliñ muḥtāç iy yār
Süleymān'uñ başında tāc-ı dil var

4975 Didigim dil durur ʿilm-i ledünni
Bu dildür Ḫızr'a maẓhar *min-ledün* [157]ni

4976 Bu dildür āb-u raḥmet āb-u ḥayvān
Ne ẓulmet ne küfür bu dil ne īmān

4977 Ne ilhām olsa Ḥaḳ'dan anı söyler
Gül ilhām olsa dili bülbül eyler

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

4978 Ḥaḳ baña bir gözile itdi naẓar
Ol göz içinde bebekdür baḥr u ber

4979 İşbu gözde noḳṭadur kevn ü mekān
Ẕerresidür bu gözüñ şems i ḳamer

4980 Ḳaṭresinde bu gözüñ deryā nihān
Göz ne kāndur Ḥaḳḳ'a gözden yol gider

4981 Lā-mekān milkine gözdür reh-nümā
İnsile cin olsa aʿmā göz yider

4982 Göz serāyına giren sulṭān olur
Taḫt-ı gözden inse cinne ḥükm ider

4983 Göz Süleymān'ı dīve ḥükm eylese
Ḫātemi gözle yile ḥükmi geçer

[157] "…Allah katından…" Hûd: 11/1; Neml: 27/6

4984 Göz ağız açsa cihānı yutdı hep
Loḳma gelmez göz cihānı yir içer

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4985 Bi-ḥamdi’llāh göñül kāne irişdi
Ne kāne yuca Sübḥān’a irişdi

[172b]

4986 Ne sırdur ẕerrem içre ṭoġdı ol şems
Anuñçün ḳaṭrem ʿummāna irişdi

4987 Ne ḳaṭredür bu kim baḥr anda gizli
Ne kāndur ṭopraḳ insāne irişdi

4988 Ḫazīnedür ḥaḳīḳat Ḥaḳḳ’a insān
Anuñçün sırr-ı Raḥmān’a irişdi

4989 Beşerdür pertev-i nūr-ı İlāhī
Cemāl-i vech-i sulṭāna irişdi

4990 Naẓar ḳıl aḥsen-i taḳvīme zinhār
Küfür bu yüzde īmāna irişdi

4991 Cemāl-i Kaʿbesi’n yāruñ ṭavāf it
İdenler āb-u ḥayvāne irişdi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

4992 Ṭoġaldan ẕerrem içre şems-i vaḥdet

Ne yirdeyem ne gökdeyem ne ḥikmet

4993 Ne baḥrem ne kenārem ben ne ḳaṭre
Ne varam ben ne yoġam ben ḥaḳīḳat

4994 Ki bilmem ben beni bende kimem ben
Baña benden göründi yuca ḥażret

4995 Tecellī eyledi benden baña Ḥaḳ
Ne Ṭūr'am ben ne Mūsā'yam ne ümmet

4996 Baña āyīne itdi ḳulların şāh
Tecellī itdi her bir yüzde ḳudret

4997 Beni Mecnūn idüpdür ʿaşḳ-ı Leylā
Başımdan aşalı baḥr-ı muḥabbet

4998 Ne Şīrīn sevgidür Ferhād'a ḳıydı
Tecellī meclisinde olıcaḳ mest

4999 Seven sulṭānı oldı cümlete'l-mülk
Anuñdur taḥt u tāc u ḥūr u cennet

[173a]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5000 Ehl-i ʿaşḳuñ ḳalbi cānı Ḥaḳ'dadur
Her nefes ẕikr-i lisānı Ḥaḳ'dadur

5001 Gözleri ʿāşıḳlaruñ dil-berdedür
ʿĀrifüñ çeşm-i ʿayānı Ḥaḳ'dadur

5002 Ḥażret-i Mūsā’ya ʿibret Ṭūr idi
Bu tecellīnüñ nihānı Ḥaḳ’dadur

5003 Bu yüzi gören ene’l-Ḥaḳ çaġırur
Ḥaḳ’la Manṣūr’uñ zebānı Ḥaḳ’dadur

5004 Zülf-i dārına aṣaldan işbu yüz
Fānī Manṣūr’uñ mekānı Ḥaḳ’dadur

5005 Ḳırdı zünnārın bu zülfe ṣarılan
ʿĀṣıḳuñ küfr i īmānı Ḥaḳ’dadur

5006 İçi ṭaşı fiʿli ḳavli ʿāṣıḳuñ
Fikr ü ẕikri her zemānı Ḥaḳ’dadur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5007 İy göñül aṣlā ḳarāruñ yoḳ senüñ
Gözi yaşlı bir bıñaruñ yoḳ senüñ

5008 İy göñül çarḫ-ı felekler sendedür
ʿArş ı kürsile melekler sendedür

5009 İy göñül hem ṭamu cennet sendedür
Küfr-i īmān nūr-ı ẓulmet sendedür

5010 İy göñül Ṭūrıla Mūsā sendedür
Lā-mekān olan tecellā sendedür

5011 İy göñül Ḥaḳ’la tekellüm sendedür
Ḥarfe ṣavta ṣıġmayan dil sendedür

5012 İy göñül Ḥaḳḳ’a açılmış ḳapusın
Ḥaḳḳ’a senden yol gider Ḥaḳ beytisin

5013 İy göñül sen maẓhar-ı Ḥaḳ’sın ne şek
Lā-mekānī bir direksin ʿarşa dek

[173b]

5014 İy göñül sen yire göge ṣıġmaduñ
Sen ne deryāsın kenāra ṣıġmaduñ

5015 Aġniyā olmaḳ dilerseñ iy faḳīr
Bekle bābu’llāhı dāʾim ol iy faḳīr

5016 İy ġanī olmaḳ diler iseñ faḳīr
Ḫalḳ ḳapusın bekle dāʾim ol faḳīr

5017 Bay olayım dir iseñ deryā gibi
Ḥaḳḳıle olġıl ġanī kīmyā gibi

5018 Ḥaḳ diyen va’llāhi sulṭān oldılar
Ḫalḳ diyen va’llāhi şeyṭān oldılar

5019 Ḥaḳ diyenler evliyā oldı ḳamu
Ḫalḳ diyenler iblīse uydı ḳamu

5020 Ḥaḳ diyenler dü-cihānuñ şāhıdur
Ḫalḳ diyen iblīs-i nefsüñ ḳulıdur

5021 Ḥaḳ diyen er evliyāya baş ola
Ḫalḳ diyenler iblīse ḳardaş ola

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5022 Nūr-ı Ḥaḳ’uñ her göze oldı bebek
Ol bebekde noḳṭadur çarḫ-u felek

5023 Bu ḳadar büyük cihān bir göz durur
Göz durur ḳudret eline müşterek

5024 ʿĀlemüñ mevt i ḥayātı göz durur
Göz ne cevher olamaz ṣarrāf eşek

5025 Gözden içdi āb-u ḥayvānı Ḥażır
Cennetüñ ḳapusı gözdür itme şek

5026 Göz serāyıdur sekiz cennāt-ı ḥūr
Yidi ṭamu oldı aʿmā iy melek

[174a]

5027 Göz ne deryādur kenārıdur cihān
Göz sefīnesine ʿibretdür direk

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5028 Taḫtı yir üstine gök sulṭān gibi
Yire gökler ḥükm ider insān gibi

5029 Şimdi ammā yir göge ḥükm eyledi
Dīn Süleymān’ı ṭoġaldan gün gibi

5030 Ẓulmetüñ ḥükmi ḳalur mı ṭoġsa gün
Yoḳ ola firʿavnīler Hāmān gibi

5031 Niçe firʿavn’ı ide Mūsā helāk

Ḫalḳı Ḥaḳḳ’a daʿvet itse ḫan gibi

5032 Ehl-i ḥaḳ Mūsāsı’nuñ nuṭḳı ʿaṣā
Niçe ejder yuda şāh-mārān gibi

5033 Ehl-i ḥaḳḳuñ biri yüz biñ bāṭıluñ
Ḳaṭresin maḥv eyleye ʿummān gibi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5034 Ḫastenüñ elbette bir Loḳmān’ı var
Derd-i ʿaşḳuñ ʿāḳıbet dermānı var

5035 Kimde kim ʿaşḳ ı maḥabbet var durur
ʿĀḳıbet maʿşūḳına mihmānı var

5036 Ḥaḳ diyenler Ḥaḳḳ’a vāṣıl oldılar
Ḫalḳ diyen aḥmaḳlaruñ şeyṭānı var

5037 Ḥaḳ diyen elbette oldı evliyā
Ḫalḳ diyen emmārenüñ ṭuġyānı var

5038 Ḥaḳ diyendür sevgili ḳullar Ḥaḳ’a
Ḫalḳ diyenüñ dīni ne īmānı var

5039 Ḥaḳ diyendür pādişāhı dü-cihān
Ḫalḳ diyen ne ḳul u ne sulṭānı var

[174b]

5040 Ḥaḳ diyenüñ dostı çoḳ düşmānı yoḳ
Ḫalḳ diyenüñ niçe biñ düşmānı var

5041 Ḥaḳ diyen yüz biñ ʿadūdan ḳorḳmadı
Ḫalḳ diyenüñ yırtıcı arslanı var

5042 Ḥaḳ diyenüñ cism-i cānı zindedür
Ḫalḳ diyenüñ cismi var ne cānı var

5043 Ḥaḳ diyen emn ü emān içindedür
Ḫalḳ diyen darlıḳdadur zindānı var

5044 Ḥaḳ diyen ẕevḳ u ṣafā içindedür
Ḫalḳ diyenüñ āhı var efġānı var

5045 Ḥaḳ diyendür cümle ʿālemden ġanī
Ḫalḳ diyenüñ ṭuzı var ne nānı var

5046 Ḥaḳ diyen Ḥaḳḳ'uñ ġınāsile ġanī
Ḫalḳ diyen faḳr āteş-i nīrānı var

5047 Ḥaḳ diyen deryā-yı niʿmet içredür
Ḫalḳ diyen ne ḳaṭre ne ʿummānı var

5048 Ḥaḳ diyenler cümlete'l-mülūk oldılar
Ḫalḳ diyenüñ nesi var nā-dānı var

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

5049 Bu ʿālem bir muʿallaḳ ḳoz gibidür
Bu ḳozda nūr-ı Ḥaḳḳ'uñ yüz gibidir

5050 Bu yirler cāmiʿ oldı ḳubbe gökler
Anuñ ḳandilleri yıldız gibidür

5051 Direksiz bir serāy oldı bu gökler
Direk bu göklere Ḥaḳ söz gibidür

5052 Göze her görünenden Ḥaḳḳ'a yol var
Benī-ādem bu yolda iz gibidür

[175a]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

5053 İlāhī merkebe göre yükin ur
Ki urmaz mūra fīl yükin Süleymān

5054 Ḳıtıñda ins ü cin ḳaṭre ʿāṣī
Raḥīm'üñ raḥmeti deryā-yı ʿummān

5055 Ne eksile ne arta baḥr-ı raḥmet
Düşüp ġarḳ olsa hep bir ḳaṭre insān

5056 Revā ḳıl ḫastedür ḳullaruñ iy Ḥaḳ
Saña lāyıḳ olan her derde dermān

5057 Güneş ḳatında bir ẕerre günāhuñ
Ne olsun iʿtibārı iy yüce ḫan

5058 Esirge ben yetīmi dü-cihānda
Ṣıġındım saña yā Rab eyle iḥsān

5059 Benim senden daḫı özge kimim var
Ne ġam ben ḳula arḳa olsa sulṭān

5060 İlāhī bir nefes ayrılma benden
Ne cennet baña ne ḥūrī ne Rıḍvān

5061 İlāhī ʿāḳıbet ḫayrın naṣīb it
Ḥavāle ḳılma yā Rab şerr-i şeyṭān

5062 Benim dīnile īmānımsın iy Ḥaḳ
Gerekmez baña senden özge īmān

5063 İlāhī himmetimüz saña ṭoġrult
Riyādan saña ṣıġındım be-her-ān

5064 Yiter meẕhep baña bāṭında ʿaşḳuñ
Ki gerçi meẕhebim ẓāhirde Nuʿmān

5065 İlāhī ḫaste ḳullaruz ʿilāç it
Şerāb-ı vaṣlıñı ḳıl bize Loḳmān

5066 İlāhī saña yār it ġayra aġyār
Ḥabībüñ Muṣṭafā'ya eyle mihmān

5067 Bu maʿşūḳı bu ʿāşıḳdan ayırma
Ḥüseynī-i Kerbelā ḥaḳḳı iy Sübḥān

[175b]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

5068 Meger insān içün feyż itdi Mevlā
Ki yaʿnī gizli rāzın Ḥaḳ Teʿālā

5069 Yaratdı bir avuç ṭoprağı ādem
Ol ādemden cemāl itdi tecellā

5070 Baḳ insāne ʿaceb āyīne düzdi
Görinür gözgüsinde nūr-ı illā

5071 Eger āyīnesiz Ādem olaydı
Yaratmazdı Ḥavvā'yı mücellā

5072 Ne yüzde gördi Ādem sırr-ı ʿaşḳı
Ne yirde gördi ne gökde ne eşyā

5073 Meger Ḥavvā'da gördi rāz-ı ʿaşḳı
Anuñçün Ādem'i ʿaşḳ itdi yaġma

5074 Bu ʿaşḳ Ādem'de ẓāhir oldı evvel
Bu ʿaşḳ āyīnede gösterdi Ḥavvā

5075 Bu ʿaşḳ atına Ādem çünki bindi
Ne müʾmin āyīne vardı ne tersā

5076 Meger ʿaşḳ idi ʿaşḳa gösteren yüz
Ne Ādem vardı ne Ḥavvā ne esmā

5077 Meger sırrını Ādem itdi bu ʿaşḳ
Meger Ḥavvā'ya yüz oldı müsemmā

5078 Göründi Ādem'e Ḥavvā'da nūrı
Ne vaḥdetde ne keṯretde ne tenhā

5079 Göz oldı Ādem'e her görinen yüz
Yitirdi ḳaṭresin ʿaşḳıla deryā

5080 Bu kez Ādem naẓar ḳıldı özine
Ne kendi var ne dünyā var ne ʿuḳbā

5081 Vücūdın gördi Ādem cümle fānī
Ne ʿāşıḳ var ne maʿşūḳı ne sevdā

[176a]

5082 Gören de görünen de gösteren Ḥaḳ
Ne fevḳı gördi ne taḥtı ne aʿlā

5083 Neye baḳdıysa Ādem Ḥaḳ'la baḳdı
Neyi gördise Ḥaḳ'la gördi peydā

5084 İçi ṭaşı bu kez Ḥaḳḳıle ṭoldı
Yitirdi küfr-i īmānın bu taḳvā

5085 Bu kez vaḥdetde keṯret bir göründi
İkilik birlige ġarḳ oldı yik-tā

5086 Bu kez aġ ı ḳara bir renge girdi
Ne ṣūret ḳaldı ne aġ ı ne ḳara

5087 Münezzeh yüz niḳābın eyledi fāş
Bu istiġrāḳa ġarḳ oldı temāşā

5088 Tecellā eyledi ẕāta ṣıfātın
Beşer ṭonın bıraḳdı iki maʿnā

5089 Biri ẓāhir cihānı biri bāṭın
Mecāz oldı ḥaḳīḳī vaṣlına lā

5090 Bu kez maʿşūḳı ʿāşıḳda göz oldı
Ḳoşdı Şīrīn'e Ferhād'ı ammā

5091 Ḫayāli fikr ü ẕikri yāra ṭoldı
Ne cennet ḳaldı fikrinde ne ḥavrā

5092 Ṭamu ḥavfı fenā oldı beḳāda
Ki *lā-ḫavfun* [158] maḳāma irdi ircā

5093 İçi maʿşūḳa ṭoldı ṭaşı ʿaşḳa
Meger Mecnūn'a vāṣıl oldı Leylā

5094 Eger esrār-ı ʿaşḳı fāş idersem
Ne ʿĪsā ḳala Ṭūrı'nda ne Mūsā

5095 Eger baḥr-ı ḥaḳīḳat cūş iderse
Ne ṭaġlar ḳala ṭaşlarla ne ṣaḥrā

5096 Hemīn sırr-ı Muḥammed ḳala mīmsiz
Eḥad Aḥmedsiz ola mīm-i ġarḳa

[176b]

5097 Dimāġı ṭola ʿaşḳuñ ṭatlı yāre
Bu kez aġyār ola bu ḫalḳ-ı dünyā

5098 Yimek içmek bu kez ʿaşḳ ola ancaḳ
Ḫayāl-i yār ola düşinde rüʾyā

5099 Ṭola yāruñ ḫayāli gözlerine
Ġıdāsı ʿaşḳ olan göz olmaz aʿmā

[158] "… Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur…" Yunus: 10/62.

5100 Ḫayāl-i yāre bir göz vāṣıl olsa
Aña her bir naẓar ʿīdile ḳadrā

5101 Züleyḫā'ya ne yüz gösterdi Yūsuf
Bu ʿaşḳa ḳul olupdur mest i rüsvā

5102 Gülüñ gülzārı ḥüsnin gördi bülbül
Anuñçündür ider ʿaşḳıla ġavġā

5103 Gülerken gül gibi yāruñ cemāli
Celālile didüm gül bizi ḳırma

5104 Eyā dil-ber celālüñ perde itme
Cemālüñle bu göñlüm ṭıflın oḳşa

5105 Göñül āvāren oldı iy Ḥabīb'im
Yiler ʿaşḳuñ ile şevḳıle şeydā

5106 Baña eglence oldı ʿaşḳuñ iy dost
Gerekmez ġayrı sevdā baña aṣlā

5107 Yiter ʿaşḳuñ şehā dīnile meẕhep
Sekiz cennetden oldı derdüñ evlā

5108 Seni bulan nedir ḥūr ı cinānı
Senüñ şevḳıñle mest olan ilāhā

5109 Sevüñ zencīrine göñlüm çekildi
Ebed dīvāne göñlüm saña baġla

5110 Ḳıyāmet ḥaşre dek ʿaşḳuñla yanam
Sevüñ nārında biryān eyle ṭaġla

5111 Senüñ ʿaşḳuñ baña meẕhebdür iy dost
Ki ʿaşḳuñ dīnine ṭapdım Ḥabībā

[177a]

5112 Benim dīnile īmānım seviñdür
Seven ʿāşıḳları cevrüñle yaḳma

5113 Baña sensiz cehennem ḥūr i uçmaḳ
Senüñle ṭamu cennetdür ṭabībā

5114 Saña vāṣıl olan neyler cinānı
Şerāb-ı ʿaşḳuñ ister ḳana ḳana

5115 Viṣālüñ gülşenine bülbül eyle
Cemālüñ şevḳına baġrımı ṭoġra

5116 İçim ṭaşım sen ol ġayrı unutdur
Ayır benden beni senden ayırma

5117 İlāhī derdiñile eyle ḫaste
Meger vaṣluñla dermān eyle baña

5118 Cemālüñ derdine düşür efendi
Gel al git göñlümi cezb eyle saña

5119 Viṣālüñ şemʿine pervāne eyle
Göñül ʿaşḳuñla şevḳıñle ṭutuşa

5120 Ḫayālim fikr i ẕikrim ʿaşḳuñ olsun
Ḥabīb'im ayrılıḳla baña ḳıyma

5121 Beni sevdüñ yaratduñ oldı maʿlūm
Sevişmek farż-ı ʿayn oldı senüñle

5122 Beni fānī ḳılaldan pīr-i ʿaşḳuñ
Sevüñ eglence oldı itdi ifnā

5123 Baña eglence oldı rāzuñ iy dost
Göñül kuşın sevüñ dāmile ola

5124 Sevüñ zencīrine gel ḳayd-ı bend it
Ebed ayrılma benden ol benimle

5125 Cihān her biri bir sevdāya düşmiş
Yiler her biri ḥālince yolına

5126 Döner ʿaşḳuñ ile ṭurmaz felekler
Melek gökde beşer yirde Ḫudā'ya

[177b]

5127 Cemālüñ şevḳıne ser-mest i ḥayrān
Ki yaʿnī lā-mekānī uçan ʿanḳā

5128 Sever birbirini insān-ı kāmil
Senüñ sevgiñ durur ol sevgi ammā

5129 Kime bir kez naẓar eylerse ẕātıñ
Anı tekmīl idersin fiʿl i ḳavle

5130 Kime bir kez naẓar itmezseñ iy Ḥaḳ
Hidāyetden ḳaçar yevmen-fe-yevmen

5131 Kimi bir kez saña daʿvet iderseñ

O ḳul ʿaşḳuñla eyler ḫalḳa daʿvā

5132 Kimi redd eyleseñ gülmeye ayruḳ
Sekiz cennet cehennem ola aña

5133 Kime bir iltifāt eylerseñ iy dost
Ṭamu cennetden ola ṭatlu ḥelvā

5134 Saña senden ṣıġındım iy ġanī ẕāt
Şehā teslīme geldüm ṣaḳla bekla

5135 ʿİbādet itmedümʿ ömrümce ẕerre
Günāhım yirler ü göklerce ḥālā

5136 Eger ʿadlün suʾāl eylerse yā Rab
Cehennem ehline baş idesin tā

5137 Eger raḥmetle eylerseñ ḫiṭābı
Olam cennet içinde şāh-ı dānā

5138 Eger bir kez ḳul dirseñ İlāhī
Yiter va'llāhi ḳāyildür bu ednā

5139 İlāhī rāżıyam senden derūnī
Ki senden rāżı ol benden kerīmā

5140 İlāhī seni sevdim sen daḫı sev
Muḳarreb ḳullaruñla eyle ḥaşrā

5141 İlāhī nefsimi eyle Müsülmān
ʿAdū şeyṭānı eyleme ḥavāle

[178a]

5142 İlāhī inse cinne eyle raḥmet
Ḳamu ḳullarıña luṭf it Raḥīmā

5143 İlāhī bilüp itmezler günāhı
Ḳuluñ şānı ḫatādur şāhuñ iʿṭā

5144 İlāhī kāfir eyle Müsülmān
Cihānı raḥmetüñ ḫūnıla ṭoyla

5145 Cihānı nūr-ı īmānile ṭoldur
Ki yaʿnī yiryüzini şarḳ u ġarba

5146 İlāhī ḳullarıña şefḳat eyle
Yidi iḳlīmde ḳalmaya kelīsā

5147 İlāhī ehl-i şekke vir yaḳīni
İrişdir bunları ḥaḳḳa'l-yaḳīne

5148 İlāhī ḳullarıña ḳıl hidāyet
Ṣırāṭ-ı müstaḳīm üzre yürüye

5149 İlāhī ḳullarıña ʿaşḳıñı vir
Cemālüñ şevḳıne mūm ola yana

5150 İlāhī ʿaşḳıña ḳandırma ḳandır
İçe içe ḳanam ḳanmayam aṣlā

5151 İlāhī ḳullarıña eyle sāḳī
Ṣunam ʿaşḳuñ şerābın her ḳuluña

5152 *Seḳāhrabbuhum*[159] ḫamrına kān it
Ṣun iy ṣāḳī şerābuñdan elüñle

5153 Şerāb-ı ʿaşḳıla mest-i ḫarāb it
Derūnum cezbe-i ʿaşḳuñla ḳapla

5154 Baña ʿaşḳıñı vir ġayra murādın
Baña derdiñi vir ġayra devāya

5155 Baña seni gerek seni efendi
Gerekmez küfr i īmānına fetvā

5156 Baña ḳıble olupdur pīr-i ʿaşḳuñ
Göñül seni sevelden oldı iḥyā

[178b]

5157 Baña meẕheple dīn oldı bu ʿaşḳuñ
Yitirdim küfr ü īmānım bu ʿaşḳa

5158 Baña sensiz şeker yirsem zehirdür
Senüñle zehr-i ḳātil ḳand u ḥelvā

5159 Bulandırma göñül deryāsın iy dost
İçem biñ ṭolu zehri ḳahrı ḥattā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

5160 Sevüñ Mecnūnı'yam iy pādişāhım
Tecellā-yı cemālüñdür bu āhım

[159] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan, 76/21.

5161 Ki senden özge yoḳdur yārim
İy yār ki senden ġayrı dostum cümle aġyār

5162 Ki sen Ġayyūr'a göñlüm çünki düşdi
Ne ḳorḳu ġam göñül saña ḳoşdı

5163 Bi-ḥamdi'llāhi vaṣl oldum Ḥabībā
Devālar kānına irdim ṭabībā

5164 İki ʿālemde yoḳdur baña ḳorḳu
İçi ṭaşım çü ṭoldı ʿaşḳıla Hū

5165 Benem ḥammālı Ḥaḳḳ'uñ ism-i Hū'ya
Hū dirken ṣıġmazam yidi ṭamuya

5166 Hū direm gāhī direm Allāh Allāh
Anuñçün cümle maḳṣūdumdur Allāh

5167 Gerekmez baña ġayrı yārim Allāh
Fenā oldum beḳāda varım Allāh

5168 Fenā eyle beni ʿaşḳuñla yā Rab
Beḳāñile nola itseñ muḳarreb

5169 Ki senden ġayrıdan döndüm yüzümi
Gözüm yumdsaña açdım gözümi

5170 Gerekmez ṣemme va'llāhi cihānı
Seni gerek gerekmez cism i cānı

[179a]

5171 Benem şeh-bāz-ı rāz-ı ʿaşḳuñ iy dost

Bu göñlüm ḳuşı uçdı saña iy dost

5172 İrişdim *li maʿallāh*[160] ʿālemine
Nebī mürsel melek ṣıġmaz bu dīne

5173 Bu yirde vaḥy içün Cebrāʾil inmez
Bu ṣūra nefḫ içün İsrāfīl inmez

5174 Bu yirler lā-mekān ḳavmine ṣaḥrā
Ne keşret var bu ʿālemde ne tenhā

5175 Ne ʿāşıḳ var bu ʿālemde ne maʿşūḳ
Ne açlıḳ var bu ʿālemde ve ne ṭoḳ

5176 Ne mürşid var bu ʿālemde ne erşād
Ne Şīrīn var bu ʿālemde ne Ferhād

5177 Ne Mecnūn gördi bu yüzi ne Leylā
Ne Yūsuf vāṣıl oldı ne Zelīḫā

5178 Ne ṭālib gör bu ḥüsni ne maṭlūb
Ne çirkin ṭapdı bu dīne ne maḥbūb

5179 Eger zāhid bu Mecnūn'ı göreydi
Bu yüzde ḫırmen-i zühdin yaḳaydı

5180 Eger ʿābid bu dil-beri seveydi
Hemīn īmānı küfrin yitireydi

5181 Eger ʿāşıḳ bu maʿşūḳı bileydi
Sekiz cennātı bir pula vireydi

[160] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

5182 Eger Ādem bileydi sırr-ı ʿaşḳı
Göreydi ḳanda baḳsa nūr-ı Ḥaḳḳ’ı

5183 Eger ʿĪsā ireydi rāz-ı ʿaşḳa
Tecellīle baḳaydı cümle ḫalḳa

5184 Eger Meryem seveydi bekr-i ʿaşḳı
Aña ṭālib ideydi Ḥaḳ bu ḫalḳı

5185 Eger Dāvūd ireydi bu deñize
Ḫalīfe olmayaydı cümlemize

[179b]

5186 Eger milki Süleymān’a ḳalaydı
Ṣoñ ucı milkini ʿaşḳa ṣataydı

5187 Eger Belḳīs ireydi pīr-i ʿaşḳa
Ḫilāfet daʿvīsin itmezdi ḫalḳa

5188 Eger Yaʿḳūb olaydı ʿaşḳıla yār
Olaydı oġlı Yūsuf aña aġyār

5189 Eger Yūsuf göreydi ḥūb cemālin
Göreydi Ḥaḳḳıle Ḥaḳḳ’uñ kemālin

5190 Eger Yūsuf’daġı ḥüsni göreydi
Züleyḫā Ḥaḳḳ’ı bāṭıldan seçeydi

5191 Eger İbrāhīm’üñ ʿaşḳı olaydı
Niçe biñ oġlını ḳurbān ideydi

5192 Eger İsmāʿil'üñ teslīmi olsa
Niçe biñ nefsini ḳurbān ideydi

5193 Eger Aḥmed gibi ʿāşıḳ geleydi
Anuñ da ismi Muḥammed olaydı
5194 Eger Aḥmed Ehad'den olmayaydı
Muḥīṭ-i küll-i şey de ṭolmayaydı

5195 Eger Aḥmed gibi mürsel geleydi
Gelüp ḫātemü'n-nebiyyīne uyaydı

5196 Eger Aḥmed gibi maḥbūb olaydı
Niḳāb içinde yüz göstermeyeydi

5197 Eger Aḥmed gibi maṭlūb olaydı
Aña aṣḥābı hep ṭālib olaydı

5198 Eger Aḥmed gibi Şīrīn olaydı
Aña insle cin Ferhād olaydı

5199 Eger Aḥmed gibi Leylī olaydı
Ne ümmet ins ü cin Mecnūn olaydı

5200 Eger Aḥmed gibi Yūsuf güleydi
Züleyḫā görse Ḥaḳ kendi şanaydı

[180a]
5201 Eger Aḥmed gibi dil-ber olaydı
Yaradan ʿarşına daʿvet ideydi

5202 Anuñçündür Ḥabīb'im didi Allāh
Anuñçün aña dost didi ol şāh

5203 Anuñçün sevgilim didi aña Ḥaḳ
Anuñçün maẓhar itdi kendüye Ḥaḳ

5204 Anuñçün ẕātı mirʾātı İlāhī
Anuñçün ḥüsn-i āyātı İlāhī

5205 Anuñçün āyīne oldı Ḫudā'ya
Anuñçün baḳmadı bu mā-sivāya

5206 Anuñçün lā-mekāna itdi pervāz
Anuñçün göñli ḳuşın ḳapdı şeh-bāz

5207 Anuñçün vāṣıl oldı sevdügine
Anuñçün buldı vuṣlat dil-berine

5208 Anuñçün maḥrem oldı ẕāt-ı Ḥaḳḳ'a
Anuñçün reh-nümā oldı bu ḫalḳa

5209 Anuñçün daʿvet itdi Ḥaḳḳ'a ḫalḳı
Anuñçün bir gelüpdür ḥüsn-i ḫulḳı

5210 Anuñçün iki gelmedi cihana
Anuñçün ins ü cin geldi īmāna

5211 Anuñçün mürşid oldı enbiyāya
Ne mürşid ben sen oldı ol Ḫudā'ya

5212 Anuñçün ṭaşı ḫalḳa mürşid oldı
Anuñçün içi Ḥaḳḳ'a tevḥīd oldı

5213 Anuñçün ḳavli ḫalḳa fiʿli Ḥaḳḳ'a

Anuñçün ṭaşı ḫalḳa içi Ḥaḳḳ’a

5214 Anuñçün yüzi ḫalḳa yöni Ḥaḳḳ’a
Anuñçün Şāh-ı kevneyn oldı ḫalḳa

5215 Anuñçün bī-nişāne itdi miʿrāc
Anuñçün ḫilʿat-i levlāk aña tāc

[180b]

5216 Anuñçün nūr idi cismi temāmet
Anuñçün ʿāleme gelmişdi raḥmet

5217 Anuñçün daʿveti ʿām oldı ḫalḳa
Hidāyetdi çekerdi ḫalḳı Ḥaḳḳ’a

5218 Hidāyet taḥtınuñ sulṭānı oldur
Anuñçün cānlaruñ cānānı oldur

5219 Anuñ gibi yaradılmadı maḥbūb
Anuñçün cezbe-i Ḥaḳ idi ol ḫūb

5220 Anuñçün ḥüsni Yūsuf’dan güzeldi
Anuñçün ḥüsn-ü ḫulḳı lem yezel’di

5221 Yüzin bir kez gören ʿāşıḳ olurdı
Ne ümmet Leylī’ye Mecnūn olurdı

5222 Nebīler ümmet oldı ġayrı ḳanda
Aña Ḥaḳ dir ḥabībim ġayrı ḳanda

5223 Bu maʿşūḳı seven Allāh olınca
Ḳıyās olmaz aña ʿaḳla gelince

5224 Bu menzilde Burāḳ ʿaḳl iy ḳarındaş
Ḳo ʿaḳlı ʿaşḳı eyle saña yoldaş

5225 Ki zīrā ʿaşḳıla kāmil olursın
Uyarsañ ʿaḳlıña cāhil olursın

5226 ʿAḳıl ḫavf üzredür zīrā bu yolda
Ki yoḳdur ʿaşḳa ḳorḳu yolda bilde

5227 Anuñçün ʿāşıḳa ʿaḳl oldı aġyār
Didigim ʿaḳl-ı cüz'dür añla iy yār

5228 Bu ʿaşḳuñ ism-i pāki ʿaḳl-ı küldür
Anuñçün lā-mekān bāġında güldür

5229 Eger ʿaşḳı ararsañ ʿaḳl-ı küldür
Beşer bāġında bitmiş ġonca güldür

5230 Şerīʿat ʿaḳl-ı cüz'den ayrı olmaz
Ḥaḳīḳat ʿaḳl-ı külden ġayrı olmaz

[181a]

5231 Ṭarīḳat ʿaḳl evinden ṭaşra çıḳmaz
Ḥaḳīḳat ʿaşḳ evinden ṭaşra baḳmaz

5232 Şerīʿat gözleri aʿmāya yoldur
Ṭarīḳat maʿrifet iḫlāṣ-ı küldür

5233 Şerīʿat ṣuya beñzer pāk ı ṣāfī
Ṭarīḳat gerçi ṣābūn oldı ṣāfī

5234 El oldı maʿrifet nā-pāki yuya
Ḥaḳīḳat iḫtiyāç olmadı ṣuya

5235 Şerīʿat ẓāhiridür Muṣṭafā'nuñ
Ṭarīḳat bāṭınıdur ol cevānuñ

5236 Şerīʿat Muṣṭafā'nuñ fiʿl i ḳavli
Ṭarīḳat ol Ḥabīb'üñ vaḥy i dili

5237 Şerīʿat oldı vaḥy-i Cebrāʾil'üñ
Ṭarīḳat oldı ilhāmı Celīl'üñ

5238 Şerīʿat ʿālemi oldı şehādet
Ṭarīḳat ʿālem-i ġayba şehādet

5239 Şerīʿat evliyānuñ ẓāhiridür
Ṭarīḳat enbiyānuñ bāṭınıdur

5240 Şerīʿat ehl-i ʿaşḳuñ keşretidür
Ṭarīḳat ehl-i ḥālüñ vaḥdetidür

5241 Şerīʿat bāb-ı tevḥīd oldı gerçi
Ṭarīḳat sırr-ı tevḥīd oldı gerçi

5242 Şerīʿat oldı miftāḥ-ı cinānuñ
Ṭarīḳat genci oldı lā-mekānuñ

5243 Şerīʿat cismi oldı Muṣṭafā'nuñ
Ṭarīḳat rūḥı oldı ol cüvānuñ

5244 Şerīʿat ālet oldı ḳabżasına
Ṭarīḳat ḳuvvet oldı niçesine

5245 Şerīʿat cennete açıḳ ḳapudur
Ṭarīḳat Ḥaḳḳ'a açılmış ḳapudur

[181b]

5246 Şerīʿat ḥükm ider ẓāhir cihānın
Ṭarīḳat ḥükm ider bāṭın cihānın

5247 Şerīʿat ḥükm ider cismüñ evinde
Ṭarīḳat ḥükm-i cānuñ evinde

5248 Şerīʿat nefsile cenk eylemekde
Ṭarīḳat ʿaşḳıla ẕevḳ eylemekde

5249 Şerīʿat oldı maḥbūbuñ celāli
Ṭarīḳat vuṣlatıdur hem cemāli

5250 Şerīʿat ʿaşḳıla ser-ḫoş olupdur
Ṭarīḳat ʿāşıḳı maʿşūḳ olupdur

5251 Şerīʿat zāhid ü ʿābid olupdur
Ṭarīḳat küfr i īmānı seçipdür

5252 Şerīʿat zühd ü taḳvāya mülāzım
Ṭarīḳat ʿaşḳıla maʿşūḳa ḳāʾim

5253 Şerīʿatle taṣarruf oldı ʿāmı
Ṭarīḳatdür bişiren ḫāṣ u ʿāmı

5254 Şerīʿat Ādem'üñ cism i cihānı
Ṭarīḳat oldı ervāḥuñ cihānı

5255 Şerīʿat ḥiss-i ẓāhirdür bu tende
Ṭarīḳat ḥiss-i bāṭındur bu cānda

5256 Şerīʿatdür ḫavāṣ-ı ḫamseye yüz
Ṭarīḳatdür ḫavāṣ-ı bāṭına göz

5257 Şerīʿat ẓāhira Ādem dilidür
Ṭarīḳat bāṭına ḳudret dilidür

5258 Şerīʿat tercümānıdur bu ḫalḳuñ
Ṭarīḳat tercümānı oldı Ḥaḳḳ'uñ

5259 Şerīʿat nuṭḳ-ı Ādem'den bilindi
Ṭarīḳat nuṭḳ-ı ḳudretden alındı

5260 Şerīʿat ders alur Aḥmed dilinden
Ṭarīḳat ders alur ḳudret dilinden

[182a]

5261 Şerīʿat Muṣṭafā'nuñ perdesidür
Ṭarīḳat ʿilm-i ġaybuñ ẓāhiridür

5262 Şerīʿat Muṣṭafā'nuñ sāyesidür
Ṭarīḳat menbaʿı Aḥmed dilidür

5263 Şerīʿat mürşid oldı evliyāya
Ṭarīḳat mürşid oldı enbiyāya

5264 Şerīʿat ʿilm-i ẓāhirdür göründi
Ṭarīḳatdür ledün ʿilmi bilindi

5265 Şerīʿat ʿilm-i ġayba ḥüccet oldı
Ṭarīḳat ʿilm-i ġaybuñ kendi oldı

5266 Şerīʿat ġāybe ḥükm itse küfürdür
Ṭarīḳat gün gibi ġayba ḳapudur
5267 Şerīʿatden girür ġayba şehādet
Ṭarīḳat ġayba göz oldı ḥaḳīḳat

5268 Şerīʿatdür mecāzına ḳulaġuz
Ṭarīḳatdür ḥaḳīḳīye ḳulaġuz

5269 Şerīʿat ḳaṭredür ʿummāna maẓhar
Ṭarīḳatdür beşer Sübḥān'a maẓhar

5270 Şerīʿat et deridür ḳana maẓhar
Ṭarīḳat cān durur cānāna maẓhar

5271 Şerīʿatdür ṣıfat-ı mirʾāta maẓhar
Ṭarīḳatdür ṣıfat-ı ẕāta maẓhar

5272 Şerīʿat āyīnedür ḫalḳa maẓhar
Ṭarīḳat maʿrifetdür Ḥaḳḳ'a maẓhar

5273 Şerīʿatdür şehādet ġayba maẓhar
Ṭarīḳat günden aẓher ʿayne maẓhar

5274 Şerīʿatdür nebīyi's-seyfe ālet
Ṭarīḳatdür içi ṭaşında ḳuvvet

5275 Şerīʿat ʿilm-i ġaybuñ oldı bābı
Ṭarīḳatdür Ḥaḳḳ'uñ yüz dört kitābı

[182b]

5276 Şerīʿatdür ledün taḥtına sulṭān
Ṭarīḳat Ḫıżr elinde āb-u ḥayvān

5277 Şerīʿat levḥ-i maḥfūẓ-ı ḳalemdür
Ṭarīḳat mektebi Ḥaḳḳ'a ḥaremdür

5278 Şerīʿat ders ider ḳuş dillerinden
Ṭarīḳat vaḥy ider ilhām ilinden

5279 Şerīʿat mektebi ʿaşḳa veleddür
Ṭarīḳat Aḥmed'üñ sırrı Eḥaddür

5280 Şerīʿat ḥarf-i ṣavt oldı oḳundı
Ṭarīḳat maʿnīdür sırdan bilindi

5281 Şerīʿat göze girdi noḳṭa oldı
Ṭarīḳat Ḥaḳ çerāġın gözde yaḳdı

5282 Şerīʿat her gözüñ oldı fitīli
Ṭarīḳat bāġıdur nūruñ delīli

5283 Şerīʿat göze ḳandil oldı yandı
Ṭarīḳat nūrıdur şemʿe göz oldı

5284 Şerīʿat Ādem'e göz oldı gördi
Ṭarīḳat baḳmadın gördi göründi

5285 Şerīʿatdür ḳulaḳ açdı işitdi
Ṭarīḳat bī-ḳulaḳ bī-gūş işitdi

5286 Şerīʿat ḳoḳu aldı her burundan

Ṭarīḳat ḳoḳmadın ḳoḳdı burundan

5287 Şerīʿat ālet oldı elde ṭutdı
Ṭarīḳat ṭutmadın ṭutdı yapışdı

5288 Şerīʿat ayaḳ olduḳda yürüdi
Ṭarīḳat bī-ayaḳsız menzil aldı

5289 Şerīʿat baş gözile baḳdı gördi
Ṭarīḳat baḳmadın her şeyʾi gördi

5290 Şerīʿat cān gözine sürme oldı
Ṭarīḳat nūr-ı Ḥaḳḳ'a gözgü oldı

[183a]

5291 Şerīʿat içi ṭaşı ḳaplamışdur
Ṭarīḳat lā-mekānı ḳaplamışdur

5292 Şerīʿat cisme beñzer perde cāna
Ṭarīḳatde ne perde var ne ḫāne

5293 Şerīʿatle ṭarīḳat bir ṣıfatdur
Ḥaḳīḳat maʿrifet andan ötedür

5294 Ḥaḳīḳat cümle şeyʾüñ varlıġıdur
Muḥīṭ-i küll-i şeyʾüñ ḳabżasıdur

5295 Ḥaḳīḳat rūḥıdur her cism olanuñ
Ne kim cünbüşdedür eşyāda anuñ

5296 Ḥaḳīḳat ẕātıdur cümle ṣıfātuñ
Ṣıfātuñ gözgüsidür ʿaks-i ẕātuñ

5297 Ḥaḳīḳat dile ṣıġmaz nuṭḳ-ı cāndur
Bu dil ḳadret diline tercümāndur

5298 Ḥaḳīḳat bu dile ṣıġsa küfürdür
Bu dil cān u cihāndan içredür

5299 Ḥaḳīḳat ḥarfile ṣavta ṣıġışmaz
Ḳulaḳ bī-ḥarfi bī-ṣavtı işitmez

5300 Ḥaḳīḳat cümle eşyānuñ gözidür
Ẓuhūrı iẓhār olan şey anuñ yüzidür

5301 Ḥaḳīḳatdür ḳamunuñ aṣl ı ferʿ i
Göze her görünen mevcūduñ aṣlı

5302 Ḥaḳīḳat şemse beñzer nūr aġacı
Anuñ her meyvesi altunlı tācı

5303 Ḥaḳīḳat şems i kevni ḳaplamışdur
Cihāne nūr-ı ḫilʿat bürümişdür

5304 Ḥaḳīḳat şemsi geldükde cihāne
Hemān-dem geldi ẓulmetler īmāna

5305 Ḥaḳīḳat şemsi ḥüsnin fāş idelden
Ḥıżır nūra geçüpdür ẓulmetinden

[183b]

5306 Ḥaḳīḳat şemsi ṭoġdı gitdi ẓulmet
Ṭutaldan şarḳ u ġarbı nūr-ı ḥikmet

5307 Tecellī aġacıdur şems-i ʿālem
Alur nūrānī feyżi ibn-i ādem

5308 Tecellīdür görünen cümle mevcūd
Bu mevcūduñ içinde gizli maʿbūd

5309 Tecellī zīnetidür yir ü gökler
Eger ṭaġlar eger ṭaşlar aġaçlar

5310 Tecellī bāġıdur gülzār-ı maḥbūb
Anuñçün bülbül-i ʿaşḳ oldı meczūb

5311 Tecellī maẓharıdur cümle insān
Görüsiz çehresinde nūr-ı Sübḥān

5312 Tecellī nūrıdur gözde görünen
Çerāġ-ı lā-mekānīdür bu yanan

5313 Tecellī pertevi gözde bebekdür
Yanan şemʿ-i İlāhī ne bebekdür

5314 Tecellīdür beşer başdan ayaġa
Naẓar eyle bu ḥüsnile bu çaġa

5315 Tecellī saṭrıdur ḳaşuñ hilāli
Yazılmış muṣḥafı ḥüsnüñ cemāli

5316 Tecellī noḳṭasıdur iki gözler
Anı ḳudret eli yazmış oḳurlar

5317 Oḳur kirpikleriñ saṭrında her ḳıl
Ḥaḳ'uñ yüz dört kitābın añla hem bil

5318 ʿAceb ḳanḳı mürekkeb yazdı zülfüñ
Kitāb-ı maʿnevī her ḳılda ṣaçuñ

5319 Ḳara nūra naẓar ḳıl ḳaşa göze
Ḳarışmış nūr-ı ẓulmet iki yüze

5320 Ḳara aġıla bir yirde yaraşıḳ
Güzel aġ olsa ḳara olsa ʿāşıḳ

[184a]

5321 Güzel ḳara dime ḳaşıñ ḳaradur
Yüzüñ aġise ceddüñ Muṣṭafā'dur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5322 Bir ʿaceb deryāya ġarḳ oldum bugün
Bulmadum anuñ kenārın ḳandadur

5323 Bir oñulmaz derde düşdüm ʿaşḳ ile
Özlerüm yāruñ devāsın ḳandadur

5324 Bu belā-yı ʿaşḳıla oldum esīr
Araram dostuñ vefāsın ḳandadur

5325 Göz gibi ṭoldum ḫayāl-i yār ile
Dime maʿşūḳuñ ḫayālin ḳandadur

5326 ʿAşḳıla yanam ṭutuşam ḥaşre dek
Yāre ṣor ṭatlı belāsın ḳandadur

5327 Ḳabrim üstinde biten çemenlerim

Getire yāruñ selāmın ḳandadur

5328 Yazalar ḳabrim ṭaşında yārimi
Yazalar ṭatlı cefāsın ḳandadur

5329 Ṭopraġım ʿaşḳıla ḳabrimde ṭoza
İsteye yāruñ viṣālin ḳandadur

5330 Ḫasteʾi ʿaşḳam baña olmaz ʿilāç
Ṣormaġıl anuñ ʿilācın ḳandadur

5331 Ḳabrim üstinde eserken rūzigār
Feyż ide yāruñ ʿaṭāsın ḳandadur

5332 Her görünenden tecellā eyledüñ
Gizli sırruñ hem ʿayānın ḳandadur

5333 Ṣuṣuzam yandım cemāl-i yār içün
Ṭopṭolu ʿālem cemālin ḳandadur

5334 Bendeki ẓāhir olan sır sen misin
İy münezzeh lā-mekānın ḳandadur

[184b]

5335 Ẓāhir i bāṭında sensin āşikār
Gün gibi ẓāhir cihānın ḳandadur

5336 Cān gibi cismimde rūḥ oldı soñ
ʿAşḳıla rāz-ı nihānın ḳandadur

5337 Gün gibi sırruñ cihāne ṭopṭolu
Ẓāhir iken içi ṭaşın ḳandadur

5338 Sen şehā bende iken ben ḳandayam
Yirde gökde yoḳ mekānın ḳandadur

5339 Gel cefā itme baña göster yüzüñ
Gel tecellā eyle Ṭūr'ın ḳandadur

5340 Sırr-ı Mūsā'yam tekellüm itmede
Ḥarf i ṣavtı yoḳ kelāmın ḳandadur

5341 Ṭatlı rāzıñ sırrıma eyle ḫiṭāb
Sen münezzehsin ḫiṭābın ḳandadur

5342 Eylegil ilhām-ı ʿaşḳuñ dersine
Oḳuyam ʿaşḳuñ kitābın ḳandadur

5343 Ṭatlı ʿaşḳuñ vir baña yā Rabbenā
Ayrılıḳ zehr ise balın ḳandadur

5344 Ṭoymadı derd-i derūnım ʿaşḳıña
Ḳanmadı cānım şerābın ḳandadur

5345 Sāḳıyā ḳudret elüñle ṣun baña
Cām-ı ʿaşḳuñ ṣun ṣafāsın ḳandadur

5346 Gel *seḳāhrabbuhum*[161] ḫamrın içir
Bāde-yi vuṣlat zülālin ḳandadur

5347 Ben senüñ āvāren oldum iy Ḥabīb
Yirde gökde yoḳ nişānın ḳandadur

[161] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21.

5348 Gözlere ṣıġmaz cemālüñ güneşi
Rengi yoḳ envār-ı ẕātın ḳandadur

5349 Senden özge yoġiken iy pādişāh
Ḫūb cemālüñle celālin ḳandadur
[185a]
5350 ʿĀleme ṭopṭolusın görmez cihān
Dir gören ẓāhirle bāṭın ḳandadur

5351 Ḳudretüñ cümle muḥīṭ-i küll-i şey
Gerçi eşyādur niḳābın ḳandadur

5352 ʿĀlemi perde idindüñ vechiñe
Ādem aldı feṭḥ-i bābın ḳandadur

5353 Ādem'i āyīne ḳılduñ ẕātıña
İy münezzeh Ḥaḳ ṣıfātın ḳandadur

5354 Sırrıñı insān idindiñ sırrıña
Sırruñ Ādem'se ḥicābın ḳandadur

5355 Gerçi insāndur cemālüñ perdesi
Kevne ṣıġmayan cenābın ḳandadur

5356 Ġayretüñden milkiñe sen ṣıġmadun
Bu ululıḳla İlāh'ın ḳandadur

5357 Ḳanda bulsunlar seni ya ḳullaruñ
Pādişāhım ʿālī taḫtın ḳandadur

5358 Ẓāhirem dirsin görünmezsin yine
Bir zemānuñ yoḳ zemānın ḳandadur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5359 Bir żaʿīfe ḳuliken sulṭāna oldum āşinā
Ẓabṭ idüp nefsim dīvin Sübḥān'a oldum āşinā
5360 Ben ne ʿanḳāyam vücūdum ḳabża-yı Ḥaḳ'dur benim
Ālet-i Ḥaḳḳ'am bugün īmāna oldum āşinā

5361 Yirler ü gökler benim sāyem durur eşyā ile
Rūḥıyam her var olanuñ cāna oldum āşinā

5362 Cümle mevcūdāt-ı eşyā feyżi rūḥımdan alur
Ben aluram Muṣṭafā'dan kāne oldum um āşinā

5363 Ẓıll-ı Ḥaḳḳ'am sāyeden ẓıldan münezzeh gerçi Ḥaḳ
Ben degilem söyleyen Ḳurʾān'a oldum āşinā

[185b]

5364 Dil begim et pāresidür söyleyendür söyleden
Mevc-i dil bir ḳaṭredür ʿummāna oldum āşinā

5365 Ḳādirīyem ḳadre irdim ʿīd-i ekber olmışam
Ġavş-ı aʿẓam sırrıyam Giylān'a oldum āşinā

5366 Bir żaʿīfe ḳaṭreyem deryāya oldum āşinā
Ben tekellüm Ṭūrı'yam Mūsā'ya oldum āşinā

5367 Bir menī murdār-ı nuṭfe ḳan iken bir ṭamla şu
Şekl-i insān olıcaḳ Mevlā'ya oldum āşinā

5368 İsm-i resmim adı şanım yoġiken var olmışam
Bir avuç ṭopraḳ iken kimyāya oldum āşinā

5369 Cevherim ṭopraḳ degildür ṣūretim gerçi beşer
Ḥaḳḳıle mevcūdem uş aʿlāya oldum āşinā

5370 Her ḳılım bir göz durur gözler vücūduñ ṣāḥıbın
Bir münezzeh maḥremi sevdāya oldum āşinā

5371 Bir ʿaceb āyīneyem ġaybī şehādet milkine
Keşfile ġaybī olan eşyāya oldum āşinā

5372 Ḳādirīler Ḥaḳḳıle Ḥaḳ'dan virür sırr-ı ḫaber
Ḥarfe ṣavta ṣıġmayan maʿnāya oldum āşinā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5373 Ben ne cānam cism içinde lā-mekān olmaz ḥicāb
Ben ne murġam bu ḳafesde āşiyān olmaz ḥicāb

5374 Ben ne deryāyam göründüm ḳaṭreden bu ʿāleme
Ben ṭılsımıyam Ḥaḳ'uñ ẓāhiri nihān olmaz ḥicāb

5375 Bendedür ġaybī şehādet Ḥaḳḳıle ġayb olmışam
Bendedür ẓāhirle bāṭın bir zemān olmaz ḥicāb

5376 Ben diyen benden münezzeh Tañrı'dur benden öte
Söyle şor bī-vāsıṭa Ḥaḳ tercümān olmaz ḥicāb

[186a]

5377 Zāhidā az mı ḳıyās itdüñ ʿaceb insānı sen
Ḳabża-yı ḳudret beşerdür dü-cihān olmaz ḥicāb

5378 Eyledi insānı ālet ḳudretinüñ ḳabżına

Ḥaḳḳıle mevcūd olan cāna mekān olmaz ḥicāb

5379 Ḥaḳ muḥīṭ-i küll-i şey ayrı ne ġayrı Ḳādirī
Bu yaḳīne tā ebed şekk-i gümān olmaz ḥicāb

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5380 ʿİlm-i ẕāta vāṣıl oldum ben ledün sulṭānıyam
Min-ledün[162] tācı başımda ins i cinniñ cānıyam

5381 Ṣūretim ġāyet żaʿīfe sīretim deryā-yı Ḥaḳ
Lā-mekānī milkinüñ bir ḳaʿrı yoḳ ʿummānıyam

5382 Ben ṭılsımam kāʾināta dört kitābam maʿnīde
Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ezel ʿilminde ben Ḳurʾānı'yam

5383 Ben ne ḥarfem ḥarf içinde yazdı ḳudret ẕātımı
Dört mürekkeb yazdı cismim Rabb'imüñ bürhānıyam

5384 Ḥarf-i rūḥum lā-mekānī ḥarfe ṣavte ṣıġmadı
Ḥarf-i ḳalbim bī-nişānı genc-i Ḥaḳḳ'uñ kānıyam

5385 Her taṣavvurdan münezzeh olmışam Allāh ile
Ḥaḳ benimle Ḥaḳ'da ol beḳāda fānīyem

5386 Ḳādirī miftā[163] Ḥaḳ'dur genc-i tevḥīd açmaġa
Zāhid ü ʿābidlerüñ hem küfri hem īmānıyam

---

[162] "…Allah katından…" Hûd: 11/1; Neml: 27/6

[163] Kelime *miftāḥ* yerine sonuna *ḥ* (ح) harfi konulmadan *miftā* şeklinde yazılmıştır. Aynı kelime 7717. beyitte de *miftā* şeklinde yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *miftā* şeklinde aktarılmıştır.

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

5387 Ben cānam cism içinde dü-cihāne ṣıġmazam
Ben ne murġam lā-mekānī āşiyāna ṣıġmazam

5388 Ben ne deryāyam ṣıġışdum ḳaṭreye bu ʿaşḳ ile
Gāhī şemsem gāhī ẕerre āsumāna ṣıġmazam

5389 Gāhī küfrem gāhī īmānam bu ʿālem ḫalḳına
Her taṣavvurdan öte rāz-ı nihāna ṣıġmazam

[186b]

5390 Gāhī nūram gāhī ẓulmet āb-ı ḥayvāne gözüm
On sekiz biñ ʿālemem kevn ü mekāna ṣıġmazam

5391 Gāhī müʾmin gāhī tersādur bu nefsim kāfiri
Gāh Eḥad i Aḥmed ile küfre īmāna ṣıġmazam

5392 Gāhī ilhāmem gehī vaḥy olmışam Cebrāʾil'e
Gāhī ḳudret diliyem aġza lisāna ṣıġmazam

5393 Gāhī daʿvet itmege gönderdi ḳulların ile
Ḳādirī pīrim durur ben ad ı ṣana ṣıġmazam

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

5394 Bi-ḥamdi'llāhi vaṣl oldum cemāl-i ḫüsn-i Leylā'ya
Bugün Mecnūn-ı ʿaşḳ oldum bu şīrīn ṭatlı sevdāya

5395 Göñül Ferhād'ı āh eyler Şīrīn'üñ ḫüsn-i nāzından
Ne ʿāşıḳdur göñül maʿşūḳını cezb itdi tenhāya

5396 Göñül ʿaşḳıla yil gibi yiler yāruñ ḫayāline
Meger ʿaşḳ oldı āyīnem anuñ düşdüm bu ġavġāya

5397 Baḳaram yirde vü gökde görünmez yārimüñ ʿaksi
Aña āyīne yoḳ lāyıḳ naẓar idem tecellāya

5398 Cemāl-i muṣḥafın tefsīr ider ol dil-berüñ Yūsuf
Kemāl-i yüzinüñ açdı niḳābın cümle eşyāya

5399 Cemāli pertevinüñ cezbesi insāne ʿaks itdi
Anuñçündür ki ḫāṣā Tañrı dirler ḳavm-i ʿĪsā'ya

5400 Viṣāl-i ẕerresinüñ ẕerresi ʿaks itdi Meryem'de
Anuñçün ṣūreti ʿaksin yazarlar her kelīsāya

5401 Celāli pertevinüñ sāyesidür bunca mevcūdāt
Anuñçün putda ʿilmim var diyü ṭapdırdı tersāya

5402 Niḳāb itdi cemāline cihānı ṣaḳladı ẕātın
Niḳāb açdı velī insān yüzinden cümle dünyāya

5403 Murād itdi bilinmek Ādem'i ḫalḳ eyledi andan
Bu kez ervāḥı teslīm eyledi ḳarnında Ḥavvā'ya

[187a]

5404 İki nuṭfe arasından yaratdı bunca ẕürriyāt
Ṣanasın mecmaʿa'l-baḥreyni ḳatdı iki deryāya

5405 Getürdi ʿilm-i ġaybından şehādet milkini ʿayne
Şehādet muṣḥafı ġayb anasından ṭoġdı fetvāya

5406 Ana ḳarnı şehādetdür ata ṣulbinde ġayb oldı
Ṭoġan oġlına ḥüccetdür iriş bu ġaybī maʿnāya

5407 Ata ṣulbi ḳabirdür ana raḥmi ḥaşr ı maḥşerdür
Ana ḳarnındaken ḳabrüñ yaradılduñ bu aʿżāya

5408 Ṭoḳuz aylıḳ seferdür ana ḳarnından bu dünyāya
Ḳonup göçdüñ o siflī ʿāleminden işbu aʿlāya

5409 Ṭoḳuz ay ana ḳarnında saña āyīne ẓulmetdi
Bu kez nūr oldı āyīneñ cihāne baḳ temāşāya

5410 Ana ḳarnında dünyāyı saña vaṣf itse bir kimse
İnanmazduñ aña belki ne dünyā ne ʿuḳbāya

5411 Gözüñle gördüñ uş şimdi budur irşād-ı ehlu'llāh
Ḫuṣūṣā āyīneñ elde baḳa Ṭūr'a tecellāya

5412 Eliñe virdi āyīneñ saña ince naẓar eyle
Ne maʿdensin ne cevhersin ne kīmyāsın bu kīmyāya

5413 Degil ġayruñ saña sen cevheriñe münkir olmışsın
Gelesen saña ṣarrāf ol yiter bu ulu sermāye

5414 Senüñ āyīneñe ṣarrāf olan āyīnedür ancaḳ
Cevāhir ʿad ider boncuḳ görünse gözi aʿmāya

5415 Yabanī ṭaşile cevher yaḳışmaz żıddıdur münkir
Ḫulūṣ iḫlāṣıle dervīş olan ḳāḍī bu daʿvāya

5416 Hüner tende degil cānda hüner ṣūret degil sīret
Hüner ẓulmet degil nūr ol uçur göñlüñ bu ṣaḥrāya

5417 Göñül ḳuşın hevā-yı Hū'yile uç Hū'ya vaṣl eyle
Dü-kevne *li maʿallāh*[164] ʿālemile dal ir ifnāya

5418 Naẓar ḳıl Hū'yile Hū'ya işit nuṭḳını Hū'dan
Tekellüm eyle Hū'yile diliñ Ṭūr ola Mūsā'ya

[187b]

5419 Hū dirken Hū'ya ism i resmi insānuñ ola ġarḳ
Hū'dan ġayrı unut gel ẕākir olma ġayrı esmāya

5420 Ġıdā-yı Hū'yı bulduñsa nedirsin Cennet-i ʿAdn'ı
Çü vāṣıl olduñ ol Hū'ya tenezzül itme ḥavrāya

5421 Senüñ dostuñ durur ol Hū senüñ yāruñ durur ol Hū
Senüñ varuñ durur ol Hū'dan ir her temennāya

5422 Dimāġuñ Hū'yile ṭolsun ḳamu leẕẕet senüñ olsun
Vücūduñ Hū'yile fānī olursa irdüñ iḥyāya

5423 Gele fānī vücūduñ Hū'yile bāḳī ḳıl iy ʿāşıḳ
Hū'ya irdüñse bunda anda irdüñ cümle naʿmāya

5424 Hū gibi yoḳ durur lezzet[165] o ʿālemde bu ʿālemde
Hū bir lezzet durur ʿāşıḳ dimāġ irmez bu ḥelvāya

5425 Hū esrārın açarsam ʿaḳl anı aṣlā ḳabūl itmez
Hū ismin düş mi ẓannitdüñ ḫayāl irmez bu rüʾyāya

---

[164] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)
[165] Kelime Arapçada *leẕẕet* şeklinde *zel* (ذ) ile yazılırken bu beyitte ze (ز) ile yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya ze (ز) ile *lezzet* şeklinde aktarılmıştır.

5426 Hū bir maḥbūb-ı ʿālemdür anuñ bir pertevi Ādem
Anuñçün Hū tecellī ẕātını yazmaz bir imlāya

5427 Hū ṭolmış ʿāleme gerçi görünmez ġayret-i ġayra
Gören Hū görünen Hū gösteren Hū Hū'yile Ḥā'ya

5428 Hī'ye Hū iki göz olmış iki yüze naẓar eyler
Biri isme naẓar eyler ikincisi müsemmāya

5429 Hū ismi ʿālem-i lāhūta ġarḳ olsa bu deryāda
Muḥīṭ ismi gözin açaydı hep esmā-ı ḥüsnāya

5430 Murād ismi eger ẓāhir olaydı gün gibi ẕerre
Mürīd olaydı mevcūdāt ṭolaydı il eḥibbāya

5431 Kerīm ismi ideydi cūş eger deryā-yı vuṣlatdan
Muḥib maḥbūb olaydı girmeyeydi ġayrı araya

5432 Raḥīm ismi eger bir kez niḳāb açaydı ġaybından
Ledün sulṭānı irşāda geleydi her riʿāyāya

5433 Beḳā sulṭānı ẕātından tecellā eylese bir kez
Maḳām-ı ʿaşḳı taḥt eyler virür bir cimrī ednāya

[188a]

5434 Bu maʿşūḳı seven ʿāşıḳ yüzin ṭopraḳ ider yirde
Ḥalīm olur selīm olur kerīm olur bu taḳvāya

5435 Anuñçün Ḳādirī bir geldi kevne ḥüsn-i ḫulḳında
Muḥammed Muṣṭafā di ḫulḳı bedr olmışdı bed-rāya

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

5436 Melekler bilmedü ki ʿilmi bilmek isteyen gelsin
Ledün ʿilmini Ḫıżr'uñ meşrebinden feyż alan gelsin

5437 Eger maʿşūḳun iy ʿāşıḳı gözümden gitmesin dirseñ
Muḥib maḥbūb muḥabbet bir ikilikden geçen gelsin

5438 Ki zīrā ʿaşḳa āyīne gehī ʿāşıḳ gehī maʿşūḳ
Bu ʿaşḳuñ küfri de īmān bu zünnārı ḳırān gelsin

5439 Eyā zāhid bu ʿaşḳa ṭāḳatüñ yoḳdur yiter zühdüñ
Saña şekk ü gümān perde put-ı ʿaşḳa ṭapan gelsin

5440 Eger ʿābid göreydüñ cān putın sen secde eylerdüñ
Bugün cān ḳıblesin Ḥaḳḳıle bāṭıldan seçen gelsin

5441 Ne muṣḥaf vechine vaḥy oldı Ḥaḳ'dan aḥsen-i taḳvīm
Ne ḥarf oldı beşer yā Rab bu dersi añlayan gelsin

5442 ʿAceb mi Ḳādirī ḳudret dilin ḫalḳa ḫaber virse
Bu dil et pāresin söyletdiren kimdür gören gelsin

5443 Bugün meydān-ı ʿaşḳ içre bu meydāne gelen gelsin
Dilim Ḫıżr-ı ledündür āb-u ḥayvāne gelen gelsin

5444 Tecellī şemsi ẓulmetden ṭoġubdur nūr-ı ʿirfāna
Tecellīle cihān ṭoldı bu seyrāne gelen gelsin

5445 Gözüm göñlüm ṭolupdur yārimüñ ḥüsn-i ḫayāline
Gözüm ġarḳ oldı maḥbūba bu ḥayrāna gelen gelsin

5446 Seni ṣanır ḳamu her gördügini gözlerim iy dost

İçi ṭaşım saña ṭoldı bu īmāna gelen gelsin

[188b]

5447 Cemālüñ pertevi ʿaks eylemiş Yūsuf'da ḥüsniyle
Güzellerde güzellik sensin ol kāne gelen gelsin

5448 Züleyḫā Yūsuf'uñ ḥüsninde nūruñ gördi ne gördi
Anı gördi seni ṣandı bu ʿummāna gelen gelsin

5449 Ne gördi Leylī'de Mecnūn ne gördi gözde ʿāşıḳlar
Görünen nūr-ı Aḥmed'di aña ümmet olan gelsin

5450 Ki gerçi bir Muḥammed idi nūrı ʿāleme ṭoldı
Bu nūrı gördi dört ṣıddīḳ-ı çīhār yārin seven gelsin

5451 İrdi kendi nūrından yaradan Aḥmed'üñ nūrın
Yüri ḳullarıma göz ol didi daʿvet olan gelsin

5452 Benim nūrımla iy nūrım var it ḳullarımı daʿvet
Ben ol sulṭānam iy Aḥmed baña fānī olan gelsin

5453 Ki yā Aḥmed cemālim pertevi insāne ʿaks itdi
Beşer nūrım durur nūrımla nūrımı gören gelsin

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

5454 Ġıdāmız ehl-i ʿaşḳ içinde rūḥānī tecellādur
Tekellüm maẓharıdur feyżimüz esrār-ı Mūsā'dur

5455 Bu cismim Ṭūr-ı ḥarf oldı içinde rūḥımuz maʿnā
Anuñçün dört kitāb içinde sırrım nūr-ı Mevlā'dur

5456 Cemālim muṣḥafınūn tefsīrin yazdı ḳalem ḳaşım

Gözümde kirpigim saṭrın yazan her ḳılda fetvādur

5457 İki zülfimdedür ẓulmet yüzümdür āb-u ḥayvānı
Lebim Ḫıżr olsa feyżim būsesi rūḥānī saḳādur

5458 İki gözümde ben gördüm Ḥaḳ'uñ nūrını va'llāhi
Fetīl-i zeydi yaġı yoḳ yanan nūr-ı Teʿālā'dur

5459 Kitāb-ı ḥüsnümi yā Rab mürekkebsiz yazan kimdür
Gözümdür noḳṭa-ı tevḥīd bulunmaz ḳaʿr-ı deryādur

5460 Ṣıfātum Fātiḥā'dur *ḳul huva'llāh*[166] oldı iṣbātım
Anuñçün Ḳādirī Ḥaḳ'la münezzeh nūr-ı eşyādur

[189a]

5461 Ben ol ṣaḥrā-yı ḳudretven vücūdumda gezer bir nūr
Ne nūrānī ne cismānī muʿallaḳ ẕātile maʿmūr

5462 Göründi ḥiss-i bāṭından meger rūḥānī bir ʿālem
Ne rūḥānī ne nefsānī tecellī menbaʿı bir Ṭūr

5463 Vücūdum ḳalʿasında bir muʿallaḳ yüz ider işrāḳ
Ne fevḳānī ne taḥtānī ne cennetde güler bir ḥūr

5464 Göñül şehrinde bir sır var ṣıġışmaz ʿaḳla idrāke
Cemālu'llāh'a ġarḳ olmış nedür ol ʿaḳl-ı kül meşhūr

5465 Didiler ʿaḳl-ı kül kimdür münezzeh oldı her cinsden
Ne acıdur ne ṭatlıdur ne ʿulvīdür ne siflī ḫor

5466 Didiler ʿaḳl-ı kül levḥ-i ḳalemdür vaḥyüñ aġzında

[166] "De ki: "O, Allah'tır…" İhlas: 112/1.

Ne levḥ ne ḳalemdür ʿaḳl ben bildim diyen maġrūr

5467 Görelden Ḳādirī ʿaḳluñ yüzin ḥayrān ı mest oldı
ʿAḳl ḳudret elidür pençesidür ġayret-i ġayyūr

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5468 ʿAḳlı ben bildim diyenler bilmemekdür bilmesi
ʿAḳlı rūḥı kimse bilmez müşkil idrāk itmesi

5469 ʿAḳl-ı kül sırr-ı İlāhidür göñüldür meskeni
ʿAḳl-ı cüz sırr-ı beşerdür nefs evidür maʿdeni

5470 ʿAḳla burç oldı göñül nūr-ı yaḳīn andan ṭoġar
Rūḥa burç oldı beden ġayba şehādetden ṭoġar

5471 ʿAḳl-ı küldür lā-mekān milkini ḫaber viren gören
ʿAḳl-ı cüzdür ʿālem-i ġaybı şehādetde gören

5472 ʿAḳl-ı kül rūḥānī ḥissinden alur feyż-i beḳā
ʿAḳl-ı cüz fānī durur ḥiss-i fenā feyż-i fenā

5473 ʿAḳlıla fikr itme ʿaşḳı dü-cihāndan içeri
ʿAşḳıla maʿşūḳ ı ʿāşıḳ lā-mekāndan içeri

[189b]

5474 Bir mücellā āyīnedür cevher-i ʿaḳluñ senüñ
Dost cemāline tecellādur bu cismüñ Ṭūrı'nuñ

5475 ʿAḳl-ı küldür āyīne ʿaşḳ-ı İlāhī ṣayḳalı
ʿAḳl-ı cüz bī-āyīnedür ẓulmet anuñ ṣayḳalı

5476 Nūra āyīne gehī nār oldı gāhī nūr oldı
Ḳula āyīne eger sulṭān ise meşhūr olur

5477 Bülbüle āyīne güldür güle gülzār-ı ḥüsün
Ṭūṭīye āyīne sükker āyīne ʿaşḳa ḥüsün

5478 Sükkere āyīnedür gözgüde sükkerli ḳamış
Cevhere āyīnedür altunile ṣāfī gümiş

5479 Āyīne sulṭāna sulṭān ḳula ḳuldur āyīne
Āyīne aʿmāya ẓulmet nūra yoldur āyīne

5480 Baḳıra āyīne altun olmadı iy müddeʿī
Züḥdiñe taḳvāña maġrūr olmaġıl iy müddeʿī

5481 Āyīne ol āyīnede āyīnenden vir ḫaber
Āyīneñ müʾmin ise eyle tecellā her naẓar

5482 Āyīneñde Ṭūr iseñ Mūsā tekellüm eyleyen
Āyīneñ olsa Eḥad Aḥmed dilidür söyleyen

5483 Āyīneñ deryā ise ḳaṭreñ daḫı deryā ola
Āyīneñ ʿaşḳ ise maʿşūḳ ʿāşıḳa tenhā ola

5484 Āyīneñ Şīrīn ise Ferhād ola cümle cihān
Āyīneñ Leylā ise Mecnūn ola ḥūr-i cinān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5485 Cümle günāhlarıma estaġfiru'llāh tövbe
Fısḳ ı hevālarıma estaġfiru'llāh tövbe

5486 Nefs-i laʿīne uydum şeyṭānıla bilmişdim
Her ṣuçıma muḳırrem estaġfiru'llāh tövbe

5487 Nefse esīr olmışam ben baña ẓulm itmişem
ʿÖẕrümile gelmişem estaġfiru'llāh tövbe
[190a]

5488 ʿAybımı urma yüze ḫışmıla baḳma bize
Eyle hidāyet bize estaġfiru'llāh tövbe

5489 Yā Rab ṣıġındım saña eyle ʿināyet baña
Ṣorma günāhım baña estaġfiru'llah tövbe

5490 Setr eyle her ṣuçımı yirler ü gökden ulu
Āṣīye göster yolı estaġfiru'llāh tövbe

5491 ʿAczile geldüm saña mürşidim olġıl baña
Ḳādirī bildi ṣuçın estaġfiru'llah tövbe

5492 Nefsimüzüñ ẓālimi beni hevāya çeker
Fısḳıle ḳanım içre estaġfiru'llāh tövbe

5493 Ṣūreti müʾmin velī sīreti beñzer dīve
Daʿvī büyük maʿnī yoḳ estaġfiru'llāh tövbe

5494 ʿAybımı fāş eyleseñ yedi ṭamu yigrene
Dervīş adı iftirā estaġfiru'llāh tövbe

5495 Taḳlīdile müʾminem daʿviyile kāmilem
Cehlimile fāsıḳam estaġfiru'llāh tövbe

5496 Yitmiş iki milletüñ nefs-i laʿīni benem
İblīse oldum ḳarīn estaġfiru'llāh tövbe

5497 Yā Rab hidāyet baña yā Rab ʿināyet baña
Yā Rab selāmet baña estaġfiru’llāh tövbe

5498 İy Ḥaḳ tecellī baña iy Ḥaḳ tesellī baña
Ḳādirī geldi saña estaġfiru’llāh tövbe

Bismi’llāhi’r-raḥmāni’rraḥīm

5499 İy göñül fikr i ẕikriñ lā ilāhe illa’llāh
Sevgili dostuñ yāruñ lā ilāhe illa’llāh

5500 Yāriñile yār olduñ ʿāleme aġyār olduñ
Her murāda irgür di lā ilāhe illa’llāh

[190b]

5501 Ẓulmet iken nūr itdi ḳalbiñi maʿmūr itdi
Cismiñi pür-rūḥ itdi lā ilāhe illa’llāh

5502 Ṭopraġı insān itdi ḳulları sulṭān itdi
Küfri de īmān itdi lā ilāhe illa’llāh

5503 ʿĀşıḳı maʿşūḳ ider ṭālibi maṭlūb ider
Çirkini maḥbūb ider lā ilāhe illa’llāh

5504 Sevdügine rāz açar sevmedüginden geçer
Baʿża niḳābın açar lā ilāhe illa’llāh

5505 Ḳādirīdür ṭavrı ʿaşḳ gāhī tecellā ider
Gāhī tesellā ider lā ilāhe illa’llāh

5506 Özge tekellüm ider lā ilāhe illa’llāh

Vāsıṭasız söyleñiz lā ilāhe illa’llāh

5507 Düşmeni dost eyledi bāṭılı Ḥaḳ eyledi
Nādīde nūr eyledi lā ilāhe illa’llāh

5508 Zehri zülāl eyledi sevdügini ṭoyladı
Sevmedügin ḳahr idey lā ilāhe illa’llāh

5509 Baʿżı ḳulın ʿarşına daʿvet ider vaṣlına
Baʿżına eyler cefā lā ilāhe illa’llāh

5510 Baʿżı ḳulın şāh ider baʿżı ḳulın ḳul ider
Mūrı Süleymān ider lā ilāhe illa’llāh

5511 Bir ḳulın eyler kelīm bir ḳulın iyler ḫalīl
Sevdügini eyler ḥabīb lā ilāhe illa’llāh

5512 Bir ḳulına Ḳādirī ism-i şerīfin virür
Ẕātına ālet ider lā ilāhe illa’llāh

5513 Cismi teni rūḥ ider lā ilāhe illa’llāh
Rūḥı gehī cism ider lā ilāhe illa’llāh

[191a]

5514 Mevti gehī ḥay ider nuṭfeʾi bī-cān iken
Ṭoprağı insān ider lā ilāhe illa’llāh

5515 Yapraġı aṭlas ider ḳoruġı ḥelvā ider
Ḳamışı sükker ider lā ilāhe illa’llāh

5516 Bir ḳuru olmış aġaç meyve virür cān gibi
Meyve-i insāne cān lā ilāhe illa’llāh

5517 Gel saña insān iseñ ḳıl naẓar āyīneñe
Kim bu gören görünen lā ilāhe illa’llāh

5518 İnce naẓar ḳıl saña gör ne tecellā yüzüñ
Ḥüsnüñi Ṭūr eyledi lā ilāhe illa’llāh

5519 Yüzde gören göz nedür gözde gören göz midür
Ḳādirīden al sebaḳ lā ilāhe illa’llāh

5520 Evvel i āḫiridür lā ilāhe illa’llāh
Taḳdīr tedbīr nedür lā ilāhe illa’llāh

5521 Ẓāhir u bāṭın nedür Kaʿbe nedür put nedür
Her görünen nūr-ı Ḥaḳ lā ilāhe illa’llāh

5522 Gözde bebek nūr-ı Ḥaḳ Ḥaḳḳ’a baḳan nūr-ı Ḥaḳ
Ḥaḳḳ’ı gören nūr-ı Ḥaḳ lā ilāhe illa’llāh

5523 Göz ne ḳapudur açıḳ ġayba açılmış ḳapu
Gözdeki miftāḥa baḳ lā ilāhe illa’llāh

5524 Gözdeki yanan fetīl yaġ-ı fetīl istemez
Nūr-ı tecellāya baḳ lā ilāhe illa’llāh

5525 Gözdeki ol ḳara nūr ẓulmet içinde ḥayāt
Gözgüdeki Ḫıżr’a baḳ lā ilāhe illa’llāh

5526 Ḳādirī āyīnedür ḳıl naẓar āyīneye
Āyīnede āyīneñ lā ilāhe illa’llāh

[191b]

5527 Cān gözin aç Ḥaḳḳ'ı gör lā ilāhe illa'llāh
Ṣunʿ ını Ṣāniʿ le gör lā ilāhe illa'llāh

5528 Ḳaṭrede deryāyı gör ẕerreye baḳ şemsi gör
Ādem'e baḳ al sebaḳ lā ilāhe illa'llāh

5529 Aḥsen-i taḳvīme baḳ secdeye gel iy melek
Secdeye gelmez racīm lā ilāhe illa'llāh

5530 Ādem imiş nūr-ı Ḥaḳ Ādem imiş sırr-ı Ḥaḳ
Ādem imiş vaḥy-i Ḥaḳ lā ilāhe illa'llāh

5531 Ādem'i kim görmedi maʿ nīde oldı racīm
Müʾmine lāyıḳ bu söz lā ilāhe illa'llāh

5532 Medrese-i ʿaşḳa gir kendi kitābıñ oḳı
Dersiñ alur hem virür lā ilāhe illa'llāh

5533 Muṣḥaf-ı Ḥaḳ'dur beşer Ḳādirī tefsīr ider
Ḥarfi anuñ dü-cihān lā ilāhe illa'llāh

5534 Ḥarf-i beşerdür ʿaẓīm lā ilāhe illa'llāh
Maʿ nīsi oldı ḳadīm lā ilāhe illa'llāh

5535 Vaḥyile ilhām oḳur Ādem'üñ āyīnesi
Ögrede ḳudret dilin lā ilāhe illa'llāh

5536 Vaḥyile ʿālem ṭolu kim görü[167] Cebrāʾil'i
ʿİlmini ilhām iden lā ilāhe illa'llāh

[167] Kelime *re* (ر) harfi konulmadan *görü* şeklinde yazılmıştır Kelime 1691, 1694 ve 7716. beyitlerde de *görü* şeklinde yazılmıştır. Bu durum müellif/ müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *re* (ر) harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir. Kelime çeviri yazıya *görü* şeklinde aktarılmıştır.

5537 Ḥaḳ viri Ḥaḳ’dan ḫaber Ḥaḳḳıle ṭolsa göñül
Rāzın ider Ḥaḳḳıle lā ilāhe illa’llāh

5538 Ḥaḳḳıle deryā olan ḳaṭreye meyl eylemez
Ẕerreñi şems eyleyen lā ilāhe illa’llāh

5539 Ḥaḳḳıle her kim ġanī kendidür ol pādişāh
Salṭanatı Ḥaḳḳıle lā ilāhe illa’llāh

5540 Rabb’ine ʿāşıḳ olan ḳulise sulṭān ola
Ḳādirīnüñ ḳuvveti lā ilāhe illa’llāh

[192a]

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

5541 İy Ḥaḳ ḫaṭālarıma estaġfiru’llāh tövbe
Yā Rab bu ġafletime estaġfiru’llāh tövbe

5542 Ġayrı fikrime cümle ġayrı ẕikrime cümle
Senden özge sevgime estaġfiru’llāh tövbe

5543 Göñlüme girdi sevüñ ṭoldı beḳā nūrına
Fānī ḫayālātıma estaġfiru’llāh tövbe

5544 Her nefsim Ḥaḳ eyle ismüñ ile ġarḳ eyle
Bī-hūde geçen ʿömre estaġfiru’llāh tövbe

5545 Sevdāna düşür yā Rab bir dem nefes ayrılma
Nefsile geçen vaḳte estaġfiru’llāh tövbe

5546 Terk-i edeb itdüm çoḳ nefsimle hevām üzre
Kendi bilime gitdim estaġfiru'llāh tövbe

5547 ʿAşḳuñ ile sırdaş it nefsimden ayır rūḥım
Ben Ḳādirī fiʿilim kem estaġfiru'llāh tövbe
5548 Ġaflet sücisin içdüm ol āfete ḳanmadım
Ḳaldım bu ḳabāḥatde estaġfiru'llāh tövbe

5549 Ḳavlim ile müʾminven fiʿlimde ḍalālet var
Fısḳımda olan ḥāle estaġfiru'llāh tövbe

5550 ʿĀşıḳ degilim ammā daʿvā ile kāẕibven
Nefsimde olan ʿucbe estaġfiru'llāh tövbe

5551 Ḳālim ile sulṭānam ḥālim ile ḥayvānem
Ẓulm eylemişem nefse estaġfiru'llāh tövbe

5552 Taḫtımda Süleymān'am ḫātem velī cinnīde
Dīve yürümez ḥükmüm estaġfiru'llāh tövbe

5553 Ḳaf'dan Ḳaf'a ḥükmümde nefsim olalı sulṭān
Firʿavn'a eşīr oldum estaġfiru'llāh tövbe

[192b]

5554 Rūḥum yalıñız ḳaldı nefsim niçe biñ oldı
Ḳādirī saña arḳa estaġfiru'llāh tövbe

5555 Ben baña neler itdüm estaġfiru'llāh tövbe
Nefsim āyetine uydum estaġfiru'llāh tövbe

5556 Rūḥkime ṣığınsın nefsim çerisi bī-ḥad
ʿAḳlım da hevā ister estaġfiru'llāh tövbe

5557 ʿAşḳuñ çerisi gelmez nefsimi helāk itmez
Hercāyī güzel sevdim estaġfiru'llāh tövbe

5558 ʿÖmre baña aġyāram ʿAzrāʾil'e ben yārem
Vaṣl olmaġiçün ivmem estaġfiru'llāh tövbe

5559 Cismimde tenim tābūt ḳabrim göñül olmışdum
Münkir Nekīr'e rāzım estaġfiru'llāh tövbe

5560 ʿAşḳıla fenā oldum maʿşūḳa beḳā buldum
Maḥbūbıma nāzım var estaġfiru'llāh tövbe

5561 Ben yārile yār oldum um aġyār-ı cihān oldum
Ben Ḳādirī ʿayyāram estaġfiru'llāh tövbe

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5562 İrdi ʿömrüñ āḫire gel tevbeye gel tevbeye
Ḳāfile göçmek diler çün tevbeye gel tevbeye

5563 Bu fenā ʿömre inanma bir nefesdür ʿāḳıbet
Bu aḳarşuya ṭayanma tevbeye gel tevbeye

5564 Niçe yüz biñ tāc ı taḫtı sīle virdi bu fenā
Sende bu zehri içersin tevbeye gel tevbeye

5565 Neyledi Şeddādile Firʿavn'ı bu dār-ı ġurūr
ʿİbret al iy nefs-i ẓālim tevbeye gel tevbeye

5566 Kim ana niyyetle Nemrūd olsa Ḥaḳ neyler anı
Ḳahr ider sivrisinekle tevbeye gel tevbeye

[193a]

5567 Put gibi dünyāya ṭapma iki dīnli olmagıl
Vārişe ḳorsın ḫazīneñ tevbeye gel tevbeye

5568 Pādişāham diyü daʿvā eyleme ḳādir iseñ
Taḫt ı tācuñ ḳabr oliser tevbeye gel tevbeye

5569 Oġluñ öldi ḳızıñ öldi ʿibret almazsın niçün
Ḥaḳḳ'a inkārıñ mı vardur tevbeye gel tevbeye

5570 Ḳurtuluş yoḳdur ecelden tevbeye gel tevbeye
Ḳuş olup uçsañ ne çāre tevbeye gel tevbeye

5571 Bunca üç biñ yılda Loḳmān mevte çāre bulmadı
Çāresi ölmekdür anuñ tevbeye gel tevbeye

5572 Ṭutalım sulṭān-ı ʿālemsin bugün ne fāʾide
Salṭanat milk-i beḳādur tevbeye gel tevbeye

5573 Niçe yüz biñ yıl yaşarsañ bir nefesce gelmeye
Bu şeker zehr ola āḫir tevbeye gel tevbeye

5574 Ẓahirā dünyā şekerdür bāṭınīdür zehr-i mār
Ejdehādur yudar isin tevbeye gel tevbeye

5575 Lezzet[168]i işbu fenānuñ düşe beñzer pür-ḫayāl
Zīnetine baḳma aḥmaḳ tevbeye gel tevbeye

5576 Māl-ı Ḳarūn'uñ gibi bir gün geçersin yirlere

[168] Kelime Arapçada *leẕẕet* şeklinde *zel* (ذ) ile yazılırken bu beyitte *ze* (ز) ile yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *ze* (ز) ile *lezzet* şeklinde aktarılmıştır.

Ḳādirīden al naṣīḥat tevbeye gel tevbeye

5577 Gelmedüñ inṣāfa iy nefs tevbeye gel tevbeye
Geçmedüñ aṣlā hevādan tevbeye gel tevbeye

5578 Ṣoñ peşīmān aṣṣı ḳılmaz ḳıl tedārük saġ iken
ʿÖmre māla olma maġrūr tevbeye gel tevbeye

5579 Naḳd-i ʿömri itme isrāf *lā yuḥibbü'l-müsrifīn*[169]
Müsrifi Ḥaḳ sevmez aṣlā tevbeye gel tevbeye

[193b]

5580 Zāhidā zühdüñ ile faḫr eyleme taḳvāya gel
Meskenet ṣālın çıḳarma tevbeye gel tevbeye

5581 Ḥüsn-i ḫulḳı ʿādet eyle ʿucbı ḳo iy bī-temīz
Uymaġıl emmāre-i nefse tevbeye gel tevbeye

5582 Ṣıdḳıle dervīş iseñ Ḥaḳ'dan çevirme yüzüñi
Niçe biñ cānuñ fidā ḳıl tevbeye gel tevbeye

5583 Dögüne ṭut ṣırtıñı kāmilce müʾminseñ eger
Ḳādirīnüñ nuṭḳı Ḥaḳ'dur tevbeye gel tevbeye

5584 Bir iki gün ʿömr içün dünyāya maġrūr olmaġıl
Sāyenüñ tīzdür zevāli tevbeye gel tevbeye

5585 Dimegil cimrī faḳīrem ṣalṭanat faḳr içredür
Pādişāh ol faḳr içinde tevbeye gel tevbeye

5586 Put gibi dünyāya ṭapma yüri iy dünyā-perest

[169] "…Çünkü o israf edenleri sevmez." Aʿrâf: 7/31.

Mevti inkār itme aḥmaḳ tevbeye gel tevbeye

5587 Gerçi kāfir puta ṭapdı sen ṭaparsın mālike
Ḥaḳḳ'a dön Ḥaḳ'dan utanmaz tevbeye gel tevbeye

5588 Seni yoḳdan var iden Allāh'a ḳulluḳ eylegil
ʿUcbile şeyṭāne uyma tevbeye gel tevbeye

5589 İrdi ʿömrüñ āḫire çün yol yaraġın görmedüñ
Ḳıl tedārik bāri irken tevbeye gel tevbeye

5590 Ṣoñ peşīmān aṣṣı ḳılmaz Ḳādirīden al ögüt
Söylenen pendi ḳabūl it tevbeye gel tevbeye

5591 Lezzet[170]i işbu fenānuñ düşe beñzer bir ḫayāl
Bu düşüñ taʿbīri yoḳdur tevbeye gel tevbeye

5592 Gözleme maʿmūrını vīrānına baḳ dünyenüñ
Ḥubb-ı dünyādan ḥaẕer ḳıl tevbeye gel tevbeye

[194a]

5593 Bu ʿacūze ḳarı dünyā yedi biñ yıl yaşamış
Kimse bulmamış vefāsın tevbeye gel tevbeye

5594 İşbu keẕẕāba göñül virme fenādur ʿāḳıbet
Naḳşına aldanma zinhār tevbeye gel tevbeye

5595 Dīniñi dünyāya ṣatma bir iki gün ʿömr içün
Bu ḫayālāta inanma tevbeye gel tevbeye

[170] Kelime Arapçada *leẕẕet* şeklinde *zel* (ذ) ile yazılırken bu beyitte *ze* (ز) ile yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *ze* (ز) ile *lezzet* şeklinde aktarılmıştır.

5596 Yilile ṣudur bināsı bu fenānuñ tīz geçer
Bir geminüñ nola ʿömri tevbeye gel tevbeye

5597 Bir örümcek aġına beñzer serāy ı evleri
Bayḳuşa lāyıḳ bu vīrān tevbeye gel tevbeye

5598 Bu fenānuñ milki hīçdür taḫtı hīçdür şāhı hīç
Varı hīçdür yoġı hīçdür tevbeye gel tevbeye

5599 Niçe sulṭānlar benüm didi ṣoñı çıḳdı yalan
Ḳodı gitdi milk-i mālın tevbeye gel tevbeye

5600 Pādişāhlar girdi ḳabre bu gözüñle gördüñ uş
İy gedā sen ben kim oldı tevbeye gel tevbeye

5601 Ḳādirī dellāle virdi dünyeyi Ḳaf'dan Ḳaf'a
ʿĀrifi kör pula almaz tevbeye gel tevbeye

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5602 Adı melʿūn oldı dünyānuñ seven melʿūn olur
Nāmı zendān oldı dünyānuñ seven maḫzūn olur

5603 Gicemiz ḳadr ola dirseñ kevnimüz bayram u dīn
Ḥubb-ı dünyādan ḥaẕer ḳıl ḥubb-ı Ḥaḳ yoldaş idin

5604 Ġam ḥarāmīsi helāk olsun diyen ʿaşḳa düşe
Dāʾimā ẕevḳ u ṣafālar isteyen ʿaşḳa düşe

5605 ʿĀşıḳ olmayan kişi cennetde olsa ġam çeker

ʿĀşıḳ olsa bir kişi ṭamuda olsa şīn gezer

5606 ʿĀşıḳuñ zīrā vücūdı cennete biñ ṭaʿn ider
Ṭamu cennet ʿāşıḳa yeksān anuñçün ṭaʿn ider

[194b]

5607 ʿĀşıḳuñ cennet serāyına açılmışdur ṭaşı
İçi Ḥaḳḳ'a ṭaşı ḫalḳa bī-cihet açıḳ içi

5608 ʿĀşıḳuñ zīrā vücūdı cennete biñ ṭaʿn ider
Ṭamu cennet ʿāşıḳa yeksān anuñçün ṭaʿn ider

5609 ʿĀşıḳuñ ekşer vücūdı dört ḳapudur dört yaña
Her yaḳadan baş çıḳarmış dört gözile her yaña

5610 Göz durur ʿāşıḳ cihāne biñ yaḳadan bir baḳar
ʿĀşıḳa her yüz tecellī çaḳmaġın gözden çıḳar

5611 Ṭūr-ı Mūsā'dur beşer her yüz tecellī āyeti
Aḥsen-i taḳvīme gözdür ins i cinnüñ rüʾyeti

5612 Lā-mekān milkin ṣorarsañ aḥsen-i taḳvīme baḳ
Bu tecellāyı görürseñ ṣu gibi insāne baḳ

5613 Defter-i insāne gel ʿibretle ince ḳıl naẓar
Her ḳılı bir aḥsen-i taḳvīm oḳur iy bī-ḫaber

5614 Gün gibi Ḥaḳḳ'uñ kemālini beşerde görmedüñ
Ḥaḳḳ'ı sen ḳanda görürsin nūr-ı Ḥaḳḳ'ı görmedüñ

5615 Ḥaḳḳıle Ḥaḳḳ'a naẓar ḳıl yaʿnī nūr-ı Ḥaḳḳ'a baḳ
Bu beşerde berḳ uran nūr oḳı nedür ḳara aḳ

5616 Ḥaḳ tecellī pertevin insāndan itdi āşikār
Ālet-i Ḥaḳ'dur beşer ḳudret elidür ḳabżı var

5617 Ādem'e vaḥy oldı evvel kendinüñ āyīnesi
İçi ṭaşı ḳaplamış gördi vücūd-ı perdesi

5618 Perdesinden çıḳdı Ādem Ḥaḳḳ'a baḳdı nūr-ı Ḥaḳ
Li maʿallāh[171] oldı vaḳt-i sırra irdi sırr-ı Ḥaḳ

5619 ʿĀlem-i ervāḥı gördi yaʿnī Ādem perdesiz
Cümle ervāḥ oldı Ādem kendi oldı kendisiz

5620 Baḳdı Ādem cümle eşyā Ādem'e eyler sücūd
Ne beşer var ne melek var kime kim itsin sücūd

[195a]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

5621 Ezel Mecnūn idüm Leylī ben oldum Ḥaḳ Teʿālā'ya
Bi-ḥamdi'llāhi vaṣl oldum viṣāl-i nūr-ı Mevlā'ya

5622 Dil oldum cism-i kevneyne naẓar itdüm baña benden
Baña benden göründi Ḥaḳ meger Ṭūr'am tecellāya

5623 Baña bensiz göründi ol aña ben olmışam mirʾāt
Beni āyīne itdi kendüye kendin temāşāya

5624 Anuñçün ins i cinniñ gözlerinde āyīne oldum
Gözüm āyātı ne ḥüccet yazılmaz aġ ı ḳaraya

[171] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

5625 Fetīl-i zeydi yaġı yoḳ yanar gözümde bir ḳandil
Tecellī āyeti iṣbāta geldi nūrın aʿmāya

5626 Açılmış iki ḳapudur gözüm ġayba şehādetde
Biri dünyā açılmış ḳapudur biri ʿuḳbāya

5627 Gözümde bir ʿaceb dil var muḥīṭ-i küll-i şey gördüm
Bu dili fāş idersem göz gibi ṣıġmaya eşyāya

5628 Menem Aḥmed dili hem tercümānam Şāh-ı kevneyne
Zebūr ı İncīl i Furḳān'am meger vaḥy oldum ʿĪsā'ya

5629 Ata ṣulbinde vaḥy oldum ana raḥminde evlāda
İki nuṭfe arasında ʿaceb vaḥy oldum aʿżāya

5630 Menī bir nuṭfe vaḥy olmaz meger ilhām ola Ḥaḳ'dan
Anuñçün rūḥ-ı vaḥyi yazdılar insān-ı ḳaraya

5631 Ata ṣulbinde Cebrāʾil ana raḥmine vaḥy eyler
Ṭoġan ilhāmile tefsīr olur biñ dürlü maʿnāya

5632 İki nuṭfe içinde vaḥy olan Ḳurʾān'ı gördüñ mi
Tekellüm Ṭūr'a vaḥy itse ine Tevrāt-ı Mūsā'ya

5633 Ne muṣḥafdur beşer yā Rab içi ṭaşı tecellī ẕāt
Meger sırruñ durur insān yazılmaz levḥe imlāya

5634 Beşerdür levḥ-i maḥfūẓ-ı ḳalem ʿilm-i ledünnīde
Dilim ṭutıldı lāl oldı ṭalarken bu muʿammāya

5635 Bu dil et pāresinden söyleyen kim söyleden kimdür
Kimem ben kim diyen kimdür şıġır ḳoymaya bu tarlaya

[195b]

5636 ʿAcebdür ḳaṭre-i insān niçün deryāya ṭaʿn eyler
İḥāṭa eylemiş ʿarşı güneşdür rūḥ-ı dünyāya

5637 Didiler nokṭa-i insān ḳalem aġzında vaḥy oldı
Dili ḳudret dilin söyler anuñ cāmiʿ her esmāya

5638 Beşer ḥarf oldı ẓāhirde velī maʿnīsidür Ḳurʾān
Ki zīrā tercümān-ı Ḥaḳ beşer rūḫānī taḳvāya

5639 Beşer vaḥdet serāyından anuñçün geldi irşāda
Anuñçün oldı Ādem cāmiʿ ü'l-esmā müsemmāya

5640 Beşerdür mekteb-i Ḥaḳḳ'uñ meger kim ders iden Aḥmed
Göñül taḥt oldı şāha ḥükm ider esmā'ı ḥüsnāya

5641 Göñül dersin eger dirsem ḳalem şaḳ ola heybetden
Müderrisler fāḳīler māt ola bu ʿilm-i kīmyāya

5642 Cevāhir maʿdenin açdım ḳanı ʿārif ḳanı ṣarrāf
Ṣadef aġzımda dür oldı ṭalaldan işbu deryāya

5643 Ne cevherler seçer göñlüm bu kāne olalı ġavvāṣ
Aluram dersim Aḥmed'den düşelden işbu sevdāya

5644 Ḫazīne olmışam Ḥaḳḳ'a benem miftāḥ-ı sırru'llāh
Ṭılsımıyam Ḥaḳḳ'uñ zīrā meger kānem bu ʿanḳāya

5645 Benem ol pādişāhuñ sikkesi hem ḫuṭbesi bi'ẕ-ẕāt

Ki zīrā ẕātem ben ṣıfātım ṭoġdı eşyāya

5646 Yaratdı rūḥıla ʿaḳlım ki kendi nūr-ı ẕātından
Getürdi ʿilm-i ġaybından beni yoḳdan bu dünyāya

5647 Ne ismim vardı ne resmim ne adım vardı ne ṣanım
Ne varidim ne yoḳ idim fenāmız irdi iḥyāya

5648 Ḥaḳḳ'uñ ẕātında ġayb idim şehādet milkine geldim
Ḳodılar adımı insān irişdi siflim aʿlāya

5649 Ḥaḳ'uñ ʿilminde gizlidim ki yaʿnī *küntü kenz*[172] inde
İşidilmezdi Ādem adı sırrıdım Ḥaḳ Teʿālā'ya

5650 ʿAnāṣır kisvetinden rūḥ-ı sulṭānî mücerreddi
Ḥaḳ'uñ ʿaşḳı idi kisvet yüze yüzdüm tecellāya

[196a]

5651 Ezel ben maʿnī Ṭūrı'nda gezerken enbiyā cümle
Ḳamusı bir yaḳadan baş çıḳarmışlardı esmāya

5652 Bir idi ʿālem-i ervāḥ ʿaded küfridi ervāḥa
Ke-nefsin vāḥide[173] sırrın bilen irdi bu maʿnāya

5653 Ki zīrā cümle-i insān bir ādem gibidir şeklā
ʿAded fānī durur bāḳīsi bizdür irdi ibḳāya

5654 Bir ādem ʿāleme ṭoldı ezel ḫod bir idi ādem
Yine ol bir durur ḥālā oġul ḳız Ādem'e sāye

---

[172] "Gizli hazine idim" el-Aclûnî, II, s.132.(Hadisin aslı "Küntü kenzen mahfiyyen" şeklindedir.)
[173] "Sizin yaratılmanız ve öldükten sonra tekrar diriltilmeniz, ancak bir tek insanı yaratmak ve diriltmek gibidir…" Lokman: 31/28.

5655 Dime çoḳdur bu insānı ḳamusı bir yaḳada baş
Ki zīrā iki şāhuñ taḫtı ṣıġmadı bir araya

5656 Anuñçün bir yaḳadan baş çıḳardı ʿālem-i ervāḥ
Ḳamusı bir göz oldı bir yüze cezb oldı sevdāya

5657 Ne ḥikmetdür gören bir görünen biñ gösteren bir ẕāt
Gören kendin görür her görünen gösterse yüz eyā

5658 Gören de görünen de gösteren de kendidür biʾẕ-ẕāt
Ki zīrā ṭaşra yoḳ iç ṭaş ṭoludur nūr-ı Mevlāʾya

5659 Benī-ādem ne sırdur ādemoġlı nūrıdur Ḥaḳḳʾuñ
Güneş nūrından ayrılmaz düşerse kūh u ṣaḥrāya

5660 Ben ol olmaz o ben olmaz göñül Ṭūrıʾndadur ammā
Tecellīler ider benden bana gūyā ki Mūsāʾya

5661 Dilimde söyleyen nūrı gözümde bu gören nūrı
Ḳulaḳda işiden nūrı fenāyam ben bu daʿvāya

5662 Elimde bu ṭutan nūrı ayaḳda yürüyen nūrı
Yüzümde berḳ uran nūrı bu dili müʾmin añlaya

5663 Benim nem var ola bende bu ortada olam ḥāşā
Alan viren girü oldur ḫayālem ben bu rüʾyāya

5664 Niḳāb itdi cemāline meger bu ḫākī ol sulṭān
Meger ḳul ṭonına şāhı tenezzül itdi ifşāya

5665 Cemālin görmege yaʿnī yaratdı gözgü bir maḥbūb

Bu gülzārı gören bülbül düşer rūḥānī ġavġāya

[196b]

5666 Gelüñ gülzār-ı ḥüsninde tecellī bülbüle ḥayrān
Bu maḥbūba boġulsa göz fenāsız ire iḥyāya

5667 Beşer bāġında bir ġonca bitüpdür ismidür Aḥmed
Eḥadden farḳı mīm oldı niḳāb oldı ol aʿlāya

5668 Cemāl-i muṣḥafın tefsīr ider vaḥyinde Cebrāʾil
İki zülfündeki zünnār idi baġlatdı tersāya

5669 İki ḳaşı ḥilālinde döner pervāneler şemʿe
Anuñçün bu hümā ṣayd olmadı her siflī ḳarġaya

5670 Anuñ bekr-i ḥayāsını görelden Meryem-i ʿĪsā
Aña ümmet olam diyü yiler rūḥānī ṣaḥrāya

5671 Anuñ meddāḥı kim oldı *ʿalā ḫulḳın ʿaẓīm*[174] oldı
Hilāle döndi ʿāşıḳlar anuñçün işbu bedr-aya

5672 Nişānın virmedi kimse meger cān virdi ʿāşıḳlar
Anuñ ʿaşḳ-ı ḫayāline yilenler irdi Mevlā'ya

5673 Ki zīrā Ḥaḳ Teʿāla'llāh anı mirʾāt idinmişdi
Cemālin görmege bi'ẕ-ẕāt tecellī itdi ol aya

5674 Anuñçün ʿālem-i ervāḥ bu dil-berʿaşḳına ser-mest
Bu yüzde Ḥaḳ yüzi mevcūd bu ḥüsne gel temāşāya

5675 Anuñ zülfünde bir ḳılda sekiz cennet aşılmışdur
Anuñ ḥüsn-i libāsı ḥulle oldı cümle ḥavrāya

[174] "Sen elbette yüce bir ahlāk üzeresin." Kalem: 68/4.

5676 ʿAceb mi ḳullarına Ḥaḳ tecellī itse bu yüzden
Cemālinüñ niḳābını bu yüzden açdı esmāya

5677 ʿAceb mi müʾmin ü kāfir bu cān putında Ḥaḳ görse
Aġaçdan puta Ḥaḳ dirler ṣıġar mı Ḥaḳ kelīsāya

5678 Cemālidür Cemālu'llāh anuñçün ṭapdı müʾminler
Bu dil-berdür Ebū Cehl'i ṣalan āvāre ferdāya

5679 Bugün bu şāhı kim görmez göremez yarın ol Ḥaḳḳ'ı
Ḥaḳ'a Ḥaḳḳıle baḳ ṭoġrı görünmez gözi şehlāya

5680 Gel iy aʿmā naẓar eyle vücūduñ ṣāḥıbı kimdür
Muḥammed kendiden göstermedi āyīnesi eyā

[197a]

5681 Güneş fāş oldı ġaybından bu kez ʿaks itdi bedr-aya
Bu kez āyīneye āyīne girdi ism-i Ṭāhā'ya

5682 Cemālin ṣaḳladı evvel ki yaʿnī görmeye aʿmā
Gehī cennet gehī ṭamu göründi ḳavm-i ʿĪsā'ya

5683 Celālinden niḳāb açdı nebiyi's-seyf ola iṣbāt
Anuñçün sırrı vaḥy oldı anuñ āyāt-ı kübrāya

5684 Anuñ nuṭḳı kitāb oldı lisānı oldı Cebrāʾil
Nefes virdükde alduḳda virür rūḥ-ı mevtāya

5685 Kelāmı ṣur idi nefḫ eylese İsrāfīl aġzında
Anuñçün lā-mekān milkin ḫaber virdi eḥibbāya

5686 Anuñ göñl-i serāyı Ḥaḳḳ'a yol oldı gider Ḥaḳḳ'a
Sür[175] seyyāḥ iseñ gitme Semerḳand ı Buḫārā'ya

5687 Seni bulduñ anı bulduñ yiter seni anı bul sen
Yitigiñ sendedür ʿāşıḳ irişdüñ her temennāya

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5688 Göñlüm aldı bir güzeller güzeli
Yūsuf'a ṭaʿn itdi ḫulḳ-ı güzeli

5689 Ḥüsn-i ḫulḳında cihāne geldi bir
Enbiyādan öte Ḥaḳḳ'a oldı seyir

5690 Enbiyālar cism idi ol rūḥ içün
Ḳabża-i Ḥaḳ idi ḥaḳḳa Ḥaḳ içün

5691 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ezel maḥbūbıdur
Dosta ṭālib Ḥaḳ anuñ maṭlūbıdur

5692 İşbu dil-berdür tecellī bülbüli
Ḥaḳ cemālinüñ budur ḥüsn-i güli

5693 İşbu dil-ber güldi ʿālem güldi hep
İşbu ḥūrī geldi cennet güldi hep

5694 Bu güzel nāz eylese ḥūrī ṭoġar
Şīvesiz her rāzı biñ ḥavrā ṭoġar

[197b]

5695 Eylese bir şīve yüz biñ ḥūr olur

[175] Kelimeye bu beyitte hiçbir hareke konulmamıştır.

İçi ṭaşı cennetüñ maʿmūr olur

5696 Bu güzel bir ṭoġmadı ancaḳ budur
Bu güzel bir gelmedi gelse budur

5697 Bu güzeldendür tecellī ʿāleme
Lā-mekān milkinde ibn-i ādeme

5698 Bu güzelçün Leyli oldı bī-ḳarār
Zülfinüñ zünnārıdur Mecnūn'a yār

5699 İki zülfinüñ ne sırdur arası
Ẓulmeti nūra ḳarışmış ḳarası

5700 İki zülfi āb-u ḥayvāne gider
İnce yollardur tecellāya gider

5701 Her ḳılı zülfinde bir tefsīr oḳur
Muṣḥaf-ı ḥüsninde bir taʿbīr oḳur

5702 Zülf-i zünnārı ḳatı ẓālim durur
Aṣdı Manṣūr'ı ʿaceb ḥākim durur

5703 Zülfinüñ açsam niḳābın yüzine
Ḥaḳ yüzi ẓāhir olaydı gözine

5704 Zülfine göñlüm aṣıldı bir ḳıla
İnce sevdādur yüri ince yola

5705 Zülfi gösterse celāli görine
Yüzi gösterse cemāli görine

5706 Ḥüsni gösterse kemāli görine
Gül gibi gülse ḫayāli görine

5707 Mīm i ḥā vü ḥī olsa dalı görine
Ḳadd-i dālında viṣāli görine

5708 Şīve eylerse leb-i Ḫıżr'ı eger
Leblerinden āb-u ḥayvānı ṭamar

5709 Nāz iderse leblerinüñ būsesi
Āb-u Kevṯer ṣuna sükker būsesi

[198a]

5710 Rāz iderse maḥrem-i esrār olup
Gizli rāzın fāş ide dildār olup

5711 Cān ʿarūsı vuṣlat olsa yār ile
Aña ne ḳorḳu ġamı aġyār ile

5712 Vāṣıl-ı Ḥaḳ olsa Ḥaḳḳ'a ʿaşḳ-ı yār
ʿĪdile ḳadr olma mı leyl ü nehār

5713 ʿĀşıḳuñ āyīnesi maʿşūḳ ola
Bā-ḫuṣūṣā sevdigi ḳarşu ṭura

5714 Sevdigi taḫtın ḳura dīvān ide
Ṭūr-ı ʿāşıḳda tecellālar ide

5715 Bu ne devlet şāhile şāh ola ḳul
Ümmetin taḫt eyleye Şāh-ı rüsül

5716 Ḳul ṭonında şāhını Ṣıddīḳ'a ṣor

Kim Ebū Cehl olsa göñli gözi kör

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

5717 ʿAşḳuñ deñizin cān içre ḳanmaz ne ṣırdur iy Ḫudā
Gözler cemālüñ seyrine uṣanmadı baḳa baḳa

5718 Ḥüsnüñ ḫayāline yilen izler izüñ tā ḥaşre dek
Mūsā tecellī Ṭūrı'na yorulmadı çıḳa çıḳa

5719 ʿĀşıḳlarıña burḳaʿ-ı ḥüsnüñ açup fāş eyleme
Mūsā gibi şevḳ odına ʿāşıḳlaruñ hep tutuşa

5720 Yā Rab niḳāb-ı ġafleti ʿaşḳ ehline itme ḥicāb
Dāʾim tecellī ideler dil-ber yüzüñ ṭoya ṭoya

5721 Nūr-ı tecellī bādesin ḥüsnüñ ṭolusından içen
Mestāneler ayılmadı ser-ḫoş iken oldı fenā

5722 Mūsā cemālüñ Ṭūrı'na ṭaġlar aşup yorulmadı
Ārzūsı bir kerre yüzüñ görmek idi yā Rabbenā

5723 *Erinī*[176] diyen Mūsā'ya itdüñ *len terānī*[177]den ḫiṭāb
Kime şikāyet eylesin Mūsā meger senden saña

[198b]

5724 ʿAşḳuñ ile itdüñ esīr kāfirleri müʾminleri
Zünnār-ı ʿaşḳuñ baġladılar enbiyā vü evliyā

mefāʿilün mefāʿilün feʿilün

[176] "…Bana (kendini) göster…" Aʿrâf: 7/143.
[177] "…"Beni (dünyada) katiyyen göremezsin..." Aʿrâf: 7/143.

5725 Bi-ḥamdi’llāh irdim her murāda
Mürīd iken murād oldum ʿibāda

5726 ʿİbādetle virilmedi bu devlet
Meger *naḥnu* [178] vü *ḳasemnā* [179] itdi ḳısmet

5727 Hidāyet nūrına maẓhar yaratmış
Ledün ʿilmine ẕātım maʿden itmiş

5728 ʿUlūm-ı enbiyāya maẓhar itmiş
Anuñçün evliyāya rehber itmiş

5729 İçi ṭaşım ṭoludur Ḥaḳ Teʿālā
Baña benden ider bensiz tecellā

5730 Bu göñlüm aldı ḳudret ḳabżasına
Taṣarruf itdi ḥikmet ḳabżasına

5731 Vücūdumda taṣarruf iden oldur
İçi ṭaşım anuñçün Ḥaḳḳ’a yoldur

5732 Dilimde söyleyen ol söyleden ol
Bilinmez ʿilmi baña bildiren ol

5733 Baña göz oldı anuñla baḳaram
Baña el oldı anuñla ṭutaram

5734 Baña dil oldı söylerem anuñla
Baña ʿaşḳ oldı maʿşūḳam anuñla

[178] “…Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık…” Zuhruf: 43/32.
[179] “…Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık…” Zuhruf: 43/32.

5735 Baña yār oldı ben yārem anuñla
Cihān yoġise ben varam anuñla

5736 Baña sır oldı ben sırdaşam anuñla
Baña fāş oldı çün fāşam anuñla

5737 Benimle söyleşür bī-ḥurūf bī-ṣavt
Baña rāzın açar esrār-ı ḥikmet

[199 a]

5738 Ḫiṭāb eyler baña sırran işitdüm
Ḳulaġ-ı vaḥdeti ol yaña açdım

5739 Gözümden keşreti çıḳdı cihānuñ
Göz oldum vaḥdetine lā-mekānuñ

5740 *Seḳāhrabbuhum*[180] ḫamrı ben oldum
Ki ḥāşā ben degilem ben siz oldum

5741 Beni ser-ḫoş idüpdür baḥr-ı vaḥdet
Bir oldı baña vaḥdet ile keşret

5742 Benim dilimdedür deryā-yı ḳudret
Dilim mevcindedür esrār-ı ḥikmet

5743 Baña her yüzden itdi Ḥaḳ tecellā
İrer efʿāl-i tevḥīde bu maʿnā

5744 Cihānuñ cismine rūḥ itdi ẕātım
Mücellā āyīne itdi ṣıfātım

[180] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21.

5745 Baña küfrile īmān oldı mirʾāt
İrişdi cezbe-i Ḥaḳ'dan bu leẕẕāt

5746 Ṭılsımam kāʾinātuñ keşretine
İrişdim lā-mekānuñ vaḥdetine

5747 ʿUlūm-ı enbiyānuñ defteriyem
Anuñçün dört kitābuñ maʿnīsiyem

5748 Yaradan ders ider sırrım dilinde
Meger ben āletüm ḳudret elinde

5749 Meger sırr-ı Muḥammed oldı ẕātım
Anuñ şerʿ-i şerīfidür ṣıfātım

5750 Meger ben ḫāṣakīyem Muṣṭafā'ya
Meger ben vāḳıfam sırr-ı Ḫudā'ya

5751 Meger ben Şīrīn'em Ferhād'a geldüm
Bu ʿālem ḫalḳını irşāda geldüm

5752 Meger ben ʿāşıḳam maʿşūḳa geldüm
Giderem Ḥaḳḳ'a geldim Ḥaḳḳ'a gitdim

[199b]

5753 Beni irşāda gönderdi İlāh'ım
Ki yaʿnī ḳullarına pādişāhım

5754 Ḳodum eşyāyı ben Allāh'a döndüm
Ki Ḥaḳ'dan ġayrıdan yüzüm çevürdüm

5755 Muḥammed Muṣṭafā'ya gözgü oldum
Baḳarken āyīnemde anı gördüm

5756 Ḥaḳīḳat bülbüline mesken oldum
Ḥadīṯ-i cevherine maʿden oldum

5757 Dilimden söyleyen ol şems-i ʿālem
Dilime söyleden ol Ḥaḳḳ'a maḥrem

5758 İlāhī ol ḥabībüñden ayırma
Baña eglence ḳıl ʿaşḳın ayırma

5759 Şefāʿat kānına kān eyle ẕātım
Anuñ aḫlāḳına uydur ṣıfātım

5760 Anuñ şīrīn ḥadīṯin baña bildir
Göñül Ferhādı'nı ʿaşḳıla ṭoldır

5761 Olam pervānesi bu şemʿin iy dost
Olam dīvānesi dīvāne iy dost

5762 Bu Leylī'ye İlāhī eyle Mecnūn
Ḫayāline yilem yil gibi dün gün

5763 Bu şīrīn dil-bere ḳıl beni Ferhād
İdem her ümmetin feyżile irşād

5764 Züleyḫāsın bu Yūsuf'dan ayırma
Bu maʿşūḳı bu ʿāşıḳdan ayırma

5765 Bu āyīneye baḳam ṭuram iy dost
Tecellāsında el ḳavşuram iy dost

5766 Anuñla nāz-ı rāzım bī-ḥicāb it
Anı sevdir baña ġayrı ḥicāb it

5767 Beni aña anı baña murād it
Mürīdem pīr-i ʿaşḳa ber-murād it

[200a]

5768 Müyesser eylegil ʿaşḳ-ı viṣālin
Gözüme görünen ṣanam ḫayālin

5769 Ḳamu her gördügümde görem anı
Tecellī bülbüli eyle bu cānı

5770 Beni aña anı baña vir iy dost
Anuñla ben sen eyle ben iy dost

5771 Bu maḥbūbe bu göñlüm müşterī ḳıl
Anuñ zülfinde göñlüm aṣa bir ḳıl

5772 Şu deñlü vāṣıl eyle vaṣl-ı yāre
Olam Manṣūrleyin zülfinde ber-dār

5773 Olam kirpikleri oḳında ḳurbān
Anuñ ḳaşı kemānına virem cān

5774 Hilāle döndi ḳaşı gibi ʿāşıḳ
Cemāl-i bedrine olmadı lāyıḳ

5775 Bu Leylī eyledi Ṣıddīḳ'ı Mecnūn
Bu Şīrīn eyledi Ferhād'ı Mecnūn

5776 Bu cān putın sevenler Ḥaḳḳ'a ṭapdı
Kimi ṭaş ı aġaca puta ṭapdı

5777 Ṭaş aġaç Tañrı olmaz diyin bī-dīn
Bu cān putındadur Ḥaḳ dīnse mümkin

5778 Ki zīrā cān putında sırr-ı Ḥaḳ var
Velī cānsız put içre yoḳdur envār

5779 Nedür putdan murād olan ḫaber vir
Ki Ḥaḳ'dan ġayrıyı fikr eylemekdür dir

5780 Eger Allāh bildüñse ḳarındaş
Hevādur Ḥaḳ'dan özge saña sırdaş

5781 Ki zīrā Ḥaḳ'dan özge cümle putdur
Gerekse cennet olsun ʿaynı putdur

5782 Çü cennet put olunca nola dünyā
Bu zünnārı ḳıranlar irdi Ḥaḳḳ'a

[200b]

5783 Anuñçün evliyālar Ḥaḳḳ'ı ister
Ki Ḥaḳ'dan ġayrıyı putdur dimişler

5784 Maḳām-ı evliyāda ḫūr ı cennet
Dimişler mā-sivādur bu ne ḥikmet

5785 Ki zīrā ḥaẓẓ-ı nefs olan fenādur
Gerekse cennet olsun mā-sivādur

5786 Anuñçündür ki ḫāṣa'l-ḫāṣ olanlar

Ki Ḥaḳ’dan ġayrıya fānī dir anlar

5787 Ġıdāsı bunlaruñ nūr-ı tecellā
Ṭamu cennet imiş bī-hūde sevdā

5788 Bu ʿāşıḳlardadur Ḥaḳḳ’uñ beḳāsı
Bularuñ yāridür Ḥaḳ Muṣṭafāsı

5789 Bulardur cennet içre ulu sulṭān
Bularuñ içi ṭaşı baḥr-ı īmān

5790 Bu ʿāşıḳlar durur dīnüñ çerāġı
Bu ṣādıḳlar durur ʿaşḳuñ Burāġ’ı

5791 Buları sevdi Ḥaḳ sevdi bular da
Bulara ḳorḳu yoḳdur bunda anda

5792 Bulardur ʿārif-i bi’llāh olanlar
Bulardur cān ı baş terk idenler

5793 Bulardur mā-sivāyı terk idenler
Bulardur ʿaşḳuñ ardınca uyanlar

5794 Bulardur terk-i eşyā eyleyenler
Bulardur dü-cihāne baḳmayanlar

5795 Bulardur ʿāşıḳı meczūb olanlar
Bulardur Rabb’ine maḥbūb olanlar

5796 Buları sevdi evvel Ḥaḳ Teʿālā
Bulara ṣoñra eyledi tecellā

5797 Bulara ʿaşḳını virdi yaradan
Anuñçün geçdiler aġ ı ḳaradan

[201a]

5798 Bulardur Ḥaḳḳ'a ehlu'llāh olanlar
Şerāb-ı ʿaşḳıla ayılmayanlar

5799 Bulardur tā ebed fānī olanlar
Fenādan ṣoñ fenā-fi'llāh olanlar

5800 Bulardur tā ebed bāḳī olanlar
Fenāsı yoḳ beḳā-bi'llāh olanlar

5801 Bulardur nefsini iden Müsülmān
Bulardur nefsini vaḳf eyleyen cān

5802 Bulardur Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ḥabībi
Bulardur bāġ-ı ʿaşḳuñ ʿandelībi

5803 Bu erlerdür cihānı terk idenler
Bulardur lā-mekāna göç idenler

5804 Bulardur ʿālem-i ervāḥa seyyāḥ
Anuñçün nefsini itdiler ıṣlāḥ

5805 Bular terk eyledi nefsi murādın
Murād itdi bular Ḥaḳḳ'uñ murādın

5806 Bularda ṭamu cennet fikri olmaz
Bularuñ Ḥaḳ'dan özge ẕikri olmaz

5807 Bulardur Ḥaḳḳıle vuṣlat bulanlar

Ne cennet ṭamu ḫavfından geçenler

Bulardur sevdigi ḳul pādişāhuñ
Bulardur maḥremi feyż-i İlāh'uñ

Bulardur nūr-ı Ḥaḳḳ'uñ sevdi nūrın
Bulardur sırr-ı Ḥaḳḳ'uñ sevdi sırrın

Bulardur genc-i tevḥīdüñ ṭılsımı
Bulardur Ḥażret-i Ḥaḳḳ'uñ bir ismi

Bulardur müʾmine müʾmin muvaḥḥid
Bularuñ içi ṭaşı sırr-ı tevḥīd

Bularuñ nuṭḳı vaḥy oldı ne ilhām
Bular ḳudret dilin söyler ne ilhām

[201b]

Bulardur dört kitāb içinde maʿnī
Bular Aḥmed Eḥad sırrına maʿni

fāʾilatün fāʾiātün fāʾilün

Baḥr-ı tevḥīdüñ kenārıdur cihān
Baḥr-ı tevḥīd içre balıḳ ins ü cān

Baḥr-ı tevḥīdüñ kenārıdur beşer
Baḥr-ı insānuñ kenārı baḥr u ber

Baḥr-ı tevḥīdüñ kenārı bī-cihet
Baḥr-ı insānuñ kenārı şeş cihet

5817 Baḥr-ı tevḥīdüñ içi āyīnedür
Baḥr-ı insān āyīne içindedür

5818 Baḥr-ı tevḥīd eylese cūş iy peder
Mevc-i insān ḳaṭresin ṭaşra atar

5819 Baḥr-ı tevḥīdün muḥīṭi küll-i şey
Baḥr-ı insānuñ muḥīṭi mevt i ḥay

5820 Baḥr-ı tevḥīdüñ beşer ġavvāṣıdur
Baḥr-ı insānuñ cihān ġavvāṣıdur

5821 Baḥr-ı tevḥīdüñ beşer oldı dibi
Baḥr-ı insānuñ melek oldı dibi

5822 Baḥr-ı tevḥīdüñ kenārı bī-kenār
Baḥr-ı insāne kenār ḳabr ı mezār

5823 Baḥr-ı tevḥīde irişmez ʿaḳl-ı kül
Baḥr-ı insānı ḫaber virdi göñül

5824 Baḥr-ı tevḥīd aġza ṣıġmaz ne beyān
Baḥr-ı insāne bu eşyā tercümān

5825 Baḥr-ı tevḥīdüñ dili küfr ü īmān
Baḥr-ı insān küfr ü īmānda nihān

5826 Baḥr-ı ḥaḳ’da ins ü cin ġarḳ-ı ḳamu
Baḥr-ı insān mevcidür cennet ṭamu

[202a]

5827 Gösteren gören görünen sırr-ı Ḥaḳ

Cümle gözlerde beyāñdur nūr-ı Ḥaḳ

5828 Noḳṭa-i insāne gözdür varlıġı
Cümlede mevcūd anuñçün varlıġı

5829 Küfr ü īmān gerçi Ḥaḳḳ'uñ varlıġı
Ḫayr ı şerri seçemez göz darlıġı

5830 Göz cihānında tecellī itse Ḥaḳ
Ṭūr-ı Mūsā maḥv ola hep ḳala Ḥaḳ

5831 Göz cemālinde Cemālu'llāh'ı gör
Vech-i insānda Kemālu'llāh'ı gör

5832 Vāḳıf ol tevḥid-i efʿāle ʿazīz
Vāṣıl ol tevḥīd-i ẕāta perdesiz

5833 Ḥaḳ cemālinün niḳābıdur beşer
Bu niḳābı açup al Ḥaḳ'dan ḫaber

5834 Ḥaḳ tecellīsine maẓhardur beşer
Ṭūr'a beñzer ḫūb cemālüñ iy beşer

5835 Dil ne Mūsā'dur tekellüm kānıdur
Dil ne ḳaṭre lā-mekān ʿummānıdur

5836 Dil durur ilhām-ı vaḥyüñ ḳapusı
Dil durur Ḥaḳḳ'uñ cinānuñ ḳapusı

5837 Gerçi bir et pāresidür işbu dil
İns ü cin bir dile muḥtāç oldı bil

5838 Ḥaḳ Teʿālā Ḥaḳ diyen dil içredür
İsm-i aʿẕām fikr-i Ḥaḳ içindedür

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

5839 ʿAşḳuñ şerābı cānımı mest eyledi yā Rabbenā
Ḥüsnüñ şerābın içeli göñlüm gözüm ḳanmaz saña

5840 Ḳudret elüñden içmişem rūz-ı elestde bir ḳadeḥ
Ben mest-i evvel gelmişem mest giderem senden yaña

[202b]

5841 Ser-ḫoş olan ʿāşıḳlarun ḳandı şerāb-ı ʿaşḳıña
Ben ḳanmadım içe içe ʿaşḳuñ meyine sāḳīyā

5842 Nūr-ı tecellā bādesin çoḳ içdi Mūsā ḳanmadı
Ḥüsnüñ ʿaceb mey-ḫānedür bekrīlerüñdür evliyā

5843 Taḥtile tācın itdi terk İbrahīm-i Edhem ʿaşḳına
Yā Rab ne ḥāletdür bu ʿaşḳ bir ẕerresi biñ ṭaġ ola

5844 ʿAşḳuñ ile hem-rāh olan dünyā vü ʿuḳbādan geçer
ʿAşḳuñ düşerse ḳaṭreye ol ḳaṭre biñ deryā ola

5845 Ben ʿālem-i ervāḥa vardım cümlesi mest-i elest
Meclislerinde bunlaruñ bāde tecellīle liḳā

5846 Ḥaḳḳ'uñ cemāl-i Kaʿbe'sin bu ḥācılar eyler ṭavāf
Miḥrābı bunlaruñ şuhūd el ḳavşurup durur Ḥaḳ'a

5847 Kāfir sever müʾmin sever va'llāhi bi'llāhi Ḥaḳḳ'ı
Ya Rāb ne sır bu ḥikmetüñ fāş itmediler enbiyā

5848 Ẕātıñ muḥīṭ-i küll-i şey ʿilmüñ mūḥīṭ-i mevt-i ḥay
Küfrile īmāna muḥīṭ nūrı tecellīn iy Ḫudā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5849 Dertlüyem dermāna geldüm iy Ḥabīb
Ḳaṭreyem ʿummāna geldüm iy Ḥabīb

5850 Cān gibi ṭoldı ḫayālün gözüme
Ḥüsnüñe ḥayrāna geldüm iy Ḥabīb

5851 Pertev-i Ḥaḳ'dur cemālüñ muṣḥafı
Oḳuram Ḳurʾān'a geldüm iy Ḥabīb

5852 *Ḳābe ḳavseyn* [181]oldı ḳaşın āyeti
Dört kiṭāba geldüm iy Ḥabīb

5853 Zülfüñ iy dil-ber celālüñ şeb gibi
Aḳ yüzüñ seyrāne geldüm iy Ḥabīb

5854 İnce sevdāya ṭolaşdım zülfine
Ben ḳulam ṣulṭāna geldüm iy Ḥabīb

[203a]

5855 Ḳādirī sulṭān-ı ʿaşḳa oldı yār
Emriñe fermāna geldüm iy Ḥabīb

5856 Bir ʿaceb sahrāya düşdüm iy Ḥabīb
Ḳaʿri yoḳ deryāya düşdüm iy Ḥabīb

[181] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.

5857 Şāhıbāzı rūḥ-ı ḳudsīler gibi
Uçaraḳ Mevlā'ya düşdüm iy Ḥabīb

5858 Evliyālardur sebaḳdaşım benim
Ḥarfi çoḳ maʿnāya düşdüm iy Ḥabīb

5859 Enbiyā ʿilmin baña bildirdi Ḥaḳ
Bir ulu sevdāya düşdüm iy Ḥabīb

5860 Āyīne itdi türābım yaradan
Cevher-i kīmyāya düşdüm iy Ḥabīb

5861 Ḫāk ı āteş bād ı ṣudur ferʿimüz
Aṣlımız aʿlāya düşdüm iy Ḥabīb

5862 Ḳādirī nuṭfe neden insān olur
İnce bir fetvāya düşdüm iy Ḥabīb

5863 ʿĀlimü'l-esrāra düşdüm iy Ḥabīb
Görinür dīdāra düşdüm iy Ḥabīb

5864 Āyīnem virdi elime yaradan
Yāre baḳdım yāre düşdüm iy Ḥabīb

5865 Ḳanda baḳsam yāri gözler gözlerim
Bir tütünsiz nāra düşdüm iy Ḥabīb

5866 Yārile yār olmışam ġam ḳalmadı
Derd-i ʿaşḳa zāra düşdüm iy Ḥabīb

5867 Evliyālar ʿaşḳa ḳandı sāḳīden

Bir ṣusuz bıñara düşdüm iy Ḥabīb

[203b]

5868 Ben ḳulam sulṭān içirdi bir şerāb
Ḫasteyem tīmāra düşdüm iy Ḥabīb

5869 Ḳādirī ser-ḫoş olaldan yār ile
Bir güzel bāzāra düşdüm iy Ḥabīb

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

5870 Zehī āşıḳ göñül virdi sevüp Ḥaḳḳ'uñ cemālini
Zehī ṣādıḳ dün i gün yārinüñ özler viṣālini

5871 Zehī bülbül öter yārun cemāl-i şevḳına ḳarşu
Zehī āvāreler arar anuñ ḥüsn-i ḫayālini

5872 Zehī ṭūṭī-i bī-çāre şekerdür yārinüñ derdi
Zehī şeh-bāz-ı rūḥānī içer ʿaşḳuñ zülālini

5873 Zehī vuṣlat bu meclisde ayılmaz tā ebed mesti
Zihī ẕevḳ u ṣafā iy dost bu zehrüñ datdı balını

5874 Zehī pervāne ʿāşıḳlar döner maʿşūḳına ḳarşu
Zihī maṭlūba ṭālibler Yaḳup'dur perr ü bālını

5875 Zihī ʿārif fenā-fi'llāh olupdur dīn serāyında
Zihī sulṭānile ḳullar görüñ sıdḳ-ı kemālini

5876 İlāhī Kādirī'nün içi ṭaşın ʿaşḳına ṭoldur
Murādı sensin iy dil-ber gider ġayruñ ḫayālini

5877 Cemāl-i Kaʿbe'sin yārun iderken ḫoş ṭavāfını
Ḫiṭāb irişdi sırrımdan işitdüm ṭatlı rāzını

5878 Baña ilhāmile Rabb'im bilinmez ʿilmi bildirdi
Didi levḥa naẓar eyle oḳu ʿaşḳım kitābını

5879 Didim iy pādişāhım levḥ-i maḥfūz-ı ḳalem ḳanda
Didi sen ḳandasın anda ʿayān[182] itdi nişānını

5880 Didim sen ḳandasın iy dost didigim ḳullarımlayım
Didim ḳul şāha lāyıḳsa yüzüñ göster ʿayānını

[204a]

5881 Didi ben sendeyem ammā ṣorarsın oldun āvāre
Didüm ben kim olam şāhım ide bende dīvānını

5882 Didi ṣor taḥtımı ḳalbe didüm sikken nedür göster
Didi sikkem durur insān didüm açma niḳābını

5883 Didi benven bu ortada niḳābımdur benim insān
Didüm ilhāmile Ḳādirīye keşf it kelāmını

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5884 Bizi yoḳdan var idendür ol İlāh
Öldüren ol dirgiren ol pādişāh

5885 Bir avuç ṭopraḳ iken cān eyledi
Nuṭfe-i bī-cānı insān eyledi

---

[182] *ʿayān* kelimesi bu beyitte sonuna *nun* (ن) harfi konulmadan yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *ʿayān* olarak aktarılmıştır.

5886 Bu vücūdumda taṣarruf iden ol
Ben kimem kim ben olam ortada ol

5887 Kendi ʿilmin ʿilmine taʿlīm ider
ʿİlmi gencin ʿilmine teslīm ider

5888 ʿİlmi miftāḥ oldı ʿilmin açmaġa
ʿİlmi cennāt oldu ḥūrın ḳoçmaġā

5889 ʿİlmini göz itdi ʿilmin görmege
ʿİlmini āyīne itdi baḳmaġa

5890 ʿİlmini rūḥ eyledi dīn cismine
ʿİlmini yüz itdi Yūsuf naḳşına

5891 ʿİlmini yazdı ḳalem ḳaş üstine
ʿİlmi nūr oldı göze baş üstüne

5892 ʿİlmi gözde çerāġ itdi yanar
ʿİlmi nūr-ı Ādem oldı āşikār

5893 ʿİlmine vaḥy eyledi ʿilm-i dilin
ʿİlmi ilhām itdi ʿilm-i ḳudretin

5894 ʿİlmile ṭut yapraġın aṭlas ider
ʿİlmile aru sinekden bal ider

[204b]

5895 ʿİlmi feyżile ḳamış sükker olur
ʿİlmi ṭuz olsa şekerden ḫūb olur

5896 ʿİlmi her işiñ içinde ṭuz gibi

Cehle beñzer aş ise ṭuzsuz gibi

5897 ʿİlmin itdi her dimāġā çāşnīgīr
ʿİlmi ḳurdı oldı aṭlas u ḥarīr

5898 ʿİlmi ırmaġın aḳıtdı bir sinek
Yaʿnī bal ırmaġın feyż itdi sinek

5899 ʿİlmi yaġ ırmaġı oldı bir aġaç
Yaʿnī zeytūn aġacıdur iy sirāc

5900 Bir ḳoyun aḳıtdı süd ırmaġını
Süd aḳıtdı ṣoñra dīn ḳaymaġını

5901 Ṭurmaz encir aġacından bal aḳar
Dallarında gör ne cevherler bite

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

5902 Göñül tevḥīde kān oldı ḥaḳīḳat
Bu dil söyler anuñçün ʿilm-i ḥikmet

5903 Bu dil yā Rab ne sırdur baña bildir
Bu dil et pāresin iẕniñle söylet

5904 Bu dil mi yoḳsa kevniñ pādişāhı
Bu dilden oldı ḫalḳa her ḥükūmet

5905 Bu dil taḥtında ḥükm itdi Muḥammed
Anuñçün şarḳ u ġarbı itdi ümmet

5906 Bu dil nāzil oldı vaḥy-i Ḳurʾān

Bu dil levḥine indi āyet āyet

5907 Ḳalem dildür göñüldür levḥ-i maḥfūẓ
Bu dil Cebrāʾil oldı nuṭḳ-ı ḥażret

5908 Leb-i Aḥmed açıldı musḥafından
Anuñçün ḫalḳı Ḥaḳḳ'a itdi daʿvet

[205a]

5909 Didi aṣḥābına ol Faḫr-i ʿālem
Benim nūrum durur mirʾāt-ı ḳudret

5910 Cemālim baḥridür remz-i tecellā
Baña ġavvāṣ olan ṣāfī muḥabbet

5911 Ḳıyās itmen deri et ḳan olam ben
Ne göz ḳaşem ne cismem ben ne ṣūret

5912 Benem Ḥaḳ baḥrinüñ ġavvāṣı bi'ẕ-ẕāt
Cihān sāyem bu cismim oldı cennet

5913 Birem ben gelmişem birden bire ben
Benem bir nefis vāḥid sırrı vaḥdet

5914 *Ke-nefsin vāḥide*[183]dür cümle insān
Ebū Cehl'ün gözinde oldı keẕret

5915 Olur żıddile ẓāhir ḫayrıle şer
Anuñçün nefse ʿaḳl eyler ḫuṣūmet

[183] "Sizin yaratılmanız ve öldükten sonra tekrar diriltilmeniz, ancak bir tek insanı yaratmak ve diriltmek gibidir…" Lokman: 31/28.

5916 Göze āyīne göz aʿmāya aʿma
Anuñçün nūruñ oldı żıddı ẓulmet

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

5917 ʿİlmüñ deñizin cān içer ḳanmaz niçün yā Rabbenā
Ṭūr'a tecellī eyleseñ Mūsā baḳup ṭoymaz şehā

5918 Göz meclisinde sāḳıyā ḥüsnüñ şerābından içen
Ḳanmaz tecellī ẕātıña yüz biñ tecellī ḳıl aña

5919 *Erni*[184] diyen ḳullarıña *men len terānī*[185] diyecek
Bu ḫod ẓulüm ʿāşıḳlara itmez tecellin merḥabā

5920 Ḥüsnüñ ḫayāli her kime eglence olsa iy Ḥabīb
ʿAşḳuñ ḫayāliyle bu kez yile yile ola fenā

5921 Ḳıble yüzüñdür secdegāh Kaʿbe cemālüñ mescidi
ʿAşḳuñ eger miḥrāb ise şevḳuñ cemāʿatdür saña

5922 Ḥaḳḳ'uñ tecellīsi olur işbu ṣalātıñda imām
Tesbīḥ ile bunda duʿā miʿrāc-ı rūḥānī ola

[205b]

5923 Aḥmed Eḥad bir görine mīm farḳ olıcaḳ aradan
Āyīnesi miʿrācına eyleye ḳāmet Muṣṭafā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[184] "…Bana (kendini) göster…" Aʿrâf: 7/143.
[185] "…"Beni (dünyada) katiyyen göremezsin..." Aʿrâf: 7/143.

5924 ʿĀrifüñ biri dimiş bir ʿāşıḳa
Sırr-ı ʿāşḳdan gel baña virgil nişān

5925 İşbu dil et pāresi mi ʿaşḳ dili
ʿAşḳ dili mi yoḳsa sırr-ı Müsteʿān

5926 ʿAḳla naḳle aġza ṣıġmaz ʿaşḳ dili
ʿAşḳ dilidür lā-mekān u bī-nīşan

5927 *Küntü kenz*[186] esrārıdur ʿaşḳuñ dili
ʿAşḳ dilidür ḫalḳa Ḥaḳ'dan tercümān

5928 Ḳanḳı ṭālibüñ delīli ʿaşḳ ola
Menzil-i maṭlūbına irdi hemān

5929 Ḥaḳ Teʿālā virmege ʿāciz degil
Bāri Ḥaḳ'dan ḥaḳḳı iste iy cüvān

5930 Ḥaḳḳ'ı bulan buldı her maḳṣūdını
Cümlete'l-mülk oldı Ḥaḳḳ'a vāṣılān

5931 Ḥaḳ diyenler ḳalʿa-ı men içredür
Seyf-i Ḥaḳ'dur Ḥaḳ diyen iy nev-cüvān

5932 Ehl-i ḥaḳḳuñ ḳalʿasıdur Muṣṭafā
Çārıyā[187] ol ḳalʿa içre pāsubān

5933 Niçe yüz biñ bāṭılı bir ehl-i ḥaḳ

---

[186] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

[187] Bu beyitte *çārıyā* kelimesinin sonuna konulması gereken *re* (ر) harfi konulmamıştır. Bu durum müellif / müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *re* harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir. Kelime çeviri yazıya *çārıyā* olarak aktarılmıştır.

Başdı ʿavret gibi yeñdi her zemān

5934 Cümle ʿālem ḫalḳı bir ehl-i ḥaḳḳuñ
Ḳabżası içindedür ẓāhir nihān

5935 Yir ü gök ḫalḳını bir elma gibi
Oynadur bir ehl-i ḥaḳ virmez emān

5936 Ehl-i ḥaḳḳa ḫalḳı muḥtāç itdi Ḥaḳ
Ehl-i ḥaḳḳa żıd olamaz ins ü cān

[206a]

5937 Ehl-i ḥaḳḳa bendedür şāh u gedā
Ehl-i ḥaḳḳuñ ḳulı ḳulı cümle ḫan

5938 Niçe biñ Firʿavn ise bir ehl-i ḥaḳ
Ḥażret-i Mūsā gibi yiñdi inan

5939 Niçe biñ Nemrūdları bir ehl-i ḥaḳ
Sivrisinekveş helāk itdi iy cān

5940 Niçe biñ Şeddādlaruñ bir evliyā
Yıḳdı bir himmetde taḥtın nā-gehān

5941 Ehl-i ḥaḳḳuñ ayaġıdur yiryüzi
Başı gökdür ḫalḳa başı sāyıban

5942 Ehl-i ḥaḳḳuñ ṣaġı şarḳdur ṣolı ġarb
Ayaġı altındadur cümle cihān

5943 Ehl-i ḥaḳḳuñ himmeti aġzında kevn
Belki bir loḳma degil kevn ü mekān

5944 Ẓāhiri ḫalḳ bāṭını Ḥaḳ bu şehiñ
Her beḳādan baş çıḳaran işbu cān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5945 ʿĀlem-i ʿaşḳa düşenler nūr u nār olmış gezer
Ḥaḳ Teʿālā'yı sevenler nāmudār olmış gezer

5946 Lā-mekān ḳavmine serdār evliyānuñ kümmeli
Bī-nīşān milkiñde ḳuṭb-ı şāh var olmış gezer

5947 Dīve ḥükm itmez Süleymān olmayınca ġavṣ-ı Ḥaḳ
Ḥażret-i aḳṭāba ins ü cin şikār olmış gezer

5948 Pādişāh-ı dīn didükleri ne şāhīndür işit
Kevni bir elma gibi atar ṭutar olmış gezer

5949 Vāsıṭasız söyleşir Ḥaḳḳıle ḳuṭb-ı evliyā
Ḥaḳ diyen hep ḳuṭb olamaz ḳuṭba yār olmış gezer

5950 Kim ki bu milk-i vücūdı żabṭına ḳuṭb olmasa
Ḳuṭb-ı āfāḳ olamaz enfüsde zār olmış gezer

[206b]

5951 Pādişāh-ı dīn bu kevne geldi dört aḳṭāb-ı Ḥaḳ
Dördi dört meẕhep durur dört çār-ı yār olmış gezer

5952 Ṣāh Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī'dür ḳuṭb-ı dīn
Aṣlı dört yār oldı ḳuṭbuñ ferʿi ġayr olmış gezer

5953 Oldı ḳuṭbuñ ḳuṭbı pīrim aṣl ı ferʿi Ḥaḳ anuñ
Ḳādirī ayrı ne ġayrı birle bir olmış gezer

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5954 Her görünen nūr-ı Ḥaḳ'dur Ḥaḳḳ'a baḳ
Ehl-i ʿibret baḥr-ı ḥaḳ içinde ġarḳ

5955 Nūrını Ḥaḳ her göze itdi çerāḳ
Noḳṭa-i Ḥaḳ göz durur āyāt-ı Ḥaḳ

5956 Göz semāsından yire Cibrīl ile
Aḥmed'e nūr āyetin vaḥy itdi Ḥaḳ

5957 Ḥaḳ tecellī āyetin gözde ḳodı
Ṭūr-ı gözden açdı yüz Mūsā'ya Ḥaḳ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5958 Ẕerremüñ bir kūşesinde şemsi gördüm āşikār
Ḳaṭremüñ bir kūşesinde biñ deñiz var bī-kenār

5959 Ẓāhirim bir ḳaṭre gerçi bāṭınım deryā-yı Ḥaḳ
Ẕerremüñ burcında her gün maʿnevī şemsim ṭoġār

5960 Ata ṣulbinde iken nuṭfe idi insānımız
Ana raḥmine düşüp ḳaṭrem baḥr oldı iy yār

5961 Bir ḳaṭre nuṭfenüñ içinde baḥr-ı insān gizlidür
Ne ḳaṭre ādemoġlı yā Rab anda ʿummān gizlidür

5962 Ḫallāḳ-ı ʿālem ḳudretin eşyādan iṣbāt eyledi
Bir nuṭfeʾi insān idüp ṣunʿını āyāt eyledi

5963 Ṣunʿını ol Ṣāniʿ benī-ādemde tekmīl eyledi
Ḫallāk'ın iṣbāt itmek içün Ādem'i dil eyledi
[207a]
5964 Deryā didükleri hemān insān imiş ġayrı degil
Nuṭfe didükleri yedi ʿummān imiş ġayrı degil

5965 Ne ḳaṭredür ol ḳaṭre kim deryā nihān ol ḳaṭrede
Ne nuṭfedür ol nuṭfe kim insāñ nihāñ ol nuṭfede

5966 Ne ẕerredür ol ẕerre kim şemsi'ḍ-ḍuhā andan ṭoġa
Ne cevher ol ṭopraḳ ki insān gevherine kān ola

5967 ʿArş iken deryā-yı insānsın ṣanursın ḳaṭredür
Gün yüzini görmedüñ insānı ṣanduñ ẕerredür

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5968 Ḫaḳḳıle gel Ḫaḳḳ'a git Ḫaḳḳıle ṭur
Ḳanda olsañ Ḫaḳḳıle ol Ḫaḳḳ'ı gör

5969 Ḫaḳḳ'a baḳ her ḳanda baḳsañ Ḫaḳḳıle
Ayrılıḳ yoḳ şāhile ḳullar bile

5970 Şeyḫiñüñ gözle rıżāsın ḥaḳdur ol
Ālet-i Ḫaḳ'dur meşāyīḫ teslīm ol

5971 Ḫaḳ'dan ayrı ġayrı bilme şeyḫiñi
Ḳuṭb-ı aḳtāb-ı cihān bil şeyḫiñi

5972 Sen eger Ḥaḳḳıle olsañ Ḥaḳ senüñ
Sen eger nefsile olsāñ ot senüñ

5973 Nefsiniñ işle ḫilāfın Ḥaḳ içün
Ḥaḳ rıżāsın gözle nefse ḳahr içün
5974 Şeyḫiñüñ her cünbüşin Ḥaḳḳıle bil
Seni kāẕib şeyḫini ṣıdḳıle bil

5975 Şeyḫiñe ben sen dime kāmil iseñ
Biñde bir söz söyleme ʿāḳıl iseñ

5976 Bişmeyince söyleme şeyḫe sözi
Ṭuzlı yā ṭuzsız olursın aç gözi

5977 Ḥaḳ ṣıfātıdur cemāl-i şeyḫiñiñ
Āyīnedür baḳ viṣāl-i şeyḫiñüñ

[207b]
5978 Reʾyile tedbīre meşġūl olmaġıl
Dimegil ben sen temerrüd olmaġıl

5979 Her işiñ Allāh'a ışmarla hemān
Yoḳ diyen düşdi irādetden inan

5980 Olacaḳ olur çārı-nā-çār
Gerek gönlüñü giñ ṭut gerek dar

5981 Olmayacaḳ olmaz iy yār
Gerek āh it gerek zār

5982 Taḳdīr işini işler ne çāre
Tedbīr ile oñulmaz bu yāre

5983 Taḳdīre teslīm olan ber-murād
Tedbīr ehlinüñ ekṣeri na-murād

5984 Ten gibi kāna cāna niḳāb olma ḳafesde
Cān murġın uçur yāre ḥicāb olma ḳafesde

5985 Ten fānī olunca görinür cān yüzi cāna
Ten cānile żıddur ayıran geldi īmānā

5986 Baña ʿilm-i İlāhī keşf olursa çoḳ mıdur Ḥaḳ'dan
Ezeldendür baña bu virgi Ḥaḳ'dan feyż idi çoḳdan

5987 Beşer āyīnedür āyīnede āyīnesin görmez
İçi ṭaşı tecellī maʿdenidür Ṭūr'ını görmez

5988 Göñül teşne idi Ḫıżr'a yiler ẓulmetde ḥayrātı
Gelüp bir meşreb-i ṣāfī içirdi āb-u ḥayvānı

5989 Vāʿiẓe varma naṣīḥat isteme iy ehl-i ḥāl
Ṭaġdaġadur çoḳ naṣīḥat mevte eyle bir suʾāl

5990 Yirler ü gökler aġaçlar altun aḳçe olsa hep
İy ḫoca cümle senüñse ḳor gidersin bunda hep

[208a]

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

5991 Buʿaşḳıla ḥālim noliser ʿāḳıbet yā Rabbenā
Payıma ʿaşḳuñ düşdi ḳomaz kendi ḥālime şehā

5992 ʿAşḳuñ ne sükkerdür ʿaceb gitmez dimāġımdan dadı
Gözüm dimāġında meger Ṭūr-ı tecellādur ġıdā

5993 ʿĀşıḳlara yimekle içmek cezbe-i ʿaşḳı Ḥabīb
Yā Rab ne sulṭāndur bu ʿaşḳ hep bendesi şāh u gedā

5994 ʿAşḳuñ ḳulıdur kāfir ü müʾmin nebī mürsel melek
Zencīr-i ʿaşḳı bağlayan şoñ demde ola evliyā

5995 ʿAşḳuñ cemāl-i pertevi Ṭūr'a tecellī eylese
Mūsā'da ṭāḳat kālemi vecde gelüp ola fenā

5996 ʿĀşıḳlaruñ dost varlığın varıla ifnā eylese
Şoñra tecellī ẕātıylā virür beḳāsından beḳā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

5997 Ben tecellī ẕāta irdim Ḥaḳḳ'a iṣbāt olmışam
Ṭūr-ı Mūsā'yı görelden Ḥaḳḳ'a mirʾāt olmışam

5998 Ben ne gülzāram ne bülbül ḥūr u Rıḍvān olmışam
Ben ne cānam ben ne cānān ben ne sulṭān olmışam

5999 Ben ne ḳānem ben ne ḳaṭre ben ne ʿummān olmışam
Ben ne şemsem ben ne ẕerre ben ne insān olmışam

6000 Ben bu yoḳluḳ ʿāleminde Ḥaḳḳıle var olmışam
Ben şehīd-i ʿaşḳ olaldan Ḥaḳḳıle yār olmışam

6001 Gizlidür cānımda seksen biñ cihānla olmışam
Bir cihānımdur benim yüz biñ cihān hīç olmışam

müstef ilün müstef ilün müstef ilün müstef ilün

6002 Zāhid muvaḥḥid olmaduñ bu sözlere didükse lā
Belki elesti ʿāleminde dimedüñ ḳālūbelā

6003 Feyż-i *seḳāhrabbuh*[188] ḫamrı güneşden āşikār
Sāḳīsi anuñ aḥsen-i taḳvīm imiş gel iç ḳāna

6004 Secde niçün oldı ḥelāl yā Rab ḫalīlüñ Ādem'e
Nūrıña mı itdi melekler secde-i yā Rabbenā

[208b]

6005 Nūruñ eger insān ise insān ṣıġar mı nuṭfeye
Bir destiye deryā ṣıġar mı emr-i pāküñle ṣıġa

6006 Virdüñ kerāmet tācını insāne *kerremnā*[189] ile
İtdüñ ḫalīfe Ādem'i ālet gibi ola saña

6007 Dünyāda dünyā şāhınuñ sikkesi altun aḳçedür
Yā Rab senüñ sikkeñ nedür sikkeñ meger insān ola

6008 Dünyāda dünyā şāhınuñ ḫuṭbesi ne şerʿ-i şerīf
Ḫuṭbeñ senüñ yā Rabbenā Rezzāḳ olan ismüñ ola

6009 Dünyāda dünyā şāhınuñ ne ḫātemi bir fānī ṭaş
Yā Rab meger ḫātem saña Ḫallāḳ olan ẕātın ola

6010 Dünyāda dünyā şāhı da virdi ʿulūfe ḳulına
Yā Rab ʿulūfeñdür senüñ ḳullarıña ʿömr-i beḳā

---

[188] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21.
[189] "Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık." İsra: 17/70.

6011 Dünyāda dünyā şāhınuñ var ḳulları ne yoḳ ne var
Yā Rab senüñ ḳullarıña Raḥmānlıġıñ varlıḳ ola

6012 Dünyā şehi ʿāciz durur ḳula ʿulūfe virmede
Çoḳ istesin tek ḳullaruñ sen virsiñ yapar ʿaṭā

6013 Dünyā şehinüñ virgisi fānī durur ʿömri gibi
Virgiñ senüñ ḳayd-ı ḥayāt yā Rab ebed olmaz fenā

6014 Dünyā şehinüñ ḫilʿati ḳullarına bir köhne ṭon
Yā Rab senüñ ne ḫilʿatuñ sıḥḥat ile derde devā

6015 Dünyā şehi ʿāṣī olan ḳuluñ ʿulūfesiñ keser
ʿĀṣī olursa cümle ḫalḳ yā Rab kefīlsin rızḳına

6016 Dünyā şehi bir dem ṣafa itse biledür biñ ġamı
Yir gök helāk olsa saña ne ġam gele ne ḥod ḫaṭā

6017 Dünyā şehi iḥsān iderse minnet eyler niçe biñ
Minnetle iḥsān itmediñ ḫalḳ olalı ḳullarıña

6018 Dünyā şehi ʿāṣī olan ḳullarıñ ekṣer reddider
Sen raḥmetüñle ʿāṣī ḳullarıña itdüñ merḥabā

6019 Dünyā şehi ḥükm eylese elbette ẓulme meyl ider
Sen şöyle ʿādilsin ki incinmedi senden gedā

[209a]

6020 Dünyā şehi itse ġażab nefs-i murādile ider
Sen ʿavf idersin ṣuçını ʿavfı seversin iy Ḫudā

6021 Dünyā şehi ṣabr idemez ʿāṣīye eyler intiḳam

Sen ṣabr idersin şol ḳadar ol ʿāṣī olur evliyā

6022 Dünyā şehi ʿāṣīye ṣuçına göre eyler cezā
Sen çoḳ ḫaṭā yirine eylersin aña çoḳ çoḳ ʿaṭā

6023 Dünyā şehi bir ḳula iḥsān ide ide uṣanır
Tek istesin ḳullaruñ iḥsānuñ usanmaḳ yoḳ saña

6024 Dünyā şehi ḳādir degil derdine itmege devā
Ḫalḳ-ı cihān pür-derdise bir demde eylersin devā

6025 Dünyā şehiniñ ʿaczi var belki gedālardan biter
Maḫlūḳa lāyıḳdur ʿaczi Ḫālıḳ'da hāşā ʿacz ola

6026 Dünyā şehi aġlar güler aġlaması mevt iledür
Sen aġladırsın güldürürsin hep senüñ varlıḳ şehā

6027 Dünyā şehinüñ iḥtiyācı çoḳ gedālardan daḫı
Yā Rab ḳapuñda günde yüz biñ aç Süleymānlar ṭoya

6028 Dünyā şehi bir dilim etmek yimege muḥtāç iken
Yā Rab aña sulṭān dimek va'llāhi oldı iftirā

6029 Dünyā şehi gibi faḳīr yoḫsul cihānda yoḳ durur
Yā Rab gedā ḳullarıña sulṭān dimek belki revā

6030 Dünyā şehin dime ulu ol da gedānuñ biridür
Yā Rab ulu sensin ki sensin bī-zevāl u bī-fenā

6031 Dünyā şehi dime selāṭīn-u cihāndur kiẕb olur
Yā Rab hemān sen pādişāhsın ġayrı şāhlar ola lā

6032 Aḥmed dilidür söyleyen ḳudret dilidür söyleden
İlhām-ı Rabbānī durur bu feyż olan dil zāhidā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

6033 Yā İlāhī biñ bir ismiñ birisi Rezzāḳ iken
Ġayretüñ yoḳ mı idersin ḳulı ḳula iḥtiyāç

[209b]

6034 Sen kerīmüñ şānına lāyıḳ olan cūd u kerem
Maṭbaḫ-ı fażluñdan iy Ḥaḳ ḳullarıña ḳapu ac

6035 Kāfiri müʾminleri nā-merde muḥtāç eyleme
Fetḥ-i bāb it her ṭarafdan raḥmetüñ ḫūnını ṣaç

6036 Her ḳapudan kes ümīdim bekleyem ṭuram ḳapuñ
İns ü cinni nefy idem iṯbātuñ ile başa tāc

6037 ʿAcz içinde ḳoma yā Rab ḳullarıña yardım it
Ḫaste ḳalbe *kenz-i lā-yefnā*[190]ñile eyle ʿilāç

6038 Pādişāhım sevdigiñ nesneyi ilhām it baña
Sevmediğiñ nesnelerle itme ẕātım imtizāc

6039 Göñlümi yā Rabbenā eyle ġınāñile ġanī
Cümle ʿālemden ġanī ḳıl ola müstaġnī mizāc

6040 Nefy idem maḫlūk olanı ṯābit it iṯbātımı
Ben saña yā Rab ṣıġındum dü-ciḥānda ṭoḳ u ac

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

[190] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

6041 İlāhī ḥażretüñden bir murādım var durur tenhā
Ġanī ḳıl cümle ʿālemden beni ẕātıñla ḳıl ʿanḳā

6042 İlāhī ins i cinden yüzümi dönder cenābıña
Bana nefy itdir iṯbātun çün ins i cinni yā Mevlā

6043 İlāhī rāh-ı ʿaşḳuñda bu ḫalḳı bana gösterme
Bu ḫalḳa meylimi kes ḫalḳa meyl itdürmegil aṣlā

6044 İlāhī *kenz-i lā-yefnā'* [191]ya vāṣıl eyle bu ḫāñı
Şu deñlü aġniyā ḳıl kim Süleymān eylegil gūyā

6045 İlāhī bu emānet cānı benden ẕātıñ alınca
Ḳapuñdan bir nefes ayırma ben miskīn ḳuluñ şehā

6046 Ḳapuñdan ġāyrı ḳapuya İlāhī eyleme muḥtāç
Ki senden ġayra boyun egmesin müʾmin eger tersā

6047 Ṣaġ eli ṣola ṣolı ṣaġa yā Rab eyleme muḥtāç
Biribirine muḥtāç olmasın aʿlā eger ednā

[210a]

6048 Atasın oġlına oġlın ataya eyleme muḥtāç
İlāhī ḳardaşı ḳardaşa muḥtāç olmadan ṣaḳla

6049 İlāhī dostı dosta ʿaḳrabāyı ʿaḳrabāsına
İlāhī eyleme muḥtāç gel it Rezzāḳlıġıñ ifşā

6050 Ḳapuñda beni öldür bir ḳulıña iḥtiyāç itme
Ki senden ġayrı ḳapuya varan ayaġımı kes ṭā

[191] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

6051 Ümīdim kes ḳamu ḫalḳdan ümīdim hep sen ol yā Rab
Süleymān ile İskender'e baş indirmeyem ḳaṭʿā

6052 Kesilem ins-i cinden tā olam ẕātıñla müstaġnī
Rıżāñile gele ʿālem ayaġıma ögüt ala

6053 Bu mūra bir ġıña vir kim Süleymānlar ola teslīm
Göñül ʿanḳāsına şāhlarla muḥtāç ola hep dünyā

6054 Saña arḳa viren ḳullarıña yā Rab bu ḳuvvet az
Bir ismiñdür senüñ Ġayyūr-ı Ġanī iy Ḫālıḳ-ı eşyā

6055 İlāhī iki ʿālemde beni ẕātıñla ḳıl ġāʾib
İki kevneyni gösterme gözüme ẕerrece ḥattā

6056 Temāmet ins i cinden el çekem ẕātıñ içün yā Rab
Ben açam yā İlāhī sen ṭoyur bu bāṭınım ammā

6057 Yidi deryā beni ḳandırmaya ben ṣuṣuzam açam
Meger ḳalbime yā Rab feyż idesin *kenz-i lā-yefnā*[192]

6058 İlāhī ḫalḳı nefy itdir baña ẕātıñ idem iṣbāt
Bu ḫākı mā-sivā ḥubbile istidrāca uġratma

6059 Şu deñlü ḫalḳı nefy itdür ide nefsime reşk-i aḳṭāb
İki kevneyni eyle himmetim ḳabżında bir alma

6060 İlāhī ḳalbime ẕātıñ ġınāsından ġınā feyż it
Süleymānlarla İskenderlere tā idem istiġnā

[192] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

6061 Ġınāñile ġanī ḳıl pādişāhlardan beni yā Rab
Ġınāñile ġınāma reşk ide ervāḥ-ı şāhlar tā

6062 Tevekkülle ḳanāʿat kīmyāsına beni kān it
Muḥammedī ṣabrıle vir Süleymānī şeker baña

[210b]

6063 Beni ol ḫāṣ ḳapuñı bekleyen ḳullardan it yā Rab
Ḳuluñ dīvān-ı ḥażretde şehā el ḳavşurup ṭura

6064 Ḳapuñdañ ġayrı ḳapudan İlāhī kes ayaġımı
Ḳapuñdan bir nefes ayırma ḳapucıñ olam şehā

6065 İlāhī ins i cinni ṣaḳla istidrāc-ı dünyādan
Ḳanāʿat ḳapusından ḳullarıña eyle feyż iʿtā

6066 İlāhī ḳullarıñı birbirine eyleme muḥtāç
Ḳuluñ ġayrıya muḥtāç olsa ʿār degil midür saña

6067 Eger kāfirse de bir ḳuluñ itme bir ḳula muḥtāç
Yehūdī olsa da nā-merd cahīmine anı ḳoyma

6068 Caḥīme ḳoy beni nā-merd caḥīminden ıraḳ eyle
İlāhī ḳullarıñı minnet-i nā-merd ile yaḳma

6069 Cehennemden niçe kerre biterdür minnet-i nā-merd
İlāhī buḫl u nā-merdüñ caḥīmine beni atma

6070 Bize minnet ile iḥsān gerekmez didi ʿārifler
Gerekmez bize minnetle didiler cennet ü ḥavrā

6071 İderseñ Ḥaḳḳ’a minnet it sözüñ bāri geçer Ḥaḳḳ’a
Varup nā-merd-i melʿūna baş egme kimseden umma

6072 Seḫāvetde ḫalīlu’llāh ise de umma iḥsānın
Yaradan Ḥaḳ’dan özgeye ne minnet eyle ne ircā

6073 Muḥammedī olan meşreb benī-ādemden ummaz hīç
Bilen cömerd olan Rezzāḳ’ı ummaz kimseden ḫāşā

6074 Acından öl varup nā-merde ʿarż-ı iḥtiyāç itme
Senüñ ḳādir degil mi ḳarnıñı ṭoyurmaġa Mevlā

6075 Senüñ rızḳıñı senden niçe yıl öñdin yaratdı Ḥaḳ
Senüñ rızḳıñ saña ʿāşıḳ naṣīb olan seni bula

6076 Ḥuṣūṣa ġayret-i Ḥaḳ Ḥaḳ diyeni eylemez muḥtāç
Hemān tek iste Ḥaḳ’dan virmegi sever cānā

6077 Benī-ādem müsāfīri gibidür Ḥaḳ Teʿālā’nuñ
Ḳonuḳlarını ḫāşā kim ev issi Tañrı aç ḳoya

[211a]

6078 İlāhī her faḳīre dü-cihān niʿmetin inʿām it
Ve illā ḫam ṭamaʿdan ḳullaruñ yā Rabbenā ṣaḳla

6079 Gözümüz göñlümüz ṭoḳ it bu ʿālemde o ʿālemde
Vara şād eyleyüp yoġa yirindirme bizi ḳaṭʿā

6080 Bizi bir dilim etmek içün şehā ḫırṣ odına yaḳma
Ḳanāʿat kīmyāsın baña ögret ben olam kīmyā

6081 Muḥammedī ḳanāʿat vir ʿAlī gibi seḫāvet vir
ʿÖmer gibi şecāʿat vir Ebū Bekr ile ṣıdḳım tā

6082 Ḥayāmı eylegil ʿOs̱mān Muḥammed eyle meşrebde
Muḥammed Muṣṭafā ḫulḳıle yā Rab ḳalbim it iḥyā

6083 Ḫalīfe-i zemāna vir Muḥammedī olan ḫulḳı
Ebū Cehlī olan ḫulḳıle itme ḳullaruñ ifnā

6084 Zemīmemizi yā Rab ḳıl ḥamīde ḫulḳına tebdīl
Bizi tebdīl-i aḫlāḳ it zemīme kāfir olsun lā

6085 Şu deñlü göñlüm içinden çıḳar dünyāyı hep yā Rab
Gözüme çöp ḳadar görünmesin dünyā ü mā-fīhā

6086 Tevekkül taḫtı üzre pādişāh eyle bu miskīni
Ḳanāʿat ʿaskerile ḥükm idem Ḳaf'dan Ḳaf'a dek tā

6087 Ṣabr-ı seyfin şükür ḳalḳanını vir ḫalḳa hep yā Rab
Bu dil Mūsāsı'nuñ ṣabr-ı ʿaṣāsın eyle ejderhā

6088 Murāduñ üzre vir yā Rab murādım iki ʿālemde
Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān ʿAlī ḳıl ḥüsn-ü ḫulḳtā

6089 Ḳatıñda bir murādım var murādım yine sen yā Rab
Beni ḳıl cümlete'l-mülk vir seni baña beni saña

6090 Beni benden ayır senden ayırma tā ebed yā Rab
Senüñle rāżıyam ṭamuya sensiz cennete ḳoyma

6091 Ne ārzū cennetim vardur ne ḫavfım var cehennemden
Ṭamuya ḳo cināne ḳo şehā tek benden ayrılma

6092 İlāhī sen murādım vir baña sensiz murād virme
Gözümden ġāʾib olma ṭarfetü'l-ʿayn iki ʿālem tā

[211b]

6093 Tecellī ẕātile eyle yā Rab ġarḳ-ı istiġrāḳ
Tecellī ṭolusın ḳudret elüñle ṣun ḳana ḳana

6094 İlāhī Tañrılıḳdan ġayrı varlıġıñ baña vir hep
Gözüme çöp ḳadar gösterme yā Rab kevni şevḳıñle

6095 Yehūd'a kāfire virme mecūsa mā-sivā ḥubbın
İlāhī ḥubb-ı dünyādan çek el vir göñlümi saña

6096 Cehennemden şehā yoḳ ḫavfımuz var ḥubb-ı dünyādan
Bu bī-dīn fānī dünyānuñ düşürme dāmına şehā

6097 İlāhī saña ṣıġındım bu ʿālemde o ʿālemde
Baña dünyā-yı melʿūnı ḳul it ḳul olmayam aña

6098 Benimle ben sen ol yā Rab tecellī ḳıl baña bensiz
Beni Ṭūr eyle Mūsāveş tekellüm ḳıl kelīmüñle

6099 Viṣālüñ Kaʿbesi'nde ḥācı ḳıl ẕātıñ ṭavāf idem
Tecelliñ ʿīdine İsmaʿīl-i cān ola ḳurbāna

6100 Tecellā-yı cemālüñ zemzemine teşne ḥācılar
Ṣafā ister iseñ saʿy eyle ʿāşıḳ lā-mekāna tā

6101 Ne dil-bersin ʿaceb iy dost seven terk itdi kevneyni
Anuñçün ʿāşıḳıñdur ins ü cin müʾmin eger tersā

6102 Senüñ ʿaşḳuñ ġıdāsile diridür ʿālem-i ervāḥ
ʿAceb mi lā-mekān ḳavmini Mecnūn itseñ iy Mevlā

6103 İlāhī ins i cinni cümle ṣaḳla ḥubb-ı dünyādan
Ki kendi ḥubbıña yā Rab sebeb olanı vir ḫalḳa
mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

6104 Cemālüñ şemʿine ḳarşu ʿaceb pervāneyem iy dost
Senüñ bāzār-ı ʿaşḳuñda ʿaceb dīvāneyem iy dost

6105 Eyā Leylī bu Mecnūn'a seviñ zencīrini baġla
İçelden bāde-i ʿaşḳuñ ʿaceb mestāneyem iy dost

6106 Muḥabbet Kerbelāsı'nda şehīd eyle bu ʿuşşāḳı
Virem biñ cānı bir pula ʿaceb merdāneyem iy dost

[212a]

6107 Saña müştāḳam iy dil-ber cemālüñ şevḳıñe ḳarşu
Ṭuram ḳavşuram elimi senüñ dīvānıña iy dost

6108 Gele cevr itme iy maḥbūb göñül āvāreñ olmışdur
Yiler fikriñle Mecnūnlar gibi Leylī içün iy dost

6109 Açup ḥüsnüñ niḳābını çoḳ istiġnāyı ḳo yāre
Eḥad Aḥmed muʿammasını keşf it ümmete iy dost

6110 Şerāb-ı ʿaşḳıña ḳandır ḥarāret yaḳdı bu ḫākı
Göñül Ṭūrı'na Mūsāveş tecellī eylegil iy dost

6111 Cemālüñ burkaʿı yā Rab eger insān-ı kāmilse
Getür perdeʾi aradan vücūdum refʿ ola iy dost

6112 Viṣālüñ noḳṭası ẕātım cihānında celālüñle
Bu varlıḳ noḳṭasın sildi süpürdi maḥv idüp iy dost

6113 Bize Ḥaḳ'dan naẓar oldı ṣadāmız ʿāleme ṭoldı
Anuñçün ins i cinni Ḥaḳḳ'a daʿvet eylerem iy dost

6114 Süleymānveş bu nuṭḳḫātemi Ḳaf'dan Ḳaf'a ḥākim
Anuñçün mürumuñ feyżine teslīm ins ü cān iy dost

6115 Bize vaḥy oldı ilhāmile tā sırrım semāsından
Var eyle ḳullarım irşād didi Rabb'üm baña iy dost

6116 Eḥad Aḥmed'ledür ẕātım ṣıfātım ayrı ne ġayrı
Bizi ne gösteren ayrı ḫayāl i vehmimüz iy dost

6117 Muḥammed nūrı ẕātımdur ṣıfātımdur aña ālet
Dilim çarḫında Aḥmed'dür felek gibi dönen iy dost

6118 Dilim Cibrīl gibi Ḥaḳ'dan alur bī-vāsıṭa feyżi
Göñül ʿarşına miʿrāc eylese Aḥmed dili iy dost

6119 Ṣıfātım Refref'i Sidre'de işler ʿaẓm-i lāhūta
Bu fānī milk-i nāsūtī nedir ʿarşa çıḳan iy dost

6120 Meger ẕātım ṣıfātım vaḥdet-i ẕāt içre ġayb iken
Şehādet ʿāleminde keṩrete düşdüm çıḳar iy dost

6121 Bu ġaybile şehādetde beni ben araram bulmam
Beni bulmaḳ maḥallinde düşürdüñ ġurbete iy dost

[212b]

6122 Bu ben bir ṭamla nuṭfe içre ġayb iken ne nūr idüm

Şehādet anasından ṭoġdı kevne şemsimüz iy dost

6123 Bu vaḥdet milkine keşret vücūdeyledüñ irsāl
Beni yolda ḳodı keşret ulaşdır vaḥdete iy dost

6124 Tecellī ẕātıñı ġaybī olan eşyāya fāş itme
Yitirür küfrin īmānın şerīʿat ḳavmi hep iy dost

6125 Göñül Mūsāsı'na Ṭūr-ı muḥabbetden tecellā ḳıl
Cemāliñiñ ḫayālin ḥüsn-i Aḥmed'den görem iy dost

6126 Tecellī Ṭūrı Ādem Atanuñ başı idi ammā
Niçün bu aḥsen-i taḳvīmi görmedi racīm iy dost

6127 Bu yüz miḥrābını gördi melekler eyledi secde
Meger Ādem yüzinde nūr-ı Ḥaḳḳ'ı gördiler iy dost

6128 Cemālu'llāh'a maẓhardur cemāli kāmil insānuñ
Niçün bu yüz ṭavāfından ḳaçarlar ḥācılar iy dost

6129 Benī-ādem ne maʿden sikkesi insān imiş Ḥaḳḳ'uñ
Cihān sulṭānınuñ sikkesi altun aḳçedür iy dost

6130 Ne sikkedür bu sikke Kaʿbe insānı ṭavāf eyler
Meger ḳudret eli yazdı beşer sikkesini iy dost

6131 Bu yüzi naḳş iden naḳḳāş bu naḳş içinde sır oldı
Anuñçün ḥaşr ı maḥşerdür ḳıyāmetdür bu yüz iy dost

6132 Bu yüz şāhı durur Ḥaḳḳ'a bu yüzdür nūrı illa'llāh
Bu yüzden lā-mekāna yol gider bī-şek ü reyb iy dost

6133 Bu yüz Leylīsinüñ yüzinde ne gördi ʿaceb Mecnūn
Sekiz cennātile ḥūrī bu yüzden gör didi iy dost

6134 Bu yüz deryāsınuñ ḥüsn-i kenārıdur bu mevcūdāt
Bu yüz ḳaṭresinüñ ḳaʿ rında biñ deryā nihān iy dost

6135 Bu yüz bir ẕerredür şems-i ḥaḳīḳat burcıdur ammā
Bu yüz şarḳında gün ṭoġsa ṭolınur bu yüze iy dost

6136 Ne deryādur bu yüz anuñ kenārıdur ḳamu eşyā
Sekiz cennet bu yüz baḥrinde bir ḳaṭre degil iy dost

[213a]

6137 Bu yüz ḳudret elidür Muṣṭafā'dur bu yüzüñ yüzi
Bu yüzdür lā-mekān ṣaḥrāsı içre bī-nişān iy dost

6138 Bu yüzdür lā-mekānī bī-nişān ṣaḥrāsı bu yüzdür
Bu yüzüñ enbiyā vü evliyā seyyāḥıdur iy dost

6139 Bu yüz levḥ ü ḳalem oldı bu yüz yüz dört kitāb oldı
Bu yüz tefsīrine mālik olan aḳṭāb olur iy dost

6140 Bi-ḥamdi'llāh bugün dīn maşrıḳından şemsimüz ṭoġdı
Yürüdi pertev-i irşādımuz tā ġarba dek iy dost

6141 Cülūs itdi kitābım pādişāhı taḫt-ı irşāda
Süleymān dīvlerin żabṭ itdi ḍarb-ı mūrımız iy dost

6142 Ben ol milk-i Süleymān'am beḳādur taḫtile tācım
Fenāmız dilidür ḫalḳı Ḥaḳḳ'a daʿ vet iden iy dost

6143 Meger Aḥmed dili nuṭḳum[193] Süleymān'ında ḫātemdür
Benüm *kün*[194] emr-i ẕātım kāfi *kerremnā*[195] durur iy dost

6144 Dilim İsrāfīl'i naẓmımla çaldı sūrı āfāḳa
Ṣırāṭıle benem mīzān çü Ṭur'dı maḥşerim iy dost

6145 Anuñçün şarḳ u ġarbı gün gibi naẓmım şikār itdi
Süleymānveş ider ḥükmi bu pendim dīvlere iy dost

6146 Ḳıyāmet ḳopdı naẓmım maḥşerinüñ ḥaşr ı neşrinden
Anuñçün Ḥażr-ı feyżim ḫalḳı iḥyā eyledi iy dost

6147 Bu dil ḥavż-ı Resūlu'llāh bu naẓmım Kevṣer'in gel iç
Benem Aḥmed elinden ümmete Kevṣer ṣunan iy dost

6148 Ṣekiz cennet ḳapusı leblerimden açılur ḫalḳa
Seḳāhrabbuh[196] ḫamrı derūnım feyżidür iy dost

6149 Alur Ḥaḳ'dan virür ḫalḳa bu ḫākım maʿnevī rızḳı
Bize *naḥnu ḳasemnā*[197] da bu devletmiş naṣīb iy dost

6150 İlāhī devlet-i ʿaşḳıñı ḳısmet eyle bu ḫāke
Tozam ẕerre gibi ʿaşḳuñ yolında rūz ı şeb iy dost

6151 Ġınā-yı ʿaşḳıñı vir ḳalbimüñ ʿanḳāsına iy şāh
Hevā-yı ʿaşḳıñile ṭā ebed pervāz idem iy dost

---

[193] *nuṭḳum* şeklinde yazılması gereken kelime *nun* (ن) harfinin üzerine sehven iki nokta konarak *tuṭḳum* şeklinde yazılmıştır. Kelime *nuṭḳum* şeklinde çeviri yazıya aktarılmıştır
[194] "…O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir…" Yasin: 36/82.
[195] "Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık." İsra:17/70.
[196] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21.
[197] "…Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık…" Zuhruf: 43/32.

[213b]

6152 Meger ẕātıñ cihānında bu ẕātım maḥv ı ġayb oldı
Anuñçün ins i cin nefyinde iṡbāt olmışam iy dost

6153 Eger göñlümi taḥt itdi ise sulṭān-ı illa'llāh
Dilimden inse cinne ḥükm iden sensin yine iy dost

6154 ʿAcebdür ẕerremiz burç ola şems andan ṭoġa kevne
Meger Ṭūbā aġacı naẓmımuñ dallarıdur iy dost

6155 Bu dil Aḥmed dilidür iẕn-i Aḥmed ile nuṭḳ eyler
Bu sözler vāridāt-ı Ḥaḳ durur Ḥaḳ'dan gelür iy dost

6156 Bize ilhāmile Ḥaḳ ʿalleme'l-esmāʾı bildirdi
ʿUlūm-ı enbiyā açdı niḳābın göñlüme iy dost

6157 Bi-ḥamdi'llāh Muḥammed Muṣṭafā āyīnesin buldum
İrişdim meclis-i ervāḥ-ı ṭayyibelere iy dost

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

6158 İy ḥaḳīḳat milkiñüñ ḳaṣrında şāh-ı evliyā
İy vilāyet taḥtınuñ aḳṭābı sırr-ı enbiyā

6159 Ḳabża-i Ḥaḳ'sın yediñdür evvelīn ü āḫirīn
ʿĀlem-i ervāḥı sensin cezb iden Ḥaḳ'dan yaña

6160 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ serāyıdur Ḥabīb'im bāṭınuñ
Ẓāhiriñdür işbu aʿmā kevne ʿayn iy meh-liḳā

6161 Cezbe-i Ḥaḳḳıle ser-mest yürüyen ʿāşıḳlaruñ
Meclis-i bezm-i elestüñ sāḳīsi sensin şehā

6162 Gel iriş iy Ḥażr-ı vaḥdet ḳoma ẓulmetde beni
Teşneyem pek gel yitiş iy āb-ı ḥayvānım bańa

6163 Kaʿbe-i ẕātıñ ṭavāf itmege geldüm iy Ḥabīb
Ḥacc-ı ekberdür cemālüñ ḳıblesi ehl-i ḥaḳa

6164 Sırr-ı *sübḥāne'l-leẕī*[198] āyātı vechiñ āşikār
Secde ḳılmayan yüzüñ miḥrābına dīvdi aña

6165 Aḥsen-i taḳvīm oḳur ḳaşıñ gözüñ zülfüñ yüzüñ
Gülşen-i cennet durur gülzār-ı ḥüsnüñ ser-verā

[214a]

6166 Sen meger sırr-ı Muḥammed'sin Muḥammed'dür özüñ
Sen meger vuṣlat serāyısın tecellī ḳılsańa

6167 Cezbe-i ʿaşḳ-ı İlāhī'dür cemālüñ meclisi
Feyżiñe teslīmem āmennā vü ṣaddaḳnā saña

6168 Ḫāk-i pāyıñ izine yüz süre geldüm iy ṭabīb
Vāṣıl it meni hidāyet nūrına yā pür-ʿaṭā

6169 İy tecellī āfitābı Ṭūr-ı ḳalbe ḳıl naẓar
Ẕerrece göñlümde iy dost ḳoma ḥubb-ı mā-sivā

6170 Sil süpür bu varlıġım şirkiñi feyżüñle gelüp
Ben saña īmān getürdüm yolıña biñ cān fedā

6171 Cennetim sensin benim sensiz cehennemdür cinān
Senden ayrılıḳ durur ṭamu didükleri belā

[198] "Her türlü kusur, ayıp ve eksiklikten uzak olan O (Allah) yürüttü." İsra, 17/1.

6172 Yüzüñi bir kerre görmek bana biñ cennet deger
Bir nefes senden bana ayrılıḳ oldı pek cefā

6173 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ tecellī ẕātıdur feyżüñ senüñ
Vecd-i ḥālātıñdan olur ẕevḳı hep ehl-i ṣafā

6174 Dillerüñ ehl-i yaḳīne sāki-i Ḥaḳ'dur senüñ
Cennetüñ Rıḍvānı'dur her sözüñ iy nūr-ı Ḫudā

6175 Cennet-i ẕāt isteyen göñlüñe girsin iy ṣıfāt
Ḥaḳḳ'ı görmek isteyen baḳsın saña ṭoya ṭoya

6176 Ḥaḳḳ'ı senden ayrı ġayrı gören aʿmādur racīm
Cümle eşyā secde-i yüzüñe eyler bī-riyā

6177 Ḥaḳ tecellī ẕātına itmiş ṣıfātıñı niḳāb
Ḳalmışız yabanda aʿmā yabana baḳa baḳa

6178 Bunda Ḥaḳḳ'ı görmeyen va'llāhi yarın göremez
İy Ḥabīb'im seni görmek Ḥaḳḳ'ı görmek oldı tā

6179 Āyīne ḳılmış yüzüñ müʾmin yüzine ẕü'l-celāl
Görmeyen mirʾāt-ı ḥüsnüñ oldı Rabb'inden cüdā

6180 Bunca yıldır bilerem Cibrīl maḳāmın geçmedim
Aḥsen-i taḳvīme miʿrāc idemedüm ben gedā

[214b]

6181 Ḥamdu li'llāh işbu Sidre cismimüz fānī olup
Refref-i ʿaşḳuñ ile Mevlā'ya oldum āşinā

6182 Lā-mekān esrārıdur āyāt-ı ḥüsnüñ şāhidi
Rūḥ-ı ḳudsī ḥażretiñdür evliyāya pīşuvā

6183 *Ḳābe ḳavseyn* [199] üñ rumūzı ḳaşlaruñ şaḳḳa'l-ḳamer
Sırr-ı *ev ednā*[200] ya iy dil-ber gözüñdür reh-nümā

6184 Bī-nişān ṣaḥrāsına zülfüñ durur bir ince yol
ʿĀlem-i ervāḥ anuñçün itdi saña iḳtidā

6185 Sen imāme'l-müslimīni göremez Bū Cehl-i ḫar
Çār-ı yāruñ maẓharı sensin ʿAlī yā muḳtedā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

6186 Ḳul ṭonında Ḥaḳ gözetmek iḳtiżā itse idi
Görüneydi aḥsen-i taḳvīmde ẕāt-ı Kibriyā

6187 Ādem'e secde niçün oldı ḥelāl iy müddeʿī
Nūr-ı Ḥaḳḳ'a idi ol secde meger iy bī-nevā

6188 Secde eyler ādemi az bulmışam ġāyetde pek
Secde remzin añladım miḥrāb ı menber oldı lā

6189 Yaʿnī secdeden murād olan fenādur fānī ol
Bāḳī lā-mevcūde illa'llāh dü-ʿālem hep fenā

6190 Şirk ü şekdür sür vücūduñ perdesini aradan
Bir sen olup bir Ḥaḳ olmaz bī-gümān ol Tañrı'ya

---

[199] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.
[200] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.

6191 Sende senlik var iken itmez tecellī yaradan
Ḥaḳḳ'ı ben sen diyen insān görmez iy ehl-i hevā

6192 Ṭoprag̈ ol ayaḳlara düş sür yüzüñ irenlere
Cīfe nefsüñden fenā ol olasın ehl-i beḳā

6193 Rūḥ-ı ḳudsīlerle pervāz idegör cānānıña
Lā-mekān ḳavminden ol keşret cihānından çıḳa

6194 Çek eliñ senden şerāb-ı vaḥdete teşne iseñ
Maḥv-ı ẕāt ol kim Ḥaḳḳ'uñ dostları tā eliñ ala

[215a]

6195 Bir yaḳīne ir ki ol kevne muḥīṭ-i küll-i şey
Bir cihān ol ol cihānda olmasın ḫavf u recā

6196 Bir felek ol ol feleklerde güneş ẕerreñ ola
On sekiz biñ ʿālem ol ʿālemde olma iy fetā

6197 Bir deñiz ol kim yidi deryā ola ḳaṭreñ senüñ
Bir liman ol kim sekiz cennet sefīneñe şıġa

6198 *Li maʿallāh*[201] ʿāleminde sen ü ben putdur ʿaẓīm
Ten putın ḳırmaġa ʿāşıḳlar anuñ virür rıżā

6199 Gāh olur ʿāşıḳlara ʿaşḳ-ı İlāhī vecd olur
Varlıġından gāh olur mı zār olur ehl-i beḳā

6200 Ehl-i vecdüñ cezbe-i Raḥmān durur ārzūları

[201] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

Bunlara nūr-ı tecellī göñli Ṭūrı’ndan ṭoġa

6201 Evliyā yāruñ nişānın cān içinde buldılar
Bī-nişānuñ buldı göñlinde nişānın evliyā

6202 Ḥaḳ’dan özgeden çevürdiler yüzi erbāb-ı ʿaşḳ
Ṭamu ḫavfı cennet ārzūsı bularda yoḳ şehā

6203 ʿAşḳ-ı Ḥaḳ’dan bir nefes ayrılmaḳ oldı biñ ṭamu
Yā İlāhī Ṭūr-ı şeyḫimden tecellī ḳıl baña

6204 Nūr-ı ẕātıñ çünki şeyḫimden göründi gözüme
Şeyḫimüñ yüzine ʿaks itmiş cemālüñ iy Ḫudā

6205 Pīrimiñ yüzinde gördüm vaḥdetüñ deryāsını
Şeyḫimüñ göñlinde buldum seni ben yā Rabbenā

6206 Yā İlāhī seni yabanda aradım ben ezel
Dostben seni dostlaruñda buldum ḥāliyā

6207 Dostdostlarıñı ayırma benden tā ebed
Dostdüşmen ḥavāle eyleme dostlarıña

6208 Dostal göñlümi şeyḫim eline vir benim
Dostum göñlümüz ol sırr-ı Muḥammed’de ṭura

6209 Dostlarıñla beni şeyḫe ḥaḳīḳī ḳıl mürīd
Yā İlāhī dostlarıñla ḳıl ḥaşir yevme’l-cezā

[215b]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

6210 Göñül deryāsı cūş itdi tecellī ẕātile ammā
Ve illā aḥsen-i taḳvīmde gördüm nūruñ iy Mevlā

6211 Gözüm her ḳanda baḳsa āyet-i ḥüsnüñ oḳur yā Rab
Cihān Cibrīl'e maẓhar ḳanda baḳsañ vaḥy oḳur eşyā

6212 Şecerler Ḥażret-i Cibrīl'e beñzer meyvesi vaḥyi
Bu kevniñ içi ṭaşı kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ ḥālā

6213 Nebātātuñ derūnı Ṣānīʿüñ ṣunʿını vaḥy eyler
Her aġaç bir kitābdur Ḫālıḳ'uñ naʿtın oḳur tenhā

6214 Gülüñ ḥüsn-i kitābından sebaḳ alalı bülbül dil
İder Ḫallāḳ'ınuñ naʿtını ezber bu dil-i şeydā

6215 Çiçekler güne güne rengi ḳandan aldılar yā Rab
Meger ṣunʿuñ tecellīsini gördi kūhile ṣaḥrā

6216 Benefşe lāle sünbül ḥulle ṭonların giyer yazın
Hele evvel bahārda ser-te-ser bir ḥūrīdür dünyā

6217 Ḳamu eşyā ṭonanmış ḥūrīdür vaḥdet libāsile
Zebercetden direk üzre yaratmış nergisi Mevlā

6218 Çemen çayır durur deryā-yı tevḥīdüñ leb-i mevci
Tecellī tācını gülşende gülşāh gibi geymiş tā

6219 Meger gül burḳaʿ-ı ḥüsnin açup ʿarż-ı cemāl itdi
Anuñçün lā-mekān bülbüli şevḳıle ider ġavġā

6220 Niḳāb aç didim iy Yūsuf Ḥaḳ'uñ ḥüsn-i kemālinden

Didi rūḥāni Yaʿḳūb'am getürmez ṭāḳati illā

6221 Kitāb-ı ḥüsnüñi açup sebaḳ vir didim iy dil-ber
Bu defter didi açılmaz meger ẕātuñ ola ifnā

6222 Ne muṣḥaf muṣḥaf-ı vechiñ oḳuyan geldi īmāna
Tecellā-yı cemālüñ Bū Cehlīdür görmeyen aʿmā

6223 Gözüñ nūr āyetin vaḥy eyler iken didi Cebrāʾil
Kelāmu'llāh yüzüñdür yā Muḥammed didüm āmennā

[216a]

6224 Ne defterdür cemālüñ yā Resūla'llāh ḥisāb olmaz
Ḳalem ḳaşıñ yazan naḳḳāşa taḥsīn iy gözi ala

6225 Ne ince yol durur zülfüñ gider vaḥdet serāyına
Diliñdür *küntü kenz*[202] iy şāh ki *sübḥāne'l-leẕī esrā*[203]

6226 Cemālüñ āfitābına idüp miʿrāc-ı rūḥānī
Tecellī nūrını gördi gözüñ Ṭūrı'nda ol Mūsā

6227 Meger cennet gülistānı durur yüzüñ iy maḥbūb
Rūḫuñ cennetde açılmış ʿacāyib gül durur ḥasnā

6228 Sekiz cennet sirāyına ḳurulmış köpridür ḳaşıñ
Alaylar baġlamış kirpiklerüñ ṣaf ṣaf gider Ḥaḳḳ'a

6229 Tecellī Ṭūrı'na zülfüñ ʿacāyib ince yollardur
Şerāb-ı lā-yezāli ḫamr-ı vaḥdet ʿaynuñ iy saḳḳā

[202] "Gizli hazine idim" el-Aclûnî, II, s.132.(Hadisin aslı "Küntü kenzen mahfiyyen" şeklindedir.)
[203] "Her türlü kusur, ayıp ve eksiklikten uzak olan O (Allah) yürüttü." İsra, 17/1.

6230 *Seḳāhrabbuh*[204] ḡamrın diliñden içdi hep ervāḥ
Ṭuṭaġıñ Kevṣeri'ne āb-u ḥayvān teşne iy dānā

6231 Tecellā-yı cemālüñ yā Muḥammed Ḥaḳḳ'a gider yol
Ḥabīb'im ʿālem-i ġaybı yüzüñde gördi bu ednā

6232 Cemālüñ defteri yevme-l ḥisābda ḥaşr ı maḥşerdür
Ḳıyāmet ḳāmetüñden ḳopdı ervāḥ oldı hep iḥyā

6233 Meger serv-i ḡırāmānuñ cinān bāġında bitmişdür
Berātı rūḡlarıña yazmış ol Ḥaḳ ḳaşlaruñ imżā

6234 Seni ḡalḳ eyleyen Ḫallāḳ'a taḥsīn āferīn iy ḡūb
Ne dil-bersin ki iy dost ümmetüñ Mūsāyile ʿĪsā

6235 Cemālüñ baḥrına ġavvāṣ olanlar ḳırdı zünnārın
Gözüñ ḳaşuñ yüzüñ zülfüñ durur her biri bir deryā

6236 Yüzüñde ʿālem-i ġayb u şehādet günden āşkāre
Ne şāhiddür yüzüñ vaḥdet serāyına ʿaceb şehā

6237 Cihān kāfirdi hep yüzüñ görüp geldiler īmāna
Ne gördi sende bunlar didi āmennā vü ṣaddaḳnā

6238 Yüzüñden açılur cennet ḳapusı cümle insāne
Yüzüñde bir ulu yol var ötesi cennetü'l-meʾvā

[216b]

6239 Yüzüñ yevme'l ḥisāb oldı yüzüñ yüz dört kitāb oldı
Yüzüñde feṭḥ-i bāb oldı yüzüñdür cennet ü ḥavrā

[204] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21.

6240 Yüzüñ ṣaḥrāsı ḥüsnüñ defterinde bī-nihāyetdür
Yüzüñ deryā-yı bī-pāyān kenārı yoḳ durur aṣlā

6241 Ne ḳaṭredür yüzüñ deryā-yı vaḥdet gizlene anda
Ne birsin sen cihān sen birle ṭoldı iy ulu ʿanḳā

6242 Ne ẕerredür yüzüñ şems-i yaḳīn andan ṭoġa kevne
Ne dil-bersin ki iy dost ʿāşıḳuñdur dünye vü ʿuḳbā

6243 Ne maḥbūb-ı ḥaḳīḳatsin çekersin ḳulların Ḥaḳḳ'a
Ne mirʾāt-ı İlāhī'sin saña uyar ḳamu esmā

6244 Ne dil-bersin ʿaceb iy dost ḥabībim dir saña Allāh
Ne cevher kānuñ iy dür-i yetīm aṣluñ meger kīmyā

6245 Şükür sen raḥmeten li'l-ʿālemīn düşdi bu göñlüm
ʿAceb mi *li maʿallāh* [205] itse her vaḳtimi bu sevdā

6246 Yüzüñ gerçek gören īmāna geldi yā Ḥabība'llāh
Diliñ Ṭūrı'ndan itdi Ḥaḳ tecellī remzini ifşā

6247 Sözüñdür ʿālem-i ervāḥı ser-mest eyleyen bāde
Cemālüñ levḥ-i maḥfūẓında cāmiʿ ʿālem-i maʿnā

6248 Yüzüñ çarḫ-ı felekdür gün yüzüñden ṭoġdı kevneyne
Seḥer vaḳtinde ḥüsnüñ şevḳıdur nūrın ṣaçan ḫalḳa

6249 Vücūduñ āyet-i kevneyne ṣıġmaz eylesem tefsīr
Muḥīṭ-i küll-i şeydür noḳṭa-i ʿaynuñdaġı ḳara

6250 Sekiz cennet gülistānı durur yüzüñ tecellāsı

---

[205] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

Anuñçün bağladı zünnār-ı ʿaşḳuñ müʾmin ü tersā

6251 *ʿAlā ḫulḳın ʿaẓīm*[206] ile yaradan ẕātıña meddāḥ
Ki göñlüñ ġāyet alçaḳdı sen iken cümleden aʿlā

6252 Dögene ṣırtıñı ṭutduñ sögene ḥüsn-ü ḫulḳ itdüñ
Ögene niçe ʿöẕr itdüñ başup nefsiñi itdüñ lā

6253 Saña kemlik idene sen iderdüñ dāʾimā eylik
Saña yavuz ṣanana sen eyü ṣanduñ idüp taḳvā

[217a]

6254 Saña gelmeyene varduñ saña virmeyene virdüñ
Saña söylemeyene söyledüñ itmedüñ istiġnā

6255 Seni kemlikle yād idenleri eylikle yād itdüñ
Saña düşmen olana dostlıḳ itdüñ olmaduñ aʿdā

6256 Saña kibr idene itdüñ tevāżuʿ ḥilm ü ṣabrıle
Saña kim ṣundı zehri sen aña ṣunduñ şeker ḥelvā

6257 Saña ben sen diyene sen selīm olduñ kerīm olduñ
Teḥevvür ile bir şaḫṣa ḳaḳıyup küsmedüñ ḳaṭʿā

6258 Yetīm olanlara şefḳat iderdüñ yoḫsula inʿām
Ne incindüñ ne incitdüñ Ḥaḳ'uñ ḳullarını ḥāşā

6259 Faḳīre yoḫsula baya iderdüñ dāʾimā ikrām
İderdüñ ṭulcaʿavretlere ḫidmet pīrlere başḳa

6260 Saña bir ḥācete gelenlerüñ biterdi ḥācātı

[206] "Sen elbette yüce bir ahlāk üzeresin." Kalem: 68/4.

Ḳapuña aġlayu gelen güle giderdi hep ḥattā

6261 Bu kem bu eyü diyü yirmedüñ ḳullarını Ḥaḳḳ'uñ
Baḳarduñ ḫalḳa Ḫālıḳ gibi göñülcüklerin ālā

6262 Ḳatıñda hem keremden sevgili bir nesne yoḳdı hīç
Ḳapuñdan gitmedi maḥrūm gelüp her kim ide ircā

6263 Ki belki ʿömrüñ içinde Ḥabīb'im yıḳmaduñ göñül
Ġażab gelmedi nefsüñden cihān sendendi hep irżā

6264 Ḳaḳırduñ nāsa gerçi münkir işlerin görüp li'llāh
Döñüp ʿırżın yıḳup azarlamazduñ kimse şehā

6265 Ḥabīb'im meclisiñe mürde gelse zinde ḳalḳardı
Tecellā-yı cemālüñ idi zīrā sırr-ı *ev ednā*[207]

6266 Ana raḥminde vechüñ naḳş iden naḳḳāşa ʿaşḳ olsun
Ne Allāh eyledi taṣvīr seni ol Ḫālıḳu'l-eşyā

6267 Yaratmış ḫūb cemālüñ ʿāleme raḥmet içün ol şāh
Saña Ḥaḳ feyż-i ḫāṣın tāc-ı levlāk itdi feyżi iʿṭā

6268 Vücūduñ ʿarş iken deryā-ṣıfat göñlüñ idi alçaḳ
Enāniyyet ile itmedi nefsüñ kibri bir daʿvā

[217b]

6269 Ḥalīm idüñ selīm idüñ kerīm idüñ Raḥīm idüñ
Ebü'l-ervāḥ idüñ zīrā saña lāyıḳ budur cānā

6270 Ebed bir kimsenüñ ʿaybın yüzine urmaduñ iy dost

[207] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.

Ki zīrā maẓhar-ı Settār idüñ iy dürr-ü bī-hemtā

6271 Naṣīḥat pend idi kāruñ sözüñdi āb-u ḥayvānı
Kelāmuñ muʿcizātı oldı Mūsā'ya yed-i beyżā

6272 Ḥadīṯüñ yā Muḥammed Ṭūr-ı Mūsā'ya tecellīdi
Diliñ ṣūrına İsrāfīl lebündür *yuḥyiye'l-mevtā* [208]

6273 Tecellī Ṭūrı didükleri mirʾāt-ı cemālüñdür
Şehā ḥüsnüñ ʿaṣāsıdı yed-i Mūsā'da ejderhā

6274 Görüp ḳurbiyyetüñ hep enbiyā oldı saña ümmet
Senüñ atañ degil belki de ümmet Ādem ü Ḥavvā

6275 Ḫazīne itdi ẕātına ṣıfātuñ Ḥażret-i Allāh
Yüzüñden ẓāhir oldı Ādem'e hep ʿalleme'l-esmā

6276 Meger sırruñ serāyı lā-mekānı bir vilāyetdür
Anuñçün ümmetüñ dalları ṭutdı kevni iy Ṭūbā

6277 Senüñ olʿālī-himmetüñ dü-kevni ḳapdı iy şeh-bāz
Saña lāyıḳ durur ancaḳ Ḥabīb'üm tāc-ı *kerremnā* [209]

6278 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī yār oldı sen şāha
Ḫalīfe itdi bunları anuñçün Rabbiye'l-aʿlā

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

6279 Tecellī ideli bu ʿibretim Ṭūrı'na ol Raḥmān
Tecellī ẕātıña āyīne itdi ẕātım ol Sübḥān

---

[208] "…O, ölüleri diriltir…" Hacc: 22/6.
[209] "Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık." İsra: 17/70.

6280 Baña her ẕerreler yā Rab ḫaber virür cenābuñdan
Baña şeyḫ oldı mevcūdāt eger ḳaṭre eger ʿummān

6281 Göz açup gördügüm yā Rab senüñ nūr-ı cemālüñdür
Senüñ ḥüsnüñ tecellīsi durur her yürüyen insān

6282 Kemāl-i ḳudretüñ yā Rab güneşden gerçi kim ẓāhir
Ki senden ġayrı nuṭfeʾi kim insān ider iy sūlṭān

[218a]

6283 Saña biñ āferīn yā Rab idersin ṭopraġı ādem
Ol ādemden cemāl itdi tecellā ẕātıña bürhān

6284 Tecellā-yı cemālüñ nūrını kevneyne ṣaçmışsın
Kemālüñle bu mevcūdāt ṭolu iy cānlara cānān

6285 Getürdüñ ʿālem-i ġaybı ʿademden bunca maḫlūḳāt
Göze her görünen eşyā virür senden ḫaber el-ān

6286 Ḫuṣūṣā ana ḳarnında nice yaratduñ insānı
Ḳarañu yirde nice ḫalḳ olur ḳız u eger oġlan

6287 Nice taṣvīr idersin nuṭfe içre gözile ḳaşı
Gören bu naḳşı naḳḳāşıña yā Rab getire īmān

6288 Ana ḳarnında bir ṭamla ṣuyı maḥbūb iden kimdür
O bir ṭamla ṣuya cān nefḫ iden sen iy ʿaẕīmü'ş-şān

6289 Yaratdı bir bir insānı kemāl-i ḳudretüñ yoḳdan
Şehā bir nuṭfeye cānsız iken cān eyledüñ iḥsān

6290 El ayaḳ göz ḳulaḳ burun aġız nuṭfeye ṣıġar mı
Ḫuṣūṣā ḳaṭreye niçe ṣıġışdı baḥr-ı bī-pāyān

6291 Cemāl-i şekl-i insānı gören Allāhu ekber dir
Ki zīrā sırr-ı vaḥdet Ādem'üñ vechindedür pinhān

6292 Naẓar ḳıl ʿibretile diḳḳatle şekl-i insāne
Saña hep ʿālem-i ġayb u şehādet keşf ola iy cān

6293 Baḳup insāne Ḫallāḳ'ına taḥsīn āferīn ḳıl çoḳ
Saña esrār-ı tevḥīdden açıla niçe biñ meydān

6294 Güneşden āşikāre görmek isterseñ eger dīdār
Naẓar ḳıl çeşm-i tevḥīd ile bir insāne iy merdān

6295 Ḫaḳ'uñ tevḥīd-i baḥrinüñ kenārı ādemoġlıdur
Cemāl-i vech-i insāndan Ḫaḳ'a yol var gider āsān

6296 Ne ṣaḥrā var derūnında ʿaceb bir ḳaṭrenüñ yā Rab
Benī-ādem biter bir nuṭfe ṣaḥrāsında maḥbūbān

6297 Ne deryā var vücūdında ʿaceb bir ḳaṭrenüñ yā Rab
Benī-ādem gibi cevher bir ṭamla ṣu oldı kān

[218b]

6298 Kemāl-i ḳudretüñ yā Rabbenā insānda gösterdüñ
Ne gördi Leylī'de Mecnūn anı ʿaşḳ itdi ser-gerdān

6299 Meger ḥüsnüñ gülistānında yā Rab ġonçedür Ādem
Ne gördi gül yüzinde Şīrīn'üñ Ferhād ider efġān

6300 ʿAceb Yaʿḳūb-ı rūḥānī ne gördi ḥüsn-ü Yūsuf'da

Be-ġāyet Yūsuf'uñ ḥüsnine oldı vālih ü ḥayrān

6301 Ne gösterdi ʿaceb Yūsuf Züleyḫā miskīne yā Rab
Cemālin görmege ṭāḳat getürmedi baḳup bir ān

6302 Niçün meşhūr-ı ʿālem oldı Yūsuf ḥüsnile yā Rab
Meger ṣunʿuñ tecellīsini gördi Yūsuf-u Kenʿān

6303 Ne gördi dil-berüñ yüzinde ʿāşıḳlar iderler āh
Meger vaḥdet serāyını bu yüzden itdiler izʿān

6304 Ne Ṭūr'a çıḳdı ol Mūsā tecellī oldı ne yüzden
Cihān Ṭūr oldı Mūsā'ya ne yir gök var ne ins ü cān

6305 Tekellüm eyledi Mūsā aġızsız Ḥaḳḳıle bī-ṣavt
Görür Mūsā ḳamu eşyā ki ṭurmış ḥażrete dīvān

6306 Tecellīle cihānı gördi ṭolmış Ḥażret-i Mūsā
Bu istiġrāḳ ı ḥayretde niçe dem ḳaldı bī-dermān

6307 Tecellī itdi Mūsā'ya ḳamu ẕerrāt-ı mevcūdāt
Niḳābın ʿālimü'l-esrār açup fāş oldı ol Deyyān

6308 Cemālinüñ ḫayāli perdesin Ḥaḳ açdı Mūsā'ya
Didi yā Rabbenā göster cemālüñ cān idem ḳurbān

6309 Ḫiṭāb irişdi sırrından bizi Mūsā gözi görmez
Bu taḥtuñ pādişāhı bir bu yirde ṣıġmaz ad u ṣan

6310 Didi Mūsā İlāhī ḳandasın āvāreñ olmışam
Didi ḳullarım içinde ara bul beni iy ḫūbān

6311 Didi Mūsā İlāhī yoḳ mekānuñ seni bulmaḳ güç
Ki yā Mūsā senüñleyem senden olursañ fān

6312 Didi Mūsā İlāhī sevgili dostuñ baña bildir
Didi kim rāh-ı ʿaşḳımda görünmeye aña devrān

6313 Didi İlāhī ʿaşḳıña çāre nedür bildir
Didi ḳullarıma Ḫālıḳ gibi baḳ bu durur ʿirfān

[219a]

6314 Didi Mūsā İlāhī ḥażretiñe dilerem vuṣlat
Didi ḳullarıma ḳıl ḥüsn-ü ḫulḳ ol ḫākile yeksān

6315 Didi Mūsā İlāhī kim durur saña muḳarreb ḳul
Didi ḳullarımuñ ḥācetlerini bitire her an

6316 Didi Mūsā İlāhī kim durur dostuñ ḥabībüñ pek
Didi fāsıḳ saḫī ola anuñdur cennet ü Rıḍvān

6317 Didi Mūsā İlāhī kim durur pek düşmenüñ bildir
Didi zāhid ola ammā baḫīl ola ḳatı nā-dān

6318 Didi Mūsā İlāhī yol saña ḳañḳı göñüldendür
Didi kīn ṭutmaya bir ola aña dostile düşmān

6319 Didi Mūsā İlāhī evliyā ḳullarıñı göster
Didi ḳonuḳ ala her dem velī ḳulo ʿālī-şān

6320 Didi Mūsā İlāhī ḳullaruñdan ḫāṣı pek kimdür
Didi ikrām ide yoḫsula baya hem yidüre nān

6321 Didi Mūsā saña yā Rab yaḳın olmaḳ diler gönlüm

Didi nāsa raḥīm ol merḥamet ḳıl şefḳat it iy Ḫan

6322 Didi Mūsā ebed ġam gelmesin direm baña yā Rab
Didi dāʾim göñül yap yıḳma tā kim olasın ḫandān

6323 Didi Mūsā ḳonuḳlamaḳ dilerem ḳullaruñ yā Rab
Didi yap Kaʿbe-i ḳalbi bu Beytu'llāh'dadur Mennān

6324 Didi Mūsā ebed senüñle olmaḳ isterem yā Rab
Didi ḳullarıma çoḳ çoḳ naṣīḥat idüp ol çoban

6325 Bu sözler *li maʿallāh*[210] ʿāleminden oldı hep ilhām
Bu feyżüñ ṣāḥıbıdur Şeyḫ-i ʿAbdu'l-ḳādir-i Cīlān

faʿilātün faʿilātün faʿilātün faʿilün

6326 İy ḥaḳīḳat milkinüñ mürşidi sırr-ı enbiyā
İy ṭarīḳat pādişāhı ḳuṭb-ı tāc-ı evliyā

6327 ʿĀlem-i ervāḥ içinde sensin ol ehl-i yaḳīn
Rūḥ-ı ḳudsī ḥażretüñ dīvān-ı Ḥaḳ'da reh-nümā

[219b]

6328 Sensin ol bu cism-i kevneyne fenāsız rūḥ olan
Sensin ol vaḥdet serāyına beḳā viren benā

6329 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ tecellī ẕātına yoldur özüñ
Sensin ol deryā-yı tevḥīd içre ġavvāṣ-ı Ḫudā

6330 Baḥr-ı tevḥīdüñ kenārı gerçi kim iki cihān
Sensin ol tevḥīd-i ẕātıñ maẓharı ehl-i beḳā

[210] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

6331 Ḫūb cemālüñ āyetin tefsīr ider tevḥīd-i ẕāt
Maẓhar-ı ẕātı ṣıfātu'llāhsın iy ehl-i ṣafā

6332 Sikke-i yüziñe yazmış tevḥīd āyātını Ḥaḳ
Sırrı *sübḥāne'l-leẕī esrā*[211] cemālüñdür şehā

6333 Dört kitābı ḫūb cemālüñ üzre vaḥy itmiş İlāh
Aḥsen-i taḳvīmi yazmış vechiñe ol Kibriyā

6334 Bāġ-ı ḥüsnüñ Ṭūrı'na itmiş tecellī yaradan
Burḳaʿ-ı yüzüñ açan şevḳ-ı rūḫıñdan ṭutuşa

6335 Gülşen-i cennetdür dil-ber cemālüñ defteri
Ḥaşr ı maḥşerdür tecellā-yı cemālüñ dil-berā

6336 Maḥşer-i zülfüñ ḥisābiçün Ṭūr'a yevme'l-ḥisāb
Ḳaddüñ iy dil-ber ḳıyāmetdür yüzüñ yevme'l-cezā

6337 Teşnedür iy dost cemālinüñ tecellāsına Ṭūr
Rūḥ-ı ḳudsin maẓharı Mūsā'dur iy ehl-i fenā

6338 Bāġ-ı Firdevs oldı ḥüsnüñ bāġı iy ḫulḳ-ı ḥüsün
Gülşen-i cennetde açılmış ne gülsin ser-verā

6339 Lā-mekānī bir vilāyetdür cemālüñ maḥşeri
Yüzüñ iy dil-ber ne defter ʿaḳl-ı kül irmez aña

6340 Bī-nişān bāġı iki zülfüñ arasında nihān
On sekiz biñ ʿālemi yüzüñde gördüm ben gedā

---

[211] "Her türlü kusur, ayıp ve eksiklikten uzak olan O (Allah) yürüttü." İsra: 17/1.

6341 Zülfüñüñ her bir ḳılında bir tecellī Ṭūrı var
Niçe biñ Mūsā bu yüz ḥayrānıdur iy meh-liḳā

6342 ʿĀlem-i ervāḥa ḳaşuñ köprüsinden yol gider
Kirpigiñ ṣaf ṣaf alay çeküp gider Ḥaḳ'dan yaña

[220a]

6343 Ḥaḳ cemālüñden ḫiṭāb eyledi ehl-i vaḥdete
Bu yüzi görmek beni görmek gibidür didi tā

6344 Didi iy sırrım serāy-ı Ādem'e ol pādişāh
Ben seni niçün çıḳardım kevne mirʾāt ol bāña

6345 Bu ḫiṭāb olduġı dem Ādem'e sen ḥāżır idüñ
Ḳādirī Muḥye'd-dīn ismin anda ḳodı Ḥaḳ saña

6346 Lā-mekān Baġdād'ını feṭḥ itdi Gīlān'üñ bāña
Niçe yüz biñ dünyevī Baġdād saña olsun fidā

6347 Ḥaşr u neşr ü maḥşer ü yevme'l-ḥisābdur ḳaşuñ
İy ḳıyāmet ḳāmetüñ ʿarşına yoḳdur intihā

6348 Ḳaşlaruñ ne köprü iy dost ben direm budur ṣırāṭ
Şekl-i mīzāndur gözüñ ḳefesine kevneyn ṣıġa

6349 Āb-u ḥayvān teşnedür Ḥażr-ı cemālüñ görmege
Leblerüñdür sāḳıyā vaḥdet şerābına saḳā

6350 Nuṭḳuñ iy dil-ber *seḳāhum rabbuhum*[212]den feyż alur
Ol sebebden şeyḫ-i kevneyn olduñ iy dāri'ş-şifā

[212] "…Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21.

6351 Ḥamdu li’llāh düşmişem sen pīrimiñ deryāsına
Sen şehā vāṣıl olalı vāṣıl olmışam Ḥaḳ’a

6352 Maʿnevī oldı mürīdüñ ins ü cin dīv ü melek
Gördi ḳurbiyyetüñ ervāḥ didiler hep merḥabā

6353 Evliyā hep didiler ʿırḳ-ı nübüvvet ẕātıña
Sen ne sulṭānsın dü-kevneyn milki saña bir ḳabā

6354 Maẓhar-ı Mūsā didiler saña iy ṣāḥıb-vücūd
Sen ne Mūsā’sın yed-i beyżā eliñdeki ʿaṣā

6355 Saña teslīm olmayan münkir durur dīv-ü racīm
Ol ziyān-kāra direm ben eşḳıyādur eşḳıyā

6356 Ḥaḳ Teʿālā’ya gider yol var cemālüñden senüñ
Görmişem yüzüñde tevḥīd aġzın açmış ejdeha

6357 Kaʿbe Ḥaḳḳ-ı ʿarş-ı aʿẓam yüzüñi eyler ṭavāf
Sen ne Kaʿbe’sin ṭavāf eyler seni arż u semā

[220b]

6358 Ḥacc-ı ekberdür yüzüñ bir kerre görmek ʿāşıḳa
Kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ’dur yüzüñ iy şemsi’ḍ-ḍuhā

6359 Evliyā ervāḥı ḳurbiyyetüñe reşk itdi hep
Feyżüñ alup niçe yoḫsul cimrī oldı aġniyā

6360 Saña ṣıdḳıle mürīd olana dünyā oldı ḳul
Ġayrı muḥtāç itmedi feyżiñ kime virse ġınā

6361 Sendeki ṣıdḳ-ı yaḳīnüñ feyżini alan mürīd
Pek ṭutar şerʿ-i şerīfi olmaz ol ehl-i hevā

6362 Evliyāʾullāh içinde sen müsellem ḳalʿasın
Ḳoymadı noḳṭa noḳṣānuñ bulup bir bī-nevā

6363 Niçe münkirleri irşād eyledüñ iy ʿaḳl-ı kül
ʿĀmma sen şeyḫi'ş-şüyūḫsın sende yoḳ kibr ü riyā

6364 Ehl-i tevḥīd oldı çoḳ mülḥid ḳapuñda ṣıdḳıle
Bū Cehildür saña teslīm olmayanlar ḥāliyā

6365 Çoḳ Ḥulūlī Ḳaderī Cebrī Müsülmān eyledüñ
Çoḳ iti çekdüñ ṭarīḳ-i müstaḳīm içre yola

6366 Ḥaşr u neşr ü maḥşer ü ḳopmış ḳıyāmetdür yüzüñ
ʿĀlem-i ġayba yiter şāhid cemālüñ iy fetā

6367 Āḫiret ġaybı gözüñ içre güneşden āşikār
Ġayb olan eşyā gözüñ noḳṭası içinde ḫafā

6368 Maʿnevī nuṭfe içinde ġayb iken ne şāh idüñ
Ẕāt-ı Ḥaḳ'da ġayb idüñ sulṭān idüñ Ḳaf'dan Ḳaf'a

6369 Baḥr-ı ḥaḳ'da ġarḳ iken ḳaṭreñ irdi yaradan
Ḳaṭreñi bir āyīne düzdi gören ḳalur ṭaña

6370 Gören kāfir yüzüñ īmān getirür Ḥallāḳ'ıña
Ḥüsnüñe ḥayrān olan girdāb-ı ḥayretde ḳala

6371 Sikke-i tevḥīdi yazmış vechiñe ḳudret eli
Yüzüñ iy dil-ber yaratmış ʿarş-ı Raḥmān'dan yuca

6372 Ḫaṭṭ-ı vechiñ ḫaṭṭ-ı Ḥaḳ oḳınur iy ḫulḳ-ı ḥasen
İns ü cin dil-ber yüzüñ ḥayrānıdur yā muḳtedā

[221a]

6373 Nūrını Ḥaḳḳ'uñ yüzüñde āşikāre görmişem
Āyīnen miḥrābına aḳṭāblar itdi iḳtidā

6374 Kaʿbe iy dil-ber cemālüñ ḳıblesin eyler ṭavāf
Yüziñe miʿrāc iden Mevlā'ya oldı āşinā

6375 Saña ʿAbdu'l-ḳādir-i Gīlānī ismin virdi Ḥaḳ
Sen ṭarīḳat şāhına uymayan iblīse uya

müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

6376 İy pādişāh-ı bī-zevāl nūrıñı gördüm āşikār
İy bī-vezīr ü bī-naẓīr nūruñ ṭolū dār u diyār

6377 Ketm-i ʿademden ʿālemi bir *kün*[213] ile var eyledüñ
İy Ḫālıḳ-u bī-intiḳāl emriñ ider her yoġı var

6378 Tedrīcile nuṭfeʾi insān eyledüñ iy pādişāh
Bir ṭamlaʾı ādem ider ḳudretüñ iy Perver-digār

6379 Bir ḳaṭre insāne libās itdüñ niçe deryāları
Et ü deri ḳan ḫilʿatın rūḥa geyirdin maʿnīdār

6380 Bir ḳulaç insānı şehā genc-ḫāne itdüñ ẕātıña
Mirʾāt idindüñ bā-ḫuṣūṣ müʾminleri iy Girdigār

---

[213] "…O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir…" Yasin: 36/82.

6381 Od u şu yil ṭopraġı itdüñ rūḥa bir ʿālī serāy
Rūḥı beden taḥtına şāh itdüñ ide yaʿnī ḳarār

6382 Ten milkine rūḥı ḳoduñ ʿaḳlı vezīr itdüñ aña
Göz ḫātemile dil Süleymān'ını itdüñ iḫtiyār

6383 Nūr-ı cemālüñ pertevin yā Rab göze yaḳdıñ çerāḳ
Göz ḳandilin ḳudret elüñle yaḳduñ iy Ḥaḳ şemʿavar

6384 Ne zübde vü ne yaġ u fetīl gözde yanar bir ḳara nūr
Ol ḳara nūruñ pertevi cennet serāyına çıḳar

6385 Yā Rab göze vaḥy olınan nūn noḳṭa-i vaḥdet midür
Gözdeki ḳara noḳṭaya kevneyni ben gördüm ṣıġar

6386 Göz lā-mekānī bir direkdür gökleri gözdür ṭutan
Göz rūḥı ʿālemdür dü-ʿālem gözsüz olur tār-u-mār

[221b]

6387 Cennet didikleri serāy göz şāhı ile zindedür
Göz ṭamuya girse göze cennet ṣafāsın vire nār

6388 Aʿmā cināne girse de ṭamu yiter ẓulmet aña
Ṭamuya girse ḳanḳı göz ẕevḳ u ṣafādur aña yār

6389 Cāhil bu rāzı anlamaz ʿālim bilür göz ḳadrini
Aʿmā didiler cāhile ʿālim göze dirler iy yār

6390 Ben didigim göz iy güzel ḥayvānda olan göz degil
İnsān gözine mālik ol ḥayvān göze ne iʿtibār

6391 Yidi cehennemden beterdür cāhilüñ cehlī gözi

Cennetden efḍal ʿālimüñ ʿilmī gözi iy yār-ı ġār

6392 ʿİbret olan gözdür sekiz Cennāt-ı ʿAdn'uñ bāġçesi
Bir gözde ʿibret olmasa ṭamu durur ol nā-bīnār

6393 ʿİbret olan göz dāʾimā Ḥaḳḳ'uñ rıżāsın gözedür
ʿİbretsiz olan göz müdām Ḥaḳḳ'uñ rıżāsından ḳaçar

6394 Ḥaḳḳ'uñ rıżāsın gözeden nefsine ḥākimdür temām
Nefsine ḥākim olan er şerʿ-i şerīfe pek uyar

6395 Nefs-i dīvin żabṭ iden er müʾmin-i kāmildür temām
ʿAvret gibi nefse başılan it durur yavuz ḫımār

6396 Dīv nefsi żabṭ iden Süleymān ola ʿaṣrında inan
Āfāḳ-ı enfüs emrine hep rām olalar mūr u mār

6397 Yā Rab ṣıġındım ben saña şerrinden işbu nefsimüñ
Kīse-i ḳalbime ḳanāʿat ṭoldurup ḥırṣı çıḳar

6398 Yā Rab ḥarīṣ it ʿaşḳıña hem vir rıżāñı nāsa hep
Mirʾāt-ı eşyādan tecellī ḳıl olam ḥayrān-ı zār

6399 Yā Rab ṣabırlı ḳullarıñdan eyle bī-ṣabr eyleme
Eyle hidāyetiñ delīl ḳullarıñ iḥsānıñ umar

6400 Yā Rab bu dünyā ehli ekṣer manṣıb ile faḫr ider
Ben faḫr iderem yā İlāhī ẕāt-ı pākiñle hezār

6401 Yā Rab bu ins ü cin ḳamu hep sīm u zerle faḫr ider
Faḫrim benim yā Rab senüñle Ḥaḳ disem acım ṭoyar

[222a]

6402 Yā Rab gedā şāh u vezīrdir ben fülānem faḫr ider
Faḫrım benim bir gözledür yā Rab saña her dem baḳar

6403 Yā Rabbenā hep ḳullaruñ devlet-i dünyāyile şād
Ben devlet-i ẕātuñla yā Rab şād u ḫandānem iy yār
6404 Yā Rab bu ʿāṣī ḳullaruñ ekṣer ġam-ı dünyā çeker
Ben sen ulu sulṭānı bilelden ṣafādur bañā kār

6405 Yā Rab bu ʿālem ḫalḳınuñ maḳṣūdı dünyādur ḳamu
Maḳṣūdum iy Ḥaḳ sen benim ne nūr gerek baña ne nār

6406 Yā Rab çü sen sulṭānı bulan buldı her maḳṣūdunı
Sen şāha vaṣl olan göñül kevneyni yutdı loḳmavār

6407 Yā Rab saña vāṣıl olan ḳul cümlete'l-mülk oldı hep
Şol deñlü ʿanḳā oldı kim kevneyne ḫandur nāmudār

6408 Yā Rab saña göñül viren Sulṭān-ı kevneyn oldı ol
Seni seven ola muḥīṭ-i küll-i şey ol bī-kenār

6409 Yā Rab saña vuṣlat bulan ẕevḳ u ṣafādadur müdām
Sen şāhı bir ḳul sevse devlet itmez andan hīç firār

6410 Yā Rab saña kim yol bula miḥnet yüzin görmez ebed
Seni seven iy pādişāh rāḥat evinde baḫtiyār

6411 Yā Rab saña ʿāṣī olan rāḥat yüzin görmez ebed
Saña muṭīʿ olana ṭamu cennet ola lālezār

6412 Yā Rab kime ḳılsañ naẓar devlet külāhı aña tāc
Her kime ḳılmazsañ naẓar gülzār-ı cennet aña ḫār

6413 Yā Rab ṣıġındım saña diyen ḳulıña itdiñ naẓar
Saña ṣıġınmayan emīn olmaz belā aña uyar

6414 Yā Rab saña arḳa viren ḳullaruñ oldı pādişāh
Sen pādişāha ṣıġınan ḳalmaz ayaḳda ḫākisār

6415 Yā Rab saña yüz ṭutsa bir ḳuluñ aña luṭfuñ ʿaẓīm
Sen şāhı seven ḳullarıñ ḫalḳ içre buldu iştihār

6416 Yā Rab saña varın virene dü-cihān oldı cinān
Sen ḳan bahāsın ol ḳula ne il gerek aña ne şār

[222b]

6417 Yā Rab saña pek ṭālib olan ḳullaruñ iḫlāṣıle
Pek devlete vāṣıl ola baḫt aña olup pāyidār

6418 Yā Rab seni ārzū iden ʿāşıḳlaruñ iy pādişāh
Milk-i Süleymān'a naẓar itmez naẓar eylerse ʿār

6419 Yā Rab saña pervāz iden irişdi her maḳṣūdına
Seni bulan buldı iki ʿālemde derdine tīmār

6420 Yā Rab saña iren irer her ne murād itse aña
Sen şāha irmeyen göñül keşretde ḳala ḫor u zār

6421 Yā Rab saña uçan göñül kevneyni ḳapdı ṭop gibi
Sen lā-mekānı isteyen saña senüñ ile uçar

6422 Yā Rab saña ʿazm eyleyen oldı fenā-ender-fenā
Sen bī-nişāna cān virenler āb-u ḥayvāne ḳanar

6423 Yā Rab senüñ ḥüsnüñ tecellīsine Ṭūr olan göñül
Ḳanda baḳar ise tecellī ẕātıña baḳup yanar

6424 Yā Rab senüñ nūr-ı cemālüñ pertevi ʿālem ṭolu
Zāhid bu nūrı göremez kibri var anda bir ṭamar

6425 Yā Rab tecellī baḥrına ġavvāṣ olan Mūsā-ṣıfat
Dil Ṭūrı üzre baḥr-ı ẕāt gibi tekellümden ṭaşar

6426 Yā Rab göñül midür ʿaceb esrār-ı meclis-i elest
Ervāḥı iy dost aḥsen-i taḳvīm eli gördüm ṣıvar

6427 Yā Rab bu cāna sen ne yüz gösterdüñ eyler bunca zār
Cān bülbüli meger şehā vaḥdet gülistānın añar

6428 Yā Rab eger cān Yūsuf'ı ʿaşḳuñile maḥbūs ise
Ḥüsnüñ tecellīsine Ṭūr Ṭaġıveş ervāḥ intiẕār

6429 Yā Rab eger cānlar cihānından tecellī itmeseñ
Bulmaz idi kimse vücūd aṣlā ṣaġīrile kibār

6430 Yā Rab ne sır żıd eyledüñ ervāḥı hep birbirine
Varlıḳ senüñdür milk senüñ nās birbirin niçün ḳırar

6431 Yā Rab ḥaḳīḳatde *ke-nefsin vāḥide*[214] ervāḥ-ı nās
Bu ben ü sen keşretdür insān yoldan añunçün azar

[223a]

6432 Yā Rab bir ata bir ananuñ oġlı iken ḳullaruñ
Varlıḳ senüñken bā-ḫuṣūṣ nās birbirin sevmez na-çār

[214] "Sizin yaratılmanız ve öldükten sonra tekrar diriltilmeniz, ancak bir tek insanı yaratmak ve diriltmek gibidir…" Lokman: 31/28.

6433 Yā Rab bir Ādemile bir Ḥavva'dur aṣl-ı ins ü cān
Kimi velī kimi deli kāfir kimi puta ṭapar

6434 Yā Rab bu nāsuñ keṯreti ʿaşḳuñ ḫayālinden midür
Vaḥdet niḳābın eyle fāş hep bir ola Rūm u Tatar

6435 Yā Rab ʿArab ile ʿAcem Hindū Ḥabeş ẕātıñda ġayb
Ẕātın muḥīṭ-i küll-i şeyken vaṣlıñ alınmaz ḥişār

6436 Yā Rab ḳamu varlıḳda varlıḳ gösteren sen ẕāt-ı ḥay
Yā *külli şey'in hālikün* [215] de sen şehā kim ḫaznedār

6437 Yā Rab görünen gösteren görenle ẕātıñda nihān
Bu Aḥmed ü Bū Cehl olur bu ʿAlī ṣāḥıb-ı ẕü'l-fiḳār

6438 Yā Rab libās itdüñ meger ervāḥa keṯret ʿālemin
Ṣu yil ü ṭopraḳ nār atına rūḥ anuñ oldı süvār

6439 Yā Rab meger keṯret murād itdi dil ola vaḥdete
Cūş eyledi deryā-yı ʿaşḳ Aḥmed'le ṭoġdı çār-ı yār

6440 Yā Rab meger vaḥdet libāsın cümle ervāḥ istedi
Kevneyni Aḥmed loḳmaveş ḫalḳıle anuñçün yudar

6441 Yā Rab eger keṯret cihānı vaḥdetüñ ʿaksi ise
Sen ḫod mekānlardan münezzeh yoḳ yirüñ iy bir ü bār

---

[215] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.

6442 Yā Rab tecellī ẕātıña ʿilmüñ niḳābıdur ṣıfāt
ʿİlmüñ ise insāndadur ẕātıñsa insāne şikār

6443 Yā Rab cemālüñ pertevi kevneyne gerçi kim muḥīṭ
Bū Cehl-i ḫaffāşa nihān balçıḳla dīn şemsin ṣıvar

6444 Yā Rab kemālüñ ḥüsninüñ çarḫ-u felek gördi yüzin
ʿAşḳuñ ḫayālile anuñçündür yiler leyl ü nehār

6445 Yā Rab kemāl-i ḳudretüñ bir nuṭfeʾi insān ider
Bu işe kim ḳādir durur ṣunʿuñ durur yaġmur u ḳar

6446 Yā Rab ḥaḳīḳat sende var bir milkile bir salṭanat
Gökler ü yir cümle senüñ ṣunʿuñ küllī ḳış u bahār

[223b]

6447 Yā Rab bu dünyā ḳudretüñ ḳatıñda bir gül gibidür
Bāḳī gülistān āḫiretdür bī-fenā yoḳ ḫār u bār

6448 Yā Rab bu ʿālem ṭopṭolu her yir kemāl-i ḥikmetüñ
Deryā-yı ʿaşḳuñ ʿibretim başından anuñçün aşar

6449 Yā Rab bu kevniñ içi ṭaşı kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ
Cümle cihāndur bir kitāb āyāt-ı Ḥaḳ encīr enār

6450 Yā Rab bu eşyā ser-te-ser āṣār-ı tevḥīde sebaḳ
Yiryüzi hep vaḥy-i İlāh elif oḳur servi çınār

6451 Yā Rab göz açup gördügüm senden virür baña ḫaber
ʿİbretle baḳsam ʿāleme iḥyā olur ḳalb-i mezār

6452 Yā Rab bu gökler yiryüzi pertev-i tevḥīd ṭopṭolu

Göz on sekiz biñ ʿālemi şeh-bāz-ı ʿibretle ḳapar

6453 Yā Rab bu arż u bu semā biri döşek çadır biri
Yiri döşedüñ yeşil aṭlas ile oldı ḫūb nigār

6454 Yā Rab bu ferşe ḳudretüñ bir ṭon geyirdi bī-bahā
Yaz cennetile döşedüñ bu arżı oldı ḥūruvār

6455 Yā Rab cihānı ṭon gibi geymiş kemāl-i ḳudretüñ
Bir ṭon yaratduñ ʿālemi eskirse yoḳdur bir yamar

6456 Yā Rab libās-ı vaḥdetile yiryüzin hep döşediñ
Şeh-bāz-ı ʿibret ʿālem-i ġaybı anuñçündür çapār

6457 Yā Rab cihāne yaz u ḳışı eyledüñ iki libās
Deryā-yı tevḥīd mevci ile yaz u ḳış oynar ḳumar

6458 Yā Rab bu yaz u ḳış virür hep ʿālem-i ġaybı ḫaber
Evvel bahārda ḥaşri gör yazın ḳıyāmetdür ḳopar

6459 Yā Rab ḳubūr ehli iken ḳışın bu eşcār u nebāt
Yazın dirilür ḥaşr olur sinden ḳavun ḫıyār

6460 Yā Rab bu eşyā ʿālem-i ġayba ḳışın eyler sefer
Yazın getirür ʿālem-i ġayb iḳlīminden yādigār

6461 Yā Rab mezāristāniken ḳışın bu ʿālem ser-te-ser
Evvel bahār ḥaḍr-ı nebāta āb-u ḥayvānın ṣunar

[224a]

6462 Yā Rab meger evvel bahār İsrāfīli nefḫ itdi ṣūr
Ḳışıñ mezāristānın iḥyā itdi feyyāż-ı bıñār

6463 Yā Rab bu yaz ḳış remz ider ḥaşrile neşri maḥşeri
Ḳış ḳabrine defn olsa eşcār u nebāt yazın ḳopar

6464 Yā Rab meger yevme'l-ḳıyāmet yaz ilen ḳaldırdı baş
Silküp başından ṭopraġın çayır çemen senden çıḳar

6465 Yā Rab meger yevme'l-ḥisāb oldı bu eşyā ser-te-ser
Açdı niḳābın maḥşerüñ hem ālem-i ġaybuñ bahār

6466 Yā Rab meger ḥaḳḳa'l-yaḳīn iḳlīmi keşf oldı göze
Ġaybī ḫazīneñ cevherin dili anuñçün ṣaçar

6467 Yā Rab meger deryā-yı ʿaşḳ dilden ider cūş u ḫurūş
Göz ʿālem-i ġaybı anuñçün ṭop gibi atar ṭutar

6468 Yā Rab ʿaceb esrār-ı ʿaşḳ ḥüsnüñ ḫayālinden midür
ʿAşḳuñ gözine gizli yoḳ bī-ʿaşḳ ola yoldan şaşar

6469 Yā Rab meger varımı yaġma eyledi şeh-bāz-ı ʿaşḳ
ʿAşḳuñ kitābını anuñçün oḳuram gāhī yazar

6470 Yā Rab direm ben ʿaşḳı yoḳ insāne ḥayvāndan biter
Bir gözde ʿibretile ʿaşḳ olmasa kim ādem ṣayar

6471 Yā Rab cihān cennet miṯāli görinür ʿāşıḳlara
Zīrā cemālüñ şevḳıne yā Rab dü-ʿālem gül-ʿizār

6472 Yā Rab meger nūr-ı cemālüñ göñlüme oldı çerāḳ
Gördüm cihān nūruñ ṭolu gök yir ḳatında bir ġubār

6473 Yā Rab kemāl-i ḳudretüñ ḳatında yir gök şey degil

Bir emr-i *kün*[216] iki cihān bir ḥarf-i nūndur her ne var

6474 Yā Rab bu ʿālem bir sebaḳdur iki ḥarfi iki cihān
İnsān ḥurūfın añlayan baḥr-ı ḥaḳīḳate ṭalar

6475 Yā Rab bu fānī keṩrete kimi ḳonar kimi göçer
Vaḥdet serāyında ne ḳonmaḳ var ne göçmek bāḳī dār

6476 Yā Rab yalan dünyā ne ẓālim günde yüz biñ ev yıḳar
Bu ḫāna her ḳonan göçer ne ḳul ḳalur ne şehriyar

[224b]

6477 Yā Rab bu dünyānuñ serāy ı köşki örümcek evi
Çoḳ pādişāh ḳaṣrında ḥālā ʿankebūtdur perdedār

6478 Yā Rab ne işlek yol durur ʿuḳbā evine makbere
İnsān ṭaşınur ḳarn-ı ḳabre ne uṣanır ne ṭoyar

6479 Yā Rab ne ġaflet ḳullaruñ ʿAzrāʾil'i fikr eylemez
Dünyā söbü olsa yudar dimez ecel ansız basar

6480 Yā Rab ölüm ḫod ādeme gözi ḳarasından yaḳın
Şāh ol vezīr ol ol gedā ʿömrüñ bāġı bir gün ṣolar

6481 Yā Rab ne cellāddur ecel sulṭānlara virmez emān
Ecel niçe İskender'üñ milkini itdi tār-u-mār

6482 Yā Rab bu fānī bī-vefādan almadı şāhlar murād
Ecel niçe maġrūr yürür şāhları taḫtından yıkar

6483 Yā Rab Süleymānile İskender'e dünyā ḳalmadı

[216] "…O'nun emri o şeye ancak "Ol!" demektir. O da hemen oluverir…" Yasin: 36/82.

Ecel ḥarāmīsi niçe sulṭānlaruñ milkin ṣoyar

6484 Yā Rab meger tābūt-ı mevti pādişāhlar görmedi
Ẓulm eyler anuñçün riʿāyāsına itler ṣalar

6485 Yā Rab meger münkir bu ḫalḳ ḥaşrile neşre maḥşere
Birbirine ẓulm eyler anuñçün biri birin ṣoḳar

6486 Yā Rab ne ḥāldür ḳullaruñ dünyāya ṭapmış ekṣeri
Cennātı almaz bir pula dünyā içün dīnin ṣatar

6487 Yā Rab ne ḥikmet ḳullaruñ ṭamuya varın ḫarc ider
Cennet yolında hep baḫīl yimez yidirmez hā yıġar

6488 Yā Rab bütün dünyāyı yutsa ḳullaruñ ṭoymaz ḥarīṣ
Dimez ki ḳaṣṣāb-ı ecel bir gün boġazımı ṣıḳar

6489 Yā Rab meger ʿAzrāʾil'üñ bir niçesi Ḳaf Ṭaġı'dur
Şarḳıle ġarba ḥükm iden şāhları taḥtında boġar

6490 Yā Rab ne ẓālimdür felek Firʿavn ı Hāmān'ı yidi
Tācile taḥtın bunlaruñ mezbele itdi rūzigār

6491 Yā Rab ne şāhīndür ecel Şeddād'ı ḳapdı ḍarb ile
Çoḳ ḫanlaruñ taḥtı yirinde yiller esüben tozar

[225a]

6492 Yā Rab ne sır Nemrūd'ı bir sivrisinek itdi helāk
Çoḳ pādişāhlar şimdi ḳabrinde yatup boynın burar

6493 Yā Rab ecel çün ʿāḳıbet şāhıñ gedādan farḳı ne
Şāh ol gedā ol günde bir etmek ile ḳarnın ṭoyar

6494 Yā Rab fenā ḳıl ḥırṣımız mevtile irşād it bizi
Bir gün bize şeddādī ev ḳabr ola tābūtdan dīvār

6495 Yā Rab teneşīr taḫtasıdur gözümiz açan bizim
Felek bizi hep ʿan-ḳarīb bir köhne kefine ṣarar

6496 Yā Rab düni güni ġuṣṣa vü endīşemiz dünyā içün
Belki ṣabāḥa çıḳmazuz ṭūl-ı emeldir ʿömr uzar

6497 Yā Rab yıġaruz māl-ı Ḳārūn'ı ḳalur vārişlere
Sermāye-i ʿömri telef itmege nefes atı ḳoşar

6498 Yā Rab bu dünyā bī-vefā ḫod bir ḫayālī düş durur
Çoḳ yaşa señ ḳırk elli yüz ʿömrise bir sīldür aḳar

6499 Yā Rab bu od u ṣu yil ü ṭopraḳ binādur bu tene
ʿÖmrüñ bināsı yil ola fikr eyle ne deñlü yaşar

6500 Yā Rab bu pendi *li maʿallāh*[217]dan mı ilhām eyledüñ
Her bir sözidür bir kitāb gerçi yiter vāʿiẓ mezār

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

6501 Göñül cennet ḳapusın bekler iken ṭoġdı bir Rıḍvān
Aña ḳalb-i veled dirler anuñ mirʾātıdur Sübḥān

6502 Meger ʿaşḳ-ı İlāhī ṭıfl-ı ḳalbe burḳaʿın açdı
Anuñçün varımı yaġmaya virdi cezbe-i Raḥmān

[217] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

6503 Göz açup gördügüm Ḥaḳ'dan virmege başladı
Baña dil oldı mevcūdāt o dili añlamaz insān

6504 Niḳāb açdı ḳamu eşyā Ḥaḳ'uñ ḥüsn-i kitābından
Baña hep tercümān-ı Ḥaḳ olupdur bāġile bostān

6505 Göñül iḳlīmine vardım ḳamu eşyāyı baña dir gel
Bu kez eşyā didi ben de göñül mirʾātıyam el-ān

[225 b]

6506 Hemān-dem ʿālem-i ġayba ḳapu oldı ḳamu eşyā
Güneş ṭoġdı vücūdımdan göründi ġayb olan īmān

6507 Açıldı baña bir defter o defterdür gözi kevniñ
O defter didigim ʿilm-i ledündür añla iy merdān

6508 Kitāb oldı bu kez ʿālem sebaḳ virdi baḳup ʿibret
Ḥurūf oldı ḳamu eşyā nebātāt oḳınur Ḳurʾān

6509 Dil oldı cümle maḫlūḳāt göz oldı kāʾināt cümle
Açıldı ʿālem-i ġaybuñ ḳapusı girüp it seyrān

6510 Yire vaḥdet mürekkebile yazdı ṣunʿını Allāh
Gögi mühreledi kāġıd gibi ol Ṣāniʿ ü Yezdān

6511 Çemen çayır libāsile döşetdi arżını ol şāh
Ṭonatdı ḥūrī ḳızları gibi yiryüzin ol Deyyān

6512 Nebātātuñ yüzinden göz açıldı ʿālem-i ġayba
Çiçekler göz göz açıldı olup Ḫallāḳ'ına ḥayrān

6513 Niḳāb açdı cemālinden meger vaḥdet gülistānı

Anuñçün virdi cennetden nişān evvel bahār iy Ḫan

6514 Temevvüc eyledi deryā-yı vaḥdet çeşm-i eşyādan
Göz oldı yir ü gök cümle tecellī itdi ol sulṭān

6515 Açıldı ʿālem-i ġaybuñ yüzinden burḳaʿ-ı vaḥdet
Bu kez keşret-i cihānın ġarḳa virdi vuṣlat-ı cānān

6516 Bu seyre ġarḳıken cānlar cihānı göze oldı fāş
Tecellī itdi ḳaṭrem Ṭūrı'na ol baḥr-ı bī-pāyān

6517 Ne ẕerredür bu ẕerrem şems-i vaḥdet ṭoġdı burcımdan
Ne ḳaṭredür bu ḳaṭrem baḥr-ı vaḥdet andadur pinhān

6518 Meger vaḥdet serāyınuñ bināsından durur ḫākım
Ne cevher ṭopraġım yā Rab ḫazīneñ anda yā Ḥannān

6519 Meger ben göz cihānından tecellī ẕāta yol buldum
Ne deryādur bu göz yā Rab kenārı ʿālem-i devrān

6520 Göz oldum cism-i kevneyne baña yār olalı ʿibret
Anuñçün ʿibretim ḳabżında ṭopdur çarḫ-ı ser-gerdān

[226a]

6521 Ne şahīndür gözi gör pençe ṣalar ʿālem-i ġayba
Ne şeh-bāz-ı İlāhīdür göze hep bende ins ü cān

6522 Ne noḳṭadur ʿaceb bu göz ḳapudur ʿarş-ı Raḥmān'a
Anuñçün ʿālem-i ervāḥa gözdür maʿnevī ṣayvān

6523 Eger gözde olan esrārı dirsem ṣıġmaya kevne
Tecellīsin gözüñ dirsem ola ġāyib bu giñ meydān

6524 Cemāl-i perdesin Mūsā'ya gözden açdı ol Allāh
Hep oldı *külli şey hālikün*[218] ne Mūsā var ne ad u san

6525 Tekellüm eyledi ẕātı ile Mūsāsın ol Sübḥān
Ki lā-mevcūde illa'llāh ki *küllü men ʿaleyhā fān*[219]

6526 Niḳābın ʿālimü'l-esrāruñ açdı görünen eşyā
Tecellī eyledi kendüye kendi ẕātile Mennān

6527 Geyirdi kevne bir ṭon *li maʿallāh*[220] ʿālemin bi'ẕ-ẕāt
Vücūdsız ʿālem-i ervāḥı hep ġarḳ eyledi ʿummān

6528 Tecellī ẕātıle ʿāşıḳlarına bir nidā itdi
Ki iy bizi seven ḳullarımız ben sizdeyem her ān

6529 Beni benim ile sevüñ baña benim ile gelüñ
Beni benim ile görüñ beni bulup olun ḫandān

6530 Baña benimle pervāz it benimle ḥarfi yoḳ rāz it
Benimle ṣavtı yoḳ nāz it benimle ṭur otur iy cān

6531 Benim iy ḳullarım sizi yaratdẕātıma mirʾāt
Münezzeh lā-mekānem ben sizi gencime itdim kān

6532 Ben sulṭān-ı aʿlāyam zevālim yoḳ şerīkim yoḳ
Yaratdcümle göz yoḳdan libās itdüm size et ḳan

6533 Sizi bir ḳara balçıḳdan yaratdiy benī-ādem

---

[218] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.
[219] "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır." Rahman: 55/26.
[220] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

Libās-ı aḥsen-i taḳvīmi itdim ben size iḥsān

6534 Sizi bir aḥsen-i ṣūretde ḫalḳ eyledi Ḫallāḳ'ım
Gören bu naḳşı naḳḳāşıma īmān getire ol ān

6535 Ana raḥminde sizi ḳudretimle eyledim taṣvīr
Ḳarañu yirde sizi ḫalḳ iden Rabb'im idüñ izʿān

[226b]

6536 Ḫuṣūṣā sizi bir ṭamla menīden eyledim īcād
Kemāl-i ḳudretim nuṭfeʾi insān eyledi ḫūbān

6537 Benim iy ḳullarım sizi getirdim ʿālem-i ġaybdan
Şehādet milkine sizi getirdim ẕātıma bürhān

6538 Sizi ketm-i ʿademde eyledim terbiyye fażlımla
Size bir ṭon geyirdim eskimez tevḥīdim ol ḳaftān

6539 Kemāl-i ḥikmetimden size ẕātım nefḫ-i rūḥ itdi
Buyurdrūḥa emrimle bedende ol yüri mihmān

6540 Didüm rūḥa bu ten atına bin dünyāyı var seyr it
Ve illā naḳşına aldanma dünyānuñ ṣoñı vīrān

6541 Geyirdim rūḥa beş kisvet el ayaḳ göz ḳulaḳ burun
Bu aʿżālar iki yoldur biri cennet biri nīrān

6542 Ḫavāṣ-ı ḫamseʾi insāne virdim ḫāṣ-ı feyżimden
Bu beş cevher durur ḳullarımun her derdine dermān

6543 Beden taḫtın döşedim rūḥı sulṭān eyledim anda
Ḫavāṣ-ı ḫamseʾi rūḥa vezīr itdüm ide dīvān

6544 El ayaḳ göz ḳulaḳ burun aġızdur rūḥa ḫidmetkār
Buyurdum cümle aʿżā ola rūḥuñ emrine fermān

6545 Libās itdim cihānı ser-te-ser hep rūḥa enfüsde
Didim āfāḳda ḥükm eyle tā kevneyne ol çoban

6546 Seni iy rūḥ-ı ḳudsī ben yaratdım feyż-i ḫāṣımdan
Ḳadīm-i āşiyāna ḳıl rucūʿı bize it ṭayrān

6547 Beḳā gülzārını iy rūḥ-ı ḳudsīler gehī ḳıl yād
Bu fānī gülḫanı bülbül nedir adı ola zindān

6548 Benim iy ḳullarım naḳşın görüp dünyāya meyl itmeñ
Bu pīr dünyā niçe şāhları itdi ḫākile yeksān

6549 Benim ʿaşḳım libāsını giyüp şalınuñ iy insān
Bu ten bir ʿāriyet ṭondur bedenden cān olur ʿüryān

6550 Bu dünyā bir mülevveṣ mezbele bir eski ḥāṣırdur
Vaṭan ṭutmaz bu keẕẕāb dünyede Firʿavn u ne Hāmān

[227a]

6551 Bu dünyānuñ ḫayāli düş durur ẕevḳ ı ṣafāsı hep
Benim iy ḳullarım size yiter vāʿiẓ mezāristān

6552 Bu dünyā hep benim milkim diyen şāhlar ḳanı noldı
Ne ismi ḳaldı ne resmi baña dirken ḳanı aḳrān

6553 Ḳanı ol ḳāmeti göge berāber şāh-ı İskender
Ararken āb-u ḥayvānı ecel ṣundı aña peymān

6554 Eger ḳalaydı dünyā milki şāhlar bāḳī ḳalaydı
Ḳanı ol ḳaṣr-ı ḳayṣerler ḳanı ol kibri it nā-dān

6555 Felek çoḳ pādişāhuñ taḫt ı tācın tār-u-mār itdi
Benim dirken cihān çoḳ şāh yatır maḳberede giryān

6556 Ḳanı dünyāya ṣıġmayan ṣıġışdı bir ḳulaç ḳabre
Ḳanı ol ḳaṣr-ı şeddādī yatır şimdi ḫarābistān

6557 Ḳanı dünyāyı ḥırṣıle yıġup ṣoñra ḳoyup giden
Ḳanı dünyā içün dīnin yıḳan ol meşreb-i şeyṭān

6558 Felek çoḳ yola ṣıġmaz itlerüñ ḳaddini dāl itdi
Ḳanı kimseye virmeyen selāmı yırtıcı arslan

6559 Felek bir ejdehādur niçe şāhı yutdı milk ile
Niçe kibr ehli dīvi yutdı yir aġzile ḳabristān

6560 Felek çoḳ ben diyen Firʿavn'ı ḳoydı ḍarbī tābūta
Teneşir taḫtasın taḫt itdi çoḳ ṣulṭān-ı ʿālī-şān

6561 Bu dünyā fāḥişe zendür beḳāsız bī-vefādur bu
Murād almadı dünyādan gedā vü şāh vü dost düşmān

6562 Bu dünyāyı ḳatı pek ḥırṣıle cemʿ eyledi Ḳārūn
Ṣoñ ucı mālı putlarile geçdi yire ol ruhbān

6563 Bu dünyā yıġup ir elbette naṣīb olmaz
Ḥarāmī ola ya āteş yaḳa ya ġarḳ ide ṭūfān

6564 Benim mālım benim rızḳım benim bāġım benim bāġçem
Diyenler hep ḳoyup gitdi yimez yidirmez iken nān

6565 Cehennem yolına ḫarc eyler idi mālın itse ḫarc
Ve illā Ḥaḳ yolına virmezidi bir pul ol fettān

[227b]

6566 Ne ḳorḳar idi Tañrı'dan nebīden ne utanırdı
Hevā-yı nefsine uyup iderdi dāʾimā ʿişyān

6567 Diseñ gel Ḥaḳ yola dön aña eylerdi ʿadāvet kīn
Ve illā fısḳa geldükde olurdı iblīse sekbān

6568 Esīr-i nefs-i emmāre idi ol meşreb-i iblīs
Ṣanırdı leẕẕet-i dünyāyı bir şey ol ḫūy-ı Mervān

6569 İderdi māl-ı ʿömrin dāʾimā ṭamu yolına ḫarc
Dimezdi ṭamuda yarın beni Ḥaḳ eyleye biryān

6570 Cehennemüñ ʿaẕābın fikr ideler idi ʿāṣīler
Mezār ehlile her gün söyleşirdi pīr eger oġlan

6571 Niçe maġrūr yürüyen yola ṣıġmazları boġdı mevt
Ḳabr içre ṣalınsın ol tekebbür yürüyen ḥayvān

6572 Ḳanı ol at ı ṭonile kibrile ṣalınan server
Faḳīri görse dirdi bu da mı ādem ol it ḳaplan

6573 Ecel çoḳ serv-i ḳaddüñ ḳāmetini ḳadd-i dāl itdi
Niçe şāhuñ serāyın itdi mevt hep ālān u tālān

6574 Ecel çoḳ beglerüñ çiftin çıbuġın tār-u-mār itdi
Ṣamandur ʿömr-ü dünyā ṣavrılur tīz bu fenā ḫırman

6575 Döner ṣaġdıc emegine emegi ehl-i dünyānuñ
Ġamile ḳazanır yimez ṣafāyile yürür mestān

6576 Gedā ol pādişāh ol bir ḳaşıḳla yir ṭaʿāmı nās
Ṭaʿāmı bulsa yüz ḳaşıḳla yir ḫırṣıñdaġı ṭuġyān

6577 Nedür bu ḥırṣ u teşvīş ü ġam-ı dünyā çü yoḳ ṣoñı
Ecel ḳaṣṣābını fikr it niçe şāh eyledi ḳurbān

6578 Bu meydān benim diyü ṣorutma kibrile iy fān
Ecelden gele ḳurtulmaġa iy ḳuş eyle bir cevlān

6579 Ġam-ı dünyā durur fikriñ dimezdüñ āḫiret bir gün
Ecelden yoḳsa ḳurtulmaña buldı mı devā Loḳmān

6580 Diyeler ḫaste olmış diyeler bir günde ölmişsin
Niçün bugün yaraġın eylemezsin her işiñ noḳsān

[228a]

6581 Teneşir ile tābūt ḳabr ide bizi meger irşād
Ṣıġır ṣaġır işitmez balyimez ṭoplar atar Furḳān

6582 Begim ol vakit ki ki ḥāżır ḫadem ḫaşem ḳalur bunda
Vaṭan-ı aṣlı unutduñ āḫiret gülzārıdur Raḥmān

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün
Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

6583 Kitāb oldı temām el-ḥamdu li'llāh
Bu naẓm oldı hümām el-ḥamdu li'llāh

6584 Ṣıyām ayında tekmīl oldı bu ḫūb

Temām biñ ḳırḳda ḫatm oldı bu maḥbūb

6585 Yigirmidür didi māh-ı ṣıyāmuñ
Ve hem ifṭār-ı vaḳtidi ṭaʿāmuñ

6586 Bu mevlūd āẕīne irtesi ṭoġdı
Oruc ayı gibi tā ʿarşa aġdı

6587 Ṣabırla ṭoġdı işbu āfitābım
Şükür bedr oldı ṭoldı bu kitābım

6588 Bu nusḫa on iki biñ beytden artuḳ
Ṣadef on iki biñdür cevheri çoḳ

6589 Ḥaḳāyıḳla daḳāyıḳ ṭolu her beyt
Ki belki bir kitābdur her satır beyt

6590 Bu naẓm-ı cevheri göreydi ṣarrāf
Hemān ʿāşıḳ olup ideydi inṣāf

6591 Bu feyżi bilme maḳdūr-ı beşerden
Bu naẓmuñ aṣlı tā Ḫayru'l-beşer'den

6592 Güneşden āşikāredür bu mektūb
Resūl'den ümmete geldi bu maḥbūb

6593 ʿAvāma ḫāṣa çoḳdur bunda irşād
Aḫaṣṣ-ı ḫāṣa yoḳdur bunda irşād

6594 Ki zīrā kümmelīne yoḳ nihāyet
Sülūk-i kümmelīnde ḳala ṭāḳat

[228b]

6595 Bularuñ bāṭınıdur baḥr-ı tevḥīd
Bularuñ ḳaṭresidür ehl-i taḳlīd

6596 Bu erlerdür direk kevn ü mekāna
Bulardur göz zemīn ü āsumāna

6597 Vücūdıdur bularun ḥaşr u maḥşer
Bular yirde yürür ʿarşa berāber

6598 Bularuñ nuṭḳıdur İsrāfīle ṣūr
Bularuñ bāṭınıdur cennet ü ḥūr

6599 Bu erlerdür Ḥaḳ'uñ vaḥdet serāyı
Bulardur ʿālem-i ġaybuñ dolayı

6600 Bulardur lā-mekān ṣaḥrāsına nūr
Bulardur bī-nişān ṣaḥrāsına Ṭūr

6601 Tecellī ẕāt durur seyri bularuñ
Gözidür ʿālem-i lāhūt bu erüñ

6602 Tecellī ẕāta bunlar bī-cehet göz
Bular āyīnede Mūsā-ṣıfat yüz

6603 Bulardur ʿālem-i ġayba ḳulaġız
Bu erlerdür dü-kevni yudan aġız

6604 Bulardur Nūḥ'ı irşāda sefīne
Bular tā ḥükm ider deryā dibine

6605 Musaḫḫardur bulara küfr ü īmān

Bu erleri sever kāfir Müsülmān

6606 Bularuñ vaṣfı ṣıġmaz biñ kitāba
Bulardur nūrı viren āfitāba

6607 Bular ḥāşā hemān Tañrı degiller
Ve illā cümlete'l-mülkdür bu erler

6608 Bu erlere ḳuṭub ismi laḳabdur
Bu şemsi ins ü cin görmez ʿacebdür

6609 Bu erler ḫalḳıle ṣūretde yeksān
Anuñçün göremez bunları insān

[229a]

6610 Diseler gel baña bu eri göster
Zen aʿmā eri görmez er göz ister

6611 Gözi gözdür gören erler gözinden
Eri aʿmā niçe görsün yüzinden

6612 Eri er Ṭūrı'dur iden tecellā
Zeni mirʾāt idinmez Ḥaḳ Teʿālā

6613 Güneş yoḳ dir ʿacebdür çeşem ḫuffāş
Nedür gördügi ḫuffāşuñ göz ü ḳaş

6614 Velī gözdür velī yüzin gören göz
Görünmez baḳsa biñ aʿmāya er yüz

6615 Yüri iy zāhid u dünyā-perest var
Naṣīb olmaz saña mirʾāt-ı dīdār

6616 Seni şekk ü gümān eyledi aʿmā
Şaşı göze görünmez nūr-ı Mevlā

6617 Bugün Ḥaḳ nūrını görmezseñ aḥmaḳ
Yarın va'llāhi görmezsin muḥaḳḳaḳ

6618 Bugün eker iseñ yarın biçersin
Bugün ekmez iseñ yarın ne yirsin

6619 Bugün göz ol bugün gör Ḥaḳḳ'ı zinhār
Ṣaḳın ferdāya maġrūr olma iy yār

6620 Bugün gel naḳd-ı vaḳt ol yarını ḳo
Bugün bul Ḥaḳḳ'ı yarından ġanī Hū

6621 Saña senden yaḳındur ol yaradan
Münezzehdür velī aġ u ḳaradan

6622 Bugün görmezseñ Allāh'ı yarın vay
Degildür Ḥaḳḳ'ı görmek gerçi ḳolay

6623 Didi *men kāna fī-hāzihi aʿmā*[221]
Bu āyetde hep aʿmā ehl-i dünyā

6624 Sebeb ne ehl-i dünyānuñ gözi yoḳ
Ki zīrā mevti fikr itmez az u çoḳ

[229b]

6625 Göreydi ehl-i ḳabri ehl-i dünyā
Hemān gözin açaydı Ḥaḳ Teʿālā

[221] "Kim bu dünyada körlük ettiyse…" İsra:17/72.

6626 Ḳubūr ehlin gören göz Ḥaḳḳ'a döner
Hevā-yı nefsini bir pāre yiñer

6627 Mezāristānı dünyā ehli görmez
Görürse de kerāhet ile baḳmaz

6628 Teneşir ile tābūt taḥtasını
Gören göz açılur fikr it bugüni

6629 Gedāya şāha menzil maḳberedür
Bizi irşād iden dil maḳberedür

6630 Kefen olsa gerek bir gün libāsuñ
Ḳabir zindānı ola bir gün evüñ

6631 Bilürsin ne çuḳurdur iy yār
Niçe sulṭān mezārında ider zār

6632 Ne ẓulmetdür ḳabir ḳarnı bilürsin
ʿAmel ḳazanmaġa ihmāl idersin

6633 Çürütdüñ cevher-i ʿömri hevāda
Bu sermāye ele girmez orada

6634 Bu furṣat ele girmez iy bürāder
Gele ṣāliḥ ʿamel ḳazan iy dil-ber

6635 İde ḫākile yeksān mevt ü ejder
Gerek başıñ göge olsun berāber

6636 Çü ḥāl bu ʿāḳıbet eyle yaraġı

Eger müʾmin iseñ ḳo ṭon ṭoraġı

6637 Naṣīḥat ṭutmaz ise nefs-i ser-keş
Ḳubūr ehlile varup kemāhī dilleş

6638 Mezār ehlinden almazsañ naṣīḥat
Seni ıṣlāḥ idemez cümle millet

6639 Saña yitmez mi vāʿiẓ bu ölenler
Saña hep şeyḫ ögüt ḳabre girenler

[230a]

6640 Ne bulduñ sen bu dünyā-yı denīde
Ṣoḳar maḳbereye bir gün seni de

6641 Ne beg ḳurtuldı ne sulṭān ecelden
Çerāġ ilet ḳarasına ʿamelden

6642 Yılan çayan yataġı maḳbereñe
Begim sāliḥ ʿamel götür siniñe

6643 Gözümiz yutsa hep dünyāyı ṭoymaz
Ḳubūr ehlin görüp inṣāfa gelmez

6644 Gözümüz bir avuç ṭopraḳ ṭoyura
Öyüt kār eylemez ġāfil uyura

6645 Ki zīrā ġāfilüñ ḳalbi ḥacerdür
Ögüt kār eylemez ṭaşdan biterdür

6646 Bu dünyā ehline ekṣer ʿalāmet
Naṣīḥat eyleseñ eyler ʿadāvet

6647 Uzundur ḥarbesi ʿAzrāʾil’üñ pek
Ḳanatlaruñ ḳıra şeh-bāz iseñ pek

6648 Ṣalınma kibrile fikr eyle ḳabri
Yola ṣıġmaz aña ḥaşrile neşri

6649 Ḳalur hep kürk-i semmūruñsa bunda
Aġaç ata binüp gidersin anda

6650 Ṣatarlar māl-ı meyyit bir gün evüñ
Ḳabir tābūt ola bir gün serāyuñ

6651 Çü ḥāl bu ʿāḳıbet eyle tedārük
Bu furṣatda tedārik ḳıl tedārik

6652 Başın ṭop itdi çoḳ sulṭānlaruñ mevt
Serāyıñ türbe itdi ḫanlaruñ mevt

6653 Niçe İskender’i mevt eyledi ḫāk
Niçe şāhları yidi devr-i eflāk

6654 Niçe tācile taḫtı yıḳdı bu mevt
Niçe köşk ü serāy ısız ḳodı mevt

[230b]

6655 Niçe evleri tutmaz eyledi mevt
Temelden yıḳdı çoḳ ocaḳları mevt

6656 Bu didigim gele bir bir başa hep
Ecel bizi süre bu yoḳuşa hep

6657 Birin tābūtda gördüñ götürürler
Hemān ṭut sensin ol tābūtdaġı er

6658 Birin gördüñ teneşir üzre yunur
Hemān ṭut sensin ol yunan baḳup gör

6659 Birin gördüñ kefen ṣarmışlar aña
Hemān ṭut sensin ol meyyit tüvānā

6660 Birin gördüñ mezāra defn iderler
Hemān ṭut sensin ol ḳabre giren er

6661 Birin gördüñ muṣallāda tābūtla
Hemān ṭut sensin ol ṭuran tābūtla

6662 İr ü gic tābūta girseñ gerek hep
Hemān girmiş bilelüm tābūta hep

6663 Ne dir *mūtū ne ḳable en temūtu*[222]
Nebīler serverinüñ sözidür bu

6664 Ki yaʿnī ölmeden evvel ölüñ dir
Fenā olmazdan öñ bāḳī oluñ dir

6665 Bu dünyā mezraʿatü'l-āḫiredür
Ṣadef tarlaya mālikseñ bite dür

6666 Ṣaḳın tarlana afyon toḫmı ekme
Beḳā ciftligine od toḫmı dikme

6667 Eger iker iseñ biçersin iy dost

[222] "Ölmeden önce ölünüz." el-Aclûnî, II, s. 291.

Eger ekmez iseñ ne yirsin iy dost

6668 Eger buġday ekerseñ niʿmet aşıñ
Eger afyon ekerseñ yite başıñ

6669 ʿAmel ek āḫiret ciftligine gel
Fenā olmaz ʿömür dirligine gel

[231a]

6670 Bu ʿömr-ü ʿāriyet bir düş gibidür
Ḳafes-i tende cānsa ḳuş gibidür

6671 Ḳafes içre ne deñlü eglenür ḳuş
Ḳafes bir gün ṣınar uçar bu bayġuş

6672 Bu ḳuş ya ʿālem-i gülzāra ḳonar
Bu ḳuş ya cenneti ḳor nāra ḳonar

6673 Ne āyīneye mālik ise bu ḳuş
Yine ol āyīneye ḳona bu ḳuş

6674 Eger āyīnesi vaḥdet gülise
Ḳona tevḥīd-i ẕāta bülbül ise

6675 Eger āyīnesi ḳuzġunsa bu ḳuş
Ḳona ḳarġa alayı içre bu ḳuş

6676 Ne ḥāl üzre bedenden çıḳsa cānuñ
O ḥāl üzre yaradur Ḥaḳ inanuñ

6677 Gice ne fikrile yatursa insān
Yine ol fikrile uyanur iy cān

6678 Uyursañ gice Ḥaḳ fikrile iy yār
Yine Ḥaḳḳıledür yarınki bāzār

6679 Döşek remz-i ḳabirdür āḫiret leyl
Uyanmaḳ uyumaġı mevt ü ḥay bil

6680 Ḳıyāmet gicedür *en-nevm aḫü'l-mevt*[223]
Ṣabāḥ ṭurmaḳ durur maḥşerde ser-mest

6681 Gice fānīdür gündüz beḳādur
Gice gündüz beḳāya reh-nümādur

6682 Rumūz-ı ḥaşr u neşrüñ maḥşerüñ bu
Bilür bundan ötesin yaradan Hū

6683 Gice gündüzde gizli ʿālem-i ġayb
Budur ʿilme'l-yaḳīn bī-şekk ü bī-reyb

6684 Görinür ḳış u yazda ʿālem-i ġayb
Budur ʿayne'l-yaḳīn bī-şekk ü bī-reyb

[231b]

6685 Nihān insānda cümle ʿālem-i ġayb
Budur ḥaḳḳa'l-yaḳīn bī-şekk ü bī-reyb

6686 Bi-ḥamdi'llāh temām oldı kitābım
Cihāne ṣaçdı nūrın āfitābım

6687 Bu naẓmı görmeden reşk itdi ervāḥ
Göreydi vecde geleydi hep eşbāḥ

[223] "Uyku ölümün kardeşidir." el-Aclûnî, II, s. 329.

6688 Ṣadef-i İslāmbol içre ṭoġdı bu dür
Resūlu'llāh'a bu ḳalb-i veleddür

6689 Biñ otuz beşde başlandı bu cennet
Temām biñ ḳırḳda bedr oldı bu raḥmet

6690 Bize iḥsān ide kim Fātiḥa bir
İlāhī dü-cihān maḳṣūdını vir

6691 Bu kitābı didüm bi-ḥamdi'llāh
Ve buña tārīḫ ḳayd-ı feyż-i İlāh

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

6692 Gel girelüm yola Bismi'llāh ile
Rāh-ı Ḥaḳḳ'a gidelüm Allāh ile

6693 Allāh Allāh diyen oldı ber-murād
Ḥaḳ diyen va'llāhi ḳalmaz nā-murād

6694 Allāh Allāh diyene yoḳdur zevāl
Ehl-i ḥaḳla biledür ol bī-zevāl

6695 Allāh Allāh dise dāʾim bir kişi
Gül gibi başa çıḳa cümle işi

6696 Allāh Allāh virdi yāruñsa eger
ʿĀlem aġyāruñsa ġam yime eşer

6697 Allāh Allāh bir dile ḳalḳan ola
Yir ü gök ḫalḳına ol pençe ṣala

6698 Allāh Allāh dise ḳanḳı pādişāh
Şübhesiz İskender ide ol İlāh

6699 Allāh Allāh dise bir ḫan her zemān
Çoḳ degil kevneyni feṯḥ itse o ḫan

[232a]

6700 Allāh Allāh seyfin alan eline
Şarḳ u ġarbı aldı ḍarb-ı ḳabżına

6701 Allāh Allāh didi Erṭuġrul şehā
Virdi ʿOs̱mān H̱an atañı Ḥaḳ aña

6702 Allāh Allāh didi ceddüñ ced-be-ced
Başa çıḳmadı bularla bir Eḥad

6703 Allāh Allāh didi çoḳ Sulṭān Selīm
Kevni feṯḥ eyledi ol ḳalb-i selīm

6704 Allāh Allāh dise Sulṭān Ġavrī'den
Alamazdı Mışrı biñ H̱an Ġavrī'den

6705 Allāh Allāh dise deryāda balıḳ
Dām-ı ṣayyāddan ider Ḥaḳ uyanıḳ

6706 Allāh Allāh dimeyen ṭayr u hevā
Ṭuzaġı insāne olur mübtelā

6707 Allāh Allāh dise bir miskīn faḳīr
Bula sulṭānlar ḥużūrında o yir

6708 Allāh Allāh didi bir mūr-ı żaʿīf
Ṣāḥıb idindi Süleymān iy laṭīf

6709 Allāh Allāh dimedi Nemrūdī seng
Anı bir sivrisinek itdi helāk

6710 Allāh Allāh didi İbrahīm Ḫalīl
Āteş-i Nemrūd'a yaḳmadı Celīl

6711 Allāh Allāh dimedi Firʿavnī seng
İtdi Mūsā'nuñ elinde Ḥaḳ helāk

6712 Allāh Allāh didi Nūḥ iy ʿālī ẕāt
Dīn sefīnesinde buldılar necāt

6713 Allāh Allāh dimedi Bū Cehl-i seng
Muṣṭafa elinde Ḥaḳ itdi helāk

6714 Allāh Allāh didi çoḳ çoḳ çār-ı yār
Ḥaḳ ḫilāfet virdi anlara iy yār

[232b]

6715 Allāh Allāh dimedi Ḳayṣer-i Rūm
Gitdi Ḳosṭanṭin elinden taḫt-ı Rūm

6716 Allāh Allāh didi Ebü'l-feṯḥ-i şāh
Virdi İslāmbol gibi taḫtı İlāh

6717 Allāh Allāh dimedi Şāhīn Geray
Gör ne ḫışma uġradı Şāhīn Giray

6718 Allāh Allāh didi İskender iy yār
İtdi Ḳaf'dan Ḳaf'a ḥükm ol şehriyār

6719 Allāh Allāh dimedi Ḫan Yıldırım
Düşmene oldı giriftār Yıldırım

6720 Allāh Allāh didi bir çarıḳlı cān
Çoḳ vezīr oldı niçe ṭaġı çoban

6721 Allāh Allāh dimedi Şāh Ġavrī gör
Virdi Mıṣrı Ḫan Selīm'e Tañrı gör

6722 Allāh Allāh diyenüñdür tāc u taḫt
Cümlete'l-mülkdür anuñdur dīn ü baḫt

6723 Allāh Allāh dimeyenler oldı lā
Ḥaḳ dimeyen başa nāzildür belā

6724 Allāh Allāh dise bir ehl-i hevā
Aña lebbeyk iste ḳulum dir Ḫudā

6725 Allāh Allāh didi ol Şāh-ı rüsül
Feṯḥ-i kevneyn eyledi ol ʿaḳl-ı kül

6726 Allāh Allāh dise dāʾim bir żaʿīf
Anı ayaḳsa ide baş ol laṭīf

6727 Allāh Allāh dimese bir pādişāh
Taḫt ı tācından ayıra ol İlāh

6728 Allāh Allāh dise bir ʿāṣī müdām

ʿĀḳıbet ol evliyā ola be-nām

[233a]

6729 Allāh Allāh dimese bir aġniyā
Dü-cihān faḳrıle Ḥaḳ anı yaḳa

6730 Allāh Allāh dise dāʾim bir gedā
Dü-cihān ʿanḳā ide anı Ḫudā

6731 Allāh Allāh dimese bir ejdeha
Ḥaḳ ide bir ḫor ḳarıncayla fenā

6732 Allāh Allāh dise bir ḳarınca ḫor
Ben diyen şāhīnleri ṣayd ide mūr

6733 Allāh Allāh dimese arslan-ı ḳalb
Bir kediye ola maġlūb cān-ı ḳalb

6734 Allāh Allāh dise bir er ser ola
Çıḳa şāhlar tācına cevher ola

6735 Allāh Allāh dimese bir şeb-çerāḳ
Ẓulmet-i zindānda anı yaḳa Ḥaḳ

6736 Allāh Allāh dise bir kāmil vücūd
Şāhlara tāc ola ol ʿāḳıl vücūd

6737 Allāh Allāh dimese şāh u vezīr
Ḥaḳ aña düşmen ḥavāle ide bir

6738 Allāh Allāh dise bir şāh u emīr
Ḥaḳ ide düşmenlerin ḫor u ḥaḳīr

6739 Allāh Allāh dimese bir er bülend
ʿĀḳıbet düşmen aña daḳa kemend

6740 Allāh Allāh dise bir ġāyet żaʿīf
Ḥaḳ ide düşmenine anı ḥarīf

6741 Allāh Allāh dimese bir niçe şīr
Anı ṣayd eyleye bir ḳurd-u ḥaḳīr

6742 Allāh Allāh dise bir ṭaġī çoban
Rām ola ṭaġīler gibi aña cihān

6743 Allāh Allāh dimese bir şāh-bülend
Bir sinek Nemrūd'ın ide ḳayd u bend

[233b]

6744 Allāh Allāh dise bir ʿabd-i Ḥabeş
Ẓulmet-i kevneyne Ḥaḳ ide güneş

6745 Allāh Allāh dimese bir ḳavm-i nās
Ḥaḳ ide ol ḳavme ḫışm-ı bī-ḳıyās

6746 Allāh Allāh dise bir düşkin faḳīr
Yaradan Ḥaḳ ola aña destegīr

6747 Allāh Allāh dimese yoḫsul bay
Dü-cihān içre diyeler çoḳ vay

6748 Allāh Allāh dise bir maḥbūs ḳul
Anı āzād eyleye Ḥaḳ bilmiş ol

6749 Allāh Allāh dimese bir yol eri
Menzil-i maḳṣūddan ḳalur giri

6750 Allāh Allāh dise çoḳ çoḳ ehl-i ḳāl
Keşret-i ẕikrile ola ehl-i ḥāl

6751 Allāh Allāh dimese bir şehriyār
Sāyeveş düşmen belā aña uyar

6752 Allāh Allāh dise maḥzūn ehl-i ġam
Gele şādī gide ġam derd ü elem

6753 Allāh Allāh dimese bir ḳalbi şād
ʿAn-ḳarīb aġlada ol Rabbü'l-ʿibād

6754 Allāh Allāh dise bir muḥtāç dil
Ḥaḳ vire rızḳı dükenmez aña bil

6755 Allāh Allāh dimese maġrūrlar
Vaḥşī devletin yitire anlar

6756 Allāh Allāh Allāh Allāh diyen er
Beyt-i *lā-ḫavfun*[224] ḥiṣārına girür

6757 Allāh Allāh dise bir yoḫsul ẕelīl
Ḥaḳ aña niʿmetini ide sebīl

6758 Allāh Allāh dimese ʿanḳālar
Dü-cihān yoḫsul olup aġlayalar

[234a]

[224] "… Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur…" Yunus: 10/62.

6759 Allāh Allāh dise dāyim bir yetīm
Dü-cihānı vire devlet ol kerīm

6760 Allāh Allāh dimese ʿanḳā baḫīl
Ḳorḳu var kefinin anuñ ṣara il

6761 Allāh Allāh dise bir ehl-i fenā
Vire rızḳ ummaduġı yirden Ḫudā

6762 Allāh Allāh dimese bir ehl-i dil
Ḳopa cāhiller ile yarın o bil

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

6763 Gel girelüm gel fenā meydānına
Gel gidelüm gel beḳā sulṭānına

6764 İr ü gic Ḥaḳ'dan yaña ʿazm iderüz
ʿĀḳıbet dergāh-ı Ḥaḳḳ'a giderüz

6765 Alalum dīn ḳılıcın evvel ele
Yolda var belki ḥarāmī kim bile

6766 ʿAskerī şerʿī bilece alalum
Dü-cihān fetḥine pençe ṣalalum

6767 Açalım şeh-bāz-ı şerʿ ile ḳanāt
Yir ü gök düşmense şehā ola māt

6768 Ḥażret-i Ḳurʾān'a muḥkem uyalım
Ḳızıl Elma māverāsın ṣoyalım

6769 Diye ḥünkārım ʿadūlar el-emān
Şerʿe muḥkem yapışursañ bī-gümān

6770 Ġālib olmaḳsa murāduñ düşmene
Uy Kitābu'llāh'a pervāne döne

6771 Seyfile açmadı kevni Muṣṭafā
Açdı taḳvāyile ol kān-ı ṣafā

6772 Ḳırḳ neferle dīni fāş itdi Resūl
Bā-ḫuṣūṣā düşmen idi ṣaġ u ṣol

[234b]

6773 Pādişāhım ḳırḳ nefer gör nişledi
Şarḳ u ġarbı baḥr u berri ḳapladı

6774 İşbu sulṭānlarda yoḳ idi ġaraż
Dünyevī yoḳ idi bunlarda maraż

6775 Āḫiretdi bunlaruñ fikri müdām
Fānī ʿömre bunlar olmazdı ġulām

6776 Bu sebebden virdi nuṣret ol İlāh
Bunlara oldı muʿīn ol pādişāh

6777 Ḥaḳ diyen va'llāhi maḥrūm ḳalmadı
Ne ḳadar ʿāṣīse meẕmūm ḳalmadı

6778 Ġayretüñ vaḳtidür iy şāh-ı cihān
Āl-i ʿOṯmān'ım ne yatırsın uyan

6779 Kükre ḫünkārım gele ʿummān var
Dīvleri ġarḳ it Süleymān'ım ne var

6780 İnḳılāb üstindedür ʿālem ḳatı
Pek perīşāndür raʿiyye hem ḳatı

6781 Gerçi maʿlūm-ı şerīfüñ içi ṭaş
Cümle maʿlūmuñ degildür gizli fāş

6782 İḫtiyārlar getürüp ṣor ṭaşrasın
Baḥr-ı ẓulmüñ ṣor şehā bir ḳaṭresin

6783 İy Süleymān'ım gelüñ ihmāli ḳoñ
Ġafletile yik dil olan ḫālī ḳoñ

6784 Añladıġıñ gibi degildür cihān
ʿArşa aġmışdur şehā āh u fiġān

6785 Çün ḫalīfe itdi ẕātıñ ol İlāh
Şükri anuñ ʿadl i dād iy pādişāh

6786 Seni yoḳdan var idüp ḫan eyledi
Ḳulların ḳul itdi sulṭān eyledi

6787 Saña çün virildi Ḥaḳ'dan salṭanat
Sen de ḳullarına eyle merḥamet

[235a]

6788 Ḥażret-i Ḳurʾān'a uyarsañ eger
Ḫāk-i pāye gele çoḳ Baġdādlar

6789 Bir ʿadālet ṭopı pes Baġdād'ına

Bir şerīʿat ṭopı pesdür fetḥine

6790 Bu ṭutuşla fetḥ-i Baġdād'uñ muḥāl
Ḥaḳ direm sözüm degildür ḳīl u ḳāl

6791 Kendü milkiñ ẓulmini fetḥ it şehā
Ṣoñra Baġdād fetḥine var git şehā

6792 Evvel eylerlerdi gizlice ẓulüm
Āşikāre ider oldılar ẓulüm

6793 Her sene maẓlūm raʿiyye zehr içer
Yılda on teklīf-i ʿörfiyye çeker

6794 Seni çoban eyledi ḳullarına
Didi gözle vāḳıf ol ḥāllerine

6795 Salṭanat Ḥaḳ'dan emānetdür saña
Rāh-ı ʿadle git hidāyetdür saña

6796 Ṭaşra ahvālin disem biñde birin
Bi'ż-żarūrī aġlayayduñ iy emīn

6797 Oldı ʿālem şimdi bir dürlü daḫı
Ḳopmadı ancaḳ ḳıyāmet iy saḫī

6798 İl vilāyet cümle ber-bād oldı hep
Düşdi ḳurd aġzına ḳoyunlar ʿaceb

6799 Ḳalmadı raʿiyyede et ü deri
Ṣām yiline uġradılar her biri

6800 Şimdi ḳānūnile alınmaz ḫarāc
Ceddī ḳānūnuñ bozuldı gözüñ ac

6801 Bir raʿiyye bir ḫazīne bilmiş ol
Ẓulm elinden ḳaçdılar hep ṣaġ u ṣol

6802 Ḥidmet aldım diyü varan ha yıḳar
Cevrile maẓlūmları oda yaḳar

[235b]

6803 Tañrı'dan ḳorḳmaz nebīden ödi yoḳ
Āḫiret fikrini itmez az u çoḳ

6804 Bir iki gün ʿömr içün ẓulm eyleyüp
İtdiler pek iş raʿiyye ṭaġıdup

6805 Pādişāhım bilmiş ol ṭaşra ḫarāb
Çoḳ raʿiyye tutuşup oldı kitāb

6806 Ẓulm ise itdi teraḳḳī her sene
Tañrı yaratdı dimezler miskīne

6807 Çoḳ raʿiyye itdiler terk-i vaṭan
Gerçi yoḳ ẓulme rıżāñız iy ḥasen

6808 Dile gelmez niçe ḥāl var ṭaşrada
Vāḳıf ol eyle taḳayyüd ṣormada

6809 Ṣor şehā ẓulme sebeb olanları
Ḥaḳḳı ḳoyup bāṭıla uyanları

6810 Ehl-i ḥaḳ ʿālimlerüñ ṭut sözini

Ḥaḳḳ’a Ḥażret-i Ḳurʾān’a uydur özini

6811 Diñleme zinhār ṣaḳın ḫoş-āmedī
Kendüñe itme yaḳın ḫoş-āmedī

6812 Ekṣeri şehā ḫoş-āmed söz yalan
Ṣādıḳ ı kāẕible farḳ eyle iy Ḫan

6813 Niçe tāc ı taḫtı yıḳdı bir yalan
Ṭoġrı söyler şimdi pek azdur inan

6814 Cūşa gel ʿadlile ʿummānım benim
Ẓulmi maḥv it ẓıll-ı Yezdān’ım benim

6815 Unuṭulsun ʿadliñe Nūşirrevān
Ḥaḳḳ’a yüz ṭut olasın ṣāḥıb-ḳırān

6816 Ṭut sözüm İskender ol ʿaṣrıñda tā
Ẓālime ammā muʿīn olma şehā

6817 Diñle ḫünkārım nedür ẓulme sebeb
Ekṣeri ḳul çoḳluġı ẓulme sebeb

[236a]

6818 Niçe biñ tīmār ḳılıç sebetdedür
Sefer itmez ṣorana ḫidmetdedür

6819 İtdi beytü’l-mālı yaġma ḳullaruñ
Yaradandan ḳorḳmaz aṣlā ḳullaruñ

6820 Bunca beytü’l-mālı isrāf itdiler
Nā-maḥal nā-şerʿī yire virdiler

6821 Biñ ḫazīne māl yitmez bunlara
Bā-ḫuṣūṣā ol muraṣṣaʿ ṭonlara

6822 Gerçi küstāḫānedür pendim şehā
Dīn i devlet pendile ḳāʾim şehā

6823 Diñle iy sulṭān-ı ʿālem bir ḫaber
Kevni ıṣlāḥ itmek isterseñ eger

6824 Dime kim ıṣlāḥı güçdür ʿālemüñ
Reh-nümāsı lāzım ammā ādemüñ

6825 ʿĀlemi ıṣlāḥā ḳādirdür Ḫudā
Kesme ümīdüñ şehā yüz ṭut Ḥaḳ'a

6826 Bizi yoḳdan niçe var itdise Ḥaḳ
Kevniñ ıṣlāḥında yoḳdan ide ḫalḳ

6827 ʿĀlem ıṣlāḥına ʿālem nā-ümīd
Ḥaḳḳ'a ʿacz iṣbāt olur kesseñ ümīd

6828 Yaʿnī Ḥaḳ ḳādir degil dimek olur
Kevni ıṣlāḥ idemez dimek olur

6829 Bu maḳūle iʿtiḳād ḫāṣā küfür
Ḥaḳḳ'a ʿacz iṣbāt iderse ḫod küfür

6830 Ḥaḳ Teʿālā ḳurdı ḳoyunla bugün
Yürüdür yürütmege ḳādir bugün

6831 Baʿżılar dir ḳaldı ıṣlāḥdan cihān

Bilmemişdür Ḥaḳḳ'ı ol ebleh ʿayān

[236b]

6832 Ḥamdu li'llāh cümle cāmiʿler ṭolu
Ṭolu mescidler cemāʿat iy ulu

6833 Ḳāḍiye'l-ḥācāt'a var daḫı niyāz
Bā-ḫuṣūṣā ḳılınur beş vaḳt namāz

6834 Ḥaḳ dir insān var iken bu dünyede
Yoḳ ḳıyāmet teşvīşi pīr dünyede

6835 Bizde gerçi var niçe dīn āfeti
Ḳodı tenezzülde dīn ü devleti

6836 Biri şöhretdür didigim āfetüñ
Ḫaşmıdur şöhret bu dīn ü devletüñ

6837 Āfetüñ biri şefāʿatdur şehā
ʿAzl-ı manṣıbda bir āfetdür şehā

6838 Āfetüñ pek büyügi māl-ı yetīm
Girdi ḫazneñe şehā māl-ı yetīm

6839 Ḳılıcıñ kesmez anuñçün gözüñ ac
Māl-ı yetīme mi olduñ iḥtiyāç

6840 Āfetüñ başı nedür nā-şerʿī iş
Ṭaş ḳoparmaġıl şerīʿatden çalış

6841 Her kimüñ şerʿ-i şerīf yārı ola
Ġam degil hep ʿālem aġyārı ola

6842 Ḫor gören şerʿi dü-ʿālem ḫor ola
Şerʿe yapışan göñül maʿmūr ola

6843 Bir vilāyet ḥākimi şerʿi ḳoya
Ḥaḳ ḥavāle ide bir düşmen aña

6844 Şerʿile açdı bu kevni Muṣṭafā
Şerʿ i ḫor görene nāzildür belā

6845 Balyimez ṭop ḳalʿa feṭḥ itmez şehā
Ḳalʿa Ḳurʾānile feṭḥ olur şehā

6846 Ḥükm-i Ḳurʾān'a şehā muḥkem yapış
Yüz derim çıḳmazsa başa cümle iş

[237a]

6847 Ḳalʿa-ı Ḳurʾān'a ḳo cān u tenüñ
Şey midür Baġdād taḫtı senüñ

6848 Ḥażret-i Ḳurʾānile eyle ʿamel
Dip Firengistān'a ḥükm it iy güzel

6849 Ḥażret-i Ḳurʾān'a uymazsañ eger
Anaṭolı Rūm celālī olalar

6850 Anaṭolu oldı şehā pek ḫarāb
Eşḳıyā itdi raʿiyyeñi kebāb

6851 Ellerinde ʿavret oġlan rızḳ u māl
Hep raʿiyyeñ oldı şehā pāyimāl

6852 Ḳullarıñ senden şehā ṣorarsa Ḥaḳ
Ne cevāb ḥāżırladuñ yüz ola aḳ

6853 Ḳalḳ otur şehā Kitābu'llāh ile
Seyf-i şerʿi ala ḥünkārım ele

6854 İns ü cin heybetiñe diye emān
Seyf-i Ḳurʾān'ı ḳuşanırsañ hemān

6855 Gele ḥünkārım bu sözüm bāri ṭut
İşiñi dosta inanma ṭut ögüt

6856 Çıḳ ʿadālet köşkine gel gāh gāh
Eyle dört dīvānı kendiñ gāh gāh

6857 Bir iki gün ʿömr içün iy şāh-ı dīn
Āḫiretüñ yıḳma ẓulm idüp ṣaḳın

6858 Dir iseñ ẓulme rıżāmız yoḳ şehā
Ẓālime olma muʿīn az çoḳ şehā

6859 Ṭaşra ḥünkārım ḫarāb olmış durur
Cevrile ʿālem kebāb olmış durur

6860 İl vilāyet itdi hep terk-i vaṭan
El yuduñ gibi şehā raʿiyyeden

[237b]

6861 Āḫiret rūz-ı ḳıyāmet yoḳ mıdur
Ẓulmi defʿe ʿadle ṭāḳat yoḳ mıdur

6862 Āh-ı maẓlūmı seḥergāhdan ṣaḳın

Varacaġıñ ulu dergāhdan ṣaḳın

6863 Devlet-i dünyā şehā lā-şey durur
Ṣoñı dünyānuñ beḳāsız ḥay durur

6864 Pādişāhım dünye bir çöpce degil
ʿÖmr-ü dünyā cümle bir günce degil

6865 Bir ḫayāl u ḫābe beñzer bu cihān
Taḫt ı tācı dünyenüñ düşdür hemān

6866 Ced-be-ced atañ dedeñ şehā ḳanı
ʿİbret al türbelerinden iy ġanī

6867 Salṭanat bir fānī güldür tīz ṣolar
Dünye bir efsānedür yoḳdur ne var

6868 Küfrile ʿālem yıḳılmayup durur
Ẓulmile ʿālem dīn evi yıḳılur

6869 Ḥālet-i nezʿüñ içindedür cihān
Ḫaste kevne gel ʿilāç eyle iy Ḫan

6870 Gitdi Baġdād'uñ Yemen'üñ iy hümām
Bu ṭutuşla ne Mışır ḳala ne Şām

6871 Taḫt ı tācından şehā el mi yuduñ
Ġayretüñ seyfin tenezzülde ḳoduñ

6872 Maḥşeri yevme'l-ḥisābı fikr ide
Āḫiretdeki ʿitābı fikr ide

6873 Ḥaḳ didi *bi'l-ʿadli-ve'l-iḥsān*[225] şehā
Ẓulmile ṭoldı cihān uçdan uca

6874 Ẓulmi gizlice iderlerdi ezel
Āşikāre şimdi ẓulm olur güzel

6875 Ḳaredeñiz gitdi elden bā-ḫuṣūṣ
Rus Ḳazaġı yaḳdı kevni bā-ḫuṣūṣ

[238a]

6876 Ḳanı ġayret ḳanı nāmūs ḳanı ʿār
Ḳara deryā kāfiriñ oldı iy yār

6877 Boġaz'uñ içi senüñ Fener'e dek
Boġaz'uñ ṭaşı Ḳazaḳ Kefe'ye dek

6878 Ṭutalım şehā Boġaz'ı bekledüñ
Ṭaşrasın kāfire mi ışmārladuñ

6879 İki pul degmez ṭonanmam dime var
Ne ararlar kāfiri ne buldılar

6880 Ḳanda gitdi dīn devlet ġayreti
Pāyimāl oldı Muḥammed ümmeti

6881 Ḳoñşu ḳapuñ yıḳan aʿdāyı ḳoduñ
Gitdüñ üç aylık yola Baġdād didüñ

6882 Uġurı ḫayr ola vezīr lālānuñ
Ḳapudanuñ yoḳ degil bunda senüñ

[225] "… Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder…" Nahl: 16/90.

6883 Ḳapudana pekçe tenbīh it şehā
Rus'ı żabṭ itmek ḳatı āsān şehā

6884 Himmete ṭaġlar ṭayanmaz toz olur
Yol murāda kişi himmetle bulur

6885 Mūr eger himmetle ṣıġınsa Ḥaḳ'a
Rām ola dīvler Süleymānlar aña

6886 Gökde uçan şāhīni himmetle ṭut
Dü-cihān ı ʿadl i dād aġzile yut

6887 *Himmeti'r-ricāl taḳlaʿi'l-cibāl*[226]
Himmet it ḍarb-ı murāduñ elin al

6888 Düşmeni insānuñ ihmāldür şehā
Ādeme ġaflet gibi yoḳdur belā

6889 Yā İlāhī sen uyandır göñlimüz
Ḳaldıḳ ayaḳda eli vir elimüz

6890 Yā İlāhī nefse nefsīdür cihān
Nefs elinden saña ṣıġındıḳ emān

[238b]

6891 Ṭaşrada ḳopdı ḳıyāmet zār u āh
Pādişāha añladur yoḳ ḥayfı vāh

6892 Ḳavm-i İslāmbol şafāsın sürmede

[226] "Yiğitlerin himmeti dağları yerinden söker." el-Aclûnî, II, s. 333.

Baḥr u ber ʿālem yanup tutuşmada

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

6893 ʿAyān oldı ise şehā saña esrār-ı ẓıll'ullāh
Ümīdim bu ide ʿaşrında İskender seni Allāh

6894 Bu ten gözile şehā ʿālem-i kübrāyı gördüñ mi
Ayaġıñ yirde başıñ gökde ben gösteriyin baḳ gāh

6895 Şehā sen bir ḳulaç mı ẓann idersin ādemoġlanın
Gözüñdür remz-i Ṭūbā dallaruñ iḳlīm iy şeh-in-şāh

6896 Şehā sen noḳṭa-i insānı hīç bir kerre gördüñ mi
O noḳṭa içredür hep on sekiz biñ ʿālem ol āgāh

6897 O noḳṭa tā felek levḥinde bir elif yazılmışdur
Ol elif ceddüñ Ebü'l-fetḥ'e ders idi oḳurdı gāh

6898 Murād eyler iseñ şehā bu ebcedden sebaḳ al gel
Murāduñ çünki Baġdād ise bir elif ile ol hem-rāh

6899 Elif yāruñ olursa fetḥ idesin belki kevneyni
Elif lāma muḳārin olsa teʾs̱īridür egri rāh

6900 Sebeb ne idi İskender cihānı cümle fetḥ itdi
Muṣāḥıbları cümle ṣādıḳu'l-ḳavl idi hep iy māh

6901 Ocaḳ aġalarınuñ pīrlerile gāhīce söyleş
Ne iş işlerdi ceddüñ ṣor getür ḳānūnların baḳ gāh

6902 Rıżāñız ẓulme ḥāşā yoḳ ki gerçi iy Süliymān'ım

Vezīriñ Āsef'e di yürisin şerʿ-i Resūlu'llāh

6903 Kitābu'llāh'a fetvāyile taḳvāya yapış muḥkem
Derim yüz feth olunmaz ise Baġdād inyeşāʾallāh

6904 Bir eliñe kitāb al bir eliñe seyfile etmek
Niçe Baġdādlar almazsañ beni ḳatl it hemān fi'llāh

[239a]

6905 Şehā bu ʿālemi ıṣlāḥ idüp taṣḥīḥ idem dirseñ
Ṭur otur iḫtiyār pīrlerle söyleş ḥasbeten li'llāh

6906 Şehā ayaḳ dīvānı eyler imiş ceddiñiz çoḳ çoḳ
Umūr-ı salṭanatda meşveretdür farż-ı ʿayn iy şāh

6907 Bu ögütleri benden bilme hep ilhām-ı Rabbānī
Çü pend *el-ḥaḳḳu murrun*[227] dur *ʿazīzün ẕü'n-tiḳām*[228] Allāh

6908 *Veşāvirhum*[229] didi Ḥaḳ meşveret elbette lāzımdur
Ḫuṣūṣā meşveretledür niẓām-ı ʿālemüñ hergāh

6909 Eger bir ḫūbca oġlan çıḳsa Ḥaḳ diyen ḳabūl eyle
Süleymān mūrdan alurdı naṣīḥat itmeyüp ikrāh

6910 Muḥammed Muṣṭafā iken gedālarla muṣāḥıbdı
Göñül Kaʿbesi'ni yıḳmadı ʿömrinde o şeh-in-şāh

6911 ʿÖmer-meşreb oluñ yardım ide Ḥaḳ saña ḫünkārım
Dir *en-nāsu ʿalā dīn-i mülūkihim*[230] Ḥabību'llāh

---

[227] "Gerçek acıdır." Metinde hadis olarak ifade edilmekle birlikte hadis kaynaklarında böyle bir hadise ulaşılamamıştır.
[228] "…Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." Maide: 5/95.
[229] "İş konusunda onlarla müşavere et." Âl-i İmrân: 3/159.

6912 ʿÖmer ḥażreti bir ḫātunuñ evin yapdı eliyle
Ḫalīfeyem dimedi itdi ırġādlıḳ o şeh-īn-şāh

6913 O gün Ḳayṣer gözin ʿÖmer çamurlı elle çıḳardı
Çihār-yār-meşreb ol sende çıḳar düşmen gözin hergāh

6914 Rıżāsın pek gözet Ḥaḳḳ'uñ neye kim ṣunsañ ire el
Rıżāsından çıḳan ol pādişāhuñ didi çoḳ iyvāh

6915 Degildür gerçi ḥaddim bunca küstāḫāne pend itmek
Naṣīḥat it didi ümmete rüʾyāmda Resūlu'llāh

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

6916 İy rūḥ-ı ḳudsī ne giriftār-ı ḳafessin
Ṣındır ḳafesi tāze gülistān ṭaleb eyle

6917 Bu kevni fesāde gele iñende yaḳışma
Bu külḫenī ḳo cennet ü Rıḍvān ṭaleb eyle

[239b]

6918 Bu dünyā didiginiñ ḳarışıḳ bir düşe beñzer
Geç ḫāb u ḫayālden dīn ü īmān ṭaleb eyle

6919 Gel dünye içün āḫiretüñ evini yıḳma
Dīv nefsini baṣ mühr-i Süleymān ṭaleb eyle

---

[230] "İnsanlar, meliklerinin dîni üzeredirler." el-Aclûnî, II, s. 311.

6920 Ḳaf’dan Ḳaf’a ḥükm it ṭutalım cümle cihānı
Bu salṭanat elden gide zaḥmān ṭaleb eyle

6921 Zaḥmān didigim milk-i beḳā aṣl-ı vaṭandur
Yapmaġa dīniñ evini her an ṭaleb eyle

6922 Az yaşa begim çoḳ yaşa maḳbere evüñdür
Gel ʿömr-ü beḳā ḥayy-u ebed ḫan ṭaleb eyle

6923 Günde niçe yüz biñ ṭoġar u hem ölür insān
Bu dünyā ḳarārgāh degil uş kān ṭaleb eyle

6924 Ol kān didigim salṭanat-ı ʿömr-ü beḳādur
Ḳo ʿāriyetī cism ü teni cān ṭaleb eyle

6925 Ten milki ḫarāb olsa gerek mevtiñ elinde
Cān memleketin ṭutmaġa cānān ṭaleb eyle

6926 Bu cism-i fenā ʿāriyetī ṭon durur eskir
Eskimez ebed rūḥıña ḳaftān ṭaleb eyle

6927 Saʿy eyle göñül iḳlīmini itmege maʿmūr
Gel milk-i vücūd taḥtına sulṭān ṭaleb eyle

6928 İnsān didigiñ cān u cihān cümle cihāndur
Var ʿālem-i kübrāyı bul insān ṭaleb eyle

6929 Hep cümle bu eşyānuñ özi gözidür insān
Eşyā yüzine baḳ Ḥaḳḳ’a bürhān ṭaleb eyle

6930 Deryā-yı muḥīṭ nuṭfe-i insānda nihāndur
Dal ādem olan ḳaṭreye ʿummān ṭaleb eyle

6931 İnsānda olan ḥüsn-ü cemāli vü kemāli
Gördüñ ise Ḫallāḳ'ına ḥayrān ṭaleb eyle

6932 Naḳşa naẓar it göstere yüz Ṣāniʿ ü naḳāş
Müʾmin göñile gir Ḥaḳḳ'ı pinhān ṭaleb eyle

[240a]

6933 Et ü deri ḳan ḳaşile göz ṣanma seni sen
Müʾminlere baḳ pertev-i Sübḥān ṭaleb eyle

6934 Sikkesi ḫazīnesi Ḥaḳḳ'uñ Ādem ü Ḥavvā
Dīn gencine gir ʿārif-i Raḥmān ṭaleb eyle

6935 ʿĀrif diyü Rabb'in bilene didi irenler
Nefsin bileni ḫākile yiksān ṭaleb eyle

6936 Mürşid aña dirler ki ḫaber vire o Ḥaḳ'dan
Ḥaḳ Ḥaḳ diyene cümle yol āsān ṭaleb eyle

6937 Şeyḫ ister iseñ mürşid-i Ḳurʾān'a yapış pek
Taḳvāyı eliñden ḳoma Ḳurʾān ṭaleb eyle

6938 Dünyāyı şu kim terk ide kāmildür o mürşid
Ḳul ol yüri bir kāmile ʿirfān ṭaleb eyle

6939 Dünyevī olanlarla ḳatı olma muṣāḥıb
Bul ehl-i ḥaḳḳı mürşid-i Yezdān ṭaleb eyle

6940 Mürşidde ʿalāmet ne durur dirseñ iy ḫaste
Bir ola iç i ṭaş anı Loḳmān ṭaleb eyle

6941 Bir dil ki müdām Ḥaḳ diye taḥḳīḳ o velīdür
Ḥaḳ diyenüñ al göñlini dermān ṭaleb eyle

6942 Ḥaḳḳıle ṭur otur nefsiñ Ḥaḳḳıle al vir
Himmet atına bin yüri meydān ṭaleb eyle

6943 Sulṭān-ı kevneyn olayım dirseñ iy dil-ber
Bul ehl-i dili ṣādıḳ-ı yārān ṭaleb eyle

6944 Cāhile yaḳın olma yıḳar dīnile dünyāñ
ʿĀlimleri sev ḫāneñe mihmān ṭaleb eyle

6945 Kiẕb ehli ile olma muṣāḥıb ḥaẕer it pek
Yār it saña bir sünnī Müsülmān ṭaleb eyle

6946 Ehl-i ġaraża açma şaḳın burḳaʿ-ı rāzıñ
Bir meşreb-i ḫūb Yūsuf-ı Kenʿān ṭaleb eyle

6947 Kibr ehli tekebbürlere yüz virme çevir yüz
Sev cānda ḥalīmi anı merdān ṭaleb eyle

[240b]

6948 Ḫulḳ-ı ḥasene yār oluban ḳalb-i selīm ol
Yirdeki yüzi göklere ṣayvān ṭaleb eyle

6949 Devlete ireyim dir iseñ iki cihānda
Yıḳma göñül-i Kaʿbeʾi Ḥannān ṭaleb eyle

6950 Devlet aña dirler ki ebed gitmeye elden
Devlet Ḥaḳḳ'ı bilmek durur el-ān ṭaleb eyle

6951 Bu ʿariyet-i devlet dünyā ḳamu lā-şey

Uḫrevī durur devlet-i ḫūbān ṭaleb eyle

6952 Bir manṣıb-ı ʿālīye göñül vir ola milkiñ
Dünyevī olan devlet-i vīrān ṭaleb eyle

6953 Dünyāya ṭapup yıḳma ṣaḳın dīniñi zinhār
Yap āḫiretüñ ḥūrī vü ġılmān ṭaleb eyle
6954 Bu ḳahbe felek ḳanḳı şehā virdi emānı
Maḳberede bir gün bizi ʿüryān ṭaleb eyle

6955 Ecel gelicek bilmez emān u ne zemān hīç
Kim buldı vefā dünyeʾi zindān ṭaleb eyle

6956 Maḳberede yatır niçe maġrūr yola ṣıġmaz
Ġāfil yürüme cennet ü vildān ṭaleb eyle

6957 Ḳabre ṭaşınan ḫalḳ bize yitmez mi naṣīḥat
Ölenleri gör pend alup efġān ṭaleb eyle

6958 Cellād-ı felek ḫalḳa ṣunar cām-ı vefātı
Hīç virmez emān saña hezārān ṭaleb eyle

6959 Nefsine uyup yaradan Allāh'ı unutma
Dīv nefse uyarsañ yüri nīrān ṭaleb eyle

6960 Düşmen didigiñ ādeme nefsile hevādur
Dost ister iseñ ʿadlile iḥsān ṭaleb eyle

6961 Devlet ebedī isteriseñ iki cihānda
Ṭaş urana ur etmegi sen nān ṭaleb eyle

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

[241a]

6962 Beḳā bulmaġa gelmedüñ cihāne
Göñül virme fenādur bu yalana

6963 Ki zīrā leẕẕet-i dünyā fenādur
Mezār ehlini fikr it ʿāḳılāne

6964 Ṭaşınur maḳbereye her gün insān
Birimüz ʿibret almaz ʿārifāne

6965 Ölüp tābūta girenleri görmez
Yapar şeddādī ḳuşlar āşiyāne

6966 ʿAceb gün var mı meyyit ḳabre girmez
Baḳ iy maġrūr teneşirde yunana

6967 Olursa māl-ı Ḳārūn'uñ ḳatı çoḳ
Ṣarılursın beş on arşın kefane

6968 Ḫayāl u ḫāba beñzer ʿömr-ü dünyā
Eser yildür geçer devr-i zemāne

6969 Begim ʿAzrāʾil eñseñde gezerken
Seni yoḳ bil yürüme ġāfilāne

6970 Nedür bu dünyenüñ teşvīşi ġāfil
Cihānı sen mi beslersin uyana

6971 Düşersin maḳbereñdür bir çuḳura
Yılan ʿaḳreb yataġıdur o ḫāna

6972 Çürütdüñ cevher-i ʿömr-ü ʿazīzi
Vücūd sermāyesin virdüñ ziyāna

6973 Yaparsın ṭurma şeddādī serāylar
Temel ṭutmaz ecel var bu vīrāne

6974 İdersin dünyeyi ṭurmaz ʿimāret
Yıḳarsıñ āḫiretüñ cāhilāne

6975 Sen ü ben biñ yaşarsaḳ ʿāḳıbet hep
Ölüm zehrin içerüz ḳana ḳana

6976 Çü *küllün men ʿaleyhā fān*[231] didi Ḥaḳ
Fenāsını bilen girür cināne

241b]

6977 Bil imdi *külli şey hālik*[232] iy maġrūr
Bil *illā vecheh*[233] ḳalur ʿayāna

6978 Neñe maġrūrsın uş iy ādemoġlı
Yürürsin ġafletile şalınana

6979 Ecel izimiz izleyüp gezer āh
Ölürsin biñ yaşa ṭut iy dīvāne

6980 Ḫırāmānī ḫırāmānī şalınma
Tekebbür varma Rabb-i Müsteʿāne

6981 Yaratdı seni bir ḳaṭre menīden

---

[231] "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır." Rahman: 55/26.
[232] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.
[233] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.

Dime benven fülān ibn-i fülāna

6982 Gedā ol pādişāh ol ḫāk olursın
Niçün maġrūr olursın ad u ṣana

6983 Ġurūruñ bu beş on gün ʿömr içün mi
Dimezsin hīç dükenir ʿömr-ü dāna

6984 Ḳanı bu kevne ḥükm iden Süleymān
Cülūsler ḫod ögüt ʿaḳlı olana

6985 Ḳaç ata öldi göre Āl-i ʿOṯmān
Baḳa ʿibretle türbede yatana

6986 Müsāfir-ḫānedür bu ḫān-ı dünyā
Ḳonan göçer bu dār-ı imtiḥāna

6987 Bu dünyādur begim keẕāb-ı fānī
Ki degmez dünye bir torba ṣamana

6988 Bu dünyā devletidür hep ḫayālāt
Göñül viren ḫayāle nāre yana

6989 Cihān oġlan oyuncaġına beñzer
Senüñem diyüp aldar ins ü cāna

6990 ʿAmel girür mezāra girmez altun
Ḥisābile ʿaẕāb bunda ḳalana

6991 Ḳalur düşmeniñe çoḳ sevdigiñ māl
Gele ḫayr eyle gitmesin yabana

[242a]

6992 Yi yidir mālıñı furṣat bu demdür
Gele ḫayrāt idüp ʿamel ḳazana

6993 Eger ḳādir iseñ yap köprü mescid
Ne devlet çeşme eylerseñ Revān'a

6994 Ġanī iseñ bulun yoḫsula baya
ʿAdūña eylik eyle dosıtāne

6995 Senüñ nefsüñ durur düşmen didigiñ
Ḥaḳīḳī dost ṣabır pīr ü cüvāna

6996 Ṣabır ḳalḳanını ele alanlar
İrişdi başı ʿarş u āsumāna

6997 Giren ḳalʿa-ı ṣabra oldı lā-ḫavf
Ṣabırsız uġrar aġulı yılana

6998 Ṣabırlı ḳulların pek sever Allāh
Ṣabırsız uġraya āh u fiġāna

6999 Ḳanāʿatsız ṣabırsız olsa bir ḳul
O ḳul uġrar bir oñulmaz çıbana

7000 ʿAcele ile girseñ ḳanḳı yola
O yol ṭuş ola ʿaḳreb ü çiyana

7001 Ṣoñın fikr it her işiñ tīzlik itme
Maḥallinde işiñ gör pehlevāne

7002 Ṣaḳın başdan çıḳarsın ḫam ṭamaʿdan

Ṭamaʿ insānı ḥabs eyler ḳapana

7003 Boġazına esīr olan olur ḫor
Boġaz çün ṣelb olur baḳ aṣılana

7004 Boġazına ṣabırsız olan aġzuñ
Elif ḳāmeti tīz döne kemāna

7005 Ḳuşaġı pek olan aġzı ṣabırlı
Velīdür di velī ol ʿālī-şāne

7006 Ki her kim bindi ṣabr atına sürçmez
Ṣabır Mūsā ʿaṣāsıdur ṭayana

[242b]

7007 Ṣabır ḳoyun ider arslanı bebri
Ṣabır eli irer gökde uçana

7008 Ṣabırla ṭoprağı altun ider Ḥaḳ
Ṣabır kīmyāsını devlet bulana

7009 Ṣabır tācını gey ol cümlete'l-mülk
Yapış ṣabra sefīneñ ḳo limana

7010 Olur ṭut yapraġı ṣabrıle aṭlas
Ḳoruḳ ḥelvā olur ṣābir lisāna

7011 ʿAṣā-yı ṣabrı elinden ḳoyanlar
Düşe ṭamuda ḳaṭrāndan ḳazana

7012 Eli dili gözi ṣābir olanlar
Veliyyu'llāhdur anlar bī-gümāna

7013 Ḫuṣūṣā ṣādıḳu'l-ḳavl olsa bir dil
Maḳām oldı ṣadır ol kāmirāne

7014 Bed-aḫlāḳ olsa ya kāẕib bir ādem
Şekerse de cihān andan uṣana

7015 Ḥalīmü'n-nefs olup ḳalb-i selīm ol
Ne yavuz ne yavaş ol ol miyāna

7016 Teḥevvür ile nāsa açma aġzı
Çekesin ḫalḳı bir ḳılla īmāna

7017 Cihān fīl olsa bir ḳıllan yidesin
Olursañ her umūrda ṣābirāne

7018 Gerekdür dosta düşmene müdārā
Enāniyyetle urma aġlayana

7019 Müdārā düşmeni dost eyler iy dost
Ve illā virme yüz her ḳalbezāne

7020 Ḥarāmīseñ ḳoma inṣāfı elden
İnanma ḳoynı ḳurd olan çobana

7021 Ḳarınca fīl yükin ursañ getürmez
Ḥakīmāne yük ur hem ḥākimāne

[243a]

7022 Yüki merkebe miḳdārınca yüklet
Vara menzile āsān çāpikāne

7023 Ḥükūmetde iseñ eger ḳarındaş
Taḥammül itmegin ur ḳaḳıyana

7024 Ṣaḳın kīn ṭutmadan dīnden çıḳarsın
Kitāblarda ʿamel ḳıl oḳunana

7025 ʿAbūsu'l-vech olana olmaġıl yār
Eyüye uyana devlet dolana

7026 Ṣaḳın ḳullarını ḫor görme Ḥaḳḳ'uñ
Seni yoḳdan yaradandan utana

7027 Gedāya şāha ṭaʿẓīm it berāber
Yetīme yoḥsula ol ata ana

7028 Giñ ol gökler gibi deryā ol alçaḳ
Taṣarruf eyle kevne her ʿavāna

7029 Ve illā ḳorḳma Ḥaḳ yolında ḫalḳdan
Degil çöp ins ü cin hep añlayana

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Bismi'llāhi'r-raḥmāni'rraḥīm

7030 Bu dünyānuñ ṣafā vü ẕevḳı tāc ı taḫt ı devleti
Ḫayāl u ḫāb içinde görünen rüʾyāya beñzer hep

7031 Ṭutalım pādişāh ol ʿālemi Ḳaf'dan Ḳaf'a ḥükm it
Yalan dünyāda şāhlıḳ ḳuruca ġavġāya beñzer hep

7032 Ki zīrā mevt ü ʿĀzrāʾil olan yirde ṣafā olmaz
Bu dünyādan vefā uman kişi aʿmāya beñzer hep

7033 Ṣaḳala gülici zen gibüdür bu bī-vefā dünyā
Ele girmez viṣāl-i dünye bir sevdāya beñzer hep

7034 Cihāne ḥükm iden sulṭān girür maḳbereye ʿüryān
Vezīr de şāh da ḳabrinde birer ednāya beñzer hep

7035 Dü-ʿālemde ḥużūr isterseñ unutma Ḥaḳḳ'ı bir dem
Unudanlar Ḥaḳ'ı yüzi ḳara ḳarġaya beñzer hep

[243b]

7036 Ṣafā ister iseñ bī-ġam unutma bir nefes Rabb'iñ
Ḥaḳḳ'a ṭālib olan dil cennet ü ḥavrāya beñzer hep

7037 Ki her kim Ḥaḳḳıledür pādişāhı dü-cihāndur ol
Ki dāʾim Ḥaḳ diyen yoḫsul ġanī deryāya beñzer hep

7038 Ġanīlıḳ Ḥaḳḳıledür mālile ādem ġanī olmaz
Ḳanāʿat ehli yoḫsul mālı çoḳ ʿanḳāya beñzer hep

7039 Gerek iste gerek isteme virür ḳısmetüñ Allāh
Bilen *naḥnu ḳasemnā*[234]yı dil-i dānāya beñzer hep

7040 Ne yüzden fetḥ olursa rızḳ viren Ḥaḳ virdiren Ḥaḳ'dur
Gedā kim ʿAmr u Zeyd'den rızḳı bilmez baya beñzer hep

7041 Ḥaḳ'uñ efʿāl-i tevḥīdi bu nāsa hep müʾeṩṩirdür
Bu ḫalḳ ḳudret elinde ālet-i niʿmāya beñzer hep

7042 Fülān dime saḫī virür fülān dime baḫīl virmez
Şerīk itme Ḥaḳ'a ḫalḳı iden ṭumbaya beñzer hep

[234] "…Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık…" Zuhruf: 43/32.

7043 Ki zīrā yoḳdur insānuñ elinde ẕerrece ḳudret
Taṣarruf cümle Ḥaḳḳ'ıñdur bilen bedr-aya beñzer hep

7044 Ve illā ḫayrı Ḥaḳ'dan şerri nefsiñden bil iy ṭālib
Ḫayır şer gerçi Ḥaḳ'dan ḫayrı seven aya beñzer hep

7045 Ṣaḳın Cebrī olursın şerri Ḥaḳ'dur işleden dirseñ
Kimüñ taḳvāsı ḫāliṣ cennetü'l-meʾvāya beñzer hep

7046 Riyādan pek ṣaḳın yime ḥarāmı dime yalanı
Necāt-ı ṣıdḳa iren ṭoġru oḳlu yaya beñzer hep

7047 ʿAmel iḫlāṣa irmenüñ ʿalāmeti nedür dirseñ
Görünmez ehl-i ḥaḳḳa ḫalḳ gezen ḫalḳ sāye beñzer hep

7048 Ḫulūṣ iḫlāṣ ne dirseñ Ḥaḳ yolında ḳorḳmaya ḫalḳdan
Ḳoyup Ḥaḳḳ'ı da ḫalḳdan ḳorḳa kim ir yaya beñzer hep

7049 Ki her kim ḳorḳa Ḥaḳ'dan ḫalḳı andan ḳorḳuda Allāh
Şu kim Ḥaḳ dir riyāsı da anuñ taḳvāya beñzer hep

7050 Ki her kim ḳorḳmaya Ḥaḳ'dan anı Ḥaḳ ḳorḳuda ḫalḳdan
Şu dil kim Ḥaḳ dimez yañlışı çoḳ fetvāya beñzer hep

[244a]

7051 Gören ḫalḳı göremez Ḥaḳḳ'ı ḫalḳı görme gör Ḥaḳḳ'ı
Bu insān *li maʿallāh*[235] ʿāleminden şāye beñzer hep

7052 Anuñçün ʿālem-i ervāḥ ʿadem baḥrinde müstaġraḳ
Ki Ḥaḳ'dan ġayrı şey fānī ne var ifnāya beñzer hep

[235] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)

7053 Didi Ḥaḳ *külli şey hālik*[236] ve *illā vechehu*[237] bāḳī
Ḥaḳ'ı ḫalḳsız iden iṣbāt dil-i iḥyāya beñzer hep

7054 Ḳamu eşyā ḥaḳīḳatde baḳarsañ çöp ḳadar yoḳdur
Vezīr ü şāh u ḳul raʿiyye hīç asmaya beñzer hep

7055 Ḫuṣūṣā āḫiret ḳatında dünyā oldı hīçden hīç
Hīçe göñül viren hīç āh u zār u vāya beñzer hep

7056 ʿAceb bu bī-vefā dünya kime içirmedi zehrin
Ġamı çoḳ ötesi yoḳ dünyā bir ṣaḥrāya beñzer hep

7057 Bu dünyā āḫiret bāġına nisbet mezbelelikdür
Ki zīrā ḳahbe dünyā ṣoñı yoḳ rüsvāya beñzer hep

7058 Bu yigrenc ḳarı dünyāyı ṣanırsın bir güzel maḥbūb
Bu dünyā niçe şāhdan ṭul ḳalan Marya'ya beñzer hep

7059 Çü dünyānuñ ṣoñı vīrān bu şeddādī serāylar ne
Bu dünyā bir deñizde ḫayrı yoḳ almaya beñzer hep

7060 Ne ġaflet bu dirīġā gözümiz ḳabr ehlini görmez
Bu dünyā bir cirāḥat ḳırbası saḳḳāya beñzer hep

7061 Bu çirkin dünyā çoḳ sulṭānları başdan çıḳarmışdur
Ne ṭaʿūndur bu dünyā ehli gör mevtāya beñzer hep

7062 Oñulmaz bir çıban-u ḫastedür bu bī-vefā dünyā
Yıḳan dünyā içün dīnin ne şek tersāya beñzer hep

---

[236] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.
[237] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.

7063 Ḳalaylı bir ḳoza beñzer bu dünyānuñ ḫayālātı
Bu dünyānuñ içi leş ṭaşı ḫūb ḫasteye beñzer hep

7064 Eger dünyā güzel maḥbūb olaydı bāḳī ḳalaydı
İr ü gic ḳabr evüñ maḳbereler odaya beñzer hep

7065 Begim bu manṣıb-ı dünyā ḳarış murış düşe beñzer
Bu dünyā yoḳ ḥisābında olan noḳṭaya beñzer hep

[244b]

7066 Bu dünyā-yı denī yañşaḳ şu yüzsüz ʿavrete beñzer
Vefāsız ḳarı dünyā bir yavan çorvaya beñzer hep

7067 Eger biñ yaşasañ bir günce gelmez ẕevḳı dünyānuñ
Bu dünyā leẕẕeti zehirli bir ḥelvāya beñzer hep

7068 Cihāne şāh iseñ gele ṣafāsı ṣoñra burnıñdan
Bu dünyā sīreti yoḳ ṣūreti ḳalaya beñzer hep

7069 Görüp naḳşına aldanma cihānuñ iste naḳḳāşın
Bugün bul Ḥaḳḳ'ı naḳd-ı vaḳt olan ʿĪsā'ya beñzer hep

7070 Ne varına sevin ne yoġına yirin bu dünyānuñ
Bugün dünyāda şād olmaḳ ġam-u ferdāya beñzer hep

7071 Ne öñine ne ṣoñına ṭayan bu fānī dünyānuñ
Öñi şādī ṣoñı mātem bu dünyā lāya beñzer hep

7072 Felek bir ejdehādur niçe şāhı yutdı hażm itdi
Begim bu manṣıb-ı dünyā şekersiz nāya beñzer hep

7073 Felek bir çarḫ-ı ẓālimdür ṣunar İskender'e zehri
Süleymān taḥtı teneşirdeki taḫtaya beñzer hep

7074 Begim bu dünyānuñ tācile taḥtı pādişāhlıġı
Niçeden artaḳalmış ʿāriyet dībāya beñzer hep

7075 Niçe sulṭānlaruñ ḳaṣrında öter şimdi bayḳuşlar
Serāy ı köşki dünyānuñ ḫarāb-ārāya beñzer hep

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7076 Teşneyem pek yā Resūla'llāh ṣuvar bu cānımuz
Sāḳıyā feyżiñ durur ser-çeşme-i ḥayvānımuz

7077 Ümmetüñ irşādına bil baġladum eyle ḳabūl
Min-ledün[238] baḥrına ġarḳ it bāde-i ʿirfānımuz

7078 Ḥubb-ı dünyāyı çıḳar göñlümden iy Şāh-ı rüsül
Mest ola vaḥdet meyinden ʿālem-i rūḥānīmüz

7079 Şevḳıle ʿaşḳ-ı İlāhīde yanam pervāneveş
Cezbe-i ʿaşḳuñla iy dost naẓm idem vicdānımuz

[245a]

7080 Bir şerābı getürem vaḥdet meyinden ʿāleme
Terk ide kevneyni içen bir ṭolu peymānımız

7081 Gelmişem ḳālūbelādan ʿāleme mest-i elest
Ḥaşre dek eylemeye feyżim alan iy Ḫanımız

7082 Maḥşer ü yevme'l-ḥisābdur naẓm olan her beytlerim

[238] "…Allah katından…" Hûd: 11/1; Neml: 27/6

Bāḳī lā-mevcūde illa’llāh dü-kevneyn fānīmüz

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7083 Dünye-i mekkāredür bu bāḳī degil fānī bu
Āḫiret evini maʿmūr eyle yap yıḳma yürü

7084 ʿĀriyet ṭondur bu dünyā devleti elden gider
ʿÖmr-ü dünyādur aḳarṣuya ṭayanmaġı ḳo

7085 Zīnet-i dünyāya aldanma vefāsı yoḳ durur
Āḫiret ḳatında bir mezbeledür dünyā ḳamu

7086 Ẓāhirā dünyā güzel maʿnīde çirkindür ḳatı
İşbu yigrenci ḳarı dünyāyı ṣanma ḫūb-rū

7087 Çoḳ vezīr ü pādişāhlar didi dünyāya benim
Ḳodı gitdi taḫt ı tācın ḥasretā iyvāh diyü

7088 Dünyede çiftin çıbuġın ḳodı gitdi çoḳ ġanī
Āḫiret çiftligin ārzū it fenāsız yirdür o

7089 Ḳon göç evidür bu dünyā fānī bu kervān-serāy
Hep müsāfirüz cihānda cümlemiz lā-bāḳī Hū

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7090 Göñül virme fenāya cān içinde
Yitirme dīniñi yalan içinde

7091 Bu dünyā kimseye milk olmaz iy yār
Unutma Rabb’iñi her ān içinde

7092 Fenā dünyā durur bir fāḥişe-zen
Ṣaḳala gülici insān içinde

[245b]

7093 Niçe şāhlar benim didi cihāne
Yatır maḳberede efġān içinde

7094 Başı göge berāber niçe sulṭān
Yatır bir türbede ḫayrān içinde

7095 Ṣıġışdı bir ḳulaç ḳabre niçe şāh
Cihāne ṣıġmaz iken ḫān içinde

7096 Ḳanı İskender ü milk-i Süleymān
Yatırla ḫākile yeksān içinde

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7097 Virme dünyāya göñül iy yār-ı Ḥaḳ ṣoñı fenā
Dünyeye göñül viren aġyār-ı Ḥaḳ mevti aña

7098 Teneşir tābūt kefen maḳbere evin fikr ide
Ne çuḳurdur ḳabir zindānı düşer şāh u gedā

7099 Dünyeʾi maʿmūr idersin dīn evin itdüñ ḫarāb
Ecel eñseñde yaparsın ṭurma şeddādī binā

7100 ʿĀḳıl olan fānī dünyāda ḳomaz ṭaş üzre ṭaş
Ġāfil olan cāhil ammā dünyeden umar vefā

7101 Ḳanḳı sulṭān u vezīr buldı vefāsın dünyenüñ

Yitme mi saña mezāristān ögüt iy bī-nevā

7102 Pādişāhlaruñ cenāzesi muṣallāya gelür
Er kişi niyyetine eyler müʾeẕẕinler ṣalā

7103 Çün eceldür ʿāḳıbet şāhuñ gedādan farḳı ne
Şāhlaruñ ancaḳ hemān ġavġāsı çoḳdur ʿömri lā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7104 Bu fenā dünyāyı şey ṣanma ḫayāldur iy cüvān
Kiẕbi meşhūr dünyedür bu bī-vefādur bu yalan

7105 Bā-ḫuṣūṣā dünyenüñ ismine zindān didi Ḥaḳ
Ne ḳadar rāḥat görür zindān içinde olsa cān

[246a]

7106 Dünye bir ẓulmet ḳafesdür cān ḳuşın maḥbūs içün
Ḳuş ḳafesde ne ḳadar sürer safā fikr itʿayān

7107 Dünyenüñ on güni şense biñ günidür āh u zār
Terk-i dünyādur meger dünyāda şād olan hemān

7108 Dāʾimā şād üzredür ehl-i ḳanāʿat dünyede
Ehl-i dünyā rāḥatuñ görmez yüzin ḥāli yaman

7109 Bu ne ḥikmet aġniyā aġlar güler yoḫsul müdām
Bu ne sır mesrūr gedālar ġam çeker şāh-ı cihān

7110 Ṭutalım sulṭān-ı ʿālem ol bugün ne fāʾide
Lā ider bir gün ecel şāh ol gerek virmez emān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7111 Dünyenüñ ẕevḳ ı safāsıdur yalan
Bir ḫayāli düş durur dünyā hemān

7112 Bī-vefādur taḫt ı tācı dünyenüñ
Oġlan oyuncaġına beñzer cihān
7113 Niçe gül yüzler türāb olup yatır
ʿÖmr-i bāġını fenā itmiş ḫazān

7114 Niçe ṭūṭī dilli oġulcuḳları
Ḳara yire ṣoḳdı bu devr-i zemān

7115 Dünye niçe kerre ṭolar boşalur
Yaʿnī her yüz yılda bir kerre inan

7116 Fikr ide ḳırḳ elli yıldan berisin
Āl-i ʿOṯmān ḳaç cülūs itdi iy cān

7117 Ḳabr evine ṭaşınur ṭurmaz bu ḫalḳ
Gün mi var lā olmaya bir kāmirān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7118 Dünyenüñ pek ardına düşme iy yār
Ṣanma dünyāyı begim bir ṭatlı kār

7119 Cemʿ-i dünyā it ḥelālden kesb idüp
Vir zekātuñ virmeyendür ehl-i nār

[246b]

7120 Saña biñ aḳçeʾi iḥsān itdi Ḥaḳ

Sen yigirmi beş zekāt virme ḥimār

7121 Vir zekātı pīrlere ṭul ʿavrete
Virmez iseñ fi’s-saḳar ṭamuya var

7122 Ḥaḳ didi Ḳurʾān’da kim virmez zekāt
Mālı ṭamuda ola ʿaḳreb ü mār

7123 Faḳīr iken seni Ḥaḳ itdi ġanī
Şükridür mālıñ zekāt iy yār-ı ġār

7124 Ḳanḳı mālıñ kim zekātı çıḳmasa
Anı lā ider ʿömürveş rūzigār

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7125 Göñül yap yıḳma zinhār iy bürāder
Göñüldür ʿarş-ı Beytu’llāh-ı ekber

7126 Ḥaḳīḳat bābınuñ miftāḥıdur dil
Dile uymayan iblīse berāber

7127 Didigim dil durur āyāt-ı Ḳurʾān
Dil odur kim vire Ḥaḳ’dan ḫaberler

7128 Ki zīrā dil durur vaḥdet serāyı
Dil oldı ʿālem-i lāhūta maẓhar

7129 Şu dil kim Ḥaḳḳ’a ḳāʾil ehl-i ḥaḳdur
Ḥaḳ’a ḳāʾil degilse it ol ebter

7130 Ki her kim ḥüsn-ü ḫulḳa mālik oldı

Süleymānveş aña rām oldı dīvler

7131 Kişi mevti unutsa ola maġrūr
ʿÖmr-ü lā-ḥükmi ġāfil günden aẓher

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7132 Bitürse bir kişi bir müʾminüñ bir ḥācetin ancaḳ
Resūl buyurdı yetmiş ḥācetin bitüre anuñ Ḥaḳ

[247a]

7133 Bu yetmiş ḥācetüñ vire otuzın Ḥaḳ bu dünyāda
Vire ḳırḳ ḥācetin yarın didi Şāh-ı rüsül ṣaddaḳ

7134 Kime eylik iderseñ yine kendüñedür ol eylik
Ṭaş urana ur etmeñ meşrebüñ deryā ola alçaḳ

7135 Yoġise etmegin etmek dilile ḫalḳı aġırla
Ḥalīmü'n-nefs olursañ ḫod ḳul ola saña cümle ḫalḳ

7136 Dimişler ṭatlı dili büyük ʿadūyı dost ider büyük
Bu meşhūrdur acı dil ile dost düşmen olur muṭlaḳ

7137 Ṣıġā arslanı toyunca mutīʿ ola ḳoyundan pek
Ṣıġamazsañ toyınca bir kedi ister seni yutmaḳ

7138 Yüzine ardına ʿaybın görürseñ kimsenüñ dime
Ve illā kendi ʿaybıñ gör ʿayb ne ḫāṭırı yıḳmaḳ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7139 Ṭayanma manṣıb-ı dünyā vü mā-fīhāya gel zinhār

Öñi şādī ṣoñı mātem degil mi dünyenüñ iy yār

7140 Ṣalınma kibrile Firʿavnīveş girmez misin ḳabre
Niçe maġrūr yola ṣıġmazları mevt eyledi ber-dār

7141 Ne virür ne alur Tañrı selāmın baʿżı it maġrūr
Virürse de selāmı ḳuruyası aġzın açmaḳ ʿār

7142 Selām virecek ādem bulamaz çıḳsa yola cāhil
Nedür bunca tekebbürlik çü aṣlıñ nuṭfe-i murdār

7143 Meger sen raḥmet-i Ḥaḳ'dan ümīdüñ kesdüñ iy ġāfil
Selām Ḥaḳḳ'uñ iken nekbet selām virme çü ʿırżıñ var

7144 Selām virse de başıñ viri nāsa bu mıdur sünnet
Selāmı şimdi semmūr kürke virür yār eger aġyār

7145 Atasın ḳardaşın görse de it var kim selām virmez
Ḳıyāmet günine lā dir meger bu ḳavm ider inkār

[247b]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7146 Dünyenüñ ẕevḳ ı ṣafāsı var diyen söyler yalan
Mevt ü ʿAzrā'il olan yirde ṣafā olmaz iy cān

7147 Melekü'l-mevt olmayan yirler ṣafānuñ kānıdur
Dünyede yir va[239] mı mevt olmaz o yirde iy cüvān

[239] *var* şeklinde olması gereken kelimenin sonuna *re* (ر) harfi konulmamıştır. Bu durum müellif / müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *re* (ر) harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir. Kelime çeviri yazıya *va* şeklinde aktarılmıştır.

7148 Geldi ḥażretden naṣīḥat istedi bir ḳavm-ı nās
Didi ḥażret sizde hīç ādem olur mı yā fülān

7149 Yā Resūla'llāh ölümsiz yir olur mı didiler
Size ölüm ḫod naṣīḥat pes didi ol ʿālī-şān

7150 Dünyede biñ yıl ṣafā vü ẕevḳıle sürseñ ʿömür
İr ü gic bu fānī leẕẕet gele burnıñdan hemān

7151 Dünyenüñ sulṭānlıġı dirseñ düşe beñzer ḫayāl
Bir gemi ömrine beñzer devlet-i dünyā ʿayān

7152 Lā-faḳīrem diyü ġam yime bilürseñ Rabb'iñi
Ḥaḳḳ'ı bilmeyen faḳīrdür olsa da şāh-ı cihān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7153 ʿĀlem-i kevni fesāduñ bī-vefādur ẕevḳı hep
Yıḳma dīniñ manṣıbı dünyāçün olma Bū Lehep

7154 Olma maġrūr bu ʿacūze ḳarı dünyāya ṣaḳın
Niçe şāhdan ḳaldı ṭul zen dünye fānīdür ʿaceb

7155 Dünyenüñ vīrānına baḳ gözleme maʿmūrını
Bu ne ḥikmet dünye pek dostlarına eyler ġażab

7156 Dünye bir uyuz köpekdür ulaşan ḳurtulmadı
Ḥırṣı ḳo eyle ḳanāʿat mevti fikr it rūz ı şeb

7157 Bu ne ḥāl dünyā ider düşmenlerine ser-fürū
Dostların ḫoş ṭutmaz ammā bilmezem hīç ne sebeb

7158 Dünyenüñ ne varına sevin ne yoġına yirin
Bir olur ḳabr içre çün şāh u gedā Türk ü ʿArab

7159 Yaradılmamışa döne lā ola bir gün cihān
İns ü cin ḳabre gire ḫālī ḳala Mıṣr ı Ḥaleb

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[248a]

7160 Dünyenüñ devleti de miḥneti de düşdür hemān
Ehl-i dünyānuñ ṣafāsından ġamı çoḳdur inan

7161 Ne ṭayan devlet-i dünyāya ne miḥnete yirin
Hīç ne gül ne aġla dünyā ḫāṭırıçün iy cüvān

7162 Seni bir gün güldürürse dünye biñ gün aġladur
Ḳabre girmeyince tā rāḥat olamaz ins ü cān

7163 Mālı çoḳ olan ṣanır dünyā ṣafāsı hep benüm
Dünye yalan dünyenüñ ẕevḳ ı ṣafāsı da yalan

7164 Dünyenüñ ẕevḳ ı ṣafāsı bāḳī ḳalaydı eger
Pādişāhlara nebīlere ḳalaydı bu cihān

7165 Türbe-i şāhlardan al maḳberelikde var ögüt
ʿİbret al ehl-i ḳubūrdan iy yola ṣıġmaz çoban

7166 Dünye lā-şeydür fenādur āḫiretdür bāḳī ev
ʿÖmr-ü dünyā hep ḫayāl u ḫābdur günden ʿayān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7167 Āḫiretüñ yıḳma dünyāya göñül virüp iy yār
Bu yalancı dünyenüñ ḫod ṣoñı bir ṣusuz bıñar

7168 Öñi maʿmūrdur bu dünyānuñ ṣoñı vīrānedür
Öñi sükkerdür bu dünyānuñ ṣoñıdur zehr-i mār

7169 Öñi devletdür bu dünyānuñ ṣoñı miḫnet durur
Öñi şādīdür bu dünyānuñ ṣoñıdur āh u zār

7170 Ḫāyin olur dünyeye pek pek göñül viren kişi
Dünyeden ikrāh iden oldı emīn u ber-ḫudār

7171 Sözüm üstün olsa dirseñ ṣadr-ı ʿālīde eger
Ḫam ṭamaʿdan pek ṣaḳın zinhār ḳanāʿat eyle var

7172 Dīn ü dünyāsın yıḳup ṭamaʿ ider ḫor ādemi
Her fesāduñ başı kiẕbile ṭamaʿdur āşikār

[248b]

7173 Gerçi dünyāsız da olmaz dünye içün yıḳma dīn
Niçe mālı çoḫı gördüñ lā idüpdür rūzigār

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7174 Muḥaḳḳaḳ Ḥaḳ Teʿālā'dan eger ḳorḳarsañ iy ḳardaş
Tevekkül eyle Ḥaḳ yolında ḳorḳma ḫalḳdan iy sırdaş

7175 Ki her kim ḳorḳa ḫalḳdan ḳorḳmamışdur Ḥaḳ'dan ol cāhil
Ki her kim ḳorḳa Ḥaḳ'dan ḳorḳa ḫalḳ andan ḳuru ger yaş

7176 Ṭamaʿkār olsa bir ādem ʿadū olur aña ʿālem

Ḳanāʿat ehli insānuñ cihān dostıdur iy yoldaş

7177 Bu insānı begim yoldan çıḳaran iki nesnedür
Biri nefs-i hevā ikinci kez̲z̲āb ola gizli fāş

7178 Yalana eyleyen perhīzi dīndār-u Müsülmān'dur
Yalana itmeyen perhīz münāfıḳdur bil ol ḳallāş

7179 Dimişler her günāhuñ atası anası yalandur
Veliyyu'llāh diseñ ṣādıḳ dile cāʾizdür iy ḥaldaş

7180 Yalancı dīn ü dünyāsın yıḳar oñmaz dü-ʿālemde
Yalan īmānı lā eyler yalanı söyleme vir baş

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7181 Ḥaḳ Teʿālā ḥīlekār olup ḳuyu ḳazanları
Kendi ḳazduġı ḳuyuya düşürür Ḥaḳ anları

7182 Kimsenüñ ayaġın almaḳdan bürāder pek ṣaḳın
Ṭutalım bugün baña yarın saña iy serserī

7183 Depme kimsenüñ ḳapusın depmesünler ḳapuñı
Eylik it düşmene dosta kendüye kemlikleri

7184 Ṭoġru ol oḳ gibi menzilgāh ola saña ṣadır
Egri oḳ varmaz nişāna uçsa da ḳalur giri

7185 Devlet isterseñ eger iki cihānda ṭoġru ol
Ḥaḳ ḳatında ḫalḳ ḳatında ṭoġrunuñ vardur yiri

[249a]

7186 Olsa yalancı bir ādem sevmez anı ḫāṣ u ʿām
Ṣādıḳu’l-ḳavli sever hep ins ü cin dīv ü perī

7187 Ṭoġru düşmen yeg durur yalancı dostdan iy aḫī
Lā-ʿaḳılsız dostdan yeg sev ʿadū ʿāḳılları

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7188 Saña li’llāh ideyim gel naṣīḥat
Sözüm ṭut varise başıñda devlet

7189 Eger bir meclis içre bulınursañ
Mesāvī idenile itme ülfet

7190 Buyurdı bir gün ol Sulṭān-ı kevneyn
Zinādan çoḳ eşeddür didi ġaybet

7191 İki ādem hemān bir yire gelse
Ki yirler ḫalḳuñ etin iki nekbet

7192 Cehenneme ḳoyan insānı dildür
Ṣabırsız dil ṭamudan oldı ḳısmet

7193 Ebū Bekr’üñ müdām aġzında bir ṭaş
Ṭururdı söylemezdi bi’ż-żarūret

7194 Ṣabırsız dilimiz lā eyle yā Rab
Dile vir ṣabr-ı Eyyūb’ı ḥaḳīḳat

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7195 Bir ādem pek yaramazsa da ġaybet eyleme anı
Zinādan ġaybet eşeddir Resūl iy cānımuñ cānı

7196 Bu ġaybetden murād olan iliñ ʿaybın gözetmekdür
Ḫaṭādur pek ḫaṭādur pek gözetmek ʿayb-ı insānı

7197 Meger ol ġaybet itdigiñ ola ẓālim dīne ḫāyin
Ġarażla ġaybet eyleme ne Firʿavn'ı ne Hāmān'ı

7198 Ḥaḳ'uñ ḳullarını ġaybet yaradan Ḥaḳḳ'ı ġaybetdür
İliñ ʿaybın gözetmek bā-ḫuṣūṣā ʿucb-ı şeyṭānī

[249b]

7199 Görür iliñ gözinde çöp gözinde merteki görmez
Meger kendin begenmişdür begenmez kimse nā-dānı

7200 Ḳıyāmet nice ḳopmasın meşāyīḫler ider ġaybet
Ġarażla vaʿẓ ider dervīşi şeyḫi ehl-i Furḳān'ı

7201 İlāhī lā olup gitdi ġarażsız Ḥaḳ diyen diller
Meger Mehdī çıḳa taṣḥīḥ ide bu fānī devrānı

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7202 Bizi yoldan çıḳardı pek dirīġā ḥubb-ı dünyānuñ
Ḫuṣūṣā pek ḥavāle şimdi nāsa şerr-i şeyṭānuñ

7203 Hevāsı üzre itdi bize pek iş nefs-i emmāre
Esīr-i dīv olupdur ḫātem-i ʿaḳlı Süleymān'uñ

7204 Bizi yoḳdan vücūda getürüp var eyleyen Ḥaḳ'dan
Çevirdik cümlemiz yüz ḳulı olduḳ ʿavret oġlanuñ

7205 Bizi bir ṭamladan īcād iden Ḥaḳḳ'ı unutduḳ hep
Bir uġurdan unutdı āḫireti nefs-i ḥayvānuñ

7206 Eger ol yaradan Ḥaḳḳ'a muṭīʿ olursañ iy ʿāṣī
Büyük iḥsān ide iki cihānda saña Sübḥān'uñ

7207 Bir iki gün ʿömürçün āḫiretüñ yıḳma dünyā çün
ʿAmel ek āḫiret ciftligine yap dīn i īmānuñ

7208 Ne sevin dünyenüñ varına ne yoḳluġına yirin
Cefāsile ṣafāsı bir bu lā-şey fānī devrānuñ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7209 Devlet isterseñ ide sende ḳarār
Kāẕibe ḫāyine zinhār olma yār

7210 Her umūruñ Ḥaḳḳ'a ışmarla begim
Ḫam ṭamaʿdan pek ṣaḳın ol ber-ḫudār

7211 El-ḥarīṣu didi maḥrūm Resūl
Pek ḥarīṣ olsañ ider dünyā firār

[250a]

7212 *Kenz-i lā-yefnā*[240] ḳanāʿat dir nebī
Ḫam ṭamaʿla çıḳdı başdan mūr u mār

7213 Ādemüñ büyük ʿadūsıdur ṭamaʿ
Ṭamaʿuñ yoḳdur ṣoñı fikr eyle var

[240] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

7214 Her emīni ḫāyin eyler ḫam ṭamaʿ
Vir ḳanāʿ at bize iy Perver-digār

7215 Ādemi ḫor u ẕelīl ider ṭamaʿ
Ādeme illā ḳanāʿ atdur ḥişār

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7216 Nedür devlet dir iseñ iy bürāder
Ḳanāʿ at istiḳāmetdür iy dil-ber

7217 Aṣıl devlet didikleri ṣabırdur
Ṣabırsız ādem iblīse berāber

7218 ʿAṣā-yı ṣabrı eline alan cān
Ḳıyāmet ḥaşre dek sürçmeye ol er

7219 Ṣabırlı ḳulların pek sever Allāh
Ṣabırla ādem oldı maḥż-ı cevher

7220 Kimüñ muḥkemse ṣabrı yoḫsul olmaz
Ġanī Rezzāḳ'ı ile ol dilāver

7221 Ḳoruḳ ṣabrıle ḥelvā oldı bişdi
Ṣabır ṭut yapraġın itdi ser-ā-ser

7222 İlāhī bizi itme bī-ṣabır lā
Ḥabīb'iñ ṣabrına ḳıl bizi maẓhar

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7223 Göñül yap yıḳma isterseñ hidāyet Ḥaḳ Teʿālā'dan
Göñüldür aṣlı Beytu'llāh ḥaẕer ḳıl Kaʿbe yıḳmadan

7224 Göñül yıḳma yıḳılursın ya dünyāda ya ʿuḳbāda
Teḥevvür ile bir şaḫṣa ḳaḳıma olsa aʿdādan

[250b]

7225 Göñül Kaʿbesi'ni ḳudret elile yapdı ol Allāh
Dimişler Kaʿbe'i yıḳ göñli yıḳma añla maʿnādan

7226 Naẕargāhı durur ḫalḳuñ bu ẓāhir bildigiñ Kaʿbe
Naẕargāh-ı Ḫudā'dur göñül esrār-ı tecellādan

7227 Göñül uġrusı olan dü-cihānda ber-ḫudār oldı
Göñül evin yıḳan oñmaz olur red ḳurb-ı Mevlā'dan

7228 Eger ḥākim iseñ nāsa güleryüz ile ḥükm eyle
ʿAbūsu'l-vech olup itme ġażab geç kibr-i sevdādan

7229 Ḥasedden kibr ü kīnden pek ṣaḳın illā ʿadāvetden
Ne düşmene ne dosta söyleme pek aġ u ḳaradan

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7230 Kimse ḥaḳḳına ḳayu ḳazma düşersin nā-gehān
Ḳardaşıñ ʿaybın görürseñ etegiñle ört iy cān

7231 Ḳādir iseñ cümle ʿālem ḫalḳını dost it saña
Kimsenüñ zinhār ʿaleyhine çalışma iy cüvān

7232 Bir kişiye az durur biñ dost çoḳdur bir ʿadū
Ṣu uyur düşmen uyumaz şerr-i düşmenden uyan

7233 Düşmene eyle müdārā dostlıġa tebdīl ola
Ṣıġa arslanı toyınca ola ḳoyun bī-gümān

7234 Bir kedi arslan olur yırtar müdārā itmeseñ
Ḳıl müdārā fīli bir ḳıl ile żabṭ eyle hemān

7235 Niçe zencīri ḳırar düşmen müdārā itmeseñ
İns ü cin dīvler müdārānuñ zebūnıdur inan

7236 Düşmenüñ mūr ise de merdāne gör ḫor añlama
Göñülüñ alçaḳ himmetüñ illā ola pek ʿālī-şān

faʿilātün faʿilātün faʿilātün faʿilün

7237 Ḫalḳ-ı ʿālem düşmeninden bī-ḫaber olup gezer
Nefs-i emmāre durur düşmen didigim iy peder

[251a]

7238 Yir ü gök düşmense ḳorḳma Ḥaḳḳ'ı bildüñse eger
Ḥaḳḳ'ı bilmeyenler eyler dost u düşmenden ḥaẕer

7239 Ḥaḳḳ'ı bilen kişinüñ göñli emīndür Ḥaḳḳıle
Sen ṣıġın Ḥaḳḳ'a saña her yirde Ḥaḳ yardım ider

7240 Ḥaḳ diyen ḳullarını atmaz yabana yaradan
Ḥaḳḳ'ı ammā sen unutduñ seçmez olduñ ḫayr u şer

7241 Bu yalancı fānī dünyāyı begim şey ṣanma sen
Şey olaydı dünye maḳbereye girmezdi beşer

7242 Dünyeye maġrūr olan va'llāhi aʿmālar durur

Vāʿiẓ ü nāṣıḥ mezārlar ḫod bize ġāfil yiter

7243 Ḥaşr u neşr ü maḥşerüñ yevme'l-ḥisābı yoḳ mıdur
Lā mıdur yoḳsa ḳıyāmet saña vaʿẓ itmez eṣer

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7244 Eger ʿāḳıl iseñ ṭoḳınma gönline bir insānuñ
Ḥalīmü'n-nefs olan ḳuldur muḳarreb ḳulı Sübḥān'uñ

7245 Dimişler her umūrın Ḥaḳḳ'a ışmarlasa bir ādem
O ḳuldur dü-cihānda ṣaḳladuġı Ḥaḳ Teʿālā'nuñ

7246 Ḳomaz va'llāhi maḥrūm Ḥaḳ diyen ḳullarını Allāh
Virür dünyāda ʿuḳbāda murādın Ḥaḳ diyen cānuñ

7247 Şu dil kim Ḥaḳ diye dāʾim anuñladur bile Allāh
Kimüñle Ḥaḳ bile olsa dü-kevniñ devleti anuñ

7248 Begim devlet didükleri yaradan Ḥaḳḳ'ı bilmekdür
Bulanlar Ḥaḳḳ'ı oldı vāriṣ-i milk-i Süleymān'uñ

7249 Bir er nefs-i dīvin żabṭ itse oldı cümlete'l-mülk ol
Kim uya nefsine *bel hüm aḍal*[241] dir ḥükm-i Ḳurʾān'uñ

7250 Şu er kim nefsine ġālib aña maġlūbdur ins ü cān
Ve illā Ḥaḳḳ'a ṣıġın feṭḥ-i kevneyn ide Raḥmān'uñ

[251b]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[241] "…Onlar (yoldan) daha çok sapanlardır." Furkan: 25/44.

7251 Dünye içün dīnini yıḳma iy yār
Ṭālib-i dünyāya itme iʿtibār

7252 Devlet-i dünyāyı şey ṣanma ṣaḳın
Fānī dünyādur vefāsız rūzigār

7253 Manṣıb-ı dünyā ḫayāl u ḫābdur
ʿÖmr-ü dünyādur beḳāsız bī-ḳarār

7254 Şāhlara ḳalmadı dünyā devleti
Dünye bir düş gibidür yoḳdur ne var

7255 Dünyenüñ ismi yalancıdur niçün
Ādemoġlanını aldar nābe-kār

7256 Vāʿiẓ ü nāṣıḥ dilerseñ mevt pes
Maḳbereler ḫod naṣīḥat āşiḳār

7257 Bize pek lāzım olan ṣāliḥ ʿamel
Az yaşa çoḳ yaşa evüñdür mezār

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7258 Riyādan pek ṣaḳın iḫlāṣ dilerseñ Ḥaḳ Teʿālā'dan
Riyāyile ʿamel bāṭıl olur añla bu maʿnādan

7259 Dimişler kim riyādan kimse ḳurtulmaḳ ḳatı güçdür
Meger kim Ḥaḳ yolında ḳorḳmaya ḫalḳdan bir eşyādan

7260 Vezīr ü pādişāh iḫlāṣ olan göze görünmez hīç

Ḥaḳuñ efʿāl-i tevḥīdine nāẓırdur her aradan

7261 Görünmez çöp ḳadar bu ḫalḳ-ı ʿālem ehl-i iḫlāṣa
Göñül Ṭūrı kim ola ṣāf ṭoġar nūr-ı tecellādan

7262 Vara şād u yoġa ġam çekmez iḫlāṣı olan kāmil
Ġanīdür Ḥaḳḳıle muḫliṣ olan ḳul cümle dünyādan

7263 Faḳīr ise ġanī olsam dimez Ḥaḳḳ'a olan rāżı
Ne ḥāl üzre bulınsa el ḳomaz hīç zühd ü taḳvādan

7264 Ḳanāʿat ehli ḳullarını muḥtāç eylemez Allāh
Ve illā ṣabrı muḥkemse vire Rezzākı ummadan

[252a]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7265 Niyyetüñ ḫayr eylegil iy yār-ı ġār
Ḫayrı uzatma döner şerre na-çār

7266 Bir maḥalde ṣābir ol ṭaġ gibi pek
Her işi ṣabr iderek işle iy yār

7267 ʿAcele cāʾiz maḥal var iy aḫī
Pek żarūretsiz ʿacele yol azar

7268 ʿAcele ekṣeri şeyṭāndan durur
Oldı Raḥmān'dan teennī añla var

7269 Ādeme sermāyedür ṣabr-ı cemīl
Ṣābir olan dü-cihānda ber-ḫudār

7270 Ṣabr iden aṣlā peşīmān olmadı
Düşmedi ṣabr atına binen süvār

7271 Ṣābir ayaḳ sürçmez illā kiẕbile
Ṣabr iden yimez ṭoyar içmez ḳanar

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7272 Ṣabrı muḥkem olan insān evliyādur evliyā
Pek ṣabırsız olan ādem eşḳıyādur eşḳıyā

7273 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ ḳanāʿat eyliyen virdigine
Görmez ol yoḫsulluḳ aṣlā āġniyādur aġniyā

7274 Dāʾimā rāḥat içindedür ḳanāʿat ehl-i dil
Ḥaḳḳıle müstaġnī göñül kīmyādur kīmyā

7275 Rāḥatuñ görmez yüzin māl cemʿ iden irte gice
Ehl-i dünyā pek belāya mübtelādur mübtelā

7276 Ṭutalım cümle cihānuñ mālı esbābı senüñ
Bir kefendür ḳısmetüñ māl bī-vefādur bī-vefā

7277 Pādişāhile gedā ḳabr içre çün yeksān yatır
Ḳabre girene dimek şāh iftirādur iftirā

[252b]

7278 Dünyenüñ ẕevḳ ı ṣafāsı hep fenā lā-şey iken
Dünye ġamın çeken aḥmaḳ bī-nevādur bī-nevā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7279 Yaḳın olma ṭamaʿ la ḥırṣa zinhār
Ṭamaʿ dur ādemoġlanın ṣoḳan mār

7280 Ḳanāʿ at rızḳı yinmekle dükenmez
Ebed rāḥat yüzin görmez ṭamaʿ kār

7281 ʿ Azīz olmaḳ dilerseñ dü-cihānda
Ḥaḳḳ'uñ virdügine rāżı ol iy yār

7282 Ṣıġın Rezzāḳ'ıña cān u göñülden
Gül oyna yime ġam dime elim dar

7283 Tevekkül ile ṣabrı ḳoma elden
Ḥaḳḳ'a ṣıġın da arḳañ üzre yat var

7284 Beni besleyemedi Ḥaḳ dimekdür
Bir ādem rızḳ-ı ġamın çekse her bār

7285 Dimişler rızḳa ġam şirk-i ḫafīdür
Ne gün aç ḳodı Ḥaḳ ḥālā ḳıl iẓhār

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

7286 Ḥaḳ Teʿ ālā bunca maḫlūḳātı yoḳdan itdi var
Nice biñ yıl rızḳın öñ ḫalḳ itdi ol Perver-digār

7287 Bu ne ḳudret nuṭfe bir ṭamla'ı insān itdi Ḥaḳ
Ḳaşı göz naḳşın yazan naḳḳāşa taḥsīn it iy yār

7288 Āferīn ol pādişāha ḳaṭre'i deryā düzer
Yoġı var itmege varı yoġa ḳādir Girdigār

7289 Cānlar ḳudret elile ten libāsın geydürür
Rūḥ-ı ṣulṭān ʾı cism atına gāh eyler süvār

7290 Gāh olur ʿüryān olur cān ten libāsın terk ider
Cān gire cānān ṭonına ide keşretden firār

[253a]

7291 İşbu ẓulmānī ḳafesden cān idince el-vidāʿ
Gire bir nūrāni cism içine cān ide ḳarār

7292 ʿĀlem-i ervāḥ ʿadem evindedür ḥālā muḳīm
Āḫiret evine hā ḫalḳ ṭaşınur leyl ü nehār

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7293 Bu yalancı dünye taḫtına sulṭānına yuf
Ṣoñı vīrān dünyenüñ milk-i Süleymān'ına yuf

7294 Bu fenā kevn-i fesādun bī-vefādur devleti
İşbu çarḫ-ı ẓālimüñ maʿmūr u vīrānına yuf

7295 ʿÖmr-ü Nūḥ'ı dünyenüñ ḫāb u ḫayāldür tīz geçer
Dīninī dünyā içün yıḳanuñ insāfına yuf

7296 Çoḳ yola ṣıġmaz selām virmezi yoḳ itdi ecel
Dünyenüñ ẕevḳ ı ṣafāsına vü ḫandānına yuf

7297 Ṣıġdı bir ḳulaç mezāra giñ cihāne ṣıġmayan
Felekin şāhına İskender-i devrānına yuf

7298 Ḳanı dünyāya benim milkim diyüp maġrūr olan

İsmi resmi unuduldı adile ṣanına yuf

7299 *Külli şey'in hālikün*[242] dür bāḳī *illā vechehu*[243]
Fānī dünyānuñ beḳāsız āb-u ḥayvānına yuf

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7300 Bu dünyā göñül virüp hevāsına uyan insān
Peşīmānlıḳ ṭaşile ṣoñra çoḳ döge başın ol cān

7301 Ne ġaflet ne ḥamāḳat āḫiretde dünye çün yıḳmaḳ
Bu dünyā fitne evidür didi dünyāya Ḥaḳ zindān

7302 Belā miḥnetle ḳarışıḳ ṣafāsı ẕevḳı dünyānuñ
Dimişler devlet-i dünyāya bir ʿāriyetī ḳaftān

7303 Bu dünyā devleti çoḳ ben diyenüñ geldi burnından
Niçe semmūr giyen maġrūr yatır maḳberede ʿüryān

[253b]

7304 Ḳanı kimseye virmeyen selāmı şimdi ḫāk oldı
Tekebbür niçe dīvi çaldı yire çarḫ-ı ser-gerdān

7305 Yalancı devletine dünyenüñ maġrūr olan aḥmaḳ
Ölüp ḳabre girenleri meger görmez yürür ḥayvān

7306 Bu dünyā devletini āḫiret devletine ṣarf it
Ne ekseñ ol biter lākin odun ekseñ yirüñ nīrān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

---

[242] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.
[243] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.

7307 Biz ṣabāḥa ya çıḳaruz ya budur kim çıḳmazuz
Bugün aḫşama irerüz ya budur kim irmezüz

7308 Ḥırṣımuz ammā cihān olsa söbü yudardı hep
Bu ölenlerden dirīġā hīç naṣīḥat almazuz

7309 Bizi pek yoldan çıḳardı ḥubb-ı dünyā ḥayf ı āh
Āḫireti hep unutduḳ dünye ʾi unutmazuz

7310 Bilmezem rūz-ı ḳıyāmet ḥaşr u maḥşer yoḳ mıdur
Rūz-ı maḥşerün ḥisābile ʿaẕābın añmazuz

7311 Māl-ı Ḳārūn'ı yıġaruz virmezüz li'llāh hīç
Cenneti bir pula almazuz seḫāvet ḳılmazuz

7312 Ḫarc iderüz niçe biñ altunı ṭamu yolına
Ḥaḳ yolına gelicek bir dāne ḥabbe ḳıymazuz

7313 *El-baḫīlu* didi çün *lā-yedḫulu'l-cenne*[244] Resūl
Sevdigiñden virmeyince cennete yol bulmazuz

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7314 ʿAceb yoldan çıḳar ḫalḳ-ı dünyā
Esīr-i dünye oldı ḫalḳ ser-ā-pā

7315 Yaradan Ḥaḳḳ'ı ḳulları unutdı
Ḳul oldı nefs-i şeyṭānına ammā

[244] "…Cimri kimse ise Allah'tan uzak, cennetten uzak, insanlardan uzak ve ateşe yakındır..." Tirmizî, Birr, 40/1961

7316 Hele dīnile pek nādīr muḳayyed
Bu ḫalḳ maḥşere münkir gibi ḥāşā

[254a]

7317 Hevāsı putlarına ṭapdı ʿālem
Büyük puṭ şimdi şöhret ṭapdıḳ aʿlā

7318 Degişdük āḫireti dünyeye hep
Ḳul olduḳ ʿavrete oġlana raʿnā

7319 ʿAcebdür āḫiret derdin çeker yoḳ
Dirīġā bizi ġaflet itdi aʿmā

7320 Naṣīḥat bize ʿAzrāʾil ölüm bes
Ögüt kār eylemez ṭaşa ve illā

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7321 Buyurdı bir gün aṣḥābına ḥażret
İkidür didi bu ʿālemde devlet

7322 Biri bu devletüñ İslām u īmān
İkinci devlet oldı başda ṣıḥḥat

7323 ʿİbādet de begim ṣıḥḥatle olur
Marīże belki zindān oldı cennet

7324 Eger ṣıḥḥat ṣatılaydı cihānda
Bulamazlardı şāhlar aña ḳıymet

7325 Gedā ol pādişāh ol ḫaste olsañ
Cihān başıña dar olur ḥaḳīḳat

7326 Begim devlet ne manṣıbdur ne ḫod māl
Ḥaḳīḳī devlet oldı ʿāmme raḥmet

7327 Nedür ser-tācı devletüñ ṣabırdur
Ṣabırsız lā olur her devlet elbet

7328 Ḫudā bir ḳulına itse hidāyet
Aña ilhām ider ṣabr ı ḳanāʿat

7329 Eger bir ḳulını redd eylese Ḥaḳ
Virür dünyāyı çoḳ çoḳ aña ġāyet

[254b]

7330 Kime el virse dünyā azdı ekṣer
Faḳīrdür bilene büyük saʿādet

7331 Kimi ṣāliḥ olur mālı çoġalsa
İder Ḥaḳ yolına iḥsān u ḫayrāt

7332 Kimi fāsıḳ olur çoḳ olsa mālı
Ne yir ne yidirür ne ḫayr u ṭāʿat

7333 Kimin Ḥaḳḳ'a yaḳın eyler begim māl
Saḫīse Ḥaḳ yolına virdi ḳat ḳat

7334 Żarar virmez imiş cevmerde çoḳ māl
Żararmış māl baḫīle bu ne ḥālāt

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7335 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ rıżāsın isteyen ḳul her zemān

Sū-i ẓann itmez Ḥaḳ'uñ ḳullarına ẓāhir nihān

7336 Ḥüsn-ü ẓannile naẓar ḳıl düşmeniñe dostıña
Sū-i ẓan idüp iliñ ʿaybın gözetme iy cüvān

7337 Bir kişinüñ ʿaybını görseñ ʿayblama ṣaḳın
ʿAybı setr it itmeyenün başına gelür hemān

7338 Fāsıḳı görseñ İlāhī vir buña inṣāf di
Niçe fāsıḳ tevbe idüp evliyā oldı iy cān

7339 Ḳoñşı ḥaḳın pek gözet kāfirse de ḳoñşuñ eger
Ḳoñşuñı ḫoş ṭut seni ḫoş ṭuta Rabb-i Müsteʿān

7340 Ḥüsn-ü ḫulḳıle ağırla ḳoñşucuḳlaruñ müdām
Ḳoñşu saña ṭaş ururса sen ur etmek ṭuz u nān

7341 Meşrebüñ yaġmur ola düşmene dosta sāḳī ol
Yıldırım gibi ġażabnāk olmaġıl iy ʿālī-şān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7342 Ne yavuz ol ne yavaş ol evsaṭ ol iy yār-ı ġār
Ḥaḳ ḥalīmü'n-nefs olan ḳullarını sever iy yār

[255a]

7343 Her umūruñ evsaṭı oldı ḫayırlı şöyle bil
Pek acı olsañ atar eger ṭatlı olsañ il yudar

7344 Yavuz olsañ aşılursın yavaş olsañ başılur
Ḥüsn-ü ḫulḳa pek yapış dīvleri żabṭ it ṣoñra var

7345 Ṣābir ol ḥīn-i ġażabda pek teḥevvürden ṣaḳın
Ġażabın yudan ḳulın sever imiş Perver-digār

7346 Çün didi *ve'l-kāẓimine'l-ġayẓa ve'l-ʿāfina*[245] Ḥaḳ
Nāsa kim itseñ ġażab ʿafv it ṣuçın dir Girdigār

7347 Bu ġażab ekṣer nefsile şeyṭāndan gelür
Kāmil ādemde ġażab olmaz bugünden āşikār

7348 Ne ḳadar pek yaramaz ādemse de dīnsiz dime
Ḳıl duʿā ıṣlāḥına illā kimüñ leyl ü nehār

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7349 Kim saña ẓulm ide zinhār itme aña bed-duʿā
Belki ʿırżıñ yıḳana da ḫayrıle eyle duʿā

7350 Müʾmin ü kāmil odur kim kemlige eylik ide
Eylige eylik hüner degildür aṣlā iy gedā

7351 Her ne kim güç gele nefse ḳıl taḥammül ṣabr idüp
Düşmenüñ dostuñ bu kīn götür şikāyet itme tā

7352 Bir kişi ḳatıñda pek ṣuc itse ʿafv it ṣuçını
ʿAfv ide yarın senüñ ṣuçın da ẕāt-ı Kibriyā

7353 Ādemoġlanı beşerdür sehvile ider günāh
Kim ḫaṭā itse ḫaṭāsına göre itme cezā

7354 Bāreka'llāh ol kemāl ehline kim kīn ṭutmaya
Atañ oġlıñı ḫaṭāʾen ḳatl idene ḳıl ʿaṭā

[245] "… ve onlar öfkelerini yenenlerdir…" Âl-i İmrân: 3/134.

7355 Kīn ü dīn cemʿ olmaz *eż-żıdāni lā-yectemiʿān*[246]
Ne ṣanarsañ işine başa gelürmiş ibtidā

[255b]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7356 Kibr ü kīn buġż u ḥased ehlini sevmez lā-yezāl
Hem ḥased ekṣer münāfıḳ ṣıfatıdur iy ricāl

7357 Rāḥatuñ görmez yüzin ehl-i ḥased olan göñül
Dāʾimā rāḥatdadur kimde ḥased yoḳ bu ne ḥāl

7358 Vir baña virme buña yā Rab dimekdür bu ḥased
Şirk-i ekberdür dimişler ḥasede ehl-i kemāl

7359 Ādemi iblīs idermiş ʿucbile kibr ü ḥased
Ṣaḳlaġıl yā Rab ḥasedden cümlemiz iy bī-zevāl

7360 Cennet ehlinde ʿalāmet ne durur yoḳdur ḥased
Ṭamu ehlinde durur ekṣer ḥased ceng ü cidāl

7361 Baʿżı ādem lec ider zinhār ḥarāmdur lecci ḳo
Nice kimse lec iderek ḳan döker eyler ḳıtāl

7362 Ḳādir iseñ dost u düşmen arasın ṣulḥ eylegil
Raḥmetu'llāh ile tā cennet saña ola ḥelāl

[246] "Zıtlar bir araya gelemez, toplanamaz." anlamında Arapça bir ibaredir.

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7363 Ḳıl müdārā düşmeniñe dostıña iy yol eri
Düşmeniñe dostıña pek söyleme yavaş yüri

7364 Dostıña pek söyleseñ düşmenlige olur sebeb
Ṭatlu dilli olduġiçün sevdiler peyġamberi

7365 Bu meṣeldür ṭatlu sözile çıḳar yirden yılan
Ḳuyruġın baṣsañ yılanuñ zehri ṣalar ḫanceri

7366 Ḥüsn-ü ḫulḳ arslanı bebr-i dīvleri eyler ḳoyun
Ṭatlu diliñ bendesidür ins ü cin dīv ü perī

7367 Dostunuñ ʿaybın görürseñ sū-i ẓan itme ṣaḳın
Düşmenüñ ʿaybın da görseñ eteginle ört kiri

7368 Seni incitse bir ādem ʿadāvet eyleme
Ḥaḳ didi *eṣ-ṣulḥu ḫayrun*[247] kīn ṭutandan yig ḳarı

7369 Kim saña kemlik ide pek eylik it illā aña
Saña depme uranı sen ṣadre çek tā ileri

[256a]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7370 Süleymān'a Süleymānlıġı niçün virdi ol Allāh
Süleymān'dan ebed bir kimse incinmedi idüp āh

7371 Süleymān'uñ ziyāde merḥameti ḫalḳa ġālipdi

[247] "…Uzlaşmak daha hayırlıdır…" Nisa: 4/128.

Anuñçün ʿālem-i Ḳaf’dan Ḳaf’a ḥükm eyledi ol şāh

7372 Süleymān-ı zemān iken muṣāḥıb oldı bir mūra
Ṣaḳın ḫor anlama mūrı Süleymān’dur aña hem-rāh

7373 Süleymān cümle eşyāda vücūdını şuhūd itdi
Ḳarıncaya naẓar ḳıldı Süleymān’dan büyük bir şāh

7374 Süleymān’a gelüp rām oldı vaḥş u ṭayr u ins ü cin
Sebeb ne idi Ḥaḳ’dan ḳorḳar idi pek o şeh-in-şāh

7375 Ḥalīm idi selīm idi kerīm idi Süleymān pek
Anuñçün dīvleri żabṭ itdi yile ḥükm idüp hergāh

7376 Süleymān ʿömri içinde ġażab itmedi bir şaḫṣa
Musaḫḫar itdi kevneyni anuñçün aña illa’llāh

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7377 Ḳanḳı ḥākīmde ki ola pek ġażab
Aña düşmen ola ʿālem cümle hep

7378 Olsa bir ḥākim ḥalīm ü hem selīm
Dost ola hep ins ü cin Türk ü ʿArab

7379 Ḥüsn-ü ḫulḳıle taṣarruf oldı ḫalḳ
Ḥākime lenger gerek pek hem edeb

7380 Bī-edeb olan kişi yiyni olur
Kimse ādem yirine ḳomaz ʿaceb

7381 Ḳızdan artuḳ ḥākime edeb gerek

Ḫalḳı ḳorḳutmaġa edebdür sebeb

7382 Ehl-i taḳvā ḫam ṭamaʿ sız ḥākimüñ
Destigīr olup elin ala Calab

[256b]

7383 Ḥākim illā olmaya ehl-i ġaraż
Ḫalḳa Ḫālıḳ gibi baḳa rūz ı şeb

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7384 Baḳup bu ḫalḳa Ḫālıḳ gibi eyle ʿadl i iḥsānı
Güneş-meşreb olursañ Ḥaḳ vire milk-i Süleymān'ı

7385 Dimişler eylik it ḫalḳa da at sen anı deryāya
Eger bilmezse balıḳ Ḫālıḳu'l-eşyā bilür anı

7386 Bir iki sürçen atıñ ayaġın kesme ṣaḳın zinhār
Ġarażla medḥ ü ẕem itme ne Firʿavn'ı ne Hāmān'ı

7387 Eger ḥākim iseñ nā-şerʿī ḥükm eyleme başıñ vir
Beş on ʿömr içün dīniñ evin gel itme vīrānı

7388 Ne itse kişi kendüye ider eylik eger kemlik
ʿAdālet eyle fikr it varacaġıñ ulu Sübḥān'ı

7389 Ne ġaflet āḫiret evin kişi dünyā içün yıḳmaḳ
İlāhī birliginiñ ḥaḳḳı uyar bu ḫaste insānı

7390 Dirīġā āḫiret derdin çeker yoḳ nefse nefs-i ḫalḳ

Ve illā bu ṭutuşla cennet açmaz bize Rıḍvān'ı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7391 Başını ṭop eyleyüp düşen bu dīn deryāsıña
Cümlete'l-mülk oldı ḥākim oldı dīn şaḥrāsına

7392 Ḳıl Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī gibi cihād
Virme dünyānuñ göñül pek āġıle ḳarasına

7393 Ġayret-i dīne düşen ḳullarına ol pādişāh
Ḫāṣṣaten ide naẓar aʿlāsına ednāsına

7394 Dīn-i İslām'a ihānet idenüñ ḥāline vāy
Dīn içün baş virmeye kim yuf anuñ taḳvāsına

7395 Dīn yolında ne ḳadar saʿy itdi Aṣḥāb-ı Resūl
Dīne yardım itmeyenüñ yuf ḳuru daʿvāsına

[257a]

7396 İy dirīġā āh kim İslām u dīn oldı ġarīb
Ḳaldı ġurbetde bu İslām ir bu söz maʿnāsına

7397 Ḳanḳı yüzden ola taṣḥīḥ bu ʿaṣırda şerʿ-i dīn
Reşk ide ervāḥ ol sulṭānuñ dilā ʿanḳāsına

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7398 Ehl-i ḥaḳ olan kişi Ḥaḳ emrini eyler ḳabūl
Kendi bildigine giden çoḳ peşīmān ola ol

7399 Ādemoġlanın helāk iden ḥarām loḳma durur

Ḫam ṭamaʿ dur ādemi yoldan çıḳaran dir Resūl

7400 İki nesne ḫor ider insānı kiẕbile ṭamaʿ
Kenz-i lā-yefnā[248] ḳanāʿ atdur dükenmez māl bol

7401 Mālile ādem ġanī olmaz ġınā Ḥaḳḳıledür
Ehl-i ḥaḳ dünyā içün ne şād olur ne ḫod melūl

7402 Dü-cihān da ʿizzet isterseñ ṭamaʿ dan pek ṣaḳın
İçmeden ḳanar yimez ṭoyar ḳanāʿat ehli ḳul

7403 Cennetüñ miftāḥıdur ṣabr ı ḳanāʿat ṭoġruluḳ
Kim ṭamaʿ kār olsa ṭamudur anuñ gitdügi yol

7404 Ādemoġlanın ṭamaʿ dur hep belāya uġradan
Yā İlāhī saña ṣıġındıḳ ṭamaʿ dan ṣaġ u ṣol

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7405 Ṭamaʿ insāne el irmez belādur
Ḳanāʿat el irişmiş bir ġıdādur

7406 Ne gün aç ḳodı ḳullarını Rezzāḳ
Çeken rızḳ-ı ġamın ol eşḳıyādur

7407 Bugün rızḳıñ viren virmez mi yarın
Tevekkül itmemek Ḥaḳḳ'a ḫaṭādur

7408 Ṭamaʿ dur kiẕbile insāne düşmen
Yalan söylemeyen dil evliyādur

[248] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

[257b]

7409 Yalancınuñ ḳanadın ḳır uçarsa
Yalanı dime başıñ vir revādur

7410 Muḥammed ṣādıḳu'l-vaʿdu'l-emīne
Ulu ümmet olan ṣıdḳ u ṣafādur

7411 Dir *el-keẕẕābu lā-ümmeti*[249] Aḥmed
Dirīġā kiẕbe ʿālem mübtelādur"

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7412 Ṭamaʿdan el çeken insān ḳanāʿat devletin buldı
Rıżāsın gözeden Ḥaḳḳ'uñ kerāmet devletin buldı

7413 Ḥaḳ'ın virdügine rāżı olanlar irdi maḳṣūda
Ṣabırlı ḳulları Ḥaḳḳ'uñ hidāyet devletin buldı

7414 Ḳanāʿat iden aza *kenz-i lā-yefnā'*[250]ya buldı yol
Çeken dünyādan el ol bī-nihāyet devletin buldı

7415 Ġınāyı ben ḳanāʿatde ḳodum dir Ḥażret-i Allāh
Ḥarīṣ-i dünye olmayan şecāʿat devletin buldı

7416 Dimişler ṣabr-ı yoḫsul olur ʿāḳıbet ʿanḳā
Olan Ḥaḳḳıle müstaġnī saʿādet devletin buldı

7417 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṯmān ʿAlī-meşreb olan ḥākim
Sekiz Cennāt-ı ʿAdn içre ʿadālet devletin buldı

---

[249] "Yalancı ümmetimden değildir." Metinde hadis olarak zikredilen bu ibareye taradığımız hadis kaynaklarında ulaşılamamıştır.
[250] "Kanaat, bitmez bir mal ve tükenmez bir hazinedir." el-Aclûnî, II, s.102.

7418 ʿİbādet on imiş oldı ṭoḳuzı merḥamet ḫalḳa
Bu nāsa raḥm iden ehl-i vilāyet devletin buldı

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7419 Esirgeyen yetīmi dīn ü īmān devletin buldı
Faḳīre şefḳat iden Ḥaḳ'dan iḥsān devletin buldı

7420 Dimişler emr-i maʿrūf nehy-i münker eyleyen müʾmin
Sekiz cennet ḳapusında o Rıḍvān devletin buldı

7421 Naṣīḥat eylemek bu ḫalḳa efḍal-i ʿibādetdür
Naṣīḥat ḫaḍrın alan āb-ı ḥayvān devletin buldı

[258a]

7422 Yoġise niʿmetüñ ṭatlu dilile ḫalḳı aġırla
Naṣīḥat ṣofrasın ḫalḳa çeken kān devletin buldı

7423 Eger yoḫsul faḳīr iseñ seḫāyı koma elden hīç
Hemān yoḫsul ki cevmerd oldı ol nān devletin buldı

7424 Saḫīlıḳ bir aġacimiş köki cennetdedür anuñ
Saḫī olan cinānda ḥūr u ġılmān devletin buldı

7425 Baḫīllıḳ bir aġacimiş ṭamudadur köki ḥālā
Ḫalīl-meşreb çeken ṣofra o ʿummān devletin buldı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7426 Ḳādir olduġun ḳadar it nāsa eylik iy hümām
Herkesin ḫāṭırcığın oḳşa budur erlik temām

7427 Ṣofra çekdi bir ḳarıncacıḳ Süleymān'a ʿaẕīm
Bir çekirge buṭı getürdi Süleymān'a ṭaʿām

7428 Destine aldı ḳarıncaʾı Süleymān-ı Nebī
Ḫoş geldün diyü şāh-ı mūrı oḳşadı be-nām

7429 ʿAskeri ile ḳonuḳladı Süleymān'ı o mūr
Bu ne ḳudret bunca himmet mūrda ola iy ġulām

7430 Ḥaḳ Teʿālā'ya ṣığındı maʿni yüzinde o mūr
İnse cinne ṣofra çekdi feyżin aldı ḫāṣ u ʿām

7431 Baʿżılar dir eyledi ilzām Süleymān'ı o mūr
Ġurre oldıydı meger sehven nebī bir subḥ u şām

7432 Ādemoġlanın helāk iden nedür illā ġurūr
Nice tāc ı taḫtı yıḳdı kibr i ġaflet yā imām

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7433 Bir ādem kibr içinde olsa maġrūr
Aña düşmen elinden ire bir zūr

7434 Tekebbür ādemüñ düşmānı çoḳdur
Yiri ḫalḳ u Ḥaḳ ḳatında pek ḫor

[258b]

7435 Ḥalīmü'n-nefs olanuñ dostı çoḳdur

Selīm olan göñüldür cennet ü ḥūr

7436 Ḥalīm ü hem saḫī olsa bir ādem
O cömerdüñ ola her ʿaybı maʿzūr

7437 Severem didi cevmerd kāfiri Ḥaḳ
Baḫīl zāhidi sevmem didi Ġayyur

7438 Sever fāsıḳsa da cevmerdi Allāh
Saḫīler evliyādandur bu meşhūr

7439 İlāhī gözümüz göñlümüz it ṭoḳ
Ẕemīmemizi lā it nārımuz nūr

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7440 Ṣabırsızlıḳ başa müşkil belādur
Ḳanāʿat ṣabrıle Ḥaḳ'dan ʿaṭādur

7441 Ġanīlıḳ dir iseñ iki cihānda
Ḥaḳīḳatde tevekkülle seḫādur

7442 Yaradan Ḥaḳ'dan rızḳıñ ḳarındaş
Bu ḫalḳdan rızḳın ummaḳ mā-sivādur

7443 Varup nā-merd i nā-kese baş egme
Aç ölmek Ḥaḳ ḳapusında ṣafādur

7444 Bu ḫalḳa iḥtiyāç ʿarż itmeyen er
Derūnīce o dervīş evliyādur

7445 Bu ḫalḳuñ başına dermānları yoḳ

Göñül viren bu nāsa eşḳıyādur

7446 Ḥaḳ’a göñül viren yoḫsulsa ḥālā
Dü-kevne pādişāh-ı aġniyādur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7447 İy dirīġā dünyede ehl-i ḳanāʿat ḳalmadı
Cemʿ-i māla başladı ḫalḳ Ḥaḳḳ’a ṭāʿat ḳalmadı

[259a]

7448 Gice gündüz şuġlımuz hep fikrimüz dünyā durur
Āḫiretçün çalışur ṣāḥıb-saʿādet ḳalmadı

7449 Dünye olaydı söbü yudardı taḥḳīḳ ḥırşımuz
Māla ṭapduḳ puṭ gibi Ḥaḳḳ’a ʿibādet ḳalmadı

7450 Ḥaḳḳ’a dön diseñ saña eyler ʿadāvet şimdi nās
Bu ḳıyāmetdür büyük eyü ʿalāmet ḳalmadı

7451 Bizi bir gün teneşir tābūt ḳabir irşād ide
Ḳaldı ışlāḥdan cihān inṣāfa ṭāḳat ḳalmadı

7452 İki ev ṭolusı var ʿālimlerimüzde kitāb
Ḳanḳımuzda var ʿamel ʿilme riʿāyet ḳalmadı

7453 Döndi ḥelvācılarun kāġıdına ḥāşā Kitāb
Şerʿi bir iḥyā ider ehl-i vilāyet ḳalmadı

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7454 İhānet eyleyen şerʿ-i şerīfe eşḳıyādandur

Ḫilāf-ı şerʿ ile ḥükm eyleyen ḳāḍī ḳażādandur

7455 Hele aḥkām-ı şerʿ ī ḳādīler ḳaldırdılar dipden
Şu ḥākimler ki şerʿ i ide icrā evliyādandur

7456 Bu ṭutuşla varuñ maḥkemeler yirine dikiñ bāġ
Şerīʿ atden ḳoparmaḳ ṭaşı Aḥmed'e cefādandur[251]

7457 Ḳılıç kesmez anuñçün kim şerīʿ at ḳaldı ayaḳda
Ḫalīfe olana nā-şerʿ ī iş büyük ḫaṭādandur

7458 Zemāne ḥākimi dirseñ şefāʿ ate ider ḥüküm
Kitāba baḳduġı da ḳāḍīlerüñ hep riyādandur

7459 Oḳur diñler ḳanı daʿ vāyı alan alanuñ dünyā
Meger daʿ vāñı diñler ḳāḍī dost u āşinādandur

7460 Cihānı yıḳan üç şīndür şenāʿ at şöhret ü rişvet
Kelāmu'llāha ʿ āmil olmayan veled zinādandur

[259b]

mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün

7461 Bu ṭutuşla ḳalursa ortalıḳ belki ḳıyāmetdür
Eger taṣḥīḥ olunmazsa şerīʿ at büyük āfetdür

7462 Dirīġā dīn-i İslām ġayreti gitdi aramızdan
ʿ Aceb ġafletdedür dünyā bu pek yañlış ʿ alāmetdür

7463 Hemān ḳorḳbudur bir gün belā nāzil ola gökden

[251] Kelimedeki *cim* (ج) harfinin noktası konulmamıştır.

Unutduḳ cümlemiz Ḥaḳḳ'ı bu pek büyük şeḳāvetdür

7464 Eger pīrler ile maʿṣūmlar olmayaydı dünyāda
Helāk iderdi ḫalḳı Ḥaḳ bu ġaflet ṣoñ nedāmetdür

7465 Eger kim süd emer yetīmler olmayaydı ʿālemde
Ne ot biteydi ne yaġmur yaġaydı ne ḳasāvetdür

7466 Gelüñ tevbe idüp ıṣlāḥ-ı nefs idelüm ādemler
Eger inṣāfa gelmezseñ bu ḫod dīne ihānetdür

7467 Kitāblar ḳaldı oḳunmadan icrā olmaz oldı Ḥaḳ
Żaʿīf ḳavlile mālāyaʿnī ḥükm uş ne ḳabāḥatdür

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7468 Bu ḥāl üzre ḳalursaḳ Muṣṭafā dimez bize ümmet
Cevābıñız ne şerʿim yıḳdıñız dir ise ol ḥażret

7469 Beş on gün ʿömr içün niçün yıḳarsız āḫiret milkin
Niçe benim diyenden artaḳaldı dünyevī devlet

7470 Bu dünyānuñ ṣafāsı ẕevḳı bir ʿāriyyeti ṭondur
Niçün dünyāyı eylersin ʿimāret yitme mi cennet

7471 Anadan ṭoġdı ten ʿüryān yine ḳabre girür ʿüryān
Benim mālım benim rızḳım didiginiñ vāriṣe ḳısmet

7472 Eger senden ilerü āḫirete gönderürseñ māl
O māl gerçek senüñdür bunda ḳalan māl durur miḥnet

7473 Gedā ol pādişāh ol bir dilim etmekle ṭoyarsın

Nidersin cemʿ idüp mālı ḳanāʿatde durur ʿizzet

7474 Niçe çoḳ māllı gördüñ on ḳaşıḳla var mı yir
Gedā da şāh da bir ḳaşıḳla yir her aç ṭoyar elbet

[260a]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

7475 Ḥaḳ Teʿālā'yı seven iki cihāndan el yudı
Ḥaḳḳ'a ḫāliṣ ḳul olan kevn ü mekāndan el yudı

7476 ʿĀlemi aṣl-ı vaṭan ārzūsın iden ehl-i ḥaḳ
Cezbe-i Ḥaḳḳ'a düşüp ḥūr ı cināndan el yudı

7477 ʿĀlem-i ġaybı gör uş vech-i ḥasende āşikār
Yūsuf'uñ ḥüsnin gören şekk ü gümāndan el yudı

7478 Aḥsen-i taḳvīmde gör ṣunʿ-ı tecellīsin Ḥaḳ'uñ
Ṭūr-ı insānı gören küfr ü īmāndan el yudı

7479 ʿĀlem-i ervāḥı insānuñ yüzinde ḳıl şuhūd
Şekl-i insānı gören göz gülsitāndan el yudı

7480 Ġayb olan īmānı vechinde gör insānuñ nihān
Gören īmān-ı ʿayān cism-i cāndan el yudı

7481 Naḳş-ı insānı görenler aldı naḳḳāşdan ḫaber
Ṣunʿ-ı illa'llāhı gören ad u ṣandan el yudı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7482 Göz açup gördügi hep īmāndur ehl-i ʿibretüñ
Her görünen gözine tevḥīddür ehl-i vaḥdetüñ

7483 Cümle eşyā ʿaksidür vaḥdet serāyınuñ ḳamu
Birligine yir ü gök şāhid durur ol ḥażretüñ
7484 ʿĀlem-i ketm-i ʿademden her vücūda gelen uş
Gösterür varlıḳ yüzini ol cenāb-ı ḳudretüñ

7485 Cümle ʿālem āyīnedür gösterür bir yüz saña
Yoḳ durur aṣlā ʿalāḳası o yüzde keşretüñ

7486 Ḳanda baḳsañ ʿibretile *şemme vechu'llāhı*[252] gör
Bir numūne ṣunʿıdur ʿālem cenāb-ı ʿizzetüñ

7487 Ḳaṭre altında niçe deryā yaratdı ol İlāh
Didigim deryādur insān mevcidür ol cennetüñ

[260b]

7488 Ẕerre Ṭūrı'ndan tecellī şemsi ṭoġmış āşikār
Ḳanı Mūsā göz ola ġavvāṣ-ı baḥr-ı ḥayretüñ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7489 Bu ne ḳudret ʿālemi Ḥaḳ yoġiken var eyledi
Sunʿ-ı tevḥīdini Ḥaḳ eşyādan iẓhār eyledi

7490 Yaradan Ḥaḳ'dan ḫaber virür göze her görünen
Yir ü gök Ḫallāḳ'ına şāhidrur iḳrār eyledi

7491 Ḳaṭreden deryāya dek gören görünen gösteren

[252] "…Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır..." Bakara: 2/115.

Ġaybī īmānī ʿayānī keşf-i esrār eyledi

7492 Ẕerreden şemse irince yirde gökde her ne var
ʿĀlem-i ġaybuñ niḳābın keşf-i gülzār eyledi

7493 Cümle ʿālem oldı bir Ṭūr'ıñ tecellīdür cihān
Meşreb-i Mūsā gözi Ḥaḳ ehl-i dīdār eyledi

7494 Bir ḫazīne ḫalḳ idüp Ḥaḳ adını Ādem ḳodı
İçi yirden gökden ulu ṭaşını dār eyledi

7495 On sekiz biñ ʿālem içi bir ḳulaç ev düzdi Ḥaḳ
Başını ʿarş itdi Ḫallāḳ pāyın il şār eyledi

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7496 Ḳaṭre-i ādemde gördüm niçe biñ ummān yatır
Nuṭfe bir ṭamla içinde ʿālem-i insān yatır

7497 Ẕerrenün bir kūşesinden şems-i vaḥdet açdı baş
Bir ḳulaç insānda gördüm çarḫ-ı ser-gerdān yatır

7498 ʿĀlem-i ġaybı baña gösterdi vechi Ādem'üñ
Bir avuç ṭopraḳda gördüm cevheri biñ kān yatır

7499 Şekl-i insānda göründi baña bir baḥr-ı muḥīṭ
Bir kenārında o baḥrun cennet ü Rıḍvān yatır

7500 Ḳudret eli bir nice ḫaṭ yazdı vech-i Ādem'e
Gören ol ḫaṭṭun birin Ḫallāḳ'ına ḥayrān yatır

[261a]

7501 Ne mürekkeble yazıldı ḳaşı gözüñ ḳarası
Zülfinüñ her bir ḳılında küfr ü hem īmān yatır

7502 Pertev-i tevḥīdi insānuñ yüzinde görmeyen
Yarın illa'llāhı görmez ṭamuda biryān yatır
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7503 Şekl-i insān içre gördüm bir ʿaceb ṣaḥrā yatır
Didigim ṣaḥrā içinde ʿālem-i kübrā yatır

7504 Ādem'üñ āyīnesinde bir tecellī Ṭūrı var
Aḥsen-i taḳvīme ḥayrān anda bir Mūsā yatır

7505 Ḥüsn-i Yūsuf'dan göründi bana bir deryā-yı ʿaşḳ
Bir kenārında o deryānuñ ḳamu eşyā yatır

7506 Ders oḳur āyāt-ı tevḥīdden cemālüñ iy ḥasen
Yüzüñ iy dil-ber ne defter muṣḥaf-ı maʿnā yatır

7507 Yā Muḥammed Ḥaḳ ne cevherden yaratmış gözlerüñ
Noḳṭa-i gözüñde gördüm niçe biñ deryā yatır

7508 Genc-i tevḥīdün ṭılsımıdur ṣıfātuñ ẕātuñ uş
Sırr-ı tevḥīddür cemālüñ görmeyen aʿmā yatır

7509 Ḳaşı gözüñ dört kitāb iṣbāt-ı illa'llāh oḳur
Ḳudret elile yazılmış yüzde biñ fetvā yatır

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7510 Gözüm Ṭūrı'nda görmişem Ḥaḳ'uñ ṣunʿ-ı tecellāsın

Benī-ādemde görmişem Ḥaḳ'uñ ben ʿilm-i deryāsın

7511 Gele ġavvāṣ olup şekl-i insāne eyā ʿārif
Ne deryādur benī-ādemgel it ḥüsn-i temāşāsın

7512 Ḫaber virür saña Ḥaḳ'dan ki her bir ḳılı insānuñ
Ne nusḫadur beşer yüzinden oḳu Ḥaḳ'uñ esmāsın

7513 ʿAceb āyīne ḫalḳ itmiş durur insānı ol Ḫallāḳ
Beşer yüzinde seyr it ʿālem-i ġaybuñ her-arasın

[261b]

7514 Güneşden āşikāre nūr-ı Ḥaḳ'dur vech-i insānuñ
Ne mirʾāt-ı İlāhīdür beşer fikr it muʿammāsın

7515 Meger bu ādemoġlı ʿālem-i ġaybuñ şıfātıdur
Gören insānı ġayb iḳlīminüñ hep gezdi ṣaḥrāsın

7516 Ḫaberler getürür Ḫallāḳ-ı Ḥaḳ'dan her ṭoġan evlād
Baḳan insāne ʿibretle hemān añladı Mevlā'sın

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7517 Serāy-ı vaḥdeti seyr eylegil vechinde insānuñ
Ki tā ḥaḳḳa'l-yaḳīne vāṣıl ola dīn ü īmānuñ

7518 Ki zīrā ʿālem-i ġaybuñ yüzidür çehre-i insān
Kemāl-i ṣunʿını gör aḥsen-i taḳvīmde Sübḥān'uñ

7519 Nikāb açmaḳ murād eyledi meger ʿālem-i lāhūt
Hemān perde içinden çıḳdı Ādem nūr-ı Yezdān'uñ

7520 Temevvüc eyledi deryā-yı vaḥdet ḥüsn-i demden
Bu kerre burḳaʿın fāş itdi Ādem ṣunʿ-ı Raḥmān'uñ

7521 Ne esrār-ı İlāhīdür naẓar ḳıl ince insāne
Beşer vechinde vaḥdāniyyetin gör Ḥaḳ Teʿālā'nuñ

7522 Ne āyīne durur ādem göreni ʿāşıḳ olur yā Rab
Ṭalan göz ḥüsn-i insāne olur Mecnūn ı Leylā'nuñ

7523 Meger deryā-yı vaḥdet ṭaşra atdı ḳaṭre-i nāsı
Anuñçün cümle ervāḥdan görinür nūr-ı Mevlā'nuñ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7524 Medḥ-i insāndan murādım medḥ-i Ḥaḳ iy yol eri
Yūsuf'ı görsem de ben medḥ itmezem ol dil-beri

7525 Ḥaḳ Teʿālā'nuñ kemāl-i ḳudretidür ögdügüm
Yoḳsa ben medḥ itmezem ḳaşile göz et ü deri

7526 Āferīn ol pādişāha nuṭfeʾi insān ider
Ādemi taṣvīr iden naḳḳāşa taḥsīn it yüri

[262a]

7527 Vech-i insānda görüp Ḥaḳḳ'uñ kemāl-i ḳudretin
Geldi īmāna hemān kāfirlerüñ hep ekṣeri

7528 Pertev-i tevḥīd yüzinde göricek Aḥmed'üñ
Dīne geldi nice kāfirler yürürken serserī

7529 Muṣṭafā'yı görse kāfir dīne meyl eyler idi
Āyīne-i Ḥaḳ idi zīrā kim ol dīn serveri

7530 Bu ne sırdur yā Muḥammed seni rüʾyāda gören
Kāfir illa’llāh diyüp Ḥaḳ dir çü sen peyġamberi

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7531 Cemālüñ yā Resūl bedri’d-dücā dur
Özüñ dīn ḳalʿası başıñ ḳuladur

7532 Hilāl ḳaşıñ rumūz-ı *ḳābe ḳavseyn* [253]
Gözüñ şemsise kevneyne żiyādur

7533 Temām başıñ şehā ʿarşa berāber
Ayaġıñ dest-i ḳudretde ʿaṣādur

7534 Ḳıyāmet ḳāmetünden ḳopdı taḥḳīḳ
Elif ḳaddiñse ṣādıḳ reh-nümādur

7535 Yüzüñdür ḥaşr u neşr ü maḥşer iy dost
Bu ḥaşri görmeyen ehl-i hevādur

7536 Cemālüñ ʿālem-i ġayba şehādet
Bu ġaybı görmeyen göz eşḳıyādur

7537 Ne dil-bersin ʿaceb sen yā Muḥammed
Senüñ ḥüsnüñ ne Yūsuf bī-bahādur

7538 Ṣırāṭ Köprüsi’ne ḳaşıñ gider yol
Gören mīzān gözüñ ehl-i beḳādur

7539 Livāi’l-ḥamde beñzer iki zülfüñ

[253] “(Peygamber’e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.” Necm: 53/9.

Dü-kevni feṯḥ iden bu ḫūb livādur

7540 Yazılmış alnıña *naṣrun mina'llāh*[254]
Nebīyyi's-seyf iden ẕātıñ Ḫudā'dur

[262b]

7541 Yazılmış seyfiñe *innā feṯaḥnā*[255] ñ
Anuñçün ins ü cin saña fidādur

7542 Ne ḳuvvet ümmet itdüñ şarḳ u ġarbı
Meger dāyim yönüñ Ḥaḳ'dan yañadur

7543 Yüzüñde ne görür gelen īmāna
Meger tevḥīde ḥüsnüñ āşināsur

7544 Ki sen dürr-i yetīme uydı ʿālem
Meger ervāḥa ẕātıñ muḳtedādur

7545 Niçün ümmetüñ oldı enbiyālar
Tevekküliñi gördiler Ḥaḳ'adur

7546 Bir ednā ḳuluñ İskender'dür iy dost
Süleymā[256] ʿaşḳıñile mübtelādur

7547 Saña Mūsā vü ʿĪsā ḳul ne ümmet
Bir ednā cāriyeñ Meryem Ana'dur

7548 Ebü'l-ervāḥ olan sen yā Muḥammed
Saña ḳalb-i veled Ādem Atadur

---

[254] "… Allah'tan bir yardım..." Saff: 6/13.
[255] "Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik" Fetih: 48/1.
[256] *Süleymān* kelimesi sonuna *nun* (ن) harfi konulmadan yazılmıştır. Aynı kelime 3959. beyitte de *Süleymā* şeklinde yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *Süleymā* şeklinde aktarılmıştır.

7549 Görüp ḳurbiyyetüñ Ḥaḳḳıle ervāḥ
Saña pek reşk idenler enbiyādur

7550 Cemālüñ āyet-i kevneyne tefsīr
Yüzüñ vaḥy-i Ḥaḳ'a arż u semādur

7551 Diliñ Lāt u Ṣanem'den yudı kevni
Meger lāhūtī nuṭḳuñ bir hümādur

7552 Cihānı himmetiñ feṭḥ itdi ḍarbī
Meger ḳudret eli seyfiñ ṣalādur

7553 Ne dünyā āḫiret feṭḥ oldı saña
Saña uymayanuñ ʿömri hebādur

7554 Ve illā yā Resūla'llāh bu ʿaṣruñ
Fenā ḳavmi şerīʿatüñ yıḳadur

7555 Şefāʿat ḳıl ḫalīfe-i zemāna
Ġarībdür kimsesi yoḳ bir gedādur

[263a]

7556 Naẓar ḳıl ʿadl-i şāha yā Muḥammed
Bu ẓulüm ümmete hem saña cefādur

7557 Çihār-i yāriñe ṣunduḳuñ o gülden
Ṣuñ anı Āl-i ʿOṯmān'a seḫādur

7558 Meger sen bülbülisin lā-mekānuñ
Gülistān-ı cinānuñ hep sañādur

7559 Senüñle itdi beyʿet niçün ervāḥ
Diliñ irşādı ḥaḳḳānī ṣadādur

7560 Ḫażır teşne saña iy rūḥ-ı ḳudsī
Lebiñ Kevṣer-i feyyāż-ı saḳādur
7561 Ḫadīṣüñ selsebīl-i āb-u ḥayvān
Ṣuṣayan ins ü cin gelsin ṣalādur

7562 *Seḳāhrabbuhum*[257] cāmıdur aġzuñ
Şerāb-ı maʿnevī sen meh-liḳādur

7563 Senüñ rūḥānī ravżañ bāġ-ı cennet
Medīne anda vaṣl-ı Kibriyā'dur

7564 Vaṭan-ı aṣlıñ ne Kaʿbe ne Medīne
Bu ilhām cümle Rabbānī nidādur

7565 Ki sensin bī-nişān bāġında bir gül
Nişān viren o gülden evliyādur

7566 Ne şeh-bāz rūḥuñ iy sīmurġ-ı ʿanḳā
Saña ol lā-mekān Ḳaf'ı yucadur

7567 Sen itdüñ ʿālem-i lāhūta pervāz
Şikārıñ ḳurb-ı *ev ednā*[258] liḳādur

7568 Ṣıfātuñ Sidre ẕātıñ Refref iy dost
Başıñ miʿrācı tā ʿarşdan yucadur

7569 Ḳoduñ nāsūtī eşyāyı ʿademde

[257] "Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir." İnsan: 76/21
[258] "(Peygamber'e olan) mesafesi iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu." Necm: 53/9.

İrişdüñ *li maʿallāh*[259] a ġınādur

7570 Şu deñlü ġarḳ-ı istiġrāḳa varduñ
O ġarḳda küfr-i dīn añmaḳ ḫaṭādur
[263b]
7571 Gümān şek küfr ü īmān ṭamu cennet
Tecellī ẕātda maḥv olur fenādur

7572 *Ve naḥnu aḳreb*[260] añlayan insān
Ki Ḥaḳ'dan ġayrı görmek mā-sivādur

7573 Sebaḳ al *külli şeyʾin hālikün*[261] den
Ve *illā vechehu* [262] bāḳī Ḫudā'dur

7574 Görinür *şemme vechullāh*[263] fenādan
Tecellī Ṭūrı Mūsā'ya buradur

7575 Didi Mūsā İlāhī bir kez *ernī*[264]
Ḫiṭāb-ı *len terānī*[265] merḥabādur

7576 Göñül Ṭūrı'nda gördi Ḥaḳḳ'ı Mūsā
Bu birlik Rabbenā senden ʿaṭādur

7577 Ararken Ḥaḳḳ'ı āfāḳ içre Mūsā
Nişānın cānda buldı ne ṣafādur

7578 Ki gerçi cümle eşyā nūr-ı tevḥīd

---

[259] "Benim Cenâb-ı Hak ile öyle anlarım olur ki…" (Münâvî, Feyzü'l-Kadir, IV, 8)
[260] "Çünkü biz, ona şah damarından daha yakınız." Kaf: 50/16 "Biz ise ona sizden daha yakınız." Vâkıa: 56/85.
[261] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.
[262] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.
[263] "…Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır..." Bakara: 2/115.
[264] "…Bana (kendini) göster…" Aʿrâf: 7/143.
[265] "…"Beni (dünyada) katiyyen göremezsin..." Aʿrâf: 7/143.

Ve illā sırr-ı tevḥīd Muṣṭafā'dur

7579 Ḥaḳ'uñ tevḥīdini görmedi gündüz
Anuñçün gicenüñ yüzi ḳaradur
7580 Cihāne ṭopṭolu esrār-ı tevḥīd
Göremeyen göz anı cühelādur

7581 Ḫaber virür Ḫudā'dan saña yir gök
Direksiz göklere baḳ ne binādur

7582 Virür Ḥaḳ'dan ḫaber her meyve dalda
Aġaçlar dört kitāb ʿibret ḥocadur

7583 Oḳumaduñsa ʿibret nusḫasın sen
Saña ʿālim dimek ḫod iftirādur

7584 Ḫaber virür saña Ḥaḳ'dan ḳış u yaz
Cihān ʿibret ṭolu ṭaġ u ovadur

7585 Cihān pertevi vaḥdaniyyetüñ hep
Ḥaḳ'uñ tevḥīdi günden rūşinādur

[264a]

7586 Göz açup gördügüñ hep ṣunʿ-ı Ṣāniʿ
Cihān āṯār-ı tevḥīdden cilādur

7587 Güneşden āşikārdur ʿālem-i ġayb
Anadan her ṭoġan ġaybdan ṭoġadur

7588 Ki gerçi ḫūb durur īmān-ı bi'l-ġayb
Nişānı şāhid-i ġaybuñ babadur

7589 Ana ata yüzinden ġaybı seyr it
Temām ġayb iḳlīmi Ḥavva Ana’dur

7590 Ana ṭaşıdı bizi ġayb evinden
Yine ġayba giderüz ḫāṣ odadur

7591 Ezel ḳanda idüñ iy ādemoġlı
Gezen ġayb iḳlīmin ḳanḳı fetādur

7592 Ne yirde at ḳoşarduñ ṭoġmadın sen
Ṭoḳuz ay yol yürümek ne belādur

7593 Ḫaber vir geldigiñ yirden çü ṭoġduñ
Müsāfirsin yönüñ öte yaḳadur

7594 Ḫaber vir ʿālem-i ġaybı iy maʿṣūm
Bana baḳ didi maʿṣūm ne edādur

7595 Didim maʿṣūma geldüñ ġayb ilinden
O iliñ yādigārı ne ġıdādur

7596 Didi Ḥaḳ’dan ḫaberdür yādigārım
O ḫaber cān gözine tūtiyādur

7597 Ḫaber virür Ḫudā’dan cümle ẕerrāt
Bu ḫalḳ Ḫallāḳ’ı bilmez bī-nevādur

7598 Cihān hep kāşif-i esrārı Ḥaḳ’dur
Ḳo ṣunʿ-ı Ṣāniʿ e baḳmaḳ revādur

7599 Göz açup gördügüñ hep Ḥaḳḳ’ı iṯbāt
Bu tevḥīd sālike tā ibtidādur

7600 ʿAceb genc-ḫānesidür Ḥaḳḳ'uñ insān
Virür Ḥaḳ'dan ḫaber dil kīmyādur

[264b]

7601 Ḥaḳ'uñ sırrı serāy-ı genc-i Aḥmed
Dü-kevniñ derdine dārü'ş-şifādur

7602 O *sübḥāne'l-lezī esrā*[266] cemālüñ
Ḥadīṣi ḫaste ümmete devādur

7603 Resūl'sin inse cinne daʿvetüñ ʿām
Ṣaçuñ *ve'l-leyl*[267] yüzüñ *ve'ḍ-ḍuḥā*[268]dur

7604 Bu aʿmā kevne ṣaldı sen gözi Ḥaḳ
Meger ol göz çerāġ-ı Kibriyā'dur

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7605 Ādemüñ her bir ḳılı Ḥaḳ'dan ḫaber virür ʿayān
Baḳ ne mirʾāt-ı İlāhīdür benī-ādem iy cān

7606 ʿĀlem-i ġaybı görem dirseñ beşer yüzine baḳ
Cümle eşyā vech-i insānda ʿayāndur hem nihān

7607 İki direkli bir ev ḫalḳ eyledi ol pādişāh
ʿĀlem-i ġaybdur ol ev içi durur iki cihān

7608 Didigim ġayb evinüñ on iki pençeresi var

---

[266] "Her türlü kusur, ayıp ve eksiklikten uzak olan O (Allah) yürüttü." İsra: 17/1.
[267] "Karanlığı çöktüğü vakit geceye andolsun ki." Duha: 93/2.
[268] "Kuşluk vaktine andolsun." Duha: 93/1.

ʿĀlem-i ġayba baḳar ol pençereler her zemān

7609 Giçe açılur kimi gündüz bu pencerelerüñ
İşbu pencereleri nūrdan yaratdı Müsteʿān

7610 Kimi bu pencerenüñ ʿālem-i ġaybı seyr ider
Kimi seyr eyler şehādet ʿālemin ancaḳ hemān

7611 İşbu pencereleri insānda bir bir ara bul
Yaradan Ḫallāḳ'a bu pençerelerdür tercümān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7612 Bir serāy ı ḳaṣr-ı ʿālī ev yaratdı ol Ḫudā
Ol evi itdi ḫazīne ẕātına ol Kibriyā

7613 Yapdı bir genc-ḫāne miʿmārı ezel ṭaşlarıdur
Ṭoprağı miskden durur dīvārı cevherden binā

[265a]

7614 On iki ḳapulı bir ḳalʿa durur didigim ev
Her ḳapusında yine bir çeşme var aḳar şehā

7615 Kimisi acı kimisi ṭatlı bu çeşmelerüñ
Kimisinden süd aḳar bu çeşmenün subḥ u mesā

7616 Bir ḳulaç yirden gelür bu on iki çeşmeye ṣu
Birbirine hīç ḳarışmaz bu ne ḳudretdür baḳa

7617 Lūlesi bu çeşmelerüñ hep cevāhirden durur
Laʿl-i yāḳūtdur aḳan bu çeşmelerden ṣanma mā

7618 ʿĀlem-i ġaybdan aḳup gelür bu çeşmelere nūr
İḥtiyāc hālā bu çeşmelere hep şāh u gedā

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7619 Ādemoġlanını sen ancaḳ ṣanırsın göz ü ḳaş
Bir ʿaẓīm deryādur insān ḳaʿri yoḳdur içi ṭaş

7620 Et ü deri ḳan mı ṣanduñ cevher-i insānı sen
Ḳadriñi bil iy benī-ādem saña yoḳdur āṭāş

7621 Ḳudret elile yaratdı seni miʿmār-ı ezel
Tā kemāl-i ḳudretin insān yüzinden itdi fāş

7622 Bir ḳarañu ẓulmet evde nuṭfeʾi insān idüp
Aḥsen-i taḳvīmī geydirdi cemāline ḳumāş

7623 Ādemi taṣvīr iden naḳḳāşa ʿaşḳ olsun hemān
ʿAḳl-ı kül añlar bu dili māt olur ʿaḳl-ı maʿāş

7624 Nice ṣıġdı ḳaş ı göz aġız burun bir ḳaṭreye
Ṣāniʿüñ bu ṣunʿı ḥayrānında nās eyler ṣavaş

7625 Ḥaḳ Teʿālā gizli gencin fāş içün ḫalḳ itdi nās
Gerçi vaḥdāniyyeti Ḥaḳḳ'a delīldür ḳuru yaş

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7626 Bir muʿallaḳ ḳalʿa ḫalḳ eyledi ol Perver-digār
Bir muʿaẓẓam şehr içi ol ḳalʿanuñ iy yār-ı ġār

[265b]

7627 Didigim ḳalʿada bir cāmiʿ yaratdı ol İlāh
Ḳubbesidür baş anuñ ḳandilleri göz añla var

7628 Yoḳ fetīl-i zeydi yaġı gözde yanar bir çerāḳ
Bu çerāġuñ Ṣāniʿi ʿaşḳına nās kendin baḳar

7629 Göz çerāġın gördi Cibrīl perr ü bālın yaḳdı hep
Gözdeki şemʿi gören pervāne şevḳından yanar

7630 On sekiz biñ ʿālemi göz noḳṭasına ḳodı Ḥaḳ
ʿĀlem-i ġaybuñ görinür ʿaksi gözden āşikār

7631 Gözdeki esrārı dirsem zāhidüñ ʿaḳlı gider
Naḥv u ṣarf iʿrābile göz ʿilmi bilinmez iy yār

7632 Biñ kitāb oḳu gerek göz burḳaʿın açmazdı lā
Dersiñi vire meger sırr-ı Muḥammed çār-ı yār

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7633 Bir ʿaşādur ḳabża-i ḳudretde insān iy beşer
Ālet-i Ḥaḳ gibidür hep ādemoġlı ser-te-ser

7634 Dürlü ṣanʿatlar ki īcād ider insān ẓāhirā
Bāṭına miʿmārı ilhām-ı Ḫudā'dur iy peder

7635 Ṣāniʿün ṣunʿı el i gözdür dimişler ehl-i ḥāl
Göz durur kevne direk hem göz virür Ḥaḳ'dan ḫaber

7636 Göz durur Ṭūbā-miṣāl kevneyne dalları muḥīṭ
Göz içinden bu cihāne ol cihāne yol gider

7637 ʿĀlem-i ġayba açılmışdur gözüñ bir ḳapusı
Bir ḳapusından şehādet ʿālemini seyr ider

7638 ʿĀlem-i ervāḥı gāhī seyr ider göz bī-ḥicāb
ʿİbret ayaġı ile iki cihānı göz gezer

7639 Göz ḳapusınuñ ḳanadınuñ biri gök biri yir
Meyve-i ġaybı pişir göz dallarından yi şeker

[266a]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7640 Virdi göz cevherini ḳullarına ol bī-zevāl
Ḫāṣ feyżinden yaratmışdur gözi ol lā-yezāl

7641 Gözdeki noḳṭa ne āyāt-ı İlāhīdür baḳa
Dört kitābı noḳṭa-i gözden oḳurlar ehl-i ḥāl

7642 Dir ʿAlī *el-ʿilmu noḳṭatun*[269] o noḳṭa göz durur
Dü-cihānuñ cismine rūḥ göz dimiş ehl-i kemāl

7643 Besmele taḥtındaki bā'nuñ ʿayān tefsīri göz
Ehl-i tefsīriñ o noḳṭa gerçi ḳaddin itdi dāl

7644 Besmele taḥtındaki bā'dan murād insān durur
Noḳṭa-i insān o bā Allāh'u aʿlem iy ricāl

7645 Benem ol noḳṭa-i vaḥdet didi zīrā kim ʿAlī
Cümle ʿālem ʿilmi ol noḳṭadan açdı perr ü bāl

[269] "İlim bir nokta idi. Cahiller onu çoğalttı." Hz. Ali'ye isnad edilen bir ifade.

7646 Noḳṭa-i dildür o noḳṭadan murād olan dile
Dil degil sırr-ı Muḥammed’dür o noḳṭa añla ḳal

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7647 Diñlegil āfāḳda olan āyetüñ tefsīrini
Bir iki āyāt-ı kevniñ ideyim taʿbīrini

7648 Cümle ʿālem bir kitābdur ḳanda baḳsañ vaḥy-i Ḥaḳ
Bir ḥurūfdur yir ü gök tefsīr ider Ḥaḳ nūrını

7649 Āyet-i gök ti’dür iki noḳṭadur şems ü ḳamer
Tercümān-ı Ḥaḳ’dur eşyā fāş ider Ḥaḳ sırrını

7650 Āyet-i yir yi’dür iki noḳṭadur bu baḥr u ber
Kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ oḳur hep eşyā devrini

7651 Āḫiret dünyā bir āyet bir sebaḳ iki cihān
Gice gündüzdür bir āyet fāş ider dīn şehrini

7652 Ṭamu cennetdür bir āyet ins ü cin tefsīri hep
ʿĀlem-i ġayb āyetin yaz ḳış oḳur ezberini

7653 Ḳudret eli ʿālemüñ levḥine yazdı bir kitāb
Ol kitāb iṣbāt-ı illa’llāh oḳur her saṭrını

[266b]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7654 Nusḫa-ı insāne baḳ enfüse gel iy yol eri

Her ḳılı bir āyet insānuñ oḳu señ defteri

7655 Ādemüñ hep cümle aʿżāsı virür Ḥaḳ'dan ḫaber
Bir ulu āyāt-ı ḥikmetdür bu insān cevheri

7656 İy benī-ādem ne muṣḥafdur cemālüñ āyeti
Gösterür yüzüñ iy dil-ber ḫaşr ı neşri maḥşeri

7657 Ḳaş ı gözüñ aġz ı burnuñ ol muṣavvir yazdı ḫūb
Ne mürekkeb ile taṣvīr itdi Ḥaḳ sen dil-beri

7658 Aṭa ṣulbinde iken bir nuṭfe idüñ iy beşer
Ana raḥminde yaratdı Ṣāniʿüñ sen gevheri

7659 Nuṭfe gösterür Ḥaḳ'uñ va'llāhi vaḥdāniyyetin
Nuṭfe Ṭūr olsa ṭoġar Mūsā tecellī maẓharı

7660 Yaradan Ḫallāḳ'ımuñ meddāḥıyam tā ḥaşre dek
İns ü cin gelsin ṣalā irşādıma şimden giri

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7661 Ḥaḳ Teʿālā cümle maḫlūḳātı yoḳdan itdi var
ʿĀlem-i ġayb iḳlīminden ḫalḳı getürdi iy yār

7662 Ata ana ġayb evinden ṭaşıdı bir bir bizi
Nuṭfe-nām bir ata bindürdi bizi Perver-digār

7663 Gāhī yoḳdan var ider gāhī ider insānı yoḳ
Ana raḥmi gibi ẓulmetde düzer naḳş-ı nigār

7664 Bir ḳarañu yirde insānı yaradur ḳudreti

Āb-u ḥayvān işbu ẓulmet evdedür iy yār-ı ġār

7665 Āb-u ḥayvānı yaradan nuṭfe içre gizledi
Görmedi İskender anı Ḫażr'ı gördi āşikār

7666 Ḫalḳuñ añladuḳları digil begim āb-u ḥayāt
Anadan aḳup ṭoġandur āb-u ḥayvān-ı bıñār

7667 Her ḳılı her ṭoġan oġlanuñ virür Ḥaḳ'dan ḫaber
Cümle şey keşşāf-ı vaḥdāniyyetüñ gül lālezār

[267a]

mef'ūlü mefā'īlün mef'ūlü mefā'īlün

7668 İy ḳaṭre olan ādem şekliñ görinür ʿummān
İy nuṭfe olan insān yüzüñde ʿayān īmān

7669 Bir ṭamla-i nāçīzde gizli nice deryālar
Bir pāre menī ṣuda biñ genc-i Ḫudā pinhān

7670 Ġayb iḳlīminüñ atı ana ile atadur
İki at ile geldi dünyā evine insān

7671 Yaratdı Ḫudā bir at tā ʿālem-i ġayb içre
Ol ata ḳarın dirler ġaybdan ṭaşır ins ü cān

7672 Bir ḳarañu ẓulmet ev gerçi kim ana raḥmi
Cevherle ṭolu ammā kāndur ṭoġurur sulṭān

7673 Yā Rab ne ṣadef ana dürr-i yetīmüñ taḫtı
Gün gibi Āmine'den kevneyne ṭoġar bir cān

7674 Ne ẕerre beşer yā Rab burç oldı yüzi şemse
Ne nusḫa beşer vaḥdāniyyeti Ḥaḳḳ'a bürhān

müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

7675 Ḳudret eli yazdı meger levḥ-i beşerde bir cemāl
Noḳṭa-i tevḥīdi beşer vechīne yazdı Zü'l-celāl

7676 Nuṭfe menī ḳaṭreye Ḥaḳ gizledi ervāh deñizin
Destīye insān deñizin Ḥaḳ ḳodı ṣıġdırdı ne ḥāl

7677 Eli ayaġı göz ḳulaḳ ṣıġdı nice ṣu nuṭfeye
Gör ne kemāl-i ḳudretüñ Ṣāniʿ idür o bī-zevāl

7678 Ādemi naḳş iden o naḳḳāşa di yüz biñ āferīn
Ḳullarına ṣun-ı niḳābın açdı gösterdi kemāl

7679 Cevher-i insānı yaratdı Ḥaḳ o murdārca ṣudan
Ṣunʿ-ı tecellīsini fāş itdi cihāne lā-yezāl

7680 Ḳudret eli sikke ḳodı ādeme ḥayrān-ı cihān
Aḥsen-i taḳvīmden içerler āb-u ḥayvānı ricāl

[267b]

7681 Ḫazīnesin yaradanuñ görmedüñ insānda yazıḳ
Sikke yüzüñ ḫuṭbe başıñ minber ayaġıñ ne viṣāl

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7682 ʿAceb cevher durur ādem ki bilmez ḳıymetin ammā
ʿAceb deryā durur insān ki bilmez ḳadrini aṣlā

7683 Saña insāndaki cevherleri vaṣf eylesem bir bir
Ölürdüñ kendi ẕātıñ cevherine ʿāşıḳ iy dānā

7684 Yaratdı āyīneñ virdi eliñe yaradan bir baḳ
Hemān yoḫsul ki gördi āyīnesin oldı pek ʿanḳā

7685 Nedür āyīne dirseñ ʿālem-i ġayb u şehādetdür
Ve illā ʿālem-i ġaybı görür bir göz ḳazan cānā

7686 Benī-ādem ki öz kendi vücūd-ı cevherin görmez
Ne mirʾāt-ı İlāhīsin saña baḳ iy gül-i raʿnā

7687 Eger görmek dilerseñ ʿālem-i ġaybı baḳ insāne
Ki zīrā ʿālem-i ġayba şehādetdür ḳamu eşyā

7688 Benī-ādem ḳamusı geldi hep vaḥdet serāyından
Bu keṣret ʿāleminde nās müsāfirdür döner Ḥaḳḳ'a

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7689 Dirīġā bir bu ḳon göç evi dünyāyı vaṭan ṣandıḳ
Ḫayāl u naḳş-ı dünyāyile hep ḳalduḳ oyalanduḳ

7690 Gezerken ʿālem-i vaḥdetde geldüñ keṣrete düşdüñ
Bu yol uġraġı dünyāya yolumız düşdi aldandıḳ

7691 Ata ana ṭaşıdı bizi vaḥdetden bu girdāba
Müsāfirüz dimedük dünyeye mār gibi ṭolanduḳ

7692 Bizi Ḥaḳ ʿālem-i ġaybdan cihān seyrine gönderdi
Gelürsin tīz baña iy ḳullarım didi Ḥaḳ inanduḳ

7693 Elestdeki ezel ʿahdin unutduḳ ʿāleme geldük
Ticāret itmege gönderdi Ḥaḳ bizi ne ḳazanduḳ

[268a]

7694 İşitdük ʿālem-i ġaybda gezerken şehr-i dünyāyı
Ata ana atıla seyre geldük kevne atlanduḳ

7695 Bu dünyā āḫiret ciftligidür maḥṣūl içün geldük
ʿAmel toḫmını ekmege ʿaceb ġafletdür uṣanduḳ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7696 ʿAceb ġafletdedür şimdiki ʿaṣruñ ḳavmi hep iyvāh
Ne ṣorar var ne izler āḫireti iy dirīġā āh

7697 Ki bilmem āḫirete iʿtiḳādı yoḳ mı bu ḫalḳuñ
İderler ẓulmi yoḳdan yaradandan ḳorḳmayup hergāh

7698 Ser-ā-ser ʿālemi keşf eyleseñ bir ḥaḳḳı ister yoḳ
Cehennem yolı keşret ḳaldı tenhā Ḥaḳḳ'a giden rāh

7699 Hemān altunile aḳçe bu nāsuñ dīni īmānı
Dimezler bizi yoḳdan ḫalḳ iden Ḥaḳḳ'ı añalım gāh

7700 İr ü gic gele burnuñdan yalancı ẕevḳ-ı dünyānuñ
Bu dünyā āḫiretüñ sāyesi ʿaksidür iy güm-rāh

7701 Bu ẓıll u bu ḫayāl dünyāya aldanmaz begim ʿāḳıl
Bu ʿālem āḫiret Ṭūbā'sınuñ bir ṭalıdur iy māh

7702 Bu yir gök ʿālem-i ġayb aġacınuñ meyvesidür bir

Bu bir meyveye aldanma aġacın hep vire Allāh

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7703 Begim bu meyve-i dünyā fenādur tīz ḳurur dalı
Ṭaleb ḳıl meyve-i cennātı zinhār itme ihmāli

7704 Bu yir gök iki yapraġı durur Ṭūbā aġacınuñ
Nidersin ḳuru yapraġı ḫazāndur dünye aḥvāli

7705 Bu ay gün gice gündüz oldı dört yapraġı Ṭūbā'nuñ
Cihān bir dalıdur Ṭūbā'nuñ añlarsañ eger ḳāli

7706 İki dal ṣaldı Ṭūbā ʿāleme tā ʿālem-i ġaybdan
Ol iki dalda iki meyvedür yazile ḳış ḥāli

[268b]

7707 İki dāne çiçekdür baḥr u ber Ṭūbā aġacında
Nedür meyve-i Ṭūbā ḳar u yaġmurdur yaġı balı

7708 Şehādet ʿālemi āyīnesidür ʿālem-i ġaybuñ
Nebātāt ins ü cin ġayb evinüñ hep keşf-i dellālı

7709 Virür Ḥaḳ'dan ḫaber her şey ḳamu ẕerrāt-ı mevcūdāt
Niḳābın açdı vaḥdāniyyetüñ evvel bahār fālı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7710 ʿĀlem-i vaḥdete bu ʿālem-i keṯretdür ḳapu
Keṯret içinde durur vaḥdet serāyınuñ yolu

7711 Hep delīl-i reh-nümā her şey hep eşyā vaḥdete

Saña vaḥdet didigim tevḥīd-i ṣıdḳdur iy ulu

7712 Ādemoġlı ṭaşınup vaḥdet evinden geldi hep
Dünye dirler geldi bir keşret eve ḳondı ḳamu
7713 Dört ʿanāṣır adı rūḥı bir ata bindirdi Ḥaḳ
Rūḥa emr eyledi Ḥaḳ dünyā evin seyr it yürü

7714 Ḫāk i āteş yil i ṣudan bir serāy ḫalḳ itdi Ḥaḳ
Ḳodı pençere ḳapular bu serāya ẕāt-ı Hū

7715 Ḳudret elile yaratdı rūḥ içün bir ḫūb serāy
Bu serāyun içi ḫazne cevherile ṭopṭolu

7716 ʿĀlem-i ġayb u şehādet şekl-i insānda ʿayān
On sekiz biñ ʿālemi baş ḳaṣrına çıḳan görü[270]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7717 Ana raḥmi durur Ḥaḳḳ'uñ ḫazīnesi eyā insān
Ata ṣulbi durur miftā[271] genc-i vaḥdetüñ el-ān

7718 Ana raḥmi güneş burcı durur añlar iseñ ḥālī
Ata ṣulbi ne ẕulmet āb-u ḥayvān andadur pinhān

7719 Ana raḥmi açılmış ḳapusıdur ʿālem-i ġaybuñ
Ata ṣulbindedür keşşāf-ı vaḥdāniyyetüñ iy ḫan

[269a]

---

[270] Kelime *re* (ر) harfi konulmadan *görü* şeklinde yazılmıştır Kelime 1691, 1694 ve 5536. beyitlerde de *görü* şeklinde yazılmıştır. Bu durum müellif/ müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *re* (ر) harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir. Kelime çeviri yazıya *görü* şeklinde aktarılmıştır.

[271] Kelime *miftāḥ* yerine sonuna *ha* (ح) harfi konulmadan *miftā* şeklinde yazılmıştır. Aynı kelime 5386. beyitte de *miftā* şeklinde yazılmıştır. Kelime çeviri yazıya *miftā* şeklinde aktarılmıştır.

7720 Ana raḥmine ḳabr oldı yaradur anda Ḥaḳ evlād
Ata ṣulbine tābūt ḳarnı ḳabre ṭaşır ins ü cān

7721 Ana raḥminde cānsız ṣuya cān iḥsān ider Allāh
O murdārca ṣuyı insān ider Ḳādir ʿazīmü'ş-şān

7722 Ana ḳarnında yaratdı yaradan bir zemān ḫalḳı
Yarada bir zemān da ḳarn-ı yirde ḳulların Raḥmān

7723 Ana ḳarnı gibi maḳbere ḳarnında yaradur Ḥaḳ
Bizi evvelki gibi ṣoñra yine yaradur Sübḥān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7724 Āḫiret milkini ekseñ baʿżı mürted lec ider
Āḫiretden var mı bir gelmiş diyü yir herzeler

7725 Āḫiretden geleni göster baña dir baʿżı it
Āḫiretden gelenüñ di biri sen iy bī-baṣar

7726 ʿĀlem-i ġayb da degil mi āḫiret didükleri
Ġayb evinden ṭaşınup gelmedi mi ḫalḳ ser-te-ser

7727 Āḫiret evini baş gözile görmek isteyen
Şekl-i insānda olan mirʾāta baḳsın yek-naẓar

7728 On sekiz biñ ʿāleme insān yüzinden yol gider
Nice ṣıġdı nuṭfe bir ḳaṭreye deryā-yı beşer

7729 Nuṭfeʾi insān iden Ḳādir ne maḳṣūd eylese
Ḥaşri inkār idene nuṭfe hemān ilzām yiter

7730 Yaʿnī meyyit nuṭfeye cān viren ol Ḳādir İlāh
Öldürüp dirgirmege ʿāciz midür iy bī-ḫaber

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7731 Begim bu meyve-i dünyā fenādur tīz ḳurur dalı
Ṭaleb ḳıl meyve-i cennātı zinhā[272] itme ihmāli

7732 Bu yir gök iki yapraġı durur Ṭūbā aġacınuñ
Nidersin ḳuru yapraġı ḫazāndur dünye aḥvāli

[269b]

7733 Bu ay gün gice gündüz oldı dört yapraġı Ṭūbā'nuñ
Cihān bir dalıdur Ṭūbā'nuñ añlarsañ eger ḳāli

7734 İki dal ṣaldı Ṭūbā ʿāleme tā ʿālem-i ġaybdan
Ol iki dalda iki meyvedür yazile ḳış ḥāli

7735 İki dāne çiçekdür baḥr u ber Ṭūbā aġacında
Nedür meyve-i Ṭūbā ḳar u yaġmurdur yaġı balı

7736 Şehādet ʿālemi āyīnesidür ʿālem-i ġaybuñ
Nebātāt ins ü cin ġayb evinüñ hep keşf-i dellālı

7737 Virür Ḥaḳ'dan ḫaber her şey ḳamu ẕerrāt-ı mevcūdāt
Niḳābın açdı vaḥdāniyyetüñ evvel bahār fālı

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

[272] *zinhār* kelimesi *zinhā* şeklinde sonuna *re* (ر) harfi konulmadan yazılmıştır. Bu durum müellif/ müstensihin ağız özelliğinin esere yansıması olabileceği gibi müellif /müstensihin *re* harfini koymayı unutmasının neticesi de olabilir. Kelime çeviri yazıya *zinhā* şeklinde aktarılmıştır

7738 ʿĀlem-i vaḥdete bu ʿālem-i keṯretdür ḳapu
Keṯret içinde durur vaḥdet serāyınuñ yolu

7739 Hep delīl-i reh-nümā her şey hep eşyā vaḥdete
Saña vaḥdet didigim tevḥīd-i ṣıdḳdur iy ulu

7740 Ādemoġlı ṭaşınup vaḥdet evinden geldi hep
Dünye dirler geldi bir keṯret eve ḳondı ḳamu

7741 Dört ʿanāṣır adı rūḥı bir ata bindirdi Ḥaḳ
Rūḥa emr eyledi Ḥaḳ dünyā evin seyr it yürü

7742 Ḫāk i āteş yil i ṣudan bir serāy ḫalḳ itdi Ḥaḳ
Ḳodı pençere ḳapular bu serāya ẕāt-ı Hū

7743 Ḳudret elile yaratdı rūḥ içün bir ḫūb serāy
Bu serāyuñ içi ḫazne cevherile ṭopṭolu

7744 ʿĀlem-i ġayb u şehādet şekl-i insānda ʿayān
On sekiz biñ ʿālemi baş ḳaṣrına çıḳan görü

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7745 Ana raḥmi durur Ḥaḳḳ'uñ ḫazīnesi eyā insān
Ata ṣulbi durur miftāḥ-ı genc-i vaḥdetüñ el-ān

[270a]

7746 Ana raḥmi güneş burcı durur anlar iseñ ḥāli
Ata ṣulbindedür keşşāf-ı vaḥdāniyyetüñ iy ḫan

7747 Ana raḥmi açılmış ḳapusıdur ʿālem-i ġaybuñ
Ata ṣulbine ẓulmet āb-u ḥayvān andadur pinhān

7748 Ana raḥmine ḳabr oldı yaradur anda Ḥaḳ evlād
Ata ṣulbine tābūt ḳarnı ḳabre ṭaşır ins ü cān

7749 Ana raḥminde cānsız ṣuya cān iḥsān ider Allāh
O murdārca ṣuyı insān ider Ḳādir ʿazīmü'ş-şān

7750 Ana ḳarnında yaratdı yaradan bir zemān ḫalḳı
Yarada bir zemān da ḳarnı yirde ḳulların Raḥmān

7751 Ana ḳarnı gibi maḳbere ḳarnında yaradur Ḥaḳ
Bizi evvelki gibi ṣoñra yine yaradur Sübḥān

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

7752 Āḫiret añsañ zemāne ḫalḳı kīn eyler saña
Ḥaşr ı neşri maḥşeri añsañ ider lec eşḳıyā

7753 Nuṭfe-i meyyiti insān eyleyüp ḥaşr itdi Ḥaḳ
Öldürüp nāsı diriltmek güç midür ḥāşā Ḥaḳ'ā

7754 Ḫalḳı evvel yaradan Ḥaḳ ṣoñra ḫalḳ ideme mi
Ḥaşri inkār eyleyen bu beyt ile ilzām ola

7755 Ḥaşr ı neşrüñ maḥşerüñ ḳapusı ādemoġlıdur
Ḥaşrüñ evvel ḳapusın evvel bahār açar dilā

7756 Ādemoġlı iki ḳapudur açıḳ iki yaña
Ol iki ḳapu açıḳ iki cihāne ḥāliyā

7757 Cümle ʿālem bir ḳapudur yir ü gök iki ḳanat
Bu ḳapunuñ ne durur miftāḥı ʿibretdür şehā

7758 İşbu ẕikr olan ḳapunuñ bir ḳanadı āḫiret
Bir ḳanadı bu ḳapunuñ dünyedür iy meh-liḳā

7759 Āḫiret milki bir evdür dünye ʿaks-i sāyesi
Yaʿnī dünyā āḫiretüñ gölgesidür iy gedā

[270b]

7760 Ayrı ġayrı anlama sen āḫireti dünyeden
Āḫiret bir ev durur dünyā ṭaşı içi beḳā

7761 Baş gözile āḫireti görmek isteyen kişi
Ana ḳarnında yaradıldıġını fikr ide tā

7762 Maḳberede ḫalḳı Ḥaḳ nice yaradur dir iseñ
Ana raḥmi gibi yir ḳarnında ḫalḳ ider Ḫudā

7763 Ana ḳarnında bizi yoḳdan yaratdı yaradan
Maḳbere ḳarnında da yoḳdan yarada Kibriyā

7764 Ana raḥminde bizi Ḥaḳ nice düzdi ibtidā
Ṣoñra yir ḳarnında tekrār bizi düzer s̱āniyā

7765 Ana ḳarnında seni yaratmaġa ḳādir olan
Yine ʿāciz mi mezārda ḫalḳ ide iy bī-nevā

7766 Haşr ı neşri maḥşeri inkār iden mülḥidleri
Anadan her ṭoġan oġlan ider ilzām iy fetā

7767 Her biri bir ḥaşr ı maḥşerdür ṭoġan maʿṣūmlaruñ
Her ṭoġan maʿṣūm virür Ḥaḳ'dan ḫaber bir reh-nümā

7768 Nuṭfe kim insān olur ol nuṭfede maḥşer nihān

Āşikār ol nuṭfe bir ḳopmış ḳıyāmetdür dilā

7769 Āḫiret ġaybın menī bir ṭamla nuṭfe gösterür
Nuṭfe içinden ṭoġan şems-i yaḳīne baḳsaña

7770 Nuṭfe didükleri insān toḫmıdur insān olur
Nuṭfe Ṭūr olsa tecellī nūrıdur ṭoġan żiyā

7771 Ḥaşr ı neşri maḥşeri nuṭfede bugün görmeyen
Yarın aʿmā ḥaşr olur nuṭfe ne maḥşerdür baḳa

7772 Nuṭfe bir ṭamla deryā-yı ḥaḳīḳat gizlidür
Ḳullaruñ ḥayrān iden ol nuṭfedür yā Rabbenā

7773 Yaradan Ḥaḳḳ'uñ ḫazīnesi nihāndur nuṭfede
Nuṭfe bir deryā durur yoḳ durur kenār aṣlā aña

7774 ʿĀlem-i ġaybile cennet bāġı nuṭfe içredür
Nuṭfenüñ her kūşesi vaḥdet serāyına binā

[271a]

7775 Aḥsen-i taḳvīmi nuṭfe levḥine taṣvīr iden
Ne ulu Ḫallāḳ-ı Sübḥān'dur o Ṣāniʿ iy ṣafā

7776 Ṣuyı taṣvīr itmede ʿāciz ḳamu naḳḳāşlar
Ol muṣavvir nuṭfede insānı taṣvīr itdi tā

7777 Bā-ḫuṣūṣā ʿālem-i ġaybdan getürdi ḳulların
İnse cinne bu şehādet ʿālemin itdi ʿatā

7778 Cümle maḫlūḳāt ı mevcūdātı yoḳdan itdi var
ʿĀlem-i ġaybdan ṭaşıdı ḳulların ata ana

7779 Ġayb evine çekilüp gitmede yine ḳulları
Geldügi yire yine döndiler ervāḥ-ı enbiyā
7780 Bu müsāfir-ḫāneye ḳondılar ervāḥ göçmege
Bir iki gün seyre geldiler cihāne evliyā

7781 Eyledi ārzū-yı vaḥdet baʿżı bu ervāḥlaruñ
Baʿżı ervāḥ ḳaldı keşretde olup ʿömri hebā

7782 Baʿżı ervāḥ naḳşına aldandı dünyānuñ müdām
Göç yaraġın görmedi yoldan ḳodı nefs-i hevā

7783 Baʿżı ervāḥlar bu dünyānuñ fenāsın añlayup
Āḫiret yaraġına bil baġladı ṣubḥ u mesā

7784 Dünyānuñ köşk ü serāy ı devleti ḫāb u ḫayāl
Dünye ḳon göç evi bir kervān-serāydur iy hümā

7785 Niçe şeddādī serāy boş ḳaldı bayḳuşlar öter
Bu uġursız dünyeden var mı ʿaceb bulmış vefā

7786 Gele kibrī yüksek uçma ḫāk olursın ʿan-ḳarīb
Bu uġursız dünye çoḳ ben diyeni itdi fenā

7787 Dünye pek el virme istidrāc durur ḳorḳmaḳ gerek
Yā İlāhī ḳullaruñ ḥıfẓ eyle ṣaḳla dāʾimā

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

7788 Ṣaḳın bu ʿālem-i kevni fesādī ṣanma şey iy cān
Eger dünyā olaydı şey ḳalaydı şāhlara devrān

[271b]

7789 Bir iki gün ʿömr içün yıḳma dīniñ ḳalʿasın zinhār
Ecel ḳaṣṣābı ʿādildür ider ẓālimleri ḳurbān

7790 Cihān ẓulmile ṭoldı yaradan Ḥaḳḳ'ı unutdı ḫalḳ
Hemān ḳorḳbu yir yire gice cümle şehristān

7791 Dimişler pek ṣaḳın maẓlūmuñ āhından seḥergāhı
Göñül yıḳma yıḳılursın göñüldür ḫāne-i Sübḥān

7792 Eger kāfirse de ḫāṭırcıġın yıḳma ḥaẕer eyle
Binā-ı Ḥaḳ'dur ādemoġlı zinhār eyleme vīrān

7793 Göñül yap yıḳma isterseñ eger devlet-i kevneyni
Göñül yıḳan olur red ḳurb-ı Mevlā'dan eyā insān

7794 Zemāne ḳavminüñ dirseñ göñül yıḳmaḳ durur kārı
İçersi ṭaşrası ẓulm ı sitemden hep ider efġān

7795 Ne ḳorḳar ḳaldı Ḥaḳ'dan ne utanır enbiyādan āh
Ki bilmem āḫireti yoḳ mı dir ẓulüm eyleyen nā-dān

7796 Bu ḥāl üzre ḳalursa ortalıḳ ḳopdı ḳıyāmet bil
Uli'l-emre iṭāʿat itmez oldı ʿasker-i şeyṭān

7797 Bir İslāmbol'ıñız ḳaldı anıñ da ḳavmi hep ʿāṣī
Sipāhī yeniçeri nāmına eyler eşḳıyā ṭuġyān

7798 Muḥammed ümmetiyüz diyü daʿvā eyleyen ẓālim
İṭāʿat eylemez şerʿ-i şerīfe dīn ü ne īmān

7799 İlāhī ẓālimüñ ḥaḳḳından iḥsān eyle gel yā Rab
Vir inṣāf nefsimüz ẓālimlerine cümle yā Raḥmān

7800 Yüz ādemden biri ẓulm itse ṭoḳsan ṭoḳuzı ṭınmaz
Biri meyl itse ʿadle dīne ġāyinler olur düşmān

7801 Bir aġız olsa ʿālimler bu fitne başılurdı hep
Ve illā fırḳa fırḳa şimdi ʿālimlerimüz el-ān

7802 Bir ādem bir ḳılile ʿālemi żabṭ eylemek ḳābil
Ve illā şerʿe merdāne yapışmaḳ ister ol merdān

7803 Ki dir baʿżı kişi taṣḥīḥi güçdür ʿālemüñ şimdi
Direm ben *in yeşā ʾallāh* cihān ıṣlāḥı pek āsān

[272a]

7804 Sözüm ṭutarsañuz bir ḳılile dīvleri żabṭ eyleñ
Cihān fīl olsa ehl-i ḥaḳḳa ḳarşu ḳoyamaz iy Ḫan

7805 Hemān şerʿe yapışduñ yir ü gök düşmense ḳorḳma hīç
Hemān ʿadle yapışduñ var yüri senüñ durur meydān

7806 Şehā bu fitneye bāʿiş nedür aṣlını bildüñ mi
Şerīʿatden ḳoparduñ ṭaş ġatā itdüñ iy ʿālī-şān

7807 Şehā şerʿ-i şerīfi ġor gören ġor olur elbette
Şerīʿat ṭaġına arḳa viren yıḳılmaz iy sulṭān

7808 Muṣāḥıblar çıḳardı iy Süleymān'ım seni yoldan
Muṣāḥıb olduġuñ pek ehl-i ḥaḳ ādem gerek her ān

7809 Ṭamaʿkār ādemi şehā muṣāḥıb eyleme zinhār
Ṭamaʿdur dīn i dünyāsın yıḳan insānuñ iy arslan

7810 Niçeler çıḳdı başdan ġam ṭamaʿla iy Süleymān'ım

Vezīrüñ Āṣaf’a di şerʿile muḥkem ṭura dīvān

7811 Hemān şerʿe ḳul olduñ olduñ uş İskender-i ṣānī
Hemān şerʿi ḳoduñ elden olursın ḫākile yeksān

7812 Şehā müftī ola yāruñ cihān hep ola aġyāruñ
Yapış şerʿe senüñdür dünye ʿuḳbā cennet ü Rıḍvān

7813 Kitābu’llāh ile feṭḥ itdi ceddüñ ʿālemi şehā
Ḳul ol şerʿe derim yüz feṭḥ olunmazsa Firengistān

7814 Eger uymaz iseñ şerʿ-i şerīfe bilmiş ol şehā
Gider bu taḫt u tāc elden bu derdiñe ara dermān

7815 Seheldür ḳulı żabṭ itmek ḳatı āsān durur şehā
Eger ceddüñ işine başlayup olur iseñ çoban

7816 Ki dirler ṣu başından bulanır şehā meṣeldür bu
Delīliñ yoḳ ṣu gibi her yire aḳarsın iy ḫūbān

7817 Eger şeyḫ ister iseñ Ḥażret-i Ḳurʾān yiter mürşid
Ḳulı żabṭ itmek isterseñ yiter Ḳurʾān saña ḳalḳan

7818 Şehā benden naṣīḥat pīrlerile ṭur otur ekṣer
Umūr görmiş ḳocacıḳlarla söyleş ẓāhir ü pinhān

[272b]

7819 Şehā oġlan uşaḳlan reʾyi tedbīr eyleme zinhār
Şehā lengerli ol pek iḫtiyārları idin yārān

7820 Şehā ʿāḳıl ʿadū yegdür dimişler ʿaḳlı yoḳ dostdan
Hele ʿālim ʿadū yeg cāhil olan dostdan iy sulṭān

7821 Şehā ʿālim kime dirler olursa ʿilmine ʿāmil
Oḳuyup ṭutmayan ʿālim ḳara cāhildür ol Türkmān

7822 Şehā ʿāḳıl kime dirler diye Ḥaḳ ḳorḳmaya ḫalḳdan
Şehā ḳorḳmaḳ bu ḫalḳdan şirk-i ekber añlasañ ʿirfān

7823 Şehā bu gördügüñ ḫalḳ-ı cihān ẓıll u ḫayāldur hep
Yaradan Tañrı'dan ḳorḳ ḫalḳı senden ḳorḳuda dayan

7824 Şehā sen ḳorḳmasañ Ḥaḳ'dan seni Ḥaḳ ḳorḳuda ḫalḳdan
Bu söz Ḳurʾānile ṣābit eger ister iseñ bürhān

7825 Şehā taḳvāya yapış ḫalḳ-ı ʿālem żabṭ olunmazsa
Derim yüz beni yüz biñ pāre eyle dök serimden ḳan

7826 Şehā taḳvā nedür dirseñ riʿāyet eyle şerʿe pek
Göz ol şerʿe olalar ins ü cin hep emriñe fermān

7827 Şehā taḳvā aṣıl ne Tañrı'dan ḳorḳmaḳ durur taḳvā
Şehā taḳvāsı muḥkem şāha maġlūbdur hep ins ü cān

7828 Şehā taḳvāsız olan pādişāh şeh-māt olur elbet
ʿAdālet ḳıl ʿAcem şāhı ola ḥünkārıma sekbān

7829 Şehā nedür ʿadālet dir iseñ kibr i hevādan gic
Şehā seni gedā bil pādişāhuñ ol ʿaẓīmü'ş-şān

7830 Şaḳın ḳullarını ḫor görme Ḥaḳḳ'uñ merḥamet eyle
Ṭutuñ emrini Ḥaḳḳ'uñ Ḥaḳ didi *bi'l-ʿadli ve'l-iḥsān*[273]

[273] "… Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder…" Nahl: 16/90.

7831 Bir iki gün ʿömürçün āḫiretiñ yıḳma ḥünkārım
Didi Ḥaḳ *külli şey hālikün*[274] ki *küllü men ʿaleyhā fān*[275]

7832 Şehā cedd-i ʿizāmuñ rāhına gider iseñ müjde
Eger ʿaksine giderseñ bulunmaz ḫastene Loḳmān

7833 *Veşāvirhum*[276] didi Ḥaḳ meşveret ḳıl ehl-i şerʿ ile
Kitāb-ḫāne-i şerʿ e sor bürzüñ müftīye ol mihmān

[273a]

7834 Şehā ʿār eyleme ʿālimleri getür ziyāret ḳıl
Murāduñ pādişāhlıḳsa delīl eyle saña Ḳurʾān

7835 Şehā bul ehl-i ḥaḳḳı ehl-i ḥaḳ bilmezem dirseñ
Şehā ḳorḳmaya senden ḳorḳa Ḥaḳ'dan ehl-i ḥaḳḳ ol ḫān

7836 Vezīr ü pādişāh görünmez ehl-i ḥaḳ olan göze
Dirīġā ḳaldı nādīr ḥaḳḳı söyler maẓhar-ı Furḳān

7837 İlāhī ḫāb u ġafletden uyandır Āl-i ʿOṯmān'ı
Ḥabīb'üñ ḥürmeti yetīm Murād'a feyżiñ it ṣayvān

7838 İlāhī birliginiñ ḥaḳḳı vire ẓālimlere inṣāf
Naẓar ḳıl Āl-i ʿOṯmānoġlı irşādına yā Sübḥān

7839 İlāhī ṣāʾim olan ḳullaruñ ḥürmetine olsun
Vir inṣāf nefsimüz ḳurdlarına hep nāsa yā Raḥmān

[273b]

---

[274] "…O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır…" Kasas: 28/88.
[275] "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır." Rahman: 55/26.
[276] "İş konusunda onlarla müşavere et." Âl-i İmrân:3/159.

feʿilātün feʿilātün feʿilün

7840 Beni diñle iy şāh-ı cihān
Ḥażretüñ geldüm uyarmaġa uyan

7841 Seni sulṭān iden Allāh'a ṣıġın
Seyf-i ʿadli ele al iy arslan

7842 ʿĀlem-i kevn-i fesāddan dön yüz
ʿĀlem-i bāṭınıña ol sulṭān

7843 Ḫātem-i şerʿi alursañ deste
Olasın kevne Süleymān-ı zemān

7844 Sözümi ṭut didigim olmazsa
Derimi yüz bańa hīç virme emān

7845 Dīvlerün żabṭına ʿācizseñ eger
Ḥaḳ rıżāsını gözet pek her ān

7846 Şu ḳadar şerʿe boyun vir ki şehā
Emriñe rām ola hep ins ü cān

7847 Ḥaḳ yolında dīv-i zenden ḳorḳma
Ḫātemüñ cinnīden al tā āsān

7848 Ḫātemüñ şāh olalı cinde idi
Milkiñ anuñçün olupdur vīrān

7849 Umaram Āṣaf'ı Ḥaḳ virdi saña
İsmi te'sīr-i ümīdim iy ḫan

7850 Ḥüsn-ü ẓann üzre durur ḫāṣıle ʿām
İsmi mīm olana nās iy merdān
7851 Ḥüsn-ü ḫulḳına hele ḳāyil ḫalḳ
Yoḳ didiler hele maġrūr-ı nişān

7852 Ḳanḳı erde ola maġrūr-ı ġażab
Tīz helāk eyleye anı Sübḥān

7853 Ḳanḳı ḥākīmde ola kibrile kīn
Kendi öz ḳanına girür o hemān

7854 Ḥākim olanda gerek ḳalb-i selīm
Ḥilmine ḳul ola dīv i şeyṭān

[274a]
7855 Kimseye itme teḥevvürli ġażab
İʿtiḳādın boza dost u düşmān

7856 Ṭamaʿ-ı ḫāmı çıḳar gönlüñden
Saña ḳul ʿāşıḳ ola hep insān

7857 Aza kim ide ḳanāʿat bula çoḳ
Ṣābiruñdur her umūrda meydān

7858 Ṣabr iden kişi peşīmān olmaz
ʿAceledür ṣıfat-ı iblīs inan

7859 Oldı raḥmānī teʾennī olan iş
Ṣābiruñ emrine rāmdur devrān

7860 Ḫayrı uzatma iñan şerre döner

Şerri uzat tīz ola ʿadl-i iḥsān

7861 Kim ki tīz nefs-ü ġażabnāk olsa
ʿĀḳıbet derdine bulmaz dermān

7862 Her kimüñ ḥavṣalası olsa ʿaẓīm
İsm-i aʿẓam o göñülde pinhān

7863 Düşmene dosta müdārā eyle
Bir ḳılile yedile kevn ü mekān

7864 İşiñi işle maḥallinde şehā
Şerʿile işle ve illā iy ḫan

7865 Gele bir sözümi ṭut ḫünkārım
Eyle gel gāhīce ayaḳ dīvān

7866 ʿĀlemi feṭḥ idesin bir günde
Saña pīrleri idersek yārān

7867 Pīrleri eyle muṣāḥıb ekṣer
Feṭḥ-i kevneyn ise maḳṣūd el-ān

7868 Ne ḳadar acı ise Ḥaḳ sözi ṭut
Baḥr-ı sükker acı ṭuz içre nihān

7869 Ṭuza teslīm ola her ḳanḳı ṭaʿām
Ẕevḳıle hażm ider anı aʿyān

[274b]

7870 Bir ṭaʿām olmasa ṭuza teslīm
Ṣadr-ı ʿālīye çıḳamaz o yavan

7871 Pādişāhım ṭuza gel teslīm ol
Ola İskender'e nānuñ aḳrān

7872 Ṭuz didigim dalıdur şerʿ-i şerīf
Gözi ṭuz ṣofra-i kevniñ başı nān

7873 Söz uzandı gelelüm maḳṣūda
Ḥaḳ di diseñ bize iy ʿālī-şān

7874 İçi ṭaşı saña iʿlām itsem
Ṣıdḳıle şāhınuñ itse cevlān

7875 ʿĀlem ıṣlāḥını itseñ maḳṣūd
Pīr-i kāmillere ṣorsañ ʿirfān

7876 Yüriseñ cedd-i ʿiẓāmuñ yolına
Eyleseñ şerʿ-i şerīfi ḳalḳan

7877 Ṭolu gibi içe idüñ kevni
Mürşid olaydı derūna Ḳurʾān

7878 Bu cihān ḳulıla fetḥ olmadı hīç
İki şey ʿāleme ḥükm itdi revān

7879 Biri fetvā biri taḳvādur anuñ
Tañrı'dan ḳorḳana her iş āsān

7880 Tañrı'dan ḳorḳmasa bir ḳavm-i sefīh
Tīz helāk ide o ḳavmi Raḥmān

7881 Ḳavm-i İslāmbol unutdı Ḥaḳḳ'ı
Āḫiret milki unuduldı ʿayān

7882 Āḫiret bunlara yoḳ gibi gelür
Ḳalmadı ġayret-ü dīn ü īmān

7883 Tañrı ḳulı ḳanı ḥünkār ḳulı hep
Oldı yençeri aġdacı çingān

7884 Küsen ataya sipāhī oldı
Ḳul yazıldı ʿArab u Kürt Türkmān

[275a]

7885 Bu cihān az ḳulıla feth oldı
Ḳul çoġaldı her yir oldı vīrān

7886 Ḳalḳ ṣabāḥ oldı uyan ḥünkārım
Ṭaşra ḳul defterin inanma yaman

7887 Āḫiretini şehā yıḳdı bu ḳul
Bu ḳulun çoḳluġı dīne noḳṣān

7888 Zindenüñ kesme ʿulūfesini hīç
Mürdenüñ virme yirin ol çobān

7889 Cümle ḳul defterini al içeri
Ṭaşra żabṭçıları ḫāyin fettān

7890 Zinde ḳuluñ mürde hīç yoḳ şehā
Bilmezem içdi ḳul āb-u ḥayvān

7891 Bir esāme eger olsa mürde
İki üç yirine yazar nā-dān

7892 Mürdeʾi eyle ḫazīne żabṭ it
Yine maʿmūr ola milk-i ʿOṯmān

7893 Ḳılıcıñ cümle sepetde maḥbūs
Düşmeni feṭḥ ide mi at oġlan

7894 Pīrleri getür umūr-dīdeleri
Sözlerin gūş idüben it izʿān

7895 Pādişāhım ḳatı çoḳdur ḫazneñ
Ḫāyin eyledi hep ālān tālān

7896 Mürde yaġmaladı beytü'l-mālı
Girdi defn oldı sepetde yalman

7897 Ne muṣībet bu muṣībet şehā
Mürde zindeye mevācib yeksān

7898 Bunlara yite mi mevācibler
Ala ʿulūfe ehl-i ḳabristān

7899 Pādişāhım bulmaduñ mı bir dost
Bu defīneʾi açar bir Rıḍvān

[275b]

7900 Her sene beş Mıṣır ḫazīnesi bul
Defīne mürde açılursa bu an

7901 Bilmezem ḫāṭırı ben ḥaḳḳı direm
Mā huve'l-Ḥaḳ budur itmem bühtān

7902 Ġarażım ḫavf u recām yoḳ ḳuldan

Çekdigim ġayret-i dīn iy ḫūbān

7903 Mürde eyledi Murād Ḫan'ı yetīm
Ġāret eyledi beytü'l-mālı yalan

7904 Pādişāhım bize çoḳ eyle duʿā
Bir defīne açı virdim saña kān

7905 Yaʿnī māl-ā-māldur tek ḫarc it
Bu defīne defteri ḳulda nihān

7906 Defteri bugün alursañ içeri
Pādişāh bugün olursın sulṭān

7907 Bir defīnede ʿadālet köşki
Seyrüñ olsun haftada dört dīvān

7908 Bir defīne virme manṣıbları tīz
Ehli ʿazl itme beş on yıl iy Ḫan

7909 Ẓālime manṣıbı vir ḳayırmaz
ʿAzl olunmazsa döner ʿadle o cān

7910 İki üç ṣuçda lālāñ ḳatl itme
Yedi Ḳulleʾi niçün yapdı yapan

7911 Ḳanı çoḳ dökme şehā ʿömre żarar
Meşrebüñ ola Muḥammedī hemān

7912 Ḫanım *e'n-nāsu ʿalā dīn-i mülūkihim*[277]
Ṣāliḥ ol ṣāliḥ ola ḫalḳ-ı cihān

[277] "İnsanlar, meliklerinin dîni üzeredirler." el-Aclûnî, II, s. 311.

feʿilātün feʿilātün feʿilün

7913 Beglerüñ ṣāliḥ ola ʿazl itme
Hep celālīye sebeb ʿazl iy ḫan

[276a]

7914 Bi’ż-żarūr ola celālī begler
Manṣıbı ʿazl olunsa tīz iy ḫan

7915 Deynile manṣıb alur bir ādem
ʿAzli ḳorḳusı ẓulm ider iy ḫan

7916 Gözi gitmez giriden ḫavf-ı ʿazl
Yir raʿiyye ḳoyunuñ ḳurd iy ḫan

7917 Beglerün yirini virmeñ tīz tīz
ʿĀlemi yıḳ dimek durur iy ḫan

7918 Evliyā olsa da ʿāṣī ola beg
Manṣıbın oġlına virseñ iy ḫan

7919 Ḳurdı ʿazl eylemeseñ ḳarnı ṭoyar
Ḳoyuna pençe uzatmaz iy ḫan

7920 Ḳurdı ininde ḳo kim ola çoban
Ṣaḳına ḳoyunı ḳurddan iy ḫan

7921 Yoḳ mı bir dostuñ ögüt vire şehā
Bildire ḥāl-i ʿālemi iy ḫan

7922 Şāh olalı bulmaduñ mı bir dost
Bī-ḥicāb ḥaḳḳı söyler er iy ḫan

7923 Ehl-i ḥaḳḳuñ ʿalāmeti çoḳdur
Ḳorḳmaya senden diye Ḥaḳ iy ḫan

7924 Tañrı'dan ḳorḳa kim ḫalḳdan ḳorḳmaz
Ḳullaruñdan ne ḳorḳarsın iy ḫan

7925 Ṭut sözüm ḳulı żabṭ it bir ḳılile
Yüz derim żabṭ olunmazsa iy ḫan

7926 Ḳul aġalarına tenbīh eyle
Başıñız hep keserim di iy ḫan

7927 Neferi żabṭ idiñiz ya başıñız
Keserim di aġalara iy ḫan

7928 Gele bir kerre kükre ḥünkārım
Arḳañı vir şerīʿate iy ḫan

[276b]

7929 Süvrisinek yirine ṣayma ḳulı
Pādişāhlar ulu erdür iy ḫan

7930 Vehm-i ḫayāliñiz ḳorḳmaḳ ḳuldan
Ḳorḳma nāsdan Tañrı'dan ḳorḳ iy ḫan

7931 Düzen bozar vücūdı ḥünkārım
Çöpe ḳādir degil insān iy ḫan

7932 Cürʾet idemedüñ şehā ḳalduñ
Pādişāhlıḳ idemedüñ iy ḫan

7933 Pādişāhlıḳ nedür ʿadālet ola
Ẓulmi defʿ eylemek hüner iy ḫan

7934 Ḫazīne cemʿ olur ʿadālet ile
Ẓulmile ṭaġılur raʿiyye iy ḫan

7935 Ḳanḳı derd-i defīne araduñ birḳaç yirde
Raʿiyye dür defīnedir iy ḫan

7936 Şaḳīlere ḫarāc viren ḥākim
Āḫiretde olur mesʾūl iy ḫan

7937 Ḳanḳı derdi diyeyim derd çoḳdur
Derūnī diñleseñ ḫākī iy ḫan

7938 Pādişāhım ḫarācdan ġāfilsin
Pāyimāl oldı raʿiyye iy ḫan

7939 Rūz-ı maḥşeri şehā añma mısın
Raʿiyye ẓulmini göre iy ḫan

7940 Şerʿe muḥkem yapışmayınca şehā
ʿĀlem ıṣlāḥını umma iy ḫan

7941 Raʿiyyede ne et ḳaldı ne deri
Bu ẓulmi Ḥaḳ götürür mi iy ḫan

7942 Raʿiyyenüñ dīvānda gör ḥālin
Palasa ḳodı ẓālimler iy ḫan

7943 Girdi semmūra eşḳıyālar hep
Raʿiyyenüñ yaşını sil iy ḫan
[277a]
7944 Bed-duʿādan ḥaẕer it ḥünkārım
Geçdi iş işden uyan ḳalḳ iy ḫan

7945 Ne uyanılmaz ġafletdür bu
Ḳaldıñız şöyle ḥayretde iy ḫan

7946 Ben gedānuñ tut sözin şerʿe yapış
İşiñi dosta inanma iy ḫan

7947 ʿĀlem ıṣlāḥına sebeb ṣorsañ
Diye idim saña bir bir iy ḫan

7948 Baña ḥaḳ söyle diyü destūr di
Seni yek demde uyaram iy ḫan

7949 Saña taṣḥīḥ-i cihānı dirdim
Mūrı degilse Süleymān iy ḫan

7950 Diñle diñleme şehā ḥaḳḳı direm
Ḫaznene girdi ḥarām māl iy ḫan

7951 Ḳılıcıñ kesmez anuñçün gözüñ aç
Ḫaznene girdi yetīm māl iy ḫan

7952 Māl-ı yetīme mi muḥtāç olduñ
Göz yaşın ḫazneye ḳoma iy ḫan

7953 Ḫaberüñ var mı bu işlerden hīç

Çoḳ ẓulüm var dile gelmez iy ḫan

7954 Ḥażret-i müftī muṣāḥıbuñ ola
Seni irşād ide ol ḫūb iy ḫan

7955 Yāruñ olursa şehā şerʿ-i şerīf
Ḳılıcıñ ʿarşa aşıldı iy ḫan

7956 ʿĀlemi bir de yıḳan şöhretdür
Eyle perhīzi şöhrete iy ḫan

7957 Şöhret oldı sebebi her ẓulmüñ
Girdi semmūra at oġlan iy ḫan

7958 Āh kim gitdi ġayret-i İslām
Ġayret-i dīni çeker yoḳ iy ḫan

[277b]

7959 Biñ ġuruşa virürler bir semmūr
Her tüyi ẓulme āletdür iy ḫan

7960 Şöhrete perhīz it perhīz ide ḳul
Ẓulme şöhretdür ḳarındaş iy ḫan

7961 Pendim ilhām-ı Rabbānīdür hep
Bu dil et pāresi lā-şey iy ḫan

7962 Söyleyen kim söyleden kim añla
Hep taṣarruf ol Ḥaḳḳ'ındur iy ḫan

7963 Ḥasbeten-li'llāh naṣīḥat eyledim
Kimseden ḫavf u recām yoḳ iy ḫan

7964 ʿĀlem ışlāḥı ḳatı āsāndur
Ḥaḳḳ'a ammā ḳāʾil olsañ iy ḫan
7965 Ṭuta bir dāne dümen gönderdim
Yelken aç feṭḥ-i cihāne iy ḫan

7966 Puṣulasız gemi girdābda ḳalur
Ḳulaġızsız yol alınmaz iy ḫan

7967 Bu risāleyle ʿamel eylerseñ
Üç fener gözlerin açdı iy ḫan

7968 Forsa çekdir gemiñi düşmāne
Yüri baştardenüñ eyyām iy ḫan

7969 Ḳaç senedür bulanır bu deryā
Degdi ṭurulmaġa nevbet iy ḫan

7970 Sen bulanduñ bulandı ʿālem hep
Sen ṭurulduñ ṭuruldı nās iy ḫan

7971 ʿĀlemüñ rūḥı bulansa şehā
Cism-i ʿālem bulanır hep iy ḫan

7972 ʿĀlemüñ gözisin uyuma yiter
Ḳalḳ ṣabāḥ oldı otur taḫta iy ḫan

7973 Ḳapudana ḳatı pek tenbīh it
Ḳazaġıñ kökini ḳaz di iy ḫan

[278a]

7974 Bir sözüñ feṭḥ ide Rus şayḳaların

Himmet-i merdān iderseñ iy ḫan

7975 Ḳapudana beglere tenbīh it
Başıñız hep keserim di iy ḫan

7976 Bu Ḳazaḳ feṯḥ olunmazsa eger
Sizi ben feṯḥ iderim di iy ḫan

7977 Pādişāhım gehī celāl lāzım
Cemāliñ de yiri vardur iy ḫan

7978 Balyimez ṭop gerek ḳalʿa eline
Oḳ tüfek ḳalʿa yıḳamaz iy ḫan

7979 Bu dili bildiri hīç yoḳ mı saña
Diñleme ḫurde-ḫoş āmed iy ḫan

7980 Salṭanat bir gemidür Nūḥ reʾisi
Ṭoġru söz dümeni kevniñ iy ḫan

7981 Ṭoġru söz ḫāṭıra baḳmaz pek olur
Ṭoġru söz ʿāleme dermān iy ḫan

7982 Kiẕb olan söz olur ekṣer yumşaḳ
Kiẕbe ekṣer mübtelā nās iy ḫan

7983 Āh kim kiẕbile yiter çoḳ baş
Ṣıdḳ içinde ḳamu necāt iy ḫan

7984 Yā İlāhī kāẕibe itme yaḳın
Bu duʿāya digil āmīn iy ḫan

7985 Bir yalan yıḳdı niçe tācile taḫt
Yapdı bir ṣādıḳ niçe taḫt iy ḫan

7986 Yā İlāhī ehl-i ḥaḳḳa yār it
Sen de allāhumme āmīn di iy ḫan

7987 Ya İlāhī ʿāḳıbet eyle şehīd
Bu Ḥuseyni sen de āmīn di iy ḫan

[278b]

mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

7988 Murādım dü-cihān yoḳ Ḥaḳ'dan özge
Murādım virmesin Ḥaḳ Ḥaḳ'dan özge

7989 Baña Rabb'im yiter pes dü-cihānda
Rıżāsın vire Ḥaḳ iki cihānda

7990 Ṭamuya ḳo cināne ḳo İlāhī
Yiter bir kez ḳulum di yā İlāhī

7991 Uyandır ḳullaruñ ḫābdan İlāhī
Unutdı ḳullaruñ sen pādişāhı

7992 Hevā-yı nefs-i nāsa virgil inṣāf
Derūnī ḳullaruñ yā Rabbi ḳıl ṣāf

7993 Ḳanāʿat taḫtına ḥünkārı şāh it
Ṣabır milkinde rūḥı pādişāh it

7994 Süleymān dile ṣıdḳıñ ḫātemin ṣun

Sikender ʿaḳla iḫlāṣ ḫātemin ṣun

İlāhī Āl-i ʿOṣmān'ı uyandır
Elin āl ġaflet uyḳusına ḳandır

İlāhī nefsimüz eyle Müsülmān
Ṣoñ illa'llāh dir iken virelüm cān

Ki biñ ḳırḳ birde Ẕi'l-ḳaʿde bu maṭlūb
Çü ṭoġdı Fātiḥa iḥsān ḳıl iy ḫūb

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

4.1. SÖZLÜK HAZIRLANIŞ DÜZENİ

1. Sözlük seçkiye dayalı olup Türkçe, Arapça, Farsça, İtalyanca, Yunanca kökenli birçok kelime sözlüğe alınmış ve sözlüğün eserin söz varlığını yansıtmasına dikkat edilmiştir.

ḳurb (Ar.): Yakın (1121-39a)

mār (Far.): Yılan (2745-94b)

ḳıral (Sırp.): Kıral, hükümdar (2370-81b)

liman (Yun.): Liman (878-31a)

2. Eserde *j* harfi hariç tüm harflerle ilgili kelime tespit edilip sözlüğe alınmıştır.

3. Sözlükte kelimelerin anlamları verildikten sonra kelimenin geçtiği beyit ve varak numarası verilmiştir.

göç: Taşınma, göçme (7089-245a)

ḥaḳāret (Ar.): Küçük düşürme, horlama (1860-64a)

ḥaḳāyıḳ (Ar.): Hakîkatler, gerçekler (6589- 228a)

4. Sözlüğe Türkçe kelimeler alınırken Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan, ağız özelliği gösteren, Dîvânü Lügat'it-Türk'te, Tarama ve Derleme Sözlüğünde yer alan kelimelerin seçimine dikkat edilmiştir. Türkçe kökenli kelimeler için T.benzeri herhangi bir kısaltma kullanılmamıştır.

ṣıd-: Korkutmak, kırmak, ezmek, yok etmek (375-14a)

ṣıñār: Kendisi gibi, benzeri, arkadaş, akran (2265-78a)

ṭutuş: Gidiş, gidişat (6790-235a)

5. Türkçe dışındaki Arapça, Farsça, Yunanca, Sırpça vb. kökenli olan kelimelerin kökeni madde başından sonra parantez içinde kısaltma kullanılarak verilmiştir.

külāh (Far.): Baş giyeceği, külâh (2447-84a)

külḫen (Far.): Hamam ateşliği, külhan (6917-239a)

kümmel (Ar.): Kâmil kimseler (1593-55a)

6. Sözlükte yer alan kelimelerin madde başları çevriyazıya uygun şekilde ve bold olarak verilmiştir. Ancak madde başından sonraki açıklamalarda çeviri yazı kurallarına uyulmamıştır.

ḫūbān: Güzel (6310-218b)

muḥāl (Ar.): Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkansız (1287-44b)

muḫālif (Ar.): Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen şey, aykırı, zıt (2864-98b)

muḥanneṯ (Ar.): Kalleş, korkak, alçak, namert kimse (3295-113a)

7. Sözlükte de yer alan madde başları A'dan Z'ye olacak şekilde alfabetik sıralamaya göre verilmiştir.

a: ünl. Ey, a canım, a birader (302-11b)

āb (Far.): Su (272-10b)

zünnār (Ar.): mec. İp, bağ, kuşak (5438-188a)

ẕürriyāt (Ar.): Nesiller, soylar, zürriyetler (5404-187a)

8. Sözlükte yer alan fiil kök ve gövdelerine gelen "mak, mek" mastar eki kullanılmamış olup bu ekler kısa çizgi (-) işareti ile gösterilmiştir. Ayrıca isim soylu kelimelerle birleşik isim veya fiil kurulmuşsa ismin yalın hali yazılmış, isme gelen ek + işareti konularak belirtilmiştir.

ad: 1. İsim (2510-86a)

2. Şöhret, nam, şan (417-15b)

a. +ın çek-: Adını söylemek, adıyla iş yapmak (417-15b)

aġız: Yeme, içme, nefes alma işlevlerini yerine getiren organ(1705-59a)

a. +ın aran-: Birinin niyetini, dolaylı yoldan öğrenmeye çalışmak (381-14a)

a. +ıñ ḳuru-: Uğursuzluk, kötülük dileyenlere söylenen beddua sözü (3457-119a)

9. Sözlükteki kelimeler iki farklı dile ait kelime veya eklerin birleşimi sonucu oluşmuşsa bu dillerin hangileri oldukları kelimeden sonra parantez içinde dillerin kısaltmasının arasına "+" işareti konularak verilmiştir.

ḥaldaş (Ar.+T.): Aynı durumda olan, hâl arkadaşı (7179-248b)

ḫaznedār (Ar.+Far.): Bir hazîneyi korumak ve yönetmekle görevli kimse (3704-127b)

ḥelālzāde (Ar.+Far.): Nikâhlı bir anne babadan doğmuş, helâl süt emmiş kimse (2158-74a)

cumʿa irtesi (Ar.+T.): Cumartesi (2554-88a)

10. Sözlükte bir kelimenin birden fazla anlamda kullanıldığı birçok örnek bulunmaktadır. Sözlükte kelimelerin bu anlamları 1, 2, 3... şeklinde numaralandırılarak verilmiştir.

ur-: 1. Koymak, yerleştirmek, yüklemek (443-16b)

2. Baskın yapmak, hücum etmek (621-22b)

3. (Başa) takmak (2658-91b)

4. Öldürmek (2314-79b)

5. Şimşek için çakmak (4337-149a)

6. Atmak, fırlatmak (6961-240a)

7. Birleşik fiil

11. Sözlükte kelimelerin anlamı verildikten sonra eğer kullanıldığı tamlamalar, oluşturduğu birleşik isimler,birleşik fiiller, tamlamalar ve bağlama grupları varsa bunlar ilgili madde başının altında bir sekme içerde verilmiştir. Bu durumdaki kullanımların anlamları verilirken hangi dile ait oldukları ile ilgili bir bilgi verilmemiştir.

yaġma (Far.): Zorla mal kapma, çapul, talan (1379)

y. eyle-: Zor kullanarak ele geçirmek, alıp gitmek (6469-224a)

y. it-: Zor kullanarak ele geçirmek, alıp gitmek (6819-236a)

y.+ya vir-: Gözden çıkarmak (6502-225a)

12. Sözlükte kelimelere gelen çekim ekleri gösterilmemiştir. Sadece kelime kök ve gövdeleri verilmiştir.

13. Sözlükte bir kelimenin farklı şekillerde yazımı olanlar varsa bu kelimeler ayrı ayrı alınmıştır. Bu kelimelerin anlamı verilirken ilk kullanılanına bakınız anlamında *"bk."* kısaltması ile gönderme yapılmıştır.

āḫret: bk. āḫiret (1876-64b)

canlu: bk. canlı (124-5b)

çāpük: bk. çâpik (2348-81a)

çerāḳ : bk. çerāġ (7628-265b)

14. Eserde bir kelime aynı anlamda birçok yerde geçmişse kelimenin sadece bir beyitte geçen numarası verilmiş diğer beyitlerde geçen numaraları verilmemiştir. Örneğin eserde sekiz yerde geçen *bāġçe* kelimesinin sadece aşağıdaki beyitte geçen numarası verilmiştir.

bāġçe (Far.): Bahçe sözünün eskiden kullanılan asıl şekli (2382-82a)

15. Kelime kök veya gövde halinde eserde geçmiyorsa ancak tamlama içerisinde kullanılıyorsa, birleşik fill veya birleşik isim oluşturuyorsa kelime kök veya gövde halinde verilip karşısında anlamı verilmiş ancak hiçbir yerde geçmediği için beyit ve varak numarası verilmemiştir. Ancak kelimenin tamlamalı, birleşik fiil veya birleşik isimli olarak kullanılmış hali kök veya gövdenin altına anlamı ve geçtiği yer numarasıyla birlikte verilmiştir.

ʿabd (Ar.): Allah'ın kulu, insan

ʿabd-i ḫāṣ (1326-46a)

ʿabd-i Ḥabeş (6744-233b)

4.2. SÖZLÜK

-A-

a: ünl. Ey, a canım (302-11b)

āb (Far.): Su (272-10b)

ā. -u ḥayāt: Hayat suyu, ölümsüzlük veren su (1912-65b)

ā. -u ḥayvān: Hayat suyu, ölümsüzlük veren su (311-12a)

ā. -u ʿummān: Hayat suyu, ölümsüzlük veren su (22-2a)

ā. -u raḥmet: Yağmur (4976-172a)

ʿabā (Ar.): Bol ve geniş giyecek cübbe, hırka (2273-78a)

ʿabd (Ar.): Allah'ın kulu, insan, köle

ʿa.-i Ḥabeş: Habeşli köle. Telmih. Bilal-i Habeşî (6744-233b)

ʿa.-i ḫāṣ: Seçkin, temayüz etmiş kimse (1326-46a)

abdāl (Ar.): Kalender, gezgin derviş, derviş (4952-171a)

ʿābid (Ar.): Allah'ın emirlerine titizlikle uyan, takva sahibi kimse (1871-64b)

ʿabūsu'l-vech: Asık suratlı (7025-243a)

ac: Yemek yeme ihtiyacında olan, tok olmayan (1691-58b)

a. u muḥtāç: Aç ve muhtaç (1691-58b)

a. u ʿāciz: Aç ve âciz (2466-84a)

a. u ṭoḳ: Aç ve tok (1827-63a)

ac- : 1. Kapalı olan bir şeyi açık hale getirmek (3492-120a)

2. Baş çıkarmak, açmak (7497-260b)

ʿacāyib (Ar.): Tuhaf, garip, şaşılacak şey (6229-216a)

ʿaceb (Ar.): 1. Acaba (238-9b)

2. Tuhaf, garip, şaşılacak şey (182-7b)

ʿacele (Ar.): Bir işi çabuk yapmaya çalışmak, acelecilik, sabırsızlık (7000-242a)

acı: 1. Tatlı olmayan, acı (3541-122a)

2. İnsana hoş gelmeyen, incitici, dokunaklı (1911-65b)

acıḳ-: Açlık duymak, aç olmak (3027-104a)

ʿaciz (Ar.): bk. ʿacz (986-34b)

ʿacūze (Ar.): Kötü huylu, kötü görünüşlü yaşlı kadın (164-7a)

ʿacz (Ar.): Gücü yetmeme durumu, güçsüzlük, âcizlik (3212-110b)

aç: Yemek yeme ihtiyacında olan, tok olmayan (1468-51a)

a. eyle-: Aç bırakmak, yiyecek vermemek (1684-58a)

a. it-: Aç bırakmak, yiyecek vermemek (1410-49a)

a. ko-: Aç bırakmak, yiyecek vermemek (1468-51a)

aç-: Kapalı bir şeyi açık hale getirmek (1057-37a)

açık: Kapalı durumda olmayan, açık (2592-89a)

açıl-: Açık hale gelmek (1038-36b)

açlık: Aç olma durumu (249-9b)

ad: 1. İsim (2510-86a)

2. Şöhret, nam, şan (417-15b)

a. +ın çek-: Adını söylemek, adıyla iş yapmak (417-15b)

ʿad (Ar.): Sayma, kabul etme

ʿa. id-: Addetmek, varsaymak, zannetmek (5414-187a)

aʿdā (Ar.): Düşmanlar (516-18b)

ʿadālet (Ar.): Doğrudan ayrılmama, haktan yana olma (4404-151b)

ʿa. ḳıl-: Adaletli davranmak, adaleti sağlamak (7828-272b)

adam: İnsan, kişi (2599-89b)

ʿadāvet (Ar.): Düşmanlık, kin (1405-48b)

ʿa. eyle-: Düşmanlık etmek (7368-255b)

ʿaded (Ar.): Sayı (365-13b)

ʿadem (Ar.): Yokluk, bulunmama (829-29b)

ʿa. ol-: Yok olma (2891-99b)

ādem (Ar.) Kişi, insan, adam (292-11a)

ā.oġlanı: İnsanoğlu (160-6b)

ā.oġlı: İnsanoğlu (1428-49b)

ā. yerine ḳo-: İnsan yerine koymamak (7380-256a)

ʿādet (Ar.) Alışkanlık

ʿā. eyle-: Alışkanlık haline getirmek (4410-151b)

adım: Bir ayağın kaldırılıp az ileride yere basılmasından ibaret olan yürüme hareketi (326-12b)

ʿādil (Ar.): Adalet sahibi, haktan ayrılmayan (32-2b)

ʿadl (Ar.): Doğruluk, adalet, hakkaniyet (645-23a)

ʿa. -i āfitāb: Adalet güneşi (2567-88b)

ʿa. it-: Adaletli davranmak (125-5b)

ʿaduv (Ar.): Düşman (2011/69a)

ʿa. -ı nefs: Düşman nefis (867-30b)

āfāḳ (Ar.): Ufuklar (1021-35b)

āfāḳī (Ar.): Ciddi ve belli bir konu üzerinde olmayan, rastgele, dereden tepeden (konuşma, söz…)

ā. ġavġā: Anlamsız, boş kavga (2978-102b)

āferīn (Far.): ünl. Beğeni, övgü ve takdir durumlarında söylenen söz

ā. ḳıl-: Tebrik etmek (6293-218a)

āfet (Ar.): İnsanın kendini kaptırıp kurtulamadığı durum (2410-83a)

āfitāb (Far): Güneş (6606-228b)

ʿafv (Ar.): Affetme, bağışlama (1539-53a)

ʿa. eyle-: Bağışlamak, affetmek (4568-157a)

ʿa. it-: Bağışlamak, mazur görmek (2928-100b)

āgāh (Far.): Uyanık, basiret sahibi, sırlara vâkıf, müteyakkız (6895-238b)

aġ: 1. İplik, sicim gibi şeylerden yapılmış kafes şeklindeki örgü (2091-72a)

2. Ak, beyaz (65-3b)

āġ- (Far.): Çıkmak, yükselmek (4019-138a)

aġa: Efendi, büyük, amir (449-16b)

aġaç : Ağaç (991-94b)

aġdacı: Şeker vb. yapımında ağda hazırlayan kimse (7883-274b)

aġıl: Küçükbaş hayvanlar barınması için etrafı çitlerle veya duvarla çevrilerek inşa edilmiş yer (2741-94a)

aġır: Tartıda çok gelen, yerinden kaldırılması, taşınması güç olan (3551-122a)

aġız: Yeme, içme, nefes alma işlevlerini yerine getiren organ(1705-59a)

a. +ın aran-: Birinin niyetini, dolaylı yoldan öğrenmeye çalışmak (381-14a)

a. +ıñ ḳuru-: Uğursuzluk, kötülük dileyenlere söylenen beddua sözü (3457-119a)

aġla-: Gülmenin zıddı, gözyaşı dökmek (410-15a)

aġlat-: Birisinin ağlamasına sebep olmak (2781-95b)

aġma: Âmâ, görme engelli (1763-60b)

aġniyā (Ar.): Zenginler (1477-51a)

aġrı: 1. Acı, sancı (4413-151b)

2. Acımak, sancımak (4413-151b)

aġu: Zehir (39-2b)

aġyār (Ar.): Başkaları, yabancılar, eller (1341-46b)

āh: Yanıp yakılma, inleyip sızlama (1760- 60b)

ā. eyle-: İnlemek, sızlanmak (5395-186b)

ā. ı efġān: Ah ve ızdıplar (1155-40a)

ā. it-: İnlemek, feryat etmek (5981-207b)

ā. u fiġān: Ah ve ızdırap (6784-234b)

ā. u zār: Ağlama, inleme (7055-244a)

aḥad (Ar.): Kişi, kimse, şahıs (3736-128b)

aḫaṣṣ (Ar.): Daha, en çok, hususi, özel (6593-228a)

a.-ı ḫāṣ: Çok özel, çok hususi (4141-142b)

ʿahd (Ar.): Söz verme, yemin (7693-267b)

ʿa. eyle-: Söz vermek, yemin etmek (3057-105a)

ʿa. i peymān: Kuvvetle verilen söz, yemin (1390-48a)

ʿa.+inüñ üstinde: Yemininde, sözünde durmak (2376-81b)

āḫer (Ar.): Âhir, son, sonraki (4024-138b)

aḫfā (Ar.): Hafî, en gizli (4803-165b)

aḫī (Ar.): Erkek kardeş (3351-115a)

āḫir (Ar.): Son, sonraki (2114-72b)

ā. zemān: Son zaman, dünyanın sonunun yaklaştığı, kıyametin kopmasının yakın olduğu kabul edilen zaman bölümü (2530-87a)

āḫiret (Ar.): Öbür dünya, öteki dünya (142-6a)

aḥkām (Ar.): Hükümler, kānunlar, emirler, buyruklar (705-25a)

a. +ın baṣ-: Hükmünü çiğnemek (3393-116b)

a. -ı kitāb: Kur'anı Kerim'in hükmü (705-25a)

aḥmaḳ (Ar.): Aklını gereği gibi kullanamayan, bön, budala, aptal (819-29a)

āḫret: bk. āḫiret (1876-64b)

aḥsen (Ar.): Çok, en güzel (2879-99a)

a. -i taḳvīm: En güzel yaratılış, en güzel biçim (2879-99a)

aḫşam: Akşam, akşam vakti (1678-58a)

aḫur: Ahır (1676-58a)

aḥvāl (Ar.): Durumlar, hâller, vaziyetler (726-26a)

aḳ- : Sıvı bir maddenin bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmesi (483-17b)

ak: Beyaz (5615-194b)

akçe: Para, akçe (837-29b)

aḳdarma: Eskiden düşmandan zaptedilen ve ganimet olarak yedekte getirilen gemi, aktarma (506-18b)

ʿāḳıbet (Ar.): Son, nihayet (785-28a)

ʿaḳıl (Ar.): Akıl, us, düşünce (4519-155b)

ʿa. irgür-: Akıl erdirmek (4423-152a)

aḳın: Askerî kuvvetleri düşman topraklarına süratli bir şekilde gönderme hareketi (16-2a)

a. eyle-: Düşman memleketlerine hücum etmek, baskın yapmak (2800-96a)

a. it-: Düşman memleketlerine hücum etmek, baskın yapmak (599-21b)

aḳıt-: Dökmek (75-4a)

ʿāḳıl (Ar.): Akıllı kimse (7701-268a)

ʿāḳılāne (Ar.): Akıllı bir kimseye yakışır surette, akıllıca (6963-241a)

ʿaḳl (Ar.): bk.ʿaḳıl (2730-94a)

ʿa. -ı cüz': İnsanların bireysel aklı ve şuuru (1065-37a)

ʿa. -ı kül: Allah'ın zat aleminden ilk tecellisi olan nur (1064-37a)

ʿa. -ı maʿāş: Geçim aklı. Dünya işlerini, yürütmeye yarayan akıl (7623-265a)

ʿa.+ını şaşır-: Aklını başından almak(91-4b)

ʿa.-ı nās: İnsanların aklı (1709-59a)

aḳrān (Ar.): Aynı yaşta olanlar, yaşıtlar; yaşıt, yaşdaş (2759-95a)

aḳreb (Ar.): Çok yakın, en yakın (2492-85b)

ʿaḳreb (Ar.): Örümcekgillerden, zehirli küçük hayvan (1913-65b)

ʿaks (Ar.): Yansımak (7483-260a)

ʿa. -i cemāl: Yüzünün yansıması (3759-129b)

ʿa. eyle-: Yansımak (5447-188b)

ʿa. it-: Yansımak (5400-186b)

aḳṭāb (Ar.): Kutuplar, velîler, manevî ulular (1016-35b)

a.-ı Ḥaḳ: Allah dostları (5951-206b)

al- : Almak, temin etmek (74-4a)

āl (Ar.): 1. Aile, evlat, ahfad (72-3b)

2. Hanedan, sülale

ā. -i insān: İnsanoğlu (3230-111a)

ā. -i ʿOṣmān: Osmanoğulları, Osmanlı hanedanı (98-4b)

ā. -i ʿOṣmānoġlı: Osmanoğulları, Osmanlı hanedanı (559-20a)

aʿlā (Ar.): Daha, en, pek, yüksek (1425-49b)

ālān tālān: Altüst, karmakarışık

ā. t. eyle-: Altüst etmek (7895-275a)

ālān u tālān: Alan talan, dağınık, allak bullak, karmakarışık, altüst (6573-227b)

ā. u t. it-: Altüst etmek (6573-227b)

alay (Yun.): 1.Kalabalık, topluluk, cemaat, güruh (87-4a)

2. Halay (6341-219b)

alçaḳ : Mütevâzı, alçakgönüllü (7134-247a)

alda- : Aldatmak, kandırmak, oyun etmek (218-8b)

aldan-: Aldanmak, kandırılmak (229-9a)

aldır-: Elinden kaptırmak, yitirmek (903-32a)

ʿalef (Ar.): Yulaf (1671-57b)

ʿālem (Ar.): 1. Yeryüzü, dünya (7465-259b)

2. Bir şeyin kendi içinde veya aynı özelliği taşıyan şeylerin kendi aralarında meydana getirdiği bütün, kendilerine has bir dünya

ʿā. -i ervāḥ: Ruhlar âlemi (1048-36b)

ʿā. -i ġayb: Maddi âlemin dışındaki bilinmeyen, görülmeyen âlem (996-35a)

ʿā. -i kübrā: Büyük âlem, kâinat (1357-47a)

ʿā. -i lāhūt: Alemlerin en üstünü ve evveli (4123-141b)

ʿā. -i nāsūt: tasavvuf. Görünen alem, kesret alemi olan dünya (4123-141b)

ālet (Ar.): Vasıta (4242-146a)

ʿaleyh (Ar.): Zararına, -e karşı (7231-250b)

ʿalī (Ar.): Yüksek olan, yüce, ulu (1017-35b)

ʿālī: bk. ʿalī

ʿā. devlet: Yüce devlet (1443-50a)

ʿā. dīvān: Yüce divan (2952-101b)

ʿā. serāy : Yüce mekan (6381-221a)

ʿā. -şān: Şanlı, şerefli (3963-136b)

ʿālim (Ar.): Çok bilen, bilgili, bilgin (38-2b)

ʿālimü'l-esrār: Sırları bilen, Allah (4106-141a)

Allāhu ekber: Allah en büyüktür (6291-218a)

Allāhumme: ünl. Allahım, Ya Allah! (7986-278a)

aʿlem (Ar.): Daha iyi bilen, en iyi bilen (7644-266a)

alma: Elma (6059-210a)

alt: Bir nesnenin aşağıya bakan yönü (5942-206a)

altı: Beşten sonra gelen sayı, altı (212-86)

altmış: Altı kere on (612-22a)

altun: Parlak sarı renkte çok değerli maden (837-29b)

ʿām (Ar.): Seçkin ve değerli olmayan, sıradan, halk (7186-249a)

aʿmā (Ar.): Gözü görmeyen, kör.(244-9b)

aʿmālıḳ (Ar.+T): Körlük (1851-63b)

ʿamel (Ar.): 1.Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil (539-19b)

ʿa. eyle-: -e göre yapmak, -e göre hareket etmek (6848-237a)

ʿa. it-: -e göre yapmak, -e göre hareket etmek (2019-69b)

ʿa. ḳıl-: -e göre yapmak, - göre davranmak (7024-243a)

āmennā (Ar.) İnandık, tasdik ederiz anlamında söz (1397- 48b)

ā. ve ṣaddaḳnā: İnandık ve tasdik ettik (1409- 49a)

ʿāmil (Ar.): Amel eden, işleyen, icrâ eden kimse (1915-66a)

āmīn (Ar.): Öyle olsun, Allah kabul etsin anlamında söz (4571-157a)

ammā (Ar.) bağ. Ancak, fakat, lâkin (1089-38a)

ʿāmmeten (Ar.): Umûmi, genel olarak (1976-68a)

ʿan: (Ar.) ed. Başına eklendiği sözcüğü -de, -den haline getiren ön ek (7786-271a)

ʿa. -ḳarīb: Yakında (112-5a)

ān (Ar.): Zaman, lahza (5063-175a)

añ- : Zikretmek, hatırlamak, anmak (2517-86b)

ana: Anne (3109-106b)

a. +dan ṭoġma: Çırılçıplak, üryan (946-33b)

aña: zm. Ona (2479-85a)

ʿanāṣır (Ar.): Bir bütünü meydana getiren parçalar, unsurlar (4220-145a)

anbar (Fars.): Ambar, yiyecek ve bazı eşyaların saklandığı yer (3185-109b)

ancaḳ: Yalnız, sadece (919-32b)

anda: 1. Onda (4809-165b)

2. Orada (754-27a)

3. O esnada, o anda (1062-37a)

andan: zm. Ondan (2243-77a)

ʿandelīb (Ar.): Bülbül (5802-201a)

anı: zm. Onu (7580-263b)

anıñçün: Onun için (25-2a)

ʿanḳā (Ar.): Kaf Dağı'nda bulunduğuna inanılan, efsanevî kuş (1384-48a)

ʿankebūt (Ar.): Örümcek (2806-96b)

añla- : Akıl erdirmek (2850-98a)

anları: zm. Onları (7181-248b)

anuñ: zm.Onun (469-17a)

anuñçün: bk. anıñçün (46-3a)

ʿār (Ar.) Utanılacak şey, ayıp (487-18a)

ʿā. eyle-: Utanmak (7834-273a)

ara: İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesafe (2214-76a)

ara-: Bir şeyi bulmaya çalışmak, araştırmak (1614-55b)

ard: Önün zıddı, arka, geri, sırt (3060-105a)

arıḳ: Zayıf, sıska, güçsüz, cılız (1670-57b)

arıḳla-: Zayıflamak (1668-57b)

ʿārif (Ar.): İrfan sahibi, bilgili (2731-94a)

ʿā. -i bi'llāh: Velî, ermiş kişi (1548-53b)

ʿārifāne (Ar.+Far.): Arif olana yakışacak şekilde, arifçe (6964-241a)

ʿāriyet (Ar.): Ödünç, eğreti (4510-155a)

ʿā. dībā: ödünç kumaş (ipekli,desenli, ağır dokumalı kumaş) (7074-244b)

ʿā. libās: Ödünç elbise (2343-80b)

ʿāriyetī (Ar.) Ödünç, eğreti (7302-253a)

ʿā. ṭon: Ödünç giyecek (6926-239b)

arḳa: 1. Önün karşıtı (1290-45a)

2. Sırt (2576-88b)

a. ol- : Koruyucu, hâmi olmak (5059-175a)

a. ṣıġa-: Korumak, destek olmak (1363-47b)

a. vir-: Desteklemek (6054-210a)

arḳalan-: Sığınacak birini bulmak (2793-96a)

arslan: Arslan (444-16b)

ʿarş (Ar.): İslam inancına göre göğün en yüksek katı (263-10a)

ʿa. +a aġ-: Arşa doğru yükselmek (6586-228a)

ʿa. +a çıḳ-: mec. Çok yükselmek, göklere kadar çıkmak (3772-130a)

ʿa.-ı aʿẓam: Yedi kat semanın üzerinde bütün kâinatı çevreleyen manevî âlem (2963-101b)

ʿa.-ı Raḥmān: Yaratılmışları şefkat ve merhametle besleyip büyüten Allah'ın makamı (3038-104b)

art-: Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak (1814-62b)

art: Geriye kalan

a. +a ḳal-: Geriye kalmak (1168-40b)

artır-: Artırmak, fazlalaştırmak (905-32a)

artuḳ: Daha, ziyade (457-16b)

artur-: Arttırmak, çoğaltmak (4773-164b)

aru: Arı (4848-167a)

ʿarūs (Ar.): Gelin (5711-198a)

arż (Ar.): Dünya, toprak (2276-78b)

a. u āsumān: Yer ve gök (2553-88a)

a. u semā: Yer ve gök (2276-78b)

ʿarż (Ar.) Sunma, takdim (2423-83b)

ʿa. -ı ḥācāt it-: İhtiyaçlarını bildirmek (2712-93a)

ʿa. -ı ḥāl it-: Hâlini bildirmek (1448-50a)

ʿa. -ı iḥtiyāç it-: İhtiyacını bildirmek (6074-210b)

ārzū (Far.): İstek, heves (6091-211a)

ā. it-: İstemek (2380-82a)

ārzūla-: Arzu etmek, istemek (4060-139b)

aş-: Bir şeyi yüksek bir yere iliştirip sarkıtmak (4878-168a)

ʿaṣā (Ar.): Uzun el değneği, baston (4064-139b)

āsān (Far.) Kolay (1289-44b)

āṣār (Ar.) İzler, nişaneler (661-23b)

ā. -ı tevḥīd: Tevhid izleri (7586-264a)

ʿasel (Ar.): Bal (847-30a)

aṣġar (Ar.) Çok küçük, en küçük (1357- 47a)

aṣḥāb (Ar.): Hz. Muhammed'i gören, ona sadık kişiler (2585-89a)

ʿaṣır (Ar.): Zaman, devir, çağ (3528-121b)

ʿāṣī (Ar.): Allah'ın emirlerine uymayan, günahkâr kimse (152-6b)

ʿā. ol-: Günahkâr olmak (1542-53b)

ʿasker (Ar.): Er, nefer (176-7a)

ʿasker (Ar.): teşmil. Ordu (3-1b)

ʿa. -i İslām: İslam ordusu (2632-90b)

ʿa. -i kāfir: Kafir ordusu (352-13a)

aṣl (Ar.): 1. Esas, temel, asıl (1377-48a)

2. Gerçek, hakikat (212-8b)

3. Soy, nesep (1048-36b)

aṣlā: Hiçbir vakit, hiçbir zaman, hiçbir şekilde, kesinlikle (1390-48a)

aṣṣı: Fayda, kâr, menfaat (2019-69b)

āsumān (Far.): Gök, gökyüzü, sema (2303-79b)

aş: Yemek (4014-138a)

āşinā (Far.): Bildik, tanıdık kimse, dost (1176-41a)

āşiyān (Far.): Kuş yuvası, mesken ev (1143- 40a)

ʿāşıḳ (Ar.): tasavvuf. Nefsini dünya nimetlerinden arındıran, bütün bağlılığı ve sevgisi Allah'a olan kimse (2457-84b)

ʿā. ol-: Bir şeye aşırı sevgi duymak (5221-180b)

ʿā.-ı zār: ağlayan, inleyen âşık (2563-88a)

ʿāşıḳān: Âşıklar (3028-104a)

ʿaşḳ (Ar.): Sevgi, bağlılık duygusu, aşk (6313-218b)

ʿa. -ı İlāhī: Allah aşkı (7079-244b)

ʿa. -ı maʿşūḳ: Sevgilinin aşkı (3688)

ʿa. olsun: Çok beğenilen bir şey karşısında kullanılan takdir ifadesi (6266-217a)

āşkāre (Far.): Belli, açık, meydanda (188-7b)

at: Binek hayvanı, at (153-6b)

at başı: mec. Aynı seviyede ve hizada olmak (2682/92a)

at-:Fırlatmak, atmak (393-14b)

ata: 1.Baba (1200-41b)

2.Ced, dede (1010-35b)

ʿaṭā (Ar.): İhsan, bağış (4439-152b)

ʿa. eyle-: Bağışlamak, ihsan etmek (1086-38a)

ʿa. ḳıl-: İhsan etmek, lutfetmek (7354-255a)

āṭāş (Far.): bk. āteş (7620-265a)

āteş (Far.): 1.Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren madde (245-9b)

2. Coşkunluk, ihtiras, şiddetli arzu (1926-66a)

ā.-i faḳr: Şiddetli fakirlik (1804-62a)

ā.-i ḥırṣ: Şiddetli hırs (1926-66a)

ā.-i nīrān: Cehennem ateşi (5046-174b)

atlan-: Ata binmek (2681-92a)

aṭlas (Ar.): Üstü ipek altı pamuk kumaş (271-10b)

a. u dībā: Atlas ve diba (2780-95b)

ʿaṭṭār (Ar.): Aktar (1175-41a)

ʿavām (Ar.): Halk, sıradan kimseler aşağı tabaka (3208-110a)

ʿavāmı'n-nās: bk. ʿavāmu'n-nās (1183-41a)

ʿavāmu'n-nās: Halk tabakası (2498-86a)

ʿavān: (Ar.) Zaman, vakit (7028-243a)

āvāre (Far.): Başıboş, kararsız, şaşkın, perişan (3615-124b)

āvāze (Far.): Ses, seda (2893-99b)

ʿavret (Ar.): Kadın (1177-41a)

avuç: Elin iç kısmı (3181-109b)

ayaḳ: İnsanın ve hayvanın yürüme organı, ayak (60-3b)

a.baş-: Bir yere ulaşmak, erişmek (221-9a)

a. dīvānı: Acele, önemli ve fevkalâde hallerde, askerin isyan etmesi veya halkın bir şikayeti üzerine yapılıp şikayetlerin padişaha bizzat bildirildiği ve karara bağlandığı toplantı (771-27b)

a. uzatma-: Gitmemek (1171-41a)

ʿayāl (Ar.): Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler, ıyâl (1772-61a)

ʿayān (Ar.): Açık, aşikâr, gözle görülür (245-9b)

ʿa. it-: Ortaya koymak, aşikâr etmek (5879-203b)

ʿa. ol-: Görünür hâle gelmek, belli olmak, açıkça meydana çıkmak (2821-97a)

aʿyān (Ar.): Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf (7869-274a)

āyāt (Ar.): 1.Kur'anı Kerim'in cümleleri, ayetler (225-9a)

2. İbret verici işaretler, alametler

ā.-ı kübrā: Büyük ayetler (5683-197a)

ā.-ı tevḥīd: Tevhid ayetleri (7506-261a)

ʿayb (Ar.): Kusur, noksan, eksiklik (4569-157a)

ayd-: Söylemek, demek, eğitmek, ayıltmak (592-21b)

aydın: Işıklı, aydınlık, parlak (4587-157b)

āyet (Ar.): Kur'anı Kerim'in her bir cümlesi (5906-204)

ā. -i gök : mec. Güneş ve ay (3255-112a)

ā.-i yir : mec. Kara ve deniz (7650-266a)

ayıl-: Baygınlıktan veya sarhoşluktan kurtulup kendine gelmek, ayıkmak (3830-131b)

ayır-: Ayırmak, uzaklaştırmak (3591-123b)

āyīne (Far.): 1. Ayna (1844-63b)

2. Tasavvuf'da Allah'ın kendi cemalini seyretmek için yarattığı âlemler ve insan (2650-91a)

ā.-i kevn ü mekān: Varlık, kâinat âyinesi (1758-60b)

ʿayn (Ar.): Göz (6160-213b)

ʿayne'l-yaḳīn: tasavvuf. Keşif ve müşahede yoluyle varılan bilginin ikinci mertebesi (4058-139b)

ʿaynī: Benzeri, aynısı (3494-120a)

ayrıl-: Uzak olmak, ayrı düşmek (3931-135a)

ayruḳ: Artık, bir daha (56-3a)

ʿayyār (Ar.): Hilekâr, hileci, düzenbaz (5561-192b)

az: Çok olmayan, az (3437-118a)

a. gör-: Az bulmak (715-25b)

az-: Doğru yoldan çıkmak, azgınlık etmek (2813-96b)

aʿżā (Ar.): Uzuvlar, organlar (1731-59b)

ʿaẕāb (Ar.): 1.Ceza, eziyet, işkence (3163-108b)

2. Kafirlere ve günahkârlara ölümden sonra verilecek ceza (611-22a)

ʿa. it-: Cezalandırmak, acı çektirmek (2022-69b)

ʿa. -ı ḳabr: Kabir azabı (151-6b)

āzād (Far.): Hür, serbest olan, kurtulmuş (26-2a)

aʿẓam (Ar.): Yüce en büyük (119-5b)

azarla-: Çıkışmak, paylamak (6264-217a)

aẓher (Ar.): Çok (daha, en, pek) zahir; çok açık, pek aşikâr, apaçık (4385-150b)

azıḳ: Yolculuk için hazırlanan yiyecek (171-7a)

ʿaẓīm (Ar.): 1.Manevî anlamda büyük, ulu, yüce (201-8a)

2.Tesir bakımından büyük, şiddetli (369-14a)

ʿaẓīmmü'ş-şān (Ar.+Ar.) :Şanı yüce anlamında Allah ve Kur'anı Kerim için kullanılan ifade (7721-269a)

āẕīne irtesi (Ar.+T): Cumartesi (6586/228a)

ʿazīz (Ar.): Ermiş, velî (3037-104a)

ʿa. it-: Değerini yükseltmek (2659-91b)

ʿa. ol-: Değeri yükselmek, Allah'ın sevgili kulu hâline gelmek (29-2b)

ʿazīzün ẓü'n-tiḳām (Ar.): Allah'ın isimlerinden, intikam alıcı (1167-40b)

ʿazl (Ar.): Görevden alma (7913-275b)

ʿa. eyle-: Vazifesine son vermek (2790/96a)

ʿa. it-: İşten çıkarmak (562-20b)

ʿa. ol-: Görevden alınmak (698-25a)

ʿazm (Ar.): Arzu, istemek (2380-82a)

ʿa. eyle-: Dilemek, istemek (6422-222b)

ʿa. it-: Arzu etmek, istemek (2380-82a)

-B-

bā (Ar.): "b" harfinin Arapça okunuşu (7643-266a)

bāb (Ar.): Kapı (1207-42a)

b. -ı cinān: Cennet kapısı (2206-76a)

b. -ı Ḥaḳ: Hak kapısı (3421-117b)

b. -ı ṭamu: Cehennem kapısı (3548-122a)

baba: Baba (7588-264a)

bābu'llāh (Ar.): Allah kapısı (5015-173b)

bāc (Far.): Vergi, harç; gümrük vergisi (3941-135b)

bād (Far.): Rüzgar, yel, hava (5861-203a)

bāde (Far.): Tasavvuf'ta insanı kendinden geçiren ilahi aşk (3831-132a)

b.-i ʿaşḳ: mec. Aşk şarabı (6105- 211b)

b.-i ʿirfān: mec. İrfan şarabı (7077- 244b)

b.-yi vuṣlat: mec. Kavuşma şarabı (5346-184b)

baġ: Bağlayacak şey, bağ (589-21a)

bāġ (Far.): Bağ, büyük bahçe, bostan (4191-144a)

b.-ı cennet: Cennet bahçesi 2927-100b)

b.-ı cihān: Cihan bahçesi (2720-93b)

b.-ı Firdevs: Firdevs cenneti bahçesi (2718-93b)

b.-ı muḥabbet: Muhabbet bahçesi (4677-161a)

bāġ (Far.): Üzüm (7456-259a)

bāġçe (Far.): Bahçe sözünün eskiden kullanılan asıl şekli (2382-82a)

baġışla-: Affetmek (2626-90b)

baġla-: Birleştirmek, bağlamak (5109-176b)

baġr: Göğüs, sine, bağır (5115-177a)

bahā (Far.): Değer, kıymet, fiyat, paha (258-10a)

b. ya kes-: Zorbalık ederek bir kimseyi belli zamanlarda para vermeye mecbur etmek (578-21a)

bahādır (Far.): Cesur, yiğit (488-18a)

bahādırlıḳ (Far.+T): Yiğitlik, kahramanlık (482-17b)

bahāne (Far.): Neden, sebep (236-9b)

bahār (Far.): Bahar (849-30a)

baḫīl (Ar.): Hasis, cimri, tamahkâr (438-16a)

baḫīllıḳ (Ar.+T): Cimrilik, hasislik (3504-120b)

baḥr (Ar.): Deniz, büyük göl veya nehir (492-18a)

b. -ı aʿẓam: Büyük deniz (3925-135a)

b. -ı aṣġar: Küçük deniz (3925-135a)

b. u ber: Deniz ve kara (4716-162b)

b.-ı bī-pāyān: Sonu olmayan, sonsuz deniz (2677- 92a)

b.-ı dest: mec. El denizi, el (4721-162b)

b.-ı göz: mec.Göz denizi, göz (1893-65a)

b. -ı ḥaḳ: Hakikat denizi (4971-171b)

b. -ı iḫlāṣ: İhlas denizi (4537-156a)

b. -ı irşād: İrşad denizi (2562-88a)

b. -ı naʿīme: Nimetler denizi (1399-48b)

b. -ı niʿmet: Nimet denizi (1695-58b)

b. -ı raḥmet: Rahmet denizi (1539-53a)

b. -ı tevḥīd: Tevhid denizi (1566-54a)

b. -ı vaḥdet: Vahdet denizi (1352-47a)

baḫş (Far.): Bağışlama, hibe (4221-145a)

baḫşiş (Far.): Bağış olarak verilen para, ihsan (1086-38a)

baḫt (Far.): Uğur, talih, kader (6417-222b)

baḫtiyār (Far.): Talihli, mesut, mutlu (6410-222a)

bā-ḫuṣūṣ (Far.+Ar.): Hususiyle, bilhassa, özellikle; üstelik (366-13b)

bāʿiṣ (Ar.): Sebep olan (7806-272a)

baḳ-: 1. Görmek, farkına varmak (240-96)

2. Gözleri bir şey üzerine çevirmek (1172-41a)

3. İşaret etmek, göstermek (1870-64b)

baḳar (Ar.): Sığır, öküz, inek, manda cinsinden hayvan (272-10b)

baḳır: Bakır (1316-46b)

bāḳī (Ar.): Ebedî, ölümsüz, kalımlı (944/33a)

baḳḳal (Ar.): Perakende olarak çeşitli yiyecek ve temizlik maddeleri satan esnaf (1450-50a)

baḳlava: İnce yufkanın arasına ceviz, fıstık vb. konularak yapılan hamur tatlısı (1449-50a)

bal: Bal (271-10b)

balçıḳ: Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur, balçık (3718-128a)

balıḳ: Balık (1034-36a)

balıḳcı: Balıkçı (49-3a)

balyimez ṭop (Yun.): Karada ve denizde kullanılan orta çapta uzun menzilli bir çeşit top (85-4a)

bañа: zm. Bana (5-1b)

barça (İtal.): Eskiden hem taşıt hem savaş gemisi olarak kullanılan, altı düz bir kalyon çeşidi (3119-107a)

bāreka'llāh (Ar.): ünl. Allah mübarek etsin, hayırlı uğurlu olsun anlamında bir söz (7354-255a)

bāri (Far.): Hiç olmazsa (99-4b)

barmaḳ: Parmak (1730-59b)

baṣ-: 1. Ağırlık vermek, tazyik etmek (2316-79b)

2. Ansızın saldırmak, gafil avlamak, bir yere baskın yapmak, alt etmek, yenmek (512)

baṣar (Ar.): 1.Göz, görme, görme hassası (4719-162b)

2. İdrak, izan, basiret (4763-164a)

baş: 1.Önce (5792-200b)

2. Kafa, baş (6036-209b)

3. Bir topluluğu yöneten kimse, başkan, reis (5021-173b)

b. açıḳ yalın ayaḳ: Perişan kılıkta (2260-77b)

b. çıḳar-: Ortaya çıkmak (5609-194b)

b. eg-: Boyun eğmek, itaat etmek (1393-48b)

b. indirme-: Boyun eğmemek, itaat etmemek (1393-48b)

b.+a çıḳ-: Baş etmek (6695-231b)

b.+a çıḳıl-: Baş edilmek (934-33a)

b.+a gel-: Kötü bir durum bir kimseye isabet etmesi (7366-255a)

b.+dan ayaġa: Tepeden tırnağa (4916-169b)

b.+dan çıḳar-: Kötü yola sürüklemek (1631-56b)

b.+ın kemir-: Canını almak (2118-73a)

b.+ıñı ṭop eyle-: Başını bir amaç uğruna feda etmek (73-4a)

b.+ıñı ṭop it-: Başını bir amaç uğruna feda etmek (154-6b)

b.+ına ur: Başına çalmak, anlamasını sağlayacak şekilde göstermek (1452-50b)

başla-: Bir işe girişmek, harekete geçmek (224-9a)

başṭarde: Baştarda, çektiri tipinde kadırgaların büyüğü bir tür olan harp gemisine verilen addır (7968-277b)

bat-: Bir şeyin içine gömülmek, batmak (888-31b)

bāṭıl (Ar.): Boş, beyhude, yalan, çürük (690-24b)

b. ḳoḳu: mec. Kötü koku (1176-41a)

bāṭın (Ar.): İç iç yüz, gizli görünmeyen nesne (1697-58b)

bāṭınī (Ar.): Dahili, sır ve hakikatle ilgili (1709)

bay: Zengin, paralı, mal mülk sahibi, varlıklı kimse (190-7b)

baylıḳ: Varlıklı olma, zenginlik (1851-63b)

bayram: Bayram (5603-194a)

bayġuş: Baykuş (1673-57b)

bāz (Far.): Doğan, şahin, şahbaz. (1969-67b)

baʿża : Bazı kere, bazı zaman, arada bir, ara sıra, bazen (3545-122a)

bāzār (Far.): Pazar, çarşı (951-33b)

b.-ı cennāt: teşbih. Cennet pazarı (951-33b)

baʿżı (Ar.): Bir şeyin küçük bir kısmı parçası (3544-122a)

baʿżına: Bazısına (5509-190b)

-be-: Türkçede, tekrarlanan ve daha çok zaman ifade eden iki kelime arasına getirilerek de kullanılmıştır

ced-be-ced: Nesiller boyunca, soyca, sülalece (2704-93a)

gün-be-gün: Günden güne, gittikçe (4531-156a)

be: ünl. Ey! hey! yahu! (2596-89b)

be-: ile (2332-80a)

be-ġāyet: Son derece, pek çok, fazlasıyle (4883-168b)

be-nām: Adlı, isimli, adlandırılmış, namlı (1202-42a)

bebek: Gözbebeği (1323-46a)

bebr (Far.): Hindistan ve Afrika'da yaşayan, kaplana benzeyen bir hayvan (7007-242b)

b. -i dīv: Büyük bebr (7366-255b)

bed (Far.): Fena, yaramaz, çirkin (1490-51b)

b. -aḫlāḳ: Ahlakı kötü olan, ahlaksız (7014-242b)

b. -fiʿāl: Yaptıkları kötü olan, kötü işler işleyen kimse (3462-119a)

b. -rāy: Kötü düşünceli (5435-188a)

bed-duʿā (Far.+ Ar.): Bir kimseye kötülük dilemek için edilen dua, ilenç, inkisar, intizar (123-5b)

beden (Ar.): Gövde, vücut, cisim,ten (2227-93b)

bedr (Ar.): Ayın on dördüncü gecesi, dolunay (1220-42b)

b. -ay: Dolunay (525-19a)

b. -i māh: Dolunay (2659-91b)

beg: Bey (33-2b)

begen-: Beğenmek, hoşlanmak (3270-112b)

beglerbegi: Beylerbeyi (104-5a)

behey: ünl. Hey! ey! be! (4269-146b)

beḳā (Ar.): Ölmezlik, ölümsüzlük, ebediyet, ebedîlik, bâkîlik (2622-90a)

b. iḳlīmi: Ahiret yurdu (2622-90a)

beḳā-bi'llāh: tasavvuf. Tarikatlarda dervişin nefsini yok ederek fenadan sonra eriştiği son mertebe, ebedî ve ezelî olan Allah'ın bekāsı ile bâkî olma hâli (5800-201a)

bekle-: Korumak, muhafaza etmek (588-21a)

bekr: Dokunulmamış, kız oğlan kız, kızlık (5670-196b)

bekrī (Ar.): Çok içki içen, sarhoş (4278-147a)

belā (Ar.): Gam, keder, musibet (7-1b)

belī (Far.): Evet (4023-138b)

belki: Olabilir, olabilir ki, bir ihtimale göre, muhtemelen (305-11b)

belli: Açık, belli, malum (1493/51b)

bellü: bk. belli (2262/78a)

belürsiz: Belirli olmayan, bilinmeyen (214-8b)

ben: zm. Ben (2392-82a)

beñ: Deri üzerindeki kahverengi veya siyah renkli küçük leke, kabartı (4483-154a)

benā (Ar.): (bennā), İnşa eden, mimar anlamında (6328-219b)

bende (Far.): Kul, köle (3240-111b)

benefşe (Far.): Menekşe (6216-215b)

benī (Ar.): Oğullar (832-29b)

b. -ādem: Ademoğulları (1382-48a)

b.-aṣfer: Sarı ırk (1053-37a)

benlik: Kendini herkesten üstün görme durumu, enaniyet, kibir, gurur (184-7b)

beñze-: İki nesne veya insan arasında ortak şeylerin bulunması, benzemek (276-10b)

ber (Ar.): (berr) Kara, toprak (492-18a)

ber- (Far.): Üzere

b. -bād: Perişan, harap, viran; pis fena, kirli (2690-92b)

b. -dār: Asılmış (insan için) (5772-200a)

b. -ḫudār: (ber-ḫurdār) Mesut olan (7170-248a)

b. -ḫurdār: bk. ber-ḫudār (1624-56a)

b. -ḳarār: Kararlı, yerli, daimî, devamlı (3439-118b)

b. -murād: Arzusuna kavuşan, dileğine eren (1313-45b)

berāber (Far.): Birlikte, bir arada (3517-121a)

beri: Belli bir yerden, bir zamandan bu yana (7116-246a)

beri: İki uzaklıktan daha yakın olanı, daha yakın yer (1765-61a)

berk: Sağlam, kuvvetli (2297-79a)

berk: (Fars. berg) Yaprak (3942-135b)

berr: bk.perr (4300-148a)

bes (Far.): Yeter, yetişir, elverir, kâfi (7320-254a)

besle-: Yiyecek, içeceğini sağlamak (1430-49b)

beş: Dörtten sonra gelen sayı, beş (1661-57b)

beşāret (Ar.): Müjde, iyi haber (2670-92a)

beşer (Ar.): İnsan (245-9b)

beşeriyyet (Ar.): İnsanlık (87-4a)

beşinci: Beşinci (1705-59a)

beyʿ (Ar.): Satma, satış, satılma, satın alma (217-8b)

beyāñ (Ar.): Söyleme, açıklama (5827-202a)

beyʿet (Ar.): Bir kimsenin hâkimiyetini tanıma

b. it-: Biat etmek, bir kimsenin hâkimiyetini tanıyıp ona uymak (2987-102b)

beyt:(Ar.): Ev, mesken, hane (2816-96b)

b.-i Ḥaḳ: Allah sevgisinin bulunduğu mekan (4492-154b)

b. -i tevḥīd: Allahın birliğine iman (1567-54a)

beyt (Ar.): (Beyit) Dîvân edebiyâtında iki mısradan ibaret nazım parçası (6588-228a)

Beytu'llāh (Ar.): Müslümanlar için kutsal mekan Kâbe (6323-219a)

beytü'l-māl: Devlet hazinesi, bütçe (6919-236a)

bezestān: Bedesten kelimesinin eski ve asıl şekli (859-30b)

bezm-i elest: tasavvuf. Allah'ın ruhlara "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorduğu ve ruhların, "Belâ yani evet sen bizim Rabb'imizsin" diye Allah'ı tasdik ettikleri ezel meclisi (6161-213b)

bıñar: Yerden kaynayarak çıkan su, pınar (1648-57a)

bī (Far.): Kelimelerin başına gelerek kelimelere -siz, -mez anlamı veren ön ek

bī-ʿaded: Sayısız, hesapsız (2933-100b)

bī-ʿamel: Amelsiz, dini vecibelere uygun işler yapmayan (1599-55a)

bī-ʿār: Arsız, utanmaz (1784-61b)

bī-ʿaşḳ: Aşksız (6468-224a)

bī-ayaḳ: Ayaksız (5288-182b)

bī-āyīne: Aynasız (5475-189b)

bī-baṣar: Kör (7725-269a)

bī-cān: Cansız, ruhsuz (5514-191a)

bī-cehet: Yönsüz (6600-228b)

bī-cihat: Yönsüz (4125-142a)

bī-çāre: Zavallı, çaresiz (429-16a)

bī-çūn: Emsalsiz, eşsiz (2909)

bī-dermān: Dermansız, güçsüz (6306-218b)

bī-dīn: Dinsiz (2007-69a)

bī-edeb: Edepsiz (7380-256a)

bī-edeblik: Edepsizlik (1827-63a)

bī-fenā: (6030-209a)

bī-ġam: Gamsız, tasasız (1500-52a)

bī-gān: Şeksiz, şüphesiz (2973-102a)

bī-ġaraż: (3140-108a)

bī-göz: Gözsüz, (4006-137b)

bī-gūş : Kulaksız, kulak olmaksızın (5285-182b)

bī-gümān: Şeksiz, şüphesiz (2828-97a)

bī-ḫaber : Habersiz, bilgisiz (625-22b)

bī-ḥad: Hadsiz, sınırsız (2349-81a)

bī-hemtā: Benzersiz (1698-58b)

bī-ḥicāb: Utanmayan, utanması olmayan (7922-276a)

bī-ḥisāb: Hesapsız,sayısız (404-15a)

bī-hūde : Boşuna, boş yere, beyhude (3060-105a)

bī-ḥurūf: Harfsiz (4291-147b)

bī-intiḳāl: Bir yerden başka bir yere geçmeyen (6377-221a)

bī-ḳadem: Ayaksız (4057-139b)

bī-ʿilāç: İlaçsız, dermanı olmayan (3259-112a)

bī-kār: İşsiz, bekar (4883-168b)

bī-ḳarār: Kararsız (4881-168b)

bī-kenār: Kıyısı, kenarı olmayan (3784-130a)

bī-ḳıyās: Ölçüsüz (1768-61a)

bī-ḳuṣūr: Kusursuz, eksiksiz, tam (4090-140b)

bī-ḳuvvet: Kuvvetsiz, kudretsiz (511-18b)

bī-miṣāl: Eşsiz, eşi bulunmayan (4643-159b)

bī-namāz: Namazsız, namaz kılmayan (879-31a)

bī-naẓīr: Eşsiz, eşi bulunmayan (6376-221a)

bī-nevā: Nasipsiz, çaresiz, zavallı (4440-152b)

bī-nihāyet : Nihayetsiz, sonsuz (7414-257b)

bī-nikāḥ : Nikahsız (2157-74a)

bī-nişān : Nişansız, işaretsiz (1560)

bī-niyāz : Yalvarmasız, yakarmasız (1689)

bī-nūr: Nursuz, uğursuz (6441-223a)

bī-pāyān: Sonsuz, tükenmez (6240-216b)

bī-perde: Arada bir şey olmaksızın (3905-134b)

bī-reh-nümā: Kılavuzsuz (4690-161b)

bī-reyb: Şüphesiz (6685-231b)

bī-riyā: Riyasız, yalansız (4288-147b)

bī-şabr: Sabırsız (3418-117b)

bī-şavt: Sessiz (5737-198b)

bī-sirāc: Işıksız, kandilsiz (3934-135b)

bī-şek: Şüphesiz (6132-212b)

bī-temīz: Temiz olmayan (3204-110a)

bī-ümīd: Ümitsiz (4547-156b)

bī-vāsıṭa: Aracısız (4442-152b)

bī-vefā: Vefasız, hayırsız (7033-243a)

bī-vücūd: Varlıksız, vücutsuz (4136-142a)

bī-zevāl: Zevalsiz, sonu olmayan (129-5b)

bī-zemān: Zamansız, zamana sığmayan (3833-132a)

bidʿat (Ar.): İslam dininde Hz. Muhammed zamanında bulunmayıp sonradan ortaya konan hüküm ve âdet (640-23a)

bigi: gibi (1724-59b)

biginñ: Sayı olarak bin (361-13b)

bikir (Ar.): Bâkire, bekaret (3085-106a)

bil-: 1.bilmek (1134-39b)

2. Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak (3825-131b)

3. Kabul etmek, addetmek, saymak (3112-107a)

4. Anlamak, gerçeğine erişmek, idrak etmek (7806-272a)

5. Tanımak (1546-53b)

bil: Dağlararasında geçit veren alçak yer, dağ geçidi, belen (5226-180b)

b. bağla-: Bel bağlamak, ümitle bağlanmak, güvenmek, inanmak (7783-271a)

bil bük-: Bel bükmek, çaresizlik içinde bırakmak (2316-79b)

bildir-: Bildirmek, bilinir duruma koymak, açıklamak, anlatmak (1401-48b)

bildiri: Bildiren, hatırlatan (7979-278a)

bildür-: Haber vermek (1084-38a)

bile: 1. Beraber, birlikte, bir arada(1216-42b)

2. Hatta, hem de, üstelik (1826-63a)

bilece: Beraber, birlikte, bir arada (79-4a)

bilige: Kendi bildiğine (2818-97a)

bilin-: Bilinmek (257-10a)

bilinmez: Bilinmeyen şey, meçhul (295-11b)

biliş: Bildik, tanıdık, dost, aşina (1933-66b)

bilmezlig: Bilgisizlik, cahillik (4568-157a)

bilür: Bilen kimse (228-9a)

biñ: Sayı olarak bin (2552-88a)

bin-: Bir şeyin üzerinde ayakları aşağıya doğru sarkıtarak oturmak (3686-127a)

binā: Yapı, bina (6499-225a)

bir: Sayıların ilkinin adı (6709-232a)

b. ağız olmak: Anlaşarak bir konuda aynı şeyleri söylemek (7801-271b)

b. barça: Bir parça (500-18a)

b. bir: Tek tek, sırayla (olmak) (6656-230b)

b. dāne: Bir tane (7312-253b)

b. dem: Bir an (7035-243a)

b. gün: Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı (6480-224b)

b. kerre: Bir defa (6172-214a)

b. kez: Bir defa (7575-263b)

b. nefis: Bir nefes (30-2b)

b. ol-: Aynı, eşit olmak (5741-199a)

b. pāre : Bir parça (6626-229b)

b. şey: Bir şey (6568-227b)

bir…bir… Sıralama bağlacı (6550-226b)

biraz: Bir parça, çok değil (2915-100a)

birbiri: Birden fazla nesnenin veya kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer (6485-224b)

birbirin: bk. birbiri (590-21a)

birer: Her birine bir, üleştirme sayı sıfatı (7034-243a)

biri… biri … Sıralama bağlacı (6541-226b)

biri birin: bk. birbiri (6485-224b)

birin: Bir kimse (6657-230b)

birinc: Pirinç (1450-50a)

birisi… birisi… Sıralama bağlacı (206-8a)

birḳaç: Çok olmayan az sayıda (216-8b)

birle-: (Allah için) Birliğini kabul etmek, şirk koşmamak (1546-53b)

birlik: 1.Tek, bir olma durumu (7576-263b)

2. Bölük, tabur, alay vb. bir bütün sayılan topluluk (2961-101b)

biryān (Far.): Kebap, püryan (171-7a)

bisle-: Beslemek (1679-58a)

bismi'llāh: Bismillâhirrahmânirrahim sözünün kısaltılmış şekli (548-20a)

biş-: Pişmek, (4532-156a)

bişür-: Pişirmek (4226-145a)

bit-: 1.Sona ermek, tamamlanmak(561-20b)

2. Yetişip büyümek anlamında (128-5b)

biter: beter, çok fena, daha fena, çok kötü (422-15b)

b.ol-: Çok daha fena olmak (1279-44b)

biter: Yerine getirilir, iş görülür (1656-57a)

bitig: Biti, bitik, yazılmış şey, mektup, berat (2702-93a)

bitür-: Perişan etmek, harap etmek, mahvetmek (619-22a)

bi-: Arapça harfi cer. Başlarına eklendiği kelimeleri -e haline getirir.

bi't-temām:Tümü, tamamı, tamamıyla (1917)

bi'ż-żarūrī: Zorunlu olarak (6796-235a)

bi'ẕ-ẕāt : Kendi, kendisi (2027-69b)

biz: Çoğul birinci şahıs (2852-98a)

boġ-: Bir canlıyı ağzını, burnunu tıkamak, boğazını sıkmak veya suya batırmak suretiyle öldürmek (6571-227b)

boġ-: … İçinde bırakmak, … ile aşırı derecede doldurmak, … ile kaplamak, -e garketmek (3922-135a)

boġaz: 1.Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım (7004-242a)

2. Yedirip içirme sorumluluğu, iâşe (3271-112b)

bol: 1. Kıt karşıtı (7400-257a)

2. Dar karşıtı (3100-106b)

b. it-: Bol etmek, bollaştırmak genişletmek (93-4b)

bostān (Far.): Sebze bahçesi (6504-225a)

boş: 1. Dolu karşıtı (807-28b)

2. Boş: Nikahı geçersiz (2134-73b)

b. eyle-: Bir istekte bulunanı boş çevirmemek (4542-156a)

boşal-: Boş duruma gelmek, içinde bir şey veya kimse kalmamak (7115-246a)

boy: Bir şeyin iki ucu arasındaki uzunlamasına mesafe, uzunluk (4347-149b)

boyun: Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı

b. +ın burar: Boynunu bükmek, mec. Cansız olmak (6492-225a)

b. +un ur-: Başını kesmek (3103-106b)

b. +uñ yoġun: Hacimli, güçlü, kalın (582/21a)

b. egme-: İtaat etmek (6046-209b)

b. vir-: Boyun eğmek, itaat etmek (7846-273b)

boz-: 1. Düşmanı bozguna uğratmak, mağlup etmek, dağıtmak (374-14a)

2. Bir şeyi işlemez, işe yaramaz duruma getirmek (3811-131a)

3. İyi ve düzenli bir duruma son vermek, değiştirip kötüleştirmek (7855-274a)

bozul-: İyi ve düzenli olmaktan çıkmak (1658-57a)

bölük: Takım, zümre (1533-53a)

börek: Yufka veya hamurun arasına kıyma, peynir vb. malzemelerle yapılan yemek (1449-50a)

böyle: Bunun gibi, bu türlü, bu tarzda (2795-96a)

bu: 1. İşaret sıfatı (480-17b)

2. İşaret zamir (6261-217a)

bu deñlü: Bu derece, bu ölçüde (3084-106a)

bu ḳadar: Bu ölçüde, bu miktarda (2803-96b)

bu yüzden: Bu sebeple, bunun için, bundan dolayı (4753-163b)

budaġ: Kesilen bir dalın ağaçta kalan kısmı (4007-138a)

budaḳlan-: mec. Zorlaşmak, pürüzlenmek, çatallaşmak (2757-94b)

bugün: İçinde bulunulan gün (7307-253b)

buġday: Buğday (3363-115b)

buġż (Ar.): Kin, nefret, düşmanlık (1276-44b)

b. u ʿadāvet: Kin ve düşmanlık (1405)

b. u ḥased: Kin ve kıskançlık (437-16a)

buḫul (Ar.): (buḫl) Hasislik, pintilik (3297-113b)

b. u ḥased: Cimrilik ve kıskançlık (4562-157a)

b. u ṭamaʿ: Cimrilik ve açgözlülük (3513-121a)

bul-: Arayarak veya rastgele bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak (6939-240a)

bulamac: mec. Karmakarışık (3938- 135b)

bulan-: Bulanmak (711-25b)

bular: zm. Bunlar (253-10a)

bulın-: Var olmak, mevcut olmak (7189-249a)

buluş-: Buluşmak(918-32b)

bunca: zm. Bu zamirinin eşitlik hâl eki almış şekli (82-4a)

bunda: zm. Bu zamirinin bulunma hâl eki almış şekli (4229-145b)

bunlar: zm. Bu zamirinin çokluk eki almış şekli (425-15b)

bura: zm. Burası (7574-263b)

burada: zm. Burada (1308-45b)

burç: 1. Zodyak üzerinde yer alan 12 takım yıldızından her biri(1222-42b)

2. En üst nokta, zirve (1599-55a)

burkaʿ: Peçe, örtü, mec. İnsan (6111-212a)

b.-ı ḥüsn: Güzelliğinin peçesi (4415-152a)

b.-ı rāz: Sır perdesi (6946-240a)

burun: Burun (6541-226b)

buyur-: Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek (7132-246b)

būse (Far.): Öpme, öpüş, öpücük (3796-130b)

buṭ: Kasaplık hayvanların arka ayaklarının üst tarafındaki etli kısım (7427-258a)

buzaġa: Sütten kesilmemiş inek yavrusu (1532-53a)

buz-ḫāne: buzhane, mec. Çok soğuk yer (1195-41b)

bühtān (Ar.): Bir kimseyi yapmadığı bir şeyle itham etme, iftira (7901-275b)

bük-: Durdurmak, hareketine mani olmak, yenmek (356-13b)

bülbül (Far.): Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş (1295-45a)

b. -i Firdevs: Firdevs cenneti bülbülü (2715-93b)

bülend (Far.): Yüksek, yüce, ulu (1063-37a)

bünyād (Far.): Yapı, bina

b. ol-: İnşa olmak (1124-38a)

bürāder (Far.): Birâder, erkek kardeş (2097-72a)

bürhān (Ar.): Kanıt, delil, hüccet, beyyine (2972-102a)

bürz (bürūz): Az, biraz (7833-272b)

bütün: Hepsi, tamamı (2327-80a)

büyük: 1. Ölçü bakımından daha yüksek, daha geniş, daha uzun veya iri olan (2751-94b)

2. Mühim, önemli (2038-70a)

3. Çok etkili, etkisi kuvvetli ve yaygın olan (7330-254b)

4. Güçlü, kudretli, kuvvetli (7373-256a)

b. söz söyle-: Peşinen çok emin ve kesin konuşmak (13-1b)

-C-

cāhil (Ar.): Bilmeyen, bilgisiz, cahil (1544-53b)

cāhilāne (Ar.+ Far.): Cahil olana yakışır şekilde, cahilce (6974-241b)

cāhiliyyet (Ar.): Cahillik, bilgisizlik (316-12a)

caḥīm (Ar.): Cehennem (1198-41b)

cā'iz (Ar.): 1.Yerinde, uygun, doğru olan (1718-59a)

2. Dine ve örfe göre yapılmasında ve işlenmesinde bir sakınca görülmeyen, yapılmasına izin verilen (2135-73b)

cā'ize (Ar.): Armağan, bahşiş, hediye (2510-86a)

caḳ: çok (4085-140b)

cām (Far.): Cam veya topraktan yapılmış bardak, içki kadehi (3829-131b)

c. -ı mevt: Ölüm kadehi, ecel şerbeti (359-13b)

c. -ı vefāt: Ölüm kadehi, ecel şerbeti (6958-240b)

cāmi' (Ar.): 1.Toplayan, toplayıcı, bir araya getiren (6247-216b)

2. Müslümanların ibadet yeri, cami (292-11a)

cāmi' ü'l-esmā: Allahın isimlerinin bütünü (5639-195b)

cān (Far.): Yaşamı sağlayan madde dışı varlık, ruh (4355-149b)

c. gözi: can gözü, maddi gözle değil sezgilerle gerçekleri görebilme gücü, basiret (3895-134a)

c. dili: Can dili (4292-147b)

c. eyle-: Hayat vermek (5885-204a)

c. fidā: Canım feda olsun anlamında çok beğenilen şeyler karşısında söylenen beğeni sözü (4891-168b)

c. ı baş terk id-: Canını ve başını bir amaç uğruna feda etmek (5792-200b)

c. -ı 'aşḳ: Aşkın canı (4866-167b)

c. ḳulaġın aç-: Büyük bir dikkatle dinlemek (4645-159b)

c. ḳuşı: Can kuşu, ruh (7106-246a)

c. murġı: Can kuşu, ruh (5984-207b)

c. u göñülden: Büyük bir samimiyetle, içten gelerek (7282-252b)

c. vir-: (Bir şey uğruna) canını feda etmek (5672-196b)

cān (Ar.): Cin taifesi, cinler (6433-223a)

cānān (Far.): 1.Tasavvuf. Allah (4263-146b)

2. Sevgili (5998-208a)

canavar (Far.): Azgın, vahşî, yırtıcı hayvan (1674-57b)

cānib (Ar.): Yan, taraf, yön, cihet (517-19a)

cānlı (Far.+T.): Canı olan, yaşamakta olan, diri (2101-72a)

cānlu: bk. canlı (124-5b)

cānsız (Far.+T.): Ölmüş, ölü (5778-200a)

cāriye (Ar.): Kadın köle (7547-262b)

cāzū: Cazı, cadı büyücü (2327-80a)

ced (Ar.): Ata (6702-232a)

c.-be-ced: Nesiller boyunca, soyca, sülalece (6866-237b)

c.-i ʿiẓām: Ataların kemikleri (2816-96b)

ceddī: Ecdâda ait, ecdat tarafından (6800-235a)

c. ḳānūn: Atalara ait kanun (6800-235a)

cedīd (Ar.): Yeni, kullanılmamış (1470-51a)

cefā (Ar.): Eziyet, sıkıntı, ezâ, cevr (7208-249b)

c. it-: Üzmek, eziyet etmek, azap vermek (5339-184b)

cehālet (Ar.): Bilgisizlik, bilmezlik, habersizlik, câhillik (4267-146b)

cehd (Ar.): Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma (3450-118b)

c. id-: Cehdetmek, çalışıp çabalamak, uğraşmak (3450-118b)

Cehennem (Ar.): 1. Günahkarların ahirette azap görecekleri, cezalarını çekecekleri yer, tamu 641-23a)

2. mec. Çok sıkıcı, azap verici yer veya durum (1865-64a)

c. deresi: Cehennem deresi (2195-75b)

c. ehli: Cehennem ehli (319-12a)

c. iti: Cehennem iti, köpeği (3386-116b)

c. ḳuyusı: Cehennem kuyusu, Gayya Kuyusu (2000-68b)

c. nārı: Cehennem ateşi (168-7a)

c. tütüni: Cehennem dumanı (323-12a)

c. yolı: Cehennem yolu (7698-268a)

cehet: Cihet (6602-228b)

cehil (Ar.): Bilgisizlik, bilmezlik, cahillik, cehalet (2401-82b)

ceḥīm: Cehennem (2450-84a)

cehl (Ar.): Bilgisizlik, bilmezlik, cahillik, cehalet (3820-131b)

cehlī (Ar.): Cehalete ait, cahil (6391-221b)

celāl (Ar.): 1.Yücelik, büyüklük, ululuk, azamet (2800-96a)

2. Öfke, kızgınlık, hışım, hiddet, tehevvür (2660-91b)

3. Allah'ın kahredici sıfatı ile tecellisi. Karşıtı cemal (4073-140a)

cellād (Ar.): 1. İdam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse (2541-87b)

2. mec. Cana kıyıcı, can alıcı kimse veya şey (6481-244b)

c.-ı felek: Ölüm meleği, Azrail (6958-240b)

celle celāl (Ar.): Şanı yüce olsun anlamına gelen söz (3755- 129a)

cemʿ: Toplama, bir araya getirilme (7934-276b)

c. eyle-: Toplamak, bir araya getirmek (4956-171a)

c. it-: Toplamak, bir araya getirmek (3630-125a)

c. ol-: Toplanmak bir araya gelmek (3672-126b)

c.-i dünyā eyle-: Bütün dünyayı bir araya getirmek (3494-120a)

c.-i māl: Mal biriktirmek, mal yığmak (7447-258b)

cemāʿat (Ar.): 1. Bir imama uyup namaz kılan Müslümanların bütünü (809-28b)

2. Aynı dinden veya aynı soydan olanların meydana getirdiği topluluk (3593-123b)

cemād (Ar.): Cansız varlık, bitki ve hayvan dışındaki cansız cisim (1754-60b)

cemāl (Ar.): Allah'ın lutfedici sıfatlarının bütünü ve bu sıfatlarının gereği olarak güzellik ve rahmetle tecellisi (3884-133b)

c.-i āfitāb: Güneş yüzlü (4794-165a)

c.-i pertev: Cemalinin nuru (4427-152a)

cemālu'llāh (Ar.): Allah'ın cemali (5464- 189a)

cemʿ el-cemʿ: tasavvuf. Varlığından tamamen soyunup kendinden geçme ve bütün mevcudatta Allah'ın tecellilerini müşahede etme mertebesi (3935-135b)

cemīl (Ar.): Güzel (7269-252a)

cemʿiyet: Topluluk

c. it-: Topluluk oluşturmak (2225-76b)

cenāb (Ar.): "Hazret" manasına kullanılan saygı ve tâzim sözü (4077-14a)

c.-ı ʿizzet: Hazreti Allah'ın izzeti (7486-260a)

c.-ı Kibriyā: Hazreti Allah (4077-14a)

c.-ı ḳudret: Hazreti Allah'ı kudreti (7484-260a)

cenābet (Ar.): Gerektiği halde gusül abdesti almamış olan kimse, cünüp (2282-78b)

cenāt (Ar.): Cennet (523-19a)

cenāze (Ar.): Gömülmek üzere hazırlanmış ceset, ölü, mevta (4388-151a)

cenk: 1.Silahlı çatışma, savaş, harp, muharebe, kıtal (2683-92a)

2. Mücadele, kavga, çekişme (935-33a)

c. ü cidāl: (7360-255b)

c. id-: Savaşmak, muharebe etmek (58-3a)

c. eyle-: Savaşmak, muharebe etmek (1102-38b)

cennāt (Ar.): Cennet kelimesinin çoğulu, cennetler (2-1b)

c.-ı ʿAdn: Adn cenneti (6392-221b)

c.-ı Firdevs:Firdevs cenneti (2900-99b)

c.-ı ḥūr: Cennet kızı, hûri (5026-173b)

Cennet: Ebedi mükâfat yeri, cennet (415-15b)

c.-i aʿlā: Cennet katlarının en yükseği, sekizinci cennet (1202-42a)

c.-i ʿAdn: Adn cenneti (1864-64a)

c.-i ḥūr: Cennet kızı,hûri (1203-42a)

c. -miṣāl: Cennet gibi (851-30a)

c. -ü Rıḍvān: Rıdvan cenneti (2713-93a)

c.-i ẕāt: Allah'ın varlığının cenneti (3986-137a)

cennetü'l-me'vā: Sığınılacak yurt edinilecek cennet (1378-48a)

çeri: Çeri, asker (9-1b)

cerr: Sürükleme, çekme, celbetme

c. id-: Para toplamak için dolaşmak (1786-61b)

c.-i dünyā: Dünyevi imkanlara kavuşmak (3200-110a)

cerrār (Ar.): Zorla para toplayan, kendisine menfaat sağlayan kimse (1785-61b)

cevāb (Ar.): Bir soruya, verilen karşılık, yanıt (2754)

c. vir-: Cevaplamak, cevaplandırmak, karşılık vermek (179-7b)

cevahir (Ar.): Altın, elmas, zümrüt, pırlanta vb. değerli taşlar (5414-187a)

cevān: Genç, delikanlı (5235-181a)

cevher (Ar.): 1. Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli süs eşyası, mücevher, hazine (5415-187a)

2. mec. Değer, kıymet (1630-56b)

3. Yaratılıştan gelen değer, kabiliyet, iyi ve kıymetli maya (1698-58b)

c.-i ʿaḳl: mec. Akıl mücevheratı (5474-189b)

c.-i ʿanḳā: Zümrüdü Anka (4923-170a)

c.-i dükkān: Mücevher dükkanı (2871-98b)

c.-i göz: mec. Göz mücevheratı (1834-63a)

c.-i ḫāk: Birçok unsura kaynaklık etmesi yönüyle toprak (4224-145a)

c.-i ḥak: Hakikat cevheri (1315-45b)

c.-i insān: mec. İnsan cevheri (3225-111a)

c.-i kīmyā: Kimya madeni (5860-203a)

c.-i ʿömr: mec. ömür mücevheratı (6633-229b)

c.-i pend: mec. Öğüt hazinesi (3091-106a)

cevlān (Ar.): Cevelan, dolaşma, gidip gelme, deveran (4517-155b)

c. it-: Dolaşmak, gidip gelmek, gezip dolaşmak (4893-169a)

cevmerd: Cömert (7438-258b)

cevr (Ar.): 1.Haksızlık edip incitme, eziyet, zulüm (6859-237a)

2. Cefa, eziyet (5112-177a)

c. eyle-: Eziyet etmek, haksızlık ederek incitmek, zulmetmek (420-15b)

c. it-: cefa etmek, incitmek (6108-212a)

cezā (Ar.): Suç işleyen bir kimseye suçunun derecesine göre verilen acı karşılık (695-25a)

cezb (Ar.): Kendine çekme

c. eyle-: Kendine doğru çekmek, çekiciliğinin etkisi altına almak (5118-177a)

c. it-: Kendine doğru çekmek, çekiciliğinin etkisi altına almak (4800-165b)

c. ol-: Etkisi altına girmek (5656-196a)

cezbe (Ar.): tasavvuf. Allah'ın kulunu manen kendisine çekmesinden doğan coşkunluk (5399-186b)

c. -i ʿaşḳ: Allah aşkıyla kendinden geçme (5153-178a)

c. -i Ḥaḳḳ: Allah aşkıyla kendinden geçme (6161-213b)

c. -i Raḥmān: Allah aşkıyla kendinden geçme (6200-215a)

cezīre (Ar.): Ada (517-19a)

cidāl (Ar.): Şiddetli ve sert tartışma, kavgalı konuşma, çekişme (3760-129b)

cīfe (Ar.): mec. Kokmuş bir ceset gibi iğrenç olan şey (165-7a)

cihād (Ar.): İslam nizamını yeryüzünde hâkim kılma ve bu nizamı savunma maksadıyle din uğrunda ve Hak yolunda yapılan savaş (404-15a)

c.-ı ekber: İnsanın kendi nefsiyle yaptığı mücadele (2314-79b)

cihān (Far.): Dünya, yeryüzü (2097-72a)

cihat (Ar.): Cihetler, yönler, taraflar (3958-136a)

cihet (Ar.): Yön, taraf, istikamet, canip (2909-100a)

cilā (Ar.): Parlaklık, parlama, parıltı (7586-264a)

cīm Arap alfabesinin beşinci harfi (3256-112a)

cimrī (Far.): Cimri, pinti, hasis, bahil (1721-59b)

cin (Ar.): Olağanüstü özelliklere sahip insanlar tarafından görülmeyen gizli varlıklar (5142-178a)

cinān (Ar.): Cennet kelimesinin çoğulu, cennetler (7990-278b)

cinnī: 1. Cin taifesine mensup (1071- 37b)

cirāḥat: Cerâhat, irin (7060-244a)

cins (Ar.): Nesneler topluluğu, tür, nevi (5465-189a)

cism (Ar.): 1.Cisim, boşlukta bir yer kaplayan varlık, madde, nesne (1528-53a)

2.Cisim, beden, vücut (3657-126a)

c.-i ʿālem: Bütün insanlar (7971-277b)

c.-i ʿāriyet: İnsan vücudu (4363-146b)

c.-i cān: Ruh (4723-162b)

c.-i fenā: Fâni insan (6926-239b)

c.-i kevn: Varlığın cismi (2653-91a)

c.-i kevneyn: Dünya ve ahiret varlığı (6520-225b)

c.-i rūḥ-ı beşer: İnsan ruhu (4710-162a)

c.-i şerīf: Şerefli varlık, insan (2742-94a)

c.-i ten: İnsan (4662-160b)

cömerd (Far.): Cömert (6073-210b)

cömerdlik: Cömert olma durumu, eli açıklık, sahâvet, verimlilik (3478-119b)

cöp: mec. Ufacık bir çöp parçası kadar (3206-110a)

cūd (Ar.): İnsanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lutufta, ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik (6034-209b)

c. u kerem: cömerdik ve yücelik (6034-209b)

cuhūd: Yahudi (3619-124b)

cülūs (Ar.): Hükümdarlık tahtına oturma, tahta çıkma

c. it-: Tahta oturmak(6141/213a)

cumʿa irtesi (Ar.+T.): Cumartesi (2554-88a)

cūş (Far.): Coşma, taşma, kaynama, coşkunluk, galeyan (3965-136b)

c. +a cūşa: Coşa coşa (1355-47a)

c. eyle-: Coşmak (4660-160a)

c. gel-: Coşmak, kendinden geçecek duruma gelmek (4294-147b)

c. u ḫurūş: Taşıp, coşma (6467-224a)

c. it-: Coşmak (2668-91b)

cüdā (Far.): Ayrı düşmüş, uzak kalmış, ayrı, uzak (6179-214a)

c. ol-: Ayrılmak, ayrı kalmak, ayrı düşmek (4132-142a)

cühelā (Ar.): Cahil kelimesinin çoğulu, bilgisizler, cahiller (7580-263b)

cümle (Ar.): Bütün, hep, tüm (79-4a)

cümle ʿālem: Herkes, bütün insanlar (134-6a)

cümleden: Hepsinden (1392-48b)

cümlete'l-mülk: Tüm dünya mülkü (1776-61a)

cünbüş (Far.): Eğlence, âlem, zevk ve eğlence toplantısı, eğlenti, ahenk (1617/56a)

cünnet: Cennet anlamında olabilir sözlükte bulamadım (827-29b)

cünüb (Ar.): Dünya malı ile kirlenmiş (3205-110a)

cürʿa (Ar.): Yudum, içim (4279-147a)

cürʾet (Ar.): Çekinmeden ortaya atılma, cesaret, atılganlık

c.id-: Cesaret isteyen bir şeyi yapmaya kalkışmak (7932-276b)

cüvān (Far.): Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek (7336-254b)

cüz (Ar.): Bir bütünü meydana getiren kısımlardan her biri, kısım, parça (3956-136a)

cüzīce: Pek az, az miktarda, önemsiz şekilde (3260-112a)

-Ç-

çadır: Kolayca sökülüp taşınabilir barınak (6453-223b)

çaġa: Yeni doğmuş, henüz tüyü bitmemiş yavru, bebek (5314-183b)

çaġır-: Yüksek sesle bağırmak, haykırmak (5003-173a)

çaḳ-: 1. Geçici olarak parıldamak, ışığı görünmek (3893-134a)

2. Sürtme yoluyla alev ve kıvılcım çıkarmak (3716-128a)

çakal: Düzenbaz, kurnaz, hilekâr kimse (1490-51b)

çaḳmaḳ: Alev veya kıvılcım çıkaran tutuşturma aleti (245-9b)

çal-: 1. Musiki aletlerinin ses çıkarmasını sağlama işi (6144-213a)

2. Çarpmak, atmak (703-25a)

çalġu: Eğlence, musikili eğlence (902-32a)

çalış-: Bir şeyin elde edilmesi çaba sarfetmek (2684-92a)

çapār: Koşmak (6456-223b)

çāpik: Çevik, tez, hızlı (484-17b)

çāpikāne: Çabukça (7022-243a)

çāpük: bk. çâpik (2348-81a)

çār: (Far.): Dört (7632-265b)

çāre (Far.): 1.İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol (2689-92b)

2. İlaç, deva (5571-193a)

3. Kurtuluş yolu (2689-92b)

ç. ḳıl: Çare bulmak (4953-171a)

çarḫ (Far.): Gökyüzü, kâinat, felek, âlem, dünya (2136-73b)

ç.-ı felek: Talih, baht, kader (5008-173a)

ç.-ı ser-gerdān: Dönen dünya (7497-260b)

ç.-ı ẓālim: Zalim felek (7073-244b)

ç.-u felek: Talih, baht, kader (3012-103b)

çārı-nā-çār: Çaresiz (5980-207b)

çārıyā: bk. Çār-ı yār (5932- 205b)

çārıyār: Hazreti. Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'ye verilen ortak isim, dört halife (3964-136b)

çarḳacı (Far.): Yürüyüş hâlindeki ordunun önünden giden en seçkin ileri kuvvet, öncü asker (86-4a)

çāşnīgīr (Far.): Saraylarda, büyük dairelerde yemek işlerinden sorumlu olan ve yemeklerin tadına bakan kimse, çeşnigir, çeşnici (3707-127b)

çatallan-: Çatal gibi ikiye ayrılmak (4111-141b)

çayan: Sarımtırak renkte zehirli böcek, çıyan (2206-76a)

çayır: Otlak, mera, çayır (6511-225b)

ç. çemen: çayır çimen, çayırla örtülü yeşil alan, kırlık, yeşillik yerler (6464-224a)

çehre: (Far.): Yüz, surat, sîmâ (4902-169a)

ç.-i insān: (7518-261b)

çek-:1. mec. Manen etkisi altına alıp sürüklemek, alıp götürmek, alıp getirmek (5492-190a)

2. Uzaklaştırmak, ayırmak (6194-214b)

3. Kötü durumlara dayanmak, katlanmak (611-22a)

4. Vergi alınmak (6793-235a)

çekil-: 1.Yok olup gitmek, ortadan kalkmak, artık mevcut olmamak (741-26b)

2. Bağlanmak (5109-176b)

çekirdek: Meyvelerde bulunan, sayısı bir veya daha fazla olabilen, sert kabuklu tohum (274-10b)

çekirge: Çekirge (7427-258a)

çemen: Kendiliğinden yetişen çim, yeşil ve kısa ot, çimen (5327-184a)

çengī (Far.): Def, zil veya kaşık çalarak oynayan oyuncu kadın, rakkāse (1195-41b)

çerāġ (Far.): Yağ kandili ve genellikle mum, meş'ale gibi ışık veren şey (1756-60b)

ç.-ı dīn-i İslām: İslam dininin ışığı (2366-81b)

ç.-ı kevn: Varlık ışığı (3008-103b)

ç.-ı Kibriyā: Allah'ın nuru (7604-264b)

çerāḳ: bk. çerāġ (7628-265b)

çeri: Asker (82-4a)

çeşm (Far.): Göz (2701/93a)

ç.-i ʿayān: Açık göz (5001-173a)

ç.-i eşyā: mec. Mevcudatın varlığı (6514-225b)

ç.-i ḫaffāş: Yarasa gözü (4145)

ç.-i tevḥīd: Tevhid gözü (6294-218a)

çeşme (Far.): Musluk vasıtasıyle su akıtılan küçük tesis (6993-242a)

ç. -meşreb: Cömert (3360-115b)

çeşte: Balat çingenelerinin çaldığı eski bir çalgı, şeştâ (902-32a)

çetik: Kedi (1666-57b)

çıban: Deri üzerinde meydana gelen iltihaplı kabartı (6999-242a)

çıbıḳ: Küçük ve ince ağaç dalı, ağaç olmak üzere toprağa dikilen körpe dal, çubuk (4177-143b)

çıḳ-: 1. İçeriden dışarıya doğru gitmek, çıkmak (295-11b)

2. Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek, tırmanmak (6304-218b)

3. Ulaşmak, erişmek (6496-225a)

4.Yetişmek 6464-224a)

çıḳar-:1. Bir duygunun kaybolması (6085-211a)

2. Zor durumdan kurtarmak (6120-212a)

çırāḳ: bk. çerāġ (270-10b)

çiçek: Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı (6215-215b)

çiftçi: Çiftçi (3181-109b)

çiftlig: Geniş arazi, çiflik (7088-245a)

çig: Çiğ, pişmişin tersi (3556-122b)

çihār yār: Hazreti Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'ye verilen ortak isim (4598-158a)

ç. -meşreb: Dört halifenin yolu, meşrebi (6913-239a)

çingān (Yun.): Çingene (7883-274b)

çoban (Far.): Hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse (7020-242b)

çoġ: bk. çoḳ (2335-80b)

çoġal-: Çoğalmak (3285-113a)

çoḳ: Fazla, çok, ziyade (7038-243b)

çoḳ çoḳ: ikileme. Fazla fazla (7329-254a)

çorva: Çorba (7066-244b)

çöp : Saman parçası veya bu incelikte meyve sapı, dal veya tahta parçası, çöp (7199-249b)

ç. ḳadar görün-: Önemsiz, değersiz (7261-251b)

çuḳa (Far.): Çuha, Yünden dokunmuş, tüysüz, ince ve sık düz kumaş (2273-78a)

çuḳur: Çevresine göre daha aşağı seviyede bulunan yer (344-13a)

çul (Ar.): Kıldan ve kenevirden yapılmış kaba örgülü dokuma (2272-78a)

çü (Far.): Çünkü (1381-48a)

çün: 1. Madem ki (6785-234b)

2. -e göre, için (6493-225a)

3. İçin, maksadıyle, amacıyle, gayesiyle (7003-242a)

4. Ne vakit ki, vaktâ ki (5736-189b)

5. Çünkü (106-5a)

çünki: Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zira (1391-48a)

çürüt-: Boş yere harcamak, heba etmek (428-16a)

-D-

da: Bile, esasen, fakat, artık, aynen, hatta vb. manalara gelen bağlaç (6067-210b)

dad: Tat, hoşa giden durum, zevk (3853-132b)

dād (Far.): Adalet, doğruluk (645-23a)

dağıl-: mec. Bölünmek, parçalanmak, gücünü kaybetmek (390-14b)

daḫı: Üstelik, daha, bile, dahi (1288-44b)

dāḫil (Ar.): Bir şeyin içinde bulunan kimse veya şey; içinde (4113-141b)

dā'im (Ar.): Her zaman, sürekli olarak, daima (17-2a)

dā'imā (Ar.): Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli (411-15a)

daḳ-: Bir şeyi başka bir şey üzerine iliştirmek, tutturmak, takmak (6739-233a)

daḳāyıḳ (Ar.): Anlaşılması güç olan ve dikkat isteyen ince şeyler (6588)

dal: Bir ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri (273-10b)

dal-: mec. Başka bir şeyle ilgilenmeyecek şekilde kendini bir şeye vermek (2931-100b)

dal ḳılıç: Kılıcını kınından çekmiş olan, ölüm eri (351-13a)

ḍalālet (Ar.): İnanç ve akidede batıla sapma (1187-41b)

dallan-: mec. Çok genişleyip yayılmak (2735-94a)

dām (Far.): Tuzak, ağ (5123-177a)

d.-ı ṣayyād: Balıkçı ağı (6705-232a)

dāmen (Far.): Etek (2471-85a)

dānā (Far.): Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse (6230-216a)

dāne (Far.): 1.Tohum, habbe (274-10b)

2. Kuş yemi (1117-39a)

3. Adet, tane (2764-95a)

dār (Far.): 1.İdama mahkum olanların asıldığı darağacı (4757-164a)

2. Ev, yer, yurt (4684-161a)

d. u diyār: Ev ve yurt (6376-221a)

d.-ı belā: Bela yurdu (1879-64b)

d.-ı ġurūr: mec. gurur (5565-192b)

d.-ı imtiḥān: İmtihan yeri, dünya (6986-241b)

d.-ı tevḥīd: Tevhid yurdu (4737-163a)

dar: İçine sığılamayacak ölçülerde olan, bol karşıtı (5980-207b)

d. eyle-: Dar etmek (7494-260b)

ḍarb (Ar.): 1.Misal (6141-213a)

2. Dövme, vurma (6491-224b)

ḍ.-ı meṣel: Ata sözleri (2574-88b)

ḍ.-ı mūr: Karınca misali (6141-213a)

ḍarb-ḫāne (Ar.+Far.): Para basılan yer (838-29b)

ḍarbīce: Zorlayarak (500-18a)

dāri'ş-şifā (Ar.): Darü'ş-şifâ, şifa yurdu, sağlık yurdu (6350-220a)

darū: Darı, mısır (275-10b)

dat-: Duymak, hissetmek (3707-127b)

da'vet (Ar.): 1. Peygamberlerin insanları hak dine çağırması (7603-264b)

2. Çağırma, gelmesini isteme, çağrı (325-12b)

d. eyle-: Çağırmak (572-20b)

d. id-: Çağırmak (917-32b)

da'vi (Ar.): Dava (5493-190a)

d.-i bāṭıl: Batıl dava (1302-45a)

dāye (Far.): Anne (1096-38b)

dāyim: Daima, sürekli (7542-262b)

de: Dahi, bile (443-16b)

de-: Demek, söylemek (7813-272a)

dede: 1.Bir kimsenin babasının veya annesinin babası, büyük baba (2609-89b)

2. Mevlevîlik'te çilesini doldurmuş Mevlevî dervişlerine, diğer tarikatlarda ise şeyh adayı durumundaki dervişlere verilen unvan (1463-50b)

def' (Ar.): Savma, savuşturma, kovma(605-22a)

d. eyle-: Savuşturmak, kovmak (7933-276b)

d. id-: Savuşturmak, kovmak (3260-112a)

defīne (Ar.): 1.mec. Nasihat (7908-275b)

2. teşmil. ve mec. Büyük değer sahibi olan şey (1732-59b)

3. teşmil. ve mec. Büyük değer sahibi olan insan (7935-276b)

defn (Ar.): Ölü için gömme, gömülme

d. id-: mec.Saklamak, koymak (4195-144a)

d. ol-: Gömülmek (2606-89b)

defter: mec. Varlık (241-9b)

d.+in dür-: Ortadan kaldırmak, öldürmek (139-6a)

d.-i insān: İnsan varlığı (4715-162a)

d.-i maʿşūḳ: Allah aşkıyla yanıp tutuşanların yanı (3029-4a)

deg-: Karşılığında yapılan, katlanılan veya göze alınan şeye layık olmak, o değerde bulunmak (1747-60a)

degil: 1. İsimleri olumsuz hale getiren sözcük (299-11b)

2. Anlamı kuvvetlendirmek için ilk cümlenin özne ve tümlecine yalnız, sadece, ikinci cümlenin özne veya tümlecine bile, hatta, dahi gibi anlamlar veren bağlaç (279-10b)

degil mi: Bir hüküm bildiren cümlenin sonunda kullanılan ve o cümlenin belirttiği hususun tasdik edilmesini isteyen bir soru şekli (276-10b)

degin: -e kadar, -e dek (96-4b)

degiş-: Bir şey verip yerine başka bir şey almak, mübadele etmek (7318-254a)

degme: Seçme, üstün, değerli (405-15a)

d. insān: Değerli, seçkin insan (152-6b)

degmede: Kolay kolay (381-14a)

dek: -e kadar, -e değin (7081-245a)

delīl (Ar.): 1.Bir şeyi ispat etmeye yarayan şey, kanıt (3993-137b)

2. Yol gösteren, kılavuz, rehber (7834-273a)

d. -i reh-nümā: Kılavuz (7711-268b)

dellāl (Ar.): Tellal kelimesinin eski metinlerde kullanılan asıl şekli (5601-194a)

dem (Far.): Zaman, an, çağ (6016-208b)

demir: Demir (4783-164b)

denī (Ar.): Alçak, soysuz, bayağı, aşağılık (7066-244b)

deñiz: Deniz (2824-97a)

deñlü: Kadar (2964-102a)

deñlüce: Miktarınca (3260-112a)

depme: Tekme (7369-255b)

derd (Far.): İnsana ıztırap veren her türlü hâl, sıkıntı, zorluk, üzüntü (5117-177a)

d.-i ʿaşḳ: Aşk derdi (4890-168b)

d. +in çek-: Derdini, sıkıntısnı çekmek (7319-254a)

d. ü belā: Dert ve bela (3559-122b)

d. ü elem: Dert ve elem (6752-233b)

d.-i Ferhād: Ferhad'ın derdi (3691-127a)

d.-i yār: Sevgilinin derdi (4862-167b)

deri: Ten, cilt (7844-273b)

dermān (Far.): 1. İlaç, şifa, deva, çare (330-12b)

2. Kuvvet, güç, mecal, takat (393-14b)

3. Çare, hâl yolu, çıkış yolu (593-21b)

ders: mec. Öğretici, yol gösterici, uyarıcı iz (6897-238b)

d. al-: Yol öğrenmek (1367-47b)

d. id-: Ders vermek (5748-199a)

d. oku-: Ders almak (7506-261a)

d. vir-: Öğretmek, yol göstermek (7632-265b)

derūnī (Far.): İçten, kalbî, ruhî (7937-276b)

dervīş (Far.): Tarikata girip bir şeyhe bağlanan, tarikat müntesibi (5582-193b)

deryā (Far.): 1. Deniz (6005-208b)

2. mec. Bir şeyin oldukça fazla olduğuna vurgu yapan ifade (2822-97a)

d. gibi: Çok fazla, pek çok (3416-117b)

d.-miṣāl: Denizi andıran, pek çok (2800-96a)

d.-ṣıfat: teşbih. Derya gibi geniş gönüllü (6268-217a)

d.-yı beşer: Tüm insanlar (7729-269a)

d.-yı bī-pāyān: Sonu olmayan, sonsuz okyanus (gibi) (6241-216b)

d.-yı ekber: teşbih. Derya gibi geniş gönüllü (209-8b)

d.-yı Ḥaḳ: (Allahın yarattığı) Deniz (1383-48a)

d.-yı ḥayret: Büyük hayret (Peygamberin hüsnü karşısında düşülen durum) (4636-159b)

d.-yı insān: mec. Yaratılışça harika insan (1007-35b)

d.-yı ḳudret: Kudret denizi (5742-199a)

d.-yı niʿmet: Nimetler (deryası) (5047-174b)

d.-yı ʿummān: teşbih. Uçsuz, bucaksız okyanus (gibi) (5054-175a)

d.-yı tevḥīd: teşbih.Tevhid inancı (4078-140a)

d.-yı vuṣlat: Kavuşma arzusu (5431-187b)

dest (Far.): El (7429-258a)

d.-i insān: İnsan eli (1732-59b)

d.-i ḳudret: "Kudret eli" Cenâb-ı Hak için kullanılır (7534-262a)

destegīr (Far.): (dest-gîr) Elden tutan kimse, yardımcı, muîn (6747-233b)

destī (Far.): Testi (7676-267a)

destigīr (Far.): bk. destegîr (7383-256a)

destūr (Far.): İzin, ruhsat, müsaade (932-33a)

devā (Ar.): İlaç, derman, şifa (2429-83b)

deve: Deve (1461-50b)

devlet (Ar.): 1.Belli bir toprakta bir hükûmet idaresi altında teşkilatlanmış bulunan bağımsız siyasi topluluk, milletin hukûkî şahsiyet kazanmış şekli (408-15a)

2. Mutluluk, saadet, talih, baht (403-15a)

3. Ululuk, büyüklük, büyük rütbe, büyük mevki ve makam (6403-222a)

d.-i dünyā:Dünya saadeti (6404-222a)

d.-i ġūbān: Güzellikler yurdu, mec. cennet (6951-240b)

d.-i vīrān: Harab olmuş devlet, mec. Dünya (6952-240b)

d.-i ẕāt: Büyüklük, yücelik (6403-222a)

devletli (Ar.+T): Nimet ve mutluluğa ermiş ulu kimse (1862-64a)

devletlü (Ar.+T.): bk. devletli (2430-83b)

devr (Ar.): 1. Dönme, kendi ekseni etrafında hareket etme (1381-48a)

2. tasavvuf. İnsanın gayp âleminden ayrılıp maddi âleme gelmesi hâdisesinin takip ettiği seyre verilen isim. (7650-266a)

d. -i felek: Kader, talih (2247-77b)

d. id-: 1. Hareket etmek (2396-82b)

2. Görev değişikliği yapmak (1159-40b)

d.-i eflāk: Kader, talih (6652/230a)

d.i zemān: Kader, talih (4308-148a)

d.-i zemāne: Zamanın devri (6969-241a)

devrān (Ar.): 1. Felek (4253-146a)

2. Dünya (7202-249b)

3. mec. Kader, talih, baht (7860-274a)

deyn (Ar.): Belli bir zaman sonunda ödenmek üzere alınan para, borç (3447-118b)

di-: demek, söylemek (5-1b)

dibeg: Taştan veya ağaç kütüğünden yapılmış, çok büyük ve geniş havan (2030-69b)

dīdār (Far.): tasavvuf. Allah'ın müminlere vadettiği görünüşü, tecellisi (4891-168b)

dik: -e kadar, -e değin (37-2b)

dik-: 1.Bir şeyi dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek (499-18a)

2. Bir şeyi iğne iplikle kumaş, deri vb. şeyler üzerine tutturmak veya kumaş, deri vb. şeylerin parçalarını, sökük, yırtık yerlerini birbirine eklemek (2344-80b)

3. Bir bitkiyi kök salıp yetişmesi için toprağa yerleştirmek (3610-124a)

diken: Bazı bitkilerde bulunan ucu sivri, sert, batıcı çıkıntı, diken (4172-143b)

diḳḳat (Ar.): Düşünceyi bir nokta üzerinde toplama, bir şey üzerinde düşüncesini toplayarak durmak (4711-162a)

dil: 1.Konuşma organı, dil (2870-98b)

2. mec. Hâl ve duruşun sözsüz olarak karşıdakinde bıraktığı etki, sözsüz ifade (3764-129b)

3. Düşmanın durumunu öğrenmek için sorguya çekilmek üzere baskınla yakalanan esir (379-14a)

d. bir id-: Söz birliği etmek (1246-43b)

d. ucıyla di-: İstemeyerek konuşmak (1254-43b)

d. uzat-: İleri geri konuşmak, haddini aşarak kötü ve saygısızca sözler söylemek (3041-104b)

d.+e gel-: Konuşmaya başlamak (3916-143b)

d.+e şıġ-: Anlatılamaz, ifade edilemez (3832-132a)

dīl (Far.): Gönül, yürek (3221-110b)

d.-i dānā: Gönlü uyanık (7039-243b)

d.-i miskīn: Miskin gönül (1395-48b)

d.-i şeydā: Çılgın gönül (1374-47b)

d. +i ṭutıl-: Şaşkınlıktan konuşamayacak hale gelmek (5634-195a)

dilāver (Far.): Yiğit, bahadır (1633-56b)

dil-ber (Far.): Gönlü alıp götüren, güzel (3562-122b)

dildār (Far.): Sevgili (5710-198a)

d.-ı Ḥaḳ: (4707-162a)

dile-: Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak (672-24a)

dilen-: Kendini küçülterek elde etmeye uğraşmak, muhtaç olduğunu gösterip yalvararak istemek (1642-56b)

dilenci: Başkalarına el açarak, dilenerek geçinen kimse (2193-75b)

dilim: Bir şeyin boyuna veya enine bölünmüş, kesilmiş veya ayrılmış parçası (6028-209a)

dilleş-: Karşılıklı konuşmak, söyleşmek (6637-229b)

dimāġ: 1. Zihin, fikir (35-2b)

2. Ağız boşluğunun üstünü tavan gibi kuşatan kısım, damak (5992-208a)

dimāḳ: Beyin (1704-59a)

dīn (Ar.): Din (2146-74a)

d.-i İslām: İslam dini (2150-74a)

d. ü meẕhep: Din ve mezhep (2151-74a)

diñle-: Dinlemek (4644-159b)

dip: 1.dip, kök, hep (306-11b)

2. İç kısım (2738-94a)

direk: mec. Kendisine dayanılan kimse veya şey, dayanak (3015-103b)

dirgir-: Diriltmek, ihya etmek (234-9a)

diri: Diri olma durumu, diri durumda bulunma, canlılık, zindelik (6102-211b)

dirīġā (Far.): ünl. Çok yazık, eyvahlar olsun (1262-44a)

diril-: Dirilmek (4391-151a)

dirilt-: Diriltmek, canlandırmak (7753-270a)

dirlig: İyi geçim, huzur, rahatlık (1146-40a)

dirlik: Diri olma durumu, diri durumda bulunma, canlılık (591-21b)

diş: Diş (1301-106b)

d. bile-: mec. Kötülük yapmak ve öç almak için fırsat kollamak (3099-106b)

ditre-: Birinden, bir şey veya bir halden korkmak, korkuya kapılmak (369-14a)

dīv (Far.): Şeytan (4762-164a)

d. i şeyṭān: Peri ve şeytan (7854-273b)

d. ü melek: Şeytan ve melek (6352-220a)

d. ü perī: Şeytan ve peri (7186-249a)

d. -ü racīm: Taşlanmış şeytan (6355-220a)

d.-i nefs: Şeytan nefis (3334-114b)

dīvān (Far.): Büyük meclis, yüksek meclis, Osmanlı Devleti'nde devlet işlerini yöneten, sadrazamın başkanlığında toplanan büyük meclis (7942-276b)

d.-ı Ḥaḳḳ: Allah'ın huzuru (740-26b)

d.-ı ḥażret: Allah'ın huzuru (6063-210b)

dīvāne (Far.): mec.Kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış, akılla ilgisini kesmiş, aşkın buyruğu altına girmiş olan kimse, meczup (5761-199b)

dīvār (Far.): Duvar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli (2863-98a)

diyānet (Ar.): Dindarlık, dinin hükümlerine uyma ve bu hükümlerin gerektirdiği gibi hareket etme (185-7b)

diyār (Ar.): Memleket, ülke (6376-221a)

diyü: Diye, diyerek (6261-217a)

diz-: Ortasından iplik veya tel geçirmek suretiyle sıralamak (2545-87b)

dizdār (Far.): Kale muhafızı (1593-55a)

doġ-: 1. Dünyaya gelmek, doğmak (1665-57b)

2. Güneş, ay, yıldızlar için ufuktan yükselerek gökyüzünde görünmek, tulû etmek (1222-42b)

dolan-: Sarılmak (7025-243a)

dolayı: Bir yeri çevreleyen yerlerin bütünü, çevre, yöre, etraf, havâli (6599-228b)

doḳun-: Dokunmak, temas etmek (912-32a)

dolın-: bk. dolanmak (4355-149b)

donan-: Giyinip kuşanmak, süslenmek (851-30a)

donat-: Güzel ve göz alıcı şeylerle süslemek, gösterişli duruma sokmak (595-21b)

dost (Far.): Birini samimi duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse (924-32b)

d. u düşmen: Dost ve düşman (2244-77a)

d. u ḫışm: Dost ve düşman (2609-89b)

d. u yārān: Dostlar (1932-66b)

d.-ı Şīrīn: Şirin'in dostluğu (3691-127a)

dosıtāna (Far.+Far.): Dosta yakışır şekilde, dostça (6994-242a)

dostluk (Far.+T.): Birine samimi ve güvenilir sevgiyle bağlanma, dost olma durumu (4563-157a)

dög-: dövmek, darp etmek (4405-151b)

dök-: Göz yaşı, kan, ter vb. akıtmak (7911-275b)

dön-: 1.Bıraktığı bir inanç, fikir veya hâli tekrar benimsemek, ona rücû etmek (221-9a)

2. Benzer hal almak, … gibi olmak, benzemek, andırmak (320-12a)

3. Bir yerden geri gelmek, avdet etmek (533-19b)

4. Olduğundan başka bir hâle dönüşmek (1241-43a)

dönder-: Döndürmek, çevirmek (3058-105a)

dördünci: Dört sayısının sıra sıfatı, sırada yeri üçüncüden sonra, beşinciden önce olan (1704-59a)

dört: Üçten sonra gelen sayının adı (298-11b)

d. kitāb: Kur'anı Kerim, Tevrat, İncil, Zebur (25-2a)

dört beş: Dört beş (298-11b)

döşe-: Bir yeri bir şeyle kaplamak (6454-223b)

döşek: Yatak (4843-167a)

d.-i ḳabr: Mezar (856-30a)

döşet-: Bir yere bir şey kaplatmak (6511-225b)

duʿā (Ar.): Güçsüzlüğünü belirterek Allah'a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme (453-16b)

d. it-: Dua etmek (210-8b)

d.+ya çıḳ-: Dua etmek için toplanmak (2264-78a)

d.eyle-: Dua etmek (7349-255a)

duʿācı: Biri için Allah'a dua eden kimse (31-2b)

duḫān: Tütün, dûd (1188-41b)

dü (Far.): İki (1393-48b)

d.- ʿālem: İki âlem, dünya ve ahiret (3946-135b)

d.-cihān: İki âlem, dünya ve ahiret (2962-101b)

d.-kevn: İki âlem, dünya ve ahiret (2967-102a)

dükkān (Ar.): İçinde perakende öteberi satılan veya küçük imalat yapılan iş yeri (4512-155a)

düken-: Tükenmek, bitmek (6754-233b)

dülbend (Far.): Sarık, tülbent (797-28b)

Düldül: Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye hediye ettiği katırın adı

d.-i ʿaşḳ: (74-4a) mec. Aşk atı, aşk yolculuğuna başlamak

dümen (İtal.): Deniz ve hava taşıtlarında, taşıtı gitmesi istenen yöne çevirmeye ve istenen doğrultuda götürmeye yarayan hareketli parça (4724-162b)

dümenci: Gemilerde dümeni idare eden kimse (2695-92b)

dün: Gece (5762-199b)

d. gün: Gece gündüz (5762-199b)

d. i gün: Gece gündüz (5870-203b)

d. ü gün: Gece gündüz (2309-79b)

dünlü: Denli, kadar (4034-138b)

dünyā (Ar.): İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan (29-2b)

d. ü mā-fīhā:Dünya ve dünyanın içinde olan her şey (6085-211a)

d. vü ʿuḳbā: Dünya ve ahret (5844-202b)

d.-perest: Dünyaya tapan (6615-229a)

d.-yı denī: Alçak, aşağılık dünya (6640-230a)

dünye: bk. dünyā (142-6a)

d.-i mekkāre: Aldatıcı dünya (7083-245a)

dünyevī: Dünya ile ilgili, dünyaya ait, dünyaya mensup. (923-32b)

dür-: Ortadan kaldırmak, öldürmek (139-6a)

dür: İnci (3894-134a)

d.-i yetīm: mec. Ailesinin tek çocuğu olduğu ve yetim olarak doğduğu için Hz. Muhammed (6244-216b)

dürlü: Türlü çeşitli(4169-143b)

dürr: bk. dür

d.-i meknūn: bk. dür-i meknūn (3224-111a)

d.-i yetīm: bk. dür-i yetim (1835-63a)

d.-ü bī-hemtā: Eşsiz inci (6271-217b)

d.-ü meknūn: Saklı, henüz ortaya çıkmamış çok değerli inci (2549-87b)

d.-ü mīzān: İnci terazisi (3551-122a)

d.-ü yetīm: bk. dür-i yetim (1757-60b)

dürüst (Far.): Düzgün, doğru, hatasız (2156-74a)

düş-: 1.Savrulmak, düşmek mec. İş göremez hale gelmek (1724-59b)

3. Makam ve mevkiinden çekilmek zorunda kalmak, ayrılmak(2224-76b)

4.Bir şeye karşı büyük düşkünlük, aşırı ilgi veya sevgi duymak, müptela olmak (5545-192a)

5. Verdiği üzüntü veya düşünce yüzünden sadece onunla meşgul olmak, onunla aşırı derecede ilgilenmek (3607-124a)

6.Yansımak, aksetmek, vurmak (3803-131a)

7. İstenmeyen bir durumda bulunmak (3820-131b)

8. Bulunduğu yerden ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek (4280-147a)

düş: Hayal (2106-72b)

düşkin: Eski durumunu kaybetmiş, geçim sıkıntısı içine düşmüş, refahını ve mutluluğunu yitirmiş kimse (6746-233b)

düşmān: Düşman (520-19a)

düşmen: bkz düşman (137-6a)

düşmenlik: Düşmanlık (441-16a)

düşür-: Düşmesine sebep olmak (7181-248b)

düz-: 1. Bulup sağlamak, temin etmek, tedarik etmek, hazırlamak (2344-80b)

2. Yaratmak, meydana getirmek (4394-151a)

düz: Girintisi çıkıntısı olmayan (3555-122b)

-E-

ebced: Arap alfabesi, harfleri belli bir düzene göre sekiz gruba ayrılarak sıralandığında, birinci gruptaki harflerin okunuşundan meydana gelen kelime ve bu sıranın bütününün adı (2783-95b)

e. oğlanı: Küçük çocuk (2176-75a)

ebed (Ar.): Sonu olmayan gelecek zaman. (788-28a)

ebedī (Ar.): Sürekli, devamlı (6961-240b)

ebleh (Ar.): Aklı kıt, ahmak, alık, bön kimse (6831-236a)

ebr: Bulut (2687-92b)

ebter (Ar.): mec. Eksik, noksan, sonuçsuz şey (1911)

ecel (Ar.): Canlı varlıklar belirlenmiş ölüm zamanı (6481-224b)

e. ṭablı: Ecel davulu (742-26b)

e. şerbeti: Ölüm (360-13b)

edeb (Ar.): Söz ve davranışlardaki ölçülülük, her hususta haddini bilip sınırı aşmama (7379-256a)

ednā (Ar.): Çok (daha, en, pek) aşağı (7546-262b)

efʿāl (Ar.): Fiiller, yapılan işler, eylemler (4371-150a)

e.-i tevḥīd: Tevhide işaret eden fiiller (5743-199a)

efḍal (Ar.): Çok üstün (294-11a)

e.-i ʿibādet: İbadetlerin en faziletlisi (7421-257b)

efendi (Yun): 1.Sahip (4536-156a)

2. tasavvuf. Şeyh, pir (5155-178a)

efġān (Far.): Iztırapla bağırma, haykırma, feryat (5044-174b)

ā.-ı efġān: Ağlama, inleme, feryat etme (1155-40a)

efkār (Ar.): Endişe, tasa, kaygı, üzüntü, keder (2924-100b)

eger (Far.): Şayet, eğer (3171-109a)

eglen-: Hoşça vakit geçirmek (6671-231a)

eglence: 1.Eğlenmek işi (4883-168b)

2. Eğlendiren, neşeli ve hoş vakit geçirten şey, seyir (324-12a)

egri: mec. Hakka veya aslına uygun olmayan, yanlış, hatalı (873-31a)

e. insān: Doğru, dürüst olmayan kimse 193-8a

e. rāh: Eğri yol (6899-238b)

e. ol-: mec. Kanunun, hak ölçülerinin ve ahlak kurallarının gerektirdiği şekilde davranmayan, namuslu, dürüst ve güvenilir olmamak (189-7b)

eḥibbā (Ar.): Dostlar, ahbaplar, tanıdıklar, bildikler (5685-197a)

ehl (Ar.): 1. Bir işte ustalaşmış, o işte maharetli, ehliyetli, muktedir, yeterli kimse (7908-275b)

2. Sahip, malik (5720-198a)

e.-i āḫiret: Ölüler (1872-64b)

e.-i āḫret: Ölüler (1875-64b)

e.-i ʿaşḳ: tasavvuf. Büyük bir arzu ile cân u gönülden Allah'a bağlı kimseler (2966-102a)

e.-i beḳā: Bekâ ehli (6192-214b)

e.-i bidʿat: Dinde olmayan, sonradan türeyen şeylerle amel edenler (1305-45b)

e.-i caḥīm: Cehennem ehli (1191-41b)

e.-i cennet: Cennetlik kimseler (3342-115a)

e.-i cezbe: Coşkunluk, istiğrak ehli (4122-141b)

e.-i dil: Gönül ehli (6762-234a)

e.-i dīn: Din ehli (78-4a)

e.-i dünyā:Dünya ehli (6575-227b)

e.-i fenā: Fâni insan (6337-219b)

e.-i Furḳān: Kur'anı Kerim ehli (7200-249b)

e.-i ġam: Gamlı, kederli kimseler (6752-233b)

e.-i ġaraż: Kin, hınç ehli (6946-240a)

e.-i gönül: Gönül insanı, irfan sahibi kimseler (4124-142a)

e.-i Ḥaḳ: Allah ehli (6694-231b)

e.-i ḥāl: tasavvuf. ilahi bir lütuf olarak kalbe gelen his ve bunun ruh ve bedene yansımasnı hissedenler (6750-233b)

e.-i ḫarāc: Harac vergisi ödeyen gayr-i müslim halk (3937-135b)

e.-i ḥased:Kıskanç kimseler (7357-255b)

e.-i hevā: Nefsinin arzularına düşkün olanlar (6191-214b)

e.-i iḫlāṣ: Sadece Allah için samimi davranışlarda bulunan kimseler (7261-251b)

e.-i inṣāf: Hakka ve vicdanına uyarak hareket eden kimseler (3594-123b)

e.-i irşād: Manen aydınlatan ve hak yolunu gösteren kimseler (3603-124a)

e.-i ḳabr: Ölmüş olup kabir hayatında bekleyen kimseler (821-29a)

e.-i ḳabristān: Ölmüş olup kabir hayatını bekleyenler (7898-275a)

e.-i ḳāl: tasavvuf. Söylediğini yapmayan, söyledikleri yalnız sözde kalan kimseler (6750-233b)

e.-i ḳanā'at: Kanaatkâr olan kimseler (7108-246a)

e.-i kemāl: Olgun, kâmil kimseler (7358-255b)

e.-i kibr: Büyüklük taslama, kendini herkesten üstün gören kimseler (43-2b)

e.-i kīn: Kendisine yapılanı unutmayıp gizli düşmanlık yürüten kimseler (1491-51b)

e.-i ḳubūr: Ölmüş olup kabir hayatında bekleyen kimseler (743-26b)

e.-i manṣıb: Devlet hizmetinde büyük memurluk sahibi kimseler (698-25a)

e.-i ma'rifet: Varlıkların hakikatini ve ilahi sırları tefekkür, keşif ve ilham yoluyle kavrama, gerçeği bilme, irfan (1635-56b)

e.-i nār: Kötü ruhlu, cehennemlik insanlar (7119-246a)

e.-i nefs: Nefsinin arzularına düşkün olanlar (2628-90b)

e.-i 'ibret: İbret ehli (7482-260a)

e.-i 'ilm: İlim sahibi ve ilimle uğraşanlar kimseler (2783-95b)

e.-i 'uḳbā: Ahiret ehli (1500-52a)

e.-i rişvet:Rüşvet alan kimseler (682-24b)

e.-i riyā: İki yüzlü kimseler(1272-44a)

e.-i ṣafā: Gönül huzuruna sahip kimseler (6173-214a)

e.-i ṣanʿat: Hüner sahibi, sanatkâr (831-29b)

e.-i sünnet ü cemāʿat: İnanç ve amelde Hazreti Muhammed'i takip edip Müslümanların çoğunluğunun uyduğu yolda gidenler (3593-123b)

e.-i şehvet: Karşı cinse karşı şiddetli arzu, cinsel istek duyanlar (3303-113b)

e.-i şek: Şüphe ehli (5147-178a)

e.-i şerʿ: Allah'ın kurallarına uyanlar (7833-272b)

e.-i şöhret: Herkesçe tanınan, ün, san sahibi meşhur kimseler (2002-68b)

e.-i taḳlīd: tasavvuf. Hâl ve makam ehlinin sözlerini söyleyen fakat onların huyları ile huylanamayan, onlar gibi olgun olmadığı halde olgun görünmeye çalışan kimseler (6595-228b)

e.-i taḳvā: Dine bağlı kimseler (7382-256a)

e.-i tefsīr: Kur'anı Kerim'i tefsir etme işiyle uğraşan kimseler (7643-266a)

e.-i tevekkül: Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleyen kimseler (1636-56b)

e.-i tevḥīd: Allah'ın varlığına ve birliğine inan kimse (6364-220b)

e.-i ṭāʿat:İbadet ehli (4405-151b)

e.-i vaḥdet: tasavvuf. Bütün mevcûdâtın Allah'ın zâtının, sıfat ve esmâsının tecellileri olduğunu kabul edeen kimseler (6343-220a)

e.-i vecd: İlahi aşka dalıp kendinden geçen kimseler (6200-215a)

e.-i vilāyet: tasavvuf. Allah dostları, velîler (7418-257b)

e.-i vuṣlat: Hakk'a hakikate erenler (4141-142b)

e.-i yaḳīn: tasavvuf. Herhangi bir delile bağlı olmaksızın sadece iman kuvvetiyle aşikâr olarak görebilen kimseler (6174-214a)

ehlu'llāh (Ar.): Allah adamı, velî, evliyâ (5411-187a)

ejdehā (Far.): Ejderha kelimesinin nazımda kullanılan şekli (5574-193a)

ejder (Far.): Hayalî masal canavarı (76-4a)

ejderhā (Far.): Hayalî masal canavarı (6087-2211a)

ek-: Ürün elde etmek için toprağa tohum atmak veya gömmek (6668-230b)

ekl (Ar.): Bir şey yeme, yenilme

e. id-: (yiyecek) Yemek (199-8a)

ekmek: Unun su ile yoğrulmasıyla elde edilen insanın başlıca gıdâsı olan yiyecek (1806-62a)

ekser (Ar.): Çok fazla, en çok, birçok (3513-121a)

ekṣeri: Çoğu (1692-58b)

eksik: Noksan, eksik (1679-58a)

eksiklik: Noksanlık, eksiklik (208-8b)

el-: Arapça "harf-i taʿrif" (3570-123a)

e.-ān (Ar.): zf. Şimdi, şu anda (7867-274a)

e.-cevāb: Cevap olarak (2148-74a)

e.-emān (Ar.): Yardım ve şikayet edatı olarak aman, medet manasında (6769-234a)

e.-Ḥaḳ (Ar.): zf. Hakikaten, doğrusu (3570-123a)

el-ḥamdu li'llāh: Allah'a hamdolsun (1220-42b)

el-vidā': Vedalaşma sözü, elveda (7291-253a)

el: 1. Avuç ve parmaklardan oluşan, bir şeyi tutmaya ve iş yapmaya yarayan aza (238-9b)

2. Yakın olmayan kimse, yabancı (3188-109b)

e. ac-: Dilenmek, avuç açmak (3190-109b)

e. al-: tasavvuf. Bir mürşidin terbiyesine girmek, dervişliğe intisap etmek (1618-56a)

e. bir id-: El birliği etmek, birleşmek (1246-43b)

e. çek-: Vazgeçmek, ilgisini kesmek (2115-72b)

e. ḳavşur-: Ellerini bağlayıp saygıyle beklemek, el pençe dîvan durmak (5765-199b)

e. uzan-: Yardım edilmek (2859-98a)

e. uzat-: 1. Sahip olmaya kalkışmak, dokunmaya, almaya teşebbüs etmek (1170-40b)

e. uzat-: 2. Yardım etmek (596-21b)

e. vir-: Yardım etmek, imkan vermek (7330-254b)

e. yu-: İlgisini kesip vazgeçmek (6860-237a)

e.+e baḳ-: Başkasına muhtaç olmak (2458-84b)

elā: ünl. bak a! hey! hey a! ey! be hey! (4241-145b)

elbet: Şüphesiz, muhakkak, mutlaka (7327-254a)

elbette: Şüphesiz, muhakkak, mutlak (6563-227a)

elçi: Bir konuyu konuşmak, bir sorunu halletmek üzere gönderilen kimse, aracı (2543-87b)

eldār: İl sahibi (3070-105b)

elem (Far.): Iztırap, keder, gam, tasa, hüzün (796-28a)

Elest: Kur'anı Kerim'de bildirildiği üzere Allah'ın ruhları yarattıktan sonra sorduğu, "Elestü bi-rabbiküm" (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) sorusunun sorulduğu, ruhların yaratıldığı an (1368-47b)

elif: 1.Dik, uzun (7004-242a)

2. teşbih. Organ (4489-154b)

3. tasavvuf. Allah'ın zatına delalet eder (6450-223b)

elli: Kırk dokuzdan sonra, elli birden önce gelen sayının adı (344-12b)

ellişer: Elli sayısının üleştirme sayı sıfatı hali (616-22a)

elma: Elma (3627-125a)

emān (Ar.): Yardım isteme, aman dileme (6890-238a)

e. vir-: Bağışlamak, affetmek, insaf etmek (6481-224b)

emānāt (Ar.): Emanet kelimesinin çoğulu, emanetler (346/13a)

emānet (Ar.): 1. Geri alınmak üzere birine verilmiş olan (2706-93a)

2. teşmil. Allah'ın insanlara bir gün geri almak üzere verdiği can (6045-209b)

emceg: Meme (4175-143b)

emīn (Ar.): Güvenlik içinde olan, tehlikeden uzak, emniyetli (1589-55a)

e. ol-: Emniyet içinde olmak (6413-222a)

emīr (Ar.): Bir topluluğun veya memleketin başı, başkan, reis (2038-70a)

e.-i ehl-i dīn: Din ehlinin emiri (78-4a)

emmāre nefs: Tasavvufta nefs-i emmâre sözünün kısaltılmışı olarak nefsin yedi mertebesinden insana kötülükleri, günahı ve şehveti emreden ilk mertebesi için kullanılır (813-29a)

emn ü emān: korkusuzluk, güvenlik (1504/52a)

emr (Ar.): Emir, buyruk (1284-44b)

e. eyle-: Yapılması istenen şeyi kesin olarak bildirmek, buyurmak (308-11b)

e. it-: Yapılması istenen şeyi kesin olarak bildirmek, buyurmak (595-21b) bak

e.+ini ṭutdur-: Emrini yerine getirtmek (3534-121b)

e.-i Aḥmed: Peygamberin emri, yol göstermesi (1289)

e.-i Ḥaḳ: Allahın emir ve yasakları (651-23b)

e.-i Ḫudā: Allahın emri (4330-149a)

e.-i kün: "ol" emri (4034-138b)

e.-i maʿrūf nehy-i münker: İyiliği emretmek kötülüğü nehyetmek (7420-257b)

e.-i pāk: Allahın emri (6005-208b)

emrūd (Far.): Armut (273)

enāniyyet (Ar.): Benlik, her şeyi kendi benliğine dayandırma, kibir, gurur (6268-217a)

enār (Far.): Nar (273-10b)

enbiyā (Ar.): Nebiler, peygamberler (2178-75a)

e. vü evliyā: Peygamberler ve evliyalar (3240-111b)

encīr: İncir (4160-143a)

ene (Ar.): zm. Ben

ene'l-Ḥaḳ: Ben Hakk'ım (Hallâc-ı Mansur'a ait meşhur söz) (4074-140a)

enfüs: Nefisler, yaşayanlar, hayat sahipleri, canlılar (2977-102a)

e. ü āfāḳ: Nefis ve nefis dışı şeyler, öznel ve nesnel şeyler (3942-135b)

eñse: Boynun arka kısmı, ense (6969-241a)

envār (Ar.): Nurlar, ışıklar (4765-164a)

e.-ı tevḥīd: Tevhit nurları (4733-163a)

e.-ı ẕāt: Allah'ın nurları (5348-184b)

er: Yiğit, kahraman kimse (6610-229a)

e. ḳız: ergen kız veya bâkire (2103-72b)

erbāb: Bir konuda ustalaşmış, becerikli, mahir olan kimse

e.-ı ʿaşḳ: Aşk ehli (6202-215a)

e.-ı devlet: Devlet erkânı (2410-83a)

ergen: Bekar (1465-50b)

erḥamu'r-rāḥimīn (Ar.): Merhametlilerin en merhametlisi, Allah (1219-42b)

erlik: Yiğitlik, kahramanlık (400-15a)

erşād: Manen aydınlatma, hak yolunu gösterme, gafletten uyandırma, uyarma, doğru yolu gösterme, irşad (5176-179a)

ervāḥ (Ar.): Ruhlar (6232-216a)

e.-ı nās: İnsanların ruhları(6431-222b)

e.-ı şāh: Şahların ruhu (6061-210a)

e.-ı ṭayyibe: Güzel ruhlar (6157-213b)

es-: Hava için bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek (3965-136b)

esāme (Ar.): Yeniçerilerin ana kütükte yazılı olan isim ve künyeleri (7891-275a)

esbāb: Elbise kelimesinin çoğulu, elbiseler, esvâb (2327-80a)

esen: Sağ salim, afiyette, sıhhatte, selamette, sıhhatli (2067-71a)

eṣer (Ar.): 1. Bir şeyin varlığını gösteren belirti, alamet (4665-160b)

2. Az (6696-231b)

esīr (Ar.): 1. Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak (530-19a)

2. Bir şeye aşırı derecede bağlı olan kimse (2253-77b)

e. -i dīv: Şeytanın esiri (7203-249b)

e. -i dünye: Dünya esiri (mal, hırs, zevk) (7314-253b)

e. -i nefs-i emmāre: Kötü nefsin esiri (6568-227b)

e. it-: mec. Kayıtsız şartsız kendine bağlamak (4800-165b)

e. ol-: mec. Kendini kaptırıp müptela olmak, buyruğu altına girmek (3267-112b)

esirge-: Korumak, himaye ve muhafaza etmek (5058-175a)

eski-: Zaman etkisiyle veya kullanılmaktan ötürü yıpranmak, aşınıp bozulmak, yeniliğini kaybetmek (887-31b)

esmā (Ar.): isimler, Allah'ın isimleri (1950-67a)

e.-ı Ḥaḳḳ: Allah'ın isimleri (4681-161a)

e.-ı ḥüsnā: Allah'ın en güzel isimleri (5429-187b)

esrār (Ar.): Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar (1571-54b)

e.-ı ʿaşḳ: Aşkın sırları (6468-224a)

e.-ı Ḥaḳ: Allah'ın sırları (4490-154b)

e.-ı ḥikmet: Hikmet sırları (5737-189b)

e.-ı Ḫudā: Allah'ın sırları (4686-161a)

e.-ı İlāhī: Allah'ın sırları (7521-261b)

e.-ı meclis-i elest: Elest meclisinin sırları (Allah'ın ruhları yarattıktan sonra sorduğu, "Elestü bi-rabbiküm" (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) sorusunun sorulduğu meclis) (6426-222b)

e.-ı muʿammā: Bilmecenin cevabı (3724-128a)

e.-ı Mūsā: Hz. Musa'nın sırları (5454-188b)

e.-ı tevḥīd: Tevhidin sırları (4729-163a)

e.-ı ẓıll'ullāh: Allahın gölgesinin sırları (6893-238b)

es-ṣabūr: Çok sabırlı olan anlamında Allah'ın en güzel isimlerinden (1408-49a)

estaġfiru'llāh: Allah'tan af ve mağfiret dilerim anlamında dua sözü (5485-189b)

eşbāḥ (Ar.): 1. Vücutlar, gövdeler (6687-231b)

2. Benzerler, benzeyen şeyler (3950-136a)

eşcār (Ar.) : Ağaçlar (846-30)

e. u nebāt: Ağaçlar ve bitki(ler) (4037-139a)

e. u nebātāt:Ağaçlar ve bitkiler (3995-137b)

eşed (Ar.): Çok şiddetli (132-5b)

eşek: 1. Yük hayvanı, merkep (1671-57b)

2. mec. Kaba, anlayışsız, inatçı kimse (5024-173b)

eşḳıyā (Ar.): 1. Şakî, haydut, çeteci (6850-237a)

2. Devletin kendisine verdiği imkanları kendi çıkarları için kullananlar (7943-276b)

eşyā (Ar.): Yaratılmış olan her şey, şeyler, nesneler (267-10b)

et: İnsan ve hayvan vücudunda kas ve yağdan meydana gelen kısmı, et (4672-160b)

eteg: Etek (7230-250b)

e. öp-: Saygı ifadesi olarak huzuruna çıkılan büyüğün eteğini öpmek veya öpmeye davranmak (3201-110a)

etmek: Ekmek (175-7a)

ev: İçinde yaşanılan, ikamet edilen yer, konut, mesken (2075-71b)

e. düz-: (Kainatı) Tefriş etmek (7495-260b)

e. issi: Ev sahibi (3358-115b)

evlā (Ar.): Daha iyi, yeğ (1422-49b)

evlād (Ar.): Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları (2059-71a)

e.-ı ḫan: Sultan, han çocukları (1013-35b)

e.-ı zinā: Nikahsız birleşme sonucu doğan çocuk (2154-74a)

evliyā (Ar.): Allah'ın sevgili kulları, velîler (3480-119b)

e. vü enbiyā: Velîler ve nebiler (4283-147a)

evliyāʾullāh: Evliyâ, ehlullah (3639-125b)

evlü: Bekar olmayan, evli (1465-50b)

evsaṭ (Ar.) Orta

e. ol-: Orta derecede olan, orta halde bulunmak (3348-115a)

evvel (Ar.): Önce (4458-153b)

e. bahār: İlkbahar (6458-223b)

evvelā (Ar.): İlk önce, ilk olarak (672-24a)

eyā (Far.): ünl. Ey! hey! (2887-99a)

eyle-: Yapmak, işlemek (704-25a)

eylik: İyilik (4404-151b)

e. eyle-: İyilik yapmak (6994-242a)

e. id-: İyilik etmek (3483-120a)

e. et-: İyilik etmek (7426-258a)

eyü: İyi (68-3b)

eyvāh: Kötü bir haber veya olay karşısında duyulan üzüntüyü, korku, panik, pişmanlık, esef, hayıflanma gibi duyguları ifade etmek için kullanılır, yazık (14-2a)

eyyām (Ar.): Uygun ve elverişli zaman (885-31a)

eẕān (Ar.): Ezan (292-11a)

ezber (Far.): Ezberlenecek olan, ezberlenen şey, akılda tutulması gereken ders (7652-266a)

ezel (Ar.): Çok eskiden beri, başından beri (968-34a)

-F-

faḫr (Ar.): Övünme, iftihar (1853-63b)

f.-i ʿālem: Âlemin, kâinatın iftihar kaynağı, övünme sebebi olan Hz. Muhammed (5909-205a)

f. eyle-: Övünmek, iftihar etmek (5580-193b)

f.id-: Övünmek, iftihar etmek (1514-52a)

fāʾide (Ar.): Kazanç, yarar (7110-246a)

faḳır (Ar.): bk. faḳr (1793-61b)

faḳī: Fakih sözünün Türkçe'deki kullanılışı (3758-129b)

faḳīr (Ar.): Yoksul, fakir (1150-40a)

faḳīrlıḳ (Ar.+T.): Yoksulluk, fakirlik (208-8b)

faḳr (Ar.): Fakr, fakirlik (1799-62a)

fāl (Ar.): 1.Uğur, iyi talih (1025-36a)

2. Gelecekten haber verme (7709-268b)

fān (Ar.): Yok olma, ortadan kalkma

f. ol-: Yok olmak, ortadan kalkmak (4254-146a)

fānī (Ar.): Sonlu, ölümlü, bâkî olmayan (142-6a)

f. ḳıl-: ölümlü olmak. mec. öldür (4570-157a)

f. ol-: Sonlu ölümlü olmak (5799-201a)

farāżī (Ar.): Farzedilmiş olan (1423-49b)

farḳ (Ar.): İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık (963-34a)

f. id-: Fark etmek, farkına varmak (1375-47b)

f. ol-: Belli olmak (5923-205b)

farż (Ar.): İslam dininde Allah'ın emri olarak kesinlikle yapılması gereken hükümler (4744-163b)

f.-ı ʿayn ol- : mec. Dinî sorumluluğu olan her bireyin ayrı ayrı yapması zorunlu olan (5121-177a)

f. ol-: mec. Şart ve gerekli olmak (4744-163b)

fāsıḳ (Ar.): Dinin hükümlerine uymayan günahkâr kimse (2142- 73b)

fāş (Far.): Meydana çıkmış, açığa vurulmuş, duyulmuş (7625-265a)

f. eyle-: Meydana vurmak, açığa çıkarmak (3762-129b)

f. it-: Meydana vurmak, açığa çıkarmak (3648-125b)

f. ol-: Meydana çıkmak (4349-149b)

Fātiḥa (Ar.): Kur'anı Kerim'de sure

f.oḳu-: Ölmüş kimsenin ardından Fatiha suresini okumak (6690-231b)

fażl (Ar.): Alicenaplık ve cömertlik, iyilik, lutuf, kerem (3130-107b)

felek (Ar.): 1.Gökyüzü sema (990-34b)

2. Devran (6490-224b)

fenā (Ar.): 1. Fena, kötü (7554-262b)

2. Ölümlü ve son bulucu olma (2342-80b)

f. ḳıl-: Uzak tutmak (3589-123b)

f. ol-: Kulun benliğinin Allah'ın varlığında yok olması (3866-133a)

f.-ender-fenā: Fani olma düşüncesinden dahi fani olmak (2340-80b)

fenā-fi'llāh:: Kulun benliğinin Allah'ın varlığında yok olması (1548-53b)

ferʿ (Ar.): Bir kökten, bir asıldan ayrılan kolların her biri, asıl olmayan, şube (3808-131a)

ferāġ (Ar.): Vazgeçme, bırakıp terketme (4142-142b)

ferāġat (Ar.) :İsteyerek vazgeçme

f. eyle-: Hakkından isteyerek vazgeçme, el çekme, sarf-ı nazar etme (589-21a)

feraḥ (Ar.): 1. Mutlu, huzurlu (1693-58b)

2. Gönül açıklığı, sevinç (1859-64a)

ferdā (Far.): 1. Ahiret, öbür dünya (4127-142a)

2. Yarın, ertesi gün (6619-229a)

fermān (Far.): Emir, buyruk (7826-272b)

ferrāş (Ar.): Temizlik işiyle görevli kimse (2890-99a)

ferş (Ar.): 1. Yeryüzü (263-10a)

2. Zemin, alt (1003-35a)

feryād (Far.): Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma, bağırtı, haykırış, çığlık (156-6b)

fesād (Ar.): Fenalık, kötülük, bozukluk (7172-248a)

fesādī: Fesat olmuş, fesatlık yeri (7788-271a)

fetā:tasavvuf. yüksek vasıflı kimse, fütüvvetli kimse (7591-264a)

fetḥ (Ar.): Bir memleket, şehir veya mevkii savaşla düşman elinden alma, ele geçirme, zaptetme (538-19b)

f. eyle-: Bir yeri savaşla ele geçirmek, zaptetmek (499-18a)

f. it-: Bir yeri savaşla ele geçirmek, zaptetmek (103-5a)

f. olun-: Ele geçirilmek, zaptedilmek. (7813-272a)

f.-i bāb: Fetih kapısı (1223-42b)

f.-i Baġdād: Bağdat şehrinin fethi (2670-92a)

f.-i cihān: Dünyanın fethi (7965-277b)

f.-i kevn: İki alemin (dünya ve ahiret) fethi (2739-94a)

f.-i kevneyn: İki alemin (dünya ve ahiret) fethi (7250-251a)

fettān (Ar.): Fitne ve fesada teşvik eden, karıştırıcı (7889-275a)

fetvā (Ar.): Bir sorunun şer'î cevabı (10-1b)

f. vir-: Sorulan bir meselede şerîata uygun olan cevabı bildirmek (3391-116b)

fevḳ (Ar.): Üst, üst taraf, yukarı (5082-176a)

fevḳānī (Ar.): Üstte olan, yukarıda bulunan (5463-189a)

fevt: Bir şeyi bir daha ele geçmeyecek şekilde kaybetme, elden kaçırma

f. it-: Bir fırsatı kaçırmak, kaybetmek, yitirmek (2714-93b)

feyż (Ar.): tasavvuf. Allah tarafından kula lutfedilen ve ilham yoluyle kalbe gelen şey, vâridat (6170-214a)

f. al-: Bir kimsenin ruhaniyetinden veya ilminden faydalanmak, feyizlenmek (2856-98a)

f. it-: Manevîyatından veya ilminden başkalarını faydalandırmak, aydınlatmak, feyizlendirmek (3644-125b)

f.-i Aḥmed: Peygamberin ihsanı (2855-98a)

f.-i aʿṭā: Cömertlik, bağışlama (1389-48a)

f.i beḳā: Ebediolma isteği (5472-189a)

f.-i fenā: Ölümlü olma isteği (5472-189a)

f.-i Ḥaḳ: Allah'ın lütfu (2871-98b)

f.-i ḫāṣ: Allah'ın (hâs) lütfu (6267-217a)

f.-i İlāh: Allah'ın lütfu (5808-201a)

f.-i müsellem: (Peygamber tarafından) vazifelendirilmiş (311-12a)

f.-i Müsteʿān: Kendisinden yardım istenen Allah'ın lütfu (2820-97a)

f.-i naẓm: Şiirin ihsanı (1375-47b)

f.-i resūl: Peygamberin ihsanı (1295-45a)

feyyāż: Çok verimli, bereketli, çok feyizli (7560-263a)

f.-ı bıñār: mec. Pınarın suyu (6462-224a)

fırḳa (Ar.): İnsan topluluğu, bölük, cemaat (7801-271b)

f.-ı dāl: Fırka-i dâlle, İslam dininde ehl-i sünnet yolundan ayrılan fırka, mezhep (2535-87a)

fısḳ: Hak yoldan çıkıp her türlü günahı işlemeyi huy hâline getirme (185-7b)

f. ı fücūr: Allah yolundan uzaklaşıp her türlü günahı işleme (224-9a)

f. ı hevā: Günah ve nefis arzusu (5485-189b)

f. ı ʿişyān: Günahta ve isyanda (960-33b)

fısılda-: Başkalarının duyamayacağı kadar hafif sesle söylemek (4019-138a)

fī (Ar.): -de, -da, içinde

f.-sebīli'llāh: Allah yolunda, Allah'ın rızasını kazanmak için (89-4b)

fi's-seḳar: Cehenennemde (7121-246b)

fidā: Feda, bir şey uğrunda değerli bir şeyden vazgeçme (7541-262b)

f. ḳıl: Bir şeyi diğer bir şey uğruna vermek (5582-193b)

fiġān: Iztırapla bağırma, haykırma, feryat (6998-242a)

fikir: Düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün

f. it-:Düşünmek (6577-227b)

fikr: bk. fikir

f. +e gel-: Akla gelenler (1946-67a)

f. eyle-: Düşünmek (4659-160b)

f. i ẕikr: Düşünce ve sözün (2651-91a)

f.-i dünyā:Sürekli dünya kaygısı içerisinde olmak (1480-51a)

f.-i endīşe: Endişe hâli (4575-175b)

f.-i Ḥaḳ: Allah düşüncesi (5838-202a)

f.-i Mevlā: Allah düşüncesi (4519-155b)

fīl: Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, hortumlu iri hayvan, fil (5053-175a)

fi'l (Ar.): İş, eylem, amel (232-9a)

f.-i fir'avniyyet: Zalimce davranışlar (2220-76b)

f. i ḳavl: Fiil ve söz (5129-177b)

firāḳ-ı ḍālle: Batıl yol (985-34b)

firār (Ar.): Kaçma, kaçış (7211-249b)

f. it-: Kaçmak (487-18a)

fitīl: Bir şeyi yakmayı sağlayan bükülmüş, dokunmuş pamuk ip veya şerit, fitil (5282-182b)

fitne (Ar.): Karışıklık, fesat, kargaşalık (2530-87a)

forsa (İtal.): Eskiden yelkenli gemilerde kürek çekmeye mahkum edilen savaş esiri veya hükümlü kimse (7968-277b)

fulorü (İtal.): İlk olarak Floransa'da basılan, sonradan Avrupa'da ve Osmanlı ülkesinde kullanılan, üzeri zambak çiçekli altın para (1733-59b)

fuluri (İtal.): bk. Fulorü (949-33b)

Furḳān: Hakkı batıldan ayırt etmesi sebebiyle Kur'anı Kerim'e verilen isim (2880-99a)

furṣat: Bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman (2714-93b)

furtuna (Lat.): Şiddetli sert rüzgar (2588-89a)

fücūr (Ar.): Ahlak kurallarına aykırı yaşama, sefahat(224-9a)

fülān (Ar.): Falan, filan (283-11a)

f. ibn-i fülān: Söylenen bir şeyden sonra ayrıca sayılmasına, söylenmesine gerek görülmeyen isimler için kullanılır (2610-89b)

-G-

ġāfil (Ar.): 1. tasavvuf. Hak'tan habersiz kimse (3964-136b)

2. Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan (7938-276b)

ġāfilāne (Ar.+Far.): Gāfil olanın davranacağı tarzda, gafilcesine (6969-241a)

ġaflet (Ar.): 1. Çevresinde olanları fark edememe, açık gerçeği görememe (302-11b)

2. tasavvuf. Hak'tan habersizlik, kalbin Hak'tan gafil olması (817-29a)

ġ.uyḳusı: İnsanı etrafında olup bitenlerden, gerçekten habersiz kılan gaflet durumu (7995-278b)

ġ. uyḫusı: bk. gaflet uyḳusı (777-27b)

gāh: Vakit, zaman (6199-215a)

gāh gāh: Vakit vakit, bazı bazı, ara sıra (6856-237a)

gāhī: Ara sıra, bazen, bazı defa(7638-265b)

gāhī…gāh: Bazen…bazen (4924-170a)

gāhī…gāhī: Bazen…bazen (1784-61b)

gāhī…gehī: Bazen…bazen (4927-170a)

gāhīce: Bazen, bazı kere (239-9b)

ġā'ib (Ar.): Görünmeyen, kayıp (6055-210a)

ġ. ol-: Kaybolmak anlamında (6092-211a)

ġālib (Ar.): Üstün gelen, yenen, galebe çalan (kimse) (117-5a)

ġ. ol-: Yenmek (788-28a)

ġam (Ar.): Kaygı, tasa, keder, iç darlığı (1460-50b)

ġ. çek-: Üzülmek, kaygılanmak, tasalanmak (1510-52a)

ġ. u ḳasāvet: Üzüntü ve keder (1858-64a)

ġ. yi-: Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak (1296-45a)

ġ. yüki: Gam çekmek (1511-52b)

ġ.-ı dünyā: Dünya kaygısı (3276-112b)

ġ.-u ferdā: Gelecek endişesi (7070-244b)

ġammā: Gammaz, söz taşıyan (1196-41b)

ġammāz (Ar.): Söz taşıyan, laf yetiştiren, fitleyen kimse, kovucu (3388)

ġamnāk (Ar.+ Far.): Gamlı, kederli, tasalı (1442-50a)

ġanī (Ar.): Zengin (7088-245a)

ġ. ḳıl-: Zenginleştirmek, doyurmak, tok kılmak (81385-48a)

ġ. ol-: Zengin olmak (191-7b)

ġanīlik: Zenginlik (7038-243b)

ġaraż (Ar.): 1. Birine karşı beslenen kötü niyet, gizli düşmanlık, hınç, kin (1910-65b)

2. Gaye, istek, arzu (2762-95a)

ġarb (Ar.): Dört ana yönden güneşin battığı yön, batı, mağrip (97-4b)

ġāret: Yağma

ġ. eyle-: Yağma etmek, yağmalamak (7903-275b)

ġarīb (Ar.): 1.Zavallı, biçare kimse (7555-262b)

2. mec. Zavallı, garip (3606-124a)

ġarīḳ: Bir şeye içinde kaybolacak derecede dalmış olan

ġ. ḳıl-: mec. Bir şey içinde kaybolacak derecede daldırmak (4560-157a)

ġarḳ (Ar.): mec. Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma, bir şeye batmış, boğulmuş halde bulunma, müstağrak (6516-225b)

ġ. eyle-: mec. Bir şeyi bolca vermek, … ile doldurmak, -e boğmak (4959-171b)

ġ. it-: mec. Bir şeyi bolca vermek, … ile doldurmak, -e boğmak (2646-91a)

ġ. ol-: 1.Suya batmak (862-30b)

2. mec. … ile dolmak, -e boğulmak, istiğrak etmek (2304-79b)

ġ.-ı istiġrāḳ: Kendinden geçip dünyayı tamamen unutma haline girmek (2991-102b)

ġ.-ı niʿmet: Nimetlere boğulmuş (kavuşmuş) (1691-58b)

ġarre: Gurur

ġ. ol-: Gururlu olmak, gururlanmak (11-1b)

ġavġā (Far.): Mücadele, kavga (7031-243a)

ġavṣ (Ar.): Yardım, muavenet

ġ.-ı Ḥaḳ: Allah'ın yardımı (5947-206a)

ġ.-ı Ḫudā: Allah'ın yardımı (6329-219b)

ġ.-ı İlāhī: Allahın yardımı (1352-47a)

ġ.-ı Kurʾān: Kur'anı Kerim'in yardımı (2473-85a)

ġavṣ-ı aʿẓam: En yüce mertebede olan velî, kutb-ı ekber (1616-56a)

ġavvāṣ (Ar.): Dalgıç (1892-65a)

ġayb: 1. Gözle görülmeyen, gizli olan şey (4791-165a)

2. Gözle görülmeyen manevî âlem, gayb alemi (5523-191a)

ġ. erenleri: tasavvuf. Her asırda Allah'ın alemi idareye memur ettiği ve insanlardan gizlediği sevgili kulları, ricâl-i gayb (3021-167b)

ġ. ol-: Gözle görünmez olmak (4856-167b)

ġ.-ı eşyā: Eşyanın gözle görülmeyen manevî alemi (3251-111b)

ġ.-ı miftāḥ: Gayb anahtarı (3705-127b)

ġ.-ı ricāl: Tasavvuf inancına göre Allah'ın kendilerine olaylara hükmetme izni verdiği ve insanlardan kim olduklarını gizlediği sevgili kulları, gayp erenleri (2801-96a)

ġaybet (Ar.): 1. Gaiplik, hazır olmama, meydanda bulunmama (439-16a)

2. Dedikodu (7190-249a)

ġaybī (Ar.): Gayb âlemine ait şey (4868-168a)

ġāyet (Ar.): 1. Çok, pek, pek çok, son derece (172-7a)

2. Gaye, encâm (4257-146b)

ġayr: Başka bir kimse, başkası (836-29b)

ġayret (Ar.): 1. İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba (2798-96a)

2. Tahammül (605-22a)

3. Aziz ve mukaddes bir şeye yabancıların el uzattığını, göz diktiğini görmeye tahammül edememe duygusu (1147-40a)

ġ. eyle-: Bir şeyin olması için çalışmak, emek sarfetmek (2734-94a)

ġ. it-: Bir şeyin olması için çalışmak, emek sarfetmek (2759-95a)

ġ.-i dīn: Din uğruna çapa sarfetmek (2854-98a)

ġ.-i ġayr: Allah'ın gayreti dışındaki gayretin yokluğu (5427-187b)

ġ.-i Ḥaḳ: Gayretullah, Allah'ın, kulunu muhabbeti sebebiyle gayrdan esirgeme hususundaki gayreti (57-3a)

ġ.-ü dīn ü īmān: Din ve iman çabası (7882-274b)

ġayrı:1. Artık (5766-199b)

2. Başka (3733-128b)

ġayyā (Ar.): Cehennemdeki bir kuyunun adı (1200-41b)

ġayyūrlıġ: Hamiyetlilik (1930-66b)

ġazā (Ar.): İslam dini uğruna yapılan savaş, cihat (1-1b)

ġ. ḳıl: Savaşmak (89-4b)

ġ.-yı aṣġar: Küçük savaş (2184)

ġ.-yı ekber:Büyük savaş (2184)

ġażab (Ar.): İntikam dugusuyla karışık öfke, kızgınlık, hiddet (7346-255a)

ġ. it-: Kızmak, hiddetlenmek (7376-255b)

ġ. eyle-: Kızmak, hiddetlenmek(7155-247b)

ġażabnāk (Ar.+Far.): Hiddetli, öfkeli, kızgın (7861-274a)

gec-: 1.Belli bir zaman içinde var olmak, gelip geçmek (26-2a)

2. Vazgeçmek (5807-201a)

3. Belirtilen, istenen veya alışılan zamandan sonra, karşıtı erken (1130-39b)

geç-: 1. Belli bir zaman içinde var olmak, gelip geçmek (7295-253a)

2. Vazgeçmek (205-8a)

3. Saplanmak, batmak (216-8b)

4. Bir yeri içinden veya üstünden yol almak suretiyle aşıp geride bırakmak(861-30b)

5. Bir halden başka bir hale geçmek (5305-183a)

geç-: Tesir etmek (453-16b)

geçin-: Yaşamak için gerekli şeyleri sağlayıp hayatını sürdürmek (3266-112a)

gedā (Far.): Yoksul, fakir (163-7a)

gehī: Bazen, ara sıra (7977-278a)

gehī…gehī…: Bazen… bazen (5438-188a)

gehī… gāhī…: Bazen… bazen (5476-189b)

gel-: 1. İstek bildiren cümlenin başında "haydi direnme, kabul et" anlamlarında kullanılır (5339-184b)

2. Varmak, ulaşmak, gelmek (49-3a)

3. Katılmak, girmek, iştirak veya intisap etmek (5491-190a)

başa gel-: Kötü bir duruma maruz kalmak (7355-255a)

burnuñdan gel-: Bir şeyden elde ettiği fayda veya zevkin arkasından pişman olacak kadar sıkıntı çekmek (7700-268a)

dile gel-: Ağzı olup konuşmak (2754-94b)

hoş gel-: Gelen bir kimseye söylenen karşılama sözü (7428-258a)

īmāna gel-: Müsülman olmak (135-6a)

inṣāfa gel-: Haksızlıktan, merhametsizlikten vazgeçip adaletle davranır olmak (6643-230a)

ḳarşu gel-: Baş kaldırmak, itaatsizlik etmek, boyun eğmeyip diklenmek (117-5a)

ʿaşḳa gel-: Şevke gelmek (3913-134b)

gemi: Su üstünde giden büyük taşıt, sefîne (505-18b)

gemici: Gemi işleten veya gemilerde çalışan kimse (582-21a)

genc : Genç, delikanlı (2697-92b)

genc (Far.): Hazine (4853-167b)

g.-i Aḥmed: Hz. Muhammed (7601-264b)

g.-i Bismi'llāh: Bismi'llâh hazinesi (548-20a)

g.-i Ḥaḳḳ: Allah hazinesi (3224-111a)

g.-i Ḫudā: Allah hazinesi (7669-267a)

g.-i tevḥīd: Tevhid hazinesi (5386-186a)

g.-i vaḥdet: Allah'ın birliği (7717-268b)

ger: 1. Eğer edatının nazımda kullanılan şekli (644-23a)

2. Eger ki (40-2b)

gerçek: 1. Gerektiği gibi olan, taşıması gereken vasıfları taşıyan, aranılan nitelikleri kendinde toplamış olan (2472-85a)

2. Hakikaten, sâhiden, hakikatte (3171-109a)

3. Var olan şeyin niteliği, hakikat (6246-216b)

g. er: Kamil insan, ermiş kişi, velî, mürşit (1587-55a)

gerçi (Far.): 1. Aslına bakılırsa, aslında (125-5b)

2. Her ne kadar, … ise de (5587-193b)

gerek: Lazım (59-3b)

gerek…gerek…: Cümlede aynı görevi yapan kelimelerin her birinin başına ayrı ayrı getirildiğinde "ister" anlamında kullanılır ve bunlardan birinin tercih edilebileceğini gösterir (5981-207b)

getir-: Eriştirmek, ulaştırmak (5327-184a)

ayaġa getir-: Arzusuna kolaylıkla kavuşturmak (3558-122b)

īmāna getir-: Müslüman yapmak (1415-49a)

inṣāfa getir-: Adaletle, merhametle davranır hale getirmek (1414-49a)

getir-: Belli bir zamana ulaşmak, erişmek, kendini erişmiş gibi kabul etmek (6460-223b)

getird-: Getirmek işini başkasına yaptırmak (582-21a)

getür-: 1.Gelmesini sağlamak (6782-234b)

2. Eriştirmek, ulaştırmak (7516-261b)

3. Daha uzak bir yerden bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak (3114-107a)

4. Yük taşımak (7021-242b)

dīne getür-: Müslüman olmasını sağlamak (2354-81a)

īmān getür-: İnanmak (6170-214a)

inṣāfa getür-: … durumuna gelmesine sebep olmak (138-6a)

ṭāḳat getür-: Güç yettirememek (6301-218b)

vücūda getür-: Yoktan var etmek (2442-84a)

gevher (Far.): Cevher, mücevher, elmas, inci (2871-98b)

gey-: 1. Üstüne elbise vb. şeyler giymek, (650-23b)

2. (tac) Takınmak (1205-42a)

geydür-: Giydirmek, donatmak (7289-252b)

geyin-: Giyinmek (3451-118b)

gez-: 1. Dolaşmak (5605-194a)

2. Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek (411-15a)

ġıdā (Ar.): mec. Hayat kaynağı, kuvvet ve güç veren şey, besleyici unsur (5787-200b)

ġınā(Ar.): 1.Zenginlik (1512-52b)

2. Sahip olduğu şeyle yetinme, fazlasını istememe, gözü tok olma, iktifa etme (4558-156b)

ġ.-yı ʿaşḳ: Aşk zenginliği (6151-213a)

ġ.-yı ḳalb: Kalp zenginliği (1409-49a)

ġ.-yı ẕāt-ı pāk: Allahın sevgisi (1410-49a)

gibi: 1.Benzer, gibi (5576-193a)

2. Sanki (6860-237a)

gic: Geç vakit (7064-244a)

gic-: Vazgeçmek (7829-272b)

giç-: 1.Yüz çevirmek (2978-102b)

2. Bir yer veya makamın gerektirdiği işi üstüne almak (1957-67a)

gice: Gece (7275-252a)

g. gündüz: Gece gündüz (2592-89a)

giçe: bk. gice (7609-264b)

gid-: 1. mec. Ölmek (1994-68b)

2. Bir mesafe katedip bir yere varmak, ulaşmak (2265-78a)

3. Varmak, ulaşmak (2431-83b)

4. Yok olmak, elden gtmek, kaybetmek (2102-72b)

īmānsız gid-: Allaha inanmadan ölmek (1994-68b)

gider-: Ortadan kaldırmak, gidermek (1800-62a)

giñ: Geniş (432-16a)

gir-: 1.Dışarıdan içeriye geçmek, içeriye varmak, karşıtı çıkmak (291-11a)

2. Dâhil olmak (6838-236b)

3. Bir yerin içine girmek, sokulmak (664-24a)

4. Vapur vb. iskele, rıhtım vb. dokunacak şekilde yanaşmak

5. Kuvvet kullanarak bir yeri ele geçirmek, zaptetmek, işgal etmek (85-4a)

6. Giymek (7957-277a)

7. Bir halden başka bir hale dönüşmek (5086-176a)

girdāb (Far.): 1.Suyun kendi etrafında burgu gibi dönmesi ve döndüğü yer, su çevrintisi, çevrinti (7966-277b)

2. mec. İçinden çıkılmaz tehlikeli veya zor durum (7691-267b)

g.-ı ḥayret: mec.Çok hayret etmek (6370-220b)

giri: 1. Geri, ilerinin tersi (7184-248b)

2. -den sonra (7660-266b)

3. Ağlamak (7916-276a)

g. ḳal-: Benzerlerinin seviyesine ulaşamamak (3372-116a)

giriftār (Far.): Yakalanma, tutulma, müptela olma

g.-ı ḳafes: Beden kafesine müptela olma (6916-239a)

g. ol-: Yakalanmak, tutulmak (6719-232b)

giriş-: Bir şeyi yapmaya başlamak, koyulmak, başlamak üzere hazırlık yapmak, teşebbüs etmek (3021-103b)

girü: 1. Geri, ilerinin tersi (349-13a)

2. -den sonra (2490-85b)

3. Geldiği yere dönmek, avdet (349-13a)

g. dön-: Verdiği karar, söz, yemin vb.nden vazgeçmek, caymak (2278-78b)

giryān: Ağlayan, ağlayarak (6555-227a)

giz: Sır, gizem (4968-171b)

gizle-: Saklamak (2724-93b)

gizlen-: Saklanmak (4671-160b)

gizli: 1. Saklı (238-9b)

2. Gizlemek, saklamak (5649-195b)

gizlice: zf. Başkalarına belli etmeden, gizli olarak (6792-235a)

ġonçe: Henüz açılmamış çiçek, tomurcuk, gonca (6299-218b)

göç: Taşınma, göçme (7089-245a)

göç-: Göç etmek, bir yerden bir yere taşınmak (6475-224a)

gök: Sema, gökyüzü (263-10a)

gölge: 1. Güneş ışınlarına maruz olmayan yer, gölgelik (169-7a)

göm-: Ölüyü toprağa yerleştirip üstünü toprakla örtmek, defnetmek (2607-89b)

gömleg: Gömlek (3000-103a)

gönder-: 1. Yollamak, göndermek (594-21b)

2. Musallat etmek (470-17a)

3. mec. Öbür dünyaya yollamak (3414-117b)

gönül: İnsanın duygu merkezi, kalp (4881-168b)

g. iḳlīmi: İç dünya, gönül dünyası (6505-225a)

g. vir-: Bütün varlığı ile bağlanmak, gönül bağlamak (4135-142a)

g. yap-: Bir kimseyi hoşnut etmek, memnun etmek, sevindirmek (6322-219a)

g.+ e gir-: Sevgisini kazanmak, gönlünde yer tutmak (6932-239b)

g. uġrusı: Gönül hırsızı (3365-115b)

g.+ üñi almaḳ: Gönlünü almak (3675-126b)

g.+i toḳ ol-: Gözü başka yerde olmamak (1444-50a)

g.+i yıḳ-: Söz veya davranışlarıyle bir kimseyi incitmek, üzmek, gücendirmek, kalp kırmak (7225-250b)

g.+ñü giñ ṭut-: Çok huzurlu olmak (5980- 207b)

gör-: 1. Gözle ve ışık yardımı ile bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek (7529-262a)

2. Anlamak, idrak etmek (7687-267b)

göre: Uygun olarak, gereğince (6022-209b)

görklü: Güzel, gösterişli, görkemli (4188-144a)

görün-: Görünmek (1958-87a)

göster-: Görülmesini sağlamak, görülmesine sebep olmak (5339-184b)

götür-: 1.Taşımak (443-16b)

2. Sürükleyip yok etmek (2054-70b)

göz: 1.Görme organı, göz (1861-64a)

2. Anlayış, idrak (3954-136a)

g. alışdır-: Olağan haline getirmek (397-14b)

g. eyle-: Göz olarak vermek (4945-171a)

g.+ i aydın ṭut-: Sevineceği bir olayla karşılaşan birine söylenen tebrik sözü (2767-95a)

g.+ üñ aç-: Dikkatli olsun (2043-70a)

g. göz açıl-: Gönlüne ferahlık ve neşe gelmek, içindeki sıkıntı dağılmak; içi açılmak, gözü açılmak (6512-225b)

g. it-: Göz kırparak işaret vermek (3850-132b)

g. mīmi: Gözbebeği (1757-60b)

gözci: Gözetleme işini yapan kimse, gözcü (1585-55a)

gözet-: Korumak, himaye etmek (7339-254b)

gözgü: Ayna (5755-199b)

gözle-: Gözetmek, dikkate almak, riayet etmek (1854-64a)

gözlü: Gözü gören (3097-106b)

gözsüz: Gözü görmeyen, kör (1754-60b)

ġubār (Ar.): Toz, ince toprak (6472-224a)

ġulām (Ar.):1. Delikanlı (1695-58b)

2. Kul, köle, bende (6775-234b)

gūne (Far.): Türlü, çeşit (1530-53a)

gūne gūne: Çeşit çeşit, türlü türlü (6215-215b)

ġurbet (Ar.): 1. tasavvuf. Asıl vatan olan ruhlar âlemine göre bu dünya (4073-140a)

2. Gariplik, yabancılık: (7396-257a)

ġurūr (Ar.): 1. Kibir, büyüklenme, kendini beğenme (7-1b)

2. Mağrur, kibirli (8-1b)

ġuruş: Osmanlı Devleti zamanında kesilen bir para (715-25b)

ġusl: İslam dinine uygun bir şekilde yıkanmak, boy abdesti almak

ġ. eyle-: Gusül abdesti almak (2282-78b)

ġuṣṣa (Ar.): Gam, keder, hüzün, tasa (6496-225a)

güş (Far.): Kulak (7894-275a)

g. id-:Söz dinlemek (7894-275a)

güyā (Far.): Sanki, güya (4038-139a)

güç: 1. Zor, müşkül, çetin (638-23a)

2. Uğraş (3542-122a)

3. Kuvvet, kudret (293-11a)

g. gel-: Zor gelmek (7351-255a)

g. it-: Zorlaştırmak (3942-135b)

gül-: Gülmek, mutlu olmak (1477-51a)

gül: Gül (1891-65a)

g. gibi: Çok iyi, çok güzel (6695-231b)

g.-i raʿnā: Çok güzel gül (7686-267b)

gülḫan: Gül bahçesi

gülistān (Far.): Gül bahçesi (6227-216a)

g.-ı cinān: Cennetlerin gülbahçesi (7558-263a)

gülsitān: bk. gülistān (7479-260a)

gülşāh: Gül dalı (6218-215b)

gülşen: Gül bahçesi, gülistan, gülzar (6218-215b)

g.-ı cennet: Cennetin gül bahçesi (6412-222a)

g.-ı ḥüsn: teşbih Hazreti Peygamber'in cemali (6165-213b)

g.-ı ḥüsün: teşbih Hazreti Peygamber'in cemali (5477-189b)

g.-ı maḥbūb: Sevgilinin gül bahçesi (5310-183b)

g.-i Aḥmed: Peygamber meclisi (1294-45a)

g.-i cennet: Cennetin gül bahçesi (6165-213b)

gülzār (Far.): bk. gülistān (2715-93b)

gümān (Far.): Şüphe (7571-263b)

güm-rāh (Far.): Yolunu kaybetmiş, yolunu şaşırmış kimse (7700-268a)

gümiş: Gümüş (3573-123a)

gün: 1. Güneş (287-11a)

2. 24 saatlik zaman dilimi (7866-274a)

3. Zaman, vakit (700-25a)

günāh (Far.): Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, mâsiyet (1202-42a)

g. id-: Hata etmek, günah işlemek (7353-255a)

günāhkār: Günah işleyen kimse (2928-100b)

günce: Bir gün kadar (204-8a)

gündüz: Gündüz vakti, gündüz (1674-57b)

güneş: Güneş (1285)

g. ıssısı: Güneş sıcaklığı (169-7a)

güt-: Otlatmak, gütmek (2742-94a)

güz: Sonbahar (843-30a)

güzel: Göze hoş gelen hayranlık uyandıran (3797-130b)

g. buyur-: Güzel söylemek (2419-83a)

güzellik: Güzel olma, hoş olma durumu (5447-188b)

-H-

ha: Aralıksız, habire (1128-39b)

ḥā: Arap alfabesinin altıncı harfi (5427-187b)

ḫāb (Far.): Uyku (7991-278b)

ḫ. u ḫayāl: Uyku ve hayal (6918-239b)

ḫ. u ġaflet: Uyku ve gaflet (7837-273a)

ḥabbe (Ar.): teşmil. En ufak şey, zerre (1642-56b)

ḫaber (Ar.): Bilgi, haber (7596-264a)

ḫ. al-: Bilgi almak (775-27b)

ḫ. getir-: Bilgi vermek, işaret etmek (1358-47a)

ḫ. vir-: Bir şeyi bildirmek, bir şey hakkında bilgi vermek (7597-264a)

ḫabīṯ (Ar.): Kötü, fena (2425-83b)

ḥāc: Hâcetler, ihtiyaçlar

ḥāc it-: Muhtaç etmek (3935-135b)

ḥācāt (Ar.): Gerek duyulan, muhtaç olunan şeyler, ihtiyaçlar (6260-217a)

ḥacc (Ar.): Hac ibadeti (213-8b)

ḥ -ı ekber: Arife günü cumaya rastlayan hac (6163-213b)

ḥācı (Ar.): Hac ibadetini yerine getirmiş kimse (6099-211b)

ḥacer (Ar.): Taş, kaya (6645-230a)

ḥācet (Ar.): 1. Gerek duyulan, muhtaç olunan şey (6260-217a)

2. Herhangi bir şey için gerekli olma, lüzum (2615-90a)

ḥadd (Ar.): Ölçü, sınır (6915-239a)

ḫadem (Ar.): Hizmet edenler, hâdim olanlar (6582-228a)

ḫādim aġalar: Saraylarda harem bölümünde hizmet eden hizmetkârlar (3084-106a)

ḥadīṯ (Ar.): Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri (3374-116a)

ḥ.-i Aḥmed: Hz. Muhammed'in hadisleri (2360-81a)

ḥadīṯ: Meydana çıkan, zuhur eden şey

ḥ. it-: Meydana çıkarmak, ortaya çıkarmak (1299-45a)

ḥadr (Ar.): Yeşil

ḥ.-ı nebāt (Ar.+Ar.): Yeşil bitkiler (6461-223b)

ḫafā (Ar.): Gizli şey, sır (6367-220b)

ḫaffāş (Ar.): Huffâş, yarasa (3976-136b)

ḥāfiẓ (Ar.): Koruyan, muhafaza eden (1298-45a)

hafta (Ar.): Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman dilimi (7907-275b)

ḥaḳ (Ar.): Doğru, gerçek, hakikat(1386-48a)

ḫāk (Far.): Toprak (5861-203a)

ḫ. +e yeksān: Yerle bir (744-26b)

ḫ. ile yeksān: Yerle bir (2056-70b)

ḫ. ile yiksān: Yerle bir (6935-240a)

ḫ.-i pāy: Ayağın bastığı toprak (2741-94a)

ḥaḳa: İçine mürekkep konan ufak kap hokka, okka (4338-149a)

ḥaḳāret (Ar.): Küçük düşürme, horlama (1860-64a)

ḥaḳāyıḳ (Ar.): Hakikatler, gerçekler (6589- 228a)

ḫākī: Topraktan yaratılmış olan, insan (7937-276b)

ḥaḳīḳat (Ar.): Var olan şeyin niteliği, gerçek (5267-182a)

ḥaḳīḳī (Ar.): Gerçek, doğru (3596-124a)

ḥākim (Ar.): 1. Hükmeden, egemen (577-21a)

2. Hâkim, yargıç (7278-256a)

ḫākisār: Perişan, düşkün, hakir (6414-222a)

ḥekīm (Ar.): Hekim (1540-53b)

ḥakīmāne: 1.Hikmet sahibi olan kimseye yakışacak tarzda (3369-116a)

2.Hükmeder tarzda, hükmeden kimseye yakışır şekilde (7021-242b)

ḥaḳīr (Ar.): Değersiz, itibarsız, bayağı (3773-130a)

ḥaḳḳa'l-yaḳīn: Yaşadığı bir hakikatın varlığını bilir gibi bilmek (1417-49a)

ḥaḳḳānī: Hak'la ilgili, Hak Teala'ya mensup (7559-263a)

ḥāl (Ar.): 1.Durum, vaziyet (4277-147a)

2. Davranış

ḥ. dili: Davranış dili (123-5b)

ḥālā (Ar.): Bu zamana kadar, daha, henüz, şimdi bile, halen (4942-170b)

ḫalāṣ (Ar.): Kurtulma, kurtuluş (208-8b)

ḫ. it-: Kurtarmak (1408-49a)

ḥālāt (Ar.): Haller, durumlar (6173-214a)

ḥaldaş (Ar.+T.): Aynı durumda olan, hâl arkadaşı (7179-248b)

ḥālet (Ar.): Durum, hâl, vaziyet (5843-202b)

ḥ.-i nezʿ: Can çekişme durumu (6869-237b)

ḫālıḳ (Ar.): Yaratan, yoktan vareden (4060-139b)

ḫ.-ı eşyā: Tüm mevcudatın yaratıcısı (6054-210a)

ḫālıḳu'l-eşyā: Tüm mevcudatın yaratıcısı (7385-256b)

ḫālī (Ar.): Boş, tenha (7159-247b)

ḫālī: Beri, uzak (480-17b)

ḫalīfe (Ar.): İslam dünyasında Hz. Peygamber'den sonra gelen devlet reisleri (546-19b)

ḫ. -i zemān: Dönemin halifesi (Sultan IV. Murat) (2766-95a)

ḫalīfezāde: Halife çocuğu (1778-61a)

ḫalīl (Ar.): Sadık ve gerçek dost (5511-190b)

ḫalīm (Ar.): Yumuşak huylu, yumuşak (2580-88b)

ḫāliṣ (Ar.): Saf, temiz ve samimi (7475-260a)

ḫāliyā(Ar.): Şimdi (6206-215a)

ḫalḳ (Ar.): İnsan topluluğu, ahali, halk (6697-231b)

ḫ. eyle-: Yaratmak, yoktan varetmek (6534-226a)

ḫ. it-: Yaratmak, yoktan varetmek (828-29b)

ḫ.-ı cihān: Tüm halk (7823-272b)

ḫ.-ı dünyā: Tüm halk (7314-253b)

ḫ.-ı İslāmbol: İstanbul halkı (590-21a)

ḫ.-ı ʿālem: Tüm halk (7237-250b)

ḫallāḳ: Yaratma gücü sınırsız olan, devamlı olarak yaratan, Allah (6234-216a)

ḫ.-ı Ḥaḳ: Gerçek yaratıcı, Allah (7516-261b)

ḫ.-ı ʿālem: Alemin yaratıcısı, Allah (5962-206b)

ḫ.-ı Sübḥān: Her türlü kusurdan münezzeh olan Allah (7775-271a)

ḫāllan-: Dervişlerin zikir sırasında kendinden geçme hali, cezbe, hallenmek (2765-95a)

ḫalvet (Ar.): Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhaya çekilme (3643-125b)

ḫam (Far.): Boş, abes, gerçekleşme imkanı olmayan (141-6a)

ḫ. ṭamaʿ: Olmayacak istek (141-6a)

ḫamāḳat (Ar.): Ahmaklık, budalalık (7301-253a)

ḫamāyil: Muska (2764-95a)

ḫamd (Ar.): Kulun Allah'ın yüceliğine ve verdiği nimetlere karşı şükran duygularını bildirmesi

ḫ. it-: Allah'a şükranını bildirmek (1814-62b)

ḥamdu li'llāh: Allah'a hamdolsun (1220-42b)

ḥamīde (Far.): Eğrilmiş bükülmüş (3310-114a)

ḥāmile (Ar.): Hamile, gebe (4051-139b)

ḫamīr (Ar.): Hamur (3713-127b)

ḥamle (Ar.): Düşmana karşı yapılan saldırış, saldırma, savlet, hücum (84-4a)

ḫ. eyle-: Düşmana saldırmak, hücum etmek (517-19a)

ḥammāl (Ar.):Yük taşıyıcı, hamal (4952-171a)

ḥammālıḳ: Yük taşıyıcılık, hamallık (3261-112a)

hammām (Ar.): Yıkanılacak yer, hamam (1464-50b)

ḫamr (Ar.): Şarap (227)

ḫ.-ı cemāl: Allah'ın güzellik sıfatının tecellisi (4625-159a)

ḫ.-ı vaḥdet: Allah'ın birliği (6229-216a)

ḫan: Hükümdar, han (1-1b)

ḫanāzır (Ar.): Domuzlar (2501-86a)

ḥanbār: Anbar (275/10b)

ḫandān (Far.): Şen, neşeli (1759-60b)

ḫāne (Far.): Ev, mesken (4799-165b)

ḫ.-i Sübḥān: tasavvuf. Allah'ın evi (7791-271b)

ḫannās (Ar.): Şeytan (2638-90b)

ḫ.-ı mürīd: Şeytanın talebeleri (3076-105b)

ḫannāsī: Şeytanî (2912-100a)

ḫān-u-mān (Far.): Ev bark, yuva, aile (3085-106a)

ḫār: Diken (2927-100b)

ḫar (Far.): Eşek (3965-136b)

ḫarāb (Ar.): Kötü durumda, bitik, perişan (6805-235b)

ḫ. it-: Harap duruma getirmek, yıkmak (667-24a)

ḫ. ol-: Harap duruma gelmek, yıkılmak (6859-237a)

ḫ.-ārā: Süslü virâne (7075-244b)

ḫarābistān: Harab yer (6556-227a)

ḫarāc (Ar.): 1. Müslüman olmayan tebaadan ve sahibi Müslüman olmayan araziden alınan vergi (94-4b)

2. Zor kullanarak zorbalıkla alınan para (7938-276b)

ḫ.+a kes-: Haraca bağlamak (1075-37b)

ḫ. vir-: Haraç vermek (7936-276b)

ḥarām (Ar.) : Yapılması dinen yasak olan, helal olmayan (195-8a)

ḥ. lokma: Dinin kurallarına veya toplumun geleneklerine aykırı olarak elde edilen şey (7399-257a)

ḥ. māl: Hak edilmemiş şekilde, özellikle yasa dışı yollardan kazanılan mal (7950-277a)

ḥ. yi-: Meşru olmayan bir malı yemek (1199-41b)

ḥarāmī (Ar.): Haydut, yol kesen kimse, şakî (1586-55a)

ḥarāmzāde: Nikahsız birleşmeden doğan çocuk (199-8a)

ḥarāret (Ar.): Isı, sıcaklık (6110-212a)

ḥarbe (Ar.): Kısa mızrak, süngü (6647-230a)

ḫarc (Ar.): Bir iş için harcanan para, masraf (6565-227a)

ḫ. eyle-: Harcamak, tüketmek, sarfetmek (1848-63b)

ḫ. it-: Harcamak, tüketmek, sarfetmek (1736)

ḫarclıḳ: Ufak tefek masraflar ve şahsi ihtiyaçlar için harcanacak para (2456-84b)

ḥarem (Ar.): Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygı gösterilmesi gereken yer (5277-182b)

ḥarf (Ar.): Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri (5299-183a

ḫāric (Ar.): Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı (4113-141b)

ḥarīf (Ar.): Dost (6740-233a)

ḥarīr (Ar.): İpek (650-23b)

ḥarīṣ (Ar): Bir şeye sahip olmak hususunda aşırı derecede istekli olan, hırslı (7211-249b)

ḥart (Ar.): Harita (3124-107a)

ḫāṣ (Ar.): 1. Saf, halis, samimi (6320-219a)

2. Seçkin, temayüz etmiş kimse, sınıf, topluluk (3410-117a)

ḫ. ile ʿām: Seçkin kimseler ve halk (7850-273b)

ḫ. u ʿām: Seçkin kimseler ve halk (1184-41a)

ḫāṣ (Ar.): Bir şeye veya bir kimseye ait olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan, özgü (7640-266a)

ḫ. oda: Osmanlı sarayında Sultanın yakın ve günlük hizmetinde olanların bulunduğu, Kutsal Emanetler dairesini de içeren yer ve buraya bağlı görevlilerin oluşturduğu kuruluş (7590-264a)

ḫāṣakī (Ar.+Far.): Yakın hizmetkâr (5750-199a)

ḫāṣa'l-ḫāṣ (Ar.): En seçkin, en has (5786-200b)

ḥasbeten li'llāh (Ar.): Maddi manevî hiçbir menfaat gözetmeksizin, yalnız Allah rızası için (6905-239a)

ḥasb-i ḥāl (Ar.): Halleşme, sohbet (1272-44a)

ḥased (Ar.): Başkasında olan bir nimeti çekememe, kıskançlık (2287-78b)

ḫāṣe'l-ḫavāṣ (Ar.): tasavvuf. Manevî hayatı en mükemmel şekilde yaşayan seçkin kimseler, ariflerin en seçkini. (2280-78b)

ḥasen (Ar.): Güzel (4437-152b)

ḥāṣıl (Ar.): 1. Mahsul (3712-127b)

2. Husule gelen, olan (199-8a)

ḥāṣır (Ar.): Saz ve kurumuş bitki saplarından örülmüş taban örtüsü (6550-226b)

ḥasīs (Ar.): Cimri (3357-115b)

ḫaşm (Ar.): Düşman (570-20b)

ḥasnā (Ar.): Güzel (6227-216a)

ḥasret (Ar.): Hasret, özleyiş (3164-108b)

ḥasretā: ünl. Vah vah! Ne yazık ki (7087-245a)

ḫāṣṣaten (Ar.): Bilhassa, hususi olarak, özellikle (7393-256b)

ḫāṣṣaten (Ar.): bk. Bilhassa, hususi olarak, özellikle (2251-77b)

ḫaste (Far.): Hasta, sağlığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse (6580-227b)

ḥāşā (Ar.): 1. Dince kusur sayılan bir şey söylenirken tövbe anlamında söz (34-2b)

2. Asla katiyyen, hiçbir şekilde (1263-44a)

ḫaşḫāş: Gelincikgillerden, kapsüllerinden afyon elde edilen, tohumlarından yağ çıkarılan bir yıllık otsu bitki (2889-99a)

ḥaşr (Ar.): 1.Ölülerin diriltilip bir araya toplandığı zaman (3148-108a)

2. mec. Canlanmak, dirilmek (4039-139a)

ḥ. ı maḥşer: Öldükten sonra ölülerin diriltilip mahşer yerinde bir araya getirilmesi (6335-219b)

ḥ. ı neşr i maḥşer: Öldükten sonra ölülerin diriltilip mahşer yerinde bir araya getirilmesi (7656-266b)

ḥ. ı neşr: Öldükten sonra ölülerin diriltilip mahşer yerinde bir araya getirilmesi (3654-126a)

ḥ. ile neşr: Öldükten sonra ölülerin diriltilip mahşer yerinde bir araya getirilmesi (231-9a)

ḥ. it-: Allah'ın kıyamet günü ölüleri diriltip bir araya toplaması (4629-159a)

ḥ. ol-: Toplanmak, kıyamet günü dirilip bir araya gelmek (4763-164a)

ḥ. u neşr u maḥşer: Öldükten sonra ölülerin diriltilip mahşer yerinde bir araya getirilmesi (4129-142a)

ḥāşye (Ar.): Bir sayfanın kenarlarına veya altına yazılan açıklama ve ekleme (1237-43a)

ḫaṭ: Yazı (7500-260b)

ḫaṭ vir-: Hatt-ı Hümâyun sözünün kısaltılmışı olarak yazılı padişah buyruğu (1178-41a)

ḫaṭā (Ar.): Makbul olmayan iş, kusurlu davranış, kabahat, günah (5541-192a)

ḫ. it-: Yanlış hareket etmek (1100-38b)

ḫaṭā'en (Ar.): Yanlışlıkla (7354-255a)

ḫātem: 1. En son, sonuncu (463-17a)

2. Mühür (1881-64b)

ḫ.-i mühr-i Süleymān: Hz. Süleyman'ın üzerinde mühür bulunan yüzüğü (1214-42a)

ḫāṭır (Ar.): 1. Bir kimsenin biri üzerindeki saygılı etkisi, itibar (656-23b)

2. Zihin, hafîza (4956-171a)

3. Gönül, kalp (7138-247a)

ḫ.ı yıḳ-: Gönül kırmak, incitmek (7138-247a)

ḫatm: Bitirme, sona erdirme, tamamlama

ḫ. eyle-: Ömrünü sonlandırmak, canını almak (4571-157a)

ḫ. it-: Ömrünü sonlandırmak, canını almak (3933-135a)

ḫ. ol-: Sona ermek, tamamlanmak (6584-228a)

ḫattā (Ar.): Bundan başka, üstelik, dahi (1419-49a)

ḫātun: Kadın (6912-239a)

ḫav: Köpeğin ürüme sesi (3380-116a)

ḫavāle (Ar.): Musallat etmek, yollamak (507-18b)

ḫ.+e eyle-: Musalalt etmek (226-9a)

ḫ.+e it-: Musallat etmek, yollamak (298-11b)

ḫavāṣ (Ar.): Duyular

ḫ.-ı bāṭın: Hayal, düşünce vb. içteki duyular (1710-59a)

ḫ.-ı ḫamse: Beş duyu (1702-58b)

ḫ.-ı ẓāhir: Görme, işitme, koklama, dokunma, tatma gibi dıştaki duyular (1710-59a)

ḫavāṭır (Ar.): Fikirler, düşünceler, kalbe doğan şeyler (4952-171a)

ḫavf (Ar.): Korku, endişe (3160-108b)

ḫ. eyle-: Korkmak (369-14a)

ḫ. it-: Korkmak (364-13b)

ḫ. u recā: Korku ve ümit (6195-215a)

ḫavli: Avlu (2863-98b)

ḫavṣala: (Ar.) mec. İnsanın anlama, kavrama derecesi (7862-274a)

ḫavż (Ar.): Su biriktirmek için yapılan yer, havuz (6147-213a)

ḫ.-ı Resūlu'llāh: Cennetteki Kevser Havuzu (313-12a)

ḫay (Ar.): Canlı, diri (4390-151a)

ḫ.-u ebed: Ebedî hayat (6922-239b)

ḫ. it-: Tekrar hayata geçirmek, diriltmek, canlandırmak (1044-36b)

ḥayā (Ar.): Edep, utanma (6082-211a)

ḫayāl (Ar.): Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş (7104-245b)

ḫ. u düş: Hayal ve rüya (4060-139b)

ḫ. u ḫāb: Hayal ve uyku (7030-243a)

ḫ.-i yār: Yârin hayali (5098-176b)

ḫayālāt (Ar.): Hayaller, tasarlanan ve zihinde canlandırılan şeyler (2778-95b)

ḥayāt (Ar.): Yaşama, canlı olma, dirilik (4041-139a)

ḫ. vir-: Hayat vermek (235-9a)

ḫayāẕıl: Gölge oyunu (408-15a)

ḥayf (Ar.): 1. Zulüm, haksızlık (6891-238b)

2. Yazık ki, heyhat, vah!

ḫ. ı āh: ünl. Eyvâh, yazık, vah (7309-253b)

ḥayfā: ünl. Eyvah! yazık! (1180-41a)

ḫayır: Hem Allah'ın hem de insanların hoşuna giden güzel davranış ve işler (7044-243b)

ḫayırlı: Faydalı, makbul, iyi (7343-255a)

ḫāyin (Ar.): Güveni kötüye kullanan kimse (7889-275a)

ḫ. eyle-: İhanete sürüklemek (7214-250a)

ḫ. ol-: Sadakat göstermemek, güveni kötüye kullanmak (460-17a)

ḫayme: Çadır, gölgelik (2215-76a)

ḫayr (Ar.): Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hâl ve iş (3480-119b)

ḫ. eyle-:İyi olmak (7265-252a)

ḫ. u şer: Hayır ve şer (3495-120a)

ḫ.+a ir-: Hayra dönüşmek (3723-128a)

ḫ.+a ḳıl tebdīl: Hayra dönüşmek (3936-135b)

ḫ.+ı deg-: İnsanlara iyilik yapmak (3331- 114b)

ḥayrān (Ar.): Bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen kimse (6372-220b)

ḫ. u mest: Hayran ve mest (2993-103a)

ḫ.-ı cihān: Cihana hayran (7680-267a)

ḫ. ol-: Bir şey karşısında hayranlık duymak (3799-130b)

ḫ. it-: Hayranlık duygusu uyandırmak (7772-270b)

ḫayrāt (Ar.): İyilikler, hayırlı işler (7331-254b)

ḫ. id-: İyilikler, hayırlı işler yapmak (6992-242a)

ḫayvān (Ar.): 1. Hayvan (4181-143b)

2. mec. Akılsız, idraksiz, kaba kimse (6571-227b)

ḥ. ṭabiʿat: Kaba ve kötü huylu (2440-84a)

ḥazān (Far.): Güz, sonbahar (7113-246a)

ḫazāne: Hazine

ḫazāne-i ġayb: Gayb hazinesi (3515-121a)

ḥaẕer (Ar.): ünl. Sakın, çekin, kork (2450-84a)

ḥ. eyle-: Çekinmek, sakınmak (7792-271b)

ḥ. it-: Çekinmek, sakınmak (7944-277a)

ḥ. ḳıl-: Çekinmek, sakınmak (3211-110b)

ḥāżır (Ar.): Huzurda, göz önünde olan mevcut (382-14a)

ḥ. ol-: Hazır durumda bulunmak (2598-89b)

ḥāżırla-: Hazır etmek, hazır hâle getirmek (6852-237a)

ḫazīne (Ar.): 1. Altın, gümüş, mücevher, para vb. değerli şeylerin bütünü (7900-275b)

2. mec. Maddi veya manevî büyük servet değerindeki şey (460-17a)

ḫaznedār (Ar.+Far.): Bir hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse (3704-127b)

ḥażret (Ar.): 1.Bir büyük zattan bahsedilirken isim yerine kullanılır (2259-78a)

2. Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder. tanım kısaltılabilir

Ḥ.-i Allāh: Hazret-i Allah (6275-217b)

Ḥ.-i Cibrīl: Hazret-i Cebrail (6212-215b)

Ḥ.-i Ḥaḳḳ: Hazret-i Allah (5810-201a)

Ḥ.-i Ḫan: Hazret-i Han (417-15b)

Ḥ.-i Ḳur'ān: Hazret-i Kur'an (6768-234a)

Ḥ.-i Mūsā: Hazret-i Musa (5938-206a)

Ḥ.-i müftī: Müftü Efendi (7954-277a)

Ḥ.-i ẕāt: Hazret-i Allah (4599-158a)

ḥaẕẓ (Ar.): Bir şeyin insana verdiği hoşa giden tatlı duygu, zevk

ḥ.-ı dünyā: Dünya zevkleri (3588-123b)

ḥ.-ı nefs: Nefsin verdiği hoşa giden tatlı duygu, zevk (3588-123b)

hebā (Ar.): Boşa gitme, ziyan olma (7553-262b)

hediyye (Ar.): Armağan (3618-124b)

ḥekīm(Ar.): Doktor, tabip (4545-156b)

helāk (Ar.): Mahvetme, yok etme

h. eyle-: Mahvetmek, yok etmek (7852-273b)

h. it-: Mahvetmek, yok etmek (42-2b)

h. ol-: Mahvolmak, yok olmak, ölmek (44-3a)

ḥelāl (Ar.): Dini bakımdan yasak olmayan, helal (1375-47b)

ḥ. ol-: Hakketmek, layık olmak (7362-255b)

ḥelālzāde (Ar.+Far.): Nikahlı bir anne babadan doğmuş, helal süt emmiş kimse (2158-74a)

hele: 1.Özellikle, bilhassa, bâhusus, her şeyden önce (1059-37a)

2. Nihayet, sonunda (2537-87a)

ḥelvā (Ar.): Un, şeker ve yağdan yapılan tatlı (6256-217a)

hem (Far.): Üstelik, hem, özellikle, zaten (7377-256a)

hem- (Far.): Kelimelerin başına gelerek birliktelik ve ortaklık ifade eden sıfatlar yapan ön ek

h.-ān-dem: Derhal, o anda, çabucak, hemen (1597-55a)

h.-rāh: Yol arkadaşı, yoldaş (5844-202b)

hemān (Far.): 1. Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden (2381-82a)

2. Ancak, sadece, yalnız (3606-124a)

hemīn (Far.): 1. Derhal, hiç vakit geçirmeden, çabucak, hemen (1661-57b)

2. Ancak, yalnız, sadece (1857-64a)

hep (Ar.): 1. Hiçbiri veya hiçbir kimse dışarıda kalmamak üzere, bütün (140-6a)

2. Her zaman, daima (121-5b)

her (Ar.): -in hepsi, bütün, cümle, her bir, her (1958-67a)

h. bār: Her defa, daima, her vakit (7284-252b)

h. bir: Tek tek, ayrı ayrı (7501-261a)

h. biri: Teker teker, hepsi (7767-270b)

h. ḳaçan: Her ne zaman, ne vakit, ne zaman ki (358-13b)

h. ḳanda: Her nerede, her nereye (1879-64b)

h. ḳanḳı: Herhangi (3135-107b)

h. kim: Hangi kimse ki (1862-64a)

herkes: Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar (366-13b)

hercāyī (Far.): Sözünde ve kararlarında istikrarlı olmayan, sebatsız, kararsız kimse (5557-192b)

hergāh (Ar.+Far.): Her zaman (7397-268a)

ḥerīf: Kaba, bayağı adam (3396-117a)

hevā: İstek, arzu, heves, meyil (4099-141a)

h.-yı ʿaşḳ: Aşk arzusu (6151-213a)

h.-yı nefs: Nefs arzusu (6626-229b)

hevvez oġlanı: Küçük çocuk (2176-75a)

heybet (Ar.): Azamet, büyüklük, gösteriş (6854-237a)

h.-i serdār: Başkumandanın azâmeti (2669-91b)

hezār (Far.): Pek çok, binler (6400-221b)

hezārān (Far.): Binlerce, bin kere (6958-240b)

ḥıfẓ (Ar.): Koruma, saklama, muhafaza etme

ḥ. eyle-: Korumak, saklamak, muhafaza etmek (7787-271a)

ḥ. it-: Korumak, saklamak, muhafaza etmek (85-4a)

ḫımār (Ar.): Eşek, merkep (6395-221b)

ḫınzır (Ar.): Domuz (2499-86a)

ḫırāmānī (Far.): Salına salına yürüme hali (6980-241b)

ḫırḳa (Ar.): Dervişlerin giydikleri bir üst giyeceği (1507-52a)

ḫırman: teşbih. Ömür (6574-227b)

ḫırmen (Far.): Harman (274-10b)

ḫ.-i ʿömr: Ömür harmanı (2052-70b)

ḫ.-i zühd: Zühd, takva hayatı (5179-179a)

ḥırş (Ar.): Şiddetli arzu (3927-135a)

ḥ.-ı dünyā: Dünya arzusu (1406-48b)

ḫışm: (Far.) Öfke, kızgınlık, gazap (500-18a)

ḫ. ı belā: Gazap ve bela (798-28b)

ḫ. -ı Ḥaḳḳ: Allah'ın gazabı (456-16b)

ḫ. it-: Gazap etmek, öfkelenmek (910-32a)

ḫ.+a uġra-: Öfke, kızgınlık ve gazabına maruz kalıp maddi, manevî zarar görmek (183-7b)

ḫ.-ı bī-ḳıyās: Emsalsiz azap (6745-233b)

ḫ.-ı İlāhī: Allah'ın azabı (758-27a)

ḫ.-ı ṭamu: Cehennem azabı (506-18b)

ḫıyānet: (Ar.) Güveni kötüye kullanma, ihanet (4409-151b)

ḫ. it-: Güveni kötüye kullanmak, ihanet etmek (186-7b)

ḫıyār: (Far.) Kabakgillerden, yaprakları geniş ve parçalı, ana yurdu Hindistan olan, bir yıllık otsu sürüngen bitki (6459-223b)

hī: Arap alfabesinin yirmi yedinci harfi (5428-187b)

hīç (Far.): Asla, hiç (8-1b)

h. ol-: Yok olmak (3076-105b)

h. say-: Önem vermemek, saymamak (3093-106a)

ḥicāb (Ar.): Perde, örtü, engel (4011-138a)

hīçbir: Addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz (2672-92a)

hīç (Far.): 1. Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir (212-8b)

2. Asla, hiç (3358-115b)

hidāyet (Ar.): 1.Allah tarafında kalbe ilham olunan Hak yolunu arama arzusu (5497-190a)

2. Doğru yol, hak yol (4525-155b)

h. eyle-: Doğru yolu göstermek (3620-124b)

h. ḳıl-: Doğru yolu göstermek (5148-178a)

h.ipi: mec. Manevî olarak kurtuluş aracı (4525-155b)

ḫidmet (Ar.): Birinin işini görme, başkalarına ait yapılması gereken günlük işleri yapma, hizmet (6259-217a)

ḫ. eyle-: Başkasının işini yapmak (52-3a)

ḫ. it-: Başkasının işini yapmak (926-32b)

ḫidmetkār (Ar.+Far.): Hizmet eden kimse, hizmetçi (4052-139b)

ḥikmet (Ar.): Allah'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi layık olduğu yere koyma sırrı (3809-131a)

ḫilʿat (Ar.): Padişah veya vezir tarafından verilen süslü elbise (6014-208b)

hīlekār (Ar.+Far.): Hile yapan, hileci, hilebaz (2124-73a)

ḥilm (Ar.): Yumuşak huyluluk, yumuşak karakterlilik, sakin tabiatlılık (3306-113b)

ḫimār: bk. ḫımār (4779-164b)

himmet (Ar.): Gayret, emek, çabalama (6885-238a)

h. eyle-: Yardım etmek (2694-92b)

h. it-: Yardım etmek (62-3b)

ḥīn (Ar.): Zaman, vakit

ḥ.-i ġażab: Öfke anı (7345-255a)

ḥiṣār (Ar.): Kale, hisar (1590-55a)

ḫiṭāb (Ar.): Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme (2085-71b)

ḫ. eyle-: Birine söz söylemek, söz yöneltmek (6343-220a)

ḫiẕmet (Ar.): bk. ḫidmet (2308-79b)

ḫ. eyle-: Bir gaye uğruna çalışmak (10-1b)

ḫoca (Far.): 1. Dini hizmetlerde görevli kimse (3274-112b)

2. Hüccet, delil (7582-263b)

ḫod (Far.): Kendi, bizzat (4802-165b)

ḫor (Far.): Hakir, hor (5465-189a)

ḫ. baḳ-: Küçük görmek (449-16b)

ḥ. u ḥaḳīr: Küçük ve itibarsız (3090-106a)

ḫ. u zār: Küçük ve zavallı (3408-117a)

ḫoş (Far.): Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, latif (2568-88b)

ḫ.-āmed: Hoş geldin (925-32b)

ḫ. gel-: 1. Gelen bir kimseye söylenen karşılama sözü (7428-258a)

2. Hoşa gitmek, beğenmek (1653-57a)

ḫ. ṭut-: Memnun etmek (7339-254b)

ḫūb (Far.): Güzel, hoş (2654-91a)

ḫ. cemāl: Güzel yüzlü (6267-217a)

ḫ. nigār: Güzel sevgili (6453-223b)

ḫ. ol-: Hoş olmak, güzel olmak (5895-204b)

ḫ.-rū: Güzel yüzlü (7086-245a)

ḫūbān: Güzel (6310-218b)

ḥubb: Sevgi (6103-211b)

ḥ.-ı dünyā: Dünya sevgisi (7202-249b)

ḥ.-ı Ḥaḳ: Allah sevgisi (1496-52a)

ḥ.-ı Mevlā: Allah sevgisi (1499-52a)

ḥ.-u dünyā: Dünya sevgisi (1486-51b)

ḥ.-u ʿuḳbā: Ahiret sevgisi (1486-51b)

ḥubbü'l-vaṭan: Vatan sevgisi (2378-82a)

ḫūbca: Güzelce, hoşça (6909-239a)

ḥükūmet (Ar.): İdare, yönetim (896-31b)

ḥ. it-: İdare etmek, yönetmek (424-15b)

ḫulḳ (Ar.): Huy, tabiat (6083-211a)

ḫ.-ı ḥasen: Güzel huylu (1521-52b)

ḫ.-ı kem: Kötü huylu (4407-151b)

ḫ.-ı kerem: Cömert huylu (4439-152b)

ḥulle (Ar.): Cennette giyilecek elbise (5675-196b)

ḥulūlī(Ar.): Hulûliye inancını kabul eden kimse (6365-220b)

ḫulūṣ (Ar.): Halis ve saf olma, kalp temizliği (2634-90b)

ḥulviyyāt(Ar.): Tatlılar, şekerlemeler, tatlı yiyecekler: (1193-41b)

ḫūn: Kan mec. Kanlı göz yaşı (3232-111a)

ḥūr: Cennet kızı, hûri (7424-258a)

ḥ.-i ʿayne: Güzel gözlü cennet kızları (3795-130b)

ḥ.-i cinān: Cennnet kızları (5484-189b)

ḥūrī (Ar.+Far.): Cennet kızı, hûri (3653)

ḥūruvār: Hûri gibi (6454-223b)

ḫuṣūmet (Ar.): Hasımlık, düşmanlık, adavet (5915-205a)

ḫuṣūṣā (Ar.): Bilhassa, hasseten, özellikle (32-2b)

ḫuṭbe (Ar.): Müslüman memleketlerinde hükümdarlığın belli başlı alameti

ḫ. okut-: Halifelik alameti olarak okunan hutbe (2390-82a)

ḫūy (Far.): İnsanın tabiatında yer etmiş olan, vazgeçilmesi güç alışkanlık, âdet (3297-113b)

ḫ.-ı Mervān: teşbih. Kötü huylu (6568-227b)

ḫużūr (Ar.): 1.Gönlünde ve vicdanında rahat olma hali (7035-243a)

2. Önemli bir makāmın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı (6707-232a)

ḫüccet (Ar.): 1. Delil, kanıt (1229-42b)

2. Osmanlılar döneminde kadılar tarafından düzenlenen resmî belge (3617-124b)

ḫükm (Ar.): 1. Emir, buyruk(1262-44a)

2. Önem, geçerlilik (5030-174a)

3. Hakimin yargılama sonunda verdiği karar (468-17a)

ḫ. eyle-: Hakkında karar vermek (7228-250b)

ḫ. it-: 1. Hakkında karar vermek (5266-182a)

2. Üzerinde hâkimiyet kurmak, hükmü altına almak (1026-36a)

ḫ.-i Ḳur'ān: Kur'anı Kerim'in hükmü (2782-95b)

ḫ.-i şerʿ: Şeriatın hükmü (2399-82b)

hümā (Far.): Kaf Dağı'nda yaşadığı kabul edilen, şans getirdiğine inanılan efsanevi kuş (5669-196b)

hümām (Ar.): Bir işe iyice sarılıp o işi başarmak için çaba gösteren, himmeti çok, gayretli kimse (7426-258a)

hüner (Far.): Marifet (5416-187a)

ḫünkār (Far.): Sultan, hükümdar (2830-97a)

ḫürmet (Ar.): Saygı gösterme, sayma

ḫ. eyle-: Saygı göstermek, saymak (2598-89b)

ḫ. it-: Saygı göstermek, saymak (475-17b)

ḫüsn (Ar.): Güzellik (2931-100b)

ḫ. ü cemāl: Güzel yüz (2660-91b)

h.-i cemāl: Yüz güzelliği, güzel yüz (2660-91b)

ḫ.-ü ḫulḳ: Güzel ahlak (1556-54a)

ḫ.-ü tedbīr: Güzel, doğru tedbir (2685-92b)

ḫ.-ü ẓan: İyi düşünce (3600-124a)

-I-

ırāḳ: Uzak (4244-146a)

ırġād: Toprak işlerinde ve yapılarda en basit ve ağır işleri yapan işçi

ırġādlıḳ: Irgat olma durumu, ağır işlerde çalışma (6912-239a)

ʿırḳ-ı nübüvvet: Peygamberlik soyu (6353-220a)

ırmak: Nehir, ırmak (3429-118a)

ʿırż: Haysiyet, onur (6264-217a)

ʿı.+ın şaḳın-: Haysiyetini koruma, muhafaza etme (446-16a)

ʿı.+nı yaḳ-: Haysiyetine girme, onurunu rencide etme (452-16b)

ʿı.+nı yıḳ-: Onurunu rencide etmek (6264-217a)

ıṣlāḥ: İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme (6825-236a)

ı. eyle-: Nefsini düzeltmek, yola getirmek (3530-121b)

ı.-ı nefs: Nefsini düzeltmek (7466-259b)

ısmarla-: 1. Emanet etmek (388-14b)

2. Bir şeyin hazırlanmasını, alınmasını veya getirilmesini bir kimseden istemek, sipariş etmek (2063-71a)

ıssı: Sıcaklık, ısı (169-7a)

issi: Sahip (3358-115b)

-İ-

ʿibād (Ar.): Kullar (4660-160a)

ʿibādet (Ar.): Kulluk vazifesi, ibadet (2670-92a)

ibḳā (Ar.): Sürekli ve daimî olma (5653-196a)

iblīs (Ar.): 1. Şeytan (7359-255b)

2. mec. Hilekâr, habis, çok kötü kimse (1583-54b)

i.-i nefs: Nefis şeytanı (5020-173b)

ibn (Ar.): Oğul

i.-i ādem : Ademoğlu (1323-46a)

ʿibret (Ar.): Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders (3098-106b)

ʿi. al-: Olan bir şeyden kendi payına bir ders çıkarmak (5569-193a)

ʿi.-i ġavvāṣ: teşbih. Göz (4946-171a)

ibtidā (Ar.): Başlama zamanı, başlangıç (7764-270b)

ĭcād (Ar.): O zamana kadar bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarma, buluş (7634-256b)

ĭ. id-: Yaratmak (7205-249b)

ic-: bk. iç (22-2a)

icrā (Ar.): Bir şeyi fiil hâline getirme, yapma (7467-259b)

iç- : Bir sıvıyı ağzına alıp yutmak (1350-47a)

iç: 1.Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil (5658-196a)

2. Birden fazla olan şeylerden veya bir şeyin, bir yerin çeşitli bölümlerinden merkeze en yakın olan (2216-76a)

i. i ṭaş: İç ve dış (6940-240a)

içeri: 1. İç tarafa doğru (664-24a)

2. Hapishane (7889-275a)

için: Uğruna (3142-108a)

içinde: 1. Kendinden önce gelen kelimenin taşıdığı anlamın bütünüyle hâkim olduğunu, bir yer veya kimseyi tamamen kapladığını anlatır (5585-193b)

2. Belli bir sürede, süresince, zarfında (6263-217a)

içre: İçinde, arasında,-de (6120-212a)

içün: 1. Uğruna (142-6a)

2. -e özgü, -e has, -e mahsus (120-5b)

3. Maksadıyle, amacıyle, gayesiyle (5963-206b)

ʿīd (Ar.): Bayram (5712-198a)

ʿī. ile ḳadrā: Bayram ve Kadir gecesi (5100-176b)

ʿī.-i ekber: Büyük bayram (5365-185b)

idin-: 1.… olarak kabul etmek, … yerine koymak (3963-136b)

2. Kendini bir şeyin sahibi ve maliki kılmak, … sahibi olmak (5603-194a)

idrāk (Ar.): Anlama yeteneği, akıl erdirme, anlayış (5464-189a)

i. id-: Bir şeyi anlamak, niteliğinin ne olduğunu kavramak, algılamak (2922-100b)

ifnā (Ar.): Yok olmak, tükenmek (5122-177a)

i. eyle-: Yok etmek ortadan kaldırmak (5996-208a)

ifşā (Ar.): Açık, gözle görülür (4373-150b)

i. it-: Açığa vurmak, açıklamak, fâşetmek (6049-210a)

iftār (Ar.): Oruçlu bir kimsenin orucunu açması

i.-ı vaḳt: Güneşin batma zamanı olan orucun sona erme vakti (6585-228a)

iftirā (Ar.): Aslı olmayan bir sıfatı yakıştırmak (7583-263b)

ihānet (Ar.): Göstermesi gereken bağlılığı göstermeyip vefasızlık etme (186-7b)

i. eyle-: Bağlılık göstermemek, vefasızlık etmek (655-23b)

i. it-: Bağlılık göstermemek, vefasızlık etmek (2133-73b)

iḥāṭa (Ar.): Bir şeyin etrafını çevirme, çevreleme, kuşatma

i.+a eyle-: Bir şeyin etrafını çevirmek, çevrelemek, kuşatmak (2893-99b)

iḫlāṣ (Ar.): 1.Kulun ibadetlerini, samimi duygularla sadece Allah'ın rızasını kazanmak için yapması (7258-251b)

i.-ı şāfī: Çok içten, sadece Allah için (2187-75a)

ihmāl (Ar.): Üzerine düşen sorumlulukları zamanında yerine getirmeme; gerekli ilgiyi göstermeme (2751-94b)

iḥsān (Ar.): Lutuf, kerem, iyilik (7206-249b)

i. it-: Lutfetmek, kerem etmek (7120-246b)

iḥtiyāç (Ar.): Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, muhtaç (4008-138a)

i. it-: Bir kimse veya şeye ihtiyaç duymak. muhtaç olmak (3926-135a)

iḫtiyār (Ar.) : 1.Yaşlı (6905-239a)

2. Kendi isteğiyle hareket etme, iradesini kullanma (2345-80b)

i. it-: Tercih etmek (360-13b)

iḥyā (Ar.): Canlı (4928-170a)

i. id-: Canlandırmak, hayatiyet kazandırmak (4040-139a)

i. ol-: Canlanmak (4197-144a)

ik-: Toprağa tohum atmak (6667-230b)

iki: Birden sonra gelen sayı (6055-210a)

i. cihān: Dünya ve ahiret (6330-219b)

i. ʿālem: Dünya ve ahiret (6419-222b)

iki yüzlü: İki yönlü, iki cihet (2111-72b)

iken: zf.fiil …esnasında, …dığı halde,…dığı zaman (3637-125a)

iḳlīm (Ar.): 1.Yeryüzünün ekvatordan kuzey kutbuna kadar bölündüğü, yaşanılabilir, oturulabilir yedi bölgesinden her biri (1012-35b)

2. Bir şeyin kuvvetle hâkim olduğu ortam (2622-90a)

ikrāh (Ar.): 1.İğrenme, tiksinme

i. id-: İğrenmek, tiksinmek (7170-248a)

ikrām (Ar.): Ağırlamak, misafir etmek

i. id-: Ağırlamak, misafirperverlik göstermek (6259-217a)

iḳrār (Ar.): Kabul etme, tasdik etme

i. eyle-: Kabul etmek, tasdik etmek (3614-124b)

iḳtidā (Ar.): Birini örnek alıp ona uyma (6184-214b)

iḳtiżā (Ar.): Gerekme, gerektirme (2866-98b)

i. it-: Gerekmek (6186-214b)

il: 1. El, yabancı (7343-255a)

2. Şehir, yer, yurt (7595-264a)

i. ağzına bak-: Başkasının sözüne göre hareket etmek (1794-62a)

i.sür-: İskan etmek, yerleştirmek (1121-39a)

ʿilāç: 1. İlaç (1753-60b)

2. mec. Çare, deva, tedbir (592-21b)

ʿi. eyle-: Derman olmak (6869-237b)

İlāh (Ar.): Allah (1919-66a)

İlāhī (Ar.): ünl. Ey benim Allah'ım anlamında Allah'a hitap sözü (1915-66a)

iʿlām (Ar.): Bildirme, anlatma (576-21a)

ile: 1. İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar (2038-70a)

2. Birliktelik, beraberlik anlatan cümleler yapar (1968-67b)

3. Bazı soyut isimlere getirilerek durum bildiren zarflar oluşturur (2081-71b)

iled-: iletmek (3405-117a)

ileri: Bir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan tarafı, ön taraf (3371-116a)

ilerü: Önce, evvel (7472-259b)

ilhām (Ar.): İlahi düşünce, hâlet ve duygular (3852-132b)

i.-ı Rabbānī: Allah tarafından verilen ilahi feyz (6907-239a)

i.-ı Ḥaḳ: Allah tarafından verilen ilahi feyz (2201-75b)

illā (Ar.): Hele, özellikle (7019-242b)

ʿilliyyīn (Ar.): Gökyüzünün ve cennetin en yüksek kabul edilen yeri (526-19a)

ʿilm (Ar.): Bilgi, ilim (54-3a)

ʿi.-i bāṭın: Gizli, sır olan manevî ilim (2822-97a)

ʿi.-i fiḳh: Fıkıh ilmi (2398-82b)

ʿi.-i ġayb: Madde âleminin ötesindeki gözle görülemeyen âleme ait ilim (4471-153b)

ʿi.-i ḥikmet: Allah tarafından verilen akılla elde edilemeyen kalbi ilim (5902-204b)

ʿi.-i kīmyā: Kimya ilmi (5641-195b)

ʿi.-i ledün: Ledün ilmi, ilahi sırlara ait ilim (4442-152b)

ʿi.-i ẓāhir: Gizli olmayan herkese açık ilim (3925-135a)

ʿilm-i dīn: Din ilmi (2398-82b)

ʿilme'l-yaḳīn: Bir şeyi kesin ve şüphesiz bir şekilde bilme, delilleriyle sağlam ve kesin olarak bilme (4058-139b)

ilt-: İletmek, yöneltmek (3508-120b)

iltifāt (Ar.): İlgi gösterme, güler yüz gösterme

i. eyle-: İlgi göstermek, rağbet etmek (2664-91b)

i.it-: Güler yüz göstermek, gönlünü alacak şekilde davranmak (60-3b)

ilzām (Ar.): Bir tartışmada kuvvetli delil ve fikirlerle karşısındakini cevap veremez duruma getirme, susturma (991-34b)

īmān (Ar.): Allah'a inanma, dinî inanç (34-2b)

Ī.-ı ʿayān: Açıktan iman (7480-260a)

Ī. getir-: İman etmek, Allah'a inanmak (6370-220b)

ʿimāret (Ar.): Bir yeri bayındır ve mâmur etme, bayındırlık (7470-259b)

imdād (Ar.): Yardım (2696-92b)

i. id: Yardım etmek, yardıma yetişmek (130-5b)

imdi: 1.Şimdi (2526-87a)

2. Şu halde, artık (2605-89b)

imlā (Ar.): Bir dilin belli kurallara göre doğru olarak yazıya geçirilmesi (5426-187b)

imtiḥān (Ar.): Sınav, imtihan (6986-241b)

imtilā (Ar.): Dolmak (4180-143b)

imtizāc (Ar.): İyi geçinme, uyuşma, anlaşma

i. it-: Uyuşmak, anlaşmak (3929-135a)

inan-: 1. Güvenilir bulmak, güvenmek, itimat etmek (382-14a)

2. Bir şeyi doğru olarak kabul etmek (700-25a)

inʿām (Ar.): Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme (2663-91b)

i. it-: Lutfetmek, ihsanda bulunmak (6078-211a)

ʿināyet (Ar.): Lutuf, ihsan, iyilik (5489-190a)

ʿi. eyle-: Lutfetmek, ihsan etmek (4533-156a)

ince: Hassas (2043-70a)

i. kıl-: mec. Bir işi özenle ve küçük ayrıntılarına kadar emek verilerek, üzerinde durularak titizlikle yapmak (4035-138b)

inci: İnci (2871-98b)

incin-: Gönlü kırılmak, gücüne gidip üzülmek (6019-208b)

incit-: Kötü söz veya davranışla birini kırmak üzmek (3042-104b)

indir-: Musallat etmek (84-4a)

inen (inende): Çok, pek, daha çok, gayet, ziyâde (6917-239a)

iñile-: İnlemek (135-6a)

inkār (Ar.): Kabul etmeme, tanımama, inkar (232-9a)

i. eyle-: Kabul ve tasdik etmemek, tanımamak (990-34b)

inḳılāb (Ar.): Bir durumdan başka bir duruma dönüşme (6780-234b)

ins (Ar.): İnsan (1385-48a)

i. ü cin: İnsan (lar) ve cin (ler) (1025-36a)

inṣāf (Ar.): Hakka ve adalete uygun davranış, nefse değil vicdana uyarak adaletle hareket etme, merhametli davranma (7020-242b)

i. id-: Hakça davranmak, adalet göstermek, acıyıp merhamet etmek (2736-94a)

i.+a gel-: Haksızlıktan, merhametsizlikten vazgeçip adaletle davranır olmak (6643-230a)

insān (Ar.): İnsan, şahıs (233-9a)

inşā'allāh (Ar.): Allah isterse, Allah nasip ederse (15-2a)

intihā (Ar.): Nihayet, son (971-220a)

intiḳāl (Ar.): Bir yerden bir yere geçme, yer değiştirme (6377-221a)

intiḳām (Ar.): Öç alma, intikam (6021-209a)

i. al-: Öç almak (2760-95a)

intiẓār (Ar.): Bekleme, bekleyiş (4886-168b)

inyeşā'allāh (Ar.): Allah isterse, Allah nasip ederse (16-4b)

ir: erken

i. ü gec: Eninde sonunda (3505-120b)

ir-: 1.Belli bir yere, bir noktaya varmak, vasıl olmak, erişmek (5421-187b)

2. Ermek (6563-227a)

iʿrāb (Ar.): Arapça kelimelerin sonunda bulunan harekelerin ve bazı harflerin cümledeki durumlarına göre değişikliğe uğramasını konu alan dilbilgisi kuralları bütünü (7631-265b)

irādet (Ar.): İrade (5979-207b)

ʿirfān (Ar.): tasavvuf. Allah'ın gizli sırlarına ve eşyanın hakikatine tefekkür, keşif ve ilham yoluyle vâkıf olma (2935-101a)

irgür-: Ulaştırmak, eriştirmek (5500-190a)

iriş-: mec. Belli bir merhaleye ulaşmak, istenen ve özlenen olgunluğa gelmek (2100-72a)

irsāl (Ar.): Gönderme, yollama (6123-212b)

irşād Ar.): Manen aydınlatma, hak yolunu gösterme, gafletten uyandırma,uyarma

i. it-: Manen aydınlatmak, hak yolunu göstermek, gafletten uyandırmak, uyarmak (2095-72a)

i.-ı ehlu'llāh: Allah'ın sevgili kullarının irşadı (5411-187a)

i.-ı nās: İnsanların irşadı (3089-106a)

irte: Sabah, gündüz, şafak sökme zamanı

irte gice: Gündüz gece (3274-112b)

irżā (Ar.): Hoşnut, razı (6253-217a)

iskerlet (Lat.): Kırmızı renkli elbise

ism (Ar.): Ad, isim (3966-136b)

i.-i aʿẓam: Allah'ın bütün isimlerini kendinde toplayan ismi (119-5b)

i.-i pāk: Güzel, temiz isim (1930-66b)

isrāf (Ar.): Lüzumsuz harcama (3347-115a)

i. it-: Lüzumsuz yere harcama yapmak (6820-236a)

iste-: Dilemek, talep etmek (7793-271b)

istidrāc (Ar.): İmansız bir kimseden zuhur eden kerâmete benzer olağanüstü durum (3202-110a)

istiġnā (Ar.): Kanaatkâr olup kimseden bir şey beklememe, tok gözlülük, (1394-48b)

istiġrāḳ (Ar.): tasavvuf. Allah'tan başka her şeyden ilgisini keserek vecde dalma hâli, kendinden geçip dünyayı unutma (5087-176a)

istiḳāmet (Ar.): tasavvuf. Allah'ın emrettiği şekilde hareket etme, tâat ve ibadetini eda edip yasaklanan şeylerden kaçınma (7216-250a)

iş: 1.Nitelikleri bakımından denk değerde, tam benzeri, aynı,eş (489-18a)

2.Bir maksatla yapılan faaliyet, çalışma, amel (7457-259a)

i. işden geç-: Fırsat kaçıp yapacak bir şey kalmamak, artık çok geç olmak (7944-277a)

i.+ni bitür-: Öldürmek (619-22a)

işbu: İşte bu, bu (286-11a)

i. yüzden: Bu sebeple, bunun için, bundan dolayı (4268-146b)

işde: Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır, işte (2538-87a)

i. meydān işde er: Korkmadığını, çekinmediğini açıkça bildirmek ve rakiplerine meydan okumak için kullanılan bir deyim (2171-74b)

işit-: 1. Kulak yoluyle duymak (1706-59a)

2. Haber almak, öğrenmek (346-13a)

işle-: Yapmak, icra etmek (762-27a)

işlek: Çok işleyen, hareketli (976-34b)

işrāḳ (Ar.): Işıklandırma, parlatma (5463-189a)

iştihār (Ar.): Meşhur olma, ünü yayılma, nam kazanma, şöhret,nam (6415-222a)

işyā : Eşya (4615-158b)

it: Köpek (6572-227b)

it-: Bir işi yapmak, etmek (7439-258b)

āh i. (5981-207b)
aḳın i. (599-21b)
ārzū i. (7088-245a)
āşikār i. (1303-45a)
āzād i. (3579-123a)
beyʿet i. (2987-102b)
cemʿ i. (1571-54b)
cenk i. (2170-74b)
cezb i. (4800-165b)
dost i. (7231-250b)
ehl-i iḫlāṣ i. (3931-135a)
ehl-i inṣāf i. (3594-123b)
emr i. (595-21b)

esīr i. (4800-165b)
eylik i. (7183-248b)
feṯḥ i. (103-5a)
fikr i. (7514-261b)
ġarḳ i. (1410-49a)
ġavvāṣ i. (3055-105a)
ġayret i. (2759-95a)
ḫalāṣ i. (1408-49a)
ḥarīṣ i. (6398-221b)
ḥaşr i. (2252-77b)
ḫatm i. (3933-135a)
ḫavf i. (1152-40a)
ḥaẕer i. (7944-277a)
helāk i. (3612-124b)
himmet i. (62-3b)
ḥükm i. (2659-91b)
iḥyā i. (6082-211a)
ilhām i. (6038-209b)
iltifāt i. (60-3b)
irşād i. (2095-72a)
iṣbāt i. (2713-93a)
iẓhār i. (2355-81a)
ḳabūl i. (102-4b)
ḳabż i. (4043-139a)
ḳatl i. (6904-238b)
kesb i. (3217-110b)
keşf i. (5883-204a)
ḳul it- (6097-211b)
lā i. (7439-258b)
luṭf i. (5142-178a)
maḥv i. (6814-235b)
medḥ i. (3967-136b)
minnet i. (6071-210b)
murād i. (5767-199b)
münācāt i. (18-2a)
naṣīb i. (3613-124b)
naṣīḥat i. (932-33a)
nāz i. (6530-226a)
naẓar i. (6932-239b)
nefy i. (1454-50b)
niyyet i. (17-2a)
ʿafv i. (2928-100b)
perhīz i. (7960-277b)
pervāz i. (6530-226a)
raḥmet it- (3130-107b)
ṣābit i. (6040-209b)
sebīl i. (3360-115b)
setr i. (7337-254b)
seyr i. (7513-261a)
sırdaş i. (5547-192a)
suʾāl i. (1113-39a)
sücūd i. (4274-147a)
şefḳat i. (6321-219a)
şükr i. (1810-62b)
taḥsīn i. (7526-261b)
tebdīl i. (1413-49a)
tefsīr i. (3966-136b)
teftīş i. (1076-37b)
tenbīh i. (1107-38b)
terk i. (4357-149b)
toḳ i. (3927-135a)
ṭaʿẓīm i. (7027-243a)
var i. (5452-188b)
vaṣf i. (4034-138b)
vāṣıl i. (1417-49a)
vird i. (119-5b)
yaḳın i. (2841-97b)
yār i. (3591-123b)
yoḳ i. (1949-67a)
żabṭ i. (7925-276a)

ẕikr i. (1810-62b)

iʿṭā (Ar.): Hibe, bağış (5143-178a)

ʿitāb (Ar.): Azarlama, paylama, tekdir (6872-237b)

iʿtibār (Ar.): Önem verme, saygı gösterme (6390-221b)

iʿtiḳād (Ar.): Gönülden inanma, iman (232-9a)

i. it-: İman etmek, kalpten inanmak (2776-95b)

iʿtimād (Ar.): Güvenme, inanma

i. eyle-: Güvenmek (387-14b)

i. it-: Güvenmek (2776-95b)

i. kıl-: Güvenmek (386-14b)

iv: ev, hane (4014-138a)

iv-: Acele etmek, koşmak, çabuk davranmak, şitap etmek (5558-192b)

iy: ünl. Hitap ünlemi, seslenme sözü, ey (146-6a)

iyü: iyi, hoş (254-10a)

i. kem: İyi kötü (254-10a)

i. yavuz: İyi kötü (4967-171b)

iyvāh: ünl. Üzüntü, korku, panik, pişmanlık, esef, hayıflanma gibi duyguları ifade etmek için kullanılır, yazık, eyvah (6914-239a)

iz: Yürüme sonucu yerde kalan şekil (6168-214a)

i.+ne baş-: Yolundan gitmek (483-17b)

izʿān (Ar.): Anlayış, kavrayış, feraset

i. it-: Anlamak, kavramak (6535-226a)

iẓhār (Ar.): Gösterme, belli etme (4892-168b)

i. eyle-: Açığa vurmak, göstermek (367-13b)

i. it-: Açığa vurmak, göstermek (4827-166b)

i. ḳıl-: Gösterme, belli etmek, açığa vurmak (7285-252b)

i.-ı tevḥīd: Tevhidi gösteren (işaretler) (4729-163a)

ʿizzet (Ar.): Büyüklük, yücelik, itibar (157-6b)

-K-

ḳābil (Ar.): 1.Olabilir, mümkün (7802-271b)

2. Kabul eden, alan, alıcı (2853-98a)

ḳabr (Ar.): Mezar, kabir (336-12b)

ḳabūl (Ar.): Benimseme, razı olma, kabullenme

ḳ- eyle-: Allah katında makbul saymak, beğenip karşılığını vermek (454-16b)

ḳ. it-: Kabul etmek, benimsemek (113-5a)

ḳ. kıl-: Allah katında makbul saymak, beğenip karşılığını vermek (794-28a)

ḳabż (Ar.): Canını alma

ḳ. it-: Canını almak (4043-139a)

ḳabża (Ar.): Kılıç, tabanca, ok vb. tutulacak yeri (83-4a)

ḳ.-i ʿaşḳ: teşmil. Pençe (3912-134b)

ḳ.-i Ḥaḳ: teşmil. Pençe (5690-197a)

ḳ.-i ḳudret: teşmil. Pençe (4265-146b)

ḳaç: Herhangi bir şeyin sayı ve imiktarını öğrenmek için sormak için kullanılan soru sıfatı (2075-71b)

ḳaç-: Bir şeyden kurtulmak için süratle uzaklaşmak (349-13a)

ḳadar (Ar.): Bir şeyin, kıyaslandığı diğer bir şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatır (613-22a)

ḳadd (Ar.): Boy (7534-262a)

ḳ.-i dāl it-: Yaşlandırıp, belini bükmek (6573-227b)

ḳadeḥ (Ar.): İçki içmekte kullanılan küçük bardak (4278-147a)

ḳadırġa (Yun.): Hem yelken hem kürekle giden, hızlı, idaresi kolay, 25 oturaklı eski bir savaş gemisi çeşidi (2682-92a)

ḳāḍī (Ar.): Şeriat mahkemesi hâkimi (656-23b)

ḳāḍīʿasker (Ar.): Kazasker (713-25b)

ḳadīfe (Ar.): Bir yüzü kısa, ince, sık tüylerle kaplı, ipek, pamuk veya yünden, parlak yumuşak kumaş (2272-78a)

ḳadīm (Ar.): Başlangıcı olmayan, ezelî, zaman üstü (5534-191b)

ḳ.-i lem-yezel: Başlangıcı olmayan bâkî, dâimî, lâyezal Allah (2924-100b)

Ḳādir (Ar.): Mutlak kudret sahibi Allah (7729-269a)

ḳādir (Ar.): Güç ve kuvvet sahibi muktedir (3216-110b)

ḳāḍiye'l-ḥācāt: Herkesin dileğini yerine getiren anlamında Allah için kullanılır isim (4-1b)

ḳadr (Ar.): 1.Kadir (gecesi) (5603-194a)

2. Değer, kıymet (258-10a)

ḳ.+ñi bil-: Değerini bilmek, takdir etmek (59-3b)

kāf (Ar.): Arap alfabesinin yirmi birinci harfi (4083-140b)

ḳafādār (Ar.+Far.): Aynı kafada olan, fikir ve anlayışları birbirine uyan kimselerden her biri, kafa dengi (83-4a)

ḳafes: Mahfaza, kafes (7106-246a)

ḳ.-i ten: Beden (6670-231a)

kāfī (Ar.): Yeter, yeterli (2451-84a)

kāfir (Ar.): Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan, inkar eden (2654-91a)

kāfiristān (Ar.+Far.): Halkı Müslüman olmayan memleketler (94-4b)

ḳaftān (Far.): Kaftan (6926-239b)

kāġıd (Far.): Kağıt (7453-259a)

ḳahbe (Ar.): Dönek, kalleş, güvenilmez

ḳ. dünyā: mec. Güvenilmez felek (Dünyanın faniliğine işareten) (7057-244a)

ḳ. felek: mec. Güvenilmez felek (Dünyanın faniliğine işareten) (6954-240b)

ḳahhār (Ar.): Çok kahreden, yok eden (4776-164b))

kāhil (Ar.): Gayretsiz, tembel (2289-79a)

ḳahr (Ar.): Acı, üzüntü, sıkıntı (3059-105a)

ḳ. it-: Mahvetmek, perişan etmek (3660-126a)

ḳahramān (Far.): Yiğit, cesur (77-4a)

ḳaḥṭlıḳ: Kıtlık (475-17b)

ḳahve (Ar.): Kahve, çay vb. şeyler içilen ve oturulup sohbet edilen yer (291-11a)

ḳahve-ḫāne (Ar.+Far.): Kahve, çay vb. şeyler içilen ve oturulup sohbet edilen yer kahvehane (1194-41b)

ḳā'il (Ar.): Boyun eğmiş, razı (7129-246b)

ḳā'im (Ar.): Ayakta durma, daim ve sağlam olma hâli (264-10a)

ḳ. eyle-: Ayakta tutmak, sabit ve daim eylemek (269-10b)

ḳaḳ-: El veya ayakla itmek, ittirmek, itip dürtmek, vurmak (621-22b)

ḳaḳı-: Öfkelenmek, kızmak (7224-250a)

ḳāl (Ar.): Söz, laf (4635-159b)

ḳal-: Var olmaya devam etmek, bitmeden sürmek, sürüp gitmek (968-34a)

ḳalʿa (Ar.): Kale, hisar (1108-38b)

ḳ.-ı ṣabr: teşbih. Sabırlı olma (6997-242a)

ḳ.-i kāfir: Kafir, düşman kalesi (94-4b)

ḳalaylı: Kalaylanmış (1794)

ḳalb (Ar.): Gönül, kalp (6-1b)

ḳ.-i ʿārif: İrfan sahibi kimsenin gönlü (4828-166b)

ḳ.-i ṣāliḥ: Salih kimsenin gönlü (229-9a)

ḳ.-i selīm: Maddi ve manevî kusuru, noksanı olmayan gönül (4435-152b)

ḳ.-i şerīf: Kutsal, temiz, asil gönül (3040-104b)

ḳ.-i veled: Zikrin tesiriyle kalbin bu ilahi tecelliye mazhar olmasına (6501-225a)

ḳalbezān (Ar.+Far.): Kalp para basan kimse, kalpazan (7019-242b)

ḳalem (Ar.): Kalem (4462-153b)

ḳ. ḳaş: Düzgün ve ince kaş (4463-153b)

ḳalıb: Vücut, gövde, insanın maddi yapısı (4263-146b)

ḳalıñlan-: Güçlenmek, kuvvetlenmek (2791-96a)

ḳalḳ-: 1. Bir işi yapmak üzere harekete geçmek (7972-277b)

2. Yok olmak, varlığı son bulmak (725-26a)

3. Ayağa kalkmak (6265-217a)

4. mec. Dirilmek (1140-39b)

ḳalḳan: mec. Arkasına sığınılacak şey, siper (1317-45b)

ḳallāş (Far.): Sözünde durmaz, iki yüzlü, dönek kimse (2885-99a)

ḳālū belā (Ar.): Allah'ın kullarını yarattıktan sonra onlara sorduğu, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" sorusuna kulların verdiği "Evet" cevabı (2376-81b)

ḳalyon (ital.): Buharlı gemilerin îcâdından önce hem yelken hem kürekle yürütülen, iki veya üç ambarlı ahşap savaş gemisi (3123-107a)

ḳalyoncı: Kalyonlarda çalışan denizci (3124-107a)

ḳamer (Ar.): Ay (3255-112a)

ḳāmet (Ar.): Cemaatle kılınan farz namazlardan önce okunan ezan (5923-205b)

ḳamış: Buğdaygillerden bir bitki (3710-127b)

kāmil (Ar.): İlim, irfan, fazilet bakımından belli bir olgunluğa erişmiş kimse (5975-207a)

kāmirān: Arzusuna, muradına ermiş, bahtiyar (7117-246a)

ḳamu: Bütün, hep. (7687-267b)

ḳan: Kan (7825-272b)

ḳ. aġla-: Büyük bir üzüntü içinde olmak (1076-37b)

ḳ. aḳıt-: Adam öldürmek (75-4a)

ḳ. dök-: Bir kimseyi yaralamak veya öldürmek (1197-41b)

ḳ. iç-: Can almak, adam öldürmek (3100-106b)

ḳ.+na gir-: Felakete düşmesine veya ziyan olmasına yol açmak, kandırmak (7853-273b)

ḳan-: kanmak, doymak (1822-62b)

kān (Far.): Maden yatağı (6924-239b)

k.-ı gevher: Mücevher madeni (1632-56b)

ḳanadsız: Kanadı olmayan (1726-59b)

ḳanā'at (Ar.): Elindekinden hoşnut olup fazlasını istememe (1823-62b)

ḳ. eyle-: Yetinmek, kâfi bulmak (3178-109a)

ḳ. it-: Yetinmek, kâfi bulmak (3235-111a)

ḳanat: Kuşların veya böceklerin uçmasını sağlayan, çift organ (6647-230a)

ḳanatlan-: mec.Uçmak (2845-97b)

ḳancarı: Nereye, neresi, ne tarafa (4293-147b)

ḳand (Far.): Şeker, şeker kamışı usâresi (1912-65b)

ḳ. u ḥelvā: Şeker kamışı ve helva (5158-178b)

ḳ. u sükker: Şeker kamışı ve şeker (1961-67b)

ḳ. ü şeker: Şeker kamışı ve şeker (639-23a)

ḳanda: 1. Nerede (1879-64b)

2. Nereye (5968-207a)

ḳandil (Ar.): Aydınlatma aracı, kandil (5050-174b)

ḳanı: Hani, nerede (5642-195b)

ḳanḳı: Hangi (6388-221b)

ḳapla-: Etkisini kuvvetle hissettirmek, hâkim olmak (5153-178a)

ḳaplan: Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde kedigillerden, yaşayan, çok kuvvetli, iri, çevik, yırtıcı hayvan (6572- 227b)

ḳapu: 1. teşmil. Ev, hane (1786-61b)

2. Bir yere girilip çıkılırken içinden geçilen yer, kapı (4491-154b)

3. mec. Makam, huzur (2858-98a)

4. Belli bir maksatla belli bir şey elde etmek için başvurulan, bağlanılan yer (4872-168a)

ḳapucı: Kapıyı bekleyen kimse (6064-210b)

ḳapudan (ital.): Bir gemiyi sevk ve idare etmekle görevli, bu hususta her türlü yetkiye sahip gemi kumandanı, kaptan (1136-39b)

ḳa'r (Ar.): Deniz, kuyu vb. şeylerin dibi, dip (216-8b)

ḳ.-ı deryā: Denizin dibi (3784-130a)

ḳ.-ı ṭamu: Cehennemin dibi (2235-77a)

ḳ.-ı yir: Yerin dibi (216-8b)

-kār (Far.): Sonuna geldiği isimlere " -li, -ci" ekleri ve "eden, edici" kelimeleri gibi fâillik ve sahiplik manası verir.

bī-kār: İşsiz (4883-168b)

nābe-kār: İşe yaramaz (7255-251b)

ziyān-kār: Zarar eden (6355-220a)

kār (Far.): 1. İş, fiil, amel (4755-163b)

2. Kazanç, fayda, menfaat (6404-222a)

k. eyleme-: Tesir etmemek, fayda vermemek (6644-230a)

k. it-:İşlemek, etki etmek, tesir etmek (4954-171a)

ḳara:1. Siyah (5086-176a)

2. Yeryüzünün denizlerin dışında kalan kısmı, toprak (490-18a)

3. mec. Kötü, uğursuz (318-12a)

ḳ. cāhil: Çok cahil, okuma yazması olmayan, hiçbir şey bilmeyen (7821-272b)

ḳ. yir: Mezar (7114-246a)

ḳaral: Kral (19-2a)

ḳarañu: Karanlık (7622-265a)

ḳ. sin: Karanlık mezar (3403-117a)

ḳ. yir: mec. Ane karnı (6286-218a)

ḳarār (Ar.): 1. Bir şeyde sabit olma, durma (3761-129b)

2. Bir iş veya mesele hakkında verilen kesin hüküm (5007-173a)

ḳ. it-: Bir şeyde sabit olmak, durmak (159-6b)

ḳardaş: Aynı fikir ve inanç ve değerlerlerle birbirine bağlı kimselerden her biri kardeş (5021-173b)

ḳarġa: Karga (6675-231a)

ḳarı: Kadın (7058-244a)

ḳarın: Karın, rahim (7671-267a)

ḳarınca: Karınca (6732-233a)

ḳarındaş: Aynı anne babadan doğmuşçasına yakın tutulan kimse, kardeş (7442-258b)

ḳarış: Parmakları açık ve gergin durumdaki bir elin baş parmağı ile serçe parmağının uçları arasındaki mesafe (2813-96b)

ḳarış-: 1.Birleşip birbirinin içinde dağılmak (2100-72a)

2. Kendini katmak, katılmak, iştirak etmek, dahil olmak (2422-83b)

ḳarış murış: Düzeni, tertibi bozulmuş, düzensiz, intizamsız (7065-244a)

ḳarışık: Kargaşa içinde bulunan, huzur ve sükûnu bozulmuş olan (7302-253a)

ḳarışmış: Anlaşılması güç olan, açık olmayan, muğlak (2109-72b)

ḳarīn (Ar.): Yakın (5496-190a)

ḳarşu: Bir şeyin karşısında bulunan yer, karşı (5871-203b)

ḳ. gel-: Baş kaldırmak, itaatsizlik etmek, boyun eğmeyip diklenmek (117-5a)

ḳ. ḳo-: Yapılana engel olmaya çalışmak, direnmek, mukavemet etmek (1245-43b)

kārubān (Far.): Kervan

k.-ı cennet: Cennet kervanı (3955-136a)

ḳarye (Ar.): Köy (731-26a)

ḳarż (Ar.): Ödünç, borç (3443-118b)

ḳ.-u ḥasen: Bir menfaat karşılığı olmadan faizsiz verilen borç (3444-118b)

ḳasāvet (Ar.): Üzüntü, gam, keder (1481-51b)

ḳaṣd (Ar.): Niyet, istek, amaç, gaye (920-32b)

ḳaṣīde (Ar.): Beyit sayısı 15'den az olmayan, belli bir maksatla ve bilhassa birini veya bir şeyi övmek için aruz vezniyle yazılmış, bütün beyitlerinin ikinci mısrası ilk beyitle kâfiyeli manzume (2691-92b)

ḳaṣr: Köşk, küçük saray (7075-244b)

ḳassām (Ar.): Bölen, taksim eden, kısım kısım ayıran

ḳ.-ı ezel: Bölen, taksim eden, kısım kısım ayıran Allah (2656-91b)

ḳaş: Kaş (3822-131b)

ḳ.-ı hilāl: İnce, yaya benzeyen kaş, sevgilinin kaşı (4636-159b)

ḳaşıḳ: Kaşık (6576-227b)

kāşif (Ar.): Gizli bir şeyi bilinir duruma getiren, üzerindeki sır perdesini kaldıran kimse

k.-i esrār-ı Ḥaḳ: Gizli bir şeyi bilinir duruma getiren, üzerindeki sır perdesini kaldıran Allah (1370-47b)

ḳat: 1. Huzur, nezd (1641-56b)

2. Sayı sıfatları ile defa, kere anlamında kullanılır (2365-81b)

3. Tabaka, derece (6472-224a)

ḳat-: İlave etmek, eklemek (2544-87b)

ḳaṭʿā (Ar.): Asla, hiçbir zaman (6257-217a)

ḳat ḳāt: Çok, pek çok, fazlasıyla (7333-254b)

ḳatı: 1.mec. Sert, çetin, acı (290-11a)

2. Çok, fazla (5702-197b)

ḳatıḳ: Karın doyurulurken baş yiyecek sayılan ekmeğin yanına katılan herhangi bir yiyecek (3270-112b)

ḳatıḳsız: Katığı olmayan, yavan (3262-112a)

kātib (Ar.): Yazan, yazıcı (833-29b)

ḳatl (Ar.): Öldürme, öldürülme (569-20b)

ḳ. it-: Öldürmek (913-32a)

ḳ. ol-: Öldürülmek (3741-128b)

ḳatlan-: Tahammül etmek, dayanmak (2743-94a)

ḳaṭrān (Ar.): Odun, petrol vb.nin damıtılmasından elde edilen madde, katran (7011-242b)

ḳaṭre (Ar.): Damla (3978-137a)

ḳ.-i insān: İnsan damlası, neslin devamını sağlayan erkeklik tohumu (5636-195b)

ḳaṭregāh: Katrelerin biriktiği yer (4924-170a)

ḳav: Kibritin icadından önce yakmak için kullanılan ve çakmak taşı üzerine konup bir çelik parçası ile vurulduğunda kıvılcım çıkaran, bir nevi ağaç mantarı (3716-128a)

ḳavī (Ar.): Güçlü, kuvvetli

ḳ. ol-: Güçlü, kuvvetli olmak (2705-93a)

ḳavl (Ar.): Söz, kelam (2288-78b)

ḳ.-i Ḳur'ān: Kur'anı Kerim'in sözü (1620-56a)

ḳavm (Ar.): Topluluk, kabile, kavim (303-11b)

ḳ.-ı Nūḥ: Hz. Nuh'un kavmi (2957-101b)

ḳ.-i İslāmbol:İstanbul kavmi (2679-92a)

ḳ.-i sefīh: Zevk ve sefahata düşkün kavim (7880-274b)

ḳavşur-: El bağlamak, kavuşturmak (5765-199b)

ḳayd (Ar.): 1. Endişe, düşünce, kaygı (2255-77b)

2. Bağlama, bağlanma

ḳ. u bend: Bağlama, bağlanma (6743-233a)

ḳ.+nı gör-: Bağlılığını görmek (4957-171a)

ḳ.-ı bend: Bağlama, bağlanma (5124-177a)

ḳ.-ı ḥayāt: Hayatta olduğu sürece (2791-96a)

ḳaygu: Kaygı, endişe (2848-98a)

ḳayıḳ: Deniz, göl ve nehirlerde dolaşmak, yük taşımak için yapılmış, kürek veya yelkenle yol alan küçük tekne (48-3a)

ḳāyım-maḳāmlıḳ: Vekil olarak birinin yerine geçme (2793-96a)

ḳayır-: Bir iş veya menfaat hususunda birini başkalarına tercih etmek, tarafını tutup arka çıkmak, iltimas etmek (7909-275b)

ḳāyil: Razı olmuş, boyun eğmiş (5138-177b)

ḳaymaḳ: Sütün kaynatılması sonucunda üzerinde oluşan koyu ve yağlı kısım (4174-143b)

ḳayna-: (Sıvı) ateşte fokurdamak (2500-86a)

ḳayṣer (Ar.): Roma ve Bizans imparatorlarının lakabı (2370-81b)

ḳayu: Kuyu (7230-250b)

ḳaz-: Toprağı eşip çıkarmak suretiyle hendek, kuyu, çukur vb. şeyler meydana getirmek (2341-80b)

ḳāz: Budala, ebleh kimse (2081-71b)

ḳażā: 1. Eskiden memleketin idari taksimatında bir kadının hükmü ve idaresi altında bulunan yer (2792-96a)

2. Kaderin, Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi

ḳ.-yı ʿAzrāʾil: Azrail'in canları alması (161-6b)

ḳażāʾu'llāh: Kaderin Allah tarafından ezelde tayin ve tespit edilen biçimde ve zamanda gerçekleşmesi (12-1b)

ḳāzan-: Kazanç sağlamak, istifade etmek (3278-112b)

ḳazıl-: Toprak eşilip çıkarılmak suretiyle hendek, kuyu, çukur, mezar vb. şeylerin meydana getirilmesi (818-29a)

kāẕib (Ar.): Yalancı (2191-75b)

kebāb (Ar.): Kebap (171-7a)

k. it-: Yakmak, ateşe vermek (665-24a)

k. ol-: mec. Yanmak (2754-94b)

kedi: Kedi (1666-57b)

kefan: bk. Kefen (6967-241a)

kefe: Terazi gözü, terazi tablası (1000-35a)

kefen (Ar.): Ölüyü sardıkları bez, kefen (753-27a)

kefīl (Ar.): Bir kimsenin iyi hâli, iyi ahlakı hususunda garanti veren kimse (6015-208b)

kefin (Ar.): bk. kefen (193-8a)

kel: Hastalık veya saç dökülmesi sebebiyle başın saçsız kalmış yeri (1475-51a)

kelām (Ar.): Söz, ifade (2188-75b)

k. it-: Konuşmak (3709-127b)

kelāmu'llāh: Kur'anı Kerim (6223-215b)

kelp (Ar.): Köpek, it (3380-116a)

kelīm (Ar.): Kendisine söz söylenen, hitap edilen kimse (3855-132b)

kelīsā (Far.): Kilise kelimesinin eski metinlerde ve sözlüklerde geçen şekilleri (100-4b)

kem (Far.): Kötü, fena (221-9a)

kemāhī (Ar.): Olduğu gibi (1386-48a)

kemāl (Ar.): Bir şeyin tam ve noksansız dereceye erişmiş olması durumu, mükemmellik, tamlık (687-24b)

k.-i ḳudret: Allah'ın her şeye mükemmel şekilde kâdir olması (4091-140b)

k.-i ṣunʿ: Mükemmel sanat (7518-261b)

kemālu'llāh (Ar.): Allah'ın kemal sıfatı (5831-202a)

kemān (Far.): Eğri, kavisli (7004-242a)

kemend (Far.): Uzaktaki bir kimseyi veya şeyi çekip yakına getirmek için atılan ucu ilmikli ip, kement (6739-233a)

kemik: Kemik (2117-73a)

kemlik (Far.+T.): Kötülük, fenalık (6255-217a)

k. it-: Kötülük etmek (436-16a)

kemir-: Sert bir şeyi dişleriyle azar azar yontar gibi koparmak (2117-73a)

kemüg: bk. kemik (165-7a)

kenār (Far.): 1. Kıyı, kenar, sahil (1648-57a)

2. Yan (4804-165b)

kendi: Kişinin öz varlığı, zatı, kendisi (5451-188b)

k. bilime git-: Kendi bildiğini yapmak (5546-192a)

kendü: bk. kendi (314-12a)

kenz (Far.): Hazine, define (3970-136b)

k.-i ḳanāʿat: Kanaatkârlık (1443-50a)

kerāhet (Ar.): İğrenme, tiksinme (6627-229b)

kerāmet (Ar.): Evliyaların gösterdikleri olağanüstü hâl (2474-85a)

kerem (Ar.): Lutuf, iyilik, merhamet, ihsan (6262-217a)

k. ḳıl-: Lutufla muamelede bulunmak (2600-89b)

kerestā: Marangozluk ve inşaat malzemesi olarak kullanılan odunlar (506-18b)

kerīm (Ar.): 1. Kerem sahibi, cömert, âlîcenap kimse (2580-88b)

kerre (Ar.): Defa, kez (1652-57a)

kervān (Far.): Bir memleketten diğer uzak bir memlekete ticâret eşyası veya yolcu taşıyan yük hayvanı katarı (4268-146b)

kervān-serāy (Far.): Ana yollar üzerinde kervanların konuklaması için yapılmış büyük han (2073-71a)

kes-: 1. Bir kesici aletle ayırmak, kesmek (1745-60a)

2. Bir şeyden mahrum etmek, artık vermemek (6015-208b)

3. Ortadan kaldırmak, yok etmek (1931-66b)

kesād: Alış verişte durgunluk, işlerin hareketli olmaması, alış verişin az olması

k. it-: Alış verişi azaltmak (2777-95b)

k.+a vir- : Zararına satış yapmak (812-29a)

kesādlıġ: Alış verişte durgunluk, işlerin hareketli olmaması, alış verişin az olması (951-33b)

kesb (Ar.): Kazanç (194-8a)

k. it-: Kazanmak, edinmek (3217-110b)

kese (Far.): Para veya cepte taşınan şeyleri koymak için kumaş, deri vb. malzemeden meydana getirilen cüzdan(1742-60a)

k. al-: Para almak (717-25b)

kesil-: Mahrum bırakılmak (6052-210a)

keşret (Ar.): 1. Çokluk, fazlalık, ziyâdelik (4471-153b)

2. Allah'ın tecellisiyle zuhura gelmiş olan çokluk, mahlukatın çokluğu, zıttı vahdet (4506-155a)

k.-i āfāḳ: Varlıkların çokluğu (4126-142a)

keşf (Ar.): Doğrudan doğruya Allah'tan kulun kalbine doğan bilgi, ilham (5371-185b)

k. eyle-: tasavvuf. Madde ve duyular alemi ötesine, his ve akılla idrak edilemeyen hususları kalp gözüyle görmek (1350-47a)

k. it-: Keşfetmek (4322-148b)

k. ol-: Doğrudan doğruya Allah'tan kulun kalbine bilgi verilmesi (5986-207b)

k.-i esrār: Sırların keşfi (7491-260b)

keşşāf (Ar.): Keşfeden, bilinmeyen şeyleri meydana çıkaran kimse

k.-ı vaḥdāniyyet: Allah'ın varlığının birliğinin keşfedicisi (7719-268b)

ketm (Ar.): Saklama, gizli tutma, göstermeme

k.-i ʿadem: Hilkat ve zuhurdan evvelki izafi yokluk (6377-221a)

kevn (Ar.): Dünya, yeryüzü (7694-268a)

k. ü mekān: Varlık, kainat, mevcudiyet (7863-274a)

kevneyn (Ar.): İki alem, dünya ve ahiret, maddi ve manevî alemler, ruh ve madde (3646-125b)

keyfiyyet: Hoşa gitme, zevk verme, neşelendirme

k. vir-: Hoşa gitmek, zevk vermek, neşelendirmek (2889-99a)

kez: Defa, kere, sefer (220-8b)

keẕālik (Ar.): Yine öyle, keza (4259-146b)

keẕẕāb (Ar.): Çok yalan söyleyen, yalancı (5594-194a)

k.-ı fānī: Ölümlü yalancı (dünya) (6987-241b)

ḳıble (Ar.): mec. Sığınılan, başvurulan, mukaddes tutulan yer, şey veya makam (5156-178a)

ḳıġılcım: Kıvılcım (45-3a)

ḳıl: İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy (345-13a)

ḳ.+ı ḳırḳ yar-: En küçük ayrıntıları bile hesaba katarak, inceden inceye düşünerek hareket etmek (1555-54a)

ḳıl-: Etmek, eylemek, yapmak

āyīne ḳ. (4315-148b)
çāre ḳ. (92-4b)
daʿvet ḳ. (310-12a)
er ḳ. (2488-85b)
fānī ḳ. (4570-157a)
ġanī ḳ. (1392-48b)
ġazā ḳ. (89-4b)
ġāzī ḳ. (146-6a)

ḫaẕer ḳ. (39-2b)
hidāyet ḳ. (3531-121b)
ıraḳ ḳ. (4567-157a)
iḥyā ḳ. (1407-49a)
iʿtimād ḳ. (386-14b)
ḳabūl ḳ. (794-28a)
kerem ḳ. (2600-89b)
maẕhar ḳ. (1408-49a)
merḥamet ḳ. (1164-40b)
müşterī ḳ. (5771-200a)
naẕar ḳ. (953-33b)
ʿaṭā ḳ. (1395-48b)
sefer ḳ. (3727-128b)
şefāʿat ḳ. (4628-159a)
taḥammül ḳ. (7351-255a)
tecellī ḳ. (4732-163)
tedārik ḳ. (6651-230a)
tefekkür ḳ. (2915-100a)
tekellüm ḳ. (6098-211b)
tevbe ḳ. (2282-78b)
ṭaleb ḳ. (1423-49b)
yād ḳ. (6547-226b)

ḳılıç: Kılıç (149-6b)

ḳ. üzre ḳılıç olma-: Gücünün üzerine güç olmamak (52-3a)

ḳımılda-: Yerinde hafifçe hareketlenmek (1248-43b)

ḳın: Çakı, bıçak, kılıç vb. kesici aletlerin kılıfı (1165-40b)

ḳır-: 1. Çevirmek, döndürmek, yönünü değiştirmek (883-31a)

2. Öldürmek, yok etmek (1106-38b)

3. Gücünü zayıflatmak (1144-40a)

4. Sert bir şeyi üzerine vurarak veya bir kuvvet tatbik ederek parçalamak (2368-81b)

ḳıral (Sırp.): Kral, hükümdar (2370-81b)

ḳırba: Sakaların su taşıdığı, altı geniş, ağzı dar deriden kap, meşin su tulumu (7060-244a)

ḳırḳ: Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı (334-12b)

ḳısmet (Ar.): Takdir edilmiş olan şey, nasip (7471-259b)

ḳıṣṣa (Ar.): Kısa ibretli hikâye (342-13a)

ḳış: 22 Aralık'ta başlayıp 21 Mart'ta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki mevsim (844-30a)

ḳ. u yaz: Kış ve yaz (7584-263b)

ḳışla-: Kış mevsimini belli bir yerde geçirmek (1125-39a)

ḳıt: Huzur, nezd, kat (29-2b)

ḳıy-: 1. Acımayıp öldürmek (2320-80a)

2. (Paraya) kıymak (3464-119a)

ḳıyās (Ar.): Karşılaştırma, mukayese (5223-1806)

ḳ. eyle-: Karşılaştırmak, mukayese etmek (1709-59a)

ḳ. it-: Karşılaştırmak, mukayese etmek (5377-186a)

ḳ. ol-: Kıyaslamak (5223-180b)

ḳıymet (Ar.): Bir şeyin taşıdığı maddi varlığa göre tespit edilen karşılık, hakkında biçilen değer

ḳ. +i bilin-: Değeri bilinmek, takdir edilmek (1716-59a)

ḳ. bil-: Bir şey veya kimseye taşıdığı değere yakışır şekilde davranmak (7682-267b)

ḳ. ol-: Değeri olmak (3552-122a)

ḳız: Cinsiyet olarak kız (1967-67b)

ḳızıl: Parlak kırmızı renk (193-8a)

ki: 1. Anlam bakımından birbiriyle ilgili cümleleri birbirine bağlar (828-29b)

2. Özneyi, tümleci güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bir söz (4571-157a)

3. Bazı kelimelerin sonuna eklenerek bir takım zarflar, edatlar oluşturan söz (5075-175b)

kibār: Büyük, ulu ve seçkin kimseler (6429-222b)

kibr: Kendini beğenme, büyüklük taslama (6648-230a)

k. eyle-: Kibirlilik göstermek (2577-88b)

k. i ʿucub: Kibir ve gurur (1557-54a)

k. ü kīn: Kibir ve kin (7356-255b)

kibrit: Bir ucuna, sert bir şeye sürtüldüğü zaman tutuşan çöp parçası (3390-116b)

kici: Küçük (2661-91b)

kiçi: bk. kici (4403-151b)

kifāf (Ar.): Yaşamaya yetecek kadar rızık (4557-156b)

k. miḳdārı: Yetecek kadar (3176-109a)

ḳīl (Ar.): Söz, kelam

ḳ. u ḳāl: Dedikodu, boş söz (6790-235a)

kilāb (Ar.): Köpekler (2148-74a)

kīle (Ar.): Tahıl ölçmeye yarayan, tahılın türüne ve bölgelere göre değişiklik gösterenölçek (3182-109b)

k. ḫā'ini: Ölçü ve tartıdan çalan kimse (876-31a)

kilid (Far.): Anahtar, düğme vb. bir parça ile işleyen kapatma aleti (3247-111b)

kim: 1.Soru zamiri, kim (948-33b)

2. Belirsizlik anlamında şahıslar hakkında kullanılır (3454-119a)

3. Bağlaç, ki (5966-207a)

kimi: Bir takımı, bazısı, kimisi (4693-161b)

kimse: 1. Kişi, şahıs, kimse (5410-187a)

2. (Olumsuz cümlelerde) Hiç kimse (5593-194a)

kīmyā: 1. Bakır, kurşun vb. adi madenleri gümüş veya altına dönüştürme ilmi (1316-45b)

2. tasavvuf.Kişinin adi madenler değerindeolan nefs-i emmâresini saflaştırarak altın değerindeki güzel ahlak ve kemale dönüştürme yolu (6062 210-a)

kīn (Far.): Gizli düşmanlık, garez (7355-255a)

k. eyle-: Düşmanlık duymak (7752-270a)

k. ṭut-: Düşmanlık duymak (6318-219a)

kir: mec. Utanılacak hâl (7367-255b)

kirpik: Göz kapağının kenarlarında sıralanmış olan kıllar ve bu kıllardan her biri (5317-183b)

kīse (Far.): Kese, para çantası (2456-84b)

k.-i ḳalb: Gönül (6397- 221b)

kisvet (Ar.): 1. Elbise, üst baş, kılık kıyafet (6541-226b)

kişi: Şahıs, kimse, insan (7337-254b)

kitāb (Ar.): 1. Kitap (7452-259a)

2. Kur'anı Kerim (6904-238b)

kiẕb (Ar.): Yalan (7172-248a)

k. eyle-: Yalan söylemek (933-33a)

k. id-: Yalan söylemek(2412-83a)

ḳo-: 1. Bir şeyi bir yere bırakmak, koymak (7990-278b)

2. Vazgeçmek, bırakmak, terk etmek (6636-229b)

3. Birine bir görev vermek (104-5a)

4. Birleşik fiil olarak

yolda ḳo-: Yolda koymak (6123-212b)

ḳarşu ḳo-: Karşı gelmek, durdurmak (13-1b)

ḳoca: Yaşça büyük, yaşlı (2594-89a)

ḳocacıḳ: Yaşça büyük, yaşlı (7818-272a)

ḳoç: Damızlık erkek koyun, koç (2541-87b)

ḳoç-: Kucaklamak, sarmak (3794-130b)

ḳoḳ-: Koklamak (2855-98a)

ḳol: Destekçi, kol (481-17b)

ḳolay: Zahmetsiz, zor ve güç olmayan (6622-229a)

ḳon-: 1. Kuş, kelebek vb. bir yere inmek (6672-231a)

2. Kısa bir süreliğine bir yere yerleşmek (6986-241b)

ḳ. göç evi: Konup geçilen, geçici yurt (2072-71a)

ḳonaḳ: Araba veya hayvanlarla bir günde alınan yol, bir günlük mesafe (664-24a)

ḳoñşu: Komşu (2060-71a)

ḳoñşucuḳ: Komşu, sevgili komşu (7340-254b)

ḳonuḳ: Misafir, konuk (3352-115a)

ḳonuḳla-: Misafir edip ağırlamak (7429-258a)

ḳop-: 1. Haşrolmak, ayağa kalkmak (6762-234a)

ḳopar-: 1. Çekip çıkarmak, sökmek (979-34b)

2. Keserek ayırmak (3949-136a)

ḳorḳ-: 1. Korkuya kapılmak, korku duymak, ürkmek (5041-174b)

2. Çekinmek, saygı duymak (7049-243b)

ḳorḳu: Kaygı, üzüntü, endişe (3513-121a)

ḳorḳut-: Korkmasına yol açmak (7381-256a)

ḳoruḳ: Olgunlaşmamış ekşi ve ham üzüm (7010-242b)

ḳov-: Def etmek, savmak (1435-49b)

ḳova: Su taşımaya yarayan kulplu kap (1200-41b)

ḳoy-:1. Bırakmak terk etmek (1786-61b)

2. Defnetmek, yerleştirmek (1967-67b)

ḳoyun: Eti, sütü ve yapağısından faydalanılan evcil hayvan (2795-96a)

ḳoyuncuḳ: Zavallı koyunlar (420-15b)

köhne: Eskimiş, yıpranmış, eski (6014-208b)

köpek: Köpek (7156-247b)

köpri: bk. Köprü (6228-216a)

köprü: 1. Köprü (6342-219b)

2. mec. Bağlantı sağlayan şey, bağ (969-34a)

kör: Gözü görmez, âmâ (5716-198a)

k. ol-: Kör olmak (3526-121b)

köşk (Far.): Bahçe içinde süslü ev, kasır (7784-271a)

kötek: Dayak (3544-122a)

köti: İstenilen nitelikte olmayan, sahip bulunması gereken vasıfları taşımayan, kötü (2508-86a)

ḳubbe: Yarım küre şeklinde olan bina, dam (4742-163a)

ḳubūr: Kabirler, mezarlar (2345-80b)

ḳ. ehli: Kabir hayatı yaşayanlar, kabirde olanlar (2615-90a)

kuḍḍāt (Ar.): Kadılar (2847-98a)

ḳudret (Ar.): 1.Allah'ın her şeye kādir olması, dilediği her şeyi yapması şeklinde tecelli eden sıfatı (4827-166b)

2. Güç, kuvvet, kudret (4724-162b)

ḳ. eli: Allah'ın gücü (4589-158a)

kūh (Far.): Dağ (6215-215b)

k. u ṣaḥrā: Dağ ve çöl (5659-196a)

ḳul: 1. Allah'ın yarattığı insan, kul (7335-254b)

2. Köle, hizmetkâr (5502-190b)

3. Osmanlı Devleti'nde devşirme yoluyle gelen askerlere verilen isim, yeniçeri (7884-274b)

ḳ ol-: Hükmü altında olmak, ona kayıtsız şartsız bağlanmak (430-16a)

ḳulaç: Gergin şekilde açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık, kulaç (3951-136a)

ḳulaġız: Yol gösteren kimse veya şey, rehber, delil (6603-228b)

ḳulaġuz: bk. ḳulaġız (3014-103b)

ḳulaḳ: İşitme organı, kulak (4242-146a)

ḳ. aç-: Dinlemek, yönelmek (5285-182b)

ḳ. ṭut-: Dikkatle dinlemek (343-13a)

ḳ. ur-: Dinlemek (2810-96b)

ḳulle: Kule kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli

ḳ.-i şerʿ-i şerīf: Şeriat kulesi, yolu (2860-98a)

ḳulluḳ: Kul olma durumu (5588-193b)

ḳumāş (Ar.): Kumaş (7622-265a)

ḳur-: Yapmak, inşa etmek (970-34a)

ḳurb (Ar.): Yakın (1121-39a)

ḳ.-ı Mevlā: Allaha yakınlık (7227-250b)

ḳurbān (Ar.): Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan (2541-87b)

ḳ. id-: mec. Bir kimse veya şeyi bir uğurda feda etmek (6308-218b)

ḳ. ol-: mec. Bir kimse veya bir şey uğruna kendini feda etmek (5773-200a)

ḳurbiyyet (Ar.): Yakın olma, yakınlık (6352-220a)

ḳurd: 1.Omurgasız, sürüngen hayvan (3889-133b)

2. Köpekgillerden, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan (6798-235a)

ḳur-: Tükenmek kurumak anlamında (5567-193a)

ḳurı-: Bitki için Suyu çekilip hayatı son bulmak, canlılık durumu bitmek, kurumak (4007-138a)

ḳurtar-: 1. Uzaklaştırmak (2648-91a)

2. Kurtulmasını sağlamak (2738-94a)

ḳurtul-: 1.Tehlikeli ve kötü bir durumu atlatmak (7156-247b)

2. Etkisinden uzaklaşmak, sıyrılmak (7259-251b)

ḳurtuluş: Kurtulmak işi, kurtulma, halâs, necat (5570-193a)

ḳuru: 1. Kurumuş, canlılığı kaybolmuş (847-30a)

2. Boş, beyhude (2465-84b)

ḳuruca: Kurumaya yaklaşmış, tazeliği gitmiş (1449-50a)

ḳurul-: Tesis olunmak, kurma işine konu olmak (6228-216a)

ḳuzġun: Kara karga (6675-231a)

ḳuş: Kuş (618-22a)

ḳuşaġ: Bele sarılan uzun ve dar kumaş, kemer (7005-242a)

ḳuşan-: Kılıç, kemer, kuşak vb. şeyleri beline bağlamak (2180-75a)

ḳuşat-: Kemer, kılıç, kuşak vb. bele sarılan şeyleri birinin beline bağlamak (1140-39b)

küşe (Far.): Köşe (1761-60b)

ḳuṭb (Ar.): tasavvuf. Manevî mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse (1876-64b)

ḳ.-ı bāṭın: Batınî alemin kutbu (1017-35b)

ḳ.-ı ẓāhir: Zahirî âlemin kutbu (1016-35b)

ḳuṭbu'l-aḳṭāb: Kutbun büyüklüğünü ifade etmek için kullanılan "kutupların kutbu" anlamında saygı sözü (2395-82b)

ḳuṭub (Ar.): bk. ḳuṭb (1615-56a)

ḳuvvet (Ar.): 1. Güç, kudret, kuvvet (2806-96b)

2. Manevî güç (5540-191b)

3. Dayanıklılık, tahammül, mukavemet (2737-94a)

ḳ.-i īmān: İman gücü (88-4b)

ḳūy (Far.): Köy, mahalle, semt (4158-143a)

ḳuyruġ: Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun organ (7365-255b)

ḳuyu: Kuyu (7181-248b)

ḳ. ḳaz-: Bir kimsenin aleyhine çalışmak, kötü duruma düşmesi için uğraşmak (7181-248b)

ḳuyumcı: Kuyumcu (1729-59b)

kuzġun: Karga, kara karga (2045-70a)

ḳuzu: Koyunun yavrusu, kuzu (4175-143b)

küçük: Yaşı daha az olan (214-8b)

küffār (Ar.): Kâfirler (4-1b)

küfr (Ar.): Allah'a inanmama, imansızlık (5157-178b)

k.-i kāfir: Kafirin küfrü (131-5b)

küfrān (Ar.): Yapılan iyiliği unutma, nankörlük

k.-ı niʿme: Velinimete karşı nankörlük (4958-171a)

küfür: 1. İslam inanç esaslarına aykırı söz (5266-182a)

2. Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeme, dinin esaslarına inanmama (4907-169b)

kül: Yanan şeylerden artakalan toz halindeki madde

k. id-: mec. Mahvetmek, helak etmek (2854-98a)

külāh (Far.): Baş giyeceği, külah (2447-84a)

külḫen (Far.): Hamam ateşliği, külhan (6917-239a)

kümmel (Ar.): Kâmil kimseler (1593-55a)

kün (Ar.): Allah'ın yaratmayı murat ettiği zaman verdiği emir anlamında Kur'anı Kerim'de geçen, "ol" sözü. (3981-137a)

küp: Topraktan yapılmış büyük ve ağzı dar kap (1734-60a)

küpe: Genellikle kadınların kulaklarına taktıkları süs,takı (2697-92b)

kürk: hayvan postundan yapılan giyecek (7144-247a)

k.-i semmūr: Samur postundan yapılmış kürk (2077-71b)

kürsī (Ar.): Arşın altında bulunan, yeri ve gökleri kaplayan sekizinci felek (3685-127a)

küs-: Darılmak (6257-217a)

küstāḫāne (Far.): Küstah birine yakışır tarzda, küstahça (6822-236a)

kütük: Kalın odun, kesilmiş ağaç gövdesi (4178-143b)

-L-

lā: -siz, yok, değil anlamlarına gelen olumsuzluk edatı

l. di-: Yok demek (7145-246a)

l. eyle-: Yok etmek (7180-248b)

l. id-: Yok etmek (7110-246a)

l. ol-: Yok olmak, ortadan kalkmak (7117-246a)

l.-ḫavf: Korkusuz, emin (2242-77a)

l.-iṣbāt: İspatı mümkün olmayan (938-33a)

l.-mekān: Mekana sığmayan, mekansız (2380-82a)

l.-mevcūd: Mevcut olmayan, yok (2976-102a)

l.-mümkin: İmkansız (2229-76b)

l.-ʿaḳıl: Akılsız (7187-249a)

l.-şerīk: Ortak kabul etmeyen, ortaksız (2972-102a)

l.yezāl: Zeval bulmaz, bitmez, ebedî (7356-255b)

lā ilāhe illa'llāh (Ar.): Allah'tan başka ilah yoktur (5499-190a)

laʿīn (Ar.): Lanetlenmiş, Hakk'ın rahmetinden mahrum olmuş, melun (1993-68b)

laḳab (Ar.): Bir kimseye asıl adından başka, sonradan verilen isim (545-19b)

laʿl (Ar.): Parlak kırmızı renkli kıymetli taş

l. -i yāḳūt: Kırmızı renkli değerli taş (7617-265a)

lāl (Far.): Dilsiz

l. ol-: Dilsiz olmak (5634-195a)

lālā (Far.): Şehzâdelerin özel eğitimiyle meşgul olan, valilikleri esnasında yardımcıları durumunda olup idari işlere bakan kimse (7910-275b)

lāle (Far.): Lale (6216-215b)

lālezār (Far.): Lale bahçesi (6411-222a)

laṭīf (Ar.): Ruha hoş gelecek inceliğe sahip, nazik (6708-232a)

lāy (Far.): Çamur, tortu (7071-244b)

lāyıḳ (Ar.): Yakışan, münasip, layık (4535-156a)

lāzım (Ar.): Lazım, gerekli (3267-112b)

l. ol-: Gerekli olmak (7257-251b)

leb (Far.):1. Dudak (2619-90a)

2. Kenar (4244-146a)

lebbeyk: Buyurun emrinizi bekliyorum anlamında söz (3036-104a)

lec (Far.): Düşmanlıkta inat etme, ayak direme, çekişme (7361-255b)

l. id-: Düşmanlıkta inat etmek, ayak diremek, çekişmek (7724-269a)

ledün (Ar.): Allah katı, Tanrı huzuru (4396-151a)

l. ʿilmi: Cenâb-ı Hakk'a malum olan, ancak dilediği peygamber ve velîlerine öğrettiği ilahi sırlara ait ilim (3826-131b)

leh (Ar.): Ona, onun için (4629-159a)

lem-yezel (Ar.): Allah'ın sıfatlarından ölümsüz, bâkî (1622-56a)

lenger (Far.): Gemileri sabitlemek için denize atılan demir zincir ve ucundaki çapa, gemi demiri (884-31a)

l.-i ġavvāṣ: teşbih. Dalgıç çapası (4658-160a)

leş (Far.): Kokmuş hayvan ölüsü (2045-70a)

levḥ (Ar.): 1.Üzerine yazı yazılabilecek ve resim yapılabilecek yassı düz nesne (4397-151a)

2. Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitâb-ı mübin (5906-204b)

l. ü ḳalem: İnsan kaderinin, olmuş ve olacakların yazılı olan kitâb-ı mübin, levhi mahfuz ve bunu yazan kalem (4922-170a)

l.-i maḥfūẓ: Allah'ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha (3651-125b)

levlāk-ı levlāk: "Sen olmasaydın" anlamında olup "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım" hadisine telmih (3960-136a)

leyl (Ar.): Gece

l. ü nehār: Gece gündüz (3996-137b)

leẕẕāt (Ar.): Lezzetler (249-9b)

leẕẕet (Ar.): Herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, sefa (5422-187b)

l.-i dünyā: Dünyaya ait zevkler (6963-241a)

l.-i īmān: İman zevki (1416-49a)

li'llāh (Ar.): Allah için (4823-166a)

libās (Ar.): Elbise, giyecek şey (6630-229b)

l.-ı fāḫir: Gurur elbisesi, gururlanma (3455-119a)

l.-ı vaḥdet: Varlığın birliği (6456-223b)

liḳā (Ar.): 1.Yüz, çehre (4496-154b)

2. Kavuşma, buluşma (5845-202b)

liman (Yun.): Liman (878-31a)

lisān (Ar.): Anlaşma vasıtası olarak dil (5392-186b)

livāṭa (Ar.): Erkekler arasındaki cinsel ilişki (227-9a)

loḳma (Ar.): Bir defada yutulacak miktardaki yiyecek (6440-223a)

luġat (Ar.): Kelime (4299-148a)

luṭf (Ar.): Bağış, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik (3104-106b)

l. id-: Bağışlamak, ihsan etmek, lutufta bulunmak (4568-157a)

l. u kerem: İhsan ve cömertlik (2600-89b)

l.-ı Ḥaḳḳ: Allah'ın ihsanı (2087-71b)

lüle (Far.): 1. Suyun istenen miktarda akması için çeşme, musluk vb.ne takılan, içi boş boru parçası, lüle (7617-265a)

2. Çubuk, nargile vb. ucuna takılan parça, lüle (1193-41b)

lūṭī: Lut kavminin helakine sebep olan eşcinselliğe müptela kimse, oğlancı (1197-41b)

-M-

mā (Ar.): Su (1360-47a)

mā (Ar.): O şey ki, şu nesne vb. anlamında bazı Arapça kelimelerin başına gelen ön ek

m. huve'l-Ḥaḳ: Hak olan şey (7901-275b)

m.-fīhā: Dünya ve dünyanın içinde olan her şey (6085-211a)

m.-sivā: tasavvuf. İnsanı Allah'tan uzaklaştıran her şey (3573-123a)

maʿbūd (Ar.): İbadet edilen ilah, Allah (5308-183b)

maʿden (Ar.): Maden (6129-212b)

maġlūb (Ar.): Yenik düşmüş, yenilmiş (7250-251a)

m. ol-: Yenilmek (1332-46a)

maġrib (Ar.): Batı, garp (2213-76a)

maġrūr (Ar.): Kendini beğenen, böbürlenen, kibirli, gururlu (182-7b)

m. ol-: Kendini beğenmek, böbürlenmek, gururlanmak (224-9a)

māh (Far.): Ay (2446-84a)

m.-ı ṣıyām: Oruç ayı, Ramazan (2802-96a)

m.-ı tābān: Yüzü ay gibi parlayan, ay gibi parlak yüzlü (4794-165a)

maḥabbet (Ar.): Aşk, sevgi (5035-174a)

maḥal (Ar.): Yer, mekan, mevki (61-3b)

maḥbūb (Ar.): Sevilen kimse, sevgili (2841-97b)

m.-ı Ḫudā: Allah'ın sevgilisi Hz. Muhammed (3729-128b)

maḥbūs (Ar.): Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş (6748-233b)

māhī (Far.): Balık (3221-110b)

maḫlūḳ (Ar.): Yaratılmış şey, insan, hayvan (1825-63a)

maḫlūḳāt (Ar.): Yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahluklar (1383-48a)

m.-ı dünyā: Dünyadaki tüm yaratılmışlar (4938-170b)

m. ı mevcūdāt: Canlı cansız yaratılmış her şey (7778-271a)

maḥrem (Ar.): Bir kimsenin sırlarını bilecek derecede yakını ve samimi dostu olan kimse, sırdaş (2667-91b)

m.-i esrār: Sırlara aşina (5710-198a)

m.-i zindān: Karanlığa, batıla yakın (2815-96b)

maḥrūm: İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun, nasipsiz (6262-217a)

m. ko-: Birinin istediği şeyi ona vermeyerek yoksun bırakmak (3184-109b)

maḫṣūṣ (Ar.): Hususileşmiş, özgü (836-29b)

maḥşer (Ar.): Kıyamet günü dirilenlerin toplanacakları yer (3614-124b)

m.-i ferdā: Mahşer günü (998-35a)

maḥv (Ar.): tasavvuf Kulun beşerî zaaflardan kurtulup bütün iş ve davranışlarında Allah'ın küllî iradesine teslim olması durumu (6112-212a)

m. eyle-: Yok etmek, ortadan kaldırmak (5033-174a)

m. id-: 1.Yok etmek, ortadan kaldırmak, varlığına son vermek (2313-79b)

m. ol-: Mahv mertebesine yükselmek (5830-202a)

m.-ı ẕāt: Allah'ın küllî iradesine teslim olup varlığından geçmek (3697-127a)

maḥż (Ar.): Bir şeyin ta kendisi, aslı

m.-ı cevher: Cevherin ta kendisi (7219-250a)

maḫżar: 1.Yüce bir makâma takdim edilen dilekçe (1077-37b)

2. Açıklama, bilgi verme (1073-37b)

mahzūn (Ar.): Üzüntülü, gamlı, kederli, hüzünlü (3161-108b)

m. ol-: Hüzünlü olmak (5602-194a)

mā'il (Ar.): Bir şeye yatkınlığı, yeteneği olan (2850-98a)

m. ol-: Bir şeye arzulu, istekli, meyilli olmak (2766-95a)

maḳʿad: Oturulacak yer

m.-ı ṣıdḳ: Takva sahiplerinin cennette erişecekleri makam (4630-159a)

maḳām (Ar.): 1. tasavvuf. Allah yolunda ulaşılan kalıcı mertebe, manevî rütbe (5092-176a)

2. Mevki, kat, huzur (7013-242b)

maḳbere (Ar.): Mezar, kabir (162-7a)

maḳberelik (Ar.+T): Mezarlık, kabristan (7165-248a)

maḳbūl (Ar.): Kabul edilen, reddedilmeyen (2278-78b)

maḳdūr (Ar.): Elden gelen şey; güç, kuvvet

m.-ı beşer: İnsanın gücü dâhilinde olan, elinden gelen şey (1366-47b)

maḳṣūd (Ar.): İstenilen şey, amaç, gaye, maksat (70-3b)

māl (Ar.): Sahip olunan şey, varlık, servet (7400-257a)

m. u esbāb: Mal ve kıyafetler (2487-85b)

m.-ı Ḳārūn: Karun'un malı (2113-72b)

m.-ı meyyit: Ölü'nün malı (2076-71b)

māl-ā-māl (Far.): Ağzına kadar dolu, dopdolu (7905-275b)

mālāyaʿnī (Ar.): Manasız, faydasız söz veya iş (427-15b)

māldār (Ar.+Far.): Mal sahibi, varlıklı kimse, zengin (1871-64b)

mālik (Ar.): Bir şeye sahip olan kimse, sahip (523-19a)

m. ol-: Sahip olmak (787-28a)

maʿlūm (Ar.): Herkes tarafından bilinen (254-10a)

m. ol-: Bilinmek (4954-171a)

maʿmūr (Ar.): Bayındır, bakımlı (305-11b)

m. eyle-: Bakımlı ve bayındır hâle getirmek (7083-245a)

m. ol-: Bakımlı ve bayındır olmak (7892-275a)

maʿnā (Ar.): 1. Anlam (4384-150b)

2. Asıl, öz, gerçek, hakikat (5372-185b)

m. bıraḳ-: Anlam vermek (5088-176a)

maʿnevī (Ar.): Gözle görülüp elle tutulamayan, madde dışı, ruha ait (3045-104b)

maʿnī (Ar.): 1. Asıl, öz, gerçek, hakikat (3213-110b)

2. Anlam, mana (4656-160a)

m.-i insān: İnsanın anlamı (3975-136b)

manṣıb (Ar.): Yüksek mevki, makam, devlette yüksek memuriyet (2790-96a)

m. it-: Yüksek makam vermek (2789-96a)

m.-ı aʿlā: Yüksek makam (2780-95b)

m.-ı dünyā: Dünya makamı (7065-244a)

manṣūr (Ar.): Allah'ın yardımıyla galip, üstün gelen muzaffer olan (9-1b)

manṭıḳı't-ṭayr: Kuş dili (2731-94a)

mār (Far.): Yılan (2745-94b)

mārān (Far.): Yılanlar (2968-102a)

maraż (Ar.): Hastalık (3259-112a)

maʿrifet (Ar.): 1.Hüner, maharet, ustalık (5232-181a)

2. tasavvuf. Allah'a erişme yolundaki dört makamdan biri (5293-183a)

m.-i Girdigār: Marifetullah (3943-135b)

marīż (Ar.): Hasta, hastalıklı, marazlı (2429-83b)

m.-i mevt: Ölüm hastalığı (332-12b)

maʿrūf (Ar.): Dinen iyi kabul edilen ve insan tabiatına hoş gelen şey, iyilik (7420-257b)

mart (Yun.): Yılın şubat ve nisan ayları arasındaki ay (2686-92b)

marżıyye (Ar.): tasavvuf. Nefsin yedi mertebesinden altıncısı (3314-114a)

masḫara (Ar.): Tuhaflıklar yaparak çevresini eğlendiren, şaklaban, maskara (2266-78a)

masḫaralıḳ (Ar.+T.): Eğlendirici, güldürücü davranış, soytarılık, şaklabanlık (2271-78a)

maʿṣūm (Ar.): 1. Suç ve günah işlemesi düşünülemeyecek kadar küçük olan çocuk (127-5b)

2. Suçsuz, günahsız kimse (1965-67b)

maşrıḳ (Ar.): Güneşin doğduğu yer, doğu, şark (2213-76a)

maʿşūḳ (Ar.): Aşkla sevilen, âşık olunan kimse (3731-128b)

māt (Ar.): Yenme, mağlup etme

m. eyle-: Yenmek, mağlup etmek (1980-68a)

m. ol-: Yenilmek, mağlup olmak (5641-195b)

maṭbaḫ (Ar.): Mutfak (1024-36a)

mātem (Ar.): Yas, matem (7139-247a)

maṭlūb (Ar.): Talep edilen, istenen, arzu olunan (5178-179a)

m.-ı Ḫudā: Allah'ın istekleri (3729-128b)

māʿune: mavna, limanlara yanaşamayan, şamandralara bağlı olarak yükleme ve boşaltma yapan gemilerle yakın kıyılara yük taşıyan, güvertesi olmayan tekne (860-30b)

māverā: Bir şeyin ötesinde, arkasında, gerisinde bulunan yer, zaman (6768-234a)

maymun (Ar.): Maymun (3390-116b)

maẓhar (Ar.): Ulaşan, erişen, nail olan (5727-198b)

m. it-: Erişmesini, ulaşmasını, nail olmasını sağlamak (80-4a)

m. ḳıl-: Erişmesini, ulaşmasını, nail olmasını sağlamak (1408-49a)

maẓlūm (Ar.): Zulüm görmüş, zulme uğramış (453-16b)

maʿzūr (Ar.): Mazereti olan, özrü bulunan (2844-97b)

m. ol-: mazur görülmek, hoş görülmek (7436-258b)

mecāzī (Ar.): tasavvuf. Mecazi aşk (1954-67a)

meclis (Ar.): Bir araya gelmiş kimseler topluluğu (2298-79a)

mecmaʿa'l-baḥreyn: İki denizin birleştiği yer (5404-187a)

mecūs (Ar.): Ateşe tapanlar (6095-211b)

meczūb (Ar.): tasavvuf. Allah aşkıyla aklı başından gitmiş, dünyaya aldırmaz duruma gelmiş olan kimse, cezbeli (5795-200b)

meded (Ar.): ünl. Yardım et, imdat eyle, yetiş, aman, eyvah (1516-52b)

meddāḥ (Ar.): Çok öven, metheden kimse (71-3b)

medḥ (Ar.): Bir kimse veya bir şeyin üstün niteliklerini söyleyerek övmek ,övgü (4147-142b)

m. eyle-: Övmek (439-16a)

m. it-: Övmek (2192-75b)

m. ḳıl-: Övmek (442-16a)

m. ü ẕem: Övme ve yerme (7386-256b)

meger: Ancak, illa, oysa, oysa ki, meğer (1038-36b)

meh-i tābān: bk. māh-ı tābān (4264-146b)

mehenk (Ar.): Bir kimse veya nesnenin değerini ölçmeye yarayan şey, ölçü, mihenk (2017-69b)

meh-likā (Far.+Ar.): Ay yüzlü (4035-138b)

mehr: Karınca (2564-88a)

mekān (Ar.): Yer, mahal (5338-184b)

mekes (Far.): Sinek (2806-96b)

mekkār (Ar.): Hilekâr, düzenbaz (7083-245a)

mekr (Ar.): Hile, düzen, aldatma (3059-105a)

m. ü ḥīle: Aldatma ve hile (2110-72b)

m.-i şeyṭān: Şeytanın hilesi, aldatması (1597-55a)

m.-ü şeyṭān: Şeytanın hilesi, aldatması (2948-101a)

mekteb (Ar.): Tarz, usul, yol, ekol (5279-182b)

m.-i Raḥmān: Allah'ın Rahman isminin âlemdeki yansımaları (3989-137a)

mektūb (Ar.): Yazılmış, yazılı metin (6592-228a)

melek (Ar.): Gözle görülüp elle tutulmayan, sadece Allah'a itaat etmek üzere yaratılmış varlıklardan her biri (82-4a)

melekü'l-mevt: Ölüm meleği, Azrail (3102-106b)

melūl (Ar.): Boynu bükük, üzgün, mahzun (1693-58b)

melʿūn (Ar.): 1. Lanetlenecek kadar kötü olan, nefret duyulan, nefretle karşılanan şey (291-11a)

2. Allah'ın lanetine uğramış, lanetlenmiş, lanetli (5602-194a)

memleket (Ar.): teşbih. Hayat (6925-239b)

men: Birinci tekil şahıs ben (3829-131b)

menʿ (Ar.): Yasaklama, engelleme, önleme

m. it-: Yasaklamak, engellemek, önüne geçmek (1785-61b)

menāre (Ar.): Ezan okunan yüksek yer, minare (1990-68b)

menbaʿ (Ar.): Herhangi bir şeyin ortaya çıktığı, meydana geldiği, başladığı yer (1481-51b)

menbeʿ: bk. menba

m.-i ʿirfān: tasavvuf. Allah'ın gizli sırlarına ve eşyanın hakikatine vâkıf olma kaynağı (2807-96b)

menlā: Mevla, dost (4334-149a)

menber: bk. Minber (4905-169a)

menzil (Ar.): 1. mec. Varılacak yer (174-7a)

2. mec. Yolcuların konakladıkları yer, konak yeri (4343-149b)

m. al-: Yol almak (5288-182b)

m.-i maḳṣūd: Varılmak istenen yer (6749-233b)

m.-i maṭlūb: Varılmak istenen yer (5928-205b)

menzilgāh (Ar.+Far.): Menzil yeri, konak (7184-248b)

merd (Far.): Güvenilir, sözünün eri (1991-68b)

merdān (Far.): Mert insanlar, mertler, yiğitler (2942-101a)

merdāne (Far.): Mert bir insana yakışır tarzda, mertçe, yiğitçe (2468-85a)

merdūd (Ar.): Kovulmuş, defedilmiş (3199-110a)

merḥabā (Ar.): Övülen, yüceltilen kimse veya şeye hitap sözü olarak kullanılır (7575-263b)

m. it-: Selamlaşmak maksadıyle karşılıklı "merhaba" demek, (3676-126b)

merḥamet (Ar.): Acıma, esirgeme, şefkat gösterme (7371-256a)

m. eyle-: Acımak, şefkat göstermek (7830-272b)

m. it-: Acımak, şefkat göstermek (1165-40b)

m. ḳıl-: Acımak, şefkat göstermek (2637-90b)

merhem (Ar.) : mec. Üzüntünün, acının şiddetini azaltmaya yarayacak teselli edecek şey (2707-93a)

merkeb (Ar.): Eşek, merkep (7022-243a)

mertebe (Ar.): Rütbe, paye (447-16b)

mertek: Kalın ve uzun dört köşe kereste (7199-249b)

mesā (Ar.): Akşam (7615-265a)

mesāvī (Ar.): Kötülükler, fenalıklar (293-11a)

m. id-: Kötü davranmak, fenalık etmek (7189-249a)

mescid (Ar.): teşmil. Cami (957-33b)

m. eyle-: Mescide (namaz kılınan yer) dönüştürmek (100-4b)

meṣel (Ar.): Atasözü (7816-272a)

mesʾele (Ar.): Çözülmesi istenen şey, sorun (3609-124a)

mesken (Ar.): Oturulan yer, ev, konut (5756-199b)

meskenet (Ar.): Allah karşısında aczini, yokluğunu bilme (1635-56b)

mesrūr (Ar.): Sevinçli, memnun, mutlu (3161-108b)

mest (Far.) : Aşk, zevk vb. bir duygudan dolayı aklı başından gitmiş, sarhoş olmuş kimse (4633-159b)

m. eyle-: Kendinden geçirmek, aklını başından almak, sarhoş etmek (5839-202a)

m. i rüsvā: Kendinden geçmiş ve rezil (5101-176b)

m. ol-: Kendinden geçmek, sarhoş olmak (2298-79a)

m.-i elest: Elest bezminde, "kālû-belâ"da Allah'ın "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" hitabıyla kendinden geçmiş, sarhoş olmuş (5845-202b)

m.-i ḫarāb: Çok sarhoş kimse (5153-178a)

mestāne (Far.): 1. Sarhoşlar (5721-198a)

2. Sarhoş olan bir kimseye yakışır tarzda, mest olup kendinden geçmişçesine, sarhoşçasına (6105-211b)

m. göz: Mahmur, baygın göz (775-27b)

mesʾūl (Ar.): Sorumlu olma

m. ol-: Yaptığı veya üstüne aldığı işlerden ve davranışlardan hesap vermeye mecbur olmak (7936-276b)

meşāyiḫ (Ar.): Şeyhler (7200-249b)

meşġūl (Ar.): Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan

m. ol-: Uğraşmak, ilgilenmek, meşgul olmak (553-20a)

meşhūr (Ar.): Herkesçe bilinen (7136-247a)

m.-ı ʿālem: Çok tanınmış, çok bilinen (6302-218b)

m. ol-: Ün kazanmak, şöhret sahibi olmak (2210-76a)

meşreb (Ar.): 1. Huy, yaratılış, tabiat, mizaç, karakter (2575-88b)

2. Davranış biçimi, yaşayış tarzı, gidiş, yol (3361-115b)

m.-i ḫūb: Güzel huylu (6946-240a)

m.-i iblīs: Kötü karakterli (6568-227b)

m.-i şeyṭān: Kötü karakterli (6557-227a)

meşveret (Ar.): Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, o konuyle ilgili olanlara danışma, fikir alma, istişare etme (20-2a)

m. eyle-: Fikir alış verişinde bulunmak, danışmak (55-3a)

m. ḳıl-: Fikir alış verişinde bulunmak, danışmak (7833-272b)

metā‘ (Ar.): Maddi manevî sermaye, varlık, servet (1699-58b)

m.-ı dīn: Din sermayesi (812-29a)

meteriz (Ar.): Savaşta, askerlerin arkasına geçerek hem korundukları hem de düşmana ateş ettikleri toprak siper, geçici tabya, meteris (889-31b)

mevācib (Ar.): Osmanlı maliye teşkilatında yeniçerilere verilen maaş (1117-39a)

mevc (Ar.): Dalga

m.-i baḥr: Denizin dalgası (3622-124b)

m.+e gel-: Dalgalanmak (4244-146a)

mevcūd (Ar.): İnsan, hayvan veya eşya cinsinden bir topluluğu meydana getirenlerin tamamı (5308-183b)

m.-ı ḫalḳ: Yaratılmışların tamamı (2976-102a)

mevcūdāt: Var olanlar, yaratılan şeylerin tamâmı, canlı cansız bütün varlıklar, mahlûkat (1974-68a)

m. ı maḫlūḳāt: Canlı cansız bütün varlıklar (2939-101a)

m.-ı eşyā: Yaratılmış her şey (123-5b)

mevlūd (Ar.): Eser (6586-228a)

mevt (Ar.): Ölüm (2593-89a)

m. i ḥay: Ölüm ve hayat (5819-201b)

m. i iḥyā: Ölüm ve diriliş (1962-67b)

m. u ‘Āzrā’il: Ölüm ve Azrail (7032-243a)

m. ü ecel: Ölüm ve ecel (2063-71a)

m. ü ḥay: Ölüm ve hayat (6679-231a)

mevtā (Ar.): Ölmüş kimse, ölü, ölüler (2817-96b)

mey (Far.): tasavvuf. İlahi aşk (2519-86b)

meydān (Ar.): teşmil. İsim tamlamasının ikinci öğesi olarak bir şeyin, bir hususun ortaya döküldüğü, cereyan ettiği yer (2825-97a)

m.+da ol-: Gizli olmamak, açıkta olmak (3359-115b)

mey-ḫāne (Far.): İçinde şarap vb. içkiler içilen ve satılan yer (319-12a)

meyl (Ar.): mec. Bir kimse veya şeye diğerlerinden fazla eğilim, sevgi, istek ve ilgi gösterme, temayül

m. eyle-: mec. Bir kimseye veya bir şeye yönelmek (5538-191b)

m. it-: mec. Bir kimseye veya bir şeye yönelmek (3685-127a)

m.-i derūn: Gönlün eğilimi (678-24a)

meyve (Far.): 1. Meyve(4040-139a)

2. mec. Bir iş veya çalışma sonucunda elde edilen şey, ürün, mahsul (4165-143a)

m.-i cennāt: Cennet meyvesi (7731-269a)

m.-i insān: İnsan meyvesi (4347-149b)

m.-i tevḥīd: Tevhid meyvesi (4164-143a)

m.-i ṭamu: Cehennem meyvesi (3295-113a)

meyyit (Ar.): Ölmüş insan, ölü (6660-230b)

mezār (Ar.): Kabir, mezar (335-12b)

mezāristān (Ar.+Far.): Mezarlık, kabristan (3111-107a)

mezbele (Ar.): 1. Çöplük (7086-245a)

2. Kötü, bayağı (6551-226b)

mezbelelik (Ar.+T.): Çöplük (7058-244a)

meẕhep (Ar.): Bir dinde belirli görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri (35-2b)

meẕmūm (Ar.): Yerilmiş, kınanmış, kötülenmiş (1278-44b)

mezraʿa (Ar.): Tarım arazisi, tarla

mezraʿatü'l-āḫire: Ahiretin tarlası, dünya (6665-230b)

mı: Sonuna getirildiği cümleye veya kelimeye soru anlamı veren söz (5030-174a)

miftā: bk. Miftāḥ (7717-268b)

miftāḥ (Ar.): mec. Anahtar (532-19b)

m.-ı ṭamu: Cehennemin anahtarı (1208-42a)

m.-ı cennet: Cennetin anahtarı (1894-65a)

m.-ı dīn: Dinin anahtarı (4932-170b)

mi: bk. mı (5425-187b)

miger: bk. Meger (2233-77a)

mihmān (Far.): Misafir, konuk (2701-93a)

m. eyle-: Misafir etmek (5066-175a)

miḥnet (Ar.): Zahmet eziyet (1479-51a)

miḥrāb (Ar.): Yüceliğinden, güzelliğinden vb. üstün niteliklerinden dolayı kendisine yönelinen makam veya kimse (4904-169a)

m. u menber: Mihrap ve minber (4905-169a)

miḳdār (Ar.): 1. Ölçü (7022-243a)

2. Değer, kıymet, seviye (1860-64a)

mil (Ar.): Bir uzaklık ölçüsü birimi (4009-138a)

millet (Ar.): Millet (6638-229b)

milk (Ar.): Mal, mülk (7469-259b)

m.+in soy-: Canını almak (6483-224b)

m.-i beḳā: Bâkî yurt (6921-239b)

m.-i ʿOṣmān: Osmanlı Devleti'nin mülkü (7892-275a)

m.-i Süleymān: Hazreti Süleyman'ın mülkü (7248-251a)

minber (Ar.): Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu yer (7681-267b)

minnet (Ar.): Bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma (1391-48a)

m. it-: Boyun eğip yalvarmak (1659-57a)

miʿmār (Ar.): Yaratıcı, Allah (2917-100a)

m.-ı ezel: Allah (7621-265a)

miʿrāc (Ar.): teşmil. Yükselme, yükseliş

m. eyle-: Yükselmek (2963-101b)

m. it-: Yükselmek (4894-169a)

mīrāṣ (Ar.): Birine ölen yakınından kalan mal, mülk

mīrāṣ yi-: Bir kimseye birinden miras kalma(2925-100b)

mīr'āt (Ar.): mec. Ayna (223-9a)

miṣāl (Ar.): 1. Örnek, numune (2585-89a)

2. Benzer, eş (4238-145b)

m.-i āḫiret: Ahirete örnek (172-7a)

misk (Ar.): Güzel koku, misk (7613-264b)

miskīn: 1. Âciz, zavallı kimse (6045-209b)

2. Aşırı derecede tembel, uyuşuk kimse (714-25b)

miyān (Far.): Bir şeyin ortası, vasat (7015-242b)

mīzān (Ar.): 1. mec.Tartı, ölçü aleti, terazi (1000-35a)

2. Mahşer günü herkesin dünyada yaptığı iyilik ve kötülüklerin tartılıp değerlendirileceği manevî terazi (2515-86b)

muʿallā (Ar.): Değeri, derecesi, mertebesi üstün (4911-169b)

muʿallaḳ (Ar.): Bir yere asılmış olan, asılı (2787-95b)

muʿammā (Ar.): mec. Anlaşılmaz, halledilmez şekilde güç, halli müşkül iş veya şey (7514-261b)

muʿaẓẓam (Ar.): Çok büyük, kocaman (7626-265a)

muʿcizāt (Ar.): Mucizeler (933-33a)

m.-ı Muṣṭafā: Hazret-i Muhammed'in mucizeleri (309-11b)

muḥabbet (Ar.): Aşk, sevda, sevgi (5437-188a)

m. eyle-: Sohbet etmek (2837-97b)

muḥaḳḳaḳ (Ar.): Şüphesiz, kesinlikle, mutlaka, gerçekten (7174-248b)

muḥāl (Ar.): Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkansız (1287-44b)

muḫālif (Ar.): Uygun olmayan, uymayan, benzemeyen şey, aykırı, zıt (2864-98b)

muḥanneṯ (Ar.): Kalleş, korkak, alçak, namert kimse (3295-113a)

muḥib (Ar.): 1. Sevgi duyan, sevgi besleyen, seven kimse (5431-187b)

2. tasavvuf. Bir tarikata ilgi ve yakınlık duyan, o tarikatın inancını, görüş ve düşüncelerini benimseyen kimse (2631-90b)

muḥīṭ (Ar.): mec. Gücü veya bilgisi ile kuşatan, içine alan, kapsayan, cami, hâvi (5429-187b)

m.-i küll-i şey: Her şeyi kuşatan Allah (2923-100b)

muḥkem (Ar.): Sağlam, kuvvetli, metin (3331-114b)

muḫliṣ (Ar.): İnancında, ibadetinde, davranışında, dostluğunda gösterişten ve iki yüzlülükten uzak samimi kimse (7262-251b)

muḥtāç (Ar.): Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan (3359-115b)

m. eyle-: Bir kimseye, bir şeye ihtiyaç duyar hale getirmek (4869-168a)

m. ol-: Bir kimseye, bir şeye ihtiyaç duyar hale gelmek (6053-210a)

muḫtaṣar (Ar.): Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel (3726-128a)

muḥżır (Ar.): Eskiden şer'î mahkemelerde mübâşir vazifesi gören kimse (2015-69a)

muḥżur: bk. muḥżır (2037-70a)

muʿīn (Ar.): Yardım eden, yardımda bulunan (6776-234b)

muḳallid (Ar.): tasavvuf. Hakikate erişemediği halde erişmiş gibi davranan, hakikat ehlini taklit eden kimse (4107-141a)

muḳārin (Ar.): Bir arada bulunan, birlikte olan, yakın (6899-238b)

muḳarreb (Ar.): tasavvuf. Her an Allah'ın huzurunda olduğunu idrak etme seviyesine erişen, Allah'a yakın olan (155-6b)

muḳarrer (Ar.): Olacağı veya yapılacağı şüpheye yer bırakmayacak şekilde kesinleşmiş, şüphesiz (231-9a)

muḳayyed (Ar.): Bir şeye veya kimseye maddi veya manevî bir bağla bağlanmış olan (7316-253b)

m. ol-: Dikkat ve alaka ile gözetmek (1131-39b)

muḳır (Ar.): Gerçeği yahut suçunu bütün açıklığıyle ikrar eden kimse (5486-189b)

muḳīm (Ar.): Bir yerde oturan, ikamet eden (7292-253a)

muḳtedā (Ar.): Tâbi olunan kimse (6185-214b)

mūm (Far.): Mum (3998-137b)

muntaẓır (Ar.): Bekleyen (4128-142a)

m. ol-: Beklemek, gözlemek (4360-150a)

mūr (Far.): Karınca (46-3a)

m.-ı Süleymān: telmih. Hazreti Süleyman kıssasında geçen karınca (2233-77a)

m.-ı żaʿīf: Zayıf karınca (6708-232a)

m.-u żaʿīf: Zayıf karınca (3090-106a)

murād (Ar.): Ulaşılmak istenenen, arzu edilen dilek, istek (923-32b)

m. al-: İsteğine kavuşmak, amacına ulaşmak (2104-72b)

m. it-: İstemek, dilemek, arzu etmek (16-2a)

m.+a ir-: İsteğine kavuşmak, amacına ulaşmak (764-27a)

m.-ı Ḥaḳ: Allah'ın isteği (254-10a)

muraṣṣaʿ (Ar.): İnci, elmas, yâkut vb. kıymetli taşlarla süslenmiş, mücevherle bezenmiş (3083-106a)

murdār (Far.): Kirli, pis (324-12a)

murġ (Far.): Kuş (5373-185b)

m.-ı cān: Can kuşu, ruh (4353-149b)

m.-ı rūḥ: Ruh kuşu (1348-47a)

musaḫḫar (Ar.): Boyun eğdirilmiş, emir ve itaat altına alınmış (6605-228b)

muṣāḥıb (Ar.): 1. Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı (1175-41a)

2. Büyük zatlara, özellikle pâdişahlara sohbet akradaşı olan zeki, bilgili, görgülü, hoş sohbet kimse, nedim (7808-272a)

m. eyle-: Dost etmek (478-17b)

m. it-: Dost etmek (1174-41a)

musallaṭ (Ar.): Bir kimsenin sıkıntı verecek, bıktıracak şekilde üzerine düşme

m. it-: Birini bir kimsenin başına sarmak, bela etmek (685-24b)

muṣavver (Ar.): bk. Muṣavvir (3969-136b)

muṣavvir (Ar.) Mahlûkata takdir edilen en uygun, en güzel şekil ve sureti veren anlamında Allah'ın isimlerinden (7657-266b)

muṣḥaf (Ar.): 1. Kur'anı Kerim (3609-124a)

2. mec. Sayfa halinde meydana getirilmiş şey, kitap (4461-153b)

muṣībet (Ar.): Felaket, sıkıntı veren şey, bela (227-9a)

muştıla-: Müjdelemek (4580-157b)

muʿtād (Ar.): Alışılmış, âdet edinilmiş şey, alışkanlık, âdet (3209-110a)

muṭavvel (Ar.): Uzun uzadıya anlatılmış, uzun, mufassal (2926-100b)

muṭīʿ (Ar.): İtaat eden, boyun eğen, tâbi olan (1249-43b)

m. ol-: İtaat etmek, boyun eğmek (6411-222a)

muṭlaḳ (Ar.): Kesin, tam (202-8a)

muṭmaʾinne (Ar.): tasavvuf. Nefs-i mutmainne sözünün kısaltılmışı olarak nefsin yedi mertebesinden dördüncüsü (3311-114a)

muvāfiḳ (Ar.): Uygun, yerinde, münasip (2587-89a)

muvaḥḥid (Ar.): Allah'ın birliğine inanan, tevhit inancını benimseyen kimse, Müslüman (5811-201a)

muẓaffer (Ar.): Zafer ve üstünlük kazanmış (495-18a)

mübārek (Ar.): Hayırlı, uğurlu, mukaddes (2602-89b)

m. eyle-: Hayırlı, uğurlu etmek (1-1b)

mübtelā (Ar.): Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutulmuş, düşkün (2529-87a)

m. ol-: Düşkün olmak, alışmak (6706-232a)

mücāvir (Ar.): Komşu (3421-117b)

mücellā (Ar.): Cilalı, parlak (5474-189b)

mücerred (Ar.): Madde dışı, soyut (5650-195b)

müdām (Ar.): Devamlı olarak, ara vermeden, her zaman (6728-232b)

müdārā: Zahiren dost gibi davranma, iyi geçinme (7235-250b)

m.eyle-: Dost gibi görünmek, iyi geçinmek (7233-250b)

m. it-: Dost gibi görünmek, iyi geçinmek (7235-250b)

m. ḳıl-: Dost gibi görünmek,, iyi geçinmek (7363-255b)

müddeʿī (Ar.): İstek ve iddiasında inatla direnen kimse, iddiacı (5480-189b)

müderris (Ar.): Medrese ve büyük camilerde yüksek seviyede ders okutan medrese hocası (5641-195b)

müʾeṯṯir (Ar.): Tesir eden, tesirli, etkili (7041-243b)

müʾeẕẕin (Ar.): Namaz vakitlerini haber vermek için ezan okumakla görevli kimse (7102-245b)

müfessir (Ar.): Kur'anı Kerim ayetlerini tefsir usûlüne göre açıklayan, bu hususta eser yazan kimse (4486-154a)

müftī (Ar.): Şeyhülislam sözünün yaygınlaşmasından önce onun yerine kullanılan tabir (7812-272b)

mühim (Ar.):: Ehemmiyetli, önemli (1134-39b)

mühmel (Ar.): Anlamsız, boş (323-12a)

mühr (Far.): Damga, mühür

m.-i Süleymān: Hz. Süleyman'ın varlıklara hükmetmesini sağlayan yüzüğü (6919-239b)

m. ur-: Mühür basmak, mühürlemek (1237-43a)

mührele-: Kağıdı mühre ile pürüzsüz, parlak, kolay yazılır duruma getirmek, cilalamak (6510-225b)

mühreli: Mührelenmiş (3991-137a)

mühürlü: Mühürlenmiş, damgalanmış (1734-60a)

müjde: Sevinmeye yol açan, sevindirici haber, muştu (3471-119b)

m.-i cennet: Cennet müjdesi (144-6a)

mükemmel (Ar.): Eksiksiz, kusursuz (1103-38b)

mülāzım (Ar.): Bağlılık ve devamlılık gösteren, bağlı olan (5252-181b)

mülevveṯ (Ar.): Pis, kirli, iğrenç (6550-226b)

mülḥid (Ar.): Allah'ı inkar eden, imansız kimse (7766-270b)

mülhime (Ar.): tasavvuf. Nefs-i mülhime sözünün kısaltılmışı olarak nefsin yedi mertebesinden üçüncüsü (3313-114a)

mülk (Ar.): Mal, mülk

m.eyle-: Mülk olarak vermek (147-6b)

m.-i ʿAcem: Acem mülkü (1738-60a)

m.-i beḳā: Ebedî yurt (406-15a)

m.-i Süleymān: Hazret-i Süleyman'ın mülkü (2704-93a)

mü'min (Ar.): Allah'ın varlığına ve birliğine inanmış kimse (7132-246b)

mümkin (Ar.): Olması, gerçekleşmesi imkan dahilinde olan, olabilir (939-33a)

münācāt (Ar.): Allah'a dua edip yakarma, niyaz etme (4-1b)

m. eyle-: Allah'a dua etmek, yakarmak (1426-49b)

m. it-: Allah'a dua etmek, yakarmak (18-2a)

m. ḳıl-: Allah'a dua etmek, yakarmak (2861-98a)

münāfiḳ (Ar.): İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, dinin emirlerine aykırı davranan (318-12a)

münezzeh (Ar.): İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıktan uzak olan, hiçbir şeye ihtiyacı bulunmayan, Allah (2921-100b)

münkir (Ar.): İslam dinindeki iman esaslarını inkar eden, inanmayan kimse (6355-20a)

mürāyī (Ar.): İki yüzlü, riyakâr kimse, mürâî (2492-85b)

mürd (Far.): Ölü, ölmüş kimse (6265-217a)

mürekkeb (Ar.): Yazı yazmakta, desen çizmekte kullanılan sıvı madde (6510-225b)

mürīd (Ar.): Tarikata girip bir mürşide bağlanan kimse (1613-55b)

mürsel (Ar.): Peygamber, nebi, resul (5195-179b)

mürşid (Ar.): 1. mec. Rehber, kılavuz (5263-182a)

2. tasavvuf. Hak ve hakikate erişme yolunda müritlerine örnek olan, onlara rehberlik eden kimse (6940-240a)

m.-i kāmil: Hakîki mürşid (3110-107a)

m.-i Ḳur'ān: Yol gösterici Kur'an (6937-240a)

m.-i Yezdān: Allah (6939-240a)

mürted (Ar.): İslam dininden dönen başka dine giren kimse (1991-68b)

mürteşī (Ar.): Rüşvet alan, rüşvet yiyen kimse (2160-74b)

mürüvvet (Ar.): İyilik ve ihsanda bulunma, cömertlik, lutufkârlık (3294-113a)

müsāfir (Ar.): Konuk, misafir (3358-115b)

müsāfir-ḫāne (Ar.+Far.): mec. Dünya (284-11a)

müsellem (Ar.): Doğruluğu, gerçekliği ispatlanmış (6362-220b)

müsemmā (Ar.): İsimlendirilmiş, belli bir isimle anılmış (5428-187b)

müstaġnī (Ar.): İhtiyaç ve eksiklik duymayan, elinde olanla yetinen kimse (3512-121a)

müstaġraḳ (Ar.): Batmış, dalmış, içine gömülmüş, gark olmuş (4115-141b)

müstecāb (Ar.): Kabul edilen istek, dua (2262-78a)

müsteḥaḳ (Ar.): Bir kimsenin layık olduğu, hak ettiği ceza veya mükâfat (692-24b)

müşkil (Ar.): Zor, güç, çetin (177-7b)

müşrik (Ar.): Allah'a ortak koşan (1523-52b)

müştāḳ (Ar.): Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken (6107-212a)

müşterek (Ar.): Ortak (927-32b)

müşterī (Ar.): Satın alan kimse, alıcı, müşteri (5771-200a)

müttaḳī (Ar.): Dinin emir ve yasaklarına tam olarak uyan (3988-137a)

müvekkel: Vekil (22-2a)

müyesser (Ar.): Nasip olan

m. eyle-: Nasip etmek (70-3b)

-N-

nā (Far.): Olumsuzluk ön eki

n.-bīnār: Körlük, görmezlik, amalık (6392-221b)

n.-çār: Çaresiz (7265-252a)

n.-dān: Cahil, bilgisiz kimse (849-30a)

n.-ehl: Bir işin ehli olmayan, o işten anlamayan (2788-96a)

n.-gehān: Aniden, anszın (4283-147a)

n.-kes: Hasis, cimri (7443-258b)

n.-maḥal: Uygun olmayan, münasip olmayan (6820-236a)

n.-maḥrem: Dinen nikah düşen kimse (1172-41a)

n.-merd: İnsanlıktan mahrum, güvenilmeyen, korkak, alçak kimse (1380-48a)

n.-murād: Muradına eremeyen (1314-45b)

n.-pāk: Temiz olmayan, kirli (1360-47a)

n.-şerʿ: Dine, şeriata uygun olmayan (6840-236b)

n.-temām: Tamamlanmamış, eksik (2071-71a)

n.-ümīd: Ümitsiz (6827-236a)

nābe-kār (Far.): İşe yaramaz, vefasız (7255-251b)

nādir (Ar.): Az bulunur, az görülür, ender (482-17b)

naḥv i ṣarf (Ar.): Arapça'da cümle bilgisi (3988-137a)

nā'ib (Ar.): Kadı vekili (2041-70a)

naḳd (Ar.): Elde bulunan geçerli para, akçe

n.-i ʿömr: Ömür sermayesi (5579-193a)

n.-ı vaḳt: En değerli vakit, zaman (7069-244a)

n.-u vaḳt: En değerli vakit, zaman (4129-142a)

nāḳıṣ (Ar.): Tam olmayan, eksik, noksan (3547-122a)

n. it-: Azaltmak, eksiltmek (1268-44a)

nāḳıṣātü'l-ʿaḳl: Eksik akıllı, aklı az (930-32b)

naḳḳāş (Ar.): Allah (834-29b)

naḳl (Ar.): Ağızdan ağıza veya kitaplar yoluyle gelmiş olan bilgi (2730-94a)

naḳşān (Ar.): bk. noḳşan

naḳş (Ar.): Süslemek maksadıyle yapılan şekil veya resim (4173-143b)

n. id-: Süslemek, şekil vermek (2876-99a)

n.-ı insān: Yaratılan insan (834-29b)

n.-ı tecellī: Allah'ın yaratması (3883-133b)

nām (Far.): Ün, şöhret (1101-38b)

naʿmā (Ar.): Nimet (5423-187b)

namāz (Far.): Namaz (6833-236b)

n. ḳıl-: Namaz ibadetini yerine getirmek (910-32a)

nāmūs (Ar.): Haysiyet, şeref (6876-238a)

nān (Far.): Ekmek (6564-227a)

nānkör (Far.): Gördüğü iyiliği unutan, iyilik bilmeyen (1666-57b)

nār (Ar.): Ateş, od (48-3a)

n.-ı tevḥīd: Tevhid ateşi (4732-163a)

nās (Ar.): İnsanlar, halk (1644-56b)

naṣīb (Ar.): Bir kimsenin payına düşen şey, hisse (3588-123b)

n. eyle-: Allah'ın birine bir şeyi eriştirmesi, kısmet etmesi (2929-100b)

n. it- : Allah'ın birine bir şeyi eriştirmesi, kısmet etmesi (2624-90a)

n. ol-: Allah'ın birine bir şeyi eriştirmesi, kısmet etmesi (3504-120b)

naṣīḥat (Ar.): Öğüt, pend (3459-119a)

n. al-: Öğüt almak (3111-107a)

n. eyle-: Birine yapması ve yapmaması gereken şeyleri söylemek (2852-98a)

n. it: Birine yapması ve yapmaması gereken şeyleri söylemek (3137-107b)

naṣūḥ (Ar.): Halis, samimi

n. tevbesi: Kesinlikle bozulmaması gereken samimi tövbe (2278-78b)

nāsūtī (Ar.): İnsanlıkla ilgili (7569-263a)

naʿt (Ar.): Bir şeyi överek anlatma, methetme (6213-215b)

nāṭıḳ (Ar.): Konuşan söz söyleyen (3319-114a)

nāy (Far.): Kamış (7072-244b)

nāz (Far.): Kendini beğendirmek amacıyle takınılan edalı tavır (4332-149)

n. eyle-: Nazlanmak (5694-197a)

n. it-: Nazlanmak (6530-226a)

n.-ı rāz: Gizli naz (4862-167b)

n.-u rāz: Gizli naz (3687-127a)

naẓar (Ar.): Bakma, bakış, inceleme (241-9b)

n. eyle-: 1. İncelemek amacıyle bakmak, düşünerek bakmak (857-30b)

2. tasavvuf. Manen büyük ve tasarruf sahibi kimselerin lutuf ve keremle bakması (5129-117b)

n. ḳıl-: tasavvuf. Manen büyük ve tasarruf sahibi kimselerin lutuf ve keremle bakması (4658-160a)

naẓargāh (Ar.+Far.): Bakılan, nazar edilen yer, bakılacak yer (2655-91b)

n.-ı Ḥaḳ: tasavvuf. Gönül, kalp (462-17a)

n.-ı Ḫudā: tasavvuf. Gönül, kalp (7226-250b)

nāzenīn (Far.): İnce yapılı, narin (960-33b)

nāzım (Ar.): bk. Naẓm (933-33a)

nāẓır (Ar.): Bir işin yönetimine memur olan kimse

n. eyle-: Bir görevle vazifelendirmek (2704-93a)

nāzil (Ar.): Gelmek, inmek (6723-232b)

n. ol-: İlahi kitaplar için peygamberlere bildirilmek (4460-153b)

naẓīr (Ar.): Benzer, eş (261-10a)

naẓīre (Ar.): Bir şairin manzum eserine başka bir şair tarafından aynı vezin ve kâfiye ile yazılan benzer manzume (1365-47b)

naẓm (Ar.): Vezinli, kâfiyeli söz dizisi, nazm (2545-87b)

ne: 1. (sf.) Hangi (230-9a)

2. (sf.) Nasıl (183-7b)

3. (zm.) Hangi şey (212-8b)

4. (zf.) Niçin, niye (2143-73b)

ne yüzle: sf. Hangi cesaretle, nasıl olup da (293-11a)

ne…ne : bağ. Görevdeş sözcükleri ve cümleleri bağlar ve cümleye olumsuzluk katar (34-2b)

nebāt (Ar.): Bitki (4037-139a)

nebātāt (Ar.): Bitkiler (848-30a)

nebī (Ar.): Peygamber (6566-227b)

nebiyye's-seyf: Peygamber kılıcı (2182-75a)

nebiyyi's-seyf: Peygamber kılıcı (1983-68a)

necāt (Ar.): Kurtulma, kurtuluş (2958-101b)

necm (Ar.): Yıldız (270-10b)

n.-i ḳandil: Kandil gibi yıldız (4845-167a)

nedāmet (Ar.): Pişmanlık (626-22b)

neden: zf. Ne sebepten, niçin (249-9b)

nefāyis (Ar.): Nefis ve güzel şeyler (4179-143b)

nefer (Ar.): Asker (364-13b)

nefḫ (Ar.): Üfleme (5173-179a)

n. eyle-: Üflemek (5685-197a)

n. id-: Üflemek (6288-218a)

n.-i rūḥ: Ruh üfleme, ruh verme (6539-226b)

n.-i ṣūr: İsrâfil (as)'ın kıyâmet gününde ölülerin dirilip mahşerde toplanması için sur denen boruyu çalması (1909-65b)

nefis: 1. Nefes, an (30-2b)

2. Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği (5913-205a)

nefs (Ar.): 1. Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği

2. tasavvuf. Kulun kötü, beğenilmeyen, zaaflarının merkezi (181-7b)

3. Nefes (2753-94b)

nefy (Ar.): İnkar (993-35a)

n.-i eşyā:tasavvuf. Eşyanın varlığını inkar etmek (2988-102b)

n. id-: Varlığını kabul etmeyip aradan çıkarmak, yokluğunu söylemek, inkar etmek (4044-139a)

nehār (Ar.): Gündüz (7292-253a)

nehr (Ar.): Akarsu, büyük ırmak (4819-166a)

nekbet (Ar.): (sf.) Uğursuz, kötü (7191-249a)

nerdübān (Far.): Merdiven (4019-138a)

nere: Soru zamiri (3395-116b)

nereden: Soru zamiri (615-22a)

nergis (Far.): Soğanlı bir süs bitkisi, nergis (6217-215b)

nesl (Ar.): Nesil, kuşak, soy (1037-36b)

nesne (Ar.): Şey (6262-217a)

neşr (Ar.): Manzum olmayan, düz yazı, nesir (2545-87b)

n.-i cevher: mec. Değerli, kıymetli nesir (2546-87b)

n.-i Şīrīn: mec. Güzel nesir (2548-87b)

neşr (Ar.): Kıyamette bütün insanların dirilmesi (740-26b)

nevā (Far.): Nasip (4495-154b)

nev (Far.): Yeni

n.-cüvān: Delikanlı, genç (5931-205b)

n.-rūz: İlkbaharın başlangıcı sayılan gün (2687-92b)

nevbet (Far.): Sıra, nöbet (282-11a)

n. deg-: Sıra gelmek (2623-90a)

n'eyle-: Ne yapmak, ne eylemek (618-22a)

nezʿ (Ar.): Can çekişme, ihtizar (6869-237b)

nıṣf (Ar.): Yarım, yarı (3605-124a)

nıṣfı'l-leyl: Gece yarısı (2712-93a)

nıṣıf: bk. nıṣf (522-19a)

nice: 1.zf. Nasıl (4465-153b)

2. zf. Ne kadar (237-9b)

4. sf. Uzun süreden beri (4360-150a)

nice nice: Çok, pek çok (10-1b)

niçe: 1.sf. Çok, pek çok, birçok (69-3b)

2. sf. birçok (731-26a)

3. sf. Nasıl (3601-124a)

4. zf. Nasıl (6290-218a)

5. zf. Nasıl (6252-216b)

niçün: Niçin, neden, niye (4760-164a)

nidā (Ar.): Çağırma, seslenme (7564-263a)

n. it-: Seslenmek (6528-226a)

nigār (Far.): Resim gibi güzel sevgili (6453-223b)

nihān (Far.): Gizli, görünmeyen (4234-145b)

nihāyet (Ar.): Son (3743-129a)

niḳāb: Yüz örtüsü peçe (5196-179b)

n. aç-: (4446-153a)

nikāḥ (Ar.): Evlenme, nikah (2032-70a)

n. eyle-: Evlilik sözleşmesi yapmak (2156-74a)

n. itdir-: Nikah kıydırmak (2153-74a)

niʿmet (Ar.): 1. İyi yaşamak için gerekli olan maddi manevî her şey (1485-51b)

2. Allah'ın kullarına bağışı olan yiyecek içecek vb.(1383-48a)

3. Lutuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış (1416-49a)

n.-i baḥr: Nimet denizi (1648-57a)

n.-i dünyā vü ʿuḳbā: Dünya ve ahiret nimetleri (1863-64a)

n.-i Ḥaḳḳ: Allah'ın nimetleri (1687-58a)

n.-i ḫalḳ: Halkın nimetleri (1648-57a)

n.-i ʿuẓmā: Çok büyük nimetler (1400-48b)

nīrān (Ar.): 1. Ateş (2957-101b)

2. Cehennem (7306-253b)

nīsān (Ar.): Nisan ayında yağan yağmur (2867-98b)

nisbet (Ar.): Kıyas edilirse, göre, nazaran, nispetle (1547-53b)

nişān (Far.): İşaret, belirti, iz, alamet (4191-144a)

n'işle-: Ne yapmak (370-14a)

n'it-: Ne yapmak (400-15a)

niyyāt: Niyetler (92-4b)

niyyet: Maksat, niyet (885-31a)

n. eyle- : 1.Bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, niyet etmek (110-5a)

n. it-: Bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, niyet etmek (17-2a)

2. din. Namaz, oruç, abdest gibi ibadetlere başlarken bu ibadeti yapmaya karar verdiğini sözle söyleme (7102-245b)

niẓām (Ar.): Kâinatta mevcut olan ve devamını sağlayan yasa ve kural, düzen, usûl

n.-ı ʿālem: Dünya düzeni (6908-239a)

noḳṣān (Ar.): Eksik, kusurlu (7887-275a)

n. it-: Eksik yapmak (2484-85b)

noḳṭa (Ar.): 1. Bazı harflere konan küçük işaret (4116-141b)

n.-i çeşm: Göz noktası (2887-99a)

n.-i insān: İnsan (6896-238b)

n.-i vaḥdet: Allah'a ulaşıp Allah'la bir olma noktası (2881-99a)

n'olısar: Ne olacak, n'olacak (5991-208a)

n'ol-: Ne olmak (1233-43a)

nuḥūset (Ar.): Uğursuzluk, şeâmet (119-5b)

nūn (Ar.): Arap alfabesinin yirmi beşinci harfi (267-10b)

nūr (Ar.): tasavvuf. Allah'ın bütün mahlûkâtı yokluk zulmetinden çıkarıp, görülebilecek duruma getiren ilahi tecellisi (1343-46b)

n.-ı başar: Göz nuru (4719-162b)

n.-ı cennet: Cennet nuru (1311-45b)

n.-ı dīdār: Göz nuru (2563-88a)

n.-ı feyż: Allah'ın lutfunun nuru (1403-48b)

n.-ı Ḥaḳ: Allah'ın nuru (245-9b)

n.-ı Ḫudā: Allah'ın nuru (1795-62a)

n.-ı Ḳur'ān: Kur'anı Kerim'in nuru (1606-55b)

n.-u Ġaffār: Affeden Allah'ın nuru (2898-99b)

nusḫa (Ar.): 1. Bir yazıdan çıkarılan suret, yazılı bir şeyin benzeri (2551-88a)

2. tasavvuf. İnsan (2916-100a)

n.-i Ḥaḳ: İnsan (1566-54a)

nuṣret (Ar.): Yardım, özellikle Allah'ın yardımı (17-2a)

n. vir-: Yardım etmek (6776-234b)

nūş (Far.): İçme, içiş

n. it-: İçmek (4281-147a)

nuṭfe (Ar.): Meni, bel (4342-149a)

n.-i murdār: Kirli, pis su (7142-247a)

nuṭḳ (Ar.): Söz, konuşma, kelâm (504-18b)

n. eyle-: Konuşmak (6155-213b)

n.+a gel-: Konuşmaya başlamak (4295-147b)

n.-ı Ḥaḳḳ: Allah kelamı (535-19b)

nuṭuḳ: bk. nuṭḳ (4616-158b)

nüh (Far.): Dokuz

n. felek: Dokuz gök (1887-65a)

-nümā (Far.): Gösteren, bildiren, benzeyen anlamında son ek

reh-nümā: Yol gösteren (6327-219a)

-O-

o: 1. sf. İşaret sıfat (714-25b)

2. zm. İşaret zamiri (2428-83b)

3. zm. Şahıs zamiri (6707-232a)

ocaḳ: 1. teşmil. Ev bark, aile (3108-106b)

2. Yeniçeri teşkilatı (6901-238b)

od: 1. Ateş (6499-225a)

oda: Evin bölümlerinden biri (7064-244a)

odun: Yakılmak için, parçalanmış, kesilmiş ağaç (506-18b)

o ger: Öyle ki (40-2b)

oġlan: Oğul, erkek çocuk (6286-218a)

o. oyuncaġı: Basit, küçük, önemsiz iş veya şey (7112-246a)

o. uşaḳlan-: Evlenip aile kurmak (7819-272b)

oġlancıḳ: Küçük erkek çocuk (1904-65b)

oġul: Erkek evlat (214-8b)

oḳ: Ok (7184-248b)

oḳu-: Yazılı bir metni okumak, kıraat etmek (1823-62b)

oḳut-: Okuma işini yaptırmak, okutmak (2849-98a)

ol: bk. O

ol-: 1. Bir durumdan başka bir duruma geçmek (4915-169b)

2. Bir görev, makam, san kazanmak (6720-232b)

3. Meydana gelmek (266-10b)

4. Sahip olmak (81-4a)
5. Bulunmak, var olmak (319-12a)
6. Kemâle ermek, olgunlaşmak (2652-91a)

āşikār o. (5892-204a)
āşinā o. (4447-153a)
āvāre o. (4890-168b)
cemʿ o. (4339-149a)
defn o. (7896-275a)
delīl o. (4642-159b)
esīr o. (3267-112b)
fānī o. (3842-132a)
farḳ o. (4816-166a)
farż o. (4744-163b)
fāş o. (4853-167b)
fenā o. (5092-176a)
fetḥ o. (7553-262b)
ġarḳ o. (4498-154b)
ġayb o. (4856-167b)
giriftār o. (557-20a)
ḫarāb o. (304-11b)
ḫāyin o. (460-17a)
ḫayrān o. (4906-169b)
helāk o. (44-3a)
ḥelāl o. (4760-164a)
hīç o. (3068-105b)
ḥüccet o. (5265-182a)
ḳabūl o. (1411-49a)
Ḳādir o. (7426-258a)
ḳatl o. (3725-128a)
keşf o. (6466-224a)
ḳısmet o.(7192-249a)
ḳul o. (7315-253b)
lāyıḳ o. (2238-77a)
maġrūr o. (13-1b)
maḥrem o. (5208-180a)
mālik o. (7130-246b)
māʾil o. (2766-95a)
maʿlūm o. (4954-171a)
mest o. (5467-189a)
meşhūr o. (689-24b)
muḥtāç o. (7952-277a)
muntaẓır o. (4360-150a)
muṣāḥıb o. (7372-256a)
münezzeh o. (5465-189a)
mürşid o. (5211-180a)
naṣīb o. (3504-120b)
nāzil o. (4459-153b)
nāzil o. (5906-204b)
ʿārif o. (4829-166b)
ʿāṣī o. (299-11b)
ʿayān o. (2821-97a)
ʿibret o. (3895-134a)
rām o. (7130-246b)
reh-nümā o. (2902-99b)
sır o. (262-10a)
şehīd o. (151-6b)
temām o. (2551-88a)
tercümān o. (4297-147b)
ṭoġru o. (189-7b)
ümmet o. (5222-180b)
vaḥy o. (4818-166a)
vāṣıl o. (4447-153a)
vīrān o. (7885-275a)
ẓāhir o. (2821-97a)
ẓāhir o. (5074-175b)

ẓālim o. (3535-121b) zebūn o. (2775-95b)

olun-: Yapılmak, edilmek, olma işine konu olmak

farḳ o. (4967-171b)

feṯḥ o. (6903-238b)

ḫalḳ o. (120-5b)

keşf o. (2730-94a)

ʿazl o. (7909-275b)

red o. (3037-104a)

taṣḥīḥ o. (7461-259b)

te'līf o. (2834-97b)

żabṭ o. (7825-272b)

oñ-: Feraha ermek, mutlu olmak (7227-250b)

on: Dokuzdan sonra gelen sayı, on (1161/40b)

on beş: On beş (2055-70b)

on biñ: On bin (361-13b)

on iki: On iki (4121-141b)

on iki biñ: On iki bin (6588-228a)

on sekiz biñ: On sekiz bin (5390-186b)

ora: Orası, o yer, o mahal (2517-86b)

orta: Aynı cinsten olan iki şeyin arasındaki nokta

orta: 1. Tutarlı, ılımlı, vasat (3348-115a)

2. Meydanda gözle görülür yerde (4497-154b)

o. yol: Aşırılıktan uzak tutum, itidal (3348-115a)

ortalıḳ: Bulunulan yer, çevre, etraf (7461-259b)

o. +lıḳda ḳal-: Sahipsiz kalmak (669-24a)

oruc: Farz ibadetlerden birisi (1584)

oruc ayı: Oruç tutulan ay, Ramazan ayı (6586-228a)

ot: Küçük bitki ot (128-5b)

1. Haşhaş vb. uyuşturucu (321-12a)
2. Zehir (2406-82b)
3. Ateş (1417-49a)

otur-: 1. Vücudun belden yukarı kısmı dik duracak şekilde yere yerleşmek (412-15a)

2. Sohbet etmek (478-17b)

3. Bir mevkiye geçmek, orada yer almak (1336-46b)

otuz: Üç kere on (582-21a)

ova: Çevresindeki yüksek topraklara göre çukurda kalan düz arazi (7584-263b)

oyalan-: Bir yerde vakit geçirmek, zaman harcamak (7689-267b)

oyna-: Herhangi bir tutku, ilgi vb. sebeple bir şeyle meşgul olmak (6457-223b)

oynaş: Sevgili (3584-123b)

oyun: Hile, düzen, entrika (585-21a)

oyuncaḳ: Basit, önemsiz ve kolay iş (7112-246a)

-Ö-

öd : Korku, çekinme (6803-235b)

ö+i şıd-: Ödü kopmak, çok korkmak (2789-96a)

öde-: Bir şeyin karşılığını alacaklı olana vermek (3448-118b)

ödünc : Geri verilmek şartıyle alınan para veya eşya (3261-112a)

ö. al-: Geri verilmek üzere para veya bir şey almak (1450-50a)

ögme-: Bir kimse veya şeyin iyi, güzel ve üstün taraflarını söylemek, methetmek (6252-216b)

ögren-: Bilgi edinmek (4441-152b)

ögret: Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak (1823-62b)

ögüt: Bir kimseye doğru yolu göstermek için söylenen söz, verilen fikir, nasihat (21-2a)

ö. al-: Ne yapması gerektiği hususunda bir kimsenin görüşüne başvurmak (3111-107a)

ö. tut-: Aldığı nasihatı uygulamak (2686-92b)

ö. vir-: Bir kimseye ne yapması gerektiği hususunda fikir vermek, nasihat etmek (2806-96b)

öksüz: Annesi veya hem annesi hem babası ölmüş çocuk (3109-106b)

öl-: Hayatı sona ermek, vefat etmek (5569-193a)

öldür-: Canını almak (3220-110b)

ölü: Yaşamayan, hayatı sona eren, ölü (2609-89b)

ölüm: Vefat, ölüm (328-12b)

ö.eri: Ölümü göze alan, canını hiçe sayan (374-14a)

ʿömr: Hayat, yaşam, yaşam süresi (5135-177b)

ʿö. uzan-: Uzun ömürlü olmak (2761-95a)

ʿö.-i uzun: Uzun ömür (1964-67b)

ʿö.-ü beḳā: Bâkî ömür (6010-239b)

ʿö.-ü dünyā: Dünya ömrü (2048-70b)

ʿö.-ü fānī: Geçici ömür (1963-67b)

ʿö.-ü ʿāriyet :Gelip geçici ömür (6670-231a)

ʿömür: bk.ʿömr (661-23b)

ʿö. uzan-: Uzun yaşamak (2761/95a)

öñ: önce, evvel (145-6a)

öndin: Önce, önceden, daha evvel (2342-80b)

öp-: Öpmek (3201-110a)

öpdür-: Öpmesine izin vermek (3201-110a)

ör- : İnşa etmek, örmek (968-34a)

ʿörfiye tekālif: Kanuna dayanmadan görülen lüzum üzerine yöneticilerce konan vergi, tekâlîf-i örfiyye (1160-40b)

ört-: mec. Açığa çıkması istenmeyen bir durumu başkasına belli etmemek, gizlemek (7230-250b)

örümcek: Örümcekler sınıfından eklemli hayvan (6477-224b)

öt-: (Kuş ve böcekler) değişik tonlarda nağmeli sesler çıkarmak (5871-203b)

öte: 1. -den daha ileri, daha ileri derecede, ziyâde (1778-61a)

2. Uzakça olan yer, daha ilerisi (1110-38b)

öyüt: bk. ögüt (6644-230a)

öz: 1.Kan bağıyla bağlı olan, aralarında gerçek akrabalık bağı bulunan (2460-84b)

2. Bir kimsenin kendisi, zâtı (1922-66a)

özge: Başka, gayrı (513-18b)

özle-: Şiddetle arzu etmek (4365-150a)

ʿöẕr (Ar.): Kusur, hata, eksiklik (5487-189b)

ʿö. it-: Bir hata veya kusurundan dolayı affedilmesini istemek (1898-65a)

-P-

pādişāh (Far.): 1.Hükümdar, sultan (6555-227a)

2. Her şeye hükmeden her şeyin yegâne sahibi, Allah (2520-86b)

p. it-: Padişah yapmak (7993-278b)

p. ol-: Hükümdar olmak (157-6b)

p.-ı dīn: Allah (3051-104b)

p.-ı bī-zevāl: Allah (129-5b)

p.-ı lem-yezel: Allah (2656-91b)

pādişāhlıḳ (Far.+T.): Hükümdarlık, sultanlık (7834-273a)

pāk: 1. Halis, saf, katışıksız (3554-122b)

2. Mübarek, kusursuz, günahsız (2258-77b)

p. eyle-: Maddi manevî kusurlardan arındırmak (4588-158a)

p. it-: Maddi manevî kusurlardan arındırmak (3684-127a)

p. ol-: Temiz olmak, arınmış olmak (4028-138b)

palasa ḳo-: Fakirleştirmek, kara çul üzerine oturtmak anlamına gelen deyim (7942-276b)

pāre (Far.) : 1. Parça (245-9b)

2. Sayı, adet (1103-38b)

pāsubān (Far.): Bekçi, gözetici (5932-205b)

p.-ı milk-i ʿOṣmān: mec. Osmanlı Devleti'nin padişahı (2797-96a)

paşa: Rütbeli asker (2796-96a)

pay: Eşit bölüm, hisse, pay (5991-208a)

p. it-: Bölmek, paylaştırmak (872-31a)

pāy (Far.): Ayak (7495-260b)

pāy-māl ol-:bk. pāyimāl ol- (6851-237a)

pāyān (Far.): Son, nihayet (6516-225b)

pāyidār (Far.): Kalıcı, dâim, sürekli (64167-222b)

pāyimāl ol-: Ayaklar altına alınmış, hakir duruma düşürülmüş (6880-238a)

pehlevāne (Far.): Pehlivana yalkışır şekilde cesurca, kahramanca (7001-242a)

pehlüvān (Far.): Yiğit, cesur, kahraman (1600-55b)

pek: 1. Sıkı, sağlam, kavi (7005-242a)

2. Çok, fazla, ziyade (7046-243b)

3. Sert, katı (7981-278a)

p. pek: Çok çok, fazlasıyla (7170-248a)

p. söyle-: Sert, ağır söz söylemek (7363-255b)

pekçe: 1.Çokça, ziyadece (2837-97b)

2. Sağlam bir şekilde, sıkıca (3419-117b)

pençe (Far.): Yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları

p. dut-: Amansız bir mücadeleye girişmek, kıyasıya dövüşmek (145-6a)

p. ṣal-: Saldırmak (116-5a)

p.uzat-: Saldırmak (7919-276a)

pençere (Far.): Pencere (7608-264b)

pend (Far.): Öğüt, nasihat (2547-87b)

p. al-: Ders çıkarmak, ibret almak (6957-240b)

p. it-: Nasihat etmek (1268-44a)

perākende (Far.): Birbirinden ayrı, dağınık, darmadağınık (1157-40b)

p. it-: Dağıtmak (390-14b)

perde (Far.): 1. mec. Bir şeyin doğrudan doğruya görülmesini, duyulmasını önleyen şey, engel (3750-129a)

2. tasavvuf. Kulun Allah ile manevî bağ kurmasına engel olan düşünce, duygu (4061-139b)

perdedār (Far.): Kapıcı (6477-224b)

pereme (Yun.): Eski bir kayık çeşidi (860-30b)

-perest (Far.): Sonuna geldiği kelimelere tapan, taparcasına seven anlamı veren son ek (5586-193b)

d.-perest: Dünyaya tapan (5586-193b)

perhīz (Far.): Beslenme düzeninde sağlığın gerektirdiği kısıtlamayı yapma, bazı yiyecekleri hiç yememe veya belli miktarlarda yeme

p. eyle-: Dinin yasakladığı şeylerden uzak durma(1384-48a)

p. it-: Manen yasaklanan şeylerden kendini çekmek (7960-277b)

perhīzkār: Haram ve yasak olan şeylerden kaçınan (1555-54a)

perī (Far.): Cinlerin çok güzel varsayılan kadınlarına verilen isim (7366-255b)

perīşān (Far): 1. Dağınıklık, düzensizlik, (2959-101b)

2. mec. Acınacak durumda, zavallı, kederli, muztarip (6780-234b)

perr (Far.): Kanat (1607-55b)

p. ü bal: Kanat ve kol (1607-55b)

pertev (Far.): Işık, nur (3023-104a)

p.-i Bārī: Allah'ın nuru (2902-99b)

p.-i Ḥaḳ: Allah'ın nuru (4682-161a)

p.-i ḥüsn: Allah'ın güzelliğinin nuru (4419-152a)

p.-i Sübḥān: Her türlü kusurdan noksan olan Allah'ın nuru (6933-240a)

p.-i tevḥīd: Tevhid nuru (2881-99a)

p.-i Ẕāt: Allah'ın nuru (4145-142b)

pervāne (Far.): Geceleri ışık etrafında dönerek uçan küçük kelebek (5761-199b)

p. dön-: Devamlı olarak yanında bulunmak (2321-80a)

pervāz (Far.): Uçuş, uçma (7567-263a)

p. eyle-: Uçmak (2378-82a)

p. it-: Uçmak (6151-213a)

-perver (Far.): Sonuna geldiği kelimelere besleyen, koruyan, seven anlamı katan son ek (3280-112b)

perver-digār (Far.): Bütün yaratıkları besleyen ve yetiştiren, Allah (3998-137b)

pes: bk. bes (337-12b)

peşīmān (Far.): Pişman olma, nedamet (7270-252a)

p. ol: Yaptığına hayıflanmak, esef etmek (7270-252a)

peşīmānlıḳ: Pişmanlık (7300-253a)

peydā (Far.): Belli, açık (1957-67a)

p. ol-: Ortaya çıkmak (3952-136a)

peyġamber (Far.): Nebi, resul, peygamber (7364-255b)

peyik (Far.): Peyk haberci, postacı (1201-42a)

peymān (Far.): Ant, yemin (1390-48a)

pinhān (Far.): Gizli, saklı (2883-99a)

pīr (Far.): 1.Yaşlı, ihtiyar (21-2a)

2. tasavvuf. Şeyh, mürşit (2629-90b)

3. Bir topluluğun başı durumunda olan kimse (6901-238b)

p.-i ʿaşḳ: Büyük, ilahi aşk (5187-179b)

p.-perver: Pîre hizmet edip onun tarafından yetiştirilmiş kimse (3280-112b)

pīrlik: Yaşlılık (1965-67b)

piş-: Isı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek, pişmek (3556-122b)

pīşīn (Far.): Alış veriş yapıldığı anda veya mal teslim edilir edilmez yapılan ödeme, peşin (1831-63a)

pīşuvā: İmam, müezzin, reis, emir, server (6182-214b)

pul: Metal para (6879-238a)

puṣula (İtal.): Yön belirleme aleti (7966-277b)

put (Far.): 1.Tapınılan bir ilahı temsil eden, resim veya heykel (1528-53a)

2. tasavvuf. İnsanı Allah'tan alıkoyan, taparcasına bağlanılan zevkler (1527-53a)

put-ḫāne (Far.): Putların bulunduğu tapınak (294-11a)

pür (Far.) : Başına geldiği kelimelere dolu, çok anlamı katan kelime

p.-ʿaṭā: Çok cömert (6168-214a)

p.-derd: Dertli (6024-209a)

p.-ḫayāl: Hayal ile dolu, hülyalı (5575-193a)

p.-rūḥ: Canlı(5501-190b)

p.-yaraḳ: Hazırlıklı, tam donanımlı (866-30b)

-R-

rāciʿ (Ar.): Ait, dair (3495-120a)

racīm (Ar.): Taşlanarak cezalandırılmış, şeytan (6355-220a)

rah (Far.): bk. rāh (2753-94b)

r. ḳalıñlan-: Yol genişlesin (2753-94b)

rāh (Far.): Yol (2521-86b)

r.-ı ʿadl: Adalet yolu (6795-235a)

r.-ı ʿaşḳ: Aşk yolu (3931-135a)

r.-ı Ḥaḳ : Allah yolu (1970-67b)

r.-ı miʿrāc: Miraç yolu (4592-158a)

r.-ı tevḥīd: Tevhid yolu (1950-67a)

r.-ı ʿuḳbā: Ahiret yolu (3174-109a)

rāḥat (Ar.): Üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur, rahat (3282-113a)

r.-ı ḳalb: Gönül rahatlığı (1458-50b)

rāḥatü'l-ervāḥ: Ruhları rahatlatan (3043-104b)

r. olma-: Rahat olamamak, huzursuz olmak (7162-248a)

r. yüzin görme-: Hep sıkıntı içinde olmak, huzura kavuşamamak (6411-222a)

rāḥatlıḳ (Ar.+T.): Üzüntüsü ve sıkıntısı olmama, rahat olma (1480-51a)

raḥīm (Ar.): Çok merhametli, acıyan ve esirgeyen anlamında Allah'ın isimlerinden (1540-53b)

raḥm (Ar.): Yavrunun içinde oluştuğu ve doğuncaya kadar büyüyüp geliştiği ana karnındaki yer, rahim (2434-83b)

r. it-: Merhamet etmek, acımak (7418-257b)

raḥmānī (Ar.): Merhamet sahibi Allah'a ait (7859-274a)

raḥmet (Ar.): Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi (1537-53a)

r.-i cennet: Cennet rahmeti (148-6b)

r.-i Ḥaḳ: Allah'ın rahmeti (1206-42a)

r. eyle-: Acımak, esirgemek (2627-90b)

r. it-: Merhamet etmek, korumak(674-24a)

r. ḳıl-: Esirgemek, acımak (3941-135b)

raḥmeten li'l-ʿālemīn: (Hz. Muhammed hakkında) Âlemlere rahmet olarak gönderilen (6245-216b)

raḥmetu'llāh: Allah'ın rahmeti (1538-53a)

raʿiyye (Ar.): Bir hükümdarın yönetimi altında olan halk (7916-276a)

raʿiyyet: bk. raʿiyye (4516-155a)

rām (Far.): İtaat eden, boyun eğen (7859-274a)

r. ol-: Boyun eğmek, itaat etmek, hükmü altına girmek (7846-273b)

raʿnā (Far.): Güzel, hoş, latif (7317-254a)

gül-i raʿnā: İçi kan ağlayan, dışı sararıp solan âşık (7686-267b)

ravża (Ar.): Çayır çimeni, ağacı, suyu bol yer, bahçe (7563-263a)

rāyā: bk.reʿāyā (1163-40b)

rāz (Far.): Sır, gizli şey (4645-159b)

rāżı (Ar.): 1.Kabul eden, uygun bulup benimseyen (1186-41b)

2. Hoşnut olan (5139-177b)

r. eyle-: Razı olmasını sağlamak, kabul ettirmek (1388-48a)

r. it-: Kabul ettirmek, ikna etmek (2333-80b)

r. ol-: Kabul etmek, uygun bulmak (5139-177b)

rāżıye (Ar.): tasavvuf. Nefs-i râziye'nin kısaltılmış hâli, nefsin yedi mertebesinden beşincisi (3314-114a)

reʿāyā (Ar.): Bir hükümdarın yönetimin altındaki halk (417-15b)

rebīʿü'l-āḫir (Ar.): Hicri ayların dördüncüsü (2552-88a)

recā: 1. Dilek, istek, rica (923-32b)

2. Ümit, umma (2420-83a)

recālü'l-ġayb: bk. ricālü'l-ġayb (83-4a)

recul (Ar.): Ergin, yetişkin erkek (1895-65a)

redd: Kabul etmeme, geri çevirme

r. eyle-: Kabul etmemek, geri çevirmek (66-3b)

r. it-: Kabul etmemek, geri çevirmek (1919-66a)

refʿ (Ar.): Yüceltme, yükseltme

r.ʿ ol-: Yükselme (6111-212a)

refīḳ (Ar.): Arkadaş, yoldaş (4560-157a)

rehber (Far.): Yol gösteren, kılavuz (1605-55b)

reh-nümā (Far.): Yol gösteren kimse, kılavuz (1299)

reʾis (Ar.): 1. Gemi kaptanı (7980-278a)

2. Baş, başkan, reis (582-21a)

remz (Ar.): Bir şeyi akla getiren, o şeye delalet eden nesne, işaret, sembol (2720-93b)

r.-i ḳabir: Kabri akla getiren işaretler (6679-231a)

renc (Far.): Zahmet, eziyet, ıztırap (3273-112b)

r. ü belā: Zahmet ve bela (3287-113a)

reng (Far.): Işığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum (5086-176a)

resm (Ar.): Eser, iz, nişan, alamet (5647-195b)

reşk (Far.): Kıskanılan (1471-51a)

r. it-: Kıskanmak (6359-220b)

revā (Far.): Uygun, münasip, layık (7409-257b)

r. kıl-: Uygun görmek, caiz görmek (5056-175a)

revān (Far.): Hemen, derhal (7878-274b)

re'y (Ar.): Fikir, görüş, düşünce (5978-207b)

re'y-i tedbīr: Tedbirli (2683-92a)

reyb (Ar.): Şüphe (4254-146a)

rıḍvān (Ar.): 1. teşmil. Cennet (6917-239a)

rıżā (Ar.): Hoşnutluk, memnunluk, razı olma (1083-38a)

r. vir-: Razı olmak, uygun görmek (7989-278b)

rızḳ (Ar.): Allah tarafından herkese takdir edilen nimet (1424-49b)

r.+uñ cedīd yevmün cedīd: Günü gününe yaşama, o gün kazanma, o gün yeme (1470-51a)

riʿāyā: bk. reʿāyā (611-22a)

riʿāyet (Ar.): Uyma, gözetme (7452-259a)

r. it-: Saygı göstermek, hürmet etmek (808-28b)

ricāl (Ar.): Adam, kişi (3262-112a)

ricālü'l-ġayb: Allah'ın sevgili kulları, gayp erenleri (3648-125b)

ridā (Ar.): Elbise üzerine giyilen hırka, cüppe, setre vb. giyecek (4130-142a)

risāle (Ar.): Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap (7967-277b)

rişvet (Ar.): Bir memura, bir işte yasa dışı bir kolaylık sağlaması için verilen para veya sağlanan menfaat, rüşvet (710-25b)

r. al-: Yasa dışı bir kolaylık sağlamak için kanunen hakkı olmayan bir parayı almak veya menfaat sağlamak (1172-41a)

r. vir-: Bir memura, bir işte yasa dışı bir kolaylık sağlaması için verilen para veya sağlanan menfaat, rüşvet (708-25a)

riyā (Ar.): Özü sözü bir olmama, iki yüzlülük (2490-85b)

r.+ḫor: İki yüzlü, riyakâr (3385-116b)

riyāsız: İçine iki yüzlülük karışmamış olan

riyāżet (Ar.): tasavvuf. Dünya lezzetlerinden sakınmak suretiyle nefsi terbiye etme, ahlakı güzelleştirme (2314-79b)

rucūʿ (Ar.): Dönme, geri dönme (6546-226b)

rūḥ (Ar.): din. Allah tarafından insan bedenine üflenen, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mahiyeti tam olarak bilinemeyen ilahi ve manevî cevher (4264-146b)

r.-ı kevneyn: İki ruhlu (4595-158a)

r.-ı ḳudsī: Allah tarafından insan vücuduna üfürülmüş olan ruh (6546-226b)

r.-ı ṣānī: İkinci ruh (3843-132a)

r.-ı Sulṭānī: Allah tarafından insan vücuduna üfürülmüş olan ruh (1069-37b)

rūḥānī: 1. Maddi ve cismani tarafı olmayan, manevî (5454-188b)

2. Ruhla ilgili, ruha ait (5462-189a)

ruhbān (Ar.): Rahipler (3619-124b)

rumūz (Ar.): Alamet, işaret, sembol (2718-93b)

rūşinā (Far.): Aydın, açık, ışıklı, münevver, rûşena (7585-263b)

rūy (Far.): Yüz, çehre (2800-96a)

r.-ı celāl: Kızgın, öfkeli yüz (2800-96a)

rūz (Far.): Gün, gündüz (2979-102b)

r. ı şeb: Gece gündüz, her zaman (2857-98a)

r.-ı elest: Allah'ın ezelde ruhları yaratıp bir araya topladığı gün (5840-202a)

r.-ı Ḫıżr: Hıdrellez günü (2689-92b)

r.-ı ḳāsım: Miladi 9 kasım günü (993-35a)

r.-ı ḳıyāmet: Kıyamet günü (848-30a)

r.-ı maḥşer: Mahşer günü (611-22a)

rūzigār (Far.): Yel, rüzgar (5331-184a)

rüsvā (Far.): Rezil, kepaze (5101-176b)

rūsvāy: bk. rüsvā

r. ol-: Rezil olmak, küçük düşmek (1251-43b)

rü'yā (Ar.): Düş (310-12a)

rü'yet (Ar.): İlahi tecellileri bu dünyada veya ruhlar âleminde kalp gözü ile temaşa etme (3756-129a)

-S-

saʿādet (Ar.): 1.Mutlu, bahtiyar (1445-50a)

2. Mutluluk, bahtiyarlık (1763-60b)

sāʿat (Ar.): Altmış dakikalık zaman dilimi (612-22a)

ṣabāḥ (Ar.): Gündüzün ilk saatleri, sabah (2067-71a)

ṣābir (Ar.): Sabreden, sabırlı kimse (7271-252a)

ṣ. u şākir: Sabırlı ve şükreden (3416-117b)

ṣ. ol-: Sabırlı olmak (7266-252a)

ṣābirāne (Ar.+Far.): Sabırlı kimseye yakışır şekilde (7017-242b)

ṣābiruñ (Ar.): Sabırlılar (7857-274a)

ṣābit (Ar.): Bir delile dayandırılmak suretiyle gerçekliği ispatlanmış olan (7824-272b)

ṣ. it-: Bir düşünceyi kesin bir delil ile ispat etmek (6040-209b)

ṣabr (Ar.): 1. Katlanılması zor olan durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp, tahammül gösterme (642-23a)

2. tasavvuf. Her olanı Allah'tan bilip hoşnut ve razı olma, şikayet etmeme (169-7a)

ṣ. eyle-: Sabretmek, sabır ve tahammül göstermek (2406-82b)

ṣ. it-: Sabretmek, dayanmak, tahammül etmek (643-23a)

ṣ.-ı cemīl: Kötülük ve musibet gibi görünen şeylerin Allah'tan geldiğini bilip şikayet etmeme (1389-48a)

ṣ.-ı Eyyūb: Eyüp peygamberin insanlara örnek gösterilen sabrı (1407-49a)

ṣ.-ı yoḫsul: Yoksul sabrı (7416-257b)

ṣābūn: Yıkama işinde kullanılan temizlik maddesi, sabun (5233-181a)

ṣabūr (Ar.): Sabrı çok olan, çok sabırlı kimse (2447-84a)

ṣaç: Baş derisini kaplayan kıllar, saç (5318-183b)

ṣaç-: 1. Serpmek, bir şeyi ortalığa dağıtmak (114-5a)

2. Yaymak (1221-42b)

ṣaç-: Yaymak (6035-209b)

ṣaçıl-: Yayılmak, dağılmak (2553-88a)

ṣadā: Ses, seda (6113-212a)

ṣadaḳa (Ar.): Karşılık beklemeden Allah rızası için yoksullara verilen para, mal vb. (3191-109b)

ṣaddaḳ (Ar.): Doğru, haklı anlamında tasdik etme, kabul etme sözü (2360-81a)

ṣaddaḳnā (Ar.): Biz tasdik ettik, onayladık anlamında tasdik sözü (6167-214a)

ṣadef (Ar.): İnci kabuğu, sedef (2869-98b)

ṣādıḳ (Ar.): 1.Dostluğun gerektirdiği vefayı gösteren, sadakatli kimse (1022-36a)

2. Doğru, gerçek, hakiki (1908-65b)

ṣ.-ı yārān: Sadık, güvenilir dostlar (6943-240a)

ṣādıḳu'l- ḳavl: Doğru sözlü, sözüne inanılır, güvenilir kimse (544-19b)

ṣādıḳu'l-vaʿdi'l-emīn: Verdiği sözü yerine getiren, sözünde duran, sözüne sadık güvenilir kimse (545-19b)

ṣadır (Ar.): Sine, göğüs (7184-248b)

ṣadr (Ar.): Baş köşe, en üst makam (1765-61a)

ṣ. +e çek-: Kendine yaklaştırmak (7369-255b)

ṣ.+a geç-: Başa geçmek, baş köşeye geçmek (1765-61a)

ṣ.-ı ʿālī: Yüce reis, sadrazam (7170-274b)

ṣaf (Ar.) Dizi, sıra

ṣ. ṣaf: Sıra sıra (6228-216a)

ṣāf (Ar.): Temiz, duru, arı, berrak (1319-46a)

ṣafā (Ar.): Gönül şenliği, huzur, mutluluk (7443-258b)

ṣ. it-: Gönül eğlendirmek, mutlu ve huzurlu olmak (171-7a)

s. sür-: Nimetinden faydalanmak, sağladığı imkanlardan yararlanmak, tadını, zevkini çıkarmak (7106-246a)

ṣ. vü leẕẕet:Eğlence ve lezzet (2107-72b)

ṣ. vü zevḳ: Eğlence ve zevk (147-6a)

ṣāfī (Ar.): 1.Temiz, halis, saf (2711-93a)

2. İçinde saflığını bozacak başka bir şey bulunmayan, katışıksız (5478-189b)

ṣaġ: 1.Yaşamakta olan, sağ, canlı (823-29a)

2. Sağlıklı, güçlü (2068-71a)

3. Sağlam (868-30b)

4. Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan (2213-76a)

5. Solun karşıtı, sağ yön (5942-206a)

ṣ. ı ṣol: Sağ ve sol (2868-98b)

s. u esen: Sağ ve sağlam bir şekilde, başına kötü bir şey gelmeden, hiçbir zarara uğramadan (2067-71a)

ṣaġdıc: Düğünde güveye ve geline kılavuzluk eden kimse, sağdıç (6575-227b)

ṣaġīr (Ar.): Küçük, ufak, sagîr (6429-222b)

ṣaġlıḳ: Hasta halde olmama, sıhhat, esenlik (2068-71a)

ṣaḥābe (Ar.): Hz. Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan Müslümanlar, sahâbîler (368-13b)

ṣāḥıb (Ar.): 1.Sahip, malik (550-20a)

2. Bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan, ona tasarruf eden kimse (5680-196b)

3. Himaye eden kimse, koruyucu, hâmî (6708-232a)

ṣ.-ḳırān: Uğurlu olarak bilinen Zühre (Venüs) ve Müşteri (Jüpiter) yıldızlarının aynı burç ve aynı derecede oldukları kutlu zamanda doğan kimse, böyle bir zamanda tahta çıkan çok başarılı hükümdar (72-3b)

ṣ.-naẓar: tasavvuf. Bakışı ile müridine feyiz ve cezbe vermeye gücü yeten mürşit (1849-63b)

saḫī (Ar.): Cömert, eli açık (1401)

s. ol-: Cömert olmak (3351-115a)

saḫīlıḳ (Ar.+T.): Cömertlik (3504-120b)

ṣaḥīḥ (Ar.): 1. Tam, kusursuz, halis (1644-56b)

2. Gerçek, doğru (1803-62a)

3. Asıl, öz, hakiki (2158-74a)

ṣaḥīḥce: Doğruca (2416-83a)

sāḥil (Ar.): Deniz, nehir veya göl kenarı, kıyı (3951-136a)

ṣaḥrā (Ar.): Çöl (6215-215b)

saʿīd (Ar.): Kutlu, uğurlu, mübarek (1470-51a)

ṣā'im (Ar.): Oruç tutan, oruçlu (7839-273a)

saḳa (Ar.): Evlere dışarıdan su taşıyan kimse (3649-125b)

ṣaḳala gülüci: Yüze gülen, ikiyüzlü kimse (3586-123b)

seḳar (Ar.): Cehennem (7121-246b)

ṣaḳat: Vücudunda bir eksikliği veya bir organında arızası bulunan kimse, engelli (1841-63b)

ṣaḳın-: 1. Olabilecek şeyleri düşünerek kendini korumak için tedbirli olmak, tedbir almak (2757-94b)

2. Korumak, gözetmek, esirgemek (2741-94a)

ṣaḳın: Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü (2776-95b)

ṣāḳī (Ar.): İçki sunan (5152-178a)

saḳḳā: bk.saḳā (6229-216a)

ṣaḳla-: 1. Gizlemek (845-30a)

2. mec. Muhafaza etmek, korumak, esirgemek (872-31a)

3. Elinde bulundurmaya devam etmek, biriktirmek (1508-52a)

ṣaḳlan-: Başkasının görmemesi için gizlenmek (1611-55b)

ṣal-: 1. Kılıç sallamak anlamında (1243-43a)

2. Göndermek, yollamak (1919-66a)

3. Koyvermek, serbest bırakmak (6484-224b)

4. Dal, budak, kök vb. sürmek, uzatmak (7706-268a)

ṣalā (Ar.): 1. Tekkelerde çağırma davet etme sözü, buyrun hazır olun anlmaında (7561-263a)

2. Cuma namazına veya cenazeye çağırmak için minarelerden okunan salavat (7102-245b)

ṣalāḥ (Ar.): Dinin yasakladığı şeylerden kaçınma (185-7b)

ṣalāḥiyyet (Ar.): İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma (211-8b)

ṣalāt (Ar.): Namaz (5922-205a)

şalġın: Osmanlılar döneminde para veya mal şeklinde toplanan geçici vergi (1160-40b)

şalın-: Bir sağa, bir sola hafifçe meylederek naz ve eda ile yürümek (6978-241b)

şāliḥ (Ar.): Dinin emrettiği hususlara uygun davranan kimse (216-8b)

ş. ʿamel: Hayırlı amel (290-11a)

sālik (Ar.): tasavvuf. Bir tarikata girmiş, bir mürşide bağlanarak manevî yolculuğa çıkmış olan kimse (7599-264a)

şalḳım: Bir sap üzerinde aşağıya doğru sarkmış biçimde toplu halde bulunan tanelerin meydana getirdiği bütün (847-30a)

şalṭanat (Ar.): Bolluk, zenginlik, şatafatlı ve gösterişli yaşayış (5585-193b)

şaman: Tahılların taneleri alındıktan sonra kalan sapları (6987-241b)

şan: Ün, şan, şöhret (7298-253a)

şan-: Öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek (6933-240a)

sañа: Sen zamirinin yönelme hâli (5723-198a)

şanʿat (Ar.): Hüner, marifet, sanat (833-29b)

şancaḳ: teşmil.Bayrak. (2367-81b)

şanem (Ar.): Put (7551-262b)

ṣānī (Ar.): İkinci (88-4b)

ṣāniyā (Ar.): İkincisi (7764-270b)

şanki: Güya, sözüm ona, sözde (3162-108b)

şap: Bitkilerde yerden yukarıya doğru uzayan kısım (694-25a)

şap-: 1. Gitmekte olduğu yolu veya yönü değiştirip başka yola girmek (974-34a)

2. Gitmekte olduğu doğru yoldan ayrılmak, uzaklaşmak (3374-116a)

şar-: Bir şeyi üzerine başka bir şey dolayarak onunla kaplamak (6495-225a)

şarf (Ar.): Arapçada şekil bilgisi (3988-137a)

ş. it-: Harcamak, kullanmak (7306-253b)

şarıḳ: Külah, kavuk gibi başa giyilen şeyler üzerine sarılan bezden yapılma şal (807-28b)

şarıl-: 1.Bir şey diğer bir şeyle kaplanmak, örtülmek (2950-101b)

2. Bir şey diğer bir şeyin üzerine veya etrafına dolanmak (5005-173a)

şarımṣaḳ: Keskin kokulu otsu bitki, sarımsak (694-25a)

sarmaşa: Karşılıklı olarak birbirine sıkıca sarılmış, kucaklaşmış halde (2895-99b)

ṣarrāf (Ar.): Para, altın vb. alış verişi yapan kimse (116-5a)

ṣ.-ı cevher: mec. Bir şeyden iyi anlayan, o şeyin ehli olan kimse (115-5a)

şat-: 1. Bir şeyi para karşılığında vermek satmak (6650-230a)

2. mec. Manevî değer taşıyan bir şeyi menfaat karşılığında feda etmek (710-25b)

3. Övünmek maksadıyle kendinde olmayan bir şeyi var gibi göstermek (2289-79a)

şatıl-: Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek (2077-71b)

satır (Ar.): Bir sıra yazı. (2547-87b)

satr: bk. satır (5315-183b)

s.-ı insān: İnsan (4922-170a)

şatun al-: Bedelini ödeyip o şeye sahip olmak (1722-59b)

şavāb (Ar.): Doğruluk, dürüstlük, doğru ve güzel davranış. (3789-130b)

şavaş: Devletler arasında cereyan eden silahlı çarpışma, cenk, harp, muharebe

ş. eyle-: Mücadele etmek, uğraşmak (4670-160b)

ş. it-: Çatışmak, muharebe etmek (7624-265a)

şavur-: Samandan, çerçöpten ayırmak için dövülmüş tahılı rüzgara doğru atmak (965-34a)

şavt (Ar.): Ses, seda (4316-148b)

şay-: 1. Önem vermemek, kâle almamak (490-18a)

2. Aynı cinsten olan şeylerin, 1 sayısından başlayarak her biri için bir sayı eklemek suretiyle kaç tane olduğunu belirlemek (1701-58b)

3. Kabul etmek, addetmek (6470-224a)

saʿy (Ar.): Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme (1297-45a)

s. eyle-: Çalışmak, emek vermek, gayret etmek (6100-211b)

s. it-: Çalışmak, emek vermek, gayret etmek (99-4b)

şayd (Ar.): Av (2091-72a)

ş. it-: Avlamak (6732-233a)

ş. ol-: Av hâline gelmek (629-22b)

sāye (Far.): Gölge (7047-243b)

sāyıban (Far.): Sâyebân, gölgelik (5941-206a)

şayḳal (Ar.): Parlak cilâlı (5475-189b)

şayvān (Far.): 1. Gölgelik (6522-226a)

2. Büyük çadır, otağ (7837-273a)

şayyād: Avcı (6705-232a)

sebaḳ (Ar.): Ders, ibret (2995-103a)

s. al-: Ders almak, ibret almak (2995-103a)

s. vir-: Ders vermek, işaret etmek (4151-142b)

sebaḳdaş: Ders arkadaşı (5858-203a)

sebeb (Ar.) : 1. Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum. (197-8a)

2. Bir şeyin yapılmasını gerektiren şey, gerekçe (212-8b)

3. Bahane, vesile (278-10b)

4. Bir amaca ulaştıran şey, vasıta (1816-62b)

s. ol-: Bir şeyin olmasına veya yapılmasına yol açmak (445-16b)

sebet: bk. Sepet (6818-236a)

sebīl (Ar.): mec. Bedava dağıtılan veya çok ucuza satılan (3221-110b)

s. eyle-: Karşılık beklemeden bol bol vermek, bol bol dağıtmak (4164-143a)

s. it-: Karşılık beklemeden bol bol vermek, bol bol dağıtmak (3360-115b)

seccāde (Ar.): Üzerinde bir kişinin namaz kılacağı büyüklükteki yaygı (2040-70a)

secde (Ar.): Yüzünü yere koyma, yere kapanma (4760-164a)

s. eyle-: Secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak (5440-188a)

secdegāh (Ar.+Far.): Secde edilecek, secdeye varılacak yer, ibadet yeri (4860-167b)

sefer: 1.Yolculuk, seyahat (5408-187a)

2. Savaşa gitme (533-19b)

s. eyle-: Savaşa gitmek, savaşmak (1135-39b)

s. it-: Savaşa gitmek, savaşmak (589-21a)

s. ḳıl-: Müracaat etmek, başvurmak (3727-128b)

s.+e git-: Savaşa gitmek, savaşmak (176-7a)

sefīh (Ar.) : Zevk ve sefahata düşkün olan kimse (7880-274b)

sefīne (Ar.) : Gemi (2588-89a)

s.-i dīn: Dinî hayat (2957-101b)

seḫā (Ar.): El açıklığı, cömertlik (3508-120b)

seḫāvet (Ar.): Cömertlik, el açıklığı (3293-113a)

sehel (Ar.): 1. Sehl, kolay (7815-272a)

2. Kolay, kolayca (1711-59a)

seḥer (Ar.): Tan yerinin ağarmasından az önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit (4459-153b)

seḥergāh (Ar.+Far.): Seher zamanı, seher vakti (452-16b)

sehv (Ar.): Kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış, hata (4568-157a)

sehven (Ar.): Yanlışlıkla, hata ile (7431-258a)

sekbān (Far.): Silahlı korucu, muhafız (7828-272b)

sekiz: Yediden sonraki sayı (3296-113b)

s. cennāt: Sekiz cennet (2-1b)

s. cennet : Sekiz cennet (144-6a)

s. cinān: Sekiz cennet (3239-111b)

s. uçmaḳ: Sekiz cennet (3552-122a)

seksen: Seksen (334-12b)

seksen biñ: Seksen bin (6001-208a)

selām (Ar.): Sağlık, esenlik dilemek için söylenen söz (3457-119a)

s. vir-: Birini selamlamak (2082-71b)

selāmet (Ar.): Tehlikeden uzak olma, güvenlik (5497-190a)

selāṭīn (Ar.): 1.Sultanlar, pâdişahlar

2. Padişahlar, hanım sultanlar ve şehzâdeler tarafından yaptırılan camiler (809-28b)

s-u. cihān: Cihan sultanları (6031-209a)

şelb (Ar.) : İdam edilme, asılma

ş. ol-: Ortadan kaldırılmak, asılmak (7003-242a)

selef (Ar.): Bir mevkide daha önce bulunan ve yerine geçilen kimse, geçmiş, eski (2055-70b)

selīm (Ar.): Eksiği kusuru olmayan, sağlam, doğru (7375-256a)

selsebīl (Ar.): İçimi çok hoş ve hafif su (7561-263a)

semā (Ar.): 1. Göğün görünen yüzeyi, gökyüzü (2276-78b)

2. Ruhların ve meleklerin bulunduğuna inanılan yedi gök katından her biri (4398-151a)

semir-: Besili ve semiz duruma gelmek (1668-57b)

şemme va'llāhi (Ar.): Olması imkan dışı veya ağza alınması büyük saygısızlık olan durumlarda söylenen söz (5170-178b)

semmūr (Ar.): Samur (7943-276b)

sen: Teklik ikinci şahıs zamiri (4833-166b)

sene (Ar.): Yıl, sene (6793-235a)

seng (Far.): Taş (6709-232a)

sepet: Sepet (7893-275a)

ser (Far.): Önder, reis (3677-126b)

serāy (Far.): Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli bina (3107-106b)

ser-ā-pā (Far.): Baştan ayağa kadar, baştan başa, bütün, tamamen (7314-253b)

ser-ā-ser (Far.): Baştan başa, tamamıyla (7698-268a)

ser-çeşme (Far.): Çeşme başı, su başı, pınar, kaynak (4121-141b)

s.-çeşme-i ḥayvān: Hayat suyunun kaynağı (7076-244b)

serdār (Far.): 1. teşmil. Bir topluluğun başı, önde geleni (5946-206a)

2. Kumandan, başkumandan (594-21b)

ser-fürū (Far.): Baş eğme, itaat etme, yüz suyu dökme, minnet etme (7157-247b)

ser-gerdān (Far.): Şaşkın, perişan, mütehayyir (1759-60b)

ser-ḥat (Ar.+Far.): Sınır boyu, hudut (490-18a)

ser-ḫoş (Far.): Sarhoş (2109-72b)

sermāye (Far.): Bahsedilen şeye ait elde bulunan değer, varlık (6633-229b)

s.-i ʿömr: Ömür sermayesi, varlık (168-7a)

ser-mest (Far.): Sarhoş (6680-231a)

s.-mest i ḥayrān: Şarhoş ve şaşkın (5127-177b)

serserī (Far.): Edep ve terbiyesi noksan, davranışları uygun olmayan (7528-262a)

ser-tāç (Far.): Baş tacı (1349-47a)

ser-te-ser (Far.): Baştan başa, hepsi (105-5a)

serv (Far.): Servi

s.-i ḫırāmān (Far.): mec. Servi gibi salınan, naz ve eda ile salınarak yürüyen sevgili (6233-216a)

s.-i ḳadd : Servi boylu (6573-227b)

server (Far.): Bir topluluğun en ileri geleni, başkan, reis (2685-92b)

setr (Ar.): Gizleme, örtme, kapama

s. eyle: Gizlemek, örtmek (5490-190a)

s. it-: Gizlemek, örtmek (7337-254b)

sev-: 1.Bir şey veya kimseye sevgi duymak (1412-49a)

2. Sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak (2102-72b)

ṣevāb (Ar.): Allah tarafından mükâfatlandırılan iyi ve güzel davranışlar (2208-76a)

sevdā (Ar.): Aşırı istek, tutku, arzu, heves (1956-67a)

sevdir-: Sevmesini sağlamak, sevmesine yol açmak (1921-66a)

sevgi: Sevme duygusu, muhabbet (5128-177b)

sevgili: Sevgi duyulan, kendisine sevgi beslenen (1656-57a)

sevi: Sevgi, aşk, muhabbet (5112-177a)

seviş-: Birbirini sevmek, birbirine sevgi duymak (3146-108a)

sevü: Sevgi, aşk (5543-192a)

seyf (Ar.): Kılıç (6904-238b)

s.-i dīn: Din kılıcı (3051-104b)

s.-i Furḳān: Kur'anı Kerim kılıcı (2961-101b)

s.-i Ḳur'ān: Kur'anı Kerim kılıcı (6854-237a)

s.-i ʿadl: Adalet kılıcı (7841-273b)

seyir (Ar.): 1. tasavvuf. Bir insanın Hakk'a yükselmek için yaptığı manevî yolculuk (5689-197a)

2. Bir şeyi zevk alarak gözle takip etme, bakma, izleme, temaşa (5717-198a)

seyr (Ar.): bk.seyir (4123-141b)

s. eyle-: Bakmak, izlemek, temaşa etmek (7517-261b)

s. it-: Bakmak, izlemek, temaşa etmek (6540-226b)

s.-i sülūk: tasavvuf. Bir tarikatta mürşidin rehberliği altında yapılan manevî yolculuk (4125-142a)

seyrān (Ar.): Bakıp seyretme, temaşa (5853-202b)

s. eyle-: Seyretmek, temaşa etmek (4400-151a)

s. it-: Seyretmek, temaşa etmek (3251-111b)

seyyāḥ (Ar.): Seyahat eden, uzak ülkeleri gezip dolaşan kimse, gezgin (5686-197a)

şıd-: 1. Korkutmak, kırmak, ezmek, yok etmek (375-14a)

şıdḳ (Ar.): İçten, yürekten bağlanma, bağlılık, sadakat (5582-193b)

şıfāt (Ar.): Bir kimsenin sahip olduğu nitelik, hâl, vasıf (7356-255b)

ş.-ı iblīs: Şeytan'ın sıfatı (7858-274a)

şıfātu'llāh: Allah'ın sıfatları (6331-219b)

şıġ-: Bir yere bütünüyle girebilmek, sığmak (263-10a)

şıġa-: 1. Okşamak, sıvazlamak (444-14b)

2. Kol veya paçayı yukarı doğru çekmek veya kıvırmak suretiyle toplamak (1979-68a)

şıġdır-: Bir şeyi diğer bir şeyin içine bütünüyle yerleştirmek, girmesini sağlamak, sığdırmak (7676-267a)

şıġın-: Korunmak amacıyla bir yere veya birine başvurmak himayesine girmek (392-14b)

şıġır: Öküz, inek vb. büyükbaş, boynuzlu, evcil hayvanların ortak adı (1676-58a)

şıġır-: bk. şıġdır- (2725-93b)

şıġış-: Güçlükle, zar zor sığmak (2910-100a)

şıḥḥat (Ar.): Sağlık, esenlik, afiyet (3258-112a)

şıḳ-: Sımsıkı kavramak, üzerine basınç uygulamak (2597-89b)

şıḳın-: Sakınmak, kaçınmak, uzak durmak (11-1b)

şıma: Bozmak (1208-42a)

şımaḳ: bkz şıma (1208-42a)

şın-: 1. Kırılmak, parçalanmak (6671-231a)

2. Yenilmek, bozguna uğramak, mağlup olmak (9-1b)

3. Korkmak, sinmek (351-13a)

şıñār: Kendisi gibi, benzeri, arkadaş, akran (2265-78a)

şır: 1. Anlamak ve açıklamakta aklın âciz kaldığı şey (5717-198a)

2. teşmil. Bir iş veya şeyin yeterli bilgi, tecrübe, yetenek, bazen da sezgi gerektiren en zor yanı, inceliği, püf noktası: 2986-102b)

s. ol-: Hiçbir iz bırakmadan gözden kaybolmak (262-10a)

s.+na ir-: Bir işin veya şeyin sırrını, inceliğini kavramak (2986-102b)

s.-ı Ḥaḳ: Allah ile sevdiği kullar arasında gizli kalan hâl (4971-171b)

s.-ı İlāhī: Allah ile sevdiği kullar arasında gizli kalan hâl (4524-155b)

s.-ı Ḳur'ān: Kur'anı Kerim'in sırrı (1606-55b)

s.-ı tevḥīd: Tevhidin sırrı (7508-261a)

s.-ı vilāyet: Allah dostu olmanın, veliliğin sırrı (3478-119b)

şır-: Azmini gevşetmek, sarsmak, sırsatmak (357-13b)

şırāṭ-ı müstaḳīm: Doğru yol (1032-36a)

sırāy: bk. serāy (6228-216a)

sırdaş: Birbirinin sırlarını bilen ve saklayan kimselerden her biri, sır ortağı (7174-258b)

sırru'llāh: Allah'ın sırrı (4423-152a)

şıva-: Bir şeyi, üzerine başka bir şey sürmek veya döşemek suretiyle kaplamak (6443-223a)

şıyām (Ar.): Oruç (6584-228a)

şıyām ayı: Ramazan ayı, oruç ayı (6585-228a)

şıyan: Yenen, bozguna uğratan, mağlup eden (375-14a)

sicil (Ar.): Mahkeme, tapu, nüfus vb. resmî dairelerce tutulan kayıt (715-25b)

sicn (Ar.): Zindan, hapishane

s.-i ḳabr: teşbih. Kabir zindanı, kabir (946-33b)

s.-i ten: teşbih. Beden zindanı, beden (3934-135b)

siflī (Ar.) : 1. (süflî) Bir yere veya bir şeye göre aşağıda, alçakta bulunan (263-10a)

2. (süflî) Aşağılık, adi, bayağı, değersiz (3507-120b)

sikke (Ar.): Madenî para (6007-208b)

s.-i insān: İnsan mührü, insan (4725-162b)

sil-: Islak bir şeyi kuru duruma getirmek (7943-276b)

s- süpür-: Ortadan kaldırmak, yok etmek (6112-212a)

sīl: Su taşkını, sel (376-14a)

silāḥ (Ar.): Düşmana saldırı veya savunma amacıyla kullanılan her türlü alet (176-7a)

silk-: Üzerindekileri düşürmek için bir şeyi sallamak, sarsmak, silkelemek (843-30a)

sille (Far.): mec. Bela, felaket, musibet (909-32a)

sīm (Far.): Gümüş (6401-221b)

sīmurġ (Far.): Kaf Dağı'nın arkasında yaşadığına inanılan efsanevi kuş, ankâ (2676-92a)

sin: Mezar, kabir (3403-117a)

sinek: Çift kanatlılardan uçucu böceklerin ortak adı (6743-233a)

sipāhī (Far.): Osmanlı ordusunda bir sınıf süvari askeri (729)

sir: bk. seyr (171-7a)

sirāc (Ar.): Kandil, mum, meşale gibi aydınlatma aracı (5899-204b)

sīret (Ar.): Bir kimsenin ahlakı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı (5381-186a)

sitem (Ar.): Zulüm, haksızlık, eziyet (7794-271b)

sivrisenek: bk. sivrisinek (2120-73a)

sivrisinek: Çift kanatlılardan uçucu, kan emici böcek (6492-225a)

siyāh (Far.): Siyah, kara (4637-159b)

siz: Çokluk ikinci şahıs zamiri (5740-199a)

şofī: Tasavvuf ehli, derviş (1460-50b)

şofra (Ar.): Üzerine yiyecekler, içecekler konulacak şekilde düzenlenmiş masa, sini, yaygı vb. (1395-48b)

ş.-i cennet: Cennet sofrası (3291-113a)

ş. çek-: Yemek ikram etmek, ziyafet vermek (7430-258a)

şofu: bk. şofi (3197-110a)

şoḥbet (Ar.): Karşılıklı dostça, arkadaşça yapılan konuşma, muhabbet (39-2b)

şoḳ-: 1. Yılan, akrep, arı vb. için ısırmak, iğnesini batırmak, bu yolla zehirlemek (2745-94b)

2. Bir şey veya kimsenin bir yere girmesini sağlamak (6640-230a)

şol: Kalbin bulunduğu tarafta olan, sağın karşıtı (6772-234a)

şol-: Diriliğini, tazeliğini, taravetini yitirmek, solmak (6480-224b)

şom: Katışıksız, saf

ş. tütün: Saf tütün (1193-41b)

somāṭ (Ar.) : 1. Üzerinde yemek yenen meşin veya bezden sofra, simat

2. teşmil. ziyâfet

s. çek- : Ziyafet vermek (4225-145a)

s.-i niʿmet: Nimet sofrası (1396-48b)

şoñ: 1. Sonra (50-3a)

2. Son (1600-55b)

şoñra: Sonra (5796-200b)

şoñ ucı: Sonuç, nihayet, netice, akıbet, sonunda (5186-179b)

şor-: Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek (5612-194b)

şoru: Kıyamet gününde, yaptıkları işlere karşılık her kula yöneltilen ve cevabı beklenen söz, sual (150-6b)

şorut-: Somurtmak (6578-227b)

şoy-: Başkasına ait para, mücevher vb. şeyleri çalmak, gaspetmek (1245-43b)

söbü: Yumurta şeklinde olan, oval, beyzi (6479-224b)

söyle-: 1.Anlatmak istediği şeyi sözle bildirmek (7363-255b)

2. Konuşmak (6813-235b)

söyled-: Söylemesine, konuşmasına sebep olmak veya imkan vermek, müsaade etmek (7962-277b)

söylendir-: Söylendirmek 4329-149a)

söyleş-: Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek (5737-198b)

söyletdir-: Söylettirmek (5442-188a)

söyün-: Sönmek (48-3a)

söyündür-: Söndürmek (155-6b)

söz: 1. Konuşma, lakırdı, söz. (4482-154a)

2. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime veya kelime dizisi (4646-160a)

s. ṭut-: Söz dinlemek, itaat etmek (2819-97a)

s. uzan-: Sözü, lafı uzatmak (7873-274b)

s.+i ṭutul-: Sözü dinlenmek (477-17b)

s.+ü. üstin ol-: Benzerlerine göre daha yüksek derece ve seviyede bulunmak, nitelik bakımından onların üstünde olmak (1629-56a)

şu: 1. Su (176-7a)

2. Sudan oluşan kitle, göl, deniz, akarsu (3119-107a)

ş. eyle-: (Gemi için) su alma (880-31a)

su'āl (Ar.): Sorulan şey, soru (5989-207b)

s. eyle-: Sormak (735-26a)

s. it-: Sormak (1113-39a)

subḥ (Ar.): Sabah vakti, sabah

s. u mesā: Sabah ve akşam (7615-265a)

s. u şām: Sabah ve akşam (7431-258a)

şuç: 1. Kanunlara aykırı davranış kabahat (7910-275b)

2. Günah (7352-255a)

sū-i ẓan (Ar.): Kötü zan besleme, kötü zan (3600-124a)

sū-i ẓann: bk. sū-i ẓan (7335-254b)

şulan-: Sulamak işi yapılmak, su verilmek (2769-95a)

şulb (Ar.): Zürriyet, döl, nesil (3671-126b)

şulḥ (Ar.): Barış

ş. eyle-: Barışmak, uzlaşmak (4565-157a)

sulṭān (Ar.): 1. Hükümdar, padişah (6631-229b)

2. Reis, baş (78-4a)

3. Allah (1645-57a)

s.-ı ʿālem: Cihan sultanı (7110-246a)

s.-ı kevneyn: İki cihan sultanı (312-12a)

şun-: Saygı duyulan bir kimseye vermek, takdim etmek (3906-134b)

şunʿ (Ar.): Yaratma, halk etme (269-10b)

ş.-ı Şāniʿ: Allah'ın sanatı (7586-264a)

ş.-ı tecellī: Allah'ın sanatının tecellisi (3882-133b)

şunma-: El uzatmak, uzanmak (3366-115b)

sūr (Ar.): İçi boru gibi boş olan ve üfürülmek suretiyle ses çıkarılan büyük boynuz (6144-213a)

sūre (Ar.): Kur'anı Kerim'in yüz on dört bölümünden her biri (1-1b)

ṣūret (Ar.): Biçim şekil, dış görünüş (6534-226a)

ṣūretā (Ar.): Dış görünüşe göre, görünüşte, zahiren (2936-101a)

şuşa-: 1. mec. Çok istek ve arzu duymak (1822-62b)

2. Su içme ihtiyacı duymak, su içeceği gelmek (3828-131b)

şusuz: 1. Suyu bulunmayan veya az olan (5867-203a)

2. mec. Çok istekli, çok arzulu, teşne (279-10b)

şusuzlıḳ: bk. ṣusuzluḳ (249-9b)

şusuzluḳ: Susuz olma, susuz kalma durumu (173-7a)

şuvar- : Su vermek, sulamak (7076-244b)

şuy (Far.): Yan, yön, taraf, cihet (2774-95b)

süci: Şarap (5548-192a)

sücūd: Secde etme, secde (4098-141a)

s. eyle-: Secde etmek (5620-194b)

s. it-: Secde etmek (4274-147a)

süd: Süt (4174-143b)

sükker (Ar.): Şeker (5515-191a)

sükūt (Ar.): Susma, konuşmama, sessizlik (614-22a)

sülūk (Ar.): Bir tarikata girip o yolda yürüme (2473-85a)

s. eyle-: Tarikata girmek, intisap etmek (757-27a)

şümme va'llāhi: Allaha defalarca yemin ederim anlamında yemin ifadesi (187-7b)

sünbül (Far.): Zambakgillerden soğanlı ve otsu süs bitkisi (6216-215b)

sünnet (Ar.): Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamamı (326-12b)

sünnī (Ar.): Sünnîliği benimsemiş kimse (6945-240a)

sür-: 1. Yönetip yürütmek, kullanıp gitmesini sağlamak, sevketmek (73-4a)

2. İçinde bulunup yaşamak, geçirmek (333-12b)

3. Ceza olarak ülkesinden veya yerinden başka bir ülkeye veya yere göndermek, nefyetmek (574-20b)

4.Önüne katıp götürmek veya getirmek (1121-39a)

5. Ekilebilir duruma getirmek için toprağı pulluk veya sabanla işlemek (4001-137b)

6. Ortadan kaldırmak, aradan kaldırmak (6190-214b)

sürç-: 1. mec. Yanılmak, hata etmek (7218-250a)

sürme: Kirpik diplerine sürülen siyah toz (2701-93a)

sürūr (Ar.): Sevinç (743-26b)

süvār (Far.): Bir binek hayvanına, özellikle ata binmiş kimse (7270-252a)

s. ol-: At vb. bir binek hayvanına binmek (4256-146a)

süvrisinek: bk. Sivrisinek (7929-276b)

-Ş-

şāb (Ar.): Genç erkek, delikanlı, civan (4001-137b)

şād (Far.) 1. Neşe, sevinç (4147-142b)

2. Sevinçli, neşeli (6403-222a)

ş. ol-: Sevinmek, memnun ve mutlu olmak (7070-244b)

ş. eyle-: Sevindirmek, mutlu etmek (6079-211a)

şādī: Mutluluk, sevinç (7139-247a)

şāh (Far.): Hükümdar, padişah (7474-259b)

ş.-ı cihān: Cihan padişahı (7840-273b)

ş.-ı dānā: Alimlerin şahı (5137-177b)

ş.-ı dīn: Hazreti Muhammed (1306-45b)

ş.-ı enbiyā: Peygamberlerin şahı, Hazreti Muhammed (567-20b)

ş.-ı evliyā: Evliyaların reisi (6158-213b)

ş.-ı kevneyn: İki cihan şahı, Hazreti Muhammed (2579-88b)

ş.-ı mūr: telmih Hazreti Süleyman kıssasında geçen karınca (7428-258a)

ş.-ı ʿādil: Adalet sahibi şah (2574-88b)

ş.-ı rüsül: Peygamberlerin şahı, Hazreti Muhammed (1771-61a)

ş.-ı ẓālim: Zalimlerin şahı (3052-104b)

ş.-mārān: Efsanevi masal kahramanı yılan, yılanların şahı, şâh-ı mâran (5032-174a)

ş.-rāh: mec. Doğru ve açık yol, selamet yolu (3376-116a)

ş.-zāde: Padişah oğlu, şehzâde (3086-106a)

şāh-bāz (Far.): 1. İri ve beyaz bir doğan cinsi (6647-230a)

2. mec. Yiğit, gösterişli ve şanlı kimse (6277-217b)

ş.-ı ʿālem: Alemin en şanlı kimsesi (4644-159b)

şāhıbāz: bk. şah-bāz (5857-203a)

şāhid (Far.): Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse (3529-121b)

ş.-i ġayb: Madde âleminin ötesindeki gözle görülemeyen âlemin şahidi (7587-264a)

ş.-i kezzāb: Yalancı şahit (718-25b)

ş.-i ṣādıḳ: Güvenilir şahit (718-25b)

şāhīn (Far.): Doğana benzer yırtıcı avcı kuş, şahin (6886-238a)

şāhlıḳ: Şah olma hali, şahlık (7031-243a)

şaḫṣ (Ar.): Şahıs, kimse (6257-217a)

şaḳ (Ar.): İkiye bölme, yarma

ş. eyle-: Parçalamak, yarmak, bölmek (3952-136a)

ş. it-: Parçalamak, yarmak, bölmek (3952-136a)

ş. ol-: Parçalanmak, yarılmak (5641-195b)

şaḳī (Ar.): 1. Yol kesici, haydut (7936-276b)

2. mec. Her türlü kötülüğü işleyebilecek yaratılışta olan, kötü huylu kimse (3381-116b)

şākir (Ar.): Şükreden kimse, şükredici (1824-63a)

şaḳḳa'l-ḳamer (Ar.): Hz. Muhammed'in ayı ikiye bölme mucizesi (1364-47b)

şān (Ar.): 1. Azamet, büyüklük, ululuk (6034-209b)

2. Vasıf, nitelik, karakter (5143-178a)

şār (Far.): Şehir (6416-222a)

ş.-ı tevḥīd: Tevhit şehri (4738-163a)

şarḳ (Ar.): Doğu (97-4b)

şarṭ (Ar.): Bir şeyin olabilmesi için gerekli olan husus, koşul (2279-78b)

şaş: bk. şaşı (4110-141b)

şaş-: 1.Beklenmeyen bir olay karşısında ne yapacağını bilemez duruma gelmek, şaşırmak (77-4a)

2. Yanılmak (976-34b)

şaşı: Gözleri aynı doğrultuya bakmayan kimse (4111-141b)

şaşır-: Şaşırtmak, hayrete düşürmek (368-13b)

şaşḳın: Ne yapacağını şaşırmış halde (4779-164b)

şāyān (Far.): Layık, değer, yakışır (3207-110a)

şāyiʿ (Ar.): Herkesçe duyulmuş, yayılmış, bilinmiş (2839-97b)

şayḳa: Karadeniz'de Osmanlılar'ın kıyıları koruma gayesiyle kullandıkları bir nevi savaş gemisi (729-26a)

şeb (Far.): Gece (5853-202b)

ş.-çerāġ-ı Ḥaḳ: teşbih.Göz (4008-138a)

ş.-çerāḳ: Gece parlayan kıymetli taş (6735-233a)

ş.-çırāḳ: Hazreti Muhammed (2851-98a)

şecāʿāt (Ar.): Yiğitlik, yüreklilik, cesaret (88-4b)

şecer (Ar.): Ağaç (992-35a)

ş.-i cennāt: Cennet ağacı (3242-111b)

şeddādī: Çok büyük ve sağlam yapı (968-34a)

şefāʿat (Ar.): 1.Bir suçun affedilmsi veya bir isteğin olması için aracı olma (6837-236b)

2. din. Kıyamet gününde Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların günahların affedilmesi için Allah katında aracılık etmeleri (152-6b)

ş. it-: Şefaatte bulunmak (7458-259a)

ş. ḳıl-: Şefaatte bulunmak (4628-159a)

şefāʿatci: Birisi için şefaat eden kimse (2024-69b)

şefḳat (Ar.): Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi (1224-42b)

ş. eyle-: Merhamet etmek, sevgiyle yaklaşmak (5146-178a)

ş. it: Bir kimseyle esirgeyici bir sevgi göstererek ilgilenmek (6321-219a)

şeftāli (Far.): Şeftali (4577-157b)

şeh: bk. şāh (6012-208b)

şehā: Ey Şah! anlamında seslenme ünlemi (2670-92a)

şehādet (Ar.): 1. Allah yolunda, milli ve manevî değerler uğrunda ölme (152-6b)

2. İşaret, açık alamet (7536-262a)

ş.ʿālemi: Gözle görülen her şey, bütün varlıklar, maddi âlem (7708-268b)

ş. milki: Gözle görülen her şey, bütün varlıklar, maddi âlem (6537-226b)

şehīd (Ar.): Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse (146-6a)

ş.-i ʿaşḳ: Allah'a âşık olan, her yerde ve her tecellide Hakk'ı müşahede eden kimse (6000-208a)

ş. ol-: İmanı, vatanı ve kutsal bir amacı uğrunda savaşırken ölmek (405-15a)

şeh-in-şāh: Padişahlar padişahı, şahlar şâhı (1019-38b)

şehlā (Ar.): Kusur değil güzellik sayılabilecek şekilde şaşı, hafif şaşı göz (5679-196b)

şeh-māt (Far.+Ar.): Yenilmek, mağlup olmak (7828-272b)

şehir (Ar.): Kalabalık yerleşim merkezi, kent, belde (4858-167b)

şehr (Ar.): bk. şehir (731-26a)

ş.-i ten: Beden (2726-93b)

şehristān (Far.): Büyük şehir (2726-93b)

şehriyār (Far.): Hükümdar, padişah (6718-232b)

şehvet (Ar.): 1. Karşı cinse duyulan şiddetli arzu, cinsel istek (3297-113b)

2. teşmil. Ölçüyü aşan şiddetli arzu, şiddetli istek (3589-123b)

şehzāde: bk. şāh-zāde (1778-61a)

şek (Ar.): Şüphe, zan (5013-173a)

şeḳāvet (Ar.): Bedbahtlık (7463-259b)

şeker (Far.): Şeker (5895-204b)

şekil (Ar.): Dış görünüş, biçim, şekil (4778-164b)

şekk: bk. şek

ş. ü gümān: Şüphe (6684-231a)

şekl (Ar.): bk. şekil (3777-130a)

ş.-i insān: İnsan şekli (4269-146b)

ş.-i Ṭūbā: Cenneteki Tuba ağacının şekli (2926-100b)

şeklā: Şekilce, şeklen (2936-101a)

şemʿ (Ar.): 1. Mum (5761-199b)

2. tasavvuf. İlahî nur (7629-265b)

ş.-i İlāhī: Allah'ın nuru (5313-183b)

ş.-i tecellī: Allah'ın nuru (3861-133a)

şemʿavār (Ar.+Far.): Mum yakan, mum getiren (6383-221a)

şems (Ar.): Güneş (244-9b)

ş. i ay: Güneş ve ay (4805-165b)

ş. i ḳamer: Güneş ve ay (3255-112a)

ş.-i dīn: Din güneşi (2350-81a)

ş.-i ḥaḳīḳat: Hakikat güneşi (4499-145b)

ş.-i ʿālem: Alemin güneşi (5307-183b)

ş.-i Raḥmān: Allah'ın Rahman isminin güneşi (4793-165a)

ş.-i tevḥīd: Tevhit güneşi(2092-72a)

ş.-i vaḥdet: Vahdet güneşi (2820-97a)

şemsi'd-ḍuḥā: Sabah güneşi (3431-118a)

şen: 1. Hayat dolu, canlı ve güler yüzlü, neşeli (1760-60b)

2. Neşe veren, neşelendiren (7107-246a)

şenāʿat (Ar.): Kötülük, fenalık (7459-259a)

şer (Ar.): Kötülük, fenalık (3936-135b)

şerʿ (Ar.): İslam şeriatı, İslam hukuku (7802-271b)

şerāb (Ar.) : Şarap (777-27b)

ş.-ı dil: Gönül şarabı (1374-47b)

ş.-ı ġaflet: Gaflet şarabı (777-27b)

ş.-ı lā-yezāl: Ebedî şarap (6229-216a)

ş.-ı maʿnevī: Manevî şarap (7562-263a)

ş.-ı ʿaşḳ: Aşk şarabı (3830-131b)

ş.-ı vaṣl: Vuslat şarabı (5065-175a)

şerʿan (Ar.): Şeriata uygun olarak (2031-70a)

şerḥ (Ar.): Açıklama, yorumlama

ş. eyle-: Açıklamak, ayrıntısına inerek açıklamak (576-21a)

ş. it-: Açıklamak, ayrıntısına inerek açıklamak (1073-37b)

şerʿī (Ar.): Şeriatla ilgili, şeriata uygun (783-28a)

ş. baş-: Şerî kuralları ihlal etmek, çiğnemek (2224-76b)

ş. kitāb: Şeriat kitabı (783-28a)

ş.-i şerīf: İslam şeriatı (1281-44b)

şerīʿat (Ar.): İslam hukuku, İslam nizamı (7928-276a)

şerīf (Ar.): Şerefli, kutsal, mübarek (827-29b)

şerīk (Ar.): Ortak (4033-138b)

ş. it-: Allah'a ortak koşmak, eş koşmak (7042-243b)

şeş (Far.): Altı

ş. cihān: Altı cihan (2719-93b)

ş. cihat: Altı yön, altı taraf (3958-136a)

ş. cihet: bk. şeş cihat (2909-100a)

şevḳ (Ar.): 1. Sevinç, neşe, keyif (3163-108b)

2. tasavvuf. Allah aşkı ile insan gönlünde meydana gelen coşkunluk (4418-152a)

3. Şiddetli arzu, istek (4426-152a)

4. Işık, parıltı, şavk (6107-212a)

şevḳ odı: Allah aşkı ile yanan gönlün ateşi (5719-198a)

şey (Ar.): Nesne, madde, cansız varlık, şey (260-10a)

şeyāṭīn (Ar.): Şeytanlar (1588-55a)

şeydā (Far.): Kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış kimse (5105-176b)

şeyḫ (Ar.): 1. İhtiyar, yaşlı (4001-137b)

2. Tarikat büyüğü, şeyh (338-12b)

3. Şah, sultan (574-20b)

ş. i şāb: İhtiyar ve delikanlı (4001-137b)

ş.-i cihān: bk. şāh-ı cihān (574-20b)

ş.-i Furḳān: Kur'anı Kerim (2813-96b)

ş.-i ḥaḳīḳī: Gerçek şeyh (1265-44a)

ş.-islām: Şeyhü'l-islam (2015-69a)

ş.-i kāmil: İlim, fazilet ve hüner sahibi şeyh (1256-43b)

ş.-i kevneyn: Hazreti Muhammed (6350-220a)

ş.-i Ḳur'ān: Kur'anı Kerim (3374-116a)

ş.-i mecāz: Mecazi şeyh (1266-44a)

şeyḫi'ş-şüyūḫ: Şeyhlerin şeyhi (6363-220b)

şeyṭān (Ar.): 1. Allah'ın emrine karşı geldiği için rahmetten uzak kalmış, iblis (229-9a)

2. mec. Karekterinde kötü sıfatlar hâkim olan, şerir kimse (5018-173b)

ş.+a uy-: Doğru yoldan ayrılmak (5588-193b)

şeyṭānī: Şeytana ait özellikler taşıyan (3071-105b)

şifā (Ar.): Derman, ilaç, deva (7601-264b)

şikār (Far.): 1.Av (1725-59b)

2. teşmil. Değerli, kolay ele geçmeyen, nadir bulunan şey (6145-213a)

şikāyet (Ar.): İçinde bulunduğu durumdan memnun olmayıp yakınma, sızlanma

ş. eyle-: Kendisine doğru gelmeyen şeyleri söz veya yazı ile bir kimseye veya bir makama bildirmek (5723-198a)

ş. it-: Yakınmak, sızlanmak (7351-255a)

şikāyetci: Şikayet eden kimse (2024-69b)

şimden girü: Bundan sonra, şu andan itibaren (2490-85b)

şimden giri: bk. şimden girü (7660-266b)

şimdi: 1. İçinde bulunulan zamanda, şu anda (4955-171a)

2. Yaşamakta olduğumuz zaman diliminde, bu devirde (2056-70b)

şimdiki: İçinde bulunulan zamanda olan veya yapılan, bu zamandaki (7696-268a)

şīn: Hayat dolu, canlı ve güler yüzlü, neşeli (1510-52a)

şīn (Ar.): Arap alfabesinin on üçüncü harfi, şın (7460-259a)

şiʿr (Ar.): Şiir, manzume (2850-98a)

şīr (Far.): Arslan (6741-233a)

ş.-i ner: Erkek arslan (2829-97a)

şirā: Satın alma, satın alınma (217-8b)

şīrīn: Hoşa gidecek niteliklere sahip (5760-199b)

şirk (Ar.): Allah'a eş ve ortak koşma, ortak isnat etme (1525-53a)

ş.-i ekber: Büyük şirk (7358-255b)

ş.-i ḫafī: Gizli şirk (1460-50b)

şīve (Far.): Naz, eda (5695-197a)

şol: 1. İşaret sıfatı (999-35a)

2. Belgisiz sıfat (1259-43b)

3. İşaret sıfatı (3063-105a)

4. İşaret zamiri (1695-58b)

ş. deñlü: Azlık-çokluk zarfı (6407-222a)

ş. ḳadar: Azlık-çokluk zarfı (6021-209a)

şor: Söz, lakırdı, laf (5376-185b)

şöyle: 1. Azlık-çokluk zarfı (7343-255a)

şu: 1. İşaret zamiri (4093-140b)

2. İşaret sıfatı (7066-244b)

ş. deñlü: Azlık-çokluk zarfı (6044-209b)

şuġl: İş, güç (7448-259a)

şürb (Ar.): İçme, içilme

ş.-i ḫamr (Ar.): Şarap içme (1198-41b)

şübhe (Ar.): Tereddüt, kuşku (2029-69b)

şübheli: Güvenilmeyen, karışık ve sakıncalı tarafları olan (200-8a)

şübhesiz: zf. Muhakkak, kesin olarak, kesinlikle (787-28a)

şükr (Ar.): bk. Şükür (1418-49a)

ş.+ni bil-: Allah'ın kendisine verdiği nimetlere minnettar olmak, şükredici olmak (2657-91b)

ş. it-: bk. şükür it- (1838-63a)

şükrān (Ar.): Nimeti verene karşı teşekkür, iyilik bilme, minnettarlık

ş.-ı niʿme: Nimeti verene karşı şükür (1692-58b)

şükür (Ar.): Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme (1816-62b)

ş. it-: Eriştiği nimetin, gördüğü iyiliğin değerini bilip memnuniyet duymak, minnettar olmak (2439-84a)

şüphe (Ar.): bk. Şübhe (542-19b)

-T-

tā: 1. Arap alfabesinin üçüncü harfi (3255-112a)

2. - a kadar, -e kadar (1577-54b)

3. tâ ki (1941-66b)

4. -den beri (2129-73a)

5. O derece, o mertebe (6081-211a)

t. kim: İçin, diye, sonunda, nihayet (6322-219a)

ṭaʿām (Ar.): Yemek, aş (650-23b)

ṭāʿat (Ar.): Allah'ın emirlerine uyma (7447-258b)

ṭ.-ı iḫlāṣ: Allah rızası gözetilerek yapılan ibadet (3329-114b)

tābiʿ (Ar.): 1.Birinin emri altında bulunan, onun hakimiyeti altında olan, bağlı (2736-94a)

2. Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden (2740-94a)

ṭabiʿat (Ar.): Bir varlığın tabiî özelliklerinin bütünü (2440-84a)

ṭabīb (Ar.): Hekim, doktor (1296-45a)

ṭabību'llāh: Allah'ın tabibi, Hazreti Muhammed (3730-128b)

taʿbīr (Ar.): 1. Bir anlam ifade eden söz (5701-197b)

2. Yorma, yorumlama

t. it-: Rüya yorumlamak (2805-96b)

ṭabl (Ar.): Davul (742-26b)

tābor: 1. Dört bölükten kurulan askerî birlik (389-14b)

2. Düzgün sıralar hâlinde dizilmiş insan topluluğu, kafile (163-7a)

t.-ı küffār: Kafirler topluluğu (604-21b)

tābūt (Ar.): İçine ölü konulan sandık (3112-107a)

tāc (Far.): Hükümdarlık alameti olarak giyilen başlık (6734-233a)

t. ı taḫt: Taht ve taç (7030-243a)

t. u taḫt: Taht ve taç (1335-46b)

t.-ı levlāk: "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım" kudsî hadisine telmih (6267-217a)

ṭafra (Ar.): Kendini olduğundan büyük gösterme, böbürlenme

ṭ. eyle-: Kendini olduğundan büyük göstermek, böbürlenmek (2265-78a)

ṭağ: Dağ (1674-57b)

ṭ. başı: mec. Çok tenha, ıssız, korkulu ve güvensiz yer (1148-40a)

ṭ. +lar ḳadar: Pek çok, çok fazla (613-22a)

ṭ. +lar ṭayan-: Bir duruma katlanmanın zorluğunu ifade etmek için kullanılan söz (2695-92b)

ṭağdağa: Gürültü, patırtı (5989-207b)

ṭağıd-: Bir kalabalığı, birliğini zor kullanarak toplu halden çıkarmak, dağılmasını sağlamak (2369-81b)

ṭağıl-: 1. Bütünlüğünü kaybedip parçalara ayrılmak, bütün durumundan çıkmak (1571-54b)

2. mec. Bölünmek, parçalanmak, gücünü kaybetmek (4956-171a)

ṭaġıt-: Kırmak, parçalamak (3630-125a)

ṭaġī: Dağda yaşayan, dağ halkından olan kimse, dağ adamı (6742-233a)

ṭaġla-: Deriyi kızgın bir demir vb. aletle yakmak (5110-176b)

taḥammül (Ar.): Zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma (603-21b)

t. it-: Ses çıkarmadan katlanmak, dayanmak (7023-243a)

t. ḳıl-: Dayanmak, katlanmak (7351-255a)

taḥḳīḳ (Ar.): 1. Şüphesiz, muhakkak (199-8a)

2. Bir şeyin doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma (1074-37b)

taḥsīn (Ar.): ünl. Aferin, bravo (6224-216a)

t. it-: Takdir etmek (7526-261b)

taḫt (Far.): 1.Hükümdarlık makamı, taht (93-4b)

2. mec. En üst makam (1336-46b)

t. ı tāc: Taht ve tac (738-26b)

t.-ı Firīdūn: İran'ın millî destan kahramanlarından Feridun Selm'in saltanatı (2122-73a)

t.-ı sulṭān: Sultan, padişah saltanatı (2939-101a)

t. eyle-: Çalışmak, çabalamak, uğraşmak (2798-96a)

t. ḳıl-: Çalışmak, çabalamak, uğraşmak (586-21a)

t.-i ṣırf: Tamamıyla taklid (4212-144b)

taḥt (Ar.): Alt, aşağı (5082-176a)

taḫt (Far.) bk.taḫt (10-1b)

taḫt (Far.): Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk (93-4b)

taḫta (Far.): Ağaç parçalarının yanyana getirilmesiyle oluşan yüzey (6628-229b)

taḥtānī (Ar.): Aşağıda olan, aşağıda bulunan (5463-189a)

taḥtgāh: Hükümdar tahtının bulunduğu yer, başşehir (4824-166a)

taḳayyüd(Ar.): Çalışma, çabalama, uğraşma (2674-92a)

taḳdīr (Ar.): Ezelde Allah'ın olmasını dilediği şeyler, kader (5520-191a)

taḳlīd (Ar.): tasavvuf. Hâl ve makam ehlinin sözlerini söyleme (5495-190a)

ṭāḳat (Ar.): Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet (5439-188a)

ṭ. getürme-: Dayanmaya gücü yetmemek, dayanamamak (6220-215b)

ṭ. ḳalma-: Yeterli gücü olmamak, gücü azalmak (7451-259a)

taḳvā (Ar.): Allah'ın rızasını kaybetmek korkusuyla dinen haram sayılan şeylerden kaçınma (1416-49a)

ṭal: Bir ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri (7701-268a)

ṭal-: Bir şeyin içine doğru gitmek, dalmak (11-1b)

ṭalāḳ (Ar.): Nikahlı eşini boşama, boşanma (3207-110a)

ṭalamañ: Yırtıcı, vahşi (420-15b)

ṭaleb (Ar.): İsteme, dileme, arzu etme

ṭ. eyle-: İstemek, dilemek (6917-239a)

ṭ. ḳıl-: İstemek, dilemek (1425-49b)

ṭālib (Ar.): 1. tasavvuf. Bir tarikata girmek isteyen kimse (1464-50b)

2. İsteyen, istekli (5178-179a)

ṭ. ol-: İstemek, istediğini bildirmek (5197-179b)

ṭ.-i dünyā: Dünyayı talep eden (3199-110a)

ṭ.-i Ḥaḳ: Hakkı talep eden (3005-103a)

taʿlīm (Ar.): Ders verme, öğretme (3839-132a)

t. it-: Ders vermek, öğretmek (3910-134b)

ṭam-: Damlamak (5708-197b)

ṭamaʿ (Ar.): Açgözlülük, tamah (7404-257a)

ṭ. it-: Açgözlülük etmek (446-16b)

ṭ.-ı ḫām: Olmayacak istek (7856-274a)

ṭ.ʿ ḳılma-: Açgözlülük yapmamak (194-8a)

ṭamaʿkār: Tamah eden, açgözlü (883-31a)

ṭamar: 1. Kol, şube (4674-161a)

2. mec. Kuvvetle kendini gösteren huy, tabiat, hâkim vasıf (6424-222b)

ṭ.nı ḳır-: Hayatî derecede zarar vermek (348-13a)

ṭamla: Bir sıvının ufak bir yuvarlak şeklindeki çok küçük parçası, katre, damla (2267-78a)

ṭ.-i nāçīz: Küçük damla, meni (7669-267a)

ṭamu: Cehennem (2410-83a)

ṭaʿn: Kınama, ayıplama, yerme, zemmetme

ṭ. eyle-: Kınamak, yermek, ayıplamak, zemmetmek (5636-195b)

ṭ. it-: Kınamak, yermek, ayıplamak, zemmetmek (5606-194a)

ṭaña ḳal-: Dona kalmak (1895-65a)

ṭanıḳ: Bir kimse veya şeyi, bir olayı gözüyle gören ve gördüğünü, bildiğini anlatan kimse, şahit (3523-121a)

Tañrılıḳ: Tanrı'ya has nitelik, ilahlık, uluhiyet

T. daʿvāsı: İlahlık iddiası (136 -6a)

ṭap-: 1.Tanrı olarak tanımak, kulluk etmek (1532-53a)

2. mec. Büyük bir aşkla bağlanmak, tutku ile sevmek (3535-121b)

ṭaraf (Ar.): Yön, cihet (4846-167a)

ṭarfetü'l-ʿayn (Ar.): Göz açıp kapayıncaya kadar (6092-211a)

tārīḫ (Ar.): Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl (2552-88a)

t. düş-: Bir olayın oluş zamanını bildirmek üzere ebcet hesabıyla söylenmiş mısra, beyit vb. (2929-100b)

ṭarīḳ (Ar.): 1. Yol (1586-55a)

2. tasavvuf. Allah'a ulaşmak için tutulan yol, bir velinin tuttuğu Allah'a ulaşma yolu, tarikat (1587-55a)

ṭ.-i Ḥaḳ: Dine göre doğru olan, Allah'a ulaştıran yol (977-34b)

ṭ.-i müstaḳīm: Dine göre doğru olan, Allah'a ulaştıran yol (6365-220b)

ṭarīḳat (Ar.): Allah'a ulaşmak maksadıyla tutulan yol (6375- 221a)

tarla: Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası (1669-57b)

t.-i cennet: Cennet tarlası (4230-145b)

tār-u-mār (Far.): Perişan, karmakarışık, darmadağınık

t. it-: Dağıtmak, perişan etmek (6481-224b)

t. ol-: Perişan olmak, darmadağınık olmak (351-13a)

taṣadduḳ (Ar.): Allah'ın rızasını kazanmak için fakirlere yapılan her türlü yardım, sadaka (2404-82b)

t. eyle-: Vazifelendirmek, görev vermek (2790-96a)

taṣarruf (Ar.): Kişinin sahip olduğu şeyi istediği gibi kullanma yetkisi (7043-243b)

t. it-: Sahibi olduğu malı istediği gibi kullanmak (5886-204a)

taṣavvur (Ar.): Zihinde şekillendirme, fikren kurma (2972-102a)

taṣḥīḥ (Ar.): Düzeltme, yanlışı doğru hâle getirme (7803-271b)

t.-i cihān: Dünyanın düzelmesi (7949-277a)

t. it-: Düzeltmek, yanlışı doğru hâle getirmek (6905-239a)

taṣvīr (Ar.): Resim (3969-136b)

t. it-: Resmetmek, resmini çizmek (7623-265a)

taş-: Sıvı maddeler, bulunduğu yere sığmayarak dışarıya doğru akmak (4935-170b)

ṭaş: 1. Cisimlerin çevreye bakan tarafları, içte bulunmayan yüzleri (4917-169b)

2. Bir kimsenin gözle görünen cephesi, görünüşü, sureti, dış (4595-158a)

3. Herhangi bir yerin sınırları ötesinde kalan yer, hariç (6877-238a)

4. Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan sert cisim (4091-140b)

ṭ. at-: mec. Söz dokundurmak, birine dolaylı olarak dokunacak acı söz söylemek (4108-141a)

ṭ. yaġ-: Büyük bir felakete maruz kalmak (127-5b)

ṭ. yaġdır-: Büyük bir felakete maruz bırakmak (692-24b)

ṭ.+ı ṭaş üstine koma-: Yerle bir etmek (333-12b)

ṭaşı-: Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek (3430-118a)

ṭaşın-: Göçmek, göç etmek (2622-90a)

ṭaşra: 1.Bunulan yere göre dışta kalan yer, dışarı (2752-94b)

2. Bir ülkede başşehir veya diğer önemli şehirler dışında kalan yerler (6782-234b)

ṭatlı: Tadı hoş olan, ağıza hoş gelen (323-12a)

ṭ. dil: Gönül alıcı yumuşak söz, güzel ve hoşa gidecek konuşma (2619-90a)

ṭ. söz: Gönül alıcı yumuşak söz, güzel ve hoşa gidecek konuşma (1911-65b)

ṭatlu: bk. ṭatlı (5133-177b)

ṭ. dil: bk. ṭatlı dil (2664-91b)

ṭ. söz: bk. ṭatlı söz (7365-255b)

ṭāʿūn (Ar.): Veba (475-17b)

ṭavāf (Ar.): 1. Kâbe'nin etrafını dolaşma (1319-46a)

2. Kutsal sayıp etrafını dolaşma, ziyaret etme (1003-35a)

ṭ. it-: Kutsal sayarak etrafında dolaşmak (4991-172b)

ṭavr (Ar.): Durum, hâl, vaziyet, davranış (5505-190b)

ṭayan-: 1.Birinden, bir şeyden güç ve kuvvet almak, ona güvenmek (7071-244b)

2. Karşı koymak, karşı durmak, direnmek, mukâvemet etmek (531-19a)

3. Kendini dayamak, vücudunu bir yere yaslamak (7006-242a)

ṭayr (Ar.): Kuş (7374-256a)

ṭayrān (Ar.): Uçma

ṭ. it-: Uçmak (6546-226b)

ṭayy (Ar.): Mesafeleri aşıp geçme, katetme (4454-153a)

ṭ. it-: Uzun bir mesafeyi aşma şeklindeki mmcize ve keramet (4017-138a)

ṭayyib (Ar.): İyi, güzel, hoş (6157-213b)

tāze (Far.): Bozulmamış olan (6916-239a)

tāzele-: Bozulmuş veya hükmü kalmamış bir şeyi yeniden yapmak, yenilemek (2163-74b)

tāzelig: Gençlik (1152-40a)

taʿẓīm(Ar.): Hürmet ve saygı göstererek yüceltme

t. eyle-: Hürmet etmek, saygı göstermek (3519-121a)

taʿzīr (Ar.): Azarlama, tekdir etme

t. it-: Tekdir etmek, azarlamak (1784-61b)

Teʿālā (Ar.): Şanı yüce olsun anlamında olup Allah, Hak kelimelerinden sonra kullanılır (2706-93a)

tebdīl (Ar.): Kıyafet değiştirerek halkın arasında gezme (2272-78a)

t. eyle-: Dönüştürmek, çevirmek (4563-157a)

t. it-: Dönüştürmek, çevirmek (1414-49a)

t. ḳıl-: Dönüştürmek, çevirmek (3936-135b)

teberrüken (Ar.): Uğur sayarak, itibar ederek, edebe uyarak (2545-87b)

tecellā (Ar.): bk. tecellī (4913-169b)

t.-yı cemāl: Allahın cemal sıfatıyla tecellisi (5160-178b)

t.-yı Ḫudā: Allah'ın tecellisi (4475-154a)

tecellī (Ar.): 1. Allah'ın kudretinin şahıslarda ve eşyada görünmesi (2884-99a)

2. tasavvuf. Sâlikin kalbinde gayp âlemine ait nurun belirmesi (4367-150a)

t. eyle-: Allah'ın kudretinin yarattıkları üzerinde görünmesi (4496-154b)

t. it-: Allah'ın kudretinin yarattıkları üzerinde görünmesi (4417-152a)

tedārik (Ar.): Hazırlık (378-14a)

tedāriksiz: Hazırlıksız olarak (175-7a)

tedārük (Ar.): bk. tedārik (6651-230a)

t. eyle-: Hazırlık yapmak, hazırlanmak (6651-230a)

t. gör-: Hazırlık yapmak, hazırlanmak (170-7a)

t. ḳıl-: Hazırlık yapmak, hazırlanmak (5578-193a)

tedbīr (Ar.): Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık (1100-38b)

tedrīc (Ar.): Derece derece ilerleme, azar azar, yavaş yavaş hareket etme (6377-221a)

teennī (Ar.): Yavaş hareket etme, yavaşlık (7268-252a)

tefāvüt (Ar.): İki şeyin birbirinden farklı olması (3983-137a)

tefekkür (Ar.): Tefekkür, günahlarını, mahlukları ve kendini düşünmek Allah'ın yarattığı şeylerden ibret almak (3251-111b)

t. ḳıl-: Düşünmek, zihin yormak (2915-100a)

teferrüc (Ar.): Eğlenmek için yapılan gezinti (4350-149b)

tefsīr (Ar.): 1.Yorumlama, yorum (2918-100a)

2.a'ân-ı Kerim'in ayet veya surelerini açıklama (3954-136a)

t. it-: Açıklamak, yorumlamak (3966-136b)

teftīş (Ar.): Derin inceleme, araştırma

t. eyle-: İncelemek, soruşturmak (581-21a)

t. it-: Araştırmak, soruşturmak (1076-37b)

teḥevvür (Ar.): Çok kızma, öfkelenme, hiddetlenme (2580-88b)

teḥevvürli: Öfkeli, hiddetli (7855-274a)

tehlüke (Ar.): Tehlike (385-14b)

tek: Önüne getirildiği cümleye istek ve hasret kavramı katar, yeter ki, elverir ki (1646-57a)

tekbīr (Ar.): İslam dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allâhu ekber" sözü (3954-136a)

tekebbür (Ar.): 1. Kibirli bir şekilde (6571-227b)

2. Kibirlenme, büyüklük satma (43-2b)

3. Kibirli, kendini beğenmiş kimse (474-17b)

tekebbürlik: Kibirli olma, büyüklenme (7142-247a)

tekellüm (Ar.): Konuşma, söz söyleme (5011-173a)

t. eyle-: Konuşmak (4754-163b)

t. it-: Konuşmak (4913-169b)

teklīf (Ar.): bk. teklīf-i ʿörfiyye (1161-40b)

teklīf-i ʿörfiyye: Kanuna ve yazılı kurallara dayanmadan görülen lüzum üzerine yöneticilerce konan vergi (6793-235a)

telbīs: (Ar.) Ayıbını, kusurunu gizleme

t. ol-: Doğrucu görünerek aldatmak (3072-105b)

telef (Ar.): Yok etme, mahvetme, öldürme

t. it-: Boş yere harcamak, tüketmek (6497-225a)

te'līf olun-: Bir eser kaleme alınmak (2834-97b)

telsīm (Ar.): tasavvuf. Allah'ın hükmüne itirazsız razı olma, boyun eğme, mukadderatı kabullenme (6167-214a)

t. it-: Allah'ın hükmüne itirazsız razı olma, boyun eğme, mukadderatı kabullenme (1922-66a)

t. ol-: Bir söz veya meselenin gerçek olduğunu kabul etmek (764-27a)

temām (Ar.): 1.Tam, bütün (3406-117a)

2. Bitme, tamamlanma, sona erme (6584-228a)

3. Olması gerektiği gibi, doğru (7426-258a)

t. ol-: Tamamlanmak, bitmek, sona ermek (6583-228a)

temāmet (Ar.): Tamam (105-5a)

temāşā (Ar.): tasavvuf. Maddi ve manevî âlemlerdeki ilahi güzellikleri, Allah'ın tecelllerini seyretmek (3795-130b)

t. eyle-: Allah'ın tecellilerini seyretmek (4842-167a)

temel: mec. Bir şeyin üzerine kurulduğu en önemli unsur, asıl (3617-124b)

temelsiz: Bir temele, bir esasa dayanmayan, esassız, çürük (196-8a)

temennā (Ar.): Arzu, istek, temeni (5686)

temerrüd (Ar.): İnat etme, karşı durma, kafa tutma (5978-207b)

temevvüc (Ar.): Dalgalanma, çalkalanma

t. eyle-: Dalgalanmak, çalkalanmak (7520-261b)

temṣīl (Ar.): Benzetme, teşbih (2574-88b)

t. it-: Belirgin özelliklerini aksettiren simgesi durumunda olma (1518-52b)

ten (Far.): Vücut, beden (5416-187a)

tenbīh (Ar.): Uyarma, aklını başına getirme (2680-92a)

t. eyle-: Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını söylemek, uyarmak (7926-276a)

t. it-: Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını söylemek, uyarmak (6883-238a)

tencere: İçinde yemek pişirilen kapaklı madenî kap (4114-138a)

teneşir (Ar.):: Üzerinde ölü yıkanan kerevet, salacak (6658-230b)

t. taḫtası: Üzerinde ölü yıkamak amacıyla kullanılan uzun masa (3402-117a)

tenezzül (Ar.): Gönül alçaklığı, kibirsizlik (3600-124a)

t. eyle-: Alçak gönüllülük göstermek (4793-165a)

t. it-: Kişinin durum ve onuruna ve aykırı düşen bir şeyi kabul ederek, alçaltıcı bir duruma razı olmak (5420-187b)

t.+de ḳo-: Bulunduğu yüksek makama uygun davranmayıp daha aşağı makama uygun hareket etmek (6871-237b)

tenhā (Far.):1. Issız, içinde az insan bulunan yer (5395-186b)

2. tek başına, yalnız (6213-215b)

terakḳḳī (Ar.): İleri gitme, ilerleme, gelişme (513-18b)

t. it-: Artmak, çoğalmak (6806-235b)

terbiyye (Ar.): İstenilen duruma getirme, eğitme

t. eyle-: Yetiştirmek, terbiye etmek, eğitmek (6538-226b)

tercümān (Ar.): mec. Bir şeyi anlatmaya yardımcı olan vasıta veya kimse (1351-47a)

t. ol-: Bir şeyi anlatmaya vasıta olmak (4297-147b)

t. it-: Bir şeyi anlatmaya vasıta yapmak (4398-151a)

tercüme (Ar.): Bir metin veya sözü bir dilden başka bir dile çevirme, çeviri (2544-87b)

terk (Ar.): Bırakmak, uzaklaşmak

t. eyle-: Bırakmak, vazgeçmek (3057-105a)

t. it-: Vazgeçmek, terketmek (4357-149b)

t.-i eşyā: Allah'tan başka her şeyi terketme (5794-200b)

t-i dünyā: tasavvuf. Allah'tan başka her şeyi gönlünden çıkarma, kalben vazgeçme (3152-108a)

t-i vaṭan: Memleketini bırakıp gitme (6807-235b)

tersā (Far.): Hıristiyan (5391-186b)

tesbīḥ (Ar.): Allah'ı takdis ve tenzih etme (5922-205a)

tesellā (Ar.): bk. tesellī (3723-128a)

tesellī (Ar.): Üzüntü ve sıkıntıyı unutturmaya çalışma (5498-190a)

teʾṯīr (Ar.): Etki (6899-238b)

t. eyle-: Bir şeyin diğer bir şey üzerine etki yapması, etkilemek (1275-44b)

t. it-: Bir şeyin diğer bir şey üzerine etki yapması, etkilemek (3003-103a)

teşne (Far.): 1. Susamış (7560-263a)

2. mec. Çok istekli, çok hevesli, çok arzulu (377-14a)

teşvīş (Ar.): Zihin karışıklığı, gaile, kaygı (6577-227b)

tevāżuʿ (Ar.): Alçak gönüllülük, kibirli olmama (450-16b)

t. it-: Alçak gönüllülük göstermek (6256-217a)

tevbe (Ar.): İşlenilen günah veya suçtan dolayı pişmanlık duyup bir daha işlememek üzere karar vermek (1208-42a)

t. eyle: İşlediği bir hatayı, suç veya günahı bir daha yapmamaya karar vermek, söz vermek (225-9a)

t. it-: İşlediği bir hatayı, suç veya günahı bir daha yapmamaya karar vermek, söz vermek (756-27a)

t. ḳıl: Tövbe etmek, pişman olmak (2282-78b)

tevbekār (Ar.+Far.): Tövbe etmiş olan, günah olan şeyleri yapmamaya karar vermiş olan (1210-42a)

tevekkül (Ar.): İşlerini Allah'a bırakma, kadere razı olma (2411-83a)

t.it-: Her şeyi Allah'a bırakmak, kadere razı olmak (1677-58a)

t. eyle-: Allah'a güvenmek, işlerini Allah'a bırakmak (568-20b)

tevfīḳ (Ar.): Allah'ın yardımı (4560-157a)

tevḥīd (Ar.): Bir olarak kabul etmek, birliğine inanma,birlemek (3024)

t. it-: Allah'ın birliğini söylemek, zikretmek, Allah'ı birlemek (4084-140b)

teʾvīl (Ar.): Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mana yükleme

t. eyle-: din. Kur'anı Kerim'i ve diğer kutsal metinleri farklı bir görüşle yorumlama (3377-116a)

ṭıfl (Ar.): Küçük çocuk (5104-176b)

ṭ.-ı ḳalb: Küçük kalp (6502-225a)

ṭılsım (Ar.): Olağanüstü bir etki taşıdığına ve esrarlı işler yapabileceğine inanılan güç (3811-131a)

ṭınma-:1. Ses çıkarmamak, söylememek (1094-38a) (TS)

2. Aldırış etmemek, oralı olmamak (7800-271b)

tırāş: Bir şeyin üzerindeki fazlalıkları alarak, belli bir şekil vermek için yontma

t. it-: mec. Yontma (3317-114a)

ti: Arap alfabesinin üçüncü harfi, te (7649-266a)

ticāret (Ar.): Kazanç amacıyla alışveriş yapma

t. it-: Kazanç amacıyla alışveriş yapmak (4512-155a)

tīmār (Far.): 1. Osmanlı askerî teşkilatına bağlı askerî birlik, tımarlı sipahi (6818-236a)

2. Şifa, derman (4683-161a)

t. eyle-: Hastaya veya yaraya bakmak, tedavi etmek (1934-66b)

tīmār-ḫāne: Akıl hastanesi (3777-130a)

tīr (Far.): Ok (2877-99a)

tiryāḳ (Ar.): mec. Derde deva, en etkili çare (16-2a)

tīz (Far.): Çabuk, hemen (33-2b)

t. var-: Bir yere sık gitmek, sık uğramak (3369-116a)

tīz tīz: Çabuk Çabuk, hemen hemen, vakti gelmeden erkenden (2794-96a)

tīzlik: Acelecilik (7001-242a)

t. it-: Acelecilik etmek (7001-242a)

ṭop: 1.Genellikle kauçuktan yapılan küre şeklindeki oyun aleti, top (4513-155a)

2. Gülle veya şarapnel atan ateşli silah (393-14b)

ṭopraḳ: bk. Ṭopraḳ (5368-185b)

ṭopṭolu: Çok dolu, tamamen dolu, dopdolu (3749-129a)

ṭoġ-: 1. Dünyaya gelmek, doğmak (4051-139b)

2. Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek gökyüzünde görünmek (3824-131b)

3. Var olup ortaya çıkmak, zuhur etmek (3919-134b)

ṭoġru: 1. Namuslu, dürüst, güvenilir kimse (188-7b)

2. Gerçek, hakikat (381-14a)

3. Ölçüsüne veya aslına uygun şekilde, yalnışsız, hatasız (872-31a)

4. Akla, mantığa ve duruma uygun, yerinde, münasip (2188-75b)

5. Hak ölçülerine uygun olan şey, gerçek, hakikat (4110-141b)

ṭ. ol-: Dürüst, güvenilir olmak (7184-248b)

ṭ. yol: İnsanı hak ve hakikate ulaştıran yol, hidayet yolu (3373-116a)

ṭoġruluḳ: Doğru ve dürüst olma, dürüstlük, sıdk (190-7b)

ṭoġrult-: Düzeltmek, bozukluğunu, aksaklığını gidermek (3938-135b)

ṭoġur-: Doğurmak, dünyaya getirmek (7672-267a)

toḫm (Far.): 1. Sperm, erkek döl hücresi (7770-270b)

2. Çekirdek, tohum (3181-109b)

3. Bir şeyin doğurucusu durumunda olan ve ortaya çıkmasına sebep olan şey (1376-47b)

t.-ı feyż: Feyizli sözler (1376-47b)

t.-ı ḳudret: Kudret tohumu (4693-161b)

toḳ: Yemek yeme isteği ve ihtiyacı duymama hâli (1678-58a)

ṭoḳluḳ: Tok olma durumu (1975-68a)

ṭoḳsan: Seksen dokuzdan sonraki sayı, doksan (2069-71a)

ṭoḳsan ṭoḳuz: Doksan dokuz (7800-271b)

ṭoḳuz: Dokuz (3658-126a)

ṭol-: 1. İçine giren bir şeyle dolu hale gelmek, dolmak (7115-256a)

2. Kaplamak, sarmak (2515-86b)

ṭolamaç: Dolaşık ve karışık, dolambaç (3931-135a)

ṭolan-: Sarılmak (7691-267b)

ṭolaş-: Güç çözülür hale gelmek, dolaşmak, (4652-160a)

ṭoldur-: 1.Bir yeri bir şey ile dolu getirmek (3628-125a)

2. Bir yeri kaplamak (2636-90b)

ṭoldır-: Bir yeri kaplamak (5760-199b)

ṭolı: 1. İçkiyle dolu kadeh (1031-36a)

2. Boş olmayan, dolu (1030-36a)

3. Çok, pek çok (4226-145a)

ṭolın-: Dolaşmak (6135-212b)

ṭolu: 1. mec. İlahi aşk (2298-79a)

2. Boş olmayan, dolu (3428-118a)

3. Çok, pek çok (4168-143b)

ṭon: Kılık kıyafet, elbise (650-23b)

ṭonan-: Giyinip kuşanmak, süslenmek (6217-215b)

ṭonanma: Bir devletin deniz kuvvetleri (6879-238a)

ṭonat-: Süslemek, giydirip kuşatmak, donatmak (6511-225b)

ṭoñuz: Domuz (2500-86a)

ṭop: Gülle veya şarapnel atan ateşli silah (890-31b)

ṭopraḳ: Toprak (843-30a)

ṭopṭolu: bk. ṭobṭolu (7580-263b)

ṭoraġ: Tarak (6636-229b)

ṭoy: Ganimet (496-18a)

ṭoy-: Açlığı kalmamak, doymak (1462-50b)

ṭoya ṭoya: Bol bol, doyuncaya kadar, kana kana (4477-154a)

ṭoyla-: Beslemek, yedirip içirmek (3515-121a)

ṭoyumluḳ: Doyuracak kadar olan şey (3426-118a)

ṭoyur-: Açlığını gidermek, doyurmak (315-12a)

toz: Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak (6884-238a)

toz-: Tozu kalkıp etrafa yayılmak, tozumak (6150-213a)

ṭūfān (Ar.): teşmil. Çok şiddetli yağmur ve fırtına (2953-101b)

ṭuġyān (Ar.): Haddini aşma, azgınlık, serkeşlik (7797-271b)

tuḥfe (Ar.): Hediye, armağan (3105-106b)

ṭul: Dul (7121-247b)

ṭ. ḳal-: Eşinden ayrılmak veya eşi ölmek (3586-123b)

ṭulca: Dul gibi (6259-217a)

Ṭūr: 1. teşmil. ilahi feyiz ve tecellilerin müşahade edildiği yer

ṭ.-ı ʿālem: mec. Alemin müşahede edildiği yer (4187-144a)

ṭ.-ı eşyā: mec. Eşyanın müşahede edildiği yer (2940-101a)

ṭ.-ı Ḥaḳ: mec. Hakk'ın müşahede edildiği yer 3252-111b)

ṭ.-ı insān: mec. İnsanın müşahede edildiği yer (7478-260a)

ṭ.-ı maḥabbet: mec. Muhabbetin müşahede edildiği yer (1004-35a)

ṭur-: 1. Hareket etmemek, durmak (412-15a)

2. Bir yerde oyalanmak, eğleşmek (478-17b)

3. Yaşamak, oturmak, ikamet etmek (2074-71b)

4. Beklemek, sabretmek (2374-81b)

ṭurra (Ar.): Alna düşen saç (2918-100a)

ṭurul-: Duru hâle gelmek, bulanıklığı gidip saf ve berrak bir durum almak (2853-98a)

ṭuş: Müptela olma, tutulma, rastlama

ṭuş ol-: Maruz kalmak, uğramak (456-16b)

ṭut: Dut ağacı (271-10b)

ṭut-: 1. Duyulacak veya görülecek şekilde etrafı kaplamak, doldurmak (503-18b)

2. Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak (249-9b)

3. Yakalamak, tutmak (3957-136a)

4. Kabul etmek, var saymak (6659-230b)

5. Hâkim olmak, egemenlik altına almak (53-3a)

dögene ṣırtıñı ṭ. (6252-216b)

göñlüñü giñ ṭ. (5980-207b)

ḫoş ṭ. (2781-95b)
kīn ṭ. (6318-219a)
ḳulaḳ ṭ. (343-13a)
naṣīḥat ṭ. (22-2a)
oḳuduġın ṭ. (3333-114b)
ögüt ṭ. (26-2a)
pendini ṭ. (2807-96b)
sözüm ṭ. (69-3b)
vaṭan ṭ. (741-26b)
yüz ṭ. (1219-42b)

ṭuṭaġ: Dudak (6230-216a)
ṭūṭī: Papağan (2618-90a)
tūtiyā: Sürme taşının göze sürülen tozu (4066-140a)
ṭutuş: Gidiş, gidişat (6790-235a)
ṭutuş-: Alev almak, yanmak, tutuşmak (625-22b)
ṭuyūr: Kuşlar (4300-148a)
ṭuz: Tuz (7872-274b)
ṭuzaġ: Kuş veya yaban hayvanlarını yakalamaya yarayan araç (6706-232a)
tüfek: Uzun namlulu, taşınabilir ateşli silah (393-14b)
türāb: Toprak (7113-246a)
türbe: Mezar, kabir (6985-241b)
tütün: Tütün bitkisinin kıyılıp kurutulduktan sonra sigara veya puro şeklinde içilen yaprağı (1189-41b)
tütünsiz: Dumanı olmayan, dumansız
t. nār: Dumansız ateş (5865-203a)
tüvānā (Far.): Güçlü, kuvvetli, dinç (6659-230b)
tüy: Tüy (7959-277b)

-U-

u: bağ. ve (10-1b)
uc-: Kuş, böcek vb. hayvanlar için havada yol almak, uçmak (5417-187a)
uc: Uç, son, nihayet (3553-122b)
ʿucb (Ar.): Kendini beğenme, kendini büyük görme, kibir, gurur (1557-54a)
ʿu.-ı şeyṭānī: Şeytanî kibir (7198-249a)
ucından: yüzünden, -den dolayı, ötürü (3268-112b)
ʿucub (Ar.): bk. ʿucb
ucuz: Fiyatı yüksek olmayan, pahası az (1835-63a)
ucuzluḳ: Ucuz olma durumu, fiyat düşüklüğü (661-23b)
uç-: 1.Hak katına yükselmek (4896-169a)
2. Kuş, böcek vb. hayvanlar için havada yol almak, uçmak (618-22a)

u.+a uça: Uçarak anlamında ikileme (1370-47b)

uçmaḳ: Cennet (3552-122a)

uġra-: 1. Düşmek, başına gelmek, düçar olmak (1589-55a)

2. Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek (4343-149b)

uġraġ: Konaklanıp bir süre durulan yer, konak yeri (7690-267b)

uġraş: İnsanın üzerinde uğraştığı iş, meşgale, meşguliyet (3050-104b)

uġraş-: Mücadele etmek, savaşmak (1989-68b)

uġrat-: Başına kötü bir şey gelmesine, hoş olmayan bir şeyle karşılaşmasına sebep olmak (6058-210a)

uġrı: Hırsız (3456-119a)

uġrına: Uğruna, yoluna (154-6b)

uġru: bk. uġrı (3388- 116b)

uġur: 1. İnsana iyilik ve saadet getirdiğine inanılan durum (6882-238a)

2. Yol, yön (7205-249b)

u.+ı ḫayr ol-: Yolu,bahtı açık olmak (6882-238a)

uġursız: Kötülük getiren, uğurlu olmayan, meşum (7786-271a)

uḫrevī (Ar.): Ahirete ait, öbür dünya ile ilgili (6951-240b)

ʿuḳbā (Ar.): Öbür dünya, ahiret (29-2b)

ulaş-: Yakınlık peyda etmek, bulaşmak (7156-247b)

ulaşdır-: Ulaşmasını sağlamak (6123-212b)

ulaşıḳ: Bağlılık, bitişik, bağlı (1885-65a)

ulı: 1.bk. ulu (1019-35b)

2. Allah (4552-156b)

ulu: 1. Çok üstün niteliklere sahip, çok büyük, yüce (1798-62a)

2. Yaşça ve erdem bakımından çok büyük kimseler (1184-41a)

3. Somut şeyler için çok yüksek, çok büyük (276-10b)

ʿulūfe (Ar.): Sipahilere, yeniçerilere verilen maaş (6010-208b)

ululıḳ: Ulu olma durumu, büyüklük, yücelik, azamet (5356-185a)

ʿulūm (Ar.): İlimler, bilgiler (2017-69b)

ʿu.-ı enbiyā: Peygamberlerin ilimleri (5728-198b)

ʿuluvv: Ululuk, büyüklük, yücelik

ʿuluvvü'l-himmet: Gayretin, himmetin büyük olması (2348-81a)

ʿuluvve'l-himmet: bk. ʿUluvvü'l-himmet (19-2a)

uli'l-emr: Millet üzerinde söz sahibi olan, emrini yürüten devlet başkanları, halifeler (7796-271b)

uli'l-ʿemir: bk. uli'l-emr (2037-70a)

ʿulvī: Yüce, yüksek (5465-189a)

um-: 1.Bir şeyin olmasını istemek, beklemek (3216-110b)

2. Dilemek, temenni etmek (115-5a)

ʿummān: Çok büyük engin deniz, okyanus (2723-93b)

ʿu.-ı ʿaşḳ: Aşk denizi (4864-167b)

umūr: İşler (1494-51b)

u. görmiş: bk. umūr-dīde (7818-272a)

u.-dīde: Görmüş geçirmiş, tecrübeli, umur görmüş (7894-275a)

u.-ı salṭanat: Saltanata ait işler (6906-239a)

un: Buğdayın öğütülmesiyle elde edilen besin, un (3713-127b)

unat: Doğru, uygun, iyi, mükemmel, layıkıyla, tamam, muvaffak (833-29b)

unud-: 1. İhmal edip terketmek, unutmak (695-25a)

2. Akıldan çıkmak (831-29b)

unudul-: Artık düşünülmez, hatırlanmaz olmak, akıldan çıkarılmak (3411-117b)

unut-: 1. Hatırından çıkmak, unutmak (833-29b)

2. İhmal edip terketmek, unutmak (1541-53b)

ur-: 1. Koymak, yerleştirmek, yüklemek (443-16b)

2. Baskın yapmak, hücum etmek (621-22b)

3. (Başa) takmak (2658-91b)

4. Öldürmek (2314-79b)

5. Şimşek için çakmak (4337-149a)

6. Atmak, fırlatmak (6961-240a)

7. Birleşik fiil

ʿaybı yüze ur-: Ayıbını yüzüne söylemek (5488-190a)

boynun ur-: Öldürmek (3103-106b)

dem ur-: Bahsetmek (981-34b)

depme ur-: Zarar vermek (7369-255b)

ḳulaḳ ur-: Kulak vermek, söz dinlemek (2810-96b)

mühr ur-: Onaylamak (1237-43a)

uşan-: Bıkmak, bezmek (1646-57a)

uşandır-: Bıktırmak, bezdirmek (1955-67a)

uşlan-: Aklı başına gelmek, akıllanmak (2787-95b)

uşlu: Delinin karşıtı akıllı (775-27b)

uş: İşte, şimdi (4254-146a)

ʿuşşāḳ (Ar.): Âşıklar (6106-211b)

utan-: 1. Mahçup olmak, sıkılmak (5587-193b)

2. Çekinmek (3448-118b)

uy-: Bağlanmak, tâbi olmak (5581-193b)

uyḫu: bk. uyḳu (775-27b)

uyḳu: Uyku (4200-144b)

u.+sıñ aç-: Gaflet uykusundan uyandırmak (3633-125a)

uyu-: 1. Uyumak (635-23a)

2. Gerçeklerin ve çevresinde olanların farkında olmamak (629-22b)

uza-: Uzun duruma gelmek, uzunluğu artmak (1322-46a)

uzaḳ: Arada çok mesafe bulunan, uzun sürede gidilebilen (172-7a)

uzan-: Zaman bakımından uzun olmak, çok sürmek, uzamak (2079-71b)

uzat-: 1. Gitmek, yönelmek (596-21b)

2. Sürüncemede bırakmak (1241-43a)

uzun: 1.Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman bulunan, çok süren (122-5b)

2. İki şey arasındaki mesafenin fazla uzak olması (3103-106b)

uzun uzun: Uzun müddet devam edecek şekilde, uzun zaman (1510-52a)

-Ü-

ü: bağ. ve (3113-107a)

üc: bk. üç (3378-116a)

üç: İkiden sonra gelen sayı, üç (3378-116a)

üç biñ: Üç bin (332-12b)

üçünci: Üçüncü (1704-59a)

üç yüz: Üç yüz (49-3a)

ülfet: Ahbaplık etmet, dostluk kurma

ü. it-: Konuşmak, görüşmek, ahbaplık etmek, dostluk kurmak (2477-85a)

ümīd(Far.): Olması istenen bir şeye duyulan beklenti, umut

ü. elin yu-:Ümit kesmek (1217-42b)

ümmet (Ar.): Bir peygambere tâbi olan insan topluluğu (308-11b)

ü.-i Mūsā: Hazreti Musa'nın ümmeti (1532-53a)

ümmī: Okuyup yazması olmayan, okuma yazma bilmeyen kimse (2023-69b)

ü. cāhil: Okuma yazma bilmeyen cahil (1185-41a)

ün: Ses (1706-59a)

ʿüryān (Ar.): Çıplak (3114-107a)

ʿü. id-: Kılıç için kınından çıkarmak (113-5a)

üst: 1. Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi (2147-74a)

üstād: Usta, hoca, üstat (4002-137b)

üş-: Çevresine yığılmak, üşüşmek (2498-86a)

üzere: Üstünde (1036-36a)

üzre: 1.-e doğru (44-3a)

2.-e göre (110-5a)

3. Gibi (112-5a)

4. İçinde (186-7b)

üzüm: Üzüm (847-30a)

-V-

vāh: ünl. Eyvah, yazık, vah (6892-238b)

vaḥdāniyyet (Ar.): Allah'ın ortağı ve benzeri bulunmaksızın tek oluşu, birliği (7521-261b)

vaḥdet (Ar.): 1. Birlik, bütünlük (1571-54b)

2. Allah'ın birliği (6441-223a)

v.-i Ẕāt: Allah'ın birliği (6120-212a)

vaḥş (Ar.): Ehli olmayan, yabani hayvan (1741-60a)

vaḥşī (Ar.): 1. bk. vaḥş (1676-58a)

2. Gaddar, kıyıcı, merhametsiz (6755-233b)

vaḥy (Ar.): Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberine bildirilmesi (4272-147a)

v. eyle-: Allah tarafından verilen emir, hüküm veya haberleri peygamberlerine bildirmek (4023-138b)

v. it-: Allah tarafından verilen emir, hüküm veya haberleri peygamberlerine bildirmek (2878-99a)

v. ol-: Allah tarafından emir, hüküm veya haberlerin peygamberlerine bildirilmesi (2879-99a)

v.-i Cebrā'il: Hazreti Cebrail'in getirdiği vahiy (5237-181a)

v.-i ekber: Büyük vahiy (4622-159a)

v.-i Ḥaḳ: Allah'ın vahyi (7550-262b)

vāʿiẓ (Ar.): Dini konuşma yapan, nasihat veren kimse (338-12b)

vaḳf (Ar.): mec. Bir amaca adanmış kimse veya eşya (2014-69a)

v. it-: mec. Bir şeyin tamamını bir amaca adamak, vermek, hasretmek (1985-68a)

vāḳıf (Ar.): Bilen, haberdar ve agâh olan kimse (5750-196a)

v. ol-: Hakkıyle bilmek, agâh ve haberdar olmak (6794-235a)

vaḳt (Ar.): 1. Zaman, vakit (2670-92a)

2. Belirlenmiş zaman, belirli zaman (6833-236b)

vālih (Ar.): Şaşırmış, hayret içinde kalmış (6300-218b)

va'llāhi (Ar.): "Allah'a and olsun ki, Allah için" anlamında yemin sözü (4-1b)

var: mec. Mal mülk, varlık (2742-94a)

v. eyle-: Yaratmak (7204-249b)

v. it-: Yaratmak (6786-234b)

v.-ı Ḥaḳ: Allah'ın varlığı (4698-161b)

var-: 1. Gitmek (6254-217a)

2. Ulaşmak (6505-225a)

varaḳ (Ar.): 1. Ağaç yaprağı (4094-140b)

2. Kitap yaprağı, iki sayfadan ibaret üzeri yazılı yaprak (3990-137a)

vāridāt (Ar.): tasavvuf. Kulun kastı ve dahli olmaksızın kalbe gelen manalar, feyizler, ilhamlar (1962-67b)

v.-ı Ḥaḳ: Allah'ın feyzi, ilhamı (1366-47b)

vāriṯ (Ar.): Kendisine miras düşen kimse, mirasçı (947-33b)

vaṣf (Ar.): Bir kimse veya şeyin taşıdığı hâl, sıfat, nitelik (6606-228b)

v. it-: Niteliklerini sayarak tarif etmek (479-17b)

v. eyle-: Niteliklerini sayarak tarif etmek (4034-138b)

vāṣıl (Ar.): Kavuşmak (4436-152b)

v. it-: Kavuşturmak, eriştirmek (1211-42a)

v. ḳıl-: Kavuşturmak, ulaştırmak (2649-91a)

v. ol-: Ulaşmak, erişmek (1950-67a)

v.-ı Allāh: Allah'a kavuşmak (1582-154b)

vāsıṭasız: Doğrudan, aracısız (5949-206a)

vaṣiyyet: Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey (398-14b)

vaṣl (Ar.): Ulaşma, birleşme

v. eyle-: Kavuşturmak, eriştirmek (4566-157a)

v. ol-: Ulaşmak, erişmek (3688-127a)

vaṭan: Yurt, vatan (1123-39a)

v.-ı aṣl: tasavvuf. Ruhlar âlemi (6582-228a)

v. ṭut-: Bir yeri vatan edinmek (741-26b)

vāy: Şaşkınlık, kızgınlık, esef, acı, sevgi, şaşma vb. çeşitli duyguları bildirir (7394-256b)

vaz gel-: Vazgeçmek, bırakmak (3872-133a)

vaʿẓ (Ar.): Öğüt, nasihat, vaaz (1275-44b)

v. it-: Nasihat etmek, vaaz vermek (7200-249b)

ve: bağ. ve (5175-179a)

ve hem: Hem de (215-8b)

ve illā: İlla ki (342-13a)

vebal (Ar.): Ağır sorumluluk, günah (611-22a)

vecd (Ar.): Hayranlık veya sevgiden dolayı kendinden geçme durumu, istiğrak hali (6199-215a)

v.+e gel-: Heyecan, hayranlık, sevgi vb. bir duygu ile coşarak kendinden geçmek (3850-132b)

v.-i ḥālāt: Vecd hâlleri (4134-142a)

vech (Ar.): Yüz, çehre (2896-99b)

v.-i ḥasen: Güzel yüz (7477-260a)

v.-i insān: İnsanın yüzü (2919-100a)

v.-i müʾmin: Müminin yüzü (3739-128b)

vefā (Ar.): Sevgide süreklilik, bağlılık ve sadakat (5324-184a)

vefāsız: Vefası olmayan, sevgisinde, dostluğunda sebat göstermeyen kimse (7066-244b)

vefāt (Ar.): Ölüm, ölme, vefat (6958-240b)

vehm (Ar.): Kuruntu, zan, vehim (2890-99a)

veled (Ar.): Çocuk (7460-259a)

v.-i ḳalb: Zikrin tesiriyle kalbin ilahi tecelliye mazhar olması (2557-88a)

velī (Ar.): Allah dostu, ermiş, eren (259-10a)

velī (Far.): Ama, fakat, lakin, şöyle ki (5493-190a)

veliyyu'llāh: Allah dostu, ermiş, eren kimse (1580-54b)

vesvās (Ar.): Vesvese veren şeytan (2639-90b)

vesvese (Ar.): Faydasız ve huzursuzluk verici şeyler, vehim, kuruntu (1575-54b)

vezīr (Ar.): Hükümdarın vekili, sadrazam (1391-48a)

vezīr-i aʿẓam (Ar.): Vezirlerin başı olan başbakan durumundaki kimse, sadrazam (533-19b)

vilāyet (Ar.): 1. İl, memleket (475-17b)

2. tasavvuf. Velilik (3477-119b)

vir-: 1. İhsan etmek, bağışlamak (5-1b)

2. Ödemek, tediye etmek, vermek (709-25b)

3. Satmak (812-29a)

4. Bırakmak, terk etmek (1178-41a)

5. Birleşik fiil

açı v. (7904-275b)
arḳa v. (6054-210a)
baş v. (482-17b)
bed-duʿā v. (1153-40a)
belā v. (138-6a)
boyun v. (2774-95b)
cān v. (2357-81a)
cevāb v. (47-3a)
dersiñi v. (7632-265b)
emān v. (6481-224b)
fetvā v. (3391-116b)
göñül v. (158-6b)
ḫaber v. (770-27b)
ḫarāc v. (94-4b)
ḫaṭ v. (1178- 41a)
ḥayāt v. (236-9a)
inṣāf v. (792-28a)
ismin v. (6375-221a)
leẕẕātı v. (249-9b)
manṣıbın v. (7918-276a)
murādın v. (1622-56a)
naṣīḥat v. (3538-121b)
nişān v. (4191-144a)
rızḳ v. (1683-58a)
ṣadaḳa v. (3191-109b)
selām v. (2082-71b)
sīle v. (5564-192b)
yüz v. (6947-240a)
żarar v. (7334-254b)
zekāt v. (1841-63b)

vīrān (Far.): Yıkık, yıkılmış, harap (5597-194a)

v. eyle-: Harap hâle getirmek, yıkmak (7792-271b)

v. it-: Harap hâle getirmek, yıkmak (3108-106b)

v. ol-: Yıkılmak, harap hâle getirilmek (769-27b)

vird (Ar.): Belirli zamanlarda düzenli şekilde okunan ayet, esmâ-i hüsnâ veya dualar (6696-231b)

v. it-: Bir duayı, sözü her zaman tekrarlamak (119-5b)

vire eyle-: Kale vb. müstahkem bir yeri düşmana teslim etmek (177-7b)

viresiye: Bedeli sonradan ödenmek üzere yapılan alış veriş (3262-112a)

vire vire: İkileme. Vere vere (1162-40b)

virgi: Bağış, ihsan, hediye (5986-207b)

viṣāl (Ar.): Kavuşma, vuslat (5870-203b)

v.-i dünye: Dünyaya kavuşma (7033-243a)

v.-i nūr-ı Mevlā: Mevla'nın nuruna kavuşmak (5621-195a)

v.-i şeyḫ: Şeyhe kavuşma (5977-207a)

vuḥūş (Ar.): Yabani hayvanlar (1396-48b)

vuṣlat (Ar.): bk. viṣāl (3756-129a)

v.-ı cānān: Sevgiliye kavuşmak (6515-225b)

vü: bağ. ve (147-6b)

vücūd (Ar.): 1. Beden, gövde (5731-198b)

2. Varlık (4369-150a)

v.-ı cevher: Kıymetli varlık (7686-267b)

v.-ı Ḥaḳ: Bütün mevcudat kendisinin tecelli ve zuhurundan ibaret bulunan Hakk'ın varlığı (2907-100a)

v.+ a gel-: Yaratılmak, doğmak (4279-147a)

v.+ a getür-: Yaratmak, ortaya çıkarmak (2442-84a)

-Y-

yā: Arap alfabesinin yirmi sekizinci harfi (3255-112a)

yā (Ar.): ünl. Ey! hey! (1024-36a)

ya (Far.): bağ. Veya, yahut (1277-44b)

ya: 1. Soru cümlelerinin başında anlamı güçlendirir (819-29a)

2. Bilinen, görülen bir olay veya sorulan başka bir konu için kullanılan söz (1288-44b)

3. Peki ama, iyi ama anlamında kullanılır (2285-78b)

ya…ya: bağ. İki kelimeyi, iki kelime öbeğini veya iki cümleyi birbirine bağlar (7307-253b)

yaban: 1. Issız tenha yer (6177-214a)

2. Yabancı kimse, el (6991-241b)

3. Tanınmayan, bilinmeyen, yabancı yer (6177-214a)

yabanī: Değersiz, basit, sıradan (257-10a)

yād (Far.): Anma, hatırlama

y. it-: Anmak, hatırlamak (6255-217a)

y. ḳıl-: Anmak, hatırlamak (6547-226b)

yādigār: Bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şey (6460-223b)

yaġ: Bitkisel veya hayvansal madde, yağ (3262-112a)

yaġ-: (Yağmur, kar, dolu) gökten düşmek (3361-115b)

yaġma (Far.): Zorla mal kapma, çapul, talan (1379)

y. eyle-: Zor kullanarak ele geçirmek, alıp gitmek (6469-224a)

y. it-: Zor kullanarak ele geçirmek, alıp gitmek (6819-236a)

y.+ya vir-: Gözden çıkarmak (6502-225a)

yaġmala-: Yağma edip ele geçirmek, yağma etmek (7896-275a)

yaġdır-: Yağmasını sağlamak (692-24b)

yaġdur-: bk. yaġdır- (3044-104b)

yaġmur: Yağmur (3363-115b)

yaḳ-: 1. Bir fikir, düşünce din anlayışına öncülük etmek (2366-81b)

2. Yanmasını sağlamak, tutuşturmak (3716-128a)

3. Ateşe vermek, yakıp yıkmak (2744-94b)

4. Çok güçlü bir aşk uyandırmak (4799-165b)

5. Büyük zarara uğratmak, geleceğini kötü şekilde etkilemek (6068-210b)

6. Çok fazla ısıtmak (6110-212a)

yaḳa: Yön, cihet, taraf (5610-194b)

yaḳın: 1. Andıran, benzeyen, yaklaşan (232-9a)

2. Erişilmesi zaman bakımından yakın olan (1306-45b)

3. Uzak olmayan yer (99-4b)

y. ol-: Yaklaşmak (6321-219a)

yaḳīn: 1. Gerçek, sıhhat, yanılmazlık (3791-130b)

2. Kesin ve sağlam bilgi (4254-146a)

3. tasavvuf. Herhangi bir delile bağlı olmaksızın sadece iman kuvvetiyle aşikâr olarak görme, müşahede ederek bilme (5147-178a)

yaḳış-: Yaklaşmak, meyletmek (6917-239a)

yāḳūt (Ar.): Çok değerli bir taş (7617-265a)

yalan: Aldatmak amacıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı asılsız söz, yalan (7046-243b)

y. dünyā: Bir varmış, bir yokmuş gibi gelip geçici olan bu dünya (158-6b)

y. şāhid: Yalancı şahit (3529-121b)

y. ṭanıḳ: Yalancı şahit (3523-121a)

yalancı: 1. Yalan söylemeyi huy edinmiş kimse (7186-249a)

2. Gerçek olmayıp, sahte olan (1587-55a)

y. dünye: Geçici ve ölümlü olan bu dünya (7167-248a)

yalı: Deniz, göl ve nehir kenarlarındaki düz ve açık arazi (576-21a)

yalın: Çıplak (2260-78a)

y. ayaḳ: Ayağına bir şey giymemiş olan, ayağı çıplak (2260-78a)

yalıñ: Alev (1192-41b)

yalıñız: Yalnız, tek başına (5554-192b)

yalvar-: Birinden ısrar ederek ve kendisine acındırarak bir şeyler istemek (2712-93a)

yama-: Delik ve yırtığı yama koyarak onarmak (6455-223b)

yaman: Kötü, fena, felaket (3375-116a)

yan: 1. Taraf (1154- 40a)

2. Yakın, civar (2764-95a)

y.+ıña ḳalma-: Yaptığının cezasını görmek (419-15b)

yan-: 1. Tutuşmak, alev almak (586-21a)

2. Parlamak (3998-137b)

3. Çok güçlü ve derin bir aşkla sevmek (4449-153a)

4. Susamak (5333-184a)

y. -a yana -a ara-: Büyük bir istekle, arzuyla aramak (4888-168b)

yañ: Taraf, yön, cihet (5609-194b)

yañaḳ: Yüzün iki yan tarafından her biri, yanak (4482-154a)

ya'nī (Ar.): bağ. Sözün kısası, doğrusu (1264-44a)

yañlış: Doğru olmayan, hatalı, yanlış (7462-259b)

yañşaḳ: Yersiz ve çok konuşan kimse, geveze (7066-244b)

yap-: 1. Yapı olarak kurmak bina ve inşa etmek (7910-275b)

2. Meydana getirmek, oluşturmak (1081-38a)

3. Onarmak, tamir etmek (3635-125a)

yapma: Kapatı vermek, kapalı bırakmak (3352-115a)

yapıl-: 1. İmal edilmek (2062-71a)

2. İnşa edilmek (1125-39a)

yapış-: Büyük bir istekle kendini vermek, benimsemek, bağlanmak, tâbi olmak (53-3a)

yapraḳ: Yaprak (271-10b)

yār: 1. Sevgili (3761-129b)

2. Dost (547-20a)

y. eyle-: Arkadaş, dost eylemek (4562-157a)

y. it-: Arkadaş, dost etmek (3586-124a)

y. ol-: Dost ve yakın olmak (1624-56a)

y.-ı ġār: telmih. Hazreti Ebubekir (6391-221b)

y.-ı Ḥaḳ: Allah dostu (4701-161b)

y.-ı tevḥīd: Tevhid dostu (4734-163a)

yar: Uçurum (3336-114b)

yarad-: Allah için yoktan var etmek, halketmek (7722-269a)

yaradan: Her şeyi yaratan, Allah (130-5b)

yaradıl-: Yaratmak işi yapılmak, Allah tarafından halkedilmek, var edilmek (7761-270b)

yaraḳ: 1. Savaş aleti, silah, mühimmat (178-7b)

2. Hazırlık

y. eyle-: Hazırlık yapmak (757-27a)

yaraḳlan-: Hazırlanmak, techizatlanmak (2685-92b)

yaramaz: Fena, kötü kimse (7348-255a)

yārān: Dostlar (1932-66b)

y. idin-: Dost edinmek (7819-272b)

yarar: Faydalı (2386-82a)

yaraşıḳ: Yakışır, uygun, muvafık, münasip (5320-183b)

yarat-: Yoktan var etmek, halketmek (7722-269a)

yardım: İmkanlar ölçüsünde ihtiyaç sahibi bir kimseye maddi veya manevî olarak destek olma

y. eyle-: Başkalarına destek olmak, yardımcı olmak (3515-121a)

y. it-: Başkalarına destek olmak, yardımcı olmak (8-1b)

y. iyle-: bk. yardım eyle- (5-1b)

yardımcı: Yardım eden (8-1b)

yāre: Mec. Üzüntü, acı, dert (5864-203a)

yārelen-: Bir yerinde yara açılmak, yaralanmak (2707-93a)

yarın: 1. İçinde bulunulan günden sonra gelen gün (3277-112b)

2. Gelecek, ilerideki zaman (3454-119a)

yas: Matem, yas (899-31b)

yaşaḳ: Yapılmasına izin vermeme, men etme

y. eyle-: Yapılmasına izin vermemek, menetmek (3818-131b)

y. it-: Yapılmasına izin vermemek, menetmek (3818-131b)

yaş: 1. Gözyaşı (2751-94b)

2. Kurunun karşıtı, yaş (4166-143a)

yaş: Ömür

y. yaşa-: Ömür sürmek (1468-51a)

yaşa-: Hayatını devam ettirmek, ömür sürmek (163-7a)

yat-: 1.Boylu boyunca uzanmak (412-15a)

2. Uyumak (1660-57b)

3. Mezarda gömülü olmak (3067-105b)

yataġ: İsim tamlamasının ikinci öğesi olarak bir şeyin çok bulunduğu yer (6642-230a)

yatır-: Uyutmak (1675-58a)

yavan: Yağı az, tatsız tuzsuz, lezzetsiz (7066-244b)

yavaş: Yumuşak huylu, yumuşak başlı, halim

y. ol-: Yumuşak huylu, yumuşak başlı olmak (7015- 242b)

yavrı: Yeni doğmuş insan veya hayvan (1680-58a)

yavrıcaḳ: Acıma ve şefkat ifadesiyle yavru (1679-58a)

yavu: Kaybolmuş, kayıp

y. ḳıl-: Kaybetmek (4864-167b)

yavuz: Kötü, fena (4967-171b)

y. ol-: Anlam iyileşmesiyle sert, çetin, yaman olmak (7342-255a)

yay: Ok atmaya yarayan eğri ve esnek alet (7046-243b)

yaz: Yaz mevsimi(7584-263b)

yaz-: Bir söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere aktarmak(833-29b)

yazı: Ova, düzlük (4267-146b)

yazıḳ: Üzüntü veren bir olay karşısındaki duyguyu ifade eden söz (7681-267b)

yazıl-: 1. Yazma işi yapılmak, yazılmak (7501-261a)

2. Yazıya geçirilmek (1285-44b)

3. Bir yere kaydı yapılmak, kaydedilmek (7884-274b)

ye-: Ağızda çiğneyip yutmak, yemek (1461-50b)

yed (Ar.): El

y.-i beyżā: "Beyaz el", Hz. Musa'nın bir mucizesi (6271-217b)

y.-i Mūsā: Hz. Musa'nın eli, yed-i beyzâ (6273-217b)

yedi: Altıdan sonra gelen sayı (5963-207a)

yedi: Bütün, hep

y. deryā: Bütün denizler (4631-159a)

y. iḳlīm: Her yer (1012-35b)

y. ṭamu: Tüm cehennemler (120-5b)

yeg: Üstün, daha iyi (1146-40a)

yek: 1. Üstün, daha iyi (65-3b)

2. Tek, bir (1735-60a)

y. cihet: Aynı yönde olan, fikri bir olan (1260-44a)

y. dem: Bir anda (7948-277a)

y. dil: Gönlü bir (1260-44a)

y.-naẓar: Tek bakış (7727-269a)

yeksān (Far.): 1. Aynı seviyede (3599-124a)

2. Bir, beraber, eşit, müsavi (5606-194a)

yelken: Kayık ve gemileri rüzgar gücüyle yürütmek için direklerine uygun bir şekilde takılan sert, sağlam ve kalın bez (4519-155b)

y. aç-: Hazırlanıp yola çıkmak, hareket etmek (7965-277b)

yelme-: Koşup durmak (3060-105a)

yençeri: Yeniçeri (7883-274b)

yeñ-: Karşısındakine üstün gelmek, onu mağlup etmek (1287-44b)

yeñi: 1. Öncekinden sonra olan, sonra gelen (380-14a)

2. Hiç kullanılmamış olan (888-31b)

yer: Yeryüzü (31-2b)

yerin-: Üzülmek, esef etmek (29-2b)

yeşil: 1. Kurumamış, taze (4171-143b)

2. Sarı ile mavi arasında yer alan renk, yeşil (6453-223b)

yetīm (Ar.): Babası ölmüş çocuk, babasız (7951-277a)

yetmiş: Altmış dokuzdan sonra gelen sayı (7132-246b)

yetmiş iki: Yetmiş iki (985-34b)

yetmiş üç: Yetmiş üç (984-34b)

yetmiş üçünci: Yetmiş üçüncü (3592-123b)

yevm (Ar.): Gün (514-18b)

y.+en-fe-yevmen: Günden güne, gittikçe (5130-177b)

yevme'l-cezā: Ceza günü (6209-215a)

yevme'l-ḥisāb: Hesap günü (2952-101b)

yevme'l-ḳıyāmet: Kıyamet günü (6464-224a)

yıġ-: Toplamak, biriktirmek (3282-113a)

yıḳ-: 1. Parçalayarak dağıtmak, tahrip etmek (2323-80a)

2. mec. Harap etmek, mahvolmasına sebep olmak (203-8a)

3. mec. Bozmak, parçalamak, tarumar etmek (1030-36a)

yıḳıġ: Yıkık, yıkıntı (3635-125a)

yıḳıl-: 1. Kurulu bir şeyin parçalanıp dağılması (769-27b)

2. mec. Parçalanmak, bozulmak, çökmek, tarumar olmak (2128-73a)

yıl: Sene, yıl (5573-193a)

yılan: Yılan (6971-241a)

yıldırım: Gök gürültüsü ve şimşekle görülen elektik boşalması (7341-254b)

yıldız: Gökyüzünde görülen ışıklı gök cisimlerinden her biri (1263-44a)

yırt-: Yırtıcı hayvanlar için ısırmak, parçalamak (7234-250b)

yırtıcı: Etlerini yiyip beslenmek için diğer hayvanları dişleri ve tırnakları ile parçalayan (5041-174b)

yi: Arap alfabesinin yirmi sekizinci harfi (7650-266a)

yi-: 1. Yemek yeme, karın doyurma işi (4181-143b)

2. Harcamak (3282-113a)

3. Kendisine yasaklanan ve hakkı olmayan bir şeyi almak, kabul etmek (3528-121b)

4. mec. Perişan etmek, mahvetmek, helak etmek (1158-40b)

yidi: Altıdan sonra gelen sayı, yedi (3297-113b)

yidi: Bütün, hep

y. caḥīm: Tüm cehennemler (2205-76a)

y. cehennem: Tüm cehennemler (6391-221b)

y. deryā: Bütün denizler (6197-215a)

y. iḳlīm: Her yer (2707-93a)

y. ṭamu: Tüm cehennemler (1762-60b)

yidir-: Yedirme işi (2070-71a)

yig: Üstün, daha iyi (7368-255b)

yigirmi: Yirmi (6585-228a)

yigirmi beş: Yirmi beş (3464-119a)

yigit: Delikanlı, genç erkek (475-17b)

yigren-: İğrenmek (5494-190a)

yigrenc: İğrenilecek durumda olan, insana iğrenme duygusu veren (7058-244a)

yik: Tek, bir (3961-136a)

yiksān: Aynı seviyede (6935-240a)

yik-tā: Tek, eşsiz, benzersiz (5085-176a)

yil: Rüzgar, yel (6968-241a)

yil-: Esmek (5396-186b)

yiñ-: Öfke, zaaf, hırs, gazap, nefis, merak vb. bastırmak, hükmü altına almak (6626-229b)

yin-: (yemek için) yenilmek (3668-126a)

yine: 1. Tekrar, bir daha, yeniden (233-9a)

2. Buna rağmen, bununla birlikte (298-11b)

yir: 1. Yeryüzü (7732-269a)

2. Mahal, yer (7032-243a)

3. Toprak, kara (128-5b)

4. Köşe, karış (7147-247b)

5. Bir nesne veya kimsenin kapladığı boşluk, bulunduğu mahal (1298-45a)

6. Konum, makam, mevki (7917-276a)

7. Önem, değer (7185-248b)

y. +e çal-: Perişan etmek (7304-253b)

y. bulunma-: Oturacak, yerleşecek bir yerin bulunamaması (810-28b)

y.+e geç-: Helak olmak, mahvolmak (473-17b)

yirin-: Üzülmek, esef etmek (527-19a)

yirindir-: Üzmek, müteessir etmek (6079-211a)

yirmek: Kötülemek, zemmetmek (1537-53a)

yiryüzi: Yeryüzü (364-13b)

yit-: 1. Yetişecek derecede olmak, kâfi gelmek (57-3a)

2. Bitki için gelişip büyümek, yetişmek (4752-163b)

yiter: Daha fazlasına gerek yok, dur, kâfi, yeter (430-16a)

yitir-: 1. Ulaştırmak, eriştirmek (4868-168a)

2. Sahip olunan bir şeyi kaybetmek, ondan yoksun kalmak, zayi etmek (6755-233b)

yitmiş iki: Yetmiş iki (5496-190a)

yitür-: Kaybetmek, ortadan kaldırmak (3612-124b)

yiyni: Hafif, ağır olmayan

y. ol-: Hafif meşrep olmak (7380-256a)

yoġ: 1. Bulunmayan, mevcut olmayan şey, yok (305-11b)

2. Yokluk, adem (2925-100b)

yoġun: Kalın (585-21a)

yoġur-: Hamur durumuna getirmek için üzerine basa basa karmak (4474-154a)

yoḫsul: Yokluk çeken, fakir, muhtaç (1402-48b)

yoḫsulluḳ: Yoksul olma durumu (7273-252a)

yoḳ: 1.Yokluk, adem (7286-252b)

2. Bulunmayan, mevcut olmayan şey (7360-255b)

y. it-: Ortadan kaldırmak, varlığına son vermek, ifna etmek (7296-253a)

yoḳla-: 1. Gözden geçirmek, bakmak, kontrol etmek (3309-113b)

2. Aramak, araştımak (2683-92a)

yoḳlıḳ: Fakirlik (3500-120b)

yoḳluḳ: Hiçlik, adem (4099-141a)

yoḳsa: 1. Aksi takdirde (796-28a)

2. Acaba (1253-43b)

yoḳuş: Yukarıya doğru yükselen dik yol (782-27b)

y.+a sür-: Yola sevketmek (6656-230b)

yol: 1. Bir yerden bir yere gitmek için üzerinden geçilen yer yol (6765-234a)

2. Bir amaca ulaşmak için takip edilen seyir (7395-256b)

3. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz (3638-125a)

y. +a düş-: Giderken uğramak, rastgele önünden geçmek (7690-267b)

y. bilme-: Nasıl avranacağını bilmemek (973-34a)

y. bul-: Ulaşmaya fırsat ve imkan bulmak (7414-257b)

y. eri: Bir tarikata girmiş olan kimse, sâlik (6749-233b)

y. şor-: Nasıl yaplacağını, edileceğini, davranılacağını sormak (2310-79b)

y. uġraġı: Yol üstünde olup her zaman uğranması mümkün olan yer (7690-267b)

y. urucı: Yol kesen eşkıya (3072-105b)

y. vir-: Yol açmak (4263-146b)

y.+ da ḳo-: Yolda bırakmak (2254-77b)

y.+ dan az-: Yoldan çıkmak (6431-222b)

y.+ dan çıḳar-: Doğru yoldan saptırmak (7177-248b)

y.+ dan ḳo-: Gitmekte olan birini durdurup gitmesine engel olmak (7782-271a)

y.+ ın aç-: Öncülük edenler (2301-79a)

y.+ ın ḳo-: Yolunu bırakmak (942-33a)

y.+a gir-: tasavvuf. Tarikata girmek (6692-231b)

y.+da ḳal-: Gittiği yolda ilerleyememek, gideceği yere varamamak veya geç kalmak (174-7a)

y.+dan şaş-: Yolunu şaşırmak (6468-224a)

yoldaş: Arkadaş, dost (7176-248b)

yön: İstikamet, yönelme (5214-180a)

yu-: Yıkamak, temizlemek (1360-47a)

yuca: Yüksek, büyük, ulu, mertebesi üstün olan, yüce (1322-46a)

yud-: Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek (5032-174a)

yuf: Üzüntü, esef ve kınama ifade eder; yazıklar olsun (7293-253a)

yular: Manevî bağ (4780-164b)

yum-: Kısarak kapamak (1666-57b)

yumşa-: Merhamete gelmek, acımak (339-12b)

yumşaḳ: İnsanda hoş ve rahat bir etki bırakan, tesîri tatlı olan, incitmeyen (7982-278a)

yumurda: Yumurta (417-15b)

yun-: Yıkanmak, yıkanıp temizlenmek (6966-241a)

yurd: Bir milletin üzerinde yaşadığı, hâkim olduğu ve kültürünü oluşturduğu toprak, vatan (93-4b)

y. id-: Bir yeri yurt edinip yerleşmek, tavattun etmek (1122-39a)

yut-: 1. Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek (76-4a)

2. Egemenliği altına almak (1018-35b)

3. mec. Hakkı olmayan bir şeyi kendine mal etmek, zorbalıkla almak (1507-52a)

4. teşmil. İçine alıp yok etmek (2591-89a)

yuva: 1. Kuş barınağı (1678-58a)

2. teşmil. Aile ocağı, ev (2379-82a)

yuvacıḳ: Sevgi ve şefkat ifadesiyle yuva (1678-58a)

yüce: Yüksek, büyük, ulu, mertebesi üstün olan (5057-175a)

yük: 1. Bir hayvan veya taşıtın taşayabileceği miktar (443-16b)

2. İnsana baskı yapan ağır durum veya görev (3544-122a)

y. ur-: Taşıması için sırtına yük koymak, yük yüklemek (7021-242b)

yüklet-: Taşıma işini yapacak hamal veya hayvanın sırtına yük koymak (7022-243a)

yükli: Gebe, hamile (4951/171a)

yüklü: Yüklenmiş (3941-135b)

yüksek: Kendi cinsinden olan şeylere göre alt ile üst nokta arasındaki mesafesi fazla olan

y. çek-: Ağırdan almak, nazlanmak (1869-64b)

y. uç-: Kendini beğenmek, üstün görmek (7786-271a)

yüreg: İnsanın bütün duygularının kaynağı ve manevî varlığının merkezi, gönül (4953-171a)

yüri-: 1. Hücum etmek, saldırmak (62-3b)

2. Yol almak, mesafe katetmek, devam etmek (81-4a)

yüz-: 1. Denizin üzerinde hareket etmek, kulaç atmak (4962-171b)

2. Derisini soymak (6903-238b)

yüz: 1. Doksan dokuzdan sonra gelen sayı, yüz (2079-71b)

2. Surat, çehre (2998-103a)

3. mec. Yön, taraf (3213-110b)

y. +e gülüci: İki yüzlü, riyakâr (3146-108a)

y. +i aḳ: Utanılacak bir suçu yok, alnı açık (4100-141a)

y. +i dön-: İlişkisini kesip ilgilenmemek, terk etmek (3058-105a)

y. +i dönder-: İlişkisini kesip ilgilenmemek, terk etmek (3058-105a)

y. +i ḳara: Bir ayıbı, utanılacak bir kusuru olan (3154-108b)

y. +i yerde: Alçak gönüllü (2569-88b)

y. +in ṭopraḳ it-: Alçak gönüllü davranmak (5434-188a)

y. +ñi dön-: İlişkisini kesip ilgilenmemek, terk etmek (2420-83a)

y. +üñ aḳ it-: İftihar kaynağı olmak (70-3b)

y. çevir-: Tavrını değiştirip soğuk davranmak, ilişkisini kesip ilgilenmemek (7204-249b)

y. ḳızdır-: Güç gelen bir şeyi mahçup olmayı göze alarak yapmak (3263-112a)

y. sür-: Sevgi veya saygı ifadesi olarak huzurunda yere kapanmak (2259-78a)

y. ṭut-: Meyletmek, teveccüh etmek (2767-95a)

y. vir-: İlgi ve yakınlık göstermek, şımartmak (6947-240a)

yüz biginñ: Yüz bin (361-13b)

yüz biñ: Yüz bin (2357-81a)

yüz dört: Yüz dört (5275-182a)

yüzsüz: Arsız, utanmaz (7066-244b)

-Z-

żabṭ (Ar.): Yönetimi altına alma, sahip olma (7845-273b)

ż. eyle-: Tutmak, kontrol altına almak (25-2a)

ż. it-: 1. Bir yeri silah zoruyle almak (99-4b)

2. Hakimiyet altına almak, kontrol altında tutmak (7925-276a)

ż. ol-: Zorla ele geçirmek, yönetimi altına almak, sahip olmak (1114-39a)

ż. olun-: Hüküm altına alınmak, hâkim olunmak (7925-276a)

żabṭçı: Zaptiye (7889-275a)

żaʿf (Ar.): İrade zayıflığı, güçsüzlüğü, yetersizlik (3609-124a)

zāġ (Far.): Karga (3154-108b)

zāhid (Ar.): Dinin emirlerine titizlikle riayet edip dünya zevklerini terk eden dindar kimse (5386-186a)

ẓāhir: 1. Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan (şey) (255-10a)

2. Açıkta olan, görünen, belli olan (6282-217b)

3. Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü (5944-206a)

ẓ. eyle-: Belli etmek, ortaya çıkarmak. (4236-145b)

ẓ. ol-: Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak (2821-97a)

zaḫīre (Ar.): Gerektiğinde kullanılmak üzere saklanan hububat, erzak (615-22a)

zaḥmet (Ar.): Sıkıntı, eziyet, meşakkat (1755-60b)

z. çek-: Sıkıntıya uğramak, güçlükle karşılaşmak (3981-137a)

żaʿīf: 1.Yeterli maddi ve dayanma gücü olmayan, güçsüz (514-18b)

2. Zayıf, güçsüz (4156-143a)

3. Zaaflarına karşı koyamayan, iradesi gerektiği kadar güçlü olmayan (1418-49a)

żaʿīfe: Zaîf kelimesin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli (271-10b)

żaʿīfce: Zayıfça (2120-73a)

ẓākir (Ar.): Anan, zikreden kimse (5419-187b)

ẓālim (Ar.): 1. Zulüm ve haksızlık yapan kimse (7942-276b)

ẓ. ol-: Zulmetmek, haksızlık yapmak (2515-86b)

ẓan: İşin iç yüzünü, hakikatini bilmeden sanı ve tahmin üzere karar vermek

ẓ. eyle-: Sanmak (1777-61a)

ẕ. id-: Sanmak, zannetmek (4727-162b)

zār (Far.): Ağlama, inleme (6891-238b)

z. id-: Ağlamak, inlemek (1503-52a)

z. ol-: Zayıf, dermansız olmak (5950-206a)

żarar (Ar.): Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan (134-6a)

ż. eyle-: Birinin veya bir şeyin kayba uğramasına sebep olmak (134-6a)

ż. gelme-: Onun yüzünden kötü bir sonuçla karşılaşmamak, kayba uğramamak (194-8a)

ż. id-: Birinin veya bir şeyin kayba uğramasına sebep olmak (571-20b)

ż. vir-: Birinin veya bir şeyin kayba uğramasına sebep olmak (7334-254b)

zārī: Ağlamak, inlemek vb. fiillerin önüne gelerek anlamı kuvvetlendirir (1759-60b)

żarūret (Ar.): Maddi sıkıntı, yoksulluk, fakirlik (3443-118b)

żarūretsiz: Mecburi ve zorunlu olmaksızın (7267-252a)

żarūrī: Olması mecburi, kaçınılması imkansız olan, mecburi, zorunlu (6796-235a)

ẕāt: 1. Kimse, şahıs (2839-97b)

2. Bir varlığın hakikati, hüviyeti, mahiyeti (3742-129a)

3. Allah'ın zatı (3927-135a)

ẕ. -ı pāk: Allah (4552-156b)

ẕ.-ı envār: Allah'ın nurları (2901-99b)

ẕ.-ı Ḥaḳḳ: Allah (4026-138b)

ẕ.-ı Ḥay: Allah (4113-141b)

ẕ.-ı Hū: Allah (7714-268b)

ẕ.-ı Ḳahhār: Allah (2909-100a)

ẕ.-ı Kibriyā: Allah (7352-255a)

zebān (Far.): Dil (5003-173a)

zebercet (Ar.): Zümrüd cinsinden ve onun kadar kıymetli olmayan, sarımtırak yeşil, cam parlaklığında kıymetli taş (6217-215b)

zebūn (Far.): Güçsüz, zayıf, âciz (7235-250b)

z. eyle-: Âciz, karşı koyamaz duruma getirmek (443-16a)

z. it-: Âciz, karşı koyamaz duruma getirmek (280-11a)

z. ol-: Zayıf ve düşkün duruma gelmek (2775-95b)

zehī (Far.): Ne güzel, ne hoş. (5870-203b)

zehir (Far.): Ağu, zehir (2463-84b)

zehirli: Zehirli olan (7067-244b)

zehr: bk. zehir

z.-i ḳātil: Katilin zehri (5158-178b)

z.-i mār: Yılan zehri (5574-193a)

z. iç-: mec. Izdırap çekmek (6793-235a)

zekāt (Ar.): İslam dininin beş şartından biri (7123-246b)

z. alma-: Zekat kabul etmemek (2404-82b)

z.+ı çıḳma-: Bir malın veya paranın zekatı verilmemek (7124-246b)

z. vir-: Zekat vermek (7120- 246b)

ẕelīl (Ar.): Hor görülen, aşağılanan (3219-110b)

ẕ. id-: Hor ve hakir etmek, aşağılamak (7215-250a)

ẕem (Ar.): Kötülüğünü söyleme, yerme (4147-142b)

ẕ. eyle-: Yermek (40-2b)

ẕ. it-: Yermek (7386-256b)

zemān (Ar.): 1. Vakit, zaman (405-15a)

2. Mevsim (843-30a)

3. Devir, dönem, çağ (71-3b)

zemāne: Küçümseme ve yakınma ifadesiyle içinde yaşanılan zaman (3131-107b)

ẕemīme (Ar.): Zemmedilecek nitelikte olan kötü davranış, kötü hâl (1278-44b)

ẕemmeyle-: bk. ẕem eyle- (2494-85b)

ẕemmit-: bk. ẕem it- (1766-61a)

zen (Far.): Kadın (928-32b)

zencīr (Far.): 1. mec. bağ (5109-176b)

2. Eskiden suçluların, delilerin eline, ayağına vurulan demirden bağ (3777-130a)

z.-i ʿaşḳ: Aşk bağı (5994-208a)

z. ḳır-: mec. Kurtulmak (7235-250b)

zendān: bk. Zindān (5602-194a)

ẕerrāt (Ar.): Zerreler (6307-218b)

ẕ.-ı mevcūdāt: Varlığın parçacıkları (6307-218b)

ẕerre (Ar.): Çok küçük parçacık (2883-99a)

ẕerreāt (Ar.): bk. ẕerrāt (2644-91a)

ẕerrece (Ar.+T): Zerre kadar, çok az (7043-243b)

zevāl (Ar.): 1. İyi bir durumdan kötü duruma dönme, düşme, alçalma (552-20a)

2. Yok olma, ortadan kalkma (6532-226a)

ẕevḳ (Ar.): 1. tasavvuf. İlahi tecellilerin müşahedesinden dolayı arifin kalbinde hasıl olan idrak ve bu hâlin verdiği haz (6173-214a)

2. Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu (1503-52a)

3. teşmil. Eğlence (625-22b)

ẕ. +in ṣafāsın sür-: Rahat ve eğlenceli bir şekilde yaşamak (3280-112b)

ẕ. eyle-: Eğlenmek, yaptığı şeyden zevk almak (5248-181b)

ẕ. i ṣafā: Zevk ve sefa (6551-227a)

ẕ. id-: Eğlenmek (3794-130b)

ẕ. u ṣafā: Zevk ve sefa (6409-222a)

ẕ. u şevḳ: Zevk ve şevk (3163-108b)

ẕ.-i dünyā: Dünya zevki (7302-253a)

zevraḳ (Ar.): Kayık (4520-155b)

zeytūn (Ar.): Zeytin (277-10b)

ẓıll (Ar.): Gölge (2875-98b)

ẓ. u ḫayāl: Gölge oyunu (7823-272b)

ẓ.-ı Ḥaḳḳ: Allah'ın gölgesi (5363-185a)

ẓ.-ı Ḫudā: Allah'ın gölgesi (3321-114a)

ẓ.-ı Raḥīm: Allah'ın gölgesi, mec. Sultan IV. Murad (2702-93a)

ẓ.-ı Yezdān: Allah'ın gölgesi, mec. Sultan IV. Murad (2733-94a)

ẓıllu'llāh: Allah'ın gölgesi, halife (2238-77a)

zihī (Far.): bk. zehī (5873-203b)

ẕikr (Ar.): Allah'ın isimlerini söylemek suretiyle yapılan ibadet (553-20a)

ẕ. eyle-: Allah'ı anmak (324-12a)

ẕ. it-: Allah'ı anmak (1810-62b)

ẕ.-i Ḫudā: Allah'ın zikri (1316-45b)

ẕ.-i lisān: Dilin zikri (5000-173a)

ẕi'l-ḳa'de (Ar.): Hicri ayların şevval ile zilhicce arasında kalan on birincisi, zilkâde (7997-278b)

zinā (Ar.): Nikah bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki (471-17a)

z. eyle-: Gayri meşru cinsel ilişkide bulunmak (2154-74a)

z. it-: Zina etmek (3387-116b)

zindān (Far.): İçine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer, zindan (4249-146a)

z.-ı ḳabr: Kabir (432-16a)

zinde (Far.): Canlı, diri (3511-121a)

z. id-: Canlandırmak, canlı hale getirmek (15-2a)

zīnet (Ar.): Süs, bezek (5309-183b)

z.-i dünyā: Dünya süsü, dünya güzellikleri (7085-245a)

zinhā: bk. zinhār (3443-118b)

zinhār (Far.): Sakın, aman, asla (41-2b)

zīrā (Far.): Çünkü, şundan dolayı, zira (47-3a)

żiyā (Ar.): Işık (4444-153a)

ziyāde (Ar.): Fazla, çok (60-3b)

z.+si ile: Gerekenden çok, fazlasıyle (226-9a)

ziyān (Far.): Zarar (3203-110a)

z.+ a vir-: Boşuna harcamak, telef etmek (6972-241a)

ziyān-kār: Sürekli zarar veren, zarar vermek huyunda olan (6355-220a)

ziyāret (Ar.): Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme

z. ḳıl-: Belli bir yer veya kimseyi görmeye gitmek (7834-273a)

ẓuhūr (Ar.): tasavvuf. İlahi sıfat ve isimlerin varlık suretinde görünmesi (3940-135b)

ẓ. it-: Meydana çıkmak, baş göstermek, görünmek (938-33a)

ẓulüm (Ar.): Haksızlık, eziyet, zulüm (7953-277a)

ẓ. id-: Haksızlık etmek, eziyet etmek (1159-40b)

ẓulm (Ar): bk. ẓulüm (721-25b)

ẓ. eyle-: Haksızlık etmek, eziyet etmek (6804-235b)

ẓ. ı sitem: Zulüm ve sitem (7794-271b)

ẓ. it-: Haksızlık etmek, eziyet etmek (140-6a)

ẓ.-i ekber: En büyük zulüm (614-22a)

ẓ.-i ẓālim: Zalimin zulmü (133-6a)

ẓulmānī: Karanlık (7291-253a)

ẓulmet: Karanlık (961-34a)

ẓ. ṭut-: Zulmet kaplamak (2809-96b)

ẓ.+ de ḳal-: mec. Karanlıkta kalmak (4739-163a)

ẓ.-i kevneyn: İki cihan zulmeti (6744-233b)

ẓ.-i küfr: Küfr zulmeti (4460-153b)

ẓ.-i şirk: Şirk zulmeti (2350-81a)

ẓ.-i zindān: Zindan karanlığı (6735-233a)

ẓ.-i ẓulm: Zulmün karanlığı (3636-125a)

ẓulümāt (Ar.): Karanlıklar, zulmetler (4444-153a)

ẓūr (Ar.): Yalan, asılsız, uydurma (3608-124a)

zübān: bk. zebān (1352-47a)

zübde (Ar.): Öz (6384-221a)

zühd (Ar.): Dünyaya rağbet etmeyip kendini ibadete verme (5439-188a)

z. ü taḳvā: Zühd ve takva (3071-105b)

zühre (Ar.): Çobanyıldızı (16-2a)

zülāl (Ar.): İçimi güzel, hafif, tatlı su (5872-203b)

ẕü'l-celāl: Celal sahibi, Allah (6179-214a)

zülf (Far.): Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi, zülüf (5457-188b)

z. -i dār: teşbih. Sevgilinin saçı (5004-173a)

z. -i siyāh: Siyah saç (4637-159b)

z. -i zünnār: teşbih. Sevgilinin saçı (5702-197b)

zünnār (Ar.): 1. Keşişlerin bellerine bağladıkları kuşak (5668-196b)

2. mec. Zincir (5438-188a)

z.-ı ʿaşḳ: Aşk ipi (6250-216b)

z.+ı ḳır-: mec. Kurtulmak (5005-173a)

ẕürriyāt (Ar.): Nesiller, soylar, zürriyetler (5404-187a)

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

5.1. ÖZEL İSİMLER DİZİNİ HAZIRLANIŞ DÜZENİ

1. Özel İsimler Dizinine sadece eserde 1b-278b varakları arasında yer alan özel isimler alınmıştır. Bu özel isimler kişi (şahıs) isimleri, hayvan isimleri, yer isimleri, soy isimleri, din isimleri, mezhep isimleri vb. isimlerden oluşmaktadır.

Unḳapanı (İstanbul Unḳapanı) 582-21a, 861-30b, 2692-92b

Yaʿḳūb (Hazreti Yakup) 2550-87b, 2898-99b, 3000-103a, 5188-179b, 6220-215b

Türk (Türk) 537-19b, 7158-247b, 7378-256a

ʿOṣmānoġlı (Osmanlı Devleti) 689-24b, 689-24b, 1012-35b, 2083-71b

İrān (İran) 2967-102a

2. Eserde *ç, ı, j* harfleri hariç tüm harflerle ilgili özel isim tespit edilmiştir.

3. Dizinde yer alan maddebaşları alfabetik olarak A'dan Z'ye olacak şekilde sıralanmıştır.

ʿAbdu'l-ḳādir-i Cīlān (Abdülkâdir Geylânî) 1370-47b, 6375-221

ʿAcem (İran) 765-27a, 1127- 39b, 2664-91b, 6435-223a, 7828-272b

Züleyḫā (Hazreti Yusuf kıssasında geçen ve sonradan Hazreti Yusuf'a eş olan Züleyha) 2561-88a, 3804-131a, 3878-133b, 3919-134b, 5101-176b, 5101-176b, 5190-179b,5200-179b, 5448-188b, 5764-199b, 6301-218b

4. Dizinde yer alan maddebaşları çeviri yazıya uygun olarak ve bold olarak verilmiştir.

Ḫıżır (Hazreti Hızır) 459-17a, 543-19b, 3354-115b, 3826-131b, 5305-183

Ḳıṭmīr (Ashabı Kehf'in köpeği) 4118-142b

5. Dizinde yer alan bir özel ismin eserde birden fazla farklı yazılışı varsa bu yazılışların hepsi ayrı ayrı olarak alınmıştır.

Müsilmān (Müslüman) 3483-120a, 3549-122a

Müsülmān (Müslüman) 135-6a, 296-11b, 305-11b, 317-12a, 400-15a, 807-28b, 811-28b, 2008-69a, 2496-86a, 2509-86a, 2625-90a, 2975-102a, 3467-119b, 5141-177b, 5144-178a, 5801-201a, 6365-220b, 6605-228b, 6945-240a,7996-278b

6. Dizinde yer alan özel isimlerin yanına parantez içinde özel ismi açıklayan kısa bir açıklama yapılmıştır.

Nerīmān (Şehnâme'de Sâm'ın babası ve aynı zamanda Zâl'in dedesi) 2122-73a

Nesīmī (14.yüzyıl Hurûfi Türk şairi) 766-27a, 916-32a

Nīl (Dünyanın en uzun nehri) 1035-36a

Nūḥ (Hazreti Nuh) 2954-101b, 4521-155b, 6604-228b, 6712-232a, 7980-278a

7. Dizinde özel adlardan şahıs isimlerinin karşısına kim oldukları yazılmıştır. Ancak geçen şahıs adının kim olduğu bilinmiyorsa ismin yanına parantez içinde (kişi adı) olarak yazılmıştır.

Dilāver (Kişi adı) 593-21b, 2665-91b

İsmāʿil (Kişi adı) 3642-125b, 5192-179b

Marya (Kişi adı) 7058-244a

8. Dizin gramatikal dizin olmayıp sadece özel isimlerin geçtikleri yerler gösterilmiştir. Eserde yer alan özel isimlerin eser içerisinde geçtikleri tüm yerler beyit ve varak numarasıyla birlikte küçük rakamlardan büyük rakamlara doğru verilmiştir.

Mecnūn (Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı) 2549-87b, 2559-88a, 2899-99b, 3001-103a, 3690-127a, 3732-128b, 3803-131a, 3876-133b, 3917-134b, 4997-172b, 5093-176a, 5160-178b, 5177-179a, 5179-179a, 5199-179b, 5221-180b, 5394-186b, 5449-188b, 5484-189b, 5621-195a, 5698-197b, 5762-199b, 5775-200a, 5775-200a, 6102-211b, 6105-211b, 6108-211b, 6133-211b, 6298-218b,7522-261b

9. Dizinde yer alan bazı özel isimlerin oluşturdukları tamlamalı kullanımlar, ilgili özel ismin altına bir sekme içeride gösterilmiştir.

Nūḥ (Hazreti Nuh) 2954-101b, 4521-155b, 6604-228b, 6712-232a, 7980-278a

ḳavm-ı Nūḥ; 2957-101b
ʿömr-ü Nūḥ; 170-7a, 333-12b, 2048-70b, 2080-71b, 7295-253a,
reʾīs-i Nūḥ; 2958-101b

10. Dizinde yer alan özel isimlerin aldıkları ekler dizine dahil edilmemiştir.

5.2. ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

ʿAbdu'l-ḳādir-i Cīlān (Abdülkadir Geylani) 1370-47b, 6375-221

ʿAcem (İran) 765-27a, 1127- 39b, 2664-91b, 6435-223a, 7828-272b

mülk-i ʿAcem 1738-60a

Ādem (Hazreti Âdem) 237-9b, 446-16b, 929-32b, 1485-51b, 2935-101a, 3805-131a, 3879-133b, 3919-134b, 3920-135a, 3948-136a, 4039-139a, 4231-145b, 4280-147a, 4282-147a, 4283-147a, 4318-148b, 4319-148b, 4320-148b, 4320-148b, 4375-150b, 4430-152b, 4467-153b, 4467-153b, 4468-153b, 4471-153b, 4578-157b, 4691-161b, 4692-161b, 4693-161b, 4694-161b, 4695-161b, 4696-161b, 4744-163b, 4760-164a, 4762-164a, 4763-164a, 4813-166a, 4814-166a, 4815-166a, 4821-166a, 4835-166b, 4902-169a, 4903-169a, 4925-170a, 4930-170a, 4931-170a, 4932-170b, 5071-175b, 5072-175b, 5073-175b,5074-175b, 5075-175b, 5076-175b, 5077-175b, 5078-175b, 5079-175b, 5080-175b, 5081-175b, 5082-176a,5083-176a, 5182-179a, 5254-181b, 5257-181b, 5259-181b, 5284-182b, 5352-185a, 5353-185a, 5354-185a, 5403-186b, 5426-187b, 5528-191b, 5530-191b, 5530-191b, 5530-191b, 5531-191b, 5535-191b, 5617- 194b, 5618-194b,5618-194b, 5619-194b, 5619-194b, 5620-194b, 5620-194b, 5639-195b, 5649-195b, 5654-196a, 5654-196a, 5892-204a, 5963-206b, 6004-208a, 6006-208b, 6126-212b, 6127-212b, 6187-214b, 6274-217b, 6275-217b, 6291-218a, 6299-218b, 6344-220a, 6345-220a, 6433-223a, 6934-240a, 7494-260b, 7498-260b, 7500-260b, 7504-261a, 7519-261b, 7520-261b, 7522-261b,7548-262b

vech-i Ādem 7500-260b

Ādem Ata (Hazreti Âdem) 2935-101a, 4049-139a,4280-147a, 4283-147a, 4430-152b, 4467-153b, 4691-161b, 4692-161b, 6126-212b, 7548-262b

Aḥmed (Hazreti Muhammet) 309-11b, 545-19b, 570-20b, 650-23b, 650-23b, 928-32b, 934-33a, 1285-44b, 1289-44b, 1292-45a, 1293-45a, 1293-45a, 1294-45a, 1351-47a, 1353-47a, 1354-47a, 1358-47a, 1360-47a, 1362-47b, 1363-47b, 1364-47b, 1369-47b, 1530-53a, 1534-53a,1767-61a, 1768-61a, 1773-61a, 1800-62a, 1808-62a, 1984-68a, 2001-68b, 2013-69a, 2136-73b, 2181-75a, 2351-81a, 2352-81a, 2557-88a,2576-88b, 2585-89a,2763-95a, 2803-96b, 2803-96b, 2804-96b, 2856-98a, 2880-99a, 2901-99b, 3456-119a, 3470-119b, 3471-119b, 3533-121b, 3542-122a, 3621-124b, 3680-126b, 3694-127a, 3694-127a, 3698-127a, 3826-131b, 3835-132a, 3903-134a, 4022-138b, 4067-140a, 4118-141b, 4271-146b, 4292-147b, 4360-150a, 4420-152a, 4421-152a, 4423-152a, 4428-152a, 4429-152b, 4452-153a,

4479-154a, 4497-154b. 4497-154b, 4499-154b, 4500-154b, 4501-154b, 4503-154b, 4504-154b, 4523-155b, 4696-161b, 4821-166a, 4896-169a, 4973-172a, 5096-176a, 5193-179b, 5194-179b, 5195-179b, 5196-179b, 5197-179b, 5198-179b, 5199-179b, 5200-179b, 5201-180, 5201-180a, 5260-181b, 5262-182a, 5279-182b, 5391-186b, 5451-188b, 5452-188b, 5453-188b, 5482-189b, 5628-195a, 5640-195b, 5643-195b, 5667-196b, 5813-201b, 5923-105b, 5956-206b, 6032-209a, 6109-212a, 6116-212a, 6117-212a, 6118-212a, 6119-212a, 6125-212b, 6143-213a, 6147-213a, 6155-213b, 6437-223a, 6439-223a, 6440-223a, 7411-257b, 7456-259a, 7528-262a

bāṭın-ı Aḥmed 2969-102a

emr-i Aḥmed 934-33a, 1289-44b

feyż-i Aḥmed 2855-98a

genc-i Aḥmed 7601-264b

gülşen-i Aḥmed 1294-45a

ḥadīṯ-i Aḥmed 2360 -81a

ḥüsn-i Aḥmed 6125-212b

iẕn-i Aḥmed 1285-44b, 2011-69a, 2131-73b, 3532-121b, 3828-131b, 6155-213b

ḳanad-ı Aḥmed 2181-75a

leb-i Aḥmed 5908-204b

mīm-i Aḥmed 4117-141b

nefs-i Aḥmed 3322-114a

nūr-ı Aḥmed 5449-188b

sırr-ı Aḥmed 2555-88a

şerʿ-i Aḥmed 1586-55a, 1588-55a, 2708-93a, 3399-117a

vücūd-ı Aḥmed 4498-154b

zülf-i Aḥmed 4074-140a

Aḥmedī (Hazreti Muhammet ile ilgili) 1360-47a, 4703-162a

Aḳdeñiz (Akdeniz) 579-21a, 1095-38a, 1100-38b, 1104-38b, 1137-39b

Āl-i ʿAbbās (Hazreti Abbas'ın soyundan gelenler) 2055-70b

Āl-i ʿOṯmān (Osmanlı hanedanı) 98-4b, 101-4b, 103-5a, 923-32b, 1010-35b, 1049-36b, 1738-60a, 2128-73a, 2128-73a, 2128-73a, 2565-88a, 2621-90a, 2732-94a, 2759-95a, 2808-96b, 2858-98a, 2632-125a, 3644-125b, 3644-125b, 3645-125b, 3717-128a, 6778-234b, 6985-241b, 7116-246a, 7557-263a, 7837-273a, 7995-278b

Āl-i ʿOṯmān Ḫanlıġı (Osmanlı hanedanı) 1738-60a

Āl-i ʿOṯmānoġlı (Osmanlı hanedanı) 97-4b, 100-4b, 105-5a, 559-20a, 688-24b, 926-32b, 2055-70b, 2083-71b, 7838-273a

ʿAlī (Hazreti Ali) 71-3b, 88-4b, 485-17b, 546-19b, 1397-48b, 1483-51b, 2296-79a, 2297-79a, 2299-79a, 2301-79a, 2303-79a, 2305-79b, 2307-79b, 2309-79b, 2311-79b, 2313-79b, 2314-79b, 2315-79b, 2317-79b, 2319-80a, 2323-80a, 2325-80a, 2327-80a, 2329-80a, 2331-80a, 2333-80b, 2335-80b, 2337-80b, 2339-80b, 2341-80b, 2343-80b, 2345-80b, 2347-80b, 2349-81a, 2351-81a, 2353-81a, 2355-81a, 2357-81a, 2359-81a, 2361-81a, 2363-81b, 2365-81b, 2367-81b, 2369-81b, 2372-81b, 2373-81b, 2375-81b, 2377-81b, 2378-82a, 2379-82a, 2381-82a, 2383-82a, 2385-82a, 2387-82a, 2389-82a, 2391-82a, 2393-82a, 2395-82a, 3474-119b, 3475-119b, 3477-119b, 3479-119b, 3480-119b, 3481-119b, 3482-120a, 3483-120a, 3484-120a, 3485-120a, 3486-120a, 3487-120a, 3488-120a, 3489-120a, 3490-120a, 3964-136b, 4276-147a, 4629-159b, 5952-206b, 6081-211a, 6088-211a, 6185-214b, 6278-217b, 7392-256b, 7417-257b, 7642-266a, 7645-266a

ʿAlī ṣāḥıb-ı ẕü'l-fiḳār 6437-223a

Allāh (Yaratıcı, Allah) 17-2a, 56-3a, 73-4a, 147-6b, 236-9b, 265-10a, 518-19a, 548-20a, 549-20a, 549-20a, 549-20a, 550-20a, 550-20a, 550-20a, 550-20a, 551-20a, 551-20a, 551-20a, 552-20a, 552-20a, 553-20a, 553-20a, 554-20a, 554-20a, 555-20a, 555-20a, 556-20a, 556-20a, 557-20a, 557-20a, 558-20a, 561-20b, 601-21b, 764-27a, 765-27a, 796-28a, 1164-40b, 1231-43a, 1312-45b, 1313-45b, 1313-45b, 1313-45b, 1313-45b,1314-45b, 1314-45b, 1315-45b, 1315-45b, 1316-45b, 1316-45b, 1317-45b, 1317-45b, 1318-46a, 1318-46a, 1319-46a, 1319-46a, 1320-46a, 1320-46a, 1321-46a-1321-46a, 1322-46a, 1322-46a, 1323-46a, 1323-46a, 1324-46a, 1324-46a, 1325-46a, 1325-46a, 1326-46a, 1326-46a, 1327-46a, 1327-46a, 1328-46a, 1328- 46a, 1329-46a, 1329-46a, 1330-46a, 1330-46a, 1331-46a, 1331-46a, 1332-46a, 1332-46a, 1333- 46b, 1333-46b, 1334-46b, 1334-46b, 1335-46b, 1335-46b, 1336-46b, 1336-46b, 1337-46b, 1337-46b, 1338-46b, 1338-46b, 1339-46b, 1339-46b, 1340-46b, 1340-46b, 1341-46b, 1341-46b, 1342-46b, 1342-46b, 1343-46b, 1343-46b, 1344-46b, 1344-46b, 1345-46b, 1345-46b, 1346-46b, 1346-46b, 1347-46b, 1347-46b, 1348- 47a, 1348-47a, 1349- 47a, 1582-54b, 1638-56b, 2064-71a, 2362-81a, 2524- 86b, 2525-86b, 2525-86b, 2977-102a, 2979- 102b, 2979-102b, 2980-102b, 2980- 102b, 2981-102b, 2981-102b, 2982-102b, 2982-102b, 2983-102b, 2983-102b, 2984-102b. 2984-102b, 2985-102b, 2985-102b, 2986-102b, 2986-102b, 2987-102b, 2987-102b, 2988-102b, 2988-102b, 2989-102b, 2989-102b, 2990-102b, 2990-102b, 2991-102b, 2991-102b, 2992-102b, 2992-102b,2993-103a, 2993-103a, 2994-103a, 2994-103a, 2995-103a, 2995-103a, 2996-103a, 2996-103a, 2997-103a, 2997-103a, 2998-103a, 2998-103a, 2999-103a, 2999-103a, 3000-103a, 3000-103a, 3001-103a, 3001-103a, 3002-103a, 3002-103a, 3003-103a, 3003-103a, 3004-103a, 3004-103a, 3005-103a, 3005-103a, 3006-103a, 3006-103a, 3007-103a, 3007-103a, 3008-103b, 3008-103b, 3009-103b, 3009-103b, 3010-103b, 3010- 103b, 3011-103b, 3011-103b, 3012-103b,

3012-103b, 3013-103b, 3013-103b, 3014-103b, 3014-103b, 3015-103b, 3015-103b, 3016-103b, 3016-103b, 3017-103b, 3017-103b, 3018-103b, 3018-103b, 3019-103b, 3019-103b, 3020-103b, 3020- 103b, 3021-103b, 3021-103b, 3022-103b, 3022-103b, 3023-104a, 3023-104a, 3024-104a, 3024-104a, 3025-104a, 3025-104a, 3026-104a, 3026-104a, 3027-104a, 3027-104a, 3028-104a, 3028-104a, 3029-104a, 3029-104a, 3030-104a, 3030-104a, 3031-104a, 3031-104a, 3032-104a, 3032-104a,3033-104a, 3033-104a, 3034-104a, 3034-104a, 3035-104a, 3035-104a, 3036-104a, 3036-104a, 3037-104a, 3037-104a, 3038-104b, 3038-104b,3039-104b, 3039-104b, 3040-104b, 3040-104bi 3041-104b, 3041-104b, 3042-104b, 3042-104b, 3043-104b, 3043-104b, 3043-104b, 3044-104b, 3044-104b, 3045-104b, 3045-104b, 3046-104b, 3046-104b, 3047-104b, 3047-104b, 3048-104b, 3048- 104b, 3049-104b, 3049-104b, 3050-104b, 3050-104b, 3051-104b, 3051-104b, 3052-104b, 3052-104b, 3053-105a, 3053-105a, 3054-105a, 3054-105a, 3142-108a, 3696-127a, 3696-127a, 3752-129a, 3770-129b, 4464-153b, 4929-170a, 5166-178b, 5166-178b, 5166-178b, 5167-178b, 5167-178b, 5202-180a, 5223-180b, 5385-186a, 5588-193b, 5754-199b, 5780-200a, 5979-207b, 6244-216b, 6266-217a, 6510-225b, 6524-226a, 6622-229a, 6692-231b, 6693-231b, 6693-231b, 6694-231b, 6694-231b, 6695-231b, 6695-231b, 6696-231b, 6696-231b,6697-231b, 6697-231b, 6698-231b, 6698-231b, 6699-231b,6699-231b, 6700-232a, 6700-232a, 6701-232a, 6701-232a, 6702-232a, 6702-232a, 6703-232a, 6703-232a, 6704-232a, 6704-232a, 6705-232a, 6705-232a, 6706-232a, 6706-232a, 6707-232a, 6707-232a, 6708-232a, 6708-232a, 6709-232a, 6709-232a, 6710-232a, 6710-232a, 6711-232a, 6711-232a, 6712-232a, 6712-232a, 6713-232a, 6713-232a, 6714-232a,6714-232a, 6715-232b, 6715-232b, 6716-232b, 6716-232b, 6717-232b, 6717-232b, 6718-232b, 6718-232b, 6719-232b, 6719-232b, 6720-232b, 6720-232b, 6721-232b,6721-232b, 6722-232b, 6722-232b, 6723-232b,6723-232b, 6723-232b, 6724-232b, 6724-232b, 6725-232b,6725-232b, 6726-232b, 6726-232b, 6727-232b,6727-232b,6728-232b, 6728-232b, 6729-233a, 6729-233a, 6730-233a, 6730-233a, 6731-233a,6731-233a, 6732-233a, 6732-233a, 6733-233a, 6733-233a, 6734-233a, 6734-233a, 6735-233a, 6735-233a, 6736-233a, 6736-233a, 6737-233a, 6737-233a, 6738-233a, 6738-233a, 6739-233a, 6739-233a, 6740-233a, 6740-233a, 6741-233a, 6741-233a, 6742-233a, 6742-233a, 6743-233a, 6743-233a, 6744-233b, 6744-233b, 6745-233b, 6745-233b, 6746-233b,6746-233b, 6747-233b, 6747-233b, 6748-233b, 6748-233b, 6749-233b, 6749-233b, 6750-233b, 6750-233b, 6751-233b, 6751-233b,6752-233b, 6752-233b, 6753-233b, 6753-233b, 6754-233b, 6754-233b, 6755-233b, 6755-233b, 6756-233b, 6756-233b, 6756-233b, 6756-233b, 6757-233b, 6757-233b, 6758-233b, 6758-233b, 6759-234a, 6759-234a, 6760-234a, 6760-234a, 6761-234a, 6761-234a, 6762-234a, 6762-234a, 6893-238b, 6909-239a, 5959-240b, 6998-242a, 7039-243b, 7049-243b, 7219-250a, 7225-250b, 7246-

251a, 7247-251a, 7264-251b, 7370-256a, 7415-257b, 7438-258b, 7569-263a, 7644-266a, 7702-268a, 7721-269a, 7749-270a, 7841-273b

Allāh'u aʿlem 7644-266a

Allāhu ekber 6291-218a

ẕātu'llāh (2910-100a)

Āmine (Hazreti Âmine) 7673-267a

ʿAmr u Zeyd (Kişi adı) 7040-243b

Anaṭolu (Anadolu) 666-24a, 728-26a, 6850-237a

Anaṭolı (bk. Anaṭolu) 665-24a,769-27b, 956-33b, 957-33b, 6849-237a

ʿArab (Arap) 545-19b, 1774-61a, 1774-61a, 1775-61a, 1783-61b, 1783-61b, 1785-61b, 1786-61b, 1786-61b, 1787-61b, 1787-61b, 1795-62a, 1800-62a, 1801-62a, 1802-62a, 1808-62a, 1828-63a, 1828-63a, 1829-63a, 1829-63a, 1836-63a, 1836-63a, 1838-63a, 1847-63b, 1847-63b, 1850-63b, 1850-63b, 1854-64a, 1854-64a, 1898-65a, 1898-65a, 1899-65b, 1899-65b, 1900-65b, 6435-223a, 7158-247b, 7378-256a, 7884-274b

Aʿrābī (Bedevî) 1533-53a, 1534-53a, 1534-53a, 1767-61a, 1769-61a, 1770- 61a,1771- 61a, 1772- 61a 1784-61b, 1896-65a

Āsef (Hazreti Süleyman'ın veziri) 6902- 238b

Āṣaf (Hazreti Süleyman'ın veziri) 1070-37b, 2667-91b, 7810-272a, 7849-273b

Āṣaf-ı ʿaḳl 1070-37b

Aṣḥāb-ı Kehf (Ashabı Kehf / Yedi uyurlar) 4148-142b

ʿAzrā'il (Ölüm meleği) 145-6a, 641-23a, 2066-71a, 2098-72a, 2124-73a, 3066-105a, 3103-106b, 3401-117a, 4043-139a, 5558-192b, 6479-224b, 6489-224b, 6647-230a, 6969-241a,7146-247b, 7320-254a

ḳażā-yı ʿAzrā'il 161-6b

pençe-i ʿAzrā'il 431 -16a

sille-i ʿAzrā'il 430-16a, 431-16a, 737-26a

-B-

Baġdād (Bağdat) 1129-39b, 1130-39b, 1130-39b, 1135-39b, 1135-39b, 2200-75b, 2202-75b, 2258-77b, 2670-92a, 3942-135b, 6346-220a, 6346-220a, 6788-235a, 6789-235a, 6790-235a, 6791-235a, 6847-237a, 6870- 237b, 6881-238a, 6898-238b, 6903-238b, 6904-238b

Bāġ-ı Firdevs (Firdevs Cenneti) 2718-93b, 2856-98a, 6338-219b

Bārī (Allah'ın Bârî ismi) 2925-100b, 3753-129a

nūr-u Bārī 4675-161a

pertev-i Bārī 2902-99b

Bāyezīd (Bâyezidi Bistâmi) 3194-109b, 3203-110a

Bāyezīd (Yıldırım Bayezit) 1269-44a

Belḳīs (Saba Melikesi Belkıs) 2732-94a, 5187-179b

dīv-i Belḳīs 3007-103a

nefs-i Belḳīs 1070-37b,1940-66b

Belḳīs-i taḫt 1335-46b

Belʿam-ı Bāʿūr (Hazreti Musa zamanında yaşamış ve sonradan dinden dönmüş olan âlim) 3077-105b

Berşūṣa (Rahip Barsîsa) 3077-105b

Beytu'llāh (Kâbe) 6323-219a, 7125-246b, 7224-250a

ʿarş-ı Beytu'llāh-ı ekber 7125-246b

Boġaz (İstanbul Boğazı) 587-21a, 587-21a, 588-21a, 621-22b, 622-22b, 1097-38b, 2678-92a, 2752-94b, 6877-238a, 6877-238a, 6878-238a

Boġaziçi (İstanbul-Boğaziçi) 622-22b

Bū Bekr-i Ṣıddīḳ (Hazreti Ebu Bekir) 4478-154a

Bū Cehl (Ebu Cehil) 570-20b, 3338-115a, 6364-220b, 6437-223a

Bū Cehlī 6222-215b

Bū Cehl-i aʿmā 4706-162a

Bū Cehl-i ḫaffāş 6443-223a

Bū Cehl-i ḫar 3965-136b, 6185-214b

Bū Cehl-i münkir 4594-158a

Bū Cehl-i seng 6713-232a

Buḫārā (Özbekistan'da şehir) 5686-197a

Bū Lehep (Ebu Lehep) 7153-247b

Buḫtu'n-naṣır (Bâbil Kralı Buhtunnasr) 2052-70b, 2121-73a, 3067-105b

Burāḳ (Cennet bineği) 4723-162b, 4894-169a, 4895-169a, 5224-180b

Buṭum (Batum) 2796-96a, 2796-96a, 2797-96a,

Bülbül-i Firdevs (Cennet Bülbülü) 2715-93b

-C-

Calab (Allah) 7382- 256a

Cānbeg Geray (Kırım Hanı Canbeg Giray) 69-3b, 143-6a, 143-6a, 210-8b, 279-10b, 346-13a, 415-15b, 478-17b, 547-20a, 562-20b

Cebbār (Allah'ın Cebbâr ismi) 2908-100, 4784-164b

Cebrā'il (Hazreti Cebrâil) 3837-132a, 4272-147a, 4448-153a, 4622-159a, 4664-160b, 5173-179a, 5392-186b, 5536-191b, 5631-195a, 5668-196b, 5684-197a, 5907- 204b, 6223-215b

Cebrī (Cebriyye mezhebine mensup kimse) 6365-220b, 7045-243b

Celīl (Allah'ın Celîl ismi) 5237-181a, 6710-232a

Cenāb-ı Kibriyā (Allah) 4077-140a

Cennāt-ı ʿAdn (Adn cenneti) 2216-76a, 2896-99b, 3566-122b,6392-221b, 7417-257b

Cennāt-ı Firdevs (Firdevs cenneti) 2900-99b

Cezāyir (Cezayir) 479-17b, 480-17b, 481-17b, 482-17b, 483-17b, 484-17b, 485-17b, 486-17b, 487-18a 488-18a, 489-18a, 490-18a, 491-18a, 492-18a, 493-18a, 494-18a, 495-18a, 496-18a, 497-18a, 498-18a, 499-18a,500-18a, 501-18a, 502-18b, 503-18b, 504-18b, 505-18b, 506-18b, 507-18b, 508-18b, 509-18b, 510-18b, 511-18b, 512-18b, 512-18b, 514-18b, 515-18b, 515-18b, 516-18b, 520-19a

Cibrīl (Hazreti Cebrâil) 1900-65b, 4611-158b, 4896-169a,5956-206b, 6118-212a, 6180-214a, 6211-215b, 7629-265b

-D-

Dāvūd (Hazreti Davut) 5185-179a

Deccāl (Kıyamete yakın zamanda ortaya çıkacak kıyamet habercisi) 1667-57b, 1668-57b, 1670-57b, 1672-57b, 1681-58a

Devlet Geray (Kırım Kalgayı Devlet Giray) 69-3b, 70-3b, 70-3b, 71-3b, 72-3b, 73-4a, 74-4a, 75-4a, 76-4a, 77-4a, 78-4a, 79-4a, 80-4a, 81-4a, 82-4a, 83-4a, 84-4a, 85-4a, 86-4a, 87-4b, 88-4b, 89-4b, 90-4b, 91-4b, 92-4b, 93-4b, 94-4b, 95-4b, 96-4b, 97-4b, 98-4b, 99-4b, 100-4b, 101-4b, 102-4b, 103-5a, 104-5a, 105-5a, 106-5a, 107-5a, 108-5a, 109-5a, 110-5a, 111-5a, 112-5a, 113-5a, 114-5a, 115-5a, 116-5a, 117-5a, 118-5b, 119-5b, 120-5b, 121-5b, 122-5b, 123-5b, 124-5b, 125-5b, 126-5b, 127-5b, 128-5b, 129-5b, 130-5b, 131-5b, 132-5b, 133-6a, 134-6a, 135-6a, 136-6a, 137-6a, 138-6a, 139-6a, 140- 6a, 141- 6a, 142- 6a, 143- 6a, 210-8b, 279-10b, 346-13a, 415-15b, 478-17b, 547-20a

Deyyān (Allah'ın Deyyân ismi) 2971-102a, 4270-146b, 4396-151a, 6307-218b, 6511-225b

Dilāver (Kişi adı) 593-21b, 2665-91b

Diyyān (bk. Deyyān) 4847-167a

Düldül (Hazreti Muhammet'in bineği) 2318-80a

Düldül-i ʿaşḳ 74-4a

Düldül-i himmet 2774-95b

-E-

Ebū Bekr (Hazreti Ebu Bekir) 546-19b, 1397-48b, 2296-79a, 2297-79a, 2299-79a, 2300-79a, 2301-79a, 2302-79a, 2300-79b, 2305-79b, 2307-79b, 2309-79b, 2311-79b, 2313-79b,

2315-79b, 2317- 79b, 2319-80a, 2321-80a, 2323-80a, 2325-80a, 2327-80a, 2329- 80a, 2331-80a, 2333-80b, 2335-80b, 2337-80b, 2339-80b, 2341-80b, 2343-80b, 2345-80b, 2347-80b, 2349-81a,2351-81a, 2353-81a,2355-81a, 2357-81a, 2359-81a, 2361-81a, 2363-81b, 2365-81b,2367- 81b, 2369-81b, 2371-81b, 2372-81b, 2373-81b,2375-81b, 2377-81b, 2378- 82a, 2379- 82a, 2381-82a, 2383-82a, 2385-82a, 2387- 82a, 2391-82a, 2393-82b, 2395-82b, 3964-136b, 4276-147a, 4629-159a, 5952-206b, 6081-211a, 6088-211a, 6278-217b, 7193-249a, 7392- 7417-257b

Ebū Cehl (Ebu Cehil) 3393-116b, 5678-196b, 5716-198a, 5914-205a

Ebū Cehlī 2317-79b, 3539-122a, 6083-211a

Ebū Cehl-i laʿīn 1993-68b

Ebü'l-ervāḥ (Hazreti Muhammet) 3322-114a, 3956-136a, 4642-159b, 6269-217b,7548-262b

Ebü'l-feṯḥ (Fatih Sultan Mehmet) 6897-238b

Ebü'l-feṯḥ-i şāh (Fatih Sultan Mehmet) 6716-232b

Efrenc (Avrupa) 2737-94a

Egri (Macaristan'da yer adı) 375-14a

Eḥad (Allah'ın Ehad ismi) 3322-114a, 3698-127a, 3736-128b, 3835-132a, 3864-133a, 3903-134a, 4271-146b, 4360-150a, 4496-154b, 4497-154b, 4497-154b, 4937-170b, 5096-176a, 5279, 5391-186b, 5482-189b, 5813-201b, 5923-205b, 6109-212a, 6116-212a, 6702-232a

Ertuġrul (Ertuğrul Gazi) 6701-232a, 3087-106a

Eyyūb (Hazreti Eyyûp)

ṣabr-ı Eyyūb 1400-48b, 1407-49a, 7194-249a

-F-

Faḫr-i ʿālem (Hazreti Muhammet) 5909-205a

Fāṭıma (Hazreti Muhammet'in kızı Hazreti Fatıma) 928-32b

Fātiḥa (Kur'anı Kerim'de sure adı) 2928-100b, 6690-231b, 7997

Fener (İstanbul Boğazı'nda yer adı) 587-21a, 1097-38b, 2679-92a, 2753-94b, 6877-238a

Ferhād (Ferhat ile Şirin hikayesindeki âşık karakteri) 2548-87b, 2560-88a, 2900-99b, 3002-103a, 3691-127a, 3732-128b, 3903-131a, 3875-133b, 3916-134b, 4998-172b, 5090-176a, 5198-179b, 5395-186b, 5484-189b, 5760-199b, 5763-199b, 5775-200a, 6299-218b

Ferhād-ı ʿaşḳ 3003-103a.

Ferhād-ı meşreb 3004-103a

Firenk (Osmanlıların Avrupalılara, özellikle de Fransızlara verdiği ad) 320-12a, 481-17b, 500-18a, 506-18b, 507-18b, 1189-41b

Firʿavn (Hazreti Musa zamanında yaşamış Mısır Kralı) 69-3b, 698-25a, 760-27a, 761-27a, 964-34a, 965-34a, 1068-37b, 1420-49a, 2118-73a, 2052-70b, 2941-101a, 3066-105a, 3101-106b, 5553-192a, 5565-192b, 5938-206a, 6490-224b, 6550-226b, 6560-227a, 7197-249a, 7386-256b, 698-25a, 760-27a, 761-27a

Firʿavnī: 6711-232a

Firʿavnīveş: 825-29a, 7140-247a

Firʿavn-ı şānī; 2084- 71b, 3411-117b, 3456-119a, 451-16b

Firengistān (Osmanlıların Avrupa'ya, özellikle de Fransa'ya verdiği ad) 320-12a, 489-18a, 3094-106a, 6848-237a, 7813-272a

Firīdūn (İran millî destan kahramanı)

taḫt-ı Firīdūn; 2122-73a

Furḳān (Kur'anı Kerim) 1551-53b, 1608-55b, 1621-56a, 2880-99, 3568-123a, 4266-146b, 5628-195a, 6581-228a

ehl-i Furḳān 7200-249b

ḥükm-i Furḳān 1612-55b

maẓhar-ı Furḳān 7836-273a

seyf-i Furḳān 2961-101b

şeyḫ-i Furḳān 2813-96b

-G-

Ġaffār (Allah'ın Gaffâr ismi) 4772-164b, 4895-169a

nūr-u Ġaffār 2898-99b

sunʿ-ı Ġaffār 4751-163b

Ġalaṭa Boġazı (Galata Boğazı) 860-30b

Ġayyā (Cehennemde bir kuyu adı) 1200-41b

Ġayyā Ḳuyusı (Cehennemde bir kuyu adı) 2195-75b

Ġayyūr (Allah'ın isimlerinden Gayûr) 1381-48a, 1930-66b, 5162-178b

Ġayyūr-ı Ġanī 6054-210a

Ġāzī ʿOṯmān (Osman Gazi) 1011-35b

Gīlān (Abdülkadir Geylani) 6346-220a

Gīlānī (Abdülkadir Geylani) 3644-125b

Giray Ḫan (Kırım Hanlarından) 42-2b

Girdigār (Allah) 6380-221a, 7288-252b, 7346-255a

maʿrifet-i Girdigār 3943-135b

Görel Görel Kalesi 103-5a, 104-5a, 2798-96a, 2835-97b

-H-

Ḥabeş (Habeşistanlı) 3718-128a, 3824-131b, 6435-223a

ʿabd-i Ḥabeş 6744-233b

Ḥabīb (Hazreti Muhammet) 133- 6a, 1226-42b, 1296-45a, 1799-62a, 2254-77b, 2637-90b, 3323-114a, 3732-128b, 3754-129a, 3837-132a, 3867-133a, 3939-135b, 3960-136a, 4031-138b, 4414-152a, 4417-152a, 4430-152b, 5066- 175a, 5105-176b, 5120-177a, 5202-180a, 5236-181a, 5347-184b, 5849-202b, 5849-202b, 5850-202b, 5851-202b, 5852-202b, 5853-202b, 5854-202b, 5855-203a, 5856-203a, 5856-203a, 5858-203a, 5859-203a, 5860-203a, 5861-203a, 5862-203a, 5863-203a, 5863-203a, 5864-203a, 5865-203a, 5866-203a, 5867-203a, 5868-203b, 5869-203b,5920-205a, 5993-208a,6160-213b, 6163-213b,6178-214a,6231-216a,6263-217a,6277-217b,7222-250a, 7222-250a, 7837-273a

Ḥabībā (Ey Muhammet) 5111-176b

Ḥabība'llāh (Hazreti Muhammet) 3964-136b, 6246-216b

Ḥabību'llāh (Hazreti Muhammet) 3730-12b,6911-239a

Ḥaccāc-ı Ẓālim (Haccâc bin Yûsuf es-Sekafî) 132-5b, 3068-105b

Ḥācı Bekdāş-ı Velī (Hacı Bektaş Veli) 3645-125b

Ḥaḳ (Allah) 2-1b, 4-1b, 7-1b, 8-1b, 11-1b, 16-2a, 18-2a, 23-2a, 29-2b, 31-2b, 34-2b, 40-2b, 43-2b, 56-3a, 57-3a, 58-3a, 68-3b, 70-3b, 70-3b, 72-3b, 79-4a, 80-4a, 81-4a, 82-4a, 83-4a, 84-4a, 85-4a, 92-4b, 95-4b, 95-4b, 96-4b, 106-5a, 107-5a, 108-5a, 108-5a, 108-5a, 129-5b, 138-6a, 140-6a, 141-6a,148-6b, 161-6b, 161-6b, 169-7a, 169-7a, 188-7b, 190-7b, 194-8a, 201-8a, 207-8b, 209-8b, 217-8b, 218-8b, 220-8b, 221-9a, 226-9a, 230-9a, 230-9a, 230-9a, 243-9b, 244-9b, 246-9b, 247-9b, 249-9b, 255-10a, 260-10a, 261-10a, 263-10a, 265-10a, 281-11a,293-11a, 298-11b, 299-11b, 300-11b, 303-11b, 304-11b, 304-11b, 309-11b, 310-12a, 310-12a, 311-12a,317-12a, 324-12a,326-12b, 342-13a, 347-13a, 372-14a, 372-14a, 388-14b, 404-15a, 415-15b, 418-15b, 419-15b, 420-15b, 421-15b, 427-15b,429-16a, 429-16a, 430-16a, 436-16a, 438-16a, 449-16b, 450-16b, 452-16b, 454-16b, 456-16b, 458-17a, 460-17a, 461-17a, 463-17a, 463-17a, 464-17a, 500-18a, 513-18b,515-18b, 523-19a, 524-19a, 526-19a,535-19b, 536-19b, 537-19b, 555-20a, 559-20a, 559-20a, 560-20a, 561-20b, 562-20b, 563-20b, 563-20b, 566-20b, 567-20b, 568-20b, 569-20b, 572-20b, 572-20b, 652-23b, 652-23b, 658-23b, 659-23b, 659-23b, 672-24a, 674-24a, 674-24a, 681-24b, 682-24b,

685-24b, 685-24b, 692-24b, 692-24b, 693-24b, 694-25a, 695-25a, 695-25a, 696-25a, 696-25a, 698-25a,700-25a, 724-26a, 725-26a, 735-26a, 735-26a, 795-28a,798-28b, 798-28b, 803-28b, 804-28b, 812-29a, 815-29a, 816-29a, 817-29a, 830-29b, 831-29b, 832-29b, 834-29b, 835-29b, 835-29b, 836-29b, 837-29b, 839-29b, 839-29b, 841-29b, 855-30a, 864-30b, 865-30b, 866-30b, 871-30b, 871-30b, 875-31a, 880-31a, 887-31b, 888-31b, 891-31b, 908-32a, 910-32a, 912-32a, 913-32a, 914-32a, 914-32a, 916-32a, 917-32b, 917-32b, 919-32a, 922-32b, 922-32b, 924-32b, 932-33a, 936-33a, 937-33a, 941-33a, 944-33a, 963-34a, 967-34a, 970-34a, 986-34b, 1004-35a, 1007-35b, 1067-37b, 1071-37b, 1092-38a, 1166-40b, 1171-41a, 1175-41a, 1182-41a, 1209-42a, 1211-42a, 1212-42a, 1213-42a,1226-42b, 1233-43a, 1243-43a, 1243-43a, 1243-43a, 1243-43a, 1247-43b, 1249-43b, 1250-43b, 1250-43b, 1251-43b, 1252-43b, 1256-43b, 1257-43b, 1258-43b, 1298-45a, 1304-45a, 1308-45b, 1311-45b, 1320-46a, 1328-46a, 1332-46a, 1332-46a, 1343-46b, 1379-48a, 1380-48a, 1383-48a, 1384-48a, 1424-49b, 1425-49b, 1426-49b, 1453-50b, 1454-50b, 1454-50b, 1455-50b, 1456-50b, 1459-50b, 1468-51a, 1468-51a, 1469-51a, 1469-51a, 1484-51b, 1484-51b,1492-51b, 1492-51b, 1494-51b, 1495-51b, 1496-52a, 1497-51b,1525-53a, 1525-53a, 1526-53a, 1527-53a, 1527-53a,1535-53a, 1541-53b, 1542-53b, 1546-53b, 1549-53b, 1607-55b, 1608-55b, 1620-56a, 1621-56a, 1621-56a, 1626-56a, 1627-56a, 1627-56a, 1631-56b, 1641-56b, 1642-56b, 1643-56b, 1643-56b, 1644-56b, 1646-57a, 1648-57a, 1649-57a, 1650-57a, 1651-57a, 1651-57a, 1653-57a, 1653-57a, 1655-57a, 1661-57b, 1665-57b, 1665-57b, 1666-57b, 1667-57b,1675-58a, 1682-58a, 1682-58a, 1683-58a, 1683-58a, 1689-58a, 1713-59a, 1756-60b, 1786-61b, 1787-61b, 1796-62a, 1797-62a, 1805-62a, 1807-62a, 1809-62b, 1809-62b, 1812-62b,1820-62b, 1826-63a, 1827-63a, 1827-63a, 1854-64a, 1855-64a, 1855-64a, 1862-64a, 1866-64a, 1883-64b, 1892-65a, 1903-65b, 1904-65b, 1921-66a, 1921-66a, 1952-67a, 1968-67b, 1969-67b, 1977-68a, 1980-68a, 1996-68b, 1997-68b, 1998-68b, 2017-69b, 2022-69b, 2022-69b, 2025-69b, 2027-69b,2030-69b, 2061-71a,2089-72a, 2094-72a, 2095-72a, 2096-72a, 2120-73a, 2125-73a, 2126-73a, 2127-73a, 2137-73b, 2138-73b, 2187-75a, 2189-75b, 2192-75b, 2192-75b, 2217-76b, 2219-76b, 2237-77a, 2240-77a, 2241-77a, 2242-77a, 2244-77a, 2266-78a, 2266-78a, 2285-78b, 2288-78b, 2298-79a, 2299-79a, 2300-79a, 2302-79a, 2308-79b, 2310-79b, 2311-79b, 2311-79b, 2325-80a, 2326-80a, 2328-80a, 2331-80a, 2331-80a, 2340-80b, 2349-81a, 2361-81a, 2364-81b, 2376-81b, 2378-82a, 2405-82b, 2407-83a, 2408-83a, 2414-83a, 2414-83a, 2416-83a, 2416-83a, 2417-83a, 2418-83a, 2420-83a, 2421-83a, 2423-83b, 2426-83b, 2429-83b, 2431-83b, 2433-83b, 2434-83b, 2434-83b, 2435-83b, 2438-84a, 2442-84a, 2442-84a, 2443-84a, 2444-84a, 2445-84a, 2445-84a, 2448-84a, 2451-84a, 2453-84b, 2459-84b, 2477-85a, 2481-85a, 2490-85b, 2493-85b, 2494-85b, 2525-86b, 2541-87b, 2562-88a, 2581-89a, 2582-89a, 2583-89a, 2616-90a, 2624-90a,

2644-91a, 2645-91a, 2659-91b, 2660-91b, 2711-93a, 2712-93a, 2712-93a, 2713-93a, 2722-93b, 2724-93b, 2724-93b, 2739-94a,2760-95a,2768-95a, 2769-95a, 2777-95b, 2811-96b, 2859-98a, 2878-99a, 2879-99a, 2881-99a, 2884-99a, 2890-99a, 2891-99b, 2912-100a, 2920-100b, 2921-100b, 2921-100b, 2922-100b- 2923-100b, 2923-100b, 2924-100b, 2929-100b, 2933-100b, 2971-102a, 2974-102a, 2976-102a, 2984-102b, 2984-102b, 2984-102b, 2984-102b, 2989-102b, 3012-103b, 3019-103b, 3020-103b, 3028-104a, 3031-104a, 3047-104b, 3048-104b, 3053-105a, 3058-105a, 3088-106a, 3089-106a, 3104-106b, 3104-106b, 3104-106b, 3105-106b, 3114-107a, 3114-107a, 3129-107b, 3129-107b, 3132-107b, 3159-108b, 3159-108b, 3170-109a, 3170-109a, 3171-109a, 3180-109a,3181-109b, 3181-109b, 3182-109b, 3184-109b, 3184-109b, 3184-109b, 3185-109b, 3185-109b, 3186-109b, 3187-109b, 3187-109b, 3191-109b, 3193-109b, 3209-110a, 3210-110a, 3211-110b, 3214-110b, 3216-110b, 3219-110b, 3219-110b, 3221-110b, 3237-111a, 3296-113b, 3298-113b, 3298-113b, 3299-113b, 3299-113b, 3300-113b, 3300-113b, 3301-113b, 3302-113b, 3303-113b, 3304-113b, 3305-113b, 3305-113b, 3314-114a, 3314-114a, 3315-114a, 3315-114a, 3319-114a, 3319-114a, 3327-114b, 3332-114b, 3333-114b, 3343-115a, 3344-115a, 3345-115a, 3345-115a, 3353-115b, 3362-115b, 3372-116a, 3376-116a, 3382-116b, 3382-116b, 3383-116b, 3391-116b, 3405-117a, 3405-117a, 3415-117b, 3417-117b, 3417-117b, 3419-117b, 3422-117b, 3423-117b, 3424-118a, 3426-118a, 3427-118a, 3433-118a, 3433-118a, 3434-118a, 3435-118a, 3436-118a, 3437-118a, 3441-118b, 3457-119a, 3461-119a, 3463-119a, 3464-119a, 3464-119a, 3465-119a, 3465-119a, 3479-119b, 3487-120a, 3488-120a, 3489-120a, 3490-120a, 3496-120b, 3508-120b, 3509-120b, 3509-120b, 3515-121a, 3515-121a, 3518-121a, 3518-121a, 3519-121a, 3519-121a, 3520-121a, 3520-121a, 3537-121b, 3539-121b, 3547-122a 3570-123a, 3574-123a, 3575-123a, 3580-123a, 3601-124a, 3602-124a, 3602-124a, 3629-125a, 3641-125b, 3641-125b, 3659-126a, 3687-127a, 3688-127a, 3689-127a, 3693-127a, 3727-128b, 3737-128b, 3742-129a, 3743-129a, 3744-129a, 3745-129a, 3745-129a, 3746-129a, 3747-129a, 3748-129a, 3749-129a, 3750-129a, 3752-129a, 3760-129b, 3780-130a, 3781-130a, 3782-130a, 3791-130b, 3791-130b, 3799-130b, 3800-130b, 3801-130b, 3845-132b, 3906-134b, 3930-135a, 3946-135b, 3946-135b, 3966-136b, 3979-137a, 3983-137a, 3985-137a, 3986-137a, 3997-137b, 3999-137b, 3999-137b, 4013-138a, 4017-138a, 4018-138a, 4026- 138b, 4030-138b, 4034-138b, 4045-139a, 4059-139b, 4061-139b,4061-139b, 4063-139b, 4064-139b, 4064-139b, 4080-140a, 4080-140a, 4081-140b, 4084-140b, 4088-140b, 4093-140b, 4098-141a, 4100-141a, 4100-141a, 4102-141a, 4104-141a, 4113-141b, 4117-141b, 4118-141b, 4118-141b, 4132-142a, 4134-142a, 4135-142a, 4136-142a, 4138-142a, 4140-142b, 4142-142b, 4143-142b, 4143-142b, 4144-142b, 4153-143a, 4154-143a, 4162-143a, 4166-143a, 4186-144a, 4186-144a, 4202-144b, 4214-

145a, 4227-145a, 4231-145b, 4242-146a, 4274-147a, 4291-147b, 4296-147b, 4297-147b, 4310-148a, 4310-148a, 4310-148a, 4311-148a, 4312-148a, 4318-148b, 4321-148b, 4336-149a, 4345-149b, 4346-149b, 4354-149b, 4354-149b, 4356-149b, 4357-149b, 4358-149b 4363-150a, 4367-150a, 4369-150a, 4370-150a, 4371-150a, 4371-150a, 4377-150b, 4382-150b, 4427-152a, 4427-152a, 4436-152b, 4436-152b, 4443-152b, 4445-153a, 4447-153a, 4449-153a, 4450-153a, 4451-153a, 4454-153a, 4455-153a, 4458-153b, 4461-153b, 4464-153b, 4467-153b, 4470-153b, 4471-153b, 4474-154a, 4487-154a, 4487-154a, 4491-154b, 4491-154b, 4492-154b, 4494-154b, 4494-154b, 4495-154b, 4496-154b, 4500-154b, 4500-154b, 4500-154b, 4502-154b,4536-156a, 4583-157b, 4585-157b, 4594-158a, 4595-158a, 4601-158a, 4603-158b, 4613-158b, 4615-158b, 4616-158b, 4617-158b, 4618-158b, 4619-159a, 4619-159a, 4621-159a, 4624-159a, 4643-159b, 4652-160a, 4663-160b, 4663-160b, 4664-160b, 4667-160b, 4668-160b, 4668-160b, 4673-160b, 4673-160b, 4674-161a, 4675-161a, 4679-161a, 4680-161a, 4706-162a, 4707-162a, 4711-162a, 4714-162a, 4715-162a, 4728-162b, 4734-163a, 4753-163b, 4758-164a, 4761-164a, 4764-164a, 4784-164b, 4787-165a, 4790-165a, 4802-165b, 4807-165b, 4809-165b, 4816-166a, 4816-166a, 4817-166a, 4818-166a, 4827-166b, 4831-166b, 4858-167b, 4858-167b, 4880-168b, 4897-169a, 4901-169a, 4903-169a, 4906-169b, 4912-169b, 4917-169b, 4932-170b, 4943-170b, 4946-171a, 4948-171a, 4963-171b, 4968-171b, 4978-172a, 4980-172a, 4988-172b, 4995-172b, 5000-173a, 5000-173a, 5001-173a, 5002-173a, 5003-173a, 5003-173a, 5004-173a, 5005-173a, 5006-173a, 5011-173a, 5012-173a, 5012-173a, 5012-173a, 5012-173a, 5017-173b, 5018-173b, 5018-173b, 5019-173b, 5020-173b, 5021-173b, 5031-174a, 5036-174a, 5036-174a, 5037-174a, 5038-174a, 5038-174a, 5039-174a, 5040-174b, 5041-174b, 5042-174b, 5043-174b, 5044-174b, 5045-174b, 5046-174b, 5046-174b, 5047-174b, 5048-174b, 5049-174b, 5051-174b, 5052-174b, 5056-175a, 5062-175a, 5082-176a, 5083-176a, 5083-176a, 5084-176a,5130-177b, 5165-178b, 5184-179a, 5189-179b, 5189-179b, 5190-179b, 5200-179b, 5203-180a, 5204-180a, 5209-180a, 5212-180a, 5213-180a, 5213-180a, 5214-180a, 5217-180a, 5222-180b, 5245-181a, 5258-181b, 5272-182a, 5275-182a, 5275-182a, 5277-182a, 5281-182b, 5317-183b, 5353-185a, 5363-185a, 5369-185b,5372-185b, 5372-185b, 5374-185b, 5375-185b, 5376-185b, 5378-185b, 5379-186a, 5385-186a, 5385-186a, 5440-188a, 5441-188a, 5458-188b, 5460-188b, 5498-190a, 5498-190a, 5507-190b, 5522-191a, 5522-191a, 5522-191a, 5527-191b, 5537-191b, 5537-191b, 5537-191b, 5537-191b, 5538-191b, 5539-191b, 5539-191b, 5541-192a, 5544-192a, 5566-192b, 5569-193a, 5579-193a, 5582-193b, 5583-193b, 5587-193b, 5587-193b, 5603-194a, 5607-194b, 5614-194b, 5614-194b, 5615-194b, 5615-194b, 5616-194b, 5618-194b, 5622-195a, 5630-195a, 5644-195b, 5644-195b, 5648-195b, 5649-195b, 5659-196a, 5674-196b, 5676-196b, 5677-196b, 5677-196b,

5677-196b, 5679-196b, 5679-196b, 5679-196b, 5690-197a, 5691-197a, 5692-197a, 5703-197b, 5712-198a, 5731-198b, 5743-199a, 5752-199a, 5752-199a,5754-199b, 5757-199b, 5776-200a, 5777-200a, 5779-200a, 5782-200a, 5783-200b, 5686-197a, 5686-197a, 5788-200b,5689-197a, 5780-200a, 5781-200a, 5783-200b,5786-200b, 5788-200b, 5791-200b, 5798-201a, 5805-201a, 5806-201a, 5807-201a, 5829-202a, 5830-202a, 5830-202a, 5833-202a, 5833-202a, 5834-202a, 5836-202a 5838-202a, 5846-202b, 5846-202b, 5847-202b, 5859-203a, 5870-203b, 5908-204b, 5912-205a, 5922-205a, 5927-205b, 5929-205b, 5930-205b, 5930-205b, 5931-205b, 5931-205b, 5936-205b, 5944-206a, 5949-206a, 5949-206a, 5953-206b, 5955-206b, 5956-206b, 5957-206b, 5957-206b, 5968-207a, 5968-207a, 5968-207a, 5968-207a, 5968-207a, 5969-207a, 5969-207a, 5972-207a, 5972-207a, 5973-207a, 5974-207a, 5977-207a, 5986-207b, 5986-207b, 5997-208a, 5997-208a, 6000-208a, 6000-208a, 6034-209b, 6071-210b, 6071-210b, 6072-210b, 6075-210b, 6076-210b, 6076-210b, 6113-212a, 6113-212a, 6118-212a, 6129-212b, 6132-212b, 6142-213a, 6149-213a, 6155-213b, 6156-213b, 6159-213b, 6175-214a, 6176-214a, 6177-214a, 6178-214a, 6178-214a, 6186-214b, 6190-214b, 6191-214b, 6194-214b, 6202-215a, 6220-215b, 6228-216a, 6233-216a, 6243-216b, 6246-216b, 6258-217a, 6261-217a, 6267-217a, 6295-218a, 6295-218a, 6305-218b, 6308-218b, 6231-216a, 6332-219b, 6342-219b, 6343-220a, 6345-220a, 6351-220a, 6373-221a, 6375-221a, 6383-221a, 6393-221b, 6393-221b, 6394-221b, 6401-221b, 6405-222a, 6503-225a, 6504-225a, 6565-227a, 6567-227b, 6569-227b, 6599-228b, 6617-229a, 6619-229a, 6622-229a, 6626-229a, 6676-231a, 6678-231a, 6678-231a, 6693-231b, 6701-232a, 6705-232a, 6711-232a, 6713-232a, 6714-232a, 6723-232b, 6729-233a, 6731-233a, 6735-233a, 6737-233a, 6738-233a, 6740-233a, 6744-233b, 6745-233b, 6746-233b, 6748-233b, 6754-233b, 6757-233b, 6764-234a, 6777-234b, 6787-234b, 6790-235a, 6795-235a, 6810-235b, 6815-235b, 6825-236a, 6826-236a, 6827-236a, 6828-236a, 6829-236a, 6831-236a, 6834-236b, 6843-236b, 6852-237a, 6873-237b, 6885-238a, 6908-239a, 6909-239a, 6911-239a, 6914-239a, 6929-239b, 6932-239b, 6934-240a, 6936-240a, 6936-240a, 6936-240a, 6941-240a, 6941-240a, 6942-240a, 6942-240a, 6950-240b, 6976-241a, 7008-242b, 7026-243a, 7029-243a, 7035-243a, 7035-243a, 7036-243b,7037-243b, 7037-243b, 7038-243b, 7040-243b, 7040-243b, 7041-243b, 7042-243b, 7043-243b, 7044-243b, 7044-243b, 7045-243b, 7048-243b, 7048-243b, 7049-243b, 7049-243b, 7050-243b, 7050-243b, 7050-243b, 7051-244a, 7051-244a,7052-244a, 7053-244a, 7053-244a, 7069-244b, 7105-245b, 7120-246b, 7122-246b, 7123-246b, 7127-246b, 7129-246b, 7129-246b, 7132-246b, 7133-246b, 7143-247a, 7152-247b, 7174-248b, 7175-248b, 7175-248b, 7181-248b, 7185-248b, 7198-249a, 7198-249a, 7201-249b, 7204-249b, 7205-249b, 7206-249b, 7210-249b, 7238-251a, 7238-251a, 7239-251a, 7239-251a, 7239-251a, 7239-251a, 7240-251a, 7240-

251a, 7245-251a, 7246-251a, 7246-251a, 7247-251a, 7247-251a, 7248-251a, 7248-251a, 7250-251a, 7259-251b, 7260-251b, 7262-251b, 7263-251b, 7274-252a, 7281-252b, 7283-252b, 7284-252b, 7285-252b, 7287-252b, 7301-253a, 7312-253b, 7315-253b, 7329-253b, 7331-254b, 7333-254b, 7333-254b, 7335-254b, 7342-254b, 7346-255a, 7368-255b, 7374-256a, 7384-256b, 7398-257a, 7401-257a, 7407-257a,7412-257b, 7413-257b, 7413-257b, 7416-257b, 7419-257b, 7434-258a, 7437-258b, 7440-258b, 7442-258b, 7442-258b, 7443-258b, 7446-258b, 7463-259b, 7464-259b, 7467-259b, 7475-260a, 7478-260a, 7489-260b, 7489-260b, 7490-260b, 7493-260b, 7494-260b, 7495-260b, 7507-261a, 7510-261a, 7510-261a, 7512-261a, 7512-261a, 7527-262a, 7530-262a, 7542-262b, 7545-262b, 7549-262b, 7572-263b, 7576-263b, 7577-263b, 7579-263b, 7582-263b, 7584-263b, 7584-263b, 7585-263b, 7596-264a, 7598-264a, 7599-264a, 7600-264a, 7600-264a, 7601-264b, 7604-264b, 7605-264b, 7625-265a, 7630-265b, 7635-265b, 7648-266a, 7649-266a, 7655-266b, 7657-266b, 7659-266b, 7667-266b, 7674-267a, 7676-267a, 7676-267a, 7679-267a, 7688-267b, 7692-267b, 7692-267b, 7693-267b, 7698-268a, 7699-268a, 7709-268b, 7709-268b, 7713-268b, 7713-268b, 7714-268b, 7717-268b, 7720-269a, 7723-269a, 7737-269b, 7741-269b, 7741-269b, 7742-269b, 7745-269b, 7748-270a, 7751-270a, 7753-270a, 7753-270a, 7754-270a, 7762-270b, 7764-270b, 7767-270b, 7773-270b, 7790-271b, 7795-271b, 7822-272b, 7824-272b, 7824-272b, 7830-272b, 7830-272b, 7830-272b, 7832-272b, 7833-272b, 7845-273b, 7847-273b, 7849-273b, 7868-274a, 7873-274b, 7881-274b, 7923-276a, 7941-276b, 7962-277b, 7964-277b 7988-278b, 7988-278b, 7988-278b, 7989-278b

aġyār-ı Ḥaḳ 7097-245b

aḳṭāb-ı Ḥaḳ 5951-206b

ālet-i Ḥaḳ 4501-154b, 4685-161a, 5360-185a, 5616-194b, 5970-207a,7633-265b

ʿaşḳ-ı Ḥaḳ 4139-142a, 6203-215a

āyāt-ı Ḥaḳ 5954-206b, 6449-223b

āyīne-i Ḥaḳ 4266-146b,7529-262a

bāb-ı Ḥaḳ 1473-51a, 3421-117b

bāzār-ı Ḥaḳ 4708-162a

beyt-i Ḥaḳ 4492-154b, 4492-154b

binā-ı Ḥaḳ 7792-271b

cemāl-i Ḥaḳ 4370-150a

cezbe-i Ḥaḳ 4685-161a, 4885-168b, 5219-180b, 5745-199a, 6161-213b, 7476-260a

çerāġ-ı Ḥaḳ 4676-161a

dergāh-ı Ḥaḳ 6764-234a

deryā-yı Ḥaḳ 1383-48a, 2980-102b, 4079-140a, 4465-153b 4498-154b, 5381-186a, 5959-206b

dīdār-ı Ḥaḳ 4654-160a, 4702-162a

dildār-ı Ḥaḳ 4707-162a

dīvān-ı Ḥaḳ 740-26b, 4030-138b, -6327-219a

esmā-ı Ḥaḳ 4681-161a

feyż-i Ḥaḳ 2871-98b 3044-104b

ġavṣ-ı Ḥaḳ 5946-206a

ġayret-i Ḥaḳ 57-3a, 1039-36b,3356-115b,3414-117b, 6076-210b

genc-i Ḥaḳ 1780-61b, 2655-91b, 3224-111a, 4613-158b, 4823-166a, 4850-167a, 4930-170a, 5384-186a,

gülzār-ı Ḥaḳ 4654-160a, 4709-162a

ehl-i Ḥaḳ 370-14a,1213-42a

el-Ḥaḳ 3570-123a

emr-i Ḥaḳ 651-23b, 4226-145a

ene'l-Ḥaḳ 3834-132a, 4074-140a, 4574-157b, 4757-164a, 4878-168a, 5003-173a

esrār-ı Ḥaḳ 4490-154b, 4700-161b, 6212-215b, 6358-220b, 6449-223b

fikr-i Ḥaḳ 3792-130b, 5838-202a

Ḥaḳḳ-ı ʿarş-ı aʿẓam 6357-220a

Ḫallāḳ-ı Ḥaḳ 7516-261b

ḫaṭṭ-ı Ḥaḳ 6372-220b

ḫışm-ı Ḥaḳ 456- 16b, 680-24b, 2086-71b

ḫubb-ı Ḥaḳ 1496-52a, 1498-52a, 5603-194a

ḫurūf-ı Ḥaḳ 4900-169a

ḫużūr-ı Ḥaḳ 960-33b

ilhām-ı Ḥaḳ 540-19b, 541-19b, 541-19b, 2201-75b, 2764-95a, 4240-145b, 4290-147b, 4329-149a, 4452153a, 2870-98b

ʿİlm-i Ḥaḳ 4667-160b

inkār-ı Ḥaḳ 4706-162a

iẓhār-ı Ḥaḳ 4698-161b

ḳabża-i Ḥaḳ 1002-35a, 4685-161a, 5360-185a, 5690-197a

kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ 1370-47b,7650-266a

luṭf-ı Ḥaḳ 2087-71b

mā huve'l-Ḥaḳ 7901-275b

maḳṣūd-ı Ḥaḳ 2207-76a

maṭlūb-ı Ḥaḳ 3005-103a

maẓhar-ı Ḥaḳ 5013-173a

medḥ-i Ḥaḳ 3973-136b

mekteb-i Ḥaḳ 5640-195b

merdūd-ı Ḥaḳ 2207-76a

miftā-ı Ḥaḳ 5386-186a

mir'āt-i Ḥaḳ 4617-158b

murād-ı Ḥaḳ 254-10a

muṣḥaf-ı Ḥaḳ 4487-154a, 5533-191b

naẓargāh-ı Ḥaḳ 462-17a

niʿmet-i Ḥaḳ 1687-58a

noḳṭa-i Ḥaḳ 4657-160a, 5955-206b

nūr-ı Ḥaḳ 246-9b, 245-9b, 245-9b, 2913-100a, 2914-100a, 2994-103a, 3252-111b, 3751-129a, 4206-144b, 4274-147a, 4387-151a, 4479-154a, 4610-158b, 4682-161a, 4760-164a, 4761-164a, 4763-164a, 4769-164a, 4770-164b, 4823-166a, 4852-167a, 4902-169a, 4910-169b, 4943-170b, 5022-173b, 5182-179a, 5290-182b, 5522-191a, 5522-191a, 5522-191a, 5530-191b, 5614-194b, 5615-194b, 5618-194b, 5809-201a, 5827-202a, 5954-206b, 6127-212b, 6187-214b,7514-261b

nusḫa-ı Ḥaḳ 3953-136a

nuṭfe-i Ḥaḳ 4603-158b

nuṭḳ-ı Ḥaḳ 535-19b

pertev-i envār-ı Ḥaḳ 4699-162a

pertev-i Ḥaḳ 4682-161a, 4703-162a, 4944-170b, 5851-202b

rāh-ı Ḥaḳ 1312-45b, 1970-67b, 2767-95a, 2821-97a, 4788-165a, 6692-231b

raḥmet-i Ḥaḳ 1206-42a, 1687-58a, 7143-247a

sāki-i Ḥaḳ 6174-214a

settār-ı Ḥaḳ 4703-162a

seyf-i Ḥaḳ 5931-205b

sırr-ı Ḥaḳ 4971-171b, 5530-191b, 5618-194b, 5778-200a, 5809-201a, 5827-202a

sulṭān-ı Ḥaḳ 2725-93b

şeb-çerāġ-ı Ḥaḳ 4008-138a

tercümān-ı Ḥaḳ 4612-158b, 5638-195b, 6504-225a, 7649-266a

ṭālib-i Ḥaḳ 3005-103a

ṭarīḳ-i Ḥaḳ 977-34b, 982-34b, 1022-36a, 2383-82a

Ṭūr-ı Ḥaḳ 3252-111b

vaḥy-i Ḥaḳ 3325-114b, 5530-191b, 7550-262b, 7648-266a

vāridāt-ı Ḥaḳ 1366-47b, 6155-213b

vāṣıl-ı Ḥaḳ 4832-166b , 5712-198a

vücūd-ı Ḥaḳ 2907-100a, 2920-100b

yār-ı Ḥaḳ 4701-161b,7097-245b

ẕāt-ı Ḥaḳ 4026-138b, 4103-141a, 4472-153b, 5208-180a, 6368-220b

ẓıll-ı Ḥaḳ 5363-185a

ẕünnār-ı Ḥaḳ 4704-162a

Ḥaḳ Teʿālā (Allah) 17-2a, 155-6b, 187-7b, 392-14b, 403-15a, 405-15a,420-5b, 438-16a, 456-16b, 459-17a, 464-17a, 470-17a, 472-17a, 564-20b, 832-29b, 872-31a, 873-31a, 987-34b, 991-34b, 996-35a, 1001-35a, 1217-42b, 1467-51a,1473-51a, 1546-53b, 1884-65a, 2027-69b, 2028-69b, 2257-77b, 2625-91b, 2670-92a, 2706-93a, 2785-95b, 3218-110b, 3346-115a, 3353-115b, 3428-118a, 3448-118b, 3516-121a, 3561-122b, 3733-128b, 3967-136b, 4266-146b, 4410-151b, 4470-153b, 4490-154b, 4759-164a, 4897-169a, 4908-169b, 4965-171b, 5068-175a, 5382-186a, 5621-195a, 5649-195b, 5650-195b, 5691-197a, 5729-198b, 5796-20b, 5802-201a, 5838-202a, 5929-205b, 5945-206a, 6077-210b, 6160-213b, 6173-214a, 6329-219b, 6356-220a, 6612-229a, 6625-229b, 7174-248b, 7181-248b, 7223-250a, 7245-251a, 7258-251b, 7273-252a, 7286-252b, 7286-252b, 7335-254b, 7430-258a, 7475-260a, 7521-261b, 7525-261b, 7625-265a, 7661-266b

tercümān-ı Ḥaḳ Teʿālā 4965-171b

Ḥaḳ Teʿāla'llāh (Allah) 1-1b, 8-1b, 32-2b, 268-10b, 5673-196b

Ḥaḳ Teʿālī (Allah) 3733-128b

Ḥakīm (Allah'ın Hakîm ismi) 1540-53b, 1934-66b

Ḥaleb (Halep şehri) 2791-96a, 7159-247b

Ḫālıḳ (Allah) 828-29b, 2967-102a, 3223-110b, 3681-126b, 4060-139b, 4089-140b,6025-209a, 6213- 6261-217a, 6313-218b, 7383-256b, 7384-256b.

Ḫālıḳ-ı eşyā (Allah) 6054-210a

Ḫālıḳu'l-eşyā (Allah) 6266-217a, 7385-256b

Ḫālıḳ-u bī-intiḳāl (Allah) 6377-221a

Ḫalīlu'llāh (Hazreti İbrahim) 6072-210b

Ḫallāḳ (Allah) 239-9b, 836-29b, 1428-49b, 1471-51a, 1977-68a, 2441-3988-137a, 4051-139b, 4084-140b, 4205-144b, 4844-167a, 6009-208b, 6214-215b, 6234-216a, 6293-218a, 6512-225b, 6534-226a, 6931- 239b, 7490-260b, 7495-260b, 7500-260b, 7513-261a, 7597-264a, 7611-264b, 7660-266b

Ḫallāḳ-ı ʿālem (Allah) 5962-206b

Ḫallāḳ-ı Ḥaḳ (Allah) 7516-261b

Ḫallāḳ-ı Sübḥān (Allah) 7775- 271a

Hāmān (Kur'anı Kerim'de Firâvun'un yardımcılarından biri olarak adı geçen kişi) 69-3b, 760-27a, 761-27a, 965-34a, 1069-37b, 2118-73a, 2941-101a, 3068-105b, 3559-121b, 5030-174a, 6490-224b, 6550-226b, 7197-249a, 7386-256b

Hāmān-ı ṯānī 2084-71b

Ḥamza (Hazreti Hamza) 77-4a

Ḫan Murād (Sultan IV. Murat) 575-20b, 736-26a, 1072-37a, 1124-39a,1235-43a, 1239-43a, 2173-74b, 2225-76b, 2228- 76b, 2566-88b, 3633-125a, 3635-125a, 3641-125b, 3811-131a, 3821-131b

Ḫan Selīm (Yavuz Sultan Selim) 558-20a, 6721-232b

Ḫan Yıldırım (Sultan Yıldırım Bayezit) 557-20a, 632-22b, 6719-232b

Ḥannān (Allah'ın Hannân ismi) 2970-102a, 6518-225b, 6949-240b

Ḥavvā (Hazreti Havva) 3805-131a, 3879-133b, 3920-135a, 3948-136a, 4049-139a, 4281-147a, 4282-147a, 4284-147a, 4284-147a, 4375-150b, 4578-157b, 4925-170a, 4930-170a, 5071-175b, 5073-175b, 5074-175b, 5076-175b, 5078-175b, 5403-186b, 6274-217b, 6934-240a

Ḥavvā Ana (Hazreti Havva) 4049-139a,4281-147a, 4282-147a, 4284-147a, 4284-147a,4375-150b,

Ḫayru'l-beşer (Hazreti Muhammet) 1785-61b, 2814-96b, 2851-98a, 3495-120a, 6591-228a

Ḥażır (Hazreti Hızır) 5025-173b

Ḫażr (Hazreti Hızır) 7665-266b

Ḥażr-ı cemāl 6349-220a

Ḥażr-ı feyż 6146-213a

Ḥażret-i Ādem (Hazreti Âdem) 237-9b

Ḥażret-i Allāh (Hazreti Allah) 234-9a, 6275-217b, 7415-257b

Ḥażret-i Cibrīl (Hazreti Cebrâil) 6212-215

Ḥażret-i Ḥaḳ (Allah) 327-12b, 460-17a, 4241-145b, 5809-201a

Ḥażret-i Ḫıżr (Hazreti Hızır) 3649-125b

Ḥażret-i Ḳur'ān (Kur'anı Kerim) 467-17a, 1598-55a, 1605-55b,1609-55b, 1617-56a, 1623-56a, 1816-62b, 1996-68b, 2042-70a, 2201-75b,2773-95b, 2812-96b, 3095-106a, 3374-116a, 3377-116a,3616-124b, 6768-234a, 6788-235a, 6810-235b, 6848-237a, 6849-237a,7817-272a

Ḥażret-i Mūsā (Hazreti Musa) 544-19b, 3922-135a, 4317-148b, 4817-166a, 5002-173a, 5938-206a, 6306-218b

Ḥażret-i Müftī (Müftü) 2839-97b, 7954-277a

Ḥażret-i Yaḥyā (Hazreti Yahya) 2016-69a, 2836-97b

Ḥekīm (Hazreti Muhammet) 1540-53b, 1934-66b

Ḥızır (Hazreti Hızır) 459-17a, 543-19b, 3354-115b, 3826-131b, 5305-183

Ḥıżr (Hazreti Hızır) 22-2a, 1350-47a, 2100-72a, 5436-188a, 2653-91a, 2930-100b, 4443-152b, 4581-157b, 4975-172a, 5276-182b, 5436-188a, 5457-188b, 5988-207b

leb-i Ḥıżr 5708-197b

rūz-ı Ḥıżr 2689-92b

Ḥıżr-ı feyż 311-12a

Ḥıżr-ı ledün 5443-188

Ḥıżr-ı tecellī 3902-134a

Ḥıżr-ı Yūsuf 2550-87b

Hindū (Hintli) 6435-223a

Hū (Allah) 563-20b, 563-20b, 5164-178b, 5165-178b, 5166-178b, 5417-187a, 5418-187a, 5418-187a, 5418-187a, 5418-187a, 5419-187b, 5419-187b, 5419-187b, 5420-187b, 5421-187b, 5421-187b, 5421-187b, 5422-187b, 5422-187b, 5423-187b, 5423-187b, 5424-187b, 5424-187b, 5425-187b, 5425-187b, 5426-187b, 5426-187b, 5427-187b, 5427-187b, 5427-187b, 5427-187b, 5427-187b, 5428-187b, 5429-187b, 6620-229a,6682-231a, 7089-245a

ġıdā-yı Hū 5420-187b

hevā-yı Hū 5417-187a

ism-i Hū 5165-178b

ẕāt-ı Hū 7714-268b

Ḫudā (Allah) 107-5a, 401-15a, 1626-56a, 1808-62a, 1813-62b, 1921-66a,1948-67a, 1951-67a, 2089-72a, 2239-77a, 2511-86b, 2516-86b, 2530-87a, 3036-104a, 3346-115a, 3931-135a, 3970-139b, 4023-138b, 4150-142b, 4791-165a, 5126-177a, 5205-180a, 5211-180a, 5717-198a, 5848-202b, 6020-209a, 6204-215a, 6724-232b, 6730-233a, 6825-236a, 7328-254a, 7540-262a, 7573-263b, 7581-263b, 7597-264a, 7612-264b, 7671-267a, 7762-270b

ʿaks-i tecellā-yı Ḫudā 4475-154a

deryā-yı Ḫudā 3958-136a

ġavvāṣ-ı Ḫudā 6329-219b

genc-i Ḫudā 7669-267a

ḫazīne-i Ḫudā 4901-169a

ilhām-ı Ḫudā 7634-265b

emr-i Ḫudā 4330-149a

maḥbūb-ı Ḫudā 3729-128b

maṭlūb-ı Ḫudā 3729-128b

naẓargāh-ı Ḫudā 7226-250b

nūr-ı Ḫudā 1795-62a, 4029-138b, 4032-138b, 4423-152a,6174-214a

sırr-ı Ḫudā 5750-199a

tevḥīd-i esrār-ı Ḫudā 4686-161a

ẓıll-ı Ḫudā 3321-114a

ẕikr-i Ḫudā 1316-45b, 2983-102b

Ḥulūlī (Hulûliyye mezhebine mensup olan) 6365-220b

Ḥüseyn (Hazreti Hüseyin) 2558-88a

Ḥüseynī-meşreb 1398-48b

Ḥüseynī-i Kerbelā 5067-175a

Ḫüsrev (Hüsrev Paşa, ö.1632) 533-19b, 534-19b, 538-19b, 540-19b, 2664-91b, 2668-91b, 2668-91b, 2669-91b

Ḫüsrev Lālā (Hüsrev Paşa, ö.1632) 1136-39b

-İ-

İbrahīm-i Edhem (İbrahim Edhem) 5843-202b

İbrāhīm (Hazreti İbrahim) 5191-179b

İbrāhīm Ḫalīl (Hazreti İbrahim) 461-17a, 6710-232a

İḥyā-i ʿUlūm (İmamı Gazali'nin İhya'u Ulüm'id-Din adlı eseri) 2544-87b

İlāh (Allah) 565-20b, 612-22a, 1218-42b,1430-49b, 1672-57b, 1672-57b, 1919-66a, 2294-79a, 2658-91b, 2768-95a, 2970-102a, 2990-102b, 3010-103b, 3313-114a, 3347-115a, 3347-115a, 3591-123b, 3594-123b, 4167-143a, 4175-143b, 4215-145a, 4220-145a, 4478-154a, 4526-155b, 4529-155b, 4529-155b, 4547-156b, 4549-156b, 4549-156b, 4550-156b, 4555-156b, 4555-156b, 4697-161b, 4835-166b, 4837-166b, 4855-167b, 4950-171a, 4953-171a, 4956-171a, 5108-176b, 5356-185a, 5753-199b, 6333-219b, 6698-231b, 6716-232b, 6727-232b, 6776-234b, 6785-234b, 7730-269a

ʿaşḳ-ı İlāh 4436-152b

feyż-i İlāh 5808-201a, 6691-231b

nūr-ı İlāh 4815-166a

sırr-ı İlāh 4436-152b

vaḥy-i İlāh 6450-223b

İlāh (Allah) 5-1b,140-6a,794-28a,1365-47b, 1385-48a, 1386-48a, 1387-48a, 1388-48a, 1389-48a,1392-48b, 1399-48b, 1402-48b, 1404-48b, 1405-48b, 1407-49a, 1410-49a, 1412-49a, 1413-49a, 1414-49a, 1415-49a, 1416-49a, 1417-49a, 1418-49a, 1419-49a, 1426-49b, 1516-

52b,1915-66a, 1927-66a, 1928-66a, 1930-66a, 1930-66a, 2252-77b, 2253-77b, 2255-77b, 2256-77b, 2295-79a, 2488-85b, 2520-86b, 2624-90a,2627-90b, 2628-90b, 2631-90b, 2633-90b, 2634-90b, 2636-90b, 2638-90b, 2638-90b, 2641-91a, 2644-91a, 2646-91a, 2647-91a, 2648-91a, 2928-100b, 3055-105a,3130-107b, 3130-107b, 3136-107b, 3173-109a, 3173-109a, 3174-109a, 3174-109a, 3175-109a, 3175-109a, 3176-109a, 3176-109a, 3177-109a, 3177-109a, 3530-121b, 3530-121b, 3531-121b, 3531-121b, 3579-123a, 3589-123b, 3590-123b, 3612-124b, 3613-124b, 3620-124b, 3926-135a, 3926-135a, 3927-135a, 3928-135a, 3929-135a, 3930-135a, 3932-135a, 3932-135a, 3933-135a, 3935-135b, 3936-135b, 3937-135b, 3939-135b, 3940-135b, 3941-135b, 3942-135b, 4004-137b, 4027-138b, 4148-142b, 4382-150b, 4532-156a, 4537-156a, 4538-156a, 4546-156a, 4560-157a, 4561-157a, 4565-157a, 4570-157a, 4733-163a, 4737-163a, 4867-168a, 4870-168a, 5053-175a, 5060-175a, 5061-175a, 5063-175a, 5065-175a, 5066-175a, 5117-177a, 5138-177b, 5139-177b, 5140-177b, 5141-177b, 5142-178a, 5143-178a, 5144-178a, 5146-178a,5147-178a, 5148-178a, 5149-178a, 5150-178a, 5151-178a,5204-180a, 5204-180a, 5758-199b, 5762-199b, 5876-203b, 5884-204a, 6033-209a, 6041-209b, 6042-209b, 6043-209b, 6044-209b, 6045-209b, 6046-209b, 6048-210a, 6049-210a, 6049-210a,6055-210a, 6056-210a, 6058-210a, 6060-210a, 6064-210b, 6065-210b, 6066-210b, 6068-210b, 6069-210b, 6078-211a,6092-211a, 6094-211b, 6095-211b, 6097-211b, 6103-211b, 6150-213a, 6203-215a, 6206-215a, 6209-215a, 6310-218b, 6311-218b, 6312-218b, 6313-218b, 6314-219a, 6315-219a, 6316-219a, 6317-219a, 6318-219a, 6319-219a, 6320-219a, 6400-221b, 6690-231b, 6889-238a, 6890-238a,7201-249b, 7222-250a, 7338-254b, 7389-256b, 7404-257a, 7439-258b, 7487-260a, 7575-263b,7627-265b, 7787-271a, 7799-271b, 7837-273a, 7838-273a, 7839-273a, 7984-278a, 7986-278a, 7987-278a,7990-278b, 7990-278b,7991-278b, 7995-278b, 7996-278b

ʿaşḳ-ı İlāhī 4448-153a, 5475-189b, 6199-215a, 6502-225a,7079-244b

āyāt-ı İlāhī 7641-266a

cezbe-i ʿaşḳ-ı İlāhī 6167-214a

esrār-ı İlāhī 7521-261b

ġavvāṣ-ı İlāhī 1352-47a

ḫazīne-i İlāhī 1776-61a

ḫışm-ı İlāhī 758-27a, 801-28b, 3453-119a, 3517-121a

ʿilm-i İlāhī 5986-207b

mir'āt-ı İlāhī 4650-160a, 6243-216b, 7514-261b, 7605-264b,7686-267b

pertev-i nūr-ı İlāhī 4989-172b

şırr-ı İlāhī 536-19b, 4524-155b

sırr-ı İlāhi 5469-189a

şeh-bāz-ı İlāhī 6521-226a

şemʿ-i İlāhī 5313-183b

İmām Aʿẓam (Numan bin Sabit) 2470-85a

ʿİmrān (Hazreti Meryem'in babası) 2940-101a

İncīl (Hazreti İsa'ya indirilen kutsal kitap) 2880-99a, 5628-195a

İngiliz (İngiliz) 319-12a, 1188-41b

İrān (İran) 2967-102a

ʿĪsā (Hazreti İsa) 1421-49a, 2384-82a, 2892-99b, 4278-147a, 4279-147a, 4341-149a, 4811-165b,5094-176a, 5183-179a, 5628-195a, 6234-216a, 7069-244b, 7547-262b

ḳavm-i ʿĪsā 4426-152a, 5399-186b, 5682-197a

Meryem-i ʿĪsā 5670-196b

İskender (Makedonya kralı III. Aleksandros, MÖ 336 - MÖ 323) 101-4b, 330-12b, 547-20a, 559-20a, 744-26b, 762-27a, 787-28a, 927-32b,1011-35b, 1394-48b, 1723-59b, 1740-60a, 1764-61a, 1881-64b, 1941-66b, 2053-70b, 2105-72b, 2237-77a, 2245-77a, 2565-88a, 2759-95a, 2774-95b, 2782-95b, 2828-97a, 2967-102a, 3032-104a, 3069-105b, 3407-117a, 4774-164b, 6051-210a, 6060-210a, 6481-224b, 6483-224b, 6653-230a, 6698-231b, 6718-232b, 6816-235b, 6893-238b, 6900-238b, 7073-244b, 7096-245b, 7546-262b, 7665-266b, 7811-272a 7871-274b

şāh-ı İskender 6553-227a

İskender-i devrān 2667-91b, 7297-253a

İslām (İslam dini) 12-1b, 365-13b, 371-14a, 481-17b, 531-19a, 690-24b, 1108-38b, 1109-38b, 115-39a, 1232-43a, 1244-43a, 1415-49a, 2029-69b, 2322-80a, 2353-81a, 2388-82a, 2394-82b, 2504-86a, 3613-124b, 3938-135b, 7322-254a, 7396-257a, 7396-257a

ʿasker-i İslām 58-3a, 2632-90b,2959-101b

dīn-i İslām 72- 3b, 80- 4a, 154-6b,353-13a, 186-7b,314-12a, 353-13a, 363-13b, 365-13b, 508-18b, 591-21b, 655-23b, 690-24b, 710-25b, 959-33b, 959-33b, 1182-41a, 1612-55b, 1884-65a, 1914-66a, 2040-70a, 2043-70a, 2093-72a, 2150-74a, 2735-94a, 2756-94b, 3397-117a, 7394-256b, 7462-259b

ġayret-i İslām 7958-277a

İslām-ı dīn 3607-124a

İslāmbol (İstanbul) 49-3a, 657-23b, 669-24a, 686-24b, 697-25a, 779-27b, 802-28b, 857-30b, 954-33b,1052-37a, 1096-38b, 2168-74b, 2756-94b, 2792-96a, 3605-124a, 6716-232b, 7797-271b

ḫalḳ-ı İslāmbol 590- 21a, 615-22a, 622-22b,795-28a, 795-28a, 796-28a, 797-28b, 798-28b, 797-28b, 799-28b, 800-28b, 801-28b, 802-28b, 803-28b, 804-28b, 805-28b, 806-

28b, 807-28b, 808-28b, 809-28b, 810-28b, 811-28b, 812-29a, 813-29a, 814-29a, 815-29a, 816-29a, 817-29a, 818-29a, 819-29a, 820-29a, 821-29a, 822-29a, 823-29a, 824-29a, 825-29a, 826-29a, 827-29b, 828-29b, 829-29b, 830-29b, 831-29b, 832-29b, 833-29b, 834-29b, 835-29b, 836-29b, 837-29b, 838-29b, 839-29b, 840-29b, 841-29b, 842-30a, 843-30a, 844-30a, 845-30a, 846-30a, 847-30a, 848-30a, 849-30a, 850-30a, 851-30a, 852-30a, 853-30a, 854-30a, 855-30a, 856-30a, 857-30b, 858-30b, 859-30b, 860-30b, 861-30b, 862-30b, 863-30b, 864-30b, 865-30b, 866-30b, 867-30b, 868-30b, 869-30b, 870-30b, 871-30b, 872-31a, 873-31a, 874-31a, 875-31a, 876-31a, 877-31a, 878-31a, 879-31a, 880-31a, 881-31a, 882-31a, 883-31a, 884-31a, 885-31a, 886-31a, 887-31b, 888-31b, 889-31b, 890-31b, 891-31b, 892-31b, 892-31b, 893-31b, 894-31b, 895-31b, 896-31b, 897-31b, 898-31b, 899-31b, 900-31b, 901-31b, 902-32a, 903-32a, 903-32a, 904-32a, 905-32a, 906-32a, 907-32a, 908-32a, 909-32a, 910-32a, 911-32a, 912-32a, 913-32a, 914-32a, 915-32a, 916-32a, 917-32b, 918-32b, 919-32b, 920-32b, 921-32b, 922-32b, 923-32b, 924-32b, 925-32b, 926-32b, 927-32b, 928-32b, 929-32b, 930-32b, 931-32b, 932-33a, 933-33a, 934-33a, 935-33a, 936-33a, 937-33a, 938-33a, 939-33a, 1216-42b, 2264-78a

ḳavm-i İslāmbol 696-25a, 2679-92a, 6892-238b, 7881-274b

ṣadef-i İslāmbol 6688-231b

İsmāʿil (Kişi adı) 3642-125b, 5192-179b

İsmaʿīl (Hazreti İsmâil)

İsmaʿīl-i cān 6099-211b

ism-i Ṭāhā 5681-196b

İsrāfīl (Dört büyük melekten biri) 781- 27b, 1909-65b, 4040-139a, 4041-139a , 4042-139a, 4623-159a, 4928-170a, 5173-179a, 5685-197a, 6144-213a, 6272-217b, 6462-224a, 6598-228b

-K-

Kaʿbe (İslam dininin ilk ve en kutsal mekanı) 457-16b, 457-17a, 461-17a, 461-17a, 461-17a, 1319-46a, 1321-46a, 3684-127a, 3728-128b,4269-146b, 4576-157b, 4861-167b, 4905-169a, 5521-191a, 5921-205a, 6099-211b, 6130-212b, 6357-220a, 6357-220a, 6374-221a, 6910-239a, 7223-250a, 7225-250b, 7225-250b, 7226-250b, 7564-263a

cemāl-i Kaʿbe 4991-172b,5846-202b, 5877-203b, 6163-213b

göñül-i Kaʿbe 6949-240b

Kaʿbe-i ḥüsn 4861-167b

Kaʿbe-i ḳalp 6323-219a

Ḳaderī (Kaderiyye mezhebine mensup olan kişi) 6365-220b

Ḳādir (Allah'ın Kâdir ismi) 7729-269a,7730-269a, 7749-270a,

Ḳādirī (Abdülkadir Geylani) 5393-186b, 5434-188a

Ḳādirī (Kâdirî Muhyiddin) 5379-186a, 5386-186a, 5435-188a, 5442-188a, 5460-188b, 5467-189a, 5491-190a, 5498-190a, 5512-190b, 5519-191a, 5526-191a, 5533-191b, 5540-192b, 5547-192a, 5554-192b, 5561-192b, 5576-193a, 5583-193b, 5590-193b, 5601-194a, 5855-203a, 5862-203a, 5869-203b, 5883-204a, 5953-206b

Ḳādirī (Kâdirî Tarikatı) 3640-125b, 5365-185b, 5372-185b, 5505-190b

Ḳādirī Gīlānī (Abdülkadir Geylani) 3644-125b

Ḳādirī Muḥye'd-dīn (Kâdirî Muhyiddin) 6345-220a

Ḳaf (Efsanevî masal dağı) 330-12b, 330-12b, 1882-64b, 1882-64b, 1944-67a, 1944-67a, 1946-67a, 2053-70b, 2053-70b, 2828-97a, 2828-97a, 4023-138b, 4023-138b, 5553-192a, 5553-192a, 5601-194a, 5601-194a, 6086-211a, 6086-211a, 6114-212a, 6114-212a, 6368-220b, 6368-220b, 6718-232b, 6718-232b, 6920-239b, 6920-239b, 7031-243a, 7031-243a, 7371-256a, 7371-256a, 7566-263a

Ḳaf Ṭaġı (Efsanevi masal dağı) 6489-224b

Ḳahhār (Allah'ın Kahhâr ismi) 4776-164b

ẕāt-ı Ḳahhār 2909-100a

Ḳantimur (Özü Beyi ve Silistre Valisi Kantimur) 59-3b, 63-3b, 64-3b, 64-3b

Ḳara deryā (Karadeniz) 2674-92a,2834-97b, 6876-238a

Ḳaredeñiz (Karedeniz) 576-21a, 577-21a, 579-21a, 580-21a, 586-21a, 594-21b, 602-21b, 609-21b, 616-22a, 620-22b, 623-22b, 662-23b, 669-24a, 684-24b, 728-26a, 800-28b, 801-28b, 1073-37b, 1075-37b, 1078-37b, 1092-38a, 1096-38b, 1101-38b, 1104-38b, 1112-39a, 1125-39a, 1126-39b, 1137-339b, 1138-339b, 1142-40a, 1142-40a, 1144-40a, 1145-40a, 1156-40b, 2673-92a, 2678-92a, 2691-92b, 2743-94a, 2746-94b, 2750-94b, 2754-94b, 2883-97b, 6875-237b

Ḳarım (Kırım) 93-4b, 94-4b, 300-11b

Ḳārūn (Hazreti Musa zamanında yaşamış olan hazineleriyle ünlü kişi) 3136-107b, 6562-227a

ḫırş-ı Ḳārūn 1404-48b

māl-ı Ḳārūn 752-26b, 825-29a, 1478-51a, 1821-62b, 2070-71a,2113-72b, 3575-123a,6497-225a, 6967-241a,7311-253b

Ḳaṣīde-i Bürde (Hazreti Muhammet'e İmam Bûsirî tarafından yazılan övgü kasidesi) 2763-95a

Ḳayṣer-i Rūm (Bizans İmparatoru) 6715-232b, 6913-239a, 370-14a

Ḳazaḳ (Rus Kazakları) 44-3a, 48-3a, 62-3b, 92-4b, 214-8b, 223-9a, 299-11b, 299-11b, 300-11b, 300-11b, 301-11b,365-13b, 378-14a, 383-14a, 577-21a, 577-21a, 579-21a, 583-21a, 587-21a, 600-21b, 605-22a, 607-22a, 614-22a, 616-22a,666-24a, 666-24a, 667-24a, 667-24a, 673-24a, 684-24b, 799- 28b, 800-28b,801-28b, 1092-38a, 1095-38a, 1098-38b, 1099-38b,1112-39a, 1120-39a, 1128-39b, 1131-39b, 2674-92a,2692-92b, 2743-94a, 6875-238a, 6877-238a, 7973-277b, 7976-278a

tābor-ı Ḳazaḳ; 357-13b

Kefe (Kefe Eyaleti) 280-11a, 280-11a, 281-11a, 282-11a, 283-11a, 284-11a, 285-11a, 286-11a, 287-11a, 288-11a, 289-11a, 290-11a, 291-11a, 292-11a, 293-11a, 294-11a, 295-11b, 296-11b, 297-11b, 298-11b, 299-11b, 300-11b, 301-11b, 302-11b, 303-11b, 304-11b, 305-11b, 306-11b, 307-11b, 308-11b, 309-11b, 310-12a, 311-12a, 312-12a, 313-12a, 314-12a, 315-12a, 316-12a, 317-12a, 318-12a, 319-12a, 320-12a, 321-12a, 322-12a, 323-12a, 324-12a, 325-12b, 326-12b, 327-12b, 327-12b, 328-12b, 329-12b, 330-12b, 331-12b, 332-12b, 333-12b, 334-12b, 335-12b, 336-12b, 337-12b, 338-12b, 339-12b, 340-13a, 341-13a, 342-13a, 343-13a, 344-13a, 345-13a, 346-13a, 587-21a, 2745-94b, 2746-94b, 2746-94b, 6877-238a

Ken῾ān (Kenan şehri) 4428-152a, 6302-218b

Kerīm (Allah'ın Kerim ismi) 1931-66b, 5431-187b

Kerbelā (Irak'ta yer adı) 6106-211b

Kevṣer (Cennette bir havuzun adı) 312-12a, 313-12a, 2901-99b, 3653-125b, 3828-131b, 6147-213a, 6147-213a, 6230-216a

āb-u Kevṣer 5709-197b

Kevṣer-i feyyāż-ı saḳā 7560-263a

Ḳıbrız (Akdeniz'de ada) 1253-43b

Ḳırım (Kırım) 44-3a, 97-4b, 97-4b, 98-4b, 99-4b, 102-4b, 211-8b, 211-8b, 212-8b, 212-8b, 213-8b, 214-8b, 215-8b, 216-8b, 216-8b, 217-8b, 218-8b, 219-8b, 220-8b, 221-9a, 222-9a, 223-9a, 223-9a, 224-9a, 225-9a, 226-9a, 227-9a, 228-9a, 229-9a, 230-9a, 231-9a, 232-9a, 233-9a, 234-9a, 235-9a, 236-9b, 237-9b, 238-9b, 239-9b, 240-9b, 241-9b, 242-9b, 243-9b, 244-9b, 245-9b, 246-9b, 247-9b, 248-9b, 249-9b, 250-9b, 251-10, 252-10a, 253-10a, 254-10a, 255-10a, 256-10a, 257-10a, 258-10a, 259-10a, 260-10a, 261-10a, 262-10a, 263-10a, 264-10a, 265-10a, 266-10b, 267-10b, 268-10b, 269-10b, 270-10b, 271-10b, 272-10b, 273-10b, 274-10b, 275-10b, 276-10b, 277-10b, 278-10b, 301-11b, 303-11b, 305-11b, 306-11b, 376-14a, 489-18a, 507-18b, 508-18b, 508-18b, 509-18b, 509-18b, 509-18b, 510-18b, , 510-18b, 510-18b, 511-18b, 512-18b, 512-18b, 513-18b, 514-18b, 515-18b, 515-18b, 516-18b,

517-19a, 518-19a, 518-19a, 519-19a, 519-19a, 520-19a, 520-19a, 521-19a, 521-19a, 634-22b, 907-32a, 2745-94b

Kirmen (Akkirman) 1108-38b

Kirmin (Akkirman) 1109-38b, 1115-39a

Ḳıṭmīr (Ashabı Kehf'in köpeği) 4118-142b

Ḳıyāmet (Kıyamet) 231-9a, 4200-144b

Ḳızıl Elma (Osmanlılar tarafından Roma ve Viyana şehirleri için kullanılan ad) 37-2b, 96-4b, 1061-37a, 1062-37a, 2566-88b, 2773-95b, 2800-96a, 3626-125a, 6768-234a

Ḳızılbaş (Şii mezhebinin bir kolundan olan) 2004-69a, 2534-87a, 3611-124b

Kibriyā (Allah) 4689-161b, 6333-2219b, 7612-264b,7763-270b

Cenāb-ı Kibriyā 4077-140a,

çerāġ-ı Kibriyā 7604-264b

Resūl-i Kibriyā 4501-154b

vaṣl-ı Kibriyā 7563-263a

ẕāt-ı Kibriyā 4450-153a, 6186-214b,7352-255a,

Kitābu'llāh (Kur'anı Kerim) 35-2b, 36-2b, 37-2b, 52-3a, 653-23b, 676-24a, 710-25b, 764-27a, 868-30b, 889-31b,926-32b,1033-36a, 1234-43a,2504-86a, 2818-97a, 3393-116b, 6770-234a, 6853-237a, 6903-238b, 7813-272a

Ḳorḳut (1010-35b, 1013-35b, 1014-35b, 1015-35b, 1016-35b, 1017-35b, 1018-35b, 1019-35b, 1020-35b, 1021-35b, 1022-36a, 1023-36a, 1024-36a, 1025-36a, 1026-36a, 1027-36a, 1028-36a, 1029-36a, 1030-36a, 1031-36a, 1032-36a, 1033-36a,1034-36a, 1035-36a, 1036-36a, 1037-36b, 1038-36b, 1039-36b, 1040-36b, 1041-36b, 1042-36b, 1043-36b, 1044-36b, 1045-36b, 1046-36b, 1047-36b, 1048-36b, 1049-36b, 1050-36b, 1051-36b, 1052-37a, 1053-37a, 1054-37a, 1055-37a, 1056-37a, 1057-37a, 1058-37a, 1059-37a,1060-37a, 1061-37a, 1062-37a, 1063-37a, 1064-37a, 1065-37a, 1066-37a

Ḳosṭanṭīn (İstanbul) 697-25a, 6715-232b

Ḳur'ān (Hazreti Muhammet'e inen kutsal kitap) 40-2b, 137-6a, 202-8a, 415-15b, 466-17a, 468-17a, 649-23a, 676-24a, 706-25a, 784-28a, 785-28a, 786-28a, 787-28a,1043-36b, 1189-41b, 1189-41b, 1190-41b, 1244-43a, 1252-43b, 1262-44a, 1551-53b,1603-55b, 1604-55b, 1607-55b, 1608-55b, 1612-55b, 1613-55b, 1619-56a, 1620-56a, 1621-56a, 1622-56a, 1624-56a, 1625-56a, 1994-68b, 1995-68b, 1997-68b, 1998-68b, 2020-69b, 2145-74a, 2173-74a, 2192-75b, 2199- 2211-76a, 2236-77a, 2619-90a, 2701-93a, 2709-93a, 2710-93a, 2740-94a, 2782-95b,2829-97a, 2842-97b, 2956-101b, 3376-116a, 3469-119b, 3568-123a, 3569-123a, 3571-123a, 4272-147a, 4397-151a, 4519- 155b, 4922-170a, 5363-185a, 5382-186a, 5632-

195a, 5638-195b, 5851-202b, 6508-225b, 6845-236b, 6937-240a, 7122-246b, 7817-272a, 7824-272b, 7877-274b

ʿasker-i Ḳurʾān 2211-76a,

āyāt-ı Ḳurʾān 7127-246b

ehl-i Ḳurʾān 1602-55b

ḥükm-i Ḳurʾān 467-17a, 1264-44a, 2150-74a, 2174-75a, 2782-95b, 6846-236b,7249-251a

ḳalʿa-i Ḳurʾān 1599-55a, 1600-55b, 1602-55b, 1611-55b, 6847-236b

ḳavl-i Ḳurʾān 1620-56a

maḥrem-i Ḳurʾān 2813-96b

mürşid-i Ḳurʾān 2710 -93a, 6937-240a

nūr-ı Ḳurʾān 1606-55b

seyf-i Ḳurʾān 1610-55b, 6854- 237a

sırr-ı Ḳurʾān 1606-55b

şeyḫ-i Ḳurʾān 3374-116a

vaḥy-i Ḳurʾān 5906-204b

Ḳurʾān-ı ʿaẓīm 201-8a

Kürt (Kürt) 7884-274b

-L-

Lāt u Ṣanem (İslam'dan önce Kâbe'de bulunan putlardan ikisi) 7551-262b

Lāt u ʿUzzā (İslam'dan önce Kâbe'de bulunan putlardan ikisi) 2368-81b

Lāt ı ʿUzza (bk. Lāt u ʿUzzā) 4588-158a

Leh (Lehistan) 91-4b

Leh (Lehistanlı) 100-4b

Leylā (Leyla ile Mecnûn hikayesinin kadın kahramanı) 3876-133b, 5093-176a, 5177-179a, 5484-189b, 7522-261b

cemāl-i ḥüsn-i Leylā 5394-186b

Leylī (Leyla ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı) 2559- 88a, 2899-99b, 3001-103a, 3690-127a, 3732-128b, 3803-131a, 3876-133b, 3917-134b, 5199-179b, 5221-180b, 5449-188b, 5621-195a, 5762-199b, 5775-200a, 6105-211b, 6108-212a, 6133-212b, 6298-218b

Lih (Lehistan) 2747-94b, 2798-96a, 2831-97a, 2833-97b

Loḳmān (Lokman Hekim) 332-12b, 1476-51a, 2358-81a, 2673-92a, 5034-174a, 5065-175a, 5571-193a, 6579-227b, 6940-240a, 7832-272b

-M-

Malta (Akdeniz'de Ada) 501-18a, 502-18b, 529-19a, 530-19a, 531-19a, 532-19b, 533-19b, 533-19b, 534-19b, 534-19b, 535-19b, 537-19b, 538-19b, 2005-69a, 2188-75b, 2198-75b, 2199-75b, 2200-75b, 2202-75b, 2734-94a, 2736-94a, 2737-94a, 3093-106a, 3093-106a, 3128-107b

Manṣūr (Hallacı Mansur) 9-1b, 495-18a, 915-32a, 3779-130a, 3834-132a, 3834-132a, 4074-140a, 4637-159b, 4757-164a, 4878-168a, 5003-173a, 5004-173a, 5702-197b, 5772-200a

Marya (Kişi adı) 7058-244a

Masḳov (Rus) 103-5a

Mecnūn (Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı) 2549-87b, 2559-88a, 2899-99b, 3001-103a, 3690-127a, 3732-128b, 3803-131a, 3876-133b, 3917-134b, 4997-172b, 5093-176a, 5160-178b, 5177-179a, 5179-179a, 5199-179b, 5221-180b, 5394-186b, 5449-188b, 5484-189b, 5621-195a, 5698-197b, 5762-199b, 5775-200a, 5775-200a, 6102-211b, 6105-211b, 6108-211b, 6133-211b, 6298-218b,7522-261b

Medīne (Hicaz'da Hazreti Muhammet'in hicret ettiği şehir) 2014-69a, 2182-75a, 3728-128b, 3728-128b,4524-155b, 7563-263a, 7564-263a

Mekü'l-mevt (Ölüm meleği) 7147-247b, 3102-106b

Mennān (Allah'ın Mennân ismi) 2970-102a, 4398-151a, 6323-219a, 6526-226a

Mervān (Kişi adı) 6568-227b

Meryem (Hazreti İsa'nın annesi) 1421-49a, 4811-165b,5184-179a, 5400-186b

Meryem-i ʿĪsā 5670-196b

Meryem Ana (Hazreti İsa'nın annesi) 4279-147a, 4341-149a, 7547-262b

Mevlā (Allah) 1352-47a, 1391-48a, 1408-49a, 1426-49b,1514-52b, 2064-71a, 2095-72a, 2333-80b, 3047-104b, 3574-123a, 3719-128a, 3937-135b, 4366-150a, 4367-150a, 4941-170b, 5068-175b, 5367-185b, 5857-203a, 6042-209b, 6074-210b, 6102-211b, 6181-214b, 6210-215b, 6217-215b, 6374-221a, 7516-261b

ʿaşḳ-ı Mevlā 4908-169b

fikr-i Mevlā 4519-155b

ḥubb-ı Mevlā 1499-52a,

ḳurb-ı Mevlā 7227-250b, 7793-271b

nūr-ı Mevlā 5455-188b, 5658-196a, 6616-229a, 7523-261b

vāṣıl-ı Mevlā 4929-170a

viṣāl-i nūr-ı Mevlā 5621-195a

Mışır (Mısır) 903-32a, 1035-36a, 1035-36a, 3123-107a, 3123-107a, 6870-237b, 7900-275b
Midye (Yer adı) 663-23b, 2744-94b
Muḥammed (Hazreti Muhammet) 2-1b, 3-1b, 12-1b, 18-1b, 90-4b, 291-11a, 530-19a, 959-33b, 984-34b, 1227-42b, 1292-45a, 1293-45a, 1398-48b, 1415-49a, 1768-61a, 1803-62a,1984-68a, 2015-69a, 2137-73b, 2165-74b, 2181-75a, 2257-77b, 2363-81b, 2406-82b, 2489-85b, 2555- 88a, 2585-89a, 2643-91a, 2649-91a, 2738-94a, 2475-94b, 2755-94b,2832-97b, 2905-100a, 2911-100a, 3173-109a, 3452-118b,3527-121b, 3542-122a, 3697-127a, 3718-128a, 3824-131b, 3865-133a, 3903-134a, 3956-136a, 4117-141b, 4271-146b, 4275-147a, 4275-147a, 4276-147a, 4476-154a, 4617-158b, 4703-162a, 4880-168b, 4937-170b, 5193-179b, 5430-188b, 5680-196b, 5905-204b, 6082-204b, 6117-212a, 6166-214a, 6223-215b, 6231-216a, 6272-217b, 6880-238a, 7410-257b, 7507-261a, 7530-262a, 7537-262a, 7548-262b, 7556-263a, 7798-271b
rūḥ-ı Muḥammed 2987-102b, 4641-159b
sırr-ı Muḥammed 1045-36b, 1367-47b, 2821-97a, 2927-100b, 4021-138a, 4368-150a, 5096-176a, 5749-199a, 6166-214a, 6208-215a,7632-265b, 7646-266a
şems-i Muḥammed 3622-124b
Muḥammed (Fatih Sultan Mehmet) 1019-35b
Muḥammed Geray (Kırım Hanı III. Mehmet Giray) 634-22b
Muḥammedī (Müslüman olan kimse) 1003-35a, 1362-47b, 2661-91b, 2763-95a, 2851-98a, 2989-102b, 6062-210a, 6073-210b, 6081-211a, 7911-275b
Muḥammed Muṣṭafā (Hazreti Muhammet) 12-1b, 51-3a,308-11b, 567-20b, 931-32b, 1376-47b, 2096-72a, 2170-74b, 2386-82a, 2393-82b, 2575- 88a, 5435-188a, 5755-199b, 6082-204b, 6157-213b, 6910-239a
Murād (Sultan IV. Murat) 1056-37a, 1058-37a, 1059-37a, 1091-38a, 1091-38a, 1131-39b, 1131-39b, 1144-4a, 1147-4a, 1239-43a, 1323-46a, 2224-76b, 2224-76b, 2226-76b, 2228-76b, 7837-273a
Murād Ḫan (Sultan IV. Murat) 625-22b, 730-26a, 897-31b, 911-32a, 921-32b, 1009-35b, 1051-36b, 2251-77b, 2502-86a, 2565-88a, 2630-90b, 2762-95a, 2824-97a, 2859-98a, 7903-275b
Mūsā (Hazreti Musa) 544-19b, 1338-46b, 1343-46b, 1374-47b, 1420-49a, 2384-82a, 2877-99a, 2892-99b, 2940-101a, 2986-102b, 3253-112a, 3738-128b, 3739-128b, 3853-132b, 3855-132b, 4063-139b, 4064-139b, 4270-146b, 4278-147a, 4291-147b, 4316-148b, 4332-149a, 3460-150a, 3461-150a, 4374-150b, 4418-152a, 4419-152a, 4420-152a, 4483-154a, 4591-158a, 4712-162a, 4713-162a, 4725-162b, 4733-163a, 4734-163a, 4735-163a, 4737-163a, 4738-163a, 4753-163b, 4754-163b, 4799-165b, 4807-165b, 4864-167b, 4865-167b,

4882-168b, 4884-168b, 4885-168b, 4886-168b, 4892-168b, 4894-169a, 4906-169b, 4913-169b, 4935-170b, 4995-172b, 5010-173a, 5031-174a, 5032-174a, 5094-176a, 5366-185b, 5418-187a, 5482-189b, 5660-196a, 5718-198a, 5719-198a, 5722-198a, 5723-198a, 5723-198a, 5835-202a, 5842-202b, 5917-205a, 5957-206b, 5995-208a, 6087-211a, 6098-211b, 6110-212a, 6125-212b, 6226-216a, 6234-216a, 6271-217b, 6304-218b, 6304-218b, 6305-218b, 6305-218b, 6307-218b, 6308-218b, 6310-218b, 6311-218b, 6311-218b, 6312-218b, 6314-219a, 6315-219a, 6316-219a, 6317-219a, 6318-219a, 6319-219a, 6320-219a, 6321-219a, 6322-219a, 6323-219a, 6324-219a, 6337-219b, 6341-219b, 6354-220a, 6524-226a, 6524-226a, 6525-226a, 6711-232a,7006-242a,7488-260b, 7504-261a, 7547-262b,7574-263b,7575-263b, 7576-263b, 7577-263b, 7659-266b

esrār-ı Mūsā 5454-188b

maẓhar-ı Mūsā 1068-37b, 6354-220a

meşreb-i Mūsā 2897-99b, 2913-100a,7493-260b

nefs-i Mūsā 2941-101a

sırr-ı Mūsā 5340-184b

Tevrāt-ı Mūsā 5632-195a

Ṭūr-ı Mūsā 2877-99a, 2884-99a, 2908-100a, 3831-132a, 4204-144b, 4211-144b, 4479-154a, 4702-162a, 4828-166b, 5611-194b, 5830-202a, 5997-208a, 6272-217b

ümmet-i Mūsā 1532-53a

yed-i Mūsā 6273-217b

Mūsā-şıfāt 4065-139b, 6425- 222b, 6602-228b

Muṣṭafā (Hazreti Muhammet) 111-5a, 367-13b, 464-17a, 465-17a, 469-17a, 545-19b, 655-23b, 1223-42b, 1230-43a, 1284-44b, 1289-44b, 1353-47a, 1357-47a, 1359-47a, 1367-47b, 1369-47b, 1565-53a, 1769-61a, 1796-62a, 1901-65b, 1985-68a, 1991-68b, 2041-73b, 2049-74a, 2508-86a, 2531-87a, 2626-90b, 2626-90b, 2901-99b,2969-102a, 2969-102a, 3321-114a, 3321-114a, 3323-114a, 3679-126b, 3727-128b, 4022-138b, 4026-138b, 4068-140a, 4116-141b, 4278-147a, 4431-152b, 4451-153a, 4453-153a, 4696-161b, 4895-169a, 5066-175a, 5235-181a, 5236-181a, 5243-181a, 5261-182a, 5262-182a, 5321-184a, 5361-185a, 5750-1991a, 5788-200b, 5923-105b, 5932-205b, 6137-213a, 6771-234a, 6844-236b, 7468-259b, 7529-262a, 7578-263b

iltifāt-ı Muṣṭafā 2854 -98a

ḳalb-i Muṣṭafā 3173-109a

muʿcizāt-ı Muṣṭafā 309-11b,936-33a

şerʿ-i Muṣṭafā 707-25a, 789-28a, 791-28a,1597-55a, 2040-70a, 2812-96b, 2836-97b

Münkir Nekīr (Sorgu melekleri) 4200-144b, 5559-192b

Müsteʿān (Allah'ın Müsteân sıfatı) 1539-53a, 2766-95a, 3984-137a, 7609-264b

feyż-i Müsteʿān 2820-97a

sırr-ı Müsteʿān 5925-205b

Rabb-i Müsteʿān 6980-241b

Müsilmān (Müslüman) 3483-120a, 3549-122a

Müsülmān (Müslüman) 135-6a, 296-11b, 305-11b, 317-12a, 400-15a, 807-28b, 811-28b, 2008-69a, 2496-86a, 2509-86a, 2625-90a, 2975-102a, 3467-119b, 5141-177b, 5144-178a, 5801-201a, 6365-220b, 6605-228b, 6945-240a,7996-278b

dīndār-u Müsülmān 7178-248b

-N-

Necdī (Şeyhi Necdi, Şeytan) 981-34b

Nemrūd (Hazreti İbrahim döneminde yaşayan ve ona inanmayıp karşı çıkan kral) 679-24b, 760-27a, 761-27a, 762-27a, 2052-70b, 2120-73a, 3067-105b, 4544-156a, 5566-192b, 5939-206a, 6492-225a, 6709-232a, 6743-233a

āteş-i Nemrūd 6710-232a

Nerīmān (Şehnâme'de Sâm'ın babası ve aynı zamanda Zâl'in dedesi) 2122-73a

Nesīmī (14.yüzyıl Hurûfi Türk şairi) 766-27a, 916-32a

Nīl (Dünyanın en uzun nehri) 1035-36a

Nūḥ (Hazreti Nuh) 2954-101b, 4521-155b, 6604-228b, 6712-232a, 7980-278a

ḳavm-ı Nūḥ 2957-101b

ʿömr-ü Nūḥ 170-7a, 333-12b, 2048-70b, 2080-71b, 7295-253a,

reʾīs-i Nūḥ 2958-101b

Nuʿmān (Hanefi mezhebinin kurucusu Numan bin Sâbit) 5064-175a

Nuʿmān-ı ibn-i Ṣābit (Hanefi mezhebinin kurucusu Numan bin Sâbit) 2396-82b, 2397-82b, 2399-82b, 2401-82b, 2403-82b, 2405-82b, 2407-83a, 2409-83a, 2411-83a, 2413-83a, 2415-83a, 2417-83a, 2419-83a, 2421-83a, 2425-83b, 2427-83b, 2429-83b, 2431-83b, 2433-83b, 2435-83b, 2437-83b, 2439-83b, 2441-84a, 2445-84a, 2446-84a, 2447-84a, 2449-84a, 2451-84a, 2455-84b, 2457-84b, 2459-84b, 2461-84b, 2463-84b, 2465-84b, 2467-85a, 2469-85a, 2471-85a, 2473-85a, 2475-85a, 2477-85a, 2479-85a, 2481-85a, 2483-85b, 2485-85b, 2487-85b, 2489-85b, 5064-175a

Nūşirrevān (Sâsâni Hükümdarı) 131-5b, 6815-235b

-O-

Oḳmeydānı (İstanbul'da yer adı) 2172-74b, 2261-78a, 2265-78a, 2269-78a, 2538-87a

ʿOṯmān (Hz. Osman) 546-19b, 546-20a, 1398-48b, 2296-79a, 2297-79a, 2297-79a, 2301-79a, 2303-79b, 2305-79b, 2307-79b, 2309-79b, 2311-79b, 2313-79b, 2315-79b, 2317-79b, 2319-80a, 2321-80a, 2323-80a, 2325-80a, 2327-80a, 2329-80a, 2331-80a, 2333-80b, 2335-80b, 2337-80b, 2339-80b, 2341-80b, 2343-80b, 2345-80b, 2347-80b, 2348-81a, 2349-81a, 2351-81a, 2353-81a, 2355-81a, 2357-81a, 2361-81a, 2363-81b, 2365-81b, 2367-81b, 2369-81b, 2371-81b, 2373-81b, 2375-81b, 2377-81b, 2379-82a, 2381-82a, 2383-82a, 2385-82a, 2387-82a, 2389-82a, 2391-82a, 2393-82b, 2395-82b, 3964-136b, 4260-146b, 4276-147a, 4629-159a, 5952-206b, 6082-211a, 6088-211a, 6278-217b,7392-256b, 2417-257b

ʿOṯmān Ḫan (Osman Gazi) 6701-232a

milk-i ʿOṯmān 7892-275a

mülk-i ʿOṯmān 628-22b

şems-i ʿOṯmānī 1013-35b

ḳalb-i veled-i ʿOṯmānī 1066-37a

ʿOṯmān Ḫan Ġāzī (Osman Gazi) 3087-106a

ʿOṯmānlı (Osmanlı Devleti) 1010-35b, 1015-35b

ʿOṯmānoġlı (Osmanlı Devleti) 689-24b, 689-24b, 1012-35b, 2083-71b

-Ö-

ʿÖmer (Hz. Ömer) 88-4b, 111-5a, 546-19b, 1397-48b, 2236-77a, 2296-79a, 2297-79a, 2299-79a, 2301-79a, 2303-79b, 2305-79b, 2307-79b, 2309-79b, 2311-79b, 2313-79b, 2315-79b, 2317-79b, 2319-80a, 2321-80a, 2323-80a, 2325-80a, 2327-80a, 2329-80a, 2331-80a, 2333-80b, 2335-80b, 2337-80b, 2339-80b, 2341-80b, 2343-80b, 2345-80b, 2347-80b, 2349-81a, 2351-81a, 2353-81a, 2355-81a, 2357-81a, 2359-81a, 2361-81a, 2363-81b, 2365-81b, 2367-81b, 2369-81b, 2371-81b, 2373-81b, 2375-81b, 2377-81b, 2379-82a, 2381-82a, 2383-82a, 2385-82a, 2387-82a, 2389-82a, 2391-82a, 2393-82b, 2395-82b, 3964-136b, 4260-146b, 4276-147a, 4629-159a, 5952-206b, 6081-211a, 6088-211a, 6278-217b, 6912-239a, 6913-239a,7392-256b, 7417-257b

ʿÖmer-meşreb 6911-239a

Özü (Özi) 110-38b

-P-

Pereme (Midilli'de yerleşim yeri) 2683-92a

Perver-digār (Allah) 3809-131a, 3998-137b, 6378-221a, 7214-250a, 7286-252b, 7345-255a, 7626-265a, 7662-266b

-R-

Rab (Allah) 5-1b, 138-6a, 146-6a, 792-28a, 793-28a, 1014-35b, 1015-35b, 1016-35b, 1017-35b, 1018-35b, 1019-35b, 1020-35b, 1022-36a, 1023-36a, 1024-36a, 1025-36a, 1026-36a, 1027-36a, 1028-36a, 1029-36a, 1030-36a, 1031-36a, 1032-36a, 1033-36a, 1034-36a, 1035-36a, 1036-36a, 1037-36b, 1038-36b, 1039-36b,1040-36b, 1041-36b, 1042-36b, 1389-48a, 1390-48a, 1392-48b, 1396-48b, 1401 48b,1418-49a, 1421-49a, 1540-53b, 1540-53b, 1663-57b, 1790-61b, 1810-62b, 1917-66a, 1918-66a, 1918-66a, 1922-66a, 1923-66a, 1926-66a, 1928-66a, 1953-67a, 1954-67a, 1955-67a, 1956-67a, 1976-68a, 2253-77b, 2254-77b, 2464-84b, 2533-87a, 2629-90b, 2630-90b, 2635-90b, 2637-90b, 2639-90b, 2639-90b, 2640-90b, 2640-90b, 2649-91a, 2861-98a, 2872-98b, 3139-108a, 3217-110b, 3734-128b, 3734-128b, 3735-128b, 3735-128b, 3927-135a, 3928-135a, 3929-135a, 3942-135b, 4025-138b, 4053-139b, 4053-139b, 4066-140a, 4075-140a, 4290-147b, 4299-148a, 4338-149a, 4362-150a, 4363-150a, 4452-153a, 4535-156a, 4548-156b, 4582-157b, 4795-165a, 4799-165b, 4869-168a, 4958-171a, 5058-175a, 5061-175a, 5136-177b, 5168-178b, 5383-186a, 5442-188a, 5459-188b, 5489-190a, 5497-190a, 5497-190a, 5497-190a, 5540-191b, 5541-192a, 5545-192a, 5633-195a, 5720-198a, 5795-200b, 5843-202b, 5878-203b, 5903-204b, 5961-206b, 5993-208a, 6004-207b, 6007-208b, 6008-208b, 6009-208b, 6010-208b, 6011-208b, 6013-208b, 6014-208b, 6015-208b, 6027-209a, 6028-209a, 6029-209a, 6030-209a, 6031-209a, 6031-209a, 6037-209b, 6040-209b, 6047-209b, 6051-209b, 6054-210a, 6056-210a, 6057-210a, 6061-210a, 6063-210b, 6082-211a, 6084-211a, 6085-211a, 6087-211a, 6088-211a, 6088-211a, 6089-211a, 6090-211a, 6093-211b, 6094-211b, 6098-211b, 6103-211b, 6111-212a, 6179-214a, 6211-215b, 6215-215b, 6279-217b, 6280-217b, 6281-217b, 6282-217b, 6283-218a, 6287-218a, 6296-218a, 6297-218a, 6298-218a, 6299-218a, 6301-218b, 6302-218b, 6321-219a, 6322-219a, 6323-219a, 6324-219a, 6383-221a, 6385-221a, 6397-221b, 6398-221b, 6399-221b, 6400-221b, 6401-221b, 6402-222a, 6403-222a, 6404-222a, 6405-222a, 6406-222a, 6406-222a, 6407-222a, 6408-222a, 6409-222a, 6410-222a, 6410-222a, 6411-222a, 6412-222a, 6413-222a, 6414-222a, 6415-222a, 6416-222a, 6417-222b, 6418-222b, 6419-222b, 6420-222b, 6421-222b, 6422-222b, 6423-222b, 6424-222b, 6425-222b, 6426-222b, 6427-222b, 6428-222b, 6429-222b, 6430-222b, 6431-222b, 6432-223a, 6433-223a, 6434-223a, 6435-223a, 6436-223a, 6437-223a, 6438-223a, 6439-223a, 6440-223a, 6441-223a, 6442-223a, 6443-223a, 6444-223a, 6445-223a, 6446-223a, 6447-223b, 6448-

223b, 6449-223b, 6450-223b, 6451-223b, 6452-223b, 6453-223b, 6454-223b, 6455-223b, 6456-223b, 6457-223b, 6458-223b, 6459-223b, 6460-223b, 6461-223b, 6462-224a, 6463-224a, 6464-224a, 6465-224a, 6466-224a, 6467-224a, 6468-224a, 6469-224a, 6470-224a, 6471-224a, 6471-224a, 6472-224a, 6473-224a, 6474-224a, 6475-224a, 6476-224a, 6477-224b, 6478-224b, 6479-224b, 6480-224b, 6481-224b, 6482-224b, 6483-224b, 6484-224b, 6485-224b, 6486-224b, 6487-224b, 6488-224b, 6489-224b, 6490-224b, 6491-224b, 6492-225a, 6493-225a, 6494-225a, 6495-225a, 6496-225a, 6497-225a, 6498-225a, 6499-225a, 6500-225a, 6518-225a, 6519-225a, 6535-226a, 6935-240a, 7036-243b,7091-245a, 7152-247b, 7194-249a, 7358-255b, 7359-255b, 7522-261b, 7673-267a, 7674-267a, 7799-271b, 7989-278b, 7992-278b

ẕāt-ı Rabbü'l-ʿālemīn 2973-102a

Rabb-i Müsteʿān 6980-241b, 7339-254b

Rabbi'l-ʿibād 2650-91a, 6753-233b

Rabbiye'l-aʿlā 6278-217b

Rabbü'l-müslimīn 2973-102a

Rabbü'l-ʿibād 2568-88b, 2704-93a

Rabbānī (İlahi) 3852-132b, 7564-263a, 7961-277b

Rabbenā (Allah'ım) 139-6a, 792-28a, 3938-135b, 4414-152a, 4414-152a, 4416-152a, 4462-153b, 4540-156a, 4541-156a, 4558-156b, 4571-157a, 5343-184b, 5722-198a, 5839-202a, 5917-205a, 5991-208a, 6004-207b, 6078-211a, 6205-215a, 6308-218b, 7576-263b, 7772-270b

Rafāżī (bk. Rāfıżī) 978-34b, 2004-69a

Rāfıżī (Râfızîlik görüşünü benimsemiş kimse) 2129-73a, 2130-73a, 2146-74a, 2535-87a, 3079-105b, 3377-116a, 3593-123b, 3605-124a

Raḥīm (Allahın Rahîm ismi) 1540-53b, 1939-66b, 5054-175a, 5432-187b, 6269-217b

ẓıll-ı Raḥīm 2702-93a

Raḥīmā (Ey Rahîm) 5142-178a

Raḥmān (Allah'ın Rahmân ismi) 1978-68a-2905-100a, 3136-107b, 4258-146b, 4394-151a, 4520-155b, 4845-167a, 6279-217b, 6582-228a, 7250-251a, 7268-252a, 7722-269a, 7750-270a, 7799-271b, 7839-273a, 7880-274b

ʿārif-i Raḥmān 6934-240a

ʿarş-ı Raḥmān 2938-101a, 3038-104b, 6371-220b, 6522-226a

cezbe-i Raḥmān 6200-215a, 6502-225a

mekteb-i Raḥmān 3989-137a

sırr-ı Raḥmān 4988-172b

ṣunʿ-ı Raḥmān 7520-261b

ṣems-i Raḥmān 4793-165a

Refref (Mîraç'ta Hz. Muhammed'in üzerine bindiği, onu Allah'ın huzuruna götüren binek) 3686-127a, 4895-169a, 6119-212a, 7568-263a

Refref-i ʿaşḳ 6181-214b

Resūl (Hazreti Muhammed) 14-2a, 504-18b, 933-33a, 1027-36a, 1223-42b, 1295-45a, 1301-45a, 1301-45a, 1533-53a, 1533-53a, 1770-61a, 1784-61b, 1784-61b, 1802-62a, 1802-62a, 1896-65a, 1896-65a, 1896-65a, 1897-65a, 1897-65a, 1898-65a, 2321-80a, 2322-80a, 2358-81a, 2360-81a, 2506-86a, 2543-87b, 2558-88a, 2577-88b, 2577-88b, 2578-88b, 2599-89b, 2600-89b, 2904-99b, 3089-106a, 3091-106a, 3680-126b, 3727-128b, 3957-136a, 4429-152b, 4635-159b, 6592-228a, 6772-234a, 7132-246b, 7195-249a, 7211-249b,7313-253b, 7399-257a, 7531- 262a, 7603-264b

aṣḥāb-ı Resūl 7395-256b

feyż-i Resūl 1295-45a

ḥavż-ı Resūl 1041-36b

Resūl-i Kibriyā (Hazreti Muhammet) 4501-154b

Resūla'llāh (Hazreti Muhammet) 1805-62a, 2600-89b, 3963-136b, 4632-159a, 6224-216a,6688-231b, 7076-244b, 7149-247b, 7554-262b

Resūlu'llāh (Hazreti Muhammet) 503-18b, 932-33a, 2321-80a, 2363-81b, 2643-91a, 2819-97a, 3963-136b, 4632-159a,6147-213a, 6224-216a, 6688-231b, 6915-239a

aṣḥāb-ı Resūlu'llāh 485-17b

ḥavż-ı Resūlu'llāh 313-12a, 2819- 97a, 6147-213a

şerʿ-i Resūlu'llāh 6902-238b

Revān (Revan şehri) 6993-242a

Rezzāḳ (Allah'ın Rezzâk ismi) 1381-48a, 1391-48a, 1428-49b, 1457-50b, 1458-50b, 1662-57b, 1663-57b, 1798-62a, 1938-66b, 2441-84a, 3272-112b, 3430-118a, 6008-208b, 6033-209a,6073-210b, 7220-250a, 7282-252b, 7406-257a.

Rıḍvān (Cennetin kapıcısı olan melek) 1864-64a, 2819-97a, 4262-146b, 4926-170a, 5060-175a, 5998-208a, 6174-214a, 6316-219a, 6501-225a, 6917-239a, 7390-256b, 7420-257b,7499-260b, 7812-272a, 7899-275a

cennet-ü Rıḍvān 2713-93a

Rıḍvān-ı ekber 1001-35a

Rıḍvān-ı cennet 1894-65a

Rūḥu'l-Ḳudüs (Hazreti Cebrâil) 4432-152b

Rūm (Anadolu) 37-2b, 510-18b, 2801-96a

Rūm (Anadolulu) 6434-223a

Rūm (Rumeli) 6849-237a

Rūmili (Rumeli) 490-18, 624-22b, 664-24a, 666-24a, 769-27b

Rus (Rus) 105-5a, 507-18b, 578-21a, 598-21b, 622-22b, 622-22b, 624-22b, 624-22b, 663-23b, 714-25b, 801-28b, 863-30b, 864-30b, 865-30b, 1094-38a, 1097-38a, 6875-237b, 6883-238a, 7974-278a

-S-

Sām (İran mitolojisindeki efsanevi kahraman) 2122-73a

Şām yili (Sam yeli) 6799-235a

Şamşun (Samsun) 665- 24a, 2744-94b

Şāniʿ (Allah) 269-10b, 2721-93b, 2917-100a, 2993-103a, 3967-136b, 3968-136b, 4035-138b, 4088-140b, 4089-140b, 4213-145a, 4669-160b, 4842-167a, 5527-191b, 5963-206b, 6213-215b, 6510-225b, 6932-239b, 7624-265a, 7628-265b, 7635-265b, 7658-266b, 7677-267a, 7775-271a

ṣunʿ-ı Ṣāniʿ 271-10b, 7586-264a, 7598-264a

Selīm (Yavuz Sultan Selim) 631-22b,1019-35b

Semerḳand (Özbekistan'da şehir) 5686-197a

Settār (Allah'ın Settâr ismi) 2906-100a, 4748-163b

maẓhar-ı Settār 6270-217b

Settāre-l ʿuyūb 4569-157a

Settār -ı Ḥaḳ (4703-162a)

Ṣıddīḳ (Hazreti Ebu Bekir) 4260-146b, 4424-152a, 4597-158a, 4706-162a, 5716-198a, 5775-200a

Ṣırāṭ (bk. Ṣırāṭ Köprüsi) 2515-86b, 6144-213a

Ṣırāṭ Köprüsi (Sırat Köprüsü) 860- 30b, 999- 35a, 2955-101b, 7538-262a

Sidre (Hz. Muhammet'in Miraç gecesinde Cebrail ile birlikte yükseldiği yedinci kat semada bir makam) 4896-169a, 6119-212a, 6181-214b, 7568-263a

Ṣinab (Sinop) 665-24a, 2744-94b

Sulṭān Ġavrī (Memlük Sultanı Kansu Gavri) 558-20a, 631-22b, 6704-232a

Sulṭān Murād (Sultan IV. Murat) 736-26a, 1042-36b, 1144-40a, 1147-40a, 2653-91a, 2655-91b, 2657-91b, 2659-91b, 2661-91b, 2663-91b, 2665-91b, 2667-91b, 2669-91b, 2670-92a, 2671-92a, 2673-92a, 2675-92a, 2677-92a, 2679-92a, 2681-92a, 2685-92b, 2687-92b, 2689-92b, 2691-92b, 2693-92b, 2695-92b, 2696-92b, 2697-92b, 2699-92b, 2700-93a, 2701-93a,

2703-93a, 2705-93a, 2707-93a, 2709-93a, 2711-93a, 2713-93a, 2715-93b, 2717-93b, 2719-93b, 2721-93b, 2723-93b, 2725-93b, 2727-93b, 2729-94a, 2731-94a, 2733-94a, 2735-94a, 2737-94a, 2739-94a, 2741-94a, 2743-94a, 2745-94b, 2747-94b, 2748-94b, 2749-94b, 2751-94b, 2753-94b, 2755-94b, 2757-94b, 2759-95a, 2761-95a, 2763-95a, 2765-95a

Sulṭān Muḥammed 375-14a

Sulṭān Selīm (Yavuz Sultan Selim) 6703-232a

Sulṭān-ı din (Hazreti Muhammed) 2132-73b, 4032-138b

Sulṭān-ı Ḥaḳ (Allah) 2725-93b

Sūre-i İnnā Fetaḥnā (Kevser Suresi) 1781-61b

Sulṭān-ı kevneyn (Hazreti Muhammed) 312-12a, 1368-47b,1585-55a, 2579-88b, 2602-89b, 2857-98a, 4021-138a, 6408-222a, 6943-240a, 7190-249a

Sübḥān 1978-68a, 2966-102a, 3130-107b, 3216-110b, 4255-146a, 4394-151a, 4506-155a, 4833-166b, 4844-167a, 4918-169b, 4985-172a, 5067-175a, 5269-182a, 5359-185a, 6279-217b, 6501-225a, 6525-226a, 7206-249b, 7244-251a, 7388-256b, 7518-261b, 7723-269a, 7751-270a, 7838-273a, 7852-273b

- **ḫāne-i Sübḥān** 7791-271b
- **nūr-ı Sübḥān** 4902-169a, 5311-183b
- **pertev-i Sübḥān** 6933-240a

Süleymān (Hazret-i Süleyman) 25-2a,46-3a, 47-3a, 918-32b, 1011-35b,1067-37b, 1070-37b, 1071-37b, 1180-41a, 1249-43b,1333-46b, 1356-47a, 1356-47a,1384-48a, 1391-48a, 1394-48b,1452-50b, 1604-55b, 1723-59b, 1740-60a, 1776-61a, 1881-64b, 1981-68a, 2105-72b, 2237-77a, 2467-85a, 2468-85a, 2564-88a, 2666-91b, 2700-92b, 2731-94a, 2732-94a,2758-94b,2762-95a, 2772-95a, 2797-96a, 2810-96b, 2816-96b, 2824-97a, 2828-97a, 2858-98a, 2872-89b, 2930-100b, 2968-102a, 2969-102a,2968-102a, 2969-102a, 3007-103a, 3035-104a, 3090-106a, 3334-114b, 3406-117a, 3567-122b, 3776-130a, 3887-133b, 3959-136a, 4023-138b, 4440-152b, 4626-159a, 4774-164b, 4793-165a, 4848-167a, 4974-172a, 4983-172a, 5053-175a, 5186-179b, 5510-190b, 5552-192a, 5947-206a, 6027-209a, 6044-209b, 6051-210a, 6053-210a, 6060-210a,6114-212a, 6141-213a, 6143-213a,6145-213a, 6382-221a, 6396-221b, 6483-224b, 6708-232a, 6779-234b, 6783-234b, 5885-238a, 6909-239a, 6984-241b, 7073-244b, 7130-246b, 7370-256a, 7370-256a, 7371-256a, 7372-256a, 7373-256a, 7373-256a, 7374-256a, 7375-256a, 7376-256a, 7427-258a, 7427-258a, 7429-258a, 7431-258a, 7546-262b, 7949-277a, 7994-278b

- **ʿaḳl-ı Süleymān** 7203-249b
- **ḫātem-i mühr-i Süleymān** 1214-42a, 1739-60a, 1846-63b
- **mūr-ı Süleymān** 2233-77a

milk-i Süleymān 6142-213a, 6418-222b, 7096-245b, 7248-251a, 7293-253a, 7384-256b

mühr-i Süleymān 6919-239b

mülk-i Süleymān 2704-93a, 2706-93a

Süleymān-ı Nebī 7428-258a

Süleymān (Sultan Süleyman) 744-25b, 763-27a, 1019-35b, 7372-256a, 7808-272a, 7810-272a, 7843-273b

Süleymānlar (Hazreti Süleyman, Sultan Süleyman) 142-6a, 164-7a, 328-12b

Süleymānī (Hazreti Süleyman) 2698-92b, 6062-210a

Süliymān (Hazreti Süleyman) 6902-238b

-Ş-

Şāh Ġavrī (Memluk Sultanı Kansu Gavri) 6721-232b

Şāh-ı ʿAbbās (İran Safevî Şahı I. Abbas) 2124-73a, 3080-105b

Şāh-ı enbiyā (Hazreti Muhammet) 567-20b, 1535-53a, 1769-61a, 1795-62a,1895-65a,2170-74b

Şāh-ı rüsül (Hazreti Muhammet) 1771-61a, 2012-69a, 2852-98a, 3092-106, 3320-114a, 3534-121b, 5715-198a, 6725-232b, 7078-244b, 7133-247a

Şāhīn Geray (Kırım Hanı Şahin Giray) 28-2a, 33-2b, 42-2b, 181-7b,182-7b, 183-7b, 184-7b, 185-7b, 187-7b, 226-9a, 556-20a, 556-20a, 634-22b, 785-28a, 907-32a, 908-32a, 909-32a, 910-32a, 6717-232b

Şāhīn Giray (Kırım Hanı Şahin Giray) 6717-232b

Şām (Şam) 2791-96a, 6870-237b

Şeddād (Hazreti Hud zamanında yaşamış olan Ad kavminin reisi) 760-27a, 761-27a, 966-34a, 967-34a, 968-34a, 2052-70b, 2119- 73a, 5565-192b, 5940-206a, 6491-224b

Şemş Paşa (Şemsi Ahmet Paşa ö. 988-1580) 2129-73a

Şeyẖ-i Necdī (Şeytan) 1270-44a, 1271-44a, 1273-44a, 1972-67b, 2290-79a, 2474-85a, 2480-85a, 3070-105b, 3132-107b, 3338-115a

Şīrīn (Ferhat ve Şirin adlı halk hikâyesinde geçen kadın karakter) 2560-88a,2900-99b, 3002-103a, 3004-103a, 3732-128b, 3803-131a, 3875-133b, 3916-134b, 4998-172b, 5090-176a, 5176-179a, 5198-179b,5395-186b,5395-186b, 5484-189b, 5751-199a, 5775-200a,6299-218b.

neṣr-i Şīrīn 2548-87b

ḥüsn-i Şīrīn 3002-103a

dost-ı Şīrīn 3691-127a

-T-

Ṭabīb (Hazreti Muhammet) 1799-62a, 3960-136a

Ṭabību'llāh (Hazreti Muhammet) 3730-128b

Tañrı (Allah) 18-2a, 107-5a, 136-6a, 219-8b, 225-9a, 239-9b, 344-13a, 347-13a, 424-15b, 426-15b, 558-20a, 559-20a, 562-20b, 715-25b,727-26a, 836-29b, 869-30b, 870-30b, 924-32b, 1169-40b, 1267-44a, 1493-51b, 1543-53b, 1573-54b, 1679-58a, 1680-58a, 1734-60a, 1789-61b, 1790-61, 1791-61, 1792-61, 1817-62b, 1818-62b, 1819-62b, 2002-68b, 2123-73a, 2145-74a, 2218-76b, 2239-77a, 2246-77b, 2843-97b, 3340-115a, 3400-117a, 3427-118a, 4456-153a, 4772-164b, 5376-185b, 5399-186b, 5777-200a, 6077-210b, 6190-214b, 6566-227b, 6607-228b, 6721-232b, 6803-235b, 6806-235b, 7141-247a, 7823-272b, 7827-272b, 7879-274b, 7880-274b, 7883-274b, 7924-276a, 7930-276b

Tatar (Tatar) 353-13a,417-15b, 422-15b,1113-39a,1123-39a,6434-223a

ʿasker-i Tatar 109-5a

Tevrāt (Hazreti Musa'ya inen kutsal kitap) 2880-99a

Tevrāt-ı Mūsā 5632-195a

Ṭūbā (Cennette olduğuna inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda büyük bir ağaç) 1043-36b, 2735-94a, 3242-111b, 4163-143a, 4164-143a, 4165-143a, 4229-145b, 4347-149b, 6154-213b, 6276-217b, 7701-268a, 7704-268a, 7705-268a, 7705-268a, 7706-268a, 7707-268b, 7732-269a, 7733-269b, 7734-269b, 7735-269b

remz-i Ṭūbā 6895-238b

şekl-i Ṭūbā 2926-100b

meyve-i Ṭūbā 7707-268b, 7735-269b

Ṭūbā-miṣāl 4163-143a,7636,265b

Tuna (Tuna Nehri) 595 -21b

Türk (Türk) 537-19b, 7158-247b, 7378-256a

Türkmān (Türkmen) 7821-272b, 7884-274b

Ṭuḳa (Yer adı) 501-18a

Tunus (Tunus) 479-17b, 480-17b, 481-17b, 482-17b, 492-18a,483-17b, 484-17b, 485-17b, 486-17b, 487-18a, 488-18a, 489-18a, 490-18a, 491-18a, 493-18a, 494-18a, 495-18a, 496-18a, 497-18a, 498-18a, 499-18a, 500-18a, 501-18a, 502-18b, 503-18b, 504-18b, 505-18b, 506-18b, 507-18b, 508-18b, 509-18b,510-18b, 511-18b, 512-18b, 513-18b, 514-18b, 515-

18b, 516-18b, 517-19a, 518-19a, 519-19a, 520-19a, 520-19a, 521-19a, 522-19a, 523-19a, 524-19a, 525-19a, 526-19a, 527-19a, 528-19a, 529-19a, 530-19a, 531-19a, 532-19b, 533-19b, 534-19b, 535-19b, 536-19b, 537-19b, 538-19b, 539-19b, 540-19b, 541-19b, 542-19b, 543-19b, 544-19b, 545-19b, 546-19b, 1138-39b, 2696-92b, 2734-94a

Ṭūr (Tur Dağı) 242-9b, 1343-46b, 1374-47b, 1756-60b, 2384-82a, 2601-89b, 2771-95a, 2897-99b, 2913-100a, 2944-101a, 2986-102b, 2992-102b, 3022-103b, 3253-112a, 3723-128a, 3737-128b, 3740-128b, 3763-129b, 4063-139b, 4065-139b, 4067- 140a, 4070-140a, 4236-145b, 4270-146b, 4316-148b, 4317-148b, 4332-149a, 4336-149a, 4367-149a, 4368-149a, 4374-150b, 4396-151a, 4401-151b, 4417-152a, 4418-152a, 4481-154a, 4591-158a, 4714, 162a, 4725, 162b, 4732-163a, 4752-163b, 4753-163b, 4792-165a, 4799-165b, 4816-166a, 4817-166a, 4857-167b, 4882-168b, 4884-168b, 4886-168b, 4893-169a, 4906-169b, 4913-169b, 4913-169b, 4919-170a, 4935-170b, 4995-172b, 5002-173a, 5010-173a, 5094-176a, 5339-184b, 5366-185b, 5411-187a, 5418-187a, 5462-189a, 5474-189b, 5482-189b, 5518-191a, 5622-195a, 5632-195a, 5651-196a, 5660-196a, 5718-198a, 5722-198a, 5834-202a, 5917-205a, 5987-207b, 5995-208a, 6098-211b, 6110-212a, 6126-212b, 6200-215a, 6226-216a, 6229-216a, 6246-216b, 6273-217b, 6279-217b, 6304-218b, 6304-218b, 6334-219b, 6336-219b, 6337-219b, 6341-219b, 6423- 222b, 6425-222b, 6428- 222b, 6516-225b, 6600-228b, 6612-229a, 7261-251b, 7488-260b, 7493-260b, 7504-261a, 7510-261a, 7574-263b, 7576-263b, 7659-266b, 7770-270b

cism-i Ṭūr 4713-162a

Ṭūr-ı ʿālem 4187-144a

Ṭūr-ı ʿaşḳ 4361-150a, 4885-168b, 4886-168b, 4894-169a

Ṭūr-ı ʿāşıḳ 5714-198a

Ṭūr-ı eşyā 2940-101a

Ṭūr-ı göz 5957-206b

Ṭūr-ı Ḥaḳ 3252-111b

Ṭūr-ı ḥarf 5455-188b

Ṭūr-ı insān 7478-260a

Ṭūr-ı ḳalḥ 4807-165b , 6169-214a

Ṭūr-ı maḥabbet 1004-35a, 6125-212b

Ṭūr-ı Mūsā 2877-99a, 2884-99a, 2908-100a, 3831-132a, 4204-144b, 4211-144b, 4479-154a, 4702-162a, 4828-166b, 5611-194b, 5830-202a, 5997-208a, 6272-217b

Ṭūr-ı şeyḫ 6203-215a

Ṭūr-ı tecellā 5992-208a

Tūrān (Türklerin Orta Asya'daki en eski yurtlarına verilen isim) 2967-101b

-U-

Urus (Rus) 871-30b

Unḳapanı (İstanbul-Unḳapanı) 582-21a, 861-30b, 2692-92b

-Ü-

Üsküdar (İstanbul-Üsküdar) 1153-40a,

-V-

Vedūd (Allah'ın Vedûd ismi) 3980-137a

-Y-

Yaḥyā (Zekeriyazâde Şeyhülislam Yahya Efendi) 2016-69a

Yaʿḳūb (Hazreti Yakup) 2550-87b, 2898-99b, 3000-103a, 5188-179b, 6220-215b

Yaʿḳūb-ı rūḥānī 6300-218b

Yedi Ḳulle (Yedi Kule Zindanları) 7910-275b

Yehūd (Yahudi) 2003-69a, 2009-69a, 3938-135b, 6095-211b

Yehūdī (Yahudi) 295-11b, 2534-87a, 3398-117a, 3927-135a, 4539-156a, 6067-210b

Yemen (Yemen Ülkesi) 6870-237b

Yezdān (Allah) 6510-225b

mürşid-i Yezdān 6939-240a

nūr-ı Yezdān 2945-101a, 7519-261b

şīr-i Yezdān 3478-119b

ẓıll-ı Yezdān 2733-94a, 2808-96b, 6814-235b

Yıldırım (Sultan Yıldırım Bayezit) 557-20a, 632-22b, 6719-232b

Yiniköy (Boğaziçi'nde semt) 622-22b

Yūsuf (Hazreti Yusuf) 258-10a, 2561-88a, 3006-103a, 3804-131a, 3878-133b, 3918-134b, 4428-152a, 4428-152a, 4511-155a, 5101-176b, 5177-179a, 5188-179b, 5189-179b, 5190-179b, 5200-179b, 5220-180b, 5398-186b, 5447-188b, 5448-188b, 5688-197a, 5764-199b, 5890-204a, 6220-215b, 6300-218b, 6301-218b, 6302-218b, 6428-222b, 7477-260a, 7524-261b, 7537-262a

ḥüsn-i Yūsuf 2898-99b, 3000-103a, 7505-261a

ḥüsn-ü Yūsuf 6300-218b

neṣr-i Yūsuf 2550-87b

Ḫıżr-ı Yūsuf 2550-87b

Yūsuf-ı Kenʿān 6946-240a

Yūsuf-u Kenʿān 6302-218b

Yūsufī (Hazreti Yusuf'la ilgili) 4511-155a

-Z-

Zebūr (Hazreti Davut'a inen kutsal kitap) 2880-99a, 5628-195a

Zelīḫā (Hazreti Yusuf kıssasında geçen ve sonradan Hazreti Yusuf'a eş olan Züleyha) 5177-179a

Zemzem (Kâbe yanındaki meşhur kuyudan çıkan kutsal su) 4577-157b

Zemzem ḳuyusı (Zemzem suyunun çıktığı kuyu) 1319-46a

Ẕi'l-ḳaʿde (Hicri aylardan Zilkâde) 7997-278b

Zü'l-celāl (Allah) 7675-267a

Züleyḫā (Hazreti Yusuf kıssasında geçen ve sonradan Hazreti Yusuf'a eş olan Züleyha) 2561-88a, 3804-131a, 3878-133b, 3919-134b, 5101-176b, 5101-176b, 5190-179b,5200-179b, 5448-188b, 5764-199b, 6301-218b

SONUÇ

17. yüzyılda, devlet yönetimindeki işleyişin bozulmasına ve toplumsal hayattaki yozlaşmaya bağlı olarak nasihat içerikli birçok eser kaleme alınmıştır. Bu dönemde yazılan eserlerden biri de Kâdirî Muhyiddîn'e ait manzum Nasîhat-nâme'dir. Nasîhat-nâme, Osmanlı Devleti'nde Sultan IV. Murat'ın henüz tam olarak devlet yönetimini ele geçiremediği çalkantılı yıllarda kaleme alınmıştır. Kâdirî Muhyiddîn, eserinde bu dönemde Osmanlı coğrafyasının siyasî, askerî, adlî ve ekonomik durumu, sosyal yaşantısı ile dinî-tasavvufî konulara değinmektedir. 17. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde tütün ve kahvenin yaygınlaşması, kahvehanelerin sayısının artması, İstanbul, Kırım ve Kefe halkının ahlakının bozulması, zina ve rüşvetin yaygınlaşması, lükse özellikle samur kürklere olan düşkünlüğün artması, makamların rüşvetle alınıp satılması, devlet görevlilerin uzun süre görevlerinde kalmayıp sürekli azledilmeleri, meşâyihlerin bozulması ve kendi aralarındaki çekişmesi, devlet yönetiminde kadınların ve kötü musâhiblerin etkili olması, Osmanlı ordu sisteminin ve özellikle yeniçerilerin bozulması, askerliğin bir geçim kaynağı olarak görülüp her milletten rastgele orduya asker alınması, Rusların Boğaziçine Yeniköy'e kadar gelmesi, Sinop ve Samsun'un Kazaklar tarafından yakılıp yıkılması, Anadolu'nun harap edilmesi, Karadeniz sahillerinin kafirler tarafından haraca kesilmesi eserde işlenen konularından bazılarıdır. Bu dönemde benzer konular işleyen pek çok eser kaleme alınmıştır. Bunların en meşhuru Koçi Bey tarafından kaleme alınan Koçi Bey Risalesi'dir. Kâdirî Muhyiddîn, eserini yazmaya Koçi Bey risalesinden yaklaşık altı yıl önce başlamış ve eserin çok büyük bir kısmını Koçi Bey risalesinin yazıldığı tarih olan 1631'den önce tamamlamıştır. Eserin az bir kısmı 1631 ve 1632 yıllarında yazılmıştır. Kâdirî Muhyiddîn'in nasîhat-nâmesi bu yönüyle 17. yüzyılda kaleme alınmış nasihat içerikli ilk ve en hacimli eserlerden biridir.

Kâdirî Muhyiddîn'in yaşadığı dönemde tanınmış bir kimse olması, pek çok yeri gezmiş olması, Kâdirî Şeyhi olması -eserden anlaşıldığı kadarıyla-, Nasîhat-nâmesi'ni Sultan IV. Murat'a sunmak üzere kaleme almış olması ve ölümünden iki

yüz yıl sonra bile eserinin nüshasının çoğaltılmış olması eserini ayrıca değerli kılmaktadır.

Kâdirî Muhyiddîn'in bilinen tek eseri Nasîhat-nâmesi'dir. Eserin Topkapı Sarayı Müzesi nüshası, Milli Kütüphane nüshası ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı nüshası olmak üzere üç nüshası bulunmaktadır. Yapılan bu çalışma neticesinde bugüne kadar Kâdirî Muhyiddîn'e ait olduğu bilinmeyen Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe yazmalarına Y. 2636 numarasıyla kayıtlı eksiksiz ve tek nüsha ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığına Lâ-Mekânî Şeyh Hüseyin Efendinin Dîvân'ı olarak kayıtlı nüshasının Kâdirî Muhyiddîn'e ait olduğu tespit edilmiştir.

Kâdirî Muhyiddîn'in Nasîhat-nâmesi Arapça ve Farsçanın etkisinin yoğun olarak hissedildiği bir dönemde yazılmıştır. Kâdirî Muhyiddîn, eserinde Arapça-Farsça kelime ve tamlamalara yer vermekle birlikte ağır ve süslü bir dil değil eserin türüne uygun olarak sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır.

Eserde bir kelimenin farklı yazım şekilleriyle kullanıldığı pek çok örnek bulunmaktadır. Bu tür örneklerin sayıca çok olması yerleşmemiş bir imla ile açıklanabileceği gibi dönem ağızlarında yer alan farklı söyleyişlerin esere yansımasının da bir sonucudur. *cünnet (827), cennet (942), cennāt (950), köpri (6228), köprü (6342), cevher (2871), gevher (2871), kefin (193), kefen (753), kefan (6967)*

Eserde bazen aynı beyitte veya ardışık beyitlerde bazen de birbirine yakın beyitlerde bir kelimenin Arapça-Farsça kullanımı verildikten sonra Türkçe kullanımı verilmektedir. Bu tür kullanımların eserde genellikle aynı mısra veya beyitte ya da ardışık beyitlerde yapılması bu kullanımların bilinçli bir şekilde yapıldığını göstermektedir. Bu durum müellifin 17. yüzyıl gibi Arapça ve Farsçanın yaygın olarak kullanıldığı bir dönemde Türkçe kelimeleri ön plana çıkarmak istemesinin bir göstergesidir. *cehennem-ṭamu(156),ʿasel-bal (847), bende-ḳul (1764), şīr-arslan (2829), sefīne-gemi (2955), deyn-borç (3271), naṣīḥat-ögüt (3564), rāz-gizli (3688), cevher-kān (3704), ʿayn-göz (3795), ḫayāl-düş (4060), sāye-gölge (4237), şems-gün (4459), rāh-yol (4788), rüʾyā-düş (5425), bedr-ay (5671), güş-ḳulaḳ (5285) nān-etmek (7340), il-şār (7495)* vb.

Eserde bazen Arapça-Farsça bir kelime kullanıldıktan sonra yine aynı kelimenin Arapça-Farsça farklı bir kullanımı verilmektedir. Bu tür kullanımlar o dönemde her iki kelimenin de kullanıldığının gösterilmek istendiğini düşündürmektedir. Bu tür kullanımlarda verilen kelimelerden biri halk tarafından yaygın olarak kullanılan kelime diğeri de daha seyrek kullanılan kelimedir. *ẓıll-ṣayvān (2875), cīfe-leş (2045), dünye-dünyā (3151), rüʾyā-ḫayāl (7030), ḫāk-türāb (4797), sükker-ḳand (1961), sükker-şeker (3891), ḳand-şeker (639), şek-reyb (6132)* vb.

Eserde, Eski Türkçe döneminde kullanılan zarf-fiil eki *-up, -üp* daima *b* (ب)'li yazılmıştır. Halbuki ek, Eski Anadolu Türkçesinde *p* (پ)'li olarak *-up, -üp* şeklinde yazılmaya başlanmıştır. Bu durum ekin kalıplaşmış yazımıyla ilgilidir. Ayrıca eserde *-p* zarf-fiilinden türeyen *-UbAn* da eserde kullanılmıştır

Eserde *e / i* meselesi olarak adlandırılan *kapalı ė* örnekleri bulunmaktadır. Bu örneklerden eserde /*i*/ ile yazılıp bugün /e/ şeklinde telaffuz edilen kelimeler ile eserde /*e*/ ile yazılıp bugün /*i*/ şeklinde telaffuz edilen kelimeler bulunmaktadır. Ayrıca eserde hem /*e*/'li hem de /*i*/'li şekilde kullanılan kelimelere aynı beyitte bile rastlanmaktadır. Bu durum *i/e* değişiminin henüz tam olarak tamamlanmadığını göstermektedir. Eserde /*i*/'li kullanımların sayısı daha fazladır.

Eserde bazı kelimelerdeki harfler / *a/e* ve *ı/i* okunacak şekilde hem üstün hem esre ile yani çift hareke ile harekelendirilmiştir. Bu çifte harekeleme kelimenin kalıplaşmış şekliyle gelişmiş şeklini göstermektedir *yire-yere (1245), bisler-besler (1679), vilāyet-velāyet (3478), ʿālemi'l-esrār-ʿālimü'l-esrār (4896)* vb.

Eserde bazı kelimelerin sonunda *re* (ر), *ze* (ز), *ha* (ح) seslerinin bulunması gerekirken eserdea bu seslere yer verilmemiştir. Aynı kelimenin eserde farklı yerlerde sonuna aynı harf konulmadan yazılması bu yazımların bir müellif /müstensih hatası olamayacağını göstermektedir. Bu durum müellif / müstensihin ağız özelliğinin esere yansımasının bir sonucudur. Kelime sonunda *re* (ر) kullanılmayan örnekler: *görü(1691, 1694, 5536, 7716), zinhā (3443, 7731), çārıyā (5932), va (7147)*; kelime sonunda *ha* (ح) kullanılmayan örnekler: *ıftā (5386-7717)*; kelime sonunda *ze* (ز) kullanılmayan örnekler: *yitme (162), ġammā (1196), görme (4059)* vb.

Eserde birçok kelimede ünlü değişimi örneği bulunmaktadır: Eserde tespit edilen ünlü değişimi örnekleri şunlardır: *i > e değişimi, e > i değişimi, u > ı değişimi, u > i değişimi, ü > i değişimi, a > e değişimi, a > ı değişimi, e > ü değişimi, e > ö değişimi, ı > i değişimi, ı > u değişimi, ı > ü değişimi, i > ü değişimi, u > a değişimi, o > ü değişimi, o > a değişimi* vb.

Eserde birçok kelimede ünsüz değişimi örneği bulunmaktadır. Eserde tespit edilen ünsüz değişimi örneklerinden bazıları şunlardır: *k > g değişimi, ḳ > ḫ değişimi, b > v değişimi, v > b değişimi, b > p değişimi, n > m değişimi, m > b değişimi, s > z değişimi, d > z değişimi, d > y değişimi, g > v değişmesi, v > ġ değişimi, ġ > v değişimi, t > d değişimi, g > c değişimi* vb.

Ötümsüz (sert) ünsüzlerin benzeşmesi olayı Türkiye Türkçesinde görülürken incelediğimiz eserde eklerin yazımının kalıplaşmasından dolayı ötümsüz ünsüzlerin benzeşmesi görülmez: *ḳulaḳda (247), olmaḳdan (11), gitdi (12), ḥırṣdur (205), şarḳdur (5492)* vb.

Osmanlı Türkçesinde atıf vavı *ve, vü, u, ü* ile gösterilirken eserde atıf vavı bu kullanımların yanında çok sayıda örnekte *ı, i* ile de gösterilmiştir: *Firʿavn ı Hāmān (760), Şeddād ı Nemrūd (760), ḫışm ı belā (798), māl ı ḫazīneñ (824), şems i ḳamer (270), nefs i şeyṭān (882), dīn i īmān (751), mevt i iḥyā (1962), şeyḫ i ṣofi (1183)*

(ڭ) harfi bazı kelimelerde *damak ünsüzü ñ* sesi yerine kullanılırken bazı kelimelerde *g* sesi yerine kullanılmıştır. Bu kullanıma aynı beyitteki kelimelerde bile rastlanmaktadır. بِرِڭُوزْ *biriñüz (298),* دَڭُلِدِي *degildi (299),* قَارَه دَڭِيزْ *Ḳaredeñiz (1138),* بَڭُلَرِڭُمِ *begleriñ mi (1138),* بَڭِيمَ *begim (6987),* دَڭُمَزْ *degmez (6987),* سَنُوڭُمْ *senüñem (6989).*

Günümüzde standart Türkçede kullanılmayıp Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan pek çok kelimeye eserde rastlanmaktadır. Bu durum müellifin ağız özelliklerinin etkili olduğu bir çevrede yetiştiğini göstermektedir. Eserde tespit edilip Anadolu ağızlarında kullanılan kelimelerden bazıları şunlardır: *alda- (218), söyün- (48), deg- (152), kop (200), ḳaçan (358), çıḳarı (444), ḳaḳ- (621), imdi (726), cevmerd (1650), çetkiveş (1666), aġma (1763), miger (2233), ḳulaġızsız (2709), naḳṣān (2862), ḳarañu (3403), ḫartıñuz (3124), Müsilmān (3483) ḳavşurup (4030), menber (4905), gelesen (5413), zendān (5602), çiftin çıbuġın (6574), Süliymān'ın*

(6902), çorva (7066), yatırla (7096), va (7147), depme (7183), çingān (7883) palas (7942)

Eserde az sayıda ikileme görülmekte olup ikilemeler genellikle aynı kelimenin tekrarı şeklindedir: *vire vire (1162), cūşa cūşa (1355), uça uça (1370), çoḳ çoḳ (1484), ide ide (3089) pek pek (3172) iyü yavuz (4967), çıḳa çıka (5718), bir bir (6289), göz göz (6512), ismi resmi (7298), ḳon göç (7689)* vb.

Nasîhat-nâmeler genel olarak çok fazla özel isim içeren eserler değildir. Metnin hacmine göre eserde az sayıda şahıs ve yer ismi geçmektedir. Eserde geçen özel isimler ise genellikle peygamber, evliya, padişah vb. şahıs isimleri ile İstanbul, Kırım, Kefe, Bağdat gibi o dönem için sosyal ve siyasal açıdan önemli olan yer isimleridir.

Eserde gerek Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan gerek standart Türkçede kullanılan çok sayıda atasözüne rastlanmaktadır: *Dimişler "bir ʿadū çoḳ bir kişiye az durur biñ dost" (51) / Ṭatlı söz yirden yılan çıḳarı iy ḫan ḳulları (444) / Ṣu başından bulanır ṭurul şehā (711) / Deñiz eksilmez ṣu alursañ da çoḳ (3429) / Ṣıġā arslanı toyunca mutīʿ ola ḳoyundan pek (7137) / Depme kimsenüñ ḳapusın depmesünler ḳapuñı (7183) / Egri oḳ varmaz nişāna uçsa da ḳalur giri (7184) / Ne sevin dünyenüñ varına ne yoḳluġına yirin (7208) / Ḳardaşıñ ʿaybın görürseñ etegiñle ört iy cān (7229) / Ṣu uyur düşmen uyumaz şerr-i düşmenden uyan (7232) / Düşmene eyle müdārā dostlıġa tebdīl ola (7233) / Ne ekseñ ol biter lākin odun ekseñ yirüñ nīrān (7306) / Yavuz olsañ aṣılursın yavaş olsañ başılur (7344) Ne ṣanarsañ işine başa gelürmiş ibtidā (7355) / Bu meṣeldür ṭatlu sözile çıḳar yirden yılan (7365)*

Eser, deyim kullanımı açısından son derece zengin örnekler içermektedir. Eserde gerek Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan gerek standart Türkçede kullanılan çok sayıda deyime rastlanmaktadır: *Ṣaḳın ḳullarını ḫor görme Ḥaḳḳuñ merḥamet eyle (7830) / Kimse ādem yirine ḳomaz ʿaceb (7380) / Ḥīle ile her diliñ aġzın araña iy mirzeler (381) / Elest ʿahdinüñ üstinde ṭuranlar (2376) / Baş ḳraluñ ʿaḳlını şaşırmaġa ḳıl himmeti (91) / Girürsin sicn-i ḳabre anadan ṭoġma gibi ʿüryān (946) / ʿAceb mi söyle oġlum dise Aḥmed ṣıġasa arḳam (1363) / Gedāya baş egem şāhlara baş indirmeyem ḳaṭʿā (1393) / Gül gibi başa çıḳa cümle işi (6695) / Niçe Hāmānlaruñ başın kemirdi (2118) / Başıñı ṭob eyledüñ dīn yolına Allāh içün (73) / Şu ḳadar şerʿe boyun vir ki şehā (7846) / Bize kim ḳarşu ḳor didi büyük söz söyledi*

ey ḫan / Bulardur cān ı baş terk idenler (5792) / İy meşāyiḫler hemān el bir idüñ (1246) / Gerçi dirsiz dil ucile dirsiñüz (1254)

Bu çalışma ile 17. yüzyıla ait edebiyat, dil ve tarih açısından son derece önemli ögeler içeren bir eser bilinmeyen nüshalarıyla gün yüzüne çıkarılmış, eserin Latin harfli çeviri yazısı yapılmış, dil incelemesiyle 17. yüzyıl Türkçesinin söz varlığı ve ses hadiselerinin gelişiminin tespitine katkıda bulunulmuştur.

KAYNAKÇA

83 Numaralı Mühimme Defteri (1036-1037 / 1626-1628), (2001). Ankara: T.C Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı.

Akar, Ali. (2014). Türk Dili Tarihi. İstanbul: Ötüken Yayınları

Akdağ, Mustafa. (1975). Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası: Celalî İsyanları. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Akdağ, Mustafa. (1996). "Genel Çizgileriyle XVII. Yüzyıl Türkiye Tarihi". Tarih Araştırmaları Dergisi, 4 (6-7), 201-247.

Akün, Ömer Faruk. (2002). "Koçi Bey". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (XXVI,143-148) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Allahverdiyeva, Şehrabanı ve Hamzayeva, Elmira. (2014). "Azerbaycan Şairi Şah İsmail Hatayı'nın Şiirlerinde Zarf-Fiiller". Sobider, 1 (1), 88-95.

Altun, Mustafa. (2011). Hâb-nâme-i Veysî. İstanbul: MVT Yayıncılık.

Arat, Reşit Rahmeti. (1987). "Türkçe Metinlerde e/i Meselesine Dâir". Makaleler. Cilt: I, (Haz. Osman Fikri Sertkaya). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 334-341.

Argunşah, Mustafa. (2010). "Harezm Türkçesi Metinlerinde e/i Sorunu". Dil Araştırmaları, (6), 47-60.

Aruçi, Muhammed. (1997). "Hasan Kâfi Akhisarî". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (XVI,326-329) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Bakkalzade Defterdar Sarı Mehmed Paşa. (1987). (Nesâyihü'l Vüzerâ ve'l-Ümerâ) Devlet Adamlarına Öğütler: Osmanlılar'da Devlet Düzeni. (Çev. Hüseyin Ragıp Uğural). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Banguoğlu, Tahsin. (2007). Türkçenin Grameri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bayraktar, Nesrin. (2004). Türkçede Fiilimsiler. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bergamalı Kadri. (1946). Müyessiretü'l Ulûm. (hzl.Besim Atalay), İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Buran, Ahmet. (1996). Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Çağrıcı, Mustafa. (2006). "Nasîhat". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (XXXII, 408-409 İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

Dağdelen, Serap. (2011). Muhyiddîn Kâdirî'nin Nasîhat-Nâme Adlı Dîvânı (İnceleme- Metin). Yüksek Lisans Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, Nurettin ve Yılmaz, Emine. (2009). Türk Dili El Kitabı. Ankara: Grafiker Yayınları.

Deny, Jean. (2013). Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları - Türkiye Türkçesi. (Çev. Oytun Şahin). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Develi, Hayati. (1995). Evliya Çelebi Şeyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmesi ve Uyumlar. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Devellioğlu, Ferit. (2007). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dilçin, Cem. (2009). Yeni Tarama Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Duman, Musa. (1995). Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Duman, Musa. (1999). "Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair". İstanbul: İlmi Araştırmalar 7, İlim Yayma Cemiyeti, 65-103.

Ercilasun, Ahmet Bican. (1984). Kutadgu Bilig Grameri-Fiil. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.

Ercilasun, Ahmet Bican. (2011). "Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine". Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı Bildirileri, Birleştirilmiş Birinci Baskı, s. 61-66, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Erdem, Mehmet Dursun ve Gül, Münteha. (2006). "Kapalı e (ė) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi". Karadeniz Araştırmaları, (11), 111-148.

Erdem, Mehmet Dursun. (2008). "Birincil Ünlü Uzunlukları ve İmale". Turkish Studies- International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3 (6).

Ergin, Muharrem. (2009). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Yayınları.

Gabain, A. Von. (2007). Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gökyay, Orhan Şaik. (2002). "Kâtib Çelebi". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (XXV,36-40). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Grönbech, K, (2011). Türkçenin Yapısı, (Çev. Mehmet Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülensoy, Tuncer. (2000). Türkçe El Kitabı. Ankara: Akçağ Yayınları.

Gülensoy, Tuncer. (2011). Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü.(I-II), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, Gürer ve Boz, Erdoğan. (2013). Eski Anadolu Türkçesi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Gülsevin, Gürer. (1990). "Türkçede -sa Şart Gerundiumu Üzerine". Türk Dili (467), 276-279.

Gülsevin, Gürer. (1999). Türkiye Türkçesinde Zaman ve Kip Çekiminde Birleşik Yapılar Üzerine". VIII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul 1999 (Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1997 s. 215-224)

Gülsevin, Gürer. (2002). Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine". İstanbul: İlmi Araştırmalar. 13, 35-50.

Gülsevin, Gürer. (2007). Eski Anadolu Türkçesinde Ekler. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, Gürer. (2009). "Eski Anadolu Türkçesi Ağızlarında Uzun Ünlüler Üzerine". Dil Araştırmaları, (5), 39-56

Hacıeminoğlu, Necmettin. (1992). Türk Dilinde Edatlar. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Hacıeminoğlu, Necmettin. (2013). Karahanlı Türkçesi Grameri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hadislerle İslam. (2013). Hadislerin Hadislerle Yorumu. (I-VII). Mehmet Emin Özafşar vd. (Ed). (I, s.424). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Hengirmen, Mehmet. (1999). Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Engin Yayınları.

Hezarfen Hüseyin Efendi. (1998). Telhîsü'l-Beyan Fî Kavânîn-i Âl-i Osmân. hzl. Sevim İlgürel, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

İlgürel, Mücteba. (1993). "Celâlî İsyanları". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (VII, 252-257). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

İlhan, Nadir. (2009). "Türk Dilinde Ünsüz Düşmesi, Nedenleri ve Türleri". ZWT-Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, (1), 43-55.

İlker, Ayşe. (1997). Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İnalcık, Halil (2002). "Kırım". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (XXV, 450-458), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

İsmail Hakkı Bursevî, (1250). Şerh-i Pend-i Attâr. İstanbul: Dârü't-Tıbâati'l-Âmire.

İz, Fahir. (1979). "Evliya Çelebi ve Seyahatnamesi". Boğaziçi Üniversitesi Dergisi, (7), 79.

Kaplan, Mahmut. (2001). "Manzum Nasîhat-nâmelerde Yer Alan Konular". Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (9), 133-185.

Kaplan, Mahmut. (2002). “Türk Edebiyatında Manzum Nasîhat-nâmeler”. Türkler Ansiklopedisi, (XI, 791-799) Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Kaplan, Mahmut. (2008). Hayriyye-i Nabi. Ankara: AKM Yayınları.

Karaağaç, Günay. (2009). Türkçenin Söz Dizimi. İstanbul: Kesit Yayınları.

Karaağaç, Günay. (2012). Türkçenin Ses Bilgisi. İstanbul: Kesit Yayınları.

Karaağaç, Günay. (2013). Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karahan, Leyla. (1994). “sa / se Eki Hakkında”. Türk Dili, (516), 471-474.

Karahan, Leyla. (2011). Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kartallıoğlu, Yavuz. (2007). Osmanlı Türkçesi Metinlerinde Hareke Harf İlişkisi. ICANAS 38, 1015.

Kartallıoğlu, Yavuz. (2011). Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kaşgarlı Mahmut (1999). Dîvânü Lügât-it-Türk Tercümesi. (hz. Besim Atalay). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kazancıoğlu, Habibe. (2017). “XVII. Yüzyıla Ait Bazı Vakfiyele Işığında Osmanlı Dönemi İmaretleri, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10 (53).

Kocaoğlu, Timur. (2003). “Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é / i Meselesi”. Ankara: Türk Kültürü. (483-484), 266-281.

Koçi Bey. (1985). Koçi Bey Risalesi. sdl. Zuhuri Danışman, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Korkmaz, Zeynep. (1959). “Türkçede –acaḳ / -ecek Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine”. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 17 (1-2), 159-168.

Korkmaz, Zeynep. (2005). Türk Dili Üzerine Araştırmalar, “-sa/ -se Dilek-Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var Mıdır” ? Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2005). Türk Dili Üzerine Araştırmalar, Birinci Cilt, “-uçun, -üçün, -için vb. Edatların Yapısı Üzerine”. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2006). “Eski Anadolu Türkçesinde -van /-ven, -vuz / -vüz Şahıs ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları”. Türk Dili Üzerine Araştırmalar, Birinci Cilt, s. 110-127, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2007a). Gramer Terimleri Sözlüğü, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2007b). Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2011). Türkçede Eklerin Kullanılışı ve Ek Kalıplaşması Olayları. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köse, Ensar. (2016). Kâtib Çelebi Siyaset Nazariyesi: Düstûru’l-amel li Islâhi’l-halel (Karşılaştırmalı Özgün Metin), İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

Kur’an-ı Kerim Meâli. (2011) hzl. Halil Altıntaş ve Muzaffer Şahin, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Kütükoğlu, Bekir. (1960). “III. Murad”. İslam Ansiklopedisi, (VIII, 623-624) Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Lan-Ya-Tseng. (2002). Türkiye Türkçesinde Orta Hece Düşmesi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Levend, Agah Sırrı. (1963). “Ümmet Çağında Ahlak Kitaplarımız”. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, (234), 88-115.

Mehmed Murad Nakşibendi, Şeyh Hafız, (1260), Kitabu Mahazar Şerh-i Ǿala Pend-i Attar, İstanbul: Dârü't-Tıbâati'l-Âmire.

Meninski, (2000). Franciscus a Mesgnien. Thesaurus Linguarum Orientalium, Turcicae-Arabicae-Persicae, (Çevirmen ve Yayınlayan: Mehmet Ölmez), Menisnki Sözlüğü 1-6 Takım, İstanbul: Simurg Yayınları.

Orhan, Yavuz. (1991). “Türkçede Kapalı e”. S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, (6).

Özcan, Abdülkadir. (1994). “Defterdar Sarı Mehmed Paşa”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (IX, 98-100) İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Özçelik, Sadettin ve Erten, Münir. (2005). Türkiye Türkçesi Dilbilgisi.

Özerol, Nazmi. (2013). “Milli Kütüphanede Kayıtlı 4689/5 Numaralı Şiir Mecmuası”. İnternational For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic, 8 (1), 401-410

Özkan, Mustafa. (1993). Mahmûd b. Kâdî-i Manyâs. Gülistan Tercümesi. (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 80.

Öztürk, Yücel. (2002). "Kefe" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (XXV, 182-184) İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

Pala, İskender. (2006). "Nasihatnâme". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (XXXII, 409-410) İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

Parlatır, İsmail. (2014). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü. Ankara: Yargı Yayınevi.

Parmaksızoğlu, İsmet. (1974). "Türkler (Osmanlılar)". İslam Ansiklopedisi (XII/2, 308-321) Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Samayloviç, Aleksandr Nikolayeviç. (2011). "Kırım Adı İzah Edildi Mi? çev. Serkan Acar. Tarih İncelemeleri Dergisi, 26 (1), 235-236.

Sarı, Mehmet. (2016). Na'ti'nin Pend-i Attâr şerhi (vr. 1b-36a) Dil incelemesi-Metin-Sözlük. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Semedli, Elza. (2007). "Türk Lehçelerindeki Bir Ses: Kapalı é". Azerbaycan: Journal of Azerbaijani Studies, 522-532.

Şemseddin Sami. (2010). Kamus-ı Türkî.Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Şeyh İsmail b. Muhammed el-Aclûnî el-Cerrâhî. (1351). Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-ilbâs 'amma İştehera mine'l-Ehâdîsi 'alâ-Elsineti'n-Nâs (I-II). Kahire: Mektebetü'l-Kudsi.

Tanyıldız, Ahmet. (2013). "Tuhfe-yi Lutfî". (Türkçe-Farsça Manzum Sözlük). İstanbul: Akademik Kitaplar.

Tarama Sözlüğü. (2009). (hzl. Ömer Asım Aksoy ve Dehri Dilçin). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tekin, Talat (1975), Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler, Ankara: Simurg Yayınları.

Thomsen, V. (2002). "Yenisey Yazıtlarındaki İyi Değerlendirilmemiş Bir Harf". Orhon Yazıtları Araştırmaları, (Çev. ve Yayına Hazırlayan: Vedat Köken). Türk Dil Kurumu Yayınları, 303-313.

Timurtaş, Faruk Kadri. (1994). Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Tuğluk, İbrahim Halil. (2001). Lâ-Mekânî Şeyh Hüseyin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tuğluk, İbrahim Halil. (2008). "17. Yüzyıla Ait Harekeli İki Metinde Bazı İmla Özellikleri". Turkish Studies, Prof. Dr. İsmail Ünver Adına- The Serial Of Special, Volumes-İmla/Orthographıc, 3 (6).

Tuğluk, İbrahim Halil. Kâdirî, Muhyiddîn. (2014) Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS). http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4873, Erişim Tarihi: 20.04.2018

Tuğluk, Mehmet Emin. (2012). Atasözlerinin Sınıflandırılması ve Yapısal Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tulum, Mertol. (2010). Osmanlı Türkçesine Giriş. Abdulkadir Gürer (Ed.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Tulum, Mertol. (2011). 17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkçe Sözlük. (2011). (hzl. Şükrü Haluk Akalın vd.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü. (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkyılmaz, Fatma. (1999). Tasarlama Kiplerinin İşlevleri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Vural, Hanifi ve Böler, Tuncay. (2012). Ses ve Şekil Bilgisi. İstanbul: Kesit Yayınları.

Walter Livinston, (1935). Nesâyihu'l-vüzerâ ve'l-ümerâ. Princeton.

Yavuz, Serdar. (2011). "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bağlaçlar". Diyalektolog Dergisi, (3), 59-107.

Yavuz, Serdar. (2013). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bağlaçlar. Elazığ: Manas Yayıncılık.

Yazım Kılavuzu. (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yılmaz, Emine. (1991). "Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü". Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları, 151-165.

Yılmazer, Ziya. (2006). “IV.Murad” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (III, 177-183) İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

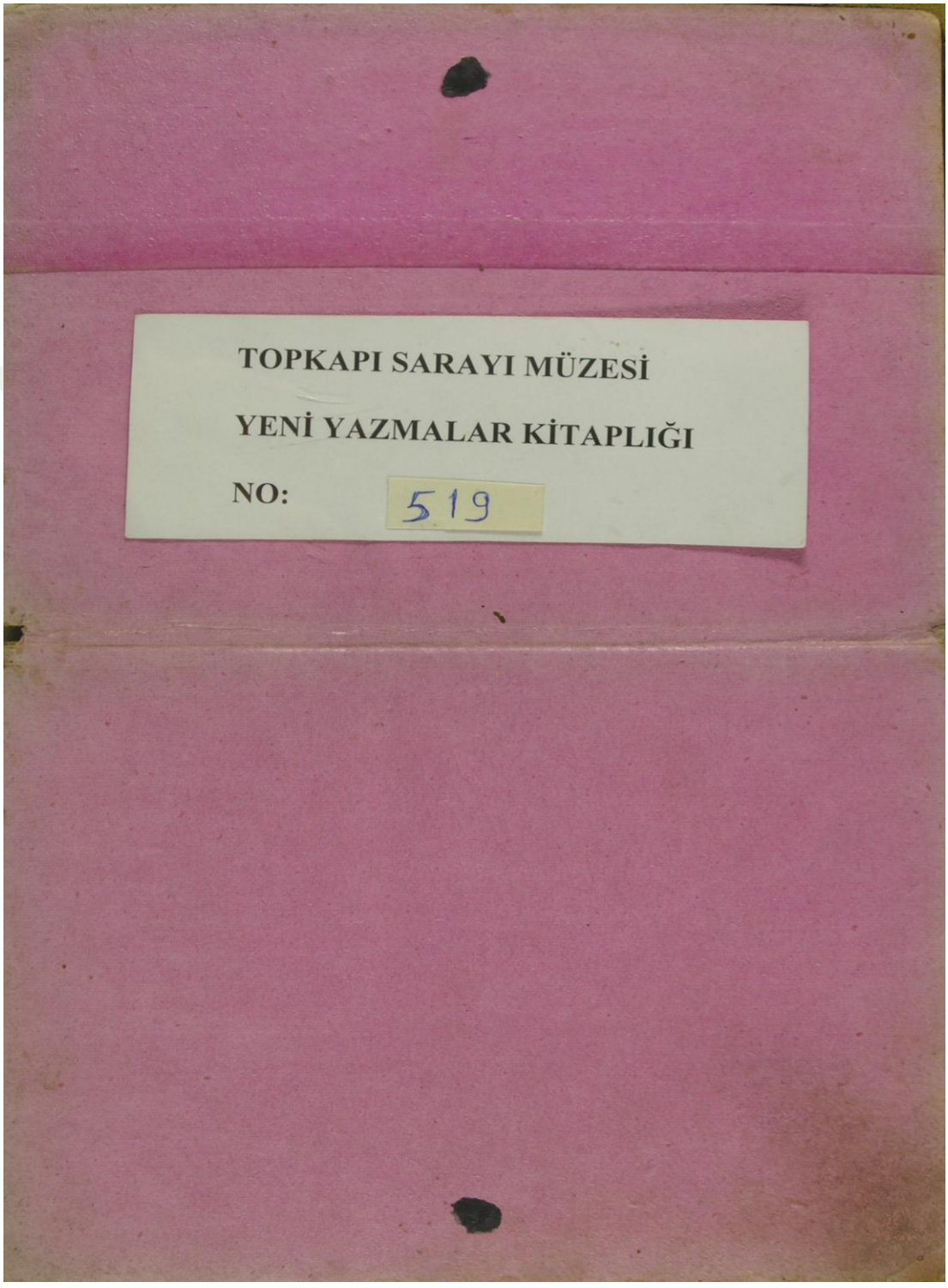
ÖZGEÇMİŞ

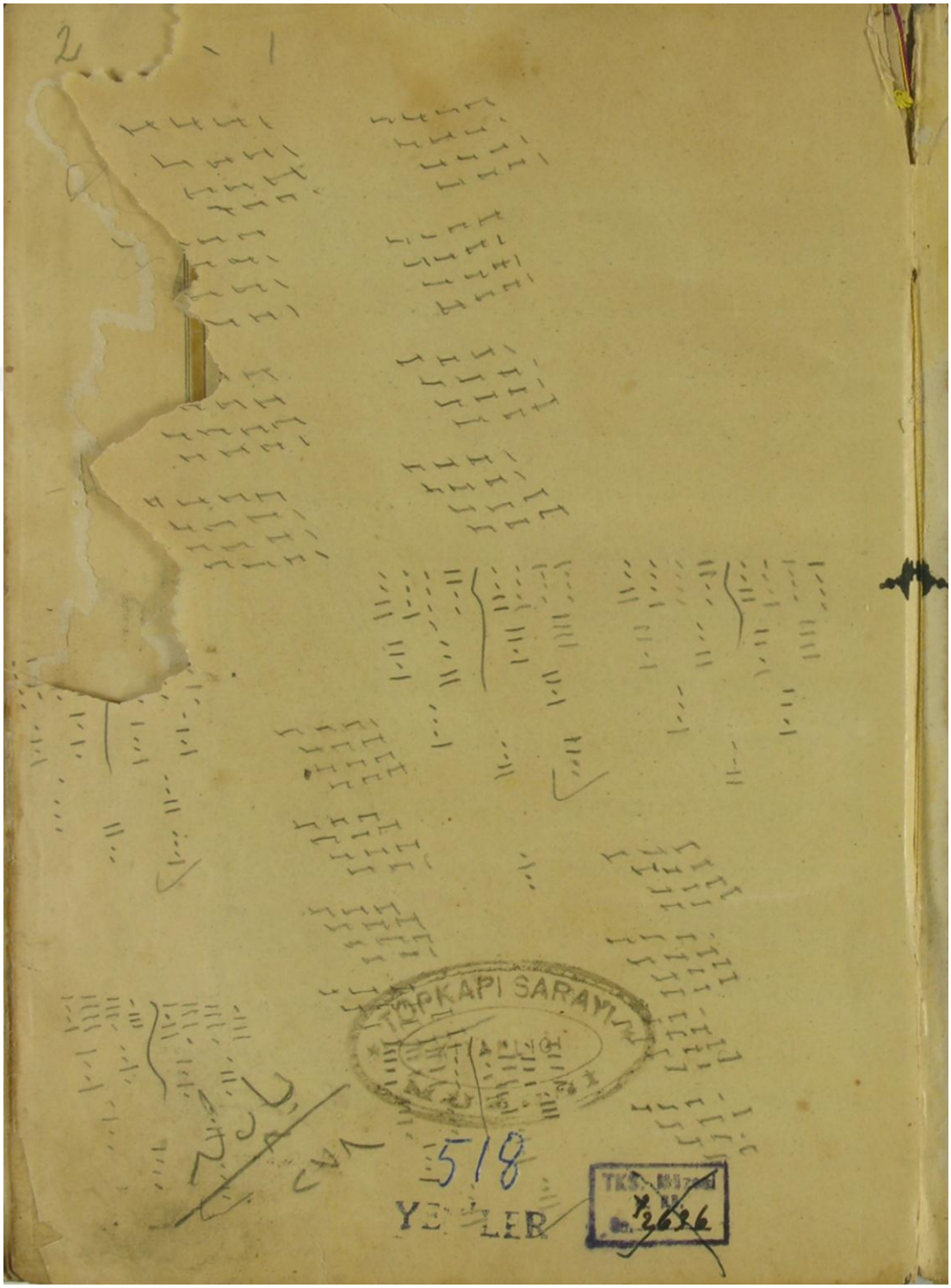
Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Mehmet Emin TUĞLUK	
Uyruğu	T.C.	
Doğum Tarihi ve Yeri	03.03.1981 Batman	
E-Posta	emintugluk@gmail.com	
Eğitim Derecesi	**Okul / Program**	**Mezuniyet Yılı**
Lise	Batman Lisesi	1999
Üniversite	İnönü Üniversitesi, Türkçe Öğretmenliği	2003
Yüksek Lisans	Dicle Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı	2012
Doktora	Adıyaman Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı	2018
İş Deneyimi	**Çalıştığı Yer**	**Görev**
Öğretmen	Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (Milli Eğitim Bakanlığı)	2003-2009
Müdür Yardımcılığı	Milli Eğitim Bakanlığı	2009-2011
Okul Müdürü	Milli Eğitim Bakanlığı	2011
Yabancı Dil	İngilizce	
Yayınlar	**1-** Atasözlerini İçine Alan Kullanım Kalıpları, The Journal of Academic Social Science Studies, Volume 6/2 February 2013 s.1851-1874 **2-** Atasözlerinde Giriş ve Bitiş Kalıpları, The Journal of Academic Social Science Studies, Volume 6/6 June 2013 s.1125-1144	

TIPKIBASIM

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ
YENİ YAZMALAR KİTAPLIĞI
NO: 519

TOPKAPI SARAYI
518
YE LER

غزا کی حق تعالی الله مبارز ایلیسین ای خان • یازلمش اینیکه انا فتحنا سوی سی ای خان
محمدا متینلک اوغرینه طوب ایلدک باشک • سکن جنانی ملک ایتسه سن حق حق کمل ای خان
بحمد الله محمدا متینلک فانی الدلک • بوران بو عسکر کافر لرک بلدکی کم ای خان
سنلک حقه مناجاتک صدق والله کفار ک • بخه کز فاضی الحاجات یلوارزدک ایدی ای خان
بنه سوریورکی پیرن مراد مرویز الهی دی • صغندم سکا یالوار بکا یاردم ایله دی ای خان
مراده ایرمک ایسترسک بو عالمده اولمله • غروریکی کیرو کینی قومه قلبکده صقین ای خان
غروریکی اولسه ریاهل کافر کون بلا نازل • صنار مغرور اولان عسکر حقک امریله ای خان
که زیرا حق تعالی الله غروریکی یاردم ایتز هیچ • یوریرده اولان قوللاریه یاردمی حق ای خان
نه دکلو اولسه جوق مغرور اولان عسکر صنار آلت • ندکلو اجری اولورسه منصور اهل حق ای خان
اکر فنوایله تقوایه محکم خدمت ایلرسک • بخه بخه قرالک تخت تاجی بقه سن ای خان
صغین حقه بخه بیلک کافرلک دریاطال جق • والا غره اولمقدن صقین سین عسکرلک ای خان
محمد مصطفی یرکون غزایه کندی کفار • قضاء الله ایرتسک صنک اسلام عسکر ای خان
مکر اصحابی ایچنده بری مغربی اولدی عسکرله • بن کیم قرشو قوردیکی بیلوسوزسوزلدی ای خان

درسولك

رسولك ايشسون زيرك قولاغينه ديكاى واه ● خطا ايتدك بخون بويله سزك ديدكاى خان
كه وار برسوزايدر زنده ايدبر سوزدخى مرده ● والا ان شاء الله ايله سويله سوزك اى خان
زهر بدبعض سوزيز باقى انك ان يشاء الله ● اكر اقين مراد ايسك حقه صيغنه كيت اى خان
توكل ايله دائم حق تعالينك جنابيته ● غزا يه نيت ايت الله ايجون نصرت سنك اى خان
يوزك سوريلره حقه مناجات ايت سفر لرده ● محمد امتينه نصرت ايسته تكرير ايدر اى خان
قرالك تخت تاجين يغارمدى ان شاء الله ● علو الهمت زيرا من الايمان درر اى خان
نصيحت ايده رك سويلين اى خانم مزه لر كله ● والا اختيار لر ايله مشروب اى خان
جون اولسون پيراولسون حق اوكوت ويرن قبول ايله ● ديمه بن بادشاهم بوكوندن سوزيني اى خان
نصيحت طوغيان باشه بلا دائم موكلدر ● نصيحت ابن عمان اجن حضرم ايرر اى خان
اكر برقاره قولسه حق اوكوت ويرن سن اني طوت ● نصيحت حق اكا ويرك اوكون ايسته ايندر اى خان
سكز جنت ديدكلرك اى خانم بر نصيحتدر ● يدك طامو نصيحت ايلكدر انلدر اندر اى خان
انكيخون درت كتابك ايچي طاشي هب نصيحتدر ● اوكوت طوتان سليمان ديولرين ضبط ايلديكي اى خان
نصيحت طوتسه بر قول صبر ايله اداولور اليت ● نصيحت المياتك عمرن اهيله كچر اى خان
عدودن قلعه ايسترسك نصيحتدر انك فتحي ● يدك دانه قرالي بر نصيحت در طوتان اى خان
نصيحتدن مراد اولان نددر سك عدالتدر ● نصيحت طوغيان شاهي كراى كبي اولور اى خان

نصیحت طوعیان دینیاده هم عقباده اولکه خیر • عزیز اولق دلرسک حق قتنده عادل اولای خان

عدالتدن مراد اولان تدبیر سک بنی ذکله • که کندی بیلکه زینهار یورومه بر نفس ای خان

سنی حق پادشاه ایتدی انک شکرینه عدل ایتک • ملک کوکده بشر یرده دعاجی عادله ای خان

خصوصا حق تعالی الله ایده عادل لره یاردم • متکلم عسکر ایدر عدل ایدن سلطانلره ای خان

شو کلمه کوره اولا ظالم بلا آکا موکلدر • بلاسین تیز بولور شاهن کبی ظلم ایلین ای خان

که بیر اظالمک نه دین وار حاشا نه ایمانی • حقک قولللرینه ظلم ایلین عاصیدر ای خان

عجب ظالم که دیر کتاب الله اویماز هیچ • نه بیلور دین ونه مذهب دماغی ظلم اولانه ای خان

عجب عادل که دیر کتاب الله آکا مرشد • شریعت ایله ایشلر ایشی عدل ایلین ای خان

کتاب الله ایله شرع شریفه خدمت ایلرسک • فزل المایه دک رومی اجاسین عدلیله ای خان

مدام عالملرک ایله مصاحب سکا ای خانم • کمال اهلیتی ایرمه قنکدن بر نفس ای خان

که اکثر صحبتک عالملر ایله کل زینهار • خذ ذیل صحبتندن جاهلک اعود درای خان

اوکر قرانده حق عالملری جاهلی ذم ایکر • صفین جاهلر ایله طور مغل اولور مغل ای خان

عجب جاهل که دیر لر غرور اهلی اولا مغرور • غرور اهلی ایله زینهار مصاحب اولمغل ای خان

غرور ایدر وارایدک شاهن کرای بولدک بلاسین تیز • پنجه بنک تحت تاج ایسین هلاک ایتدیکرای خان

تکبر یاد شاهلک دشمنیدر پیر و کودک حلق • خصوصا اهل کبرک خصمی بالذات حقدر ای خان

غریم اولدره کلن کافر غرور یله هلاك اولدی ... غرور اولسه ایدی سنره برزلزدی فرق ایدی خان

نده کلوار اولوسه دشمنی خورکورمه ایدی خانم ... نده کلوار قنلجم دوشسه برشهری یقار ایدی خان

انکچون موری مردانه کورنلر اولدی مردانه ... سلیمان اکلا بر موری ضعیفه خورد ایمه ایدی خان

کوره برموره ایکن ویردی سلیمانه جوابی کل ... که زیرا یاردن برمور ومار اولسون کرك ایدی خان

کوره کافر قواغی برش اون فایق ایله چقدی ... سوینمز برسیوك نار اولدی یقدی عالمی ایدی خان

باقچی قاغی دیرلر ایکن اسلامبوله کلدی ... بش اون فایق ایکن ایکی یوز اوچیوز اولدیلر ایدی خان

که زیرا دشمنی خورکورديلر اول چوغالدقصوك ... انکچون برعدو یوزبیك قدر درمعنیه ایدی خان

دیمشلر برعدو چوق برکشیه زدر بیك دوشت ... محمد مصطفی بویله دیدی صحابنه ایدی خان

قلیچ اوزره قلیچ اولمسون دیرسك اکر خانم ... کتاب الله محکم خدمت ایله شرعله ایدی خان

یدی دانه قرالی طوتمق اسه سك یاپش شرعه ... شریعتدن شو کرطاشی قوپاره باشدن چقار ایدی خان

شریعت عقلیله دکل کتابیله در ایدی خانم ... طاپنش مفتیکه دین علمین عدالت یولدرین ایدی خان

سوش عالملر کله هر بریله مشورت ایله ... اکر کافر لره غالب اولام دیرسك ابدا ایدی خان

همان عالملری سودك سنکله در همان الله ... کمکله حق بیله اولسه نه غم ایرق اکا ایدی خان

همان سن حقیله اول نصرت وفرصت سنکله بیل ... که زیرا غیرت حق سکا یاردمجی بتر ایدی خان

صفین حقه دروننی جنك ایدرکن یمه غم اصلا ... ملکلر عسکر اسلامه امداده کلور ایدی خان

هله غازیلر کره قهرمان یلدك گرك خاتم ... خصوصا قان تیموره ایکی کوزك کبی سوای خان

سکا الله ایقدرکوز قولقدر جمله غازیلر ... زیاده التفات ایت جمله مرزه لریکه ای خان

بنه لازم اولور سکا بو غازیلر محللره ... عدودن غافل اولمه کافری بوزدق دیو ای خان

کله برهمت ایت خانم قزاغدك اطه سن یاقیوق ... نفس الدرمه یورگ هر طرفدن کافره ای خان

سکا لازم در رجا نکله مسلمان قهری سن ... اشی غازیلر اشلر نام سنك دورینه ای خان

که کرچه قان تیمورك نامی وار سنکدر اول نام ... قومه قوردم دیو صال قان تیموری هریره ای خان

سکا هر حالده یك غازیلرك اتکله انکلدن ... یوزك اغیدر زیرا سنك غازیلرك ای خان

منافقلق ایدن بی دینلری رد ایله قلمکدن ... مصاحب ستر ایسك غازیلر یتر سکا ای خان

سکا کملك ایده نه ایله ایلك بودر اول ایلك ... سکا ایلك ایده نه کملك اکملکدن حذر ای خان

ایو یه ایلك ایله کمه کمکی یتر خاتم ... حقك سومدوکی قول کیدوکین اهل درای

کل ای جان یلك کرای دولت کرای سوزم ... ملوتوسکوز

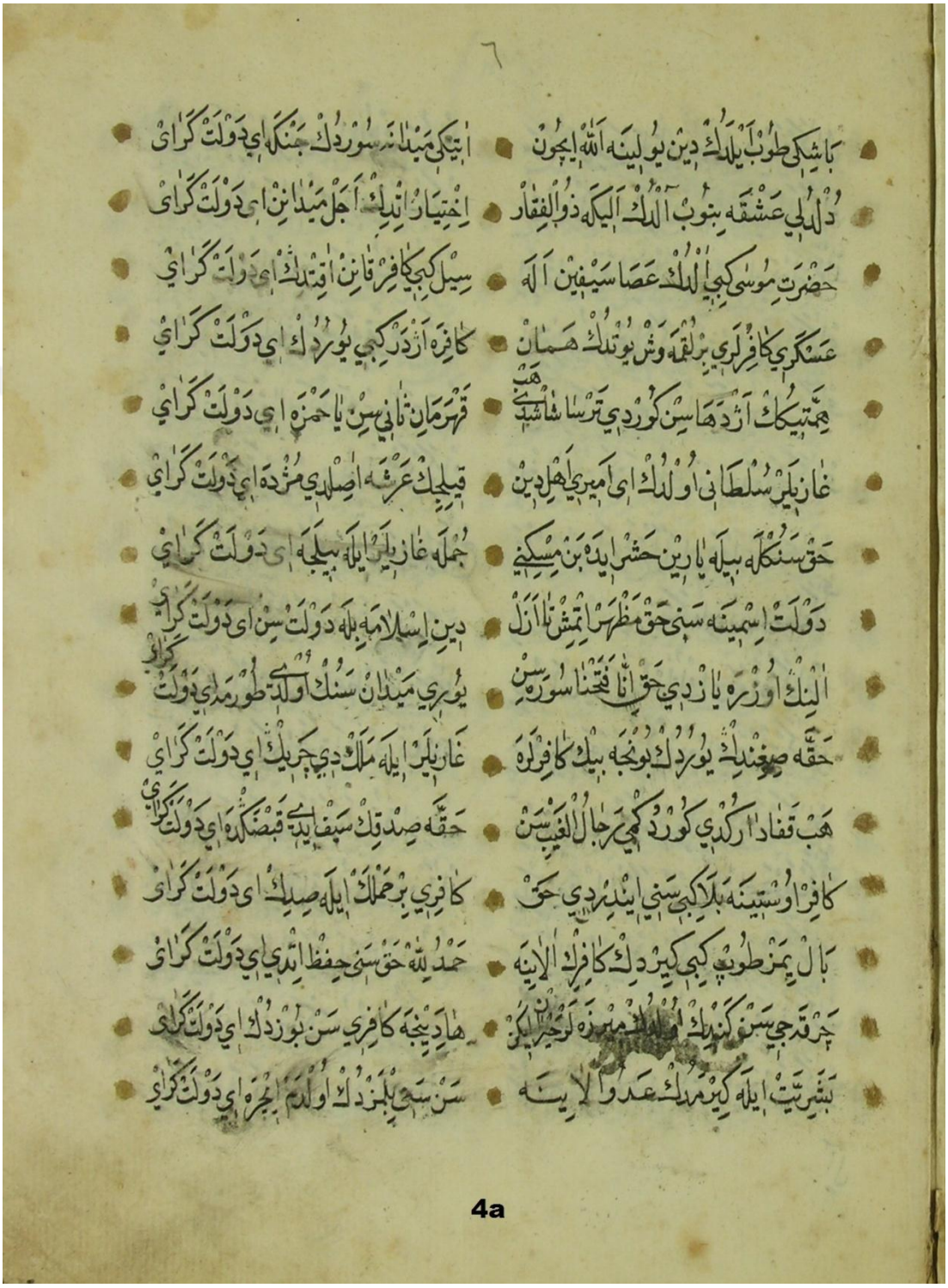
الیکزده هلاك اولمه ینجه فرعون یله هامان

حق میسر ایلیه ین مقصودك ای دولت کرای ... دوجهانده بولمز آنی ایکین حق ای دولت کرای

سن زمانکده علی سن شبهه مزهیچ قلمه ... سکا مدد اولمه ای دولت کرای

حق سنی صاحب قران ایتمش السیدن ازل ... دین اسلام ایله ینه قلقانسن ای دولت کرای

3b

باشکی طوب یلدك دین یولینه الله ایچون
ایتکی میدانه سورمدك جنگه ای دولت کرای

دللی عشقه بنوب الدك الیکه ذوالفقار
اختیار الدك اجل میدانه ای دولت کرای

حضرت موسی کبی الدك عصا سیفین اله
سیل کبی کافرقانی اقتدك ای دولت کرای

عسکری کافرلری یرلقه وش یوتدك همان
کافره ازدر کبی یوردك ای دولت کرای

همتیکك ازدهاسین کوردی ترسا شاشدی
قهرمان ثانی سن یا حمزه ای دولت کرای

غازیلر سلطانی اولدك ای امیری اهل دین
قیلمیك عرشه اصلدی مژده ای دولت کرای

حق سنکله بیله یارین حشر ایده بن مسکنی
جمله غازیلر ایله بیلجه ای دولت کرای

دولت اسمینه سنی حق مظهر ایتمش تا ازل
دین اسلامه بله دولت سن ای دولت کرای

الینك اوزره یازدی حق انا فتحنا سوره سن
یوری میدانه سنك اولدی طورمدای دولت کرای

حقه صوغندك یوردك بونجه بیك کافر اوره
غازیلر ایله ملك دی جریك ای دولت کرای

هب قفادار کدی کوردکمی رجال الغیب سن
حقه صدق سیف ایدی قبضکده ای دولت کرای

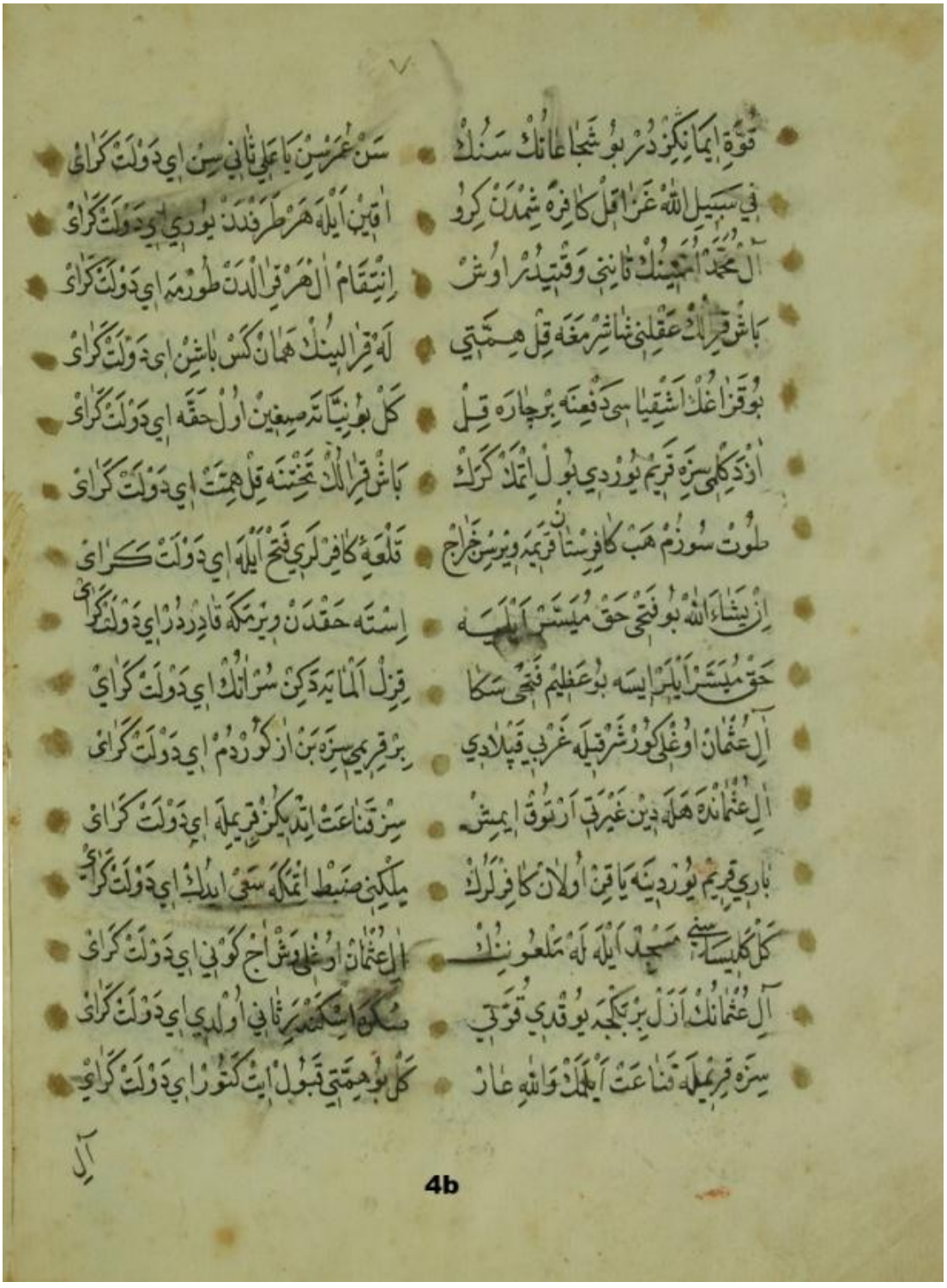
کافری برحملك ایله صیدك ای دولت کرای
کافر او ستینه بلا کبی سنی ایندردی حق

بال یمز طوپ کبی کیردك کافرك الینه
حمد لله حق سنی حفظ ایدی ای دولت کرای

چرقه جی سن کندیك اولدك میرزه لر جیرانکن
هادی یخه کافری سن بوزدك ای دولت کرای

بشریت ایله کیرمدك عدو الاینه
سن سنی بلمزدك اولدم اجره ای دولت کرای

4a

قوة ايمانكز در بو شجاعاتك سنك ... سن عمرسن يا علي ثاني سن اي دولت كراي
في سبيل الله غزا قيل كافره شمدن كرو ... اقتين ايله هر طرفدن يوري اي دولت كراي
آل محمد امنيسك تاجي وقتيدر اوش ... انتقام اهرقوالدن طورمه اي دولت كراي
باش قرالمك عقلني شاشرمغه قيل همتي ... له قرالينك همان كس باشين اي دولت كراي
بو قزاغك اشقيا سي دفعنه برچاره قيل ... كل بو نيتانه صيغين اول حقه اي دولت كراي
اژدكلي سزه قريم يوردي بو ل اتمك كرك ... باش قرالك تختنه قيل همت اي دولت كراي
طوت سوزم هب كافرستان قريمه ويرسن خراج ... قلعه كافر لري فتح ايله اي دولت كراي
ان يشاء الله بو فتحي حق ميسر ايلسه ... استه حقدن ويرمكه قادر در اي دولت كراي
حق ميسر ايلر ايسه بو عظيم فتحي سكا ... قزل الماية دكن سرانك اي دولت كراي
آل عثمان اوغلي كور شرقيله غربي قيلادي ... برقريمي سزه بن ازكوردم اي دولت كراي
آل عثمانده هله دين غيرتي ارتوق ايمش ... سز قناعت ايتديكز قريمله اي دولت كراي
باري قريم يوردينه يا قين اولان كافرلرك ... ملكيني ضبط اتمكه سعي ايدك اي دولت كراي
كل كليسا سني مسجد ايله له ملعونلرك ... آل عثمان اوغلي اوش اجكوني اي دولت كراي
آل عثمانك ازل برتكجه يوقدي قوتي ... سكز اسكندر ثاني اولدي اي دولت كراي
سزه قريمله قناعت ايلمك والله عار ... كل بو همتي قبول ايت كنور اي دولت كراي

آل

4b

آل عثمان کبی سزدا اخی قناعت ایلمك ... نه کورل قلسین نه ماسقو فتح ایت ای دولت کرای

مژده لردن کوره لك تحیتنه قو بکلر بکی ... کل اذان اوقوت کلیسا لرده ای دولت کرای

روس دیارین کل خواجه کس تمامت سر تسر ... آل عثمان اوغلینه ثانی اول ای دولت کرای

چون بنم قلبیمه الهام ایلدی بو فتحی حق ... ان یشاء الله بو فتح اولیسر ای دولت کرای

بو دیدیکم فتحه والله خدا قادر در ... تکرید ن استه قو ملك حقدن ای دولت کرای

ویرمکه عاجز در کل حق هر مراد ك استه تك ... باش قرالك تحتن استه حقدن ای دولت کرای

عسکری کافر دیمه چوق عسکری تا تارم از ... سکا یتمز می ملکلر عسکر ای دولت کرای

بو دیدیکم همت اوزره نیت ایلر سك اکر ... فتح ایده مزسك ثوابن بولدك ای دولت کرای

کل عمر کبی عدالت سیفین اول آل اله ... مصطفی شرعی بو دین سیفیدر ای دولت کرای

بن دیدیکم اوزره عدل ایدر سك شرعله ... باش قرالی عمن قریب طوتاسن ای دولت کرای

بو نصیحتلر یمی ایمدی قبول ایتمز ایسك ... قلیجك عریان ایدوب چقرمه ای دولت کرای

بو قدر جوهر لری صاچدم برین الدکمی هیچ ... باری سیك جوهر دن ال بر جوهر ای دولت کرای

بو دیدیکم جوهرك اسمیدر شرع شریف ... اومارم صراف جوهرسن ای دولت کرای

جوهری شرع شریفه عدلیله صراف ایسك ... سکا بنجه صلمایه بر دشمن ای دولت کرای

عادله هر قنی دشمن قرشو کلسه خورلا ... ظالم اوزره غالب امما کافر ای دولت کرای

ظلمه میل ایلر سکوز کافر سیره غالب اولا ● عادله البته مغلوب کافر ایدولت کرای

ظلمی دیله بیله المایر نخوست سوزدرد ● عدلی ورد ایت اسم اعظم بودر ایدولت کرای

یدی طاموظالم ایله کافر ایچون اولدی خلق ● عادل ایچون خلق اولندی جنت ایدولت کرای

ظالملک کوکده ملک پرده بشر هب خصمیدر ● عادلک یوق انس وجنده خصمی ایدولت کرای

ظالملک هم عمری ایله اولادی اوزوندر عادلک ● پیر وکولک خصمیدر ظالملک ایدولت کرای

جمله موجودات اشیا ظالملک هب خصمیدر ● حال دیله بدعا ایلر لر ایدولت کرای

جانلو جاسز عادله اخلاص له ایلر دعا ● عادله اتمک دعا فرض اولدی ایدولت کرای

عدل ایدن سلطانلر اک روحی دوردکونه درک ● کوکله ره درک دعادر کرچه ایدولت کرای

عادل اولمایدی کوکلر ایندی یره ● ظالم وکافر هلاک اولیدی ایدولت کرای

پرده معصوم ملر له پیلر اولمایدی اهل حق ● طاش یغردی ظالملک اوستینه ایدولت کرای

عادل اولمایدی پرده پرده اوت بتمزدی هیچ ● ظالمی قهر ایده ایدی اخلق ایدولت کرای

عادلک مداحدر اول پادشاهی بی زوال ● ظالملک خصمی دوردحق کندی ایدولت کرای

عادل اولانی کافره امداد ایدر اول یاردن ● ظالم اولان مومنی قهر ایدر ایدولت کرای

کافر ایدی کرچه عادل اکیلور نوشروان ● کفر کافردن بتردر ظالم ایدولت کرای

اکیلو محتاج ظالم مومن ایکن ظلمله ● یدی طاموردن اشدر ظالم ایدولت کرای

کافرلک

5b

كافرك كفري ايله عالم يقلماز اي حبيب ● ظلم ظالمله يقيلور عالم اي دولت كراي

كفر كافر نفسنه ايلر ضرر غيره دكل ● جمله عالمه ضرر در ظالم اي دولت كراي

كافر ايمانه كلور ظالم مسلمان اولمدي ● ايكيلر ظالمدن انس وجني اي دولت كراي

تكريلق دعواسيدر بو خلقه ظلم ايتمك همان ● لعنت ايلر پيروكك ظالمه اي دولت كراي

ظالمي ذم ايلين بن دكيلم قرانلرده ● ديني يوق دين دشمني در ظالم اي دولت كراي

ظالمه يارب بلا ويريا خود انصافه كتور ● سنده حقه بو مناجاتي قبل اي دولت كراي

ظالمك دور دفترين شمدن كرو يارب بنا ● بود عاتي سنده قبل صيد قيله اي دولت كراي

يا الهي قنده ظالم وارسه هب ايله هلاك ● حقه صيغين سنده ظلم ايتمدن اي دولت كراي

خم طمغادر عادل ايكن ظالم ايدن حاكمي ● خم طمغادن صيغين اول حقه اي دولت كراي

اخرتك كل بو فاني دنيه ايچون يتماغل ● قلمدي عالم سليمانلر اي دولت كراي

كلك اي جان بك كراي دولت كراي طوتك سوزم ●
عدل ايدرسك دوجهانده خان سن اي جان بك كراي ●

عاكز هژده جنتدر سزك اي غازيلر ● سكز جنت قپوسي سزه اجلدر اي غازيلر

اجل ميدانني كوزكوره كمدر اختيار ايده ● اوكو عزرائيل ايله پنجه دوتديكوز اي غازيلر

ديديكز جنك ايدركن يا شهيد يا غازي قل يارب ● بحمدالله قبول اولدي دعاكز هب اي غازيلر

سزه جنت سرایینی ابد ملك ایله ری الله
صفا و زوقیله حوری قوجه یارین ای غازیلر

شهید اولانلر یکوز بولدی حقدن رحمتی جنت
شهید لر جنت اچره خانلر اولا یارین ای غازیلر

شهید لر جنته یارین قلیجلا ریله کیروب لر
جنانه قانی ایله کیروب شهید لر ای غازیلر

شهید اولنلره یارین صور ویوقدر حسابیله
شهید لر حشری نشری محشری کورمز ای غازیلر

شهید اولدیغی دم جنته کوز رکندوی غازی
عذاب قبری کورمز هم شهید اولان ای غازیلر

شهید لر بنجه عاصیه شفاعت ایده لر یارین
شهادت دکمه انسانه نصیب اولماز ای غازیلر

شهیدلك اینك ایاغی التنده در جنت
شهیدلك عاشقیدر جنت و حورا ای غازیلر

که زیرا دین اسلام اوغرینه طوب اتدیلر باشن
اجل میدانینه کیرن شهید لر در ای غازیلر

انکچون حق تعالی یه مقرب قول شهید لر در
شهیدلك قانی طامو سیوندوره ای غازیلر

شهیدلك قانی کوره جهنم ایلیه فریاد
ایراق اول یا شهید بندن دیه طامو ای غازیلر

نه دولتدر بو دولت اخرتده اولاسن سلطان
قناشیزیادشاه اولمق نه عزتدر ای غازیلر

بو بی دین فانی دنیایه کوکل ویرمك هله زنهار
خیال ظل اویونه بکزر یلان دنیا ای غازیلر

بو دنیا کیسوه در کلمن کچر اصله قرار ایتمز
عمر سیلی ایسه اقمقده در دور ای غازیلر

اجل ای دم اوغلانی قفادا رکدر اکسکده
بینه مالیله منصب فکر ایتمز دنیا ای غازیلر

اجل قضا یی عزرائیل ایکن خوف ایتمز حقدن
بلور کن موتی بینه عاصیوز حقه ای غازیلر

قبور

6b

قبور اهلی نصیحت یتمه‌سی بزه مزار یله
دیمز مقبریه بردکیرو رزای غازیلر

کرك بیك یشاتا بورینه قور برکون فلك بزی
دیمز بو پادشاهدر بوکادرموت ای غازیلر

عجوزه قاری دنیانك وفاسن قاتبر بولمش
مراد المادی دنیادن سلیمانلر ای غازیلر

بو دنیا برکمکدر بیچه کلیدن ارتا قلمشدر
بو جیفه فانی دنیا قوزغونه لایق ای غازیلر

بو ایت دنیا بیچه بیك ایتلری باشدن چقارمشدر
بیچه لرکتدی یمانسز بو دنیا چون ای غازیلر

نصیحت واعظ ناصح قبور اهلی تیز بزه
کلك دینکزی دنیا ایچون یقمك ای غازیلر

کلك سرمایه عمری تلف اتمك هوا لردن
جهنم نارینی فکر ایده لوم کلك ای غازیلر

کنش اسی سنه یوق صبر یمز کولکه اراز بز
عذابندن حقك حقه صیغینالوم ای غازیلر

اجلدن قورتولوش یوق عمر ونوح اولسه اکر عمرك
تدارك کوره لوم کل اخرت ایچون ای غازیلر

ازقسز کیتسه صحرا سیرینه کیدن صفا اتمز
کباب بریانیله اولور سیر صحرا ای غازیلر

مثالی اخرت بو اخرتده بر سیر صحرا
خصوصا اخرت غایت اوزاق یولدر ای غازیلر

اوزاق یوله کیدنه چوق کرك البته هر ازق
که زیرا یولده اچلق وار صوسوزلق وار ای غازیلر

ازقله یوله کیدن منزله وارمز قالور یولده
ازقله یوله کیدن ایردی مقصوده ای غازیلر

بو دنیا یولینه کیتسك صوا تمك بولکرك ازق
تدارکسز کیدرسك یولده اغلرسن ای غازیلر

سفره کیتسه بر عسکر سلاحی صودر اتمکدر
توفکله طوپیله ضمنمز عدو جنکده ای غازیلر

صوآتمك اولسه برقلعه ايچنده فتحي مشكلدر
صوآتمك اولميان قلعه ويره ايلر اي غازيلر

كرك مدينه ده كرك اخرتده بول كرك ازق
يرا قسز يولده كيرمه يولده دشمن چوق اي غازيلر

سلاحك اولسه دشمانه مشكلدر جواب ويرمك
مكمل اولسه برعسكر عدو صنار اي غازيلر

يزم دشمانمزچوق اخرت يولاريده طورمش
بيولك دشمانمزنه نفسه اويمقدر اي غازيلر

اويان نفسيله شيطانه اولورشاهن كراي كبي
ايكي عالمده نفسينه اويان كولمز اي غازيلر

عجب مغرور ايدي شاهن كراي نفسي هواسنده
اويان نفسينه شاهن وش اولور كافر اي غازيلر

كوره شاهن كراي نفسه اويوب نه خشمه اوغرادي
بو مرتدلرن الم عبرت كلك سزده اي غازيلر

كه اكثر كبرولكين بنلك چقردي شاهني يولدن
تكبرلك كبي بيولك مصيبت يوق اي غازيلر

صلاحي يوغيدي شاهن كرايك فسقي مشهوردي
نه دين ونه ديانت وارديي نه مذهب اي غازيلر

اهانت اوزره ايدي دين اسلامه ازلدنده
خيانت ايدي بنيانني ايدوب بولده اي غازيلر

اكر شاهن كراي صالح اوليدي ثم والله
بوخشمي حق تعالى اكا اتمزدي اي غازيلر

كه زيرا طغرويه يارد مجي حقدر كوندن اشكاره
نشانه وارمز اكرى اوق اوجرسده اي غازيلر

همان سن طغرواولدك پيروكولك دشمن ايسه فورقه
همان سن اكرى اولدك سكا دشمن سن اي غازيلر

فقيره بايه طغرولق كبي سرمايه اولماز هيچ
كه زيرا حق قيوسيدر بوطغرولق اي غازيلر

غنى اولمق دلرسك اي فقير طغرو لوغه باغيش
دوكنمز مال دلرسكوز اولك طغرو اي غازيلر

فقير

فقير اولمق دلرسك اي غني واريوري اول اكري — اولور بر اتمكه محتاج شوكر اكري اي غازيلر
نيچه بيك قزل التوني اولورسه اكري اي نسانك — كعينين عاقبت ايلر صررانك اي غازيلر
همان نيلرسك ايله كمسه حقينه طمع قيلمه — حلال لدن كسب اولماسه ضررى كلمز اي غازيلر
حلال ايله حرام ديمز ايدر لر جمع احمقلر — حلال لينى بيله سور حرام انك اي غازيلر
حلال لك دبي طاغ اولدي حرامك دبي دير ثيل — تملسز در حرامدن صاقنك زنهار اي غازيلر
حلال لك بري يكدر نيچه بيك مالي حرام لردن — حرام بيمك ايمانسز كيتمكه سبب اي غازيلر
حلال لك ندر نشاني از كلور چوق يينلور اما — حرامك ندر نشاني چوق كلور يينمز اي غازيلر
حرامي اكل ايدن البت حرامزاده در تحقيق — زنادن حاصل اولماين حرام يمز اي غازيلر
حرامدر دشمه كوپ بارمي حذر قل شبهه ايلردن — قليجم اوزره قليچ اولمسين دير سك اي غازيلر
حرامي اكل ايدن ادم جهنمه كيرر البت — ديدي حق بويله قرآن عظيم اخره اي غازيلر
انا نميان كشي قرانه خود مطلق اولور كافر — حرامي له بتن ات اهل نار اولدي اي غازيلر
بلادن دنيا ايچون كل اخرتك يقمغل بارى — بش اون كونلك عمر چون دينكز يقمك اي غازيلر
اكر بيك ياشاسق بر كون مجه كلمز عاقبت صكره — يقار زد ينمز دنيا ايچون اي غازيلر
كلك بوخم طمعدن كچلوم صوكي ندامتدر — طمو قبوسينك برسي كبز اولدي برسي كيتز — بيوك قبوسي طامونك طمع طمع اي غازيلر

قناعت ایکل ازیله والله ویره حق چوق — قناعت اهلینکله کنز لایفنا ایی غازیلر
قناعت ایلین دریا کبی کور مدی اکسیکلك — طمع اهلی فقر لقدن خلاص اولمازایی غازیلر
قناعت اهلینك قلبی نجه دریای اکبردر — که زیرا حقیله مستغنی در انلر ایی غازیلر

کل ایی جان بك کرای دولت کرای غازیلره پندم

اولشدیرك دعا انسون سزه هب جمله غازیلر

صلا حیتیله باشلاك کلیکز ای قریم خلقی — سوزم دوتر سکوز مژده سزه هب ای قریم خلقی
بش الی سنه در قریم طولو پدی اشقیا بیله — سبب نه اصلنی هیچ بلدیکزمی ای قریم خلقی
نماز یوق سزده اورج یوق زکاة حج دین مذهب یوق — که اکثر عمر یکز فسقیله کچر ای قریم خلقی
سزه طاش یغسه چوق دکل عجیمیدر قرناق کلسه — بیولك کوجك بلور سز ایچیکزده ای قریم خلقی
اوغول اتا سنه فرد اشینه قردش بیوك کمز — وهم یوق مرحمت بر بریکزه ای قریم خلقی
اکر صالحلر اولمایدی برچ اول ولایتده — قریم چوقدن کچردی قعر بحره ای قریم خلقی
شراکوز بکزهب کذبیله یوق سزده هیچ انصاف — برادر حقدن اصلا خوفکز یوق ای قریم خلقی
ایچیکز طاشکز طولو بطلو حیله حقی کمازسز — بری بریکوز اللدامق بلور سز ای قریم خلقی
سزی نفسیله شیطان شول قدر یولدن چقردیکم — برادر کمکریی اوشدیکوزهب ای قریم خلقی
بری یوقدن برادر حقی یلده بوکز کمازسز — بو غفلتدن اویانك اولدی انصاف ای قریم خلقی

8b

سِزْلَك كُوْ فِعْلِكْ زُدَنْ قَرِيمَه كَافِرْ اَيَاقْ بَصْدِي
كَلْمَكْ حَقَّه دُوْنَكْ تَوْبَه اِيدَكْ هَبْ اِي قَرِيمْ خَلْقِي

بَصِيحْتَلَرِي طُوتَكْ اِيدَكْ كَلْ نَفْسِكْ اِصْلَاحْ
اَمِينْ اُولَمْ دِلَرْسَكُوْ زْعَدُوْدَنْ اِي قَرِيمْ خَلْقِي

سِزَه كَافِرْ قَرَاغِي نَفْسِكْ زِمِرَّاتِدَرْ كَلْدِي
هَوَاكْزْ فِسْقِكْ زْ يَقْدِي قَرِيمِي اِي قَرِيمْ خَلْقِي

بِنَه مَغْرُوْرْ اُولُوْبْ فِسْقِ فُجُوْرَه بَاشْلَمَكْ زِنْهَارْ
مُوَكَّلْدَرْ بَلَا مَغْرُوْرْ اُولَانَه اِي قَرِيمْ خَلْقِي

كَلْمَكْ فِسْقِ فُجُوْرَه تَوْبَه اَيْلَكْ تَكْرِيدَنْ قُوْرْتُولْمَكْ
عَزِيزْ ذُوْ اِنْتِقَامْ اَيَاتِنْ اُوقُوْلْمَاي قَرِيمْ خَلْقِي

سِزَه شَاهِدْ كَرَاپِي حَقْ حَوَالَه اَيْلَدِي كَرْچِه
زِيَادَه سِي اِيلَه سِزْ اَزْدِيكُوْزْدِي اِي قَرِيمْ خَلْقِي

زِنَا سِزْدَه لِوَاطَه شُرْبِ خَمْرْ اِتْمَكْ قُمُوْ سِزْدَه
سِزَه بُوْ نَجَه مُصِيبَتْ جُوْقْ دِكْلَدِرْ اِي قَرِيمْ خَلْقِي

نَذْرْ دِيْنْ وَنَذْرْ مَذْهَبْ نَذْرْ فَتْوَى نَذْرْ تَقْوَي
بِلُوْرْ وَارْسَه اِچِيكْزْدَه قَتِي اَزْ اِي قَرِيمْ خَلْقِي

كَلْمَكْ حَقْدَنْ يَكَا بِرَادِيمْ اُولْسُوْنْ قَلْبْ صَالِحْلَه
يَتَرْ اَلْدَنْدِيكُوْزْ شَيْطَانَه نَفْسَه اِي قَرِيمْ خَلْقِي

كِيدَرْ سِزْ حَقَّه اِيرُوْ كِيجْ نَه يُوْزْلَنْ وَارَه سِزْ حَقَّه
هَلَه يُوْزْ قَارَه سِيلَه حَقَّه وَارْمَكْ اِي قَرِيمْ خَلْقِي

مُقَرَّرْ اَخِرَتْ يُوْقْ دِيَه مَزْسِنْ حَشْرِ يَلَه نَشْرِي
قِيَامَتْ كُوْنْلَرِيْنْ اُوْنْتْدُوْ كُوْزْمِي اِي قَرِيمْ خَلْقِي

كِه كَرْچِه حَشْرَه نَشْرَه مَحْشَرَه وَارْ اِعْتِقَادْ سِزْدَه
وَالَّا اِفْعَلِكْزْ اِنْكَارَه يَقِيْنْ اِي قَرِيمْ خَلْقِي

بِزِي يُوْقَدَنْ يَرَادَنْ بِنَه خَلْقْ اِتْمَكَه عَاجِزْمِي
اَزَلْ بِرْ نُطْفَه دِكْلِمِيدِرْ اِنْسَانْ اِي قَرِيمْ خَلْقِي

بِزِي بِيلْكْ كَرَّه اُوْلْدُرْمَكَه قَادِرْ حَضْرَتِ اَللّٰه
بِزِي بِيلْكْ كَرَّه دِرْ كِيْمَكَه قَادِرْ اِي قَرِيمْ خَلْقِي

اَنَا قَرْنِنْدَه جَانِسِزْ نُطْفَه دَنْ بِزْمَه حَيَاتْ وِيرْدِي
اَنَا قَرْنِنْدَه كِرْ خَلْقْ اِتْدِي بِزِي اِي قَرِيمْ خَلْقِي

انا سز انا سز يارتمغا قادر يزي الله
انا سز انا سز خلق اولمدي حضرت ادم
عجب بر نطفه دن قنچي بر نده كز ليدر انسان
نه اولو تكريدر خلاق فكر ايله كا هيچه
سنك انسان اغاجندن برتدي ميوه ذاتك
سكا انجه نظر ايله نه معدن سن نه جوهر سين
تجلي طوري بودر ديرلر كه زكره وارمش اون شاهد
جمالين كورسه انسان كلور كافر لر ايمانه
حقك نوريدر انسانك يوزنده كوزمين اعما
بشرده نور حق جفقده اتش كبي كز ليدر
بودل اتك پاره سنده نوريدر حقك كوزدن اشكاره
قولق اتك پاره سندن نوريدر حقك
كوزكده بوكورن كم كورمز كورستر كبدر
دماغيكه بولدا تي ويرن كرنوريدر حقك
ندندر اطوتر ايلق يوزمراد اتسه

بهانه بر سبب در انا انا اي قريم خلقي
كه هر بنجه دلر سه خلق ايدر اي قريم خلقي
ال ايا قكوز قولق نطفيه صغمز اي قريم خلقي
سنبي بر طمله دن خلق ايتمديمي اي قريم خلقي
صفاتك ابينه اتدي سكا باق اي قريم خلقي
نه دفتر سين جمالك سطرين اوقي اي قريم خلقي
ايكي كوز قاش اغز بورون قلاقدر اي قريم خلقي
حقك نوريدر انسانك جمالي اي قريم خلقي
قلكده شمسيه يوقدير اول اعما اي قريم خلقي
بشرده نور حق كوندن عيان در اي قريم خلقي
حقك نوريله سويلر جمله دلمر اي قريم خلقي
قولقده دكلين كوراكلين كور اي قريم خلقي
بوبورنكلكك الان قوقوي كمدر اي قريم خلقي
ندندر اچلغوطوقلق صوسوزلق اي قريم خلقي
كوكل كوفي كزر اصلا بورلمز اي قريم خلقي

نَدْرْ عَقْلْ وَنَدْرْ بُوجَانْ بَدْرْ نَفْسِيلَه قَلْبْ سِرّ
نَدْرْ نُورْ وَنَدْنَدْرْ نَارْ بِلِنْمَزْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

نَدْرْ طَامُو نَدْرْ جَنَّتْ نَدْرْ خَيْرْ وَنَدْرْ بُوشَرّ
نَدْرْ كُفْرْ وَنَدْرْ اِيمَانْ مَرْحَالْ بُوَايْ قَرِيمْ خَلْقِي

نَدْرْ مُؤْمِنْ نَدْرْ كَافِرْ نَدْرْ فَاسِقْ نَدْرْ صَالِحْ
يَجُونْ بِرْ بِرِينَه ضِدْدْرْ بُولَرْهَبْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

قَمُو اَشْيَا بِي ضِدْ خَلْقْ اِتْمَدَنْ نَدْرْ مُرَادِي حَقّ
اُولُورْ ضِدِّي اِيلَه مَعْلُومْ اِيوْكُرْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

اَكَرْ اَجِي اَكَرْ طَتْلِي اُولُورْ ضِدِّي اِيلَه ظَاهِرْ
هَمَانْ يُوقْ ضِدِّي حَقْدَنْ غَيْرْ بِنَكْ وَارْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

اَكَرْ جَنَّتْ اُولَيْدِي طَامُو اُولْمَايِدِي اَكَا ضِدّ
جَفَا بِيلَه صَفَا فَرْقْ اُولْمَايِدِي اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

اَنْكُجُونْ فَاسِقْ اِيلَه بِلِنُورْ صَالِحْ لَرْكْ قَدْرِي
يَبَا بِي طَا شِيلَه مَعْلُومْ جَوَاهِرْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

اَكَرْ چُوكْ كِنْلَرْ اُولْمَاسَه كُوزَلَرْ قَدْرِي اُولْمَزْدِي
بَهَا سِزْ بُولْدِي يُوسُفْ چُوكْ اِيلَه اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

اَنْكُجُونْ عَالِمْ قَدَرْ بِي جَاهِلْ لَه بِلُورْ بُوخَلْقْ
دَلِي اِيلَه اُولُورْ مَعْلُومْ وَلِيلَرْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

قَمُ اَشْيَا اُولُورْ ضِدِّي لَه ظَاهِرْ ضِدِّي يُوقْ حَقْدَنْ
شَرِيكْ اِيلَه اُولُورْ هَرْ ضِدَا اُولَانْ شَيْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

كِه زِيرَا اِيكِي ضِدَّكْ اُورْتَه سِنْدَه چُوقْدُرْ حِكْمَتْ
حَقْدَنْ نَه ضِدِّي وَارْ نَه خُودْ نَظِيرِي اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

يَرْتَدِي عَالِمِي اُولْ شَاهْ اِيچْدَه كَنْدِي سِرّ اُولْدِي
مُحِيطْ كُلِّ شَيْ اِيكَنْ كُورْ نَمْزْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

نَه يَرَه صِغَدِي نَه كُوكَه نَه عَرْشَه صِغَدِي نَه فَرْشَه
نَه عُلْوِيَه نَه سِفْلِيَه دُرْ رَحْقْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

مَكَانَه صِغَدِي ذَاتِي مَكَانْ اُنْكَلَه قَائِمْ دُرْ
مُنَزَّهْ دُرْ فِكْرِلَرَه كَلَنْدَنْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

نَه كَلُورْ نَه كِيدَرْ حَقْ نَه اِينُورْ نَه خُودْ چِقَرْ اَللَّه
كِه زِيرَا لَامَكَانْ وَبِي نِشَانْدَنْ اِيْ قَرِيمْ خَلْقِي

10a

دیدیکه برگزه کن قدرتی دلی وار اولدیکه موجودات
دِلوسه بنه یوق ایلر جهانی ای قریم خلقی

دوغوبدر کافیله نون اورتهسندن بونجه بیک آشیا
یدی پرده یدی کولک لوح وقلم عرش ای قریم خلقی

جهانی کمسه دن میراث یمدی حق تعالی الله
یرتدی کندی صنعندن جهانی ای قریم خلقی

درکسز کولکه سی براسمی ایله ایلدی قائم
نه صانغدر بری صنعیله دوزدی ای قریم خلقی

نه قدرت کولکه شمسی قمر نجمی چراق ایتدی
بری کیجه بری کوندز چراق قدرای قریم خلقی

نه حکمت صنع صانع کم ایدر طوت پیراغز اطلاس
صنعیفه براردون بال برادر ای قریم خلقی

اقیدر برقیوندن برقردن چشمه سود لردن
اقیدر طاشدن ایچندن اب وجوهر ای قریم خلقی

اناری انجیر وامرود خلق ایدر برقروانجدن
قروصماد الندن بال برادر ای قریم خلقی

برادر برچکردک دانه اچره بیچه بیک دانه
اوبردانه نیچه بیک خرمن اولور ای قریم خلقی

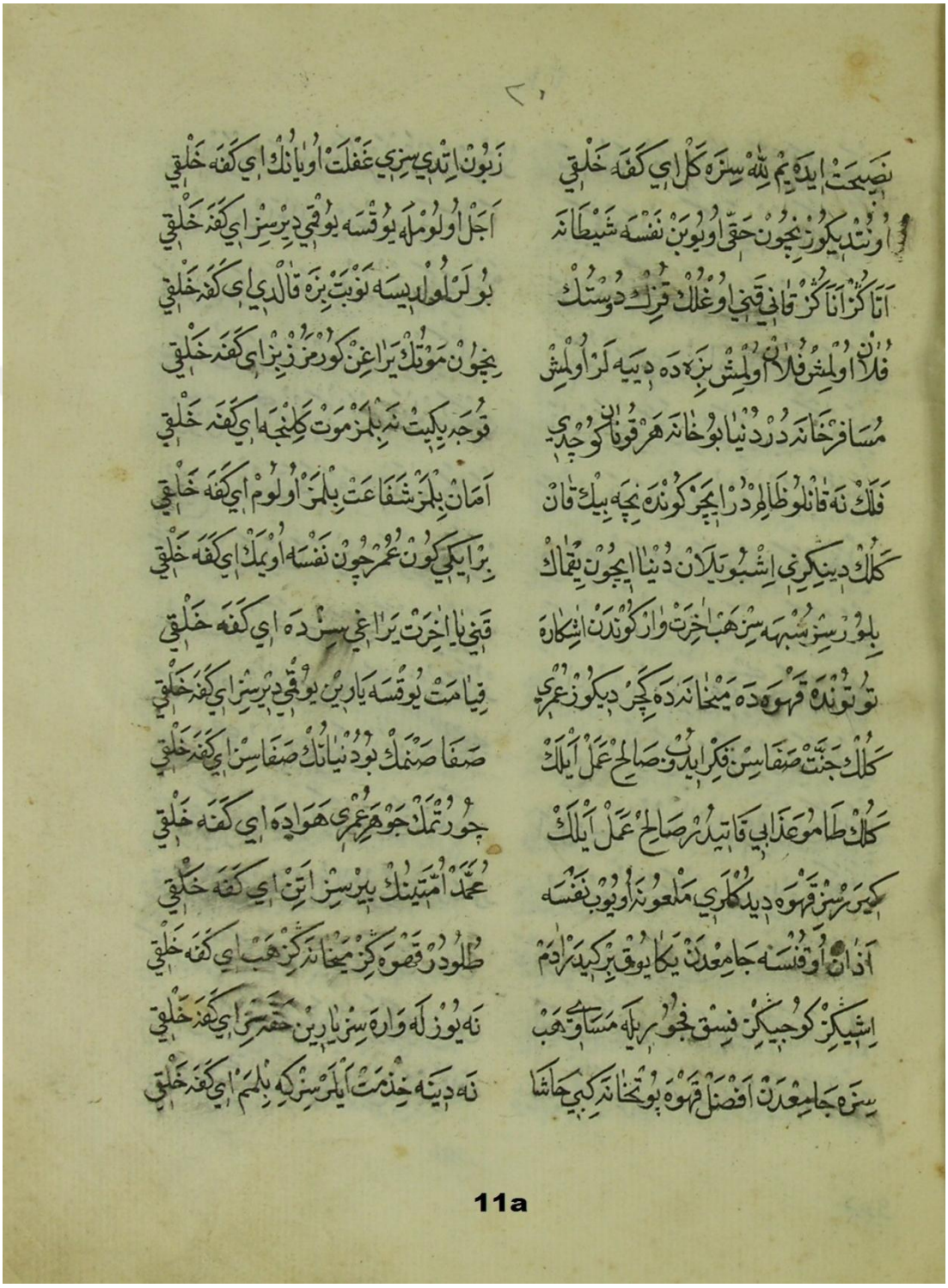
دیمشلر بعضی عارف بردرودهکز لی بیک حنبار
کوره برنطفه انسان دکیزی ای قریم خلقی

چکردکدن دکلمی طاغه بکزرا اولو انجلر
نیچه بیک میوه نک بردانه اصلی ای قریم خلقی

نه عنقادر اروبال چشمه سن بوخلقه بیض آلدی
کوره زیتونده یاغ چشمه سینی ای قریم خلقی

کوره طوت پیراغینک اغاجندن بتمی اطلاس
ایپک قوردی سبب کرچه حریره ای قریم خلقی

کل ای جان یدکرای دولت کرای ارشاد کل بودر
بوارشادیمه سزدکل صوسوزدرهب جهان خلقی

نَصِيحَتْ ايدَهْ يِمْ لِلّٰهِ سِنَهْ كُلّ اِي كَفَهْ خَلْقِي
زَبُونْ اِتْدِي سِنِي غَفْلَتْ اُويَانْكْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

اُونْتْدِيكُوزْ نِجُونْ حَقّ اُويُونْ نَفْسَهْ شَيْطَانَهْ
اَجَلْ اُولُومْلَهْ يُوقْسَهْ يُوقِي دِيرْسِزْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

اَتَا كُزْ اَنَا كُزْ قَانِي قَبْنِي اُوغُلْكْ قَرِنْدَشْ دُوسْتْكْ
بُولَرْ لُولَرْ اِيسَهْ نَوْبَتْ بِزَهْ قَالْدِي اِي كَفَهْ خَلْقِي

فُلَانْ اُولْمِشْ فُلَانْ اُولْمِشْ بِزَهْ دَهْ دِيَهْ لَرْ اُولْمِشْ
نِجُونْ مَوْتَكْ يَرَاغِنْ كُورْمَزْ زِبْزِاي كَفَهْ خَلْقِي

مُسَافِرْ خَانَهْ دُرْ دُنْيَا بُوخَانَهْ هَرْ قُونَانْ كُوچْدِي
قُوجَهْ يِكِيتْ نَهْ يِلْمَزْمُوتْ كِلْمَجَهْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

فَلَكْ نَهْ قَانْلُو ظَالِمْ دُرْ اِيجُوكُونْدَهْ يِجَهْ بِيكْ قَانْ
اَمَانْ يِلْمَزْ شَفَاعَتْ يِلْمَزْ اُولُومْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

كُلْكْ دِينْكِرِي اِشْبُو تِلَانْ دُنْيَا اِيجُونْ يِقَاكْ
بِرَايِكِي كُونْ عُمْرْ جُونْ نَفْسَهْ اُويَكْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

بِلُورْ سِنْ سُبْحَهْ سِنْ ذَهَبْ اَخِرَتْ وَارْ كُونْدَنْ اِشْكَارَهْ
قَنِي يَا اَخِرَتْ يَرَاغِي سِنْ دَهْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

تُوتُونْدَهْ قَهْوَهْ دَهْ مَيْخَانَهْ دَهْ كِچْ دِيكُوزْ عُمْرِي
قِيَامَتْ يُوقْسَهْ يَارِينْ يُوقِي دِيرْسِزْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

كُلْكْ جَنَّتْ صَفَاسِنْ فِكْرِ اِيدُوبْ صَالِحْ عَمَلْ اَيْلَكْ
صَفَا صَنْمَكْ بُودُنْيَانَكْ صَفَاسِنْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

كُلْكْ طَامُو عَذَابِي فَاتِيدُرْ صَالِحْ عَمَلْ اَيْلَكْ
چُورْتْمَكْ جُوهَرِ عُمْرِي هَوَادَهْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

كِيرَرْ سِنْ قَهْوَهْ دِيدِكْلَرِي مَلْعُونَهْ اُويُونْ نَفْسَهْ
مُحَمَّدْ اُمَّتِينَكْ پِيرْسِزَاتِنْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

اَذَانْ اُوقُنْسَهْ جَامِعْ دَنْ يَكَا يُوقْ بِرْكِيدَرْ اَدَمْ
طُولُورْ قَصُوهْ كُزْ مَيْخَانَهْ كُزْ ذَهَبْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

اِشِيكْزِ كُوجِيكْزِ فِسْقْ فُجُورْ بِرْلَهْ مَسَاوِيْ هَبْ
نَهْ يُوزْ لَهْ وَارَهْ سِنْ يَارِينْ حَقَّ سِنْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

سِنَهْ جَامِعْ دَنْ اَفْضَلْ قَهْوَهْ يُوخَانَهْ كِبِي حَاشَا
نَهْ دِينَهْ خِدْمَتْ اَيْلَمْ سِنْ كِهْ يِلْمَمْ اِي كَفَهْ خَلْقِي

11a

دیسك كل جامعه باشن كسرسك قهوه دن جماز
نه دینده بوره بود یلر یلنمز ای كفه خلقی

مسلمانم دیو امّا ایدر دعوای بی جاره
ایچیكزده بود یدیكم فتی چوق ای كفه خلقی

ندر دین وندر مذهب بلور یوق بیكده بر سزده
همان حیوان كبی بیر سز ایچر سز ای كفه خلقی

سزه دوشر بش سنه در حق حواله ایدی كفاری
بریكون كلمه ی ایضا فه ینه ای كفه خلقی

سزا اول حقه عاصی اولدیكز كلمه ی قزاق صكه
قزاق دكلدی كلمن نسقیكزدی ای كفه خلقی

مطیع اولمك حقه قریمه والله قزاق كلمز
كلور سره هلاك اولور قزاق هب ای كفه خلقی

اكر نفسیله شیطانه اویارسكوز ینه تكرار
قریمه مبل ینه كافر قزاغن ای كفه خلقی

بو غفلت وار ایكن سزده بلا اكسك دكل سزده
یتر اویدوكوزه امّاره نفسه ای كفه خلقی

حقه عاصی اولان قومه بلا دائم موكلدر
سزا زعون اولالی قریم یقلدی ای كفه خلقی

حقه عاصی اولانجه ولایتلر خراب اولدی
مطیع اولالی ولایت حقه معمور ای كفه خلقی

ازل قریم كبی معمور ولایت یوغیدی بلكی
ازل دینلر مسلمان ایدی قریم ای كفه خلقی

قریمه اولكیدن معمور اولاسوزم طوتر سكوز
سوزم طوتمز سكوز دیپ یقلاهب ای كفه خلقی

كه زیرا بن ذكیلم بو نصیحت ایلین سزه
بو پند الهام ربانی در رهب ای كفه خلقی

خصوصا كوه محمد مصطفی امر ایلدی بزه
نصیحت ایله وارامتنه دیدی ای كفه خلقی

دیلمدن بیلمه ی مصطفیدر حق دین خلقه
دلیم احمد دلینه ترجمانلر ای كفه خلقی

دیبری

دیدی حقك حبیبی بر کچه رؤیامده ای اوغلم
حقه قل دعوت ایتسه جنی دیدی ای کفه خلقی

انکچون حقه خلقی دعوتم فیض مسلمدر
انکچون حضرة فیضم اب وحیوان ای کفه خلقی

بنم سلطانی کونیلك ایسه می قدح ساقی
بنم کوثر صونن ایسیله جنه ای کفه خلقی

بتم حوض رسول الله بو نظیم کوثرین کل ایچ
لدن سلطانی دل ختنده حاکم ای کفه خلقی

که حاشا کندوی ولکن کبر دردین اسلامده
همان دین غیرتی بوچکدیکم هب ای کفه خلقی

بزه هب فرض عین اولدی بو دین غیرتی چکمك
طیور مزقرینکز دین غیرتن قوناك ای کفه خلقی

چو رتدك جاهلیت غیرتن چکه چکه عمری
بزی یولدن چقردی حب دنیا ای کفه خلقی

بزی یوقدن یرادن حقی یلده برکز اکمازز
بزه مؤمن مسلمان دیه لوم ایلی ای کفه خلقی

که کرچه باشمز مؤمن ایچمز قاره بر عاصی
منافق ایچمز طاشینه اویمازای کفه خلقی

جهنم اهلی ایتدی بزی تو تون قهوه میخانه
جهان انکلز اولدی هب دخانله ای کفه خلقی

فرنکستانه دوندی جمله عالم شیدی تو تونله
فرنك افعالینی اشلرمی مؤمن ای کفه خلقی

عجب قنقی کتاب دین جنت ایچنده تو تون اوت وار
جهنم طوپلولمی تو تون اوت ای کفه خلقی

جهنم اهلنك یارین تو تون اوه چقه بورنندن
طمودة یا نمعاسزراضی مسزای کفه خلقی

سنه اشیله اتمکدن جهنم تو تونی طتلی
بوم مهمل کافر ایچادی دکلمی ای کفه خلقی

بزم اکلنجه مز دردیر سکوز اکر بو مرداره
حقی ذکر ایلك اکلنجه کرکسه ای کفه خلقی

بزه دنیا کرك اخرت اکما دیرسز یوقسه
سزی میخانیه بن دعوت ایتمم ای کفه خلقی

کتابه سنتنه دینه مخالف سزده کی افعال
برادم باری حقدن یکا کلك ای کفه خلقی

نه یوزله واره سز یارین حضور حضرت حقه
هله کاهیجه باره فکر ایدوکه ای کفه خلقی

کرکسه بیلك یشاصوکی اولوم دکلمی ای غافل
سلیمان نامه قلمدی بو دنیا ای کفه خلقی

نیچه بیلك تحت تاج ایشی یاتر لر خاکیله یکسان
یاجنتدر مزاری یاطاموردر ای کفه خلقی

قنی قافدن قفادك عالمی حکم ایدن اسکندر
اولوم درینه درمان بولامدی ای کفه خلقی

قنی یوفانی دنیا بی بنم ملکم دین شاهلر
نه اسمی قالدی نه رسمی کلمان ای کفه خلقی

یشادی حضرت لقمان فنا دنیاده اوج بیلك بیل
مریض موت ایچون بولمادی درمان ای کفه خلقی

طقوز یوز الی بیل سوردی عمر نوح و نبی الله
قوما دی طاشی طاش اوستنه بنه ای کفه خلقی

بزم چون عمر بیمز فرق الی یکسن طقسانه وارمز
بوار تعمر بیله مغرور زنهون بزای کفه خلقی

بش اون کون ملك عمر چون یاپار زاولری شداد
ایکی ارشون مزاری کما زهیچ ای کفه خلقی

کبیر رسن ایکی ارشون قبر ایچنه پادشاه اولمله
کداشاهیله یکسان مقبره ده ای کفه خلقی

بیوك عبرت بزه یتمز می خانلر تربه سن کورمله
قبور اهلی نصیحت بزه پسدر ای کفه خلقی

دلرسك واعظ ناصح مزارستانی وارسیرایت
نصیحت استیوبر شیخنه کیمه ای کفه خلقی

نصیحت المادك انلك اوغلك قزلك اولده
نه طاشدر قلبکز یومشامدیمی ای کفه خلقی

طاشه

طاشده كارايلسه يغمور جمن بتيايي طاشلرده ... نه غافل قلبكز وار كم اويانمز اي كفه خلقي

بريكوز كلدي نصيحتمه بونجه چوق نصيحتدن ... نصيحت باشكوز اغرتدي بالكي اي كفه خلقي

اكر برقهوه ده قصه اوقنسه آني دكلمز سز ... والاحق ديديني دكلمز سزاي كفه خلقي

قولق طوترسكوز اول قصه خوانلق ايدن ابليسه ... هله نفسيله شيطانك قوليسز اي كفه خلقي

يرادن تكريه برسا عت اولمز بريكوز هيچ قول ... مزارك نه چقور درد وشمه ميسن اي كفه خلقي

اوكوت كارايلمز حيوانيله طاشه سوزك ختم ايت ... الان برقالدن المشدركه كرجه اي كفه خلقي

كل اي جان بك كراي دولت كراي اشبو اماناتي

اولشديرك كفه كوزلو ايشتسون هيچ جهان خلقي

حق غزاكزي مباركلك ايلسين اي ميرزه لر ... يورنيكز اق ايلسون تكري سزك اي ميرزه لر

دين يوليني صدقيله سز سز ريا سز جانلشان ... كافرك سز سز طماريني قران اي ميرزه لر

في سبيل الله كيرسز جنكه قچماز سز كيرو ... كافرك الايني سز سز بوزان اي ميرزه لر

طوپ توفك ايچنه پروانه كبي سز سز كيرن ... كافره آرقه در كبي سز سز كيرن اي ميرزه لر

سز اولنجه دال قليچ كافر لر اولورتا رماز ... هيبتيكوزدن صنر كافر سزك اي ميرزه لر

باشكز طوب ايليوب ميدانه كردكده سز ... عسكري كافرسنك دكل سزه اي ميرزه لر

دين اسلام اليني قلقانه باكز ربوتا تار ... كافرك قدني سز سز دال ايدن اي ميرزه لر

13a

يوز في اق ايلين خان حضرتلك جمله سز
آل ايا اق كوز سز قولقسز خانه سز اي ميرزه لر

باشني طوب ايليوب كيرن اجل ميدانينه
طوب كبي باشسز آتن ميدانه سز اي ميرزه لر

بال يمز طوب كبي كيرسز عدو الاينه
باش قرالك وزي سز سز بوكن اي ميرزه لر

كورسه تابوري قراق سزي وزاقدن بوزيلور
وارشيكور هيبتي صيركافري اي ميرزه لر

هر قچان جنكه كيدرسز كافره تيمك كرك
جمله كز كسك حيا تدن اميدي اي ميرزه لر

جام موتي جنكه تاكيرمزدن اول نوش ايدك
بن اولورم بينه كيم قوشو قور اي ميرزه لر

قنغي عسكر كم اجل شربتني ايسه اختيار
بز اولورم ديسه بر عسكر اكر اون بيك سدد

بز اولورم ديسه بر عسكر اكر اون بيك آر بوز اي ميرزه لر
كافرك يوزيكن اون بيك آر بوز اي ميرزه لر

ديسه بر عسكر اولورم بن اجلسز اولمدي
بن اولورم ديمين اولمز بيكده بر اي ميرزه لر

دين اسلام فرق نفرله اشكار اولدي ازل
جمله عالم اول زمان كافر دي هب اي ميرزه لر

فرق نفر خوف امدي بر يوزي هب كافر ايكن
فرق نفر دن كافر امه ور قدي هب اي ميرزه لر

حمد لله شمدي اسلام عسكرينه يوق عدد
خوفكز كافر قاغندن ندر اي ميرزه لر

باخصوصا اولدورن غازي اولنيكز شهيد
بوشهادت هر كسه اولماز نصيب اي ميرزه لر

مصطفى فرقه دميلر دين اظهار ايلدي
اچدي دين ملكي فرق غازي ايله اي ميرزه لر

فرق كشي اولوم اريدي دوشدي هيبت كافره
فرق صحابه كافري شاشردي هب اي ميرزه لر

يوز صحابه اولیمق کافره عظیم خوف ایلدی — بیک اولنجه پیروکولر دردی ایمیرزه لر

اون بیک اولدقده صحابه اهل حق کورنشلدی — قیصری صکره خراجه کسدیلر ایمیرزه لر

اون بیک اون بش بیک صحابه شرقه غربه قبلادی — کورنه قوت بولدی اسلام خور ایکن ایمیرزه لر

نقدر اذ اولسه مؤمن کافره غالب در — حق دین عسکری حق یاردمجی در ایمیرزه لر

بیک نفر اولوم اری چوق صدی اون بیک کافری — قرشو قومز کمسه اولوم اریه ایمیرزه لر

بن اولورم دیسه بر غازی کیرر یوز کافره — اون اولوم اری بوزار بیک کافری ایمیرزه لر

غازیلرک اون بکی چوق صدی یوز بیک کافری — اکریده سلطان محمد در صیان ایمیرزه لر

بوسنه قاچ کلدی کافر اشقیاسی قریمه — سیل کبی هب قتلادین اقتدیکوز ایمیرزه لر

غافل اولمک کافری بوزدیرر اهمال ایدوب — انتقام المانغه کافر تشنه در ایمیرزه لر

دل الک کافر ایچندن کورنه اشده در قراق — نه تدارکده در کافر صورک ایمیرزه لر

بر دله امانا نمک بر بش اون دل الیکز — بر بره بن دل کورمه سن باشقه صورک ایمیرزه لر

بر بره اشبو دللرک جوابی اویمسه — یکی دل الک اکا صورک بنه ایمیرزه لر

دل حوامزاده اولورد کمده دیمز طغروسن — حیله ایله هر دلک اغزین اراک ایمیرزه لر

دشمنی دل دیرایسه یوقسز همان حاضر بلک — کافری دل دیرایسه چوق انانک ایمیرزه لر

دل اکر یوز بیک قراق دیرایسه سز انانک — یوق دیرایسه حیله در وار بیلکز ایمیرزه لر

جمله دل گندي دينجه غيرت دينن چكمز
باشي كيدينجه دينمز طغرو سيني ايي ميرزه لر

دل سوزنه اويونن قيلوكيه وارمدك صقين
يردله مغرور اولان عسكر صيناري ايي ميرزه لر

دل اكر بزدن ايسه قل اعتماد جائز اكا
صاقينك مرتدن اما قل حذري ايي ميرزه لر

اچيكزده صالح اولان دله ايلك اعتماد
هر تجان ايتن مراد ايلمز سكوزي ايي ميرزه لر

كافر ستانه وارنجه حقه اصمار لك سزي
يولي كوزده وارسه تابورجنك ايدك ايي ميرزه لر

بال ينمز طوب كبي وارك كافرك تابورينه
جمله كوزهب چوقرجي اولك بوركي ايي ميرزه لر

عسكري زنهار يراكنده ايدوب جنك ايلمه
قلعه كنديدن داغلماين چري ايي ميرزه لر

جمله كز برطوب كبي كيرك عدو الاينه
ان يشاء الله بوزارسز كافري ايي ميرزه لر

كافره يوردا يكن مغرور اولونن يورمك
حق تعالي يه صيغينكده بوركي ايي ميرزه لر

كافره اصلا كوزاجديرمك نفس الدرمبوب
طوب توفك اتماغه درماينن قومك ايي ميرزه لر

كافرك كوزي اشورسه سيزه مشكل دورر
طوب توفك زيرا بماندر صاقينك ايي ميرزه لر

كافره حيله ايدك تابورينه دوشرسه يول
تابورندن طشره چقاري كوركي ايي ميرزه لر

آت يرينه چقاروب قوردكبي كيرك قوينه
برطلوكبي ايچك برتابوري ايي ميرزه لر

كوزاشديرمك صقين كافرسزه حيله ايدر
كافرك حيله دورر زيرا اتيواي ميرزه لر

ربر وصيتيت سزه مغرور اولمدن ايلك حذر
قنيقي عسكر كرو اولا مغرور صيناري ايي ميرزه لر

نقدر

نقدر چوق اولسه مغرور عسكر البته صنار
دشمني خوركور مدار اولسون كرك اي ميرزه لر

اولسه كافر چوق مسلمان ازايسه نتمك كرك
انده ارتلك قچماق اولمكدر راي ميرزه لر

قنقي باشده كم خداداد دولت فوجي اولا شهيد
تا ابد اولمز شهيدلر دريدر اي ميرزه لر

پادشاه اولمق دلرسك جنت ايجره اول شهيد
غازيلر ده پادشاه اولايارين اي ميرزه لر

حق تعالي سوديكي قوللاريني ايلر شهيد
كورنه دولت مش شهادت منزلي اي ميرزه لر

دين يولنده في سبيل الله جهاد ايدنلر
شول قدر حق ايده احسابي حساب اي ميرزه لر

حق تعالي لدن شهيد اولماغي استه هر زمان
اشبو دولت دكمه باشه قونمادي اي ميرزه لر

اخرت دولتيدر دولت بو دنيا شي دكل
سلطنت ملكي بقادر فانيدر اي ميرزه لر

كذبي مشهور بر يلان دنيا دكلي بوفنا
دولتينه اولمه مغرور دنينك اي ميرزه لر

برخيا ظل اوينونه بكزر بو دنيا دولتي
برخيا لاتدرنه وارنه بو قدر راي ميرزه لر

دوشه بكزر اشبو دنيانك صفاسي لذتي
بركميدر عمر و دنيا غرقي نيز اي ميرزه لر

برمسافر خاندر دنيا قونان الت كوچر
كوچ يراغن كورمين چوقا غليه اي ميرزه لر

حمد لله سن غزا الرده كزرسن دائما
قدر بي بيلك غازي دولتينك اي ميرزه لر

يا تمكوز او تورمكوز جمله عباد تدر قمو
طورمكوز هب كزمكوز طاعتدر راي ميرزه لر

كل كيبي هب كولمكوز اويناماكوز طاعتدر
يوب اجدوكي عبادت غازينك اي ميرزه لر

جنّته یارین قلیجلاریله کیره غازیلر محشری کورمیه غازیله شهیدای میرزه لر

جنّت اخره اولاسلطان غازیلر ایله شهید

حق دیدکی قرانده ای جان بک کرای دولت کرای

کل نصیحت ایده یم هب سنه ای خان قولمری کمسنیه ظلم ایلمک موت وار دور ای خان قولمری

حضرت خانک ادین جمله رعایا ایجیدوت بر یمور داسن تا تارک الماک ای خان قولمری

قوتیمز وار دیو مظلومه جور ایتمک صقین حق عزیز در وانتقام ذکلمی ای خان قولمری

بکا بوکون ظلم ایدرسک یانیکه قلمازیارین حق عذابی قاپیدر طاموده ای خان قولمری

طالامک قورقیکی قیو نجقلری جور ایلیوب حق تعالیدن اوتانوب قورقمازای خان قولمری

یارد ن حقک عذابینه اولورسن مستحق ظلم ایدرسکوز رعایالره ای خان قولمری

بر بولاک مظلوم تاتاری ایجیدن مؤمن دکل کفر کافر دن بتر ظلم اهلی ای خان قولمری

ظلمه حاشا کور رضاسی اولا خان حضرتینک یلمین خاندن صاغر ظلمیکوز ای خان قولمری

هر بریکوز باشنه بر خان حکومتک ایتمده تکری پیغمبر ندر یلمز سن ای خان قولمری

اچیکزده بعض ایت وار فلکه دیمز کلک نه بیلور دین وه مذهب بونلر ای خان قولمری

کیمیکوز سلطان قولیوز دیر کیمیکوز خان قولی تکری قولیوز دیین یوق سزده ای خان قولمری

عار ایدرسز کاهیجه بر حقی دیله المغا دیلکوز وردی نه مالایعنی ای خان قولمری

عمر یکوز

15b

عُمر بكوز فسق فجور يله هوا ردة كچر ... جوهري عمري چورتديكوز هب اي خان قولري

حقه نه يوزلن واره سز يارين اي بيچاره لر ... حقه عاصي اولانك نار يري اي خان قولري

نفسه شيطان ترقوله اولديكوز حقه دونك ... سله عزرائيلي فكر ايلك اي خان قولري

پنجه عزرائيله برگون كيرر سز غافلين ... نه چقور در مقبرك فكر ايله اي خان قولري

ظالمي كيك يرده ايدركن دار اولانك قبرك اكا ... كيره سن زندان قبره برگون اي خان قولري

كمسنك ايتدوكي هيچ والله قلمز يانه ... باري ايلك ايده كور هركسه اي خان قولري

بر كشي يه ايلك اتسك يانه اول ايلك سكا ... ار ايسك كملكه ايلك ايله اي خان قولري

بر كشي يه اتسك احسان يانه اول احسان سكا ... هر نه ايلرسه كشي كندويه اي خان قولري

طوغرو اتمك حقي كوزت يوليكه كلمسين ... صاقنك ايليكه كملك اتمك اي خان قولري

كبر وكين بغض وحسد اهلن مصاحب ايلمك ... بخل مشهور ايله قتينه وارمك اي خان قولري

حق تعالينك عدو سيدر تكبر له بخيل ... دوستي جومرد در سخيدر حقك اي خان قولري

غيبتنده دشمنك مدح ايله اي خان قولري ... غيبتنده كمسنك حقينه سوز سويلمك

غيبتنده طوت يوزنده دوستك اي خان قولري ... دوستي برسوزيله دشمن ايدر بعض كشي

غيبتنده دشمنك تبديل اولا دشمنلك اي خان قولري ... غيبتنده بر كشي بر دشمنن مدح ايلسه

اولمسن قلبكده كين اماكي اي خان قولري ... نقدر دشمنسه قل غيبتنده مدح اني

دشمنك فيل ايسه ايله مدار ايله زبون — فيل بوكين اورسك كتور مزمركب اي خان قولري

صفا ارسلاني تونجه اولا يتون وش مطيع — طتلي سوز يردن يلان چقاري اي خان قولري

دوستوكه يك سويله دشمنلكه اولور سبب — قل مدار اي تونجه ايسه اي خان قولري

دوستوكك عرضن صقين دوست حقينه اتمه طمع — خم طمعله حقدك ادم باشدن اي خان قولري

عالي مرتبه ايرسك دوستوكي خور كورمكل — مورده مقدار ينجه تعظيم ايله اي خان قولري

دعمه بن خانك اغا سيم بوبرجمري فقير — ينجه طوز اتمك يدوك انكله اي خان قولري

حق سنك اغا ليغك ويرمكه قادر دركا — بركشي يه خود بقان خود اولدكي اي خان قولري

حق سكا ويردي اغا ليق دولتن شكري يندن — مسكنت ايله تواضع شكري اي خان قولري

بن اغا اولدوم ديو فرعون ثاني اولمغل — اتمه هامان لق وزيراولساكزا اي خان قولري

كمسنك عرضني يقمالك عرضكوز حق يقاسون — اه مظلومدن سحر كاه صاقين اي خان قولري

ينجه تاج تختي يقديي اهي مظلومك اي يار — مظلومك اوقدر دعاسي كچر اي خان قولري

كافر اولسه حق قبول ايلر دعاسن مظلومك — بدعادن صاقنك زنهار اي خان قولري

مظلومك كوكلين اله الك ندكلو خور ايسه — مظلومك اهي دركدر كوكه اي خان قولري

قلب يقمك حق تعالينك سرايدر كوكل — خشم حقه طوتمل اولور شر صاقين اي خان قولري

قلب يقق كعبه يي يقمقدن ارتو قدر اي يار — قادر ايسك يابه صقين يقمقدن اي خان قولري

قلب

16b

قلب یا بمق کعبه یا بمقدن نه صاندك قلبی سن — لامکان اولان حقه او کوکل ای خان قولری

حق تعالینك اوین یقق کوکل یقمقدر — یقدیغك کوکل حضرتدر بلکی ای خان قولری

حضرت حقك خزینه سیدر صادق کوکل — حقه خاین اولدیکی کوکل یقان ای خان قولری

کعبه یه طاشی اغجله یا یدی ابراهیم خلیل — یا یدی حق قدرت الیله قلبی ای خان قولری

کعبه انسانیله کعبه مکده بر اودر — قلب مؤمنده نظر کاه حق ای خان قولری

سکه سی حقك بشردر خطبه سی حقك کوکل — اولیا الرخا تمیدر حقك ای خان قولری

انبیا الرحق تعالینك وکیلی کبیدر — باش وکیلی مصطفیدر حقك ای خان قولری

مصطفا نك نه وکیلی ای عجب شرع شریف — قاضیلر شرعك وکیللریدر ای خان قولری

قاضیلرك کیم وکیلی عدل ایدن بکلردر — کیم وکیلی بکلرك قرانلردر ای خان قولری

حضرت قران وکیلی کیم عدل ایدن کشی — حکمی قرانیله ایدن عادل ای خان قولری

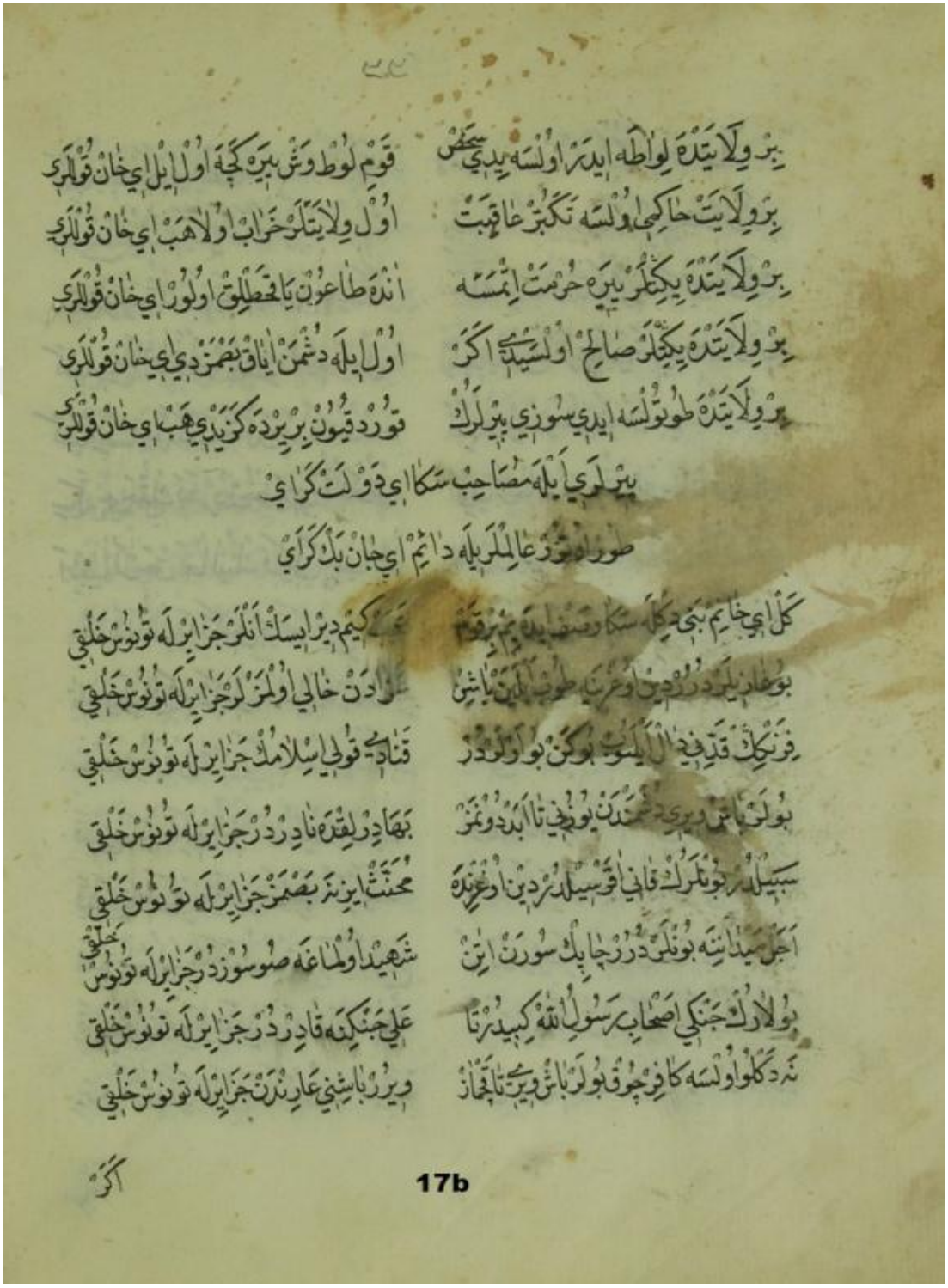
قنچی حاکم حکمنی قرانه اویدر مزایسه — اولدر ظالم جهنم اهلی ای خان قولری

قنچی قاضی کم خلاف شرعله حکم ایلسه — مصطفیدر یاریدن انك خصمی ای خان قولری

قنچی شهرك حاکمی اولمازسه یا مطیع — کوندر ظالم بکی حق اندن ای خان قولری

قنچی قلعه ذنا یله لواطه اولسه جوق — دشمن ایاغی اول ایلدن چقمز ای خان قولری

بر ولایتده که ظالم حاکم اولسه عاقبت — حق حواله ایده دشمن اکا ای خان قولری

بر ولایته لواطه ایدر اولسه یدی سخص — قوم لوط وش بیر کچه اول ایل ای خان قولری
بر ولایت حاکمی اولسه تکبر عاقبت — اول ولایتلر خراب اولاهب ای خان قولری
بر ولایته یکتلر بیر حرمت اتمسه — انده طاعون یا قطلق اولور ای خان قولری
بر ولایته یکتلر صالح اولسیدی اکر — اول ایله دشمن ایاق بصمز دی ای خان قولری
بر ولایته طوتولسه ایدی سوزی بیر لرك — قورقیون بر پرده کزیدی هب ای خان قولری

بیر لری ایله مصاحب سکا ای دولت کرای
صورا اوزره عالملر ایله دائم ای جان بلد کرای

کل ای خاتم بنی کله سکا وصف ایده بیم پر قوم — عجب کیم دیر ایسك انلر جزا یرله تونوش خلقی
بو عار یلر در دین اوغرینه طوب آلدین باشین — سوادن خالی اولمز لر جزا یرله تونوش خلقی
فرنکلك قدر فی الیلوب بوکن بو اولدر — قنادك قولی اسلامك جزا یرله تونوش خلقی
بولر ناشر دیری شمدن یوزی تا ابد دونمز — بهادر لقده نادر در جزا یرله تونوش خلقی
سبیلده بوتلرك فانی قوسیلدر دین اوغرنده — محنتك ایزنه بصمز جزا یرله تونوش خلقی
اجل سیدانه بوتلر در رجایك سورن ایتن — شهید اولماغه صوسوزدر جزا یرله تونوش خلقی
بولارك جنکی اصحاب رسول الله کبیدر تا — علی جنکنه قادر در جزا یرله تونوش خلقی
نه دکلو اولسه کافر چوق بولر باش ویرمك تا قحاز — ویرر باشنی عار ندن جزا یرله تونوش خلقی

اکر

اگر یوز کافر اولسه غازی اونسه ینه قچمق عار
یورگی بیك کافردن فرار اتمز جزایرله تونوس خلقی

محنت ایچنه کیرسه بهادر اولور البته
محنتلره عورت دیر جزایرله تونوس خلقی

بولارك قورقوسندن اویومز جمله قرنکستان
قریر غازیلر بنه ایش جزایرله تونوس خلقی

که گرچه روم ایلی سرحتلرنده غازیلر چوقدر
قراجه کلی شی صیمز جزایرله تونوس خلقی

که زیرا جنکلنده برار قچمق امیدی وار
دکزدرقنده قیسیلر جزایرله تونوس خلقی

بهادر اولسه بونلارك سببدر دریا
شوکر ارنجر وبر دیر جزایرله تونوس خلقی

بهادر طوغدی طوغان اتا سندن ای غازیلر
کوره کوره بهادرلر جزایرله تونوس خلقی

حیا ایتدن امیدینی کسن ار کافره غالب
انکچون دشمنه غالب جزایرله تونوس خلقی

حیا ایتدن کچن عسکر ابد منصور مظفردر
دیمز جانم ایدرکن جنك جزایرله تونوس خلقی

ندر مالم دیرنه جانم دیرنه اتم اوغلوم دیر
طویم یا شهید اولسم دیر جزایرله تونوس خلقی

شهید اولمق ندر دولتدر بلورلر اشبو غازیلر
انکچون جان وباش دیمز جزایرله تونوس خلقی

شود کلو نشانه در جنکده بوغازیلر بوشاهنلر
عدو قانن ایچوب قیمز جزایرله تونوس خلقی

دیکر دین سنجاغن کافر کیسنه بوغازیلر
الوب قلیونی فتح ایلر جزایرله تونوس خلقی

ندر کلو اولسه برباد چابیوك ضربیه الورلر
فرنکه خشمدر حقك جزایرله تونوس خلقی

امیدم بودر اسپانیه یی فتح ایده لر بونلر
نه طوقه قویه ندر مالته جزایرله تونوس خلقی

جزایر له تونوس الینده فتح اولسه کرک مالته
رسول الله بیورمش شرق غربی اتمم طوتا
حدیثده معنیسی بیزه زیاده فتح اولادنیا
بولمراون کیمسه رضا بلغه جقسه قرق کیی السه
اوده ون پاره آقدرمه کوستاسین یقر بولمز
قریم غازیلری رسم کافری اوزره حواله در
جزایر له قریم ایکی قاتله دین اسلامه
قریم دیمك جزایر دیمك قریمه ای جزایرلی
قریم کبی متین سرحت اگر واریسه رومده توق
که زیرا مال عسکر بی نهایه در جزایرده
جزایر له تونوسدن نجه گز قریم در سرحت
ترقیگز کما ینده سزه هب ای جزایرلی
جزایر له تونوسك قوتی هر یومی ارتمقده
جزایرك جزایری هله شمدی قریم اولدی
قریم قوتلیدر معنیده بلکیده جزایردن

ایده فتح ان یشاء الله جزایر له تونوس خلقی
حدیثك حکمی اولوردی جزایر له تونوس خلقی
رسولك نطقی بیوزدی جزایر له تونوس خلقی
غزا ایده مدك دیرلر جزایر له تونوس خلقی
فرنکه خشم طاموردی جزایر له تونوس خلقی
فرنك اوزره حواله در جزایر له تونوس خلقی
قریم شمدی جزایر گندی اولدی ای تونوس خلقی
که زیرا دشمنی چوقدر قریمك ای تونوس خلقی
جزایردن عدوسی چوق قریمك ای تونوس خلقی
قریمده مال عسکر بی قوت ازدر ای تونوس خلقی
قریم باصمك جزایر غازیلرین ای تونوس خلقی
قریمك حقدن اوزکه کمسه سی یوق ای تونوس خلقی
سؤال اوزره در قریم ضعیفدر ای تونوس خلقی
نظر اولدی بنه حقدن قریمه ای تونوس خلقی
چوق اعدایه جواب ویرر آیکن ای تونوس خلقی

جزیره دُرِ قریم دیدکلری هر جانبی دریا — عدو هر جانبندن حمله ایلر ای تونوس خلقی

والا اولیا چوقدر قریمده حفظ ایدر الله — رجال الغیب قریمده خالی اولماز ای تونوس خلقی

قریم غاریسینک برینه دوشر بلکه یوز کافر — قریم بر بابک کبیدر کافر ایچره ای تونوس خلقی

انکچون بن شجاعتلی دیرم قریم جزایر دن — قریم غازیلرینک هم علوفه حکمری یوقدر

علوفه سز اولان غازی دردکر جلب بهادر در — علوفه سز اولان غازی سکز جنانه مالکدر

علوفه سز اولان غازی یدی حق بور حلو کبیدر — علوفه سز اولان غازیلرک نوریدر بدرای

علوفه سز اولان غازی دردی حقه مقرب قول — علوفه سز اولان غازی عقلک یوقدر

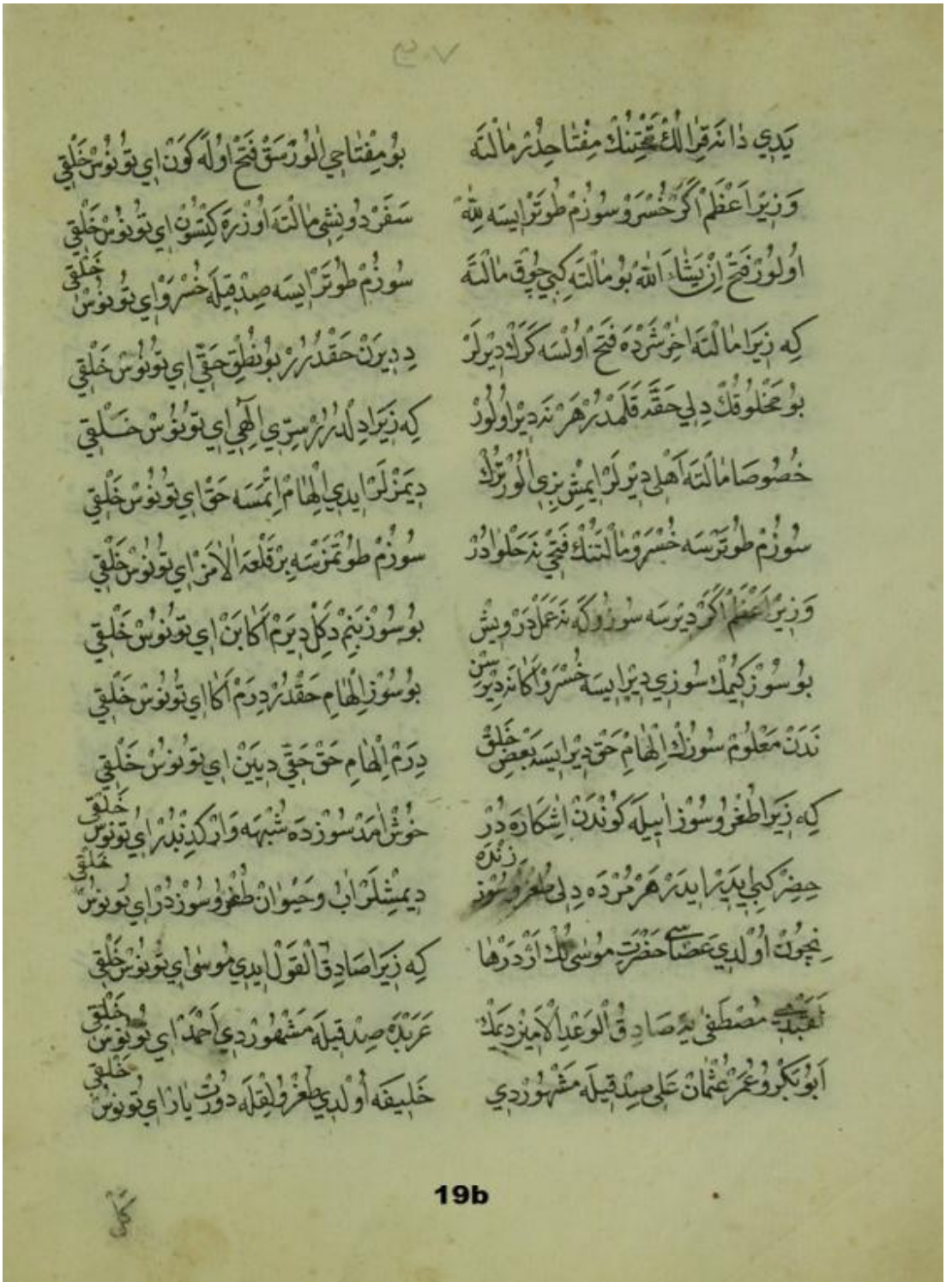
علوفه یوق دیو غازی یرمه واریسه عقلک — علوفه سز لره جنت علوفه ای تونوس خلقی

اکر دین اوغرینه قاتک دوکرسک فی سبیل الله — سکز جنانه حور منتک نه ای تونوس خلقی

کلک همت ایده لوم ای جزایر مالته فیتجون — بزم دین غیرتی یوقا چیمزده ای تونوس خلقی

محمد امتی دکلمی مالتک اسیری هب — اسیر قرد شلر یمز قورتر الوم ای تونوس خلقی

طونمای عظیم ایدوب کیده لم مالته فیتجون — دمردن قلعه اسلامه طیانمز ای تونوس خلقی

يدي دانه قرالك تختنك مفتاحدر مالنه
بو مفتاحي الورسق فتح اولمه كون اي تونوس خلقي

وزير اعظم اكر خسرو سوزم طوتر ايسه الله
سفر دونشي مالنه اوزره كتسون اي تونوس خلقي

اولور فتح ان شاء الله بو مالنه كيجي حق مالنه
سوزم طوتر ايسه صدقيله خسرو اي تونوس خلقي

كه زيرا مالنه اخر شرده فتح اولسه كرك ديرلر
ديرن حقدر بو نطق حقي اي تونوس خلقي

بو مخلوقك دلي حقه قلمدر هر نه ديرا ولور
كه زيرا دله سر سري الهي اي تونوس خلقي

خصوصا مالنه اهلي ديرلر ايمش بزي الور ترك
ديمزلر ايدي الهام ايمسه حق اي تونوس خلقي

سوزم طوتمزسه خسرو مالنك فتحي نه حلوادر
سوزم طوتمزسه برقلعه الامز اي تونوس خلقي

وزير اعظم اكر ديوسه سوزوكه نه عمل درويش
بو سوز بنم دكل ديرم اكابر اي تونوس خلقي

بو سوزكيمك سوزي ديرايسه خسرو اكا نه ديرسن
بو سوز الهام حقدر ديرم اكا اي تونوس خلقي

ندن معلوم سوزك الهام حق ديرايسه بعض خلق
درم الهام حق حقي ديين اي تونوس خلقي

كه زيرا طغرو سوزا يله كوندن اشكاره در
خوش امد سوزده شبهه وار كذبدر اي تونوس خلقي

حضر كبي ايدر ايدر هر مرده دلي طغرو سوزه
ديمشلر اب وحيوان طغرو سوزدر اي تونوس خلقي

نجوت اولدي عصاسي حضرت موسي لك ازدرها
كه زيرا صادق القول ايدي موسي اي تونوس خلقي

عقبه مصطفي يه صادق الوعد الامين دمك
عربه صدقيله مشهوردي احمد اي تونوس خلقي

ابو بكر و عمر عثمان علي صدقيله مشهوردي
خليفه اولدي طغرو لقله دورت يار اي تونوس خلقي

كل اي جان بك كراي دولت كراي طغرو بولدي يار
اكر اسكندر ثاني اولا مرديرسكوز تكرار

فتح ايده لوم كنج بسم الله ايله — هر مراده ايره لوم الله ايله
الله الله دائم الله ديه لوم — دو جهان امن و امانده اولا لوم
الله الله دين الله ايله در — اسمي زيرا صاحبيله بيله در
الله الله قلبي دلده ورد اولا — عاقبت اول اولياء الله اولا
الله الله ديني يوقدر زوال — حافظي حق ديينك اول بي زوال
الله الله ذكرنه مشغول اولان — دو جهان دولتينه اولدر ايران
الله الله سيفينه مالك اولان — پادشاهلر در سليمان لقب ايدن
الله الله ديمين سلطانلرك — تحت تاجن تيز يقار حق انلرك
الله الله ديمدي شاهن كراي — كورنه خشمه اوغرادي شاهن كراي
الله الله ديمدي خان يلدرم — دشمنه اولدي كرفتار يلدرم
ديمدي الله سلطان غوري كور — ويردي سري خان سليمه تكري كور
ال عثمان اوغلي كور حق حق ديدي — تكري يه كندر كبي خان ايلدي
حق ديمكله اچدي لر دين ملكني — شهرت آچمادي بكيم دين ملكني

كمكه الله ديدي بتدي قراشي
دشمن اولدي حق ديدنك قردشي

حق يمين خاني نكري عزل ايدر
تختني جانبك كرايه ملك ايدر

فتح ايده لوم كوني كل حق ديو
برو بحري يا لوم هو هود ديو

حق تعالي به كلك صغينا لوم
انس وجني ديو لري ضبط ايده لوم

بزي بوقدن وارايدندر اول له
اولدورن اولدركرن اول پادشاه

دشمنك يلدز قدرسه اتمه خوف
حقه صغندكسه كرجك اتمه خوف

حقه صغندي محمد مصطفا
كورنه فوتت بولدي شاه انبيا

يا ردن حقه توكل ايله كل
بيروكوك خلقي عدوكسه قورقمغل

بر قولين اولدرمك استمسه حق
قتله قادر اولميا لرجمله خلق

مكه قومي احمده هب خصم ايدي
قاتنه بوجهليله صوسوز ايدي

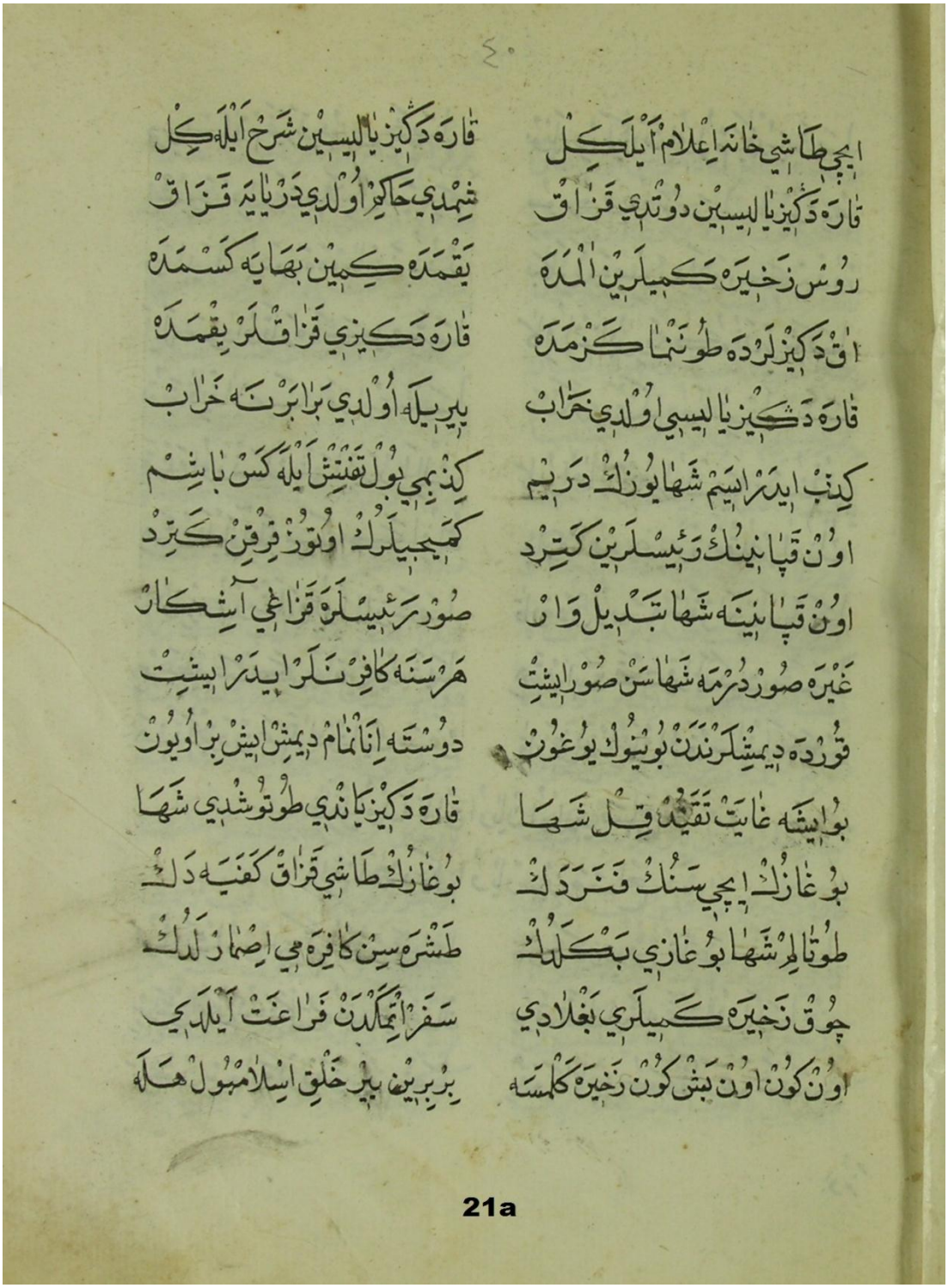
بر قلينه ايده مدبلر ضرر
قتلينه كرجه تيوجوق قزديلر

حضرتك نيدي كنا هي حق ديدي
خلقي حقه دينه دعوت ايلدي

انا اوغلينه نصيحت ايلسه
بلاسين باشمه ديراي قوجه

شمديده حقي دين شيخي جهان
قتل ايده مزسه سودر طشره همان

كل اي دل مقصوده كل شمدن كرو
خان مراده حقي دي شمدن كرو

ايچي طاشي خانه اعلام آيلكل
قاره دكيز يا ليسين شرح آيله كل

قاره دكيز يا ليسين دوتدي قزاق
شمدي حاكم اولدي دريايه قزاق

روس زخيره كميلرين المده
يقمده كمين بهايه كسمده

اق دكيز لرده طونمه كزمده
قاره دكيزي قزاقلر يقمده

قاره دكيز يا ليسي اولدي خراب
پيريله اولدي برابرنه خراب

كذبي ايدر اسم شهايونك درديم
كذبي يول تفتيش آيله كس باشم

اون قپا بينك رئيسلرين كتردك
كميجيلرك اوتوز قرقن كتردك

اون قپا بينه شهاتبديل وار
صور رئيسلره قزاغي آشكار

غيره صوردرمه شهاسن صور ايشت
هر سنه كافرلر ايدر ايشت

قورده ديمشلر ندن بونيوك يوغون
دوسته انانام ديمش ايش بر اويون

بو ايشه غايت تقيد قيل شها
قاره دكيز يا ندي طوتوشدي شها

بوغازك ايچي سنك فنرداك
بوغازك طاشي قزاق كفيه داك

طوتالم شها بوغازي بكلدك
طشره سين كافره مي اصمار لدك

چوق زخيره كميلري بغلادي
سفر ايتمكدن قراغت آيلدي

اون كون اون بش كون زخيره كلمسه
بربرين پيرخلق اسلامبول هله

دين اسلام غيرتي بو مي شهما
بويله دركه اولوم يكدر شهما

اشبو درد دلني بن علاجن دييم
سوزومي دوتوسك ايده يم

ديرايسك بو دردده درمان نه در
بكا ركده صورديلار كيمدر

ايله سردار قاره دكيزه شهما
كافرك تابورنه كوندر شهما

توندة قايقلار ينه امر ايت شهما
عسكري محكم دوناتسنلر شهما

قندة اوزتسك شهما ايرر الك
يا بو اهمالدن مرادك نه سنك

همت ايله آطه سينه كافرك
چاره تابورني بوزمقدر انك

تابورن بوزمقلده اولماز شهما
قاره دن روسه سفر ايله شهما

بر عظيم عسكر له اقين ايت شهما
همت ايت تحت قراله كيت شهما

هم دكيزدن هم قرادن ايت سفر
قارغي فتح ايمك اشترسك اكر

غافل اولمه قالق اويان اولدي صباح
دائم الله ديكي اويارسين صباح

اون بش اون التي كمي ازدر شهما
قاره دكيزي فورتما غه شهما

بر بش اون كون كلسه بغداي همان
بوق قحط ليغه تحملك امان

يا يحون بر چاره كور مزسين شهما
بقمغا تابورك كفاري شهما

بوزر

بونه غيرت بونه ناموس بونه عار
برقزاغي دفع ايده مزسيزنه عار

دشمني خوذ كورديكوز اول شها
صكره اهل كله جوغالدي شها

تقدير اولسه دشمن كورمه خوذ
برقزاغي ضبط ايده مزسيزنه خوذ

برقغلجم دوشسه برشهري يقار
برقغلجم طاغي طاشي هب يقار

برقغلجم دي ازل بو اشقيا
قاره دكيزي توتوشدردي شها

يا ايلرده قالمدي بركوي شها
پريله اولدي برابر هب شها

بوريعا يانك وبالين كيم چكر
روز محشرده عذابن كيم چكر

اتسه برساعت ظلم برپادشاه
ايده التمش يل عذاب اكا اله

اتسه برساعت عدل برپادشاه
دوكيلور طاغلر قدر اولسه كناه

ظلم اكبر در قزاغه بوسكوت
قيونه قورد پير چوبان اتسه سكوت

تكا اسلامبول يتر ديرسك شها
يا زخيره نردن كلسن شها

قاره دكيزي قزاقلر قپلادي
الي شر قرقاو توزار قپلادي

يعني كافرلر بولك بولك كزر
الي قرق قايق بولك بولك كزر

يا زخيره كميلري نيلسون
قوش اولوب اوچسه دوترلر نيلسون

كميجيلرك بتورر ايشني
كميسين يا قوب كسر باشلارني

بوظلمدن خبرك وارمي شهها — قاره دكيز كافرك اولدي شهها
قاپوكي قاقدي عدو اويانمدك — بوغازي اوردي كلوب اويانمدك
بوغازه ايچي يكي كويه كلدي روس — خلق اسلامبوله اناثمن كلدي روس
قاره دكيز هب خراب اولدي قمو — قول وسلطان خلق اناثمن لرو قمو
روم ايلي يا ايلرين هب يقدي روس — يقدي كمينى بهايه كسدي روس
اشبو ناريله طوتوشدي بحر و بر — كندي ذوقنده مراد خان بي خبر
صوكي اهمالك ندامتدر شهها — التشي بيوتمه سيوندرر شهها
يوقمي بردوستك شهها اوكوت ويره — طشره تبديل ايله چيق كنديك صوره
يوقسه اوكوت ويرسلر المانمسين — ملك عثمان كيمكه راضي مسين
كل بيوتمه دشمني ايركن اويان — دشمنه صيد اولدي شهها اويان
نيچه تختي يقدي غفلت لذتي — نيچه تخت يا پدي اويانمق دولتي
نيلدي غفلت سلطان غوري كور — ويردي اويانمق سليمه مصري كور
غفلتيله نولدي كورخان يلدرم — غفلت اوقينه دوشدي يلدرم
غفلتيله يقدي تختين نيچه خان — غافل اولما كوزك آچ شهها اويان
قانى قريم خانى محمد كراى — شاهلره عبرت يتر شاهين كراى

22b

غفلتكه اسمين شهابلدكمي سن — كيجه ياتوب اويوقطن ايتمه سن
غفلتم دي بكا درويش ديرايسك — بن ديرم سن دكلمزسين دكله سك
ديرايسك والله درويش دكلرم — حقي دي درويش ديرايسك سويلرم
حق دييسم شهاتحمل كوجدرر — حقي ديمزسم دخي مشكلدرر
دكله اي سلطان عالم بر خبر — ظاهري آجي ايچي قند وشكر
سن شهاشرعي يمجون خور كوردي كوز — شهرته بدعته يمجون اويدوكوز
سن جهنمدن شها قورقمزسين — موت عزرائيلي هيچ اكمازسين
بركونش اسي سنه يوق صبر يمز — اجلغه صوسن لغه يوق صبر يمز
طاموديه يارين يمجه صبر ايده لوم — كل محشر براغن شهاكوره لوم
ازيشاكوچوق يشاصوكي اجل — جنته كيرمدي كمسه بي عمل
پادشاهلره عمل نه عدل داد — شهرت وبدعتله اولماز عدل داد
عدل ايدرسك جنتي حوري سنك — طاموديرسك ظلم ايدن ظالملرك
عدل ايده منسين شهاشهرت ايله — ظلمله شهرتدر سبب بدعت ايله
شهرتيله اولديخور شرع شريف — يقدي دين ملكيني شهرت اي شريف
يبوب ايچوب كيمن شهرت قمو — حكملمز قرآنه اويمازاي اولو

يديمي احمد اوتوزدرلو طعام — كيديمي احمد حريرطونلر حرام
بو سببدن بزه غالب در عدو — امر حقدن يوزچوردك بزقمو
حق حواله ايتدي بيزه دشمني — حقه درنسك يوق ايدردي دشمني
كل كتاب الله شرعه يا پشك — انسوجني ديولري هب ضبط ايدك
شرعي قودق بن خلافي شرعيله — حكمسز اكثر خلافي شرعيله
دين اسلامه اهانت ايلدك — مصطفى شرعين يقوب حكم ايلدك
خاطر ايچون حكم ايدر لر قاضيلر — رشوتي ويره بي كوزلر قاضيلر
بزه طاشلر يغسه چوق دكل شها — بيره كچمز شكر اسلا مبول شها
نه درر مقصودك اهل دنيا شها — قورقه ميسين حق عذابندن شها
حقه عاصي اولسه قوللاري شها — حق عدو كوندرر اول قومه شها
ظالم اولسه بر ولايت حاكمي — چقماز اول ايلدن عدونك ابغي

ظلمك اثاري قحطلق ازعمر
عدلك اثاري اوجوزلق چوق عمر

دكله اي سلطان عالم برخبر — قاره دكيزدن خبر صورمزسك اگر
قوكشي قاپوسي درر مدينه شها — بيريله ايتدي برابر روس شها

رُوم ايلينه يورِدي كافِر شَهَا
ايكي تُونَق ايجرِي كيردِي شَهَا

آنا طولي يا ليسِن اِتدِي خَراب
سِنا به صمصُونَدك اِتدِي كباب

آنا طولويي تمام يقدِي قزاق
رُوم ايلِن يقما غه بشلادِي قزاق

بلكِه بيك قريه خراب اِتدِي قزاق
بلكِه يوز شهري خراب اِتدِي قزاق

خبرك وارمي بو اِشلردن شَهَا
ايل ولايت كِتدِي هپ آلدن شَهَا

قالدِي اورتا يقده بر اِسلام مبولك
قاره دكيز ملكي اولدِي كافِرك

تحت تاجك كِتدِي آلدن كوزك آج
اِشبو دردِه بوله كور ايركن علاج

اِشبو دردك بن علاجن ديه يم
سوزمي اما طوترسك ديه يم

ظلمي قالدِير رشوتيله اولا
صكره حقدن ديله بو دردِه دوا

ظلمي رشوت ايله قالدِرمز ايسك
كل قزاغه ويرجوابي ارايسك

ظالمه حق يارديم ايتمز دعوه جه
ظالمه حق رحمت ايتمز دعوه جه

كل عدالت ايشنه باشلاشها
يعني كل شرع شريفه اويشها

غالب اولمقسه مرادك دشمنه
اويي كتاب الله قرانه دينه

ظالمه البته غالبدر عدو
عادله البته مغلوبدر عدو

دشمنك يلدز قدر سه ايتمه خوف
عدل ايسه مراد دونك ايتمه خوف

دشمنك سوري ستكسه ايله خوف — ظالم ايسه نمرود فعلك ايله خوف
ظالمه هر كون بلا نازل درر — ظالمه خشمي حقك تعيين درر
اي عجب ظالم كيمه ديرلر شها — حقي انكار ايده نه ديرلر شها
حقي انكار ايده نك اسمي ندر — اهل رشوت ندر شها غيري ندر
رشوتي الان درر دين دشمني — ويرن اولدي تحت تاجك دشمني
قاره دكيزه قدر كلمز ايدي — بز اكر ظلم ايتمسك كلمز ايدي
حقه هب بز عاصي اولدق جمله مز — حق مسلط ايدي بولدشمامز
بز اكر انصافه كلمز سك بلك — بيره كيمز بكون اسلام مقبول بلك
ظلمي زيرا كمالين بولدي اوش — هر كمالك بر زوالي وار در اوش
آل عثمان اوغلي ملكنده اولان — ظلمي نه كافر ايدر نه انس و جان
عدلي مشهور ايدي عثمان اوغلنك — ظلمي مشهور اولدي عثمان اوغلنك
دينمز باطل كافر ايدر مز ظلم — دينمز اسلام ايده رز بز ظلم
كافرستان ايچره بو ظلم اولميا — دين اسلامده يوقدر بو ظلم اولا
مستحقدر بزه طاش يغدرسه حق — مستحق بزه عدو كوندرسه حق
حقي زيرا بز اونتدق كبريايه — ابليسه اويدق انا نيتت ايله

بغلا نورکن صاریمسقوصاپی ایله — حق بزه بونلاری ایتدی حوالله
حقی اونود نلره بودر جزا — حقی ستر ایدنه نازل در بلا
قوم اسلامبول اونتدیلر حقی — بلکه یلده بر کز اکثمازلر حقی
قورقرم اسلامبوله کلور خطا — قورقرم قسطنطینه اینر بلا
اهل منصب حقی عزل اولسه اکار — منصب اولسه ظلمی فرعونی بصار
بلمزم بونلر قیامت یوقمی دیر — بلمزم حشر یله محشر یوقمی دیر
بونلره انا نسه قیامت کونینه — ظلم ایدر میدی حقك برقولینه
بونلارك اقراری یوقدر جنته — بونلارك انکاری وار در طاموبه
اخرتده بونلره انا نسه ایدی — هر اشی شرعیله اشلرلر ایدی
پیره چالدیلر شریعت تاجنی — کیدیلر رشوتله طاموتاجنی
ایلدیلر خور عدالت تاجنی — کیدیلر عزتله ظلمك تاجنی
قالدی ایقلرده احکامی کتاب — اولدی حلوا کاغدی حاشا کتاب
یعنی حکمز کتابدن طشره در — شمدی قرانی اوقورده وارمیدر
قالدی ایقلرده شرعی مصطفا — شرعیله دعوایی یوقدکلر شها
قاضیلر رشوت ویره ندسعی ایدر — زهری پیر شرعه خلافی حکم ایدر

حجتنه اوتوز ويره ني ردّ ايدر — ايكي اوچيوز ويره نه امداد ايدر
يعني حكم اتمز كتاب الله ايله — دين اسلامين صتار رشوت ايله
خبرك وارمي بو اشلردن شها — صوبا شندن بو لا نرطورول شها
قاضيلر قاضيلغي اوزصاتون — رشوت الموق اقتضاسي نيلسون
قاضي عسكرلر صتار قاضيلغي — رشوتي ويرنه ويرلر منصبي
قاضيلق الان اوسكين قاضيده — دوس كبي يقماغه كيدر منصبه
برسجيله يوزغروشي ازكورور — موتي تكريي ودمده اونودر
حجتنه اوتوز ويره ني دكلمز — بيك ويره بنده كوكلدن دكلمز
كسك المايجه قاضي دكلمز — شرعي صورتنه قيوب حكم ايلمز
شاهدي صادق كتورسك ردّ ايدر — شرعيله دعوايي دكلمز قاضي يوق
قاضي ظلم اتمسه بك ظلم ايده مز — قاضي رشوت المسه بك الامز
قاضيلر عدل ايتسه عادل اولابك — قاضيلر ظلم ايتسه كافر اولابك
قاضيلرك ظلمنه ندر سبب — رشوت ايله منصب الورسك سبب
قاضيلرك عدليني وارمي سبب — منصبي رشوتله ويرمك اولسبب

يلمز

بلمزم بونلر قيامت يوقمي دير بلمزم حقي بولر انكار ده دير

خبرك وارمي بو اشلردن شها

حق شريعت محكمه قالقدي شها

دكله امدي بكلرك احوالني نيچه كافردن بترافعالني

شمدي بكلرز رجلالميدن بترز تكرني پيغمبري بلمز بولر

يقدي بكلر انا طولوبي تمام يقدي كافر فاره دكيزي تمام

يا ليلادي يقدي كافر شايقه سي ايچ ايلي يقدي سپاهي ظورباسي

طشره سين كافرا يچمز قول يقار كتدي تخت الدن مراد خان بي خبر

ايل ولايت ظلمله اولدي خراب نيچه قريه نيچه شهر اولدي خراب

چوق رعايا مزطاغلدي قاچدي هب ظلم الندن ايتدبلر ترکي وطن

ايكي اي لما غدباشلادندي خراج نيلسون مظلوم رعايا اولسون آچ

بونلارك شها وبالين كيم چكر روز محشرده عذابين كيم چكر

قولرن سندن سؤال ايلرسه حق نه جوابك ظلمكي صورسه حق

بزبش اون كون عمر ايچون اي خان مراد اخرتك يقما كل سلطان مراد

تخت تاجك ايله مغرور اولمغل سلهء عزرائلي اونتمغل

عاقبت بو تخت تاج الدن كيدر ... تربهٔ جدلك سكا اوكوت يتر
كل هواي ظلمي ترك ايله شهما ... ظالمك يري جهنمدر شهما
حشر نشري محشري فكرايت شهما ... كله ديوان حسابي فكرايت شهما
جد بجد جدلك چكيلوب كتديلر ... اخرت ملكيدر وطن طوتديلر
سكا ده بركون ذكر نوبت شهما ... چاليشور بركون اجل طبلي شهما
سكا عبرت بشمعي اهلي قبور ... فاني سلطنت ايله اولمه سرور
فاني اسكندر سليمان اولديلر ... قبرايچنده خاكه يكسان اولديلر
عالمي بنم ديين شاهلر قاچي ... تارماردايدي اجل ملك لريني
بو عجوزه قاري دنيادر يالان ... كوندة بيك اردن بودر طولجه قلان
شاهلر المادي بو دنيادن مراد ... مرقومان بو خانه كوجدي نامراد
لذتينه اولمه مغرور دنيدك ... دولتي صودر طيانمه دنيدك
اخرتك يقما بو دنيا ايچون ... دينكي يقما صقين دنيا ايچون
سكا دينكدر يادين لازم اولان ... سني دنيادر جهنمه تويان
دين ايمان بيله كيدر حضرته ... مال منصب بوندة قالور اي دده
طوتالم كه مال قارونك اولة ... مقبرة يه كتوره من سين هله

بربش اون ارشون كفندر قسمتك
شاه ايسكدر بركفندر قسمتك

قبر ايچنده شاهيله بردركدا
كمسه سلطانسين ديمز اندهسكا

عملك صالح ايسه دولت سنك
تا ابد ذوق وصفا جنت سنك

عملك ظالم ايسه طاموسنك
توبه ايتمزسك يدي طاموسنك

اخرت ايچون يراق ايليه لوم
عدل داده كل سلوك ايليه لوم

حق تعالينك عذابي قاتيدر
ظالمه خشم الهي قاتيدر

تكر يلق دعوا سيدر خلقه ظلم
بوظلم فرعون هامان ايشيدر

بوظلم شداد نمرود ايشيدر
اشلمه فرعونله هامان ايشين

اشلمه نمرودايله شداد ايشين
شرعيله اشله ايشك اسكندر اول

ظلمله اشله ايشك نمرود دن اول
شرعه يابش اول سليمان زمان

ديولري شرعيله ضبط ايدي ايدن
شرعه تسليم اول كتاب الله ايله

هر مراده ايره سن الله ايله
شرعه تسليم اول جهان فتح اولا

ان يشاء الله عجم هب فتح اولا
شرعه يابش ديديكم اولمازسه هب

دريمي يوزك سنيمي كبي هب
شرعيله يابش كتابه سنتله

خان سليمان اولاسين اوى سنتله

شَرْعیلَه بُولدِي شَرَفْ بُو تَخْتِ تَاجْ
قُوَتِي عَدْلیلَه بُولدِي تَخْتِ تَاجْ

ظُلْمیلَه باشْلادِي ویرَانْ اُولمَغَه
اَنَا طُولِي رُومْ ایلِي یِقِلْمَغَه

یُوقْمِي بِرْدُوسْتُكْ شَهَا اُوكُوتْدُوَهْ
طَشْرَه دَنْ ایچَرِیدَنْ خَبَرْ وِیرَه

بَارِي حُنْكَارِمْ اَیَاقْ دِیوَانِي ایتْ
تَحْتِ تَاجُكْ سَكَا كَرَكْ ایسَه ایتْ

كَلَه حُنْكَارِمْ بُوسُوزُمْ بَارِي طُوتْ
اِخْتِیَارْلَرْ كَتُورِبْ صُورْطُوتْ اُوكُوتْ

جَدِّكْ اَیلَرْمِشْ اَیَاقْ دِیوَانِي آرِي جُوقْ
اِمْدَاكْ اَیَاقْ دِیوَانِي آرِي جُوقْ

یِلْدَه اَیكِي كَزْ اَیَاقْ دِیوَانِي ایتْ
بَارِي یِلْدَه بِرْكَزْ اُولسُونْ قَانُونْ ایتْ

آچِیلَه مَسْتَانَه كُورْلَرْ اُویْخُودَنْ
دَلِیلَرْدَنْ اَلْخَبَرْ هَمْ اُوصْلُودَنْ

بَنْ سَنِي كَلَدِمْ اُویَارْمَاغَه شَهَا
كُلْ اَیقْ دِیوَانِي ایتْ اُویَانْ شَهَا

غَفْلَتْ اُویْخُوسِینَه اُوصَمَنْ مِسِینْ
بُوشَرَابِي غَفْلَتَه قَتْمَنْ مِسِینْ

تَخْتِ تَاجُكْ كِتْدِي اَلْدَنْ كُورْكْ اَجْ
دَرْدِیكَه یِجُونْ اَرَامَزْ سِینْ عِلَاجْ

سَنِي اِسْلَامبُولَدَه قُومَازْدِي شَمَنْدَكْ
اِشْبُو غَفْلَتْدَنْ اُویَانْمَزْسَكْ بِلُكْ

یِجَه تَحْتِ یَابِدِي اُویَانْمَقْلَه قَلَكْ
یِجَه تَحْتِ یَابِدِي غَفْلَتْلَه قَلَكْ

هَرْ سُوزُمْ طُوتْ ایلْ وِلَایَتْ مَعْمُورْ اُولَا
سُوزُمْ طُوتْ ایلِ وِلَایَتْ مَعْمُورْ اُولَا

قُلَاغِزْلَه بَاشَه چِقَدِي جُمْلَه ایشْ
قُلَاغِزْلَه دُوزْ اُولُورْ ایشْ بُوقُوشْ

قُلَاغِزْ

٥٠٤

قُلاغِزْ نَدُرْ شَهَا شَرْعِي كِتَابْ — قُلاغِزْ سِزْ يُولِي نَه طَامُو عَذَابْ

كِمْكِه قُرْآنِ حَدِيثَنَه يَا پِشُورْ — اِيكِي جِهَانْ دَوْلَتِينَه اِيرِشُورْ

كِمْكِه قُرْآنِ حَدِيثِي خُودْ كُورْ — عَاقِبَتْ شَاهِنْ كَرَايِ كِبِي اُولُورْ

كِمْكِه تَسْلِيمْ اُولَا قُرْآنْ حُكْمِنَهْ — غَالِبْ اُولَا اِينْجِه بُونْ بِيكْ دُشْمَنَه

كِمْكِه قُرْآنْ سَيْفِنَه مَالِكْ اُولَا — شُبْهَه سِزْ اِسْكَنْدَرِ ثَانِي اُولَا

كِيمْ شَرِيعَتْ سَيْفِنَه مَالِكْ اُولَا — دُشْمَنِينَه تَا اَبَدْ غَالِبْ اُولَا

كِمْكِه شَرْعِي مُصْطَفَى اُونُرَه يُورْ — اِنْسَه جِنَّه دِيوَه حُكْمِي عَامْ اُولُورْ

كِيمْ شَرِيعَتْدَنْ چِقَرْسَه طَشْرَه يَا — اَكَا لَعْنَتْ طَاشِي كُوكْلَرْدَنْ يَغَا

كِمْكِه شَرْعِي مُصْطَفَيْنَكْ خَايِنِي — اُولْ مُنَافِقْدُرْ هَمَانْ دِينْ دُشْمَنِي

شَرْعِي خُورْ كُورَنَه يَارَبْ وِيرْ فَنَا — دَفْتَرِ عُمْرِينِي تِيزْ دُرْ يَا رَبَّنَا

دِينَه خَايِنْ اُولَانَه اِنْصَافْ وِيرْ — كَلْمَيَنْ اِنْصَافَه يَارَبْ مَوْتْ وِيرْ

يَا اِلَهِي بُودُعَامِي قِلْ قَبُولْ

اِنْسَه جِنَّه وِيرْ شَهَا اِنْصَافِ كُلْ

كَلْكْ سِزَه نَصِيحَتْ اِيدَه يِمْ اِي خَلْقِ اِسْلَامْبُولْ — كَلْكْ اِنْصَافَه حَقَّه دُونَه لُومْ اِي خَلْقِ اِسْلَامْبُولْ

كَلْكْ تَوْبَه اِيدَه لَمْ يُوقْسَه خِشْمِ اِيدَرْ بِزَه اَللَّهْ — كَلْكْ فِسْقِ فُجُورِي قُويَالُومْ اِي خَلْقِ اِسْلَامْبُولْ

28a

نماز یوق بزده اورج یوق زکاة حج دین مذهب یوق
همان دلبندیمین مؤمن بزم ای خلق اسلامبول

عجب میدر بزه خشم بلا حقدن اولا نازل
اوندرق یاردن حقی تمام ای خلق اسلامبول

بزه طاشلر یغوسه چوق دکل کافر قزاغی نه
زنا بزده لواطه بزده هب ای خلق اسلامبول

قرا دکیز یا لیسینی یا قوب یقان قزاق دکل
بزم فسقمزك مراتبدر ای خلق اسلامبول

قرا دکیزی یقان روس دکل گرو نعلمز در هب
بزه خشم الهیدر قزاق ای خلق اسلامبول

اگر انصافه کلمز سك نلر اولسه گرك کورك
بیره گچمز دیمك اسلامبولها ای خلق اسلامبول

صاری مصاق صابی ایله بغلشان کافر قزاغی حق
حواله ایدی بزخانیلره ای خلق اسلامبول

بزی یوقدن یرادن حقه جمله مزی بزم خائن
نه دیندر دینکز یلمم سزك ای خلق اسلامبول

کیورسز قهوه دیدکلری ملعونه مساویمجون
که بیوسز بربیکوز اتلرین ای خلق اسلامبول

اذان اوقنسه جامعدن یکلیور قرینکیدر ادم
خطادر سزه مؤمندیمك ای خلق اسلامبول

طلوده قهوه کز میخانه کز جامعلری اتابوش
مسلمان کرچه صاری قلار یکوز ای خلق اسلامبول

رمضانلرده کافر کلیسا سنه دینمیه
بزه ایلرز اهانت جامعه ای خلق اسلامبول

سلاطینلرده کرچه وار جماعت غیری جامع بوش
والا اجمله میخانه طلو ای خلق اسلامبول

اگر قهوه کز میخانه لرده بیر بولنمز هیچ
یمجون جامعلرمز بوش بزم ای خلق اسلامبول

دیسك کل جامعه باشن کسرسك قهوه دن چقماز
مسلمانز دیمك باری کلك ای خلق اسلامبول

28b

مفاتیح

متاعي دينى ويردي كساده بر بولك جاهل — نه يوزله وارەسن يارين حقه اي خلق اسلامبول
مسافرخانه دردنيا وفاسن فانى بر بولمش — يترامارە نفسه اويدوكوزاي خلق اسلامبول
كه يوقسه حشره نشره محشره انكار كزمي سن — كه بكزرز فعلكزانكارەهب اي خلق اسلامبول
طمو جنت قيامت يوقسه حاشا بوقيده ديرسز — قيامت وار ديين حقه دونرا اي خلق اسلامبول
ايدرسز دين اسلامدا هانتى حقى اكثمازسز — طپارسز بوت كبى دنيا كزه اي خلق اسلامبول
كه بلكه حقى يادە بركز اكثمازسز نه غفلت بو — مزارە قبره كيرمزسز اي خلق اسلامبول
قازلدي مقبرك چقورى بلكه اي كوزى اعما — طوتالم سبك يشاصوكى اولوم اي خلق اسلامبول
فلان المش فلان المش ياسن المزمسن احمق — سكاده بركون اولمش ديه لر اي خلق اسلامبول
قلارسز دائما ميت نمازين عبرت المازسز — مزارستان نصيحت يتيمى اي خلق اسلامبول
نصيحت استيوبر شيخه كيمه اهل قبره ولر — قبور اهلى بزه واعظ يترا اي خلق اسلامبول
دلرسك واعظ ناصح اولمزه نظر ايله — اوكجكسين بوكون اول يارين اول اي خلق اسلامبول
كزرسن كرچه صاغ اما بوكون وارسن يارين يوقسن — اوكجاكسين چوالمش بلسنى اي خلق اسلامبول
سنك اول سودكك مال خزينك بوندە قالورهب — يزم ايله كيدن صالح عمل اي خلق اسلامبول
كجرسن مال قارون كله بركون اي خوجه بيره — صالمه كبريله فرعونى وش اي خلق اسلامبول
پارسز كبريله شداد اولرا اى منافق لر — يقارسز دينكزدنيا ايچون اي خلق اسلامبول

بودنیا سزه جنتدن شریف ولدکی ای فاسقلر
قیامت یوقیمی دیرسز یوقسه سزای خلق اسلامبول

یزی یوقدن یرادن بنه خلق ایتمکه عاجز می
که حاشا عجزی اولا خالقک ای خلق اسلامبول

ازل برنطفهٔ میت دکلمیدک عدمده بنی
یرادلو وغکی فکر ایلیه ای خلق اسلامبول

ازل برکز یرادن بنه قادر خلق ایده بیلکز
حقک صنعتیدر خلق ایلمک ای خلق اسلامبول

برادم اهل صنعت اولسه صنعتی اونودری
حقک صنعتیده خلق ایلمک ای خلق اسلامبول

بخادم یرتمز صنعتیدر حق تعالینک
که حاشا صنعتی حق اونوده ای خلق اسلامبول

اونتمز اهل صنعت صنعتی برعاجز ادم کن
اونتمز یازمسین کاتب اولان ای خلق اسلامبول

حقک قدرت الیده کاتب اولدکی نقش انساندر
جمالک نقش ایدن نقاشه باقی ای خلق اسلامبول

حقک صنعتی برنطفهٔ انسان ایلمک اولدی
یرتمز خلقی حقک صنعتی ای خلق اسلامبول

حقک نطفهٔ انسان ایلمک خلاقیته مخصوص
بوایش تکرسیه انسان غیره کوج ای خلق اسلامبول

بودنیا شاهنک سکسینه التون یله اچمه
حقک سکسینه انساندر ای خلق اسلامبول

بودنیا شاهی سکه سن بوروبده زمکه قادردر
ضرب خانیه قورد و زر بوزار ای خلق اسلامبول

بشردر سکه سی حقک دوزب بوزمغه قادردر
ضرب خانه سی حقک قبر ایمش ای خلق اسلامبول

ضرب خانهٔ قبره قور یزی بوزار دوزر نکرار
بزی اولکی کبی خلق ایدر ای خلق اسلامبول

انا قرینده خلق ایدی بزی حق ابتدا اول
بوکز قرینده یبرک خلق ایدر ای خلق اسلامبول

کوره

كوره بردانه بغدايي صاچرلر ارضه ميت وقش
اوبغداى دفن اولور ميت كبى اى خلق اسلامبول

باشندن طيرا غن سلكرا وبغداي كوزنه بنده
قيامت رمزي بغداى تراسى اى خلق اسلامبول

انجلر قبره بكزر قيش كونده ميوه سى ميت
انجلر محشرين كوريا زكونى اى خلق اسلامبول

انجلرده خزينه يوق نه كاندة ميوه سن صقلر
بوحشره نشره محشره باقك اى خلق اسلامبول

نه دالنده نه كوكنده قيشين يوق ميوه اشجاردة
مزارستان اولورباغلر قيشين اى خلق اسلامبول

قرو اصماد النده بال يرادر صالقم اوزملر
عسل ايرماغى اروديه باق اى خلق اسلامبول

بزه يازيله قيش ويرز خبر روز قيامتدن
نباتات قبره بكزر قيش كونى اى خلق اسلامبول

بقا اوّل بهار محشرينه قيشه كوزه يازه
اى حشري يوق ديين نادان ديكيز اى خلق اسلامبول

قيشك رمزي قبورا هلى قيامت رمزن ايلر يازه
قيشين اشجار اولور يازدير يلور اى خلق اسلامبول

يازين حورى كبى جنت مثال هب دونار اشجار
قيشين عريان اولور قبره كيرر اى خلق اسلامبول

انجلر ميوه لر يازين خبر ويرر قيامتدن
يازين هر بر شجر محشر اولور اى خلق اسلامبول

بويازلر قشلر وكوزلر يرادندن خبر ويرر
در كسز كوكلره بقا زمسز اى خلق اسلامبول

كيجه قبر اولدى تابوندن دوشك اى خلق اسلامبول
كيجه كوندز ندر رمز ايلر قيامت كنديدر كوندز

قيامت ديرايسك هركون قوپار اى خلق اسلامبول
كوزه هركودن اشيا خبر ويرز حقدن

كيجه هب دفن اولور دوشكه خلق اى خلق اسلامبول
كيجه اولنجه كيرر دوشكى قبره جهان خلقى

نظر ايله كيجه اسلامبول اولور هر مزاد ستان — كيجه النوم اخ الموت رمز يدر اي خلق اسلامبول

قبر رمزي كيجه اولدي قيامت رمز يدر كوندن — اولور ز كيجه كوندن ديلور اي خلق اسلامبول

قيامت رمزين اسلامبول بزستانيزه وارسيز — اورون چارشو در رمز يوني اي خلق اسلامبول

غلطه بوغازي اولدي صراط كبرو سنك رمزي — يرمه ماعونه صالح عمل اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري اون قباني نيه رمز ايلر — سلامتله صراطي كچمكه اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري غرقا اولوسنه نيه رمز ايلر — هواي نفسدر بو فورتنه اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري رسله جنك اتمك نه رمز ايلر — هواي نفسني باصمقدر اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري روسي كورمك نه رمز ايلر — توكل له حقه صيغنمغا اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلرين روس هلاك اتمك نه رمز ايلر — حقي پيغمبري اونتمغا اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري پيرياق اولمق نه رمز ايلر — قيوب باطلي حقه ويمغا اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري خوفا يدر سه نيه رمز ايلر — عدو نفسه اويوب باصلمغا اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري صاغ اسن كلمك نه رمز ايلر — كتاب اللهه شرعه اويمغا اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري كيمنكه قورقو نه رمز ايلر — يرادن تكريدن قورقمغا اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري قورقميوب كيدر نه رمز ايلر — يرادن تكريدن قورقمشدر اي خلق اسلامبول

ذخيره كميلري قورقسه لر حقدن نه رمز ايلر — اورس كافرلرين قورقوده حق اي خلق اسلامبول

زخیره کمیلری طغرو پای اتسه نه رمز ایلر — کمیسین حق تعالی صقلیه ای خلق اسلامبول
زخیره کمیلری اکری پای اتسه نه رمز ایلر — کمیسین حق تعالی غرق ایده ای خلق اسلامبول
زخیره کمیلری حیله کار اولسه نه رمز ایلر — ابد اول بد رئیس اوکا مزکزر ای خلق اسلامبول
زخیره کمیلری حقه باز اولسه نه رمز ایلر — ابد اول کمیلر اولمان هلاک ای خلق اسلامبول
زخیره کمیلری غرق اولور یا کافر لر اولور ای خلق اسلامبول
زخیره کمیسنك کیله خائنی نه رمز ایلر — یا غرق اولور یا کافر لر اولور ای خلق اسلامبول
زخیره کمیلری غرق اولور اکثر نه رمز ایلر — بش اللی کیله قوللانیر بولر ای خلق اسلامبول
زخیره کمیلری کیرسه ایمانه نه رمز ایلر — انوك کیله سی حق اوزره دزر ای خلق اسلامبول
زخیره کمیسی ایمان بولامزسه نه رمز ایلر — که بلکه بینماز دزر رئیسی ای خلق اسلامبول
زخیره کمیسی صوایلسه دائم نه رمز ایلر — که تحقیق لوطیدر غرق ایده حق ای خلق اسلامبول
زخیره کمیسی چوق فورتینه چکسه نه رمز ایلر — رئیسك نفسه اویمقدر اشی ای خلق اسلامبول
زخیره کمیسی یوصوله سز قالسه نه رمز ایلر — رئیسی نفس شیطان قولیدر ای خلق اسلامبول
زخیره کمیسی دومنی قیرسه نه رمز ایلر — طمع کاردر رئیسی پیر حرام ای خلق اسلامبول
زخیره کمیسی لنکر اتردوتمز نه رمز ایلر — رئیسی کمیجی حقنی یه ر ای خلق اسلامبول
زخیره کمیسی آیامنی بولمز نه رمز ایلر — رئیسك نیتی خیره دکل ای خلق اسلامبول
زخیره کمیسی آیامنی بولسه نه رمز ایلر — رئیسك نیتی خیره در ای خلق اسلامبول

31a

زخیره کمیسی یا پلسه اسکیسه ندر رمز ایلر
رئیسك قلبی حقه طغرودر ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسی یکی ایکن باتسه ندر رمز ایلر
رئیسك قلبی حقدن ایرمیدر ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسنده طوپ متریزلر ندر رمز ایلر
کتاب الله اولمهدر تمام ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسنده طوپ توفك یوقسه ندر رمز ایلر
جهالت ایله غفلتدر بوکار ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسنده چوقسه سرمایه ندر رمز ایلر
تمام حقه صغمشدر رئیس ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسنده ارنسه سرمایه ندر رمز ایلر
هوای نفسه مغلوبدر رئیس ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسنده یوقسه سرمایه ندر رمز ایلر
تمام امارة نفسکدر حکم ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسنده کمبی یوقسه ندر رمز ایلر
حکم نفسیله شیطانکدر ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسنده چوقسه ندر رمز ایلر
عدو نفسینه غالبدر رئیس ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسنده طوپ توفك چوقسه ندر رمز ایلر
حکومت درج سلطانکدر ای خلق اسلامبول

زخیره کمیسنده ندر در مقصود اولانلرها
مراد خائنم وجودکدر تمام هب خلق اسلامبول

شهاسن صالح اول خلق جهانهب اولالر صالح
شهاسن نفسه اویسك نفسه اویا خلق اسلامبول

شهاطشره ده دیرلر نفسینه اویوب گزر خنکار
شهاپاسیله ماتمده سنکچون خلق اسلامبول

شهانفسینه اویمق پادشاهلره بیوك صوجدر
بوغفلتله بوتخت الدن کیدر دیر خلق اسلامبول

شهاتختم گرکمز بکا دیرسك نفسکه اوی وار
بکا تختم گرك دیرسك اویا دیر خلق اسلامبول

شهاي

شهاكل جالغوبي تراك ايله يوقسه كندي تحت الدن
جوكور جشته سنك ايشك دكل دير خلق اسلامبول

مصر سلطاني غوري نفسه اويوب مصر الدن
سنيده غوريه بكر تدي شها خلق اسلامبول

شها كندوكي مذموم ايلدك خلق اجره كوزلاج
بوده مي پادشاه دير لر سكا هب خلق اسلامبول

شها كوندن كونه اويا نمادك غفلتك ارتدك
شها قدر بني تحتك بلدي دير خلق اسلامبول

نصيحت دكلمز دير لر سكا خلق جهان اي خان
بوسوزكر جكسه تحتك كندي دير لر خلق اسلامبول

نصيحت دوتميان شاهن كراي كبي اولور تحقيق
قريم خانيدن السين عبرتي دير خلق اسلامبول

كنا هي نه ايدي شاهك كرايدك مذهبي يوقدي
انكجون تحت تاجن بقدي حق دير خلق اسلامبول

شريعت دين ومذهب يوق عجب شاهن كرايمش هيچ
بوسلاه اول سبدن در كاهب خلق اسلامبول

شها شاهن كراي دير لر نماز قلماز ايمش اصلا
انكجون كاحق خشم ايدي دير لر خلق اسلامبول

شها نفسينه شيطانه اويان اوكماز دوعا لمده
مراد خان نفسنه اويمش كزر دير خلق اسلامبول

شها درويش دوقنه بكا قورقدك يوقميدر سنك
شها حق سويلين خوف ايلمز دير خلق اسلامبول

شها شرعه مخالف سكا سوزم وار ايسه قتل ايت
كه حقدن غيري قايل يوقدر دير خلق اسلامبول

مراد ايلرسه قتلم حق شها قتليمه قادر سين
مراد ايمزسه حق قتل ايده مزدير خلق اسلامبول

اكر منصور كبي دارة امر لرسه دير م حقي
يشا مقدر اولوم يكدير شها خلق اسلامبول

نسيمي كبي ريم يوزشها حق ديمدن دونمم
سنى ارشاده كادم هب بلور لر خلق اسلامبول

32a

سنجي اوچ سنه درد عوت ايدرم حقه بن اي خان
يوزن حقدن جودي ديرسكا هب خلق اسلامبول

شهابركزه بزمله بولشمق كفر اكبر مي
سليمان موره محتاج اولدي ديرهب خلق اسلامبول

شهاسيزدن رجا مزيوق رجام حقدندر آنجق
مراد درويشه ديرلر احتياج هب خلق اسلامبول

ولايت كتدي الدن سكا همتدر شها قصدم
باشم طوب ايلدم اوغربكه بلور خلق اسلامبول

مرادم يوقدر والله قاتكده مراد خانم
اويا رمقدر مرادم سنجي بلور خلق اسلامبول

علوفه استهم سندن ويرن حقدر بكا رزقم
شهادون حقه ديرم سكا بلور خلق اسلامبول

شها والله مرادم دنيوي يوقدر
رجام يوق ال عثمانزن بلورهب خلق اسلامبول

شهاول تكري حقيچون نصيحتم سكا بلة
شهاحق اوزره دوستك يوق بلورهب خلق اسلامبول

خوش آمدسويلين ظالملري دوستكمي ظن ايدك
خوش آمدسن مينزن پك صاقن ديرخلق اسلامبول

كله ايل عثمان اوغلي جدك ايشنه بشلا
كتاب الله محكم خدمت ايت ديرخلق اسلامبول

كله شرع شريفه يا پيش اول اسكندر ثاني
شهاتحتكه عورت مشترك ديرخلق اسلامبول

شهافاطمه احمد قزي ايسه زنلره اويما
شهاعورتدن اغلراه ايدرهب خلق اسلامبول

كوره شها انا مرادمه حوانلر ايدي
شهاعورت اسيري اولدي اكثر خلق اسلامبول

شهااولمه مصاحب نافيات العقل ايمش زنلر
هب اويدي عورتي ابليسه بوخلق اسلامبول

نصيحت ايلين خلقه سكا بن دكيلم شها
محمد مصطفا نك امري هب اي خلق اسلامبول

نصيحت

نصيحت ايت دديي امتنه رؤيا مده رسول الله — اوغول حق ديمكله دستور ديدكي اي خلق اسلامبول
ايمانسز كيده بم كذب ايلرايسم اشبو رؤيايه — رسولك معجزاتيدر بو نظم اي خلق اسلامبول
جهانك خلقي ايله باشه چقلمازجنك نجه ممكن — بو جنكم امر احمد ايله در اي خلق اسلامبول
كنشده اشكاره در بو جنكي بن دكل ايدن — مكر دين غيرتيدر سويلدن اي خلق اسلامبول
دلمدن معجزاتي مصطفادر حق ديين خلقه — دلمده غيرتي حقدر دونن اي خلق اسلامبول
بكا خصم اولسه پيركوك قليه قادر دكل لردر — انكچون اشكاره حق ديرم اي خلق اسلامبول
يا حق كلسون ظهوره تسين يا خود باطل لر اولسون — لا اثبات اولدم الا الله ايله اي خلق اسلامبول

بزادم نيچه بيك ادمله جنك ايتمك نجه ممكن
وليدر يادلي يا اصلي وار اي خلق اسلامبول

نصيحت ايده يم سيزه كلوك اي ادم اوغلاني — قبول ايلك نصيحتم كلك اي ادم اوغلاني
سزي بن حقه دعوت ايلرم ميخانيه اتمم — كلك الله الك بندن اوكوت اي ادم اوغلاني
سكز جنت بزه مشتاق يدي طاموبزه حاضر — طمو يولين قوجنانه بورى اي ادم اوغلاني
بو دنيا ايدي باشلو ازدها در يودار اسين هب — اولوم ازدر سنك اغزي قبر اي ادم اوغلاني
كزو كوزله كور زمن بو فنا دنيا دكل باقي — كلك حق دن يكا ميل ايده لم اي ادم اوغلاني
قالور شداد ايله اوك مال و ملكم منصب بونده — قالور سومد يكك دشمن هب اي ادم اوغلاني

كيرو سن سجن قبره انادن طوغمه كبي عريان
قالور دنياده سمور كورمدك اي آدم اوغلاني

بلا پيله قزندغك قالور وارتلن بركون
كتور من سن مزاره بركسه اي آدم اوغلاني

نه پيدور كيمه صقلرسن اي غافل
برا قچيه الور يوق جنتي اي آدم اوغلاني

طمو يولنده نيچه بيك قلوري خرج ايدر جاهل
بخيلرن جنتك يولنده هب اي آدم اوغلاني

سكرن جناتي برا قچيه ويرسك شمدي الور يوق
يديي طاموية عمرين خرج ايدر اي آدم اوغلاني

هله بازاري جنتانك كسادلغي كما لينده
طمو بازاري طلو مشتري اي آدم اوغلاني

جهانك هب مشتري يولدك طمو يه جنته برا يوق
دكشدك دينمز دنيايه هب اي آدم اوغلاني

بزستا بنله مسجد لر جنانه طاموية تمثيل
بو ايكينك نظر قل اهلينه اي آدم اوغلاني

نيچه مسجد وار اسلامبولده كرچه يوق جامعاني
كيدر وار مي جنانه يولنه كور اي آدم اوغلاني

قپاندي نيچه مسجد كيدي هب طاموية دك اهلي
اجلدك قهوه لر طاموسي هب اي آدم اوغلاني

انا طوليده ديرسك مزبله اولدي نيچه مسجد
والا قهوه لر فاسق طلو اي آدم اوغلاني

انا طوليده مسجد وار كلت اخوري اتمشلر
بو ميدر دين اسلام مذهبي اي آدم اوغلاني

رعايتلمايدر كافر كليسا سنه دينجه
خصوصا دينلري باطل ايكن اي آدم اوغلاني

دين اسلام ديني ايكن دين اسلامي برا تدك جور
محمد امتي قلمادي اي آدم اوغلاني

چورتدك نازنين عمري هوا ده فسق عصيانده
حضور حقه بر وار ما نرسيوز اي آدم اوغلاني

نه اشلرسك بوكون كرچه الكده يارين فكرايت — كل الك زندان قبرك ظلمتن اى ادم اوغلانى
ديمه بن پادشاهم سلطنت كتمز بيله قبره — كدا اول پادشاه اول قبر اوك اى ادم اوغلانى
قبرده يوقدر فرق كدانك پادشاهلر له — كداشا هيله حق قاتنده بر اى ادم اوغلانى
بك اول بكلر بكى اولمزنه اتسك كيرسن قبره — نيچه فرعون يدى بوفلك اى ادم اوغلانى
قنى فرعون يله هامان بودنيا هب بنم ديردى — وجودى خوفمن صاوردى موت اى ادم اوغلانى
ايكى يوز الى يللده يابدى شداد جنتن — نصيب اولمادى كيرمك ايچنه اى ادم اوغلانى
ايكى يوز الى يللق ارزويه شداد ايرشمدى — حقك دشمنى قبرا تدى موت اى ادم اوغلانى
انكچون شمدى شداد دن ازل اى ادم اوغلانى — بوقانون فالدى شداد دن يشامزمش
بودنيا كبروسى اولدره يا پرشداد اى اوجاهل — اجل سيلينى اعما كوزمز اى ادم اوغلانى
بودنيا كبروسن حق اخرت يولينه قورمشلر — كلمن كچر قونان دورمز كوچر اى ادم اوغلانى
بودنيا كبروسينك انتهاسى قبره دك انجق — قبر جنت طمو كبروسيدر اى ادم اوغلانى
قبر دن اخرت يولارينك اولكى قابوسى — يولك چوغنى قوبريه كيت اى ادم اوغلانى
اكر يول بلمزم ديرسك يا پشمرشد قرانه — يورىمه نفس شيطان يولينه اى ادم اوغلانى
يولك اشلكينه كيت غيرى يوله صيما غل زنهار — يولك اشلكى قران بوليدر اى ادم اوغلانى
كه زيرا اخرت يولارى چوقدر بردر حق يول — اوبر يول غايت اشلك يوله زر اى ادم اوغلانى

هر اشلك يولة كيدن قولا غزسنكله يسره شاشمه — مكرا عما اولا يول بولميا اي ادم اوغلاني
اكر اعما يسك طالب يا پيش شرع شريفه يك — شريعتدر طريقة حقده شيخ اي ادم اوغلاني
صفين شرع شريفه اويمايان ملحدلره اويما — رفاضيدر شريعتدن جقان اي ادم اوغلاني
عاشرعه يا پشدك واريوري سنكدر ميدان — شريعتدن قوپارمه طاش صفين اي ادم اوغلاني
شريعت اولدي قران يولينك شيخي يا پيش شرعه — شريعت طشره سي طامو بولي اي ادم اوغلاني
حقيقتدن دم اورر بعض ملحد شرعي آلدن قور — بو شيخك نجديدر آدي اي ادم اوغلاني
شريعتدن حقيقت ايرميدر اي كوزي اعما — طريق حق كشترن اشكار اي ادم اوغلاني
حقيقت كزلي برسوردر شريعت كون كبي ظاهر — منافقدر شريعتدن جقان اي ادم اوغلاني
محمد امتينك جمله سيدر يتمش اوچ ملت — برندن غير سي ازغون دورر اي ادم اوغلاني
كيميسي بونلرك الخا قيامت بوق ديو سويلر — يرادن حقه عجز اثبات ايدر اي ادم اوغلاني
ديمز لر حق تعالى برى يوقدن اول ايدي وار — يقيني كوزي اعما بونلرك اي ادم اوغلاني
سنى اول يرادن صكره خلق اتمكه عاجزمي — برا وغلان بونلري الزام ايدر اي ادم اوغلاني
فراق صالة نك بعضيسي شمسي بوق ديو سويلر — كه زيرا شمسي خفاش كوره مز اي ادم اوغلاني
عجب دكل فلكدن شمسي انكار ايلسه ملحد — كه زيرا ظاهري باطني كورر اي ادم اوغلاني
بو ملحد لري الزام ايدي حق اول برهان يله — هر اينج برقيامتدر كارين اي ادم اوغلاني

فراق صالة نك بعضيسي شمسي انكار ايدر اي ادم اوغلاني
بو يتمش اوچ فرقه برى اهل سنت جماعتدر

خبره

خبر ویرر شجر لر حشر نشری یازین — طوبانر حور وشی یازین شجری ای آدم اوغلانی

خبر ویرر قبور اهلین شجر لر دوزماسه — بویاز قیش نفخ اثبات کبیدر ای آدم اوغلانی

شجر لر قبره بکزر قیش کونیده دفن اولور میوه — خزینه یوق کوکنده میوه یوق ای آدم اوغلانی

خزینه یوق دالکده ای شجر میوه ک نه کانندر — شجر له حال دلیله سویلیشک ای آدم اوغلانی

اعجلر میوه سن صقلر قیشن هب عالم غیبه — یازین حقدن خبر ویرر کلور ای آدم اوغلانی

خبر ویرر بزه یازیله قیش غیبه شهادتدن — بوکون کور یاز وقیش محشر یی ای آدم اوغلانی

بوکون کور محشری فردای قویارین اوزایولدز — قیامت کوزده نقطه کبیدر ای آدم اوغلانی

کوزکده شول قرانقطه ایچیدر حشر یله محشر — صراط کبر وسی رمزی تسلا رک ای آدم اوغلانی

ایکی کوزکدر میزان کفه سینه صغر بیر کوک — طمو جنت قپوسی قولاغک ای آدم اوغلانی

دلک جنت قپوسین بکلین رضوان اکبردر — کوکل جنتدر حق اندہ ای آدم اوغلانی

الک قدرت الندہ الت اولدی قبضۂ حقده — ایاغک لامکانه یولدر ای آدم اوغلانی

ایاغک فرشینه ایرن باشک عرشن طواف ایلر — محمدی اولالی امت بودر ای آدم اوغلانی

اوتور طوریی محبتده تکلم ایله حقیله — تجلی قل طلب موسی کبی ای آدم اوغلانی

سقاهم ربهم خمرین شریعت طوسیندن ایچ — حقیقت دیو کیمنه شرعه کل ای آدم اوغلانی

کیه زیرا دستیه دریا صغشمز طاشر البته — صغر می قطره دریا یه صغر ای آدم اوغلانی

بقا بر نطفه دریای انسانی صغردی حق — بشر بحری مظهم ایدی منی ای آدم اوغلانی
منی مزار ایکن بر طمله قطره نطفه بحر اولدی — اوتطفه بر بحره اولدی شاه ای آدم اوغلانی
کوره بر قطره انسانی نجه دریایه حکم ایلر — مراد خاندر بر بسی اولا ای آدم اوغلانی
کوره بر قطره قوت آل عثمانه اتا اولدی — ازل عثمانلی بر قطره ایدی ای آدم اوغلانی
کلوب اول غازی عثمان قطره سندن دوغدی — اسکندر سلیمان وشد یوه حکم ایدر ای آدم اوغلانی
کوره بر قطره عثمان اوغلی شرق غرب ایله بلادی — یدی اقلیمه طولدی هیبتی ای آدم اوغلانی
کوره بر ذره قوت قدرتدن دوغدین شمسی عثمانی — جهانه کون قدر اولادی خان ای آدم اوغلانی
بو قوت قوتونه شکر یارب انک دللری شاه اولدی — جهانی میوه سیله طولدی هب ای آدم اوغلانی
بو قوت قوتونه قلیچ یارب انک قبضه سی عثمانلی — بنی السیفه مظهردر بولر ای آدم اوغلانی
بو قوت قوتونه ولی یارب انک اولادی هب اقطاب — که زیر اقطب ظاهردر بولر ای آدم اوغلانی
بو قوت قوتونه علی یارب دوغن قلبی ولد سلطان — بو اوغلی قطب باطندر هان ای آدم اوغلانی
بو قوت قوتونه دلی یارب اوغول لری هب ازدرها — قرالر تختینی هب یوتدیلر ای آدم اوغلانی
بو قوت قوتونه اولی یارب اوج اوغلی اولدی شاه نشاه — محمد له سلیمان وسلیم ای آدم اوغلانی
بو قوت قوتونه الی یارب ایرشدی شرقیله غربه — مکر الت دی قدرت الینه ای آدم اوغلانی
بو قوت قوتونه دلی یارب حکومت ایدی افاقه — مکر قدرت دلینک التی ای آدم اوغلانی

بو قوت قوته

بوقور قوة نه يولى يارب ايرشدي نفسه حكمي
طريق حقه صادق در مكر اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه قولى يارب قول اولدي انس وجن ديو
مكر شرع شريفه قول ايدي اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه بالى يارب جهان مطلخينه محتاج
سبيل در نعمتي عامه مكر اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه فالى يارب قيو سيدر مرادي خلق
علو فدسينه تشنه انس جن اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه ايلى يارب اكا تحت اولدي شرق غرب
همان كوكلره حكم ايمدي بو اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه فيلى يارب رسولدن مكره بركاتي
جهان قبضنده بر طوب كبيدر اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه سيلى يارب سلوب سيور دي كوكه
قرالر تحتنى غرق ايلدي اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه بيلى يارب قرالر ملكنى صويدي
حرامينك حقيقى سي بودر اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه طولى يارب ايدر يغمور كبي قيني
يقار بيقار قرالك ملكنى اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه طولى يارب قرالره صوقوز هري
قرالر قانين اجدي قنمادي اي آدم اوغلاني

بوقور قوت نه فيلى يارب جهانى قلله ضبط ايدي
صراط مستقيم اول قلدر اي آدم اوغلاني

بوقور قوت نه الى يارب مدار اسي كتاب الله
بو ارقو در قمز بنى آدميدن اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه ميلى يارب يدي دريا بوكا ساحل
ايدر بالق كبي دريا يه حكم اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه بيلى يارب مصر در اكا برجفت لك
مصر نه جفتلكى در شرق غرب اي آدم اوغلاني

بوقور قوة نه نالى يارب اى عرش اوزره جولاندة
مكر عادل ايدي اصلى اودر اي آدم اوغلاني

بوقورقوة نه الى يارب انك تسلى خاطر اولدي — بولرا فاقيله انفسده شاه اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه كلي يارب كلستانه ايدي هب كوني — مكر جنته اجلدي بوكل اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه كولي يارب كه باندي غيرت دينده — بو ارده غيرتي حق سيف ايدي اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه بلى يارب كلن قالو بلى دن بو — السته دن كلن بوخان درر اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه صولى يارب بسيله رفيض اشيايه — مكر حوضي رسوله اوغرادي اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه اولى يارب جهانه اوغلي روح اولدي — جهانتن روحيده سلطان مراد اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه دالى اللري دوته كوني طوباوش — مكر قرانه تعظيم ايلدي اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه دلى دولت سراينه وطن اولدي — مكر شرع شريفي ايدي حمى اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه شالى خلعت كبي كيدي جهاني هب — مكر سري محمد در بوار اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه بولى سكه سي يورر حشره دك بلكي — مكر ظالم اولا يورميه اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه يالى يا ليلري يقدير كفاره — اوغوللارين مكرر ايلدي اي ادم اوغلاني

بوقورقوة نه رلى اصلين صورر سك عالمي ارواح — اوغوللارينه غايت كوسدي پك اي ادم اوغلاني

بوقورقوة الى عثمانك اتا سينك اتا سيدر — باشين اغرتدي اوغوللاري پك اي ادم اوغلاني

بوقورقوة ظالمي سوه من عادت ايلر اوغلينه — اوغوللارندن الچكمك دلر اي ادم اوغلاني

بوقورقوة كلبلري كفار اوغلى اوزره كوندردي — اويانديلر مراد خانم ديدي اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ديدي كفارة اوبا نمزلرايسه اوغلوم — همان اسلامبوله بورك ديدي اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ديدي كفارة بني اصفر مسيز يوتسه — ديد يلر بوق انوك الجسي بوز اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ديدي كفارة زمانيكوز يقيمنيدر — ديد يلر نه يقيندر نه ايراق اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ديدي كفارة كيدك اوغلومك — ديد يلر عدل ايدرسه كيده لوم اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ديدي كفارة وارك كيدك جهنمدك — ديد يلر كتمز ظالم مراد اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ديدي اوغلوم ان يشاء الله لجاكورين — ديد يلر شهرت انده كورمي قور اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ديدي كفارة مرادم مرشده ايرديي — ديد يلر خصم كا رشوت بترا اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ديدي كفارة مرادك كلدي ارشادي — ديد يلر عورته هله اوبار اي ادم اوغلاني

بوقور قوة انده ديدي يا بشقرالله ايتلرك ضلالت — ديدي اوميخدر اوغلك نفسينه اي ادم اوغلاني

بوقور قوة انده ديدي قزيل المانك قرا لينه — خراج ويرا وغليمه يوق يوق ديدي اي ادم اوغلاني

بوقور قوة انده ديدي قزيل الماية ايرر اليم — قرا ل ديدي عدالتله مكر اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ديدي اوغليمه هولندر دهتم غايت — قرا ل ديدي حرامم بيرا وغلي نو اي ادم اوغلاني

بوقور قوة ندر مراد اولان ندر انسانده عقل كل — قرا لدك نه مراد اتاره نفس اي ادم اوغلاني

بوقور قوة عقل كل در عقل جزء فيض ايدر امداد — كوزا جور روح سلطاني بوكز اي ادم اوغلاني

بوقور قوة تحت روحانيده اول پادشاه ايكن — اكا قلب ولد عثمانيدر اي ادم اوغلاني

سُلَيْمَانْ اُولكِي فَيْضْ اِسْبِينْ سَكَا حَقْ مَنْطِقُ الطَّيْرِي
هَلَهْ نَفْسِكْ دِيوِنِي اَيْلَهْ ضَبْطْ اِيْ اَدَمْ اُوغْلَانِي

كِهْ سَنْ سِينْ مَظْهَرِ مُوسَى عَصَا دُرْ رَسِيفْ رُوحَانِكْ
سَنُكْ نَفْسُكْ دُرُرْ فِرْعَوْنْ اُولَانْ اِيْ اَدَمْ اُوغْلَانِي

اَگَرْ نَفْسُكْ تَصَرُّفْدَهْ اِيسَهْ اِيْ رُوحِ سُلْطَانِي
حَذَرْ قِلْ اُويَهْ هَامَانْ نَفْسِيكَهْ اِيْ اَدَمْ اُوغْلَانِي

سُلَيْمَانْ مَظْهَرِ يَدِ نَفْسْ بِلْقِيسِنَهْ حُكْمْ اِيدَنْ
وَزِيرْ عَقْلَكْ اَصَفْ عَقْلَهْ اُويْ اِيْ اَدَمْ اُوغْلَانِي

صَقِينْ بَكْ خَاتَمَكْ جِنِّي قِرِنْدَنْ اِيْ سُلَيْمَانِمْ
بَنِي سِزِي حَقَّهْ اِصْمَارْ لَاكِزْ اِيْ اَدَمْ اُوغْلَانِي

دِكْلَهْ لِلَّهْ بَنِي اِيْ سُلْطَانْ مُرَادْ
دِكْلَهْ جَدِّكْ رُوحِيچُونْ اِيْ خَانْ مُرَادْ

اِيچِي طَاشِي سَكَا مَحْضَرْ اِيدَهْ يِمْ
قَارَهْ دَكِيزْ يَا لِيسِينْ شَرْحْ اِيدَهْ يِمْ

بِرْ خَبَرْ وَارْ شِمْدِي خَلْقْ اِيچْرَهْ شَهَا
بِلْمَزَمْ تَحْقِيقْ كَرْچِكِي شَهَا

قَارَهْ دَكِيزْ يَا لِيسِينْ كَافِرْ شَهَا
هَبْ خَرَاجَهْ كَسْدِي دِيرْ لَرْ خَلْقْ شَهَا

بُوخَبَرْ كَرْچِكِي نَفْسِيسْ اِيتْ شَهَا
بُوخَبَرْ كَرْچِكْسَهْ قَانْ اَغْلَهْ شَهَا

طَشْرَهْ دَنْ مَحْضَرْ كَلَهْ بَلْكِي شَهَا
كُوزْ قُولَاقْ طُوتْ طَشْرَهْ دَنْ يَكَا شَهَا

قَارَهْ دَكِيزْ كِتْدِي اَلْدَنْ دِيرْ بُوخَلْقْ
بَدْ دُعَا اَيْلَرْ شَهَا هَبْ سَكَا خَلْقْ

سَكَا خَلْقْ اَوَّلْ اِيدَرْ لَرْ دِي دُعَا
بَدْ دُعَا جِي اُولْدِي سَكَا خَلْقْ شَهَا

اِينْجَهْ تَاجْ تَحْتِي بِقْدِي بَدْ دُعَا
اِينْجَهْ تَاجْ تَحْتِي بَا پْدِي بَرْ دُعَا

بَدْ دُعَا

بَدْ دُعَا سَفِيدُرُ كُونِي يِقَانْ — بِرْ دُعَا سَيِّفِيدُرُ كُونِي يَا پَانْ

بَدْ دُعَا اِينْچُونْ بِرَهْ دِيرْ سَكْ شَهَا — ظُلْمَهْ سَنْ مِيلِ اَبْلَدْ شِمْدِي شَهَا

دِيرْ اِيسَكْ حَاشَا كِهْ بَنْ ظَالِمْ اُولَامْ — ظُلْمَهْ حَاشَا كِي بَنُمْ اُولَا رِضَا مْ

سُوْيِلَهْ دَرْ وِيشْ دِيرْ اِيسَكْ ظُلْمُمْ بَنُمْ — بَكَا بِلْدُرْ دِيرْ اِيسَكْ ظُلْمُمْ بَنُمْ

دِكْلَمَزْ سِينْ ظُلْمِكِي دِيسَمْ شَهَا — دِكْلَمَزْ سِينْ دِكْلَرَمْ دِيمَهْ شَهَا

بِرْ خُوشْ اَمَدْ سُوْيِلَسَمْ دِكْلَرْ اِيدِكْ — بَلْكِهْ بَخْشِيشْ لَرْ عَطَا اَيْلَرْ اِيدُكْ

اُولْ خُوشْ اَمَدْ سُوْيِلَيَنْ بَاطِلْ لَرِي — دِيمَهْ دُوسْتُمْ اِي خَلِيلِمْ اَنْلَرِي

سَكَا بُوقْمِي بِرْ نَصِيحَتْ اِيدِيجِي — هَلَهْ چُوقْ بَاطِلْ يُولِي كُسْتَرِيجِي

دِكْلَمَزْ سِينْ بَلْكِي حَقِّي دِيسَهْ لَرْ — بَاطِلِي دِكْلَرْ سِينْ اَمَّا دِيسَهْ لَرْ

اُولْ سَبَبْدَنْ شِمْدِي مَيْدَانْ بَاطِلِكْ — اَهْلِ حَقْ اَدَمِي قَاتِكْدَهْ سَنُكْ

نَهْ بُوَاهِمَا لْدَنْ مُرَادُكْ اِي مُرَادْ — بُوقْسَهْ تَحْتِكْدَنْ اُوصَانْدِكِي اِي مُرَادْ

قَارَهْ دَكْيِزِي قَزَاقْ اِيتْدِي خَرَابْ — اِشْبُو ظُلْمُكْ چُونْ حَقْ اِيدِيرْ عَذَابْ

دِيرْ اِيسَكْ بَنْ كَافِرَهْ كَلِمِي دِيدُمْ — اَشْقِيَا دُرْ كَلِمِي مَنْعْ اِيدَهْ مَدُمْ

كَلْ دِيمَكْدُرْ ظُلْمَا مَقْ رُوسَهْ شَهَا — كَلْ دِيمَكْدُرْ كَافِرَهْ غَفْلَتْ شَهَا

اَقْدَكْيِزْ لَرْدَهْ طُونَمَا كَزْ مَدَهْ — فَوكْشُوقَا بُوكِي قَزَاقْ لَرْ بِقْمَدَهْ

كيلرك دكليدر قاره دكيز
دايه دُر اسلامبولي بسلر دكيز

بوغازي بركون قپادر روس شهها
سرحت اولدي فنرك طاشي شهها

غفلت ايلوسك شهها اوّل بهار
كور قزاق طغيانني اوّل بهار

بشيوز ايلوسه قزاق قايق شهها
عسكرك وارمي جواب ويره شهها

اق دكيزده قاپودان نشلر شهها
پك خطا ايتدك بو تدبيرده شهها

اوج فنر قاره دكيزدن چقماسين
نامي پيتر كافر اولسون اولماسين

اوج فنردن كوزي قور قر كافرك
بوش كمي جنك ايلمز ويرعسكرك

ايله سكسان پاره مكمل كمي
اولاهر منقده اوچر آدمي

اوج فنر قاره دكيزي بكله سين
عمري كچسين اق دكيزي اكمه سين

بكلريكه شويله تنبيه ايله كيم
جمله كيزك باشني هپ كسريم

يعني كافردن دونوب قاچر سكز
بكلريكه دي قراريم جمله كز

هم قپودانيكه تنبيه ايت شهها
يا باشك يا كافري بولدي شهها

كله اسلام كيرمنه برقلعه ياپ
وار ايمش اوّل يقلمش بنه ياپ

قپودانه محكم امر ايله شهها
بوري اسلام كيرمني ياپدي شهها

بو ديريكم قلعه اوزودن اوتا
كافرك يولينك اوستودر شهها

بو ديريكم

بودیدیکم قلعه یا پرسك شها
عسکرین محکمجه قورایسك شها

قلعه دکین قراق کلمك محال
قوش اولوب اوچامکر اولخود محال

صور سؤال ایت بود یدیکم قلعه
برتاتارد یدی بکا بو قلعه

نیچه ادم ایشتدم صوکره چوق
کافر اندن ضبط اولورمش آری چوق

خانه امرایت قیودایله شها
یاپا اسلام کرمنی بازین شها

قلعه معمور ایدرایسك شها
عسکری انوك علوفه در شها

هر مواجب دن بو اوزل ویریله
دانه سرجبس اولسه قوش شها نوله

جمله سرحتدن بو سرحتدر شها
باشیکك تاجی بو سرحتدر شها

کل بوسوزم باری طوت یاپ قلعه
کله اهمال ایتمه یاپ بو قلعه

اشبو قلعه یولین الاقازغنك
قدیمی دال ایلیه کافر لرك

خانه امرایت اشبو قلعه قربنه
ایل سوره بو قلعه نك اطرافنه

یوردایده لر قلعه نك اطرافنی
یعنی قیوب کتمیلر قربنی

اولاتاتارزه وطن بو قلعه من
اولمیه ویران بو معمور یمز

بودیدیکم قلعه کیم بنیاد اولا
خان مراد کوزین اچا ارشاد اولا

بودیدیکم قلعه یاپلمازایسه
اوج فنر قاره دکیزده قیشلیه

بُو دِيدِيكِمْ قَلْعَه كِيمْ مَعْمُورْ اُولَا
اُوجْ نَنْرْ قَارَه دَكِيزْ دَنْ قُورْتِلَا

عَجَمْ اُوجْ اَيْلِقْ سَفَرْ دُرْ ظَاهِرَا
هِمَّتُكْ عَالِي بُو اُوجْ اَيْلِقْ بُو لَا

قُوكُشُو قَا بُوسِي دُرُرْ قَزَاقْ شَهَا
قَا بُوكِي هَا يِقْمَدَه هَرْ بِيلْ شَهَا

اُوكِجَه كِي بَاصَانْ عَدُوكِي سَنْ قُودُكْ
كِيتْدُكْ اُوجْ اَيْلِقْ بُولَه بَغْدَادْ دِيدُكْ

اِنْ شَاءَ اللهْ بِزِمْ بَغْدَادِيمِزْ
اِبْرُوكِجْ بِزِمْدُرْ بَغْدَادِيمِزْ

كُلْ قَزَاغَه اُولْ مُقَيَّدْ اِي مُرَادْ
يَا نْدِي تُوشْدِي وِلَايَتْ اِي مُرَادْ

كُلْ بُيُوقَه بُو قِغِلْجِي شَهَا
خَبَرُكْ وَارْمِي جِهَانْ يَا نْدِي شَهَا

بِرْ قِغِلْجِمْ بِرْ بُيُوكْ شَهْرِي يَقَارْ
كَرْ سِيُونْدُرْمَزْ سَكْ عَالِي يَقَارْ

حَمْدُ لِلّٰهْ عَسْكَرِيكِزْ يُوقْ دَكِلْ
بُو مُهِمْدُرْ هَرْ سَفَرْ دَنْ شُوَيْلَه بِلْ

دِيمَزْمْ بَغْدَادَه اَيْلَمَه سَفَرْ
هَمْ بُوكَا هَمْ اَيْلَه بَغْدَادَه سَفَرْ

اُوغُورِي خَيْرْ اُولَا خُسْرُو لَا لَا نُكْ
قَا بُودَا نُكْ يُوقْ دَكِلْ بُونْدَه سَنُكْ

اَقْ دَكِيزْ دِيرْسَكْ جَزَايِرْلِي قُورْ
قَارَه دَكِيزِي شَهَا يَا كِيمْ قُورْ

قَارَه دَكِيزْدَه تُونُسْ بُوقْ كُوزْدَه
قَبُودَا نْ يُوقْ بَكْلَرِكِي كُوزْدَه

بِرْ بَشْ اُونْ بَكْ نَيْلَسُونْ چُوقْ كَافِرَه
بَاشِي يُوقْ اَيَاقْ يُورْمِي كَافِرَه

سَكَا بُو غَيْرَتْ قِلِيجِينِي شَهَا
قَا لْقَسَه جَدُّكْ بَلْكِي قُوشَا تَمْزْ شَهَا

سكا بو نصيحتم شها — دنيوي يوقدر رجام سندن شها
ايلك اياغن شها قاره دكين — ايكي قنادك كدررز قاره دكيز
برقنادي اكسك اولسه شاهندك — اشيانى يقيلور اخر انك
سن قنادك قردك اي سلطان مراد — قاره دكيز برقولكدر اي مراد
نه مصيبت قاره دكيز باسين — كسه كافرلر خراجه بعض سين
نيلسونلر اولمدن دركسه يك — بوخبر كرچكسه جانم اولمه يك
غير تكدن اغله اي سلطان مراد — بو مصيبت چوق مصيبت اي مراد
هب رعايا ديرايسك طاغ يلدبيلر — هر بري بر طاغ باشنده قالدبيلر
اوغلي قزي ديرايسك اولدي سير — چوق غنيلر اولدي محتاج وفقير
هب رعايا جقلرك اولدي فقير — بددعاسين دندن بولارك طاغ ادير
كافره ايتمز برسي بددعا — هب شها سكا ايدرلر بددعا
عمريكه شها ضرر دكر بددعا — تازه ليكك وارد درخوف ايت شها
بددعا ورديرعايا اولدي بيل — اسكدره كلسه دشمن چوق دكل
بريانندن ظلم ايدرلر بكلرك — بريانندن بقار كافر ايلرك
ايكي قورد اغزنده قيو نجقلارك — اه افغانده رعايا جقلارك

قاره دکیز یا لیسی ماتم قمو — اغیلی قورد بوزدی چوبانم اویو
بزم رعایا برخزینه دن شهها — هب رعایا دن برکندی شهها
اوزرعایاکی بدی اوزقورد لرك — بدی کافردن بتر بکلر بکك
ایکی ایده بلکی بربك دور ایدر — ظلم ایدر رایایه کافردن بتر
کاهی سپاهی کلورصا لغین صالار — یعنی عرفیه تکالیف لر ایدر
هر سنه اون تکلیف اون امر کلور — هر بری صویار رعایایی کلور
ویره ویره قالمدی رایاده جان — ات دری قالدی نه سود قالدی نه قان
سود قنی رایایه تکلیف ایده سن — ات دری قالدی نه تکلیف ایده سن
مرحمت قل بونلاره الله ایچون — ظالمی کوندرمه جمع مال ایچون
مرحمت ایتمز ایسك سن بونلره — قیلیجك والله کسمز قینه
یاردن حقدن شهاقورقمزسین — روز محشری شهاکمز سین
طوتالم بوکون بکاظلم ایلدك — اول عزیزدن وانتقامیدن اکك
کیمسیه قالمازبلورسین بوفنا — بیچه شاهدن ارتا قالدی بوفنا
ایلمه ظلمی کوجك بیتدوکنه — تکری ایترظلم ایده بنی طاموبه
آل اوزتمه قومادوغك یرلره — آلوکی کسوب آترلرطاموبه

ایاغلر

ايا غك اوزمه باطل بولماره — حق عذابي قاپيدر ظالملره
كوزو كيله يقمه نامحرمه يوزه — يعني رشوت المادين كدرسين
قولاغكله ايلمه فسقي فجوري — حقي دكله اولمه مغروري سرور
آلماما لايعني سوزي آغزيكه — فاسقي اتمه مصاحب كندوكه
اول مصاحب باري بر عطار ايله — حق قوقوسين الابورنك كيم بيله
اولمه ميخانه جيلر ايله اشنا — بورنيكه باطل قوقوكيدر شها
عورتيله چوق اوتورمه كوزك آچ — دردينه صكره بولامزسين علاج
يوقسي عرضك خط ويردك الكله عورتنه — تختكي ويردك الكله عورتنه
خط عرضك اولدي حلوا كاغدي — كوجك ارسك ويرمه دنه خطكي
ايكي خط ويردي سليمان نديدي — صكره حيفا عالمي يقدم ديدي
تختكز برالي سلطان حكم ايدر — يوقسه تخت اوغلان اويونجا غيمدر
دين اسلام غيرتي يزده قاني — حق شريعت محكمه قالدي قاني
شيخ صوفي نفسنه اويمش كزر — ياعوام الناس كيم ارشاد ايدر
دينمز اولولري بيرلر حرامم — ايت كبي اوشدي حرامه نخاس وعام
بيسه عالملر حرامي اشكاره — كافر اولا اني جاهل لر اي يار

لعن الله الراشيه والمرتشي — لعنته راضيمسين اي مرتشي
كل بدعة ضلالة لتدر بكيم — شرعه اشيكز خلاف اويدي بكيم
كافر ايجادي دكلمي بو دخان — اينكلز ملعونه اويمق ندن
ديرسكوز قرآنده يازمز بو توتون — ديرمي قرآن سزه فرنكه اويون
ديديمي قرآن جنانده وار دخان — نه دليليكز دخانه اي فلان
اي دخان اهلي جهنمدر اغزيكز — طمو ايچينه قيودر اغزيكز
اغزيكزدن بوز بيكزدن اود چقار — طاموش توتون يالكلاري چقار
لوله قامشدر جهنمك ميوه سي — موم توتوندر حلوتاتي صفره سي
قهوه خانه در جهنمك اولري — طامونك ميخانه اولدي كوشكلري
طامونك بوزخانه در پنجره سي — طامونك يلانجسيدر چنكيلري
طامونك غماسيور كجيسيدر — غيبت اهلي طامونك نكجيسيدر
قان دوكندر طامونك غازيلري — لوطيلر در طامونك هب بكلري
يا زنا ايدن نه طامو ايتلري — شرب خمر ايدن جهيم قيولري
يا حرامزيين نه طامونك دبي — طامونك بهتان ايديجي نه كوزي
انا انا انجيدن طامو ده نه — اولدي غيبتايله بوفاسيقلر قوده

بيمناز

بيمانزلردر طامو سلطانلري — خلقه ظلم ايدن طامو بيكلري
توبه ايدن بوكنا هلره تمام — جنّت اعلاده شاه اولا بنام
توبه ايمين جهيمه دك كيدر — توبه ايدن جنّت حوره كيدر
توبه يه كل جنّته كل جنّته — پادشاهي عالي شان اول جنّته
توبه تاجن باشيكه كي اي جوان — قنّتي جنّاته دلرسك كير همان
توبه اولدركه كيرو يه دونمه — رحمتي حقدن اميدده كسمه
توبه درمرشدي جنّت يولينك — توبه درمفتاح جنّت بابينك
توبه صيمق اولدي مفتاح طمو — باشكي ويرتوبه كي صيمه يورو
يعني حق يولنده قورقه كمسدن — توبه سيفين قومه الدن اي حسن
توبه سي محكم اولان دين سيفيدر — دين قلبي توبه كارك قبضيدر
توبه درجمله سلاحي اوليا — توبه درواصل ايدن قولي حقا
توبه درعاصيلري حقه چكن — توبه درنفسيله شيطاني بيكن
توبه درسرعسكري اهلي حقك — توبه درافطاري طب عالمك
خاتمي مهري سليمان توبه در — انسه جنّه حكم ايدن خان توبه در
ديولري ضبط ايتمز الا توبه كار — پادشاهلق ايتمز الا توبه كار

خلق اسلامبول كلورسه توبه يه قورد قيون والله بيله يورويه
عالم اصلاح اولمدن قالهيه يمك حق تعالیدن اميد ايلين يومك
عالمی اصلاحه قادر دن اله قوللرم يلوارسه ديرا ول پادشاه

ارحم الراحمينه يوزطوتالم
قاضی الحاجات دن يلوارهلم

اولدی ختم الحمد لله بو كتاب طوغدی بدرا ولدی شكر بو افتاب
بيك اوتوز طقوز محمدة بو شمس شرقه غربه صاچدی نورين بوكنش
ذره بر جندن دوغان شمسی كوره قطره بر جندن دوغان بحری كوره
مصطفا نك معجزاتيني كوره اول رسولك فتحی بابنی كوره
امتينه كور محبتين انك شفقتين كور عاصی امتنه انك
بزكناه اشلرز اول شاه اوتانير بز خطا مز بلسك اول ماه سوبنير
اول حبيبك قدرني بز بلمدك اول حقك محبوبني سوه مدك
ايدك انصاف ای محمد امتی اول سوزسوم زلرانی امتی
عاشقه البت ديمشلر دنشان سوزن امتره اني وارد نشان
دعويه معنی ديمشلر عارفين سوكيه حجت كرك ای اهل دين

مصطفايه

مصطفايه قنقيمز اويارر بزم — دين قليجين قنقي مز صلارر بزم
قنقيمز طوب ايدي دين اوغرينه باش — قنقيمز الله ايچون ايدي صواش
قنقيمز ده وارمزدن قالقدي اسلام غيرتي — ارامزدن قالقدي اسلام غيرتي
اي مشايخلر سزه نولدي عجب — حقي بيلمزسز بز عجب
آله آلساكز كتاب الله هب — ديسه كز بودر كتابك حكمي هب
خان مراده وارسكوز ارشاده هب — باشلا سكوز شرعيله فريادده هب
محضر ايتسكوز كتابه اول شها — بو كتاب وشن محضر اولمز اول شها
هب برز امضا برز مهر اورسكوز — حاشيه سين محضر كبي طوناتسكوز
بو كتابي محضر ايتسكوز شها — ويرسكوز بو دين قليجين اول شها
ان يشاء الله اويا نردي مراد — ادم اوغلاني دكلي خان مراد
اي مشايخلر كلكز اهما بي قول — عجله وقتيدر اهما بي قول
خير ايشي اوزتما شر ده دونمسون — شر ايشك اوزاتكي خيره دونسون
وقتيدر ارقداي عزيزلر خاني — دين قليجين صقلمق وقتيدر شمدي
صلالم دين سيفني حق حق ديو — بزو بحري ايجالوم حق حق ديو
بزده وارقرآن حديث كبي قليج — بزده وار اسلام ديني كبي قليج

43a

سِزَه دِيَر كُولُم خَلْقِي قَرْشُو قُويَه مَز
خَلْق حَرَامِي اُولسَه سِزِي صُويَه مَز

اِي مَشَايِخ لَر هَمَان آل بِرَا يِدُك
كَلْك اِهمَال اَيلَمَك دِل بِرَا يِدُك

سِزَه قَرْشُو قُويَامَز فِيلسَه جِهَان
حَق دِيمَكدَه ثَابِت اُولُك سِز هَمَان

حَق دِيرَكَن طَاغ اُولُك قِيلدَه مَك
دِين بُولِنْدَه بَاش وِيرُك قِيلدَه مَك

حَق دِيَن مُورَه سُلَيمَانْدَر مُطِيع
كَافِرَا اُولَا اُولمَيَه مَكر مُطِيع

حَق دِيَن اَر قَلعَه كِبِي طُورَه يَك
حَق تَعَالِيَه صِغِينَه طُورَه يَك

حَق فَتِنَه اُولمَدَن رُسوَاي يَارِين
حَق بُوكُون دِيمَه مَز يَكدَر هَمِين

بِزَه قُرآن بِتمَه مِي حَق عَسكَرِي
جَنك اِيدَر لَر اِيسَه بَاطِل عَسكَرِي

حَقِي دِيرسَك هَب قِرَار لَر مِي بِزِي
يُوقسَه قِبرِيزَه سُورَر لَر مِي بِزِي

اِي مَشَايِخ حَقِي دِيمَز اُولدِيكُوز
كَرچِه دِيرسِز دِل وَجِيلَه دِيرسِكُوز

كُوسِيكُوز دَا اَر اُولَا مَنصُور كَنْدِيكُوز
حَقِي دِيك يُوزَر لَر اِيسَه دَر بِيكُوز

شَيخ كَامِلدَه عَلَامَت بُودُر
حَق دِيَن شَيخُك بُوبَاشِي طُوبِيدُر

حَقِي حَق بَاطِلِي بَاطِل سُويلَيَن
شَيخ كَامِلدَر حَقِيقِي بُو حَسَن

شَيخ نَادِر حَق دِيَن دُرَانِي چُوق
اَهلِ حَقدَر غَيرَه نِسبَت آزِي چُوق

اَهلِ حَق شُول وَقتِي اُولُور جُملَه شَيخ
شَاهِي اِرشَادَه كِيدَه هَب جُملَه شَيخ

يكرمي

يكْ جهتْ بكْ دلْ اولا لرْ جمله شيخ
اهلِ حق دلْ وقتين اولورلر جمله شيخ

اون مشايخ ضبط ايده يوز بيكْ ديوي
يوز مشايخ ضبط ايده هب عالمي

اي دريغا هم اوقور طوتمز سكوز
يوقسه قرآن حكمي نه بلمز مسين

شمدي حاشا كرچه عادل يوقدرر
كوكده يلدزدنده ظالم چوقدرر

اي عزيز لر حقي يعني ديكْ ديرم
حكم قرآني جا بسز ديكْ ديرم

كيمدرر شيخ حقيقي اهلِ حقْ
حقي ديرباشي كيدرسه اهلِ حقْ

كيمدرر شيخي مجاز اهلي ريا
حقي ديرسم ديرسورز لر طشريا

تكر بيدن قورقمز بوخلقدن خوف ايدن
هم جهتدن كرسي سيدن خوف ايدن

دينني دنيا ايچون ناقص ايدر
خلقه بندا تسه مدار يله ايدر

بايزيد ثاني صورتده بوشيخ
سيرتي يوق قطب الاقطاب در بوشيخ

نه مريدين مرادي جمع مال
شيخ نجدي ثاني بوغيب رجال

عالم از مق شيخ نجديدندرر
عالم اصلاحي مشايخدندرر

اي مشايخ حسب حالدرر بوسوزم
اكثري اهلي ريايه در سوزم

اهلِ حقه يوقدرر حاشا سوزم
اهلِ دنيا شيخ نجديه سوزم

اهلِ دنيا در زمانه شيخي هب
خلق انكچون منكر مشايخدره هب

وعظ ايدر لم خلقه تأثير ايلمز
حقي زيرا صافي دل ايله دمز

اي مشايخ اره ثكزده وار حسد
بر بريكوزه نه بوغض وحسد

سنده دوشر مي حسد يا كبر وكبن
كمده كبر وكبن اولايوق انده دين

بو صفتلر در عوام الناس اشي
بو ذميمه در رقتي مذموم كشي

واعظ ناصح اولاسن خلقه سن
بترا اولاسن عوامدن خلقده سن

حسن خلق اولميه سنده ذرجه
بحر حقه دوشميه سن قطره جه

حسن خلقه مالك اولان اولدي شيخ
يك اويان شرع شريفه اولدي شيخ

شرع عيدن طشره چقانه دمه شيخ
شرع محكم ايسه سن دي كا شيخ

ديني بوقدر شرعه خاين اولانك
مذهبي يوق شرعي الدن قويانك

اي مشايخلر سزه وار برسوزم
مصطفانك امري امنا بوسوزم

اشكاره در كنشدن بو نظم
اذن احمد له يازلدي بو نظم

بنده سزك كبي برعاجز قولم
خلقيله جنك ايتمكه قادر ميم

بر كشي خلقيله جنك ايتمك محال
جنك ايدرسه عالمي يكمك محال

بر كشي اون ديو ايله جنك ايتسه كوچ
ياجهان ديو اولسه كوچدن داغي كوچ

مصطفى اذنيله اسان جنك ديو
امر احمد ايله اسان جنك ديو

آرقه محراب ده اولنجه غم دکل — بیر وکولدیر اولسه جبکی غم دکل
ای اوغول حقی یوقدر سویله دیدی — امتیمه وار نصیحت ایت دیدی
آرقه محراب ده اولنجه احمده — بیر وکول تسلیم اولوز محمده
بنده احمد امری ایله اوچارم — قلیچم احمد محمد صالارم
بنده بو خلقك بری بر عاجزم — کلشنی احمد ده امتا بلبلم
دیلمی بلبل ایدن فیضی رسول — بن دیدم امتله جنك کوچ یا رسول
ای اوغول غم یمه دیدی اول حبیب — امتیمه بن سنی ایتدم طبیب
دین قلیچن الیکه ویردم سنك — دینه سعیك همتك کوردم سنك
طور پرکده طاغ کبی قیلدمه — حافظك حقدر اوغول قیلدمه
سوزجهانینده حدیث ایتدم سنی — امتیمه رهنما ایتدم سنی
دوجهاننده همتم چوقدر اوغول — ایلتفاتم چوقدر اوغول سکا
بن دیدم امتم انا نمز یا رسول — امریکی امته دیسم یا رسول
دعوی باطل ایدر دیرلر بکا — چوغی انا نمز انا نز ازبکا
دیدی سن کوستر کتابك امته — دین قلیچن اشکار ایت امته
حقله دعوت ایله بو باطللری — شرعه دعوت ایله بو باطللری

اِشبو نفاینلر بکا امتدن دکل — اهل بدعت امتیمزدن دکل
امتّه وادی قیامتده یقین — توبه ایتسونلر دیدی اول شاه دین
بونلره یوقسه بلا نازل اولور — توبه ایتمزلر ایسه چوق ایش اولور
اول کچن امتّه کبی بونلاردە — حق عذاب کوندرە قورقوم بوردە
یا قحطلیق ایله یا طاعون ایله — یا عدو خشمنی کوندرمک ایله
امتّه وارسویله اغز مدد دیدی — بو بلاردن اولا توبه ایله دیدی

بو ارشادە دوشرسه تاریخ امتّ
نصیب ایلیه حق دی نور جنّت

بسم الله الرحمن الرحیم

راهِ حقّه یورى بسم الله ایله — منزلی مقصودە ایر الله ایله
الله الله الله دی همان — برمراد اولمق دلرسک ای جوان
الله دیین اولمازنا مراد — دو جهان الله دیین ار برمراد
الله الله کنجنی هر کیم اچا — جوهرى حقّی بو مخلوقه صچا
الله الله دیمک اولدی کیمیا — باقرى التون ایدر ذکرى خدا
الله الله ذکر بیدر قلقان اره — چوقه جی اولوب کیرر سک کافره

الله

اَللّٰهُ اَللّٰهُ قَلْعَه سِينَه كِيرَنْ اَرْ اُولْدِي لَاخَوْفٌ عَلَيْهِمْ اُولْ بَشَرْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ كَعْبَه سَكِيزْ ايدَنْ طَوَافْ قَلْبِي زَمْزَمْ قِيُوسِنْدَنْ اُولْدِي صَافْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيمِينْ اَرْدُرْ حَاجِيلَرْ حَقْ دِيمِينْ حَاجِيلَرْ بِيلَانْ جِيلَرْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِي نَه كَعْبَه عَرْشَه چِيقْ دَائِمْ اَللّٰهْ دِي اَيَاقْ سَكْ بَاشَه چِيقْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِي اَلِفْ كِبِي اُوزَا يَعْنِي اِنْسَانْ اِيجِنْدَه اُولْ بُوجَا

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِي مُرَادْ اُولْ عَالَمَه اُولْ بَيْكْ هَرْ كُوزْدَه اِبْنِ اٰدَمَه

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِي چِرَاغِي عَالَمْ اُولْ تَاجِي كَرَّمْنَا كِيُوبْ وَاْدَمْ اُولْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِي تَمَامْ اَرْ اُولْ يُورِي وَارْ اَرَنْلَرْ اَيَاغِينَه يُوزْ سُورِي

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِي وَارْ اُولْ خَاصْ الْخَوَاصْ اَوْلِيَالَرْ اِيجْرَه اُولْ بِرْ عَبْدِ خَاصْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِي مُكَمَّلْ اٰدَمْ اُولْ عَالَمِ كُبْرَا بِي سَنْدَه اَرَه بُولْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِي كِتَابُكْ اَلْ اَلَه نُسْخَهْ حَقْ سِينْ حَقِي سَنْدَه بُولَه

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِي فَنَا اُولْ لَادَه سَنْ نَفْيْ اَشْيَا اَيْلَه اِلَّا اللّٰهْ دَه سَنْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيكِي قَطْرَكْ بَحْرْ اُولَا دَائِمْ اِلَّا اللّٰهْ دِي شَرَكْ خَيْرْ اُولَا

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيكِي ذَرَّكْ اُولَا شَمْسْ نَفْسِكِي ضَبْطَايِتْ سَنْ اُولْ كَوْنَه كُلْ شَنْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيكْ اِي حَقْ طَالِبْلَرِي حَقْ دِي مَغْلُوبْ اُولَا نَفْسِكْ دِيُولَرِي

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي سُلَيْمَانْ اُولَاسِيْن ... اَنْفُسَه اَفَاقَه پَنْجَه صَلَاسِيْن

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي سُلَيْمَا نِلْقُلَرْ ايْت ... خَاتَمُكْ جِنِّيدَنْ آلْ خَانِلْقُلَرْ ايْت

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي سَنُكْ بِلْقِيسِ تَخْتْ ... جُمْلَةُ الْمُلْكْ اُولْدُكْ اُوشْ نَه تَاجْ وَتَخْتْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي اُوتُوْرْ دِيْنْ تَخْتِيَنَه ... دِيوِي نَفْسِكْ قُومَه رُوحُكْ تَحْتِيَنَه

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيُو صَالْ دِيْنْ قِلِيجِنْ ... نَفْسِ فِرْعَوْنِيكَه صَالْ دِيْنْ قِلِيجِنْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيُو هَامَانْ نَفْسِي بَاصْ ... عَقْلِ كُلْ مُوسَى سِي اُولْسُونْ عَبْدِي خَاصْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيكِي نَفْسْ اُولْسُونْ فَنَا ... رُوحِ سُلْطَانِي بُولَا اَنْدَنْ بَقَا

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي كُوكُلْ شَهْرِيَنَه كِيرْ ... كَجْ اِيكِي لِكْدَنْ كَلْ اُولْ بِيرِيلَه بِيرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ وِرْدِي يَارِكْسَه اَكَرْ ... عَالَمْ اَغْيَارِكْسَه غَمْ بِيمَه بِدَرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدَه اِسْمِ اَعْظَمْ اُولْ ... عَلَّمَ الْاَسْمَايَه جَامِعْ اَدَمْ اُولْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي تَجَلِّي طُورِي اُولْ ... وَارْ يُورِي مُوسَى كِبِي حَقْ نُورِي اُولْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي زِهَانْ اُولْسُونْ عَيَانْ ... يَعْنِي بَاطِنْ ظَاهِرْ اُولْسُونْ اِي جُوَانْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي وُجُودُكْ جَمْعْ اُولَا ... اِشْبُو اَعْمَا كَوْنَه ذَاتِكْ شَمْعْ اُولَا

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي كُوزِي اُولْ عَالَمْكْ ... اُولْ بَبَكْ كُوزِنْدَه اِبْنِ آدَمْكْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي سَنْ اُولْ كَوْنْ وَمَكَانْ ... عَالَمِي كُبْرَايَه سَنْ سِيْنْ اِشْيَانْ

اَللّٰهْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيْ سَنْ اُولْ عَرْشِ عَظِيْمْ مُرْغِ رُوحُكْ اِيشْيَانِي اُولْ قَدِيمْ

دَائِمَا اَللّٰهُ دِيَنْ سَرْتَاجْ اُولَهْ

جُمْلَهْ عَالَمْ هَبْ اَكَا مُحْتَاجْ اُولَهْ

اِيشْتْ عِلْمِي لَدُنِّيدَنْ نَلَرْ كَشْفْ اَيْلَيَمْ سَكَا دِلِيمْ حِضْرِنْدَنْ اِيجْ كَلْ اَبْ وَحْيُوْ اِتْنَا اَتْنَا

دِلِيمْ ذَرَّهْ سِينَهْ اَحْمَدِ لِينْكْ شَمْسْ عَكْسِ اِتْدِي بُودِلْ قُدْرَتْ دِلِينَهْ تَرْجُمَانْ اُنْكْجُونْ اُولْدِي تَا

زَبَانِيمْ بَحْرِ وَحْدَتْ اِجْرَهْ غَوَّاصِ اِلَهِيدْرْ عَجَبْمِي قُولَرِينْ اِرْشَادَهْ كُوْنْدَرْسَهْ بَنِي مَوْلَا

عَجَبْمِي مُصْطَفَى دِيسَهْ وَارْ اَيْلَهْ اُمَّتِمْ اِرْشَادْ عَجَبْمِي اَحْمَدَهْ قَلْبِي وَلَدْ اُولُورْسَهْ بُوَادْنَا

عَجَبْمِي اُمَّتِينَهْ اُمَّتِيلَهْ سُوْيْلَسَهْ اَحْمَدْ عَجَبْمِي اُمَّتِينْ اُمَّتْلَهْ دَعْوَتْ اَيْلَسَهْ حَقَّا

عَجَبْمِي بَحْرِ تَوْحِيدَهْ دُوشَرْسَهْ قَطْرَهْ اِنْسَانْ عَجَبْمِي قَطْرَهْ دَرْيَادَنْ خَبَرْ وِيرْسَهْ جُوشَا جُوشَا

عَجَبْمِي دِينْ سُلَيْمَانِي تَكَلُّمْ اِيدَهْ مُورْ بِلَهْ عَجَبْمِي مُورْكْ اَغْزِنْدَنْ سُلَيْمَانْ وَعْظْ اِيدَهْ خَلْقَا

عَجَبْمِي مُصْطَفَى اُمَّتِيسِنْكْ اَغْزِنْدَنْ اِيدَهْ نُطْقْ عَجَبْمِي اَصْغَرِي دِيلَهْ صِغَا اُولْ عَالِمِي كُبْرَا

عَجَبْمِي اُمَّتَهْ اُمَّتْلَهْ كُوْنْدَرْسَهْ خَبَرْ اَحْمَدْ عَجَبْمِيدُرْ خَبَرْ كَتْرَسَهْ بِلَدْرَافْتَابْدَنْ تَا

عَجَبْمِي مُعْجِزَاتِنْ مُصْطَفَى كُوسْتَرْسَهْ اُمَّتْدَنْ عَجَبْمِيدُرْ ظُلْمَتِي آخِرْ شَرِي بِرْ اُمَّتِي يُوْيَا

عَجَبْمِي قُولَرِي طُوتْنِيَهْ كِيرْسَهْ كَزْسَهْ سُلْطَا نَلَرْ عَجَبْمِي اِشْبُو نَاپَاكْ كُوْنِي يُوسَهْ اَحْمَدِي بِرْمَا

عَجَبْمِي شَاهِ دِينِكْ خَاصَكِي سِيَ اُولْسَهْ بِرْ اُمَّتْ عَجَبْمِي حَيْفَهْ كُوْنِي يُوسَهْ يَنَسَانْ دِلْ اِيغَا اِيغَا

عجبمیدر محمدی برامتگونی سیرسه — عجبمی بوصدف دلدن دوشندرله طولا دنیا
عجبمی سویله اوغلوم دیسه احمد صیغسه ارقام — عجبمی دورت کتابك ویرسه مفتاحن سکابکا
عجبمی نطق امتدن ایده شق القمر احمد — که زیرا معجزاتدر بو نظم و بو کتاب حالا
کتابیمه نظیر سویله سین منکر اولان برشیخ — الهی کیم ایده تصحیح کتابم قیل نظر اکا
بکیم بو نسخه مقدور بشر دکلدر تحقیق — مکر بو واردات حقدر ای دل دی امنا
مکر سری محمددر بو نظمی سویلین امی — که زیرا مصطفا دکدرس آلور قلبی ولدنها
مکر سلطان کونین ایله عهد ایتدی السته بن — انکمون امتی اوغرینه وایم ایلدم افنا
مکر بن الحی کلدم مصطفادن جمله امته — کتابم بلکی احمددر نظمیم ترجمان اکا
مکر بن شیخ عبد القادر کیلانی شهبازم — عجبمی کاشفی اسرار حق اولسم اوچا اوچا
مکر شیخمدر اسمعیل انك یوزدورت کتابی اولدم — انوك اول قطب الاقطاب همتی سفلم ایدن اعلا
مکر بن لوح محفوظم قلم دل بیك کتاب اولدم — بن امیه اوغولدیه ای احمد اولشم مثلا
سقاهم ربهم خمریه ساقی بو کتاب عشق — که زیرا خمر وحدتدر بو روحا نمدن اقنما
تجلی طوریه موسی یه مظهر بو شراب دل — مکر قدرت الهدن برقدحدر بو دل شیدا
حلا لیله حرامی فرق ایده نظیم مین ایچن — طمو جنت شرابی فیض نظیمدن اتر خلقا
محمد مصطفی قلبیمه صاچدی فیضندن یمین — اوغول وارسنده دیدی تخم فیضم امتده صاچ تا

حرامك اصلى اولمدندر حرامك شبهه دخى يوقدر نه اكسك اول بترگرچه حرامه طمع دخى ترلا

حلالك اصلى جنتدر حلالك تخمينى تقوى حلال اكنلرك ترلاسى يارين جنت الماوا

امين الله فى الارض اولمق استرسك حلال اكسبايت اكر خاين ايسك حقه حرامى ايله وار يغما

اجكدن اول وار وب نامرده عرض احتياج ايتمه سكا اومماد غلبردن ويره حق رزقك اى دانا

اميدين كس قموخلقدن چوررز اقلدر اول غيور اجندن اولمدى كمسه بكيم دورايده اى دنيا

بنى آدم دكيرمندر دكيرمن دانه سرقلمان صوا ول اقدوغى يره يمه امقده درحالا

نجه بيك بيللر حق نعمتين يرلر بو مخلوقات عجب اكسيلمه مى درياى حق بردستى السدما

حلالى ايسته حقدن حوق حرامدن ايله كل پرهيز شود كلوا ولاسين عنقا سليمان اولاسين كويا

حلالى ويرالهى حوق حرامدن سكا صيغندم غنى قل انس وجندن تابو مخلوقدن تجام سكا

الهى حقى حق كوستر بكا باطل لرى باطل كما هى جمله اشيايى بكا اصليله كوستر تا

الهى سوه كل افعالى ايله قلبيمه الهام رضاكى استرم اول راضى بندن ويررضاك بكا

الهى راضى لرسندن بوخاكدن سنده اول راضى وهم قول لارك ايله راضى بندن چك بنى سكا

الهى قول لركدن راضى ول هب جمله ارواحدن قناعت ايله صبرى خلقه ياربا ايله فيض اعطا

سنكله عهد پيمانم بوا ولسون تا ابد يارب كه سندن غيريه غمزه مجه منت اتميم اصلا

وزين پادشاهه اتميم برذره جه منت سليمانم غناده چونكه رزالم سين اى مولا

الٰهی جمله مخلوقاتی نفی ایدم سنی اثبات
غنی قل جمله دن یا رب اولام ذاتیکله تا عنقا

کوشتجه ویر غنا بی ذره کلمیه دوعا المز
کدایه باش اکر شاهلره باش اندیرمیم قطعا

بو موره بر غنا ویرکم سلیمانلر اولا محتاج
بوکولوم ایله اسکندر کبی شاهلردن استغنا

خلیلك کبی دل مسکینه بر صفره عطا قل کیم
نه سلطانلر اولا مالك بو صفرییه نه خود دریا

دوشه یم شرفه غربه بر سما طی نعمتك یا رب
وحوشیله طیوره انسه جنه ایلیم اعطا

علی ایله سخاوتده عمر ایله شجاعتده
ابوبکر ایله صدقیده دیم حق سوزده امنا

حیامی ایلکل عثمان محمد ایلکل خلقم
حسن ایله حسینی مشرب ایله مشربم الا

الٰهی بو دعامی جمله مخلوقاته عام ایله
تمو قولارکی بحری نعیمه ایلکل غرقا

فقیر قولاریکه ویر صبر ایتو بی شکر ایله
غنی قولاریکه ویر شکر ایچنده نعمتی عظما

بخیل قولاریکه یا رب سخاوت جوهرین بلدر
سخی قولاریکه رزقی دوکمنی ایله ویر تقوی

ویر سك مال صالح ویر فقیره یخسول بایه
الٰهی ویرمه فاسق مالی اکر اولو رسده ترسا

قناعت شمسینك قولارك اوزره نور فیضین صاچ
توکل افتابندن الا فیضی قمو اشیا

دوشورمه حرص قارونه الٰهی مسکین انسانی
عطا قل خاص عامك قلبلره کنز لایفنا

طمع حرص وحسد کبر ایله کین بغض وعداوتدن
الٰهی قولارك بوکر صفتدن جمله سین صقلا

دوشورمه حرص دنیا نك طماعینه قو خلقی
طماع خامی قولارك ایچندن ایلکل افنا

الٰهی

الٰهی قورده ویرصبر بیله تیونجقلر حضورانسون — صبر سن قولاریکی صبر ایتوبیله قل احیا

خلیفهٔ زمانی الصبور اسمینه مظهر قل — صبر سن ایچ جیمندن خلاص ایت خلقی یا مولا

الٰهی ایله مستغنی غنای قلبیله ناسی — که سندن غیری یوق رزق ویرجی امنا وصدقا

الٰهی قولارك دنیاده هم عقباده اجر اتمه — غنای ذات پاکك ایله غرق ایت قولارك غرقا

که یوقدر ذرجه شبهم قبول اولدی بوحاجاتم — بیلورسم قاضی الحاجاتسه رد لایق دکل حاشا

مرادم یوق دوعالمده الٰهی واریسه سن سین — گدا سن شاهی سوسه جملهٔ الملك اولا اولادنا

الٰهی ایکی جنابك خیر اولان مقصودینی ویرهب — مرادی هر کیمك شر ایسه خیره تبدیل ایت شها

الٰهی ظالمك ظلمنی عدلیاده تبدیل ایت — کیترظالملری انصافه عدل ایتمینی قل لا

الٰهی کافرستانی کیترایمانه اسلامه — محمد امتی کون کبی طولسون شرقیله غربا

الٰهی قولاریکه لذت ایمانی فیض ایله — کیمك تقواسی چوقسه دوجهانك نعمتن اعطا

الٰهی قولاریکه حق الیقینه واصل ایت تاکیم — سنك رزاقلغك بیلوب حرامدن اوتکبی قاچا

الٰهی صبری شکری قولاریکه ویرتوکللهه — ضعیف انسانی یارب حرص دنیادن اریتمه

الٰهی قولاریکه ویرقناعت کنجلك کاینز — بری برینه محتاج امته کافر اولسه حتا

صول ایاغ اله صاغ کوزی صوله ایلمه محتاج — که سندن غیره منت ایتمسین فرعون اکرموسا

اتاپ اتاپ اولغلینه محتاج ایلمه یارب — که سندن غیره منت ایتمسین مریم سده عیسا

انكلمون بعضيلر ديرلر قالورسه دشمنه قالسين — وار وب برد وسته محتاج اولمدن املك ايمش اولا
والا بوسوزه مغرور اولوب دنيا طلب قلمه — كفافه راضي اول طالب غني اولمق دلرسك تا
برادن حقدن استه رزق صفين نامرده باشن اكمه — فقير ايكن غني اولمق دلرسك كمسدن اوما
طلب قل مال صالحدن صفين شول مال فاسقدن — حذر قل شبهه ليلردن ايده حق سفلكي اعلا

مناجات ايله حقه رزقمي سن ويرالهي دي

ويرمز والله رزقك اوما دغك يردن اول مولا

رزق ايچون غم يين دكله بني — بلكه اويارة بو ارشادم سني
فكر ايده اي ادم اوغلي اصلكي — فكر ايده خلاقكي رزاقكي
سني يوقدن وار ايدوب خلق ايلين — ويرمكه عاجز مي رزقك استه سين
قنفي كون اج تودي قوللارين اله — انس وجني بسلين اول پادشاه
نقدر اج اولسه ادم اي پدر — كوندة براتمك براچم صوبيتر
كنز لا يفنا قناعتدر بكيم — هم قناعت قلبه راحتدر بكيم
كيم قناعت تختنه سلطان اولا — جمله عالم جسمنه اول جان اولا
انه كيم استه قناعت چوق بولا — ترك دنيا اول سني دنيا قووا
سايه در دنيا قوار سك قاچه يك — دون يوزك ايت دنيه سني قووه يك

جمله

جُمله دُنيا قُول قناعت اهلينه — دي قطب جائز قناعت اهلينه
بُو قناعت اولیا لر اشیدر — قطب الاقطابك قناعت كندیدر
بر ایچم صوكوندة بر اتمك بیتسه — سكا ایلر سك قناعت ایه پدر
اكر اتمن سك قناعت ازه سن — طوییمایه سین سنك اولسه دنیه سن
بُو قناعت سلطنتدر ای كشي — پادشاهلقدر قناعت ای كشي
بُو قناعت اتمین یُخسولدر — التوني یوز بیكسه یُخسولدر
بُو قناعت اهلي دائم شاد كزر — هب قناعتا تمین غمناك كزر
كیمیا كنزي قناعتدر بكیم — بُو قناعت عالي دولتدر بكیم
كوكلي توق اولدي قناعت اهلنك — قلبي كیمیادر قناعت اهلنك
واره شاد اولمان قناعت اهلي هیچ — بوغه یر نمن سعادت اهلي هیچ
بر ایچم صوین بخیلك ایچمه سن — ایله نامرده منت ای حسن
ادم اوغلانی دكیرمندر كشي — دانه سن قلمان زدكیرمن ای كشي
صفره سینه صوینمه نامردك صقین — الاجكدن عرض حال اتمه صقین
قروجه اتمكی منتسز جه یه — بقلوا بورك یمه قروجه یه
ویره سیه المایه الدن بر نج — الاجكدن كمسدن المایه دنج

صفره سينه وارمه زنهار دوشمك اج — آيينكده كورمسين دوست احتياج
آيينك كوستر سليمان كبي توق — صفره نامردك اورباشينه توق
يعني كوستر مه بوخلقه احتياج — حقه دائم سن بكيم حقيله قاج
خلقي نفي ايت رزقك اثبات ايده حق — سني تكميل قناعت ايده حق
سني يوقدن وارايدن حقه صغين — رزقكي مخلوقدن اومماياك صقين
اولدي مؤمن رزقني خلقدن بلن — اولدي مشرك رزقني حقدن بلن
رزق ايچون قاپرمه توحيد اهلي اول — اكلار زاقك موحد لردن اول
رزقا يچون دنا فيكه قل اغنما د — راحتي قلبيله كوكلك اوله شاد
كل سكارلك ادميدن اومما رزق — هرنه يوزدن كلسه حقدن اكلا رزق
رزق ايچون غمدر همان شركي خفي — قپوسي رزقك توكلدر صوفي
كوندره برصغرده يمزسين اوش — كوندره برآتمك يترياز قيشين اوش
كوندره برآتمك ايله قرنك طولبور — منت ائمه يوري نامرده اولتور
كوندره برآقچه يترير طالبه — اكر ايلرسلا قناعت ايدده
كوندره ايكي آقچه حق طالبينه — بيته حامينه هم آتمكينه
اولويه هركون اون آقچه يتر — اركنه كوندره اوج آقچه بول يتر

طالبه رزقي ايچون نه غم كرك — قسمتك طوبنجه يي اوصنمه تك
قسمتك نحن قسمنا دندر — رزقك اي ناس حق تعاليدندر
الله قرق سكسان دك ياش ياشدك — بركون اج قوديمي حق يوزياشه دك
اناادن طوغه لي بسلر سني حق — كوندة ايكي اوج قونقلر سني حق
رزق ايچون غم يمين اردر سعيد — اي اوغول رزق جديد يوم جديد
رزق ايچون طالب صفين خلا قيكه — تطب الاقطاب رشك ايده اخلاقيكه
اول آجكدن منت اتمه ناكسه — قادر ايسك ايلك ايله هر كسه
حق تعالينك قبوسين بكله طور — بابحقده دركيم قلبي حضور
منت اتمه عاجز انسانه بكيم — احتياجدن استمه دانه بكيم
كل باشينه شاهلرك درماني يوق — شاهلرك بلكي كدادن عجزي چوق
خسته عالم باشينه درماني يوق — خسته لقمان كندو يه درماني يوق
اغنيا اغلر غنا سيله مدام — بونه سزاوينا كولر يخسول مدام
اكثر اغلر مال قارون صاحبي — حاكولر الفقر وفخري طالبي
چوغي يحنتدر بلادر دنيه نك — راحتي قلب اولدي آزي دنيه نك
غم قساوت فكر دنيادن كلور — قلبه راحتلق قناعتدن كلور

51a

حرص دنيا دور قساوت منبعي — قلبه قوتدور قناعت منبعي
كشي ماليله غني اولماز تكيم — كشي اچيه سن فقير اولماز تكيم
نفسيله اولور غني ديدي علي — بلكه مال فقره سبب ديرلر ولي
حق نه ويردي يسه قناعت ايلكل — حقه چوق چوق شكر ومنت ايلكل
كمسنك نعمتينه اتمه حسد — ادمي ابليس ايدر بغض وحسد
كبر وكين هب حب دنيادن كلور — قلبه راحت حب عقبادن كلور
دين لركمسه هركيمه كين دن كچه — كين كركسه هركيمه دين دن كچه
چونكه الضدان لا يجتمعان — كين اولان يردن فاجر دين وايمان
كين دوتاندن دين وايمان دادي يوق — باخصوص اهل كينك دشماني چوق
كين دوترسين نه سبب ايي بد فعال — سن مكر مؤمن دكل سين ايي چقال
كين دوتاندن جانور لر بلكه يك — اهل كيندن وحشيلر طاغلرده يك
حقه اقرارك واريسه كيني قو — حقه انكارك واريسه ديني قو
بللي مؤمن يا منافق اول كشي — بللي بر تكريه قول اول ايي كشي
هر امورك حقه اصماد له همان — سن اراذن غايب اولجيق ايي جوان
بر ايكي كون عمر ايچون يقمه دينك — خم طمعدن كج دونه حقه يونك

خم طمع دور قولي حقدن ايران — حب حق در هر مراده ايركورن
جملة الملك اولمق استرسك كشي — يرادن حقه كوكل ويراي كشي
حب دنيا هب بلا مختدرر — حب حق اما قوله راحتدرر
غم قساوت حب دنيادن كلور — قلبه راحت حب مولىدن كلور
اهل دنيا نك صفاسي غمدرر — اهل عقبا دائما بي غمدرر
اهل دنيا نك سروري يوقدرر — اهل عقبا دائما مسرور يورر
اهل دنيا نك قساوت يار بيدر — اهل عقبا نكده راحت يار بيدر
اهل دنيا بركولر بيك زار ايدر — اهل عقبا ذوقيله باز ار ايدر
اهل دنيا خوف ودشمان اجره دور — اهل حق امن وامان ايچنده دور
اهل دنيا غم چكر ايرتسي كيجه — اهل حق سورر صفا ايرتسي كيجه
اهل دنيا عالمي بيرطويمان آج — اهل عقبا يمدين توق دكل آج
اهل دنيا كوني يوشم ديركزر — اهل حق ديرلقه برخرقه يترر
اهل دنيا يوز بيك التونه ديرآز — اهل حق برآقچه چوق ديرصقلمان
اهل دنيا مال چوغالديرقيش ويازر — اهل حق برآتمكه چوق ديرديرآز
اهل دنيا اوزون اوزون غم چكر — اهل حق قلبي دائم شين كزر

اَهْلِ دُنْيَا غَمْ يُوكِي حَمَّا لِيدُرْ
اَهْلِ حَقْ ذَوْقْ وَصَفَا حَمَّا لِيدُرْ

اَهْلِ دُنْيَا يَهْ غِنَا مَا لْدَنْ كَلُورْ
اَهْلِ عُقْبَا يَهْ غِنَا دِينْدَنْ كَلُورْ

اَهْلِ دُنْيَا مَا لِيلَهْ اُولُورْ غَنِي
اَهْلِ عُقْبَا دِينْلَهْ اُولُورْ غَنِي

اَهْلِ دُنْيَا مَنْصِبْ اِيلَهْ فَخْرْ اِيدَرْ
اَهْلِ حَقْ مَوْلَى سِي اِيلَهْ فَخْرْ اِيدَرْ

اَهْلِ دُنْيَا غَمْ چِكَرْ اُولْسَهْ فَقِيرْ
اَهْلِ حَقْ اَيلَرْ صَفَا اُولْسَهْ فَقِيرْ

يَا اِلَهِي سَكَا صِيغِنْدِمْ مَدَدْ
حُبِّ دُنْيَا يِي قُومَهْ قَلْبْدَهْ مَدَدْ

اِي بَنِي اٰدَمْ كَالْمَكْ بَنِي
بِرْ نَصِيحَتْ اِيدَهْ يِمْ دِنْكْلَكْ بَنِي

سِيزَهْ كَلْ دُنْيَا يِي تَمْثِيلْ اِيدَهْ يِمْ
دُنْيَهْ يِي دِيوُشْ يَا خَيَالْ ظِلْ اِيدَهْ يِمْ

مَرْبَلَهْ دُرْ جِيفَهْ دُنْيَا سَرْ تَسَرْ
دُنْيَنْكْ اَيلَهْ خَرَا بِينَهْ نَظَرْ

اٰخِرَتْ دُنْيَا اِيكِي آيِينَهْ دُرْ
مُؤْمِنْ وَكَافِرْ بُومِرْآتْ اِيجْرَهْ دُرْ

اٰخِرَتْ آيِينَهْ سِنْدَنْ كُورِكَنْ
مُؤْمِنْ وَكَامِلْدُرْ اُولْ خُلْقِي حَسَنْ

فَانِي دُنْيَا كُوزْ كُوسِنْدَنْ كُورِنَنْ
اَكْثَرِي كَافِرْ مُنَافِقْلَرْ اِيلَنْ

اَهْلِ دُنْيَا اَهْلِ عُقْبَا ضِدْ دُرُرْ
اَكْثَرِي دُنْيَا سَوَنْ مُشْرِكْ دُرُرْ

اٰخِرَتْ مُلْكِنْ سَوَنْدُرْ اَوْلِيَا
فَانِي دُنْيَا يِي سَوَنْدُرْ اَشْقِيَا

اَهلِ دُنيا نُكْ نَدُر شِرْكي حَقا ... ويرَه دُنيا يَه كُوكُل حَقي قُوتيا
حُبِّ دُنيا نُكْ ديمِشلَر پُوت دُرُر ... حَقدَن اُوزگَه هَرنَه سَوسَكْ پُوتدُرُر
سَنِي حَقدَن اِيرانَه پُوتدُر هَمان ... حَقدَن اِيرانَه پُوت ديرلَر اِي جانْ
پُوت ديُو بِرجِسمَه ديرلَر جاني يُوق ... جانْ ديمَه اُول جانَه كيم اِيماني يُوق
اَهلِ دُنيا پُوتَه بَكزَر جاني يُوق ... نَيلَر اُول تَختي كِه بِر سُلطاني يُوق
هَر بِر اُمَّتْ طَايدي بِر كُونَه پُوتَه ... ديدي اَحمَدْ اُمَّتِم طَايمَز پُوتَه
اُمَّتِيمكُدَه ديدي وارُدُر پُوتي ... حُبِّ دُنيا دُر ديدي اُمَّتْ پُوتي
اُمَّتي مُوسي بُوزاغَه طَايدِيلَر ... اُمَّتِمَه ديدي مالَه طَايدِيلَر
كَلمِي بِر اَعرابي ديدي يا رَسُولْ ... قاچ بُولكُدُر اُمَّتِكْ دي يا رَسُولْ
ويرمَدي اَعرابِيه اَحمَدْ جَوابْ ... ويرمَدي اُوچ كُونَدَكْ غَمدَن جَوابْ
ديدي اُول حَقِّكْ حَبِيبي مُصطَفا ... يَعني اَعرابِيه شاهِ اَنبِيا
كُلْ بَنِي مَلَه اُمَّتِم اَرا سِينَه ... كيرمَه يُورِي دُستلَرِم اَرا سِينَه
عالَمَه بَن گُلمِشَم رَحمَتْ ايچُون ... عاصِيلَري كَلمَدِم بِيرمَكْ ايچُون
اُمَّتِمَه كَرچِه عاصِي چُوقدُرُر ... رَحمَتُ اللهْ عاصِيلَر ايچُون دُرُر
بَحرِ رَحمَتْ ايچرَه قَطرَه اِينُر جانْ ... عاصِيلَرْ عَفوَيِن سَوَرُ اُول مُستَعانْ

اُمّتم عاصی ایسه ربّم رحیم — اُمّتم خسته ایسه ربّم حکیم
اُمّتم کرچه حقی اُونتدیلر — هله کافروش پوتا طاپمادیلر
نقدر عاصی اولورسه اُمّتم — ایلمز رد حقّه کلسه اُمّتم
حمد لله مشرك اولماز اُمّتم — تکریدن غیریه طاپمز اُمّتم
اُمّتم عالم موحّد لر درر — اُمّی سیّده اهل توحید لر درر
اُمّتمده یوقدر جاهل بزم — اُمّتمده چوقدر عاقل بزم
اُمّتمدر حق تعالی یی بیلن — اُمّتمدر حقّی دائم بر لین
غیری اُمّتلره نسبت اُمّتم — ایه بکزر نجم ایچنده اُمّتم
اُمّتمدر عارف بالله اولان — اُمّتمدر هب فنا فی الله اولان
اُمّتمدر دائم الآ الله دیین — اُمّتمدر حقّی اثبات ایلین
اُمّتمدر سنّتم احیا ایدن — اُمّتمدر بدعتی هب ترك ایدن
اُمّتم قرآنه اویانمدر بزم — اُمّتم فرقانه یاپشانمدر بزم
اُمّتم شرع شریفم کوزلین — اُمّتم دکلدر طشره کزن
اُمّتمدر هب حلال بیلین بزم — اُمّتم دکل حرام یین بزم
اُمّتم هب اهل تقوادر بزم — اُمّتم ظلم ایلمز اصلا بزم

اُمّتم

اُمتم پر هیز کار لر در بنم — امتم بر قبیلی قرق یا ر در بنم
اُمتیمك هب صفاتی حسن و خلق — اُمتیمك حسب حالی حسن و خلق
اُمتمده یوقدر کبری عجب — اُمتمده یوق تکبر له عجب
اُمتمده یوق انا نیت بنم — اُمتم یوقلقده در جمله بنم
اُمتم توحید ذاتك مظهری — اُمتمدر هر صفاتك مظهری
اُمتمدر لامکان قومی بنم — آیینمدر بی نشان قومی بنم
اُمتمدر عالمی ارواحه کور — آیینمدر عالمی ارواحه یوز
اُمتمدر بر ده یوز بیك کورنن — آیینمدر بیکده بر یوز کوسترن
اُمتمدر بی حساب کرچه بنم — آیینمدر انس و جن بر یوز بنم
اُمتم توحید ذاته یوز در — آیینم جمله صفاته کوزدر
اُمتمدر لامکان صحرالری — آیینمدر بی نشان دریالری
اُمتمدر بحر توحید ایچره غرق — آیینمدر نسخهٔ حقه سبق
اُمتمدر بیت توحیده قپو — آیینمدر اهل توحیدك پولو
اُمتمدر رهنما هر اُمته — آیینم کسرتده یولدر وحدته
اُمتمدر کوزی جمله اُمتك — آیینمدر یوزی جمله ملتك

اُمّتم جُمله كَنفسٍ واحِده — آيينم نفسْ اُولدي اَهلِ توحيده
سُويله بو اَسرارِي اُوغول اُمّته — اُمّتم طاغلدي جمع ايت وحدته
يورِي اَغزِم ايله سُويله اُمّته — ايله اَغزِمدن نصيحت اُمّته
تكرِي بِرَبّني حقّ رسُول بلن — شرعيمه محكم يا بيش سين اي حسن
شرعِي اَلدن قويان جاهِلدر — اَهلِ حق دكلدر اُول باطِل درر
كُل حقيقت ديو كِتمه شرعه كل — وسوسه در غيرِي يوللر شرعه كل
بِر حقيقتده شريعت اُولمسه — باشي يوق مرتد ديسن اُول ابليسه
بِر طريقتده شريعت اُولسه پك — اُول طريق معمور اُولا تا حشر دك
بِر طريقده كيم شريعت خوار اُولا — اُول طريقك شيخي شيطان لر اُولا
بِر طريقده كيم شريعت باب اُولا — اُول طريق اَهلينه فتح باب اُولا
بِر طريقده كيم شريعت سبب اُولا — اُول طريق اَهلي ولي الله اُولا
بِر طريقده كيم شريعت لا اُولا — اُول طريقك خصمي إلّا الله اُولا
بِر طريقده كيم شريعت شيخ اُولا — اُول طريقت واصِل الله اُولا
هر طريقك وارِدي ابليسي بكيم — شرعي محكم اُولانك يوقدر بكيم
هر طريقه وارِدر يول اُوروجي — يوق شريعتده بكيم يول اُوروجي

هر

هر طريقك كونجي سي وار كونه دور
شرعني سلطان كونين كونه دور

هر طريقه برحرامي وار صويار
شرع احمددده حرامي بوق صويار

هر طريقك بريلانجي شيخي وار
شرعه محكم يا پيشا ندر كرجك ار

شرع احمددن شياطين پك قچار
شرعي خور كوردن طريقه پك اويار

هر بلالردن امين شرعه اويان
هر بلايه اوغرادي شرعي قويان

قلعه استرسك دمردن پك حصار
كل شريعت قلعه سينه كيراي يار

قلعهٔ شرعك ملكدر بكجي سي
قلعهٔ ناشرعك ابليس بكجي سي

قلعهٔ شرع شريفه كيرن ار
اولئك لاخوف عليهم كرجك ار

قلعهٔ شرعه بكيم دزدار اولان
اوليا اجره اودر كمل اولان

قلعهٔ شرعي عمارت ايلين
قطب اولايا غوث اول خلقي حسن

كيم شريعت قلعه سندن طاشا تا
باشني طوب كبي ميدانه اتا

كيم شريعت قلعه سين ويران ايده
دين وايمان قلعه سين ويران ايده

كيمكه شرعي مصطفايه پيشا
مكر شيطان ندن هامان ندم قورتلا

قلعهٔ دينك شريعت طوپيدر
حضرت قرآن حديث دردار يدر

قلعهٔ قرآنه برج اولدي عمل
يقما قرآن قلعه سين كل بي عمل

قلعهٔ قرآنه کیرن پهلوان — صوك دم اول اردر ایمانین قورتران
قلعهٔ قرآنه ابلیس کبره من — اهل قرآن یوزین ابلیس کوره من
اهل قرآن کیمه دیر لر ای جوان — حکمی قرآنه او یا ظاهر نهان
هر کیشی بلدی قرآن قدری — قول اولنلر بلدی سلطان قدری
هر کیمك که شیخی قرآندر بکیم — کونه عصرنده سلیمان در بکیم
حضرت قرآنه اویان ار اولا — انسه جنه بلکی هب رهبر اولا
نور قرآندر چراغی لامکان — سر فرقاندر چراغی بی نشان
حقه قرآنیله اچن پر و بال — لامکان شهباز بیدر اول اهل حال
کوزی آعمانك کوزی قرآندر — حقه کیدن یول تکیم فرقاندر
حضرت قرآنه یار اولان کیشی — کملین دن برا اولا اول کیشی
سیف قرآنه پابش اولیا — هر نفس دین قیلیجن عرشه اصا
قلعهٔ قرآنه هر کیم صقلنا — پیر و کولك خصم اولسه ایی بولمیا
دین اسلام قلعه سی قرآندر — حکمی فرقانه او یان سلطاندر
شیخ کامل استرایسك ای مرید — پك یاپش قرآنه محکم ای مرید
قطب الاقطابی ارارسك ای مرید — پك یاپش شرع شریفه ای مرید

اولیا

اَوْلِيَا كَمَلِينَه دِيرلَر قُطْب ... اِسمِي قُطْب اُولدِي وَلِيلَرَه لَقَب
قُطْب عَالَمْدَر رَئِيسِي اَوْلِيَا ... غَوْث اَعْظَم اُولدِي تَاجِ اَوْلِيَا
غَوْث اَعْظَم كِيمَه دِيرلَر اِي كِشِي ... حَضْرَت قُرْآن اُولامَر حُبْ بُشِي
قُطْب عَالَم كِيمَه دِيرلَر اَهْلِ حَال ... دِيدِيلَر شَرْع شَرِيفَه كُلّ آل اُل
يَعْنِي شَيْخِي هَر كِيمك قُرْآن اُولا ... دُو جِهَان كَوْنَيْنَه اُول سُلْطَان اُولَا
اِنْس جِن دَرْدِينَه قُرْآن دَرْمَان دَوَا ... وَاصِل اِيدَن قَوْلِي قُرْآن دَر حَقَا
حَقّه قُرْآنِيلَه اِيرْدِيلَر اِيرَن ... حَقِّي قُرْآنِيلَه بُولدِيلَر بُولَان
قَنْقِي قَوْل قُرْآنِيلَه اِتسَه عَمَل ... هَر مُرَادِين وِيرَه اَنك لَم يَزَل
حَضْرَتِ قُرْآنَه مُحْكَم يَا پِشَان ... دُو جِهَان دَوْلَتِينَه اُولدُرَا اِيرَن
كِمْلِكِه قُرْآنِي حَدِيثَه يَار اُولا ... دُنْيَدَه عُقْبَادَه بَرْخُوردَار اُولا
قَنْقِي حَاكِم حُكْمِي قُرْآنِ سِز اِيدَه ... عَاقِبَت وَار قُورْقُوا اِيمَانِسِز كِيدَه
قَنْقِي حَاكِم قُورْقَه حَقْدَن دَائِمَا ... قُورْقُودَه قُولْلَارِنِي اَنْدَن خُدَا
قَنْقِي حَاكِم قُورْقَسَه حَقْدَن شَهَا ... قُورْقُودَه حَقّ اِنِي مَخْلُوقْدَن شَهَا
قَنْقِي حَاكِمْكِه طَمَعْكَار اَرْدَكِل ... عَوْرَت وخَرِيكْدَر اَنْدَن شُوِيلَه بِل
قَنْقِي حَاكِمِنِكِه طَمَعْكَار اُولسَا ... صَدْر عَالِيدَه سُوزِيجِي اُوسْتِن اُولَا

خم طمع خورا يلر ايمش ادمي — جوهرا يلر مش قناعت ادمي
خم طمعدر قولي حسقدن ايران — خم طمعدر خلقي باشدن چقران
خم طمع ناسي ايدر خور ذليل — كافي كوهردر قناعت اهل دل
كمده كم اولا قناعت هم سخا — اوليادر اولدر اولور اوليا
اوليا اولمان بخيل ناكس اولان — هب سخيلر در ولي الله اولان
كمده كه اولا توكل مسكنت — اهل حق ديرلر كا اهل معرفت
نمدر اهل توكله نسان — السه اجندن ديلمز كمسدن
عاقبت اهلي توكل اولان ار — اغنيا اولا فقير ايسه اكر
شكر و صبري هر كيمه الله ويره — كنز لا يفنا يه صبر ايله كيره
كنز لا يفنا قناعتدر بكيم — هر صبر تاج سعادتدر بكيم
ناسه زنهار اتمه عرض احتياج — اهل توحيد ايسك اكر كوزك آج
رزق ايچون باش اكمه خلقه اي عزيز — حق قيتده خلق قيتده اول عزيز
ار ايسك برحبه المه كمسدن — جز ايدرسك باري وار حقدن ديلن
اوم ما خلقدن رزقي وار حقدن اوم — حاشا مشرك سك حقه وار خلقدن اوم
حقه توحيدك صحيح ايسه اكر — اول اجلدن اوم ما ناسدن اي پدر

نه اولوسلطانه قولسين فكر ايده — بونجه يل بسلدوكين كل ذكر ايده
استه تك حقدن اوصنمز ويرمكه — استمه خلقدن اوصانز ويرمكه
صوبي دريادن الان قلمز صوسوز — صوبي ايرمقدن الان قالور صوسوز
نعمتي بحرينه حقك يوق كنار — نعمتي خلق شيمي بر صوسوز بيكار
هر نه حقدن استسك محروم قومان — تك اوصنمه استمكدن قيش وياز
نقدر جومرد سده خلق ويرر از — حقدن از استر ايسكده ويرمز از
حق سوز قوللاريندن استدوكين — حق سوز اتماجوق استين قولين
برايكي اوچ كره خلقدن استسك — بر ويرر ايكنجي ويرمز استسك
كوندره بيك كز استه حقدن خوش كلور — حقه قول يلوارد وغي يك خوش كلور
هر نه خلقدن استسك خوش كلمدي — قوله قول يلوارسه خوش كلمدي
دوستينه دوست برايكي كز بولينور — قولينه حق زمانده بولينور
دوستيكه برحاجته وارسك اكر — سوكيلي دوستكسته يك حاجت بتر
دوست قتينه وارمه برحاجت ايچون — دوست اوصانر دوسته برمنت ايچون
منت اتمه دوستيكه دنيا ايچون — دوست ليعنك بولر لسن دنيا ايچون
دنيه ايچون منت اتمه بكلره — اولما اجكدن منت اتمه شاهلره

نقدر جمري فقيرا يسك اكر
اوچ كون اچ ياتوب بلمسين حالك برار

بش كون اچ كزديمه بن اچم صقين
حق ويردا اومماد وغك يردن همين

چونكه رزاقك سنك غيبدر
رزق ايچون غم يمين احمق كوردر

تنقي كون اچ قودي رزاقك سني
تنقي كون بسلمدي ربك سني

اي اونتمزدي فلان كون قالديم اچ
بونجه يللر تنقي كيجه ياتدك اچ

انادن دوغالي بسلر سني حق
بوكونه دك بركون آچ قومادي حق

كدي كبي كوزيومر يرسين كبي
سن چتك وش حقه نان كورسين كبي

سن مكر دجال اشكي سين كبي
يرايچرسين حقيقي كاذسين كبي

كونده يوز بوترلا دجال اشكي
سمير يرار يقلر اول غم اشكي

يارين اول ترلاينه يتمز صانر
رزق ويرن بوكون يارين ويرمز صانر

كوندوزين دجال اشكي سمير
رزقي غمندن كيجه آريق ياتير

اول علف ترلاسي كونده بر بتر
اول اشك يتمز يارين ديرغم چكر

اهل دنيا اشكنده اول اله
بشكزدر دجال اشكينه اله

قل نظر بيغوشه اي حيوان بشر
غم يمز رزقي آيا غينه يتر

جانور لر طاغده كوندز اچ نه يير
پيري اچ يا تمز كيجه هب توق ياتر

آدم

اده اوغلي سين آنادن طوغالي — بركون آج يانوزديمي حق سن قولي
طاغده آخور بوق صمان بوق وحشلر — اوده بسلنن صغرادن آتلي لر
ديرسين انسانم توكل اتمدن — ويرمه مي انسانه وحشي يه ويرن
يوادن قوشلر صباحين آچ اوچار — يوا جقلرينه آخشام توق قونار
يوري جقلارينه قوشلر بسلمز — تكري بسلر رزقين اكسك ايلمز
قرغه قرقوكون يوري سينه بسلمز — تكري سنك ايله بسلر آج قومز
ادم ديرسين اي دجال آشكي — رزقا يجون غم يرسين اي طاغ آشكي
نعمتين يرسين حقك شكرك قني — يارادن حقه سني ذكرك قني
كوندده ايكي اوج قونقلر سني حق — عاصي اولسكده ويرر رزقني حق
كافره رزقين ويرر آج ايلمز — پوته تاپان كلبي محتاج ايلمز
عاصي كافر ديو كسمز رزقني — ويري منتسز يرادن رزقني
مؤمنه ويرمز مي كافره ويرن — صالحه ويرمز مي فاسقه ويرن
عامه خاصه نعمتي حقك سبيل — اتسه جنه رحمتي حقك سبيل
دو جهان دولتي صالحلر ايچون — دو جهان محنتي فاسقلر ايچون
صالحك آما ويرن حق رزقين آز — فاسقه چوق رزق ويرر اول بي نياز

اَنْ اُولَانْ نِعْمَتِي صَالِحْ چُوقْ كُورُرْ ... چُوقْ اُولَانْ نِعْمَتِي فَاسِقْ اَنْ كُورُرْ

غَرْقِ نِعْمَتْ كُورُ وَصَالِحْ كَنْدُويِي ... اَجْ وَمُحْتَاجْ كُورُ وَفَاسِقْ كَنْدُويِي

دَائِمَا شُكْرَانِ نِعْمَه اَهْلِي حَقّ ... اَكْثَرِي كُفْرَانِ نِعْمَه دُرْ بُو خَلْق

دَائِمْ اَغْلَرَا غْنِيَا شَيْنَدُرْ فَقِيرْ ... بَايْ مَلُولْ يُورُرْ فَرَحْ يُورُرْ فَقِيرْ

نَقْدَرْ يُخْسُولْ اُولُورْسَه اَهْلِ حَقّ ... غَرْقِ نِعْمَتْ كُورُ وَكَنْدِينْ اَهْلِ حَقّ

بَحْرِ نِعْمَتْ اِجْرَه غَرْقُدْرْ خَاصْ وَعَامْ ... شُو فَقِيرْ دُرْدِ يِيجَكْ يُوقْ اِي غُلَامْ

اِيكِي اَلِي اِيكِي اَيَاغِي اُولَانْ ... اِيكِي كُوزِي اِيكِي قُولَاغِي اُولَانْ

بِسْمِ اللّٰهِ ظَاهِرِ اِيخْسُولْ سَدَه عَنْقَادْرْ اُولْ

اَلرَّحْمٰنِ اَلرَّحِيمِ بَاطِنَا كَوْنَيْنَه سُلْطَانْ اُولْدِي اُولْ

دِكْلَه اِنْسَانْدَه اُولَانْ جَوْهَرْ لَرِي ... دُرِّ بِي هَمْتَا اُولَانْ كَوْهَرْ لَرِي

اَدَمْ اُوغْلِي جَوْهَرَكْ كَانِيدُرْ ... هَرْ مَتَاعَكْ كَنْجِ دُكَانِيدُرْ

سُويْلَه اِي دِلْ دِيدُوكُلَكْ جَوْهَرْ نَدُرْ ... يُوقْسَه اُولْ دُرِّ يَتِيمْ كَوْهَرْ مِيدُرْ

دِيدِيكِمْ اُونْ دَانَه جَوْهَرْ دُرْ بِيلَكْ ... هَرْ بِرِي دُرِّ يَتِيمْ بِرْ بِرْ صَايِلَكْ

اِسْمِي بُو جَوْهَرْ لَرَكْ نَدُرْ شَهَا ... اُونْ خَوَاصِّي خَمْسَه دُرْ بَشْ بَشْ شَهَا

بَشِي ظَاهِرْدَه بَشِي بَاطِنْدَه دُرْ ... اُونْ خَوَاصِّي خَمْسَه صَاحِبِ اِنْسَانْدَه دُرْ

بري آل ايكنجسي اونوك قولاق — هم اوچنجي كوزدورد نجي دماق
يعني دورد نجي اغزدرداد الور — هم بشنجسي بورون قوقو الور
آل ايله آيلر بشر هر كاريني — قولاغنك كاري ايشتمك هر اوني
ياكوزنك كاري نذر كورمك دورر — كاري اغزك سويلمك دا تمقدر
كاري بورنك نذر درر آلور قوقو — بشنجي خواصي خمسه نك ظاهري بو
باطنده بو نذر ايله واز قياس — باطني ذوقيدر ايرمز عقلي ناس
بشنجي خواصي ظاهري تن حكميدر — بشنجي خواصي باطني روح حكميدر
بشنجي خواصك ايكي سين وصف ايده يم — ايله كوزي سهل وصف ايده يم
غير سين اكا كوره ايله قياس — برخواصه ان بكيم يوز بيك لباس
خاص فيضندن درر حقدن خواص — بر بسي باطن خواصك فكري خاص
بشنجي خواصي خمسه بش سلطاندر — هر بريسك حكمي باشقه خاندر
آل خواصي كورنه جوهردر كانيدر — هر هنر بر كوهرك دكانيدر
آلنه جوهردن بلينمز قيمتي — آلسزك بر پرده يوقدر حرمتي
آلي ولان بخسول اولمازتا ابد — آقچه سز بولسزده بايدر تا ابد
آلسزه بخسول ديسك جايز درر — آلسز ادم شاه سده عاجز درر

پادشاهلقدن برآلسه‌یدی کره یك
آل صفاسی پادشاهلقدنده یك

آلی اولان بلمز آلك قیمتین
بوری برآلسه صورآل قیمتین

آلسه جمری فقیردی بای سده
آلی اولان پادشاهدر قول سده

آلسه آل بولیدی صاتون آلمغه
نیه مالکسه ویردی برآله

پادشاهلر جمله قولدر برآله
بنده اسکندر سلیمان برآله

آلسه آدم اولدی حمام کتوکی
برجماد در بولمه دشمش طاش بیکی

ادمك آلدرقنادی وچمغا
آلدر شاهین شکارین قاپمغا

برقناد سز قوشه بکزر آلسه آر
آلدر کونك حیاتی ای پدر

آلیله معمور اولور ویرانه لر
آلیله ویران اولور پوتخانه لر

آل صدقه در دعا نزدیدر کلری
کوز قولق آلدر بشردیدر کلری

آلدر قدرت قیلمجیسی شها
قیلی قوق یارایش ایشلر آل شها

شجری انسانك آلدر دالری
میوه ویرر ادمك برمقلری

آدم اوغلی برشجر در پنجه دال
هر برآعضا آل آیاق برپنجه دال

دستی انسانك دفینه کبیدر
آل دوکنمز برخزینه کبیدر

آل آله کیرمش شکارك کبیدر
آل کسك یوزیك فلورك کبیدر

آل مهرلو بيك كوپ التون كيدى — صفره آل تكريدن احسان دور
تكيه آل بردوكمز نا نذر — بيك كوپ التوندن يك آل خون كيدر
آلي اولانه فقير ديمه صقين — آقچه سي يوقايسه خرج ايسين آلين
آقچه دكلكه بكم آل خرج اولا — آل خزينه دورهان تك خرج اولا
آل عثمان خانلغندن يكدر آل — بلكي بيك ملكي عجمدن يكدر آل
خاتمي مهري سليمان آل در — ديولره حكم ايلين خان آل درد
آله اسكندر سليمان احتياج — هب آله بقرجهاندة طوق واج
پادشاهلر آل قپوسين بكلر آج — وحش وطير انس وجن آله احتياج
آلسز ادمدر فقيرلردن فقير — بيك كسمه التوني وارسه فقير
آلي اولاندر غنيلردن غني — يوقسه بر آقچه سيده بنه غني
آلسز آقچه ايله اولماز اغنيا — آلي اولان آقچه سزده اغنيا
بركشيه كل الوكي كس ديمك — اون بيك التون ويره بن تك كس ديمك
يوز بيك التونه بر آلين ويرمز اول — ايكي آلين دوجهاندر ويرمز اول
جمله عالم سنك اولسه سر تسر — بر پوله دكمز آلك يوقسه اكر
جمله دنيا مالي سنك سه اكر — يوغيسه آلك فقيرسين اي پدر

بر پولە مالك دكل سنك دنيدە — وار ايسە الك غنى سين اى دده
كوز ايله ال جوهرى كيمدە اولا — كيميانك كوهرى اندە اولا
كوز ايله ال كيمدە يوق ايسە اكر — پادشاه ايسەدە يخسولدر اول ادر
ال ايله كوز سلطنتدر سلطنت — السزە اعما يه ايلك مرحمت
السز ادم بر علاجسز خسته در — عمرى ايله كچر يك خسته در
كوز سوز ادم بر جماد طاش كبيدر — عسكرى يخسول لره باش كبيدر
ايله كوز بكيم قيمتى يوق — السزك اعما لرك رحمتى چوق
ايله كوز كوهرى حق نوريدر — كوز چراغيسه تجلى طوريدر
ال صدف كوز مبى اولدر يتيم — بو ايكى جوهره شكر ايله عظيم
كوز درر آيينه كون ومكان — عالمى غيبه كوز الدر ترجمان
كوزى اولان دائما خندان كزر — اغلر اعما زارى سركردان كزر
الى اولان شن يورر اتار دوتار — السزك غمى ايله كارى آه وزار
كوز لو ادم جنتك بركوشه سى — كوز سوز ادم طمونك بر كوشه سى
لزتى سكر جنانك كوزده در — يدى طامو زحمتى كوز سوزده در
كوز نه دولت نه سعادتدر كوره — كوزى اعما لقنه محنتدر كوره

كوزه بنزه

كوزه بنده انس وجن ديو وپري — كوز قول اندي نيچه بيك اسكندري
كوزسوزه آدم ديمز بر كمسه هيچ — كوز لويه كلبري ديرلر صدره كچ
كوز سوزي ذم ايتمزم مقصود وار — كوز لويي مدح ايتمزم مقصود وار
كلدي بر اعرابي بر كون احمده — ايتدي فقر ندن شكايت احمده
يا محمد بر يولوم يوقدر ديدي — احتياجم بي قياس چوقدر ديدي
ديدي اعرابيه شاه انبيا — كذب ايدرسين كشي ديدي مصطفا
ديدي اعرابي فقيرم يا رسول — ثم والله فقيرم بلمش اول
ديدي اعرابيه اول شاه رسل — نه دررز فقرك ديدي اول عقل كل
ديدي اعرابي عيالم چوقدر — بسلمكه رزق مالم يوقدر
ديدي احمد كذب ايدرسين اشكار — بن فقيرم ديمكه نه اعتبار
سنده وار برداته جوهر يا عرب — صاتك بيك التونه الايم يا عرب
يا عرب سن جوهرك دكاني سين — سن جواهر معدنيسك كاني سين
سن خزينه الهي سين كشي — جملة الملك سن سليمان سين كشي
سن سني سلطان ايكن خور اكلادك — سن سني جمري فقير ظن ايلدك
سن خليفه زاده سين شهزاده سين — سن ملكلردن اوتا اعلاده سين

كُنْتُ كَنْزَ اَسْرَارِي ذَاتِكَدُرْ سَنُكْ
دُوْرْتْ كِتَابْ حَرْفِي صِفَاتِكَدُرْ سَنُكْ

نُسْخَهْ حَقَدُرْ جَمَالُكْ مُصْحَفِي
كَنْجْ حَقَدُرْ قَدِّيْ دَالُكْ مُصْحَفِي

سُوْرَهْ اِنَّا فَتَحْنَا دُرْ يُوزُكْ
اَيْتِي نُوْرَهْ سَبَقْ اَيْكِي كُوزُكْ

قَدِّيْ دَالُكْ بِرْ اَلِفْ دُرْ عَرْشَهْ دَكْ
اَوْلْ اَلِفْ وَحْدَتْ سَرَايِنَهْ دِرَكْ

سَنْ بُوْدْ كَلُوْ اَغْنِيَا سِيْنْ يَا عَرَبْ
سَنْ نَدَنْ جُمْرِي فَقِيرْ سِيْنْ يَا عَرَبْ

كَاهِي تَعْزِيْرْ كَاهِي مَدْحْ اِتْدِي رَسُوْلْ
يَعْنِي اَوْلْ بِي عَارْ اَعْرَابِي رَسُوْلْ

اَوْلْ عَرَبْ جَرَّارْ اِيدِي غَايَتْ مَكَّرْ
جَرِّ بِنِي مَنَعْ اِتْدِي اَوْلِ خَيْرُ الْبَشَرْ

حَقِّ قَيُّوْبْ خَلْقَدَنْ اِسْتَرْدِي عَرَبْ
قَيُّوْمْ قَيُّوْجَرَّ اِيدَرْدِي اَوْلْ عَرَبْ

يَارَدَنْ حَقْدَنْ اُوْ تَمَزْدِي عَرَبْ
رِزْقِنِي نَاسْدَنْ اُوْ مَرْدِي اَوْلْ عَرَبْ

شُوْ فَقِيرْ دُرْدِي بِيجَكْ عَالَمْدَهْ يُوْقْ
بَنْ فَقِيرْ مِرْدِي بِيجِي اِيتْ كَرْجِهْ چُوْقْ

فَقْرِنِي نَامَرْدِ دُوْسْتَهْ سُوْيْلَمَكْ
اَوْلْدِي تَكْرِيدَنْ شِكَايَتْ اَيْلَمَكْ

بَسْلَمَدِي بَنِي رَبِّمْ بَسْلَهْ سَنْ
دِيمَكْ اَوْلْدِي رِزْقِنِي خَلْقَدَنْ اُوْمَنْ

تَكْرِي وِيرْدُوْكِنَهْ رَاضِي اُوْلْمِيَانْ
اَلِي دَارْ لِقَدَنْ اُوْدُرْ قُوْرْتُوْلْمِيَانْ

تَكْرِيكْ اَزْ وِيرْدُوْكِنَهْ رَاضِي اَوْلْ
ثُمَّ وَاللهِ وِيرَهْ رِزْقِيكِي بُوْلْ

كَسْمِيَنْجَهْ سَنْ طَمَعْ خَلْقَدَنْ كِشِي
قُوْرْتُوْلُوْ مَزْسِيْنْ فَقِيرْ دَنْ اِي كِشِي

بَقِيَّهْ

بقمه ارسك ايت كبي ايل اغزينه
بقمه نامردك قالايلي قوزينه

چوق نصيحت ايتدي شاه انبيا
اول عرب جرارينه نوري خدا

حق قپوسين بكله ديدي مصطفا
اغنيا اولمق دلرسك اغنيا

خلق قپوسين بكلاين اچ طويمدي
حق دينلر خلقه محتاج اولمدي

عاجز انسان دن ديلمه رزقيكي
اول اولور زاقدن استه رزقيكي

ديدي اعرابي فقيرم يا حبيب
خسته يم فقرك ايلدن يا طبيب

ديدي احمد يا عرب جوهريكي
صات الابرك ديدي يم فقريكي

يا عرب برينجه وار در جوهرك
الابرك التونه بركوهرك

اول عرب ديديكي صدق يا رسول
كوچه سن كوچك سين اما يا رسول

سن صحيح سين سكا سويلين يلان
يا محمد بنده يوق جوهر انان

اتشي فقريله بريان اولمشم
غم قساوتيله حيران اولمشم

يا رسول الله بكا ايله دعا
ديدي رزق استيوير حقدن بكا

بني خيران ايلدي فقر و الم
اكمك اش اولدي بكا بو درد غم

ظاهرم فقريله سركردان كزر
كوچه حقدن باطنم احسان اومر

ديدي احمد يا عرب مژده سكا
شكر ايدرسك رزقك ارتير خدا

آزه چوق شکر ایله چوق رزق ویره حق ویره بیلک اکمکی برشکروکه حق

یوغیسه برآتمکک شکر ایتمینه آج ایسکده ربکی ذکر ایتمینه

شکره مشغول اول فقیر ایسک کیشی اغنیا اولمق دلرسک ای کیشی

شکری چوق ایدن کیشی آج اولمدی حقدن اوزکه غیره محتاج اولمدی

ویره رزق اومادغک بیردن خدا دیرایسک الحمد لله دائما

رزقی نقصان اوزره حمد ایتمینک رزقی کون کون ارتمده شکر ایدهنک

ولئن شکرتم ایاتین اوقو لازیدنکم ایاتین اوقو

حضرت قرا ئیله ثابت شکر یخسولک بای لغینه سبب شکر

شکر اودرکیم کمسدن اومایه سین شکر اودرکیم تکریدن ایستیه سین

تکری بیلن بکیم یخسول دکل برپولی یوق ایسه یخسول دکل

تکری بیلمین ایت یخسول لدر مالی یوق چوق ایسه جمرهدر

حق دیین ارجمله عالمده غنی برپولی له مالک دکلسه غنی

مال قادوینه وارسه غافلک جمری یخسول اج بینه قرنی انک

بقسه آج عالم کیابینه طویار صوصمصه عالم اوقور ایکن قنار

اولمه جاهل عالم ایسک اوقو طوت نفسیکه اوکرت قناعت اوکوت

لقمه

لقمه ايچون علمكي صتمه صقين — اج وطوق اول صابر وشاكر همين
اوج كون اج قالسكده شكر ايله يمه — احتياجك بلمسين مخلوق يمه
اج اول ايمه خلقه عرض احتياج — حقه بيله ايمه عرض احتياج
حقه بلكه بي ادبلك عرض حال . — اج وطوق حق بلمه مي حالك نه حال
سن ندن جمري فقير سين يا عرب — كوزوا ل جوهري سنده يا عرب
سن نجه يخسول سين اي احمق عرب — ال اياق كوز سنده ايكن يا عرب
الوكي بيك التون كسر الايم — كوز لرك چقار بيك التون ويره يم
چون فقير سين آياغك كسر صاتبكا — صايه يم پيشين بيك التون بن سكا
برالك برآياغك صاتبر كوزك — اون بيك التون هله بن مشترك
يوز بيك التون الايم كوز لرك — چقار وب كوزك كسر ايسك الك
جوهري كوزك چقار وب صاتسكا — مشتري اعما اولنلر كوزوكا
يوز بيك التون اوجوز كوز جوهري — كوز درد دري يتيم ديد كلري
جوهري كوز سنده ايكن يا عرب — نه كداسن پادشاه سين يا عرب
كوز لو اولمادي محتاج وفقير — كوز سوز آدم باي سنده حور وحقير
يا عرب وار يوري شكرايت حاليكه — كوج اولان كوز فقري سوين حاليكه

فقري برکون ايکي کوندر کونلونک — فقري عمر نجه اولنجه کوز سوزلک
آلي ايا غني اولان اوج کون فقير — آلسز ايا قسز اولان هر کون فقير
آلسزه باق آل غناکه ويرز کوة — شکر آل يخسولي دکلسين صقات
باق ايا قسزه ايا ق يخسولينه — ايله شکر ايقلرلک دولتينه
قل نظر کوز يخسولينک درديني — ظلمتي اه ايينه دون کونينه
قل نظر کوز دلبرينک ذوقينه — پادشاهلر آيينه سر آيتينه
پادشاهلر برکوزه محتاج واج — کوزدر رسلطانلرک باشنده تاج
خاتمي مهري سليمان کوزدر — انسه جننه حکم ايدر خان کوزدر
جوهري کوزه بها بوق يا عرب — چقاروب صات مشتري جوق يا عرب
جوهري کوزک صاتوب خرج ايله بول — کوز خزينه درد و کنز بلمش اول
کوزده ينه سينه مالک اولان ار — جملة الملک اولدي اول صاحب نظر
بردخي ديمه فقيرم يا عرب — کوزي اولان اغنيا در يا عرب
يا فقير لق ايله کوزي قل قبول — يا خود اعما لقله بايلق قل قبول
فقره راضي ايسک ايکي کوز سنک — بايلق ايسترسکده کوز سوز سنک
فقر و سن الفقر ودي فخري ايله — اولاسين عنقا کوزلک نودي ايله

يعني

يعني كوزله حق رضاسين ياعرب ... نه فقيرم دي نه باي يا عرب
انوچوق اول راضي حق ويردوكيني ... حقك انوير دوكيني چوق بلمنه
بونصيحتلريم انلرسك قبول ... يخسول ايسك باي اولاسين بلمش اول
سندن اعلايه نظر ايتمه صقين ... سندن ادنايه نظر ايله همين
سندن اعلايه نظر ايتسه كوزك ... غم قساوت كتيرر قلبه كوزك
سندن ادنايه نظر ايتسه كوزك ... كتيره قلبه فرح سرور كوزك
بونظر امتاحقارتله دكل ... باي ويخسول كندي مقداريجه بل
يخسول ايسك ديمه كرباي اولايم ... كوزكيي عنقايه مالكسين بكيم
هركيمه كوز ويردي حق دولتليدر ... بونولي يوقايسه دولتليدر
نعمتي عظما بكيم بركوزدرر ... نعمتي دنيا وعقبا كوزدرر
جنتي عدنك صفاسي كوزدرر ... حور رضوانك صفاسي كوزدرر
جنت اعمايه جهنم كبيدر ... طمو كوزلوره جنت كبيدر
جنتك ذوق وصفاسي كوزله در ... حق عذابي طمو ده كوز سوزه در
اهل دنيا سرتسر كوز سوزدرر ... اهل عقبا سرتسر كوزلودرر
اهل دنيا كبريله ايلر نظر ... كندي دن عالي يي كوزلر اول بقر

اَهلِ عُقبا اَلجَغا ايلَر نَظَر ... كَندِيْن اَمّا طَاعَتَه يُوكسَك چَكَر
اَهلِ دُنيا مَالِي چُوقلَارَه بَقَار ... اَهلِ عُقبا طَاعَتِي چُوغَه بَقَار
اَهلِ دُنيا مَالدَارَه ايلَر حَسَد ... اَهلِ عُقبا عَابِدَه ايلَر حَسَد
اَهلِ دُنيا يُخسُول اُولمَقدَن قَچَار ... اَهلِ اخِرَت يُخسُول اُولمَاغِي سَوَر
اَهلِ دُنيا نِعمَتَه ايلَر حَسَد ... اَهلِ اخِرَت زَاهِدَه ايلَر حَسَد
اَهلِ دُنيا طُويمَاز اَمّا مَالِي چُوق ... اَهلِ عُقبا يِيمَز اِيچمَز قَرنِي يُوق
اَهلِ دُنيا بَك وَزِير اُولسَم دِيرَاه ... اَهلِ اخِرَت اَولِيَا اُولسَم دِيرَاه
اَهلِ دُنيا قَادِر اُولسَه شَاه اُولُور ... اَهلِ اخِرَت قَادِر اُولسَه قُطب اُولُور
اَهلِ دُنيا جَمع ايدَر مَال وَر كِيدَر ... اَهلِ اخِرَت قَازَه نِز اُلوب كِيدَر
يُوق صَفَاسِي كُوزسُوزا اَهلِ دُنيَنَك ... چُوق صَفَاسِي كُوزلُوا اَهلِ اخِرَتَك
كُوزسُوزَه هَر قَنَدَه اُولسَه يُوق صَفَا ... كُوزسُوزَه جَنّت دَخِي دَارِي بَلَا
كُوزلُو طَامُودَه بِيلَه سُورَر صَفَا ... كُوزلُو طَامُويَه قُوسَك چَكمَز جَفَا
كُوزسُلَيمَان خَاتَمِيدُر كُوزَك اَچ ... كُوزدُرُر اِسكَندَرَك بَاشِنَده تَاج
كُوزدُرُر بِيردَن كُوكَادَك حُكم ايدَن ... كُوزدُرُر قَافدَن قَفَا حُكم ايلَين
اِنسُ وجِنّي دِيُولَرِي ضَبط اِيدِي كُوز ... قُوللَرِينِي حَقّه دَعوَت اِيدِي كُوز

دِيمِن

دين اسلامه ديرلك بركوزدرر — حق تعاليه كيدن يولكوزدرر
عالمي غيبه قپودركوزاچق — كوزدرر قدرت آلينه اولاشق
كوزه صغدي بوقدر بيولك جهان — كوزجهانه صغدي ظاهر نهان
كوزمحيط كل شيدرايي ملك — كوزاليده طوپ كبيدرنه فلك
كوزدرر وحدت سرابينه وطن — عالمي ارواحه كوزحب الوطن
عالمي ارواحه كوزدرر اشيان — لامكان ملكينه كوزدرنردبان
لامكان دريا سي كوزدريا سيدر — بي نشان صحراسي كوزصحراسيدر
كوزدرر مرغي حقيقت بلبلي — كوزدرر كلزار توحيدك كلي
كوزده كي دريا يه غواص اولان — علم غيبندن حقك ويرر خبر
بحر كوزه عبر تيله طالان — عالمي غيبي بوكوزله سيرايدر
كوزدرر مفتاحي جنت بابنك — كوزدرر رضواني جنت شهرينك
كوزي چوق وصف ايدي شاه انبيا — اول رجل حيران اولوب قلدي طكا
ديدي اعرابي رسوله يا رسول — بن بني صاندم فقيرم يا رسول
بن جواهر معدنيكن يا رسول — بني يخسول ايتمشم ظن يا رسول
چوق عذر ايدي رسوله اول عرب — امته هب اولدي ارشاد اول عرب

بعضیلر دیرلر ملک دیو اول عرب — امتی ایچون شاده کلدی اول عرب
بعضیلر دیر اول عرب جبریل ایدی — کلدی انسان صورتینده سویلدی
مصطفی امتا بلور دی کمدوکین — آدم اوغلیمی ملکمی کمدوکین
بزه بلک آنی هیچ لازم دکل — لازم اولان نه بزه صورانی بل
حق سوزی هر کیمدن ایشتسک انان — مراد اولق دلرسک دو جهان
حق دینی دل اکر اوغلان بحق ایسه — پیر ایسک تسلیم اول کانه دیسه
دیمه بن شاهی جهانم طوت اوکوت — دیمه بن فلانم طوت اوکوت
عالمک طوت سوزنی عاقل ایسک — جاهلک طوتمه سوزین کامل ایسک
ایله عالمل له دائم صحبتی — امحی ایسک کیده جهلک ظلمتی
عالمک طوت سوزنی فاسقدن — جاهلک طوتمه سوزین صادقدن
عالمک هر سوزیدر بر نفخ صور — قلبه اسرافیل کبی ویرر سرور
سوزنی جاهل غرضله ذکر ایدر — عالم امتا عاقبتین فکر ایدر
عالمک آچی سوزی سکر درر — جاهلک طتلی سوزی ابتر درر
عالمک بک سوزیدر قند و نبات — اهل حقدن نطقیدر اب و حیوة
جاهلک خوب سوزیدر عقرب یلان — عالمک اکثر سوزی دین و ایمان

عالم اولدي دين اسلامه ديرك — عالمك طورر دعا سيله فلك
يا الهي بزي عالمدن ايت — علمي ايله عامل اولدن ايت
نفسمك ظالمدن هب انصاف ويرو — نفسي ظالمدن هب انصاف ويرو
نفسيمه يارب قناعت ويرتمام — جمله نفسه ويرقناعت بالتمام
بن بني صمادن لدم يارب سكا — نفسه اويدرمه بزي يارتبنا
بزي رذائلمه قيوكدن يا اله — صالمه غيري قيويا اي پادشاه
بكليلوم قيوكي تا حشره دك — قيوجك دوستوك اولامز حشره دك
كوكلومي الداتك حقي — ويرمه كوكلوم بكا سودير سن حقي
فاني شاهلردن چويردم يوزمي — سكا يارب تسليم ايتدم اوزومي
نفسه يارب بر نفس عشقيكله صمادن لما — هر نفس عشقيكله اصمارله شها
ويرشها منتسز اولان رزقي چوق — منت ايتدرمه بوناسه ازي چوق
قويمه نامردلك طموسينه بزي — قوي قناعت جنتينه هب بزي
كوزومي كوكلومي يارب ايله توق — اشتهي حرصيله يقمه ازي چوق
ايله مستغني الهي ناسدن — صقله استدراجيله خناسدن
مال صالح ويرالهي چوقسه ده — مال فاسق ويرمه يارب ازسه ده

وِيرمه اُول فقريي اولاكفره سبب — شُول غِنايي ويرمه طاموية سبب
اِيشم ياكلك بريي غيتورياالله — ايله غيتورلغك اثبات ياالله
كَسْ اميدم جُمله عالمدن بنم — هب اميدم سنده اولسون ياكريم
كَسْ اميدم دوست وياراندن بنم — هر اميدم ايله بني ايله طوتيم
كَسْ اميدم ياد وبيلشدن بنم — وارلغك جُمله شها اولسون بزم
كَسْ بشر ايله ملكدن اميدم — خستيم سن ايله يمارياحكيم
كَسْ اميدم ادم اوغلندن بنم — ناسه رزاقلغك اثبات ايده يم
كَسْ اميدم ياروا غيار دن بنم — انسه جنه وصفيكي هب ديه يم
كَسْ غنا ايله فقر دن اميدم — چونكه والله الغني سين عظيم
كَسْ بخيلردن بخيلدن اميدم — چونكه رزاقم سين اي جومرد بنم
كَسْ وزيردن پادشاهدن اميدم — چونكه سن سلطاني بولدم ياررحيم
كَسْ اميدم خان سليماندن بنم — نفسي بلقيس اولاروحاني قولم
كَسْ اميدم حرص دنيادن بنم — حكم ايده انفسه تا اسكده يم
كَسْ اميدم حب دنيادن بنم — حكم ايده افاقه سلطان وش ديليم
كَسْ اميدم جُمله اشيادن بنم — عالمي ارواحده اوچا شاهينم

كَسْ

كَسْ اُمِيدِمْ جُمْلَه اَفَاقْدَنْ بَنْمْ — حُكْمِ اِيدَه قَافْدَنْ قَفَادِلْ خَاتِمْ
كَسْ اُمِيدِمْ سَنْدَنْ اُوزْگَدَنْ بَنْمْ — تَاكِلَه تَسْلِيمَه اِيمَانَه دَ يُومْ
كَسْ اُمِيدِمْ فِكْرَه كَلْمَدَنْ بَنْمْ — ضَبْطِ اِيدَمْ قَافْ اُوزَرَه كَزَنْ دِيُو لَرِيمْ
كَسْ اُمِيدِمْ خَمْ طَمَعْلَرْدَنْ بَنْمْ — تَا اِيرَه عَرْشَه قَنَاعَتْلَه اَلِيمْ
كَسْ اُمِيدِمْ اِي خُدَا نَاسَدَنْ بَنْمْ — لُقْمَه وَشْ كُو بَنِي يُودَه هِمَتِمْ
كَسْ اُمِيدِمْ جُمْلَه وَارْلِقَدَنْ بَنْمْ — بَنِي يُوقْ اِيتْ وَارْلِغِمْ سَنْ اُولْ بَنِمْ
كَسْ اُمِيدِمْ جُمْلَه اَسْمَادَنْ بَنِمْ — وَاصِلْ اُولَارَاهِ تَوْحِيدَه يُولِيمْ
كَسْ اُمِيدِمْ تَا اَبَدْ خَلْقَدَنْ بَنِمْ — اِي خُدَا خَالِصْ سَكَا قُولْ اُولَايِمْ
كَسْ اُمِيدِمْ غَيْرِيدَنْ بَنْدَنْ بَنِمْ — خَلْقَدَنْ اِيرْسَنْ حَقَّه يَكْ اُوچَا يِمْ
كَسْ اُمِيدِمْ دُوجِهَانْ نَاسَدَنْ بَنِمْ — اَجْ وَتُوقْ يَارَبْ قَبُولَكْ بَكْلَمَه يِمْ
كَسْ اُمِيدِيمِي مَجَازِيدَنْ بَنْمْ — ذَاتِيكِي يَارَبْ حَقِيقِي سَوَه يِمْ
كَسْ اُمِيدِمْ نَفْسْ مُرَادِنْدَنْ بَنْمْ — دُنْيَه دَنْ يَارَبْ اُوصَانْدِرْ قَاچَه يِمْ
كَسْ اُمِيدِمْ فَانِي سَوْدَادَنْ بَنْمْ — سَكَا يَارَبْ كُو كَلُومِي يَكْ وِيرَه يِمْ
كَسْ اُمِيدِمْ كِزْلِي يَيْدَنْ بَنِمْ — كِيچَه بِرْلِكْ تَحْتِينَه غَانْ تَوْحِيدِمْ
كَسْ اُمِيدِمْ هَرْ كُرُونَدَنْ بَنِمْ — اُولَامَطْلُوبِينَه وَاصِلْ طَالِبِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ هَرْ مُرَادِمْدَنْ بَنِمْ
سَنْ مُرَادَه بَنْ مُرِيدِي ايلَتَه يِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ اَجِي طَتْلِيدَنْ بَنِمْ
نَفْسِي هَرْ مَقْصُودِينَه ايرْكُورَه يِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ قَنْدُ وسُكَّرْدَنْ بَنِمْ
نَفْسَه رُوحَانِي غِذَالَرْ وِيرَه يِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ مَوْتِ اِحْيَادَنْ بَنِمْ
وَارِدَاتُكْ قُولْلَرِيكَه صَاچَه يِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ عُمْرُ وفَا بِيدَنْ بَنِمْ
مَقْبَرَمْ كَنْدِي اَلِمْلَه قَازَه يِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ عُمْرِي اُوزُنْدَنْ بَنِمْ
هَبْ قَبْرْلَرْدَنْ نَصِيحَتْ اَلَايِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ فَانِي بِيرْ لِكْدَنْ بَنِمْ
مَعْصُومْ اُولَنْدَنْ نَصِيحَتْ طُوتَايِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ دِيرِي مَخْلُوقْدَنْ بَنِمْ
هَبْ مَزَارَاهْلِي اِيلَه سُوبْلَيشَه يِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ فَيْزِمْ اُوغْلِمْدَنْ بَنِمْ
فَاسِقْ اُوغْلُومْسَه مَزَارَه قُويَايِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ جُمْلَه شَيْلَرْدَنْ بَنِمْ
خَلْقِ قَيُّوبْ سَنْ حَقِيقَه اُولَايِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ عُمْرِيلَه زَيْدَنْ بَنِمْ
سَنْ حَقِّي اِثْبَاتَه شَهْبَازَاوُچَايِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ شَيْخْ صُوفِيدَنْ بَنِمْ
رَاهِ حَقِّي سَنْ حَقِيقَه اَچَايِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ دُنْيَوِي شَيْخْدَنْ بَنِمْ
دِينِمِي دُنْيَا ايچُونْ يِقْمَايَه يِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ شَيْخْ نَجْدِيدَنْ بَنِمْ
عِلْمِمِي دُنْيَا ايچُونْ صَتْمَايَه يِمْ

كَسْ اُمِيدِمْ هَرْ جِهَتْلَرْدَنْ بَنِمْ
خَلْقِي اَلْدَايُوبْ مَالِينْ اَلْمَايَه يِمْ

كَسْ

كَسْ اُمِيدِم هَرْ اُمِيدِمْدَنْ بَنْم جُمْلَه مَوْجُودْ اُمِيدْ كَسَه يِم
كَسْ اُمِيدِمْ آجْ وَ تُوقْلُوقْدَنْ بَنْم اِيچْمَدَنْ قَانُوبْ يِمَدَنْ طُويَا يِم

بِسْمِ اللّٰهِ عَامَّةً اَيْلَه قَبُولْ يَا رَبْ دُعَامْ
اَلرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ خَاصَّةً ذَاتِكْلَه عَنْقَا قِلْ بَنَامْ

اِي كُوكُلْ مَخْلُوقِي قُوكَلْ حَقَّه دُونْ سَنِي يُوقْدَنْ وَارْ اِيدَنْ خَلَّاقَه دُونْ
نُطْفَهْ اِنْسَانْ اِيدَنْ سُبْحَانَه كَلْ طُبْرَا غِي اَدَمْ اِيدَنْ رَحْمَانَه كَلْ
كَلْ صِيغَه اَلِكْ بِنَه مَيْدَانَه كِيرْ دِينْ يُولِينَه اَرْ اِيسَكْ مَرْدَانَه كِيرْ
كَرْچَكْ اَرْسَكْ حَقِّي اِثْبَاتْ اَيْلَه كِلْ عَسْكَرِي بَاطِلْ لَرِي مَاتْ اَيْلَه كِلْ
دِينْ قِلِيجِي دَا اِخِي عُمَرْيَانْ اُولْمَامِي شَاهِ دِينْ دَا اِخِي سُلَيْمَانْ اُولْمَامِي
يُورُومَزْ مِيسِينْ شَجَاعَتْلَه دَخِي قَلْقَمَا مِيسِينْ عَالِي هِمَتْلَه دَخِي
سَنْ نَبِيِّ السَّيْفَه اَلْتَ كِبِي سِينْ شَرْعِي هَمْ اِحْيَا يَه نُصْرَتْ كِبِي سِينْ
وَارِثِي عِلْمِ لَدُنْ سِينْ اَحْمَدَه فِعْلِكْ اُو يَارْسَه تَكِيمْ مُحَمَّدَه
مُصْطَفَى دِينْ يُولِينَه وَقْفْ اِيدُبْ جَانْ سَنْ نَه وَقْفْ اِيدُبْ اِي نَفْسِينَه اُو يَانْ
وَارْمِي خَلْقَدَنْ قُورْقُو حَقِّي دِيسَكَه اِي كُنَشْ بُولُوتَه قَالْدِكْ طُوغْسَكَه
اِي شَرِيعَتْ شَمْسِي طُوغْمَقْ وَ قَتِيدُرْ نُورِ شَرْعِي خَلْقَه صَاچْمَقْ وَ قَتِيدُرْ

دين قليجين شمدي صالمق وقتيدر — قبره كيروب بينه جقمق وقتيدر
يعني باطل اولمه جنك ايله دير م — شرعه خاينلر له بك اوغراش دير م
كيم شريعت قلعه سندن طاش اتا — باشن اول بي دين منار ه دن اتا
مصطفا شرعين يقان مرتدلر — شرعي احيا ايلين ار مردلر
خور كورن شرع شريفي خود اولا — شرعه محكم ياپشان بك ار اولا
شرعي خور كورن ابوجهلي لعين — شرعه ياپشان چهار يار ه يقين
خور كورنلر شرعي ايما نسز كيده — خور كورن قرآني ايما نسز كيده
يعني قرآن حكمينه كيم اويمسه — قور قوداول كيشي ايما نسز اولمه
حضرت قرآني كيم الدن قويا — اول منافقلر مشركدر حقا
حكمي قرآنسز ايدن حاكملريي — تا ابد طامودة قور حق انلري
كيمه خصم اولور عجب قرآن يارين — كيمه ايلر انتقامي حق يارين
اوقويوب طوميا يندك واي حالنه — رشوت اهلينك يارين واي حالنه
اهل رشوتدر منافقلر باشي — اهل بدعتدر جهنم قيوسي
اهل بدعت طامو اهلندندر — امتيم دكل ديين احمددر
اهل شهرت طامو اهلي اكثري — بلمز انلر تكريي پيغمبري

اهل رشوت

اهل رشوت بلمزم نه دينده در ... نه يهود نه كافرك دينسنده در
اهل رشوتدر قزل باش اكثري ... شرعه خائندر رفاضي اكثري
اهل رشوت ايله جنك ايتمم كرك ... مالته يي البته فتح ايتمم كرك
مؤمني كافر دن ايرسم كرك ... ان يشاء الله حقي ديسم كرك
اهل رشوت دينه خائنلر در ... رشوتي الوب ويرن بي دين در
رشوت اهلينه مسلمان ديمزم ... اهل رشوت دينه دشمندر ديرم

كافر آلمانر رشوتي بونلر الور
رشوتي آلمان يهود بونلر الور

حقي اثبات ايتمكه كردم بو دين صحراسنه ... رشوت اهلين غرق ايچون كردم بو دين دريا سنه
دين قليچن اذن احمد ايله غزيان ايلدم ... باشي طوب ايلديم كردم عدو ارا سنه
چرقه جي سر عسكري ايدي بني شاه رسل ... كلمشم قالو بلا دن بن بو دين احيا سنه
يا ايدم بن شرعي احيا يا ويرم بو جاني ... بنجه بيك جانم فدادر احمد اك سودا سنه
بن مدينه وقفي يم احياي دينه كلمشم ... بن لدن سلطانينك دل اولمشم فتوا سنه
شيخ اسلام ايدم بلكي بترعه دعوت ايلرم ... محضرم سرى محمده بو دين منلا سنه
حضرت يحيا اكر تصحيح ايدرسه نسخه مي ... رشك ايدم فتوا سنه مداح اولام يحيا سنه

بِنَه اِلهَام اُولدِي حَقدَن بِر عُلُوم — نَفسكي كَل چَال مَهَنكدَر بُو عُلُوم
اُو قُومَقلَه عَالِم اُولمَاز مِش كِشي — اُو قيُوب طُوتمَاسَه جَاهِلمِش كِشي
طُوتَالِم يُوزسبِك كِتَابي اُو قُودُك — عَمَل اِتمَز سَك نَه اَصي اَيلَدُك
اُو قُود وغي خَصم اُولا قُرآن يَارِين — خَصم اُولا چُوق عَالِمَه
نِيچَه اُمِّي جَنَّتَه كِيرَه يَارِين — نِيچَه عَالِم طَامُويَه كِيرَه يَارِين
اُمِّيَه حَق بِر عَذَاب اِيدَه يَارِين — عَالِمَه حَق بِيك عَذَاب اِيدَه يَارِين
اُمِّيَه صُور وحِسَاب اَز دَر يَارِين — عَالِمَه صُور وحِسَاب چُوقدَر يَارِين
اُمِّيَه چُوقدَر شَفَاعَتجِي يَارِين — عَالِمَه چُوقدَر شِكَايَتجِي يَارِين
اُو قيُوب عِلمِن طُوتَان عَالِملَرِي — پَادِشَاه اِيدَه يَارِين حَق اَنلَرِي
اُو قيُوب عِلمِني طُوتمَا يَنلَرَه — اَنبِيَا وَاَولِيَا خَصم اَنلَرَه
قَنقِي عَالِم اُو قُود وغِين بَك طُوتَا — حَق تَعَالي اَكَا بِالذَّات دُوست اُولا
قَنقِي عَالِم اُوقُسه دَه طُوتمَسَا — حَق تَعَالي خَصم اُولا بِالذَّات اَكَا
قَنقِي عَالِمكِه حَرَام بِيرد اِيمَا — شُبهَه وَار اِسلَامِينَه اَنك شَهَا
قَنقِي عَالِمكِه شَرِيعَتدَن چِقَا — حَق اَني طَامُود يَبكِينَه قُويَا

قَنقِي

قَنْعِي قَاضِي مَنْصِبِي صَاتُوْنْ اَلَا — شَرْعًا اِتْدُوكِي نِكَاحْ بَاطِلْ اُولَا
اَهْلِ رِشْوَتْ قَاضِي اِتْدُوكِي نِكَاحْ — بِرْكِتَابْ دِيمَزْ صَحِيحْدُرْ اُولْ نِكَاحْ
حُكْمِي بَاطِلْ رِشْوَتْ اَهْلِي قَاضِي نُكْ — حُكْمِي نَاشَرْعِي دُرُرْ زِيرَا اَنُكْ
اَهْلِ رِشْوَتْ قَاضِي ظَالِمْ بَكْلَرُكْ — شَيْخِيدُرْ اِبْلِيسْ كِبِي ظَالِمْلَرُكْ
قَاضِيلَرْ دُرُرْ بَكْلَرِي ظَالِمْ اِيدَنْ — قَاضِيدُرْ بَكْلَرِي يُولْدَنْ چِقَرَانْ
اَلْلِي اَقْچَه قَاضِي شَاهْلَرَنْ قَاهِرْ — لَادِيمَزْ بِيكْ دَانَه سُلْطَانْ وَامِيرْ
قَاضِيدُرْ اُولِي الْاَمْرْ دِيدِكْلَرِي — مُحْضَرِي يَدِي وَزِيرْ دِيدِكْلَرِي
قَاضِيلَرْ سُبُوكْ كِشِيدُرْ اِي اَمِيرْ — مُحْضَرِيدُرْ پَادِشَاهِيلَه وَزِيرْ
مُحْضَرِي شَرْعِ شَرِيفْكْ قَاضِيلَرْ — دِينْ دِيرَكِي اُولْدِي عَادِلْ قَاضِيلَرْ
دِينِ اِسْلَامْ بِرْ سُبُوكْ مَحْكَمَه دُرْ — اَنْدَه شَرْعِي مُصْطَفَا سَجَّادَه دُرْ
مَحْكَمَهْ دِينَه قَاضِي مُصْطَفَا — اَوْلِيَا مُحْضَرِي نَائِبْ اَنْبِيَا
مَحْكَمَهْ دِينَدَه شَاهِدْ كِيمْدُرْ — حَضْرَتِ قُرْاٰنْ حَدِيثْ شَاهِدْ دُرُرْ
دِينِ اِسْلَامْ اِنْجَه يُولْدُرْ كُوزْكْ اَچْ — كُلْ صِرَاطِ مُسْتَقِيمَه كُوزْكْ اَچْ
بِرْ اَيكِي كُونْ عُمْرِ اِيچُونْ يِقْمَه دِينْكْ — يِقْمَه كُلْ دُنْيَا اِيچُونْ اَخِي تُكْ
قُوزْغُونَه لَايِقْ بُولْمَشْ دُنْيَا عَزِيزْ — اِيتَه لَايِقْ جِيفَه دُنْيَا اِي عَزِيزْ

بُو يَلَانْ دُنْيَا مُسَافِرْ خَانَه دُرْ هَرْ قُونَانْ كُوچِ بُو بِرْ وِيرَانَه دُرْ
اُوكِي مَعْمُورْ صُوكِي وِيرَانْ دُنْيَنَكْ كَمِي كِبِي عُمْرِي بِرَانْ دُنْيَنَكْ
بِرْ نَفَسْدُرْ عُمْرُ وُ دُنْيَا بِرْ نَفَسْ عُمْرُ وُ نُوحْ دِيدِ كَلَمِي اُولْ بِرْ نَفَسْ

عُمْرُ وُ دُنْيَا بِرْ خَيَالْ دُوشْ كِبِيدُرْ
اِشْبُو وِيرَانْ دُنْيَه بَيْغُوشْ اَوِيدُرْ

كُلْ اِي دُنْيَاي مَلْعُونَه كُوكْلْ وِيرْمَه كَرْنْ اِنْسَانْ بُو بِي دِينْ فَانِي دُنْيَانَكْ نَه سِينَه غَمْزَه سِينْ اِي جَانْ
نِچَه بِيكْ تَخْتِ تَاجِ اِيتِينْ بُو دُنْيَا اَيْلَدِي مَغْرُورْ صُوكْ اُوجِي تَخْتِي تَابُوتَه تَبْدِيلْ اَيْلَدِي دَوْرَانْ
قَنِي بُخْتُ النَّصَرْ شَدَّادْ قَنِي فِرْعَوْنِيلَه نَمْرُودْ صَاوُرْدِي خَرْمَنِي عُمْرِينْ بُولَارِكْ جَرْخِ سَرْگَرْدَانْ
قَنِي قَادَرْ قَفَادَكْ عَالَمِي حُكْمِ اَيْدَنْ اِسْكَنْدَرْ مَزَارَه كِيرْدِي بُونْلَرْدَه بَنْدَرْ دِيرَايْكِنْ مِيدَانْ
قَنِي تَخْتِينْ هَوَادَه سِيلْ كُتُورَنْ دِينْ سُلَيْمَانِي قَنِي اُولْ تَخْتْ وَبَخْتْ وَرَخْتْ قَنِي قُولْ قَنِي سُلْطَانْ
قَنِي يَا اِلْ عُثْمَانْ اُوغْلِي اُونْ اُونْ بَشْ اَتَا اُولْدِي قَنِي يَا اِلْ عَبَّاسْ هَبْ سَلَفْدَه اُولْدِي بُونْلَرْ خَانْ

بُولَرْ هَبْ مُنْتَظِرْ قَبْرِنْدَه حَشْرْ نَشْرْ مَحْشَرَه
نِچَه بَنْ وَنْ دِينْ شَاهْ شِمْدِي خَاكِيلَه يَكْسَانْ

كُلْ بُو اَبْيَاتْ دُنْيَايَه وِيرْمَه كُوكْلُوكِي كُلْ خَيَالَه دُوشَه وِيرْمَه كُوكْلُوكِي
عِبْرَتْ اَلْ كُلْ بُو اُولَنْلَرْدَنْ عَزِيزْ وَاعِظْ وُ نَاصِحْ يِتَرْ مَوْتَ اِي عَزِيزْ

اَتَلَرْ

اتاك انك اولدي عبرت المادك — اولدي اولادك نصيحت المادك
قوكشوك اولدي عبرت المازسين بنه — دوستك اولدي اوكوت المازسين بنه
بواولنلر جمله عبرتدر سكا — موت بزي دعوت ايدر هركون حقا
مقبره مزبلكي قاز لدي عزيز — بلكي تابوتك ياپلدي اي عزيز
كفنك اصمار لدي بلكي اجل — ايزكي باصوب كزر موت واجل
اخشمه ايره جكك الله بيلور — صباحه چقاجغك مولي بيلور
موت كوزلك اغي قراسندن يقين — نفس اوب ويرمه مزدن موت يقين
بزه بزدن موت وعزرائيل يقين — موت دن اولمه بر نفس زنهار امين
بنچه سين كوردك صباح صاغ واسن — اخشمادك اولدي خسته اولمدن
بنچه محكم خسته لر صاغ اولور — بنچه محكم صاغ كزن قبره كيرر
بنچه لر سكسان يشار طقسان يشار — بنچه لر بيكت ايكن اولوردوشر
مال قارو بني بنچه لر جمع ايدر — هم يدر منزهم يمزهب قوركيدر
بنچه احمقلر ياپار شدادي اوه — ناتمام ايكن اولور قالور اول اوه
بز مسافر خانه در دنيا اوي — فاني دنيا در بكيم قون كوچ اوي
اشبو دنيا خانيدر كروان سراي — قونان البت كوچه ويران بو سراي

شيمدي حالا اطور دوغك اوفكرايده — تاج كيشيدن ارتا قالدي فكرايده
كميكي قالمادي اويانيا نلرك — فكرايده تاج وارنه دكدي اولك
سنده بركون وارنه قورسون اولك — مال ميت صاتيلور بركون اولك
كورلك سموركه بزستانه وارور — مال ميت ديو بركون صاتيلور
يارينه چقماغه وارمي حجتك — ايكي يوز سموري ازكورورسك
چوق يشارسك اي خبيث قرق الى يوز — طوتالم عمرك اوزاندي ايكي يوز
عمر ونوح كبي طوتالم بيك يشا — صوكي موبيله قبر ازچوق يشا
بلكي عمرك بر ايكي بيل قالدي ازن — كبريله صورتمه صاليخه اي قاز
كيمسيه ويرمه سلامي اي خبيث — عرصنيكه نقصان ايرر بلكي خبيث
سن قدر يوق كبري عثمان اوغلينك — كوكلي الحاق ال عثمان اوغلينك
سن مكر فرعون ثاني سين خبيث — سن مكر هامان ثاني سين خبيث
اهل كبر اولنلره در بوحطاب — بن دين بي دينلره در بو عتاب
قنعي نفس اولسه تكبر عاقبت — خشم حقه اوغرار اول نفس عاقبت
قنعي نفس اولسه صبر لي عاقبت — لطف حقه اوغرار اول نفس عاقبت
بر وزير اولسه تكبر عاقبت — پادشاه خشمينه اوغرار عاقبت

بر وزير

بسم الله بر وزير كيم قورقه حقدن دائما

الرحمن الرحيم قوللرين هب قورقوده اندن خدا

بزم ارشادمز بينه دكلدر عامة دررتا — هب ايسته جنته عامه خاصه درارشادمز زيرا

لدن درياسنك بالقلري فكرم اغنده صيد — تفكر افتابي انس وجن نجمين هب اندي لا

مكر قلبم سماسي برج اولوبدر شمس توحيد — انكچون نور الا الله ايچنده غرقي بوادنا

بودين احياسنه كلدم السني عالمندن بن — انكچون دين اسلام اوغريه باشم طوپ اندم تا

صيغندم حقه كلدم عالمه قالوا بلى دن بن — انكچون دين قليجن صلادم باطل لره تنها

مكر بن عالمي ان واحده ايدم حقيله عهدي — انكچون وار يوري قوللارم ارشاد ايت ديدي مولا

اميدم كسه اي خلقدن بحمد الله كفيلم حق

كفيليمدر ايكيجهسي محمد مصطفا حالا

جهان ملكيني يوق بل اي برادر — اوكي وارسه صوكي يوق اي برادر

بو خانه پادشاهلر قوندي كوچدي — اجل زهر ينجي عزرائيلدن اچدي

اجلدن قورتولوش اولميدي تحقيق — حياتك لذتي اولمازدي تحقيق

اجل حضرينه هر كمكه ايرشدي — فنا سيراب وحيوانه قرشدي

اكر بيك يشاسك بر كونجه كلمز — انكچون بوقناده جانلي قلماز

بوكون دنيا بنم دبو صالمه — كيدر والله بيجون الدن سوزمه
بو دنيا فاحشه عورت كبيدر — مراد المادي برار قيز كبيدر
بو دنيادن مراد المادي شاهلر — نجه السين مرادين ياكدا لر
سليمانيله اسكندر فنادن — مراد المادي لر بو بي وفادن
خيال ظل اوينونه بكزر بو دنيا — خيالله دوشه بكزر اشبو دنيا
بو دنيا دولتي بر دوشه بكزر — صفا ولزتي اويخويه بكزر
بو دنيا بيله بكزر اسدي كچدي — صفا سي سيله بكزر اقدي كيتدي
بو دنيا بر قرشمش دوش كبيدر — دوشه كوكل ويرن سير خوش كبيدر
بو دنيا مكر وحيله طولودر — كوكل ويرن دكل عاقل دلودر
بو دنيا ايكي يوز لوقاره كاغد — يوزي قاره سنه قبر اهلي شاهد
بو دنيا نك بلورسين كذبي مشهور — بو كذابه برادر اولمه مغرور
طوتالم مالي قارونه ايرشدك — نه كنجه بلكيده رنجه ايرشدك
طوتالم جمله عالم سنك اولدي — اودر محك اويدر اخر يقلدي
بو بي دين فاني دنيادن الك چك — بو دشمن دنيه يي دوست صنمه الچك
بو لش دنيا بكيم قوزغون ايچوندر — بو جيفه فاني دنيا ايت ايچوندر

بوه دنيا

بُو دُنيا بنجه ايتدن ارتا قالدي — كمك دُنيا يي بنجه ايت كميردي
بُو ايت دُنيا بنجه فرعوني يديي — بنجه هامانلرك باشين كميردي
بنجه شدّاد اوين يقدي بُو دُنيا — بنجه تختي خراب ايتدي بُو دُنيا
بنجه نمرودي حق سوري سنكله — هلاك ايتدي صنعيفجه بر مكسله
بنجه بُخت النصر جوق عاصي ايتي — قبر اغزيله بيراز درى يوقدي
بنجه سام و نريمان يديي دُنيا — بنجه تحتي فريدون يقدي دُنيا
بنجه بن ون دينن ايت قبره كيردي — كه حاشا تكري يم دينن ايت اولدي
بنجه بيك شاه عباس حيله كارك — بُو غازينن صقدي عزرائيل جوق ايتك
بُو كون ندك حقك دُشمنلرن موت — هلاك ايتدي بنه ايده يورر موت
حقك دُشمنلري كيم ظلم ايدنلر — يادينن دُشمني كيم شرعي يقنلر
حقك لعنتي خشمي كملره دُر — بكيم رشوت الان يه ينلره دُر
الا لدن بري رشوت آل عثمان — يقلدي تا تملدن آل عثمان
كه ديرلر شمش پاشا رافضي مش — ازل تا رشوتي اول مرتد المش

كه حالا رافضيدُر اهل رشوت
يادينن خاينلري كيم اهل بدعت

اِذْنِ اَحْمَدْ اِيلَه اِيدُمْ دِينْ قِلِيجِنْ اِشْكَارْ — حَقِّي وَارْ سُوِيلَه اُوغُولْ دِيدِي بِزَه اُولْ نَامْدَارْ

اُمَّتَه اِيلَه نَصِيحَتْ دِيدِي اُولْ سُلْطَانِ دِينْ — اَهْلِ بِدْعَتْ دِيدِي اُمَّتِمْ دِكْلَدُرْ سُوِيلَه وَارْ

اِيدِيلَرْ شَرْعِ شَرِيفِه اِهَانَتْ قَاضِيلَرْ — بِرِي بَنْدَنْ اُومَاسِينْ يَارِينْ شَفَاعَتْ سُوِيلَه وَارْ

قُودِيلَرْ اَلْدَنْ كِتَابِي اِشْبُودِينْ خَايِنْلَرِي — بُونْلَارِكْ يُوقْدُرْ نِكَاحِي عَوْرَتِي بُوشْ سُوِيلَه وَارْ

اَهْلِ رِشْوَتْ قَاضِي اِيلَه وَكِي نِكَاحْ جَائِزْ دِكَلْ — حُكْمِي هَمْ بَاطِلْدُرْ شَرْعِي دِكَلْدُرْ سُوِيلَه وَارْ

بَنْ دَكِيلَمْ سُوِيلَيَنْ اَحْمَدْ دِلِيدُرْ كُونَاجْ
دُونْدُورَنْ دِلْ چَرْخِنِي اِلْهَامِ رَبَّانِي اِيَارْ

بَنِي هَكْلَكْ اِي مُحَمَّدْ اُمَّتِي — هَبْ بِلُورْسِنْ كِيمَه دُرْ حَقْ رَحْمَتِي

كَرْچِه عَاصِيلَرَه دُرْ حَقْ رَحْمَتِي — تَوْبَه اِيدَنْلَرَا يُچُونْدُرْ رَحْمَتِي

دِيدِيكِمْ يَلَانْجِي تَوْبَه سِي دَكِلْ — دِيدِيكِمْ دِلْدَه اُولَانْ تَوْبَه دَكِلْ

دِيدِيكِمْ قَلْبَدَه اُولَانْ تَوْبَه دُرُرْ — دِيدِيكِمْ مُحْكَمْ اُولَانْ تَوْبَه دُرُرْ

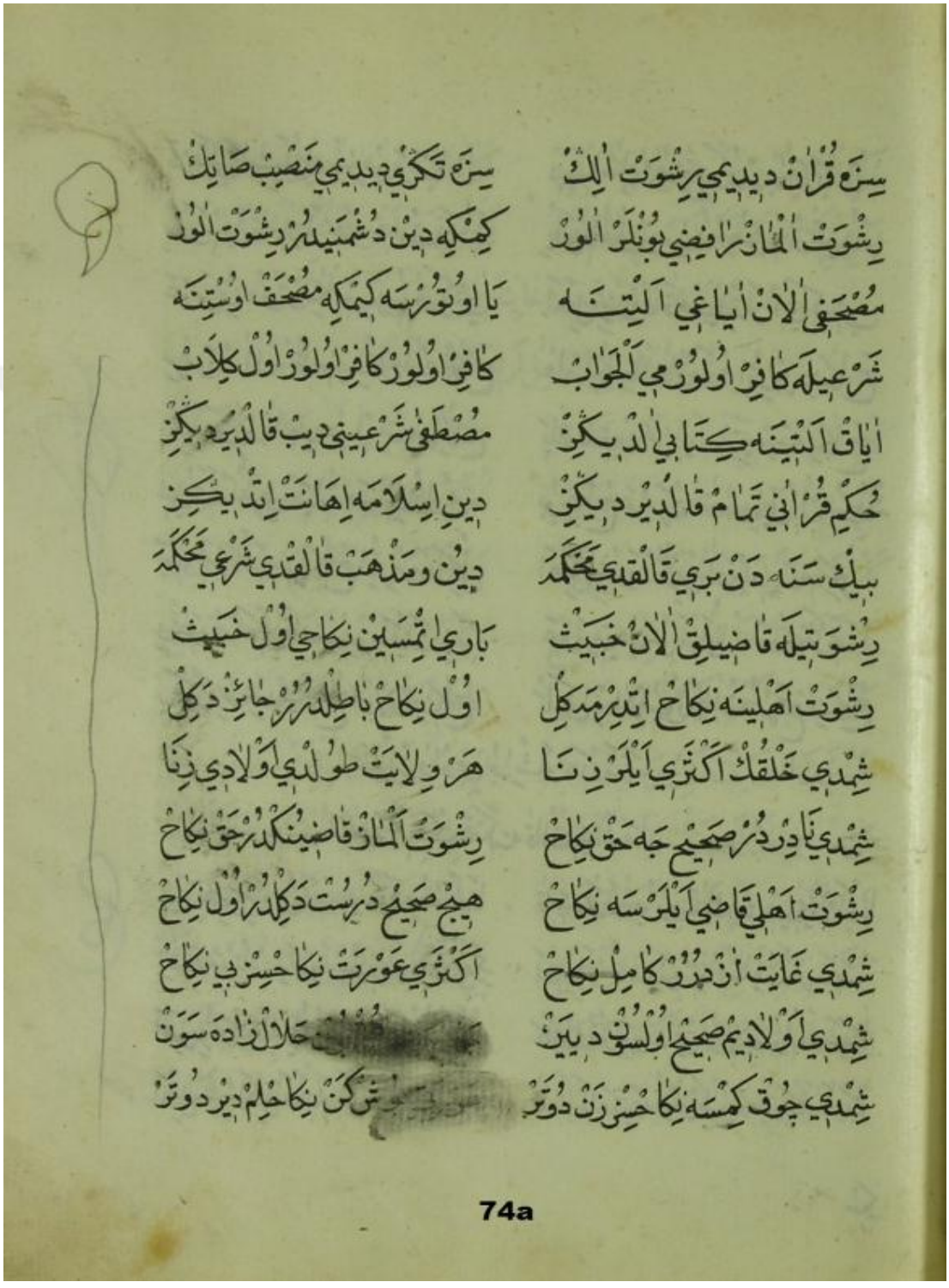
تَوْبَه اُولْدُرْ قَلْعَه كِبِي طُورَه بِكْ — تَوْبَه سِي بُوزُلْمَيَه تَا حَشْرَه دَكْ

مُؤْمِنُكْ تَوْبَه سِي دُونْمَزْ كِيرُويَه — فَاسِقُكْ تَوْبَه سِي دُونَرْ كِيرُويَه

تَوْبَه نَه بِلْمَزْ مُنَافِقْ لَرْ اَبَدْ — صَالِحُكْ تَوْبَه سِلَا حِيدُرْ اَبَدْ

بُو عَصِيلَرْدَه مُنَافِقْ كِيمْدُرْ — اَهْلِ رِشْوَتْ قَاضِي عَسْكَرْ لَرْدُرْ

سِنَه

سِنَهْ قُرْآنْ دِيدِيمِي رِشْوَتْ آلِكْ ... سِنَهْ تَكْرِي دِيدِيمِي مَنْصِبْ صَاتِكْ
رِشْوَتْ آلْمَانْ رَافِضِي بُونْلَرْ اُلُورْ ... كِمْكِهْ دِينْ دُشْمَنِيدُرْ رِشْوَتْ اُلُورْ
مُصْحَفِي آلْآنْ أَيَاغِي آلْتِنَهْ ... يَا اُوتُورْسَهْ كِيمْكِهْ مُصْحَفْ اُوسْتِنَهْ
شَرْعِيلَهْ كَافِرْ اُولُورْ مِي آلْجَوَابْ ... كَافِرْ اُولُورْ كَافِرْ اُولُورْ اُولْ كِلَابْ
أَيَاقْ آلْتِنَهْ كِتَابِي لَدْ يَكْزْ ... مُصْطَفَى شَرْعِينِي دِيبْ قَالْ دِيرَهْ يَكْزْ
حُكْمِ قُرْآنِي تَمَامْ قَالْ دِيرْ دِيَكْزْ ... دِينِ إِسْلَامَهْ إِهَانَتْ إِتْ دِيَكْزْ
بِيكْ سَنَهْ دَنْ بَرِي قَالْقِي مَحْكَمَهْ ... دِينْ وَمَذْهَبْ قَالْقِي شَرْعِي مَحْكَمَهْ
رِشْوَتِيلَهْ قَاضِيلِقْ آلْآنْ خَبِيثْ ... بَارِي إِتْمِسِينْ نِكَاحِي اُولْ خَبِيثْ
رِشْوَتْ أَهْلِينَهْ نِكَاحْ إِتْدِرْمَكْ كُلِّ ... اُولْ نِكَاحْ بَاطِلْدُرْ جَائِزْ دَكُلِّ
شِمْدِي خَلْقُكْ أَكْثَرِي أَيْلَرْ زِنَا ... هَرْ وِلَايَتْ طُولْدِي اُولَادِي زِنَا
شِمْدِي نَادِرْ دُرُسْ صَحِيحْ جَهْ حَقْ نِكَاحْ ... رِشْوَتْ آلْمَانْ قَاضِينِكْ دُرْ حَقْ نِكَاحْ
رِشْوَتْ أَهْلِي قَاضِي أَيْلَرْسَهْ نِكَاحْ ... هِيچْ صَحِيحْ دُرُسْتْ دَكِلْدُرْ اُولْ نِكَاحْ
شِمْدِي غَايَتْ أَزْ دُرُسْ كَامِلْ نِكَاحْ ... أَكْثَرِي عَوْرَتْ نِكَاحْ حُسْنِ بِي نِكَاحْ
شِمْدِي اُولَادِيمْ صَحِيحْ اُولْسُونْ دِيَنْ ... [illegible] حَلَالْ زَادَهْ سُونْ
شِمْدِي چُوقْ كِمْسَهْ نِكَاحِ زَنْ دُوتَرْ ... [illegible] شْ كَنْ نِكَاحِلِمْ دِيرْ دُوتَرْ

مُرْتَشِي قَاضِيلَرُكْ دُرْ بُو وَبَالْ ... دِينِهِ خَائِنْ مُرْتَدِ كُفْرْ بُو وَبَالْ

يِلْمَزَمْ بُو قَاضِيلَرْ نَهْ دِينْدَهْ دُرْ ... يِلْمَزَمْ مُلْحِدْ مِيدْرْ مُرْتَدْ مِيدْرْ

عَوْرَتِنْ دُوتَرْ نِكَاحْسِزْ جُوقْ كِشِي ... اَهْلِ رِشْوَتْ قَاضِيلِقْلَرْ اَيْ كِشِي

رِشْوَتْ اَلْمَازْ قَاضِيلِقْدَهْ اِيتْ نِكَاحْ ... وَارْ نِكَاحِكْ تَازَهْ لَتْ اِتْدِرْ نِكَاحْ

اَهْلِ حَقْ بِرْ قَاضِي بُولْ اِتْدِرْ نِكَاحْ ... يَكْ صَفِينْ هَرْ اِيتَهْ اِتْدِرْمَهْ نِكَاحْ

اَيْ مُحَمَّدْ اُمَّتِي يَكْ صَادِقِنْكْ ... بُو نِكَاحْ عَوْرَتْ خُصُوصِينْ يَكْ صُورَكْ

يَعْنِي هَرْ كَلْمَهْ نِكَاحْ اِتْدِرْمَهْ كِلْ ... اَهْلِ رِشْوَتْ كَلْمَهْ اِدَمْ دِيمَهْ كِلْ

رِشْوَتْ اَهْلِي قَاضِيلِقْ اَيْلَرْ زِنَا ... عَوْرَتِي بُوشْ اَنْلَرْكْ اَكْثَرْ شَهَا

بِيكْدَهْ بِرْ شِمْدِي صَحِيحْ اُولَانْ نِكَاحْ ... تَلْكِي اِسْلَامْبُولْدَهْ اُذْدُرْمَهْ نِكَاحْ

خَبَرْكْ وَارْمِي بُو اِشْلَرْدَنْ شَهَا
حَقْ شَرِيعَتْ مَحْكَمَهْ قَالْقْدِي شَهَا

دِينْ قِلِيجِنْ بِرَهْ قُوشْتِي مُحَمَّدْ مُصْطَفَا ... قَاضِيلَرْ لَنْ بُورُوجَنْكْ اِيتْ دِيدِي شَاهِ اَنْبِيَا

اِشْدَهْ سَيْدَانْ اِشْدَهْ اَرْسُونِي اُولَانْ كَلْسُونْ بَرِي ... اَهْلِ رِشْوَتْ قَاضِيلَرْ مُرْتَدْ مُنَافِقْدُرْ شَهَا

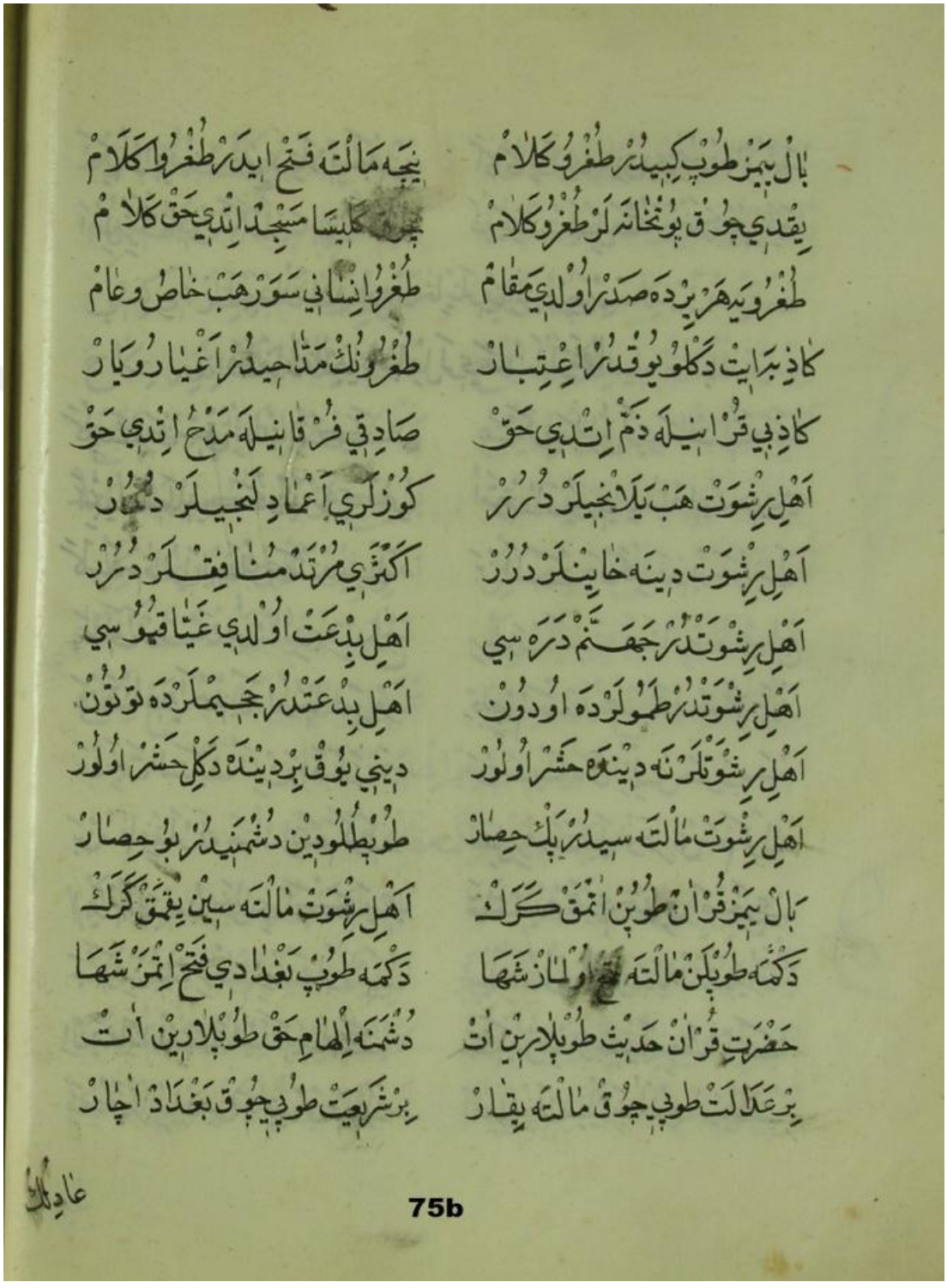
اَهْلِ رِشْوَتْ قَاضِيلَرْ اُوقْ مَيْدَانِنَهْ جِقْسُونْ قَمُو ... كَافِرْ وَمُؤْمِنْ مُنَافِقْ اُولَامَعْلُومْكْ شَهَا

اَهْلِ حَقْ بِرْ اَهْلِ تَفْسِيرِي كَتِرَايِ خَانْ مُرَادْ ... قَاضِيلَرْ حَقِّينَهْ قُرْآنْ كُورْنَدِيرْدِكْلَهْ شَهَا

حكم قرآني قيوب شرع خلافي حكم ايدن — آكا كافر دي منافق دي جهود جائز شها
اهل رشوت قاضي عسكر لرسه بي دينلر در — غيره نسبت اهل حقدر حضرت يحيا شها

ايجد اوغلاني بودين خائنلرين الزام ايدر
هوزا اوغلاني بوجاهل لري مات ايلرشها

كلمشم بن حقي اثبات ايتمكه — عسكري باطل لري مات ايتمكه
انبيا سلطاني كوندردي بني — امتم وار يوري ارشاد ايت ديدي
كلمشم قالوا بليدن عهد يله — بن الست دن كلمشم بوسيفله
عالمي آر واحده قوشاندم قليچ — رشوت اهلينه قضا در بو قليچ
بن قنادي احمد يله اوچارم — قليچم احمد محمد صلارم
بن نبي السيف اليده قبضه يم — بن مدينه دن اتلمش حربه يم
بن منافق لر له جنك ايتمكه اوغراش سم كراك — اهل رشوت ايله اوغراش سم كراك
ايدم البت بوغازي اكبري — ترك ايدم غيري غزاي اصغري
جنكيمز بيك قرق ايجنده اولا بك — بيك اوتوز طقوزده باشلاندي بوجنك
ان شاء الله حقا جنكيم باشا — جنكيمز اخلاصيله حقا باشا
نه دور اخلاص صافي حق ديمك — اصلي اخلاصك نه طفر وسو يلمك

بال بیمز طوپ کبیدر طغرو کلام
بیجه مالته فتح ایدر طغرو کلام

یقدی جوق یوخانه لر طغرو کلام
چون کلیسا مسجد ایدی حق کلام

طغرو یه هر برده صدر اولدی مقام
طغرو انسانی سوردهب خاص و عام

کاذبه ایت دکلو یوقدر اعتبار
طغرونك مدّاحیدر اغیار و یار

کاذبی قرانیله ذم ایتدی حق
صادقی قرانیله مدح ایتدی حق

اهل رشوت هب یالانجیلر دور
کوزلری اعماد لنجیلر دور

اهل رشوت دینه خاینلر دور
اکثری مرتد منافقلر دور

اهل رشوت جهنم دره سی
اهل بدعت اولدی غیا قیوسی

اهل رشوت طمولرده اودون
اهل بدعت جحیملرده تو تون

اهل رشوت لرنه دینده حشر اولور
دینی یوق بردینده کل حشر اولور

اهل رشوت مالته سیدر بك حصار
طوپ طلودین دشمنیدر بو حصار

بال بیمز قرانه طوپ اتمق کرك
اهل رشوت مالته سین یقمق کرك

دکمه طوپ بغدادی فتح ایتمز شها
دکمه طوپ لن مالته فتح اولماز شها

حضرت قرآن حدیث طوپلرین ات
دشمنه الهام حق طوپلرین ات

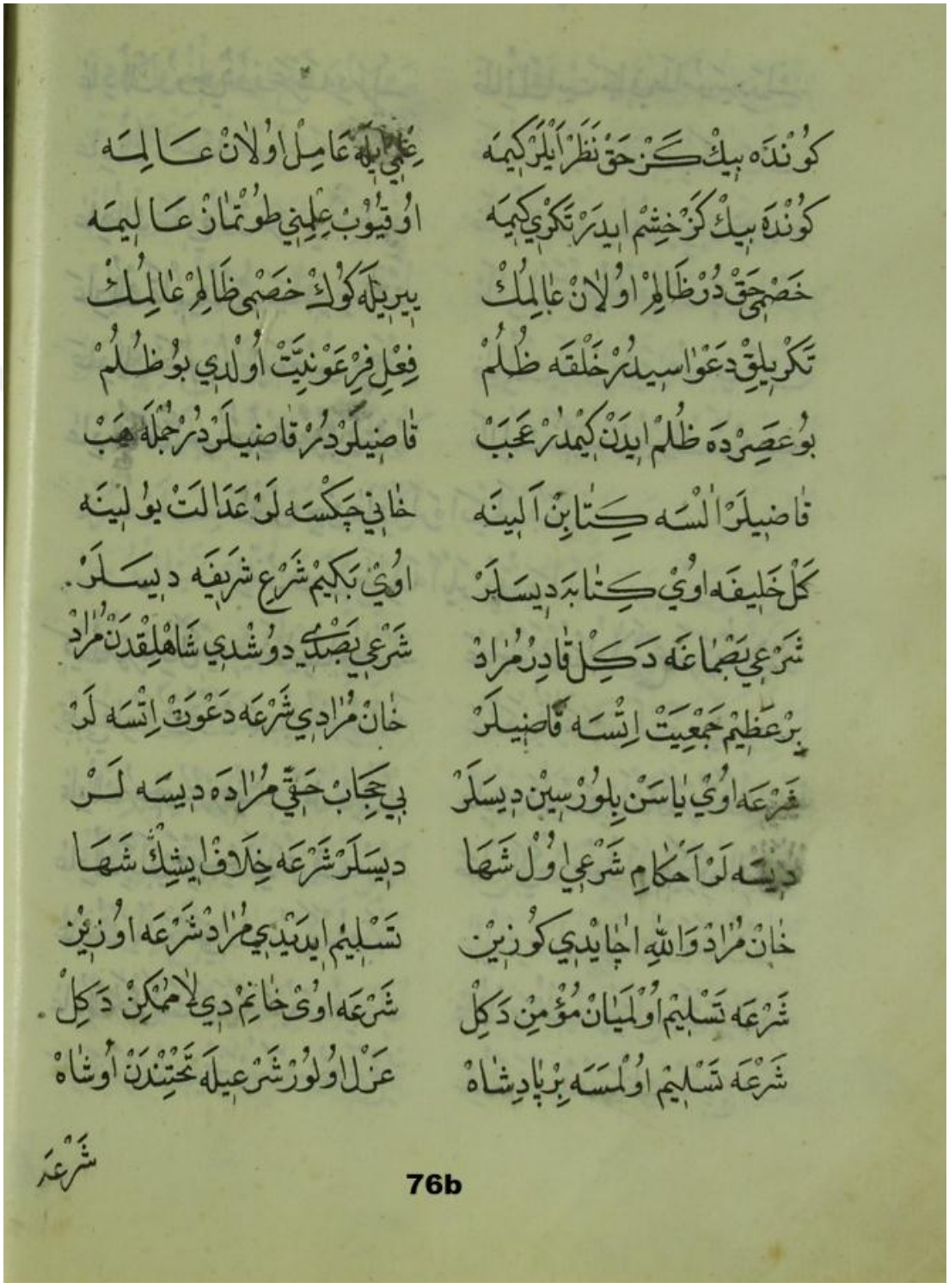
برعدالت طوپی جوق مالته یقار
برشریعت طوپی جوق بغداد اچار

عادلك

عادلك روحي دُرِّ عرشه دِرَاك — ظالمك ايت جاني طاموير دراك
عادلك نامينه طورِ رَبَّنه فلك — ظالمك اديده وارمي بركوبك
عادلك عقلي دُرِّ عرشي عظيم — ظالمك عقليدُرِّ يدي جحيم
عادلك قلبيدُرِّ بابي جنان — ظالمك قلبي طلو ويلان چيان
عادلك نفسي دُرِّ مقصودي حق — ظالمك نفسي ايتي مردودي حق
عادلك مدّاحيدُرِّ يونه دُرِّ كتاب — ظالمك ذميدُرِّ بيوك ثواب

انس وجن عادل لره ايلر دعا
انس وجن ظالمه ايلر بددعا

كيمدُرِّ عادل كيمه ديرلر ايشتاي نامدار — عدليله مشهور اولا شرع شريفه اولايار
تيلبي عادل لرك قرآن حديثدُرِّ صدقيله — عسكري قرآندر والله طيانمز بيله حصار
عادلك روحيدُرِّ مفتاحي جمله عالمك — عادلك قبضنده برآلماقدرِ دركون اي يار
عادلك برآلي مغرب برآلي مشرقدُرِّ — صاغ الي كوك صول الي يركيمكه عادلدُرِّ يار
عادلك يك برمعني ارا سيدُرِّ كون ومكان — عالمك برسايه سيدُرِّ طمو جنت نور و نار
عادلك حكمي كنشدُرِّ خيمه سيدُرِّ دوجهان — عالمك برنطقيدُرِّ مفتاح جنت اشكار
عادله عرش اولدي منبر خطبه سيدُرِّ شرع دين — عالمك قلبيدُرِّ جنات عدنه اچق ديوار

كوندده بيك كز حق نظر ايلركيمه — علمي ايله عامل اولان عالمه
كوندده بيك كز خشم ايدر تكري كيمه — اوقيوب علمي طوتمان عالمه
خصمي حق در ظالم اولان عالمك — پيريله كوك خصمي ظالم عالمك
تكريلق دعواسيدر خلقه ظلم — فعل فرعونيت اولدي بو ظلم
بو عصرده ظلم ايدن كيمدر عجب — قاضيلردر قاضيلردر جمله هب
قاضيلر السه كتابن آلينه — خاني چكسه لر عدالت يولينه
كل خليفه اوي كتابه ديسلر — اوي بكيم شرع شريفه ديسلر
شرعي يصماغه دكل قادر مراد — شرعي يصدي دوشدي شاهلقدن مراد
برعظيم جمعيت السه قاضيلر — خان مرادي شرعه دعوت السه لر
شرعه اوي ياسن بلورسين ديسلر — بي حجاب حقي مراده ديسه لر
ديسه لر احكام شرعي اول شها — ديسلر شرعه خلاف ايشك شها
خان مراد والله اچايدي كوزين — تسليم ايدندي مراد شرعه اوزين
شرعه تسليم اولميان مؤمن دكل — شرعه اوي خانم دي لامكن دكل
شرعه تسليم اولمسه بر پادشاه — عزل اولور شرعيله تختندن اوشاه

شرعه

شرعه اویان پادشاهدر پادشاه
شرعیدن طشره کرن سلطان دکل
الله اچه قاضی بر شاهی میکر
شاه دیدکلری شریعتدر بکیم
برخلیفه حکمی شرعیسز ایده
برخلیفه اویسه قران حکمینه
برخلیفه کیم کیده حق یولینه
برخلیفه کیم یاپشه شرعه یك
برخلیفه کیم خدادن قورقه یك
برخلیفه قورقمسه حقدن شها
برخلیفه حقه اولسه اشنا
برخلیفه کیم اولاحقه یقین
برخلیفه عالی اتسه همتی
برخلیفه کیم ویره حقه کوکل
برخلیفه عادل اولسه عاقبت

شرعه اویمایان دکلدر پادشاه
شاهن اولسه اوجسده اول خان دکل
شرعیله برمور سلیمانی بیکر
خان دیدکلری عدالتدر بکیم
اول خلیفه قعری طاموی کیده
اول عمر دورثانیادین ملکینه
اولا اسکندر سلیمان تختینه
اکا لایق اولدی ظل الله دیمك
قورقوده قوللارین اندن تکری یك
قورقمیه خلقی جهان اندن شها
خلق عالم عاشق اولاهب اکا
اولا لاخوف مقامنده امین
جمله عالم الا اندن هیبتی
دوست ودشمن اکا هب ویره کوکل
اولا اسکندر قدر خان عاقبت

بر خليفه ظالم اولسه عاقبت — تخت تاجن بيقه تكري عاقبت
بر خليفه سوسه عالملري پك — اولا تابع اول شهاد وري فلك
بر خليفه طوتمسه عالم سوزين — كندي چقاردمش كبيدر بركوزين
بر خليفه دكلسه عالملري — اولا مغلوب دائما دشمنلري

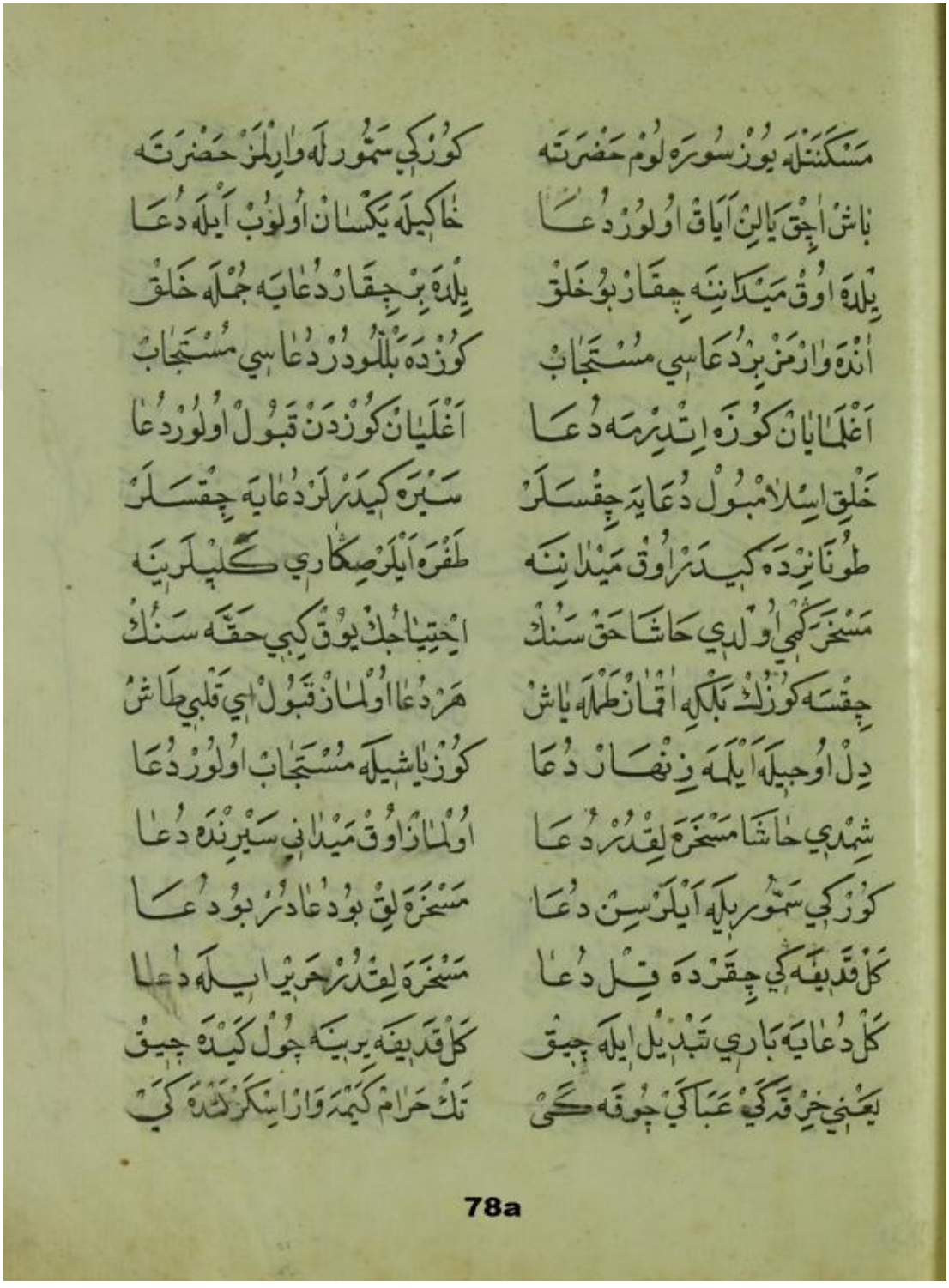
بر خليفه اتسه شرعي مشورت
اولیسر اهلي تصرف عاقبت

بزم ارشاد مفتي عام دكلدر ال عثمانه — والا خاصة ارشاده كلمشم مراد خانه
الهي سكا صغندم بني بندن فنا ايله — بقاي ذاتيكه حشر ايتيم ايرم تا اب وحيوانه
اسركه قول اراك يارب بنه سن ايلكل ارشاد — الهي نفسمز كافر لرين سن كتر ايمانه
حبيبك حرمتي يارب بو ظالم نفسه ويرانصاف — بني يولدن قودي غفلت باصلي نفسه شيطانه
نصيحت ايلرم كرچه بو خلقه غائبه اوز نفسم — الهي حب دنيا قيدني ويرمه بر انسانه

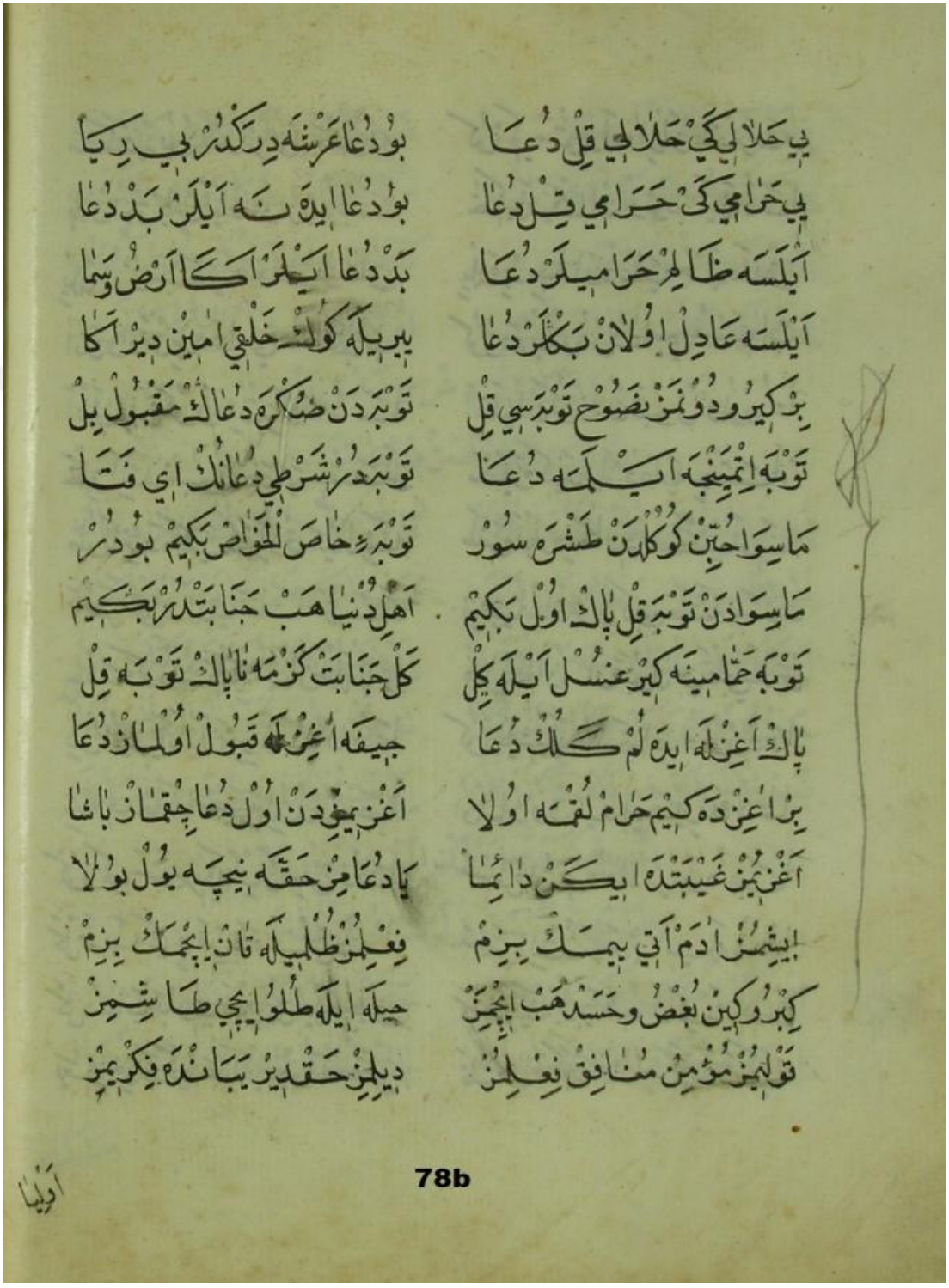
اميدم كسمدم سندن الهي سكا مغرورم
طمويه قوجنانه قو قولرسن اولو سلطانه

اي محمد امتي اغلايه لم — حق تعالي يه كلك يلواره لو
ايده لوم بغداد ايچون كلوك دعا — پاك اغزلن ايده لوم امداد عا

مسكنتله

مسكنتله يوز سوره لوم حضرته — كوزكي سمور له وارلمز حضرته
باش اچق يالين اياق اولورد عا — خاكيله يكسان اولوب ايله دعا
يلده اوق ميدانينه چقارد عايه جمله خلق — يلده بر چقارد عايه جمله خلق
انده وارمز بر دعاسي مستجاب — كوزده بللودر دعاسي مستجاب
اغلمايان كوزه اتدرمه دعا — اغليان كوزدن قبول اولورد عا
خلق اسلامبول دعايه چقسلر — سيره كيدر لر دعايه چقسلر
طونا نزده كيدر اوق ميدانينه — طفره ايلر صكاري كليلر ينه
مسخره كمي اولدي حاشا حق سنك — احتياجك يوق كبي حقه سنك
چقسه كوزك بالكه اتمان طماله ياش — هر دعا اولماز قبول اي قلبي طاش
دل اوجيله ايلمه زنهار دعا — كوز ياشيله مستجاب اولورد عا
شمدي حاشا مسخره لقدر دعا — اولماز اوق ميدانى سيرنده دعا
كوزكي سمور يله ايلرسن دعا — مسخره لق بو دعادر بو دعا
كل قديفه كي چقرده قل دعا — مسخره لقدر حريرايله دعا
كل دعايه باري تبديل ايله چيق — كل قديفه يرينه چول كيده چيق
يعني خرقه كي عبا كي جوقه كي — تك حرام كيمه وارسكز ندره كي

پي حلا لي كي حلا لي قل دعا
بو دعا عرشنه در كدر بي ريا

پي حرامي كي حرامي قل دعا
بو دعا ايده نه ايلر بد دعا

ايلسه ظالم حرامي لر دعا
بد دعا ايلر اكا ارض وسما

ايلسه عادل اولان بكلر دعا
پير ايله كولسك خلقي امين ديرا كا

بر كيرودونمز نصوح توبه سي قل
توبه دن صكره دعاك مقبول بل

توبه ايتمينجه ايلسه دعا
توبه در شرطي دعانك اي فتا

ماسوا حبتن كوكلدن طشره سور
توبه ء خاص لخواص بكيم بودر

ماسوادن توبه قل پاك اول بكيم
اهل دنيا هب جنابتدر بكيم

توبه حمامينه كير غسل ايله كل
كل جنابت كزمه ناپاك توبه قل

پاك اغزله ايده لم كلك دعا
جيفه اغزله قبول اولماز دعا

بر اغزده كيم حرام لقمه اولا
اغز يمودن اول دعا چقماز باشا

اغز يمن غيبتده ايكن دائما
يا دعا من حقه نيچه يول بولا

ايشمز ادم اتي بيمك بزم
فعلمز ظلمايله قان ايچمك بزم

كبر وكين بغض وحسد هب ايچمز
حيله ايله طولو ايچي طاشمز

قولمز مؤمن منافق نعلمز
ديلمز حقدير يا نده فكر يمز

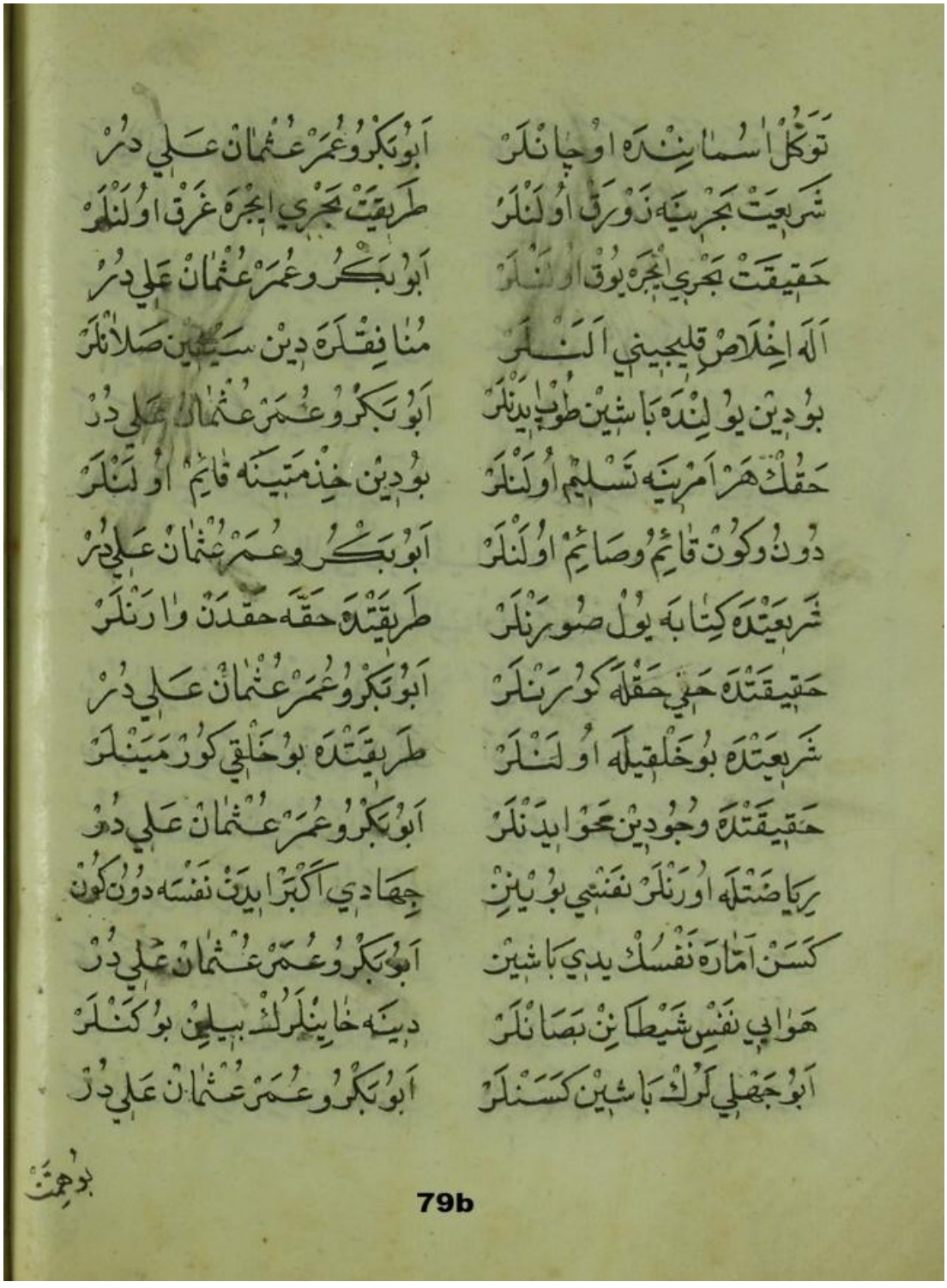
78b

اولیا

اَوْلِيالِقْ صَتارِ زِدَعْوادَه هَبْ كاهِلوزْمَرْكَبْ كِبِي تَقْوادَه هَبْ
بايَزِيدِ ثانِي يُوزْ بَشْلِكْدَه هَبْ شَيْخ نَجْمِ يُوزْ اَنا يِنْتَدَه هَبْ
سَوْمَزْ زِدُنْيا اَلَه كِيرْسَه دَكْ اَلَه كِيرْسَه صَقْلارْ زِدُنْيا يِي پَكْ
ذَمْ اِيدَه رُزْجِيفَه دُرْ دُنْيا دِيُو حَسْرَتُوزْ دُنْيا يَه اَلْ وِيرْسَه دِيُو
اَلِينَه دُنْيا كِيرْ بَدَه اَلْمِيانْ اَوْلِياءُ اللهْ دُرْ اَوْلْ خُلْقِي حَسَنْ
طالِبِي دُنْيا دَنْ اِتْمَه يا اِلَهْ سَكا صِغِنْدِقْ مَدَدْ اِي پادِشاهْ

يا اِلهِي تَرْكِ دُنْيا لَرْدَنْ ايتْ
سَكا دائِمْ طالِبْ اُولَنْلَرْدَنْ ايتْ

بُو دُنْيا يِي دَرْوِي تَرْكْ اِيدَنْلَرْ اَبُوبَكْرُ وعُمَرْ عُثْمانْ عَلِي دُرْ
بُو دِينْ يُولِنْدَه عَهْدِنْ بَرْكْ اِيدَنْلَرْ اَبُوبَكْرُ وعُمَرْ عُثْمانْ عَلِي دُرْ
حَقُكْ قُدْرَتْ طُلُوسِنْدَنْ اِيچَنْلَرْ تَجَلِّي مَجْلِسِنْدَه مَسْت اُولَنْلَرْ
حَقُكْ قُولْلارِ نِيَه ساقِي اُولَنْلَرْ اَبُوبَكْرُ وعُمَرْ عُثْمانْ عَلِي دُرْ
حَقِيقَتْ حَقِّي باطِلْدَنْ سَچَنْلَرْ بُو دُنْيا يِي قُيُوبْ حَقَّه قَچانْلَرْ
شَجاعَتْلَه بُو دِينْ يُولِنْ اِچانْلَرْ اَبُوبَكْرُ وعُمَرْ عُثْمانْ عَلِي دُرْ
حَقُكْ ذائِمْ رِضا سِنْدَه اُولَنْلَرْ قَناعَتْ كُوشَه سِنْدَه اُوتُورَنْلَرْ

توكل اسمائينده اوچانلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

شريعت بحرينه زورق اولنلر
طريقت بحري ايجره غرق اولنلر

حقيقت بحري ايچره يوق اولنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

اله اخلاص قليجيني آلنلر
منافقلرة دين سيفين صلانلر

بودين يولنده باشين طوپ ايدنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

حقك هر امرينه تسليم اولنلر
بودين خذ متينه قايم اولنلر

دون وكون قائم وصائم اولنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

شريعتده كتابه يول صورنلر
طريقتده حقه حقدن وارنلر

حقيقتده حي حقله كورنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

شريعتده بوخلقيله اولنلر
طريقتده بوخلقي كورمينلر

حقيقتده وجودين محو ايدنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

رياضتله اورنلر نفسني بويزن
جهادي اكبرا يدن نفسه دون كون

كسن امارة نفسك يدي باشين
ابوبكر وعمر عثمان علي در

هوا بي نفس شيطانين بصانلر
دينه خاينلرك بيلين بوكنلر

ابوجهلي كرك باشين كسنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

بوهمتن

79b

بوهمت دلدلي اوزره بنلر
شجاعت ذوالفقاريله صلانلر

بكر اوسلانه اكر دورت كورنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

اوغللاريله خصميله قيانلر
دين ايچون اتا آنا ردّ ايدنلر

رسول الله پروانه دونلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

رسوله آل آياق اعضا اولنلر
بواسلام دينه قلقان اولنلر

كليسالر يقوب مسجد ياپانلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

غني ايكن فقير لق ايستينلر
غناسين ترك ايدوب يخسول اولنلر

حقه وارن وير شهبازاوجانلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

حقك توحيد بحريله طالنلر
بوفاني دنيه بي هيجه صيانلر

بوتن اسبابني جانودن صويانلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

حقك دائم رضاسيندهاولنلر
صبرله نفسنك ديوين بصانلر

تمام لقمايله خرقه دن كچنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

توكل كوكلرينه شمس اولنلر
قناعت نوريني كونه صچانلر

كه حقدن غير دن اميد كسنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

بكلي ترك ايدن دنيا لريني
دونيا كون ارتران تقوا لريني

تمام راضي ايدن مولا لريني ابوبكر وعمر عثمان علي در
بو دنيا عزتني ترك ايدنلر بو فاني دولتن هيچه صانانلر
بو دنيا ازجو غندن كچنلر ابوبكر وعمر عثمان علي در
بو دنيا لزتن اغود يانلر هله دنيايه دائم خشم ايدنلر
بو ملعون فاني ديو ذم ايدنلر ابوبكر وعمر عثمان علي در
كچنلر شهر تندن بو فنا نك قويانلر منصبن فاني جهانك
اورنلر تركيني باشيله جانك ابوبكر وعمر عثمان علي در
فنا اندر فنا اولوب كزنلر حقك برلك دكينده يورنلر
مزارن كندي ايله قزانلر ابوبكر وعمر عثمان علي در
اولومدن اوكدين اولوب ديرلنلر فنا دن صولك بقايه ايرشنلر
بو عارتيت لباسين صويونلر ابوبكر وعمر عثمان علي در
فنا تابوتني كندي دوزنلر كفنن كندي ايله دكنلر
قبوره اختيار ايله كيرنلر ابوبكر وعمر عثمان علي در
بو دين اوغرينه محكم چالشنلر خلوص اخلاصيله صلا نلر
رياسز دينه لله سعي ايدنلر ابوبكر وعمر عثمان علي در

علوّ الهمّتیله اتْ سورلر
اجل میدانه چاپك وارلر

حقك دشمنلرین بی حد قرلر
ابوبكر و عمر عثمان علی در

جهانك ظلمت شركین یوینلر
جهان ده شمس دین نورین صچانلر

جهانی احمدهٔ امّت ایدنلر
ابوبكر و عمر عثمان علی در

عدو سین احمدهٔ امّت ایدن ار
هب اكا شرق غرب امّت ایدن ار

بو اسلام دینه قوّت ویرن ار
ابوبكر و عمر عثمان علی در

منافق منكرك زهرین ایچنلر
نیچه كافر دینه كتورنلر

بو دینی فرق كیشی اظهار ایدنلر
ابوبكر و عمر عثمان علی در

جهان هب كافر ایكن قورقمینلر
صیغینوب حقّه میدانه چقانلر

بو دین اوغرینه یوزبیك جان ویرنلر
ابوبكر و عمر عثمان علی در

رسولك دردینه درمان اولنلر
بو دین خسته ایكن لقمان اولنلر

جهانك كفرینه ایمان اولنلر
ابوبكر و عمر عثمان علی در

حدیث احمده صدّق دینلر
نه بیورسه رسول حق حق دینلر

بو حق یولنده خلقدن قورقمینلر
ابوبكر و عمر عثمان علی در

بو لردر لا اله الّا الله دینلر
شجاعت ایله الّا الله دینلر

محمد دور رسول الله دينلر ابو بكر و عمر عثمان علي در
حقيقت حقي اثبات ايلينلر بو خلقي نفي ايدوب مات ايلينلر
دينه همتي يوزبيك قات ايدنلر ابو بكر و عمر عثمان علي در
چراغي دين اسلامي يقنلر جهاندن ظلمت كفري سورنلر
بو دين صنجاغي بني اول دكنلر ابو بكر و عمر عثمان علي در
جهاني لات و عزادن يونلر كليسالر يقوب پوتلر قرنلر
بنجه كافر چربسين طاغدانلر ابو بكر و عمر عثمان علي در
بنجه كافر قالمن قتل ايدنلر بنجه قيصر لرك تختين يقنلر
بنجه تختي بنجه تاجي النلر ابو بكر و عمر عثمان علي در
بري بيك كافر ايله جنك ايدنلر بري يوزبيك عدودن دونمينلر
شهيد يا غازي اولماغه ايونلر ابو بكر و عمر عثمان علي در
بو دين اوغرنده اچ صوسز قلنلر فقير لق اختيار ايدوب طورنلر
بو دين عهدنده يعني برك طورنلر ابو بكر و عمر عثمان علي در
الست عهدينك اوستنده طورنلر حقنه قالوا بلى بلى ديينلر
قموار واحه سر عسكر اولنلر ابو بكر و عمر عثمان علي در

وطن

وطن اصلة پروا ز ايلينلر
حقه حب الوطن ديوب اوچانلر

يوامز عالمي ارواح ديينلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

دوني كون لامكان ارزوايدنلر
مكانسز بي نشانه عزم ايدنلر

برادمده همان عرشه بصانلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

حقيقت باغچه سنده كل اولنلر
شريعت ديلينه بلبل اولنلر

طريق حقده عقل كل اولنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

تجلي طور اينه موسي يه مظهر
بودين احياسنه عيسا يه مظهر

لدن اسرارينه دريا يه مظهر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

محمد مصطفا نك چاريارى
بودين ميدانينك غايت يراري

قيامت حشره دك دين نامداري
ابوبكر وعمر عثمان علي در

بو اسلام تختنه سلطان اولنلر
دوكونك جسمنه يك جان اولنلر

سكز جنتده يارين خان اولنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

بودين تختنده خطبه اوقودنلر
شريعت سكه سني يورودنلر

طريقت خاتميله حكم ايدنلر
ابوبكر وعمر عثمان علي در

خليفه لر ايكن بن ديمينلر
شهنشاهلر ايكن سن ديمينلر

محمد امتين هب بركورلر ابوبكر وعمر عثمان علي در
بو اسلام دينك كوزي اولنلر كوزي اعمالرة يول كوسترنلر

حقيقي قطب الاقطاب اولان ارلر

ابوبكر وعمر عثمان علي در

شريعت برج اوزره دور ايدن شمس ديرايسك كيمدي نعمان ابن ثابت
طريقت شاهنه خاتم اولان ار بكيم كيم ايدي نعمان ابن ثابت
اتا سي انا سيدي علم فقهك كوزيدي قلاغيدي علم دينك
تمام سلطاني ايدي حكم شرعك قتي عادلدي نعمان ابن ثابت
كنش كبي جهانه صچدي نورين كنش قدر جهانه اتدي حكمين
جهل ظلمتينك محو اتدي ظلمين علم نور يله نعمان ابن ثابت
قبول اتمدي قاضيلق ويرلدي قبول اتمدي مال منصب ويرلدي
حلال لدن بيله برهيز ايلر ايدي حرام يمدي نعمان ابن ثابت
فقيرايسك زكلت المه اول اجدن تصدق المايخسولسك اول اجدن
اولورسك حق قپوسنده اول اجدن ديرايدي ناسه نعمان ابن ثابت
محمد امتي اولسادي محتاج بكيم صبر ايله اولدردنيه دن قاچ

قپوسين

قپوسین بکلمینی حق قومازاچ — دیرایدی خلقه نعمان ابن ثابت
قپوسین بکلین خلقك قالورا چ — قپوسین بکله حقك قالمه محتاج
قناعت کنز لایفنا یه دك تاج — غنی اول دیدی نعمان ابن ثابت
قناعت اهلیدر ارباب دولت — طمعدر حرصیله طاموردن افت
توکللدر دوکنمز بحری نعمت — دیو بیوردی نعمان ابن ثابت
که هر کیم دیر فقیرم کذب ایدر اول — جهاندهٔ یوق فقیر محتاج برقول
مکر جاهلدر کافر له یخسول — صحیح بیوردی نعمان ابن ثابت
مدام حق دیر فقیر لر قالمادی آچ — ابد حق انی اتمز غیره محتاج
اومانسه رزقی ناسدن طویمازاول اچ — شکر بیوردی نعمان ابن ثابت
صحیح جه حق تعالی یه کیدن یول — قناعتدر حقه یتر وصل اولان یول
توکل اهلیدر حقه یقین قول — لطیف بیوردی نعمان ابن ثابت
یتر بر لقمه برخرقه ایدر درویش — صحیح جه قول ایسك حقه ایدر درویش
تنزل ایلمه خلقه ایدر درویش — کوزل بیوردی نعمان ابن ثابت
ندخوفك نه رجاك اولسون بوخلقدن — یوزوکی حق ایچون پك دوکن بوخلقدن
امید کس خلقدن امید کسمه حقدن — لزیز بیوردی نعمان ابن ثابت

صقین دنیا ایچون دوست اولمه خلقه
قریش هر یرده لله دوسته خلقه

ارا یسك احتیاج عرض ایمه خلقه
صغین دیر حقه نعمان ابن ثابت

واروب نامرد ملعونه باش اکمه
سوزین جوهر لرین یا باندصاچمه

خبیث نامرده زنهار منت ایمه
عزیز اول دیدی نعمان ابن ثابت

سنی یوقدن یرادن حقدن استه
نه نامرده دی حالکی نه دوستله

سنك کبی کداده شاهده خسته
دیر اول صبر لی نعمان ابن ثابت

بو ناسك باشینه درمان لری یوق
اوغیره نیجه درمان ایده ارجوق

مریض ایسك دوا یوق حقدن ارتوق
قوخلقی دیدی نعمان ابن ثابت

طمعدر قولرین حقدن ایران
قناعتدر قولی دولتلو ایدن

توکل له کیدر لوحقه کیدن
بودر یول دیدی نعمان ابن ثابت

حقیقی حقی توحید ایلین ار
کسر خلقدن طمع البته اول ار

قیوب حقی بوخلقدن اومان ابتر
اومشرك دیدی نعمان ابن ثابت

اتا صلیبنده بسلدی سنی حق
انا رحمنده بسلدی سنی حق

انادن طوغلی بسلر بزی حق
قومان اچ دیدی نعمان ابن ثابت

بزی بوکون یرادن قودیمی اچ
یشادك بونجه یل قالدکمی هیچ اچ

يمه رزقك غمين زهار اي محتاج
صقين يك ديدي نعمان ابن ثابت

بوكوندك بزي حق قومدي اج
يارين اج قويه مي بزي اي محتاج

همان تك بي اوصنمه رزقك اي اج
شكرايت ديدي نعمان ابن ثابت

كدي وش كوزيومون بيرسين كبي سن
مگر حيوان طبيعت سين كبي سن

انا نمز سين كبي رزاقيكه سن
ديرالك خلاقي نعمان ابن ثابت

سني يوقدن وجوده كتورن حق
سني بر نطفه دن انسان ايدن حق

كفيلك هر خصوصيكه سنك حق
سوين كل ديدي نعمان ابن ثابت

اولو سلطانه قولسين حمد وشكرايت
دكل سين عاجزه قول اني فكرايت

اوتور طورميمه زهار حقي ذكرايت
حقي سوديدي نعمان ابن ثابت

قناعت كوشه سينده پادشاه اول
توكل كوكلرنده شمس ماه اول

باشك عرشينده روحاني كلاه اول
صبور اول ديدي نعمان ابن ثابت

اج اول بركون ايكي اوج كونده اول طوق
سكا رزق ويريجي يوق حقدن ارتوق

كس اميد دوست ويارانكدن ازجوق
ندمينت ديدي نعمان ابن ثابت

حذر نامرد جحيمندن ايراغ اول
اگر دوستك سده يقماز ديمه اول

نه خلقه منتك حق كافي اي قول
اوكوت الديدي نعمان ابن ثابت

سكا احسابي دوست برايكي ايلر — اوچنجيده اوصانر يوزي دونر
سكا احسابي حقسه دائم ايلر — حقيقت ديدي نعمان ابن ثابت
صقين هيچ منت امه قرداشيكه — حالم شود يمه زنهار يولداشيكه
صبر تاجني كي شاهين باشيكه — اولك الديدي نعمان ابن ثابت
قناعت طالبه خرج لق كبيدر — توكل درويشه كيسه كبيدر
صبر عاشقلره صفره كبيدر — بي ايچ تك ديدي نعمان ابن ثابت
قزك اوغلك ايسه بقمه زنهار — صقين ايت كبي اله بقمه اي يار
يرادن حقدن استه رزقيكي وار — نه خوب بيورديي نعمان ابن ثابت
بش اون كون سني بسلر قزك اوغلك — اوصانر ثم والله اوزاوغلك
اوصنمزتك همان رزق استه تكرك — كرامت ديدي نعمان ابن ثابت
كوزكدن سوكلي دوستدن چوبلدما — اوچوب چوق كوزي اتدي بكيم اعما
صقين بكلمه ايندن اتمك الما — زهر درديدي نعمان ابن ثابت
بوخلقدن رزقين اومق نه ديكدر — بني بسلمدي ربم ديمكدر
بوناسدن استمك قرو امكدر — بودر شرك ديدي نعمان ابن ثابت
كداشاهه تصدق ويرسه جائز — كداشاهه تصدق ويرسه جائز

سليمانده

سُلَيْمَانْدَنْ غَنِيدُرْ مُورُونَاجِيز — اُولُودِيرْمُورَهْ نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِتْ
بَكِيمْ مُورَابِسَهْ مَرْدَانْدَكُورُ اَنِي — سُلَيْمَانْلَرِي اِرْشَادْ اِتْدِي شَانِي
طُورُورْ اُولْ مُورَا قُطَابُكْ دِيوَانِي — قُطُبْ دِيرْمُورَهْ نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِتْ
بَكِيمْ شَرْعِ شَرِيفِدُرْ قُطْبُ الْاَقْطَابْ — اِمَامْ اَعْظَمْدُرْ اَقْطَابَهْ اَقْطَابْ
شَرِيعَتْ قُطْبُنُكْ طُوتْ دَامَنِنْ تَاپْ — اِي شَاهِينْ دِيدِي نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِتْ
عَلَامَتِي بِنَهْ كَرْچَكْ اَوْلِيَانُكْ — شَرِيعَتْ قُطْبِنَهْ صُورْحَالِينْ اَنُكْ
طَرِيقَتْ غَوْثِي قُرْاَنَهْ اُويَانُكْ — سُلُوكِنْ سَوْدِي نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِتْ
يَلَانْ دَعْوَاجِي شَيْخْ نَجْدِي چُوقْدُرْ — كَرَامَتِي جَهِلَدَنْ غَيْرِي يُوقْدُرْ
بُوخَلْقِي اَلْدَامَقْدَنْ قَرْنِي طُوقْدُرْ — اُودَجَّالْ دِيدِي نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِتْ
رِيَا اَهْلِي اُولَانْ شَيْخَهْ عَلَامَتْ — بَقَارْ اِيتْ كِبِي خَلْقِ اَلِينَهْ اَلْبَتْ
قِيُوبْ حَقِّي اِيدَرْ خَلْقِيلَهْ اُلْفَتْ — اُوبَاطِلْ دِيدِي نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِتْ
مَشَايِخْ اَهْلِ حَقَّهْ نَهْ عَلَامَتْ — رِيَا سِرْجَهْ اِيدَرْ وَعْظِ نَصِيحَتْ
وَرِيرِي ظَالِمَهْ اِيتْلَرْ دِيرْ اَلْبَتْ — نَهْ خَوْفِي دِيدِي نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِتْ
قِيُوقِيُوعَوَامِي كَزْسَهْ بِرْشَيْخْ — اَكَاهَبْ شَيْخْ نَجْدِي دِيرْ مَشَايِخْ
وَالِاَحَقْ قِيُوسِينْ بَكْلَيَنْ شَيْخْ — وَلِيدُرْ دِيدِي نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِتْ

مُكَمَّل شَيْخ كَامِل كِيمه دِيرلَر ... وَهَم عِلْمِيله عَامِل كِيمه دِيرلَر

اُوقُودُوغِين طُوتَرسه كَنْدِي اَكَر ... اَكَا اَرْدِيدِي نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِت

طَرِيقَتِي حَقِيقَتِي اُولَان شَيْخ ... شَرِيعَتِنْدَه نُقْصَان اِتْمَز اُول شَيْخ

شَرِيعَتِسِز ايسه مُرْتَدْدُر اُول شَيْخ ... اُولْمِلْحِدِ دِيدِي نُعْمَانِ ابْنِ ثَابِت

اَنَا بِيتَدَه وَارِبِك قُطْبُ الْاَقْطَاب ... شَرِيعَت بِيقِجِي رَافِضِي كَذَّاب

مُرِيدَنْدَن مُرَادِي مَال وَاَسْبَاب ... بُو شَيْخُكْ دِيدِي نُعْمَانِ بْنِ ثَابِت

اِلٰهِي بِرْ لِسَكْ حَقِّي نَظَر قِيل ... سَن اِرْشَادْ اَيْلَه قُولْلَارَكْ هَب اَرْقِل

بِسْمِ اللّٰهِ مُحَمَّدْ اُمَّتِينَه هَب نَظَر قِل.

اَلرَّحْمٰنِ اَلرَّحِيمِ طُوغَادِين شَمْسِي نُعْمَانِ بْنِ ثَابِت

كَلْكْ شِمْدَن كِرُو حَقَّه دُونَه لُمْ ... رِيَا بِي كَلْ قُوِيَا لِرِ اِي مَشَايِخ

مُرَادِي اُولسَه بِرْ شَيْخ اُولَدِي مُشْرِكْ ... رِيَا اِفْتَدْرِ بِلَبْ اِي مَشَايِخ

مُرَادِيلَر جَهَنَّم اَهْلِيدُر هَب ... رِيَا بِيلَه عَمَلْدُر كُفْرَه اَقْرَب.

رِيَاسِز قُولْدُر حَقَّه مُقَرَّب ... كُلْ اِخْلَاصَه كَلَه لُومْ اِي مَشَايِخ

خُلُوصْ اِخْلَاصِيلَه حَقِّي دِيَه لُومْ ... دِينَه خَائِنلَرِي ذَمّ اَيْلَيَه لُومْ

شَرِيعَتْ سَيْفِنِي عُرْيَانْ اِيدَه لُومْ ... صَلَا لُومْ دِينْ قِلِيجِن اِي مَشَايِخ

قِيرُ

قپوقپوبيتوركن دك عوامي — مسلمانتوريورز امتا حرامي
فقيره ويرمزذكورسك سلامي — كتابك بومي حكمي اي مشايخ
حرامه قاضيلر ايت كبي وشدي — عوام الناس بولاري كوردي شاشدي
آوكده رشوتك خنزير يي يشدي — خنازير كندي بونلرا اي مشايخ
خصوصا قاضي عسكر اولان ايتك — طوكز قينرا وجاغنده اول ايتك
خنازير ايتلر رشوت جك الك — بوميدر حكمي شرعك اي مشايخ
مراد خان دينكي طشره چقرسه — بورشوت اهلي قاضيلري صورسه
كيمين عزل ايلسه كيمنده سورسه — خليفه كوزاچيدي اي مشايخ
بواسلام دينه خاين اولنلر — كتاب الله ايقله بصانلر
تمام شرع شريفي يك يقانلر — بومرتد قاضيلر در اي مشايخ
رسولك اذني ايله جنكه كلدم — بوبي دين منلالر له جنكه كلدم
بوايت رافضي لر له جنكه كلدم — سوزم شرعه خلافمي اي مشايخ
قزلباشدر كوبيدر اهل رشوت — كه حاشا مصطفايه بونلر امت
مسلمانمي دينه ايدن اهانت — فراق ضاله بونلري اي مشايخ
قومشلر جاير آدين حرامك — منافق لر آدين اكمز حلالك

نه قورقرسه آدمك اكا رخصتدر نك
بولر محشرى يوقدير اى مشايخ

قيامت كونيده بولنلر انا نمز
دليله انا نرقلبى انا نمز

بو ايتلر حشره نشره هيچ انا نمز
كه اكثر شكده بولنلر اى مشايخ

قيامت وارديه نلر رشوت المازلر
طموجنت ديه ن وار رشوت المازلر

صراط ميزان ديه ن وار ظالم اولمازلر
جهان ظلميله طولدى اى مشايخ

اونتديلر بو بى دينلر بقايى
اونتديلر بو ظالملر خدايى

اونتديلر بو خائنلر اورايى
كلك هب اكدى الم اى مشايخ

كلك شرع شريفى ايده لم حى
بو مرتدلرى صيما يلوم كشى

كلك وحدت كندن ايچه لم مى
ايده لم حقى اثبات اى مشايخ

بولر هب قالدى اصلا حدن الهى
اونتدى قولرك سن پادشاهى

سكر مهدى حقا اچا بورا هى
قبول اولماز دعاده اى مشايخ

قبول اولماز دعا رشوت ألورسن
قبول اولماز دعا منصب ستارسن

قبول اولماز دعا شهرت وار ايكن
دعا ينجه ايده لوم اى مشايخ

كه كرچه قاضى الحاجاتدر الله
مناجات ايليه نى سوزاول شاه

قول اخلاصيله ديسه الله الله
اكا دير حقدن لبيك اى مشايخ

كلك

86b

كلك امدي دعايه باشلا يلوم — والا رشوت اهلين طشليا لوم
بو اهل بدعت ايله اوغرشا لوم — دعامز اولا مقبول اي مشايخ
بو خاينلر له جنك اتمك دعادر — بو دين دشمنلر ينى ذم دعادر
بو لر الماغه رشوت مبتلادر — دعا بونلاره موثر اي مشايخ
دعادر بونلره خشيى خدانك — بو لر فتنه سيدر اخر زمانك
بو لر امتي دكل مصطفانك — بو لر مردود درر هب اي مشايخ
هله بر دينده دكل اهل رشوت — نه دينده در بلنمز اهل بدعت
كه يلمم بونلري يارب نه ملت — ندر مرتدي نه ملحد اي مشايخ
قزل باش بونلر لك مؤمنلر يدر — يهودي كافر ايضا فلليلر يدر
بو لارك رافضي صالحلر يدر — بو لارك مكتب در فرقه ضال اي مشايخ
بو لر در حشر نشري ايدن انكار — بو لارك قلب طاشي بغلى زنار
بلندي حقي باطل اي مشايخ — سجلدي هله مؤمن ايله كفار
سوزوكوز وارسه اوق ميدانى اشده — سوزوكوز وارسه دين ميدانى اشده
سوزوكوز وارسه ارميدانى اشده — كتابله سويلشه لوم اي مشايخ
شريعتدن قوپارانلر طاشي كمسه — بن اول سن اول همان قتل اولا كمسه

اگر حق دیینه جلاد وارسه بو قوج قربان ایچوندر ای مشایخ
بو کون دین اوغرینه قربانه کلدم بو باشم طوپ ایدوب میدانه کلدم

رسولدن امتنه بن لجی کلدم
اویار امتی دیدی ای مشایخ

بو ترجمه در احیاء علومدن که حاشا قتمدم بر سوز قتمدن
تبرکا بو نثری یازمشم بن کتابم نظمینه دردز مشم بن
که گرچه از درر بو نثری جوهر الان بر قلدن الور ای برا در
بش اون سطر نثر ظاهرده بو بند والا بر کتاب باطنده بو بند
ایدر گرچك اولان طالبی ارشاد بو نثر شیرینه اولورسه فرهاد
بو لیلی نثره کیم اولورسه مجنون اوطالب کندی اولادر مکنون

کوکل یعقوبنك بو نثری یوسف
کوزین اچدی ایرشدی حضر یوسف

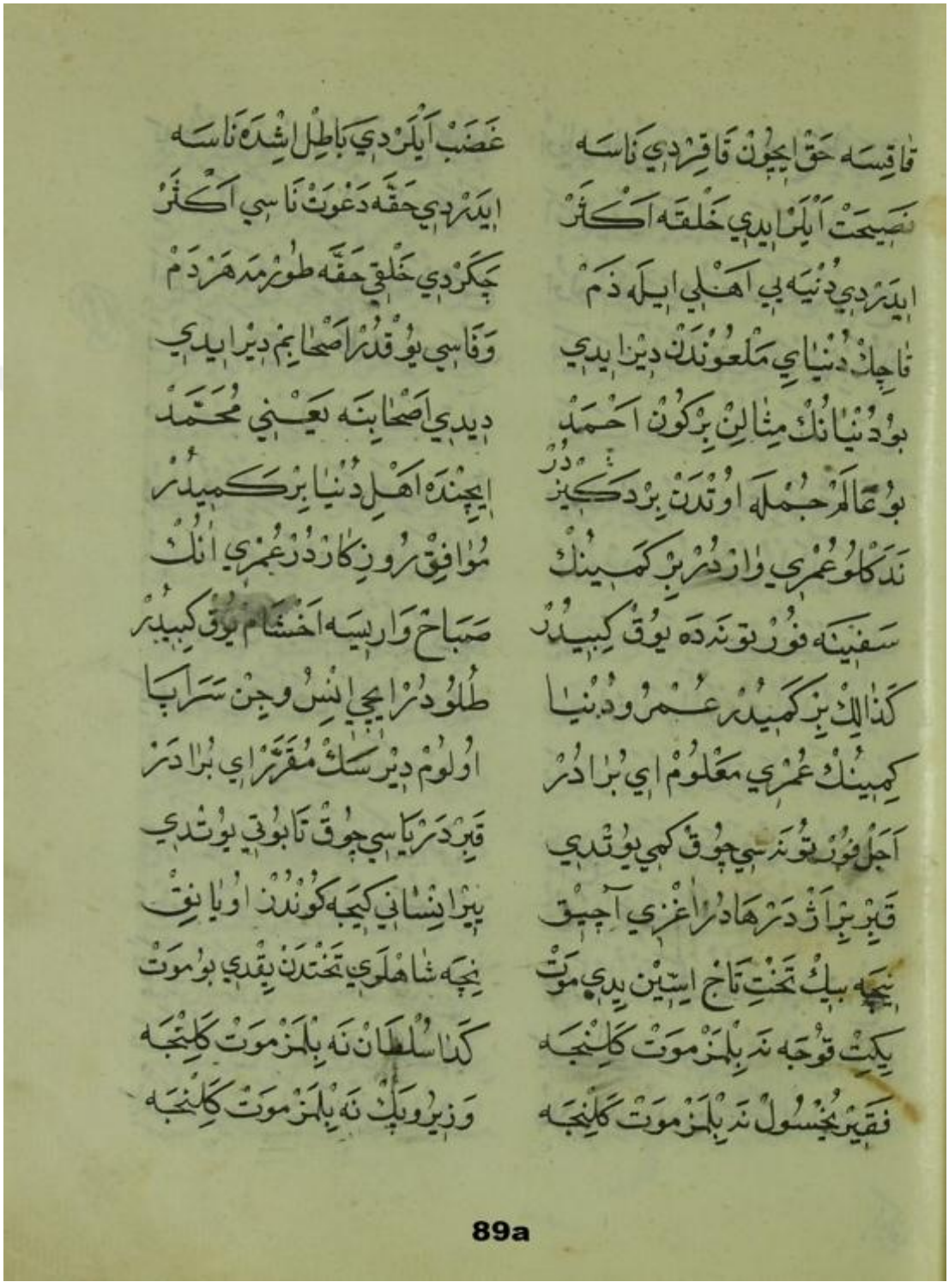
ترك اولجقلرك غایت گرکلو سی دنیا خصوصنده بو درکه ظالم لر بکلر و پادشاهلر
ایله قارشمیه سن و انلری صلا کورمیه سن زیرا انلری کورمك و مجلسلرنده
اوترمق و انلرا یله قارشمق غایت عظیم افتدر صقینمق گرکدر اما شویله که

اتفاقا

بحمد الله تمام اولدي بو نسخه — صبر له طوغدي بدر اولدي بو نسخه
بيك اوتوز طقوز نجي تاريخنده — ربيع الاخر اك اخر كونيده
بو نسخه كون كبي طوغدي جهانه — صاچلدي نوري ارض و اسمانه
اناداك جمعه ايرتسي بو مولود — خلوص اخلاصيله طوغدي بو محمود
بو مولودك اتا سيد محمد — بو محبوبك اناسي سيدي احمد
ربيع الاول احمد طوغدي كونه — ربيع الاخر اوغلي طوغدي كونه
بو مولود احمد تاريخ كبيدر — ولدي قلب روحاني كبيدر
حسين نيله حسندر بو كتابم — رسولك فيض خاصي بو كتابم
بو ليلي يه كه هر كيم اولا مجنون — اني ارشاد ايده بولور مكنون
بو شيرين نظمي فرهاد لر كوريدي — اوقوركن برسطر ارشاد اولديي
بو يوسف بينيك بيرين كوريدي — هب انس و جن زليخا لر اولديي
بو مطلوبي كوريدي طالبي حق — اولديي بحر ارشاده همان غرق
بو معشوقي كوريدي عاشقي زار — بو بتيلوده كوريدي نوره ديدار
بو مصريه وفا ايدن سليمان — اولا روحاني تختي اوزره سلطان
بو يارده يار اولور ايسه مراد خان — همان اسكندر اولا ال عثمان

بو نظمه خان مراد اولورسه تسليم — قزل الماية ديسون ايردي اليم
مصاحب اولان ازاشبو كتابه — برابر اولا عدلي افتابه
كنشدن اوكرن اي خان عدلداد — طوتك كون كبي خوش رب العباد
كونه محتاج ايكن هب خاصيله عام — يوزي پرده ايدر درويشه اكرام
كنش عار ايلمز درويشه وار — قپوسين بكليوب اوينه كيرز
كنش ايلر طواف درويشي هر كون — فقيره بايه خدمتده دونوكون
ندسلطاندر كنش تختي فلك كن — اينز عار ايلمز بيره فلكدن
اكر افابي درديرسك بو شمسي — بكيم انفسده بو اكلا شمسي
شها ضربي مثلدر اشبو تمثيل — كنشدر مشربنده شاه عادل
محمد مصطفى كنش دكلمي — انك مشربي خلقي كون دكلمي
فقيرك اوينه احمد واردي — يتيمك ارقاجقلارين صغردي
رسول عار ايتمدي يخسوله واردي — رسول كبر ايلمدي بايه واردي
رسولك شاني عالي كن فلكدن — والا كوكلي الجقدي بو بيردن
جهاندر روح ايكن سلطان كونين — ينه بن ديمدي اول شاه كونين
كريم ايدي انا بنت يوغيدي — حليم ايدي تحورهيچ يوغيدي

قاتسه

قاقسه حق ايچون قافردي ناسه
غضب ايلردي باطل اشده ناسه

نصيحت ايلرايدي خلقه اكثر
ايدردي حقه دعوت ناسي اكثر

ايدردي دنيه بي اهلي ايله ذم
چكردي خلقي حقه طوغرمه هردم

ناچاق دنياي ملعوندن ديرايدي
وفاسي يوقدر اصحابم ديرايدي

بودنيا نك مثالين بركون احمد
ديدي اصحابنه يعني محمد

بوعالم جمله اوتدن بردكيدر
ايچنده اهل دنيا بركميدر

ندكلو عمري وار دنيا بركمينك
موافق روزكار دكل عمري اونك

سفينه فورتونده يوق كيدر
صباح وارسه اخشام يوق كيدر

كذالك بركميدر عمر ودنيا
طولودر ايچي انس وجن سراپا

كمينك عمري معلوم ايي برادر
اولوم ديرسك مقرر ايي برادر

اجل فورتونه سي چوق كمي يوقدي
قبردر ياسي چوق تابوتي يوقدي

قبر براز درهادر اغزي آچيق
پيرانسانه كيجه كوندز اويانيق

نجه بيك تخت تاج استين بدي موت
نجه شاهلري تختدن يقدي بوموت

يكيت قوجه نه بلمز موت كلنجه
كداسلطان نه بلمز موت كلنجه

فقير بخسول نه بلمز موت كلنجه
وزير ويك نه بلمز موت كلنجه

به طور وارديم ديمز موت هيچ كلمنجه
اويان غافل ديمز موت هيچ كلمنجه

صقار اكسيز بو غارك موت كلمنجه
امان يلمز بكليم بو موت كلمنجه

اجل وقتيكه حاضر اول ديمز هيچ
اولوم كمسيه حرمت ايلمز هيچ

رسوله برقاچ ادم كلدي بركون
نصيحت المق ايچون يعني بركون

ديدي يارسول الله عطا قل
نصيحت ايت بنه لطف وكرم قل

بو المش قلبمزي ايله احيا
ديلك طور بندن ايت بزه تجلا

مبارك اغزين اجدي شاه كونين
نه بيوردي كونل سلطان كونين

ديدي سزه نصيحت ايلمز كار
ديدي طاشه نصيحت ايلمز كار

كشيلر سزده اجل موت اولورمي
ديدي لر ادم المز بيز اولورمي

اولوم امدي يترسزه نصيحت
نه لازم بن سزه اتمك نصيحت

سزك يرده بشر قبره كيرمي
هيچ ادم مقبره يه دفن اولورمي

منارة ادمي هيچ قودوكورمي
تراب ايچينه انسان كومدوكورمي

اتاكز اناكز اولمديمي هيچ
قن يكز اوغليكز اولمديمي هيچ

دده كز صاغ اسنلرمي اولومي
يادوست وخصميكوز صاغمي اولومي

ياقوكشو جقلرك صاغمي اولومي
فلان ابن فلان صاغمي اولومي

ايكي

ايكي يوز ياشه مش وار مي خبر ويرر — بو دنياده قالور وار مي خبر ويرر

نصيحت يتمي سيزه اولمز — اوكوت يتمي سيزه مقبره لر

سزه يتمي واعظ بو مزارلر — سزه ناصح دكلمي بو قبرلر

سزه هر بر قبر بر شيخ واعظ — بزه هر بر مزار مرشد قولاغز

قبور اهلي يتر بزه نصيحت — مرابي شيخه وار معانه حاجت

اكر شيخ لازم ايسه موتي فكر ايت — اكر ارشاد ديلرسك حقي ذكر ايت

والا موت در موت كامل ارشاد — قبور اهلي بزه بس يوز بيك ارشاد

قني اول طوطي دللي كل اوغول لر — قني اول دللري بلبل اوغول لر

قني قرآن اوقويان طتلي دللر — قني اول لبلري شكر كوز للر

قني اول قامتي كوكا برابر — قني دنيايه صغمايان برادر

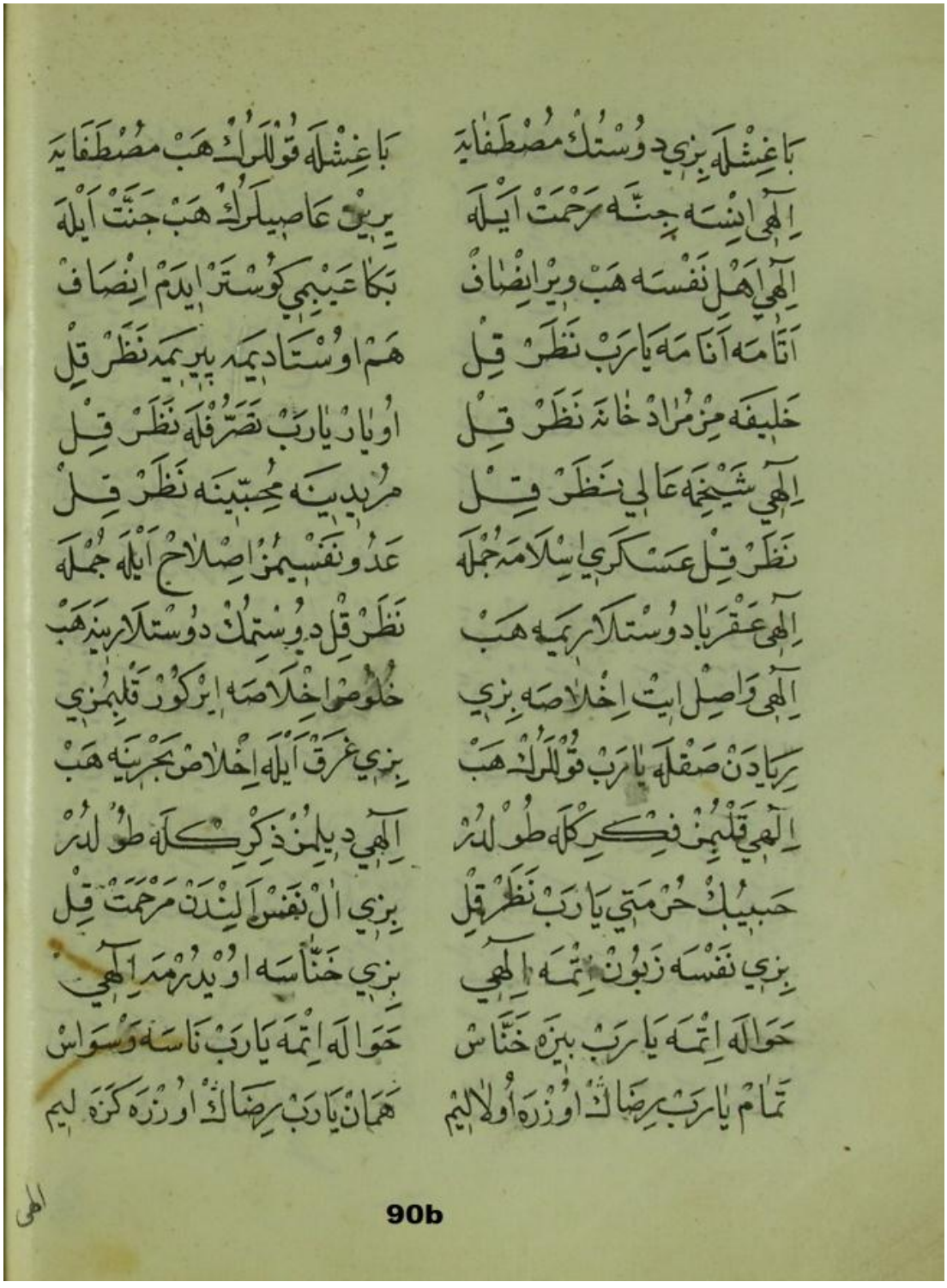
قني دنيا بنمدر ديين انسان — قني اون اون بش اتا ال عثمان

بو دنيا كبر وسندن كچدي لرهب — بقا اقليمنه طاشندي لرهب

بكيم سكا بكا دكمز مي نوبت — كچر زبزده موت كبر وسين البت

الهي عاقبت خيرين نصيب ايت — بزه صولك دمدمه حق ديمك نصيب ايت

سكا اصمار لدق ايمانمز هب — مسلمان ايله ايت شيطانمز هب

باغشله بزي دوستك مصطفايه
الهي انسه جنته رحمت ايله
الهي اهل نفسه هب ويرانضاف
اتامه انامه يارب نظر قل
خليفه مزمراد خانه نظر قل
الهي شيخمه عالي نظر قل
نظر قل عسكري اسلامه جمله
الهي عقربا دوستلار يمه هب
الهي واصل ايت اخلاصه بزي
ريادن صقله يارب قوللرك هب
الهي قلبمز فكر كله طولدر
حبيبك حرمتي يارب نظر قل
بزي نفسه زبون تمه الهي
حواله اتمه يارب بزه خناس
تمام يارب رضاك اوزره اولاليم

باغشله قوللرك هب مصطفايه
يرين عاصيلرك هب جنت ايله
بكا عيبمي كوستر ايدم انصاف
هم اوستاديمه پير يمه نظر قل
اويار يارب تصرفله نظر قل
مريدينه محبتينه نظر قل
عدو نفسيمز اصلاح ايله جمله
نظر قل دوستمك دوستلارينه هب
خلوص اخلاصه ايركور قلبمزي
بزي غرق ايله اخلاص بحرينه هب
الهي دلمز ذكر كله طولدر
بزي اول نفس لئيمدن مرحمت قل
بزي خناسه اويدرمه الهي
حواله اتمه يارب ناسه وسواس
همان يارب رضاك اوزره كزه ليم

الهي

الٰهی قولله یکه سن دلیل اول — سکا سندن بولا تا قولله یول
وجود طاغین فنا ایله ارادن — بکا بن سین کوز اول کور ای یاران
اولام لا بحر الا الله ایچنده — محمد در رسول الله ایچنده
بو خلقی نفی ایدم سن حقی اثبات — الٰهی سکا صیغندم بو ذرات
کونومه چوپ قدر کوسترمه خلقی — که تا توحید ایدم سن اولو حقی
الٰهی بر لکمک بحرینده غرق ایت — بو خاکی غرق استغراقده یوق ایت
الٰهی نفسمن ایله موحد — هب انس وجنی ایله اهل توحید
الٰهی بن وسندن بزی قورتر — انا نیتک لندن نفسی قورتر

محمد امتین قل سکا واصل
بحرمتجابم کبی یا رب ایله تکمیل

ابینه قلمش جمالینه سنی رب العباد — قاضی الحاجات مرادک ایده دائم بر مراد
فکر ذکرک قول فعلک هب اولور سه عدد اداد — دو جهانک تختینه خاتمن مژده ای سلطان مراد
حسن خلقیکه ایدر رشک انس وجن دیو پری — حلمیله اولدک علی خلق عظیم مظهری
التفاتک حضرینه مژده دللری ایلر ددی — جسم کونز سر قدسن جانسن ای سلطان مراد
ذره وش تشنه در رکون یوزوکه خلق جهان — خوب جمالک کورسه کافر کلور ایمانه همان

حق تعالینك نظر كاهي سن اي صاحب قران
كنج حقسين لامكانه كان سن اي سلطان مراد

قسمت ايتمش تخت تاجي سكا قتاي ازل
قول الرين قول ايتدي سكا پادشاهي لم يزل

اشبو نعمت شكرني بلمك كركدر اي كوزل
فكر ايده كورنه عظيم الشان سن اي سلطان مراد

آلينكه انا فتحنا سوره سن يازمش اله
تاج كرتمناي اورمش باشكه اول پادشاه

حق عزيز ايتدي خلافتله سني اي بدر ماه
انفسه افاقه حكم ايتخان سن اي سلطان مراد

حق سكا ويرمش عجب خلقي حسن حسن و جمال
كون كبي يرده يوزك خوب مشرب كلده يوق جلال

اولو كيجي بر تكده بونه عالم بونه حال
مشربك محمدي عمان سن اي سلطان مراد

اهل دلك اولسه مداحك شهادكل عجب
سنده يوق اصلا انانيت ايله كبر و غضب

مرحمت شفقت ايله انعام و احسان سنده هب
جاري يارك مشربي انسان سن اي سلطان مراد

طتلو ديلك ايشيدن اوغريكه جان ايلر فدا
خسرو ديكه التفات ايله عجم تختين يودا

بل وزيرك قدري الك ايا غلدر شها
سن دلاور لر ايله ارسلان سن اي سلطان مراد

بر وزيره مالك اولدك حقه شكر ايله همان
اي سليمان ديو لرك ضبط ايدي اول صاحب قران

خاتمك فاشنده محرم اولدي اول صف زمان
ايله حمد اسكندري دوران سن اي سلطان مراد

قول الرك دريا كبي جوش ايدي قدي خسرو
باشقه صف صف اشقيا جمله يوردي خسرو

ظلم ريه باشي ديو لري باش اكدي كلدي خسرو
سيتي سرداره سن قلقان سن اي سلطان مراد

فتحي

فتحی بغداد اوچون همان کلدی بشارت وقتیدر
حق تعالی یه شکر ایلیوار عبادت وقتیدر

یک یاپیلش شرع شریفه یک عدالت وقتیدر
قالمق اویان قورد چوقدر چوبان سن ای سلطان مراد

قورده دیمشلر که حنکارم ندن بوینوزلو یوغون
ایشمی دوسته انا نمازم دیمش هیچ براوبون

قاره دکیز یا لسینه کوز قولق اول دونی کون
خسته کونه قل علاج لقمان سن ای سلطان مراد

قاره دکیز یا یه طونمامش قلدی شهاقاتی کیچ
بو تقیدله قزاق ضبط اولسینی اوتمامیچ

یرلیش اون کمی عدو فتح ایده مزکون در قابیچ
بود واسن درده سن درمان سن ای سلطان مراد

دشمنی ازکویه حنکارم ندکلو خورایسه
سرچه سیمرغ عنقابل اکر یرموره سه

بوغ قرالی بحر بی پایان سن ای سلطان مراد
یرلیش اون قایق دیر لکن بوغازه کیردی عدو

قوم اسلامبول انا نمز فنره کلدی عدو
تبود انر طورمدی اویان سن ای سلطان مراد

بکلریکه ایله تنبیه جمله کوزدی اصارم
یعنی کافردن دونوب قاچوسکوزدی قرارم

پادشاهم بن بکا اولسم بوسوزکدن قورقارم
زنه تنبیه ایله ارتلان سن ای سلطان مراد

الله قادر غه مکتل بسدر اوچیوز قیغنه
ات باشی امه برابر وارسه بردن دشمنه

الله طوب بردن اتلسه برمنک جنکی یه
زایچ تدبیر اهلی یوق یوقلان سن ای سلطان مراد

بوش کمی جنکه ایلمز عسکر کرکدر کمیده
جاییشور دین اوغرینه یرار کرکدر کمیده

حسن تدبیر اهلی برسر وزگرك هر کمیده
بوطونمالك یکجه یارا قلاسن ای سلطان مراد

برسوزم وارسکا حنکارم بوسوزم باری طوت
مارت ایچنده هرسنه چقر طونمالطوت اوکوت

قومه نوروزه طونمایمه ابریله سکوت
اوج فنر ایرچقسین ایا قلان سن ای سلطان مراد

مارت ایچنده هرسنه کافر چقر دریایه هب
اشقیا فرصت بولور زهرین صاچر دنیایه هب

چاره سی بونك طونمایتیز چقار ترسایه هب
روز خضرده ك عدلی ارسن ای سلطان مراد

پنجه قریه پنجه شهری ایتدی برباد بوعدو
صوکی اهمالك ندامت اولمه غافل ای ولو

قاره دکیز حسب حالیدر قصیده مزاوقو
غم زمانینده پنجون خندان سن ای سلطان مراد

اون قپایینه شهاکا هیجه برتبدیل وار
صور قزاق طغیانینی برقاچ رئیسه اشکار

هرسنه کافر نلر ایدر ایشت ای نامدار
دفعینه بود شمنك حیران سن ای سلطان مراد

همت ایله پادشاهم دفعی اسان دشمنك
قپودانه ایله تنبیه فتحی اسان دشمنك

همته طاغلر طیانمز ایشی اسان دشمنك
یوق دومنجك بحری کیم قوللاسن ای سلطان مراد

بوسوزم طوت بارتی حنکارم پك امداد در سکا
کل جزایرله تونوسدن بیك نفر استه شها

حسن تدبیر در بوتدبیر طوفلاق بندن یکا
بوکویه الداقین کخ خان سن ای سلطان مراد

بن دکیلم سویلین الهام ربانیدر
مورلره ال بندین شها تختك سلیمانیدر

معنی تختنده بونظم اسکندرك جانیدر
عالمی کبرایه سن میدان سن ای سلطان مراد

خسته

خسته کونلك ای سلیمانم کوزیدن کوزلر آچ
عدل داد ایلك جوهرین کون کبی شرقه غربه صاچ

چشمیکه روحانی قرآن سرمه سن جلب ایدر سراج
قصر غفلتده کهی میهمان سن ای سلطان مراد

برصدف در بو قصیدم بوندهٔ درد دریتیم
پادشاهلر بیتکی هب بوندهٔ ای ظلی رحیم

بسم الله کرچه کستاخانه بعضی سوزلرم ای قلبی سلیم
الرحمن الرحیم تسنه یم ارشاد یکه دل قان سن ای سلطان مراد

قولمرینه سنی ناظر ایلمش رب العباد
جد بجد ملکی سلیمانیله اتمش برمراد

دیولری ضبط ایتمکه عاجز سك ایله عدل داد
شرعه یك یاپش قوی ول خاسن ای سلطان مراد

حق تعالیدن آمانتدر سکا بو تخت تاج
خسته کونلرای سلیمانم وجود کدر علاج

یدی اقلیم یاره لندی مرهمه یك احتیاج
برو بحر ازدیسه سن لیماسن ای سلطان مراد

برسفینه در بو عالم عقل کلدر دومنی
شرع احمددر دومنجی سی بو کونلك ای غنی

بو صوله دن السبق قرآن حدیثدر رمزنی
قولاغ ایزسز کوزی کیم قولاندن سن ای سلطان مراد

مرشدی قرآنه اویی بو الرحامی قورقوسی
سبقی قرآن اولانك شهاولامی قورقوسی

قلبی صافی اولانك ناسدن قلامی قورقوسی
حقه صیغین غم یه انسان ای سلطان مراد

قاضی الحاجاتدر یاروب مناجات ایت حقا
یاتمه نصف اللیل ایجده سرمناجات ایت حقا

شاه عادل سنك عبودیتك اثبات ایت حقا
عابدایسك جنت و رضوان سن ای سلطان مراد

غفلت ایله عبادت ایله خنکاریم بنم
الده ایکن فرصتی فوت ایمه ای یاریم بنم

سلطنت برقانی کل تین صولا کلزاریم بنم
بلبلی فردوس ایسک خندان سن ای سلطان مراد

حشر نشری محشری کودمک دلرسک اشکار
محشری اول بهاره قل نظر ای شهریار

رمز ایدر زیرا قیامت کونینه اول بهار
رمزی محشر طوردیوان سن ای سلطان مراد

هر شجر بر قبر ایکن قیشین بولور یازین حیات
باغ فردوسه رموز ایدر یازین جمله نبات

حوری قزلاری کبی مارتده طونانر شش جهات
عبرتک جنانه کاه اتلان سن ای سلطان مراد

تبره رمز ایدر قیشین باغی جهان ای فتاب
یانا اخر جنت جمالندن حیا ایله نقاب

حور یلرکی کبی حله طونن یازین تراب
صانعک بو صنعنه حیران سن ای سلطان مراد

حال دلیله هر شجر یازین ویرر حقدن خبر
اهل عبرت عالم غیبی بولور دن سیر ایدر

ذره دن کون طوغدوغنی عارف شجر شهامکر
قطره دن سنده طوغان سن ای سلطان مراد

نطفه نک قنقی یوزنده کز لدی انسانی حق
قطره نک قنقی یوزنده کز لدی عثمانی حق

ذره یه نجه صغردی سن کنش سلطانی حق
عالمی کبرایه سن میدان سن ای سلطان مراد

ادم اولغلانی شهابرا اولو شهرستانمش
ایکی دیرکلی معلق شهری تن میدانمش

ال ایاق اعضا رعیه جان ایسه سلطانمش
جسم عالم بر بدن سن جان سن ای سلطان مراد

یرده سن سین بیکده سن سین هر کرونن
هر یقادن باش چقارن سن سین ای خلق حسن

ظاهراً

ظاهرك ارشادي بو باطنده يوقدر سن وبن
وحدت وكثرتده سن يكسان سن اي سلطان مراد

علم توحيدك رموزي عقله صيغمز نقليله
اهل توحيدك لسانى كشف اولنمز قوليله

منطق الطيري سليمان اكلادي بودليله
عارف ايسك بو ديله ارسلان سن اي سلطان مراد

هدهدك بلقيسه كوندر طور سليمانيم بنم
دو جهانى ملكيني فتح ايت ال عثمانيم بنم

تاب جهاني طوب كبي كل ظل يزدانيم بنم
انس وجن اوستونده سن صيوان سن اي سلطان مراد

كل سوزم طوت مالتنك فتحينه همت ايله كل
كل جزايرله تونو سلولر له غيرت ايله كل

دين اسلامه شها كل عالي خدمت ايله كل
قوتك طوبا كبي دالاسن اي سلطان مراد

كل اسير قرد شلره انصاف ايدوب قل رحمت
ماليه طوب كوندر رسك اولا تابع شش جهت

كوندر افرنجه طوبنمابولا قوت سلطنت
ماله اوزره همت ايت طوپلاسن اي سلطان مراد

كل شها قورتر محمد امتيني اركبي
ديپ قرنكستاني لقمه ايله يوت اژدر كبي

حقه صيغين فتح كوندر يمه غم سرور كبي
چوق قرال تابع اولوب اوصلاسن اي سلطان مراد

برطلو كبي پچه سن كوني طوتر سك سوزم
عسكرك قرانه تابعسه بشارت اي كوزم

خاكپايكه شها ارشاد ايچون سوردم يوزم
اغلك قوردون صقين چوباسن اي سلطان مراد

روح عالم سن كوزت جسم شريفك شارني
كوت قيونجقلار كي قوردپيراويورسك وارني

قاره دكيو ايليسنده قوقز قلمه مارني
تنقي ايل بوعقربه قتلان سن اي سلطان مراد

قوكشوقا پوسيدر رزمديه شها يقدي عدو
صينبا صمصونه دك يير قلمدي يقدي عدو

چوق محمد امتين مادكبي صوقدي بوعدو
كفه دن صقين قويم صقلان سن اي سلطان مراد

قاره دكيز ك كفه مفتاحي شهاكوزك اچ
كفه شمدي قورقوده همتيكه پك احتياج

هم دكيزدن هم قرادن ليمه سفر در علاج
خسته بحره همت ايت لقمان سن اي سلطان مراد

تا بوانده ك طونمالك قلماق كركدي كيج
سن بودشمني شها ازكورمه خوزاما قليج

ضبط اولورمي شبو عقرب بوقيد ايله هيچ
قصر غفلتده يخون مهماسن اي سلطان مراد

قاره دكيز يا ليلاري هر سنه ماتم قمو
بد دعاسي بونلارك طاغلر ايدر اي اولو

كل شها مظلوم ملرك سيل ياشني اهمالي قو
بو بيواك افته سن درماسن اي سلطان مراد

طوتالم شها بوغازه قلعه يا پدك بكلالك
طشره سن بو اشقيا ايتلره مي اصمار لدك

فتره كيزدي عدو ارشاد اولوب اويا ندك
نفس الديو ماره قالكلاسن اي سلطان مراد

قاره دكيز ديله كلوب سويله يه بيزه برجواب
ايشيدن هب اغليوب اهندن اوليه گباب

هر سنه اولور محمد امتينه بوعذاب
قزمه كوكين دشمن ايا قلاسن اي سلطان مراد

كور بالقچي قايغن اسلامبوله ايتدي قين
دين اسلام غيرتي بويله مي اولور اي امين

قوكشو اولان دشمنكدن پادشاهم يك صقين
كافره قوطنمه بود قلاسن اي سلطان مراد

سكانيه بونصيحتم سليمانم بنم
دشمني غرق ايله ديرم بحر غانم بنم

موزين

مورك آل بندين اوياندن كل آل عثمانم بنم — غيرت ايت اسكندره اقرانسن اي سلطانم مراد

حقه صغين آل شهاهر دشمنكدن انتقام — دشمنك قهر ايده بركون اول عزيز ذوالانتقام

قاضي الحاجات ايده عمرك اوزون بودردعام — دي شها امين عمر اوزانسن اي سلطانم مراد

دنيوي قاتكده مقصود يوقمر افخانم بنم — سني ارشاد درغرض انجق سليمانم بنم

فيضم احمددن محمدي بوعرفانم بنم — بو قصيده بردهدر اكلان سن اي سلطانم مراد

اشبو نظم الهام حقدر قل حمايل يا بنيكه — بو ايكي دانه قصيده يار اولادي وا بنيكه

بسم الله قل مصاحب بو ايكي معشوقي عاشق جانيكه

الرحمن الرحيم اسم اعظم درعمل حالا الان سن اي سلطانم مراد

حمد لله قوللرينه ايتدي فيض اول مستعان — عدل داده مائل اولدي جمله خليفه زمان

خسته كونلك كوزي ايدين طوتدي يوز ارشاده خان — راهي حقده كرچه سركردان سن اي شاه جهان

حقه كيدن يولاري صورر ايسك اي پادشاه — بك يا بن شرع شريفه رهنمالك اولله اله

انفسه افاقه حكم ايتمك دلرسك ايله اه — حقه يوز سورا غله پيرصولاسن اي سلطانم مراد

سني برلطفه صودن خلق ايتمدي يارهدن — كورنمدن يا ايدي ايتك قطره سن درت پارهدن

يوزيكه يازدي تجلي رمزين اني قارهدن — طورو باشك عرشنه حيران سن اي شاه جهان

كوزي سن سن اي سليمانم جهانك كونلك اج — خاتمي كوزيله ضبط اولورشها بوتخت تاج

حضرت قرانه اوی ال قزل المادن خراج — دین قیلمین اله ال ارسلان سن ای شاه جهان

طوت سوزم اسکندر اول شرع شریفه ویرسون — دلدلی همت ایله میدانه سورانلک صیون

یعنی عدله یک یاپش قورددن زبون اولدی تیون — غافل اولمه کل کوکل اویان سن ای شاه جهان

بوفنا کونی فساده اعتماد اتمه صقین — یلیله صویه طیانمه اعتقاد اتمه صقین

حقیله باز ارکی زنهار کساد اتمه صقین — کیت صراط مستقیمه خان سن ای شاه جهان

عمر و دنیا قارشو برد و شه بکزر تیز کچر — دینمنلک ذوق و صفاسی برخیالا تدر اوچر

بو عجوزه قاری دنیا کوندره یوز بیک قانه ایچر — ویرمه دنیایه کوکل انسان سن ای شاه جهان

غره اولمه بو جهانک منصبی علاسنه — بوفنا نک اولمه مسرور اطلس و دیباسنه

هر کیی خوش طوتسه دنیا دکمز اغلتماسنه — عدله مائل اول عمر اوزان سن ای شاه جهان

هر مراده دیرسک ایرسم حکم قرانه یاپش — دیر ایسک اسکندر اولسم اهل حقه یک یاپش

جاهله اولمه مصاحب اهل علمه یک یاقش — ابجدی یلمز ایله یاران سن ای شاه جهان

بلشها عالملرک قدرینی کل اهمالی قو — عالمک طوردی دعاسیله فلکلر ای اولو

حق تعالی نک نظرکاهی مشایخدر تمو — ال دعالرینی کونده جان سن ای شاه جهان

بد دعاسندن صقین مظلوم رعایانک شها — بیچه تاج تختی یقدی پادشاهم بد دعا

یوز دعا اوزره معلق عدلیله ارض و سما — ظالمه اولمه معین اوصلاسن ای شاه جهان

ظلمه

ظلمه حاشا يوق رضا كز كرچه ظالملر ايدر
منصبي اهله ويرمه يوقسه ملك الدن كيدر

اهل حقي منصب ايتسك دشمنك اولدي صدر
ديمه بوقدر اهل حق يوقلاسين اي شاه جهان

بش سنه ايله تصدق بارمي جمله منصبي
منصبي عزل ايلمك تيز اولدي ظلمك سببي

عادله قيدي حياتدر مصري شامي حلبي
ايل ولايت جمله قالقلاسين اي شاه جهان

قاضي عسكر لكلري ايله تصدق اوچ سنه
ايله اسلامبول قضاسيني تصدق بش سنه

منصبه قانون اولا قايم مقاملق اون سنه
طوت سوزم رعيته ارقالاسين اي شاه جهان

قاضيلر عزل اولمسين تيز اوچ سنه قانون اولا
بكلرك عزل ائمه تيز تيز بش سنه قانون اولا

قنغي سرحت منصب اولسه اون سنه قانون اولا
قورد قيون بوله بورك قالقلاسين اي شاه جهان

جمله دن سرحت بوطومدر كل بزار پاشا ايدر
ارسلان بيدر اي سليمانم بوطوم يوق زنبيدر

پاسبانك ملك عثمانك بوطومدر اي اميد
باش قوهر سرحتده ايا قالقلاسين اي شاه جهان

ليمه كل ايله سفرشها شجاعت وقتيدر
كورل اوزره يك تقيد ايله غيرت وقتيدر

قوكشو قاپوسي اولان دشمنه هيبت وقتيدر
اقين ايله بحر ايچره ياياسين اي شاه جهان

خانه امداد ايله اقين ايليسين دريا مثال
تا قزل الما يه دك كوستر شهادوي جلال

انبيا و اوليا هب رومده در غيبي رجال
يوت قرالك تختيني عثمانسين اي شاه جهان

انبيا سلطاني ماه صيامده كورمشم
بيك اوتوز طقوز ايچنده بن بوقدره ايرمشم

بو قدر بندي شها احمد دلندن ايتمشم
بندم احمدن كوكلدن سن اي شاه جهان

وار يسه كذبم اكر شها يمان سن كيده يم
امته ايله نصيحت ديدكي احمد نده يم

بن بو رؤيا مي قصيدم ايجره تعبير ايده يم
كج بو بندم تحته سلطان سن اي شاه جهان

بن ندم بر شي ميم حنكار يمه ويرم اوكوت
قوتم صورر ايسك شها مكس يا عنكبوت

شويله طور سون سويلين مور سويلدن بندبي طوت
اكلا حالي منبعي عرفان سن اي شاه جهان

نه يا ترسن قالق اويان طورال عثمانيم بنم
دين قليجن اله آل كل ظل يزدانيم بنم

طوتدي ظلمت عالمي طوغ ماه تابانيم بنم
دين لباسن كي عظيم الشان سن اي شاه جهان

منطق الطيره قولق اور كل سليمانيم بنم
كاهيجه مور يله سويلش كامل انسانيم بنم

شيخ عبد القادر يدر فيض كيلانيم بنم
حقه كيدن يولي صورارسن اي شاه جهان

حضرت قرانه اوي شرع شريفه بك يا پش
چقه شرعي مصطفادن طشره شها بك چالش

شيخ فرقانه اويارسك ازميا سن برقارش
عدل ايدرسك محرمي قرآن سن اي شاه جهان

واعظي ناصح دلرسك اهل قبره قل نظر
امته اولوم نصيحت پس ديدي خير البشر

عاقل اولان باطلي قور قلبني حقه چكر
غافل ايسك محرمي يزدان سن اي شاه جهان

يتمي جدي عظامك اي سليمانيم اوكوت
تحت تاجي بو جهانك قصر بيتي عنكبوت

عاقبت بو تخت تاج الدن كيدر بك يشا طوت
عبرتك موتا تذكاه اتلان سن اي شاه جهان

بو نصيحت

بو نصیحت دن غرض دیرم کتاب اللهه اوی کیمسه کندی بیلکه زینهار کلام اللهه اوی

بسم الله اخرتک یقه حنکاریم رسول اللهه اوی

الرحمن الرحیم سوز طوتر سک جنته رضوان سن ای شاه جهان

حمد لله دین لیاسن کیدی هب کون و مکان شمسی وحدت صاچدی نورین طوغدی فیضی مستعان

یعنی اول سر سی محمد کون کبی اولدی عیان ظاهر اولدی راهی حق کلان سن ای شاه جهان

علم ظاهر علم باطن ایکی در یادر عظیم بو ایکی بحرک شهاغواصی اول در یتیم

بحر توحیده کنارک ایتدی لسانی اول حکیم بی کنارک قعری یوق غماسن ای شاه جهان

سن نه ذره سن سلمانیم کنش سندن طوغر سن نه قطره سن مرادخانیم دکیز سندن طوغر

سن نه طبراقدک سن انسانیم جهان سندن طوغر پیر و کوکدن سن اولومیدان سن ای شاه جهان

عالمی کبرایه نسبت برقولج یوقدر جهان عالمی صغرایه نسبت آدم اوغلو اولوخان

عالمی معنا ده انساندر بکیم کون و مکان قدر کی بل بحر ذی پایان سن ای شاه جهان

بودله عارف ایسک اسکندر اولدک بی کمان ای سلیمانیم یوردی قفدن قفا طوردمه همان

دیو لرک ضبط ایله قرآن زنجیر یلن هر زمان شرعه قولسک شیر نر ارسلان سن ای شاه جهان

یک یا پش فتوایله تقوایه حنکاریم بنم طوت سوزم اوچان قوشه حکم ایله ای یارم بنم

عادل اول تا کون قدر حاکم اول انوار یم بنم همتک امری لیه اتلان سن ای شاه جهان

كل محمد امتينك قانينال اي عالي ذات — كل قرال ديدكلري ملعونيشاهم ايله ماتت

قاره دكيز يا ليسي بو اشقيادن قالدي قات — ليهه امرك يكجه يارا قلاسن اي شاه جهان

بر كتاب تأليف اولنسه قاره دريا ايچوزاز — اون سنه وارد ر دكيز يا نديي طوتوشدي كوزياز

دين اسلام غيرتي وار كوره لك كوكبني قاز — حدمت ايت دينه درونيخاسن اي شاه جهان

حضرت يحيا يه حنكارم اطاعت ايلكل — يعني شرعي مصطفايه عالي خدمت ايلكل

اهل حق عالملره يكجه محبت ايلكل — طوت سوزن عالملرك انسانسن اي شاه جهان

دائما عالملر ايله ايله شها صحبتي — عالمك قاينده موجود دوجهانك دولتي

جاهلك ذاتنده شايع دوجهانك محنتي — حضرت مفتي يه اوي سلطاسن اي شاه جهان

اكثري عالملري ايله مصاحب ذاتيكه — اهل تفسيري شها ايينه قلمز ايتكه

عالمك جمله سي محبوبدر يقين ايت قاتيكه — جسمينه عالملرك سن جاسن اي شاه جهان

بن دكل هب مدح ايدر عالملري هلي كمال — عالمك قرانيله مداحيدر اولبي زوال

عابد وجاهلدن افضل عالم وفاسق نه حال — عالم ايسك تكريدن احساسن اي شاه جهان

جاهلك هر عيبي طورسون اولیا اولماز ابد — عالمك هر عيبي معزور اشقيا اولماز ابد

عدل ايدن فاسقده اولسه بدعا اولماز ابد — شاهنك عدل ايله قانا تلاسن اي شاه جهان

عالمي سوء خرسه جاهل اكا ظالم ديدبلر — عالمي سوء خرسه جاهل اكا عالم ديدبلر

شرعه

شرعه محکم یا پیشان قضا تدحاکم دیدیلر
شرعه تسلیم اول عظیم الشان سن ای شاه جهان

کل سوزم طوت دکله حنکادم بنی شاد اولاسن
برسوزم طوت بلکه بیك قیغودن ازاد اولاسن

دوتر قصیده میك بیرین اوقورسك ارشاد اولاسن
اوقو اوقوت دکله قلبك یاسن ای شاه جهان

شعره مائل سن اشتدم اشبو نظمه قل نظر
اکلادم صراف جوهرسن بوکاندن اول خبر

شب چراقدر فیض ذاتم سویلدن خیر البشر
مشربك محمدی حاللاسن ای شاه جهان

امته ایله نصیحت دیدی اول شاه رسل
حقی وار سویله اوغول دیدکده اما عقل کل

سندن اوزکه بولمدم ارشاده قابل بر کوکل
باش طر ولسون قوایاق بولاسن ای شاه جهان

التفاتی مصطفی درد دیلی بلبل ایدن
غیرت دین درنبی شویله یاقوب کول ایدن

حمد لله فیض احمد در بوخارم کل ایدن
کللرم قوقوسك خندان سن ای شاه جهان

باغ فردوسه رموز ایدر بزم کلزار مز
جان دلی احمد دلندن فیض انور اسرار مز

روز شب سلطان کونین ایله در یار مز
قابو بوغیری قیو قاپاسن ای شاه جهان

بوقیویه بنده ایسك ای سلیمانم سوین
بوقیودن طشره بصمال عثمانم صقین

بوقیویر کیرن اولدی ای مراد خانم امین
حق قیوسن بکله آل اوزاسن ای شاه جهان

قلعهٔ قرآنه کیروب اول امین ای شهریار
قلهٔ شرع شریفه کیرن اولدی برخوددار

خور اولور شرعی کورن خود شرعه یارب ایله یار
قل مناجات حقه دین صفا سن ای شاه جهان

وار شریعتده شها نقصانمز ای نامدار — یوقسه دشمن بزه اولمز دی حواله اکلاوار
دین سرای حوله سن اولمز شریعتده دیوار — قورد کیر یاپ اغلمه چوبان سن ای شاه جهان
دیر ایسه شرعه مخالف ایشه یوق بزم رضام — شهرت ویدعت شها شرعه مخالف قدر تمام
دیر ایسه بو سلطنت شهرتی سزاولماز قول غلام — باری عدله یاک یاپش قبلاسن ای شاه جهان
اشبو عصرک اقتضاسی دیر بودر بعضی کشی — هله حنکاریم صقلمق خوشدر بعضی اشی
شاهلرک ناشرعی اولماق کوکدر جنبشی — یاغ صدف رعیتکه بنیسان سن ای شاه جهان
تر لاء ملکیکه کل اول بهار یغموری یول — عدلداد ایله امری یغمور کبی یاغسون صاغ صول
صدفی امرک ایچون بنیسان مرکبینی بول — در رعیته پر صدف سن کاسن ای شاه جهان
اشبو پند الهام حقدر بن دکیلم سویلین — کل بو دلاته پاره سن فکر ایت شها کیم سویلدن
فیض حق بنیسان در کوکل صدفه یخی یوتن — کوهرک بل جوهری دکان سن ای شاه جهان
سن سکا صراف ایسک سویمن سلیمانم بنم — نفسینی بلورمش رتبن ای خاتم بنم
من عرفی سرین ایشتمدکمی سلطانم بنم — نفس واحد ناسه سن جانان سن ای شاه جهان
جمله ارواحه کنفس واحده دیدک اوشاه — بو عدد سنک بنم فاتمده در ای پادشاه

انس وجن هب برتن اولدی یا شد ظلی اله
جمله الملک سن اولوصیون سن ای شاه جهان

سینی

سنی قدرت ایله نقش ایدن نقاشه عشق اولسون
حقیقت وجهنگ مرآتی اولان پاشه عشق اولسون

جمالگ طور موسیده تجلی رمز ایدن حسنگ
بیر اثر بی نشانه قاب قوسین قاشه عشق اولسون

نه مصحف مصحفی وجهگ خبر ایدر وحی ایدر حقدن
کتابی روخطرگ تفسیر ایدن قوداشه عشق اولسون

هیم وحاد ایله وحی اولدی حقدن احسن تقویم
کوزگ نورایتن تفسیر ایدن حلاشه عشق اولسون

لسانگ لوحی تورات وزبور انجیلی فرقاندر
قلم لوح اولدی احمد میمده کی اوغراشه عشق اولسون

بشر دیر پرتوی توحید کوکلده نقطه وحدت
بودل غوغا صیدر حقگ طالن سرداشه عشق اولسون

نه سردر نطفه ده انسانی کزلر قطره ده دریا
کنشی ذره دن طوغش کورن بولداشه عشق اولسون

بشر بر ذره در کرچه یوزنده بیک کنش پنهان
نه آیینه در انسان کورمین خرطاشه عشق اولسون

جمالی وجه انسانده تجلی سی حقگ ظاهر
بشر در طور موسی لامکانی عرشه عشق اولسون

جمالی چرخ انسانگ فلکلردن معظمدر
کوکل عرشین طواف ایلین قلاشه عشق اولسون

یوزگ چرخنده کون طوغر طولینور ای بنی آدم
کوزگ کدر جملة الملک طولو ایچی طاشه عشق اولسون

محیط کل شیدر نقطه چشمگ ایا انسان
کوزایکن نون وکونینگ یخون شاشه عشق اولسون

کوزه غیبی شهادت انفس افاقیله التدر
بقاشگ کوزانکجون فانسین پاشه عشق اولسون

بکیم سن بن دکل سنده وبنده بوالوب ویرن
شهاروحانی کیفیت ویرن خشخاشه عشق اولسون

وجودی وهمگ در یی کثردور ایدن حقدن
بونا پاک کوندن فیضین عام ایدن قراشه عشق اولسون

كوكل حقه يقين اولسه عدم اولور تمواشيا — تجلي ذاتيله يوقلقده بيشن اشه عشق اولسون
عدم دريا سنك غواصيدر هب عالمي رواح — نه عيسي بوندة نه موسي نه بك نه پاشه عشق اولسون
نه نوندر نقطهٔ انسان احاطه ايلمش كوني — محيط كل شي اوزه سي يوق فاشه عشق اولسون
ندر اكا لامن سك كنت كنزا گنج مخفيگا — بكيم سن قنده توحيد قنده دل حا الاشه عشق اولسون

بسم الله بزه الهام اولان توحيد دلينه براهل بولسم
الرحمن الرحيم قول اولديم قبوسنده كوكل صرماشه عشق اولسون

جمالي نقش انسانده درر توحيدك اثاري — بشر وجهنده درجنات عدنك باغ كلزاري
تجلي رمزيني سيرايت يوزي طوزنده انسانك — بوكون منظري موسي عين اولان كوررسن بودياري
نظر قيل پرتوي توحيده اي دل حسن يوسفدن — اچقسه عبرتك يعقوبي سيرايت نور غفاري
نه كوردي ليلينك حسني كتابنده عجب مجنون — عيان اولدي اوقورگن عالم الاسرارك اسراري
نه كوردي شيرينك كلزاري حسنيندن عجب فرهاد — مكر جنات فردوسك كورندي قصر انهاري
نبيدر احمدك كوثر ديدكلري دليدر حوض — الست ديدكلريدر مصطفانك ذات انواري
رموزي قاب قوسين اوزره قاتيلدك رهنما اولدي — كورندك ديرسيز اوادنا بنم ديرسه توي باري
ايكي زلفك اراسي لامكاندر اولو بولدر — ايكي يوزكدر سكز جنانك طشره ديواري
ايكي ايقلرك وحدت سراپنده ديرك اولدي — سكز جهتك ديدكلري رسولك باطني شاري

محمد

محمد میمنك میمی کوزی عرش اولدی رحمانه
بو بوزی کوزمین بوکون کوره مزیارین اولیاری

نه بوزدن ثم وجه الله قموا شیا آکا مرات
انکچون اهل عبرت قنده بقسه کوردی ستار

کوره هر کوزتن ذات اولور توحید یله ظاهر
وجودی حقدن المشدر که زیرا عالمك واری

جهاتن هب طور موسی دیر تجلی دیر قموا شیا
ای مؤمن جمله موجوددن منزه اکلا جباری

که زیرا شش جهتدن ذات بیچونی منزهدر
فکر لره کلمز ذات قهاری

کفر دیرده ذات الله ایله بحث ایلمه زنهار
بلورسین دستی یه دریا صیغشمز اولسه اظهاری

محمد امتینك یتمش ایکی فرقه سی ازغون
که اکثر بحث ذاتدن ازدی وسواسیله یولدن

نیچه خناسی الهام صانیر الهام حق طالب
تصرف کرچه حقدیر سچه من نوریله ناری

تجلی نوری حقك طور واشیایه صاچلمشدر
قنی بر مشربی موسی کوزیده اصبو بازاری

حجرده وشجرده ونبشرده نور حق موجود
قویالم نقشی نقاشه بقالم قیرده زناری

یرتدیم اینك ویردی الیکه یاردن سیرات
نه معدندن سن نه جوهرسن تفکر قیل براز باری

نه کنج نه خزینه سن نه نسخه سن ایا انسان
کورك نورایتی کتوردی دینه نیچه کفاری

سنی یوقدن یرادن صانعك عشق اولسون ای ادم
نه کامل مرسنی خلق ایلین کور اکلا معماری

جمالك حجتی طوتا شکره خلیفه در تدرس
کتابی حسنکی تفسیره عاجز بیار اغیاری

هله بن دورت کتابی وجه انسانده نهان کوردم
کتابدر جمله اشیا اوقومق عارفلرك کاری

وجودي حق ديو اوقومه عالم لوجيني زنهار — فنا كون حق وجودين كوره من بلبل قو بو نادي
منزهدر حقك ذاتي صفاتي فاني كون لردن — كنشدت ظاهر ايكن حق كوره من بينه قو لادي
بنجه ادراك ايده حادث قديمي جنسي دكل كن — خصوصا لامكان وبي نشاندر يوق حقك داديري
نه وحدتده نه كثرتده محيط كل شي در حق — نه كلور نه كيدر حق نه طورر نه يري وار ايري
نه علويدر نه سفلي حق نه جوهر نه جسم نه كان — قديمي لم يزل در قدرتنيه صالمه افكاري
صمان جوي قدر يوق قدرتي قاتنده موجودات — جهاني يوغيكن وار ايتدي ميراثيمدي باري
كتاب اولدي مطول كل كتابي ايده لم تكميل — بو نظيم شكل طوبادر طوتاكونيني دالاري
كتابم باغ جنتدر كيم اوقورسه اولا ارشاد — بو كل سيري محمد در بو كولك يوقدر خاري
الهي بو كتابي انسه جنه رحمتي عام ايت — كيم اوقورر وحيمه فاتحه عفوايت اولكنه كاري

بو تاريخ دوشدي عاصي ناسه رحمت
نصيب ايليه حق دي نور جنت

لبلرك حضرنده اي يار ايچون كز لدر — موي وحدت باطنده بيك سليمان كز لدر
رخ لري فيضين الوب دال حسنك در ياسنه — قطره انساندن يوز بيك بحر عمان كز لدر
طوبطلو انسان ايكن بو شرق غرب و بحر و بر — جمله ارواحك درونده بر انسان كز لدر
عالمي ارواحه حق ديدي كنفس واحده — بي عدد انساندن امايينه برجان كز لدر

عارفك

عارفك بيري جهاني سر بسر كزمش تمام
كندودن اوزكه يي كوزمش بوسيران كزلدر

آدم اتا جمله اشيا ده وجودين بوقله مش
كندوبي بولمش هر اشيا ده بوعرفان كزلدر

صورتا شكلا برآدم كبيدر خلقي جهان
دوجهان بر نفس واحد ايجره پنهان كزلدر

عالمي كبرا در انسانه صغر يوزبك جهان
دوجهانك خلقي برانسانده آلان كزلدر

جملة الملك سين محيط كل شي سن اي كوكل
قلب مؤمنده انكون عرش رحمان كزلدر

بوبنجه موجودات مخلوقاتيله ايكي جهان
بركداده انس وجن بيك تخت سلطان كزلدر

بر تجلي در برادمدر بوجمله كائنات
طور اشيا ايجره بيك موسا وعمران كزلدر

هر بقادن باش چقرمش عالمي ارواح هب
نفس موساده كهي فرعون وهامان كزلدر

هر بقادن باش چقاردي اهل توحيد اولان
كوستر ن كورن كورونده بومردان كزلدر

كورونن كورنده موجود كوسترن كوستر سه يوز
دوجهان بر تخت در اوستنده برخان كزلدر

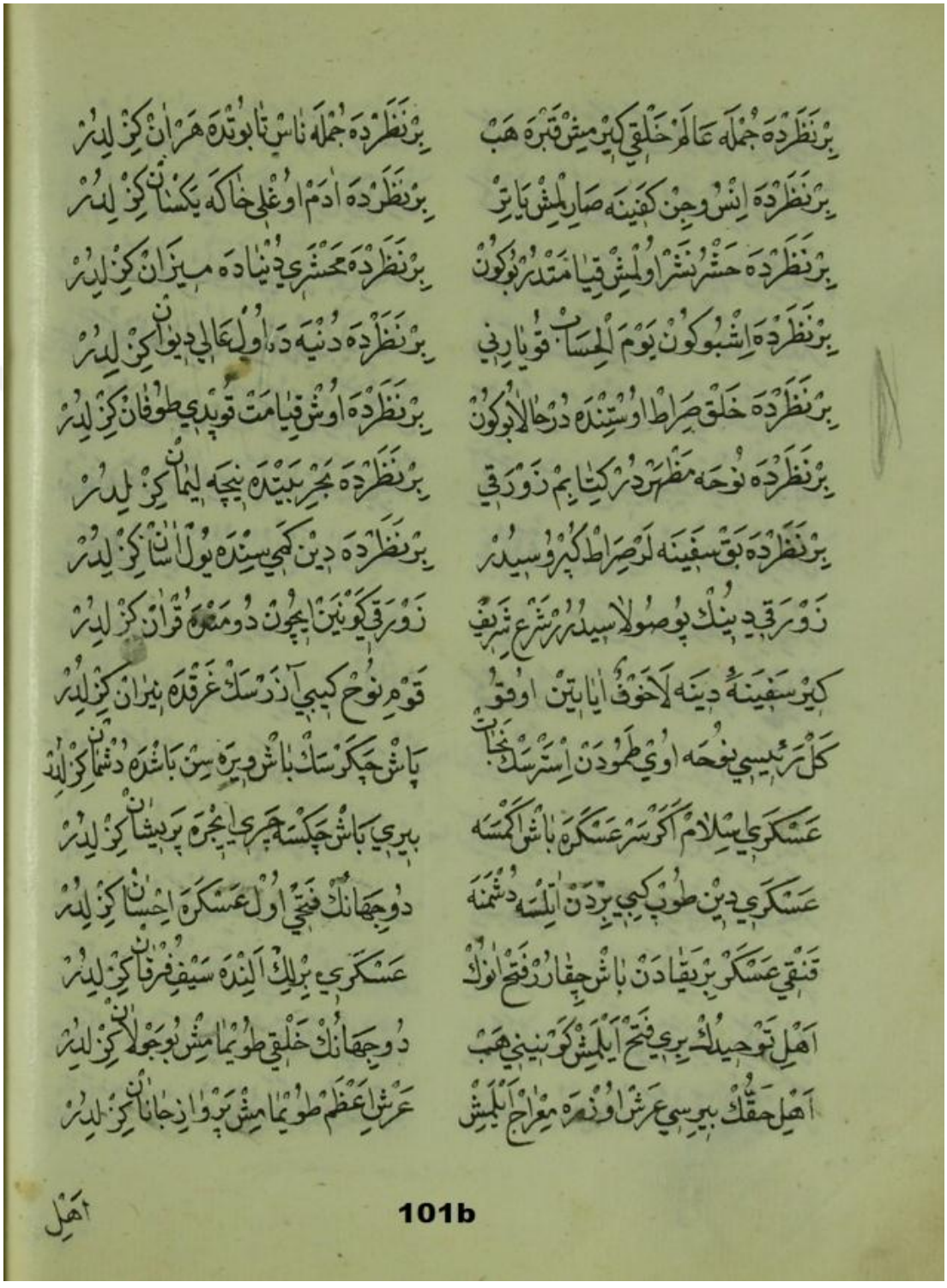
ايينه طور اولسه عكسيدر تجلا ايلين
آيينه يوز بيكده عكسنده بركان كزلدر

جمله عالم بير وكوك برآيينه در سر بسر
اشبو آيينه ايچنده نور يزدان كزلدر

بر نظرده جمله عالم خلقي هب مؤمندر
بر نظرده ناس ايچنده كفر وايمان كزلدر

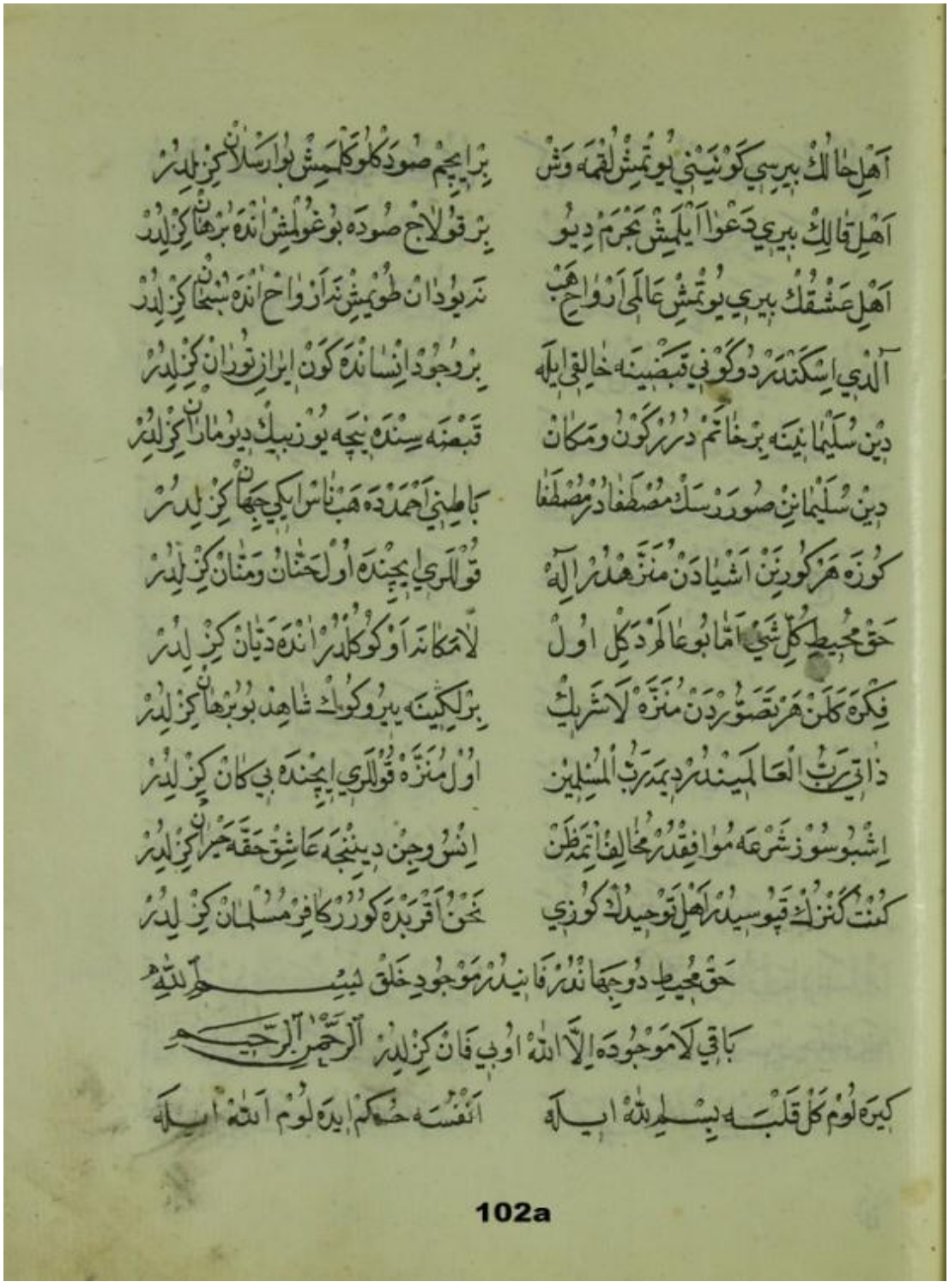
بر نظرده جمله اشيا كوسترر كتمي عدم
بر نظرده دنيه معمور نده ويران كزلدر

بر نظرده وار بودنيا بر نظرده يوقدر
بر نظرده دنيه طولو مكر وشيطان كزلدر

بر نظرده جمله عالم خلقی کیرمیش قبره هب — بر نظرده جمله ناس تا بوتده هر ان کزلیر
بر نظرده انس وجن کفینه صار لمش یاتر — بر نظرده ادم اولغلی خاکه یکسان کزلیر
بر نظرده حشر نشر اولمش قیامت دیر بوکون — بر نظرده محشری دیناده میزان کزلیر
بر نظرده اشبو کون یوم الحساب قویاربی — بر نظرده دنیه ده اول عالمی دیوان کزلیر
بر نظرده خلق صراط اوستنده درحال ابوکون — بر نظرده اوش قیامت قوپدی طوفان کزلیر
بر نظرده نوحه مظهر در کتابم ذوورقی — بر نظرده بحر بیده پنجه ایمان کزلیر
بر نظرده بق سفینه لر صراط کبر وسیدر — بر نظرده دین کمی سنده یول اسان کزلیر
ذوورقی دینك پوصولا سیدر شرع شریف — ذوورقی کونین ایچون دومنده قران کزلیر
کیر سفینه دینه لاخوف ایاتین اوقو — قوم نوح کیبی آزرسك غرقه یران کزلیر
کل تر بیسی نوحه اوی طمودن استرسك نجات — پاش چکرسك باش ویره سن باشده دشمان کزلیر
عسکری یم سلام اکرسه عسکره باش اکمسه — بیری باش چکسه چری ایجره پریشان کزلیر
عسکری دین طوپ کبی بردن ایلسه دشمنه — دوجهانك فتحی اول عسکره احسان کزلیر
قنقی عسکر بریقادن باش چقارر فتح انوك — عسکری برلك ایندی سیف فرقان کزلیر
اهل توحیدك بری فتح ایلمش کونینی هب — دوجهانك خلقی طویمامش بوجوله کزلیر
اهل حقك بیوسی عرش اوزره معراج ایلمش — عرش اعظم طویمامش پروازجانان کزلیر

اهل

اَهلِ حالك بيري كونيني يوتمش لقمه وش — بر ايچم صوت كلوكلمش بو ارسلان كزيلدر
اَهلِ قالك بيري دعوا ايلمش بحرم ديو — بر قولاج صوده بوغولمش انده برهان كزيلدر
اَهلِ عشقك بيري يوتمش عالمي ارواح هپ — نه يودان طويمش نه آرواح انده سبحان كزيلدر
اَلذي اِسكندر دوكوني قبضينه خالق ايله — بر وجود انساندة كون ايراز تورلان كزيلدر
دين سليمانينه برخاتم در ركون ومكان — قبضه سنده بنجه يوز بيك ديو ماران كزيلدر
دين سليمانين صور رسك مصطفادر مصطفا — باطني احمددة هب ناس ايكي جهان كزيلدر
كوزه هر كوردين اشيادن منزهدر اله — قولري ايچنده اولحتان ومتان كزيلدر
حق محيط كل شي امابو عالمدكل اول — لامكاندر اوكوكلدر انده دتان كزيلدر
فكره كلمز هر تصوردن منزه لاشريك — بر لكينه بيروكوك شاهد بوبرهان كزيلدر
ذاتي رب العالمينلر ديمه رب المسلمين — اول منزه قولري ايچنده بي كان كزيلدر
اِشبو سوز شرعه موافقدر مخالف اتمه ظن — انس وجن دينجه عاشق حقه حيران كزيلدر
كنت كنزاً قيوسيدر اهل توحيدك كوزي — نحن اقربده كوركافر مسلمان كزيلدر

حق محيط دوجهاندر فانيدر موجود خلق بسم الله

باقي لاموجوده الا الله اوبي فان كزيلدر الرحمن الرحيم

كيره لوم كل قلبه بسم الله ايله — انفسه حكم ايده لوم الله ايله

قويا لوم افاقي عوغا يي كوكل
كيچه لوم بوفاني دنيا يي كوكل

الله الله سيفين اله الا لوم
روزشب توحيد قيليجن صالا لوم

الله الله بحريه غرق اولا لوم
قطره مزدريايي حقه اتا لوم

الله الله ويردي اولسون يا رب
غم دكل اولسون جهان اغيا ربمز

الله الله ذكر ني جوق ايده لوم
نفسيله شيطانمز يوق ايده لوم

الله الله فكر بيله روحه غدا
عاشقه اكلنجه در ذكر يي خدا

الله الله حق دي واصل اول حقا
حقه طالب سك كوكل له اوچ حقا

الله الله دي تجلي ذاته ايرر
مؤمن ايسك مؤمنه مرآته ايرر

الله الله دي كوكل طوريه كيرر
عقل كل موسا سنك سريه ايرر

الله الله وجود كدن يول الل
بيعت ايت روحي محمددن الل

الله الله دي بو وارك اولا لا
نفي اشيا ايله الا الله قلا

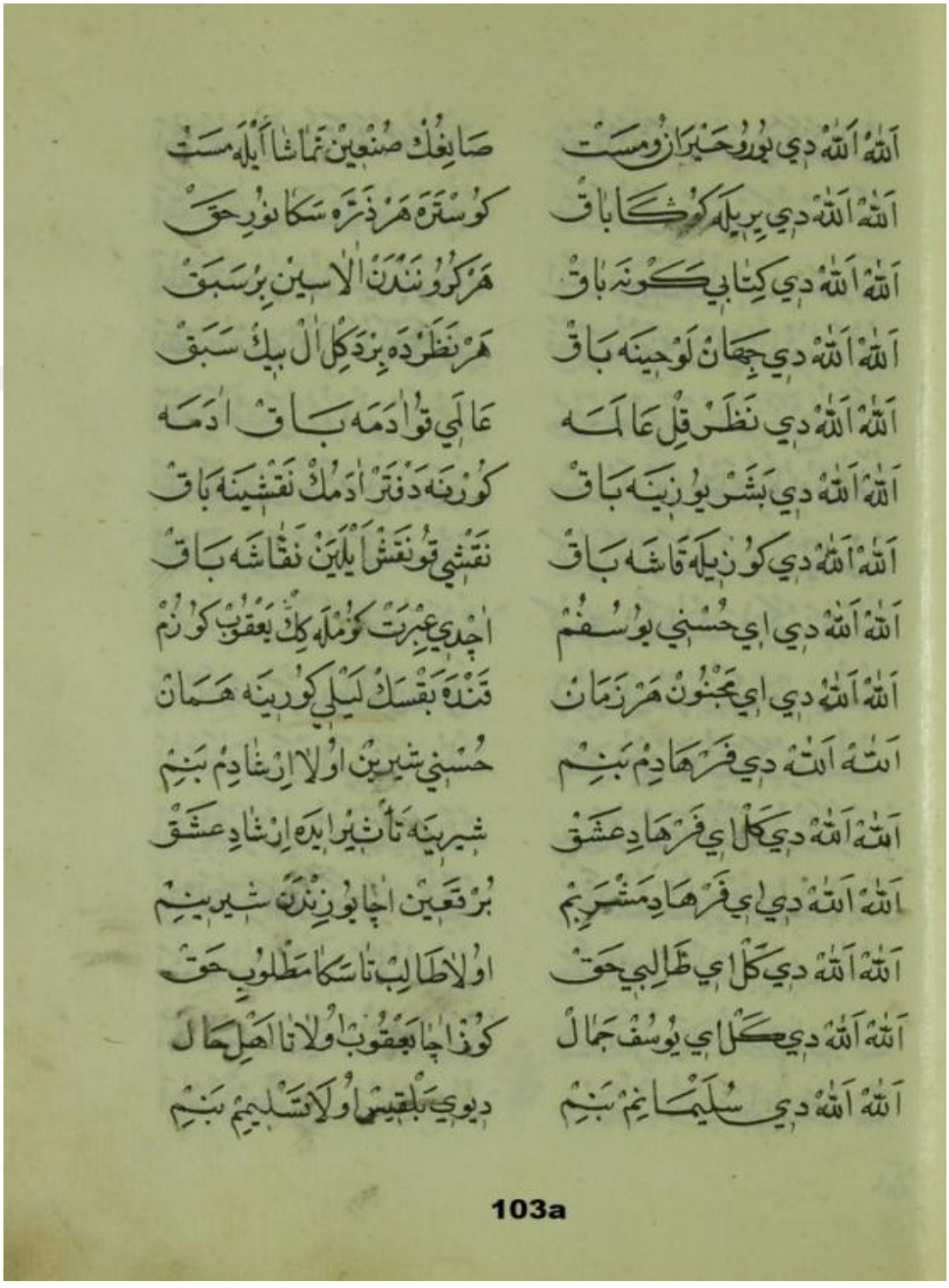
الله الله دي محمدي اردل
بن اوسندن كيچ حقي سن سنده بول

الله الله دي كوزك احسين اله
قنده بقسك كوريه اول پادشاه

الله الله دي دا لركن عبرته
غرق استغراق اولاسين حضرته

الله الله دي سهل سيرانه باق
نه تجلي درنه طور انسانه باق

الله

الله الله دي يورو حيران ومست — صانغك صنعين تماشا ايله مست
الله الله دي پريله كوشكا باق — كوستره هر ذره سكا نور حق
الله الله دي كتابي كونه باق — هر كرو سندن الاسين برسبق
الله الله دي جهان لوحينه باق — هر نظرده بر دكل الف سبق
الله الله دي نظر قل عالمه — عالمي قوادمه باق ادمه
الله الله دي بشر يوزينه باق — كورينه دفتر ادمك نقشينه باق
الله الله دي كوزيله قاشه باق — نقشي قونقش ايلين نقاشه باق
الله الله دي اي حسني يوسفم — اجدي عبرت كوملهكك يعقوب كوزم
الله الله دي اي مجنون هر زمان — قنده بقسك ليلي كورينه همان
الله الله دي فرهادم بنم — حسني شيرين اولا ارشادم بنم
الله الله دي كل اي فرهاد عشق — شيرينه تا ثيرايده ارشاد عشق
الله الله دي اي فرهاد مشربم — بر تعين اجا بوزندن شيرينم
الله الله دي كل اي طالبي حق — اولا طالب تاسكا مطلوب حق
الله الله دي كل اي يوسف جمال — كوزاجا يعقوب اولا تا اهل حال
الله الله دي سليمانم بنم — ديوي بلقيس اولا تسليم بنم

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيَ اِي ذَرَّهْ شَمْسَهْ بَاقْ
عِبْرَتُكْ شَمْسِينْ چَرَاغِي كَوْنَهْ بَاقْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي فَلَكْ اِنْسِينْ پِيرَهْ
سَنْ كُنُشْ چِقَاسِنْ كُوكْلَرَهْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي اُولَاسِينْ پَادِشَاهْ
اِنْسْ وَجِنِّي قُولْ اِيدَهْ سَكَا اِلَهْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِي اُولَا قَطْرَكْ دَكِينْ
قَطْرَهْ نُطْفَهْ دِيمَهْ اِنْسَانْ دُرْ دَكِينْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيَنْ اُولُو مَلَكْ
حَقْ دِيَنْ دِلْدَنْ دُونَرْ چَرْخْ وَفَلَكْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيَهْ نُكْ صَاغْ اَلِي عَرْشْ
صُولْ اَلِيَنْدَهْ نُقْطَهْ دَكْلُودُرْ بُوفَرْشْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيَنْ اَرْدُرْ كَوْنَهْ كَوْزْ
كَوْنِ اَعْمَا يَهْ كَوْزِيلَهْ قُولَا غُوزْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيَنْ اَرْ كُوكَا دِيرَكْ
كُوزِي اِيلَهْ اُولْ وَلِي كَوْنَهْ دِيرَكْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ سَيْفِيدُرْ اَهْلِ حَقْكْ
اَوْلِيَا لَرْدُرْ دِيَهْ كِي بُودِينْكْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيَنْ اَهْلِ تَوْحِيدَكْ
هِمَّتِي اُغْزِنْدَهْ لُقْمَهْ كَوْنِ اَنْكْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ ذِكْرِينْ اَكْلَنْجَهْ اِيدَنْ
پِيرُوكُولَكْ خَصْمْ اُولْسَهْ فُورْتَمَزْ كِسَدَنْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ فِكْرِي ذِكْرِينَهْ دُوشَنْ
حَقَّهْ يُولْ بُولْدِي حَقْ اِيچُونْ چَالِيشَنْ

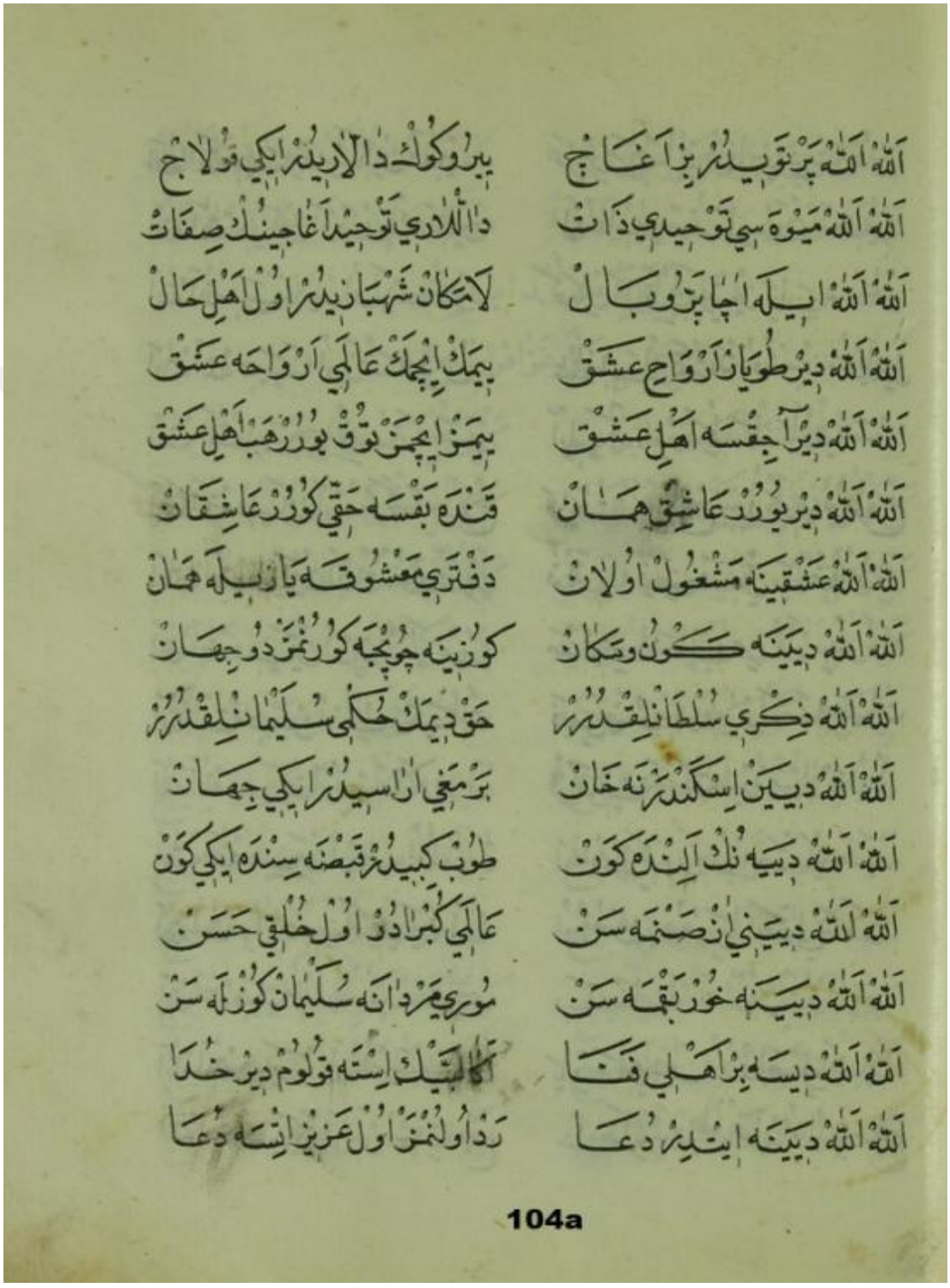
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيَنْ اِيلَهْ كُورُوشَنْ
حَقَّهْ اِيرْدِي اُولْ وَلِي يَهْ اِيرِيشَنْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ عِشْقِينَهْ بَكْ كِيرِيشَنْ
غَيْبْ اَرْنَلَرِينَهْ اُولْدُرْ قَارِيشَنْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ نُورِيدُرْ كَوْنَهْ چَرَاقْ
پِيرُوكُولَكْ طُولُو تَجَلِّي طُورَهْ بَاقْ

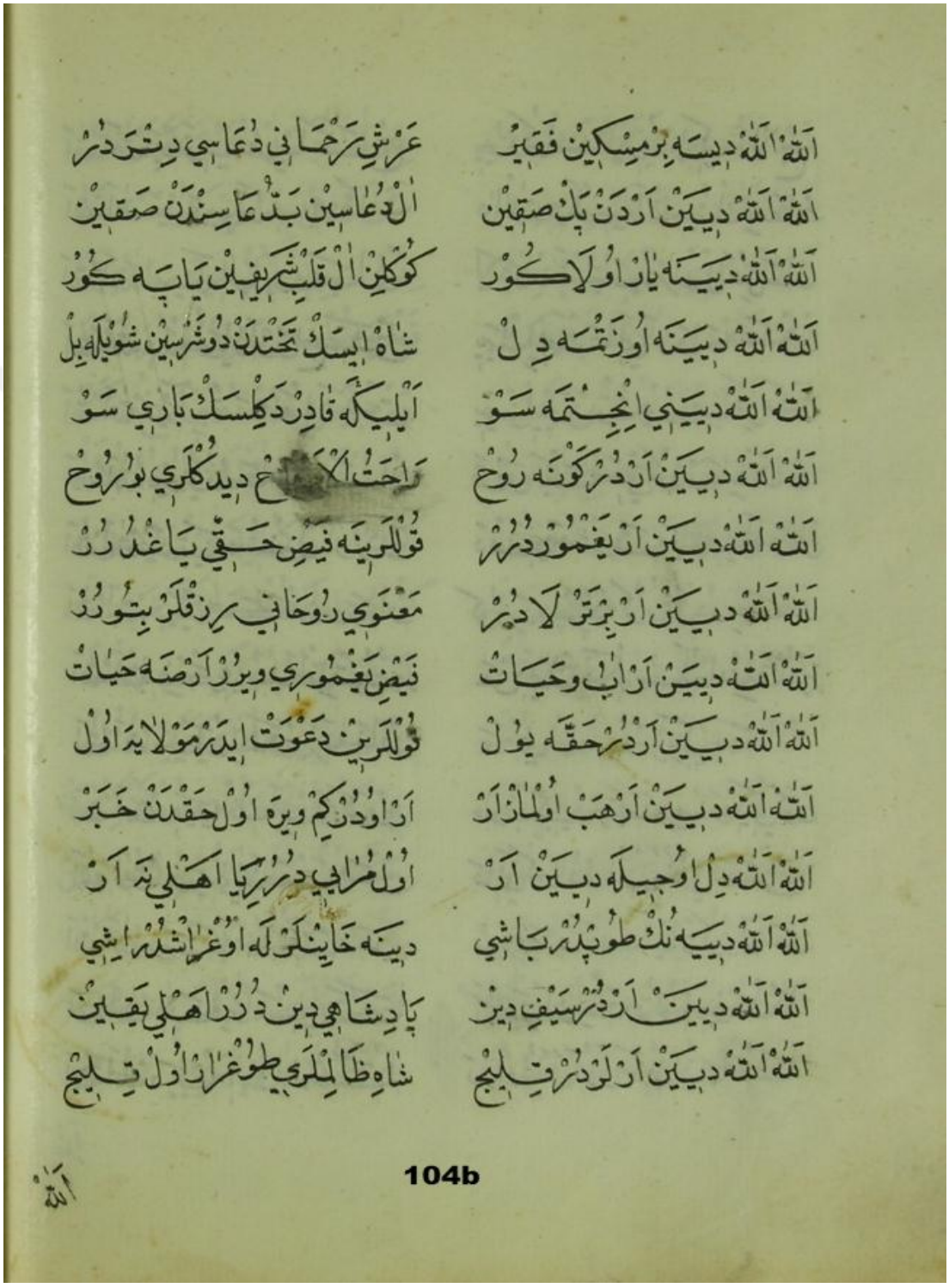
اَللّٰهْ

103b

اَللّٰهُ اَللّٰهُ پَرْتَوِيدُرْ بِزَا غَاجْ — پِيرُوكُوكْ دَا الْاَرِيدُرْ اِيكِي وُلَاجْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ مِيوَهْ سِي تَوْحِيدِي ذَاتْ — دَا اَللَّادِي تَوْحِيدَا غَاجِينُكْ صِفَاتْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ اِيلَهْ اَچَا پَرْوَبَالْ — لَامَكَانْ شَهْبَازِيدُرْ اَوْلْ اَهْلِ حَالْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيرْ طُوبَا اَرْوَاحِ عِشْقْ — پِيمَكْ اِيچِمَكْ عَالَمِي اَرْوَاحَهْ عِشْقْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيرْ آجِقْسَهْ اَهْلِ عِشْقْ — پِيمَزْ اِيچِمَزْ تُوقْ بُورْرْهَبْ اَهْلِ عِشْقْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيرْ بُورْدْ عَاشِقِي هَمَانْ — قَنْدَهْ بَقْسَهْ حَقِّي كُورْدْ عَاشِقَانْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ عِشْقِينَهْ مَشْغُولْ اَوْلَانْ — دَفْتَرِي مَعْشُوقَهْ يَازْ بِيلَهْ هَمَانْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيَنَهْ كَوْنْ وَمَكَانْ — كُورْ زِينَهْ چُوبُجَهْ كُورْ نُمْزَدْ وُجُهَانْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ ذِكْرِي سُلْطَانِ لَقَدْرْ — حَقْ دِيمَكْ حُكْمِي سُلَيْمَانِ لَقَدْرْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيَنِ اِسْكَنْدَرْ نَهْ خَانْ — بَرْ مَغْنِي اَرْاسِيدْرْ اِيكِي جِهَانْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيَهْ نُكْ اَلِنْدَهْ كَوْنْ — طُوبْ كَبِيدْرْ قَبْضَهْ سِنْدَهْ اِيكِي كَوْنْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيَنِي اِنْصَنَمَهْ سَنْ — عَالَمِي كُبْرَا دُوَاوْلْ خُلْقِي حَسَنْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيَنَهْ خُورْ بَقْمَهْ سَنْ — مُورِي مَرْدَانَهْ سُلَيْمَانْ كُورْلَهْ سَنْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيَهْ بِرَاهْلِي فَنَا — اَكَا لَبَيْكْ اِسْتَهْ قُولُومْ دِيرْ خُدَا
اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيَنَهْ اِيتْدِيرْ دُعَا — رَدْ اُولْ نُمْزَاوْلْ عَزِيزِ اِسْتَهْ دُعَا

104a

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْمِسْكِينْ فَقِيرْ
عَرْشِ رَحْمَانِي دُعَاسِي دِشْدَرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنْ اَرْدَنْ پَكْ صَقِينْ
اَلْ دُعَاسِينْ بَدْ عَاسِنْدَنْ صَقِينْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنَهْ يَارْ اُولَاكْوُرْ
كُوكَلِينْ اَلْ قَلْبِ شَرِيفِينْ يَاپَهْ كُوُرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنَهْ اُورْتَمَهْ دِلْ
شَاهْ اِيسَكْ تَخْتَدَنْ دُوشَرْسِينْ شُوِيلَهْ بِلْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنِي اِنْجِتْمَهْ سَوْ
اَيْلِيكَهْ قَادِرْ دِكْلِسَكْ بَارِي سَوْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنْ اَرْدُرْ كُونَهْ رُوحْ
رَاحَتُ الْاَرْوَاحْ دِيدِكْلَرِي بُورُوحْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنْ اَرْ يَغْمُورْدُرْ
قُولْلَرِينَهْ فَيْضِ حَقِّي يَاغْدُرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنْ اَرْ بِرْتَرْ لَادُرْ
مَعْنَوِي رُوحَانِي رِزْقْلَرْ بِتُورُرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنْ اَرْ اَبْ وَحَيَاتْ
فَيْضِ يَغْمُورِي وِيرُرْ اَرْضَهْ حَيَاتْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنْ اَرْدُرْ حَقَّهْ يُولْ
قُولْلَرِينْ دَعْوَتْ اِيدَرْ مَوْلَايَهْ اُولْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنْ اَرْهَبْ اُولْمَازْ اَرْ
اَرْ اُودُرْكِمْ وِيرَهْ اُولْ حَقْدَنْ خَبَرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِلْ اُوجِيلَهْ دِيمَنْ اَرْ
اُولْ مُرَايِي دُرْرِيَا اَهْلِي نَهْ اَرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَهْ نُكْ طُوتْدُرْ بَاشِي
دِينَهْ خَايِنْلَرْ لَهْ اُوغْرَاشْدُرْ اِشِي

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنْ اَرْدُرْ سَيْفِ دِينْ
پَادِشَاهِي دِينْ دُرُرْ اَهْلِي يَقِينْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَنْ اَرْ لَرْدُرْ قَلِيجْ
شَاهِ ظَالِمْلَرِي طُوغْرَارْ اُولْ قَلِيجْ

104b

اَللّٰهْ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ دِيَنْ اَرْدُرْ كُورْ يُوزْ اَرْ حَقْدَنْ اَرْ تُوقْ كِمْسَه دَنْ قُورْقَمَزْ اُولْ اَرْ
اَللّٰهُ اَللّٰهُ قَلْعَه سِبْنَه كِزْ لَنْ دُوجِهَانْ اُولْدِي اَمِينْ هَرْ قُورْقُودَنْ

يَا اِلٰهِي اَهْلِ تَوْحِيدْ اِيتْ بِزِي
بَحْرِ تَوْحِيدِيكَه غَوَّاصْ اِيتْ بِزِي

اِي كُوكُلْ سَكَا نَصِيحَتْ اِيدَه يِمْ كَلْ كُوكُلْ هَمْ سَكَا هِمَّتْ اِيدَه يِمْ
كَلْ كُوكُلْ دُنْيَا يِي بِرْكَنْ تَرْكْ اِيلَه كَلْ كُوكُلْ حَقِيلَه عَهْدَكْ اَيْلَه بَرَكْ
كَلْ كُوكُلْ دُونْ فَانِي دُنْيَا دَنْ يُوزِي كَلْ كُوكُلْ حَقْدَنْ يَكَا دُونْدَرْ يُوزِي
كَلْ كُوكُلْ اَلْدَنْمَه دُنْيَا مَكْرِينَه كَنْدُوكِي كَلْ وِيرْمَه دُنْيَا قَهْرِينَه
اِيتْ كِبِي كَلْ يَلْمَه دُنْيَا اَرْدِينَه دُوشْمَه كَلْ بِيهُودَه سَوْدَا دَرْدِينَه
دُنْيَه بِرْدُوشْدُرْ اَنُوكْ تَعْبِيرِي هِيچْ دُنْيَه كُوكُلْ وِيرَنْ جَاهِلَه هِيچْ
دُنْيَه هِيچْدُرْ تَحْتِي هِيچْدُرْ تَاجِ هِيچْ دُنْيَه نَكْ شَاهِي وَزِيرِي عُمْرُو هِيچْ
دُنْيَه فَانِيدُرْ صَفَا سِي ذَوْقِي هِيچْ شُولْ خَيَالِ ظِلْ اُوتِنُو كِبِي دُنْيَه هِيچْ
مَالْ وَمُلْكِي دُنْيَه نَكْ لَذَّاتِي هِيچْ كُورْ زُوكَه هَرْ كُورِنَنْ دُنْيَا دَه هِيچْ
دُنْيَه نَكْ قَصْرِ سَرَايِي جُمْلَه هِيچْ اَهْلِ دُنْيَا نَكْ قُمُوسِي وَادِي هِيچْ
نِيچَه شَدَّادِي اَوِي مَوْتْ اِيتْدِي هِيچْ اِيتْدِي عَزْرَائِيلْ نِيچَه فِرْعَوْنِي هِيچْ

105a

نیچه نمرود لر یاتر قبرنده هیچ
نیچه بیك بخت النصر لر اولدی هیچ

نیچه هامان ایت وزیر لر اولدی هیچ
نیچه بیك حجاج ظالم اولدی هیچ

نیچه کیك دنیا یه صیغمز اولدی هیچ
نیچه بن اسکندر دیر اولدی هیچ

نیچه دجال شیخ نجدی اولدی هیچ
نیچه خلق الدارمرابی اولدی هیچ

نیچه شیطانی مشایخ اولدی هیچ
زهد و تقوا سی ریاسی اولدی هیچ

نیچه نفس امّاره قولی اولدی هیچ
نیچه یول اوزجی تلبیس اولدی هیچ

نیچه ابلیس صورتی شیخ اولدی هیچ
نیچه طالب کوزی اعما اولدی هیچ

نیچه منکر شکده قلان اولدی هیچ
نیچه شیطانی سلوکلر اولدی هیچ

نیچه تاج و خرقه صورت اولدی هیچ
نیچه سیر تسبز قلایلی اولدی هیچ

نیچه سجاده ردالر اولدی هیچ
نیچه خناسی مریدلر اولدی هیچ

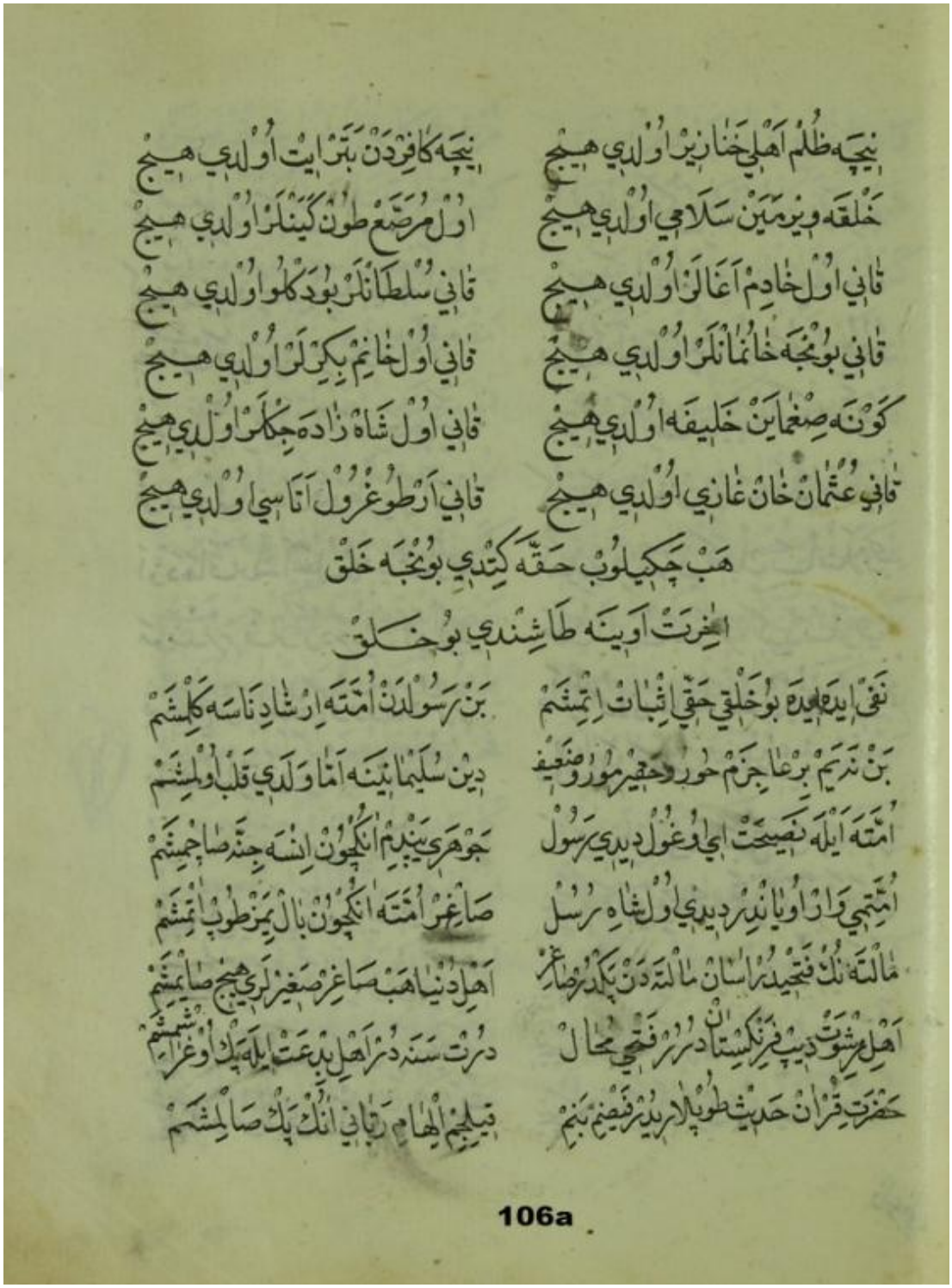
بلعمی یا عور کبی چوق اولدی هیچ
نیچه برصوصا ایمانسز کیدی هیچ

نیچه ملحد مذهبی یوق اولدی هیچ
چوق شریعت سز منافق اولدی هیچ

نیچه مرتد رافضی لر اولدی هیچ
نیچه دین خاینلری ایت اولدی هیچ

نیچه نیچه شاه عباس اولدی هیچ
نیچه ظالم پادشاهلر اولدی هیچ

نیچه رشوت اهلی بی دین اولدی هیچ
نیچه خاین اهل بدعت اولدی هیچ

نیچه ظلم اهلی خانزیر اولدی هیچ
نیچه کافردن بتر ایت اولدی هیچ

خلقه ویرمین سلامی اولدی هیچ
اول مرضع طون کینلر اولدی هیچ

قانی اول خادم آغالر اولدی هیچ
قانی سلطانلر بودکلو اولدی هیچ

قانی بونجه خانملر اولدی هیچ
قانی اول خانم بکرلر اولدی هیچ

کونه صغمایین خلیفه اولدی هیچ
قانی اول شاه زاده جکلر اولدی هیچ

قانی عثمان خان غازی اولدی هیچ
قانی ارطوغرول اتاسی اولدی هیچ

هب چکیلوب حقه کیتدی بونجه خلق
اخرت اوینه طاشندی بوخلق

نفی ایدهایده بوخلقی حقی اثبات ایتمشم
بن رسولدن امته ارشاد ناسه کلمشم

بن ندیم برعاجزم حور وحقیر مور وضعیف
دین سلیمانینه اما ولدی قلب اولمشم

امته ایله نصیحت ایلدوغول دیدی رسول
جوهری بیلدیم انکچون انسه جنه صاچمشم

امتیمی وار اویاندیر دیدی اول شاه رسل
صاغر امته انکچون بال یمز طوپ اتمشم

مالته نک فتحیدر اسان مالته دن بکدر صاغر
اهل دنیا هب صاغر صغیر لری هیچ صایمشم

اهل رشوت دیپ فرنکستان دررفتی محال
درت سنه در اهل بدعت ایله یک اوغراشمشم

حضرت قرآن حدیث طوپلاریدر فیضم بنم
تیلجم الهام ربانی انک یک صالمشم

كل سزه لله نصيحت ايده يم
سوز طوتر سكوز براو كوت ويره يم

كوزلويه يوز كزلي كرچه اي جوان
عبرتيله طوبطلو در بو جهان

بيزه قبر اهلي سويلك عبرت درر
بو اولنلر هب بزه اوكوت درر

اغزين آچمش ازدها كبي قبر
ديش بيلر انساني بيمكه قبر

قرني بول ازدر قبر طويمز ابد
كوندره بيلك قان ايچسه قنمز قبر ابد

ازدها قبرك اجلدر ديشلري
كميريرفرعوني كميك باشلاري

موتدر قبر ازدر بيلك كيلري
ملك الموت بازاره كيدر نلري

قيليجي عزرائيلك اوزون درر
ظالم اولان شاهلرك بوينن اورر

موت منافقلره خشميدر حقك
دوستلرينه موت لطفيدر حقك

مؤمنه حقدن اولوم بر تحفه در
مشربي فرعونه اجل حربه در

نيچه كل يوزلر تراب ايتدي اجل
نيچه شاهي بقدي تحتندن اجل

نيچه تختي پادشاهسز قودي موت
نيچه شدادي سراي بوش قودي موت

نيچه معمورلري ويران ايتدي موت
نيچه اوجاقلاري توتمز ايتدي موت

نيچه اوغوللري اوكسوز قودي موت
نيچه قزلري آناسز قودي موت

واعفي

واعظي ناصح اولوم پسندر بزه
مرشدي كامل اولوم بيلدر بزه

شيخيكه كتمه نصيحت آلمغا
كيتمه مزارستانه اوكوت آلمغا

كندوكي تابوت ايچنده بل عزيز
چون كيره جك سين مزاره اي عزيز

ايروكيچ اوك قبر اولسه كرك
مقبره يه ديردي مز كيرمك كرك

دنيه عربان كتوردي بيزي حق
اخرتينه عريان ايلته حق

اي كوزي آچما بني آدم نيچون
بو اولنلري كورمك نيچون

بركمندر عمر و دنيا اي عزيز
كمينك بيندر زوالي اي عزيز

بعضي احمق كبي ملكم ديربنم
بعضي ايتده دنيه ملكم ديربنم

بر سفينه عمر واولمه قاتي چوق
بر بورونده وارسه بر بورونده يوق

بعضي ايت ديربن رئيسم بارچايه
فخر ايدر قليونه طايانور صويه

بر ايكي دانه نصيحت ايده يم
كل رئيسلر سن اوكوت ويره يم

چون محلي كلدي اي كميجيلر
اولدوكون بلك ظالم اي كميجيلر

كميجي حقيني بيرر سكون
اوجاغنده رئيسك قينر طوكون

بر ايكي يلدر مصر قليونلري
تاج هلاك اولدي مصر كميلري

پوصولاكزن ازدي اي كميجيلر
حارتيكون فسق اولدي اي قليونجيلر

لوطیدر اکثر دومنجك ای رئیس — کمیك انکجون اولور غرق ای رئیس
هب زنا ایلر کمیجك ای رئیس — سنده کافردن بتر سن ای رئیس
سن اگر صالح اولیدك ای رئیس — کمیجك صالح اولیدی ای رئیس
ای رئیسلر مالته دن قورقمز میسز — کافره اسیر اولمدیمز میسز

حق اسیر ایده لواطه ایده نی .

حق بینه قورتاره توبه ایده نی

الهی قولریکه توبه فیضین ایلیکل احسان — الهی انسه جنته رحمتیت فضلکله یا سبحان
زمانه شیخی صوفی سی سیری جب دنیانك — چوحال بوکر عوام الناسی صلاح ایده ای سلطان
مریدندن مرادی جمع دنیا شیخ نجدینك — حقك قولاریته لله نصیحت ایتمز اولنادان
اگر بر ذره دنیا حبی اولسه برمشایخده — اداغ اولك ای طالب بو شیخك شیخیدر شیطان
علامتلری نه شیطانی اولان شیخك ای طالب — همان ازغوندر اگر شرعی خور کورسه اولفتان
که هر قنقی مشایخ اهل کبر اولورسه دنیاجون — نه دیندر وار خلافه سی نه ایماندر اودر حیوان

ایشتمدکمی قارون دنیه ایچون کتدی ایمان سز

الهی نفسمز صاغر ایشتدر بندی یا رحمان

شیخ صوفی نفسه اویمش حیف اه — یا عوامه کیم نصیحت ایتسون آه

شیخ

شیخ اولنلرك مرادی دنیه هب — درویش اولانك مرادی دنیه هب
دیب قپوبرا ولدی یارب نیده لوم — طاغلاره مکر باش اوب کیده لوم
بن بش اون یلدر اارام اهل حق — بولامادم بی غرض بر اهل حق
شیخمز درویشمز آه دنیه دیر — قاضی عسکر مفتیمز آه دنیه دیر
اولورز دنیا ایچون دوستلاره دوست — اولمازز الله ایچون دوستلاره دوست
دنیه ایچون دوسته پك یار اولورز — دنیه هی یوق ایسه اغیار اولورز
دینمز ایمانمز دنیه قمو — دوستمز یارانمز دنیا قمو
سورز دنیا ایچون بر بریمز — سومزز لله ابدا بریمز
دنیه ایچون سویشن ادم عیان — یوزه کولوجی منافق در هان
دنیه ایچون دوست اولنلر عاقبت — صکره دشمن اولانلر عاقبت
کیمکه لله دوست اولورسه عاقبت — حشره دك دوستلق بولنر عاقبت
کیمکه دنیایه محبت ایده پك — قورقوار کیده ایمانسز اول کوپك
دنیه سببدر ایمانسز کیمکه — هم حرام سبب ایمانسز کیمکه
دنیه دنیا اهلینه دشمندر — ترك دنیایه بو دنیا دوستدر
دنیه قولدر ترك دنیا اولانه — پك عدودر دنیه دنیا قوانه

اَهْلِ دُنْيا اُنْكْ عَدُوسِي چُوقْ دُرُرْ
تَرْكِ دُنْيا اُنْكْ عَدُوسِي يُوقْ دُرُرْ

اَهْلِ دُنْيا يُوزِي قارَه زاغْ دُرُرْ
تَرْكِ دُنْيا شاهِين وشاهْباز دُرُرْ

اَهْلِ دُنْيا اَرْدَكِلْ عَوْرَتْ دُرُرْ
تَرْكِ دُنْيا عالَمَه رَحْمَتْ دُرُرْ

اَهْلِ دُنْيا اُنْكْ صَفاسِي يُوقْ دُرُرْ
تَرْكِ دُنْيا اُنْكْ صَفاسِي چُوقْ دُرُرْ

اَهْلِ دُنْيا غَمْ قَساوَتْ كابِيدُرْ
تَرْكِ دُنْيا عالَمْكْ سُلْطانِيدُرْ

اَهْلِ دُنْيا بُولامَزْ غَمْدَنْ نَجاتْ
تَرْكِ دُنْيا كَنْدِيدُرْ اَبْ وحَياتْ

اَهْلِ دُنْيا يَه حَقْكْ خَشْيِ يَقِينْ
تَرْكِ دُنْيا يَه حَقْكْ لُطْفِي يَقِينْ

اَهْلِ دُنْيا دائِما خَوْفْ اُوزَرَه دُرْ
تَرْكِ دُنْيا قَلْعَهٔ اَمِينْدَه دُرْ

اَهْلِ دُنْيا دائِما مَحْزُونْ يُورُرْ
تَرْكِ دُنْيا قَلْبِي شِينْ مَسْرُورْ يُورُرْ

اَهْلِ دُنْيا غَمْ چَكَرْ مَغْرُورْ يُورُرْ
تَرْكِ دُنْيا صَنْكَه جَنَّتْدَه يُورُرْ

اَهْلِ دُنْيا هَبْ عَذابْ ايچِنْدَه دُرْ
تَرْكِ دُنْيا دَوْقْ شَوْقْ ايچِنْدَه دُرْ

اَهْلِ دُنْيا راحَتَه حَسْرَتْ دُرُرْ
تَرْكِ دُنْيا راحَتْكْ كَنْدِيدُرْ

اَهْلِ دُنْيا مِحْنَتْ ايچِنْدَه كَزَرْ
تَرْكِ دُنْيا راحَتْ ايچِنْدَه كَزَرْ

اَهْلِ دُنْيا عالَمِي هَبْ يُوتَسَه اَجْ
تَرْكِ دُنْيا دائِما طُوقْ دُرْ نَه اَجْ

اَهْلِ دُنْيا لَرْ پِيرا ايچْرا اَجْ كَزَرْ
تَرْكِ دُنْيا يَمَنْ ايچِنْ طُوقْ كَزَرْ

اَهْلِ

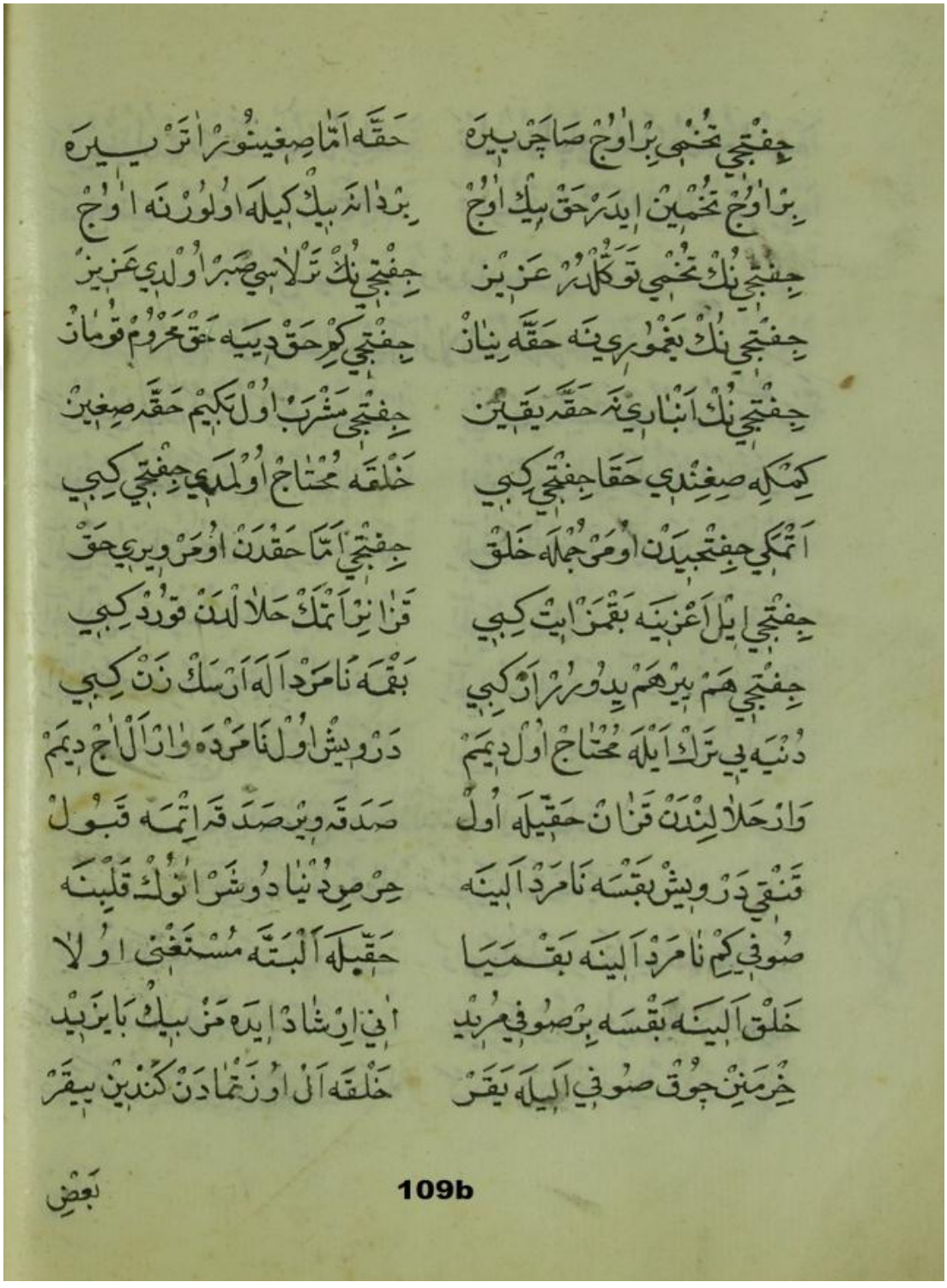
اهل دنیا نك بلا سیدر بیوك ترك دنیا پادشاهلر در بیوك
اهل دنیا خسته در دردی عظیم ترك دنیا خسته انسانه حکیم

اهل دنیا حقی اونودان دور
ترك دنیا حقیله اولان دور

اگر مؤمن ایسك كر حلك كوكل ویرمه بو دنیایه قیامت دیر ایسك حق دون یوزك بو فانی سودایه
منافقدر بو دنیایه كوكل ویرن بیلیم پك پك ای دنیا اهلی باری منكر اولما اهل تقوایه
الهی حب دنیادن محمد امتین صقله الهی قول لرك هب واصل ایت قلب مصطفایه
الهی انس جنی پك اوصاندر حبیفه دنیادن الهی سن دلیل اول قول لریكه راه عقبایه
الهی سكا صیغندم ابد دنیای ملعوندن الهی اشبو لش دنیای آز ویر قوز غون اعمایه
الهی بنی ایستدراج دنیا دن ایراغ ایله الهی ویر كفاف مقداری دنیا یخسول بایه

الهی مال صالح ویر حلال دن جمله انسانه
الهی ویرمه فاسق مال نه مؤمینه نه ترسایه

ای كوكل ایله قناعت ازه سن واصل اولمق استرایسك چوغه سن
كور قناعت ایله بغدای دانه سن صبر ایله بولدی اویریسك دانه سن
دانه كم طپرا قده یوز سورر حقا كندو مقداری منجه بیلك دانه اولا

جفتجي تخمي براوج صاچر بيره
حقه امّا صغينور اتر ييره

براوج تخمين ايده حق بيك اوج
بردانه بيك كيله اولورنه اوج

جفتجي نك تخمي توكلدر عزيز
جفتجي نك تر لاهي صبر اولدي عزيز

جفتجي نك بغموري نه حقه ينان
جفتجي كم حق ديه حق محروم قومان

جفتجي نك انباري نه حقه يقين
جفتجي شرب اولكيم حقه صغين

كمكه صغندي حقا جفتجي كبي
خلقه محتاج اولمدي جفتجي كبي

اتمكي جفتجيدن اومن جمله خلق
جفتجي امّا حقدن اومن ويري حق

جفتجي ايل اعزينه بقمزايت كبي
قزانزا تمك حلال لدن قورد كبي

جفتجي هم بيرهم بيدورر ازكبي
بقمه نامرد اله ارسك زن كبي

دنيه پي ترك ايله محتاج اولديمم
درويش اولنامرده واراله اجديمم

واردحلال لدن قزان حقيله اولّ
صدقه ويرصدقه اتمه قبول

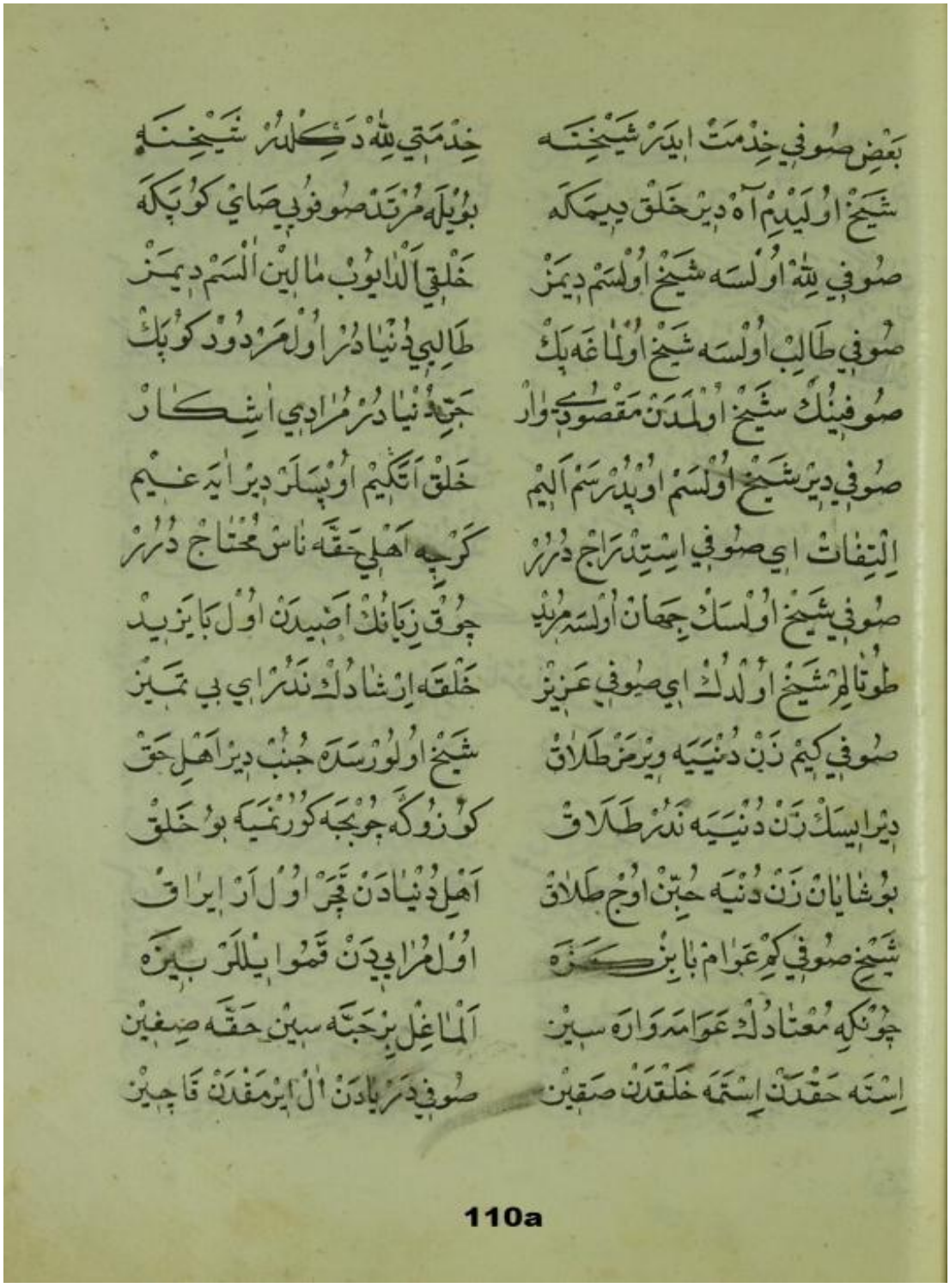
قنعي درويش بقسه نامرد الينه
حرص دنيا دوشر انولك قلبينه

صوفي كم نامرد الينه بقميا
حقيله البته مستغني اولا

خلق الينه بقسه بر صوفي مريد
اني ارشاد ايده من بيك بايزيد

خرمنين چوق صوفي ايله يقر
خلقه الي اوزمادن كندين بيقر

بعض

بعض صوفي خدمت ايدر شيخنه — خدمتي لله دكلدر شيخنه
شيخ اولديم آه دير خلق ديمكه — بويله مرتد صوفي صاي كوبكه
صوفي لله اولسه شيخ اولسم ديمز — خلقي الدايوب مالين السم ديمز
صوفي طالب اولسه شيخ اولماغه بك — طالبي دنيادر اولمردود كوبك
صوفينك شيخ اولمدن مقصودي وار — جمله دنيادر مرادي اشكار
صوفي ديرشيخ اولسم اوبدرسم اليم — خلق اتكيم اوبسلر ديرايه غيم
التفات ايي صوفي استدراج درر — كرچه اهلي حقه ناس محتاج درر
صوفي شيخ اولسك جهان اولسه مريد — چوق زيانلق اضيدن اول بايزيد
طوتالم شيخ اولدك ايي صوفي عزيز — خلقه ارشاد ك ندر اي بي تميز
صوفي كيم زن دنيه ويرمز طلاق — شيخ اولورسه جنب ديراهل حق
ديرايسك زن دنيه ندر طلاق — كوزوكه چوبجه كورنميه بو خلق
بوشايان زن دنيه حبن اوج طلاق — اهل دنيادن قچر اول ار ايراق
شيخ صوفي كم عوام بابنكزه — اولمرايدن قموايللر بينه
چونكه معتاد ك عوامه واره سين — الماغل بزجبه سين حقه صيغين
استه حقدن استمه خلقدن صقين — صوفي دريادن ال ايرمقدن قاچين

سني يوقدن يرادن حقدن استه رزقك اي انسان — حذر قل عاجز انسانه ديمه سلطانم ايت احسان

كه زيرا كل باشنه يوقدر درماني انسانك — كدا نه پادشاهلر بيله عجز ايچنده سركردان

كدا لر معني بو رتبه غيدر پادشاهلردن — كدا بر لقمه ديرسه ديرسن كوني يوب سلطان

شو صوفيلر اولاصافي تصدق هم زكات المال — قيوب حقي اومرسه خلقدن اول صوفي دكل شيطان

اوچارسه قيرتادين احتياج عرض اتسه برصوفي — كه زيرا خلقدن اومان صوفي مشركدر الان

اوتان حقدن اي عما عاجز انساندن يترا ومدك — سني بسلمكه قادر دكلي يارادن سبحان

بني بسلمدي ربم ديمكدر خلقي جمله صوفي
حلال كسب ايت يترنا مردانه بقدك اي نادان

حق تعالي يه صحيح جه قول اولان — احتياج عرض اتمزاول خلقي حسن

قول لرينك رزقينه حقدر كفيل — حقدن استه اومما خلقدن اي ذليل

كيمه رزقين ويرمدي اول يارادن — كيمي اچ الدردي ناسدن يارادن

قول لرينه نعمتي حقدك سبيل — غرق نعمت ماهي كبي جمله دليل

بحر نعمتده بالق كبي بو خلق — هب بو غوامش كن كوره من بينه خلق

صو ايچنده صوارر بالق بينه — قول لري ايچنده در خالق بينه

ادم

اُدمْ اوغلي نعمتك كابي ايكن — كنج حقدك درمكنوني ايكن
كندو جوهري انسانه صراف اولامز — جوهري انسان ادم كوره مز
شو فقير درديه جك يوقدنيده — جمله انسان اغنيا درايي دده
سكّهٔ انسانده اولان خان درر — بن گدايم ديمسون سلطان درر
اُدمْ اوغلي ظن ايدر كندين فقير — آل اياق كوز صاحبي اولمان فقير
آل دفينه كوز جواهر درعزيز — اون خزينه اولدي اون برمق عزيز
آلي انسانك فلوري كابيدر — كيميا كوز جوهرك دكابي در
اُدمك التون اغاجيدر آلي — آلك اون برمقدر اون التون دالي
آللرنده اُدمك التون بتر — آل اغاجنده دوكمز خون بتر
آل فقير اولمان مكر آلسز اوله — كوز فقير اولمان مكر كوزسز اوله
آل فقير اولور اوزتسه غير آل — كوز فقير اولور كوزتسه غيري آل
آل قناعت ايتسه بيره بيك بولور — كوز قناعت ايتسه انده چوق بولور
آل دوكمز برکسه در آيله خرج — بيك كوپ التون كوزده كزيي ايله خرج
حقدن آل انسانه احسانلر عظيم — انس وجنك دن دينه كوز در حكيم
آلدرمبو فاني كونك ديره كي — كوز درر سكز جنانك ديره كي

اج ومحتاجدر اله كون ومكان — كونه يك محتاجدر سكز جنان
بر اله بنده قموشاه وكدا — كونه عاشق انبيا واولييا
ال قپوسين بكلر اوشبخسول باي — كوندرر جنت ديدكلري سراي
شجري جنانك الدرد الري — كوندرر طوبا ديوب طوردقلري
عالمي غيب اغاجندن بتدي ال — ميوه غيبي ديشور كوزكله كل
غيب اوينك ديره كي ايكي ايا ق — غيب اوينك قاپوسي ايكي قولاق
غيب اوينه پنجره درايكي كوز — غيب اوينك ايچي طاشي ايكي يوز
غيب اوينك اوجاغي اولدي بورون — غيب اوينك تنجره سيدر قاروون
غيب اوينك كيليدي اغزدر — غيب اوين اچمغا مفتاح سوزدر
غيب اوينك قولاغوزي دلدر — غيب اوينك يولي عقلي كلدر
عالمي غيبه كيدن بول كوزده در — عالمي غيبه وارن بول يوزده در

عالمي غيب شهادت جان درر
معنوي نطفه غيب انسان درر

عالمي غيبي تفكر كوزيدر سيران ايدن — غيب اشيا فكريدر كفرك سنك ايمان ايدن
كون اچوب هر كوزدركون كونه كوزين نور حق — طوبطلوعالم تجلي جمله اشيا طور حق

اهل

اهل عبرت كوزتجلي طورينه موسى كبي
بركتابدر بير وكوك اوقومايان اعمى كبي

مهرلي كاغذدر اشيايا زيدر دوري فلك
بزسبقدر جمله عالم برحروف انس وملك

ايتي كوك تادر ايكي نقطه در شمسي قمر
ايتي بير يادر ايكي نقطه بوكيك بحر وبر

ايتي جيم هر شجر بيرا قلرندن السبق
ايتي انسان نون ايكي جهان اول نونده غرق

اخرت دنيا برايت ايكي نقطه روز شب
جنت طامو برايت انس وجن تفسير بي هب

سويله اي دل علم وحكمت سوزلرين
خسته انسانه دي صحت سوزلرين

حب دنيا بر مرض در بي علاج
درد دنيا يه قناعت در علاج

اتي صوق دفع ايده جك دكلوجه
دنيه بي كسب ايت حلال دن جز ايجه

اكمه باش نامرد ملعونه صقين
ايله حمالق اودنخ المادين

المابقا لدن ويره سي يه ياغ وبال
قرو اتمك بي قيمسز اي رجال

قرد اشكدنا ستمه قرض وحسن
ناكس نامرده يوزقزدرمه سن

استمه دوستدن سخي سده اودنخ
صكره اول همن اولا جاينكه فولنخ

اتمكيكه فاتق استرسك اكر
طوزه اتمك باتروب بي اي پدر

تك واروب نامرده حالم شودیمه
كوندره اتمكله كچين چوق بيمه

هر كون آت يمك سكا لازم مي يك
قرينكه يتر اسير اولدك كوبك

اصيلان بوغز اوجندن اصيلور
باصيلان نفسه طمعدن باصيلور

بقلوا بوركمي استرسن ايتي
بسله طاموية سمير سين نفسن ايتي

بر ايكي قاتق بكمن نفس شوم
اون قاتق اولمز سه طويمز نفس شوم

ينجه آدم بورج الور بوغز ايچون
اوده ينجه رنجي بيرديني ايچون

ينجه احمق بوغز ايچون غم چكر
اول صغير رزاقه انا نمز مكر

ايرمين كشي قناعت كنجنه
دنيادن محتاله دوشه رنجينه

لقمه ايچون غم بين ايرته كيجه
خوجه اولسه طويميا عمري كچه

حرص دنيا درد جهنمدن بيتر
آدم اوغلين لقمه درديدن يقن

اكثري خلقك غمي دنيا چكر
دائما اهلي قناعت شين كزر

دنيه ايچون غم چكر بعضي حسيس
بلكي ايرمن يا رينه اولور خبيث

بلكي اوچ كون عمري يوق بعضي خبيث
تازه نوره بيمز بدير من چوق خبيث

بعضي ايت بوز ياشه سه مالي بيتر
بينه يخسولدن غمي ارتوق چكر

دنيه نك ذوقين صفا سين سورر
شول قناعت اهلي بير دم سورر

محتاله فانه نر مالي خوجه
راحتك كورمز يورين ايرته كيجه

112b

اهل دنيا

اهل دنیا محنتیله مال یغار — راحتیله یاشه مزاولور کیدر
کوندوز باش اوزه آچه قازانور فقیر — اوغلی قزیله کوله اویناییه یاتور
یدی اقلیمی یوب طویماز امیر — یردیلیم آتمک ایله طویار فقیر
مالی چوغالدیجه دنیا اهلینک — محنتی ارتر قساوتله انک
نقدر اولسه فقیر اهلی قناعت شاهده بو قدر بو گداده کی غنا
پادشاهلر کوشی یاتور محتاج و آچ — شاهلره رنج و بلا در تخت و تاج
پادشاهلقدر قناعت درویشه — سلطنتدر استقامت درویشه
یی یدیر قازان حلال نعمت دور — چوغی دنیانک بلا محنت دور

آز ایلرسک قناعت ای حسن
یمدن طویوب قناعتین ایچمدن

قناعت ترکسه درانس و جن خراج ایتسه دوکنور — توکل صفره جنت دور یمکله اکسلمز
صبر بر شبچرا قدر پادشاهلرده بولنور اول — شکر بر کیمیادر شکریله عنقا اولور یخسول
سخاوت برخزینه در سخی اولان فقیر اولمز — بخیل اولان غنی سده فقردن نفسی قورتلمز
مروت میوه جنت دور یین اولور عنقا — بخلسه میوه طامو دور یین اولور اعما
شجاعت قلعه توحید ایچنده طوپ و عسکردر — بخلسه قلعه دن طشره محنت زندن ابتردر

تواضع مسکنت اهلی در حقه مقرب قول بو ذکر اولان سکز صفت در سکز جنانه یول

بخل کبر و غضب شهوت هوا حرص و حسد فاج صای

یو بیدی کر صفت بیدی طمو اهلینده خویدر وای

دوستی جومرد در سخیلر در حقك دشمنی اکثر بخیل لر در حقك

دوستی هب اهلی قناعتدر حقك دشمنی خاین طمعکار در حقك

دوستلری اهلی توکلدر حقك دشمنی دنیا حریصلر حقك

دوستی یك صابر له شاکردر حقك دشمنی کبر و غضب اهلی حقك

دوستیدر حقك مروت اهلی هب دشمنی اهلی هوا نفس اهلی هب

دوستیدر حقك شجاعت اهلی یك دشمنیدر اهلی شهوت فاتی یك

دوستیدر حقك تواضع اهلی ار دشمنی حقك تکبر ای پدر

حسن خلق اهلی در دوستی حقك کبر و کین عجب اهلی دشمنی حقك

قنقی جاندن اولاحلم و سکینت مؤمن و کامل در اول کامل صفت

قنقی قلب اولسه سلیم و هم کریم اول کوکلده بولینور در یتیم

اشبو ذکر اولان صفتلری ایکیدر بیری جنت بیری طامو اهلیدر

یوقله کندك قنقی قومك یاری یین یوقله کور ناری میسین نوری میسین

کور

كورحميده مي صفاتي نفسي كيك — كورذميمه مي صفاتم ايتي كيك

مطمئنه ايسه نفسك ارسين اوش — نفسك امّاره ايسه جنّي سين اوش

مطمئنه نفس اولان انسان ندر — نفسي لوّامه اولان حيوان در

مطمئنه نفسي پك سوردي اله — ملهمه بيده سوردي پادشاه

يا رب در راضيه مرضيه حقك — نفس صافيه حبيب بيدر حقك

نفس فا بيدر حقك طالب لري — نفس باقيدر حقك مطلوب لري

نفس كلدر نفس جزء قولا غوز — نفس سالك عالمي ارواحه كوز

نفس كامل عالمي ارواحه باش — نفس مرشد وارلغين ايدر تراش

نفس سرّدر لامكاني سير ايدن — نفس حالدر بي نشانه طي ايدن

نفس ناطقدر ويرن حقدن خبر — نفس هادي قولارين حقه چكر

نفس ارشاد كمندر شاه رسل — نفس شيخي انبيا اول عقل كل

نفس سلطان كمندر اول ظل خدا — نفس حاكم مصطفادر مصطفا

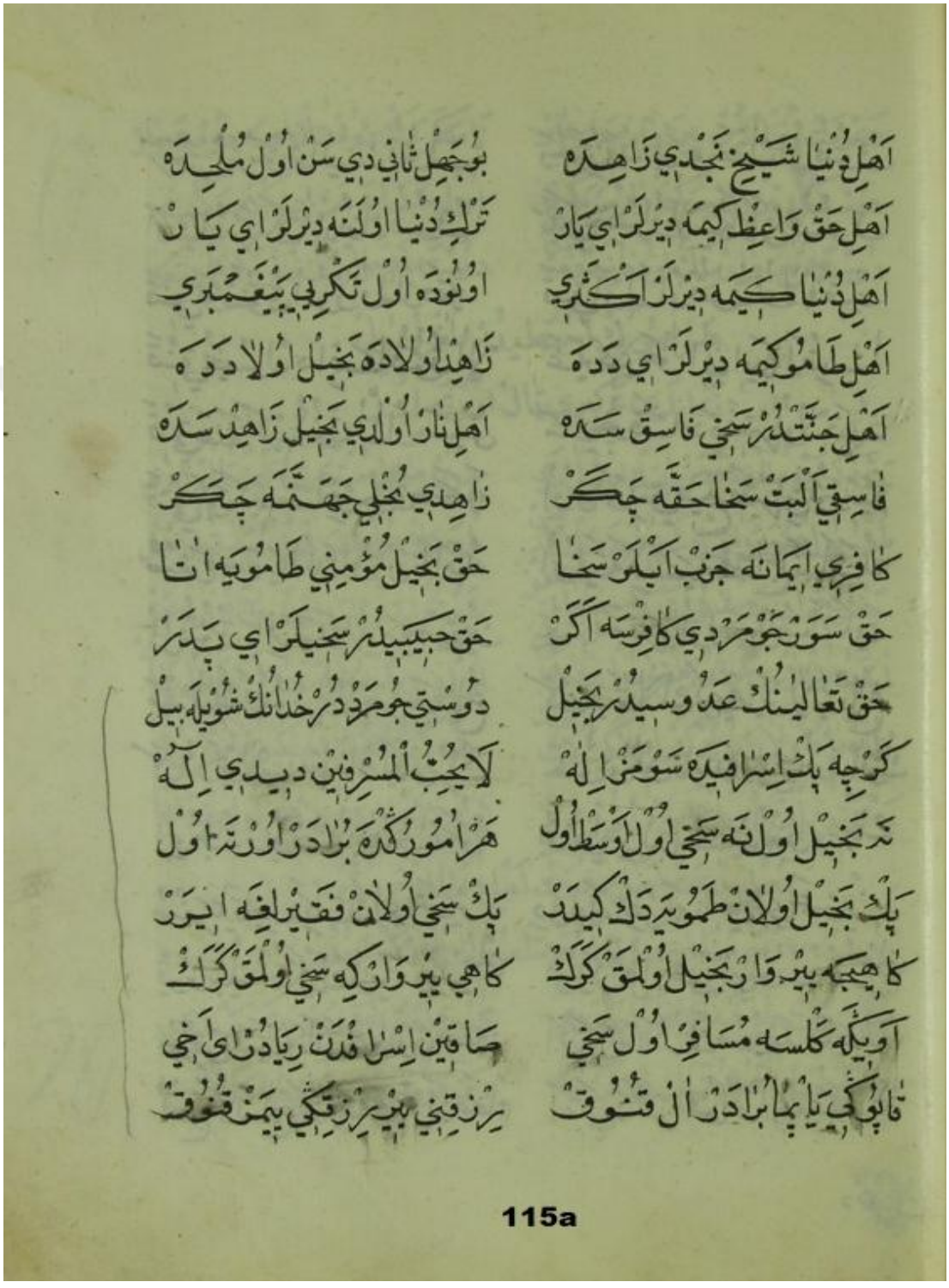
نفس محمد ابو الارواح در — نفس احمد احده واصل در

نفس حكمت مصطفا نك نطقيدر — نفس رحمت اول حبيبك صدقيدر

نفس وحدت فعليدر اول سرورك — نفس كثرت قوليدر اول رهبرك

نَفْسِ عِزَّتْ لَامَكَانْ مِرْ ايتِدُرْ — نَفْسِ دَوْلَتْ وَحْيِ حَقْ اِيَا ايتِدُرْ
نَفْسِ هِمَّتْدُرْ تَجَلِّي طَاغْلَارِي — نَفْسِ وُصْلَتْ مَحْوِ ايدَرْ اَسْمَا لَرِي
نَفْسِ قُدْرَتْ اَلَيتِدُرْ حَضْرَتِكْ — نَفْسِ هَيْبَتْ عِلْمِ ذَا ايتِدُرْ حَقُّكْ
نَفْسِ طَاقَتْدُرْ طَرِاطِ مُسْتَقِيمْ — نَفْسِ طَاعَتْ خَسْتَه اِنْسَانَه حَكِيمْ
نَفْسِ رَاحَتْ طَاعَتِي اِخْلَاصْ دُرْ — نَفْسِ حُجَّتْ اَوْلِيَاءِ خَاصْ دُرْ
نَفْسِ شَفْقَتْ عَالَمَه رَحْمَتْدُرْ اُولْ
نَفْسِ صِحَّتْ عَالَمَه دَرْمَانْدُرْ اُولْ
نَفْسِ كَامِلْ كِيمَه دِيرْلَرْ نَاسَه خَيْرِي دَكَنَه — نَفْسِ تَكْمِيلْ كِيمَه دِيرْلَرْ صَبْرِي مُحْكَمْ اُولَنَه
نَفْسِ عَادِلْ كِيمَه دِيرْلَرْ قُورْقَه حَقْدَنْ دَائِمَا — نَفْسِ بَاطِلْ كِيمَه دِيرْلَرْ اِيتْ كِبِي نَفْسَه اُويَا
نَفْسِ عَالِمْ كِيمَه دِيرْلَرْ اُوقُودُوغِنِي طُوتْمَيَانْ جَاهِلِي حَقْ نَارَه اَتَا — اُوقُودُوغِنِي طُوتَا
نَفْسِ حَاكِمْ كِيمَه دِيرْلَرْ نَفْسِي يَاصُوبْ بِيكَنَه — دِيوِي نَفْسِينْ ضَبْطِ ايدَنْ كَجْدِي سُلَيْمَانْ تَخْتِنَه
نَفْسِ كَافِرْ كِيمَه دِيرْلَرْ نَفْسِينَه عَوْرَتْ اُولَا — نَفْسِنَه مَغْلُوبْ اُولَانْ اَيكِي جِهَانْدَه كَامِلَيَا
نَفْسِ سُنِّي كِيمَه دِيرْلَرْ صَابِرْ اُولَا طَاغِ كِبِي — يَعْنِي نَفْسَه اُويُوبْ تَلْمَايَه يَارَه نَطَاشِ كِبِي
نَفْسِ دَجَّالْ كِيمَه دِيرْلَرْ اَهْلِ دُنْيَا شَيْخْ لَرَه
قُطْبُ الْاَقْطَابْ كِيمَه دِيرْلَرْ تَرْكِ دُنْيَا پِيرْ لَرَه

اَهْلِ

اَهلِ دُنيا شَيخ نجدي زَاهِدَه
بُوجَهل ثَاني دي سَن اُول مُلحِدَه

اَهلِ حَق وَاعِظ كيمَه ديرلَر اِي يَار
تَركِ دُنيا اُولَنَه ديرلَر اِي يَار

اَهلِ دُنيا كيمَه ديرلَر اَكثَري
اُونُوده اُول تَكرِي پَيغَمبَري

اَهلِ طَامُو كيمَه ديرلَر اِي دَده
زَاهِد اُولَاده بَخيل اُولَاددَه

اَهلِ جَنَّتدُر سَخي فَاسِق سَده
اَهلِ نَار اُولدي بَخيل زَاهِد سَده

فَاسِقي اَلبَتَه سَخا حَقَّه چَكَر
زَاهِدي بُخلي جَهَنَّمَه چَكَر

كَافِري اِيمَانَه جَذب اَيلَر سَخا
حَق بَخيل مُؤمِني طَامُويَه اَتا

حَق سَوَر جُومَردي كَافِرسَه اَگَر
حَق حَبيبيدُر سَخيلَر اِي پِدَر

حَق تَعَالَيدُر عَدُو سِيدُر بَخيل
دُوستي جُومَردُر خُدَانُك شُويلَه بِيل

گَرچِه بَك اِسرَافيدَه سَوَمَز اِلَه
لَا يُحِبُّ المُسرِفِينَ دِيدي اِلَه

نَه بَخيل اُولَنَه سَخي اُول اَوسَط اُول
هَر اُمُورُكدَه بُرَادَر اُولَنَه اُول

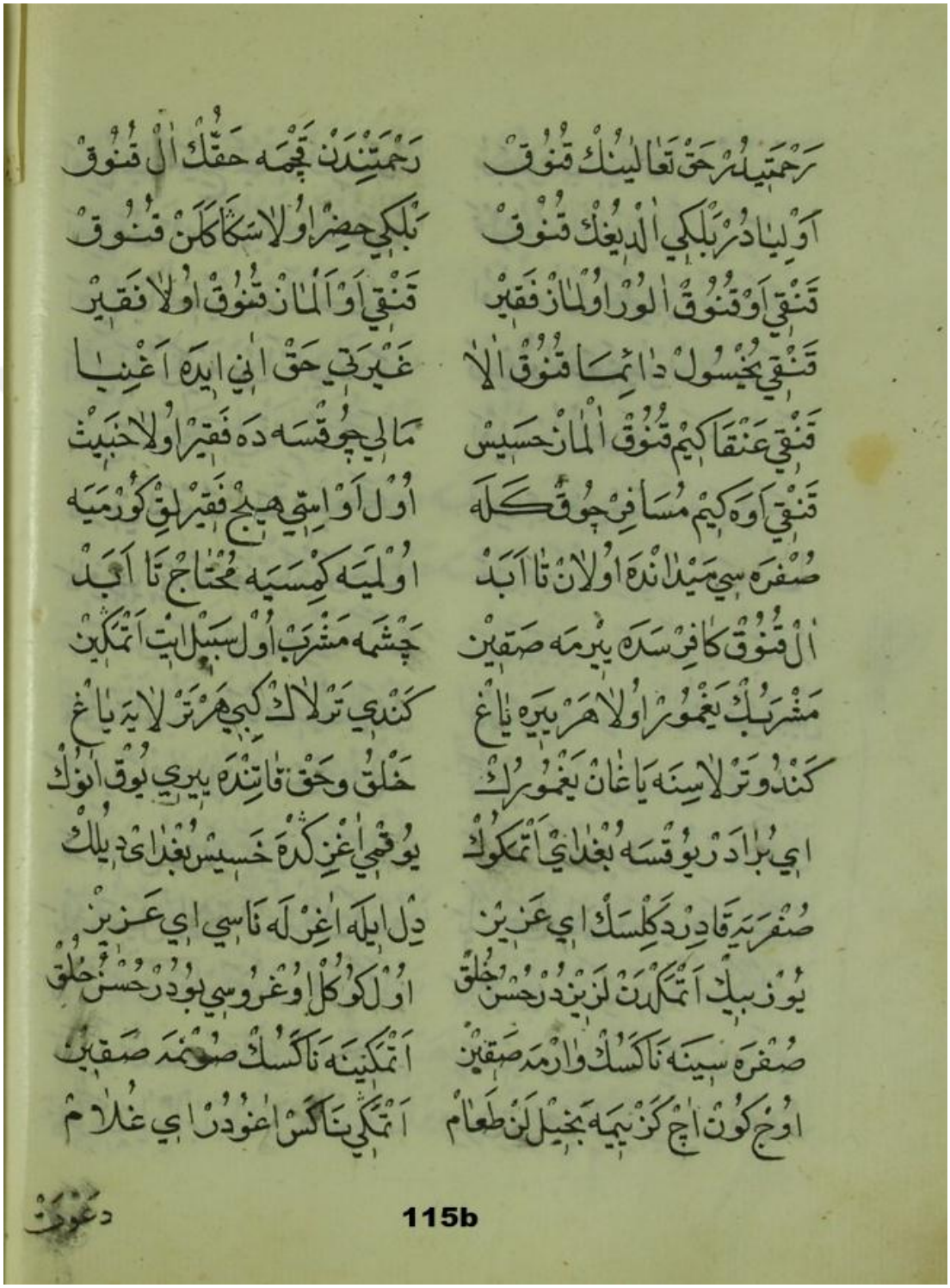
بَك بَخيل اُولَان طَامُويَه دَك كِيدَر
بَك سَخي اُولَان فَقيرلغَه اِيرَر

كَاهِي پِيرَوَار كِه سَخي اُولمَق گَرَك
كَاهِي پِيرَوَار بَخيل اُولمَق گَرَك

اَويكَه كَلمَه مُسَافِر اُول سَخي
صَادِقِين اِسرَافدَن رِيَادَن اَي اَخي

قَابُوكِي يَا بِمَا بُرَادَر اَل قَتُوق
رِزقِني بِيرِ رِزقِكي بِيمَز قَتُوق

115a

رحمتیله رحق تعالیدن قنوق — رحمتیدن قچمه حقدن آل قنوق
اولیادر بلکی الدیغك قنوق — بلکی حضر اولاسکا کلمن قنوق
قنقی او قنوق الور اولماز فقیر — قنقی او اولماز قنوق اولا فقیر
قنقی یخسول دائما قنوق الا — غیرتی حق انی ایده اغنیا
قنقی عنقا کیم قنوق الماز حسیس — مالی چوقسه ده فقیر اولا خبیث
قنقی او کیم مسافر چوق کله — اول او اسقی هیچ فقیر لق کورمیه
صفره سی میدانده اولان تا ابد — اولمیه کمسیه محتاج تا ابد
آل قنوق کافرسه یرمه صقین — چشمه مشرب اول سبیل ایت آتمکین
مشربك یغمور اولاهر یره یاغ — کندی ترلاك کبی هر ترلایه یاغ
کندو ترلاسنه یاغان یغمورك — خلق وحق قاتنده یری یوق انوك
ای برادر ریوقسه بغدای تمکوك — یوقمی اغزکده خسیس بغدای دیلك
صفره قادرد کلسك ای عزیز — دل ایله اغزله ناسی ای عزیز
یوزبیك آتمکدن لزیزدر حسن خلق — اول کوکل اوغروسی بودر حسن خلق
صفره سینه ناکسك وارمه صقین — آتمکینه ناکسك صوغمه صقین
اوچ کون اچ کزیمه بخیل لن طعام — آتمکی ناکس اغودر ای غلام

دغودر

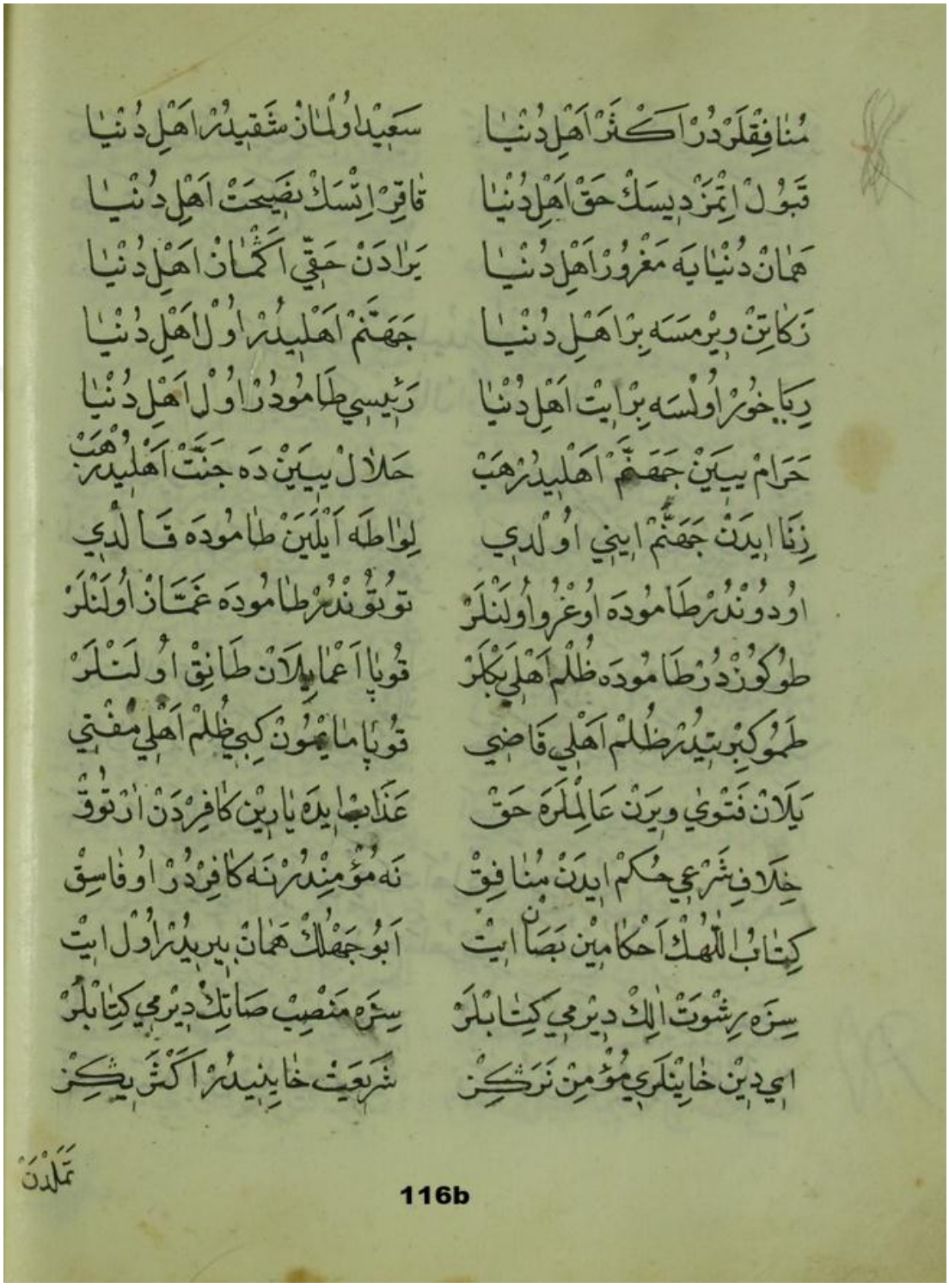
دعوت اولماين بيره وارمه ايي يار — تا مكر بك دوستك ايسه دوسته وار
دوستيكله تينوارمه كيج وارمه بكيم — اول حكيمانه هر ايشكده بكيم
دوسته تينوارسك اوصانيردوستكا — دوسته كيج وارسك قالور كوكلي سكا

هر امورك اوسطيدر طغرويول
نه ايلري نه كيري قال اورته اول

حقه كيدن يوللري صورمايسك اي يول اري — طوت صراط مستقيمك انكين قالمه كيري
طغرويول صورمايسك شرع شريفه بك ياقين — بلمديكك يوله كتمه چوقدر يوقوش انيش
حضرت قرانخ ديث يولينه كيت صايما صغير — شيخ قرانخ اويارسك دوجهان اولدك امين
اخرت يوللاري چوقدر طغرويول بردر همان — اول ديديكم بن شريعتدر ايكيسي يول يمان
شاه راه اولان يوله كير اشكينه كيت يولك — حقه كيدن يولك اشكينه قرانخ يولك
حضرت قرانخ تاويل ايلين ازغون يولا — اهل رشوت رافضي ملحد اول مرتدشها

اهل بدعت اهل رشوت اهل دنيا اوچ درر
اوچ منافقدر بو اوچ ملعون ارشاد كوچ درر

نصيحت طاشه اكر كارايدي — قبور اهلي نصيحت بيزه بسدي
نصيحت اهل دنيا ايتمه لرينه — ديمه اوش حوديرايسه كلبلرينه

مُنَافِقلَرْدُرْ اَكْثَرْ اَهْلِ دُنْيَا ... سَعِيدْ اُولْمَازْ شَقِيدُرْ اَهْلِ دُنْيَا
قَبُولْ اِتْمَزْ دِيسَكْ حَقْ اَهْلِ دُنْيَا ... قَاقِرْ اِتْسَكْ بَصِيحَتْ اَهْلِ دُنْيَا
هَمَانْ دُنْيَا يَه مَغْرُورْ اَهْلِ دُنْيَا ... يَرَادَنْ حَقِّي اَكْمَانْ اَهْلِ دُنْيَا
زَكَاتِنْ وِيرْمَسَه بِرْ اَهْلِ دُنْيَا ... جَهَنَّمْ اَهْلِيدُرْ اُولْ اَهْلِ دُنْيَا
رِيَاخُورْ اُولْسَه بِرْ آيِتْ اَهْلِ دُنْيَا ... رَئِيسِي طَامُودْ اُولْ اَهْلِ دُنْيَا
حَرَامْ بِيَنْ جَهَنَّمْ اَهْلِيدُرْهَبْ ... حَلَالْ بِيَنْ دَه جَنَّتْ اَهْلِيدُرْهَبْ
زِنَا اِيدَنْ جَهَنَّمْ اِينِي اُولْدِي ... لِوَاطَه اَيْلَيَنْ طَامُودَه قَالْدِي
اُودُونْدُرْ طَامُودَه اُوغْرُو اُولَنْلَرْ ... تُوتُونْدُرْ طَامُودَه غَمَّازْ اُولَنْلَرْ
طُوكُوزْدُرْ طَامُودَه ظُلْمْ اَهْلِي بَكْلَرْ ... قُوپَا اَعْمَا يِلَانْ طَانِقْ اُولَنْلَرْ
طَمُوكْ بُويِدُرْ ظُلْمْ اَهْلِي قَاضِي ... قُوپَا مَا يُمُونْ كِبِي ظُلْمْ اَهْلِي مُفْتِي
يَلَانْ فَتْوِي وِيرَنْ عَالِمْلَرَه حَقْ ... عَذَابْ اِيدَه يَارِينْ كَافِرْدَنْ اَرْتُوقْ
خِلَافِ شَرْعِي حُكْمْ اِيدَنْ مُنَافِقْ ... نَه مُؤْمِنْدُرْ نَه كَافِرْدُرْ اُوفَاسِقْ
كِتَابُ اللّٰهُكْ اَحْكَامِينْ بَصَانْ اِيتْ ... اَبُوجَهْلُكْ هَمَانْ بِيرِيدُرْ اُولْ اِيتْ
سِزَه رِشْوَتْ اِلَكْ دِيرْمِي كِتَابْلَرْ ... سِزَه مَنْصِبْ صَاتَكْ دِيرْمِي كِتَابْلَرْ
اِي دِينْ خَايِنْلَرِي مُؤْمِنْ نَرَكْسِنْ ... شَرِيعَتْ خَايِنِيدُرْ اَكْثَرِيَكْسِنْ

تَمَّلْدِنْ

116b

تملدن يقديكز شرع شريفي ايدرسز قاضي برملحد حريفي
اشيكوزدين اسلامه اهانت زمانيكوزده قوبدي هر قيامت
سزلك نسقيكزي كافرلر اتمز يهودي قومي بوافعالي اتمز
بومبدر شرع احمد دين ومذهب حرامي پيرسكوز حلوا كبي هب
يرادن تكريدن قورقمز سز اصلا قلوسز نفس شيطانك سراپا
كله فكر ايله عزرائيل قليجين كله فكر ايت مزارك جانه ايجين
كل اكا مقبرلك تابوتك ايچين تنه شير تخته سينك اكا اوستين
كفن اولسه كرك بركون لباسك قوا كوسين اوليسز بركون اويك
قالورواد ثلمه بركون مالك هب ايدر رزقكي قسمت وارينك هب
سني عريان كتوردي عالمه حق بنه عريان ايلدي قبريكه حق
تمام دنيايه حكم ايدن سليمان انادن طوغمه كيردي قبره عريان
بيمدر ديركن اسكندر جهاني اجل ويردي اكاده آماني
قني اول ظلمي مشهور پادشاهلر ياتر قبرنده شمدي خوار زار لر
قني دنيا بنم ملكم ديبنلر قني تخت تاجم ديبنلر
قني كمسيه ويرمين سلامي قني بنده ايدن خاصيله عامي

قنى بن وسن دين فرعون ثاني
اونود لدي اكلما زادي صلغي

يلمز بوغفلتيله حالمز نولسه كرك — عبرت المازبو اولنلري كور نفسي كوبك
ادم اوغلانن ايكي شيدر هلاك ايدن قچي — بيري شهرت بري ايكنجي حب دنيا دولتي
حب دنيا نيچه كوندردي ايمانسز بكيم — حب حق چوق اهل نفسي اولييا ايتدي بكيم
از وچوق ويرد وكنه حقك قناعت ايلين — دوجهان كورمز فقيرلق كنز لايفنا يلن
صابر وشاكر اولان عنقا اولور دريا كبي — صبري شكري اولميان بخسول اولا اعما كبي
دائما راحتده در حقك صبرلي قوللري — راحتك كورمز يوزين حقك صبرسز قوللري

كوكلي كوزي طوقدر صابر اولان بخسول الرك
كوكلي كوزي اچدر بي صبر اولان عنقا الرك

قنعتي بخسول كيم غني اولمق دلر — حق قيوسين بكله سين اولاد
خلق قيوسين بكلسه بر اغنيا — عاقبت جمري فقير بخسول اولا
بابي حقده كيم مجاور اولسه يك — يك فقير ايسه عنقا اولا يك
حق قيوسي نعمتك دكا بيدر — خلق قيوسي درد ومحنت كا بيدر
حق قيوسين بكلين يك طوقدر — خلق قيوسين بكلين يك اچدر

حوّ

117b

حق قپوسي بحر نعمتدر بكيم — خلق قپوسي صوسوز ايرمقدر باكيم
باب حقدر جنتك بركوشه سي — باب نامردر طمونك كوشه سي
ويردوكي حقك طويوملقدر عزيز — ويردوكي خلقك بلا رنج در عزيز
هر نه استرايسك تكريدن — ويرمكه قادر همان تك استه سن
حق تعالينك خزينه سي طلو — ويرمدن اكسلمز اصلا بك اولو
دكيز اكسلمز صولر سكره چوق — المايرمق صولر ندن ارزي يوق
صويي درياسن طاشي اوصنمه تك — رزقي رزاقدن ديله اوصنمه تك
نوري الشمس الضحى دن اي عزيز — نوري يلدزكندويه يتمز عزيز
الكونشدن نوري يلدز شي دكل — الكونشدن صويي ايرمق شي دكل
واريسه دردك دوايي حقدن اوم — واريسه فقرك غنايي حقدن اوم
بك فقيرايسك مناجات ايت حقا — حق ويره اوما ديغك يردن غنا
ويردوكنه راضي اولورسك حقك — كوره سن يخسول ايكن بايي اولدوغك
راضي اولمزسك حقك ويردوكنه — بايي ايسكره يخسول اولاسين بنه
حقك ازويردوكنه راضي اولان — چوغه واصل اولا ولله همان
حرص دنيايه دوشن ايت تا ابد — راحتك كورميه يوزين تا ابد

118a

كيم قناعتده اولورسه بر قرار — راحت وذوق وصفا در اكا يار

اي برادر لر قناعت نه دررر — تا ابد خلقدن اميد كسمك درر

يعني حقدن استه خلقدن استمه — اول اجلكدن حبه ناسدن استمه

اكمه باش نامرد ملعونه حذر — منتي ناكس طمودن بيك بتر

بك ضرورتكده قرض المه صقين — دين اوتدر اولمغل زنهار يقين

دشمنكدن ال بكيم قرض وحسن — احتمالدر دوست اولاسين اكاسين

المه دوستكدن صقين قرض وحسن — دشمن اولاسكا اوو اوكاسن

بك ضرورتده اودنج السك اكر — اليكه كيردكده تيز ويراي پدر

ديمزم دين المه واروب كمسه دن — اوده مسين فكر ايدوب الدينى سن

حق تعالي كرچه ديني اوده ين — نه بلا قورقق اوتنمق بورجلودن

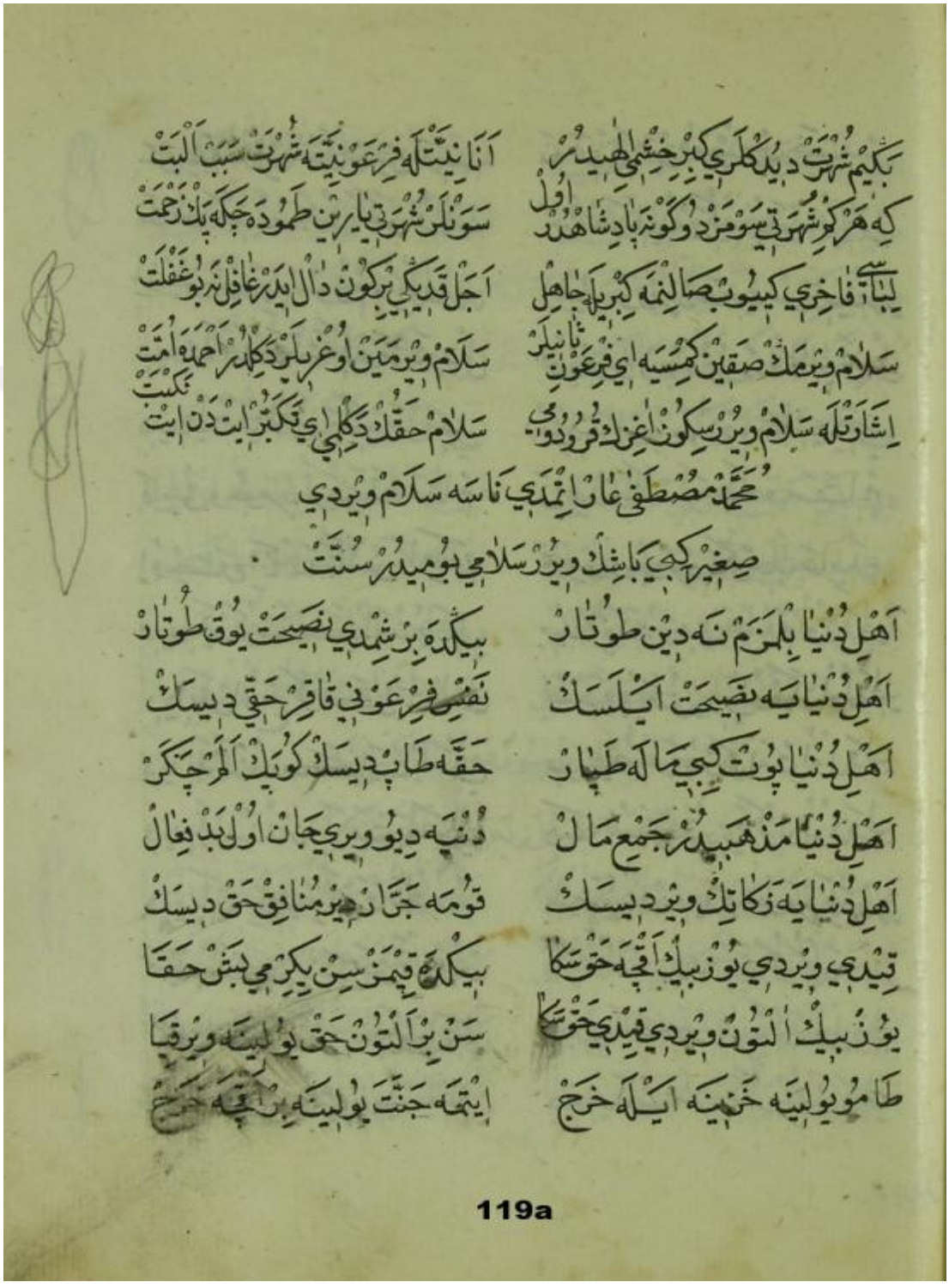
الماسي اساندر ديني عزيز — ويرمسي مشكلدر بورجي عزيز

كرچه ايلر اقتضا دين اي حسن — جهد ايدوب صبر ايله ديني سن

كاري چوق المايوز سكده دين
بورجيله اسكرلت المايوله كين

محمد امتينه بويله افتدر شهرت — ايشتمدكمي طوطوبيدر شهرت وبدعت

بكيم

بکیم شهرت دیدکلری کبر خشمی الهیدر
انا نیتله فرعونیته شهرت سبب البت

که هر کم شهرتی سومز و کونه پادشاهدر اول
سونلر شهرتی یارین طمودهٔ چکه پك زحمت

لباب فاخری کیبوب صالمه کبریا جاهل
اجل قدیکی برکون دال ایدر غافلی نه بو غفلت

سلام ویرمك صقین کمسیه ای فرعون ثانیلر
سلام ویرمین اوغرلر دکلدر احمده امت

اشارتله سلام ویرسکون اغزك قورو دوی
سلام حقدر دکلمی ای تکبر ایت دن ایت

محمد مصطفی غار ایمدی ناسه سلام ویردی
صغیر کبی باشك ویرز سلامی بومیدر سنت

اهل دنیا بلمزم نه دین طوتار
بیکده بر شمدی نصیحت یوق طوتار

اهل دنیا یه نصیحت ایلسك
نفس فرعونی فاقر حقی دیسك

اهل دنیا پوت کبی ماله طپار
حقه طاپه دیسك کوبك الم چکر

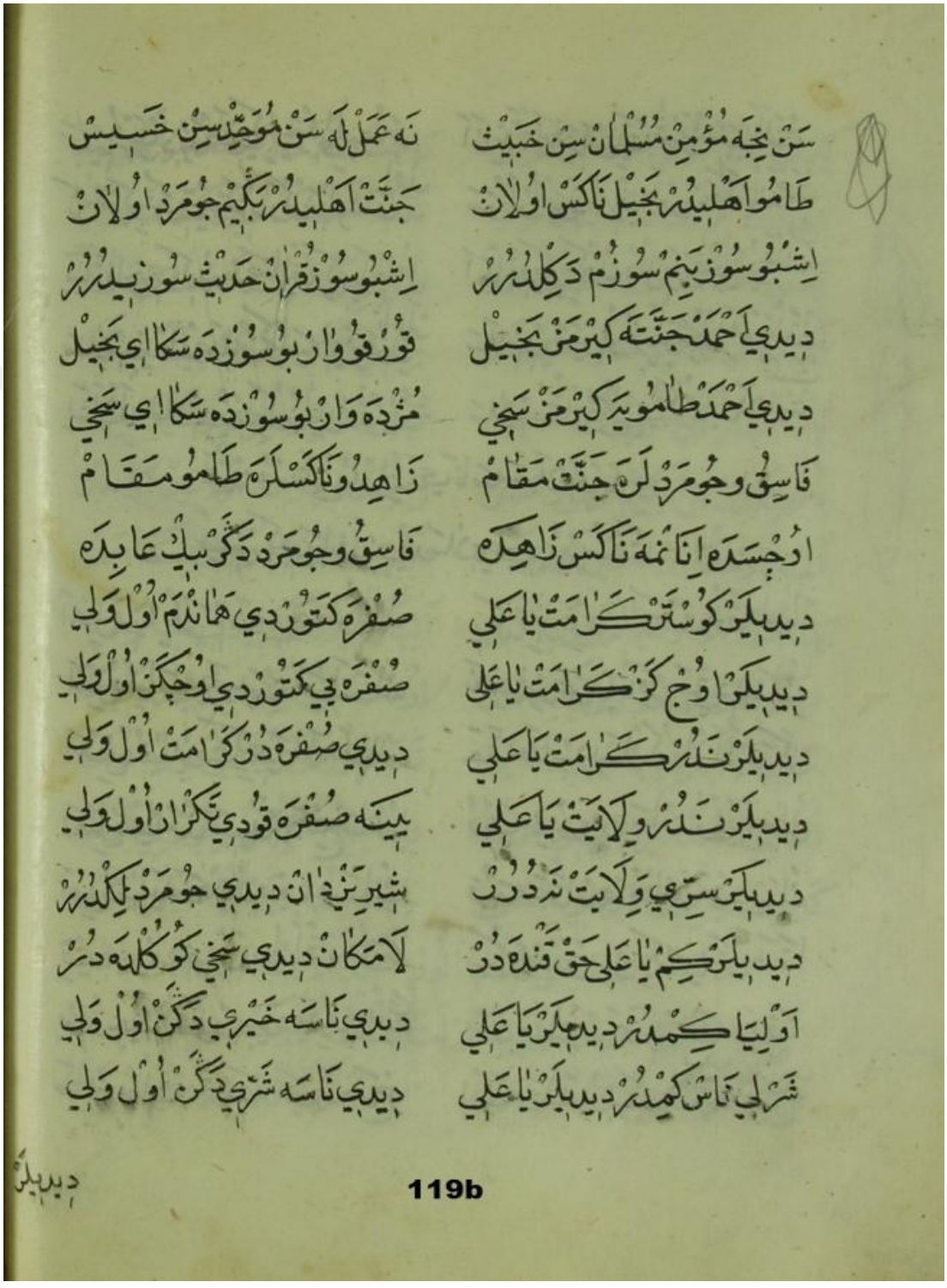
اهل دنیا مذهبیدر جمع مال
دنیه دیو ویرمی جان اولبد فعال

اهل دنیا یه زکاتك ویردیسك
قومه جزا ویرمنافق حق دیسك

تیدی ویردی یوزبیك آقچه حق سکا
بیکده بیمز سن بکرمی بش حقا

یوزبیك التون ویردی قیدی حق سکا
سن برالتون حق یولینه ویرمیا

طامو یولینه خزینه ایله خرج
ایتمه جنت یولینه بر آقچه خرج

سن بنجه مؤمن مسلمان سن خبيث
نه عمل له سن موحد سن خسيس

طامو اهليدر بخيل ناكس اولان
جنت اهليدر بكيم جومرد اولان

اشبو سوزبنم سوزم دكلدر
اشبو سوز قرآن حديث سوزيدر

ديدي احمد جنته كيرمز بخيل
قورقوار بو سوزده سكا اي بخيل

ديدي احمد طامويه كيرمز سخي
مژده وار بو سوزده سكا اي سخي

فاسق وجومرد لر جنت مقام
زاهد وناكسلر طامو مقام

اوجسده انا نمه ناكس زاهده
فاسق وجومرد دكر بك عابده

ديديلر كوستركرامت يا علي
صفره كتوردي هاندم اول ولي

ديديلر اوخ كز كرامت يا علي
صفره يي كتوردي اوجكن اول ولي

ديديلر نذر كرامت يا علي
ديدي صفره دركرامت اول ولي

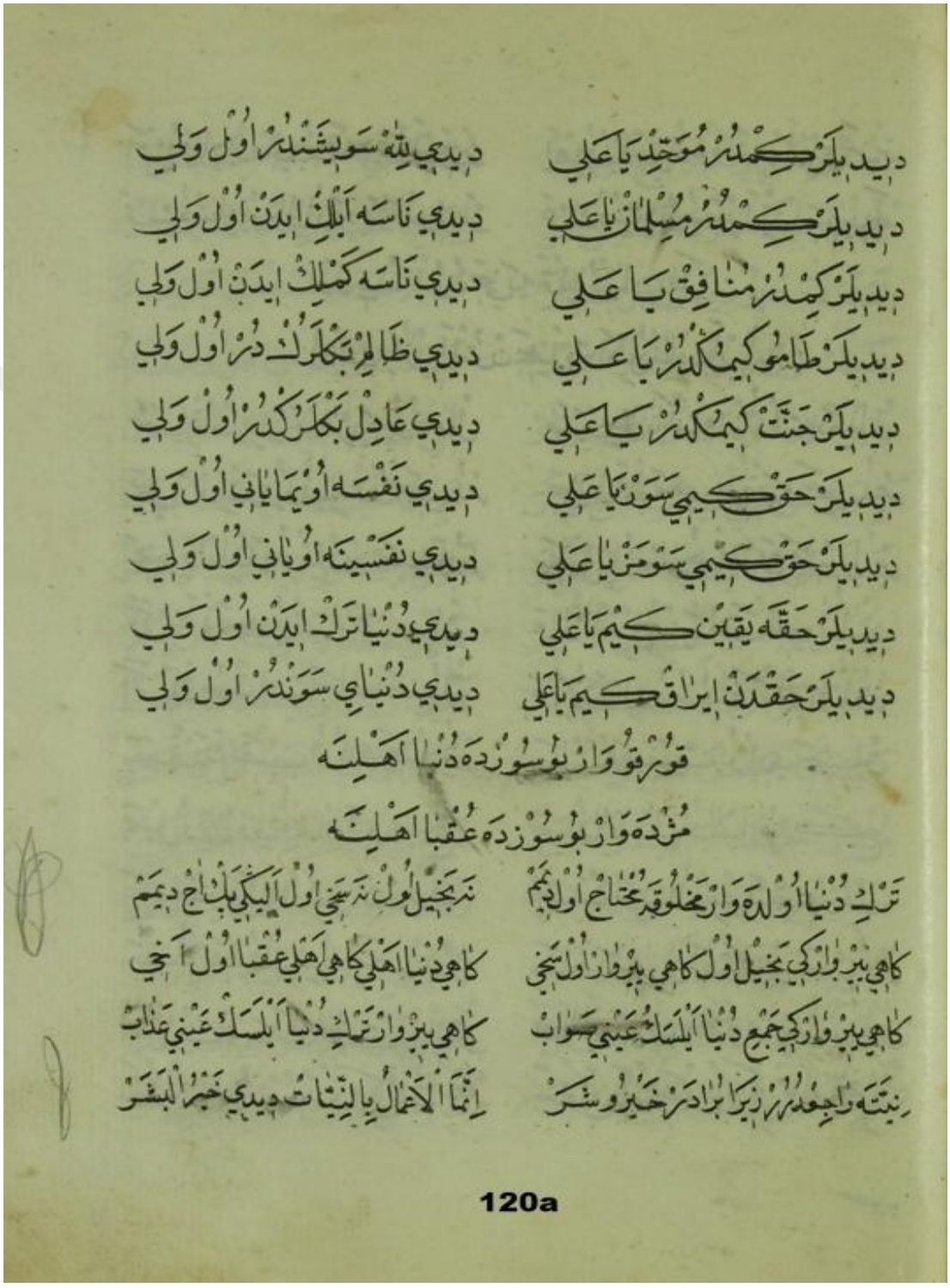
ديديلر نذر ولايت يا علي
بينه صفره قودي تكرار اول ولي

ديديلر سرّي ولايت نذر در
شير ني ان ديدي جومرد لكدر

ديديلر كم يا علي حق قنده در
لامكان ديدي سخي كوكلنده در

اولياكمدر ديديلر يا علي
ديدي ناسه خيري دكن اول ولي

شرلي ناس كمدر ديديلر يا علي
ديدي ناسه شري دكن اول ولي

دید یلر کمدر موحد یا علی — دیدی یلله سویشندر اول ولی
دید یلر کمدر مسلمان یا علی — دیدی ناسه ایلك ایدن اول ولی
دید یلر کمدر منافق یا علی — دیدی ناسه کملك ایدن اول ولی
دید یلر ظالم و کیمکدر یا علی — دیدی ظالم بکلر لك در اول ولی
دید یلر جنت کیمکدر یا علی — دیدی عادل بکلر کدر اول ولی
دید یلر حق کیمی سوزمز یا علی — دیدی نفسه اویمایانی اول ولی
دید یلر حق کیمی سوزمز یا علی — دیدی نفسینه اویانی اول ولی
دید یلر حقه یقین کیم یا علی — دیدی دنیا ترك ایدن اول ولی
دید یلر حقدن ایراق کیم یا علی — دیدی دنیایی سوندر اول ولی

قورقو وار بو سوزده دنیا اهلینه

مژده وار بو سوزده عقبا اهلینه

ترك دنیا اولده وار مخلوقه محتاج اولدیغم — نه بخیل اولم نه سخی اول ایلکی باج دیمم
کاهی بیر وار کی بخیل اول کاهی بیر وار اول سخی — کاهی دنیا اهلی کاهی اهل عقبا اول اخی
کاهی بیر وار کی جمع دنیا ایلسك عینی صواب — کاهی بیر وار ترك دنیا ایلسك عینی عذاب
نیتنه راجعدر زیرا برادر خیر و شر — انما الاعمال بالنیات دیدی خیر البشر

اَهْلِ دُنْيَا دِيُومَالِي جُوغَه دِيمَزْلَرْ عَزِيز
اَهْلِ دُنْيَا حَقِّي اُونُودَانَه دِيرْلَرْ اِي عَزِيز

تَرْكِ دُنْيَا دِيُومَالِي اَزَه دِيمَزْ صُوفِيلَرْ
تَرْكِ دُنْيَا دِيُوجُومَرْدَ اَغْنِيَايَه دِيدِيلَرْ

اُونْ بِيكْ اَلْتُونْ سَخِيَيه تَرْكِ دُنْيَا دِيدِيلَرْ
اُولْسَه اُونْ اَلْتُونْ بَخِيلْ دَه اَهْلِ دُنْيَا دِيدِيلَرْ

صَرَّه صَرَّه اِيمِشْ جُومَرْدَه جُوقْ مَالْ
ضَرَرْمِشْ نَاكَسَه اَزْ اُولْسَه دَه مَالْ

سَخِي وَارْلِقَدَه يُوقْلِقَدَه سَخِيدُرْ
سَخِي بِرْ اَقْچَه سِي يُوقْسَه سَخِيدُرْ

بَخِيل وَارْلِقَدَه يُوقْلِقَدَه بَخِيلْدُرْ
بَخِيل بِيكْ مَالِي چُوقْسَه دَه بَخِيلْدُرْ

اَگَرْ بِرْ اَقْچَه سِي يُوقْسَه بَخِيلِكْ
وَالَّا اَهْلِ دُنْيَا قَلْبِي اَنَكْ

اَگَرْ بِيكْ چُوقْ اِيسَه مَالِي سَخِينَكْ
وَالَّا تَرْكِ دُنْيَا قَلْبِي اَنَكْ

جَهَنَّمْ دَنْ نَصِيبْ اُولْدِي بَخِيلْ لِقْ
جِنَانْ دَنْ دَه نَصِيبْ اُولْدِي سَخِيلِقْ

بَخِيلْ اُولَانْ وَلِي اُولْمَزْ اَبَدْ هِيچْ
سَخِي اُولَانْ وَلِي اُولَا اِيرُوكِيچْ

بَخِيلْدَنْ اَوْلِيَا اُولْمِشْ اَبَدْ يُوقْ
سَخِيدَنْ اَوْلِيَا اُولْمِشْ قَتِي چُوقْ

جَهَنَّمْ اَهْلِينَكْ سِفْلِي بَخِيلْدُرْ
جِنَانْ اَهْلِينَكْ اَعْلَا سِي سَخِيدُرْ

بُخْلْ اِنْسَانِي حَاشَا كُفْرَ اَلْتَرْ
سَخَا اِنْسَانِي حَقَّه وَاصِلْ اَيْلَرْ

حَقُّكْ بِيكْ سَوْمَدُوكِي قَوْلْ بَخِيلْدُرْ
حَقُّكْ بِيكْ سَوْدُوكِي قَوْلْ سَخِيدُرْ

حضور

120b

حضور دل قلبي بو قدر هيچ بخيلك ... مدام قلبي صفا ده در سخينك

غم دنيا يله مرده بخيل لر ... غناي قلبيله زنده سخيلر

ابد راحت بو زين كور مز بخيل لر ... مدام راحتده مستغني سخيلر

بخيلك قور قوسي اكثر فقير در ... سخينك قور قوسي بخل وطمعدن

بخيل اولان غني سده فقير در ... سخي اولان فقير سده غني در

كه زيرا حق سخي يه يار دم ايلر ... خزانه غيبدن آني طولديرلر

بخيله حق تعالي يار دم ايتمز ... بخيل راحت بو زين آنلك كوره مز

بخل خشمي آلهيدر برادر ... بخيل ادمدر ابليسه برابر

مقرب قول لري حقك سخيدر ... امين اولان قولي حقك سخيدر

بني ادمه كرم مناديدي حق ... ترابه كورنه تعظيم ايلدي حق

منافق حقيني ادم ديمز حق ... تكيم جني ديوه انسان ديمز حق

منافق ديو كيمه كيمه ديرلر ... زكات ويرمز بخيل عنقايه ديرلر

منافق بر دخي كذابه ديرلر ... منافق رشوت آهلينه ده ديرلر

منافقلر در شرعي بصانلر ... منافقلر در ظالم اهلي بلكلر

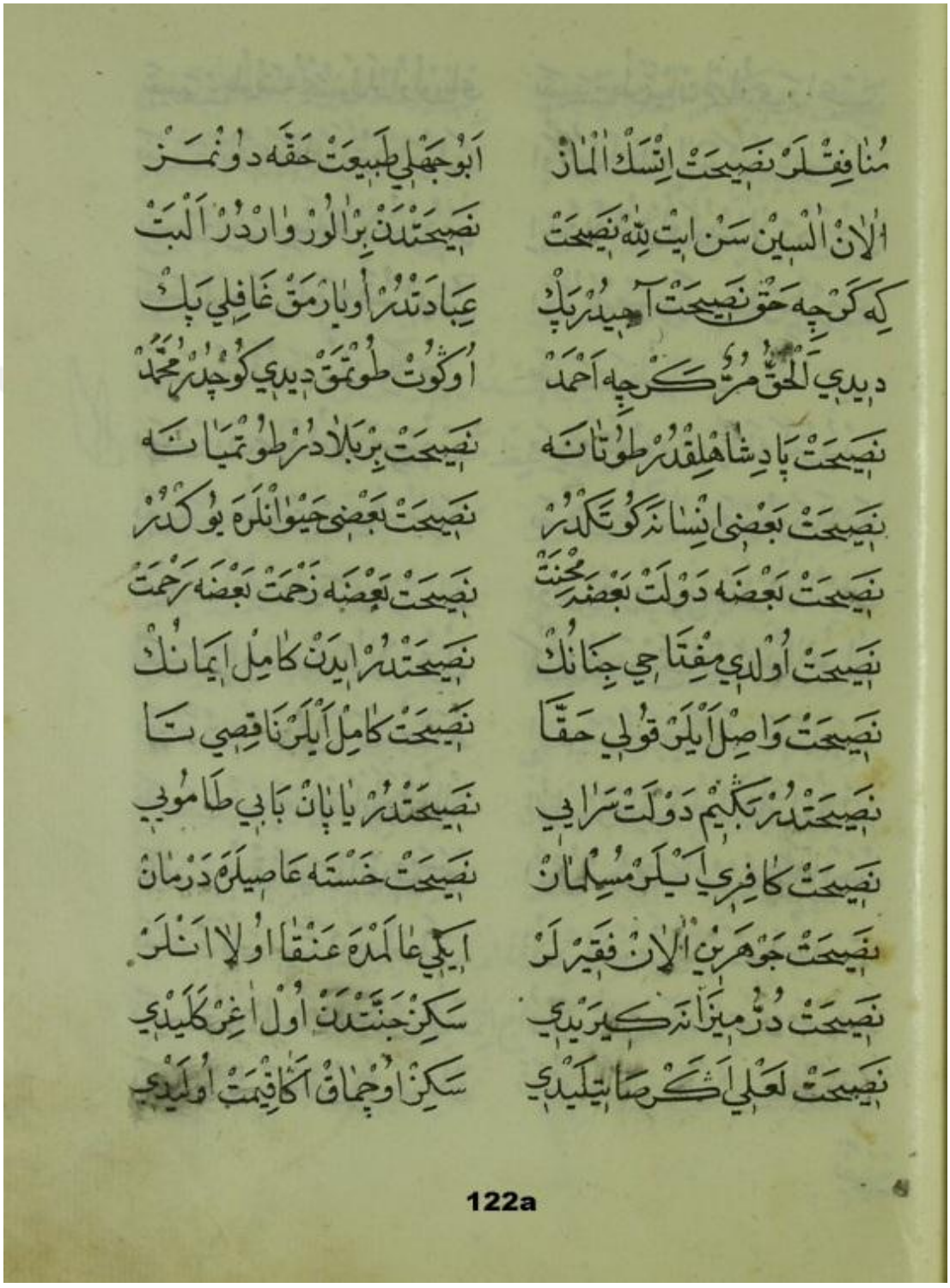
منافق اولدي ظالم پادشاهلر

منافقلر دررهب اهل بدعت — منافقلر دررهب اهل شهوت
منافق قاضي عسكر لرنه اولدي — حرام رشوتله خاينلر كورد اولدي
منافق باشي دفتردار ملعون — محمد امتين يا قردوني كون
منافق بو عصرده قاضيلر دور — حرام رشوت بيين ازغون طوكوز دور
منافق البتيدرايت وزيرلر — يلان شاهد لري هامان وزيرلر
الهي جمله سن ايله اصلاح — الهي بفضلك سن ايله اصلاح

الهي قول لربيكه قل هدايت
الهي خاص وعامه قل عنايت

اذن احمد ايله چقدم بن بودين صحراسنه — كلمدم الاكي كلدم بن بودين احياسنه
بن دكيلم بن دييين احمد ليدر كوزك اچ — بنده بر امر قوليم حقي ديي ديراي سراج
امتيمي يوري ارشاد ايت ديدي شاه رسل — ديردي يمز امريني طوتدردي بكا اول عقل كل
ظالم اولدي امتم ديدي محمد مصطفا — بوت كبي دنيايه طابديلر ديدي اول رهنما
ايتديلر شرع شريفه اهانت قاضيلر — بكلري هب ظالم اولدي اهل نار اولدي بولر
بيري بنده اوماسين يا رب شفاعت ولتن — تامكر توبه ايدوب حقك بولا لر رحمتن
بعضي ايت ديرلر بنه دعوا در سوزك بنلك ايله — سنمي قالدك ديرلر نصيحت ويرمجي بن مهملكه

منافقلر

منافقلر نصيحت اتسك الماز
ابوجهلي طبيعت حقه دونمز

الان السين سن ايت لله نصيحت
نصيحتدن برالور وار درالبت

كه كرچه حق نصيحت آهيدر بك
عبادتدر اويارمق غافلي بك

ديدي الحق مرى كرچه احمد
اوكوت طوتمق ديدي كوچدر محمد

نصيحت پادشاهلقدر طوتانه
نصيحت برباللدر طوتميانه

نصيحت بعضي انسانه كوتكدر
نصيحت بعضي حيوانلره يوكدر

نصيحت بعضه دولت بعضه محنت
نصيحت بعضه زحمت بعضه رحمت

نصيحت اولدي مفتاحي جنانك
نصيحتدر ايدن كامل ايمانك

نصيحت واصل ايلر قولي حقا
نصيحت كامل ايلر ناقصي تا

نصيحتدر بكليم دولت سرايي
نصيحتدر ياپان بابي طاموبي

نصيحت كافري ايلر مسلمان
نصيحت خسته عاصيلره درمان

نصيحت جوهرين الان فقير لر
ايكي عالمده عنقا اولا انلر

نصيحت درميانه كيريديي
سكرجنتدن اول اغزكليدي

نصيحت لعلي اكرصاتيلديي
سكرا وچماق اكا قيمت اولديي

نصيحت طوتسه يخسول اولورسك
نصيحت طوتميان ديراوجي واي

نصيحت باقري پاك التون ايلر
اوكوت اعما اولانلر كوزباغشلر

نصيحت انسه جنه قولاغوزدر
اينش بوقوش اوكوت الاندزدر

نصيحتله چقر باشه قموايش
اوكوتله صبر ايله چيكلر بشرمش

نصيحتدر قودرمك علاجي
نصيحتله طوياراك انسانك اجي

نصيحتدن مراد اولان صبردر
صبر مقصودي اياغه كيتردر

نصيحت طوتانك ايردي هر مرادي
نصيحت طوتميان درد وبلادي

نصيحت انكلين طوتسه براينسان
اولورهر مشكل ايشلر اكا اسان

نصيحت پادشاهينه اولان قول
كوكلدن حق تعالي يه بولا يول

نصيحت دلبرين سون برادر
اولبسر قامتي عرشه برابر

نصيحت شب چراغين ايلرين ملك
اولبسر عاقبت اول جملة الملك

نصيحت چوق كليسا ايتدي مسجد
اوكوت چوق كافر ايتدي اهل توحيد

نصيحت قلعه سينه كيرن ارسلر
اولا لاخوف اياتينه مظهر

نصيحت افتابندن الان نور
اولا جنات عدن ايچنده مسرور

نصيحت پابينه باش اندرن خان
تصرف ملكينه اولا سليمان

نصيحت

نصیحت دیدیکم قرآندن ای جان — بزی ارشاد ایدن فرقاندن ای خان
نصیحت دیدیکم علم وعملدن — حدیث قرآنی طوتمق نه کوزلدن
نصیحت دیدیکم تقوادن الحق — انکچون اهل تقوایی سوردی حق
نصیحتدن مراد طوتمق اوقومق — بزه شیخ یتمیی قرآنه اویمق

نصیحت بیزه پسندر بولنلر
بزه یتمز می واعظ مقبره لر

ماسوادیدکلری موتی اونتمقدر عزیز — ماسوادیدکلری لئولوء کومش دکل عزیز
قولی حقدن آیران اشیایه دیرلر ماسوا — بیچه آدم مالیله مولایه اولور اشنا
مال قارونک اولورسه ماسوا اولمز سکا — فی سبیل الله ویررسک حق یولینه دائما
ماسوادر صبری یوق یخسولره دنیا غمی — ماسوادکلدر اهل حقه دنیا چوتلوغی
ماسوادر یخسولره رزقی غمین حکمک دهمان — ماسوادکل حلال قازنجی بیدر ای جوان
ماسواسز اولامز یوب ایچمز ایکن بشر — ماسوادر اولیاده انبیاده یوق مکر

یا الهی ماسوا حبندن آزاد ایت بزی
قولارک نامرده محتاج ائمه ارشاد ایت بزی

کل سکا یله نصیحت ایده یم — طالب ایسک حقه حقی دیه یم

كل فنا دنيايه بك ويرمه كوكل
كل خيالة دوشه بك ويرمه كوكل

بي وفا در بويلان دنيا بكيم
كذبي مشهور قاريدر دنيا بكيم

خلق اولالي قاري دنيا اي عزيز
قز لغين بو زمادي بر آراي عزيز

باكيره در شمدي حالا بو جهان
اويناشي جوق فاحشه در بويلان

المادي شاهلر بو دنيا قز لغين
قوجمادي خانلر بو فاني دلبرين

قاري دنيادر صقاله كولوجي
كوندة بيك اردن بودر طول قاليجي

سنوكرديدي بو دنيا جوق شها
عاقبت صوندي اجل زهرين اكا

حظ دنيادر جهنمدن نصيب
حظ نفس اولدي يدي طاموية ديب

يا الهي نفسمز ظالمدر
كتورايضافه فنا قل شهوتن

يا الهي حقي حق كوسترينه
باطلي كوسترينه باطل بزه

سودكيكه بزي يارايت يا اله
سومدي كلدة آيرايي پادشاه

ايتمه يتمش ايكي ملتدن بزي
يتمش اوچنجي يه يارايله بزي

رافضيلردن ايراغ ايله بزي
اهل سنت وجماعت قل بزي

اهل دعوا ايتمه بزي يا اله
اهل انصاف ايت بزي اي پادشاه

شول مرايلردن ايله بزي
ايجي بوش خرقه لي لردن ايتمه بزي

بزي

بزي يارايتمه مرابي شيخلره — بزي يارايله حقيقي شيخلره
ديمنزدنيا ايچون صنما يلوم — خلقي الدايوب مالين الما يلوم
بيزه ايتدرمه مرابي توحيدين — بيزه ايتدر كل حقيقي توحيدين
كندي منى ابليس كبي كور ميلورم — كندي منى خاكيله يكسان كوره لوم
بك تنزل سوء ظندر درويشه — بك ترقي حسن وظندر درويشه
سن نيچه مؤمن سن اي منكر لعين — حق دينه طاش اتمسين قاني دين
حق دين كوكلره حقسه چو قميدر — حق دين عرش اوزره كرسه چو قميدر
صوفي قلمادي هله قطب اولدي هب — اهل ارشاد يوقجه قطب اولدي هب
اهل حق بك شمدي نادر درهله — حقي اخلاصيله دين ازدر هله
رافضي اسلامبولك بيضي هله — اهل سنت وجماعت ازهله
دين مذهبك همان قلدي آدي — قاضيلر شرعي هله الدن قودي
اه كيم اسلام دين اولدي غريب — قاني بر دين درديني دوشمش طبيب
يقديلر شرع شريفي طور يله — كبر وفرعونيت وشهرت ايله
مصحفك حكمين تمام قالدير ديلر — مسئله صنعفيله حكم ايتديلر
محكمه لر بيرينه باغ دكيكز — حق شريعت قالدي زيرا بليكز

اَهْلِ رِشْوَتْدُرْ قَزِلْ بَاشْدَنْ طُوكُوزْ هَرْ كِيجَه قَيْنَرْ اُوجَاغِنْدَه طُوتْكُوزْ
يَا اِلٰهِي اَهْلِ رِشْوَتِي بِيتُورْ يَا هَلَاكْ اِيتْ يَا خُودْ اِيضَافَه كَتُورْ

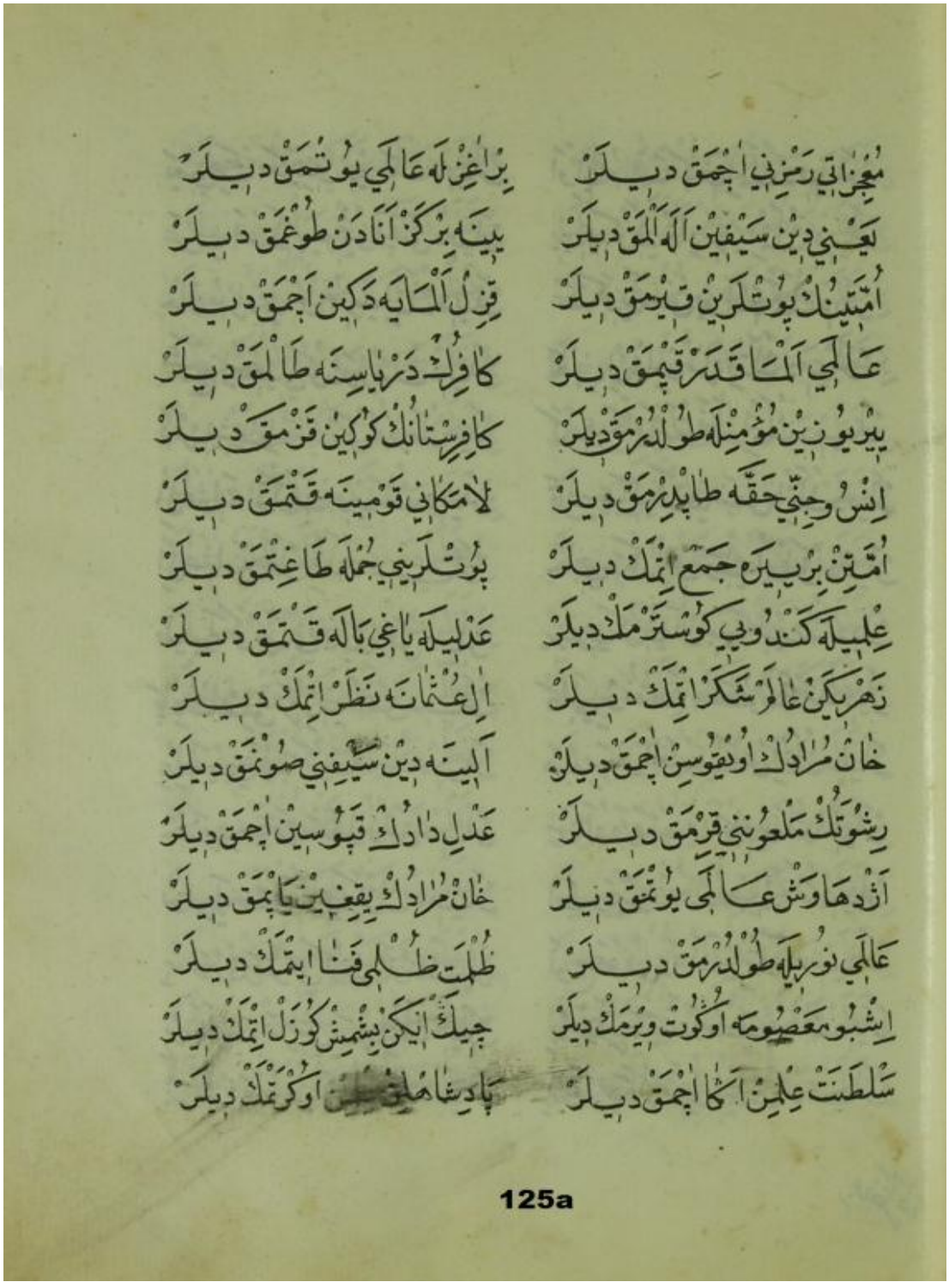
يَا اِلٰهِي قِلْ هِدَايَتْ نَاسَه هَبْ
كَافِرِه اِسْلَامْ نَصِيبْ اِيتْ جُمْلَه هَبْ

اَهْلِ رِشْوَتْ حَشْرَه نَشْرَه مَحْشَرَه وَارْدُرْ دِيمَزْ دِلِيلَه وَارْدِيرْ قِيَامَتْ قَلْبِي قَرَارْ اَيْلَمَزْ
اَهْلِ بِدْعَتْ بَلْلُو بِرْدِينْدَه دَكِلْ اُوَارَه دُرْ رِشْوَتِي طُوكُوزْ كِيبِي بِيزْ ذِكْرِي يُودَارْ يُوتُورْ دِيمَزْ
حَضْرَتِ قُرْاٰنَه اُويَانْ كُوبَكْ جَاهِلْ لَرَاكْ جَائِزَه دَرْسِينْ بُو مُلْحِدْ لَوكْ اِبْلِيسْ كَالَمَزْ
يِقْدِيلَرْ شَرْعِ شَرِيفِي تَمَلْدَنْ قَاضِيلَرْ حُجَّتَه اُوتُوزْ اُوزْكَنْ بِيكَه چِقْدِي طُويَه مَزْ
قَاضِي عَسْكَرْ لَرْ هَدِيَّه قُودِيَه دِينْ رِشْوَتَكْ اَيْلَسَه رِشْوَتْ شَفَاعَتْ خَاطِرِنْدَنْ كِچَه مَزْ
رِشْوَتِي اَلُوبْ وِيرَنْ مُلْحِدْ نَه كَافِرْ نَه جَهُودْ بِيزْ مُنَافِقْ رِشْوَتِي دِينْ نِجَه رُهْبَانْ لَرْ يِمَزْ

يَا اِلٰهِي سَنْ عِنَايَتْ سَنْ هِدَايَتْ اَيْلَكِلْ
قُولْ لَرَاكْ سَنْ اَيْلَه اِرْشَادْ كِمْسَه غَيْرِي اِيدَه مَزْ

سَيْفِ بَاطِنْ يُوزَه كَلْدِي اِشْكَارْ قَبْضَه سِي اَحْمَدْ دِلِي صَاْلْسَه اُوزَارْ
طُوغْدِي اُولْ شَمْسِي مُحَمَّدْ ذَرَّه دَنْ جَنْكَه كَلْدِي مَوْجِ بَحْرِي قَطْرَه دَنْ
بَاطِلِي حَقْ بَحْرِيَنَه بُوغْمَقْ دِيلَرْ حَقِّي بَاطِلْ قَنْقِيدُرْ سِيمَكْ دِيلَرْ

124b

مُعجزاتي رمزني اچمق ديلر
بر اغز له عالمي يوتمق ديلر

يعني دين سيفين اله المق ديلر
بينه بر كز انادن طوغمق ديلر

امتينك پوتلرين قيرمق ديلر
قزل المايه دكين اچمق ديلر

عالمي الماقدر قيمق ديلر
كافرلك دريا سينه طالمق ديلر

پيريوزين مومنله طولدرمق ديلر
كافرستانك كوكين قزمق ديلر

انس وجني حقه طابدرمق ديلر
لامكاني قومينه قتمق ديلر

امتين بربيره جمع ايتمك ديلر
پوتلريني جمله طاغتمق ديلر

علميله كندويي كوسترمك ديلر
عدليله يا غي باله قتمق ديلر

زهريكن عالم شكر ايتمك ديلر
اعثمانه نظر ايتمك ديلر

خان مرادك اويقوسين اچمق ديلر
اينه دين سيفيني صونمق ديلر

رشوتك ملعونني قرمق ديلر
عدل دادك قپوسين اچمق ديلر

اژدها وش عالمي يوتمق ديلر
خان مرادك يقغين يا پمق ديلر

عالمي نوريله طولدرمق ديلر
ظلمت ظلمي فنا ايتمك ديلر

اشبو معصوميه اوكوت ويرمك ديلر
جيك ايكن بشمش كوزل ايتمك ديلر

سلطنت علمين اكا اچمق ديلر
پادشاهلق سين اوكرتمك ديلر

125a

يَعْنِي هِمَّتْ سَيْفِنِي وِيرْمَكْ دِيلَرْ
اَوْلِيَاءُ اللّٰهَ بَاشْ اِيمَكْ دِيلَرْ

غَوْثِ اَعْظَمْ بِيرِ يُمْزَا اِجْمَقْ دِيلَرْ
بِيرِي كُوكِي قَادِرِي اِيمَكْ دِيلَرْ

خَانْ مُرَادِي حَقْ مُرِيدِ اِيمَكْ دِيلَرْ
عَسْكَرِيلَهْ حَقْ يُولَهْ چَكْمَكْ دِيلَرْ

شَيْخْ اِسْمَعِيلِي كُونْدَرْمَكْ دِيلَرْ
يَعْنِي اِرْشَادِنْ مُرَادِ اِيمَكْ دِيلَرْ

دَرْوِيشِينْ اِرْشَادَهْ كُونْدَرْمَكْ دِيلَرْ
كَنْدِي خَلْوَتْدَنْ نَظَرِ اِيمَكْ دِيلَرْ

اَلِ عُثْمَانَهْ اَوْكُوتْ وِيرْمَكْ دِيلَرْ
قَادِرِي كِيلَانِي فَيْضِ اِيمَكْ دِيلَرْ

اَلِ عُثْمَانَهْ نَظَرِ اِيمَكْ دِيلَرْ
حَاجِي بَكْدَاشِي وَلِي اُولْمَقْ دِيلَرْ

طَيْبِيلَهْ كُونَيْنِي قَايْدِرْمَقْ دِيلَرْ
بِيرِي كُوكِي آوْجِينَهْ وِيرْمَكْ دِيلَرْ

پَادِشَاهِلَقْ رَمْزِنِي اِجْمَقْ دِيلَرْ
عَالِمِي بِرْ نُقْطَهْ كُوسْتَرْمَكْ دِيلَرْ

عِلْمِ غَيْبِي غَيْبَهْ كُوسْتَرْمَكْ دِيلَرْ
هَبْ رِجَالُ الْغَيْبِي فَاشْ اِيمَكْ دِيلَرْ

حَضْرَتِ خِضْرَهْ سَقَا اُولْمَقْ دِيلَرْ
مِنْ لَدُنْ دَرْسِينْ اَكَا وِيرْمَكْ دِيلَرْ

نُورِ يَلَهْ ظُلْمَتْلَرِي كِچْمَكْ دِيلَرْ
اَبْ وَحَيْوَانَهْ وَارُوبْ اِيچْمَكْ دِيلَرْ

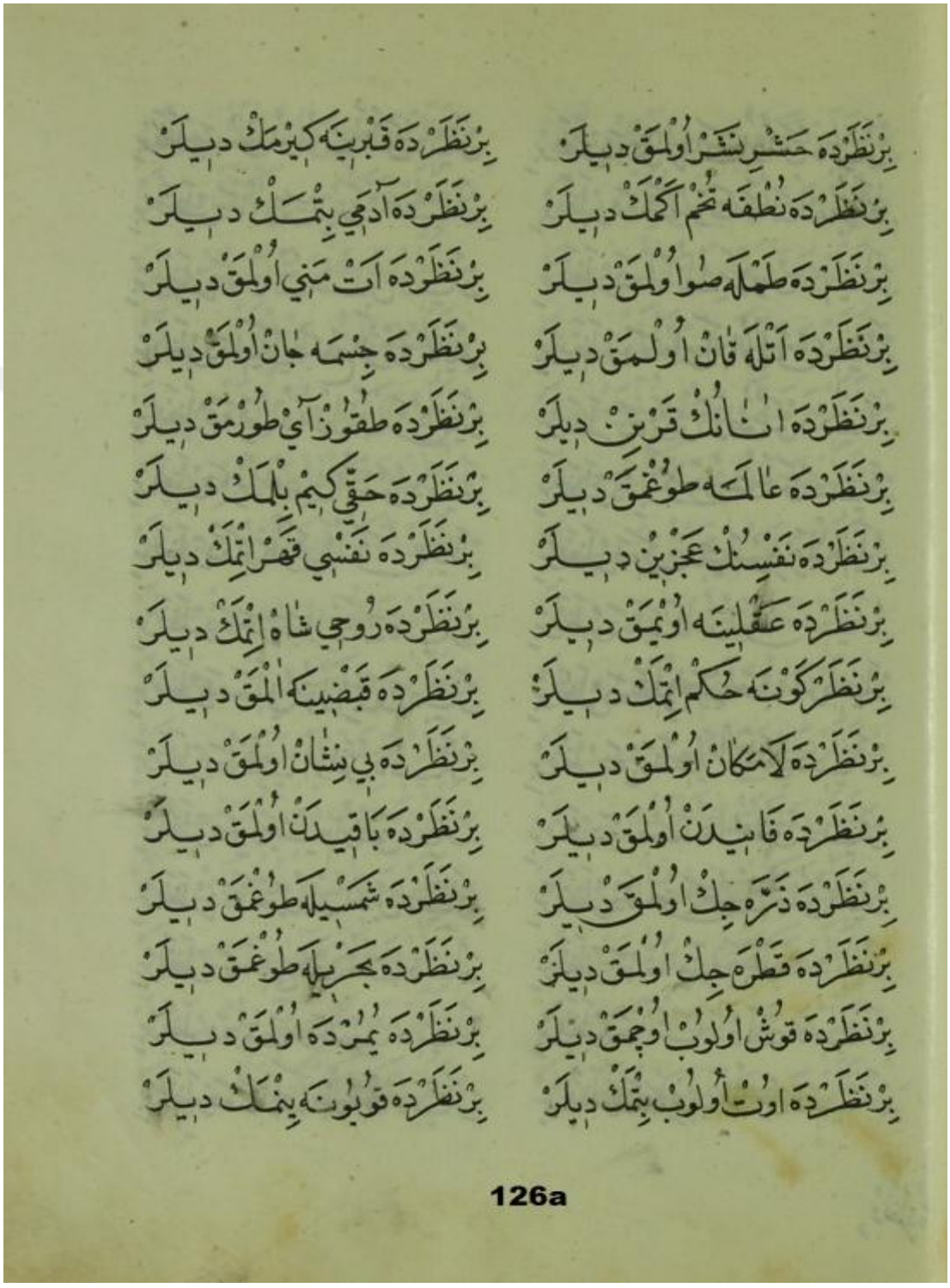
بِرْ وَرَقْدَهْ لَوْحِي كُوسْتَرْمَكْ دِيلَرْ
لَوْحِ مَحْفُوظَهْ نَظَرِ اِيمَكْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَهْ عَرْشِي سَيْرِ اِيمَكْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَهْ جَنَّتَهْ كِيرْمَكْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَهْ حُورِ يَلَرِ قُوچْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَهْ كَوْثَرِينْ اِيچْمَكْ دِيلَرْ

125b

بِرْ نَظَرْدَهْ

بر نظرده حشر نشر اولمق دیلر
بر نظرده قبرینه کیرمك دیلر

بر نظرده نطفه تخم اکمك دیلر
بر نظرده آدمی بتمك دیلر

بر نظرده طمله صوا اولمق دیلر
بر نظرده اتت منی اولمق دیلر

بر نظرده اتله قان اولمق دیلر
بر نظرده جسمه جان اولمق دیلر

بر نظرده انا انك قرین دیلر
بر نظرده طقوز آی طورمق دیلر

بر نظرده عالمه طوغمق دیلر
بر نظرده حقی کیم بلمك دیلر

بر نظرده نفسنك عجزین دیلر
بر نظرده نفسی قهر اتمك دیلر

بر نظرده عقلینه اویمق دیلر
بر نظرده روحی شاه اتمك دیلر

بر نظر کونه حکم اتمك دیلر
بر نظرده قبضینه المق دیلر

بر نظرده لامکان اولمق دیلر
بر نظرده بی نشان اولمق دیلر

بر نظرده فانیدن اولمق دیلر
بر نظرده باقیدن اولمق دیلر

بر نظرده ذره جك اولمق دیلر
بر نظرده شمسیله طوغمق دیلر

بر نظرده قطره جك اولمق دیلر
بر نظرده بحر یله طوغمق دیلر

بر نظرده قوش اولوب اوچمق دیلر
بر نظرده یمرده اولمق دیلر

بر نظرده اوت اولوب بتمك دیلر
بر نظرده قویونه یمك دیلر

126a

بِرْنَظَرْدَه سُودَاُولُوبْ اَقْتَوْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه اُدَمَه يِتْمَكْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه اَتَانَكْ صُلْبِنْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه اِيكِي جَمْعْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه قِزْاُوغُولْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه قِزْاُوغُولْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه كُوكْلُوكِي اَلْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه مَرْحَبَا اِتْمَكْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه خَلْقِي قُولْ اِتْمَكْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه اَغْنِيَا اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه بِرْيَتِيمْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه اَحْمَدَكْ اُدِينْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه خَلْقِي هَبْ اُمَّتْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه اُمَّتَه رَحْمَتْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه عَالَمِي طُوتْمَقْ دِيلَرْ

بِرْنَظَرْدَه قُورُوَاتْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه شَهْوَتَه كَلْمَكْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه اَنَانَكْ رَحْمِنْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه حَامِلَه اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه بِرْكُوزَلْ طُوغْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه بِرْكُوزَلْ طُوغْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه كَنْدِي سَوْدِرْمَكْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه آشِنَا اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه خَلْقِي هَبْ سَزْدِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه بِرْفَقِيرْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه مُصْطَفَا اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه حَقْ رَسُولْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه خَالِقَه دَعْوَتْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه اُمَّتَه دَوْلَتْ دِيلَرْ
بِرْنَظَرْدَه كَافِرِي مُؤْمِنْ دِيلَرْ

بِرْنَظَرْدَه

126b

بِرْ نَظَرْدَه كَعْبَه يِي اُلْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه دِينِي پَاكْ اِتْمَكْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه عَرْشَه مَيْل اِتْمَكْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه كُرْسِي يِي كَجْمَكْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه رَفْرَفَه بِنْمَكْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه حَضْرَتَه وَارْمَقْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه حَقْلَه شُوبْلَشْمَكْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه نَازْ وَرَازْ اِتْمَكْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه حَقَّه وَصْل اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه كِزْلِي رَازْ اِتْمَكْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه حَقْ تَجَلَّاسِنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه عَشْقِي مَعْشُوقِنْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه لَيْلِي مَجْنُونِنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه كُوكْلِي مَحْبُوبِنْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه دَرْدِ فِرْهَادِينْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه دُوسْتِي شِيرِينِنْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه وَصْلَتِي خُوبِينْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه بِرْ يِلَه بِرْ تِلْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه لِيمَعَ اللَّهِينْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه حَقِّيلَه حَقِّينْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه اَحْمَدِي اَحْمَدْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه غَيْرِي بُوقْ بَنْ سَنْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه كُفْرِينِي اِيمَانْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه قُولِينِي سُلْطَانْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه كَسْرَتِي وَحْدَتْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه اَللَّهْ اَللَّهْ نَه دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه مَحْوِ ذَاتْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه مِيمِ مُحَمَّدْ سِزْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه كِيمْ اَحَدْ اَحْمَدْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه كِيمِي كِمْ كِيمْدَنْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه كِمسَه يُوقْ يُوقْدَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه وَارِي وَارْلِقْدَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه حَيِّ اِحْيَادَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه قَطْرَه دَرْيَادَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه وَحْيِي صَلِنْدَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه جَوْهَرِي كَانْدَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه غَيْبِي مِفْتَاحِنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه پَرْدَه سِنْ اِچْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه چَاشْنِكِيرْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه بِرْ اَرْوَاوْلْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه بَالِي اُلْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه بِيكْ تِمِشْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه بِرْ اَغَاجْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه دَانَه سِنْ صَاچْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه اُونْ خَمِيرْ اُولْمَقْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه كَنْدِي وَارْدُرْنَه دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه فَانِي بَاقِيدَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه خَاكِي كِيمْيَادَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه ذَرَّه شَمْشِنْدَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه عِلْمِي غَيْبِنْدَنْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه خَزْنَه دَارْ اُولْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه گَنْجِي هَبْ اِچْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه يُوزِ نِينِي كُورْمَكْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه عَشْقِنِي دَاتْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه چِيچَكَه قُونْمَقْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه بِيكْ كَلَامْ اِتْمَكْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه سُكَّرِي بِتْمَكْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه مَيْوَه لَرْ بِتْمَكْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه حَاصِلِنْ بِچْمَكْ دِيلَرْ
بِرْ نَظَرْدَه چُكْلَرِي بِشْمَكْ دِيلَرْ

بِرْ نَظَرْدَه

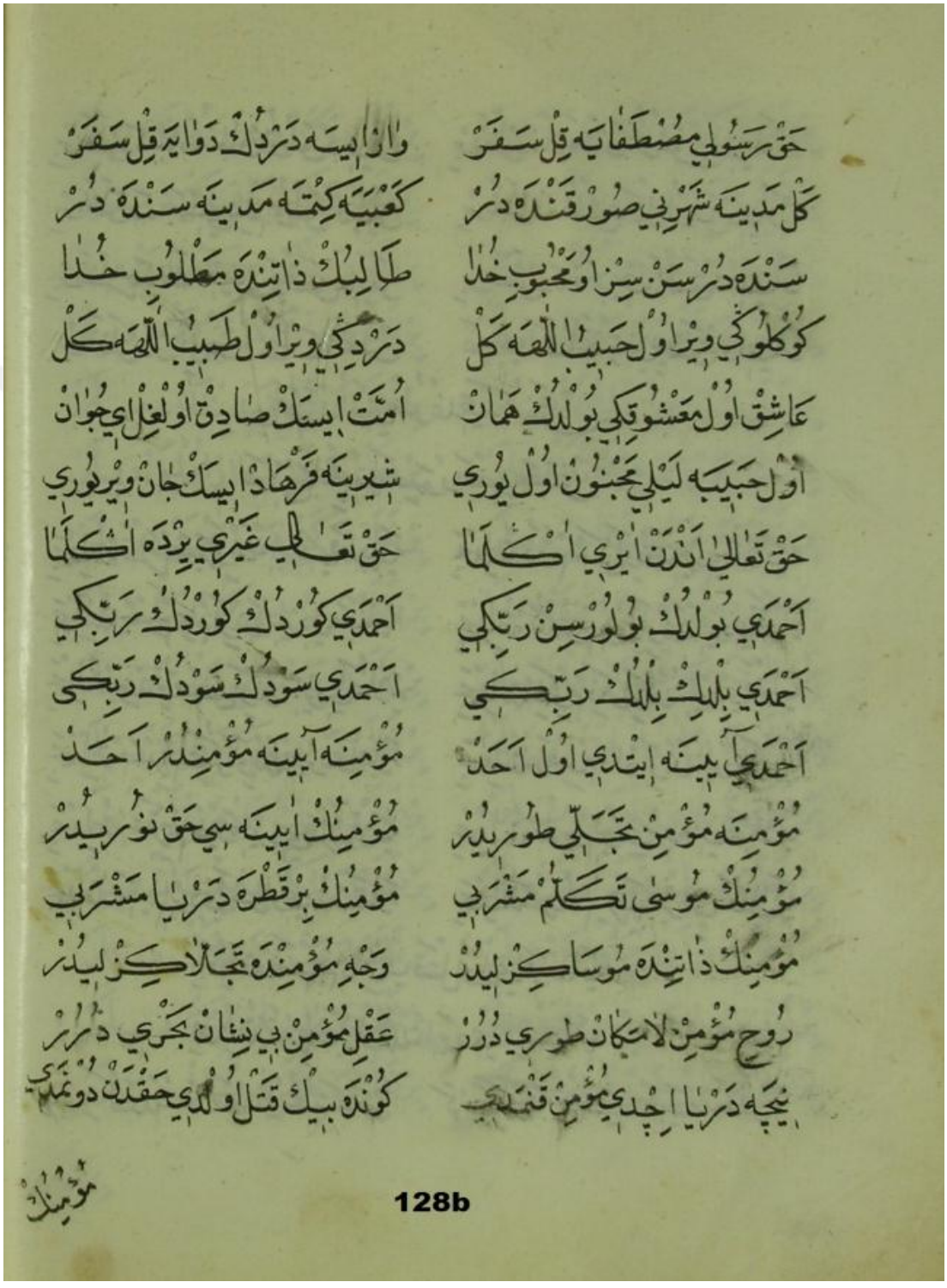
بر نظرده جانه جان اولمق دیلر بر نظرده اتله قان اولمق دیلر
بر نظرده جهلی علم اولمق دیلر بر نظرده ظلمی عدل اولمق دیلر
بر نظرده طاشینی چقمق دیلر بر نظرده قاوینی یقمق دیلر
بو نظردن آل عثمانه نظر غیری اعما تختینی یقمق دیلر

ای محمد امتی طوغدی کنش
شمسی با الچقله صور بعضی حبش

بحمد الله قطرم صبر اوندن ایردی دریایه بحمد الله ذرم شمس اوندن ایردی مولایه
بحمد الله جهلم علم اوندن ایردی معنایه بحمد الله کوکلوم دین اوندن ایردی تقوایه
بحمد الله صدقم عشق اوندن ایردی اعلایه بحمد الله ذکرم فکر اوندن ایردی فتوایه
بحمد الله صبرم شکر اوندن ایردی نعمایه بحمد الله زهرم داد اوندن ایردی کیمیایه
بحمد الله شریم خیره ایردی هر تسلایه بحمد الله طورم ایردی روحانی تجلایه
بحمد الله عظیم ایردی اسراری معمایه بحمد الله روحم سیر ایله ایردی تعالی یه

بحمد الله نفسیم کافری قتل اولدی ترسایه
بحمد الله قبرم قبر اولدن ایردی احیایه

علم حکمتدن خبر ای مختصر کونه کونه قیل کتابیمه نظر

حق رسولی مصطفایه قل سفر
وار ایسه دردلك دوایه قل سفر

کل مدینه شهری صور قنده در
کعبیه کیمتمه مدینه سنده در

سنده در سن سین او محبوب خدا
طالبك ذاتینده مطلوب خدا

کوکلوکی ویران اول حبیب الله کل
دردکی ویران اول طبیب الله کل

عاشق اول معشوقکی بولدك همان
امنت ایسنك صادق اولغل ای جوان

اول حبیبه لیلی مجنون اول یوری
شیرینه فرهاد ایسك جان ویرپوری

حق تعالی اندن ایری اکلما
حق تعالی غیری یردن اکلما

احمدی بولدك بولورسن ربکی
احمدی کوردك کوردك ربکی

احمدی بلدك بلدك ربکی
احمدی سودك سودك ربکی

احمدی بینه ایندی اول احد
مؤمنه آینه مؤمنده احد

مؤمنه مؤمن تجلی طور یدر
مؤمنك اینه سی حق نور یدر

مؤمنك موسی تکلم مشربی
مؤمنك بر قطره دریا مشربی

مؤمنك ذاتینده موسا کزلیدر
وجه مؤمنده تجلا کزلیدر

روح مؤمن لامکان طوری درر
عقل مؤمن بی نشان بحری درر

نیچه دریا اچدی مؤمن قندی
کوندن بیك قتل اولدی حقدن دو نمدی

مؤمنك

مؤمنك ذاتي صفاتي حقده در — آينه سي آينه ايچنده در
مؤمنه يوقدر نهايت حقيله — پير وكولك باطلسه مؤمن حقيله
حقيله حق سويلمكدر هر اشي — حقدن اوزكه غيري يوقدر تشويشي
قنده بقسه حقدن اوزكه كوزلمز — حقدن اوزكه ديلي برنسنه ديمز
بحر حقه غرقيدر حقيله حق — لامكانه غرقيدر غرقيله غرق
بحر حقدر مؤمنه يوقدر كنار — حقيله حقدر درونى اشكار
حقدر مؤمنلرك آينه سي — صوفي صافيدن اوتردر معني سي
مؤمنه حقدن كلور الهام عشق — ايچي طاشي طوبطولو معشوق عشق
مؤمنه برپرده يوقدر اشكار — ذره ده حقي كورر شمسه بقار
قطره ده دريا كورر مؤمن كوزي — نور حقده غرق ايدر كوللي كوزي
عشقيله زنده وجودي حقيله — كوللي كوزي دائما الله ايله
بارينك عشقي جهانده بيلر — دلبرك شوقي خيالنده كزر
اول حبيبه درديله اواره در — خسته در عشقيله كوللي پاره در
جمله عالملر كوزنده برخيال — مؤمنك آهيدر جل جلال
عاشقه وصلك فنا ايچنده در — صادقه رؤيت بقا ايچنده در

129a

عاشقه بر ذرّه در جمله جهان — بلکه بر ذرّه دکل کون و مکان

عاشقك ندر نشانی ای فقی — کونده یوز بیك جان ویرر لر ای فقی

قلبی آینه در عاشقلرك — اندهٔ در عکسی جمالی یار ینك

عاشقك یوقدر وجودنده غرض — حقدر جنکی جدالی بی غرض

عشقیله عاشقلر یوقدر قرار — یار ینك عشقی حیالی اکا یار

اهل عشقك حالنی سویلر ایسم — پیره کوکا صغمیا فاش ایلسم

طور بیر عاشقلرك جمله جهان — هب تجلی در طلوکون و مکان

عاشقك دیلین مکلر اکلامز — اشبو دل چرخین فلکلر اکلامز

عاشقك برنیچه سیدرنه فلك — حکم ایدر یردن کوکا تا عرشه دك

کیتمدن عاشق جهانی طی ایدر — وارمدن یوز بیك نیچه اشلر بتر

بتمدن اشیای سیر ایلر تمام — صونمدن قبضنده در عالم تمام

برنظرده عالمی غیبه وارر — پیرده کوکره طیله وارمز یورر

برنظرده جنتی عدنه وارر — حور یلر له سویلشور یاپین بولور

برنظرده طمو سیرینه کیدر — صغینور الهنه اندهٔ در

برنظرده پیر یوزنده سیر ایدر — شرق غربی کیتمدن هب سیر ایدر

برنظرده

بِرْ نَظَرْدَه عَرْشْ اُولُورْ عَرْشَه چِقَارْ كِتمَدَنْ هَرْ آدِيمِينْ عَرْشَه بَصَارْ

بِرْ نَظَرْدَه قُولْ اُولُورْ جِرْمِي فَقِيرْ بِرْ تُولَه اَلْمَانْ كُورَنلَرْ دِيرْ حَقِيرْ

بِرْ نَظَرْدَه عَالَمَه سُلْطَانْ اُولُورْ جُمْلَه عَالَمْ دَرْدِينَه دَرْمَانْ اُولُورْ

بِرْ نَظَرْدَه بِرْ دَلِيدِرْ اُولْ وَلِي خِلْعَتِي جُولْ وَعَبَادُرْ بِرْ دَلِي

بِرْ نَظَرْدَه پَادِشَاهْ اُولُورْ كَزَرْ اُولْ سُلَيْمَانْ مَشْرَبِنَجَه حُكْمْ اِيدَرْ

بِرْ نَظَرْدَه اُوصْلُودُرْ شَكْلِي دَلِي رَنْجِيرَه لَايِقْ تِيمَارْخَانَه يُولِي

بِرْ نَظَرْدَه هَرْ بَقَادَه بَاشْ اُولُورْ بِرْ يَقَادَه بِنْجَه يُوزْ بِيكْ بَاشْ اُولُورْ

بِرْ نَظَرْدَه كَاهِيجَه مَنْصُورْ اُولُورْ دَارُكْ اُوسْتِنْدَه تَجَلِّي ذَاتْ اُولُورْ

بِرْ نَظَرْدَه خَلْقِي هَبْ فَانِي كُورُرْ حَقْدَنْ اُوزْكَه كِمْسَه يُوقْ كِيمِي كُورُرْ

بِرْ نَظَرْدَه وَحْدَه كُلِّسَه حَقْلَه حَقْ كُلِّ شَيْءٍ هَالِكٌ بَحْرِينَه غَرَقْ

بِرْ نَظَرْدَه حَقِّلَه بُولُورْ بَقَا مَحْوِ ذَاتْ اُولُورْ فَنَا اَنْدَرْ فَنَا

بِرْ نَظَرْدَه بَحْرِ تَوْحِيدَه طَلَاطْ قَطْرَه سِي دَرْيَا سِنَه طَالَرْ چِقَارْ

بِرْ نَظَرْدَه قَعْرِ دَرْيَا دَه كَزَرْ بِي كَنَارْ اُولُورْ كَنَارِنْدَنْ بِزَرْ

بِرْ نَظَرْدَه بَحْرِ حَيْرَتْدَه قَالُورْ نَه فَنَادَه نَه بَقَادَه جَانْ وِيرُرْ

بِرْ نَظَرْدَه عُمْرِينَه دُشْمَانْ اُولُورْ نَه كُولُكْدَه نَرْجِسِمَدَه فَانْ اُولُورْ

130a

بِرْ نَظَرْدَه كَنْدُويَه كَلْمَز كِيدَرْ — نَه بُوكُوكْدَه نَه بُو پِيرْدَه آهْ ايدَرْ

بِرْ نَظَرْدَه كَنْدِيدَن كَنْدِي قَچَرْ — نَه اَلَنْدَه نَه وِيرَنْدَه نَه كَوزَرْ

بِرْ نَظَرْدَه كَنْدُويَه كَنْدِي حِجَابْ — نَه عِلْمَدَه نَه عَمَلْدَه نَه صَوَابْ

بِرْ نَظَرْدَه زُهْدُ وتَقْوَادُرْ اِشِي — نَه جَهَنَّمْ نَه بُوخَوْفَه تَشْوِيشِي

بِرْ نَظَرْدَه حَقِّيلَه كُوكْلِي اَمِينْ — نَه مُرَادِي نَه دِيلَرْ حَقْدَنْ يَقِينْ

بِرْ نَظَرْدَه جُمْلَةَ اَلْمُلْكْ اُولِيجَقْ — نَه عِنَادَه نَه صَفَادَه فِكْرِي حَقْ

بِرْ نَظَرْدَه جَنَّتَكْ سُلْطَانِيدُرْ — نَه نَدَه كُوكْلِي نَه جَانَلَرْ جَانِيدُرْ

بِرْ نَظَرْدَه حُورِيلَرْ لَه ذَوْقْ ايدَرْ — نَه لَبِينْ اَمْدِي نَه قُوجْدِي ذَوْقْ ايدَرْ

بِرْ نَظَرْدَه حُورِ عَيْنَه كُوزْ اُولُورْ — نَه تَجَلِّي نَه تَمَاشَالَرْ اُولُورْ

بِرْ نَظَرْدَه حُورِ عَيْنَه لَبْ اُولُورْ — نَه قَنَارْنَه قَانْدِي بِيكْ بُوسَه اُلُورْ

بِرْ نَظَرْدَه حُورِيلَرْ لَه صَالِينُورْ — نَه كُوزَلَرْ كُورْنَه دِلْبَرْ لَرْ بُولُورْ

بِرْ نَظَرْدَه حُورِيلَرْ اُوقْشَارْ هَمَانْ — نَه جَمَالْ اَكْلَنْجَه سِي كُورْنَه جَوَانْ

بِرْ نَظَرْدَه عَشْقِيلَه حَيْرَانْ اُولُورْ — نَه كُورْزْ حَقِّي كُورْزْ هَرْ نَه كُورْزْ

بِرْ نَظَرْدَه حُورِيَه دُشْمَانْ اُولُورْ — حَقْ قَتِنْدَه حُورِي بِرْ شَيْمِي اُولُورْ

كُوزْ اُولُورْ حَقُّكْ تَجَلِّي ذَاتِيَنَه — عَكْسْ ايدَرْ اُولْ مُؤْمِنُكْ مِرْآتِيَنَه

آيِينَه

آیینه آیینه ده اچر کوزی — لامکان سلطانینه اچر یوزی
لیلی ینگ عکسی دوشر مجنونینه — شیرینگ عکسی دوشر فرهادینه
یوسفگ عکسی زلیخا درهمان — عاشقگ معشوقیدر عکسی عیان
ادمگ حوادثی آیینه سی — بیرینه عکس ایتدیکی ایکی پرده سی
بر یقاده ایکی باش اولدی همان — بر یقاده صکره بیگ اولدی طوغان
بر یقاده صکره یوز بیگ اولدی باش — بر یقا یوز بیگ یقادن اچدی باش
اصلی بر فرعی چو غلدی صبر یله — شرقی غربی طوتدی آدم اوغلیله
بو نه قدرت بو نه حکمت بو نه کار — بی حساب ایتدی بری پروردگار
کله لوم مقصوده کل شمدی نکری — کل طلسمی اچالوم شمدی نکری
بو نه لوم کل بو طلسمگ سرینی — خان مراده ویره لوم مفتاحینی
اشبو کنجی عدلیله اچسین همان — اشبو کنجه عدلیله کیرسین همان
بر عدالت ایلسین کندی همان — نیچه یوز بیگ عادله طولسین جهان
کندی نفسی ظلمین اصلاح ایلسین — صکره شرق غربی اصلاح ایلسین
کندی نفسین قبضه السین اولا — شرق غربی قبضه السین ثانیا
کندی نفسین بنده ایتسین کندیه — شرق غربی بنده ایتسین کندیه

131a

كندي نفسين مؤمن انسين عدليله شرق غربي مؤمن انسين عدليله
ظلمي كندي نفسينه انسين يصاق شرقه غربه ايليسين صكره يصاق
عدل ايدرسه جمله عالم عدل ايده ظلم ايدرسه جمله عالم ظلم ايده
عالم اولسه انس وجن عالم اولا جهله دوشسه انس وجن جاهل اولا
چيكه اولورسه انس وجن هپ چيكه اوله خان مراد پشدي جهان معمور اوله
جمله عالم بر جسمدر روح باش باشسنه تابع دكلمي كوزي قاش
كوز ناشنجه اولا اعما ايچي طاشر كوز اچلدي هپ كوز اولدي قرو باشر

بسم الله اي محمد امتي طوغدي كنش
الرحمن الرحيم شمسي بالچقله صوار بعضي جنش

هدايت مكتبن اچدم بو درسمدن الان كلمين صلا فيضم الندن اب حيوانيي بحن كلسين
حضر احمد دلين بلمز لدن علمن بلور كرچه لدن بحرينه غواص كناره چقميان كلسين
كنار مدن نظر ايله بو درياميه اياق بصما كه يقيني جاينله كيرمه بوجانندن كچن كلسين
حيات ارملغيم كوثر اليمده اذن احمد له انكچون ساقي يم انسيله جنه صوصاتن كلسين
سبيلم في سبيل الله منم قدرت اليده جام سقاهم ربهم خمرين اشيدن هم صورن كلسين
بو مجلسده شراب عشقيله ايليان سرخوش تجلي ذاتيله قمز صفاتن محو ايدن كلسين

131b

كوكل طاغي تكلم مشربنده صور موسا در

خطابي لن ترانى باده سينه قنماين كلسين

خطابي لن ترانى عقله صيغمز — خطابي لامكانى ديله صيغمز

خطابي بي نشانى فكره صيغمز — خطابي بي زمانى ذكره صيغمز

خطابنده انا الحق اولدي منصور — خطابي كندي بركم اولدي منصور

خطابنده احد احمد ميم اولماز — خطابيدر منزه آدم اولماز

خطابي كاهي احمد ده دل اولدي — خطابي حرف بي صوتيله كلدي

خطابي كاهي جبرائل له كلدي — حبيبه علم غيبن وحيه كلدي

خطابي طيله طوتدي جهاني — محيط كل شيدر لامكاني

خطابي احمده تعليمه كلدي — كه يعني علم غيبن كشفه كلدي

خطابي صغمدي عرش عظيمه — نه سردر صغدي اولدي يتيمه

خطابينه ملكلر صيغماديلر — نه سردر صغدي انسانه ديديلر

خطابن كم اشتدي اولدي فانى — فنا بولدقده بولدي روح ثانى

خطابندن الانلر لذتي ذات — نه جنت اكانه حوري نه لذات

خطابي ديلبري اتسه تجلا — سكر جنتده قلمز غيري سودا

خطابي يدر حقك بي حرف وبي صوت ... بزه بيك فرقه كلدي مژده بي صوت

خطابي مجلسي صغمز كتابه ... كتابم ساقي امداد ورت كتابه

خطابي بادسي صونسه شرابي ... مريد اولدي مرادك مستجابي

خطابي طالبنده اولسه مطلوب ... تجلي بلبلي اولمزمي محبوب

خطابي سركلندن اچسه پرده ... تجلي بلبلن يقمزمي درده

خطابي نورين انسانه كوزاتسه ... تجلي دن عجبمي وجده كلسه

خطابي علمن انسانه دل اتسه ... تجلي غيبي سوبلرسويله ديرسه

خطابن برقولينه اتسه الهام ... تجلي ذات اولارتابي الهام

خطابي لذتينه لذت ايومز ... تكلم دادينه موسى اوصنمز

خطابي رازي ايلرسه تسلي ... يوزندن برقعن ايده تجلي

خطابي اي كليم ديرسه بركز ... اولاموسايه يوزبيك كز تجلي

خطابي اي قولوم ديوسه قولينه ... اولاهر برنفسده بيك تجلي

خطابي سرجهانن فاش ايدرسه ... ايده سري ايله روحه تجلي

خطابي حضرتندن قاپو اچسه ... ايده سري ايله سرّه تجلي

خطابي وصلتندن پرده اچسه ... ايده ذاتي ايله ذاته تجلي

خطابي

132b

خطابی ساقی اولسه کندی صوتسه تجلی ذاته غرق اولا تجلی

خطابی رازی ایچسه قوله حسنین یقا پروانه سن شمع تجلی

خطابی شاهی قوللاه اولسه برلك تجلی له اولا بن سن تجلی

خطابی دلبری کلسه جلاله نه بن قاله نه سن قاله تجلی

خطابی احمدینه ایچسه یوزین احدن غیری قلمایه تجلی

خطابی میم محمده کوز اولسه که بن سن غیری یوق نوری تجلی

خطابی سرّ یله سرّه بولوشسه فنا اول دیر بقام ایشین تجلی

خطابی طتلی رازین دیسه ای دوست حبیبم سکا اکلنجم تجلی

خطابی وصلتین کیدرسه وصلت بو وصلت وصلته ایده تجلی

خطابی عشقینی کیدرسه خلعت بو قول شاه اولا تحت اولا تجلی

خطابی ذوقینی جانان السه یارك نه جنت حوری اکلنجه تجلی

خطابی ایله سرخوش اولسه ارواح یمك ایچمك اولا انجق تجلی

خطابی مطمئنه نفسه ایرسه غدادن واز کله درد ی تجلی

خطابی ارجعی کلزار حسنین اچوسه بلبله زاری تجلی

خطابی عشقی معشوقه کوز اچسه یوزه یوز کوسترہ حسنین تجلی

خطابي عاشقه كندي كوزاولسه — اولا فرهاده شيرين سز تجلي
خطا ليليه مجنون اولنجه — نه كوزسه اولا ليلادن تجلي
خطابي عاشقه معشوق اولنجه — غداسي عشق اولاجنكي تجلي
خطابي يوسفه اولسه كوزل لك — زليخا بحر اولاجوشه تجلي
خطابي ادمه كوسترسه حوا — ايده غيبينه غيبيله تجلي
خطابي اينه دن طشره چقسه — ترابه روحيله ايده تجلي
خطابي نطفه دن انسانه كلدي — اچلدي كزلي كنجينه تجلي
خطابي برآوج طوپراغه كلدي — كوزاولدي قاشيله صنعي تجلي
خطابي قطره ده دريا يرتدي — مني برطمله صونقشي تجلي
خطابي تفتش ايدر انساني صوده — جمال ايدر جمالينه تجلي
خطابي ادمي ايتدي خليفه — قوله سلطان آدين ايتدي تجلي
خطابي قوله قول الارين قول ايلن — كدايي شاه ايدر اتسه تجلي
خطابي موريي ايلدي سليمان — بيله ديوه ايدر حكمي تجلي
خطابي برسنك اردويه كلدي — عسل تختيله شاه ايتدي تجلي
خطابي قورده طوت يبراغي اطلاس — حرير ملكينه شاه ايتدي تجلي

133b

خطابي

خطابي بر قرولمش اغجه ده — يرادر ميوه لر نوري تجلي
خطابي بر قامشده سكر اولدي — ايدر زهري شكر صبري تجلي
خطابي طوزه كلدي ويردي دادي — طعامه طوزي شاه ايتدي تجلي
خطابي طاش ايچنده كزلدي نار — بو نورين عالمه حقدي تجلي
خطابي طاش ايچنده اولدي جوهر — صدفده در اولوب فيضي تجلي
خطابي عبرت اولدي جان كورنده — نه كورسه كوردوكي جمله تجلي
خطابي نوري انسانه كوز اولدي — ببك اولدي كوزه عيني تجلي
خطابي جامعينده قبه در باش — ايكي كوز قنديلي يوز بيك تجلي
خطابي كوزي كجدي قاشه كلدي — كورنلك ويردي انسانه تجلي
خطابيني قلمسز يازدي قاشه — مركب مات اولور سطري تجلي
خطابين دورت سطر كريكه يازدي — اوقورهر قيلي مصحفسز تجلي
خطابي زلفيني ظلمت يرتدي — يوزيدر اب حيوانه تجلي
خطابي لبلرين ساقي يرتدي — كه هر بر بوسه سي حضري تجلي
خطابين پادشاه ايتدي جهانه — احد احمد محمد سن تجلي
خطابين احمده كوستردي ميمسن — محيط كل شيدن بر تجلي

134a

خطابين احمده بي پرده اچدي — جهان خاريته كل اچدي تجلي
خطابن دوستينه بوغنجه صوندي — آچلدي شرقه غربه حق تجلي
خطابن ايينه ايتدي جلا له — جمالين صقلدي غيبي تجلي
خطابن ذاته ايتدي جزبء عشق — بو عشقه كندي فاش ايتدي تجلي
خطابن عشقه كوز ايتدي يدي باق — كوزاولدي عشقيله عشقه تجلي
خطابي عشقه تعليم ايتدي عشقي — ندر عاشقلره ارزو تجلي
خطابن ايلدي سلطان عشقه — بوكز معشوقه حكم ايتدي تجلي
خطابن صوندي عشقه قبضهء عشق — بوكز عشق اولدي كونينه تجلي
خطا عشقه كلدي عشقه كيتدي — بو عشقه عشقي كوندردي تجلي
خطابي كوزه كلدي عشقي كوردي — بو تخت عشقه شاه ايتدي تجلي
خطاب ايتدي قلاغه عشق ايشتدي — كوزل وصفيني محبوب تجلي
خطابي ديله كلدي سويلدي عشق — شيرين وصفيني فرهاده تجلي
خطابي قلبه كلدي طولدي عشقه — براولدي ليلي مجنوني تجلي
خطابي يوسفه عكس ايتدي حسنه — زليخا عشقينه ايتدي تجلي
خطابي ادمه كوندردي اولاد — كفردن طوغدي ايماني تجلي

خطابي

خطابي ادمي حوا ايرتسه‌دي — محبت جنكينه كلدي تجلي
خطابي سر عشقي ايلدي فاش — جهان طوبطلوا ولدي هب تجلي
خطابي حضرت موسايه كلدي — تكلم بحرينه بوغدي تجلي
خطابي غرق استغراقه كلدي — كوزاجدي لن ترانيده تجلي
خطاب ايردي خطابيله خطابه — خطابي نقطه اولدي دورت كتابه

انكجون بحر اصغر علم ظاهر
انكجون بحر اعظم علم باطن

الهي انس جني غيره محتاج ايدوب آج ايتمه — الهي حق دينن قولارك ابد احتياج ايتمه
يهودي كافري دينجه يارب صقله كوز صدن — الهي كوكلمزدن اتكله توق ايت كوزم آج ايتمه
غني قل كنز لا يفنا يله يارتبنا ناسي — الهي ناكس و نامردي باشلر اوزره تاج ايتمه
قناعتله توكل صبري ويريارب هر انسانه — الهي حب دنيا يله ناسي امتزاج ايتمه
طمع حرصه دوشوروب بيزي يا حق دين دن ايرمه — الهي دينه خاين كمسه عمرين برقولاج ايتمه
خدايا اهل اخلاص ايت بيزي صقله ريا لردن — ابد ايرمه بندن راه عشقك طولاماج ايتمه
الهي دين بولنده يلنه سن ايكمل يارديم — الهي ناسي ارشاد ايله ميوه سنا غاج ايتمه
الهي عاقبت خير يله ختم ايت جمله قولارك — بواستدراجي دنيا ويرمكه آل برعلاج ايتمه

135a

شهاالفقر فخري خاتمين صون روح سلطانه
يقا كيله فناوير سجن تنده بي سراج ايتمه

الهي عالمي ارواحي جمع الجمعه واصل ايت
تجلي ذاتيكك بحرنده قطرم باشقه حاج ايتمه

الهي شرا ولان نيت لريمز خيره قل تبديل
بوبا قرقلبمز قل تصفيه خسته مزاج ايتمه

صغندم سكا يا مولي انا نيت جحيم زندن
الهي اهل توحيد ايت بزي اهلي خراج ايتمه

يهوده كافره يا ربنا اسلام نصيب ايت هب
الف تك يتمش ايكي ديلي طغرولت بولاماج ايتمه

الهي اول حبيبكه باغشله جمله ارواحي
برا ولسونلر اوبر لكده عدد ده يخه قاج ايتمه

الهي جمله انسانك درونده ظهورك وار
بوجه احسن تقويمي يارا وستنده صاج ايتمه

محيط كل شي ذاتك الهي رحمتك قل عام
كناهه يوكلو انسانه عذاب قبري باج ايتمه

الهي انفس اناقي ناسه فتح باب ايت هب
كوكل بغدادي فتحه طوتدي يوز يارب كوچ ايتمه

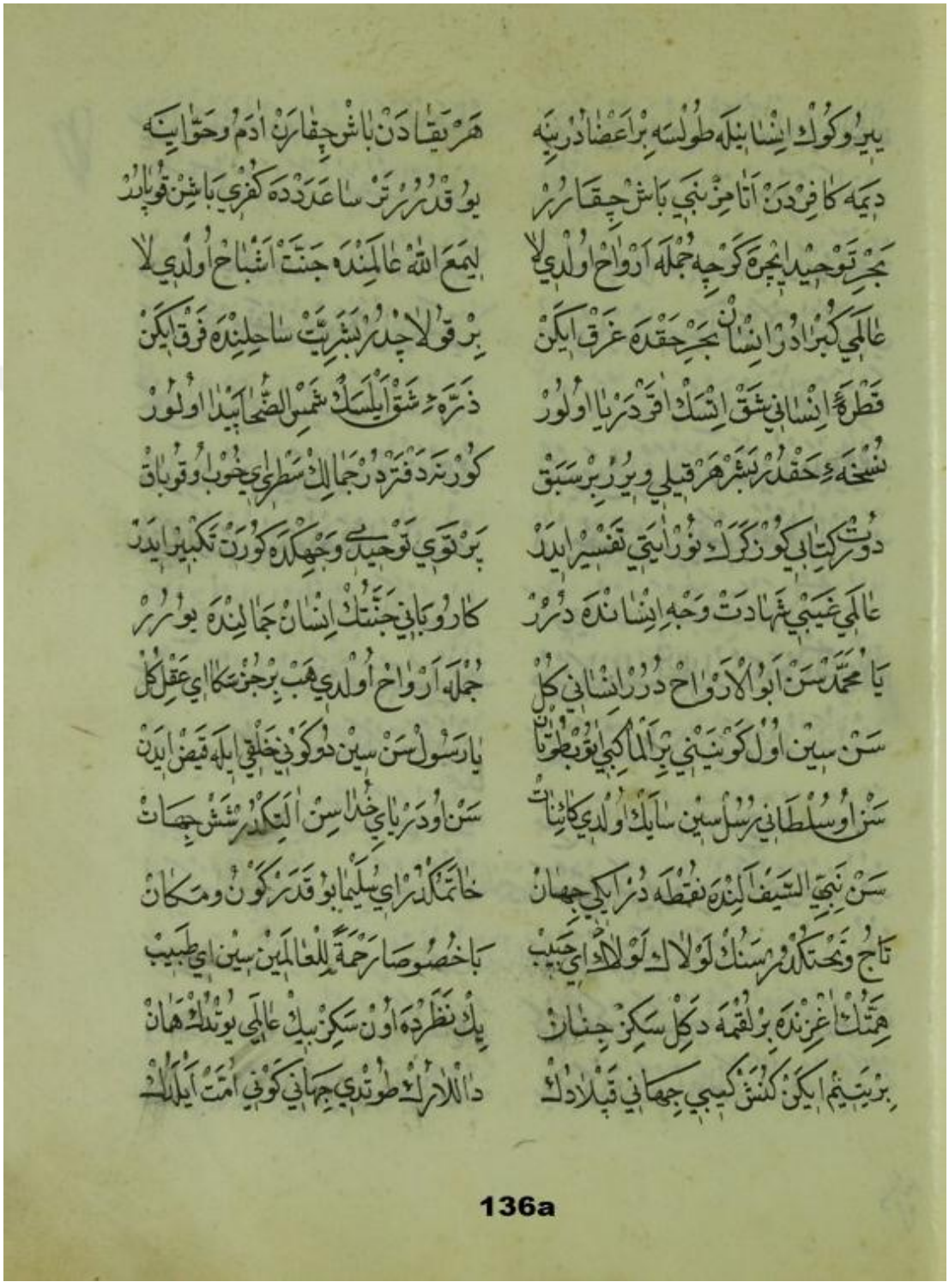
برك درختان سبز در نظري خوش يار
هر ورقي دفتريست معرفتي كردكار

هب جمله اغجلرده ورق يارولي دفتر
كوك مهرلي كاغد يا زيدر بحر يله بوبر

كوسترن كورن كودون نور توحيد اولدي هب
جمله ارواح اولدي برادم اكاتن شرق وغرب

دوعا عالم جمله اشياهب حقك توحيدي اثاري
كوز اجوب كوردوكوك هب جمله موجودات حقدن اولدي

صغدي بر انسانه مخلوقي ايله ايكي جهان
صغدي كونه شهر صغدي قبوره انس وجان

يير وكوك انسانيله طولسه براعضادرينه
هر يقادن باش چقارن ادم وحوانينه

ديمه كافردن اتا مزنبي باش چقارر
يوقدررتر ساعددده كفري باشن قوياندر

بحر توحيد ايچره كوچه جمله ارواح اولدي لا
ايمع الله عالمنده جنت اشباح اولدي لا

عالمي كبرادر انسان بحر حقده غرق ايكن
بر قولاجدر بشريت ساحلنده فوق ايكن

قطره انساني شق ايتسه اقدريا اولور
ذره شق ايلسه شمس الضحا پيدا اولور

نسخه حقدر بشر هر قيلي وير بر سبق
كورنر دفتر جمالك سطرلري خوب اوقوياق

دوت كتابي كوزكه نور آيتي تفسير ايدر
بر توي توحيدي وجهلده كورن تكبير ايدر

عالمي غيبي شهادت وجه انسانده درر
كاروباني جنتك انسان جمالنده بولور

يا محمد سن ابو الارواح درر انساني كل
جمله ارواح اولدي هب بر جزء سكا اي عقل كل

سن سين اول كونينك برالماكبي اوقوطوياسن
يارسول سن سين دوكوني خلقي ايله قيض ايدن

سن اوسلطاني رسل سين سايك اولدي كائنات
سن اودريايي خدا سن التكدر شش جهات

سن نبي السيف لندن نقطه در ايكي جهان
خاتمكدر اي سليمان بوقدر كون ومكان

تاج ونحتكدر رسلك لولاك لولاك اي حبيب
باخصوص صار رحمة للعالمين سين اي طبيب

همتك اغزنده بولقمه دكل سكز جنان
يك نظرده اون سكز بيك عالمي يوتدك هان

برينيم ايكن كنش كيبي جهاني قيلادك
دالارك طوتدي جهاني كوني امت ايلادك

يا رسول الله مراديم بودر رسندن همان
بني مداح ايدرسيوب ايله قبول اي عاليشان

چار يار كدر ابو بكر و عمر عثمان علي
حر متيجون يا حبيب الله اويانمر غافلي

سر توحيدي اچر سم طاش اتر بوجهلي خر
اسمسه الهام توحيد جوش ايدر مي يجر وبر

احسن تقويمي تفسير ايت بكا كل اي فقي
مؤمن اسمين ديرسك حق كورر بو ايته حقي

حق تعالي مدح ايدر انساني كرمنا يله
سنده كل انساني مدح ايت صانغين اما بله

صانغك صنعيني مدح ايت صانغك مدحي بودر
نقشي مدح ايتسك همان نقاشك مدحي اولور

افرين اول پادشاهه نطفه انسان ايدر
اول مصور صوري تصوير قطره عثمان ايدر

برآوج طيراغي انسان ايدي تا كنجين اچا
كنزي اوزره خزنه دار ايلدي انسانه خدا

يازدي انسان يوزينه توحيدي خطين اشكار
درت كتاب انسان جمالي اوزره وحي اولدي اي يار

مصحفي وجهكده بسم الله بكزر فاشلرك
بسمله تحتنده اولان بايه بكزر كوزلرك

سني يوقدن وار ايدن نقاشه عشق اولسون همان
مدح انساندن مراديم مدح حقدر بي كمان

ايتي كبر ادر انسان هر قيلي توحيد اوقور
احسن تقويمي واعظ اكلامز تقليد اوقور

معني انساني تفسيره مفسرمات اولور
من عرف سرينه واقفسه سوزي اثبات اولور

پر توي توحيدي انسانك بوزنده كورمين
كورينه كيرسه كنش خفاش اولان كورمز نده

لا اله الا الله اثبات ايتمين
پيرو كولك توحيد طوكن كوره مز اعما كزن

ذرّه وار مي‌اندہ كزي شمس وحدت اولميه — قطره وار مي‌اندہ دريايي حقيقت اولميه
پير يوزنده پيرمي وار حق اندہ حاضر اولميه — اول منزّه پيرمي وار اول پيرده ظاهر اولميه
جمله اشيا نور توحيدايله بولدي يوقدن وجود — غير تندن كندي صنعادي جهانه اول ودود
عالمي كندي يرتدي كمسه يارديم ايتمدي — كن ديمكله بونجه عالم اولدي زحمت چكمدي
اول ديمكله اولدي سكسن بيك بوناك كبي جهان — نه اولو سلطانه قول سن يوري فكرايت اي جوان
حق قتنده برسنك يارتمغيله دوجهان — هب تفاوتده برابر بويويوك كون ومكان
هر قوليچون خلق ايده قادر درر سكز جنان — بر قولينه ويره سكز جنتي اول مستعان
اهل توحيده سكز جنّت ديدكلري براو — عارفي بالله هه جنّت ماسوادر حقي سو
جنّتي ذاته كيرن يوز بيك جنانه اليوري — واصل اولان حقه اول ايكي جهانه اليوري
طمو جنّت خير و شرشك كمان ايچنده درر — اول منزّه لامكان وبي نشان ايچنده درر
نحو صرف اعرابيله توحيدي ذاته يول ايراق — نسخه انساني كور اي متقي خلاقه باق

من لدنده اشبو دل مكتبي جانه اوقور
علّم الاسماء الهاميله جانه اوقور

حضرتيك مشربده الى علم لدنيده سبق — بركتابده جمله عالم بر حروفده جمله خلق
مهره لي كاغدده اشيا هر اغجلر بر ورق — ميوه لر ايات توحيد اندي تفسير اهل حق

هر شجرده معنوي غيبي شهادت كورينور
بوجمله شك وكمانذن كوره مزاعما يورور

عبرتيله قنده بقسك نور توحيد انده فاش
راهي توحيده دليل كوزه كورونن قورواش

عبرتيله قل نظر اول بهارك حشرينه
هر چچك كوز كيبي مستغرق تجلي نورينه

جمله اشجار و نباتاتك دروني برسبق
كوز اچوب هر كوردوكوك هر حرف توحيد اوقويان

ايكي ايت ياز وقيش ايكي سبق ليل و نهار
ايكي ايت طاموجنت ايكي يولدر نور نار

اهل عبرتك كوزندن حقه يول وار در كيدر
اهل عبرت كوز چراغي نور توحيدن يقور

عالم غيب و شهادت كوزده بر مومدر بيان
كوز چراغين قدر تيله يقدي اول پروردكار

كوزنه جوهر كانيدر كوزدر خزينه سي حقك
خزنه داري دل درر كوكل دفينه سي حقك

جنت وحور ايدكلري كوزه نسبت نه شي
روح عالم كوزدر جمله اشيا كوزله حي

كوز ايله ايكي بحر چفتين سورر هب شيخ شاب
جمله عالم اولسه اعما عالم اولديي خراب

نقدر وار اهل صنعت كوزدر اوستاد لري
رهنما سي نين جنك كوزدر مرشد لري

كميلر دريا ايچنده كوز ايله كزر مدام
برميله وار مزكي اعما لريله اي غلام

دين سفينه سي عبرت اهلي كوزدر قوللانن
ظاهر و باطن الهي صقلله اعما اولمدن

جنته كيرسه براعما نار اكا ظلمت يتر
كيرسه طاموايچره بر كوز كوزاكا جنت يتر

كوزي اولان جنتك كندي دررايي اهل دين
طاموكندي دررديلر بي كوزه اهل يقين

كوز

كوزاودركم اهل عبرت اولا قتده يوريسه
يوقسه حيوان كوزي چوق بوجام بوداغي قوريسه

شب جراغي حقدر كوزكوزه عالم احتياج
قصري كوكه كوزچقار اغماچقامز برقولاج

كوزه برادم درر يبريله كوكاره سي
يخمه بيك ادم درر اغمايه برميل اره سي

اهل عبرت عارفك مدّاحي يم تا حشره دك
باطني اغما اولان حيوانه صندم حشره دك

اوكوزه سن كوزديمه حيوان كبي يا قوب كزر
كوزاودركم عالم غيبي حجاب سز سير ايدر

عالم غيب وشهادت كوزده اولان نقطه در
عالمي غيبه اجلمش برقپو قولقده در

عالمي غيبه ايكي پنجره در بوباش كوزي
عالمي غيب اوينه حق قپواجدي اعيزي

عالمي غيب اوينك اوجاغي بودر وندر توتر
عالمي غيب اوينه تبخره قارين اش بشر

عالمي غيب اوينك عالي سر ايدر بدن
عالمي غيب اوينك مفتاحي دلدر كوزيلن

تحت تاجي پادشاهي عالمي غيبك كوكل
اون سكن بيك عالمه حاكم كوكلله عقل كل

كوكل اياغي يودر ومزد وجهاني طي ايدر
انس وجن موتا اولسه حق كوكل ديليله حي ايدر

ترجمان اولور بودل كوكل ويرر حقدن خبر
كوكل الي صونمدن ايكي جهاني قبض ايدر

ايشيدر كوكل قولاغي بيرده كوك فيسلده سه
نردبان سز كوكا اغاز اهل كوكل استسه

اشبو كوكل قصر تختيدر كوكل سلطاني نك
خيمه سيدر عرش اعظم پادشاهي باطنك

ديديكم كوكل درر سيري محمد كوزناج
ديديكم سلطان كونينه دوعالم برقولاج

بود بدیکم سلطنت برمصطفا نکدرهمان ... ایکی کونه کلمدی احمد کبی برداخی جان
اول سلیمانه خدا کوزخاتمین وحی ایلدی ... صکره انس وجن ودیو قفدن قفا بلی دیدی
اولین واخرین علمی اکا برحرف ایدی ... دوجهانك فتحینه قادر نبی السیف دیدی

کونی امت اتدوکی دکلدی مقدوری بشر
شرق غربی قپلادی هب نه یتیم یارب بوار

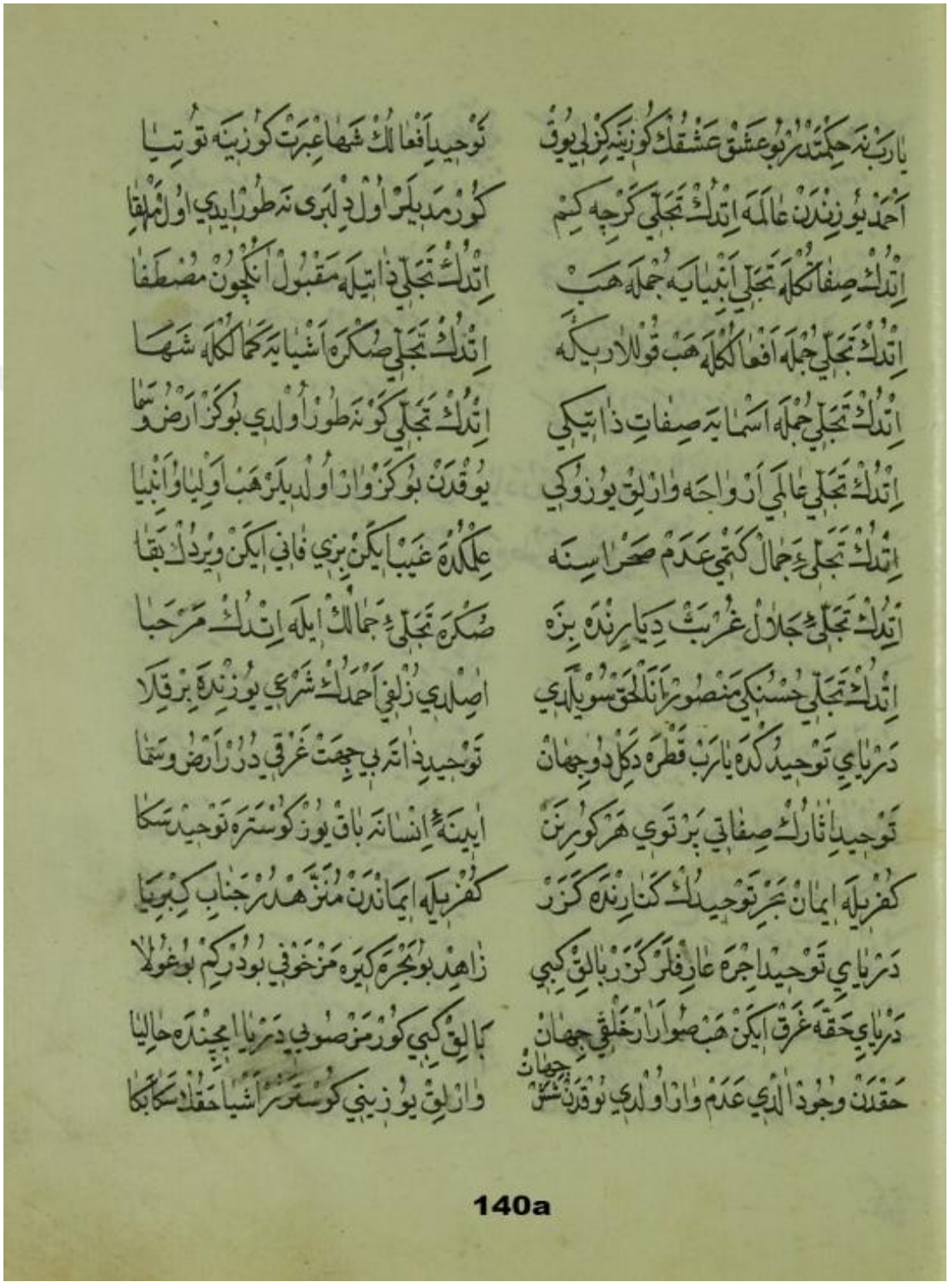
ای رحمة للعالمین حقك حبیبی مصطفا ... ای ذات حقك مظهری سردار جمله انبیا
بوظلمت کونینه نور ایلدی ذاتك اول اله ... ای آفتاب نور وحدت انبیایه پیشوا
لات وصنمدن عالمی نور کله یودك اولدی یا ... اشبو کلیسا کونی مسجد ایلدی ذاتك شها
برح حقیقتدن کلوب کونینه طوغدك ای کنش ... بوکون اعمایه کلوب کون اولدك ای نوری خدا
کتمی عدمده قنی تختك یادشاهیدك عجب ... دیوان حقده سن سین اول آل قوشوب طورن حقا
درنایکن برقطره کوسترمدك سنی سن ای حبیب ... بزذره دن طوغسه عجبی فیضنك ای شمس الضحا
قول طوینه کیرسك عجب دکلدر ای سلطان دیر ... قول الربی طون کبی کیمش کبیدر نور خدا
حاشاکی قول سلطان اولا سلطان قول مرتادلور ... سلطان اولان بردرهمان کیمسه شریك اولمزکا
وصف ایلرسیدك حقی وصف ایتکم بودکلوکائنات ... برامری کن دن یوغیکن وار اولدکه هب انضم وسما
کل بودیرکسن کوکلره عبرتله انجه قل نظر ... صنعتدن اکلاصایغدکا میل لکن ای مهلقا

یبر

بير يوزي برحوري كبي يازين طوناثر حلة سن — قيشين بينه عريان اولور چولدن كيير فاره عبا
يازيله قيش هب رمز ايدر حشر يله نشري مخبري — بكزر قبور اهلينه اشجار و نبات قيشين بقا
قيشين قبور اهلي ايكن يازين جنان اولور جهان — كويا اغاچلر حلة گيمش حور يلر در بقسكا
قبره گيرر قيشين نبات يازين دير يلور حشر اولور — سلكوب باشيندن طيرا غين هر ميوه دالندن چقا
اول بهار اسرافيلي يازين ايدر بر نفخ صور — قيشك مزار ستاني احيا ايدر ويرب بقا
كلسه قيشك اسرافيلي كوزين ايدر بر نفخ صور — يازيلك حياتن كوزيله ايلر خزانيله فنا
يازكلسه اسرافيل كبي قيشك وجودين محو ايدر — نفسيله اثبات كبيدر ديرقيشه يازه اولنا
قيش كلسه عزرائيل كبي روحني يازك قبض ايدر — جمله نباتك وار لغي ميت كبي هب دفن اولا
يازكلسه قيشي نفي ايدر يازكندو يي اثبات ايدر — قيش كلسه يازي نفي ايدر هب لا اله الا الله قلا
يازكلمه قيش كتمه قيش كلمه يازكتمه — حق نه كلير وكيدر كلمكو كيت سكا بكا
يازيله قيش هر سنه ايلر عالمي غيبه سفر — قيش قبرينه دفن اولسه يازيازين قيامتدر نوبا
حشر يله نشره محشره استر ايسك برهان اكر — اول بهاره قل نظر بي شك قيامت كشف اولا
اتا انادر يازو قيش اولادي اشجار و نبات — قيش حامله اولمق ندر نطفه كبي يغور يغا
دنيا انادر اخرت اتا كبيدر اوغلينه — دنيا در رحوا انا مز اخرت ادم اتا
كورنيجه بسلر يازو قيش انساني اولادي كبي — يازيله قيشدر ادم اوغلينه بيولك اتا انا

ایکی جلالدر یازو قیشی خلاق ایچی ایمش نکاح — حامله اولسه قیشی انا یازین قری و غلی طوغا
یازیله قیشك اوغلی ندر بو نجه اشجار و نبات — انسانه خدمت کار ایچون خلق اولدی قیشی یازای گدا
بیهوده می خلق اولدگ صاندك ای یقین سز کوزی سن — کل نفسکی بیل اولا بیل ضکره ربك زاهدا
بر ادمه بکزر جهان مراتی ارواح اولدی هب — بر دانه ادم طولدی کونه شرق غربی طوندی تا
بردن ظهور ایتدی بنی ادم ینه بردر همان — سن بن دیمکدر نفس شوم برایله کیت بردن یکا
بن سن دیمك بو طدر عظیم زیرا انانیت دردر — قیر بن لیکك زنار بنی یشلر موحده ریا
چوق دکلو کورمه خلقی سن اولسون کرك شاه و وزیر — توحید صرفه بی قدم سن سن یوری ای بی نوا
عین الیقینه ایرمین علم الیقین ده شکده دور — حق الیقین اهلی کورنه اصلا کورنمز ماسوا
بو فانی خلقی کورمه ایمش ماسوا دیدکلری — صنعادی زیرا لیمع الله عالمنده خلق حقا
بو کوردوکوك خلقی جهان هب برخیال و دوش دور — لاشی در انس و جن قو خلقی خالقینی ارزولا
حقدك تجلی سی ایله طوبطولدر ایکی جهان — اعما بو نوری کوره من کوزینه پرده در هوا
بو یغده کی عبرتلری بو کوکده کی حکمتلری — کورمینه حیوان دیکل حاشاکر اولانسان اولا
بیر طوره بکزر کوك تجلی یه کنشدن اشکار — خلق جمله بر موسا کبی ال قوشوب طور حقا
حقدك جمالی پرتوندن بر تجلی در جهان — هب بر تجلی در بو خلق موسایه اشیا بر عصا
موسی صفت عاشقلره هب جمله عالم طور ایمش — هر قنده کم ایتسه نظر بیر کوك تجلی در اکا

یاربر

یا ربنه حکمتدر بو عشق عشقدک کوزینه کزلی یوق
توحید افعالک شها عبرت کوزینه توتیا

احمد یوزیندن عالمه اتدک تجلی کرچه کیم
کوزمدیلر اول دلبری نه طور ایدی اول ملقا

اتدک صفاتکله تجلی انبیایه جمله هب
اتدک تجلی ذاتیله مقبول انکجون مصطفا

اتدک تجلی جمله افعالکله هب قولاریکه
اتدک تجلی صکره اشیایه کماکله شها

اتدک تجلی جمله اسمایه صفات ذاتیکی
اتدک تجلی کونه طور اولدی بوکز ارض و سما

اتدک تجلی عالمی ارواحه وارلق یوزوکی
یوقدن بوکزوار اولدیلر هب اولیا و انبیا

اتدک تجلی جمال کبی عدم صحراسنه
علمکده غیب ایکن بزی فانی ایکن ویردک بقا

اتدک تجلی جلالک غربت دیارنده بزه
صکره تجلی جمالک ایله اتدک مرحبا

اتدک تجلی حسنکی منصور انا الحق سویلدی
اصلدی زلفی احمدک شری یوزنده برقلا

دریای توحیدکده یارب قطره دکل دو جهان
توحید ذاتنه بی جهت غرقی در ارض و سما

توحید اتارک صفاتی پرتوی هر کورزن
اینه انسانه باقیوز کوسترر توحید سکا

کفر یله ایمان بحر توحیدک کنارنده کزر
کفر یله ایمان منزهدر جناب کبریا

دریای توحیدا جره عارف لر کزر بالق کبی
زاهد بو بحره کیره مزخوفی بودرکم بوغولا

دریای حقه غرق ایکن حب صوار ارخلقی جهان
بالق کبی کورمز صوبی دریا بچنده حالیا

حقدن وجوده لدی عدم وار اولدی نوقدن شش جهان
وارلق یوزینی کوسترر اشیا حقه سکا بکا

سن يوق ايكن بن يوق ايكن حق وار ايدي علي ايله كندوبي فاش ايتمك مراد ايدي يرتدي ماسوا
بر كره كن ديمك ايله وار اولدي سكسان بيك جهان بر امري كن ايراسينه خلقيله بيك كونين صفا
كافيله نونك اورتاسنده جوب قدر يوق دوجهان درياي توحيدك كنارنده دوكونين اولدي لا
بر دليله توحيد ايت حقي اولمايه مقدوري بشر بر دل خبر ويرخلقه كم خلاقه اولا اشنا
هر قنده كم قلسك نظر بول وار كيدر ازدن حقا كورن كورونن كوسترن حق اليقين رهنما

بر قطره يه قلسك نظر درياي درونينده نهان
بر ذره يه بقسك درونينده طوغر شمس الضحا

كل سكا ارشادي اسان ايده يم اب وحيوانه سني قاندره يم
عبرتيله ايله اشيايه نظر صانعك صنعندن الحقدن خبر
قدرتينه قل نظر اول صانعك صنعتينه قل نظر اول خالقك
جمله اشيايي يرتمش بي قصور يرده كوكده اكسيكي يوق بي قصور
قنده بقسك هب كمالي قدرتي يير وكوك طاغ طاش آغاج هب حكمتي
بر يرنده اكسيكي يوق صنعينك هب كمالن كوسترر اشيا انوك
قنقي ايشنده حقك كورد ك قصور شو قصور در ديمجك يوق بي قصور
حال دليله جمله اشجار و نبات هر ورق توحيد ايدر اثبات ذات

كمله

كيمك ايلندن كلور اشبو كمال
نطفه انسان ايدر اول بي زوال

بي نشانك پرتوي اشياده در
لامكان اشيابه صيغمز قنده در

غير تندن قومدي غيري اريه
سنده يم ديرين ديمز اوا ريه

بزي محجوب ايلين فاني وجود
پوت وجود كله حقه اولماز سجود

قيل هوا زنارنك وارلق پوتين
يوقلوق اوندن اولاسين تا امين

سنده سنلك وار ايكن حق يك اراق
حقه سنسز واصل اول اي يوزي اق

بن بن اولدم سن سن اولدك بتمز ايش
سن بن اولدم بن سن اولدك بتدي ايش

حق تجلي سي فنادن صكرن در
بو تجلي قنده بقسك انده در

كفر و ايمان بو تجلي اچره غرق
كفر و ايمان دن منزه ذات حق

حق محيط كل شي مؤمن ده مي
بو محيطه غرقي هب ترساده مي

سوز لرم شرعه مخالف اثمه ظن
كل طلا توحيد صرفه اي حسن

اول منزه عالم الاسرار اي يار
اولدي هم پك كزلي هم پك اشكار

كوچه دين شمسيني خفاش كوره مز
سر توحيده مقلد ايره مز

كندي كفرين غيريده كورن كيشي
اهل توحيده طاش اتمقدر اني

قنده بقسك عكس ذاتك كورونن
كوسترن كورن كورونن بينه سن

طغرو باق يوزبيكي بر يوز كوره سن — بقمه شاش ارواحي بركوز كوره سن
بيره بقسه شاهي ايكي كوز بنور — يوله كيرسه شاهي يول چاتال النور
شاهي كوز توحيد صرفه ايره مز — ثم وجه الله شاهي كوره مز
جمله شيده حق محيط كل شي — ملكينه خارج نه داخل ذات حي
يمدي بو ملكي ميراث كمسه دن — كندي صنعندن برتدي يوغيكن
علم غيبنده دوعالم غرق ايدي — كاف نون ايچنده مستغرق ايدي
كاف نون نك نقطه سيدر دوجهان — مصطفى كوزنده بو نقطه نهان
ميم احمدي كوز اتدي كون حق — ميم محمدده دوكونين اولدي غرق
حقه يول احمد كوزيدر كوزنك اج — غيري يولدن حقه يول يوق طولا ماج

اون ايكي دانه طريق هب بردر
بونلري هب بركورن سر وردر

بوله كوز ارواح طيبه لري — اون ايكي دن بير سيدر خاصلري
يعني اون ايكي طريقدن بيري — اهل حالك بيدر سرچشمه سي
اهل حق بونلرده اهل جذبه در — نظري دائم بو لارك قلبه در
عالمي لاهوت بو لارك سيريدر — عالمي ناسوت بو لردن ايريدر

طشره

141b

طشره بقمز اهل كوكلدر بولر
سفله ايمز عالي همتلدر بولر

بونلرك مراتب توحيد ذات
بونلرك سير سلوكي بي جهات

كثرتي افاقه بقمز لر بولر
اهل وحدتدر كوكل كوز لر بولر

بونلرك يولي كوكلدر حضرته
هم بولر فرد اكوز تمز وصلته

منتظر در كل قيامته بولر
واصل اولمش يارينه بوكون بولر

حشر ونشر ومحشر اولمشدر بولر
ذاته مظهر نقد ووقت اولدي بولر

خرقه وتاج وردا كيمز بولر
صورتي يوق اهل سير تدر بولر

صورتا بونلر عوام وناس در
معنيده ادناسي خير الناس در

برنفس حقدن جدا اولماز بولر
كثرتو خلقيله قارشمن بولر

بونلره ديرلر رجال الغيب اي يار
برکوكل برتن وبرجاندر بولر

وجد حالاتيله بونلر زنده در
عشق شوق وحقله حقده در بولر

حقدن اوزگه كوكل ويرمز بولر
دوجهاني برپولنه المز بولر

حقدن اوزكه دن اكين يودي بولر
لامكانه بي وجود كتدي بولر

بونلرك ارزولري حب الوطن
بي نشان باغنده قالدي لر اسن

دوجهاني خلقيني كوزمديلر
قنده بقسه حقي كوردي لر بولر

عشق حقيله بولر اوارة دور — دلبرك درديله بونلر يارة دور
حقيله ويرر الور بونلر نفس — اشبو عاشقلرة كيك دنيا قفس
شاه بازي روح قدسيدر بولر — اهل وصلتدر اخصي خاص بولر
ظلمتي كونينه بونلر دور چراغ — حقدن الور نوري غيريدن فراغ
كيمدن بونلر دور حقه ايرن — بولمدن بونلر دور حقي بولان
بقمدن كوردي بولر اول حضرتي — حقه بولديلر انكچون وصلتي
پرتوي ذاته بولر اولدي صفات — بونلره عكس ايلدي توحيد ذات
بويله ايكن بونلري خلق بيله من — شمسي زيرا چشم خفاش كوره من
لحلق ايدر بونلاره مذموم اعتقاد — مدح ذم بونلاره برغم ايله شاد

يا الهي اشبو وسللار كدن ايت
نبي بو اصحاب كهفه قطمير ايت

لامكان ملكين صور رسك اي فقي — حقيله باق هر نبه باقسك اي نقي
اغي قارادن منزه در خدا — اليكه ويردي كتابك اقويا
طاغلر وطاشلر خبر ويرر سكا — يبرلرو كوكلر سبق ويرر بقا
هر اغاجلر معني در اكلايانا — ميوه سين تفسير ايدر سندن سكا

جمله ٦٩

جُمْلَه عالَمْ بِرْ حُرُوفْ اُولْدِي اُوقِي ... مَعْنِي سِي اِنْسَانْ اِيمِشْ اَكْلَا حَقِي

هَرْ شَجَرْ اَلْنِدَه طُوتِمِشْ بِرْ وَرَقْ ... اَيْتِي تَوْحِيدْ اُوقُورْ حَقْدَنْ سَبَقْ

هَرْ وَرَقْ طُوتْ بِيرْ اَغِي اَطْلَاسْ اُوقُورْ ... قُرْ اَصْمَا قُورْ وغِينْ حَلْوَا اُوقُورْ

بِرْ ضَعِيفْ اَرْ وَنَكْ اَغْزِي بَالْ اُوقُورْ ... عَسَلْ اِيرْمَاغِينَكْ اَيَاتِينْ اُوقُورْ

فِكْرِ اِيدَه حَقُّكْ كَمَا لِي قُدْرَتِنْ ... طَاشْ اِچِنْدَنْ اَفِيدَرْ جَوْهَرْ صُوبِينْ

بِرْ قَامِشْ اَقْتِدِي سُكَّرْ چِشْمَه سِينْ ... جَنَّتَكْ قُويُونْدَه كُورْ سُودْ چِشْمَه سِينْ

بِرْ شَجَرْ اَقْتِدِي يَاغْ اِيرْمَاغِنِي ... اُوقُورْ اَلزَّيْتُونِ زَيْتْ اَيَاتِنِي

طُورْ مِنْ اَنْجِيرْ اَغَاجِنْدَنْ بَالْ اَقَرْ ... سُورَهْ وَالتِّينْ دَنْ نَظَرْ بِتَرْ

هَرْ اَغَاجُكْ مِيوَه اُولْدِي چِشْمَه سِي ... نُورْ اَغَاجِي بِتْدِي عِبْرَتْ چِشْمَه سِي

هَرْ اَغَاجُكْ قَبْرَه بَكْزَرْ كُوكْلَرِي ... حَقْ دَالِنْدَه يَارَه دُرْ بِيرْ اَقْلَرِي

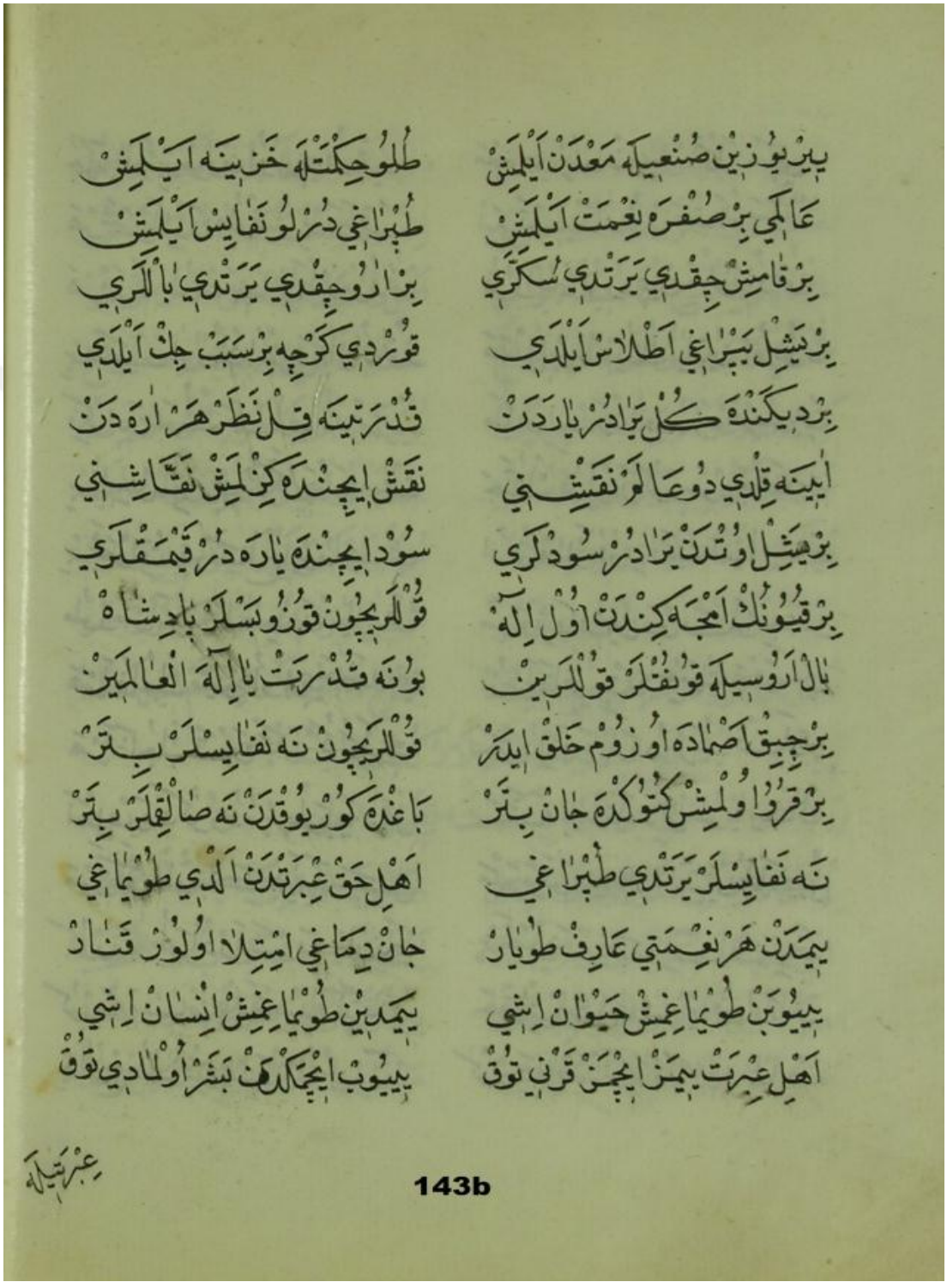
اَهْلِ عِبْرَتْ كُوزْ دُرُرْ طُوبَايَه دَالْ ... جَنَّتَه عِيرْ تَلَه دَالْ طُوبَا مِثَالْ

مِيوَه كِي طُوبَا كِبِي اَيْلَه سَبِيلْ ... مَبْوَهْ تَوْحِيدِي دَاشِينْ جُمْلَه دِيلْ

كُورْ نَه طُوبَا دُرْ بَشَرْ دَه جَانْ بِتَرْ ... بِرْ تَجَلِّي دَنْ بِيچَه اِنْسَانْ بِتَرْ

كُورْ مَه مِيسِينْ عِلْمِ تَوْحِيدْ اُولْدَه فَاشْ ... حَقِّي اِثْبَاتْ اِيتْدِي زِيرَا فُورْ وَيَاشْ

بِرْ اُوجْ طُبْرَاقْ اِيچِنْدَنْ اُولْ اِلَه ... كُورْ نَه نِعْمَتْلَرْ بِرَتْدِي پَادِشَاه

پیر یوزین صنعیله معدن ایلمش
طلو حکمتله خزینه ایلمش

عالمی بر صفره نعمت ایلمش
طیرا غی در لو نفایس ایلمش

بر قامش چقدی یر تدی سکری
بزار وچقدی یر تدی بالکری

بر نیشل بیرا غی اطلاس ایلدی
قورمدی کرچه بر سبب جلب ایلدی

بر دیکنده کل برادر یاردن
قدرتینه قل نظر هر اره دن

ایینه قلدی دوعالر نقشینی
نقش ایچنده کزلمش نقاشینی

بر میشل اوتدن برادر سودلری
سود ایچنده یاره در قیمقلری

قوللریچون قوزو بسلر پادشاه
بالاروسیله قونقلر قوللرین

بونه قدرت یا الله العالمین
بر چیق اصماده اوزوم خلق ایدر

قوللریچون نه نفایسلر بتر
بر قروا ولمش کتوکده جان بتر

باغده کوریوقدن نه صالقلر بتر
نه نفایسلر یر تدی طیرا غی

اهل حق عبرتدن الدی طویما غی
یمدن هر نعمتی عارف طویار

جان دمای امتلا اولور قناد
یمیوبن طویما غمش انسان اشی

اهل عبرت یمز ایچمز قرنی توق
یمیوب ایچمکدن بشر اولمادی توق

عبرتیله

عبرتیله قیل نظر هر نعمته ایرمدین هب ایره سین هر دولته

کیم دررادر باب دولت بلمدك اهل عبرت اهل حقدر کورمدك

اهل عبرت عالمك سلطانیدر دوجهان برتن اکا اول جانی در

اهل عبرت حقدن اوزکه کورمدی کوردوکن حقیله کوردی اکلادی

اهل عبرت بقمدین سیران ایدر طوری عالمدن تجلایه بقمز

اهل عبرتدر جهانك کوزلری کوزکوسنده کوردوکلریوزلری

اهل عبرت کلسه اشتاهه اکر یك نظرده یبروکوکی بیراچر

اهل عبرت کوزه جنتدر جهان یازوقیش فردوس اعلادن نشان

یازکونده باغیله باغچه هله باغی جنتدن نشان ویردی هله

قیش کونده فانی اولدی هر اغاج یعنی قیش قبرینه کردی کوزك اچ

یازکونده هر شجر سیندن چقار میوه غیبدن شهادته صچار

محشر اثاری دررا اول بهار حشر نشرلك رمزی یازدر اشکار

هر شجر بر قبره بکزر قیش کونی میوه سیله دفن ایدر یبرا غنی

یازکونده هر شجر بر حشر اولور میوه سیله طوناز محشر اولور

قیش کونی اب حیات ایرماغیدر یازایچرسه اول میی احیا اولور

اخرت یاخود اولدی دنیا قیش کونی — قیش ویاخود ایلر قیامت رمزینی
کیجه دنیادر قیامت کوندوزی — رمزی قبر اولدی دوشک اکلاسوزی
اویقو حالنده دوشوك منکر نکیر — قالق اویان بوکون قیامت کوندیر
هب قیامت رمزیدر لیل ونهار — حشر محشر رمزیدر قیش وبهار
عبرتیله هر نیه قلسك نظر — یاردن حقدن ویرر سکا خبر
عبرتیله قل نظر هر اره دن — کوندلریکه کورینه اول یاره دن
هر نیه بقسك تجلی درقمو — جمله اشیا طور موسادرقمو
قطره دن دریایه دکلو بحر وبر — یاره دن خلاقینی اثبات ایدر
ذره دن شمسه ایرنجه نکی وار — نوری حقك پرتویدر اشکار
اخرت ملکینه ادمدر قپو — دینیله ایمانه عبرتدر قپو
عبرتیله کیر تفکر کنجینه — کیر بو دنیاده جنانك ایچینه
عبرت اولدی جنتك مفتاح اچ — عبرت اولدی خسته قلبه علاج
عبرت اولدی جنتك برکوشه سی — عبرت اولدی جسیم کونینك باشی
عبرتله اولدی تفکر ایینه — طور موسایه تجلی ایینه
اهل عبرت کوزده در توحید صرف — عبرتی یوق کوزده در تقلید صرف

علم توحيد دن خبر آل اي عزيز
صانغي صنعتندن آكلا اي عزيز

جمله اشيانك ايچنده حقي بول
لامكان اولان منزه شاهي بول

قول ربيله بيله در اول پادشاه
چون محيط كل شي در اول اله

قول ربنه نور ويرمي كوز ايلدي
اول كوزه اشياي مرآت ايلدي

نور ويرمي صاحدي بو كز اشيا يه هب
صنعتنك نور يله طولدي شرق غرب

كوكلري نوري دير كسز طوردورر
قدرتي ارضي بناسن بيز قيلور

ذاتي علمي طپراغي انسان ايدر
خالك اتش يل وصوده جان ايدر

دورت عناصر ضد ايكن اول پادشاه
در دينى برتحته شاه اتدي اله

نور ذاتي ذره شمس ايلدي
نوري هر اعمايه كوز بخش ايلدي

نور ينك طپراغه صاحدي تخمني
كوزنه نعمتلر بتردي نوري

براوج طپراغي كيلر ايلدي
مطلع خاكي نفايس ايلدي

جوهري خاكدن بتر بغداي ات
بقلوا بورك شكر نانيله ات

قول ربنه بير يوزين چكدي سماط
كوكلري ساقي ايدوب چكدي سماط

بير يوزي برقران نعمت طولي
امر حقله بشور شمسك اودي

برقراطپراغي حق اش ايلدي
انجيري حلوايي قدرت ايلدي

جَنَّتْ اِيرْمَاغِي اُرُودَنْ بَالْ اَقَرْ — عَدَنْ اَغَاجِي دُرْ قَامِشْ شَكَّرْ بِتَرْ
جَنَّتَكْ اِيرْمَاغِي سُودْ بُونْدَهْ قِيُونْ — جَنَّتَكْ مَيْوَهْ سِي طُوبَا بُونْدَهْ كُونْ
تَرْلَاءِ جَنَّتَدَهْ بِيتَرْ سُودْ وَيَاغْ — طُبْرَاقْ اُولْدِي صَبْرَاوَنْدَهْ بَالْ وَيَاغْ
طُبْرَاغِي صَبْرِيلَهْ اَدَمْ اِتْدِي حَقّ — اَدَمِي بَحْرِي نَعِيمَهْ اِتْدِي غَرَقْ
جَنَّتَكْ بِرْكُوشَهْ سِيدْرْ قِيشْ وَيَازْ — بَاغْ وَبَاغْجَهْ حُلَّهْ كِيمِشْ اَكْلَا وَازْ
يَانَا اَجْرْ جَنَّتْ جَمَالِنْدَنْ نِقَابْ — حُورِيلَرْ كِبِي كِيَرْ حُلَّهْ تُرَابْ
كَشْفِ جَنَّتْ بَاغِ عَالَمْدَهْ نِهَانْ — جَنَّتَكْ اَيْنَهْ سِيدْرْ بُوجِهَانْ
عَالَمِ غَيْبْ شَهَادَتْ نَكِهْ وَارْ — اَهْلِ عِبْرَتْ كُوزَهْ كُوزْدَنْ اِشْكَارْ
جَنَّتِي رَمْزِيلَهْ ظَاهِرْ اَيْلَدِمْ — طُوزَهْ تَحْقِيقِي تَجَلَّا سُويْلَدِمْ
ظَاهِرَادْنِيَا جِنَانَكْ سَايَهْ سِي — صَاحِبِنْدَنْ اَيْرِي اُولْمَازْ كُولَكَهْ سِي
دُنْيَهْ جَنَّاتَكْ مِثَالِيدْرْ اَيْ يَارْ — اَخِرَتْ بَاغِينَهْ رَمْزْ اَوَّلْ بَهَارْ
حَشْرِ مَحْشَرْ رَمْزِي بَاغْ وَبَاغْجَهْ لَرْ — قِيشِينْ اُولُورْ فَانِي يَازِينْ بَاقِيلَرْ

طَاغِي جَوَابَانِي بُونَظْمْ اِرْشَادْ اَيْلَدِمْ

اِشْبُو فَيْضِ اِلْهَامِ حَقْدَنْ اَيْ پِدَرْ .

آلَا اَيْ حَضْرَتِ حَقْدَنْ تَجَلِّي اِسْتَيَنْ اِنْسَانْ — سَكَا كُلْ كَرْمَهْ طَشْرَهْ اُولْمَغَلْ اُوَارَهْ سَرْگَرْدَانْ

كتوردى

كنتو ردي عالم غيبدن سني حق عالمي جسمه
آل ايق كوز قولق ويرديكه يعني الست بربكم

اتا صلبينه كلمز دن نه بيرده ايدي سيرانك
انا رحمين اشتمزدك نه قولدن سن ايدك سلطان

مكر بحري حقيقت موجه كلدي سيرو حدتدن
برقدي قطره كي طشره ايراق اولدي لب عمان

اتا صلبينه بوقطرك اودريادن چقوبدوشدي
نه اسمك وارديي نه رسمك اودمده كيدي اصلان

اتا صلبيني ات اتدك يتجه يللر سوار اولدك
انا رحمينه يول بولدك طقوزاي ايلدك جولان

انا رحمنده بركمسه سكا دنيا يي وصف اتدي
انا نمادك اكا اصلا كنتو زمدك اكا ايمان

انا رحمنده بركمسه ديدي ظلمتده نشلرسين
ديدك نوريله ظلمت نه ايده مدك سوزن ازعان

انا رحمنده بركمسه ديدي زندانه كيرمشسن
ديدك اكا نه زندان ديدي طوغمق كرك اولغلان

انا رحمنده بركمسه بيريله كوكي وصف اتدي
ديدك پيركولك نه تسنه دركور نمزبكا اولسران

انا رحمنده بركمسه ديدي شمسي قمر وارددر
ديدك شمسي قمر نه خبر ويردي ديدك اي مردان

انا رحمنده بركمسه ديدي كوندز كيجه وارددر
ديدك نه ركيجه كوندز بني سن ايلدك حيران

انا رحمنده بركمسه ديدي چرخ فلك وارددر
ديدك چرخ فلك نه ركور نمزبكا اولدورلان

بوكز چون انادن طوغدك كوزكله كوردك اوشبرين
بوكز شك يقين اولدي كمانك ريبك اولدي فان

بوكز غيب انا سيندن بوشهادت ملكينه طوغدك
سكا سندن بوكز سن سر تجلي ايلدي سبحان

بوكز جسم اتينه سوار اولدي بوجان جسمه
بودنيا قرينه كيردي ديدي بودر همين بيدان

انا قرينه نسبت اشبو دنيا كيك دور غايت
بقا ميدانيه نسبت قفسدر بو فنا زندان

بقا قرنده موت اولمز بو دنيا قرنيدر فاني
قبر قرنده خلق ايده انا قرني كبي رحمان

انا قرني كذلك قبره بكزر خلق اولور اولاد
بو دور حشر يله محشر رمز ي استرسك اكر برهان

ايكي نطفه ارا سندن يرتدي بر بر انساني
انا قرني نه محشر حشر اولور صديق عمر عثمان

قيامت كونلريه رمز يدر هر بر طوغان اولاد
انادن طوغمه سيدر حشر محشر ظاهر و پنهان

كه زيرا عالم غيبه قيودر اول طوغان معصوم
انا در جنتك بابي طوغان اوغلي در رضوان

بو جسمي عاريت بر قالب اولدي جانه خدمتچون
بدن صحرا سي ايچنده جنانه ويردي يول جانان

بو انسان ذره سنده كزلي بيك شمسي به تابان
بو انسان الت اولدي قبضه قدرتده آل كبي

بشر قدرت اليدر التيدر علميله عرفان
بشر ديني حقدر بو مصحفده او قوفرقان

بشر ايينه حقدر بو مصحفده او قوفرقان
جهالت يازيلارنده بيلر اوارة سركردان

صراط مستقيمه اشبو يوزدن يوريه كروان
يوزيدر كعبه هم محراب طوافه كل بهجي جان

تجلي ايدي موسايه بو يوزطورنده اول دتان
احد مظهريدر احمد شريعت اورتده ميزان

مراد اولان انساندن محمد در دكل غيري

جمالی مصحفیدر احمده جبرائیل وحیی — کوزی نورایتینه وحی ایدی و قوبودر قرآن
قرازلفین نقاب اتدی یوزین تا کورمیه اعما — بو ظلمتدن کچنلر اب وحیوان اچدی ای حیوان
بو نور حقی کیم کورمز کوره مزیادین اولاحقی — سجود ایت احسن تقویمه انکار اتمه ای شیطان
محمد بر یتیم ایکن نجوندر شرق و غرب امتت — محمد بر دی ظاهر باطندی بیچه بیک انسان

محمد کلدی وکتدی جهانه کورمدی کمسه
علی ایله ابی کوردی ابوبکر و عمر عثمان

بلمم نولور حالم بنم عشق اردینه اویا اویا — کوکلوم قوشی بولمدی یار ایلینه اوچا اوچا
ایچدم الستده بر قدح نوری تجلی باده سن — اول باده نک بکریلری عیسا و موسا مصطفا
اول باده نک بر جرعه سن مریم انام اتدی نوش — عیسا انکچون اتاسز کلدی وجوده ای فتا
اول باده نک بر قطره سی دوشدی ترابه ناکهان — اندن یرادلدی ناسوتا اتاسز ادم اتا
اول باده نک بر طولوسن نوش اتدی حوا انامز — اندن وجوده کلدی طوغدی انبیا و اولیا
اول باده نک بر طمله سی دوشدی عدم صحراسینه — ادم اکوب بیچدی بوکز ترلاسی کیم حوا انا
اول باده آدم اتانک صلبینه دوشدی ناکهان — بر نطفه دن خلق اولدی اندن اولیا و انبیا
اول باده حوا انانک رحمینه دوشدی نطفه دن — حامله اولدی نسیله جنه بوکز حوا انا
اول باده نک بر پاره سن جنانه صچدی یاردن — جنت سرایینه همان طولدی بوکز ذوق و صفا

اُول بادەنك بر طلوسن طمو ايجيدي عشيقله جنت اولیدي اول جحيم ناري اولیدي هب اوڤا

اُول بادەنك بر ذرەسن ايجيدي كافر اولماكر بر دانه كافر قلميدي بر دەه كوكدەه اشقيا

اُول بادەنك دلبر يوزين كورميدي اعما اولماكر كفري ايله ايمانني هب بتر ديدي بي ريا

اُول بادەنك مراتني كورميدي فاسقلر اكر اولدم ايچنده اوليا اوليدي هب اهل هوا

الهام حقدر سويلكين ايمان دليدر سويلمدن

يارب بودل اتي پارەسن بلبل ايدن نركل اولا

نوري تجلي بلبلي موسايه مظهر مي بودل ايلر تكلم حقيله بي حرف بي صوت و صدا

الهام ربانيمي يوقسه سويلدن جان ديلني دل مكتبنده خوجه مز احمد دلي انجق شها

راه توحيده خبر صوردي بريي لامكاني راه صوردي قنجري

بحر توحيدك نه موجي صوردي هم جوشه كلدي يوغيكن كنم عدم

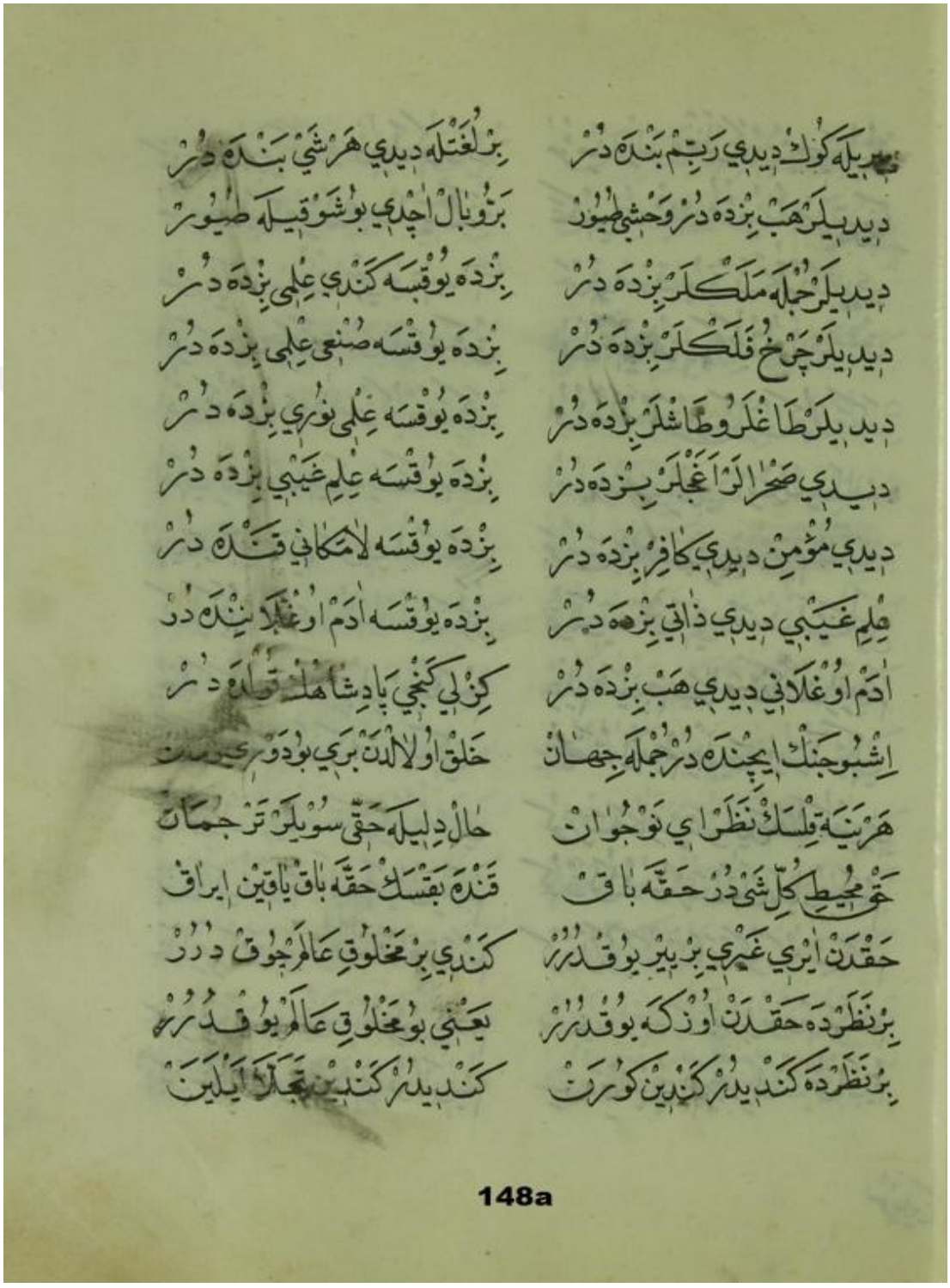
يعني نطقه كلدي اشيا سر تسر دل اولوب هب اغزين اجدي بحر و بر

قطره دن دريايه دكلونكه وار پارەدن حقي خبر ويردي اي يار

ذرەدن شمسه ايرنجه نكه وار ترجمان اولدي حقه هب مور و مار

هر بري حالنجه بر سوز سويلدي قوللوغن سلطانه اثبات ايلدي

بيورلە

دیدیلر کوك دیدی ربّم بنده دُر
بر لغتله دیدی هر شی بنده دُر

دیدیلر هب بزده دُر وحشی طیور
برّ و بال اچدی بو شوقیله طیور

دیدیلر جمله ملکلر بزده دُر
بزده یوقسه کندی علمی بزده دُر

دیدیلر چرخ فلکلر بزده دُر
بزده یوقسه صنعی علمی بزده دُر

دیدیلر طاغلر و طاشلر بزده دُر
بزده یوقسه علمی نوری بزده دُر

دیدی صحرالر اغجلر بزده دُر
بزده یوقسه علم غیبی بزده دُر

دیدی مؤمن دیدی کافر بزده دُر
بزده یوقسه لامکانی قنده دُر

علم غیبی دیدی ذاتی بزده دُر
بزده یوقسه آدم اوغلانده دُر

آدم اوغلانی دیدی هب بزده دُر
کز لی کنجی پادشاهلر توده دُر

اشبو جنك ایچنده دُر جمله جهان
خلق اولالدن بری بودور سیرت

هر نیه قلسك نظر ای نوجوان
حال دلیله حقّی سویلر ترجمان

حق محیط کل شی دُر حقه باق
قنده بقسك حقه باق یاقین ایراق

حقدن ایری غیری بر پیر یوقدر
کندی بر مخلوق عالم جوق دُر

بر نظر ده حقدن اوزکه یوقدر
یعنی بو مخلوق عالم یوقدر

بر نظر ده کندیدر کندین کورن
کندیدر کندین تجلّا ایلین

كندي نورين كندي نوريله كورر
مؤمنه قلسه نظر كندين كورر

مؤمني ايينه قلدي ذاتينه
عكسي دوشدي مؤمنك مراتينه

طور يله موسانك اسمي يوغيدي
حرفي صوتي يوق تكلم نه ايدي

ايينه دي حضرت موسايه عشق
اول تجلي طورينه كورنجه اولدي عشق

ادمي كوزاتدي ذاتين كورمكه
اول منزه حق صفاتين كورمكه

ادمي اتدي جماليني نقابه
اول نقابه اتدي ذاتين خطابه

ديدي اي سزينم سراي ادمه
بن سني يوقدن يوقاردم عالمه

كزلي كنجم يوري اظهار ايلدم
قول لريمه بن حقي وصف ايلدم

جمله اسمايي سكا بلديرمشم
علم غيبيم سكا هب كشف ايتمشم

ذاتيمه اتدم خزينه ذاتيكي
بحجت اتديم علميمه مرآتيكي

بركوزل ايينه خلق اتدم سني
كورسه كافر محو ايده هب كفريني

يوزوكي قدرت ايله يازمشم
كوزلرك نوردن قلمله يازمشم

ظاهر كده اي قولوم ظاهر بنم
كوزلركده كوسترن كورن بنم

باطنكده اي قولوم باطن بنم
نوري ذاتم سنده درنودم بنم

بن سزدن ايري غيري بلمك قول لريم
سزدن ايري غيري بلمك قول لريم

سوزلين

سويلين سويلندرن الهام حق كل شيء هالك دن ال سبق
سوز لريم شرعه مخالف اتمه ظن سينكي امري خلادروز لدن

كز ركن كندي حالمده يولوم جنتم اوغرادي بولوشدم يوللره احمد له يولوم سودايه اوغرادي
نقاب اجدي جمالندن بكا نازيله اول محبوب تجلي طوريني كوردم كوكل موسايه اوغرادي
بكا هر ذره دن معشوق تجلي ايلدي حسنين يوزندن برقع اجلدي يولوم بدرايه اوغرادي
جمالي مصحفين تفسير ايدركن كوكلوم اولدي يوزندن دوت كتاب اجدي يولوم منلايه اوغرادي
ايكي زلفينك اورتاسي صراط مستقيم اولدي كه زيرا انجه يوللردر يولوم فتوايه اوغرادي
ايكي يوزينه طور اولدي تجلي سي حقك ظاهر بويوزه ايلدين معراجي ادنايه اوغرادي
ايكي قاشينك اورتاسنده در توحيدك اسراري يوزنده برق اودر توحيد كورن كيمايه اوغرادي
كتاب حسنيني يارب مكر قدرت الك يازدي نه حرف اولدي بني ادم قلم حقايه اوغرادي
ايكي نطفه اراسندن يرتدك صورت معدني ايكي فطره صوجمع اولدي يولدي درياية اوغرادي
انا رحمينه يول بولدي قوندي ايكي طمله صو بوكز خانسز ايكن اول يولي حيايه اوغرادي
نه برج اولدي انا رحمي كنش كبي طوغار اولاد نه برج اولدي عجب مريم انا عيسايه اوغرادي
انا رحمي قبر در نطفه ميت كبي خلق اولدي طوغان اولي نه محشر حشري چوق معنا اوغرادي

اَتا صُلبي قَبودُر عالَمِ غَيبَه اِچلمِشدُر
اَنا رَحمي دُنيايَه مَنزِلدُر قونان اوغرادي

اَنا رَحمي خَزينَه دُر جَواهِر مَعدَني اَندَه
اَتا صُلبي نَه كَبويدُر كَجَن عُقبايَه اوغرادي

اَتا صُلبِندَه بِر يول وار بويولدُر حَقه كيدَن يول
اَنا رَحمي قولاغِندَر بويول مأوايَه اوغرادي

اَتا قَبري نَه قَبر اولدي يَرادُر اَندَه حَق اِنسان
ايكي طاملَه مَني صويجي الموتايَه اوغرادي

بِتَر اِنسان اَغاجِندَه نَه سِردُر مِيوهٔ اِنسان
بَشَر قُدرَت اَغاجيدُر بويي طوبايَه اوغرادي

بَشَر دُر نورُ اَغاجي لامَكان باغِندَه بِتمِشدُر
بَشَر دُر مِيوهٔ تَوحيد يولي تَقوايَه اوغرادي

بَشَر بِر سِر ويدُر دا اللاري صِفَتمَن گونَه فاش اولسَه
كِه زيرا لامَكانيدُر يولي اَشيايَه اوغرادي

بَشَر وَحدَت سَرايِندَن جِهانَك سَيرِينَه كَلدي
تَفَرُّج ايدَه رَك سَيّاح عَجَب صَحرايَه اوغرادي

بَشَر كَلدي اُو عالَمدَن بِنَه اُول عالَمَه دُوندي
مُسافِر دُر بُو عالَمدَه بويولي فِنايَه اوغرادي

كِه زيرا اِدَم اوغلاني بُو دُنيادَه نَه يوق نَه وار
بُو خانَه هَر قونان كوچدي كولَن اَغلايَه اوغرادي

بُو كيمك دُنيا تَفَسُّدُر مُرَغ جانَه اَرزوسي اوچماق
بُو زِندانَدَن اولان اَزاد عَجَب نَعمايَه اوغرادي

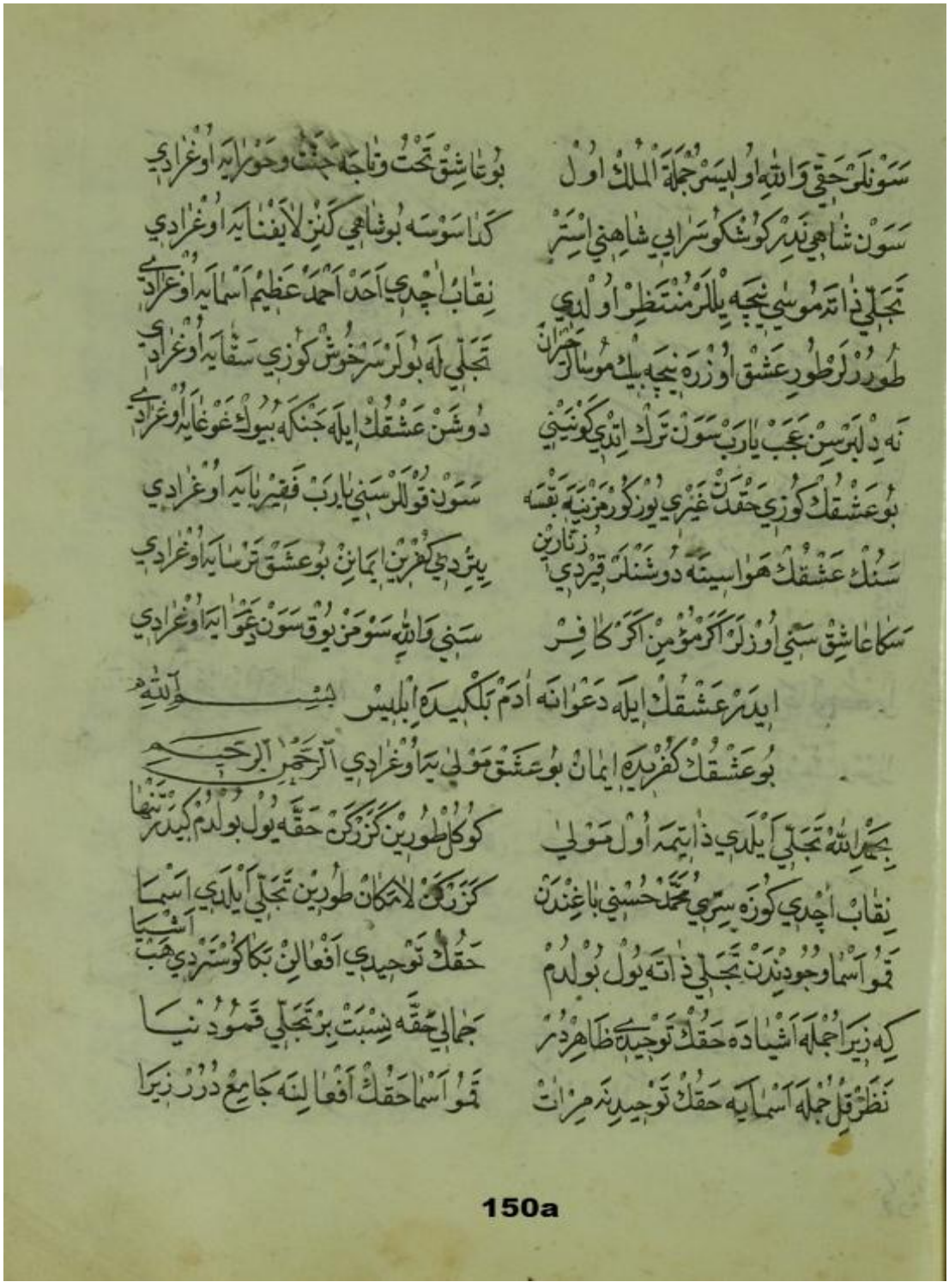
بُو جِسمِم عاريَت بُونَه قالور جانَك كيدَه حَقّه
كيدَن حَقّيلَه حَقّه نِعمَتِ عُظمايَه اوغرادي

بَدَن صَحرا سِي يِچِندَه بُو جان بِر كون اولا غالِب
دُولِنسَه سِفلِ تَندَن شَمسِ رُوحِ اَعلايَه اوغرادي

بُو تَن مِلكيني بِر كون رُوحِ سُلطاني ايدَه ويران
اَتا موت اوقيني حَق جان اولان اولياي اوغرادي

بُو فاني قَطرَه سِن تَرك ايت بَقا دَريا سِني بِتار زو
بُولان حَقّي نَدَر جانا بي اِستِغنايَه اوغرادي

سوتلر

سوندلر حقی والله اولیسون جمله الملك اول بو عاشق تخت و تاجه حشمت و حورایه اوغرادی
سوندن شاهی ندر کونشکو سرایی شاهنی استر کدا سوسه بو شاهی کنز لایفنایه اوغرادی
تجلی ذاته موسی نیچه یللر منتظر اولدی نقاب احدی احمد عظیم اسمایه اوغرادی
طور دللر طور عشق اوزره نیچه یللر موسا حیران تجلی له بولر سرخوش کوزی سقایه اوغرادی
نه دلبرسن عجب یارب سوندن ترك ایدی کونیی دوشن عشقك ایله جنکله بیوك غوغایه اوغرادی
بو عشقك کوزی حقدن غیری یوزکورمزینه بقسه سوندی قوللرسنی یارب فقیر یایه اوغرادی
سنك عشقك هواسیله دوشنلر قیردی زنارین بیتردی کفرین ایمانین بو عشق ترسایه اوغرادی
سکا عاشق سنی اوزلر اکر مؤمن اکر کافر سنی والله سومن یوق سوندن غوایه اوغرادی

ایدر عشقك ایله دعوانه آدم بلکیده ابلیس بسم الله
بو عشقك کفریده ایمان بو عشق مولیه اوغرادی الرحمن الرحیم

بحمد الله تجلی ایلدی ذاتیه اول مولی کوکل طورین کزرکن حقه یول بولدم کیدر نیها
نقاب احدی کوزه سرمحمد حسنی باغندن کزرکن لامکان طورین تجلی ایلدی اسما
قمو اسما وجودندن تجلی ذاته یول بولدم حقك توحیدی افعالین بکا کوسترمدی هب اشیا
که زیرا جمله اشیاده حقك توحیدی ظاهردر جمالی حقه نسبت بر تجلی قمودنیا
نظر قل جمله اسمایه حقك توحیدنه مرآت قمو اسما حقك افعالنه جامع دررزیرا

نظر قل جمله اشيايه كه بكزر ذاتي براسمه — انكچون جمله موجودات برادم كبيدر شكلا

نظر قل بيره وكوكه اوقوعبرت كتابندن — كه حقي عالم غيبي بوكوزله كوره سن افشا

نظر قل جمله انسانه تجلي ايده سن ديدار — بشر طورين كورن عاشقلر اذهم اهيدر موسا

نظر قل عالمي غيبه وجود ندن بو انسانك — كه زيرا عالمي غيبه قبود ادم وحوا

نظر قل ادم اوغلي كلدي جمله عالمي غيبدن — ينه غيبه كيدر غيبي ولان اشياده ذرحالا

نظر قل علم غيبينه حقك غيبن كورم ديرسك — اوغيبك يوزي انسان اولدي فكرايت يوريي كانا

نظر قل غيب اولان اشيايه انك ايله انكدن — انك غيب ايدي اكله وهم سن غيب ايدك حتا

نظر قل بو وجودك شهرينك ايچنده كي غيبه — بو انسان قطره سنده غيب اولان دريانلري دريا

نظر قل بحر انسانه ديمدر قطره دور انسان — كه كرچه قطره دور ظاهرده ايچي عالمي كبرا

عجب دنياده كوردكمي ايكي دركلي شهرستان — باشي عرش ايكيدر فرش ايچيدر جنت وحورا

عجب بوكوزله كوردكمي حقك نوريني انسانده — الهي نيجه كورسون نوريكي كوستر مسلك اعما

كه كرچه نور ذاتك قبلا مشدر قولرك اي شاه — جمالك نوريني ايده كورمدي رحيم اتما

وجودي جمله انسانك شهاذاتك ايله موجود — محيط كل شي ايا تينك تفسيري بو معنا

خصوصا جمله اشياده ظهوراك كوندن اظهردر — تجلا يي جمالك پرتويدر دنيه وعقبا

كه زيرا بحر توحيد اجره مستغرق ايكي عالم — انكچون عالم ارواحي حيرت بحري ايدي لا

كوزه

كوزه هر كورونن شيئ ايچنده نور حق ظاهر — كه لا موجوده الا الله بو توحيده ديمه حاشا

دو كونك جسمي بر تنده ايچنده روحيدر توحيد — دو عالم بر جنازه كبيدر توحيد ايله احيا

جلا ايي سر توحيدك كورينور قشره وكوزده — اولور قيش كونلري باغيله باغچه ميوه سز افنا

جمالي نور توحيدك كورينور كون كبي يازده — قيشين فاني يكن يازين اولور حي باغيله باغچا

قيامت رمزيدر ايلر حشر محشر كبيدر قيش يازك — قبور اهلي يكن يازين ديريلور كوهيله صحرا

حقيقت بحر بنك بر موجيدر هب بو نجه موجودات — بو در يانك كناري خلق ايچيدر جنت المأوا

يرتدي عالمي اول شاه ايچنده كنزي سر اولدي

كه زير اصاحبندن سايه سي آيرلمدي اصلا

بني بر آينه دوزدي يرادن اول غني سبحان — بو كز آينه قلدي نظر ذاتندن اول رحمان

همان جاهل ايكن اول نظر ده ايلدي عالم — كه يعني علم غيبن كشفيله بلدي اول سلطان

لدن محبوبنك احدي نقابن حرفيله صوته — تجلي جمال ندي لدن طورندن اول ديان

حروف عقليه ويردي سبق معني جمالندن — حروف قلبيك لوحينه يازدي بو كز قرآن

حروف روحيه وحي ايلدي سر تيم سماسندن — بو كز قدرت دلينه ترجمان ايدي اديم منان

حروف نفسيك لوحينه يازدي بر كتاب عشق — اوقورسه نفس كافر بو كتابي كتيره ايمان

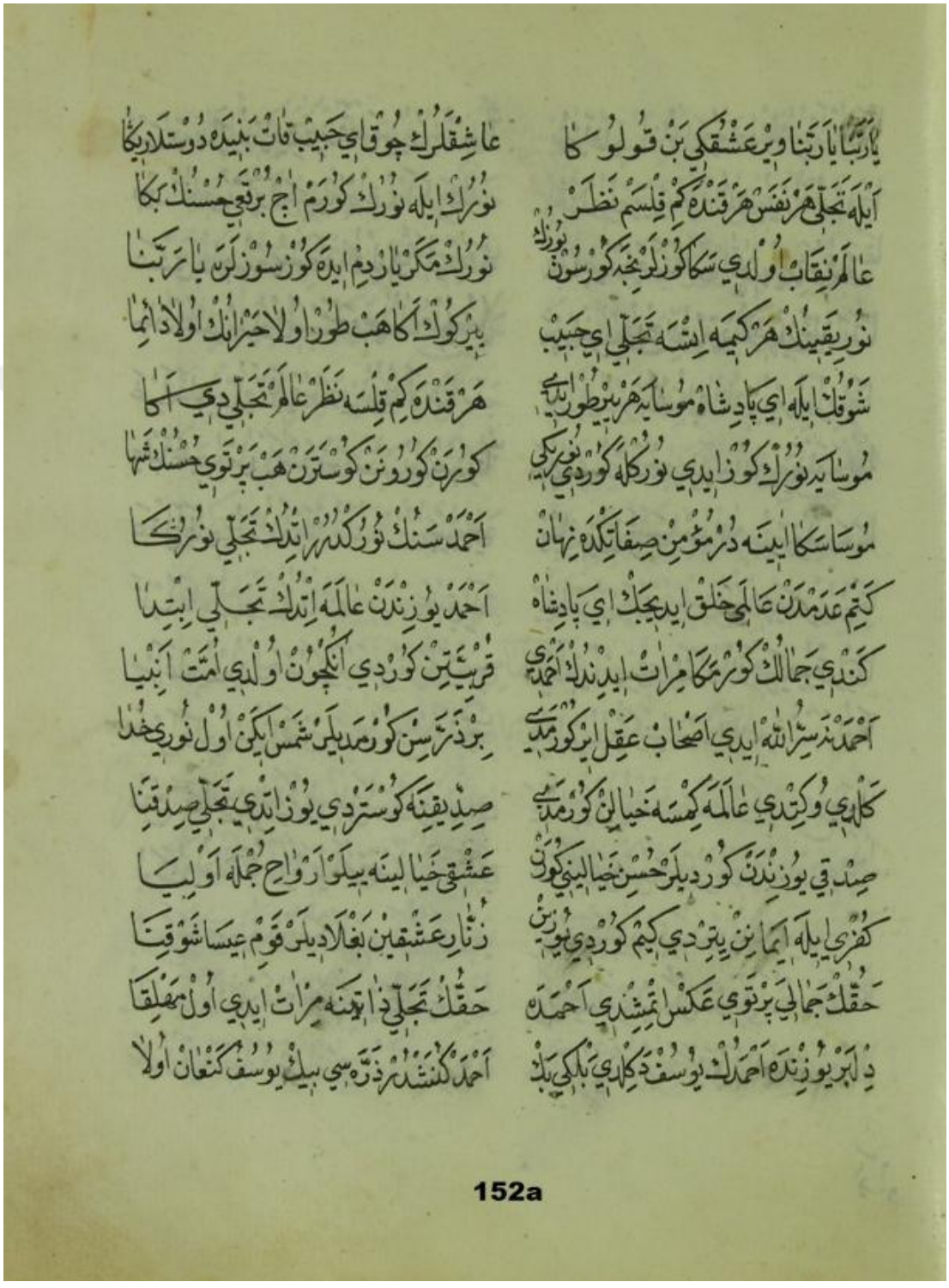
حروف فكريه كشف ايدي درسين عالم غيبك — بو كزه غيب اولان اشيايي بر بر ايلدم تبيان

حروف عبرتم عينينه غيب ايماني فاش اولدي
تجلي اندي زيرا عبرتم طوريه اول جانان

ندر انسانان كامله كرامت — حليم لولا سليم اولا بغايت
يوزي پيرده اولا كون كبي دائم — اولويه كيجي يه ايده رعايت
اكا كملك ايده نه ايده ايلك — اكا ظلم ايده نه ايده عدالت
دعا ايده دوكنه طوتر صرتين — بو قولدر اهل جنت اهل طاعت
كه هر كيم حسن خلقه مالك اولدي — ولي الله اودر اهل ولايت
انكجون خلقي كم ادم طمودر — يقر كندي يقر غيري تمامت
جنان اهلينده نه كبر ونه كين وار — طمو اهلينه عجب اولدي علامت
تواضع مسكنتدر جنته يول — جهنم يوليدر كبر وخيانت
سكا سن حسن خلقي عادت ايله — دلر سك حق تعالى دن هدايت
جهنم جنت ايله دلده موجود — بو دل هم خيره وهم شره الت
صبر سين اولسه بر دل اي برادر — قوپار هر كون اوباشه برقيامت

صبر لي اولسه بر دل اغر يمز باش
اوباش اوستنده در تاج سعادت

يا ربنا

يا ربنا يا ربنا وير عشقكي بن قولوكا
عاشقلرك چوقاي حبيب قات بنيده دوستلاريكا

ايله تجلي هر نفس هر قنده كم قيلسم نظر
نورك ايله نورلك كورم اج برتوي حسنك بكا

عالم نقاب اولدي سكا كوزلر نجه كورسون نورك
نورك متكر يا ردم ايده كوزسوزلر يا ربنا

نور يقينك هر كيمه ايتسه تجلي اي حبيب
بير كولك كاهب طورا ولاحير انك اولاد انما

شوقلك ايله اي پادشاه موسايه هر بير طور ايدي
هر قنده كم قيلسه نظر عالم تجلي دي اكا

موسا يه نورك كوزايدي نوركله كوردي نوركي
كورمن كورونمن كوسترمن هب برتوي حسنك شها

موسا سكا اينه در مؤمن صفاتكده زمان
احمد سنك نوركده رات تجلي نوركا

كتم عدمدن عالمي خلق ايدجك اي پادشاه
احمد يوزندن عالمه اتدك تجلي ابتدا

كندي جمالك كورمكا مرات ايدندك احمدي
قريبتن كوردي انكچون اولدي امت انبيا

احمد نور الله ايدي اصحاب عقل ايركورمدي
برذره سن كورمديلر شمس ايكن اول نوري خدا

كلدي وكيتدي عالمه كمسه خيالن كورمدي
صديقنه كوسترديي يوزايدي تجلي صديقنا

صديقي يوزندن كوردبلر حسن خيالين كورمن
عشقي خيالينه يلوا رواح جمله اوليا

كفري ايله ايمانن يتردي كيم كوردي يوزين
زنار عشقين بغلادبلر قوم عيسا شوقنا

حقك تجلي ذاتينه مرات ايدي اول مهلقا
حقك جمالي برتوي عكس اتمشدي احمده

احمد كنشده ذره سي بيلك يوسف كنعان اولا
دلبر يوزنده احمدك يوسف دكلدي بلكي بك

احمدنه دریادر ایشتیر قطره سیدر دو جهان — نور اغاجیدر اول رسول دالاریدر ارض و سما

دین اغاجیدر اول حبیب پیر اغیدر ایکی جهان — امتلریدر میوه سی دالاریدر آدم اتا

عشق اغاجیدر مصطفا اولدی تجلی میوه سی — پیر اغیدر جنت طمودالاریدر ذوق و صفا

جان اغاجیدر اول حبیب میوه سی انلک عقل کل — پیر اغیدر روح القدس دالاریدر فانی بقا

غیب اغاجیدر اول نبی میوه سی انوار لامکان — پیر اغیدر جنت کلی دالاریدر حور و لقا

علم اغاجیدر اول کنش میوه سیدر یوز درت کتاب — پیر اغیدر وحی الله دالاری خلقه رهنما

عقل اغاجیدر اول ملک خلق حسندر میوه سی — پیر اغیدر قلب سلیم دالاریدر حلم و حیا

قلب اغاجیدر اول کوزل میوه سیدر عشق الله — پیر اغیدر حق جزبه سی دالاری واصله حقا

سر اغاجیدر اول حسن کونینه صیغمز میوه سی — پیر اغیدر سری الله دالاریه یوق انتها

نفس اغاجیدر اول قمر میوه سی ارواح اولدی هپ — پیر اغیدر سکز جنان دالاری جنتدر اوتا

روح اغاجیدر اول کریم خلقی کرمدر میوه سی — پیر اغیدر لطف و عطا یتمز النده هیچ خطا

بو کشف اولان قوش دللرین انجق سلیمان اکلادی — نحو کلامن صرف کلامن قدرت دلین ای بی نوا

بو علمی کمسه خواجدن اوکرنمدی اوکرتمدی — الهام ربانیدر بو کشف اولان علم ای خوجا

الهام میله اول پادشاه بعض قولینه درس ایدر — بی واسطه علم اوکره در علمی لدن دیرلر اکا

علم لدنی هر دیله کشف اتمدی اول پادشاه — خضر اولامشریده مکر حق آب وحیوانی صونا

آب وحیاتك چشمه سی علم لدنیدن اقر ظلماتا وغراسه لدن کشف کبی طوغاضیا

علمی لدنندر علمی ذات قدرت دلیدر مزلدن حقك صفات ذاتی علمی من لدنندر زاهدا

بوعلمه کم واصل اولور فانی فی الله اولان بوعلم اکا اجمز نقاب قلبنده اولسه ماسوا

دنیا وعقبادن کچن بوعلمه واصل اولدیلر حق عشقینه دوشن کیشی بوعلمه اولدی اشنا

عشق الهیه دوشن برعلمه عالم اولاکیم جبرائیل انی کلامزنه ابتدانه انتهما

حق عشقنه یا نادره کشف اولا علم انبیا قدرت دلینه ترجمان ایده انی جل جلا

خرقیله صوته صیغیان علمی کیمه یلدیردی حق عاشقلرینك بعضینه یلدردی ذات کبریا

یلدرمسه بوعلمی حق یلمز بشر مرسل ملك یلدیرمدین یلمش ایدی بوعلمی امام مصطفا

احمد دلیدر سویلین الهام حقدر سویلدن

یارب بودلات پاره سی بابی خزینك می اولا

ای حقیقت بحرینك غواصی قعری مصطفا ای شریعت تختنك شاهی امیری مصطفا

لامکاندن ایلدك بوعالمی ملکه سفر طی ایتدك حقا

رحمة للعالمین سین عامه ای مری یتیم حق سنی توحیده ایله دعوتکه کوندردی شها

قول الریمی یوری ارشادایت دیدی اول پادشاه اول سبیدن انس جنی دعوت ایدك تکریا

عالمی ارواح ایچنده روح قدسك اصل ایدی قرعی یدی ارواح حمله انبیا و اولیا

خوب جمالك طورينه اول تجلي ايدي حق
آيينه آيينكه كوسترديي يوز اي مهليقا

جيم جمالك نقطه سي برج اولديي شمسي وحدتة
هر سحر كون كون يوزكدن طوغر اي شمس الضحا

ظلمت كفري كيدر ديي كون جمالك پرتوي
كوزلريكه ايتي نور نازل اولديي سرورا

كرپيكك سطري نه آيت نور حقك ناظري
سن نه مصحف سن سني تفسيره عاجز انبيا

مصحفي حسنك بسم الله بكز رقشلرك
نه قلم يازديي بوني يارتبنا بلدر بكا

نه مركب يازديي قاشك قاره سن اي يوزي اق
قنيقي ال يازديي قلم قاشك كورن قالورطكا

انار حمينده سني نه الله تصوير ايتدي حق
نطفه نك قنيقي پرنده كزلي انسانه بقا

اي عجب درياي انسان ينجه صغدي نطفيه
قطره برجندن طوغان درياي حقه بقسكا

انا صلبنده ايكن اي آدم اوغلي قنده دك
انار حمينه دوشوب كلدك وجوده اي فتا

انا صلبي انار حمي بوق ايكن قنده ايدك
وار ايدك حق وار اغنده يوغيكن آدم انا

آدم اسمي ايشيدلمزدن ازل قنده ايدك
لامكان ايدي وطن سكانه انا نه انا

قنيقي ملكك پادشاهيدك وجوده كلمدين
قنيقي شهرستانه حاكمدك بودرياية طلا

غيب ايكن غيبنده حقك سن نه آيينه ايدك
حق تعالينك تجلي سيدي روحيكه غذا

سن نه كان ايدك اي آدم علم غيبنده حقك
اتك انك يوغيدي اوغلك قرك كثرت اولا

وحدت ذاتيله بالذات ذات حقه غرقيدك
انده نه بن وار ديي نه سن آدي صانك ايدي لا

تمام

قطره ایدك بحر ذاته اوغرادی یولك مکرر
جوشه کلدی بحر قدرت اتدی طشره یا

قطره کیدردی حق بوکز عناکسوتی
خاکیله قطراده یوغوردی دوزدی ایینه سکا

قودی اول ایینه ده توحید نوریندن اشکار
اشبو ایینه ده درعکس تجلای خدا

احسن تقویم ایله بوحسنه کوندردی خبر
یا محمد سنی کورن بنی کورر دیدی تا

بن سنی ذاتم یوزنده آینه ایتدم بکا
بنی کورمك استین بقسین سکا طویا طویا

بوخطابی ایلدی بی حرف و بی صوت اول الله
بوبکر صدیقه ایتدی بوخطابی ابتدا

نوری حقك عکسی احمد یوزینه دوشمشدی
احمدی ایدن تجلی طور موسایی قویا

قاشلری محرابینه اتمش تجلی یاره دن
کوزینه اتمش تجلی دین سراپن اجمعا

زلفنی گرچه نقاب اتمش تجلی ذاتینه
یوزینی طور ایلمش کوزدن تجلی اتمکا

کرپکینك هر تلینه بر تجلی ایلمش
کل بیکا غینه تجلی دیر ایسم سوزاوزیا

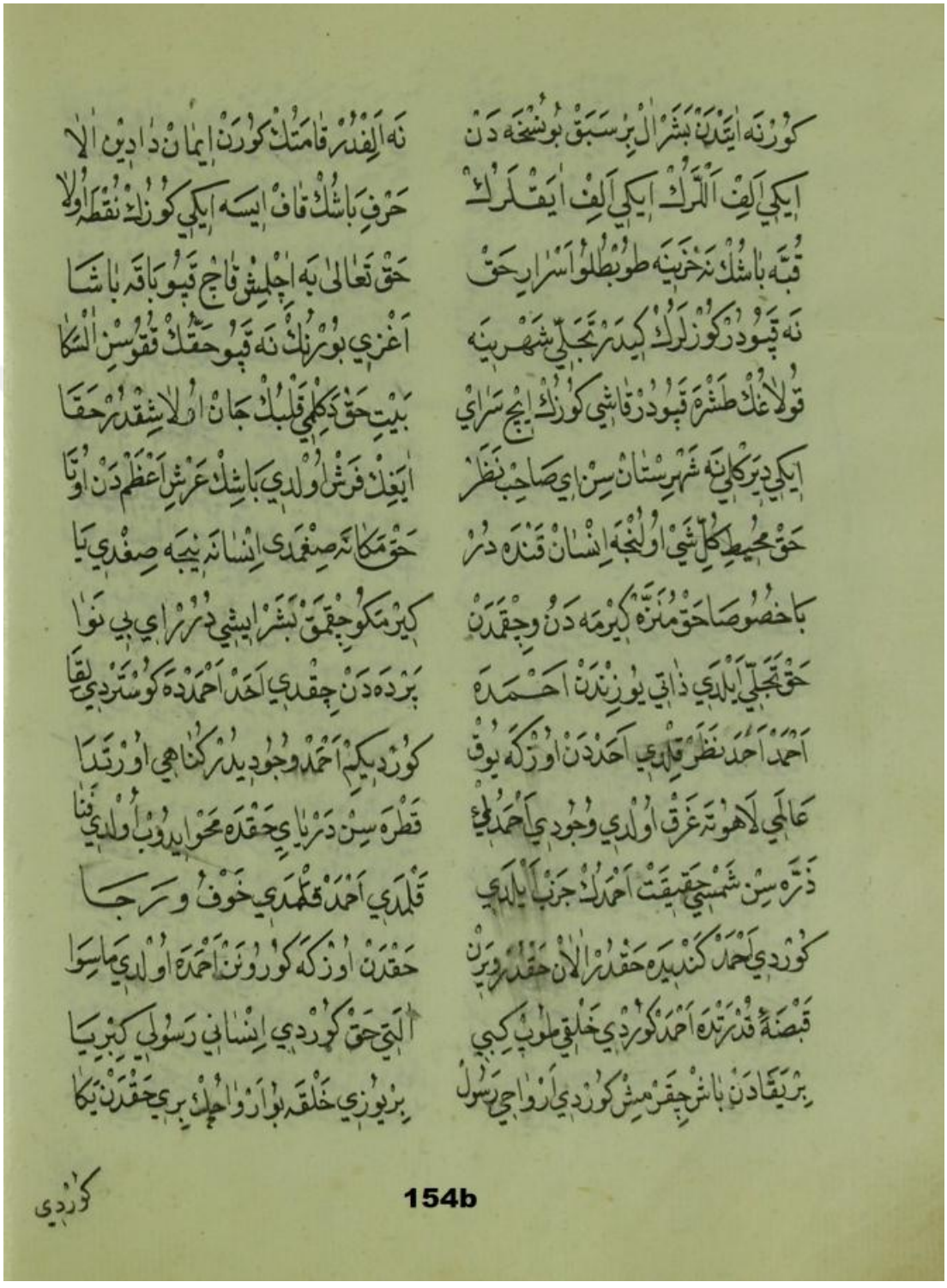
خوب جالی اوزره هر بك بر تجلی طور بدر
مشرب موسی اولان اکلر بودیلی ایی خوجا

احسن تقویمیکا غدا اوزره صاندك اوقودك
معنی سین اکلامدك انکاره دوشدك زاهدا

اوقودك یازدك فقی کندی کتابك کورمدك
مصحفی آینه کی تفسیر ایدرکن اوقویا

ایی مفسر احسن تقویمی تفسیر ایت بکا
ایت نوری کوزك تفسیرینه صور ایی گدا

مصحفی حقك صانرسن کاغدا اوزره یازیلدی
مصحفی انسانی کورن حقی داخی اکلیا

کورنه ایتدن بشر الی برسبق بو نسخه دن
نه الفدر قامتک کورن ایمان دادین الا
ایکی الف الترک ایکی الف ایقلرک
حرف باشک قاف ایسه ایکی کوزک نقطه اولا
قبه باشک نه خزینه طوبطلو اسرار حق
حق تعالی به اچلمش قاچ قبو باقه باشا
نه قبودر کوزلرک کیدر تجلی شهرینه
اغزی بورنک نه قبو حقک قوسن السکا
قولاغک طشره قبودر قاشی کوزک ایچ سرای
بیت حق دکلمی قلبک جان الا شقدر حقا
ایکی دیرکلی نه شهرستان سن ای صاحب نظر
ایکی فرش اولدی باشک عرش اعظم دن اوتا
حق محیط کل شی اولنجه انسان قنده در
حق مکانه صغمدی انسانه بیجه صغدی یا
باخصوصا حق منزه کیرمه دن وجقدن
کیر مکو جقمق بشر ایشی در سرای بی نوا
حق تجلی ایلدی ذاتی یوزندن احمده
برده دن چقدی احد احمده کوسترمدی لقا
احمد احد نظر قلدی احددن اوزکه یوق
کوردیکم احمد وجودیدر کناهی اورتدا
عالمی لاهوته غرق اولدی وجودی احمدلی
قطره سن دریای حقده محو ایدوب اولدی فنا
ذره سن شمسی حقیقت احمدک جزبی ایلدی
قلدی احمد قلمدی خوف و رجا
کوردی احمد کندیده حقدر الان حقدر ویرن
حقدن اوزکه کورونن احمده اولدی ماسوا
قبضه قدرتده احمد کوردی خلقی طوپ کبی
الیتی حق کوردی انسانی رسولی کبریا
بریقادن باش چقرمش کوردی ارواحی رسول
بریوزی خلقه بوارواحلر بری حقدن یکا

کوردی

كوردي احمد جمله ارواح جمله سي بيلور كوزدور جمله سي بيلوزي كوزلر عاشقي حيران اكا

كوردي احمد آينه سيدر سراي لامكان

اول سببدن عالمي ارواحه اولدي رهنما

بو كوكلوم معدني بركانه كلمش يتروب قطره سن عمانه كلمش

مكر ذره مده طوغدي شمس وحدت كجلدن كثرتي سبحانه كلمش

بنم بر قطره كوچك بحره مظهر كه يعني نطفه دن انسانه كلمش

بشر دور بحر توحيدك طلسمي كناري عالمه سيرانه كلمش

بو عالم جسمينه روح اولدي انسان كيبوب تن قالبن جان كونه كلمش

بو جانه عار يتدر تن لباسي انكچون خاكيله يكسانه كلمش

بو كيك دنيا قفسدر مرغ جانه بو جانلر بوسفي زندانه كلمش

بو تن بازاريه جان كلدي كيردي تجارت ايتمكه دكانه كلمش

بو جان قبضنده تن بر طوب كبيدر اتر طوتر بو كيك ميدانه كلمش

بدن بر آلت اولدي جان آلتده انكچون قوللوغه سلطانه كلمش

بو تن تحت اولدي روح ايچنده سلطان وزيدر عقل فرمانه كلمش

رعيت روحه عسكر هر بر اعضا حكومت ايتمكه ديوانه كلمش

سوار اولدي بوجسمي اتينه روح بدن صحراسينه جولانه كلمش
بوجان دريادر تندر كناري سفينه دركوكل ايمانه كلمش
عقل يلكن دومندر فكري مولا قولاغز استين قرانه كلمش
موافق روزكار اولسه بوزورق نه منزل طيله رحمانه كلمش
بوجان نوح اولدي جسم اولدي سفينه كوكل دريادر طوفانه كلمش
بودل دريادر لبدر كناري نطق غواصي درعرفانه كلمش
بودل دراب ورحمت اب وحيوان كورن احمد دلين ايمانه كلمش

بودل سري الهيدر نه صاندك
مدينه در بودل بردانه كلمش

نفسيله امارادن قورتر بزي كل هدايت ايتينه بغله بزي
عاجزم نفسم الندن يا اله باري انصافه كتر اي بادشاه
دائما ظالم هوا اوزره كزر كوكلومي كندي هواسينه چكر
نفسيله شيطانه من اولدم اسير روحيمز قول اولالي نفسم اسير
سكا نفسمدن صيغندم يا اله يا نمغاطاموبه لايق يا اله
اشبو ظالم نفسمي قويي اتشه يايه يانه چيكيمز بلكه بيشه

نه فضيحت

نه نصیحت کار ایدر نه بر او کوت
کون به کون گمراولدی کتدی نه او کوت

یا الهی نفسیمن یاقاتشه
قل هدایت قول لریکه تا بیشه

لطف ایله عنایت هر قوله
مرشدی اول چک سکا طغری یوله

سودیکك افعالی الهام ایله کل
سومدیکك شیئ نسنه لردن صقلغل

خیری شری یاردن یا رب سن
سکا لایق یوله دوندر قلبی سن

قول کناه اشلر افندی اوتانور
قول خطاسین بلسه حق رحمت قلور

یا الهی بحر اخلاص ایت بزی
من لدن بحر زنده غواص ایت بزی

یا الهی قول لرك اچ ایلمه
برقولك بر قوله محتاج ایلمه

کافری ایتمه یهوده احتیاج
صاغ کوزی صول کوزه ایتمه احتیاج

اچ قپوقول لاریکه سندن یکا
فتح باب ایت ناسه هب یا ربنا

اتاسین اوغلینه ایتمه احتیاج
دوستی یارب دوسته قلمه احتیاج

پیر ایکن یخسول اوغله طوش ایلمه
قپوکه وارن آلی بوش ایلمه

پادشاهیله کدا قاپوکده اچ
کافری رهبانه ایتمه احتیاج

اولمسون نامرده فرعون احتیاج
ایلمه نمرودسه غیره احتیاج

156a

خسته يي ايتمه حكيمه احتياج — حضرتكدن غيره ايتمه احتياج
ويرحلا لندن الهي رزقمز — ناسه ويرمينت سن اولان رزقمز
سكا مينت ايده لوم اي پادشاه — هر قپودن بي اميد ايت يا اله
شرقپوده يغله يارب اوستومه — حضرتكدن قپو اچ هر دوستوكه
خيري شري سن يرادن يا اله — شر يمزي خيره دونديريا اله
عمر يمز اخر اولنجه يا اله — ايرمه قابوكدن بزي اي پادشاه
آياغم كسن هر قپو لردن بنم — كسن اميدم جمله عالمدن بنم
كسن اليم غيريه اچمايم الي — ذات پاكيكه صغندم اي اولي
رزقمز غيبي خزينكدن يتر — ويرمكه عاجز دكل سين سن يتر
بزي يوقدن وار ايدوب خلق ايلدك — اكسمي بر قطره بحري رحمتك
كافره رزق ويرسين يا اله — ذره مينت ايلمز سين يا اله
قولكه بر ويرسه بيك مينت ايدر — بره بلكه يچه بيك مينت ايدر
ويرمه مينت سن اولان رزقمز — ويرحلا لندن كافرن رزقمز
ويرقناعتله توكل هم غنا — مال صاحلمه غني قل ربنا
ويرمه اول فقري اولا كفره سبب — اول غنايي ويرمه طاموية سبب

يا الهي

يا الهي ايله توفيقك رفيق
قل شريعت بحريه ناسي غريق

يا الهي جمله قوللاريكي اصلاح ايلكل — نفسيله شيطانه اويدرمه قوسن صقلغل
جمله مومنلري هب بربرينه يار ايلكل — كبر وكين بخل وحسد اهلينى ارشاد ايلكل
انسيله جنك ايجنده بر عداوت وار درر — هر عداوت اهلينى دوستلوغه تبديل ايلكل
كافرستانه بيله ويرمه عداوت رنجيني — انس وجني بر ايكك حقيجون دوست ايلكل
نفسيني هم روحني صلح ايلكل كين اهلنك — شرلي قوللارك الهي خيره تبديل ايلكل
عاصي قوللارك باغشله صالحه اي پادشاه — بو نلارك قلبن محبت كنجينه وصل ايلكل
حرص دنيا بر بلادر قوللرك دن قل ايراق — حرص دنيا بر قضادر جمله دن رد ايلكل
جمله قوللارك ايدر بلن لكندن بركناه — سهو يله اولان كناهي لطف ايدوب عفو ايلكل
اسم پاكلك بري ستار العيوب اي پادشاه — قوللريكك بربرينه عيبني كوسترمكل
يا الهي فاني قل انصافه كلمز ظالمي — عادل اولان قوللريكك عمرين اوزون ايلكل

بو دعايه كمكله امين ديرايسه يا رب بنا
اول قلوكي عاقبت ايمانله ختم ايلكل

چكلدن زنجيري زلفيكه اي دوست — سنى صانر بوكون كوردوكين اي دوست

جمالك سير ينه انسانه كلدم — كوزومه طولدي حسنك نوري ايدوست
اصلدي زلفيكه بر قلده منصور — انا الحق رمزي ذاتك شهري ايدوست
خيالم فكرا ندن بشم سوكدر — ازلدن مبتلاك اولميشم ايدوست
جمالك كعبه سنده دين طوافين — ايدر امتلرك پروانك ايدوست
نه رخ مدك حديثك لبلركده — انمازشفتليدا لكدن ايدوست
كه سن سين مهوه انسانك اصلي — نه ادمدرنه حوا اصلك ايدوست
جمالك كلشنيله كلدي جنت — قمو اراحي بلبل اتدك ايدوست
جمالك افتابن كوردي جنت — وصالك مشتلادي حوره ايدوست
لبلكدن بوسه الدي ابحيوان — انكجون حضر ساقي اولدي ايدوست
يرادن نطفه ده انسانه كزلر — سني ذاتنده كزلر ربك ايدوست
سني حق ذاتنه ايتدي خزينه — اليكه ويردي دين مفتاحين ايدوست
وجودك باطنيدر عالمي غيب — انكجون لامكاني روحك ايدوست
كتوردي علم غيبندن سني حق — جهانه رحمت ايچون كلدك ايدوست
نه جوهرسن نه معدن سن نه كوهر — ينجه باقرلر التون ايتدك ايدوست
جهان ظلمتده قلمشدي كفرله — جمالك نوري ايدين ايتدي ايدوست

صمندن

صَنَمْدَنْ لَاتِ عُزَّادَنْ جِهَانِي يُودُكْ پَاكْ اَيلَدِكْ نُورِ كُلَّهْ اِي دُوسْتْ

نَبِيِّ السَّيْفِ اِيدُكْ طُوتَدُكْ جِهَانِي مَكَّهْ قُدْرَتْ اَلِيدَهْ قَبْضَنَكْ اِي دُوسْتْ

كِهْ سَنْ سِينْ لَامَكَانْ قَوْمِينَهْ مُرْشِدْ مُحِيطِ كُلِّ شَيْ اِرْشَادَكْ اِي دُوسْتْ

تَجَلِّي عَكْسِيدَهْ طُورَهْ جَمَالَكْ اَنْكِجُونْ اُولْدِي مُوسَى اُمَّتْ اِي دُوسْتْ

رُمُوزِي قَابَ قَوْسَيْنْ اُولَدِي فَاشْ جَمَالِكْ رَاهِ مِعْرَاجْ اُولْدِي اِي دُوسْتْ

رُمُوزِي سِرِّ اَوَّادْنَا كُونْ كُدَّهْ اِيكِي زُلْفُكْ نِقَابِنْ اَجْمَهْ اِي دُوسْتْ

بُورَمْزِي بِلْمَدِي بُوجَهْلِ مُنْكِرْ اَنْكِجُونْ حَقِّي اِنْكَارِ اِيتْدِي اِي دُوسْتْ

اِيچِكْ حَقِّيلَهْ طَاشِكْ خَلِيلَهْ خَلْقْ اَنْكِجُونْ رُوحِ كَوْنَيْنْ اُولْدُكْ اِي دُوسْتْ

كِهْ بِلَالِي بِرْقِيلِكْ كُورْمَدِي اَصْحَابْ تَمَامَتْ قَنْدَهْ قَالْدِي كُورْمَكْ اِي دُوسْتْ

سَنِي دُنْيَادَهْ اَنْجَقْ كُورْدِي صِدِّيقْ خَيَالَكْ كُورْدِيلَرْ غَيْرِيلَرْ اِي دُوسْتْ

كِهْ سَنْ بِرْجَوْهَرِ اِيدُكْ لَامَكَانِي چِهَارْ يَارْ كُدَرِ رِضْوَانَكْ اِي دُوسْتْ

سَنِي آيِينَهْ اِيتْدِي حَضْرَتِ ذَاتْ تَجَلِّي اِيتْدِي سَنْدَنْ كُونْرَا اِي دُوسْتْ

اِيدِيجَكْ مُؤْمِنَهْ مُؤْمِنْ تَجَلِّي بُووَقْتَكْ لِيمَعَ اللهْ اُولْدِي اِي دُوسْتْ

نِقَابْ اِيتْدِي يُوزِينَهْ يُوزْكِي حَقْ اَنْكِجُونْ كُورْمَدِيلَرْ يُوزَكْ اِي دُوسْتْ

يُوزَكْ كُرْجَكْ كُورَنْ كَتْرْدِي اِيمَانْ يُوزَكْ اَيَاتِي تَوْحِيدَاوْقُورْ اِي دُوسْتْ

158a

جلالي كوزلرك درنطفهٔ حق — چراغي لامكاني بودراي دوست

جمالك شمعينه پروانه كوزلر — فلك كيبي دونر اولارك اي دوست

كوزكده اول قرا نقطه نه سيردر — دوكون اول نقطه اچره كزلي اي دوست

كوزك برخلقه سنده كزلي بيك عرش — صغشمز كربكك بيك فرشه اي دوست

كوزك شهبازي اچره قنادي — كچه طتيله يوزبيك كوني اي دوست

يوزكدر لامكانك برنشاني — ايكي زلفك درر غمازك اي دوست

يوزك برگز كورن شكدن اولور پاك — كوزك حق اليقين برهاني اي دوست

جمالك قلعه سين كيم فتح ايدرسه — اوكوزدر نور حقه مظهر اي دوست

جمالك ايتن وحي ايتدي جبريل — كوزك نور اتينه حجت اي دوست

دلك قدرت دليدر دل دكلدر — بوخلقه ترجماني حق سين اي دوست

بودلدر كنج حقه يعني مفتاح — دله فتح ايتدي حق اسرارين اي دوست

انكچون دلدر ارشادك قبوسي — قلاغزدر دلك هر يولده اي دوست

دلكدر بيلمز اشيائي كماهي — حقك سر سرابي ديلك اي دوست

دلكده كزلي حقك دورت كتابي — دلك دريا نطق غواصك اي دوست

دلك مرآت حقدر يا محمد — دلك كوستردي خلقه حقي اي دوست

جزء

158b

خبر ویردی دیلك بوخلقته حقی ... انکچون مظهری ذات اولدك ای دوست

دیلك آت پاره سینی سویلدن حق ... دیلکدن سویلین حق بلکه ای دوست

دیلك حرفی صغشمزدو وجهانه ... نه اغزه حرفه صوته صغمز ای دوست

دیلك نقطه سی درر اسم اعظم ... دیلکدن حقه یول وارکیدر ای دوست

دیلك جبرائیل اولدی وحی نطقك ... جمالك وحی اکبر اولدی ای دوست

دیلك اسرافیل اولدی صوری نطقك ... دیلکله خلقی احیا ایتدك ای دوست

دیلکده کز لدی حق اب حیوان ... حدیثك امتیکه ساقی ای دوست

سقاهم ربهم خمری جمالك ... دیلکدر کنت کنزا رمزی ای دوست

دیلك تختنده کزلی پادشاهك ... سلیمان اکلمز قوشدیلك ای دوست

دیلمدن سویلین سن سویلدن سن ... دیلیمی بلبل ایتدی عشقك ای دوست

بومدادك کناهیله قبول ایت ... شفاعت قل هو امتکه ای دوست

ابوبکر و عمر عثمان علی له ... بوسلطانلر له حشر ایت بنی ای دوست

اولشیر مقعدی صدقه بوخاکی ... قومو منلریله بیله ای دوست

دیلیم یك تشنه دور فیضکله قاندیر ... یدی در یا بنی قاندیرمز ای دوست

مرادم یارسول الله رضاك در ... بوذرم شمسیکه وصل ایله ای دوست

حبیبم ایچمشم عشقک صفاسینک زلالینی
شرابی شوقیکه مستم دادلدن طتلی بالینی

یتردم کفرم ایماندہ اوبالدن مرشدی عشقه
بوکوزهر کوردوکندہ احمدک کوزلرخیالینی

تجلی ذاته طولمیشم کوزم کوکلوم جهانندہ
صفات الله غرق اکلارسولک حالقالینی

انک حسنین کوردکوزکوردوکن دریای حیرتده
مکر قدرت آلی یارمثل انک قاشی هلالینی

انک زلفی سیاهیدر اصان منصورک برقلده
جمالینه انکچون پردہ دار ایتدی جلالینی

کورینور جمله اشیاده انوار افعالی توحیدی
حبیبن آیینه قلدی عیان ایتدی جمالینی

کتردی علم غیبندن یرتدی روحیله عقلی
بوکزالهامیله اوکرتدی عقله هرکمالینی

حقیقت پردهسن اچدی تجلا ایتدی ارواحه
دوکونه طولو مرات ایتدی احمدک وصالینی

دوعالم جسمنی حق ایلدی روحی محمد له
محبت میمی حایه وحی ایدرکن اچدی دالینی

دلیل اولدی انک دالی تموار واحی انسانه
ابوالارواح اودرزیرانه سردرکلاحالینی

انکچون انبیا امت اولوبدر اشبو سلطانه
انکچوندر خبر ویردی حقک اول بی مثالینی

دکله ای شهبازعالم بزخبر
بوجهاندن اول جهاندن معتبر

جان قلاغن اچاکور بندن یکا
رازیم اسراری نصیحتدر سکا

هرشوردم

هر سوزم موتالري احيا ايدر — عاقبت طالب ايسك ارشاد ايدر
سكا سندن عالمي غيبه بقا — آيينكدر آيينكده رهنما
آيينك ويردي اليكه يارادن — قل نظر آيينكه هر آره دن
كوزنه جوهر درجمالك بقسكا — كوزنه معدندر كمالك بقسكا
كوزنه مرآتي الهيدر يوزك — كوزنه سر الله ايمش ايكي كوزك
قبه باشك نه جامعدر سنك — ايكي ديرك اوزره ياپلمش تنك
انجه سودايه طولاشدم زلفكا — اصدي كوكلوم قند يلينه حقكا
زلفك اي دلبر جلالك شبوسي — هر قلي بيك عاشقك آندن بيشه سي
خوب جمالك پرتوي ديدار حق — كون يوزك كلسه كولر كلزار حق
لوحك اوستنده قلم قاشك ندر — نقشكي كيم يازدي نقاشك ندر
كز يكك سطرين يازركن اوقودم — هر قلي بيك معني ويردي اكلادم
كوزلرك سطري يازلمش نور يله — نقطه حقدر يازلمازن فكر يله
انجه فكر يله نظر قل يوزوكا — لنكري غواص ايرشمز كوزوكا
كوزلرك دريا سنه ايرمز كنار — كوزنه بالقلر يوزر فكر ايله وار
بحر دل جوش ايليلدن اي عباد — موج ارشاده بوغولدي هر عباد

مُرغِ جانك قَنِّقي صحرادَه اوچار — لامكان ملكيندَه شهبازك اوچار
مُرغِ روحه دُوجهان اولمز قفس — مُرغِ عقله جسم تن اولماز قفس
مُرغِ فكره حقيله اولماز حجاب — مُرغِ ذكره فكر اولور حقدن خطاب
مُرغِ وحيك جبرائيل اولدي دلي — مُرغِ الهام اولدي حقك بلبلي

سكا طالب رازي اچر سم بر اثر
بيك سبق ال عارفه بر كل پتر

علم توحيده نظر قيل علميله — علم ايسك علميني سويله علميله
علمي حقك قنده در انسان نده در — قنده در انسان كامل حقده در
حقدن ايري غيري بلمه سن — علمينك ايچنده در حق اي حسن
صانغك كامل لكين صنعتده كور — نقشي قو نقاشني نقشنده كور
نيجه تصوير اولدي صورده كوز وتاش — انس وجن بوحكمته ايلر صواش
نطفه ايجره كزلنن انساني كور — قطرك ايجره كزلنن عماني كور
اتدري قان اكلامه انساني سن — قاشيله كوز اكلامه بوكاني سن

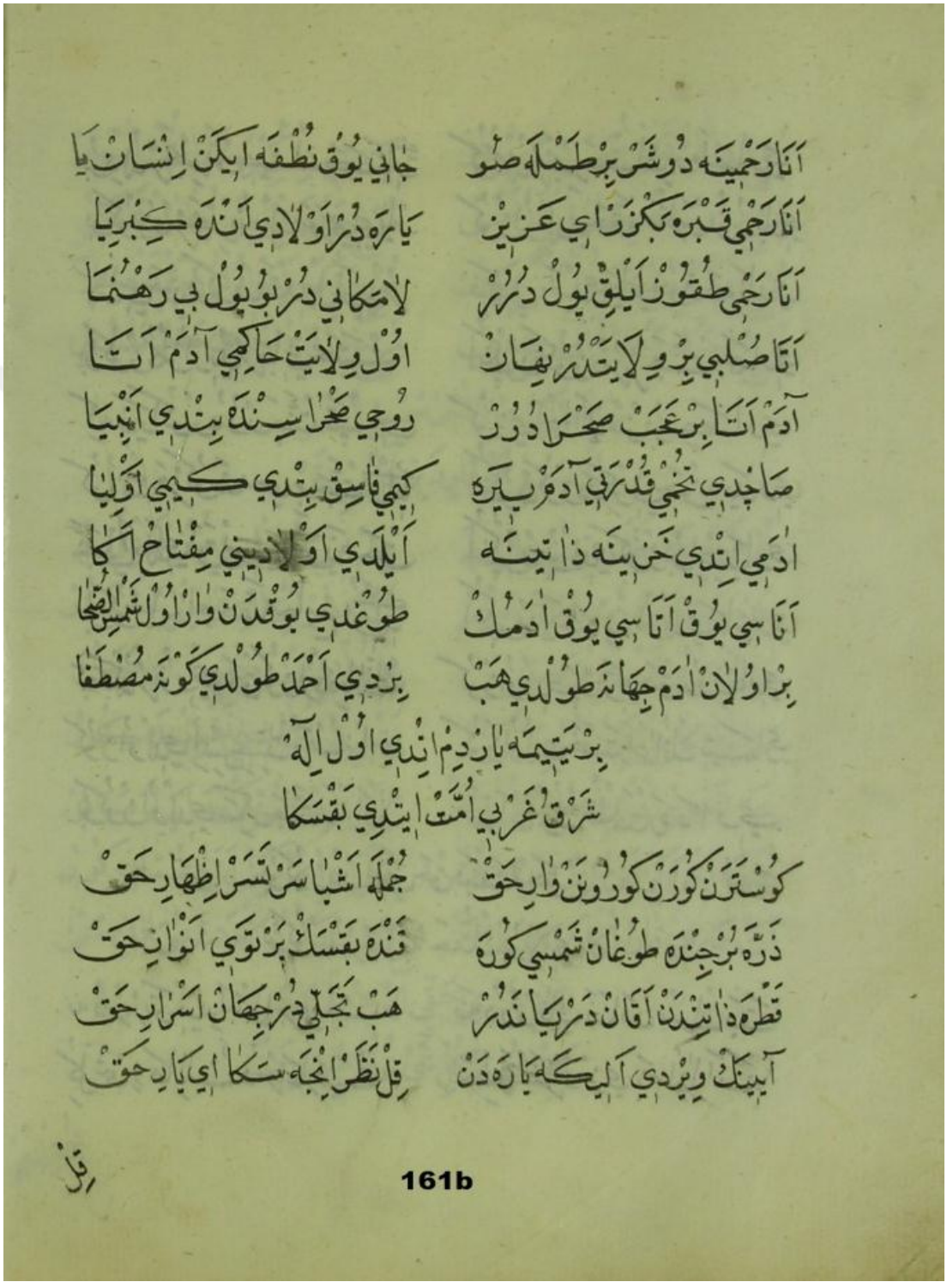
سني غيري حقي ايري بلمه سن
حق محيط كل شي يوقسن وبن

بود الله

بودلدر بحر توحيدك كناري — كوكلدر بحر حقك برطماري
بوكوزدر بحر نورك موجياي يار — كوزاولدي حقه مظهر نوربارى
چراغي حق بوكوز قنديل لريدر — فتيلي زيدي ياغي يوق نه ناري
بوكوز كلزاريدر باغي محبت — انكچون كوزدر جنت بهاري
كه زيرا كوزدر جنت قپوسي — كوزي اعما الامز بوحصاري
كوزك هر كوشه سي برجنت اولدي — انكچون كوزده كزلي حق ديداري
تجلي ايلدي اول كوزه حق — انكچون بولدي كوز بو اعتباري
بوكوز اسماء حقه جامع اولدي — انكچون لامكاني اولدي بازاري
به بكلدر نوري حق كوز لرده بالذات — كوزاولدي پرتوي حق روزكاري
كوزاولدي انس جنك رهنماسي — كوزاولدي خسته اعمانك تيماري
بوكوزاولدي سكز جنتدن اولا — طمو اعمالرك ظلمتده داري

بوكوزدر التي حق قبضه حق
بوكوزدر جزبه حقك بولاري

نه در در توحيد اسراري خدا — نه در در فاني فنادن صوك بقا
كل شيء هالك در عاقبت — حشر محشر رمزي نه اتا انا

اَنَا رَحِيمِيَه دُوشَرْ بِرْ طَمْلَه صُو
جَانِي يُوقْ نُطْفَه ايكَنْ اِنْسَانْ يَا

اَنَا رَحِمِي قَبْرَه بَكْزَرْ اَي عَزِيزْ
يَارَه دُرْ اَوْلَادِي اَنْدَه كِبْرِيَا

اَنَا رَحِمِي طُقُوزْ اَيلِقْ يُولْ دُرُرْ
لَامَكَانِي دُرْ بُويُولْ بِي رَهْنُمَا

اَتَا صُلْبِي بِرْ وِلَايَتْ دُرْ بِهَانْ
اُولْ وِلَايَتْ حَاكِمِي آدَمْ اَتَا

آدَمْ اَتَا بِرْ عَجَبْ صَحْرَا دُرُرْ
رُوحِي صَحْرَاسِنْدَه بِتْدِي اَنْبِيَا

صَاجْدِي تَخْمِي قُدْرَتِي آدَمْ بِيرَه
كِيمِي فَاسِقْ بِتْدِي كِيمِي اَوْلِيَا

اَدَمِي اِتْدِي خَزِينَه ذَاتِيَنَه
اَيْلَدِي اَوْلَادِينِي مِفْتَاحْ اَكَا

اَنَا سِي يُوقْ اَتَا سِي يُوقْ اَدَمْ كْ
طُوغْدِي بُوقْدَنْ وَارْ اُولْ شَمْسُ الضُّحَا

بِرْ اُولَانْ اَدَمْ جِهَانَه طُولْدِي هَبْ
بِرْدِي اَحْمَدْ طُولْدِي كَوْنَه مُصْطَفَا

بِرْ يَتِيمَه يَارْدِمْ اِتْدِي اُولْ اِلَهْ
شَرْقْ غَرْبِي اُمَّتْ اِيتْدِي بَقْسَكَا

كُوسْتَرَنْ كُورَنْ كُورُونَنْ وَارِحَقْ
جُمْلَه اَشْيَاسَرْ تَسَرْ اِظْهَارِ حَقْ

ذَرَّه بِرْجِنْدَه طُوغَانْ شَمْسِي كُورَه
قَنْدَه بَقْسَكْ بِرْ تَوِي اَنْوَارِ حَقْ

قَطْرَه ذَاتِنْدَنْ اَقَانْ دَرْيَا نَدَرْ
هَبْ تَجَلِّي دُرْ جِهَانْ اَسْرَارِ حَقْ

آيِنَكْ وِيرْدِي اَيلِكَه يَارَه دَنْ
قِلْ نَظَرْ اِنْجَه سَكَا اِي يَارِ حَقْ

161b

قل تجلي سن سني حسنك كبي طور موسى سنده در ديدار حق
پرتوي حقدر جمالك احمدي يا محمد سنده در ستار حق
عالم غيب وشهادتده يوزك زلفك اي دلبر قرار دنيا رحق
قاشي كوز صندي سني اعما اولان آت دري قان اكلادي انكار حق
بوجهل اعما نجه كور سون حقي كوز اولان صديق ايدر اقرار حق
اي كنش بر ذره كي كوردي جهان خلق يوزكده ايتدي لر بازار حق
لامكاني ذاتك اي خلقي حسن
بي نشاني كل يوزك كلزار حق

طمو جبتك بر جسم روحي بشر جاني يوقسه جسمي بندر لر اي پدر
ادم اوغليدر تجلي سي حقك دقتيله ايله انسانه نظر
قاشي كوز يوزدر تجلي طاغلري دل نر موسى در تكلملر ايدر
جسمي طور ندر تجلي روح ايمش عقل كل موسا سنك اي بي خبر
طور ايسه يوزك تجلي در كوزك قشلار ك نر كبر وحقه بول كيدر
دفتري انسانه نجه قل نظر
حق خزينه سي بودفتر در مكر

سنده تجلي ايتدي سنك عالمه
كوز اولان انلر كوردي ايدي الله حق

بحر توحيدك كنار يدر بشر — بحر انسانك كناري بحر بر
بحر اشيانك كناري يدر وكوك — بحر دنيانك كناري محتصر
بحر عقله لنكر ايرمز بي كنار — بحر روحه عقل ايرشمز اي پدر
بحر روحك بو جسيم غواصي درر — بحر كوز غواصي درر نور بصر
بحر اغزاك اشبو دل غواصي درر — بحر قلبك اولدي غواصي خبر
بو قولق درياسنك غواصي خلق — بحر دستك اولدي غواصي هنر
بحر بورنك اولدي غواصي دماغ — هر بر اعضا اولدي دريا سر تسر
آل قناد اولدي ايق اولدي براق — لامكانه جسم جان اوچوب كيدر

كوز سفينه قلبي نه دريا ده درر
اچسه يلكن دومن قدرت طوتر

كل سكه انسانه باق او قو تجلي خطبه سين — يوزكده كي طوره چقوب كوزكده موسا اولا سن
سن قطره صاندك بحر انساني بچه عمان ايكن — سن نطفه صاندك ادمي كونينه صغمز كان ايكن
ادم نه جوهر يلدك بو كوهري طاش كلادك — آت ودري فان ظن ايدوب ادمي كوزقاش كلادك

حقك خزينه سيدر ادم سن بوكا في كوزمدك
انسان يوزنده اشكار كفري ايماني كوزمدك

كوزه

كوزه هر كورونن اسرار توحيد — بو عالم طوبطلو اظهار توحيد
نكم جنبشده در اشياده هر شي — محيط كل شي ستار توحيد
عدمدن كلدي بو عالم وجوده — بو عالم بيننه يوقدر وار توحيد
كترديي غيبي عينه بو شهادت — تجلي قلدي طوره نار توحيد
ديدي موسي يوزك كوستر الهي — ايچم طاشم طولا انوار توحيد
خطابنده كه يا موسي ديدي حق — اونوت غيري بن اولم يا رب توحيد
سبني قالدرك يا موسي ارادن — بزمله ايده سن بازار توحيد
تجلي ايليم سن سز سكا بن — كه سن سين مظهريم ديدار توحيد
ديدي موسي الهي قنده سين سن — مكانك يوق نه يردر وار توحيد
كه يا موسي نه يرده يم نه كوكده
والا قوالرمدر شار توحيد

نشاني اهل توحيدك كوزاولدي — كوزي اعما اولان ظلمتده قالدي
كوزه هر كورنن اسرار توحيد — انكجون كوز لولر عبرتده قالدي
معلق برسراي اولدي بوكوكلر — كورن بوخيمه حيرتده قالدي
بشر در اصلي جامع باشي قبه — كورن كوز قندياين حكمتده قالدي

بويرلر جامع اولدي قبه كوكلر — جماعت انس وجن قامتده قالدي
انكجون ادمه فرض اولدي سجده — بو محرابي كورن جنتده قالدي

سجود ايت احسن تقويمه ابليس
ملك مرسل بوخوب خدمتده قالدي

ندر توحيدك اسراري خبر ويرر — ندر بي ريايي انوار خبر ويرر
ندر وحدتله كثرت كزلي ظاهر — بويوقدن وارا اولان واري خبر ويرر
نه آيينه درر بر نطفه انسان — جمالين كورده ستاري خبر ويرر
نظر قل انجه عبرتله سكاسن — يوزك كلسه بوكلزاري خبر ويرر
تجلي آغاجيدر شكل انسان — طونمش ميوه دالاري خبر ويرر
بشر دالنده ميوه اولدي اولاد — يرادن صنع غفاري خبر ويرر
بترانسان آغاجنده تجلي — يوري طوره بو ديداري خبر ويرر
بويوزدن واصل اولدي حقه موسي — كوكل طورنده غي ياري خبر ويرر
تكلم ايلدي موسي اغزيسز — حروفي صوتي يوقدر اري خبر ويرر
بودل آت پاره سيدر نجه سويلر — دلي غماز ايدن كاري خبر ويرر
آقان درياندر دل قطره سندن — بودل شهرنده معماري خبر ويرر

163b

فنا دل سويلمز حاشا انا الحق
بقا منصورينه داري خبر وير

عبرتيله كونه قيل نظر — حق تجلي سين وره هر شي خبر
ادم اوغلي در تجلي طاغلري — پر تويدر حق تعالا لينك بشر
ادمه سجده بجون اولدي حلال — نور حقه ايدي بو سجده مكر
ايري غيري بلمه ادمدن حقي — حق محيط كل شي در اي پدر
احسن تقويمه سجده فرض ايكن — ديو زاهد ادمه انكار ايدر

ادمه وجهنده حقي كورمين
يارين اعما حشر اولا اي بي بصر

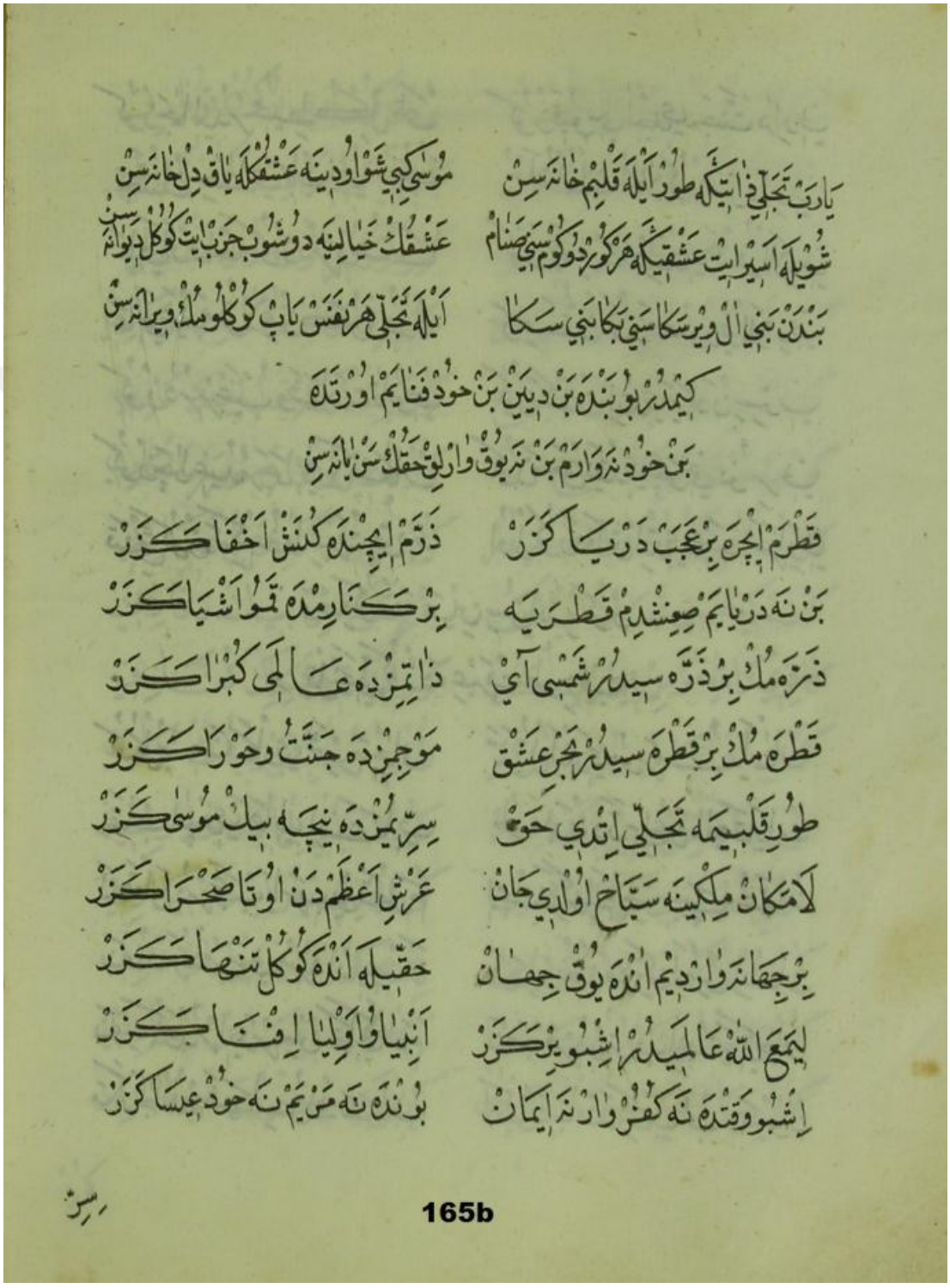
علم توحيدك ايشت اسرارني — كوره سن تا ذره ده حق نورني
عالمي خلق ايدن يجك اول پادشاه — صاچدي كونه ذاتينك انوارني
جمله اشيايه تجلي ايلدي — كون ايچنده صقلادي ستارني
قولدن ايري اولمان پادشاه — شاهي قولدن كوسترر ديدارني
ذات پاكيدر محيط كل شي — كوندن اظهر كور ظهور اظهارني
ذره شمسه ايرمجه هرگز وار — نوري حقك كوسترر آثارني

تَنده بقسك نور حقي قل شهود — بوُنده كوز ياري بوكون قويا رني
بوُنده هركم كورميه اول دلبري — يارني كوزمز ايسك كوز نارني
اول منزه تكري كوندن اشكار — كوز كوكدز كوره اول غفارني
كوز سوزه كوز علمني كشف ايلسك — عقلي ايزمز از تورز انكارني
كوز قيوسنده سليمان احتياج — كوزه اسكندر قول ايتدي زارني
كوز زنه عنقادر جهان محتاج اكا — كوز فقير اولماز صورز سك كارني
كافر و مؤمن كوزك هب دوستيدر — كوز سوزك كندنده بل قهارني
كوزده كي حسني تجلا ايلين — هر نظرده قره بيك زنارني
كافري والله مؤمن ايتدي كوز — كوز ايله قيز شكلك كفارني
كوزي اعما شاشيدر شاشقين كزر — طغري يول بلمز بيدك خيمارني
اولسه اعما انس وجن بركوز يده — كوزده بغلي بل ايمان يولارني
ظلمتي كفر اولدي اعمايه يقين — كوزله يا پديلر ايمان ديوارني
كوز لولر كفره بغايتده ايراق — يقدي كوز سوزدن ايمان شارني
كوز جمالينك نقابن كم اچا — يپا دمزله ايمان حصارني
كوز جمالیدر حقك آيينه سي — كز لدي كوزده غني جبارني

كوز

كوزجمالیدر محیط کل شی کوزقیوسی احدی جنت دارنی
جنتك مفتاحی باب ایچی کوز جملة الملك اکلا کوزسر دارنی
عالمی ارواحه کوزدر رهنما کوزله ارشاد ایدی حق قوللارنی
عالمی غیبه قولاغز کوزدر راه حقك کوزه صورر قوللارنی
کوزدر غیب وشهادت قاپوسی کوزه کشف ایدی یرادن سزنی
کوزچراغیدر چراغی لامکان کوزه حق یقدی چراغی نورنی
تنقی کوزده کم خدا عبرت قودی اول کوزه فاش ایدی غیب اسرارنی
وجهه کوزده عین سر الله کور
قل تجلی کوزده عبرت طورنی

کوکل برجینه کلدی شمس رحمان تنزل ایلدی مورة سلیمان
نقاب احدی جمالی افتابی طوغلدن ذرم ایچره ماه تابان
نه قطره در عجب یارب بو قطرم ایچنده کز لمش سن بیچه عمان
نه قدر تدر منی مردار ایچنده شها بر نطفه ده کز لرسن انسان
نه حکمتدر ایدرسن خاکی ادم نه جوهر در تراب ایچنده کی جان
مکر جاندر شها سرك سرابی انکچون جانده کزلی اب وحیوان

یارب تجلی ذاتیکه طور ایله قلبیم خانه سین
موسی کبی شوق اودینه عشقکله یاق دل خانه سین

شویله اسیر ایت عشقیکه هر کور دوکوم سنی صنام
عشقک خیالینه دوشوب جزب ایت کوکل دیوانه سین

بندن بنی ال ویر سکا سنی بکا بنی سکا
ایله تجلی هر نفس یاپ کوکلومک ویرانه سین

کیمدر بو بنده بن دیین بن خودفنایم اورتده
بن خودنه وارم بن نه یوق وار لوحقک سن یانه سین

قطرم ایچره بر عجب دریا کزر
ذرم ایچنده کنش اخفا کزر

بن نه دریایم صغشدم قطریه
بر کنار مده نمو اشیا کزر

ذره مک بر ذره سیدر شمسی آی
ذاتمزده عالمی کبرا کزر

قطره مک بر قطره سیدر بحر عشق
موجمزده جنت وحورا کزر

طور قلبیمه تجلی ایتدی حق
سر ایمزده بیک موسی کزر

لامکان ملکینه سیاح اولدی جان
عرش اعظم دن اوتا صحرا کزر

بر جهانه وارديم انده یوق جهان
حقیله انده کوکل تنها کزر

انبیا و اولیا افنا کزر
لیمع الله عالمیدر اشبو بر کزر

اشبو وقته نه کفر وار نه ایمان
بو نده نه مریم نه خود عیسا کزر

سر

سِرِّ تَوْحِيدُكْ بَشَرْ سِرِّي دُرُرْ
بَحْرِ تَوْحِيدُكْ بَشَرْ قَعْرِي دُرُرْ

اَدَمُكْ اَيْنَه سِي تَوْحِيدْ اِيمِشْ
جِسْمِ رُوحِي بَرْ تَوِي تَوْحِيدْ اِيمِشْ

خُوبْ جَمَالِي اَدَمُكْ تَوْحِيدِ ذَاتْ
اُولْ يُوزُكْ بُو يُوزْ نِقَابِي بِي جِهَاتْ

آدَمُكْ وَجْهِي دُرُرْ نُورِي اِلَهْ
بُو يُوزَه اِيتْدِي تَجَلِّي پَادِشَاهْ

طُورَه بُو يُوزْدَنْ تَجَلِّي اِيتْدِي حَقْ
حَقِّيلَه بَاطِلْ بُو يُوزْدَنْ اُولْدِي فَرَقْ

حَضْرَتِ مُوسَايَه بُو يُوزْ طُورِ اِيدِي
حَقِّيلَه بُو يُوزْدَه تَكَلُّمْ اِيدِي

بُو يُوزَه وَحْيِ اُولْدِي حَقَّدُرْ كِتَابْ
بُو يُوزُكْ بِرْ ذَرَّه سِيلَهْ اِفْتَابْ

كِزْلِي بُو يُوزْ قَطْرَه سِنْدَه بِيكْ بَحْرْ
اَيَا غِيدُرْ بُو يُوزُكْ يُوزْ بِيكْ نَهَرْ

كَاهِي بِيكْ اُولْدِي بُو يُوزْ كَاهْ اُولْدِي بِرْ
شَرْقَ غَرْبَه صِغْمَزْ اُولْدِي كَاهْ اُو بِرْ

بِرْدِي اَحْمَدْ اُمَّتْ اُولْدِي شَرْقِ غَرْبْ
بِرْ هِي اِدْ وَجْمَلَه عَالَمْ طُولْدِي هَبْ

عَارِفُكْ قَلْبِي نِچَه دَرْيَا دُرُرْ
خَاكِ عَارِفْ مَعْنَوِي كِيمَا دُرُرْ

كَنْجِ حَقْدُرْ عَارِفِ بِاللهْ اُولَانْ
نُورِي حَقْدُرْ هَرْ اِشِي لِلّٰهْ اُولَانْ

قُولْلَرِنْ خَلْقْ اِيدِيجَكْ اُولْ پَادِشَاهْ
عَارِفُكْ قَلْبِينِي قِلْدِي تَخْتِ گَاهْ

عَارِفِي اَلْتْ اِيدِنْدِي قَبْضِنَه
جِسْمِي اَلْتْ اَيْلَدِي رُوحْ اِلَيْنَه

آت درى قان اكلامه عارفلرى — قاشيله كوز اكلامه عارفلرى
قدرتين عارفدن اظهار ايدى حق — عارفى بحرى يقينه ايتدى غرق
قلب عارف طورى موسى كندىدر — عارفك روحى تجلا كندىدر
عقل عارفدر تجلى طاغلرى — عارف اولدى لامكان صحراسى
سر عارفدر سراپى لامكان — نفس عارفدر نشانى بى نشان
كيمدر عارف كيمه ديرلر اى يار — هر مرادى حق اولا اى اختيار
واصلى حق اولانه ايرق نه غم — جملة الملك اولانه غم نه الم

نطفه انسان ايدن سلطانه كل
سنى يوقدن وار ايدن سبحانه كل

نه خزينه در بشر دكله بنى — قنده در صور بابنى مفتاحنى
ادمى ايتدى خزينه اول اله — اغزنى ايتدى قپو اول پادشاه
دلى مفتاح ايتدى كنجه كنز مكه — درى جوهر كابنى فتح ايتمكه
ديله تسليم كنجين پادشاه — كوزه تسليم ايتدى نورين اول اله
اغزه تسليم ايلدى دل قطره سن — بحر ايكن دل قطره كوسترمدى لبين
قطره كوسترمدى بشر عثمان ايكن — ذره دن طوغدى كنش سلطان ايكن

ادمى

ادمی اتدی خزینه ذاتینه
کوزی مفتاح اتدی ویردی الینه

قطره برجندن طوغان عمانه باق
خاك ایچنده خلق اولان انسانه باق

صانغك صنعین تماشا ایلکل
بودیرکسز کوکلره سیرانه باق

پرده وشك کول درمعلق برسرای
بوسرای خلق ایدن سلطانه باق

طاغلر وطاشده اغجده میوه ده
یاردن خلاقه اول سبحانه باق

پرپوزی جامع بوکوکلر قبه سی
نجمی قندیللر یقان رحمانه باق

کفر بنی محو اتدی عبرت ادمك
قندیله بقسك هر طرف ایمانه باق

صبر یله طوت یپراغن اطلاس ایدر
قورقوغی جلوا ایدن دیانه باق

پرسینك اورو خزینه عسل
ای سلیمان موریکه مردانه باق

پرقامش اولدی خزینه شکر
درلو نعمتلر یرادن خانه باق

بحر حقك برکنار یدر بشر
کنج حقك خزنه دار یدر بشر

علم توحید اولدی آدم اشکار
لامکانك برطار یدر بشر

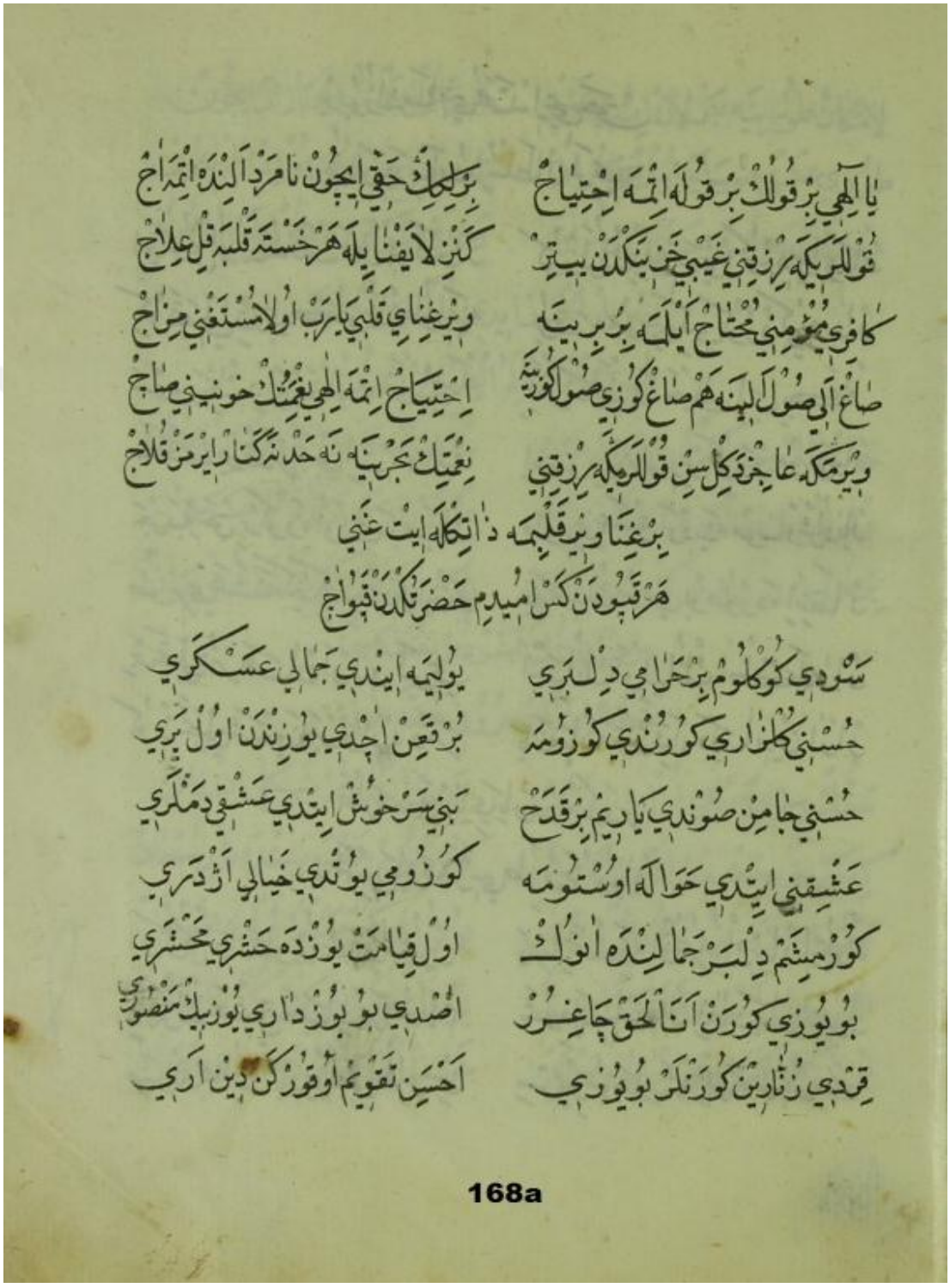
بحر توحیدك بشر درقطره سی
نور حقك ذاتی نور یدر بشر

كزلي كيج ايدي يرادن لامكان — خلقده فاش اولدي ظهور ايدر بشر
قولله بيله در اول پادشاه — ايري غيري بلمه سر ايدر بشر
اول الهك ظاهر ايدر قول لري — باطني جنتله حور ايدر بشر
ظاهري اول پادشاهك بوجهان — باطني غيب اولدي قعر ايدر بشر
قولله نور ذاتن اتدي كوز — بو تجلي ذاته طور ايدر بشر

ايكي ديركلي شهر خلق ايتدي حق
حق ايچنده سري شهر ايدر بشر

كجدي كوكلوم تختنه سلطان عشق — حاكم اولدي جانمه جانان عشق
قبلم اولدي خوب جمالي شاهمك — سجده كاه اولدي بزه ديوان عشق
كعبه حسن طواف ايلر ايكن — بر تعين اجدي يوزندن خان عشق
كلدي كوكلوم الدي كتدي درد يار — نازراز ايلر ايكن عرفان عشق
كوزكبي حسني خيالنده انوك — مؤمني كافر ايلر حيران عشق
بر تجلي ايدجك موسا يه يار — ياره قلدي قطره سين عمان عشق
ذره سندن طوغدي موسانك كنش — اول بقايوزين كور ايجك فاني عشق
نفس قلبي عقلي روح اولدي فنا — ليمع الله ايريجك جاني عشق

يا الهي

يا الهي بر قولك بر قوله احتياج
بر لمك حقي ايچون نامرد اليندن اتماج

قول لريكه رزقني غيبي خزينكدن بيتر
كفن لا يفنا يله هر خسته قلبه قيل علاج

كافري مؤمني محتاج ايلمه بر بر ينه
ويرغناي قلبي يارب اول استغني مزاج

صاغ ايي صول ايلينه هم صاغ كوزي صول كوزينه
احتياج امة الهي نعمتك خونيني صاج

ويرمكه عاجز دكل سن قول لريكه رزقني
نعمتك بحرينه نه حد نه گنار ايرمز قلاج

برغنا ويرقلبمه دائكله ايت غني
هر قپودن كس اميدم حضرتكدن قپواج

سودي كوكلوم برحرامي دلبري
يوليمه ايندي جمالي عسكري

حسني كلزاري كوردندي كوزومه
برقعن اچدي يوزندن اول پري

حسني جامن صوندي يا ريم برقدح
بني سرخوش ايتدي عشقي دملري

عشقني ايتدي حواله اوستومه
كوزومي يوتدي خيالي اژدري

كورمشم دلبر جمالنده انوك
اول قيامت يوزده حشري محشري

بويوزي كورن انا الحق چاغرر
اصدي بو بوزداري يوزيك منصوري

قدي زنارين كورنلر بويوزي
احسن تقويم اوقورکن دين اري

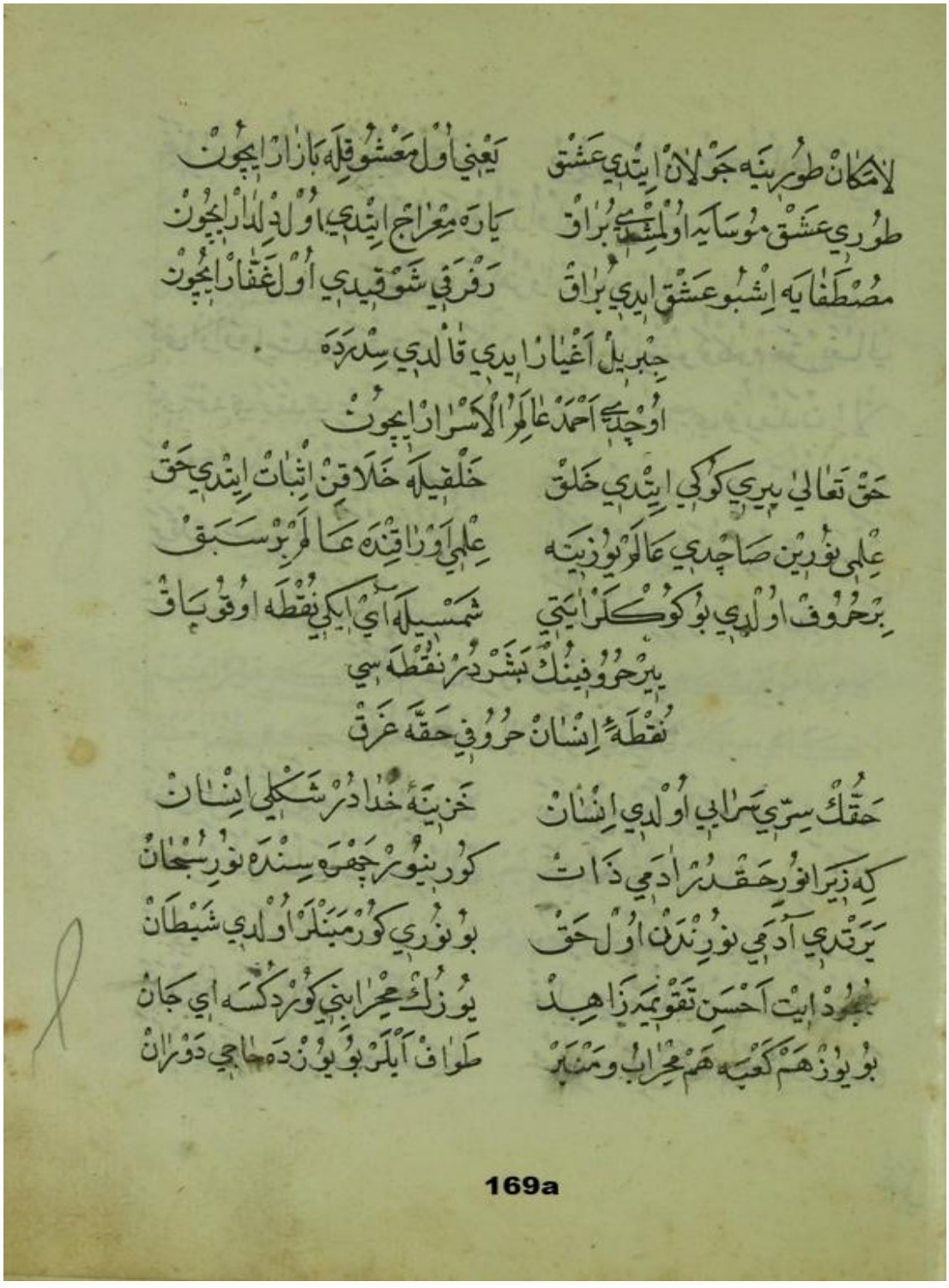
بو بيوزك طاشي محمد ايچي حق
قوللريله بيله در سلطان لري

اي كوكل اولدك فلك وش بي قرار — كوزلرك يلمم نه يوزكوردي اي يار
كم تجلي ايتدي كوزك طورينه — يوقسه موسي كبي كوردكمي ديدار
سودي يكك دلبر بغايت خوب اسه — يتر اكلنجه خبالي اي بكار
طاقتك يوقدر تجلي ايتسه ذات — اشبو يوزطورين كورن موسي نيار
جذبه حق بركوزه اولسه به بك — طوري عشق ارديسه موساوش اويار
طوري عشقه كيملر چقدي ايتمدي — بيچه بيك موسي بوطوردة انتظار
بر تجلي در همان ارزو لري — انبيانك اوليانك اكله وار
كوز تجلي شمعينه پروانه در — يانه يانه شوقله يارين ارار

قطره سي دريا يي يارة دلك كيدر
شمسي يارة ذرسي طورمز اوچار

اي كوكل اوارة اولدك يار ايچون — در د عشقه اوغرادك نيمار ايچون
دلبرك عشقي خيالنده مدام — شوقله بيك جان فدا ديدار ايچون
صوندي اول يار يم تجلي طوسين — ستر يمز موسا سينه اظهار ايچون

168b

لامكان طورينه جولان ايتدي عشق — يعني اول معشوقله بازار ايچون
طوري عشق موسايه اولمشدي براق — يارة معراج اينديي اول دلدار ايچون
مصطفايه اشبو عشق ايدي براق — رفرفي شوقيدي اول غفار ايچون

جبريل اغيارايدي قالدي سدره ده
اوچدي احمد عالم الاسرار ايچون

حق تعالي بيري كوكي ايتدي خلق — خلقيله خلاقين اثبات ايتدي حق
علمي نوريين صاحبدي عالم يوزينه — علمي اوراقنده عالم برسبق
برحروف اولدي بوكوكلر ايتي — شمسيله اي ايكي نقطه اوقوياق

بيرحروفينك بشردر نقطه سي
نقطه انسان حروفي حقه غرق

حقك سري سرايي اولدي انسان — خزينه خدادر شكلي انسان
كه زيرانور حقدر ادمي ذات — كورينور جمله سنده نور سبحان
يرتدي ادمي نورندن اول حق — بونوري كورمينلر اولدي شيطان
بجود ايت احسن تقويمه زاهد — يوزك محرابني كوردكسه اي جان
بويوزهم كعبه هم محراب ومنبر — طواف ايلر بويوزده حاجي دوران

تجلي ايدي طوره حق بويوزدن بويوزي كوردي موسي اولدي حيران
تجلي ذاته بويوز اولدي مراة
بويوزده نه كفر وار نه دين ايمان

بني اواره ايتدي عشق مولا الا لدن اشبو كلوم حق تعالي
بني سودي يرتدي برمنيدن يرتدي روحيمي نوريندن الا
يرتدي علمي نوريندن بو عقلم عقلده ذاتي نوري حقك اكلا
يرتدي عشقي نوريندن بو كلوم انكجون قلبي عرش ايتدي معلا
يرتدي سري نوريندن بو نفسم انكجون روحمش حق سري حالا
تكلم ايتسه سر طوريندن موسي
جهان طور اولا عالم هب تجلا

نظر قل قطره كه عمان ايچنده نظر قل جوهريكه كان ايچنده
ندن برطمله نطفه اولدي انسان خزينه خدا درجان ايچنده
تجلي در بشر باشدن آياغه بو طوره قل نظر حيران ايچنده
تجلي در بو كونك ايچي طاشي تجلي سي حقك انسان ايچنده
تجلي پرتو يدر جمله اشيا محيط كل شي سبحان ايچنده

تجلي

تجلي كنده بدر ذاتنده انسان بوطوره كاهي چيقوب سيران ايچنده
تجلي ميوه سيدر ادم اوغلي بترجان ميوه سي جانان ايچنده
تجلي اغاجيدر كامل انسان بتردين ميوه سي ايمان ايچنده

تجلي ايتيدر سطري انسان
اوقور لوح وقلم قرآن ايچنده

باقر التونم كهي كيميا منم كاهي طاشم جوهري عنقا منم
كاهي شمسم كاه اولور بر ذره يم كاهي قطره كاه اولور دريا منم
كاهي انسانم كهي بر نطفه يم كاهي ادم كاه اولور حوا منم
كاهي طاووسم كهي جنات عدن كاهي رضوانم كهي حور امنم
كاهي ميزانم كهي اولدم صراط حشر محشرون كهي عقبا منم
كاهي اسرافيل منم هم نفخ صور كاهي موتم كاه اولور احيا منم

بن فناسز باقي يم الله ايله
حمد لله واصلي مولى منم

ادم اولدي كنج حقه خزنه دار اولدي حوا كنج ايچون مفتاح يار
ادمك اولادي در كنجه قپو هر بريندة ادمك بر خزنه وار

ادملك وجهي خزينه دركه حقه ايكي كوز مفتاح دين كنجين احجار
بحر نورك كوز كناريدر اي جان كوزده كي دريايه نه حد نه كنار
كوز چراغي در چراغي لامكان قبه عرش اوزره قنديل بيناز
كوز تجلي طور ريدر موسايه بك كوز تكلم انسه دل بحري طشار
كوز كنش كن ذره برجندن طوغار كوز ذكيز كن قطره برجندن طوغار
كوز محمد در احد اولدي به بك
كوز محيط كل شيدر اكله وار

جمله موجودات اشيا برنفس ايچنده در جمله مخلوقات دنيا برنفس ايچنده در
انس وجن وحشي طيور يله نكم وار مور مار جانلي جانسز سفلي اعلا برنفس ايچنده در
عالم غيب وشهادت كمو جنت خير وشر كفري ايمان سني ترسا برنفس ايچنده در
عالمي كتمي عدمدن خلق ايدن اول پادشاه قول لمريله بيله مولي برنفس ايچنده در
غير تندن بيرو كه صغرين اول لامكان
مؤمنك قلبنده حالا برنفس ايچنده در

جمله اشيا نور حقك مظهري هر كرونن كوستردن حقك نوري
قنده بقسك ثم وجه الله كور برتوي حقدر بو كونك هر يري

قول لمريه

قولمرینه نورینی کوز ایلدی — نورینه نور یله وجهن کوستری
بحر نوره عبرتی غواص اولان — قندهٔ بقسه حقی کوردی کوزلری
کوز قپوسی پیر یله کوکدن اولو — فکر یله عبرت انك مفتاحلری
نورینی کوز کنجینه طولدردی حق — کونه صغمز سویلسه کوزدلبری

دوجهانك پادشاهی کوزدرر
کونه قولدر انس وجن دیو پری

ای بنی یوقدن یرادن پادشاه — مشکلم ندر بلورسین یا اله
قالمشم کردابه حیرتده شها — الیم ال قالدیم ایقلردهٔ شها
یوکلی عورت کبی حمال اولمشم — بوخواطرایله ابدال اولمشم
یا الهی عشقیکه برچاره قیل — دردشوقیکله یورهٔ کم یاره قیل
سکا معلوم اولدی هر حالم بنم — جانیمه کاراتدی اهلم بنم
شمدی بن نه سنده نم نه بنده یم — شمدی بن نه دنیاده نه عقباده یم
قلبی جمع ایلکل ای پادشاه — خاطرم طاغلدی جمع ایت یا اله
بر لمحك حقی ایچون کور قیدیمی — سن یرتدك بینه سن کور قیدیمی
عجز ایچنده قومه یارب قولمرك — ایلمه کفران نعمه قولمرك

نعمتك بحريه غرق ايله بزي طشره اتمه تا ابد غرق ايت بزي
نعمت جسماني ويرر وحاني ويرر قطره مه تا وصلتي عمماني ويرر

ذره مي وصل ايله شمسي وحدته
قلبمي جمع ايله قومه كثرته

سن اي عاشق نه دريادة كزرسين كهي غواص اولوب كاهي يوزرسين
فلك باشكده دلدر چرخ قدرت دونر امريله دل حقدن نه حكمت
ديله الهام ايدر امرين يرادن نه الهام ايلسه سويلر دل اندن
دل اولدي ترجماني حق تعالي ايدر قول لاريه دلدن تجلا
بو دل بر پاره اتدر كرچه امما ديلك محتاج انس وجن سراپا
دل اولدي انسيله جنه قولاغز بو دلدن فرق اولندي ايو يا وز
يرادن حق بزي دلدن بيلندي يرادن كز كنجين دلدن اجدي
حقيقت علم غيبن قودي دله لدن علمين قودي صاني كوكلده
بو دلدر جان دليلك ترجماني ولي جان دليدر حق ترجماني
كه زيرا جان دلنده سر حق وار بو دلدر بحر حق غواص اي يار
بو دل عالم غيب وشهادت بو دل ذاتنده كز لي طمو جنت

ديرلدي

ويرلدي دلدن انسانه كرامت دل ايتدي احمده بو خلقي امت

ملك مرسل ديلك محتاج اي يار سليمانك باشنده تاجي دل وار

ديديكم دلدر علمي لدني بو دلدر حضره مظهر من لدني

بو دلدر اب رحمت اب وحيوان نه ظلمت نه كفر بو دل نه ايمان

نه الهام اولسه حقدن اني سويلر
كل الهام اولسه ديلي بلبل ايلر

حق بكا بر كوز ايله ايتدي نظر اول كوز ايچنده به بكدر بحر بر

اشبو كوزده نقطه در كون ومكان ذره سيدر بو كوزك شمسي قمر

قطره سنده بو كوزك دريا نهان كوز نه كاندر حقه كوزدن يول كيدر

لامكان ملكينه كوز در رهنما اشله جن اولسه اعما كوز بيدد

كوز سرايينه كيرن سلطان اولور تحت كوزدن انسه جنه حكم ايدر

كوز سليماني ديوه حكم ايلسه خاتمي كوزله بيله حكمي كچر

كوز اغزا چسه جهاني يوتدي هب
لقمه كلمز كوز جهاني بيز ايچر

بحمد الله كوكل كانه ايرشدي نه كانه يوجا سبحانه ايرشدي

نه سِرِدُر ذرّم ایجره طوغمدی اول شمس — انکچون قطرم عمّانه ایرشدی
نه قطره دُر بولکیم بحرانده کزلی — نه کاندر طپراق انسانه ایرشدی
خزینه دُر حقیقت حقّه انسان — انکچون سرّی رحمانه ایرشدی
بشر دُر پرتوی نوری الهی — جمالی وجهی سلطانه ایرشدی
نظر قل احسن تقویمه زنهار — کفر بویوزده ایمانه ایرشدی

جمالی کعبه سین یارك طواف ایت
ایدنلر اب وحیوانه ایرشدی

طوغلدن ذرّم ایجره شمس وحدت — نه یرده یم نه کوکده یم نه حکمت
نه بحر م نه کنارم بن نه قطره — نه وارم بن نه یوغم بن حقیقت
که بالسم بن بنی بنده کیم بن — بکا بندن کودندی یوجا حضرت
تجلّی ایلدی بندن بکا حق — نه طورم بن نه موسایم نه امّت
بکا ایینه ایتدی قول لرین شاه — تجلّی ایتدی هر بیوزده قدرت
بنی مجنون ایدر عشق لیلا — باشمدن اشه لی بحری محبّت
نه شیرین سوکیدر فرهاده قیدی — تجلّی مجلسنده اولیحق مست
سون سلطانی اولدی جملة الملك — انکدر تحت تاج وحور وجنّت

اهل

اَهْلِ عِشْقْ قَلْبِي جَانِي حَقْدَه دُرْ هَرْ نَفَسْ ذِكْرِي لِسَانِي حَقْدَه دُرْ

كُوْزْ لَرِي عَاشِقْلَرْكْ دِلْبَرْدَه دُرْ عَارِفْكْ چَشْمِي عَيَانِي حَقْدَه دُرْ

حَضْرَتِ مُوسَايَه عِبْرَتْ طُوْرِ ايدِي بُوْ تَجَلِّينْكْ نِهَانِي حَقْدَه دُرْ

بُوْ يُوزِي كُورَنْ اَنَا الْحَقْ چَاغِرُرْ حَقْلَه مَنْصُورْكْ زَبَانِي حَقْدَه دُرْ

زُلْفِي دَارِينَه اَصَالْدَنْ اِشْبُو يُوزْ فَانِي مَنْصُورْكْ مَكَانِي حَقْدَه دُرْ

قِرْدِي زُنَّارِينْ بُوْ زُلْفَه صَارِيلَنْ عَاشِقْكْ كُفْرِي اِيمَانِي حَقْدَه دُرْ

اِيچِي طَاشِي فِعْلِ قَوْلِي عَاشِقْكْ
فِكْرُ وذِكْرِي هَرْ زَمَانِي حَقْدَه دُرْ

اِي كُوْكُلْ اَصْلَا قَرَارْكْ يُوقْ سَنَكْ كُوْزِي يَاشْلِي بِرْ بِيكَارْكْ بُوْقْ سَنَكْ

اِي كُوْكُلْ چَرْخِ فَلَكْلَرْ سَنَدَه دُرْ عَرْشِ كُرْسِيلَه مَلَكْلَرْ سَنَدَه دُرْ

اِي كُوْكُلْ هَمْ طَمُوجَنَّتْ سَنَدَه دُرْ كُفْرِي اِيمَانْ نُورِي ظُلْمَتْ سَنَدَه دُرْ

اِي كُوْكُلْ طُوْرِيلَه مُوسَا سَنَدَه دُرْ لَامَكَانْ اُولَانْ تَجَلَّا سَنَدَه دُرْ

اِي كُوْكُلْ حَقْلَه تَكَلُّمْ سَنَدَه دُرْ حَرْفَ صَوْتَه صِبْغَيَانْ دِلْ سَنَدَه دُرْ

اِي كُوْكُلْ حَقَّه اِجْلِمِشْ قَبُوسِينْ حَقَّه سَنَدَنْ يُولْ كِيدَرْ حَقْ بَيْتِ سِينْ

اِي كُوْكُلْ سَنْ مَظْهَرِي حَقْسِينْ نَه شَكْ لَامَكَانِي بِرْ دِيرَكْ سِينْ عَرْشَه دَلْكْ

ای کوکل سن بیرکوکا صغمدك
سن نه دریاسین کناره صغمدك

اغنیا اولمق دلرسك ای فقیر — بکله باب الله دائم ای فقیر
ای غنی اولمق دلرایسك فقیر — خلق قپوسین بکله دائم اول فقیر
بای اولایم دیرایسك درپای کبی — حقیله اولغل غنی کیمیا کبی
حق دیین والله سلطان اولدیلر — خلق دیین والله شیطان اولدیلر
حق دیینلر اولیا اولدی قمو — خلق دیینلر ابلیسه اویدی قمو
حق دیینلر دوجهانك شاهی دیر — خلق دیین ابلیس نفسك قولیدر
حق دیین ار اولیایه باش اولا
خلق دیینلر ابلیسه قرداش اولا

نوری حقك هر کوزه اولدی به بك — اول به بکده نقطه دیر چرخ و فلك
بو قدر بویوك جهان بر کوزدیر — کوزدر قدرت الینه مشترك
عالمك موتی حیاتی کوزدیر — کوزنه جوهر اولامز صراف اشك
کوزدن ایچدی اب وحیوانی حضر — جنتك قپوسی کوزدر اینمه شك
کوزسرایی دیر سکز جنات حور — یدی یطاموا اولدی اعما ای ملك

کوز

كوزنه دريا دركنار يدر جهان
كوز سفينه سينه غرقلر ديراك

تخت پيراوسينه كوك سلطان كبي — پير كوكلر حكم ايدر انسان كبي
شمدي امّا پير كوكا حكم ايلدي — دين سليماني طوغلدن كون كبي
ظلمتك حكمي قالورمي طوغسه كون — يوق اولا فرعون يلرها مان كبي
پنجه فرعوني ايدن موسي هلاك — خلقي حقه دعوت ايتسه خان كبي
اهل حق موساسينك نطقي عصا — پنجه آزدر يوده شاه ماران كبي

اهل حقك پيري يوز بيك باطلك
قطره سين محو ايليه عمان كبي

خسته نك البته بر لقماني وار — درد عشقك عاقبت درماني وار
كيمده كيم عشقي محبت وار در — عاقبت معشوقنه مهماني وار
حق ديينلر حقه واصل اولديلر — خلق ديين احمقلرك شيطاني وار
حق ديين البته اولدي اوليا — خلق ديين امّاره نك طغياني وار
حق ديين در سوكيلي قول للرحقا — خلق ديينه نك ديني نه ايماني وار
حق ديينلر پادشاهي دوجهان — خلق ديين نه قول ونه سلطاني وار

حق دیه نك درستی چوق دشمانی یوق — خلق دیه نك بیچه بیك دشمانی وار
حق دیین یوز بیك عدودن قورقمدی — خلق دیه نك یرتجی ارسلانی وار
حق دیه نك جسم جانی زنده در — خلق دیه نك جسمی وار نه جانی وار
حق دیین امن و امان ایچنده در — خلق دیین دار لقده در زندانی وار
حق دیین ذوق و صفا ایچنده در — خلق دیه نك اهی وار افغانی وار
حق دیین در جمله عالمدن غنی — خلق دیینك طوزی وار نه نانی وار
حق دیین حقك غنا سیله غنی — خلق دیین فقر اتشی نیرانی وار
حق دیین دریای نعمت ایچره در — خلق دیین نه قطره نه عمانی وار

بسم الله حق دیینلر جمله الملك اولدیلر

الرحمن الرحیم خلق دیه نك نسی وار نادانی وار

بو عالم بر معلق قوز کبیدر — بو قوزده نوری حقك یوز کبیدر
بو بیر لر جامع اولدی قبه کوکلر — انوك قندیل لری یلدز کبیدر
دیرکسز بر سرای اولدی بو کوکلر — دیرك بو کوکلره حق سوز کبیدر

کوزه هر کور و ندن حقه بول وار
بنی ادم بو یولده ایز کبیدر

الهی

الهي مركبه كوره يوكين اوسر
كه اورمزمور نيل يوكين سليمان

قيلكده انسو جن قطره عاصي
رحيمك رحمتي دريايي عمان

نه اكسيله نه ارتة بحر رحمت
دوشوب غرق اولسه هب بر قطره انسان

روا قيل خسته دردقوللارك ايچون
سكا لايق اولان هر دردده درمان

كنش قاشنده بر ذره كناهك
نه اولسون اعتباري ايي يوصرخان

اسير كه بن يتيمي دوجهانده
صيغندم سكا يارب ايله احسان

بنم سندن دخي اوزكه كيم وار
نه غم بن قوله ارقا اولسه سلطان

الهي بر نفس ايرلمه بندن
نه جنت بكا نه حوري نه رضوان

الهي [redacted] ايرلمه بندن
غاقبت خيرين نصيب ايت
حواله قلمه يارب شر شيطان

بنم دينيله ايمانم سن ايي حق
كر كمز بكا سندن اوزكه ايمان

الهي همتيمن ساكه طغرولت
زيادن سكا صيغندم بهر آن

يتر مذهب بكا باطنده عشقك
كه كرچه مذهبم ظاهرده نعمان

الهي خسته قوللارك علاج ايت
شرابي وصلكي قيل بيزه لقمان

الهي ساكه يار ايت غيره اغيار
حبيبك مصطفايه ايله مهمان

بو معشوقي بو عاشقدن ايرمه
حسينيي كربلا حقي ايي سبحان

175a

مکر انسان ایچون فیض ایتدی مولا
که یعنی کز لی ایرانین حق تعالی

یرتدی بر اوج طپرا غی آدم
اول آدمدن جمال ایتدی تجلا

باق انسانه عجب اینه دوزدی
کور بنور کوز کوسنده نوری الا

اکر اینه سز آدم اولیدی
یرتمازیدی حوا بی مجلا

نه یوزده کوردی آدم سر عشقی
نه یزده کوردی نه کوکده نه اشیا

مکر حوا ده کوردی راز عشقی
انکچون آدمی عشق ایتدی یغما

بو عشق آدمده ظاهر اولدی اوّل
بو عشق اینه ده کوسترمدی حوا

بو عشق اتینه آدم چونکه بندی
نه مؤمن اینه وار دی نه ترسا

مکر عشق ایدی عشقه کوسترن یوز
نه آدم وار دی نه حوا نه اسما

مکر سر بنی آدم ایتدی بو عشق
مکر حوا یه یوز اولدی مسمّا

کورندی آدمه حوا ده نوری
نه وحدتده نه کثرتده نه تنها

کوز اولدی آدمه هر کورنن یوز
یتردی قطره سن عشقیله دریا

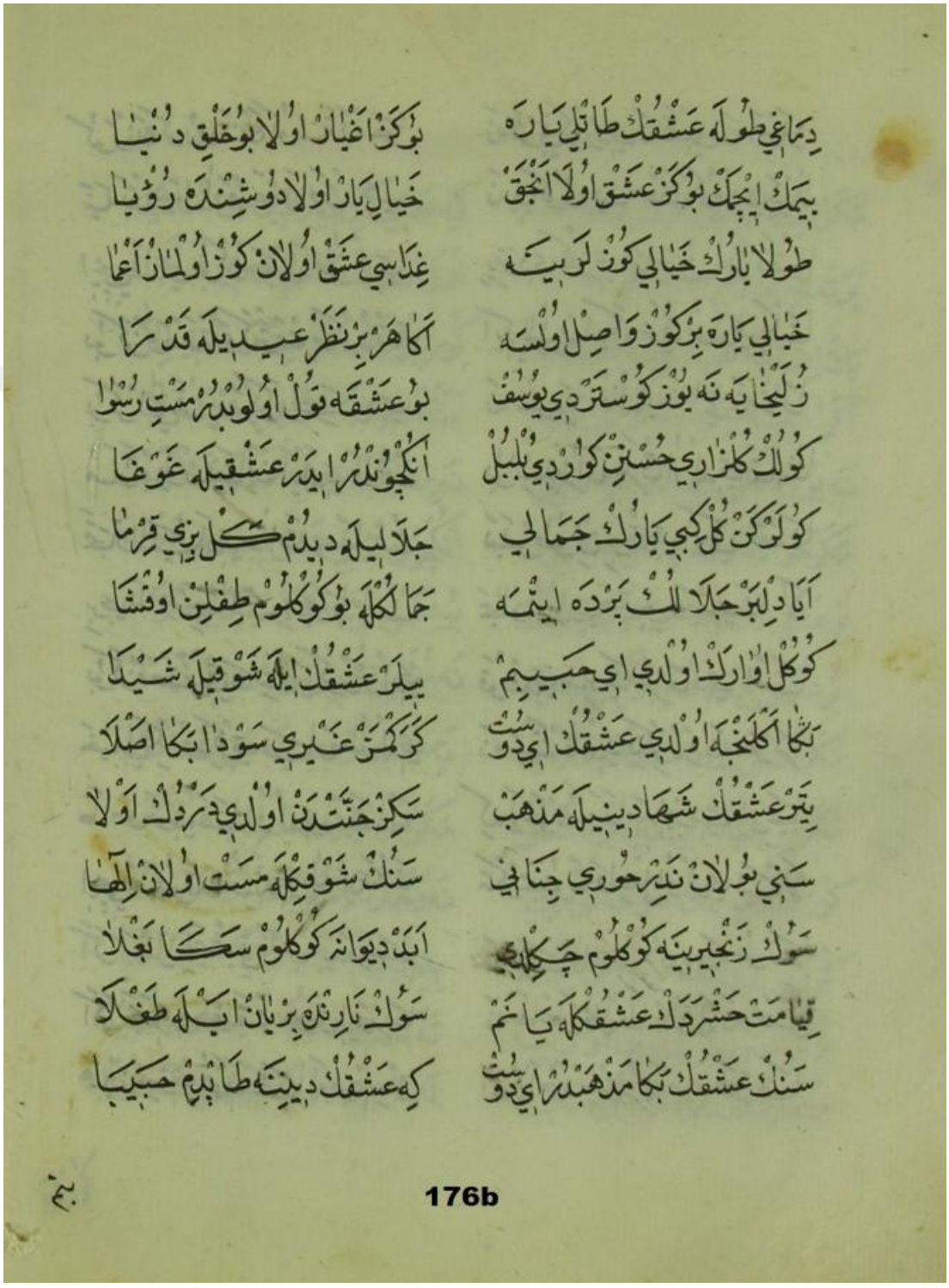
بو کز آدم نظر قیلدی اورینه
نه کندی وار نه دنیا وار نه عقبا

وجودین کوردی آدم جمله فانی
نه عاشق وار نه معشوقی نه سودا

کورنده

كورنده كورونمه كوسترن حق — نه فوقي كوردي نه تحتي نه اعلا
نيه بقديسه ادم حقله بقدي — نه بي كوردي سه حقله كوردي پيدا
ايچي طاشي بوكز حقيله طولدي — يتردي كفري ايمانن بو تعوا
بوكز وحدته كثرت بركورندي — ايكيلك برليكه غرق اولدي يكتا
بوكز اغي قرا برنكه كردي — نه صورت قالدي نه اغي نه قارا
منزه يوزنقابن ايلدي فاش — بو استغراقه غرق اولدي تماشا
تجلا ايلدي ذاته صفاتن — بشر طونن برقدي ايكي معنا
بري ظاهر جهاني بري باطن — مجاز اولدي حقيقي وصليمه لا
بوكز معشوقي عاشقه كوز اولدي — قوشدي شيرينه فرهادي امتا
خيالي فكر وذكري ياره طولدي — نه جنت قالدي فكرنده نه حورا
طامو خوفي فنا اولدي بقاده — كه لاخوف مقامه ايردي ارجا
ايچي معشوقه طولدي طاشي عشقه — مكر مجنونه واصل اولدي ليلا
اكر اسرار عشقي فاش ايدرسم — نه عيسا قاله طورنده نه موسا
اكر بحري حقيقت جوش ايدرسه — نه طاغلر قاله طاشلر له نه صحرا
همين سرّي محمد قاله ميم سز — احد احمد سزاولله ميم غرقا

176a

دماغي طولة عشقك طاتلي يارة
بوكز اغيار اولا بوخلق دنيا

پيمك ايچمك بوكز عشق اولا انجق
خيالي يار اولادوشنده روديا

طولا يارك خيالي كوزلريله
غداسي عشق اولان كوزاولماز اعما

خيالي يارة بركوز واصل اولسه
اكاهر بر نظر عيد يله قدرا

زليخا يه نه يوزكوسترديي يوسف
بوعشقه قول اولوبدر مست رسوا

كولك كلزاري حسنن كوردي بلبل
انكچوندر ايدر عشقيله غوغا

كولركن كل كبي يارك جمالي
جلا ليله ديدم كل بزي قرما

اياد لبر جلا لك برده ايتمه
جماكله بوكولوم طفلن اوقشا

كوكل اوارك اولدي اي حبيبم
بيلر عشقك ايله شوقيله شيدا

بكا اكلنجه اولدي عشقك ايدوشت
كركمز غيري سودا بكا اصلا

بتر عشقك شهادينيله مذهب
سكزجنتدن اولدي دردك اولا

سنى بولان ندر حوري جنانى
سنك شوقيكله مست اولان الها

سولك زنجيرينه كولوم چكلدي
ابد ديوانه كولوم سكا بغلا

قيامت حشردك عشقكله يانم
سولك نارندن بريان ايله طغلا

سنك عشقك بكا مذهبدر ايدوشت
كه عشقك دينينه طابدم حبيبا

بخ

176b

بنم دینیله ایمانم سوکدم — سوزن عاشقلری جور کله یقما
بکا سنسز جهنم حوری اوچاق — سنکله طمو جنتده طبیبا
سکا واصل اولان سیلر جنانی — شراب عشقك استرقانا قانا
وصالك کلشینه بلبل ایله — جمالك شوقینه بغرمی طغرا
ایچم طاشم سن اول غیری اونتدم — ایرمز بندن بنی سندن ایرما
الهی درد کیله ایله خسته — مکر وصلکله درمان ایله بکا
جمالك درد دینه دوشور افندی — کل الکیت کولمی جرب ایله سکا
وصالك شمعینه پروانه ایله — کوکل عشقکله شوقیکله طوتوشا
خیالم فکر ذکرم عشقك اولسون — حبیبم ایرلیقله بکا قیما
بنی سودك برتدك اولدی معلوم — سوشمك فرض عین اولدی سنکلا
بنی فانی قیلمدن پیری عشقك — سولك اکلنجه اولدی ایتدی افنا
بکا اکلنجه اولدی رازك ایدوست — کوکل قوشینی سولك دامیله اولا
سولك زنجیرینه کل قیدینه بنده ایت — ابدا ایرلمه بندن اول بنملا
جهان هر بری بر سودایه دوشمش — بیلر هر بری حالنجه یولیکا
دوتر عشقك ایله طور من فلکلر — ملك کوکده بشر یرده خدایا

جمالك شوقيه سرمست حيران — كه يعني لامكاني اوجان عنقا
سوزيبر بريني انسان كامل — سنك سوكلدرم اول سوكي امتا
كيمه بركز نظر ايلرسه ذاتك — اني تكميل ايدرسين فعل قولا
كيمه بركز نظر ايمزسك اي حق — هدايتدن قچمز يوما فيوما
كيمي بركز سكا دعوت ايدرسك — اوقول عشقكله ايلر خلقه دعوا
كيمي رد ايلسك كلميه ايرق — سكز جنت جهنم اولا اكا
كيمه بر التفات ايلرسك اي دوست — طمو جنتدن اولا طتلو حلوا
سكا سندن صيغندم اي غني ذات — شها تسليمه كلدم صقلا بكلا
عبادت ايتمدم عمر مجه ذره — كناهم يرلرو كوكلرجه حالا
اكر عدلك سؤال ايلرسه يارب — جهنم اهليه باش ايده سين تا
اكر رحمتله ايلرسك خطابي — اولام جنت ايچنده شاهي دانا
اكر بركز قولوم ديرسك الهي — يتر والله قايلدر بو ادنا
الهي راضيم سندن دروني — كه سنده راضي اول بندن كريما
الهي سني سودم سندخي سو — مقرب قولكله ايله حشرا
الهي نفسيمي ايله مسلمان — عدو شيطاني ايلمه حوالا

الهي

177b

الٰهي اينسه جنّه ايله رحمت ... قمو قوللاريكه لطف ايت رحيما
الٰهي بيلوب اتمز لر كناهي ... قولك شاني خطا در شاهك اعطا
الٰهي كافري ايله مسلمان ... جهاني رحمتك خونيله طوليلا
جهاني نور ايمانيله طولدر ... كه يعني بير يوزيني شرق وغربا
الٰهي قوللريكه شفقت ايله ... يدي اقليمده قلمايه كليسا
الٰهي اهل شكّه وير يقيني ... ايرشدير بونلري حقّ اليقينا
الٰهي قوللريكه قل هدايت ... صراط مستقيم اوزره يورويا
الٰهي قوللريكه عشقيكي وير ... جمالك شوقينه موم اولايانا
الٰهي عشقيكه قاندرمه قاندير ... ايچه ايچه قنام قنايم اصلا
الٰهي قوللريكه ايله ساقي ... صونم عشقك شرابندن هر قولوكا
سقاهم ربّهم خمرينه كاز ايت ... صون اي ساقي شرابكدن الكلا
شراب عشقيله مستي خراب ايت ... درونم جزبهٔ عشقكله قبلا
بكا عشقكي وير غيره مراديز ... بكا درديكي وير غيره دوايا
بكا سني كرك سني افنديي ... كركمن كفري ايماني نه فتوا
بكا قبله اولوبدر پيري عشقك ... كوكل سني سولدن اولدي احيا

178a

بکا مذهبله دین اولدی بوعشقك یتردم کفر و ایمانم بوعشقا
بکا سنسن شکر پیرسم زهر دردن سنکله زهر قاتل قند و حلوا

بسم الله بو لاندرمه کوکل در یاسین ای دوست
الرحمن الرحیم ایچم بیك طلو زهر قهری حقا

سوك مجنونی یرای پادشاهم تجلای جمالکدر بوآهم
که سندن اوزکه یوقدر یاریم ای یارکه سندن غیری دوشم جمله اغیار
که سن غیوره کوکلوم چونکه دوشدی نه قور قوغم کوکل سکا قوشدی
بحمد الله وصل اولدم حبیبه دوا لرکا اینه ایردم طبیبه
ایکی عالمدن یوقدر بکا قورقو ایچم طاشم چو طولدی عشقیله هو
بنم حمالی حقك اسم هویه هو دیرکن صغمزم بدی طمویه
هو دیرم کاهی دیرم الله الله انکچون جمله مقصود مدر الله
کرکمز بکا غیری یاریم الله فنا اولدم بقاده واریم الله
فنا ایله بنی عشقکله یارب بقا کیله نولا ایتسك مقرب
که سندن غیریدن دوندم یوزومی کوردم یومدم سکا اچدم کوزومی
کرکمز ثروا الله جهانی سنی کرك کرکمز جسم جانی

بَنَم شَهبازِ رازِي عِشقِدَه اِيدُوشت
بُو كُو كلوم قوشي اُچدي سكا اِي دوست

اِيرشدِم لِيمع الله عالمينه
نَبي مُرسَل ملك صِفمَن بُو دِينه

بُو بِردَه وحيا يچُون جبرائِل اِينمز
بُو صُورَه نفخ ايچُون اِسرافيل اِينمز

بُو يِر لَر لامكان قومِينه صحرا
نه كثرت وار بُو عالمدَه نه تنها

نه عاشِق وار بُو عالمدَه نه معشُوق
نه اُچلِق وار بُو عالمدَه ونه طُوق

نه مُرشِد وار بُو عالمدَه نه ارشاد
نه شِيرِين وار بُو عالمدَه نه فرهاد

نه مجنُون كُوردِي بُو يُوزِي نه لَيلا
نه [illegible] يُوسُف واصل اولدِي نه زليخا

نه طالِب كُوردِ بُو حُسنِي نه مطلُوب
نه چركِن طايدِي بُو دِينه نه محبُوب

اگر ذاهِد بُو محبُوبي كُورَيدِي
بُو يُوزدَه خرمني زهدِين يقيدِي

اگر عابِد بُودِ لبري سَويدِي
همين ايماني كُفرِين بيتَريدِي

اگر عاشِق بُو معشُوقي بليدِي
سكِز جنّاتي بر پُولَه ويريدِي

اگر آدم بليدِي سِرِّ عشقي
كُوريدِي قنده بقسه نُورِ حقي

اگر عيسى ايدِي رازِ عشقه
تجلّيله بقيدِي جُملَه خلقه

اگر مريم سويدِي بكرِ عشقي
اكا طالِب ايدِيدِي حق بُو خلقي

اگر داود ايريدِي بُو دكيزه
خليفه اولميدِي جُملَه مِيزه

اگر ملکی سلیمانه قلیدی — صوك اوجی ملکینی عشقه صتیدی
اگر بلقیس ایریدی پیر عشقه — خلافت دعویسین ایتمزدی خلقه
اگر یعقوب اولیدی عشقیله یار — اولیدی اوغلی یوسف اکا اغیار
اگر یوسف کوریدی خوب جمالین — کوریدی حقیله حقك کمالین
اگر یوسفده غی حسنی کوریدی — زلیخا حقی باطلدن سچیدی
اگر ابراهیمك عشقی اولیدی — نجه بیك اوغلینی قربان ایدیدی
اگر اسمعیلك تسلیمی اولسه — نجه بیك نفسینی قربان ایدیدی
اگر احمد کبی عاشق کلیدی — انکدر اسمی محمد اولیدی
اگر احمد احد دن اولمیدی — محیط کل شیده طولمیدی
اگر احمد کبی مرسل کلیدی — کلوب ختم النبیینه اویایدی
اگر احمد کبی محبوب اولیدی — نقاب ایچنده یوزکوسترمیدی
اگر احمد کبی مطلوب اولیدی — اکا اصحابی هب طالب اولیدی
اگر احمد کبی شیرین اولیدی — اکا اسلمه جین فرهاد اولیدی
اگر احمد کبی لیلی اولیدی — نه امت انس وجین مجنون اولیدی
اگر احمد کبی یوسف کولیدی — زلیخا کورسه حق کندی صنایدی

179b

اگر احمدکبی دلبر اولیدی
یرادن عرشینه دعوت ایدیدی

انکچون ندر حبیبم دیدی الله
انکچون اکا دوستم دیدی اول شاه

انکچون سوکیلم دیدی اکا حق
انکچون مظهر ایتدی کندویه حق

انکچون ذاتی مرآتی الهی
انکچون حسنی اباتی الهی

انکچون ابینه اولدی خدایه
انکچون بقمدی بو ماسوایه

انکچون لامکانه ایتدی پرواز
انکچون کوکلی قوشین قاپدی شهباز

انکچون واصل اولدی سودوکینه
انکچون بولدی وصلت دلبرینه

انکچون محرم اولدی ذات حقه
انکچون رهنما اولدی بو خلقه

انکچون دعوت ایتدی حقه خلقی
انکچون بزکلو بدر حسن خلقی

انکچون ایکی کلمدی جهانه
انکچون انس وجن کلدی ایمانه

انکچون مرشد اولدی انبیایه
نه مرشد بن سن اولدی اول خدایه

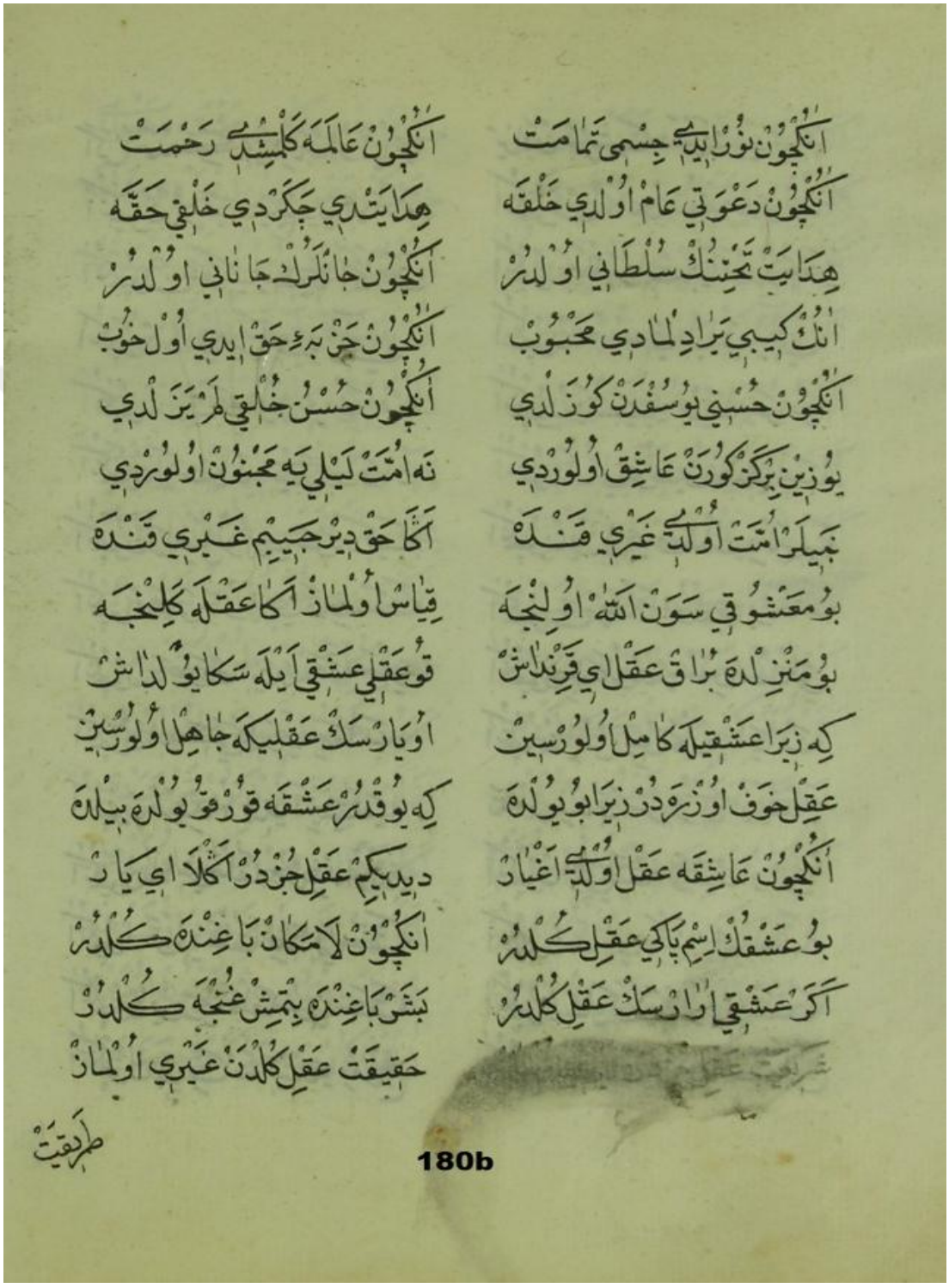
انکچون طاشی خلقه مرشد اولدی
انکچون ایچی حقه توحید اولدی

انکچون قولی خلقه فعلی حقه
انکچون طاشی خلقه ایچی حقه

انکچون یوزی خلقه یوزی حقه
انکچون شاه کونین اولدی خلقه

انکچون بی نشانه ایتدی معراج
انکچون خلعتی لولاک اکا تاج

180a

انكچون نورايدي جسمي تمامت
انكچون عالمه كلمشدي رحمت

انكچون دعوتي عام اولدي خلقه
هدايتدي چكردي خلقي حقه

هدايت تخنك سلطاني اولدر
انكچون جانلرك جانانى اولدر

انك كيبي برادلمادي محبوب
انكچون حق برءحق ايدي اول خوب

انكچون حسني يوسفدن كوزلدي
انكچون حسن خلقي لم يزلدي

يوزين بركز كورن عاشق اولوردي
نه امتك ليلي يه مجنون اولوردي

بيلر امتك اولدي غيري فنده
اكا حق دير جحيم غيري فنده

بو معشوقي سون الله اولنجه
قياس اولماز اكا عقله كلنجه

بو منزلده براق عقل اي فرزند اش
قو عقلي عشقي ايله سكا يولداش

كه زيرا عشقيله كامل اولورسين
اويارسك عقليكه جاهل اولورسين

عقل خوف اوزره در زيرا بويولده
كه يوقدر عشقه قورقو يولده بيلده

انكچون عاشقه عقل اولدي اغيار
ديديكم عقل جزدر اكلا اي يار

بو عشقك اسم پاكي عقل كلدر
انكچون لامكان باغنده كلدر

اكر عشقي ارارسك عقل كلدر
بشر باغنده بيتمش غنجه كلدر

حقيقت عقل كلدن غيري اولماز

طريقت

طَرِيقَتْ عَقْلْ اَوِنْدَنْ طَشْرَهْ جِقْمَازْ — حَقِيقَتْ عِشْقْ اَوِنْدَنْ طَشْرَهْ بَقْمَازْ

شَرِيعَتْ كُوزْلَرِي اَعْمَايَه بُولْدُرْ — طَرِيقَتْ مَعْرِفَتْ اِخْلَاصِ كُلْدُرْ

شَرِيعَتْ صُوبَه بَكْزَرْ پَاكِ صَافِي — طَرِيقَتْ كَرْجِه صَابُونْ اُولْدِي صَافِي

اَلْ اُولْدِي مَعْرِفَتْ نَاپَاكِي يُويَه — حَقِيقَتْ اِحْتِيَاجْ اُولْمَادِي صُوبَه

شَرِيعَتْ ظَاهِرِيدُرْ مُصْطَفَانُكْ — طَرِيقَتْ بَاطِنِي دُرْ اُولْ جَوَانُكْ

شَرِيعَتْ مُصْطَفَانُكْ فِعْلِ قَوْلِي — طَرِيقَتْ اُولْ حَبِيبُكْ وَحْيِ دِيلِي

شَرِيعَتْ اُولْدِي وَحْيِي جَبْرَئِيلُكْ — طَرِيقَتْ اُولْدِي اِلْهَامِي جَلِيلُكْ

شَرِيعَتْ عَالَمِي اُولْدِي شَهَادَتْ — طَرِيقَتْ عَالَمِي غَيْبَه شَهَادَتْ

شَرِيعَتْ اَوْلِيَانُكْ ظَاهِرِيدُرْ — طَرِيقَتْ اَنْبِيَانُكْ بَاطِنِيدُرْ

شَرِيعَتْ اَهْلِ عِشْقُكْ كَثْرَتِيدُرْ — طَرِيقَتْ اَهْلِ حَالُكْ وَحْدَتِيدُرْ

شَرِيعَتْ بَابِ تَوْحِيدْ اُولْدِي كَرْجِه — طَرِيقَتْ سِرِّ تَوْحِيدْ اُولْدِي كَرْجِه

شَرِيعَتْ اُولْدِي مِفْتَاحِي جِنَانُكْ — طَرِيقَتْ كَنْجِ اُولْدِي لَامَكَانُكْ

شَرِيعَتْ جِسْمِي اُولْدِي مُصْطَفَانُكْ — طَرِيقَتْ رُوحِي اُولْدِي اُولْ جُوَانُكْ

شَرِيعَتْ اَلْتِ اُولْدِي قَبْضَه سِينَه — طَرِيقَتْ قُوَّتْ اُولْدِي يَنْجَه سِينَه

شَرِيعَتْ جَنَّتَه اَجِيقْ قَپُودُرْ — طَرِيقَتْ حَقَّه اِجْلِكْ قَپُودُرْ

شَرِيعَتْ حُكْمِ ايدَرْ ظَاهِرْ جِهَانِنْ
طَرِيقَتْ حُكْمِ ايدَرْ بَاطِنْ جِهَانِنْ

شَرِيعَتْ حُكْمِ ايدَرْ جِسْمُكْ اَوِنْدَهْ
طَرِيقَتْ حُكْمْ جَانُكْ اَوِنْدَهْ

شَرِيعَتْ نَفْسِيلَهْ جَنْكْ اَيْلَمَكْدَهْ
طَرِيقَتْ عَشْقِيلَهْ ذَوْقْ اَيْلَمَكْدَهْ

شَرِيعَتْ اُولْدِي مَحْبُوبُكْ جَلَالِي
طَرِيقَتْ وُصْلَتِيدُرْ هَمْ جَمَالِي

شَرِيعَتْ عَشْقِيلَهْ سَرْخُوشْ اُولُوبْدُرْ
طَرِيقَتْ عَاشِقِي مَعْشُوقْ اُولُوبْدُرْ

شَرِيعَتْ زَاهِدُ وعَابِدْ اُولُوبْدُرْ
طَرِيقَتْ كُفْرِي ايمَانِي سَجِيدُرْ

شَرِيعَتْ زُهْدُ وتَقْوَايَهْ مُلَازِمْ
طَرِيقَتْ عَشْقِيلَهْ مَعْشُوقَهْ قَائِمْ

شَرِيعَتْلَهْ تَصَرُّفْ اُولْدِي عَامِي
طَرِيقَتْدُرْ بِشِيرَنْ خَاصْ عَامِي

شَرِيعَتْ اَدَمُكْ جِسْمِي جِهَانِي
طَرِيقَتْ اُولْدِي اَرْوَاحُكْ جِهَانِي

شَرِيعَتْ حِسِّي ظَاهِرْدُرْ بُوتَنْدَهْ
طَرِيقَتْ حِسِّي بَاطِنْدُرْ بُوجَانْدَهْ

شَرِيعَتْدُرْ خَوَاصِي خَمْسَهْ يُوزْ
طَرِيقَتْدُرْ خَوَاصِي بَاطِنَهْ كُوزْ

شَرِيعَتْ ظَاهِرَا اَدَمْ دِلِيدُرْ
طَرِيقَتْ بَاطِنَا قُدْرَتْ دِلِيدُرْ

شَرِيعَتْ تَرْجُمَانِي دُرْ بُوخَلْقُكْ
طَرِيقَتْ تَرْجُمَانِي اُولْدِي حَقُّكْ

شَرِيعَتْ نُطْقِي اَدَمْدَنْ بِلِسْدِي
طَرِيقَتْ نُطْقِي قُدْرَتْدَنْ اِلِنْدِي

شَرِيعَتْ دَرْسِ اُولُورْ اَحْمَدْ دِلِنْدَنْ
طَرِيقَتْ دَرْسِ اُولُورْ قُدْرَتْ دِلِنْدَنْ

شريعت مصطفا نك پرده سيدر — طريقت علم غيبك ظاهر يدر
شريعت مصطفا نك سايه سيدر — طريقت متابعي احمد دليدر
شريعت مرشد اولدي اوليايه — طريقت مرشد اولدي انبيايه
شريعت علم ظاهر در كورندي — طريقت لدن علمي بلندي
شريعت علم غيبه حجت اولدي — طريقت علم غيبك كندي اولدي
شريعت غيبه حكم ايتمه كفر در — طريقت كون كبي غيبه قيود در
شريعت دن كيرو غيبه شهادت — طريقت غيبه كون اولدي حقيقت
شريعت در مجازيه قولا غوز — طريقت در حقيقي يه قولا غوز
شريعت قطره در عمانه مظهر — طريقت بشر سبحانه مظهر
شريعت ات در يدر فانه مظهر — طريقت جان در رجانانه مظهر
شريعت در صفت مراته مظهر — طريقت در صفاتي ذاته مظهر
شريعت ايينه در خلقه مظهر — طريقت معرفت در حقه مظهر
شريعت در شهادت غيبه مظهر — طريقت كوندن اظهر عينه مظهر
شريعت در بني السيفه الت — طريقت در ايچي طاشنده قوت
شريعت علم غيبك اولدي بابي — طريقت در حقك يوزدوت كتابي

182a

شَرِيعَتْدُرْ لَدُنْ تَحْتِينَه سُلْطَانْ
طَرِيقَتْ حِضْرَ اَلِنْدَه اَبْ حَيْوَانْ

شَرِيعَتْ لَوْحِ مَحْفُوظِ قَلَمْدُرْ
طَرِيقَتْ مَكْتَبِي حَقَّه حَرَمْدُرْ

شَرِيعَتْ دَرْسِ اِيدَرْ قُوشْ دِلَرِنْدَنْ
طَرِيقَتْ وَحْيِ اِيدَرْ اِلْهَامْ اِيلِنْدَنْ

شَرِيعَتْ مَكْتَبِي عِشْقَه وَلَدْدُرْ
طَرِيقَتْ اَحْمَدُكْ سِرِّي اَحَدْدُرْ

شَرِيعَتْ حَرْفِ صَوْتْ اُولْدِي اُوقُونْدِي
طَرِيقَتْ مَعْنِي دُرْ سِرْدَنْ بِلِنْدِي

شَرِيعَتْ كُوزَه كِرْدِي نُقْطَه اُولْدِي
طَرِيقَتْ حَقْ چَرَاغِينْ كُوزْدَه يَقْدِي

شَرِيعَتْ هَرْ كُوزُكْ اُولْدِي فِتِيلِي
طَرِيقَتْ بَاغِيدَرْ نُورُكْ دَلِيلِي

شَرِيعَتْ كُوزَه قَنْدِيلْ اُولْدِي يَانْدِي
طَرِيقَتْ نُورِيدَرْ شَمْعَه كُوزْ اُولْدِي

شَرِيعَتْ اَدَمَه كُوزْ اُولْدِي كُوْرْدِي
طَرِيقَتْ بَقْمَدِينْ كُوْرْدِي كُورْنْدِي

شَرِيعَتْدُرْ قُولَقْ اَجْدِي اِيشِتْدِي
طَرِيقَتْ بِي قُلَاقْ بِي كُوشْ اِيشِتْدِي

شَرِيعَتْ قُوقُو اَلْدِي هَرْ بُرُونْدَنْ
طَرِيقَتْ قُوقَادِينْ قُوقْدِي بُورُنْدَنْ

شَرِيعَتْ اَلَتْ اُولْدِي اَلْدَه طُوتْدِي
طَرِيقَتْ طُوتْمَادِينْ طُوتْدِي يَا بِشْدِي

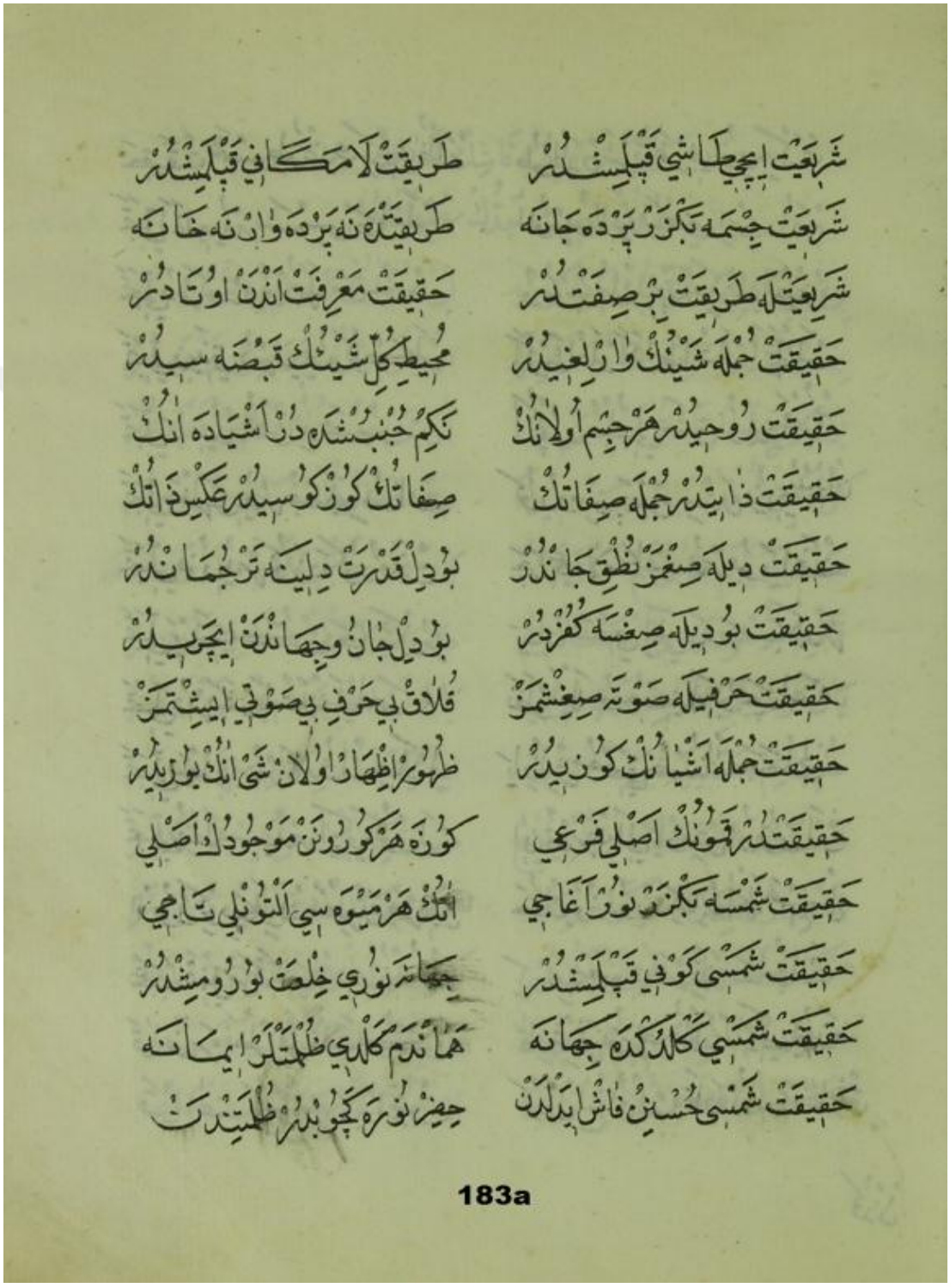
شَرِيعَتْ اَيَاقْ اُولْدُقْدَه يُورُودِي
طَرِيقَتْ بِي اَيَاقْسِزْ مَنْزِلْ اَلْدِي

شَرِيعَتْ بَاشْ كُوزِيلَه بَاقْدِي كُوْرْدِي
طَرِيقَتْ بَاقْمَادِينْ هَرْ شَيْءْ كُوْرْدِي

شَرِيعَتْ جَانْ كُوزِينَه سُرْمَه اُولْدِي
طَرِيقَتْ نُورِي حَقَّه كُوزْ كُو اُولْدِي

182b

شَرِيعَتْ

شریعت ایچی طاشی قپلمشدر
طریقت لامکانی قپلمشدر

شریعت جسمه تکزر پرده جانه
طریقتده نه پرده وار نه خانه

شریعتله طریقت بر صفتدر
حقیقت معرفت اندن اوتادر

حقیقت جمله شیئك وارلغیدر
محیط کل شیئك قبضه سیدر

حقیقت روحیدر هر جسم اولانك
نکیم جنبشده در اشیاده انك

حقیقت ذاتیدر جمله صفاتك
صفاتك کوزکوسیدر عکس ذاتك

حقیقت دیله صغمز نطق جاندر
بودل قدرت دلینه ترجمانلدر

حقیقت بودیله صغسه کفردر
بودل جاندن وجهاندن ایچریدر

حقیقت حرفیله صوته صغشمز
فلاق بی حرفی بی صوتی ایشتمز

حقیقت جمله اشیانك کوزیدر
ظهور اظهار اولان شی انك بوزیدر

حقیقتدر قمونك اصلی فرعی
کوزه هر کوزدن موجودك اصلی

حقیقت شمسه تکزر نورا غاجی
انك هر میوه سی التونلی تاجی

حقیقت شمسی کوفی قپلمشدر
جهانه نوری خلعت بوروشدر

حقیقت شمسی کلدکده جهانه
همان دم کلدی ظلمتلر ایمانه

حقیقت شمسی حسنین فاش ایدلدن
حضر نوره کچوبدر ظلمتدن

183a

حقیقت شمسی طوغدی کیتدی ظلمت — طوتالدن شرق غربی نور حکمت

تجلی اغاجیدر شمس عالم — انور نوراني فیضی ابن آدم

تجلی در کورونن جمله موجود — بو موجودك ایچنده کزلی معبود

تجلی زینتی در پیر و کولر — اگر طاغلر اگر طاشلر اغجلر

تجلی باغیدر کلزار محبوب — انکچون بلبلی عشق اولدی مجذوب

تجلی مظهریدر جمله انسان — کورونمز چهره سنده نوری سبحان

تجلی نوریدر کوزده کورونن — چراغی لامکانیدر بویانن

تجلی پرتوی کوزده یه بکلر — یقان شمعی الهی نه به بکلر

تجلی در بشر باشدن ایاغه — نظر ایله بو حسنیله بوچاغه

تجلی سطری در قاشك هلالی — یازلمش مصحفی حسنك جمالی

تجلی نقطه سیدر ایکی کوزلر — انی قدرت الی یازمش اوقورلر

اوقورکر بکلرك سطرینده هر قیل — حقك یوزدورت کتابن اکله هم بیل

عجب قنبی مرکب یازدی زلفك — کتاب معنوی هر قلده صاچلمش

قرا نوره نظر قل قاشه کوزه — قارشمش نوری ظلمت ایکی یوزه

قرا اغیله بزیزده براشق — کوزل اغ اولسه قاره اولسه عاشق

کوزل

كوزل قاره ديمه قاشك قرادر
يوزك اغيسه جدك مصطفادر

بر عجب درياييه غرق اولدم بوكون
بولمدم انك كناريني قنده در

برا وكولماز درده دشدم عشقله
اوزلرم يارك دواسين قنده در

بو بلاي عشقله اولدم اسير
اره رم دوستك وفاسين قنده در

كوزكيي طولدم خيالي يار يله
ديمه معشوقك خيالين قنده در

عشقيله يانم طوتوشم حشره دك
يارة صورطاتلي بلاسين قنده در

قبرم اوستنده بيتن چمنلريم
كتيره يارك سلامين قنده در

يارة لرقبرم طاشنده ياديمي
يارة لرطاتلي جفاسين قنده در

طلبرا غم عشقيله قبريمده تورة
استيه يارك وصالين قنده در

خسته عشقم بكا اولماز علاج
صورمعل انوك علاجين قنده در

قبرم اوستنده اسركن روزكار
فيض ايده يارك عطاسين قنده در

هر كورونمدن تجلا ايلدك
كزلي سزك همعيانين قنده در

صوصوزم يانديم جمالي يار ايچون
طوبطلوعالم جمالين قنده در

هر كولبنده كي ظاهر اولان سرسن سين
اي منزه لامكانين قنده در

ظاهري باطنده سن سين اشكار
كون كبي ظاهر جهانين قنده در

جان كبي جسمده روح اولدي سوك
عشقيله راني نهانين قنده در

كون كبي سرك جهانه طوبطلو
ظاهر ايكن ايچي طاشين قنده در

سن شها بنده ايكن بن قنده يم
پرده كوكده يوق مكانين قنده در

كل جفا اتمه بكا كوستريوزك
كل تجلا ايله طورين قنده در

سر موسايم تكلم ايتمده
حر في صوتي يوق كلامين قنده در

طا تلي رازك سريمه ايله خطاب
سن منزه سن خطابين قنده در

ايلكل الهام عشقك درسينه
اوقويم عشقك كتابين قنده در

طا تلي عشقك ويربكا يا ربنا
ايريليق زهر ايسه بالين قنده در

طوميدي دردي دردونم عشقيله
قنمادي جانم شرابين قنده در

ساقيا قدرت اكلمه صون بكا
جام عشقك صون صفاسين قنده در

كل سقاهم ربهم خمرين ايچر
بادهٔ وصلت زلالين قنده در

بن سنك اوارك اولدم اي حبيب
پرده كوكده يوق نشانين قنده در

كوزلره صغمز جمالك نكو نشي
زنكي يوق انوار ذاتين قنده در

سندن اوزكه يوغيكن اي پادشاه
خوب جمالكله جلالين قنده در

عالمه

184b

1662

عالمه طوبطلوسن کورمز جهان دیر کورن ظاهر له باطن قنده دور
قدرتک جمله محیط کل شی کرچه اشیادر نقابن قنده دور
عالمی پرده ایدندک وجهیکه ادم الدی فتح بابن قنده دور
ادمی آیینه قلدک ذاتیکه ای منزه حق صفاتن قنده دور
سرّیکی انسان ایدندک سرّیکه سرّک ادمسه حجابن قنده دور
کرچه انساندر جمالک پردسی کونه صفمازن جنابن قنده دور
غیر تکدن ملکیکه سن صغمدک بو اولوقله الهین قنده دور
قنده بولسونلر سنی یا قوللرک پادشاهم عالی تختن قنده دور

ظاهرم دیرسین کورنمز سین بنه
بر زمانک یوق زمانن قنده دور

برضعیفه قولیکن سلطانه اولدم اشنا ضبط ایدوب نفسیم دیوین سبحانه اولدم اشنا
بن نه عنقایم وجودم قبضهٔ حقدر بنم الیتی حقم بوکون ایمانه اولدم اشنا
بر لرو کولر بنم سایم درر اشیایله روحی بم هر وار اولانک جانه اولدم اشنا
جمله موجودات اشیا فیضی روحمدن الور بن الورم مصطفادن کانه اولدم اشنا
ظل حقم سایه دن ظللدن منزه کرچه هو بن دکیلم سویلین قرانه اولدم اشنا

دل تکیم ات پارسیدر سویلینمز سویلمز موج دل بر قطره در عمانه اولدم اشنا

قادریم قدره ایردم عید اکبر اولمشم

غوث اعظم سریم کیلانه اولدم اشنا

بر ضعیفه قطره یم دریایه اولدم اشنا بن تکلم طوری یم موسایه اولدم اشنا

بر منی مرد ارنطفه فان ایکن بر طاهر صو شکل انسان اولیجاق مولایه اولدم اشنا

اسم رسمم آدی صانم یوغیکن وار اولمشم بر اوج طبراق ایکن کیمیایه اولدم اشنا

جوهرم طبراق دکلدر صورتم گرچه بشر حقیله موجودم اوشل اعلایه اولدم اشنا

هر قلم بر کوزدر کوزلر وجودلر طاجین بر منزه محرمی سودایه اولدم اشنا

بر عجب ایدیه یم غیبی شهادت ملکینه کشفیله غیبی اولان اشیایه اولدم اشنا

قادریلر حقیله حقدن ویرر سیری خبر

حرفه صوته صیغه این معنایه اولدم اشنا

بن نه جانم جسم ایجنده لامکان اولمان حجاب بن نه مرغم بو قفسده اشیان اولمان حجاب

بن نه در دریایم کورندم قطره دن بو عالمه بن طلسمی یم حقک ظاهر نهان اولمز حجاب

بنده در غیبی شهادت حقیله غیب اولمشم بنده در ظاهر له باطن بر زمان اولمز حجاب

بن دیین بندن منزه تکریله بندن اوتا سویله شوربی واسطه حق ترجمان اولمان حجاب

زاهدا

185b

زاهدا آز مي قياس اينك عجب انساني سن قبضه قدرت بشر در دو جهان اولماز حجاب
ايلدي انساني الت قدرتينك قبضنه حقيله موجود اولان جانه مكان اولماز حجاب

حق محيط كل شي ابري نه غيري قادري
بو يقينه تا ابد شكي كمان اولماز حجاب

علم ذاته واصل اولدم بن لدن سلطاني يم من لدن تاج باشمده انس و جنك جاني يم
صورتم غايت ضعيفه سيرتم در ياي حق لامكاني ملكينك برقعي يوقدر عماني يم
بن طلسم كائناته دورت كتابم معنيه حق تعالينك انزل علمنده بن قرآني يم
بن نه حرفم حرف ايچنده يازدي قدرت ذاتمي دورت مركب يازدي جسمم ربيمك برهاني يم
حرف دوحم لامكاني حرفه صورت صفدري حرف قلم بي نشاني كنج حقك كاني يم
هر تصور دن منزه اولمشم الله ايله حق بنمله حقده اول بقاده فاني يم

قادري مفتاح حقدر كنج توحيد اجمعا
زاهد عابد لرك هم كفري هم ايماني يم

بن جانم جسم ايچنده دو جهانه صغمزم بن نه در يايم صيغشدم قطره بو عشقيله
كاهي كفرم كاهي ايمانم بو عالم خلقينه بن نه مرغم لامكاني اشيانه صغمزم
كاهي شمسم كاهي ذره اسمانه صغمزم
هر تصور دن اوتا رازي نهانه صغمزم

كاهي نور رم كاهي ظلمت اب حيوانه كونزم اون سكز بيك عالم كون ومكانه صغمزم
كاهي مؤمن كاهي ترسادر بو نفسم كافري كاه احد احمد ايله كفره ايمانه صغمزم
كاهي الهام كهي وحي اولشم جبرائله كاهي قدرت ديلي يم اغزه لسانه صغمزم

بسم الله كاهي دعوت ايتمكه كونده دي قولارين اله
الرحمن الرحيم قادري پيريم دور بن ادي صانه صغمزم

بحمد الله وصل اولدم جمالي حسن ليلايه بوكون مجنون عشق اولدم بو شيرين طاتلي سوداية
كوكل فرهاد آه ايلر شيرينك حسني نازندن نه عاشقدر كوكل معشوقتي جرب اتدي تنهايه
كوكل عشقيله پيل كبي پيلر يارك خيالينه مكر عشق اولدي ايتم انوك دوشدم بو غوغايه
بقادم يرده وكوكده كورنمز يارينك عكسي اكا اينه يوق لايق نظر ايدم تجلايه
جمالي مصحفين تفسير ايدر اولدي لبرك يوسف كمالي يوزينك اجدي نقابن جمله اشيايه
جمالي پرتوينك جزبه سي انسانه عكس ايتدي انكچون ندركه حاشا تكري ديرلر قومي عيسايه
وصالي ذره سنك ذره سي عكس ايتدي مهمه انكچون صورتي عكسن يازرلر هر كليسايه
جلالي پرتوينك سايه سيدر بونجه موجودات انكچون پوتده علم وار ديو طابدرديي ترسايه
نقاب ايتدي جمالينه جهاني صقلدي ذاتن نقاب اجدي ولي انسان يوزندن جمله دنيايه
مراد ايتدي يلنمك ادمي خلق ايلدي اندن بوكز اروا حي تسليم ايلدي قوننده حوايه

ايكي

186b

ایکی یُطفه اراسیندن یرتدی بو نجه ذرّیات — صنا سین مجمع البحرینی قاندی ایکی دریایه
کتردی علم غیبیندن شهادت ملکینی عینه — شهادت مصحفی غیب انا سیندن طوغدی فتوایه
انا قرنی شهادتدر اتا صلبیندن غیب ولدی — طوغان اوغلی نه حجتدر ایرش بو غیبی معنایه
اتا صلبی قبردر انا رحمی حشر محشردر — انا قرنیده کن قبرك یراد لدك بو اعضایه
طقوز ایلق سفردر انا قرنیدن بو دنیایه — قونوب کوجدك اوسفلی عالمیدن اشبو اعلایه
طقوز ای انا قرنیده سکا ایینه ظلمتدی — بوکز نورا ولدی ایینك جهانه باق تماشایه
انا قرنیده دنیایه سکا وصف ایسه برکمسه — انا نمزدك اکا بلکی نه دنیانه عقبایه
کوزکله کوردك اوش شمدی بودر ارشاد اهل الله — خصوصا ایینك الده بقا طوره تجلایه
الیکه ویردی ایینك سکا انجه نظر ایله — نه معدن سین نه جوهر سین نه کیمیاسن بو کنیایه
دکل غیرك سکا سن جوهر یکه منکر اولمش سن — کله سن سکا صراف اول یترسن اولوسرمایه
سنك ایینکه صراف اولان ایینه درانجق — جواهر عدایدر بونجوق کورنسه کوزی اعمایه
یبانی طاشیله جوهر یاقیشمز ضدیله منکر — خلوص اخلاصیله درویش اولان فانی بودعوایه
هنر تندهدکل جاندهدر هنر صورتدکل سیرت — هنر ظلمتدکل نوراولدوجور کوکلك بوصحرایه
کوکل قوشین هوایی هویله اوج هویه وصل ایله — دوکونه لی مع الله عالمیله دال ایرافنایه
نظر قل هویله هویه ایشت نطقینی هودن — تکلم ایله هویله دیلك طوراولاموسایه

هُودِيرْكَنْ هُوَيَهْ اِسِمْ رَسْمِي اِنْسَانَكْ اُولَاغَرْقِي — هُودَنْ غَيْرِي اُولُوتْ كَلْ ذَاكِرْ اُولَهْ غَيْرِي اَسْمَايَهْ

غِذَايِ هُوِي بُولَكْ كَسَهْ نَدِرْسِنْ جَنَّتْ عَدْنِي — چُو وَاصِلْ اُولَكْ اُولْ هُوَيَهْ تَنَزُّلْ اِتْمَهْ حُورَايَهْ

سَنُكْ دُوسْتُكْ دُرُرْ اُولْ هُوسَنُكْ يَارِكْدُرْ اُولْ هُو — سَنُكْ وَارُكْ دُرُرْ اُولْ هُودَنْ اِيرْهَرْ تَمَنَّايَهْ

دِمَاغُكْ هُوسِيلَهْ طُولُشُوبْ قُولَذَّتْ سَنُكْ اُولْسُونْ — وُجُودُكْ هُوسِيلَهْ فَانِي اُولُورْسَهْ اِيرْدُكْ اِحْيَايَهْ

كَلَهْ فَانِي وُجُودُكْ هُوسِيلَهْ بَاقِي قِلْ اِي عَاشِقْ — هُوَيَهْ اِيرْدُكْ كَسَهْ بُونَهْ اَنَهْ اِيرْدُكْ جُمْلَهْ نُمَايَهْ

هُوكِبِي يُوقْدُرْ لَزَّتْ اُوعَالَمْدَهْ بُوعَالَمْدَهْ — هُوبِرْ لَزَّتْدَرْ عَاشِقْ دِمَاغِ اِيرْمَزْ بُوحَلْوَايَهْ

هُوَاسْرَارِدِينْ اِجْرَسِمْ عَقْلِ اِنِي اَصْلَا قَبُولْ اِتْمَزْ — هُوَاسِمِينْ دُوشْمِي ظَنِّ اِيتْدِكْ خَيَالْ اِيرْمَزْ بُورُؤْيَايَهْ

هُوبِرْ مَحْبُوبْ عَالَمْدَهْ اُونُكْ بِرْ بِرْ تُوِي اَدَمْ — اَنْكِجُونْ هُوتَجَلِّي ذَاتِيَهْ يَازْمَزْ بِرَامِلَايَهْ

هُوطُولِشْ عَالَمَهْ گَرْچِهْ كُورُنْمَزْ غَيْرَتِي غَيْرَهْ — كُورَنْ هُوكُورُونَنْ هُوكُوسْتَرَنْ هُوهُوسِيلَهْ حَايَهْ

هِيَيَهْ هُوايِكِي كُوزْ اُولُشْ اِيكِي يُوزَهْ نَظَرْ اَيلَرْ — بِرِي اِسْمَهْ نَظَرْ اَيلَرْ اِيكِنْجِي سِي مُسَمَّايَهْ

هُواِسْمِي عَالَمِي لَاهُوتَهْ غَرَقْ اُولْسَهْ بُودَرْيَادَهْ — مُحِيطْ اِسْمِي كُوزِينْ اِجِيدِي هَبْ اَسْمَاءِ حُسْنَايَهْ

مُرَادِ اِسْمِي اَگَرْ ظَاهِرْ اُولَيْدِي كُونْ كِبِي ذَرَّهْ — مُرِيدُولَيْدِي مَوْجُودَاتْ صُولَيْدِي اِيلْ اِجَابَايَهْ

كَرِيمِ اِسْمِي اِيدَيْدِي جُوشْ اَگَرْ دَرْيَايِ وَصْلَنْدَنْ — مُحِبْ مَحْبُوبْ اُولَيْدِي كُرْمَيَيْدِي غَيْرِي اَرَايَهْ

رَحِيمِ اِسْمِي اَگَرْ بِرْكَزْ نِقَابْ اِجِيدِي غَيْبِنْدَنْ — لَدُنْ سُلْطَانِي اِرْشَادَهْ كُلَّ اَيْدِي هَرْ رِعَايَايَهْ

بَقَا سُلْطَانِي ذَاتِنْدَنْ تَجَلَّا اَيلَسَهْ بِرْكَزْ — مَقَامِ عِشْقِي تَحْتْ اَيلَرْ وِيرُرْ بِرْ جُرْعِي اَدْنَايَهْ

وَمَعْشُوقِ

بو معشوقی سون عاشق یوزین طیراق ایدر زینت حلیم اولور سلیم اولور کریم اولور بو تقوایه

انکچون قادری بر کلدی کونه حسن خلقنده
محمد مصطفی دی خلقی بدر اولمشدی بدر ایه

ملکلر یلدوکی علمی یلنک استین کلسین لدن علمینی حضرت مشرب دن فیض لان کلسین
اکر معشوقلق ایی عاشق کوزمدن کچه سن دیرسک محب محبوب محبتی برایکی لکدن کچن کلسین
که زیرا عشقه آینه کهی عاشق کهی معشوق بو عشقلق کفر دیه ایمان بوزنادی قران کلسین
آیا زاهد بو عشقه طاقتلو یوقدر بیر زهدک سکا شک و کمان برده بوقی عشقه طپان کلسین
اکر عابد کوزیدک جان بوتین سن سجده ایلردک بوکون جانه قبله سن حقیله باطلدن بچن کلسین
نه مصحف و جهینه وحی اولدی حقدن احسن تقویم نه حرف اولدی بشر یارب بودر سبی کلیان کلسین

عجبمی قادری قدرتدن بو خلقه خبر ویرسه
بو دلالت پاره سن سویلتدیرن کیمدر کورن کلسین

بوکون میدان عشق ایچره بو میدانه کلن کلسین دلیم حضری لدندر آب حیوانه کلن کلسین
تجلی شمسی ظلمتدن طوغوبدر نوری عرفانه تجلیله جهان طولدی بو سیرانه کلن کلسین
کوزم کوکلوم طولو بدر یارمک حسنی خیالینه کوزم غرق اولدی محبوبه بو حیرانه کلن کلسین
سنی صانر تموهر کوردوکینی کوزلرم ایی دوست ایچی طاشم سکا طولدی بو ایمانه کلن کلسین

جمالك پرتوي عكس ايلمش يوسف حسنيله — كورنلر مرده كورنلك سن سين اولكا نه كلن كلسين

زليخا يوسفك حسنده نورك كوردي نه كوردي — اني كوردي سني صانه بو عمانه كلن كلسين

نه كوردي ليلي ده مجنون نه كوردي كوزده عاشقلر — كورونن نوري احمدي كا امت اولان كلسين

كه كوچه پر محمد ايدي نوري عالمه طولدي — بو نوري كوردي دوت صديق چهار يارين سودي كلسين

ايردي كندي نوريندن يرادن احمدك نوريني — يوردي قوللارمه كوزاولديه دعوت اولان كلسين

بنم نورمله اي نوريم واردايت قوللاريمي دعوت — بن اول سلطانم اي احمد بكا فاني اولان كلسين

كه يا احمد جمالم پرتوي انسانه عكس ايتدي
بشر نوريدر درر نورمله نوريمي كورن كلسين

غدا مز اهل عشق ايچنده روحاني تجلادر — تكلم مظهريدر فيضمز اسراري موسادر

بو جسيم طوري حرف اولديه ايچنده روحيمز — انكجون دوت كتاب ايچنده سريم نوري مولادر

جمالم مصحفينك تفسيرني يازدي قلم قاشم — كوزمده كريكم سطرني يازدن هر قلمده فتوادر

ايكي زلفمده درظلمت بو زمده راجيوانى — بنم حضر اولسه فيضم بوسه سي روحاني سقادر

ايكي كوزمده بن كوردم حقك نوريدي والله — فتيلي زيديه يا غي يوق يانان نوري تعالادر

كتابي حسنمي يارب مركبسز يازدن كمدر — كوزمده نقطهٔ توحيد بولنمز قعري دريادر

صفاتم فاتحه در قل هو الله اولديه اثباتم — انكجون قادري حقله منزه نوري اشيادر

بن اول

188b

بن اول صحراي قدرت وطن وجودمده كز بر نور — نه نوراني نه جسماني معلق ذاتيله معمور

كورندي حس باطندن مكرر روحاني برعالم — نه روحاني نه نفساني تجلي منبعي بر طور

وجودم قلعه سنده بر معلق يوز ايدر اشراق — نه فوقاني نه تحتاني نه جنتده كولر بر حور

كوركل شهرنده برسر وار صيغشمز عقله ادراكه — جمال الله غرق اولمش نه اول عقل كل مشهور

ديدبلر عقل كل كيمدر منزه اولدي هر جنس دن — نه اجيدر نه طاتلي در نه علويدر نه سفلي خور

ديدبلر عقل كل لوحي قلمدر وحيك اعزنده — نه لوح نه قلمدر عقل بن بلديم ديين مغرور

كورلدن قادري عقلك يوزين حيران مست اولدي

عقل قدرت اليدر پنجه سيدر غيرت غيور

عقلي بن بلديم ديينلر بلمكدر بلمه سي — عقل روحي كمشه بلمز مشكل ادراك ايتمه سي

عقل كل سري الهيدر كوركلدر مسكني — عقل جزسري بشردر نفس ويدر معدني

عقله برج اولدي كوركل نوري يقين اندن طوغار — روحه برج اولدي بدن غيبه شهادتدن طوغار

عقل كلدر لامكان ملكيني خبر ويرن كورن — عقل جزدر عالمي غيبي شهادتده كورن

عقل كل روحانيه حسسندن اولور فيضي بقا — عقل جزفانيدر رحمتي فنا فيضي فنا

عقليله فكر ايتمه عشقي دوجهاندن ايچري — عشقيله معشوق عاشق لامكاندن ايچري

189a

بر مجلا آیینه در جوهری عقلك سنك — دوست جمالینه تجلا در بو جسمك طوریندك

عقل کلدر آیینه عشقی الهی صیقلی — عقل جزبی آیینه در ظلمت انك صیقلی

نوره ایینه کهی نار اولدی کاهی نور اولدی — قوله آیینه اکر سلطان ایسه مشهور اولور

بلبله ایینه کلدر کله کلزاری حسن — طوطیه ایینه شکر ایینه عشقه حسن

شکره آیینه در کوزکوده شکرلی قامش — جوهره ایینه در التونیله صافی کومش

آیینه سلطانه سلطان قوله قولدر آیینه — ایینه اعمایه ظلمت نوره یولدر آیینه

باقره ایینه التون اولمدی ای مدعی — زهدیکه تقوا که مغرور اولمغل ای مدعی

آیینه اول آیینه ده آیینکدن ویرخبر — ایمنك مومن ایسه ایله تجلا هر نظر

ایینکده طور ایسك موسی تکلم ایلین — آیینك اولسه احمد دلیدر سویلین

آیینك دریا ایسه قطرك دخی دریا اوله — آیینك عشق ایسه معشوق عاشقه تنها اولا

آیینك شیرین ایسه فرهاد اولا جمله جهان

آیینك لیلا ایسه مجنون اولا حوری جنان

جمله کناهلریمه استغفرالله توبه — فسبحی هو الرحیمه استغفرالله توبه

نفس لعینه اویدم شیطانه بلشدم — هر صوجمه مقرم استغفرالله توبه

نفسه اسیر اولمشم بن بکا ظلم ایتمشم — عزر دمیله کلمشم استغفرالله توبه

عبیمی

189b

عَيْبِمِي اُورْمَه يُوزَه خِشْمِيلَه بَقْمَه بِيزَه — اَيْلَه هِدَايَتْ بِزَه اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه
يَارَبْ صِيغِنْدِمْ سَكَا اَيْلَه عِنَايَتْ بَكَا — صُورْمَه كَنَاهِمْ بَكَا اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه
سَتْرَ اَيْلَه هَرْ صُوجِمِي بِيرْلَرُوكُوكْدَنْ اُولُو — عَاصِيَه كُوسْتَرْيُولِي اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه

عَجْزِ بِلَه كَلْدِمْ سَكَا مُرْشِدِمْ اُولْغِلْ بَكَا
قَادِرِي بِلَدِي صُوجِينْ اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه

نَفْسِمْزُكْ ظَالِمِي بَنِي هَوَايَه چَكَرْ — فِسْقِيلَه فَاسِمْ اِيچَرْ اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه
صُورَتِي مُؤْمِنْ وَلِي سِيرَتِي بَكْزَرْ دِيوَه — دَعْوِي بُيُولْ مَعْنِي بُوقْ اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه
عَيْبِمِي فَاشْ اَيْلَسَكْ يَدِي طَامُويَكْرَنَه — دَرْوِيشْ اَدِي اِفْتِرَا اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه
تَقْلِيدِيلَه مُؤْمِنِمْ دَعْوِي بِيلَه كَامِلِمْ — جَهْلِيمِيلَه فَاسِقَمْ اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه
يِتْمِشْ اِيكِي مِلَّتَكْ نَفْسِ لَعِينِي بَنَمْ — اِبْلِيسَه اُولْدُومْ قَرِينْ اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه
يَارَبْ هِدَايَتْ بَكَا يَارَبْ عِنَايَتْ بَكَا — يَارَبْ سَلَامَتْ بَكَا اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه

اِي حَقْ تَجَلِّي بَكَا اِي حَقْ تَسَلِّي بَكَا بِسْمِ اللهِ
قَادِرِي كَلْدِي سَكَا اَسْتَغْفِرُ اللهَ تَوْبَه الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِي كُوكُلْ فِكْرِ ذِكْرِكْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ — سَوْكِيلِي دُوسْتُكْ يَارُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ
يَارِ كِيلَه يَارُ اُولُدُكْ عَالَمَه اَغْيَارُ اُولُدُكْ — هَرْ مُرَادَه اِيرْكُورْدِي لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ

190a

ظلمت ايكن نور ايتدي قلبيكي معمور ايتدي — جسمكي پر روح ايتدي لا اله الا الله
طپراغي انسان ايتدي قولري سلطان ايتدي — كفريه ايمان ايتدي لا اله الا الله
عاشقي معشوق ايدر طالبي مطلوب ايدر — حركتي محبوب ايدر لا اله الا الله
سودوكينه رازاجر سومدوكيندن كجر — بعضه نقابن اجن لا اله الا الله

قادريدر طوري عشق كاهي تجلا ايدر
كاهي تسلا ايدر لا اله الا الله

اوزكه تكلم ايدر لا اله الا الله — واسطه سيز سويله كز لا اله الا الله
دشمني دوست ايلدي باطلي حق ايلدي — ناريه نور ايلدي لا اله الا الله
زهري زلال ايلدي سودوكي طويلدي — سومدوكين قهر ايدي لا اله الا الله
بعضي قولين عرشينه دعوت ايدر وصلينه — بعضينه ايلر جفا لا اله الا الله
بعضي قولين شاه ايدر بعض قولين قول ايدر — موري سليمان ايدر لا اله الا الله
بر قولين ايلر كليم بر قولين ايلر خليل — سودوكي ايلر حبيب لا اله الا الله

بر قولينه قادري اسم شريفين ويرر
ذاتينه الت ايدر لا اله الا الله

جسم تني روح ايدر لا اله الا الله — روحي كهي جسم ايدر لا اله الا الله

موبي

مَوْتِي كِهِي حَيّ ايدَرْ نُطْفَه‌ئِي بِيجَان ايكَن طُبْرَاغِي اِنْسَان ايدَرْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

بَبْرَاغِي اَطْلَاس ايدَرْ قُورُوغِي حَلْوَا ايدَرْ قَامِشِي شُكَّر ايدَرْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

بِرْقَرُوا وِلمِش اَغَاج مَيْوَه وِيرُر جَان كِبِي مَيْوَهٔ اِنْسَانَه جَان لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

كُلّ سَكَا اِنْسَان ايسَكْ قِل نَظَر آيِينَكَه كِيم بُولُورَن كُورُونَن لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

اِنْجَه نَظَر قِل سَكَا كُورُنَه تَجَلَّا يُوزُكْ حُسْنُكِي طُورَا يِلْدِي لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

يُوزْدَه كُورَنْ كُوزْ نَدَرْ كُوزْدَه كُورَنْ كُوزْ مِدَرْ

قَادِرِيدَنْ اَلْ سَبَقْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

اَوَّلِي آخِرِيدَرْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه تَقْدِيرِ تَدْبِيرِ نَدَرْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

ظَاهِرُو بَاطِنْ نَدَرْ كَعْبَه نَدَرْ بُوتْ نَدَرْ هَرْ كُورُونَنْ نُورِي حَقّ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

كُوزْدَه بَه بَكْ نُورِي حَقّ حَقَّه بَقَانْ نُورِي حَقّ حَقِّي كُورَنْ نُورِي حَقّ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

كُوزْنَه قَبُودُرْ اِچِق غَيْبَه اِچْلِش قَبُو كُوزْدَه كِي مِفْتَاحَه بَاقْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

كُوزْدَه كِي يَانَنْ فَتِيل يَاغِي فَتِيل اِسْتَمَزْ نُورِي تَجَلَّايَه بَاقْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

كُوزْدَه كِي اَوْل قَارَه نُورْ ظُلْمَتْ اِيچِنَه حَيَاتْ كُوزْ كُودَه كِي خِضْرَه بَاقْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

قَادِرِي اَيِينَه دُرْ قِل نَظَر اَيِينَه يَه

آيِينَه دَه اَيِينَكْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰه

191a

جان كوزين اچ حقي كور لا اله الا الله
صنعيني صافغله كور لا اله الا الله

قطرده دريايي كوردي ذره باق شمسي كور
ادمه باق السبق لا اله الا الله

احسن تقويمه باق سجديه كل اي ملك
سجديه كلمز رجيم لا اله الا الله

ادم ايمش نوري حق ادم ايمش سري حق
ادم ايمش وحيي حق لا اله الا الله

ادمي كيم كور مدي معنيده اولدي رجيم
مؤمنه لايق بو سوز لا اله الا الله

مدرسه عشقه كيرمكدي كتابك اوقي
درسك الورهم ويرز لا اله الا الله

مصحفي حقدر بشر قادري تفسيرايدر
حرفي انوك دوجهان لا اله الا الله

حرفي بشر درعظيم لا اله الا الله
معنيسي اولدي قديم لا اله الا الله

وحيله الهام اوقورادمك ايينه سي
اوكرده قدرت ديلين لا اله الا الله

وحيله عالم طولوكيم كورو جبرائلي
علمني الهام ايدن لا اله الا الله

حق ويري حقدن خبر حقيله طولسه كوكل
رازين ايدر حقيله لا اله الا الله

حقيله دريا اولان قطره ميل ايلمز
ذرگي شمس ايلمز لا اله الا الله

حقيله هر كرغني كندي اول پادشاه
سلطنتي حقيله لا اله الا الله

ربنيه عاشق اولان قوليسه سلطان اولا
قادرينك قوتي لا اله الا الله

اي حق

ای حق خطالریمه استغفرالله توبه — یارب بو غفلتیمه استغفرالله توبه
غیری فکریمه جمله غیری ذکریمه جمله — سندن اوزکه سوکیمه استغفرالله توبه
کوکلومه کردی سوك طولدی بقا نوریله — فانی خیالاتیمه استغفرالله توبه
هر نفسیم حق ایله اسمك ایله غرق ایله — بیهوده کچن عمره استغفرالله توبه
سودا که دوشوب یارب بردم نفس ایرمه — نفسیله کچن وقته استغفرالله توبه
ترکی ادب ایتدم چوق نفسمله هوام اوزره — کندی بیلمه کیتدیم استغفرالله توبه

عشقك ایله سردا ش ایت نفسمدن ایرر روحم
بن قادری فعلم کم استغفرالله توبه

غفلت سبحی سین ایجدم اول افته قنادم — قالدیم بو قباحتده استغفرالله توبه
قولم ایله مؤمن وین فعلمه ضلالت وار — فسقمده اولان حاله استغفرالله توبه
عاشق دکیلم امادعوا ایله کاذب وین — نفسمده اولان عجبه استغفرالله توبه
قالم ایله سلطانم حالم ایله حیوانم — ظلم ابلیسم نفسه استغفرالله توبه
تختمده سلیمانم خاتم ولی جنیده — دیوه یورومز حکم استغفرالله توبه
قاندن قفا حکمده نفسیم اولا بی سلطان — فرعونه اسیر اولدم استغفرالله توبه

192a

رُومْ يَالِيكَزْ قَالْدِي نَفَسِمْ بِنِجَه بِيلْ اُولْدِي

قَادِرِي سَكَا اَرقَا اَسْتَغْفِرُ اللهْ تَوْبَه

بَنْ بَكَا نَلَرْ اِيتْدُمْ اَسْتَغْفِرُ اللهْ تَوْبَه
نَفَسِمْ اِيتِينَه اُويْدُمْ اَسْتَغْفِرُ اللهْ تَوْبَه

رُومْ كِيمَه صِغِنسِينْ نَفَسِمْ چَرِسِي يِجَكْ
عَقْلِمْدَه هَوَا اِسْتَرْ اَسْتَغْفِرُ اللهْ تَوْبَه

عَشْقُكْ چَرِسِي كَلْمَزْ نَفَسِمِي هَلَاكْ اِتْمَزْ
هَرْجَايِ كُوزَلْ سَوْدِمْ اَسْتَغْفِرُ اللهْ تَوْبَه

عُمْرَه بَكَا اَغْيَارَمْ عَزْرَائِيلَه بَنْ يَارَمْ
وَصْلْ اُولْمَغِيجُونْ اِيوَمْ اَسْتَغْفِرُ اللهْ تَوْبَه

جِسْمِمْدَه تَنِمْ تَابُوتْ قَبْرِمْ كُوكْلْ اُولْمِشْدُمْ
مُنْكَرْ نَكِيرَه رَازِيمْ اَسْتَغْفِرُ اللهْ تَوْبَه

عَشْقِيلَه فَنَا اُولْدُمْ مَعْشُوقَه بَقَا بُولْدُمْ
مَحْبُوبِيمَه نَازِمْ وَارْ اَسْتَغْفِرُ اللهْ تَوْبَه

بَنْ يَارِيلَه يَارْ اُولْدُمْ اَغْيَارِ جِهَانْ اُولْدُمْ

بَنْ قَادِرِي عَيَّادَمْ اَسْتَغْفِرُ اللهْ تَوْبَه

اِيرْدِي عُمْرُكْ اٰخِرَه كَلْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
قَافِلَه كُوچْمَكْ دِيلَرْ چُونْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه

بُوفَنَا عُمْرَه اِنَانْمَه بِرْ نَفَسْدَه رْعَاقِبَتْ
بُوا قَرْصُوبِيَه طَيَانْمَه تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه

بِنَجَه يُوزْ بِيكْ تَاجِ تَحْتِي سِيلَه وِيرْدِي بُوفَنَا
سَنْدَه بُوزَهْرِي اِيچَرْسِنْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه

نَيْلَدِي شَدَّادِيلَه فِرْعَوْنِي بُودَارِ غُرُورْ
عِبْرَتْ اَلْ اِي نَفْسِ ظَالِمْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه

كِمْ اَنَا نِيتْلَه نَمْرُودْ اُولْسَه حَقْ نَيْلَرْ اَنِي
قَهْرَايِدَرْ سِوْرِي سِنَكْلَه تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه

بُوتْ

192b

بُوتْ كِبِي دُنْيَايَه طَايِمَه ايكِي دِينْلِي اُولَمَه كِلْ وَارِثَه قُورْسِينْ خَزِينَكْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
پَادِشَاهَمْ دِيُودَعُوا اَيْلَمَه قَادِرْ ايسَكْ تَحْتِ تَاجُكْ قَبْرَاوْلِيسَرْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
اُوغْلُكْ اُولْدِي قِزِكْ اُولْدِي عِبْرَتْ اَلْمَازْسِينْ بُجُونْ
حَقَّه اِنْكَارِكِمِي وَارْدُرْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه

قُورْتُولُوشْ بُوقَدَرْ اَجْلَدَنْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه قُوشْ اُولُوبْ اُوچْسَكْ نَه چَارَه تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
بُونْجَه اُوچْ بِيكْ يِلْدَه لُقْمَانْ مُوتَه چَارَه بُولْمَدِي چَارَه سِي اُولْمَكْدَرْ اَنُولْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
طُوتَالِمْ سُلْطَانِ عَالَمْسِينْ بُوكُونْ نَه فَايِدَه سَلْطَنَتْ مِلْكِي بِقَادَرْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
نِچَه يُوزْ بِيكْ پِيلْ بَشَارْسَكْ بِرْنَفَسَجَه كَلْمَيَه بُوشَكَرْزَهْرَاوْلَاخِرْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
ظَاهِرَادُنْيَا شَكَرْدُرْ بَاطِنِيدُرْ زَهْرِمَارْ اَژْدَهَادُرْ بُودَارْسِينْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
لَزَتِي اِشْبُو فَانِكْ دُوشَه بَكْزَرْ بُرْخَيَالْ زِينَتِينَه بَقْمَه اَحْمَقْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
مَالِي قَارُونَكْ كِبِي بُرْكُونْ گَجْسِينْ بُرْلَرَه
قَادِرِيدَنْ اَلْ بِنَصِيحَتْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه

كَلْمَكْ اِنْصَافَه اِي نَفْسْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه گَجْمَكْ اَصْلَا هَوَادَنْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
صُولْ بِيشِيمَانْ اَمِي قِلْمَازْ قِلْ تَدَارُكْ صَاغِ اِيكَنْ عُمْرِ مَالَه اُولَمَه مَغْرُورْ تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه
نَقْدِ عُمْرِي اِتْمَه اِسْرَافْ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينْ مُسْرِفِيقْ سُوزِنَه اَصْلَا تَوْبَيَه كَلْ تَوْبَيَه

زاهد از زهدك ايله فخر ايلمه تقوايه كل
مسكنت شالين چقرمه توبه كل توبه

حسني خلقي عادت ايله عجبي قواي بي تميز
اويمغل امّاره نفسه توبه كل توبه

صد قيله درويش ايسه حقدن چورمه يوزي كبي
يخه بيك جانك فدا قل توبه كل توبه

دوكنه طوت صيرنكي كاملجه مؤمن سك اكر
قادر بيك نطقي حقدر توبه كل توبه

بر ايكي كون عمر ايچون دنيايه مغرور اولمغل
سايه نك بيزدر زوالي توبه كل توبه

ديمكل جمري فقيرم سلطنت فقر ايچره در
پادشاه اول فقر ايچنده توبه كل توبه

پوت كبي دنيايه طاپمه يوري اي دنيا پرست
موتي اتكاوا ايمه احمق توبه كل توبه

گرچه كافر پوته طاپدي سن طپار سن مالكه
حقه دون حقدن اوتنمز توبه كل توبه

سني يوقدن وار ايدن الله قوللق ايلكل
عجبيله شيطانه اويمه توبه كل توبه

ايردي عمرك اخره چون يول يراغن كورمدك
قل تدارك باري ايركن توبه كل توبه

صوك پشيمان اصي قلمازن قادر يدك الوكوت
سويلدن بندي قبول ايت توبه كل توبه

لزتي ايشبو فانك دوشه بكزر برخيال
بود وشك تعبيري يوقدر توبه كل توبه

كوزلمه معمور بني ويرانه باق دنيه نك
حب دنيادن حذر قل توبه كل توبه

بوعوزه

بوعجوزه قاري دنيا يه بيك ميل ياشه مش — كمسه بولمامش وفاسن توبه كل توبيه
اشبو كذابه كوكل ويرمه فنا دركاقبت — نقشنه الدانمه زنهار توبه كل توبيه
دينكي دنيا يه صتمه برايكي كون عمر ايچون — بوحيا لاتر اتانمه توبه كل توبيه
بيليله صودر بناسي بوفنا نك تيز كچر — بركمينك نولا عمري توبه كل توبيه
برادر محك اغينه بكز رسراي اولري — بيقوشه لايق بوويران توبه كل توبيه
بوفنا نك ملكي هيچ در تختي هيچدر شاهي هيچ — واري هيچدر بوغي هيچدر توبه كل توبيه
نيچه سلطانلر بنم ديدي صوكي حقده يلان — قودي كندي ملكي مالن توبه كل توبيه
پادشاهلر كردي قبره بوكوز كله كوردك اوش — اي كداسن بن كم اولدي توبه كل توبيه

قادريدلاله ويردي دنيه بي قاذرن قفا
عارفي كوربوله الماذ توبه كل توبيه

آدمي ملعون اولدي دنيا نك سون ملعون اولور — نامي زندان اولدي دنيا نك سون محزون اولور
كيمه من قدر اولادي رسلد كونمز بيرام ودين — حب دنيا دن حذر قل حب حق يولداش ايدين
غم حرامي سي هلاك اولسون دين عشقه دوشه — دائما ذوق وصفالر استبن عشقه دوشه
عاشق اولماين كشي جنتده اولسه غم چكر — عاشق اولسه بركشي طاموده اولسه شين كزر
عاشقك زيرا وجودي جنته بيك طعن ايدر — طمو جنت عاشقه يكسان انكچون طعن ايدر

عاشقك جنت سرايينه اچلمشدر طاشي ايچي حقه طاشي خلقه بي حرمت اچي

عاشقك زيرا وجودي جنته بيك طعن ايدر طمو جنت عاشقه يكسان انكچون طعن ايدر

عاشقك اكثر وجودي درت تيودر دوت بكا هر يقادن باش چقارمش دوت كوزيله هر يكا

كوزدر عاشق جهانه بيك يقادن بر بقار عاشقه هر بوز تجلي چقاغين كوزدن چقار

طوري موسي در بشر هر يوز تجلي ايتي احسن تقويمه كوزدر انس جنك رؤيتي

لامكان ملكين صورر سك احسن تقويمه باق بو تجلاي كورر سك صوكبي انسانه باق

دفتري انسانه كل عبرتله انجه قيل نظر هر قلي بر احسن تقويم اوقورايي بي خبر

كون كبي حقك كما ليني بشرده كورمدك حقي سن قدره كورر سن نور حقي كورمدك

حقيله حقه نظر قل يعني نوري حقه باق بو بشرده برق اوران نوراوقي ندر فاراق

حق تجلي پرتوين انساندن ايتدي اشكار التي حقدر بشر قدرت اليدر قبضي وار

ادمه وحي اولدي اول كندينك ايينه سي ايچي طاشي قپلمش كوردي وجودي پرده سي

پرده سندن چقدي ادم حقه بقدي نوري حق ليمع الله اولدي وقتي سره ايردي سري حق

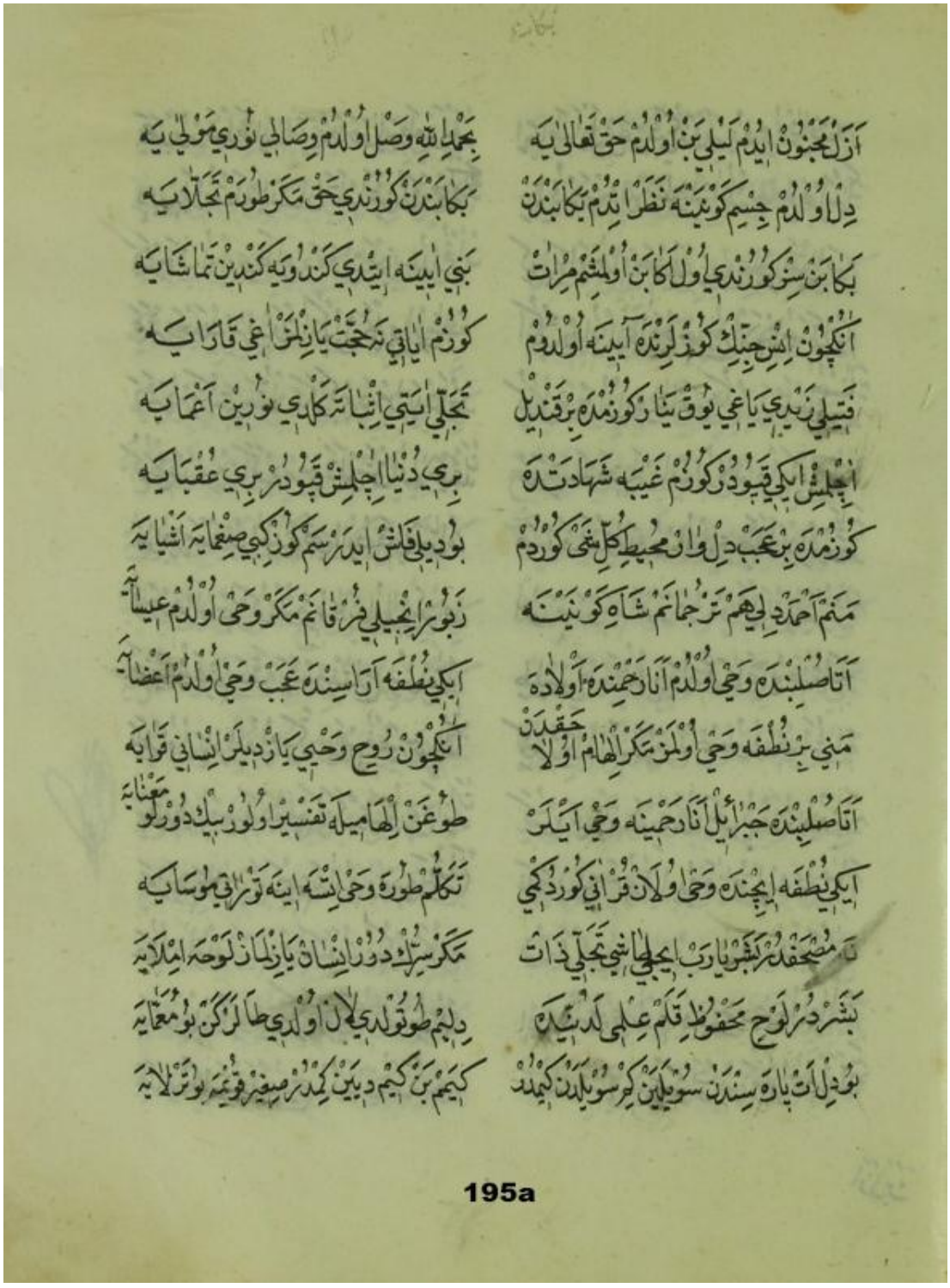
عالم ارواحي كوردي يعني ادم پرده سن جمله ارواح اولدي ادم كندي اولدي كندي سن

باقدي ادم جمله اشيا ادمه ايلدر سجود

نه بشر وارنه ملك وار كيمه كم انسين سجود

194b

ازل

ازل مجنون ایدم لیلی بن اولدم حق تعالی یه
بحمدالله وصل اولدم وصالی نوری مولی یه

دل اولدم جسم کونینه نظر ایدم بکا بندن
بکا بندن کورندی حق مکر طورم تجلایه

بکا بن سن کورندی اول اکا بن اولمشم مرات
بنی اینه ایدی کندویه کندین تماشایه

انکچون انس جنك کوزلرنده اینه اولدم
کورنم ایاتی نرجحت یازلمز اغی قارایه

فتیلی زیدی یاغی یوق یانار کوزمده برقندیل
تجلی ایتی اثباته کلدی نورین اعمایه

اچلمش ایکی قپودر کورنم غیبه شهادتده
بری دنیا اچلمش قپودر بری عقبایه

کوزمده بر عجب دل وار محیط کل شی کوردم
بولدیلی فلش ایدر سم کوزکی صغمایه اشیایه

منم احمد لی هم ترجمانم شاه کونینه
زبور انجیلی فرقانم مکر وحی اولدم عیسایه

اتا صلبنده وحی اولدم انا رحمنده اولاده
ایکی نطفه آراسنده عجب وحی اولدم اعضایه

منی بر نطفه وحی اولمز مکر الهام اولا حقدن
انکچون روح وحی یازدیلر انسانی قرایه

اتا صلبنده جبرئیل انا رحمنده وحی ایدلر
طوغن الهامیله تفسیر اولور بیك دورلو معنایه

ایکی نطفه ایچنده وحی اولان قرانی کوردکی
تکلم طوره وحی ایشه اینه توراتی موساییه

نه مصحفدر بشر یارب ایچی تجلی ذات
مکر سرادر انسان یازلمازلوحه املایه

بشر در لوح محفوظ قلم علمی لدنیدن
دیلم طوتولدی لال اولدی طالرکن بو معمایه

بو دل آت پاره سندن سویلین کر سویلدن کیمدر
کیم بن کیم دیین کیمدر صغیر قوجه بوتر لایه

عجبدر قطره انسان نيجون دريايه طعن ايلير
اجاطه ايلمش عرشي كنشدر روحي دنيايه

ديه بلير نقطه انسان قلم اغزنده وحي اولدي
دلي قدرت دلين سويلر انك جامع هر اسمايه

بشر حرف اولدي ظاهرده ولي معني سيدر قرآن
كه زيرا ترجماني حق بشر روحاني تقوايه

بشر وحدت سراينه انكجون انكجون كلدي ارشاده
انكجون اولدي ادم جامع الاسما مسمايه

بشر در مكتبي حقك مكركيم درس ايدر احمد
كوكل تحت اولدي شاهد حكم ايدر اسماء حسنايه

كوكل درسين اكر ديرسم قلم شق اولا هيبتدن
مدرسلر فقيلر مات اولا بو علم كيميايه

جواهر معدنن اجديم قنى عارف قنى صراف
صدف اغزمده در اولدي طالمدن اشيودن يايه

نه جوهر لر سچر كوكلوم بوكانه اولا لي غواص
الورم درسيم احمددن دوشلدن اشبو سوداية

خزينه اولمشم حقه بنم مفتاح سر الله
طلسمي بر حقك زيرا مكركانم بو عنقايه

بنم اول پادشاهك سكه سي هم خطبه سي بالذات
كه زيرا ذاتم بن صفاتم طوغدي اشيايه

برندي روحيله عقليم كه كندي نوري ذاتندن
كتردي علم غيبندن بني يوقدن بو دنيايه

نه اسمم وارديي نه رسمم نه اديم واردي نه صانم
نه وار ديم نه يوق ايدم فنا من ايردي احيايه

حقك ذاتنده غيب ايدم شهادت ملكينه كلدم
فوذيلر ادي انسان ايرشدي سفلم اعلايه

حقك علمنده كنز ايدم كه يعني كنت كنزا دن
ايشدلمزدي ادم ادي سر ديم حق تعالايه

عناصر كسوتندن روح سلطاني مجرد دي
حقك عشقي ايدي كسوت يوزه يوزدم تجلايه

ازلدن

ازل بن معنی طوبی زنده کز کن انبیا جمله
تو بی بر یقادن باش چقار مثلردی اسمایه

برایدی عالمی ارواح عدد کفردی ارواحه
کنفس واحده سرین بیلن ایردی بو معنایه

که زیرا جمله انسان برادم کبیدر شکلا
عدد فانی دررباقی بی بردر ایردی ابقایه

برادم عالمه طولدی ازل خود برایه ادم
بینه اول بردر رحالا و غول قزادمه سایه

دیمه چوقدر بو انسانی تو بی بر یقاده باش
که زیرا ایکی شاهلر تمتی صفادی برارایه

انکچون بر یقادن باش چقاردی عالمی ارواح
تو بی بر کوز اولدی بر یوزه جزب اولنه سودایه

نه حکمتدر کورن بر کورونن بیلکوسترن بر ذات
کورن کندین کورر هر کورونن کوسترسه یوزایه

کورنده کورونده کوسترنده کندیدر بالذات
که زیرا طشره یوق ایچ طاش طولدر نوری مولایه

بنی ادم نه سر درادم اوغلی نوریدر حقک
کنش نوریدن ایرلماز دوشرسه کوه صحرایه

بن اول اولماز اوبن اولمز کوکل طوریده دراما
تجلی لر ایدر بندن بکا کوباکه موسایه

دلمده سویلین نوری کوزمده بوکورن نوری
قولقده ایشدن نوری فنا یم بن بودعوایه

الیمده بوطوتان نوری یقده یورین نوری
یوزمده برق اورن نوری بودیلی مؤمن اکلایه

بنم نمرود اولابنده بو اورتاده اولام حاشا
الان ویرن کیروا ولدر خیالم بن بورؤیایه

نقاب ایتدی جمالینه مکر بوخاکی اول سلطان
مکر قول طوبینه شاهی تنزل ایتدی افشایه

جمالین کوردمکه یعنی برتدی کوز کوزبو محبوب
بوکلزاری کورن بلبل دوشر دوحانی غوغایه

كلمك كلزاري حسننده تجلي بلبله حيران
بو محبوبه بو غولسه كوز فاسيزيره احيايه

بشر باغيندة برغنجه بتوبدر اسميدر احمد
احدن فرقي ميم اولدي نقاب اولدي اول اغلايه

جمالي مصحفين تفسير ايدر وحيندة جبرائيل
ايكي زلفنده كي زنار ايدي بغلاتدي ترسايه

ايكي قاشي هلال لندة دونر پروانه لر شمعه
انكجون بوها صيدا ولمادي هرسفلي قوغايه

انك بكري حياسيني كورلدن مريمي عيسا
اكا امت اولام ديو يولدي روحاني صحرايه

انك مداح كم اولدي على خلق عظيم اولدي
هلاله دونديكي عاشقلر انكجون اشبو بدرايه

انك عشقي خيالينه يولنلر ايردي مولايه
بشانين ويرمدي كمسه مكر جان ويردي عاشقلر

كه زيرا حق تعالى الله اني مرات ايدر نمشدي
جمالين كورمكه بالذات تجلي ايتدي اولايه

انكجون عالمي ارواح بولدي لبر عشقينه سرمست
بو يوزده حق يوزي موجود بو حسنه كل تماشايه

انك زلفنده بر قلره سكز جنت اصلمشدر
انك حسني لباسي حلله اولدي جمله حورايه

عجبمي قولرينه حق تجلي اتسه بو يوزدن
جماليندن نقابيني بو يوزدن اچدي اسمايه

عجبمي مؤمن وكافر بوجان پوتندن حق كورسه
اغاچدن پوته حق ديرلر صغرمي حق كليسايه

جماليدر جمال الله انكجون طايدي مؤمنلر
بولدي لبر در ابو جهلي صلالن اواره فردايه

بوكون بوشاهي كم كورمكوره مزيارين اولمق
حقه حقيله ياق طغري كورنمز كوزي شهلايه

كل اي عما نظر ايله وجودك صاحبي كمدر
محمد كندي دن كوستر مدي آيينه سي ايه

كشف

196b

كُنتش فاش اُولدي غيبندن بوكز عكس ايدر ايدي
بوكز ايينه يه ايينه كردي اسمي طه يه

جمالين صقلدي اُول كه يعني كورميه اعما
كهي جنت كهي طاموكورندي قوم عيسايه

جلا لندرن نقاب اُجدي نبي التيف اولا اثبات
انكجون سري وحي اولدة انك ايات كبرايه

انك نطقي كتاب اولدة لساني اولدة جبرايل
نفس ويردكده الدقده ويرر روحي موتايه

كلامي صور ايدر نفخ ايلسه اسرافيل اغزنده
انكجون لامكان ملكين خبر ويردي احتايه

انك كوكلي سرايي حقه بول اولدي كيدر حقه
سور سياح ايسك كتمه سمرقندي بخارايه

سني بولدك اني بولدك بيترسني اني بول سن
بيتكلك سنده در عاشق ايرشدك هر تمنايه

كوكلوم اُلدي بركوزللركوزلي
يوسفه طعن ايتدي خلقي كوزه لي

حسن خلقيده جهانه كلدي بر
انبيادن اوتا حقه اولدي سير

انبيا لر جسم ايدي اول روح ايجون
قبضنه حق ايدي حقه حق ايجون

حق تعالينك ازلك محبوبيدر
دوسته طالب حق انلك مطلوبيدر

اشبو دلبر در تجلي بلبلي
حق جمالينك بودر حسني كلي

اشبو دلبر كلدي عالم كلدي هب
اشبو حوري كلدي جنت كلدي هب

بوكوزل ناز ايلسه حوري طوغار
شيوه سز هر رازي بيلك حور اطوغار

ايلسه برشيوه بوزبيك حور اولور
ايچي طاشي جنتك معمور اولور

بوكوزل بر طوغمدي انجق بودر
بوكوزل بر كلمدي كلسه بودر

بوكوزل دنيده تجلي عالمه
لامكان ملكنده ابن ادمه

بوكوزلجون ليلى اولدي بي قرار
زلفينك زناريدر مجنونه يار

ايكي زلفينك نه سردر اره سي
ظلمتي نوره ترشمش قاره سي

ايكي زلفي اب حيوانه كيدر
انجه يولدر تجلايه كيدر

هر قلي زلفيده بر تفسير اوقور
مصحفي حسنيده بر تعبير اوقور

زلفي زناري قتي ظالمدر
اصدي منصوري عجب حاكم در

زلفينك اجسم نقابن يوزينه
حق يوزي ظاهر اوليدي كوزينه

زلفينه كوكلوم اصلدي برقله
انجه سودادر يوري انجه يوله

زلفي كوسترسه جلالي كورينه
يوزي كوسترسه جمالي كورينه

حسني كوسترسه كمالي كورينه
كل كبي كلسه خيالي كورينه

ميم حاوي اولسه دالي كورينه
قدي دالنده وصالي كورينه

شيوه ايلرسه لبي حضري اكر
لبلرندن اب وحيواني طمر

ناز ايدرسه لبلرينك بوسه سي
اب وكوثر صوني سكر بوسه سي

ناز

رازِ ایدرسه محرمِ اسرارِ اولوب
کزلی یرادین فاشِ ایده دللرِ اولوب

جانِ عروسی وصلتِ اولسه یارِ یله
آکانه قورقو غمِ اغیارِ یله

واصلِ حق اولسه حقه عشقی یارِ
عیدِ یله قدرِ اولما مِ لیل و نهارِ

عاشقک ایینه سی معشوق اولا
با خصوصا سودیکی قرشو طورا

سودیکی تختین قوره دیوانِ ایده
طوری عاشقه تجلا لر ایده

بونه دولتِ شاهیله شاه اولا قول
امتین تحتِ ایلیه شاهِ رسل

قولِ طوننده شاهِ صدیقه صور
کمِ ابوجهل اولسه کوکلی کوزی کور

عشقک دکیزینه جانِ ایچر قیمز نه سرِ دراِی خدا
کوزِ لوجمالک سیرینه اوصمدی بقا بقا

حسنک خیالینه یلین ایرلر ایزک تا حشر دک
موسا تجلی طورینه یورلمدی چقا چقا

عاشقلریکه برقعی حسنک اچوب فاش ایلمه
موسا کبی شوق اودینه عاشقلرک هب نوشا

یارب نقابِ غفلتی عشق اهلینه ایتمه حجاب
دائم تجلی ایده لر دلبر یورک طویا طویا

نوری تجلی بادهسین حسنک طلوسندن ایچن
مستانه لر ایلمادی سر خوش ایکن اولدی فنا

موسا جمالک طورینه طاغلر اشوب یورلمدی
ارزو سی برگزه یوزک کورمک ایدی یارتبا

ارنی دیین موسایه ایتدک لن ترانی دن خطاب
کیمه شکایت ایلسین موسی مکرمندن شکا

عشقك ايله ايتدك اسير كافر لري مؤمنلري
زناري عشقك بغلادي لر انبيا و اوليا

بحمد الله ايردم هر مراده — مريد ايكن مراد اولدوم عباده
عبادتله وير لمدي بو دولت — مكر بخن وقسمنا ايدي قسمت
هدايت نورينه مظهر بر تمش — لدن علمينه ذاتم معدن اتمش
علوي انبيا يه مظهر اتمش — انكجون اولياية رهبر اتمش
ايچي طاشم طلوع حق تعالي — بكا بندن ايدر بن سز تجلا
بو كولوم الدي قدرت قبضنه سنه — تصرف ايتدي حكمت قبضه سنه
وجودمدن تصرف ايدن اولدر — ايچي طاشم انكجون حقه يولدر
ديلمدن سويلين اول سويلدن اول — بلنمز عالمي بكا بلديرن اول
بكا كون اولدي انكله بقارم — بكا آل اولدي انكله طوتارم
بكا دل اولدي سويلرم انكله — بكا عشق اولدي معشوقم انكله
بكا يار اولدي بن يارم انكله — جهان يوغيسه بن وارم انكله
بكا سر اولدي سردا شم انكله — بكا فاش اولدي فاشم انكله
بنمله سويله شور بي حروف بي صوت — بكا ازين اجر اسرار حكمت

حفاظ

198b

خطاب ايلر بكا سرًّا اشتدم
قلاغي وحدتي اول يكا اجدم

كون ومكان كثرتي جقدي جهانك
كون اولدم وحدتينه لامكانك

سقاهم ربهم خمري بن اولدوم
كه حاشا بن دكيلم بن سن اولدوم

بني سرخوش ايدوب بكا وحدت ايله كثرت
بو اولدي بكا وحدت ايله كثرت

بنم ديلمه دُر دريای قدرت
دليم موجنده دُر اسرار حكمت

بكا هر يوزدن ايتدي حق تجلا
ايرر افعالي توحيده بو معنا

جهانك جسمينه روح ايتدي ذاتم
مجلا ايتدي صفاتم

بكا كفر ايله ايمان اولدي مرآت
ايرشدي جزبهٔ حقدن بو لذات

طلسم كاينات كثرتينه
ايرشدم لامكانك وحدتينه

علومي نبيانك دفتري يم
انكچون دورت كتابك معنيسي يم

يرادن درس ايدر سرّم دلنده
مكر بن التم قدرت الينده

مكر سري محمد اولدي ذاتم
انك شرع شريفيدر صفاتم

مكر بن خاصكي يم مصطفايه
مكر بن واقفم سري خدايه

مكر بن شير بيشه فرهاده كلدم
بو عالم خلقني ارشاده كلدم

مكر بن عاشقم معشوقه كلدم
كيده دم حقه كلدم حقه كيتدم

بَنِي اِرْشَادَه كُوْنْدَرْدِي اِلْهُم
كِه يَعْنِي قُوْلْلَرِيْنَه پَادِشَاهِم

قُوْدُم اَشْيَايِ بَنْ اَللّٰهَه دُوْنْدُم
كِه حَقْدَنْ غَيْرِيدَنْ يُوْزُم چَوْرْدُم

مُحَمَّدْ مُصْطَفَايَه كُوْزْ كُوْاُولْدُوْم
بَقَرْكَنْ اِيمَدَه اَنِي كُوْرْدُم

حَقِيقَتْ بُلْبُلِيْنَه مَسْكَنْ اُولْدُم
حَدِيثِي جَوْهَرِيْنَه مَعْدَنْ اُولْدُوْم

دِيلِمْدَنْ سُوْيْلَيَنْ اُولْ شَمْسِ عَالَمْ
دِيلِيمَه سُوْيْلَدَنْ اُولْ حَقَّه مَحْرَمْ

اِلٰهِي اُولْ حَبِيبْكَدَنْ اِيرْمَه
بَكَا اَكْلَتْمَجَه قِلْ عَشْقِيْنْ اِيرْمَه

شَفَاعَتْ كَابِينَه كَانْ اَيْلَه ذَاتِمْ
اَنُكْ اَخْلَاقِيْنَه اُوْيْدُرْ صِفَاتِمْ

اَنُكْ شِيرِيْنْ حَدِيثِنْ بَاكَه بِلْدِيرْ
كُوْكُلْ فَرْهَادِيْنِي عَشْقِيلَه طُوْلْدِيرْ

اُولَامْ دِيوَانَه سِي بُوْشَمْعُكْ اِي دُوْسْتْ
اُولَامْ دِيوَانَه سِي دِيوَانَه اِي دُوْسْتْ

بُولَيْلِيْيَه اِلٰهِي اَيْلَه مَجْنُوْنْ
خَيَالِيْنَه بِيلَمْ بِيلْ كِبِي دُوْنْ كُوْنْ

بُوْشِيرِيْنْ دِلْبَرَه قِلْ بَنِي فَرْهَادْ
اِيدَمْ هَرْ اُمَّتِنْ فَيْضِيلَه اِرْشَادْ

زُلَيْخَاسِنْ بُوْيُوْسُفْدَنْ اِيرْمَه
بُوْمَعْشُوقِي بُوْعَاشِقْدَنْ اِيرْمَه

بُوْاِيْنِيَه بَاقْمْ طُوْرَمْ اِي دُوْسْتْ
تَجَلَّا سِنْدَه اَلْ قُوْشُوْرَمْ اِي دُوْسْتْ

اَنُكْلَه نَازِي رَازِيمْ بِي حِجَابْ اِيتْ
اَنِي سَوْدِرْ بَكَا غَيْرِي حِجَابْ اِيتْ

بَنِي اَكَا اَنِي بَكَا مُرَادْ اِيتْ
مُرِيدَمْ پِيرِي عَشْقَه بَرْمُرَادْ اِيتْ

مُيَسَّرَه

مُيَسَّرْ اَيْلَكِلْ عَشْقِي وِصَالِنْ كُوزُومَه كُورُونَنْ صَانَمْ خَيَالِنْ
قَهُومَهْ كُوْرْدُوكْمَدَه كُورَمْ اَنِي تَجَلِّي بُلْبُلِي اَيْلَه بُوجَانِي
بَنِي اَكَا اَنِي بَكَا وِيرَايِي دُوسْتْ اَنْكَلَه بَنْ سَنْ اَيْلَه بَنْ اِي دُوسْتْ
بُو مَحْبُوبَه بُوكُوكْلُومْ مُشْتَرِي قِلْ اَنْكْ زُلْفِنْدَه كُوكْلُومْ اَصَابِرْ قِلْ
شُودَكْلُو وَاصِلْ اَيْلَه وَصْلِ يَارَه اُولَمْ مَنْصُورْ لَيْنْ زُلْفِنْدَه بَرْدَارْ
اُولَامْ كَرِيكْلَرِي اُوقِنْدَه قُرْبَانْ اَنْكْ قَاشِي كَمَا بِينَه وِيرَمْ جَانْ
هِلَالَه دُونْدِي قَاشِي كِبِي عَاشِقْ جَمَالِي بَدْرِ بِينَه اُولْمَادِي لَايِقْ
بُولَيْلِي اَيْلَدِي صِدِّيقِي مَجْنُونْ بُوشِيرِينْ اَيْلَدِي فَرْهَادِي مَحْزُونْ
بُوجَانْ بُوتِينْ سَوْنَلَرْ حَقَّه طَابْدِي كِبِي طَاشِي اَغَاجَه بُونَه طَابْدِي
طَاشْ اَغَاجْ تَكْرِي اُولْمَازْ دِينِ بِي دِينْ بُوجَانْ بُوتِنْدَه دُرْ حَقْ دِنْسَه مُمْكِنْ
كِه زِيرَا جَانْ بُوتِنْدَه سِرِّي حَقْ وَارْ وَلِي جَانْسِزْ بُوتْ اِبْرَه بُوقْدُرْ اَنْوَارْ
نَدُرْ بُوتْدَنْ مُرَادْ اُولَانْ خَبَرْ وِيرْ كِه حَقْدَنْ غَيْرِي فِكْرَ اَيْلَمَكْدُرْ دِيرْ
اَكَرْ اَللَّه بِلَدْكَسَه قُرْنَدَاشْ هَوَادُرْ حَقْدَنْ اُوزْكَه سَكَا سِرْدَاشْ
كِه زِيرَا حَقْدَنْ اُوزْكَه جُمْلَه بُوتْدُرْ كَرَكْسَه جَنَّتْ اُولْسُونْ عَيْنِي بُوتْدُرْ
چُو جَنَّتْ بُوتْ اُولْنَجَه نُولَادُنْيَا بُوزْنَارِي قُرْنَلَرْ اِيرْدِي حَقَّا

200a

انكجون اولياء لر حقي اسرار كه حقدن غيري بولمدر ديمشلر

مقامي اولياده حوري جنت ديمشلر ما سوادر بونه حكمت

كه زيرا حظ نفس اولان فادر كركسه جنت اولسون ما سوادر

انكجونلر كه خاصر الخاص اولنلر كه حقدن غيريه فاني ديرا نلر

غذاسي بونلرك نوري تجلا طعمو جنت ايمش بيهوده سودا

بو عاشقلرده در حقك بقاسي بولارك يار يدر حق مصطفاسي

بولردر جنت ايچره اولو سلطان بولارك ايچي طاشي بحر ايمان

بو عاشقلر در ديندن چراغي بو صادق لردر عشقك براغي

بولاري سودي حق سودي بولرده بولاره قور قو يو قدر بوندن اندن

بولردر عارف بالله اولنلر بولردر جاني باش ترك ايدنلر

بولردر ما سوايي ترك ايدنلر بولردر عشقك اردنجه اويانلر

بولردر ترك اشيا ايليانلر بولردر دو جهانه يقميانلر

بولردر عاشقي مجذوب اولنلر بولردر ربينه محبوب اولنلر

بولاري سودي اول حق تعالي بولاره صكره ايلدي تجلا

بولاره عشقيني ويردي يرادن انكجون كجديلر اغي قرادن

بولر

بولردر حقه اهل الله اولنلر — شرابي عشقيله ايلمينلر
بولردر تا ابد فاني اولنلر — فنادن صوك فنا في الله اولنلر
بولردر تا ابد باقي اولنلر — فناسي يوق بقا بالله اولنلر
بولردر نفسيني ايدن مسلمان — بولردر نفسيني وقف ايلين جان
بولردر حق تعالينك حبيبي — بولردر باغي عشقك عندليبي
بولاردر لامكانه كوج ايدنلر — بولاردر جهاني ترك ايدنلر
بولردر عالمي ارواحه سياح — انكجون نفسيني ايتديلر اصلاح
بولر ترك ايلدي نفسي مرادين — مراد ايتدي بولر حقك مرادين
بولرده طموجنت فكري اولماز — بولارك حقدن اوزكه ذكري اولماز
بولردر حقيله وصلت بولنلر — نه جنت طمو خوفندن كجنلر
بولردر سودیكي قول پادشاهك — بولردر محرمي فيضي الهك
بولردر نوري حقك سودي نورين — بولردر سري حقك سودي سرين
بولردر كنج توحيدك طلسمي — بولردر حضرت حقك بر اسمي
بولردر مؤمنه مؤمن موحد — بولارك ايچي طاشي سري توحيد
بولارك نطقي وحي اولدي نه الهام — بولر قدرت ديلين سويلرنه الهام

201a

بولر در دورت کتاب ایچنده معنی

بولر احمد احد سرّی نه معنی

بحر توحیدك کناری در جهان — بحر توحید ایچره بالق انس و جان

بحر توحیدك کناری بشر — بحر انسانك کناری بحر و بر

بحر توحیدك کناری بیجهت — بحر انسانك کناری شش جهت

بحر توحیدك ایچی آینه در — بحر انسان آینه ایچنده در

بحر توحید ایلسه جوش ای پدر — موج انسان قطره سن طشره اتر

بحر توحیدك محیط کل شی — بحر انسانك محیط موت حی

بحر توحیدك بشر غواصی در — بحر انسانك جهان غواصی در

بحر توحیدك بشر اولدی دیو — بحر انسانك ملك اولدی دیو

بحر توحیدك کناری بی کنار — بحر انسانه کنار قبری مزار

بحر توحیده ایرشمز عقل کل — بحر انسانی خبر ویردی کوکل

بحر توحید اغزه صغمز نه بیان — بحر انسانه بو اشیا ترجمان

بحر توحیدك دیلی کفر و ایمان — بحر انسان کفر و ایماندن نهان

بحر حقده انس و جن غرقی تمو — بحر انسان موجیدر جنت طمو

کوسترن

كوسترن كورن كورونن سرّي حق — جمله كوزلرده به بكلر نوري حق
نقطهٔ انسانه كوزدر وارلغي — جمله ده موجود انكچون وارلغي
كفر و ايمان كرچه حقدن وارلغي — خيري شرّي سچمن كوزدن وارلغي
كوزجها نينده تجلّي ايتسه حق — طور موسا محو اولاهب قاله حق
كوزجها لينده جمال الله كور — وجه انسانده كمال الله كور
واقف اول توحيد افعاله عزيز — واصل اول توحيد ذاته يرده سز
حق جمالينك نقابيدر بشر — بو نقابي اچوب الحقدن خبر
حق تجلّي سينه مظهردر بشر — طوره بكزر خوب جمالك اي بشر
دل نه موسادر تكلّم كانيدر — دل نه قطره لامكان عمّانيدر
دل درر الهام وحيك قپوسي — دل درر حقدن جنانك قپوسي
كرچه بر ات پاره سيدر اشبو دل — انس و جن بر ديله محتاج اولدي بل

حق تعالى حق دييه دل ايجره در
اسم اعظم فكر حق ايچنده در

عشقك شرابي جانمي مست ايلدي يا ربّنا — حسنك شرابن ايچه لي كوكلوم كوزم قمزم كا
قدرت الكدن اچمشم روزي السته بر قدح — بن مستي اول كلمشم مست كيده دم سندن يكا

202a

سرخوش اولان عاشقلرك قندي شراب عشقيله — بن قنمدم ايچه ايچه عشقك ميينه ساقيا

نوري تجلي باده سن چوق اچدي موساقندي — حسنك عجب ميخانه در بكر يلر كلدر اوليا

تحتله تاجن ايدي ترك ابراهيم ادهم عشقيله — يارب نه حالتدر بو عشق بر ذره سي بيك طاغ اولا

عشقك ايله همراه اولان دنيا و عقبادن كچر — عشقك دوشرسه قطره اول قطره بيك دريا اولا

بن عالمي ارواحه وارديم جمله سي ستي الست — محلس لرنده بولنلرك باده تجلي له لقا

حقك جمالي كعبه سن بولمه جيلر ايلر طواف — محرابي بولنلرك شهود ال قوشوب دور حقا

كافر سوزر مؤمن سوزر والله بالله حقي — يارب نه سي بو حكمتك فاش ايتمدي لر انبيا

ذاتك محيط كل شي علمك محيط موت حي

كفر يله ايمانه محيط نوري تجلك اي خدا

درتلو يم درمانه كلدم اي حبيب — قطره يم عمانه كلدم اي حبيب

جان كبي طولدي خيالك كوزمه — حسنكه حيرانه كلدم اي حبيب

پرتوي حقدر جمالك مصحفي — اوقودم قرانه كلدم اي حبيب

قاب قوسين اولدي فاشك ايتي — دورت كتابه كلدم اي حبيب

زلفك اي دلبر جلالك شورشي — اق يوزك سيرانه كلدم اي حبيب

انجه سودايه طولشدم زلفيكه — بن قولم سلطانه كلدم اي حبيب

قادري

قادري سلطانِ عشقه اولدي يار
امر بكه فرمانه كلدم اي حبيب

بر عجب صحرايه دوشدم اي حبيب — قعري يوق دريايه دوشدم اي حبيب
شاهبازي روح قدسيلر كبي — اوچارق مولايه دوشدم اي حبيب
اوليالر درسبقداشم بنم — حرفي چوق معنايه دوشدم اي حبيب
انبيا علمن بكا بلديردي حق — بر اولوسوداية دوشدم اي حبيب
آيينه ايدي ترابم يارة دن — جوهري كيميايه دوشدم اي حبيب
خاكي اتش بادي صودن فرعيمز — اصليمز اعلايه دوشدم اي حبيب

قادري نطفه ندن انسان اولور
انجه بر فتوايه دوشدم اي حبيب

عالم الاسراره دوشدم اي حبيب — كورينوردي يداره دوشدم اي حبيب
آيينم ويردي آليمه يارة دن — يارة بقدم يارة دوشدم اي حبيب
قنده بقسم ياري كوزلر كوزلرم — بر توتون سن زاره دوشدم اي حبيب
يارب يله يارا ولمشم غم قلمدي — دردِ عشقه زاره دوشدم اي حبيب
اوليالر عشقه قندي سابدن — بر صو سوزبيكاره دوشدم اي حبيب

203a

بن قولم سلطان ايچره دي برشراب خسته يم بيماره دوشدم اي حبيب

قادري سرخوش اولدن يا ديله

بركوزل بازاره دوشدم اي حبيب

زهي عاشق وكل ويردي سوب حقك جمالينى زهي صادق دوني كون يارينك اوزره والينى

زهي بلبل اوتر يارك جمالي شوقينه قوشو زهي واره لرار انك حسني خيالينى

زهي طوطي بيچاره شكردر يارينك دردي زهي شهباز روحاني ايچر عشقك زلالينى

زهي وصلت بو مجلسده ايلمازنا ابد مستي زهي ذوق وصفا ايدوست بو زهرك داندي تالينى

زهي پروانه عاشقلر دونر معشوقنه قوشو زهي مطلوبه طالبلر يقوبدر پروبالينى

زهي عارف فنا في الله اولوبدر دين سرايده زهي سلطانيله قولركودك صدقي كمالينى

الهي قادرينك ايچي طاشن عشقيكه طولدر

مرادي سن سين ايدلبر كيدر غيرك خيالينى

جمالي كعبه سن يارك ايدركن خوش طوافيني خطاب ايرشدي سرمدده ايشتدم طنطنه زني

بكا الهام ايله دتم بلنمز علمي بلايردي ديدي لوحه نظر ايله اوقو عشقيم كتابيني

ديدم ايكي بادشاهم لوح محفوظ قلم قنده ديدي سن قنده سن انده عيا ايدي نشانيني

ديدم سن قنده سن اي دوست ديدي كم قولاريم لايم ديدم قول شاهه لايقسه بوزك كوسترعيانيني

ديدي

دیدی بن سنده یم امّا صورتسن اولدك اواره — دیدم بن کم اولام شاهم ایده بنده دیوانیمی
دیدی صورتجه قلبه دیدم سکا نه در کوستر — دیدی سکم درر انسان دیدم اجمه نقابیمی

دیدی بن ون بو اورتاده نقایم در بشم انسان
دیدم الهامیله قادیری یه کشف ایت کلامیمی

بزی یوقدن وار ایدن نه در اول الله — اولدورن اولدرکیرن اول پادشاه
بر آوج طبراق ایکن جان ایلدی — نطفه بی جانی انسان ایلدی
بو وجودمده تصرف ایدن اول — بن کیم کم بن اولام اورتاده اول

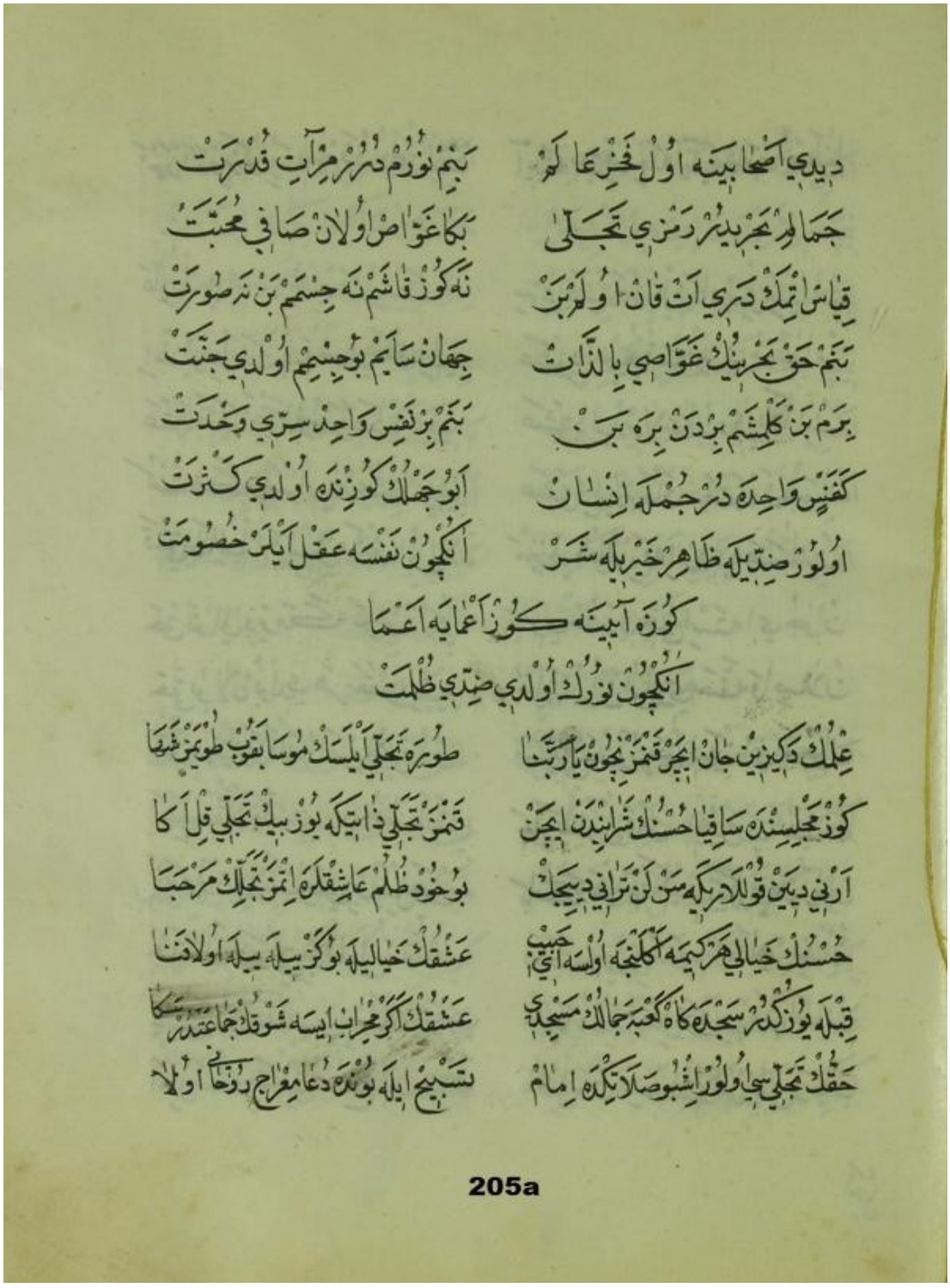
کندی علمین علمینه تعلیم ایدر — علمی کنجین علمینه تسلیم ایدر
علمی مفتاح اولدی علمین اجمعا — علمی جنات اولدی حورین توجمعا
علمینی کوزاتدی علمین کورمکه — علمینی بینه ایتدی بقمعا
علمینی روح ایلدی دین جسمینه — علمینی یوزایتدی یوسف نقشینه
علمینی یازدی قلم قاش اوستینه — علمی نور اولدی کوزه باش اوستنه
علمینی کوزده چراغ ایتدی ینادر — علمی نوری ادم اولدی اشکار
علمینه وحی ایلدی علمی دیلین — علمی الهام ایتدی علمی قدرتین
علمیله طوت یپراغین اطلاس ایدر — علمیله ارو سنگدن بال ایدر

عِلمي فَضيلَه تامِش سُكَّر اولور — عِلمي طوز اولسه شكَردَن خوب اولور
عِلمي هَر اِشك اِيچنده طوز كبي — جَهلَه بَكزَر اِشْ اِيسه طوز سوزكبي
عِلمِن اِيتدي هَر دِماغه چاشنكير — عِلمي قوردي اولدي اَطلاس و حَرير
عِلمي اِيرماغين اِقتدي بِر سِنَك — يَعني بال اِيرماغين فيض اِيتدي سِنَك
عِلمي ياغ اِيرماغي اولدي بِر اَغاج — يَعني زَيتون اَغاجي دُر اِي سِراج
بِر قيون اِقتدي سود اِيرماغِني — سود اِقتدي صُكرَه دين قَيماغِني

طور مَنا بَخيرا اَغاجِندَن بال اقَر
دَاللَرِنده كورنَه جَوهَر لَر بِتَر

كوكل توحيده كان اولدي حَقيقَت — بودِل سوبلَر اَنكجون عِلم حِكمَت
بودِل يارَب نه سِر دُر باكه بِلدِرِر — بودِل اَت پارَه سِن اِذ نِكله سوبلَت
بودِلمي يوقسه كونِك پادِشاهي — بودِلدَن اولدي خَلقه هَر حُكومَت
بودِل تَحتنده حُكم اِيتدي مُحَمَّد — اَنكجون شَرق غَربي اِيتدي اُمَّت
بودِيل نازِل اولدي وَحي قُرآن — بودِل لَوحينه اِيتدي آيَت آيَت
قَلَم دِلدِر كوكلدِر لَوح مَحفوظ — بودِل جَبرائيل اولدي نُطقي حَضرَت
لَبي اَحمَد اِجلدي مُصحَف دَندَن — اَنكجون خَلقي حَقه اِيتدي دَعوَت

دِيدِي

دیدی اصحابینه اول فخر عالم — بنم نورم درر مرآت قدرت
جمالم بحر بیدر رمزی تجلی — بکا غواص اولان صافی محبت
قیاس ایتمه دری آت قان اولمز — نه کوز قاشم نه جسمم بن نه صورت
بنم حق بحرینک غواصی بالذات — جهان سایم بوجیشم اولدی جنت
برم بن کلشم بردن بره بن — بنم بر نفس واحد سری وحدت
کفنس واحده در جمله انسان — ابو جهلک کوزنده اولدی کثرت
اولور ضدیله ظاهر خیر یله شر — انکچون نفسه عقل ایلر خصومت

کوزه آیینه کوز اعمایه اعما
انکچون نورک اولدی ضدی ظلمت

علمک دکیزین جان ایچر قمز نجون یا ربنا — طوره تجلی ایلسک موسا بقوب طوبمز شها
کوز مجلسنده ساقیا حسنک شرابندن ایچن — قمز تجلی ذاتیکه یوز بیک تجلی قیلا کا
ارنی دیین قوللاریکه سن لن ترانی دیمیجک — بوخود ظلم عاشقلره انمز تجلیک مرحبا
حسنک خیالی هر کیمه کلنجه اولسه اجنبی — عشقک خیالیله بوکز بیله بیله اولا فنا
قبله یوزکدر سجده کاه کعبه جمالک مسجدی — عشقک اکر محراب ایسه شوقدر جماعتدر سکا
حقک تجلی سی اولور اشبو صلاتکده امام — تسبیح ایله بوندن دعا معراج روحانی اولا

أَحْمَدْ اَحَدْ بِرْكُورِينَه مِيمْ فَرْقْ اُولْمَجَقْ اَرْدَنْ — آيِينَه سِي مِعْرَاجِنَه اَيْلَيَه قَامَتْ مُصْطَفَا

عَارِفْلَرْ بِيرِي دِيمِشْ بِرْ عَاشِقَه — سِرِّي عَشْقَدَنْ كُلْ بَكَا وِيرْ كِلْ نِشَانْ
اِشْبُو دِلْ اَتْ پَارَه سِي مِي عِشْقْ دِلِي — عِشْقْ دِلِيمِي بُوقْسَه سِرِّي مُسْتَعَانْ
عَقْلَه نَقْلَه اَغْزَه صِغْمَزْ عِشْقْ دِلِي — عِشْقْ دِلِيدَه لَامَكَانْ وِبِي نِشَانْ
كُنْتُ كَنْزًا سِرِّ اَرِيدَه عِشْقْلَكْ دِلِي — عِشْقْ دِلِيدَه خَلْقَه حَقْدَنْ تَرْجُمَانْ
قَنْغِي طَالِبْ دَلِيلِي عِشْقْ اُولَا — مَنْزِلِي مَطْلُوبِنَه اِيرْدِي هَمَانْ
حَقْ تَعَالَى وِيرْمَكَه عَاجِزْ دَكِلْ — بَارِي حَقْدَنْ حَقِّي اِسْتَه اِي جَوَانْ
حَقِّي بُولَانْ بُولْدِي هَرْ مَقْصُودِنِي — جُمْلَةَ الْمُلْكْ اُولْدِي حَقَّه وَاصِلَانْ
حَقْ دِيَنْلَرْ قَلْعَهْ اِمَنْ اِيجْرَهْ دُرْ — سَبَبِي حَقْدَرْ حَقْ دِيَنْ اِي نَوْجَوَانْ
اَهْلِ حَقْدَرْ قَلْعَه سِيدَه مُصْطَفَا — چَارِيَا اُولْ قَلْعَه اِيجْرَهْ يَا سُبْحَانْ
يَنْجَه بُوزْ بِيكْ بَاطِلِي بِرْ اَهْلِ حَقْ — بَاصْدِي عَوْرَتْ كِيبِي يَكْدِي هَرْ زَمَانْ
جُمْلَه عَالَمْ خَلْقِي بِرْ اَهْلِ حَقْدَرْ — قَبْضَه سِي اِيچِنْدَه دُرْ ظَاهِرْ نِهَانْ
بِيرْ وَكُولْ خَلْقِينِي بِوْ اَلْمَاكِبِي — اُونَا دُرْ بِرْ اَهْلِ حَقْ وِيرْمَزْ اَمَانْ
اَهْلِ حَقَّه ضِدْ اُولَا مَزْ اِنْسْ وَجَانْ — اَهْلِ حَقْدَه خَلْقِي مُحْتَاجْ اِيتْدِي حَقْ

اَهْلِ

اَهْلِ حَقَّه بَنْدَه دُرْ شَاهُ وَكَدَا — اَهْلِ حَقُّكْ قُولِي قُولِي جُمْلَه خَانْ
نِيچَه بِيكْ فِرْعَوْنْ اِيسَه بِرْ اَهْلِ حَقْ — حَضْرَتِ مُوسَا كِبِي يِكْدِي اِنَانْ
نِيچَه بِيكْ نَمْرُودْ لَرِي بِرْ اَهْلِ حَقْ — سِوْرِي سِنَكْ وَشْ هَالَاكْ اِيتْدِي اِي جَانْ
نِيچَه بِيكْ شَدَّادْ لَرِكْ بِرْ اَوْلِيَا — يِقْدِي بِرْ هِمَّتْدَه تَحْتِينْ نَاكَهَانْ
اَهْلِ حَقُّكْ اَيَا غِيدُرْ بِيرْ يُوزِي — بَاشِي كُوكْدُرْ خَلْقَه بَاشِي سَايِبَانْ
اَهْلِ حَقُّكْ صَاغِي شَرْقَدُرْ صُولِي غَرْبْ — اَيَاغِي اَلْتِنْدَه دُرْ جُمْلَه جِهَانْ
اَهْلِ حَقُّكْ هِمَّتِي اَغْزِنْدَه كَوْنْ — تَلْكِي بِرْ لُقْمَه دَكِلْ كَوْنْ وَمَكَانْ

ظَاهِرِي خَلْقْ بَاطِنِي حَقْ بُوشَهِكْ
هَرْ بَقَادَنْ بَاشْ چِقَارَانْ اِشْبُوجَانْ

عَالَمِي عِشْقَه دُوشَنْلَرْ نُورْ نَارْ اُولْمِشْ كَزَرْ — حَقْ تَعَالَى بِي سَوَنْلَرْ نَامُدَارْ اُولْمِشْ كَزَرْ
لَامَكَانْ قَوْمِينَه سِرْدَارْ اَوْلِيَانَكْ كُمْتَلِي — بِي نِشَانْ مِلْكِنْدَه قُطْبِي شَاهْ وَارْ اُولْمِشْ كَزَرْ
دِيوَه حُكْمِ اِتْمَزْ سُلَيْمَانْ اُولْمَيَنْجَه غَوْثِ حَقْ — حَضْرَتِ اَقْطَابَه اِنْسْ وَجِنْ شِكَارْ اُولْمِشْ كَزَرْ
بَادِشَاهِ دِينْ دِيدِكْلَرِي نَه شَاهِنْدَه اِيشْتْ — كَوْنِي بِرْ اَلْمَاكِبِي اِرْطُوغْرُلْ اُولْمِشْ كَزَرْ
وَاسِطَه سِزْ سُوزِيلَه شَرْحِ قَبِيلَه قُطْبِي اَوْلِيَا — حَوْ دِيَنْ هَبْ قُطْبْ وَلَامَنْ قُطْبَه يَارْ اُولْمِشْ كَزَرْ
كِيمْكِه بُومِلْكِي وُجُودِي ضَبْطِنَه قُطْبْ وَلِمَسَه — قُطْبِ فَاقْ اَوْلَامَنْ اَنْفُسَه زَارْ اُولْمِشْ كَزَرْ

پادشاهي دين بوكونه كلدي درت اقطاب حق
درد بي درت مذهبده درت چاريار اولمش كرك

صح ابوبكر و عمر عثمان علي در قطب دين
اصلي درت يار اولبي قطبده فرعي غير اولمش كرك

اولبي قطبك قطبي بيرم اصلي فرعي حق انوك
قادري ايري نه غيري بر له بير اولمش كرك

هر كرونن نور حقدر حقه باق
اهل عبرت بحر حقه ايچنده غرق

نور في حق هر كوزه ايتدي چراق
نقطهٔ حق كوزدر ايات حق

كوز سماسيندن بيره جبريل ايله
احمده نور ايتن وحي ايتدي حق

حق تجلي ايتن كوزده قودي
طور كوزدن اچدي نور موسا يه حق

ذره مك بر كوشه سنده شمسي كوردم اشكار
قطره مك بر كوشه سنده بيك ذكيز وار في كنار

ظاهرم بر قطره كرچه باطنم دريا في حق
ذره مك برجنده هر كون معنوي شمسم طوغار

انه صلبنده ايكن نطفه ايدي انسانمز
انه رحمينه دوشوب قطره بحر اولدي اي يار

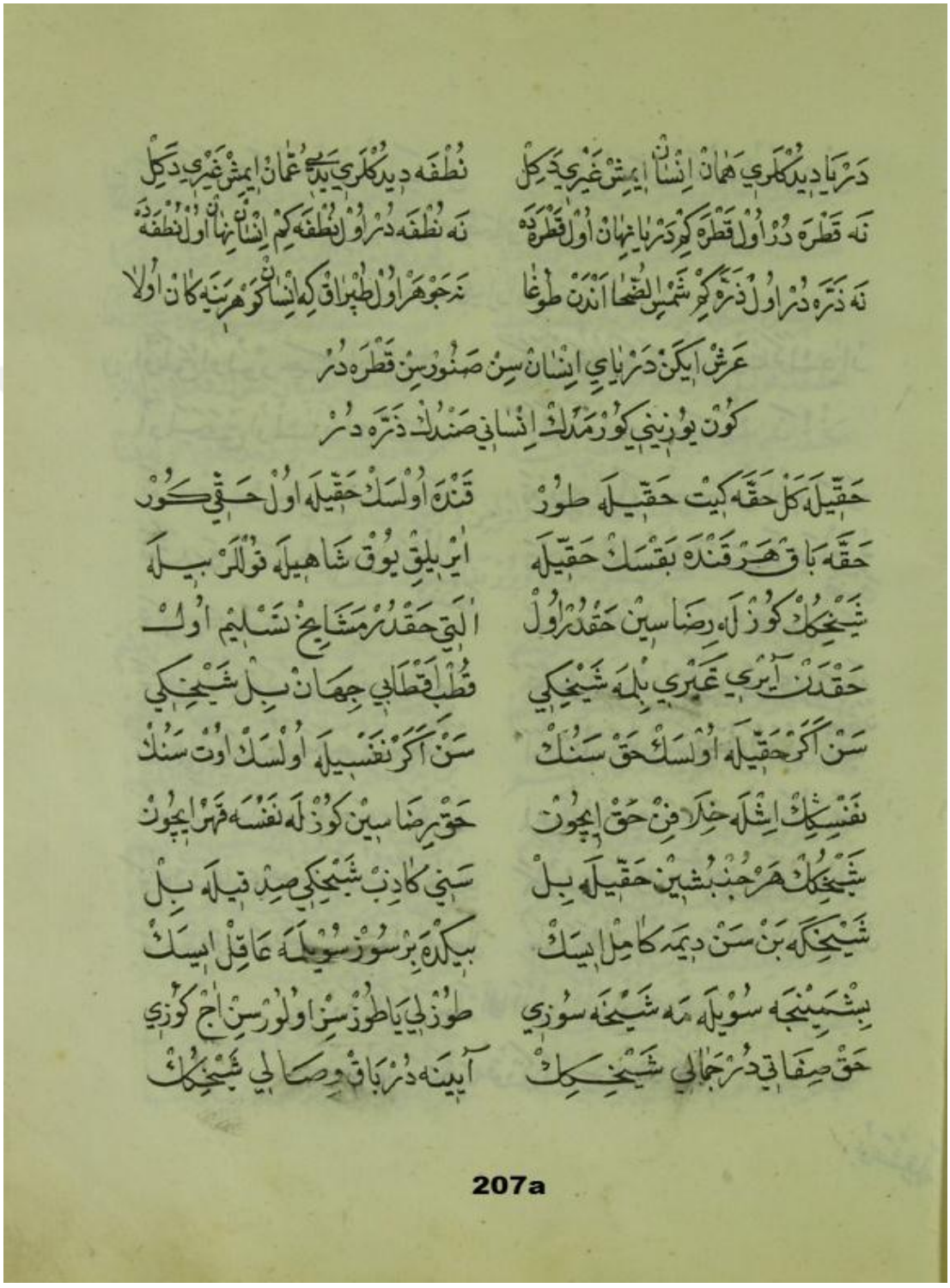
بر قطره نطفه نك ايچنده بحر انسان كزلدر
نه قطره آدم اوغلي يارب انده عمان كزلدر

خلاق عالم قدرتن اشيادن اثبات ايلدي
بر نطفهٔ انسان ايدوب صنعيني ايات ايلدي

صنعيني اولصانع بني آدمده تكميل ايلدي
خلاقن اثبات ايتمك ايچون آدمي ديل ايلدي

دريا

206b

دریادیدکلری همان انسان ایمش غیری دکل
نطفه دیدکلری یدی عمان ایمش غیری دکل
نه قطره دراول قطره کم دریانهان اول قطره ده
نه نطفه دراول نطفه کم انسان نهان اول نطفه ده
نه ذره دراول ذره کم شمس الضحا اندن طوغا
نه جوهر اول طیراق که انسان کوهر ینه کان اولا
عرش ایکن دریای انسان سن صنور سن قطره در
کون یوزینی کورمدك انسانی صندك ذره در
حقیله کل حقه کیت حقیله طور
قندن اولسك حقیله اول حقی کور
حقه باق هر قنده بقسك حقیله
ایر بلیق یوق شاهیله قول الربیله
شیخکك کوزله رضاسین حقدر اول
الیتی حقدر مشایخ تسلیم اول
حقدن ایری غیری بلمه شیخکی
قطب اقطابی جهاندر بل شیخکی
سن اکر حقیله اولسك حق سنك
سن اکر نفسیله اولسك اوت سنك
نفسیکك ایشله خلافن حق ایچون
حق رضاسین کوزله نفسه قهر ایچون
شیخکك هر جذبشین حقیله بل
سنی کاذب شیخکی صدقیله بل
شیخکه بن سن دیمه کامل ایسك
بیکده بر سوز سویله عاقل ایسك
بشمینجه سویله مه شیخه سوزی
طوزلی یا طوزسز اولورسن اج کوزی
حق صفاتی در جمالی شیخکك
آیینه در باق وصالی شیخکك

رأيله تدبير مشغول اولمغل ديمكل بن سن تمرد اولمغل

هر ايشك الله اصمار له همان

يوق دبين دوشدي ارادتدن انان

اولحق اولور چاره ناچار كرك كولكي كيك طوت كرك دار

اولميحق اولماز اي يار كرك آه ايت كرك زار

تقدير ايشني اشلرنه چاره تدبير ايله اوكولماز بو ياره

تقدير تسليم اولان بر مراد تدبير اهلك اكثري نامراد

تن كبي كانه جانه نقاب اولمه جان مرغين اوچورياره حجاب اولمه (قفسدن قفسه)

تن فاني اولنجه كور ينور جان يوزي جانه تن جاهله ضد در ايران كلدي ايمانه

بكا علي اهي كشف اولورسه چوقدر حقدن ازلدندر بكا بويركي حقدن نيض ايدي (چوقدن)

بشر آينه در آينه ده آينه سن كورمز ايچي طاشي تجلي معدنيدر طوري كورمز

كوكل تشنه ايدي حضره يلر ظلمته حيراني كلوب بر مشرب صافي ايچردي آب حيواني

واعظه وارمه نصيحت اسمه اي اهل حال طعنه غادر چوق نصيحت موته ايله برسؤال

يرلرو كوكلر اغاچلر الوان اقمه اولسه هب

اي خوجه جمله سنكسه قوركيدر سن بونده هب

بوعشقله

بو عشقله حالم نو ليسر عاقبت يا ربنا — پايمه عشقك دوشدي قورمز كندي حالي مه شربا

عشقك نه شكردر عجب كيتمز دماغمدن داديم — كورنم دماغنده مكر توري تجلي در غدا

عاشقله ر بيمكله ايچمك جذبه عشقي جيب — يا رب نه سلطاندر بو عشق هب بنده شي شاه وگدا

عشقك قوليدر كافر و مؤمن نبي مرسل ملك — زنجير عشقي بغليان صوك دمده اولمه اولياء

عشقك جمالي پرتوي طوره تجلي ايلسه — موساده طاقت قالمي وجده كلوب اولمه فنا

عاشقلرك دوست وارلغن وارليله انا ايلسه
صكره تجلي ذاتيله ويرر بقا سندن بقا

بن تجلي ذاته ايردم حقه اثبات اولمشم — طور موسايي كورلدن حقه مرات اولمشم

بن نه كلزارم نه بلبل حور رضوان اولمشم — بن نه جانم بن نه جانان بن نه سلطان اولمشم

بن نه كانم بن نه قطره بن نه عمان اولمشم — بن نه شمسم بن نه ذره بن نه انسان اولمشم

بن بويوقلوق عالمنده حقيله وار اولمشم — بن شهيد عشق اولالدن حقيله يار اولمشم

كز لدر جانمده سكسن بيك جهان لا اولمشم — برجها نمدر بنيم يوز بيك جهان هيچ اولمشم

زاهد موحد اولمدك بوسوزلره ديدكسه لا — بلكي لسق عالمنده ديمدك قالوا بلا

فيضي سقاهم ربهم خمري كنشدن اشكار — سابتيسي انك احسن تقويم ايمش كل ايچ متا

سجده نجون اولدي حلال يا رب خليلك ادمه — نوريكه مي يدي ملكلر سجده يا ربنا

208a

نورك اگر انسان ايسه انسان صغرى نظيفه — يردستيه درياصغرمى امر بالكلله صفا
ويردك اگر امت تاجنى انسانه كرمنا ايله — اتدك خليفه ادمى التكبى اولا سكا
دنيا ده دنيا شاهينك سكه سى المتون اچه در — يارب سنك سكك نذر سكك منكر انسان اولا
دنيا ده دنيا شاهينك خطبه سى نه شرع شريف — خطبك سنك يارب تبارك اولا اسمك اولا
دنيا ده دنيا شاهينك نه خاتمى بر فانى طاش — يارب منكر خاتم سكا خلاق خلا اولا ان اتك اولا
دنيا ده دنيا شاهين وير دى علوفه قولينه — يارب علوفكله سنك قوللاريكه عمرى يقا
دنيا ده دنيا شاهينك وارقولرى نه يوقنه وار — يارب سنك قوللاريكه رحمان لغد وارلق اولا
دنيا شهى عاجز در قوله علوفه ويرمده — چوق استه سن تك قوللارك سن ويرسن يا بو عطا
دنيا شهينك ويركسى فانى در عمرى كبى — ويركك سنك تيدى حيات يارب ابد اولمز فنا
دنيا شهينك خلعتى قوللارنه بركهنه طون — يارب سنك نه خلعتك صحت ايله درده دوا
دنيا شهى عاصى اولان قولك علوفه سن كسر — عاصى اولورسه جمله خلق يارب كفيل سن رزقنا
دنيا شهى بردم صفا ايتسه بيله در بيك غمى — بيركوك هلاك اولسه سكا نه غم كله نه خود خطا
دنيا شهى احسان ايدرسه منت ايلر بنجه بيك — مثلله احسان ايتمديك خلق اولا بى قوللاريكا
دنيا شهى عاصى اولان قوللارين اكثر ردايدر — سن رحمتكله عاصى قوللاريكه ايتدك مرحبا
دنيا شهى حكم ايلسه البته ظلمه ميل ايدر — سن شويله عادل سنكله انجمدى سنده كدا

دنيا

دُنیا شهی انسه غضب نفسی مراد ایله ایدر — سن عفو ایده سن صوچ بنی عفوی سوره سن ای خدا

دُنیا شهی صبر ایده مز عاصی یه ایلک انتقام — سن صبر ایده سن شول قدر اول عاصی اولور اولیا

دُنیا شهی عاصی یه صوچینه کوره ایلر جزا — سن چوق خطایه ینه ایلرسن اکا چوق چوق عطا

دُنیا شهی بر قوله احسان ایده ایده اوصانر — تک استه سن قوللرك احسانك اوصنمو بوق سکا

دُنیا شهی قادر دکل درد دینه ایتمکه دوا — خلقی جهان پر درد ایسه بر دمده ایلرسن دوا

دُنیا شهینك عجزی وار بلکی کدا لردن بتر — مخلوقه لایقدر عجز خالقده حاشا عجز اولا

دُنیا شهی اغلر کولر اغلامسی موبتیله در — سن اغلادرسن کلدورورسن هب سنك وارلق شها

دُنیا شهینك احتیاجی چوق کدا لردن دخی — یارب قبول کرم کوندره یوزبیك اچ سلیمانلر طویا

دُنیا شهی بر دلیم اتمك بیمکه محتاج ایکن — یارب اکا سلطانلق دیمك والله اولکه افترا

دُنیا شهی کبی فقیر یوخسول جهاندده یوقدور — یارب کدا قوللرکه سلطانلق دیمك بلکی روا

دُنیا شهین دیمه اولو اولدره کدانك بیریدر — یارب اولو سن سین که سن سن بی زوال و بی فنا

دُنیا شهی دیمه سلاطین وجهاندر کذب اولور — یارب همان سن پادشاه سن غیری شاهلر اولا لا

احمد دلیدر سویلین قدرت دلیدر سویلدن
الهام ربانی در بو فیض اولاندر زاهدا

یا الهی سبك بر اسمك بیرسی رزاق ایکن — غیرتك یوقمی ایدرسن قولی احتیاج

سن كريمك شانه لايق اولان جود و كرم
مطلبني فضلكدن اي حق تو الريكه قيواج

كافري مؤمنلري نامرده محتاج ايلمه
فتح باب ايت هر طرفدن رحمتك خونيني صاج

هر قيودن كسر اميدم بكليم طورم قبولك
انس وحشتي نفي ايدم اثباتك ايله باشه تاج

عجز ايچنده قومه يارب تو الريكه يارديم ايت
خسته قلبه كنز لايفنا كله ايله علاج

پادشاهم سوديكك نسنه يي الهام ايت بكا
سومديكك نسنه لرله اتمه ذاتيم امتزاج

كوكلومي يارتبا ايله غناكيله غني
جمله عالمدن غني قل اولا مستغني مزاج

نفي ايدم مخلوق اولاني ثابت ايت اثباتمي
بن سكا يارب صيغندم دوجهاندن طوق واج

الهي حضرتكدن برمراديم وار در سنها
غني قل جمله عالمدن بني ذاتكله قل عنقا

الهي انس حبندن يوزومي دوندرجنا بيكه
بكا نفحا ايتدر اثباتك چون انس جني يا مولا

الهي راه عشقكدن بوخلقي بكا كوسترمه
بوخلقه ميل كسر خلقه ميل ايتدر مكمل اصلا

الهي كنز لايفنايه واصل ايله بوخاكي
شود كلوا غنيا قل كم سليمان ايلكل كويا

الهي بوامانت جاني بندن ذاتك الينجه
قبولكدن برنفس ايرمه بن مسكين قولك شها

قبولكدن غيري قابويه الهي ايلمه محتاج
كه سندن غيره بويون اكمه سين مؤمن اكر مشا

صاغ الي صولك صولي صاغه يارب ايلمه محتاج
يري يرينه محتاج اولميين اعلا اكر ادنا

اتامين

209b

آتا سین اوغلینه اوغلین آتایه ایلمه محتاج
الهی قرداشی قرداشه محتاج اولمدن صقلا

الهی دوستی دوسته عقربا بی عقربا سینه
الهی ایلمه محتاج کل ایت رزاقی لغفك افشا

قیوکده بنی اولدیرمه قولیکه احتیاج ایتمه
که سندن غیری قاپویه وارمن ایا غمی کس تا

امیدم کس قموخلقدن امیدم هب سن اول یارب
سلیمان ایله اسکندره باش اندیرمیم قطعا

کسیلم انس جندن تا اولام ذاتیکله مستغنی
رضا کیله کله عالم ایا غیمه اوکوت الا

بومموره بزغنا ویرکم سلیمانلر اولا تسلیم
کوکل عنقا سینه شاهلره محتاج اولاهب دنیا

سکا ارقا ویرمن قوللاریکه یارب بوقوت ازبر اسکندر سنك غیرک غنی ایخالقی اشیا

الهی ایکی عالمده بنی ذاتیکله قل غایب
ایکی کونینی کوسترمه کوزومه ذرجه حتا

تمامت انس جندن احکم ذاتیکله ایجون یارب
بن اجم یا الهی سن طیور بو باطنم امتا

یدی دریا بنی قندیرمیه بن صوصوزم اجم
مکر قلبیمه یارب فیض ایده سن کنز لایفنا

الهی خلقی نفی ایتدربکا ذاتیك ایدم اثبات
بوخاکی ماسوا حبیله استدراجه اوغرتما

شود کلو خلقی نفی ایتدرایده نفسیمه رشد اقطاب
ایکی کونینی ایله همتیم قبضنده بر الما

الهی قلبیمه ذاتیك غنا سندن غنا فیض ایت
سلیمانلر له اسکندر لره تا ایدم استغنا

غنا کیله غنی قل یا دشاهلردن بنی یارب
غنا کیله غنامه رشك ایده ارواح شاهلرتا

توکل له قناعت کیمیا سینه بنی کان ایت
محمدی صبر له ویر سلیمانی شکر بکا

بَنِي اُولْ خَاصْ قَبُوكِي بَكْلَيْنْ قُولْلَرْدَنْ اِيتْ يَارَبْ
قُولُكْ دِيوَانِي حَضْرَتِدَه شَهَا اَلْ قُوشُورُبْ طُورَا

قَبُوكْدَنْ غَيْرِي قَابُودَنْ اِلَهِي كَسْ يَا غَنِيمِي
قَبُوكْدَنْ بِرْ نَفَسْ اِيرْمَه قَبُوجُكْ اُولَامْ شَهَا

اِلَهِي اِنْسِ جِنِّي صَقْلَه اِسْتِدْرَاجِ دُنْيَادَنْ
قَنَاعَتْ قَبُوسِنْدَنْ قُولْلَرِيكَه اَيْلَه فَيْضِ اِعْطَا

اِلَهِي قُولْلَرِيكِي بِرْ بِرِينَه اَيْلَمَه مُحْتَاجْ
قُولُكْ غَيْرِيَه مُحْتَاجْ اُولْسَه عَارِدِ كَلِيدِرْ سَكَا

اَگَرْ كَافِرْ سَدَه بِرْ قُولُكْ اِتْمَه بِرْ قُولَه مُحْتَاجْ
يَهُودِي اُولْسَه نَامَرْدْ جَحِيمَنَه آتِي قُويْمَا

جَحِيمَه قُويْ بَنِي نَامَرْدْ جَحِيمِنْدَنْ اِيرَاقْ اَيْلَه
اِلَهِي قُولْلَرِيكِي مِنَّتِي نَامَرْدْ اِيلَه يَقْمَا

جَهَنَّمْدَنْ نِجَه كَرَّه بِتَرْدِرْ مِنَّتِي نَامَرْدْ
اِلَهِي بُخْلْ وَنَامَرْدُكْ جَحِيمَنَه بَنِي اُتْمَا

بِرَه مِنَّتْ اِيلَه اِحْسَانْ گَرْ كَمَزْ دِيدِي عَارِفْلَرْ
گَرْ كَمَزْ بِيزَه مِنَّتْلَه دِيدِيلَرْ جَنَّتْ وَحُورَا

اِيدَرْسَكْ حَقَّه مِنَّتْ اِيتْ سُوزُكْ بَارِي كَجَرْ حَقَّه
وَارُوبْ نَامَرْدِ مَلْعُونَه بَاشْ اَگَمَه كِمْسَدَنْ اُوتْمَا

سَخَاوَتَدَه خَلِيلُ اللهْ اِيسَه اُوتْمَه اِحْسَانِنْ
يَرَادَنْ حَقْدَنْ اُوزْگَيَه نَه مِنَّتْ اَيْلَه نَه اِرْجَا

مُحَمَّدِي اُولَانْ مَشْرَبْ بَنِي اَدَمْدَنْ اُوتْمَانْ هِيجْ
بِيلَنْ جُومَرْدْ اُولَانْ رَزَّاقِي اُوتْمَانْ كِمْسَه دَنْ خَاشَا

اَجْلَدَنْ اُولْ وَارُوبْ نَامَرْدَه عَرْضِ اِحْتِيَاجِ اِتْمَه
سَنَكْ قَادِرْ كَلِمِي قُوبِنِكِي طُويُورْ مَغَامَوْلَا

سَنَكْ رِزْقِكِي سَنْدَنْ بِيلُورْ كَدِينْ يَرْتَدِي حَقْ
سَنَكْ رِزْقِكْ سَكَا عَاشِقْ نَصِيبْ اُولَانِي بُولَا

خُصُوصَا غَيْرِ تِي حَقْ حَقْ دِيبِنِي اَيْلَمَزْ مُحْتَاجْ
هَمَانْ تَكْ اِسْتَه حَقْدَنْ وِيرْمَكِي سَوَرْ جَانَا

بَنِي آدَمْ مُسَافِيرِي كَبِيدِرْ حَقْ تَعَالَى نُكْ
قُونُوقْلَارِ بِنِي حَاشَاكِمْ اَوَاتِي تَكْرِي اِچْ قُويَا

اِلَهِي

الهي هر فقيره دو جهان نعمتين انعام ايت — وار الاخم طمعدن قول الرك يارب صقلا

كوزوم كولومز كولوم طوق ايت بو عالمده عالمده — وار ه شاد ايليوب يوغه يرنده يرمه يري قطعا

يري يرد ليم ايكيجون شهاحرص او دينه يقما — قناعت كيميا سن بكا اوكرت بن اولام كيميا

محمدي قناعت ويرعلي كبي سخاوت ويرز — عمر كبي شجاعت ويرابوبكر ايله صديقم تا

حيا مي ايكل عثمان محمد ايله مشربده — محمد مصطفا خلقيله يارب قليم ايت احيا

خليفه زمانه ويرمحمدي اولان خلقي — ابوجهلي اولان خلقيله اتمه قول الرك افنا

ذميمه مزي يارب قل حميده خلقينه تبديل — بري تبديل اخلاق ايت ذميمه كافر اولسون لا

شود كلوكو كلوم ايچندن چقر دنيا يي هب يارب — كوزومه چوب قدر كورمه سن دنيا وما فيها

توكل يحيي اوزره پادشاه ايله بو مسكيني — قناعت عسكريله حكم ايدم قافدن قفا دكتا

صبر سيفين شكر قلقانيني ويرخلقه هب يارب — بودل موساسنك صبريي عصاسين ايله ازدرها

مرادك اوزره ويرياربم مرادم ايكي عالمده — ابوبكر وعمر عثمان علي قل حسن وخلقم تا

قتلده برمرادم وارمرادم ينه سن ياربب — بني قل جملة الملك ويرسني بكا بني ساكه

بني بندن ايرسندن ايرمه تا ابد ياربب — سنكله راضي يم طاموبه سنفوجنته قويما

نه ارضوجنتم واردر نه خوفم وارجهنمدن — طوبه قوحنانه قوشهاتك بندن ايرلما

الهي سن مرادم ويربكا سنسز مراد ويرمه — كورمدن غائب اولمه مرغ روحم ايكي عالم تا

تجلّي ذاتيكيله ايله يارب غرق استغراق — تجلّي طلوسن قدرت اكمله صون فنا فنا
الهي تكريليقدن غيري وارليغك بكا ويرهب — كوزومه چوب قدر كوسترمه يارب كوزيمي شوقله لا
يهوده كافره ويرمه محبوسه ماسوا حبين — الهي حب دنيادن جك ال ويركوكلومي سكا
جهنمدن شها يوقخوفن وارحب دنيادن — بوبي دين فابي دنيانك دوشورمه دامنه شها
الهي سكا صيغندم بوعالمده اوعالمده — بكا دنيايي ملعونى قول ايت قول اولميم اكا
بنيله بن سن اول يارب تجلّي قيل بكا بن سن — بني طور ايله موساوش تكلّم قيل كليمكا لا
وصالك كعبه سنده حاجي قيل ذاتيله طوافيدم — تجلّك عيدنه اسمعيل جان اولهقربانا
تجلّايي جمالك زمزمينه تشنه حاجيلر — صفا استرابسك سعي ايله عاشق لامكانه تا
نه دلبرسن عجب ايدوست سون ترك اتدي كوشني — انكجون عاشقلرك انس وجن مؤمن اكر ترسا
سنك عشقك غدا سيله دريده عالمي ارواح — عجبمي لامكان قومبني مجنون ايتسك ايمولا

الهي انس جني جمله صقله حب دنيادن
كه كندي حبكه يارب سبب اولمايه ويرخلقا

جمالك شمعنه قوشوعجب پروانه يم ايدوست — سنك بارك عشقكده عجب ديوانه يم ايدوست
ايليلي بومجنونه سويك زنجيري بغله — ايجلدن بادهء عشقك عجب مستانه يم ايدوست
محبت كربلاسنده شهيد ايله بوعشاقي — ويرم بيك جاني بربوله عجب مردانه يم ايدوست

سكا مشتاقم اي دلبر جمالك شوقيله قرشو — طورم قوشورم اليمي سنك ديوانيكه اي دوست

كله جورانمه اي محبوب كوكل اوراك اولمشدر — يلر فكر كله مجنون لركبي ليلي ايچون اي دوست

اچوب حسنك نقابيني چوق استغناي تويارة — احد احمد معما سيني كشف ايت امتنا اي دوست

شراب عشقكه قانمز حرارت يقدي بوخاكي — كوكل طورينه موسا وش تجلي ايلكل اي دوست

جمالك برقعي يارب اكر انسان كامل سه — كتور پرده اراذن وجودم رفع اولة اي دوست

وصالك نقطه سي ذاتم جهانده جلا لكله — بو وارلق نقطه سن سلمة سپردي محو ابدوبي دوست

بزه حقدن نظر اولمة صدامز عالمه طولمة — انكمون انسي جني حقه دعوت ايلرم اي دوست

سليمان وش بو نطقم خاتمي قاندن قفا حاكم — انكمون مورمك فيضينه تسليم انس وجان اي دوست

بزه وحي اولمة الهاميله تاسرم سما سندن — وار ايله قوللرم ارشاد ديرم بكا اي دوست

احد احمد له دردا تم صفاتم ايري نه غيري — بزي نه كوستردن ايري خيالي وهمم اي دوست

محمد نوري ذاتمدر صفاتمدر اكا الت — دليم جرخنده احمد در فلك كبي دون اي دوست

دليم جبريل كبي حقدن الوربي واسطه فيضي — كوكل عرشينه معراج ايلسه احمد لي دوست

صفاتم رفرفي سدره اشلر عظم لاهوته — بو فاني ملك ناسوتي ندر عرشه چقان اي دوست

مكر ذاتم صفاتم وحدتي ذات اجره غيب اكين — شهادت عالمنده كنز تردوشدم چقر اي دوست

بو غيبيله شهادتده بني بن ارزم بو لمام — بني بولمق محالنده دوشورد الي عربه اي دوست

بو بن برطملهٔ نطفه ایجره غیب ایکن نه نورایدم
شهادت انه سندن طوغدی کونه شمس ایدوست

بو وحدت ملکینه کثرت وجودم ایلدک ارسال
بنی یولده قودی کثرت اولشدر وحدته ایدوست

تجلی ذاتکی غیبی اولان اشیایه فاش اتمه
یتیشدر کفرین ایمانین شریعت قومی هب ایدوست

کوکل موسا سنه طور محمدن تجلا قیل
جمالیکله خیالین حسن احمددن کورم ایدوست

تجلی طوری ادم آتهٔ نک باشی ایدی آمتا
بجون بو احسن تقویی کورمدی رحیم ایدوست

بو یوزمحرابنی کوردی ملکلر ایلدی سجده
مکر ادم یوزنده نور حقی کوردیلر ایدوست

جمال اللهه مظهر در جمالی کامل انسانک
بجون بو یوز طوافنزن قچرلر حاجیلر ایدوست

بنی ادم نه معدن سکه سی انسان ایمش حقده
جهان سلطانینک سکه سی التون اقچه در ایدوست

نه سکه در بو سکه کعبه انسانی طواف ایلر
مکر قدرت الی یازدی بشر سکه سنی ایدوست

بو یوزی نقش ایدن نقاش بو نقش ایچنده سر اولدی
انکچون حشر محشر در قیامتدر بو یوز ایدوست

بو یوز شاهد در حقه بو یوز در نور الا الله
بو یوزدن لامکانه یول کیدر شک ایدوست

بو یوز لیلی سنک یوزنه کوردی عجب مجنون
سکن جنات ایله حوری بو یوزدن کوردی ایدوست

بو یوز قطره سنک قعرنده بیک دریا نهان ایدوست

بو یوز شرفنده کون طوغسه طولینور بو یوزه ایدوست

بو یوز بر ذره در شمسی حقیقت برجدر آمتا
سکن جنت بو یوز بحرنده بر قطره دکل ایدوست

نه دریادر بو یوز انوک کناریدر قمو اشیا

بویوز

بو يوز قدرت اليدر مصطفادر بو يوزك يوزي ... بو يوزدر لامكان صحراسي انجره بي نشان اي دوست

بو يوزدر لامكاني بي نشان صحراسي بو يوزدر ... بو يوزك انبيا و اوليا سياحدر اي دوست

بو يوز لوح و قلم اولدي بو يوزدرت كاينات اولدي ... بو يوز تفسير نه مالك اولا اقطاب اولور اي دوست

بحمد الله بو كون دين مشرقدن شمس طوغدي ... يوردي پرتوي ارشادي منور ناغرب دك اي دوست

جلوس ايدي كتابم پادشاهي تخت ارشاده ... سليمان ديولرين ضبط ايتدي ضربي مورمز اي دوست

بن اول ملكي سليمانم بقادر تختله تاجم ... فنا مز ديلادر خلقي حقه دعوت ايدن اي دوست

مكر احمد دلي تطقم سليمانينده خاتمدر ... بنم كن امريدر اتم كافي كرمنادر اي دوست

دليم اسرافيلي نظمملهچالدي سوري افاقه ... صراطيله بنم ميزان چو طوردي محشرم اي دوست

انكيون شرق غربي كون كبي نظمم شكار ايتدي ... سليمانوش ايدر حكمي بو بندم ديولره اي دوست

قيامت قوپدي نظمم محشرينك حشر نشر ايدن ... انكيون حضر فيضم خلقي احيا ايلدي اي دوست

بو دل حوض رسول الله بو نظمم كوثرين كل ايچ ... بنم احمد اليدن امته كوثر صونن اي دوست

سكر جنت قپوسي ايلر مدن اجلور خلقه ... سقاهم ربهم خمري در و نم فيضي در اي دوست

الور حقدن ويرر خلقه بو حاكم معنوي رزقي ... بزه نحن وقسمنا ده بو دولتمش نصيب اي دوست

الهي دولت عشقكي قسمت ايله بو خاكه ... تورم ذره كبي عشقك يولنده دوزتبا اي دوست

غناي عشقكي ويرقلبمك عنقاسنه اي شاه ... هواي عشقكيله تا ابد پروازايدم اي دوست

213a

مكر ذاتك جهاننده بوذاتم محو غيب اولدي — انكجون انسان جن نفسنده اثبات اولمشم اي دوست
اكر كولومي تخت اندي ايسه سلطان الا الله — ديلمدن انسه جنه حكم ايدن سن سن بنا اي دوست
عجب در ذره من برج اوله شمس اندن طوغه كونه — مكر طوبا اغاجي نظمك دا للاريدر اي دوست
بودل احمد دليدر اذن احمد ايله نطق ايلر — بوسوزلر وارداتي حقدر حقدن كلور اي دوست
بزه الهامله حق علم الاسماء بلديدي — علومي انبيا اجدي بقا ابن كولومه اي دوست

بحمد الله محمد مصطفا آيينه سن بولدم
ايرشدم مجلس ارواح طيبه لره اي دوست

اي حقيقت ملكينك قصرينده شاه اوليا — اي ولايت تختينك اقطابي سن انبيا
تبضه حق سين يدكدر اولين واخرين — عالم ارواحي سن سين جزب ايدن حقدن بكا
حق تعالينك سرايدر حبيبم باطنك — ظاهركدر اشبو اعما كونه عين اي مهملقا
جزبه حقيله سرمست يورورين عاشقلرك — مجلس بزمي لستك ساقيسي سن سن شها
كل ايرش اي حضري وحدت قومه ظلمتده بني — تشنه يم بك كل بتش اي اب جبوانم بكا
كعبه ذاتك طواف ايتمكه كلدم اي حبيب — حج اكبر در جمالك قبله سي اهلي حقا
سر سبحان الذي ياتي وجهك اشكار — سجده قلمايين بوزك محرابنه ديودى كا
احسن تقويم اوقوزقاشك كوزك زلفك يوزك — كلشني جنتدر كلزار حسنك سن ورا

سن

سن مكر سري محمد سن محمد در اوزاك — سن مكر وصلت سراي سن تجلي قلسكا

جزبهٔ عشقي الهيدر جمالك مجلسي — فيضيكه تسليم امنا وصدقنا سكا

خاكپايك ايزنه يوزسوره كلدم اي طبيب — واصل ايت مني هدايت نورينه يا برعطا

اي تجلي فيتابي طورك قلبه قل نظر — ذرّه جه كوكلومده اي دوست قومه حب ماسوا

سيل سيور بوواره لغم شركني فيضكله كلوب — بن سكا ايمان كتردم يوليكا بيك جان فدا

جنّتم سن سين بنم سنسز جهنّمدر جنان — سندن ايريليق دررطا مودي كمري بلا

يوزوكي بركزه كورمك بكا بيك جنّت دكر — برنفس سندن بكا ايريليق اولدي بيك جفا

حق تعالينك تجلي ذاتيدر فيضك سنك — وجدجا لاتكدن الورذوقي هب اهل صفا

دلرك اهل يقينه ساقي حقدر سنك — جنّتك رضوانيدر هر سوزك اي نوري خدا

جنّتي ذات استين كوكلوكه كيرسين اي صفات — حقي كورمك استين بقين سكا طويا طوبا

حقي سندن ايري غيري كورن اعما در رجيم — جمله اشيا سجده ي يوزوكا ايلر بي ريا

حق تجلي ذاتينه اتمش صفاتيكي نقاب — قلميشز يا باندهٔ اعما يا بنا بقا بقا

بوندهٔ حقي كورمين والله يادين كوره مز — اي حبيبم سني كورمك حقي كورمك اولدي بنا

آيينه قلمش يوزك مؤمن يوزينه ذوالجلال — كورمين مرآت حسنك اولدي رتبدن جدا

بونجه بلدر سيلرم جبريل مقامن كجمدم — احسن تقويمه معراج ايده مدثر بن كدا

214a

حمد لله اشبو سدره جسيمن فانى اولوب ... زفر فى عشقك ايله مولى يه اولدم اشنا

لامكان اسرار يدر آيات حسنك شاهدى ... روح قدسى حضرتكدر اولياية پيشوا

قاب قوسينك رموزى قشلارك شق القمر ... سرّ اوادناية اى دلبر كوزكدر رهنما

بى نشان صحراسنه زلفكدر برانجه يول ... عالمى ارواح انكجون ايتدى سكا اقتدا

بسم الله سن امام المسلمينى كوره من بو جهل خر

الرحمن الرحيم چاريارك مظهرى سن سين على يا مقتدا

قول طوننده حق كورتمك اقتضا ايتسه ايدى ... كورنيدى يا حسن تقويمده ذات كبريا

آدمه سجده بنجون اولدى حلال اى مدعى ... نور حقه ايدى اول سجده مكراى بى نوا

سجده ايلر ادمى ذبولشمز غايتده پك ... سجده رمزن اكلادم محراب منبر اولدى لا

يعنى سجده دن مراد اولان فنادر فانى اول ... باقى لاموجوده الا الله دوعا لم هب فنا

شرك وشكدر سور وجودك برده سنى اره دن ... برسن اولوب برحق اولمازبى كمان اول تكريا

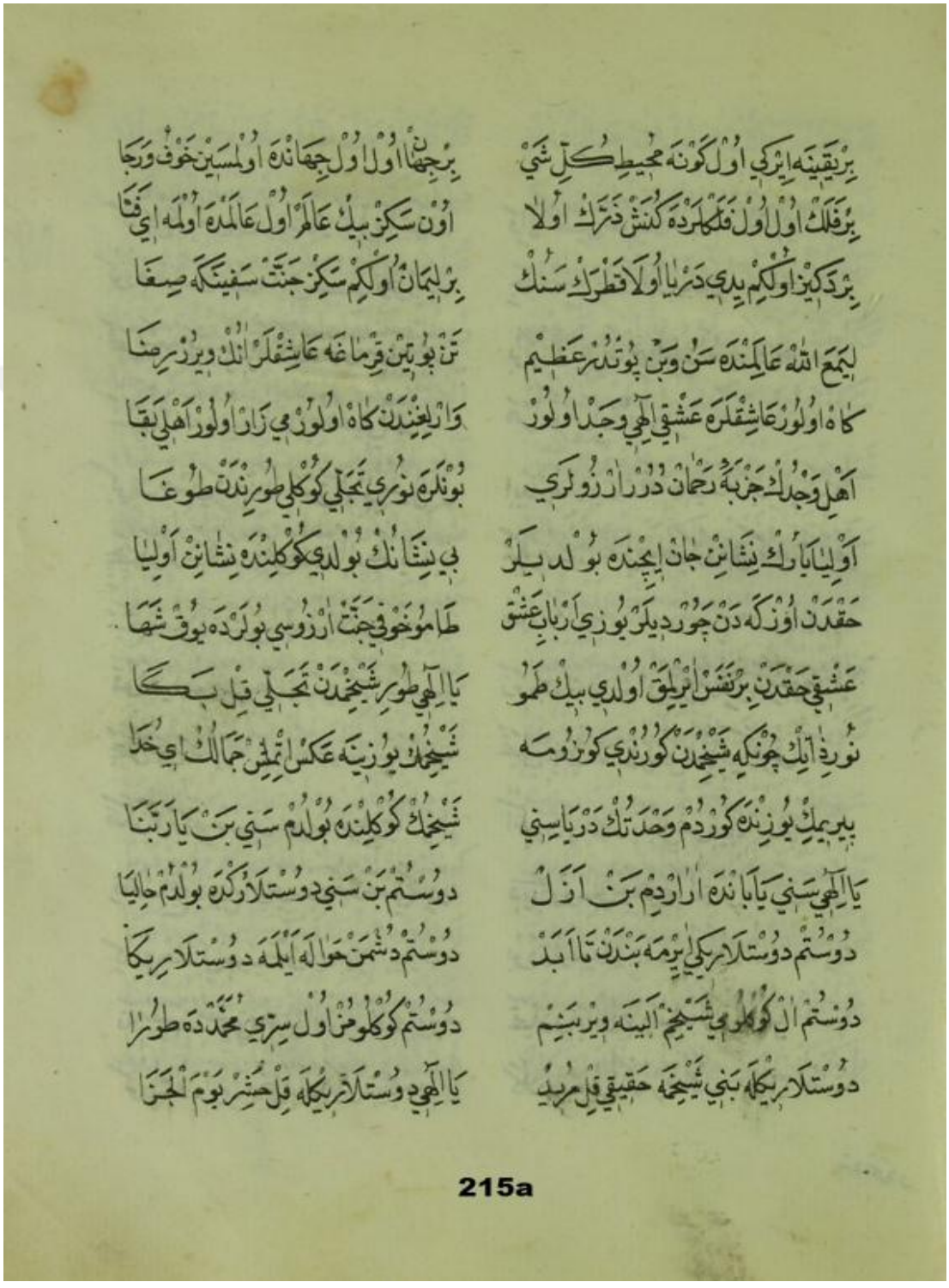
سنده سنلك وار ايكن اتمز تجلى يارده دن ... حقى بن سن دييمز انسان كورمزاى اهل هوا

طوپراغ اول يقلره دوشسور يوزك ايرنلره ... جيفه نفسكدن فنا اول اولاسن اهل بقا

روح قدسيلر له پروا ايده كورجانا بنكه ... لامكان قومنده اول كثرت جهانندن چقا

چك الك سندن شرابى وحدته تشنه ايسك ... محو ذات اولكم حقك دوستلارى يا الك الا

برتقينه

بر یقینه ایرکی اول کونه محیط کل شی
برجهانک اول اول جهانده اولمسین خوف ورجا

بر فلک اول اول فلکلرده کنش دیرک اولا
اون سکز بیک عالم اول عالمده اولمه ای فنا

بر دکیز اولکم یدی دریا اولا قطره ک سنک
بر لیمان اولکم سکز جنت سفینه ک صیغا

لیمع الله عالمنده سن وبن یوتدر عظیم
تن بویتن قرماغه عاشقلر انک ویرز رضا

کاه اولور عاشقلره عشق الهی وجد اولور
وار یغندن کاه اولورمی زار اولور اهلی بقا

اهل وجدلک جزبه رحمان دورار زولری
بو نلره نوری تجلی کوکلی طور ندن طوغا

اولیا یارک نشانن جان ایچنده بولدیلر
بی نشانک بولدی کوکلنده نشانن اولیا

حقدن اوزکه دن چوردیلر یوزی ارباب عشق
طامو خوفی جنت ارزوسی بولرده یوق شها

عشقی حقدن برنفس ایرلیق اولدی بیک طمو
یا الهی طور شیخمدن تجلی قیل بکا

نوردایک چونکه شیخمدن کوردی کوزومه
شیخمک یوزینه عکس ایتمش جمالک ای خدا

پیریمک یوزنده کوردم وحدتک دریاسینی
شیخمک کوکلنده بولدم سنی بن یا ربنا

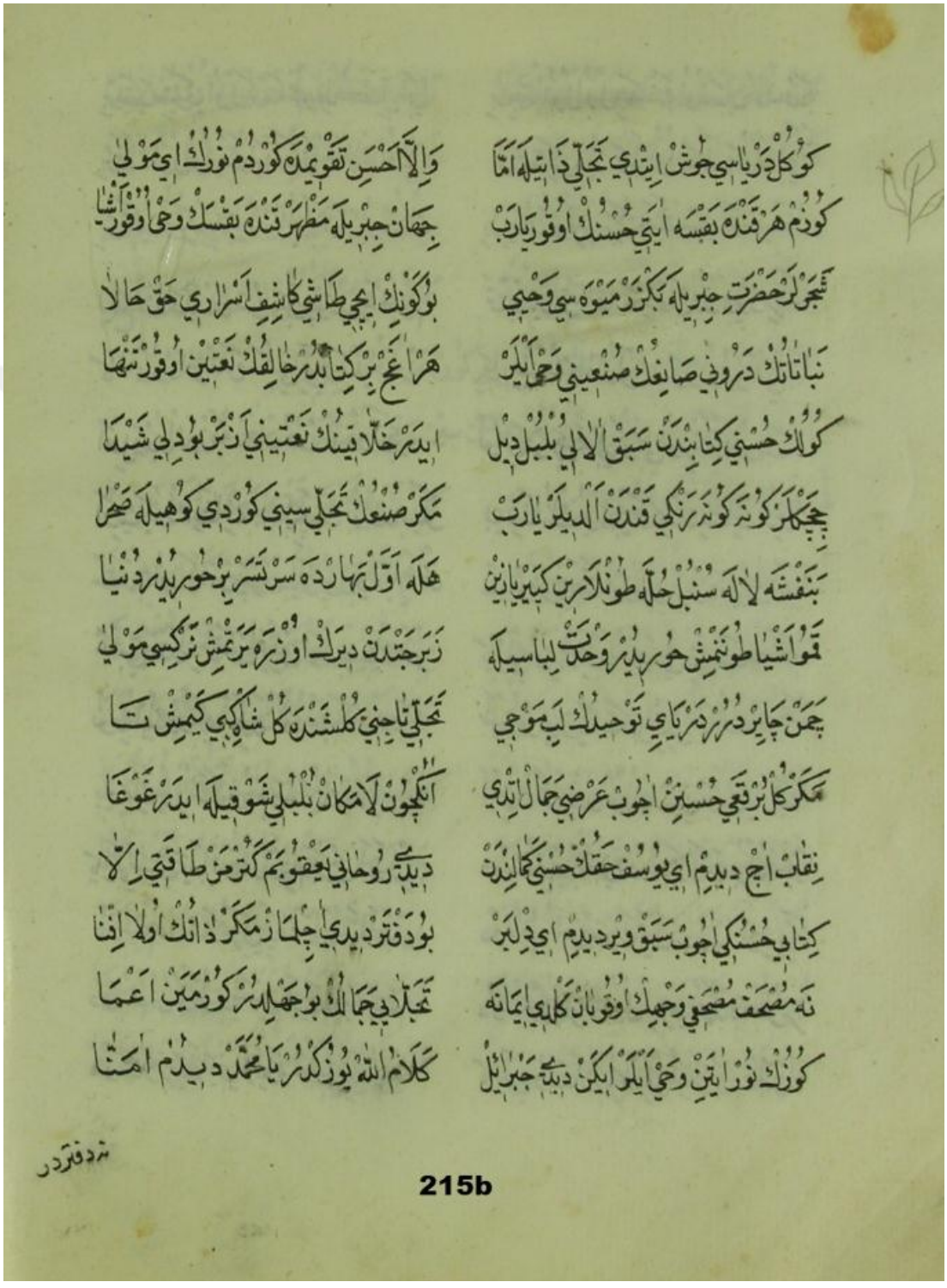
یا الهی سنی یاباندم اراردم بن ازل
دوستم بن سنی دوستلارکده بولدم حالیا

دوستم دوستلار یکی ایرمه بندن تا ابد
دوستم دشمن حواله ایلمه دوستلاریکا

دوستم الکولوی شیخم الینه ویر بنم
دوستم کوکلومز اول سری محمدده طورا

دوستلاریکله بنی شیخه حقیقی قیل مرید
یا الهی دوستلاریکله قیل حشر یوم الجزا

215a

کوکل دریاسی جوش ایتدی تجلی ذاتیله اما
والا احسن تقویمدن کوردم نورك ای مولی

کوندم هر قندن بقسه ایتی حسنك اوقور یارب
جهان جبریله مظهر قندن بقسك وحی اوقور شیدا

شجر لر حضرت جبریله تکرر میوه سی وحیی
بوکونك ایچی طاشی کاشف اسراری حق حالا

نبا تاتك درونی صانغك صنعینی وحی ایلر
هر اغج برکتابدر خالقك نعتین اوقور تنها

کولك حسنی کتابندن سبق الالی بلبل دیل
ایدر خلا تینك نعتینی زبر بولی شیدا

بچکلر کونه کونه رنکی قندن الدیلر یارب
مکر صنعتك تجلی سینی کوردی کوهیله صحرا

بنفشه لاله سنبل حله طونلارین کیرمیارین
هله اول بهارده سر تسر بر حور بدر دنیا

قوا شیا طونمش حور بدر وحدت لباسیله
زبرجددن دیراك اوزره یرتمش نرکسی مولی

جمن جابردر دریای توحیدك لب موجی
تجلی تاجینی کلشندن کل شاهی کیمش تا

مکر کل برقعی حسنین اجوب عرضی جمال ایدی
انکجون لامکان بلبلی شوقیله ایدر غوغا

نقاب اج دیدم ای یوسف حقك حسنی کما ینبغی
دیدی روحانی یعقوبم کتر من طاقتی الا

کتابی حسنکی اجوب سبق ویردیدم ای دلبر
بودفتر دیدی چلما زمکر ذاتك اولا انا

نه مصحف مصحفی وجهك اوقوبان کلای ایمانه
تجلی جمالك بوجهله رکوعمین اعما

کوزك نورایتن وحی ایلر ایکن دیدی جبرائیل
کلام الله یوزکدر یا محمد دیدم امنا

نه دفتردر

نه دفتر در جمالك يا رسول الله حساب اولماز
قلم قاشك يازن نقاشه تحسين ايكوزي الا

نه انجه يولدر زلفك كيدر وحدت سرابينه
ديلكدر كنت كنزا ي شاه كه سبحان الذي اسرا

جمالك افتابينه ايدوب معراج روحاني
تجلي نورينه كوردي كوزك طور ينده اول موسا

مكر جنت كلستانيدر يوزك اي محبوب
روخك جنتده اجلمش عجايب كلدر حسنا

سكز جنت سرابينه قورلمش كيدر قاشك
الا بلر بغلامش كر يكلرك صف صف كيدر حقا

تجلي طورينه زلفك عجايب انجه يولدر
شرابي لا ايزالي خمر وحدت عينك اي سقا

سقاهم ربهم خمرين ديلكدن اجدي هب ارواح
طوطاغلك كوثرينه اب وحيوان اشنه اي دانا

تجلاي جمالك يا محمد حققه كيدر يول
حبيبم عالمي غيبي يوزكره كوردي بو ادنا

جمالك دفتري يوم الحسابده حشر محشردر
قيامت قامتكدن قوپدي ارواح اولدي هب احيا

مكر سر وجه خير اما نك جنان باغنده بيتمشدر
براقي روخلريكه يازمش اول حق قتلرك امضا

سني خلق ايلين خلاقه تحسين افرين اي خوب
نه دلبر سنكله اي دوست امتك موسايله عيسا

جمالك بحرينه غواص اولنلر قردي زنادين
كوزك قاشك يوزك زلفكدر مرجان دري بر درديا

يوزكره عالم غيب وشهادت كوندن اشكاره
نه شاهد در يوزك وحدت سرابينه عجب شهدا

جهانك فردي هب يوزك كوروب كلديلر ايمانه
نه كوردي سنده بولنلر ديدي امنا وصدقنا

يوزكدن اجيلور جنت قپوسي جمله انسانه
يوزكره براولور يول وار اولسي جنت المأوي

يوزك يوم الحساب اولدي يوزك يوزدرت كتاب اولدي يوزكده فتح باب اولدي يوزكدر جنت وحورا

يوزك صحراسي حسنك دفترنده بي نهايتدر يوزك درياي بي پايان كناري يوقدر اصلا

نه قطره در يوزك درياي وحدت كزلنه اندن نه بر سين سن جهان سن برله طولدي اي دل وعنقا

نه ذره در يوزك شمس يقين اندن طوغه كونين نه دل بر سنكله اي دوست عالم شقلدر دنيه وعقبا

نه محبوبي حقيقتسين جكرسين قولرين حقه نه مرآتي الهي سين سكا اويار قمواسما

نه دل بر سين عجب اي دوست حبيم دير سكا الله نه جوهر كانك اي درى يتيم اصلك مكر كيميا

شكر سن رحمة للعالمين دوشدي بوكا كلوم عجبمي ليمع الله اتسه هر وقتي بو سودا

يوزك كرچك كورن ايمانه كلدي يا حبيب الله ديلك طور اولدن اتدي حق تجلي رمزني افشا

سوزكدر عالم ارواحي سرمست ايلين باده جمالك لوح محفوظ دندر جامع عالمي معنا

يوزك جرخي فلكدر كون يوزكدن طوغدي كونينه سحر وفتنه حسنك شوقدر نورن صحا خلقا

وجودك ايتي كونينه صغمز ايلسم تفسير محيط كل شيدر نقطه عينكده غي قارا

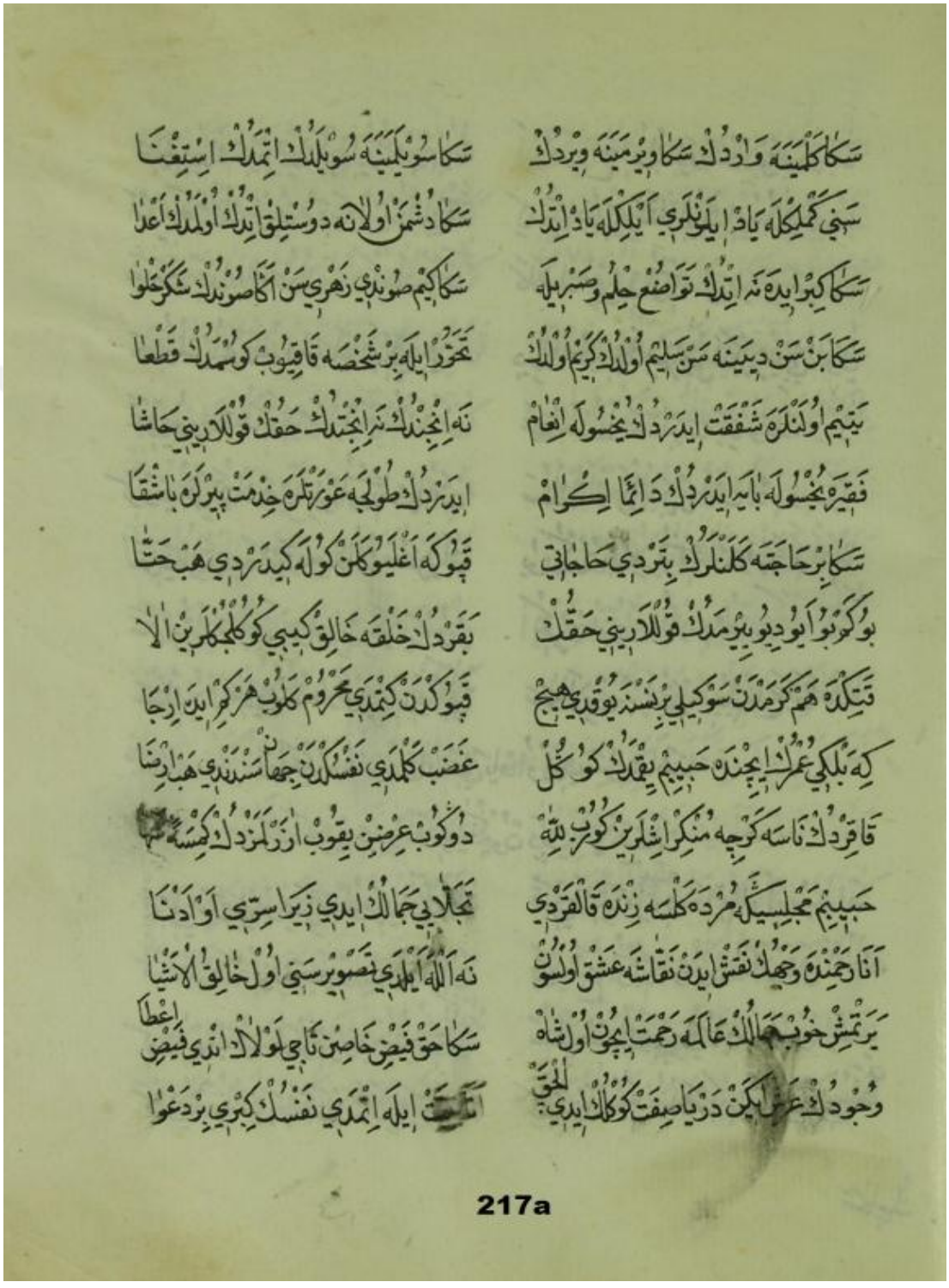
سكز جنت كلستانيدر يوزك تجلاسي انكچون بغلادي زنار عشقك مؤمن وترسا

على خلق عظيم ايله يرادن ذاتيكه مداح كه كوكلك غايت الحقدي سن ايكن جمله دن اعلا

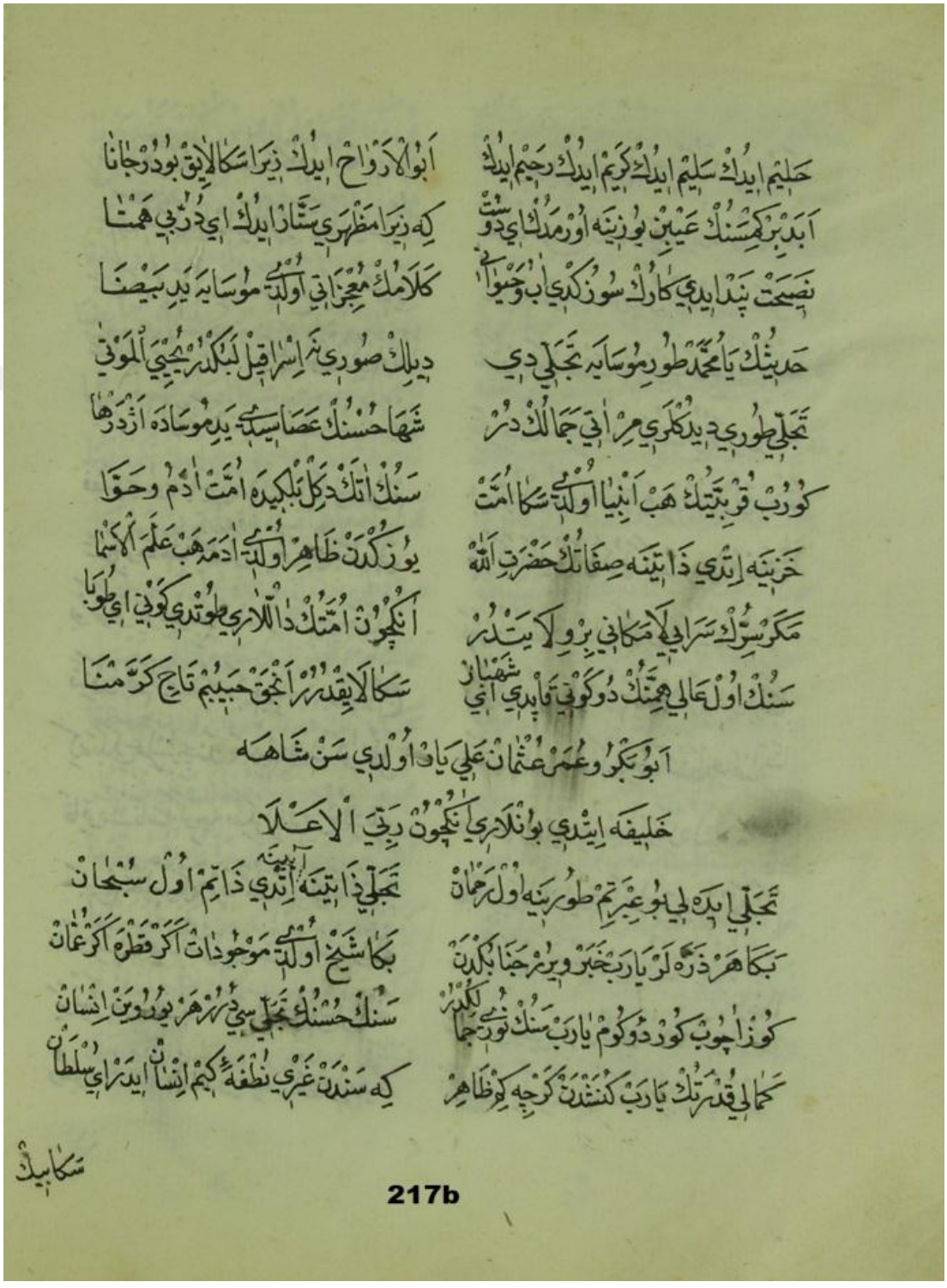
دوكنه صرتكي طوتدك سوكنه حسن وخلق اتدك اوكنه پنجه عدر اتدك بصوب نفسيكي اتدك لا

سكا كملك ايدنه سن ايدردك دائما ايلك سكا اوزصانه سن ايوصاندك ايدوك تقوي

سكا

217a

حلیم ایدك سلیم ایدك کریم ایدك رحیم ایدك ابو الارواح ایدك زیرا سکا لایق بودر جانا
ابد بر کمسنك عینین یوزینه اورمدك ای دوست که زیرا مظهری ستار ایدك ای دربی همتا
نصیحت پند ایدی کارك سوزکدی ابو وحیوانی کلامك معجزاتی اولدی موسایه ید بیضا
حدیثك یا محمد طور موسایه تجلی دی دیلك صوری نه اسرافیل لبکلر یحیی الموتی
تجلی طوری دیدکلری مرآتی جمالك در شفاحسنك عصا سیدی ید موساده اژدرها
کورب قربتیك هب انبیا اولدی سکا امت سنك اتك دکل بلکیده امت آدم وحوا
خزینه ایدی ذاتینه صفاتك حضرت الله یوزکدن ظاهر اولدی آدمه علم الاسما
مکر سرك سرایی لامکانی بر ولایدر انکچون امتك دالاری طوتدی کوبی ای طوبا
سنك اول عالی همتك دوکوبی تا ابدی آنی شفاناز سکا لایقدر آنچق حبیبیم تاج کرمنا

ابو بکر و عمر عثمان علی یاد اولدی سن شاهه
خلیفه ایتدی بو نلری انکچون ربی الاعلا

تجلی ایده لی بو غیرتم طور سینه اول رحمان تجلی ذاتینه آینه ایتدی ذاتم اول سبحان
بکا هر ذره لر یار بخبر ویرمز جنابکدن بکا شیخ اولدی موجودات اکر قطره اکر عمان
کوزل اچوب کوردوکوم یارب سنك نورکله جمالکدن سنك حسنك تجلی سی ذره ذره بودورمن انسان
کماهی قدرتك یارب کنشدن کرچه کر ظاهر که سندن غیری نطفه کیم انسان ایدر ای سلطان

سکا بیدك

سکا بیك افرین یا رب ایدرسین طیر اغی آدم
اول آدمدن جمال ایندی تجلا ذاتیکه برهان

تجلای جمالك نوریني کونینه صاچمش سین
کما لکله بو موجودات طلوای جانلره جانان

کترد ك عالم غیبی عدمدن بو نجه مخلوقات
کوزه هر کوزدن اشیا ویرر سندن خبر الان

خصوصا انا قرنینده بنجه یارتدك انساني
قراکویرده نجه خلق اولور فیزواکر اوغلان

بنجه تصویر ایدرسین نطفه اجره کوزیله قاشني
کورن بو نقشي نقاشیکه یارب کتیره ایمان

انا قرنینده برطملا صویه محبوب ایدن کیمدر
اویرطملا صویه جان نفخ ایدن سن ای عظیم الشان

برتدی برزانساني کمالي قدرتك یوقدن
شهابر نطفیه جانسز ایکن جان ایلدك احسان

الایق کوزقولق بورون اغز نطفیه صغرمي
خصوصا قطریه نجه صیغشدی بحر بی پایان

جمالي شکل انساني کورن الله اکبر دیر
که زیرا سترو حدرت ادمك وجهنده در پنهان

نظر قل عبرتیله دقتله شکل انسانه
سکا هب عالم غیب وشهادت کشف اولنجه عیان

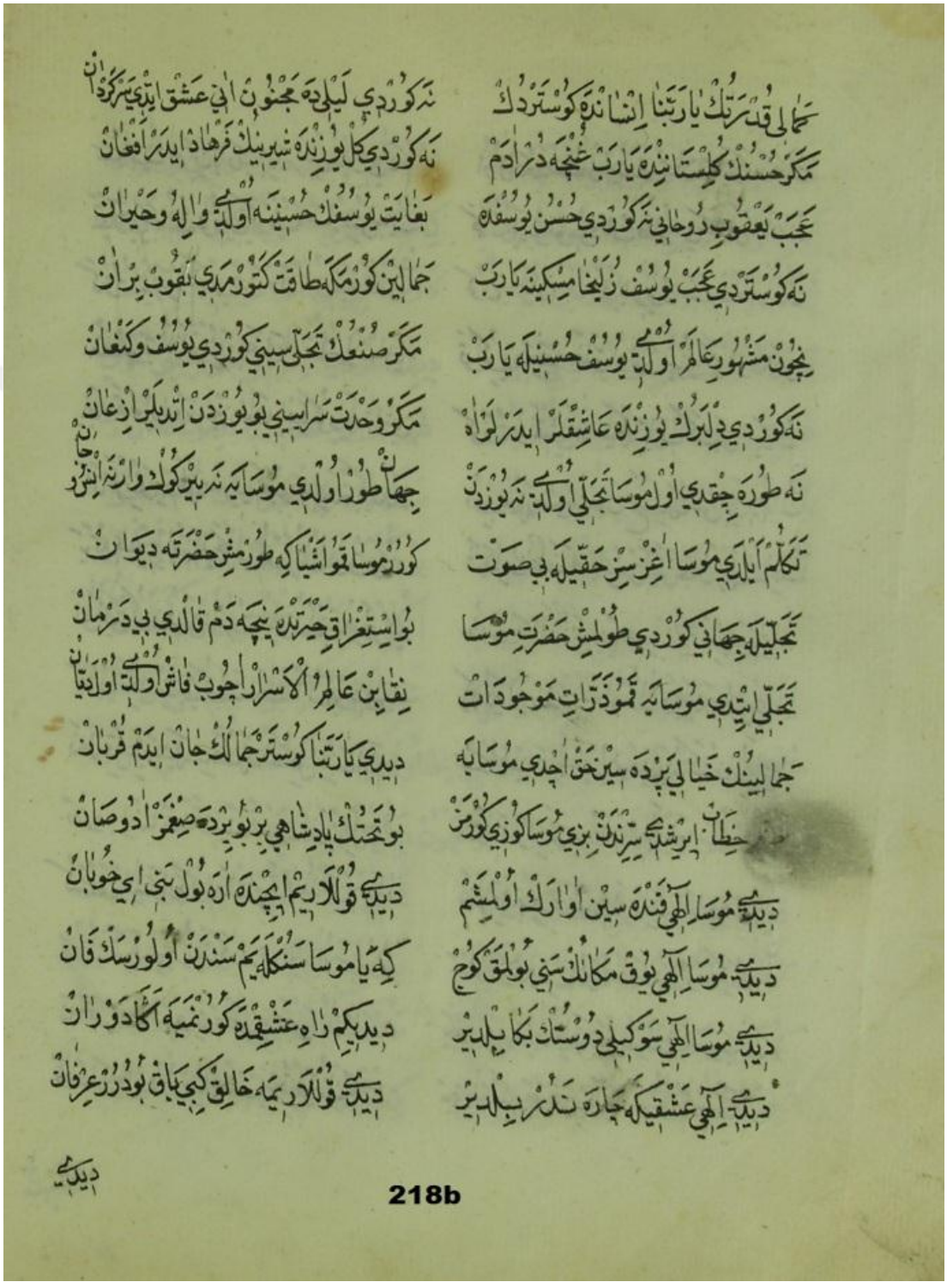
بقوب انسانه خلاقینه تحسین افرین قل جوق
سکا اسرار توحیدن اچیلا نجه بیك معنی

کنشدن اشکاره کورمك استرسك اگر دیدار
نظر قل چشم توحیدایله بر انسانه ای مرد ان

حقك توحیدیجون بنیك کناری ادم اوغلیدر
جمالي وجهه انساندن حقه یول وارکیدر انسان

نه صحرا وار دروندن عجب برقطره نك یارب
بني ادم بیتور برنطفه صحرا سیندن محبوبان

نه دریا وار وجودندن عجب برقطره نك یارب
بني ادم کبی جوهر برطملا صو ولدکان

کما لی قدرتک یا ربنا انسانده کوسترمدک
نه کوردی لیلی ده مجنون ابی عشق ایدی سرگردان

مکر حسنک کلستانیده یارب غنچه در ادم
نه کوردی کل یوزنده شیرینک فرهاد ایدر افغان

عجب یعقوب روحانی نه کوردی حسن یوسفده
بغایت یوسفک حسنینه اولدی واله وحیران

نه کوسترمدی عجب یوسف زلیخا مسکینه یارب
جمالین کورمکه طاقت کتورمدی یعقوب پیران

یکجون مشهور عالم اولدی یوسف حسنیله یارب
مکر صنعتک تجلی سینی کوردی یوسف وکنعان

مکر وحدت سراینی بویوزدن اتدیلر ازعان
جهان طورا ولدی موسایه نه یرکوک وارنه اشرجان

تکلم ایلدی موسا اغز سز حقیله بی صوت
کورنمز موسا نواشیا که طور مشر حضرته دیوان

تجلیله جهانی کوردی طور لمش حضرت موسا
بو استغراق حیرتده پنجه دم قالدی بی درمان

تجلی ایتدی موسایه قمو ذرات موجودات
نقابن عالم الاسرار اچوب فاش اولدی اولدیقان

جمالینک خیالی پرده سین حق اچدی موسایه
دیدی یارتنا کوسترجمالک جان ایدم قربان

خطاب ایرشدی سرندن بزی موسا کورزی کورمز
بو تختک پادشاهی بر بو پرده ضعف اوصان

دیدی موسا الهی قنده سین اوارک اولمشم
دیدی قوللاریم ایچنده اره بول بنی ای خوبان

دیدی موسا الهی یوق مکانک سنی بولمق کوچ
که یا موسا سنکله یم سندن اولورسک فان

دیدی موسا الهی سوکیلی دوستک بکا یلدیر
دیدیکم راه عشقیمده کورنمیه اکا دوران

دیدی الهی عشقیکه چاره ندر بیلدیرمز
دیدی قوللاریمه خالق کبی باق بودرعرفان

دیدی

218b

دیدی موسا الهی حضرتیکه دیلرم وصلت — دیدی قوللارمیه قل حسن وخلق اولخاکیله یکسان

دیدی موسا الهی کیم دررسکا مقرب قول — دیدی قوللارمیك حاجتلرینی تبیره هر آن

دیدی موسا الهی کیم دررده وستك حبیبك یاد — دیدی فاسق سنی اولا انکله رحمت ورضوان

دیدی موسا الهی کیم دررینك دشمنك یلدیر — دیدی زاهد اولا اما بخیل اولا قیی نادان

دیدی موسا الهی یول سکا فنتی کوکلدن نذر — دیدی کین طوتمیه براولا اکا دوستیله دشمان

دیدی موسا الهی اولیا قوللاریکی کوستر — دیدی قونق الاهردم ولی قولوم اوعالی شان

دیدی موسا الهی قوللرکدن خاصی یك کیمدر — دیدی اکرام ایده یحسولله بایرهم یدوره فان

دیدی موسا سکا یارب یقین اولمق دیلرکولوم — دیدی ناسه رحیم اول مرحمت قل شفقت ایت ای جان

دیدی موسا ابدنم کلمسین دیرم بکا یارب — دیدی دائم کوکل یاپ یقمه تاکیم اولاسین خندان

دیدی موسا قونقلامق دیلرم قوللرك یارب — دیدی یاپ کعبه قلبی بو بیت الله ده درمان

دیدی موسا ابدسنکله اولمق استرم یارب — دیدی قوللارمیه جوق جوق نصیحت ایدوب اولا جویان

بو سوزلر لیمع الله عالمندن اولدی هب الهام
بو فیضك صاحبیدر شیخ عبد القادری جیلان

ای حقیقت ملکنك مرشدی سری انبیا — ای طریقت پادشاهی قطب تاجی اولیا

عالمی ارواح ایچنده سن سین اول اهلی یقین — روح قدسی حضرتك دیوان حقده رهنما

سن سين اول بو جسم كونينه فنا سن روح اولان
سن سين اول وحدت سرايينه بقا ويرن بنا

حق تعالينك تجلي ذاتينه يولدر اوزل
سن سين اول درياي توحيد اچره غواص اي خدا

بحر توحيدك كناري كوچه كم ايكي جهان
سن سين اول توحيد ذاتك مظهري اهل بقا

خوب جمالك ايتن تفسير ايدر توحيد ذات
مظهر ذاتي صفات الله سين اي اهلي صفا

سكه يوزيكه يازمش توحيد ايله بني حق
سر سبحان الذي اسرا جمالكدر شها

دوردنجي كتابي خوب جمالك اوزره وحي اتمش اله
احسن تقويمي يازمش وجهيكه اول كبريا

باغ حسنك طوريه اتمش تجلي يارهدن
برقعي يوزك اچان شوق روخكدن طور طوشا

كلشني جنتدر دلبر جمالك دفتري
حشر محشردر تجلاي جمالك دلبرا

محشري زلفك حسابيچون طوره يوم الحساب
قدك اي دلبر قيامتدر يوزك يوم الجزا

تشنه درياي دوست جمالينك تجلاسينه طور
روح قدسك مظهري موسادر اي اهلي فنا

باغ فردوس ولك حسنك باغي اي خلق حسن
كلشني جنتده اجلمش نه كل سين سرورا

لامكاني بر ولايتدر جمالك محشري
يوزك اي دلبر نه در فتر عقل كل ايرمز اكا

بي نشان باغي ايكي زلفك ارا سنده نهان
اون سكز بيك عالمي يوزكده كوردم بن كدا

زلفك هر بر قيلنده بر تجلي طوريه وار
نيچه بيك موسا بو يوز حيراني درياي مهلقا

عالمي ارواحه قاشك كبر وسنده يوك كيدر
كربكك صف صف الايي چكوب كيدر حقدن يكا

حق

حق جمالکدن خطاب ایلدی اهلی وحدته — بویوزی کورمك بنی کورمك کبیدر دیدی انا

دیدیکی ایچون قدم سرایی دمه اول پادشاه — بن سنی بیچون چقردم کونه مرآت اول بکا

بو خطاب اولدی دم ادمه سن حاضر ایدك — قادری محی الدین اسمین اندة قودی حق سکا

لامکان بغدادنی فتح ایتدی کیلاندك بکا — بیچه یوز بیك دنیوی بغداد سکا اولسون فدا

حشر و نشر و محشر و یوم الحساب بدر قاشك — ای قیامت قامتك عرشینه یوقدر انتها

قشلرك نه کیپر و ای دوست بن دیرم بودر صراط — شکل میزان اندر کوزك کفه سینه کونین صفا

آب وحیوان اتشنه در حضری جمالك کورمکا — لبلر کدر ساقیا وحدت شرابینه سقا

نطفك ای دلبر سقاهم ربهم دن فیض الور — اول شبدن شیخ کونین اولدك ای دار الشفا

حمد لله دوشمسم سن پیرمیك در بایسنه — سن شها واصل اولای واصل اولمشم حقا

معنوی اولدی مریدك انس وجن دیو ملك — کوردی قربتك ارواح دیدیلر هب مرحبا

اولیا هب دیدیلر عرفی بنوت ذاتیکه — سن نه سلطانسین دو کونین ملکی سکا برتبا

مظهری موسا دیدیلر سکا ای صاحب وجود — سن نه موسا سین ید بیضا الکده کی عصا

سکا تسلیم اولمیان منکر در ره دیو رجیم — اول زیان کاره دیرم بن اشقیادن اشقیا

حق تعالی یه کیدر یول وارجمالکدن سنك — کورمشم یوزکده توحید اغزین اچمش ازدها

کعبه حقی عرشی اعظم بوزوکی ایلر طواف — سن نه کعبه سین طواف ایلر سنی ارض و سما

220a

حج اكبر در يوزك بركة كورمك عاشقه — كاشفي اسرار حقدر يوزك اي شمس الضحا
اوليا ارواحي قربيتكه رشك ايتدي هب — فيضك الوب نيچه يحصول جمري اولدي اغنيا
سكا صديقيله مريد اولانه دنيا اولدي قول — غيري محتاج امدي فيضك كيمه ويرسه غنا
سنده كي صدقي بقينك فيضني الان مريد — بك طوتر شرع شريفي اولماز اول اهلي هوا
اولياء الله ايچنده سن مسلم قلعه سين — قويمادي نقطه نقصانك بولوب بر بي نوا
نيچه منكر لري ارشاد ايلدك اي عقل كل — عامه سن شيخ الشيوخ سن سنده يوق كبر و ريا
اهل توحيد اولدي جوق ملحد قبولكه صديقيله — بو جهله سكا تسليم اولنمز حاليا
جوق حلولي قدريي جبري مسلمان ايلدك — جوق ايتي چكلدك طريقي مستقيم اجره يولا
حشر و نشر و محشر و قيامتدر يوزك — عالمي غيبه يتر شاهد جمالك اي فتا
اخرت غيبي كوزك اجره كنشدن اشكار — غيب اولان شيلر كوزك نقطه سي ايچنده خفا
معنوي لطفه ايچنده غيب ايكن نرشاه ايدك — ذات حقدن غيب ايدك سلطان ايدك تفدن قفا
بحر حقده غرق ايكن قطرك ايدي يا ره دن — قطره كي بر ايينه دوزدي كورن تا لورطكا
كورن كافر يوزك ايمان كتيرر حلا قيكه — حسنكه حيران اولان كرداب حيرتده قالا
سكه توحيدي يازمش وجهيكه قدرت الي — يوزك اي دلبر يرتمش عرش رحمانده يوجا
خط وجهك خط حق اولمش نور اي خلق حسن — انس و جن دلبر يوزك حيرا ينه ريا مقتدا

نوزيني ٢

نور بيني حقك يوزكده اشكاره كورمشم ايمينك محرابنه اقطاب لر ايتدي اقتدا
كعبه اي دلبر جمالك قبله سين ايلر طواف يوزيكه معراج ايدن مولايه اولدي اشنا

سكا عبد القادري كيلاني اسمين ويردي حق
سن طريقت شاهنه اويما بن ابليسه اويما

اي پادشاهي بي زوال نوريكي كوردم اشكار اي بي وزير بي نظير نورك طلوداروديار
كتمي عدمدن عالمي بركن ايله وار ايلدك اي خالق ودي انتقال امرك ايدر هر يوغي وار
تدريجيله خلقه انسان ايلدك اي پادشاه بر طاقه آدم ايدر قدرتك اي پروردكار
بر قطره انسانه لباس اينديك نيچه دريالري آت ودري قان خلعتين روحه كيردك معني دار
بر قوليخ انساني شها كنج خانه ايتدك ذاتيكه مرآت ايدندك باخصوص مؤمنلري اي كردكار
اود وصوبيل طوانغي ايتدك روحه بر عالي سراي روحي بدن تختنه شاه ايتدك ايده يعني قرار
تن ملكينه روحي قودك عقلي وزير ايتدك اكا كوز خاتميله ديل سليمانيني ايتدك اختيار
نوري جمالك پرتوين يارب كوزه يقدك جراغ كوز قندبلين قدرت الكه يقدك اي حق شمعه وار
نه زبد ونه ياغ وفتيل كوزده يناربر قاره نور اول قاره نورك پرتوي جنت سرابينه چقار
يارب كوزه وحي اولنان نون نقطه وحدتميدر كوزده كي قاره نقطه كونينى بن كوردم صغار
كوز لامكاني بر ديركدر كوكلري كوزدر طوتان كوز روحي عالمدر دوعالم كوزده نور ونار وار

جَنَّتْ دِيدِكْلَرِي بَرَايِ كُوزْ شَاهِي اِيلَه زِنْدَه دُرْ
كُوزْ طَامُوبَه كِيرْسَه كُوزَه جَنَّتْ صَفَاسِنْ وِيرَه نَارْ

اَعْمَا جِنَانَه كِيرْسَه طَامُوبَه تَرْظُلُمَاتْ اَكَا
طَامُوبَه كِيرْسَه قَنْقِي كُوزْ ذَوْقُ وَصَفَادُنْ اَكَا يَارْ

جَاهِلْ بُورَازِي اَكْلَمَزْ عَالِمْ بِلُورْ كُوزْ قَدْرِنِي
اَعْمَا دِيدِيلَرْ جَاهِلَه عَالِمْ كُوزَه دِيرْلَرْ اِي يَارْ

بَنْ دِيدِيكِمْ كُوزْ اِي كُوزْ لَ حَيْوَانْدَه اُولَانْ كُوزْ دَكِلْ
اِنْسَانْ كُوزِينَه مَالِكْ اُولْ حَيْوَانْ كُوزَه نَه اِعْتِبَارْ

يِدِي جَهَنَّمْدَنْ بَتَرْ دُرْ جَاهِلَكْ جَهْلِي كُوزِي
جَنَّتْدَنْ اَفْضَلْ عَالِمَكْ عِلْمِي كُوزِي اِي يَارِ غَارْ

عِبْرَتْ اُولَانْ كُوزْ دُرْ سِكِرْ جَنَّاتِ عَدْنَكْ بَاغْجِه سِي
بِرْ كُوزْ دَه عِبْرَتْ اُولْمَسَه طَامُودُرْ اُولْ نَابَكَارْ

عِبْرَتْ سِزْ اُولَانْ كُوزْ دَائِمَا حَقَّكْ رِضَاسِنْ كُوزَه دُرْ
حَقَّكْ رِضَاسِينْ كُوزْ دَنْ نَفْسِينَه حَاكِمْ دُرْ تَمَامْ

نَفْسِي دِيوِينْ ضَبْطْ اِيدَنْ اَرْمُؤْمِنِي كَامِلْ دُرْ تَمَامْ
عَوْرَتْ كِبِي نَفْسَه بَاصِلَانْ اَيْتْ دُرْ يَاوُزْ خِمَارْ

دِيوِ نَفْسِي ضَبْطْ اِيدَنْ سُلَيْمَانْ اُولَا عَصْرِنْدَه اِنَانْ
اَفَاقِي اَنْفُسْ اَمْرِينَه هَبْ رَامْ اُولَا لَرْمُورِ مَارْ

يَارَبْ صِغَنْدِمْ بَنْ سَكَا شَرْمِنْدَه اِشْبُو نَفْسِمَكْ
كِيسَهْ قَلْبِيمَه قَنَاعَتْ طُولْدُورَبْ حِرْصِي چِقَارْ

يَارَبْ حَرِيصِ اَيْتْ عَشْقِيكَه هَمْ وِيرِ رِضَاكِي نَاسَه هَبْ
مِرْاتِ اَشْيَادَنْ تَجَلِّي قِلْ اُولَامْ حَيْرَانِ نَارْ

يَارَبْ صَبْرِلِي قُولْ لَرْكَدَنْ اَيْلَه بِي صَبْرَ اَيْلَمَه
اَيْلَه هِدَايَتِكْ دَلِيلْ قُولْ لَارِكْ اِحْسَانِكْ اُومَارْ

يَارَبْ بُودُنْيَا اَهْلِي اَكْثَرْ مَنْصِبْ اَيْلَه فَخْرَ اَيْدَرْ
بَنْ فَخْرَ اَيْدَرَمْ يَا اِلَهِي ذَاتِ پَاكِ كِلَه هَزَارْ

يَارَبْ بُو اِنْسْ وَجِنْ قُوهَبْ سِيمْ وَزَرْ لَه فَخْرَ اَيْدَرْ
نَفْسُمْ بَنِمْ يَارَبْ سَنُكْلَه حَقِّ دِيسَمْ اَجِنْمْ طُويَارْ

يَارَبْ

يارب گدا شاه و وزير ديرمن فلانم فخر ايدر ... فخر ايتم بنم بركون له در يارب سكا هردم بقادر

يارب تا هب قولكه دولت دنيا بيله شاد ... بن دولتي ذاتكله يارب شاد و خندانم اي يار

يارب بو عاصي قولكه اكثر غمي دنيا چكر ... بن سن اولو سلطاني بيلمدن سفادر بكا كادر

يارب بو عالم خلقينك مقصودي دنيادر قمو ... مقصودم اي حق سن بنم تنه نور كوركه بكا نه نار

يارب چو سن سلطانسن بو لان بولدكه هر مقصودي ... سن شاهه وصل اولان كوكل كوزيني يوتدي لقمه يار

يارب سكا واصل اولان قول جملة الملك اولدكه هب ... شول دكلو عنقا اولديكم كونينه خاندر نامدار

يارب سكا كوكل ويرن سلطان كونين اولدكه اول ... سني سون اولا محيط كل شي اول بي كنار

يارب سكا وصلت بولان ذوق صفاده در مدام ... سن شاهي برقول سوسه دولت اتمز اندن هيچ قرار

يارب سكا كيم يول بولا محنت يورين كور مزايد ... سني سون اي پادشاه راحت اوندن بختيار

يارب سكا عاصي اولان راحت يورين كور مزايد ... سكا مطيع اولانه طاموجنت اولالاله زار

يارب كيمه قلسك نظر دولت كلاهي كاتاج ... هر كيمه قلمزسك نظر كلمز بجنت اكا خار

يارب صيغديم سكا ديين قولكه اينك نظر ... سكا صيغنماين امين اولمز بلا اكا اولار

يارب سكا ارقا ويرن قول الاركه اولدكه پادشاه ... سن پادشاهه صيغينان قلمز ايقدره خاكسار

يارب سكا يوز طوتسه بر قولك اكا لطف عظيم ... سن شاهي سون قول الركه خلق اچره بولدي اشتهار

يارب سكا وارين ويرنه دوجهان اولدكه جنان ... سن فان بهاسن اول قوله نه ايل كوركه اكا نه شان

يارب سكا پك طالب اولان قوللرك اخلاصيله — پك دولته واصل اولا بخت اكا اولوب پايدار

يارب سني ارزو ايدن عاشقلرك اي پادشاه — ملكي سليمانه نظر اتمز نظر ايلرسه عار

يارب سكا پروا زايدك ايرشدي هر مقصودينه — سني بولان بولمه ايكي عالمده درديه تيمار

يارب سكا ايرن ايرر هر نه مراد ايتسه اكا — سن شاهه ايرمين كوكل كثرتده قاله خور زار

يارب سكا اوجان كوكل كونيني قايدي طوب كبي — سن لامكاني ايستين سكا سنك ايله اوجار

يارب سكا عزم ايلين اولدي فنا اندر فنا — سن بي نشانه جان وبرن لر آب وحيوانه قنار

يارب سنك حسنك تجلي سينه طور اولان كوكل — قنده بقر ايسه تجلي ذاتيكه باقوب يناز

يارب سنك نوري جمالك پرتوي عالم طولو — زاهد بو نوري كوره من كبري وار اندره پرطمار

يارب تجلي بحر سينه غواص اولان موسا صفت — ديل طوري اوزره بحر ذات كبي تكلمدن طشار

يارب كوكل ميدن عجب اسرار مجلسي ايلسه — ارواحي اي دوست احسن تقويم ايكوردم صواز

يارب بوجانه سنه يوزكوسترديك ايلر بو بنجه زار — جان بلبلي مكر شها وحدت كلستانين اكار

يارب اكر جان يوسني عشقك ايله محبوس ايسه — حسنك تجلي سينه طور طاغي وش رواح انتظار

يارب اكر جانلر جهانيندن تجلي ايتمسك — بولماز ايدي كمسه وجودا صلا صغير بله كبار

يارب نه سر ضدايلدك ارواحي هب بربرينه — وارليق سنكله ملك سنك ناس بربرين يمكه قرار

يارب حقيقتده كنفس واحده ارواح ناس — بوبن وسن كثرتده انسان يولده انكجون ازار

يارب

يَا رَبْ بِرَاتَا بِرَاتَانَكْ اُولْمِي ايكَنْ قُولْلَرَكْ ... وَارْلِقْ سَنَكْ كَنْ بَاخْصُوصْ نَاسْ بِرِبِرِينْ سَوْمَزْ نِجَارْ

يَا رَبْ بِرَادَمْ ايلَهْ بِرْخَوَادَرْ اَصْلِي اَيْنِي وَجَانْ ... كِيمِي وَلِي كِيمِي دَلِي كَافِرْ كِيمِي بُوتَا طِيَارْ

يَا رَبْ بُونَاسَكْ كَثْرَتِي عِشْقَكْ خَيَالِنْدَنْ نَمِيدَرْ ... وَحْدَتِ نِقَابِنْ ايلَهْ فَاشْ قَبْ بِرَاوْلَا رُومْ وَتَاتَارْ

يَا رَبْ عَرَبْ ايلَهْ عَجَمْ هِنْدُوحَبَشْ ذَاتِكَهْ غَيْبْ ... ذَاتِكْ مُحِيطْ كُلِّ شَيْ كَنْ وَصْلِكْ اِلَيْمَازْ حِصَارْ

يَا رَبْ تَمُوَارْ لِقْدَهْ وَارْلِقْ كُوسْتَرَنْ سَنْ ذَاتِ مَحِي ... يَا كُلِّ شَيْءٍ هَالِكٌ دَهْ سَنْ شَهَا كِيمْ خَزْنَدَارْ

يَا رَبْ كُورُونَنْ كُوسْتَرَنْ كُورْنَلَهْ ذَاتِكَهْ زِيَانْ ... بُو اَحْمَدْ وَبُوجَهْلْ اُولُورْ بُوعَلِي صَاحِبْ ذُوالْفِقَارْ

يَا رَبْ لِبَاسْ اِيدُكْ مُكَرَّارْ وَاحَهْ كَثْرَتْ عَالَمِينْ ... صُويِلْ وَطِرَاقْ نَارْ اِيتِنَهْ رُوحْ اَنْكْ اُولَكِي سُوَارْ

يَا رَبْ مُكَرَّرْ كَثْرَتْ مُرَادِ اِيدِي دِلْ اُولَا وَحْدَتَهْ ... جُوشْ اَيلَدِي دَرْيَايِ عِشْقْ اَحْمَدْ لَهْ طُوغَدِي جَارْيَارْ

يَا رَبْ مُكَرَّرْ وَحْدَتِ لِبَاسِينْ جُمْلَهْ اَرْوَاحِ اِسْتَدِي ... كُوسْتِنِي اَحْمَدْ لُقْمَهْ وَشْ قِلَهْ اَنْكُونْ يُودَارْ

يَا رَبْ اَكَرْ كَثْرَتْ جِهَانِي وَحْدَتَكْ عَكْسِي بِسَهْ ... سَنْ خُودْ مَكَانْ لَرْدَنْ مُنَزَّهْ يُوقْ بِيرُوكْ اِيي بِيرُوكَارْ

يَا رَبْ تَجَلِّي ذَاتِكَهْ عِلْمَكْ نِقَابِيدَرْ صِفَاتْ ... عِلْمَكْ اِيسَهْ اِنْسَانَدَهْ دُرْ ذَاتِكَسَهْ اِنْسَانَهْ شِكَارْ

يَا رَبْ جَمَالَكْ پَرْتَوِي كَوْنَيْنَهْ كَرْچَهْ كَمْ مُحِيطْ ... بُوجَهْلِي خَفَّاشَهْ زِيَانْ بَالْجُمْلَهْ دِينْ شَمْسِينْ صِوَارْ

يَا رَبْ كَمَالَكْ حُسْنِكْ چَرْخْ وَفَلَكْ كُوزْدِي نُورِ بِرِنْ ... عِشْقَكْ خَيَالِيلَهْ اَنْكُونْدَرْ بِيلَرْ لَيْلْ وَنَهَارْ

يَا رَبْ كَمَالِي قُدْرَتَكْ بِرْ نُطْفَهْ اِنْسَانْ اِيدَرْ ... بُوايشَهْ كِيمْ قَادِرْ دُرُرْ صُنْعَكْ دَرِي غَفُورْ وَغَفَّارْ

يَا رَبْ حَقِيقَتْ سَنْدَهْ وَارْ بِرْ مِلْكِيلَهْ بِرْ سَلْطَنَتْ ... كُوكْلَمْ وَبِيرْ جُمْلَهْ سَنَكْ صُنْعَكْ كِلِي قِيشْ وَبَهَارْ

223a

يارب بو دنيا قدرتنك قائنده بركل كبيدر
باقي كلستان اخر تدبي فنا يوق خار و يار

يارب بو عالم طوبطلوهر بيز كمالي حكمتنك
درياي عشقنك عبرتم باشندن اكمكون اشار

يارب بو كونك ايچي طاشي كاشفي اسرار حق
جمله جهاندر بر كتاب ايات حق انجيز انار

يارب بو اشيا سر تسر انوار توحيده سبق
پيرنيوزي هب وحي اله الف اوقور سر وي چنار

يارب كوزا چوب كوردوكوم سندن وير بكا خبر
عبرتله بقسم عالمه احيا اولور قلبي مزار

يارب بو كولكر پيرنيوزي پر توي توحيد طوبطلو
كوزاون سكز بيك عالمي شهباز عبرتله قپار نكار

يارب بو ارض و بو سما بري دوشك چادر بري
بري دوشه دك يشل اطلس اله اولدي خوب

يارب بو فرشه قدرتك برطون كيردي بي بها
يازجنتيله دوشه دك بو ارضي اولدي حور وار

يارب جهانه طون كبي كميش كمالي قدرتك
برطون برقدك عالمي اسكرسه بو قدر بزيمار

يارب لباس وحدتيله پيرنيوزين هب دوشه دك
شهباز عبرت عالم غيبي انكمكوندر چپار

يارب جهانه يازوقيشي ايلدك ايكي لباس
درياي توحيد موجي اله يازوقيش اوينار تمار

يارب بو يازوقيش و پيرذهب عالم غيبي خبر
اول بهاردة حشري كور يازين قيامتدر قوپار

يارب قبور اهلي ايكن قيشين بو اشجار و نبات
يازين دير يلور حشر اولور سندن قاون خيار

يارب بو اشيا عالمي غيبه قيشين ايلر سفر
يازين كتير عالمي غيب اقليمندن يادكار

يارب مزار ستانكن قيشين بو عالم سر تسر
اول بهار حضري نباتات و حيوانين صونار

يارب

يارب مكر اول بهارا سرافيلي نفخ ايتدي صور — قيشلك مزارستانين احيا ايتدي فياضي بكار
يارب بو يار قيش رمزايدر حشر يله نشر محشري — قيش قبرينه دفن اولسه اشجار ونبات يارين قيار
يارب مكر يوم القيامات بازيلان قالدير دي باش — سلكوب باشندن طيران چمن سندن جفار
يارب مكر يوم الحساب اولدي بو اشيا سر تسر — اجدي نقابين محشرك هم عالمي غيبك بهار
يارب مكر حق اليقين اقليمي كشف اولدي كوزه — غيبي خزينك جوهرين دلي انكجون صجار
يارب مكر درياي عشق دلدار ايدر جوش خروش — كوز عالم غيبي انكجون طوب كبي انار طوتار
يارب عجب اسرار عشق حسنك خيالندن نميدر — عشقك كوزينه كزلي بوق بي عشق اولا بولدن شمار
يارب مكر واريمي يغما ايلدي شهباز عشق — عشقك كتابني انكجون اوقورم كاهي يزار
يارب ديرم بن عشقي بوق انسانه حيوان دن بتر — بركوزده عبرت ايله عشق اولماسه كيم آدم صيار
يارب جهان حسنك مثالي كوربنور عاشقره — زيرا جمالك شوقينه يارب دو عالم كلعذار
يارب مكر نوري جمالك كوكلومه اولدي چراغ — كوردم جهان نورك طولوكوك بير قبكده بر غبار
يارب كمالي قدرتك قائنده بير كوك شي دكل — بر امري كن ايكي جهان بر حرفي نوندن هرنه وار
يارب بو عالم بر سبقدر ايكي حرفي ايكي جهان — انسان حروفن اكلاين بحري حقيقتده طلار
يارب بو فاني كثرتك كيمي قونار كيمي كوچر — وحدت سرايده نه قونمق وار نه كوچمك باقي دار
يارب يلان دنيانه ظالم كوندره يوزبيك اوبقر — بوخانه هر قونان كوچرنه قول قالور نه شهريار

يارب بو دنيانك سراي كوشكي اورمجك اوي
چوق پادشاه قصرينده حالا عنكبوت تورر پرده دار

يارب نه اشلمك بولدرر عقبا اوينه مقبره
انسان طشينور قرن قبره نه اوصانور نه طويار

يارب نه غفلت قوللارك عمرايلي فكر ايلمز
دنيا سبوا ولسه يودار ديمز اجل اكسيك يومار

يارب اولوم خود ادمه كوزي قراسيدن يقين
شاه اول وزير اول اولكدا عمرك باغي بركون صولار

يارب نه جلاد دركه اجل سلطانلره ويرمز امان
اجل نيچه اسكندرك ملكيني ايتدي تار مار

يارب بو فاني بي وفادن المدي شاهلر مراد
اجل نيچه مغرور يورر شاهلري تختيندن يقار

يارب سليمانيله اسكندر دنيا قلمدي
اجل حرامسي نيچه سلطانلرك ملكين صويار

يارب مكر تابوت موتي پادشاهلر كورمدي
ظلم ايلرلر انكچون رعايا سنه ايتلر صلار

يارب مكر منكر بو خلق حشر ايله نشر محشره
بر بر ينه ظلم ايلرلر انكچون بري برين صوقار

يارب نه حالدر قوللرك دنيايه طايمش اكثري
جنات المأوايه بر پوله دنيا ايچون دينين ستار

يارب نه حكمت قوللرك طاموير وارين خرج ايدر
جنت پولنده هب بخيل يمز بدر مزها يغار

يارب بتون دنياي يوتسه قوللرك طويماز حريص
ديمزكي قصاب اجل بركون بوغازيمي صقار

يارب مكر عزرائيلك برنيچه سي قاف طاغيدر
شرقيله غربه حكم ايدن شاهلري تختنده بوغار

يارب نه ظالمدر فلك فرعون هامانه بيدي
تاجيله تختين بونلرك منزله ايتدي دوزكار

يارب نه شاهندر اجل شداده قادي ضربيله
چوق خانلرك تختي يرنده بيلرلر اسوبن توزار

يارب

يارب نه سر نمرودي برسوري سنك اتدي هلاك — چوق پادشاهلر شمدي قرنده يا توب بوتين بورار

يارب اجل چون عاقبت شاهك كدادن فرقي نه — شاه اول گدا اول كوندره براتمك ايله قرنطوبار

يارب فنا قل حرصمز موبيله ارشاد ايت بزي — بركون بزه شداد ي اوقبر اولا تابوتدن ديوار

يارب تنه شيرتخته سيدر كوزومزاچان بزم — فلك بزي هب عن قريب بركفنه كفنه صرار

يارب دوني كون غصته واندريشه مزدنيا ايچون — بلكي صباحه چقمازطولي امل دير عمر اوزار

يارب يغمازمال قاروني قالورواريشلره — سرمايه عمري تلف اتمكه نفس اتي فوشار

يارب بودنيا بي وفا خود برخيالي دوشدر — چوق پاشه سك فرق الي بوعمرسيه برسيلر اقار

يارب بواود وصويل وطيراق بنادر بوتنه — عمرك بناسي بيل اولا فكر ايله نه دكلويشار

بسم الله يارب بوبندي يمع الله دنمي الهام ايلدك

الرحمن الرحيم هر برسوزيدر بركتاب كرچه يتر واعظ مزار

كوكل جنت قپوسين بكلر ايكن طوغدي برر صوان — اكا قلبي ولدير لرانك مرآتيدر سبحان

مكر عشق الهي طفل قلبه برقعين اچدي — انكچون واريمي يغمايه ويردي جزبه رحمان

كوزاچوب كوزدوكوم حقدن ويرمكه باشلادي — بكا دليل اولدي موجودات اودلي كلمازانسان

نقاب اچدي قواشيا حقك حسني كتابندن — بكا هب ترجماني حق اولوبدر باغيله بوستان

كوكل اقليمنه واردم قواشياي بكا ديركل — بوكزاشيا ديدي بنده كوكل مراتي يم الان

همانده‌م عالمی غیبه قپو اولدی قواشیا — کشنش طوغدی وجوده‌مدن کورندی غیب اولان ایمان

اچلدی بکابرده‌فتر اوده‌فتر درکوزی کونك — اوده‌فتر دیدیکم علمی لدنده‌ر اکلا ای مردان

کتاب اولدی بوکز عالم سبق ویردی یقوب عبرت — حروف اولدی قواشیا نباتات اوقینور قرآن

دیل اولدی جمله مخلوقات کوز اولدی کائنات جمله — اچلدی عالمی غیبك قپوسی کیروب ایت سیران

بیره وحدت مرکبیله یازدی صنعتی الله — کوکی مهره لدی کاغدکبی اول صانع یزدان

چمن چایر لباسیله دوشدی ارضینی اول شاه — طونتدی حوری قزلاری کبی یریوزین اول دیان

نباتاتك یوزندن کوز اچلدی عالمی غیبه — چکلدکوز کوز اچلدی اولوب خلاقنه حیران

نقاب اچدی جمالندن مکر وحدت کلستانی — انکچون ویردی جنتدن نشان اول بهاری خان

تموج ایلدی دریای وحدت چشم اشیادن — کوز اولدی یروکوك جمله تجلی ایتدی اول سلطان

اچلدی عالمی غیبك یوزندن برقعی وحدت — بوکز کثرت جهاندن غرقه ویردی وصلتی جانان

بوسیره غرقیکن جاندن جهاندن کوزه اولدی فاش — تجلی ایتدی قطره طورنیه اول بحری بیپایان

نه ذره در بوذره شمس وحدت طوغدی برجمدن — نه قطره در بوقطره بحر وحدت انده در پنهان

مکر وحدت سرایینك بناسندن درر خاکم — نه جوهر طپراغم یارب خزینك انده یا حنان

مکر بن کوزجهاندن تجلی ذاته بول بولدم — نه دریادر بوکوز یارب کناری عالمی دوران

کوز اولدم جسم کونینه بکا یار اولای عبرت — انکچون عبرتم قبضنده طوپدر چرخ سرگردان

نه شاهندر

نه شاهيندر كوزي كورينجه صارر عالمي غيبه — نه شهبازي الهيدر كوزه هب بنده انس وجان

نه نقطه در عجب بوكوز قيودر عرش رحمانه — انكجون عالمي ارواحه كوزدر معنوي صيوان

اكر كوزده اولان اسراري ديرسم صفيه كونه — تجلي سين كوزك ديرسم اولا غايب بوكيك ميدان

جمالي پرده سن موسايه كوزدن اجدي اول اقله — هب اولدي كل شي هالك نه موسا وارنه اد وسان

تكلم ايلدي ذاتي ايله موسا سز اول سبحان — كه لا موجوده الا الله كه كل من عليها فان

تجلي ايلدي كنده وبه كندي ذاتيله متان — نقابن عالم الاسرارك اجدي كورنن اشيا

وجودسز عالم ارواحي هب غرق ايلدي عثمان — كبردي كونه برطون ليمع الله عالمين بالذات

كه اي بزي سون قول الا يميز بن سزده بيم هران — تجلي ذاتيله عاشقلريه برندا ايتدي

بني بنم ايله سوك بكا بنم ايله كلك — بني بنم ايله كورك بني بولوب اولك خندان

بكا بنمله پروا ايت بنمله حرفي بوق دانيت — بنمله صوتي بوق ناداييت بنمله طور اولوب اي جان

بنم اي قول لرم سيري يرتدم دائمه مرات — منزه لامكانم بن سزي كنجيمه ايتدم كان

بن سلطانك اعلايم زوالم بوق شريكم بوق — برتدم جمله كوز بوقدن لباس ايتدم سزه فان

سزي غير قاره باچقدن يرتدم اي بني ادم — لباسي احسن تقويمي ايتدم بن سزه احسان

سزي بر احسن صورته خلق ايلدي خلاقم — كورن بو نقشي نقاشيمه ايمان كتيره اول ان

انا رحمنده سزي قدر تمله ايلدم تصوير — قرا كو پرده سزي خلق ايدن بنم ايدك از عان

خصوصا سرّي برطملة منيدن ايلدم ايجاد — كمالي قدرتم نطفه انسان ايلدي خوبان
بنم اي قولدرم سيري كيردم عالمي غيبدن — شهادت ملكينه سيزي كيردم ذاتمه برهان
سزي كتمي عدمده ايلدم تربيه فضلمله — سيزه برطون كيردم اسكيمز توحيدم اولدقتان
كمالي حكمتمدن سيزه ذاتم نفخ روح ايتدي — بيوردم روحه امر ملة بدنده اول بوريي مهمان
ديدم روحه بوتن ايتمه بين دنيايي وارسين — ولا نقشينه الدنمه دنيانك صوكي ويران
كيردم روحه بش كسوت آل ايوكوز قولق بوردن — بو اعضالر ايكي يولدر بري جنت بري نيران
خواصي خمسه انسانه ويردم خاص فيضمدن — بو بش جوهر درر قولارمك هر درد دينه درمان
بدن تحتين دوشدم روح سلطان ايلدم انده — خواصي خمسه روحه وزير ايتدم ايده ديوان
آل ايوكوز قولق بوروون اغز دخي متكاز — بيوردم جمله اعضا اولا روحك امرينه فرمان
لباس ايتدم جهاني سرتشرهب روحه انفسده — ديدم افاقده حكم ايله تا كونينه اول جولان
سنى اي روح قدسي بن يرتدم فيض خاصمدن — قديمي شيانه قل رجوعي بينه ايت طيران
بقا كلزاريني اي روح قدسيلر كهي قل ياد — بو فاني كلخني بلبل ندر ادي اولا زندان
بنم اي قولدرم نقشين كورب دنيايه ميل ايتمه — بو پيردنيا ينجه شاهلري ايتدي خاكيله يكسان
بنم عشقم لباسيني كيوب صالينك اي انسان — بو تن بر عاريت طوندم بدندن جان اولور عريان
بو دنيا بر ملوتن مزبله بر اسكي حاصردر — وطن طوتمز بو كذاب دنيه ده فرعون و نه هامان

بو دنيا نلر

بُو دُنيا أنك خيالي دوشدر ذوقي صفا تهب — بنم اي قولرم سينه يتر واعظ مزارستان

بُو دُنيا هب بنم ملكم ديين شاهلر قني تولدي — نه اسمي قالدي نه رسمي بكا ديركن قني اقران

قني اول قامتي كوكه برابر شاه اسكندر — اراركن اب وحيواني اجل صوندي اكا پيمان

اكر قالدي دُنيا ملكي شاهلر باقي قالميدي — قني اول قصر قيصرلر قني اول كبري ايت نادان

فلك چوق پادشاهلر تحت تاجين تارمار ايتدي — بنم ديركن جهانه چوق شاه ياتر مقبره ده كريان

قني دُنيايه صغمايان صيغشدي بر قولج قبره — قني اول قصر شدادي ياتر شمدي خرابستان

قني دُنيايي حرصيله يغوب صكره قيوب كيدن — قني دُنيا ايچون دينن يقان اول مشرب شيطان

فلك چوق يولله صغمز ايتلرك قدينه دل ايدي — قني كسيه ويرمين سلامي يرتجي ارسلان

فلك بر آزدها در پنجه شاهي يوتدي بر اغزيله قبرستان — پنجه كبر اهلي دوي يوتدي بر اغزيله قبرستان

تنه شير تخته سين تحت ايدي چوق سلطان عالم شاهان — مراد المادي دُنيادن كداوشاه ودوست دشمان

صوك اوجي مالي يوتلار يله كچدي بيره اول رهبان — صوك اوجي مالي يوتلار يله كچدي بيره اول

حرامي اولايا اتش يقايا غرق ايده طوفان — حرامي اولايا اتش يقايا غرق ايده طوفان

بنم مالم بنم رزقم بنم باغم بنم باغجم — ديينلر هب قيوب كيدي بيمز بيرمز اكن فان

جهنم يولينه خرج ايلر ايدي مالين انسان خرج — والاحق يولينه ويرمزيدي بر پول اول فتان

نه قورقرايدي نكريدن بنيدن نه اوتانردي — هواي نفسينه اويوب ايدردي دائما عصيان

ديسه كل حق يوله دون اكا ايلردي عداوت — والا فسقه كلركه اولوردي ابليسه شكبان

اسيري نفس امّاره ايدي اول مشربي ابليس — صانردي لذّتي دنيايي برشي اول خوبي مروان

ايدردي مال عمرين دائما طاموليه خرج — ديمزدي طاموده يارين بنجه قوا ايليه برياني

جهنّمك عذابن فكر ايده لر ايدي عاصيلر — مزار اهليله هركون سويله شردي پيراكر اوغلان

نيچه مغرور يوردوين يولا صغمز لري بوغدي موت — قبر اچره صالنسين اول تكبّر يوردوين حيوان

قني اول ابي طوبيله كبريله صالنان سرور — فقيري كورسه ديردي بوده مي ادم اول ايت قبلان

اجل چوق سروي قدك قامتيني قدّ الايدي — نيچه شاهك سرايين ايدي موت هب الان و تللان

اجل چوق بكلرك چفتين چبوغين تارمار ايدي — صمانذر عمر و دنيا صور يلور بيز بوفا خرمان

دونر صاغدج امكينه امكي اهل دنيا نك — خميله قازنر يمز صفا بيله يورر مستان

كدا اول پادشاه اول بر تشقله پير طعامي ناس — طعامي بولسه يوز قاشقله پير خرصكله عي طغيان

ندر بو حرص و تشويش و غمي دنيا چو يوق صوكي — اجل قصابي فكر ايت بنجه شاه ايلدي قربان

بو ميدان بزم ديو صورتمه كبريله اي قاذ — اجلدن كله قورتولما غه اي قوش ايله پرجولان

غمي دنيا دردر فكرك يمزدك اخرت بركون — اجلدن بوقسه قورتولماكه بولدي وا لقمان

ديه لر خسته اولمش ديه لر بركونده اولمش — بنجون بوكون يراغن ايلمز سين هر ايكيلا نقصان

تمّة بشير

تنه شیرایله تابوت قبرایده یاتدی مکرر ارشاد صغیر صاغیر ایشتمز بال یمز طوبلر اوزرنه قالدی

بکیم اول وقتیکه حاضر خدم خشم قالور بونده بسم الله

وطن اصلی او نوتدک اخوت کلزاریدر زمان الرحمن الرحیم

کتاب اولدی تمام الحمد لله بو نظم اولدی همام الحمد لله

صیام ایندی تکمیل اولدی بو خوب تمام بیک قرقده ختم اولدی بو محبوب

بکر می دوردیدی ماه صیامك وهم افطاری وقتیدی طعامك

بو مولود اذینه ارتسی طوغدی اورج آبی کبی تا عرشه اغدی

صبر له طوغدی اشبو افتابم شکر بدر اولدی طولدی بو کتابم

بو نسخه اون ایکی بیك بیتدن ارتوق صدف اون ایکی بیك درجوهری چوق

حقایقله دقایق طولوهر بیت کله بلکی برکتابدر هر سطر بیت

بو نظم جوهری کوریدی صراف همان عاشق اولوب ایدیدی انصاف

بو فیضی بلمه مقدور بشردن بو نظمك اصلی تا خیر البشردن

کنشدن اشکاره در بو مکتوب رسولدن امته کلدی بو محبوب

عوامه خاصه چوقدر بونده ارشاد اخفی خاصه بو قدر بونده ارشاد

که زیرا کتلینه یوق نهایت سلوکی کتلین ده قاله طاقت

بولارك باطنيدر بحر توحيد
بولارك قطره سيدر اهل تقليد

بو اركلردر ديرك كون ومكانه
بولاردر كوز زمين واسمانه

وجود ايدر بولارك حشر ومحشر
بولر يرده يوزر عرشه برابر

بولارك نطقيدر اسرافيله صور
بولارك باطنيدر جنت وحور

بو اركلردر حقك وحدت سرايي
بولاردر عالمي غيبك دولايي

بولردر لامكان صحراسينه نور
بولردر بي نشان صحراسينه طور

تجلي ذاتدر سيري بولارك
كوزيدر عالمي لاهوت بو اروك

تجلي ذاته بولر بي جهت كوز
بولر ايينه ده موسا صفت يوز

بولردر عالمي غيبه قولاغز
بو اركلردر دوكوني يودن اغز

بولردر نوحي ارشاده سفينه
بولر تا حكم ايدر دريا دبينه

مسخردر بولاره كفر وايمان
بو اركلري سوزكافر مسلمان

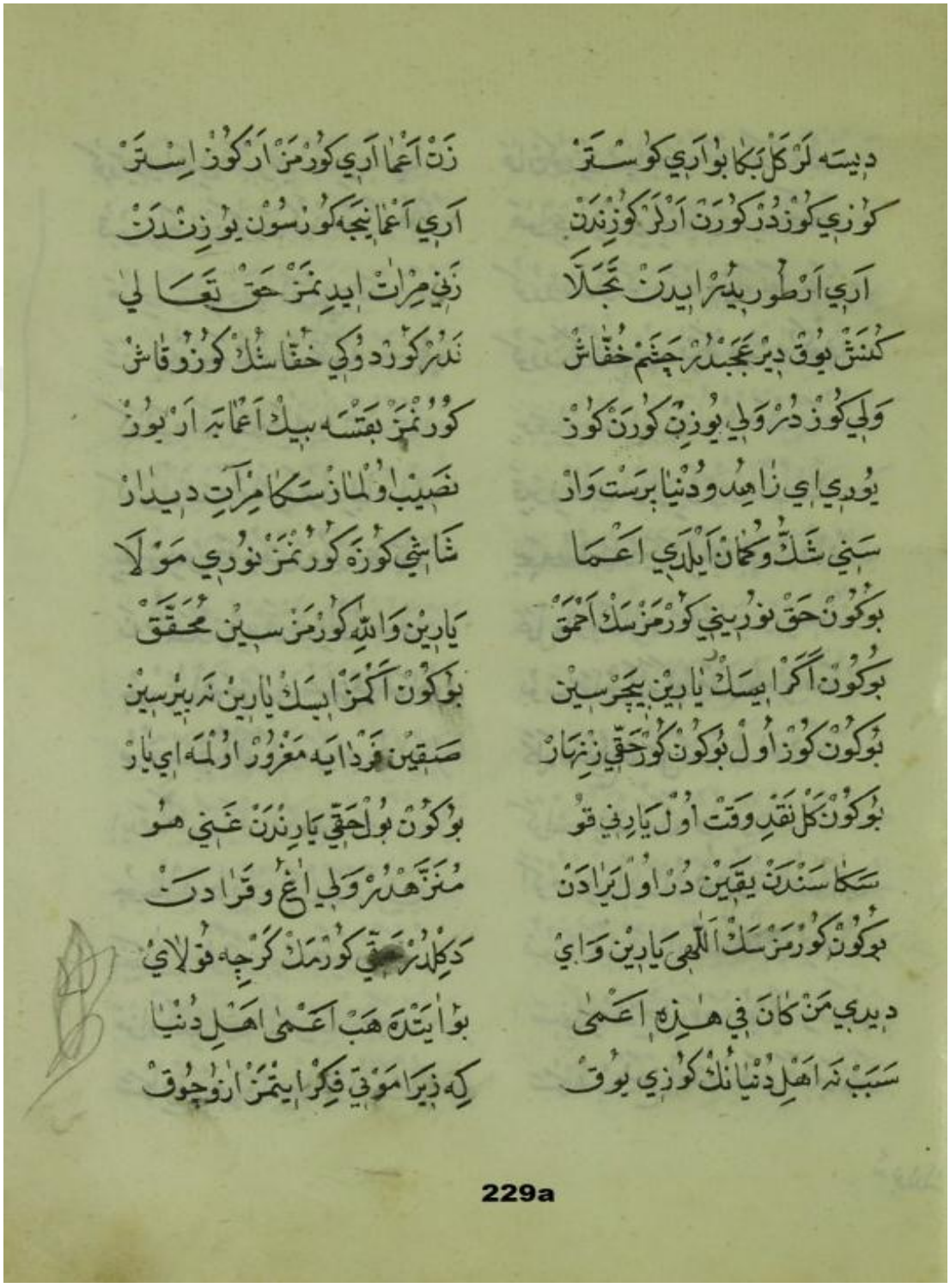
بولارك وصفي صنغماز بيك كتابه
بولردر نوري ويرن افتابه

بولر حاشا همان تكري دكل لر
والا جملة الملك دربو اركلر

بو اركلر قطب اسمي لقب در
بشمسي انس وجن كوزمز عجب در

بو اركلر خلقيله صورتدن بكسان
انكجون كوره مز بولاري انسان

ديسه

دیسه لر کل بکا بو اری کوستر
زن اعما اری کورمز ارکوز استر

کوزی کوزدن کورن ارلر کوزندن
اری اعما ینجه کورسون یوزندن

اری ارطور بیلر ایدن تجلا
زنی مرات ایدر حق تعالی

کنش یوق دیر عجب در جنم خفاش
ندر کوردوکی خفاش کوزو قاش

ولی کوزدر ولی یوزن کورن کوز
کورنمز بقسه بیک اعما بر یوز

یودی ای زاهد و دنیا پرست وار
نصیب اولماز سکا مرآت دیدار

سنی شک و کمان ایلدی اعما
شاشی کوزه کورنمز نوری مولا

بوکون حق نوریني کورمز سک احمق
یارین والله کورمز سین محقق

بوکون اکمز ایسک یارین نر پیرسین
بوکون کوز اول بوکون کورحقی زنهار

صقین فردایه معزور اولمه ای یار
بوکون کل نقد وقت اول یارنی قو

بوکون بول حقی یارندن غنی هو
سکا سندن یقین در اول برادن

منزهدر ولی اغ و قرادن
بوکون کورمز سک اللهی یارین وای

دکلدر حق کورمک کرچه قولای
دیدی من کان فی هذه اعمی

بو ایتده هب اعمی اهل دنیا
سبب نر اهل دنیا نک کوزی یوق

که زیرا موتی فکر ایتمز ارزوچوق

كورديي اهل قبري اهل دنيا
همان كورزين اچايدي حق تعالى

قبور اهلين كورن كوز حقه دونر
هواي نفسني برپاره بيلكر

مزارستاني دنيا اهلي كورمز
كورسه كراهت ايله بقمز

تنه شيرايله تابوت تحته سيني
كورن كوز اچلور فكرايت بوكوني

كدايه شاهه منزيل مقبره در
بزي ارشاد ايدن ديل مقبره در

كفن اولسه كرك بركون لباسك
قبر زندان اولابركون اولك

بلورسن نه چقور در اي يار
بيچه سلطان مزارنده ايدر زار

نه ظلمتدر قبر قرني بلورسين
عمل قازمغا اهمال ايدرسين

بوسرمايه اله كيرمز اوراده
جوردتدك جوهري عمري هوايه

بوفرصت اله كيرمز اي برادر
كله صالح عمل قازدن اي دلبر

ايده خاكيله يكسان موت وازدر
كرك باشدك كوكه اولسون برابر

جوحال بوعاقبت ايله يراغي
اكر مؤمن ايسك قوطون طوراغي

نصيحت طوتمز ايسه نفس سركش
قبور اهليله وارروب كاهي دللش

مزار اهلندن المازسك نصيحت
سني اصلاح ايده مزجمله ملت

شكايتمز بي واعظ بواولنلر
سكا هب شيخ اوكوت قبره كيرنلر

229b

1752

نه بولدك سن بو دنيايي دنيده
صوقر مقبره يه بركون سنيده

نه بك قورتولدي نه سلطان اجلدن
چراغ ايلت قراسينه عملدن

يلان جيان يتاغي مقبره كه
بكيم صالح عمل كوتورسينيكه

كوزومز بوتسه هب دنيايي طوتمز
قبور اهلين كوربن انصاف كلمز

كوزومز برآوج طيراق طيوره
اويوت كار ايلمز غافل اوبوره

كه زيرا غافلك قلبي حجر در
اوكوت كار ايلمز طاشدن بتردر

بو دنيا اهلينه اكثر علامت
نصيحت ايلسك ايلر عداوت

اوزونلر حوبه سي عزرائيلك يك
قنتلارك قبره شهباز ايسك يك

صالنمه كيبريله فكر ايله قبري
يوله صغمز اكا حشريله نشري

تالوزهب كوركي سمورك سه بوندن
اغاج اته بينوب كيدمز سن اندن

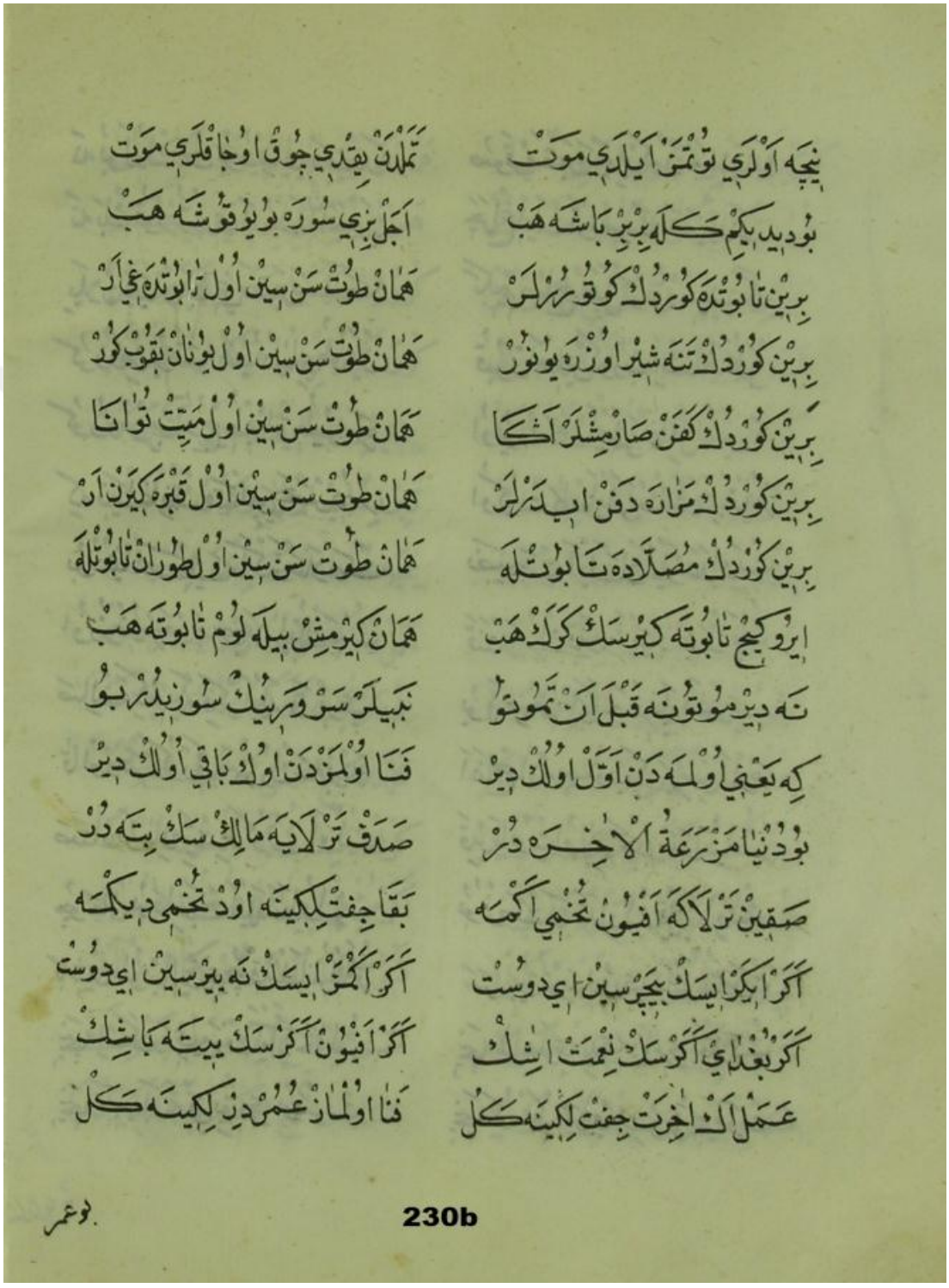
صتارلر مالمتيت بركون اولك
قبر تابوت اولابركون سرايلك

جوحال بوعاقبت ايله تدارك
بوفرصتده تدارك قل تدارك

باشين طوب ايتدي جوق سلطانلرك موت
سرابين تربه ايتدي خانلرك موت

پنجه اسكندري موت ايلدي خاك
پنجه شاهلري يدي دوري افلاك

پنجه تاجيله تختي يقدي بو موت
پنجه كوشكو سرايي ايسز فودي موت

بنجه اولري توتمز ايلدي موت
تملدن يقدي چوق اوجا قلري موت

بودنيا بكم كله برين باشه هب
اجل بزي سوره بويوقوشه هب

برين تابوته كوردك كوتورلر
همان طوت سن سين اول تابوته غيار

برين كوردك تنه شيراوزره يونور
همان طوت سن سين اول يونان بقوب كور

برين كوردك كفن صارمشلر اكا
همان طوت سن سين اول ميت توانا

برين كوردك مزاره دفن ايدرلر
همان طوت سن سين اول قبره كيرن ار

برين كوردك مصلاده تابوتله
همان طوت سن سين اول طوران تابوتله

ايرو كيج تابوته كيرسك كرك هب
همان كيرمش بيله لوم تابوته هب

نه ديرموتونه قبل ان تموتو
نبيلر سر وربنك سوزيدر بو

كه يعني اولمه دن اول اولك ديرز
فنا اولمزدن اول باقي اولك ديرز

بودنيا مزرعة الاخره درر
صدف تر لايه مالك سك بته درر

صقين تر لاكه افيون تخمي اكمه
بقاجفتلكينه اود تخمي ديكمه

اكر اكمز ايسك بيچرسين اي دوست
اكر اكمز ايسك نه بيرسين اي دوست

اكر بغداي اكرسك نعمت اشك
اكر افيون اكرسك بيته باشك

عمل اك اخرت جفت لكينه كل
فنا اولماز عمر دز لكينه كل

لوعمر

230b

بوعمر وعاريت بردوش كبيدر
قفسي تندة جانسه قوش كبيدر

قفس اجره ندكلوا كلمنور قوش
قفس بركون صنار اوچار بوبغوش

بوقوش يا عالمي كلزاره قونار
بوقوش يا جنتي قورنارة قونار

نه ايينيه مالك ايسه بوقوش
يينه اول ايينيه قونه بوقوش

اكر ايينيه سي وحدت كولبسه
قونه توحيد ذاته بلبل ايسه

اكر ايينيه سي قوزغونسه بوقوش
قونه قرغا الايي ايجره بوقوش

نه حال اوزره بدندن جقسه جانك
اوحال اوزره يرادر حق انا نك

كيجه نه فكريله يا توزسه انسان
يينه اول فكريله اويا نوز اي جان

اوبوزسك كيجه حق فكريله اي يار
يينه حقيله درياردن كي بازار

دوشك رمزي قبر دراخرت ليل
اويا نمق اويوما غي موت وحي بيل

قيامت كيجه در النوم اخ الموت
صباح طور مقدر محشره سرمست

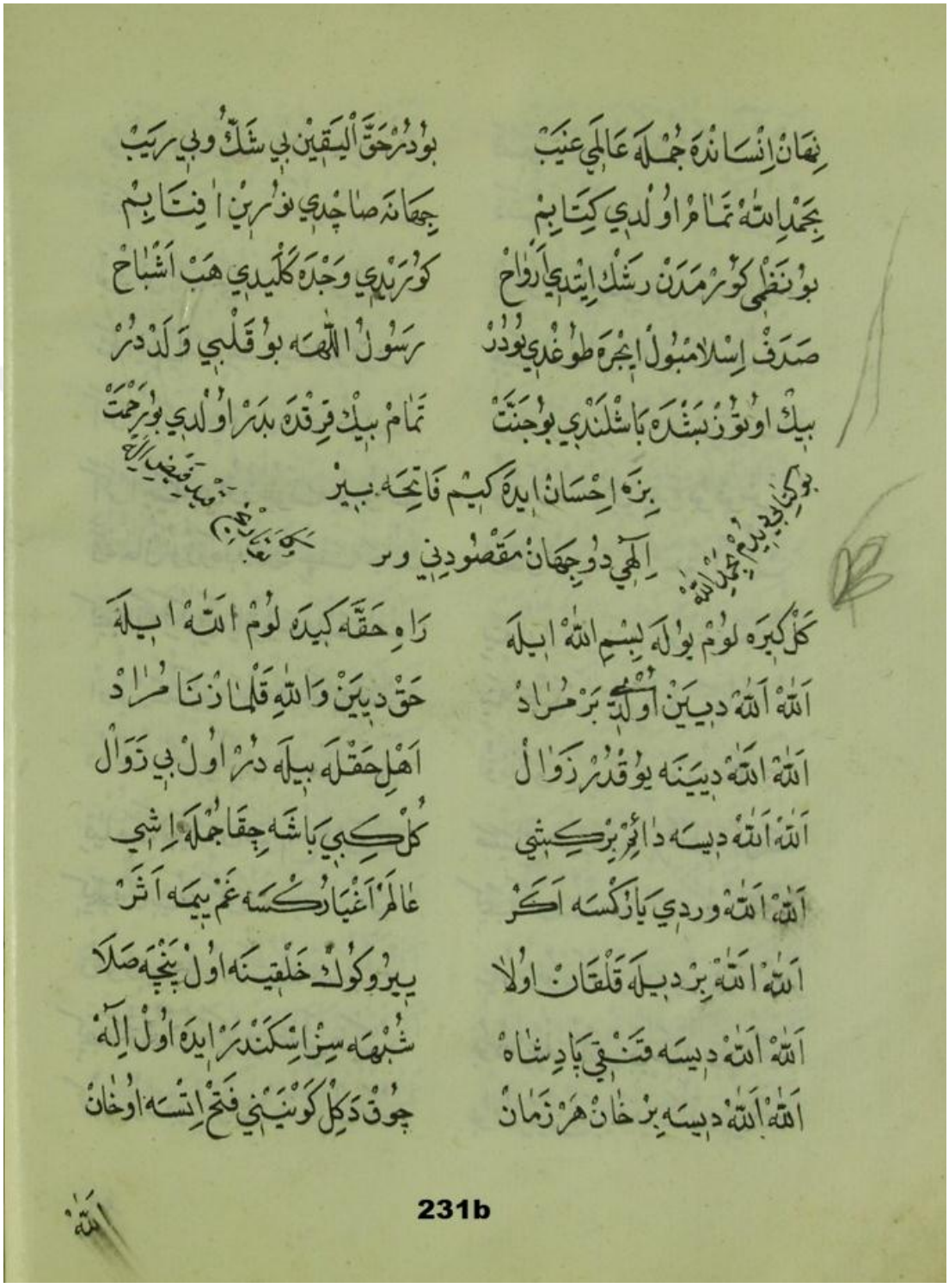
كيجه فابيدر كوندز بقادر
كيجه كوندز بقايه رهنمادر

رموزي حشر ونشر اك محشرك بو
بيلور بوندن اوته سين يارة دن هو

كيجه كوندزده كزلي عالمي غيب
بودر علم اليقين بي شك وبي ريب

كورينور قيش ويازده عالمي غيب
بودر عين اليقين بي شك وبي ريب

231a

نهان انسانده جمله عالمي غيب — بودر حق اليقين بي شك وبي ريب
بحمد الله تمام اولدي كتابم — جهانده صاحبدي نورين افتابم
بو نظمي كور مدن رشك ايتدي ارواح — كورنديي وجده كلديي هب اشباح
صدف اسلامبول ايجره طوغدي بودر — رسول الله بو قلبي ولدر
بيك اوتوز بشده باشلندي بو جنت — تمام بيك فرقده بدر اولدي بو رحمت

بزه احسان ايده كيم فاتحه بيز
الهي دو جهان مقصودي ويرسن

كل كبره لوم يوله بسم الله ايله — راه حقه كيده لوم الله ايله
الله الله ديين اولدي برمراد — حق ديين والله قلمازنا مراد
الله الله ديينه يوقدر زوال — اهل حقله بيله در اول بي زوال
الله الله ديسه دائم بركتي — كل كبي باشه چقا جمله اشي
الله الله وردي يا ركسه اكر — عالم اغيار كسه غم يمه اثر
الله الله بر ديله قلقان اولا — پير وكولك خلقينه اول پنجه صلا
الله الله ديسه قنعي پادشاه — شبهه سز اسكندر ايده اول اله
الله الله ديسه بر خان هر زمان — چوق دكل كونيني فتح ايتسه اوخان

231b

الله

اَللّٰهْ اَللّٰهْ سَيْفِينْ اَلاَنْ اَلْبِنَهْ
شَرْقْ غَرْبِي اَلْدِي ضَرْبِي قَبَضْيِنَهْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي اَرْطُغْرُولْ شَهَا
وِيرْدِي عُثْمَانْ خَانْ اَتَاكِي حَقْ اَكَا

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي جَدّْكْ جَدْ بَجَدْ
بَاشَهْ چِقَادِي بُولَرْلَهْ بِرْ اَحَدْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي چُوقْ سُلْطَانْ سَلِيمْ
كَوْنِي فَتَحْ اَيْلَدِي اُولْ قَلْبِي سَلِيمْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ سُلْطَانْ غَوْرِيدَنْ
اَلاَمَزْ دِي مِصْرِي بِيكْ خَانْ غَوْرِيدَنْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ دَرْيَادَهْ بَالِقْ
دَامِ صَيَّادْدَنْ اِيدَرْ حَقْ اُويَانِقْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَيَنْ طَيْرُو هَوَا
طُورَهْ غِي اِنْسَانَهْ اُولُورْ مُبْتَلَا

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْ مِسْكِينْ فَقِيرْ
بُولَاسْلَطَانْلَرْ حُضُورِنْدَهْ اُوبِيرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي بِرْ مُورِي ضَعِيفْ
صَاحِبْ اِيدِنْدِي سُلَيْمَانْ اَيْ لَطِيفْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَدِي نَمْرُودِي سَنَكْ
اَبِي بِرْ سِوْرِي سِينَكْ اِيتْدِي هَلَاكْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي اِبْرَاهِيمْ خَلِيلْ
اَتَشِي نَمْرُودَهْ يَقْمَادِي جَلِيلْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَدِي فِرْعَوْنِي سَنَكْ
اِيتْدِي مُوسِي نُكْ اَلِنْدَهْ حَقْ هَلَاكْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي نُوحْ اِيْ عَالِي ذَاتْ
دِينْ سَفِينَهْ سِنْدَهْ بُولْدِيلَرْ نَجَاتْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَدِي بُوجَهْلِي سَنَكْ
مُصْطَفَى اَلِنْدَهْ حَقْ اِيتْدِي هَلَاكْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي چُوقْ چُوقْ چَارِيَارْ
حَقْ خِلَافَتْ وِيرْدِي اَنْلَارَهْ اِيْ يَارْ

232a

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَدِي قَيصَرِي رُومْ — كِتْدِي قُسطَنطِينْ اَلِنْدَنْ تَخْتِي رُومْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي اَبُوالْفَتْحْ شَاهْ — وِيرْدِي اِسلَامبُولْ كِبِي تَخْتِي اِلَهْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَدِي شَاهِنْ كَرَايْ — كُورْنَه خِشْمَه اُوغْرَادِي شَاهِنْ كَرَايْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي اِسكَندَرْ اِي يَارْ — اِيتْدِي قَافْدَنْ قَفَا حُكمْ اُولْ شَهرِيَارْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَدِي خَانْ يِلدِرِمْ — دُشمَنَه اُولْدِي كِرِفتَارْ يِلدِرِمْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي بِرْ چَارِ قُلِي جَانْ — چُوقْ وَزِيرْ اُولْدِي بِنجَه طَاغِي چُوبَانْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَدِي شَاهْ غَورِي كُورْ — وِيرْدِي مِصرِي خَانْ سَلِيمَه تَكرِي كُورْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيبِه نُكْدُرْ تَاجْ وَتَختْ — جُمْلَةَ الْمُلْكْ دُرْ اَنُكْدُرْ دِينْ وَبَختْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَيَنْلَرْ اُولْدِي لَا — حَقْ دِيمَيَنْ بَاشَه نَازِلْدُرْ بَلَا

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَه بِرْ اَهلِي هَوَا — اَكَا لَبَّيكْ اِستَه قُولُومْ دِيرْ خُدَا

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيدِي اُولْ شَاهِي رُسُلْ
فَتحِ كَونَينْ اَيلَدِي اُولْ عَقلِ كُلْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَه دَائِرِ بِرْ ضَعِيفْ — اَنِي اَيقَسَه اِيدَه بَاشْ اُولْ لَطِيفْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَه بِرْ پَادِشَاهْ — تَحْتِ تَاجِنْدَنْ آيِيرَه اُولْ اِلَهْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَه بِرْ عَاصِي مُدَامْ — عَاقِبَتْ اُولْ اَولِيَا اُولَا بَنَامْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ

232b

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْ اَغْنِيَا — دُوجِهَانْ فَقَرِيلَهْ حَقْ اَنِي يَقَا
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ هِمَّهْ دَائِمْ بِرْگَدَا — دُوجِهَانْ عَنْقَا اِيدَهْ آنِي خُدَا
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْ اَژْدَهَا — حَقْ اِيدَهْ بِرْ خُودْ تِرِنْجَيْلَهْ فَنَا
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْ قَارِنْجَهْ خُورْ — بَنْ دِيبِنْ شَاهِنْلَرِي صَيْدِ اِيدَهْ مُورْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ اَرْسَلَانْ قَلَبْ — بِرْ كَدِيسِيهْ اُولَا مَغْلُوبْ جَانْ قَلَبْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْ اَرْسَرْ اُولَهْ — چِقَا شَاهْلَرْ تَاجِينَهْ جَوْهَرْ اُولَهْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْ شَبْ چِرَاقْ — ظُلْمَتِي دِفْ اَنْدَهْ آنِي يَاقَهْ حَقْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ بِرْ كَامِلْ وُجُودْ — شَاهْلَرَهْ تَاجْ اُولَا اُولْ عَاقِلْ وُجُودْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ شَاهْ وَوَزِيرْ — حَقْ اَكَا دُشْمَنْ حَوَالَهْ اِيدَهْ بِيرْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْ شَاهْ وَاَمِيرْ — حَقْ اِيدَهْ دُشْمَنْلَرِينْ حُورْ وَحَقِيرْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْ اَرْ بُولَنْدْ — عَاقِبَتْ دُشْمَنْ اَكَا دَاقَهْ كَمَنْدْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْ غَايَتْ ضَعِيفْ — حَقْ اِيدَهْ دُشْمَنِنَهْ آنِي حَرِيفْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْ پِنْجَهْ شِيرْ — اَنِي صَيْدْ اَيْلَيَهْ بِرْ قُورْدْ وَحَقِيرْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْ طَاغِي جُوَانْ — رَامْ اُولَهْ طَاغِيلَرْ كِبِي اَكَا جِهَانْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْ شَاهْ بُولَنْدْ — بِرْ سِينَكْ نَمْرُودِينْ اِيدَهْ قَيْدُ بَنْدْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْعَبْدِي حَبَشْ ظُلْمَتِي كَوْنَيْنَهْ حَقْ اِيدَهْ كُنُشْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْقَوْمِ نَاسْ حَقْ اِيدَهْ اُولْ قَوْمَهْ خِشْمِ بِي قِيَاسْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْدُوشْكِينْ فَقِيرْ يَارْدَنْ حَقْ اُولَا اَكَا دَسْتَگِيرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ يُخْسُولْ بَايْ دُوجِهَانْ اِجْرَهْ دِيَهْ لَرْ جُوقْ وَايْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْمَحْبُوسْ قَوْلْ اِنِي اَزَادْ اَيْلَيَهْ حَقْ بِلْمِشْ اُولْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْيُولْ اَرَيِ مَنْزِلِي مَقْصُودْدَنْ قَالُورْ كِيرِي

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ جُوقْ جُوقْ اَهْلِ قَالْ كَثْرَةِ ذِكْرِيلَهْ اُولَا اَهْلِ حَالْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْشَهْرِيَارْ سَايَهْ وَشْ دُشْمَنْ بَلَا اَكَا اُويَارْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ مَحْزُونْ اَهْلِ غَمْ گَلَهْ شَادِي كِيدَهْ غَمْ دَرْدُو اَلَمْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ بِرْقَلْبِي شَادْ عَنْ قَرِيبْ اَغْلَادَهْ اُولْ رَبُّ الْعِبَادْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْمُحْتَاجْ دِيلْ حَقْ وِيَرِ رِزْقِي دُوكَنَمَزْ اَكَا بِيلْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ مَغْرُورْ لَرْ وَحْشِي دَوْلَتِنْ يِتِيرَهْ اَنْلَرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيَنْ اَرْ بَيْتِ لَاخَوْفْ حِصَارِيَهْ كِيرْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَهْ بِرْيُخْسُولْ ذَلِيلْ حَقْ اَكَا نِعْمَتِنِي اِيدَهْ سَبِيلْ

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَهْ عَنْقَا لَرْ دُوجِهَانْ يُخْسُولْ اُولُوبْ اَغْلَا يَلَرْ

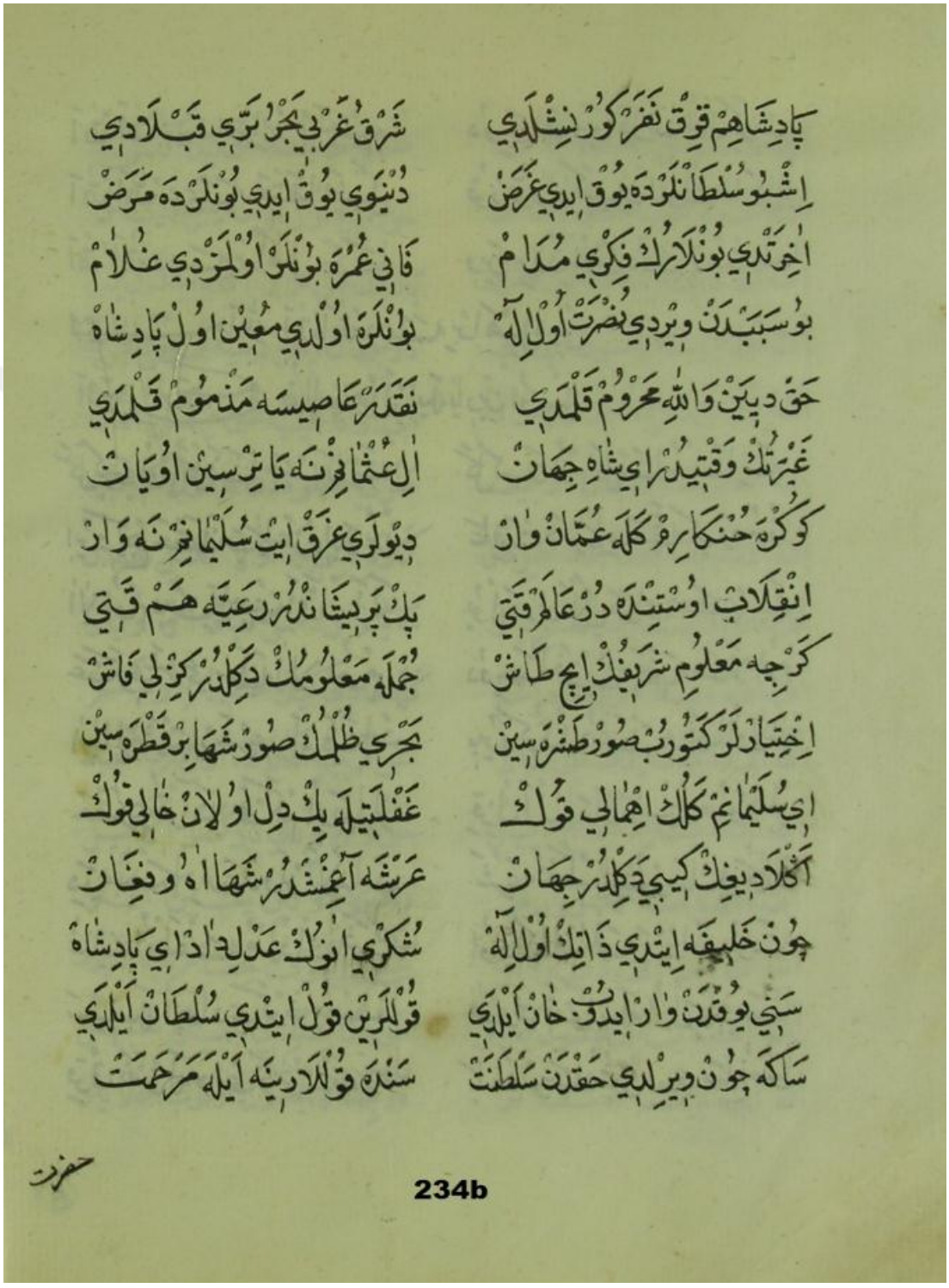
اَللّٰهْ

233b

اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَه دَايِمْ بِرْ يَتِيمْ — دُوجِهَانِي وِيرَه دَوْلَتْ اُولْ كَرِيمْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَه عَنْقَا بَخِيلْ — قُورْقُوُارْ كَفِينِنْ اُولْ صَارَه اِيلْ
اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيسَه بِرَاهْلِي فَنَا — وِيرَه رِزْقْ اُومَادُوغِي بِرْدَنْ خُدَا

بِسْمِ اَللّٰهِ اَللّٰهْ اَللّٰهْ دِيمَسَه بِرَاهْلِ دِيلْ
اَلرَّحْمٰنِ اَلرَّحِيمِ قُوبَا جَاهِلْ لَرْ اِيلَه يَارِينْ اُوبِيلْ

كَلْ كِيرَه لُومْ كَلْ فَنَا سِيدَانِنَه — كَلْ كِيدَه لُومْ كَلْ بَقَا سُلْطَانِنَه
اِيرُوكِيجْ حَقْدَنْ يَكَا عَزْمْ اِيدَه رُزْ — عَاقِبَتْ دَرْكَاهِ حَقَّه كِيدَه رُزْ
اَلْا لُومْ دِينْ قِلِيجِينْ اَوَّلْ اَلَه — يُولْدَه وَارْ بَلْكِي حَرَامِي كِيمْ بِيلَه
عَسْكَرِي شَرْعِي بِيلَجَه اَلَا لُومْ — دُوجِهَانْ فَتْحِينَه بَنْجَه صَلَا لُومْ
اَجَا لِرْ شَهْبَازِ شَرْعِيلَه قَنَاتْ — بِيرُوكُولْ دُشْمَنَسَه شَهَا اُولَامَاتْ
حَضْرَتِ قُرْآنَه مُحْكَمْ اُويَا لِرْ — قِزِلْ اَلْمَا مَاوَرَاسِينْ صُويَا لِرْ
دِيَه حُنْكَارِ فِرْعَدُولَرْ اَلَامَانْ — شَرْعَه مُحْكَمْ يَا بِشُورْسَكْ بِي كُمَانْ
غَالِبْ اُولْمَقْسَه مُرَادُكْ دُشْمَنَه — اُويْ كِتَابُ اللّٰهَه بَرْوَانَه دُونَه
سَيْفِيلَه اَجَادِي كَوْنِي مُصْطَفَا — اَجْدِي تَقْوَا بِيلَه اُولْ كَابِي صَفَا
قِرْقْ نَفَرْ لَه دِينِي فَاشْ اِيتْدِي رَسُولْ — بَا خُصُوصَا دُشْمَنْ اِيدِي صَاغْ صُولْ

پادشاهم قوق نفر کورنشلدی
شرق غربی بحر برّی قبلادی

اشبو سلطانلرده یوق ایدی غرض
دنیوی یوق ایدی بونلرده مرض

اخرتدی بونلارك فکری مدام
فانی عمره بونلر اولمزدی غلام

بو سببدن ویردی نصرت اول اله
بونلره اولدی معین اول پادشاه

حق دیین والله محروم قلمدی
نقدر عاصیسه مذموم قلمدی

غیرتك وقتیدر ای شاه جهان
ال عثمانی ننه یا ترسین اویان

کورمه حنکارم کله عثمان وار
دیولری غرق ایت سلیمانی ننه وار

انقلاب اوستنده در عالم قتی
یك پریشاندر رعیته هم قتی

کرچه معلومك شریفك ایچ طاشی
جمله معلومك دکلدر کزلی قاشی

اختیار لر کتورب صور طشره سین
بحری ظلمك صورشهابر قطره سین

ای سلیمانم کلك اهمالی قولك
غفلتیله یك دل اولان خالی قولك

اکلادیغك کیبی دکلدر جهان
عرشه آغمشدر شهاه و فغان

چون خلیفه ایتدی ذاتك اول اله
شکری انوك عدل داد ای پادشاه

سنی یوقدن وار ایدوکخان ایلدی
قول لرین قول ایتدی سلطان ایلدی

ساکه چون ویرلدی حقدن سلطنت
سنده قول لاردینه ایله مرحمت

234b

حضرت قرانه اویارسك اكر
خاكپایه كله چوق بغداد لر

برعدالت طوپی پس بغدادینه
برشریعت طوپی پسدر فتحینه

بوطوپ توشله فتحی بغداد لك محال
حق دیرم سوزم دكلدر قیل وقال

كندو ملكك ظلمیني فتح ایت شها
صكره بغداد فتحینه وار كیت شها

اوّل ایلر لردی كزلیجه ظلم
اشكاره ایدر اولد یلر ظلم

هر سنه مظلوم رعیّه زهر ایچر
بیلده اون تكلیفی عرفیه چكر

سني چوبان ایلدی قوللاریه
دیدی كوزله واقف اول حاللاریه

سلطنت حقدن اماناتدر سكا
راه عدله كیت هدایتدر سكا

طشره احوالني دیسم بیكدن برین
بالضروری اغلا بیدك ای امین

اولدی عالم شمدی بردر لو دخي
قویمدی انجق قیامت ای سخي

ایل ولایت حمله برباد اولدی هپ
دوشدی قورد اغزینه قیونلر عجب

قلمدی رعیّه ات ودری
صام یلینه اوغرد یلر هر بری

شمدی قانونیله النماز خراج
جدی قانونك بوزولدی كوزلك اج

برّ رعیّه برخزینه بلمش اول
ظلم النمدن قاچدیلر هپ صاغ صول

خدمت الدم دیو واران هایقار
جوریله مظلوملری اوده یقار

تگریدن قورقمان نه یدن اودی یوق
اخرت فکری ایتمز آزوچوق

برایکی کون عمر ایچون ظلم ایلیوب
ایتدیلر پک ایش رعیته طاغدوب

پادشاهم بلمش اول طشره خراب
چوق رعیته توتوشوب اولدی کباب

ظلم ایسه ایتدی ترقی هر سنه
تگری یارتدی دیمن لر مسکینه

چوق رعیته ایتدیلر ترکی وطن
کرچه یوق ظلمه رضا کزای حسن

دیله کلمز بنجه حال وار طشره ده
واقف اول ایله تقیدسز صور مده

صور شهاظلمه سبب اولنلری
حقی قویوب باطله اویانملری

اهل حق عالملرك طوتسوزبنی
حقله حضرت قرانه اویدورا وزونی

دکله زنهار صقین خوش امدی
کندوکه ایتمه یقین خوش امدی

اکثری شهاخوش امدسوزیلان
صادقی کاذبله فرق ایله ای خان

بنجه تاج تختی یقدی بزیلان
طوغری سویلر شمدی یک ان در انان

جوشه کل عدلیله عثمانم بنم
ظلم محوایت ظل یزدانم بنم

اونوطولسون عدلیکه نوشروان
حقه یوز طوتاولاسین صاحب قران

طوتسوزم اسکندر اول عصرکده تا
ظالیمه امامعین اولمه شها

دکله حنکاریم نذر ظلمه سبب
اکثری قول چوقلوغی ظلمه سبب

ینجه بیك بیتمز قیلیچ سبتده در — سفر ایتمز صوره نه خدمتده در
ایتدی بیت المالی یغما قولدرك — یا ردد ندن قورقمز اصلا قولدرك
بو نجه بیت المالی اسراف ایتدیلر — نا محل ناشرعی یرده یدیلر
بیك خزینه مال یتمز بو نلره — با خصوصا اول مرتع طوتنلره

کرچه کستاخانه در پندیم شهما
دین دولت پندیله قائم شهما

دیکله ای سلطان عالم بر خبر — کوپی اصلاح ایتمك ایستر سك اکر
دیمه کیم اصلاحی کوچیدر عالمك — رهنمای لازم امما ادمك
عالمی اصلاحه قادر در خدا — کسمه امیدك شها یوز طوت حقا
بیزی یوقدر ینجه وار ایتدیسه حق — کونك اصلاحندن یوقدر ایده خلق
عالم اصلاحینه عالم نا امید — حقه عجز اثبات اولور کسمك امید
یعنی حق قادر در کل دیمك اولور — کوپی اصلاح ایده مز دیمك اولور
بو مقوله اعتقاد حاشا کفر — حقه عجز اثبات ایدرسه خود کفر
حق تعالی قورقدی قیونله بوکون — یوردو در یورتمکه قادر بوکون
بعضیلر دیر قالدی اصلاحدن جهان — بلکه مشهد حقی اول ابله عیان

حَمْدُ لِلّٰهِ جُمْلَه جَامِعُ لَرْ طُلُوْ — طُلُوْ مَسْجِدْ لَرْ جَمَاعَتْ اِي اُولُوْ

قَاضِيَ لْحَاجَاتَه وَارْدَاخِي نِيَازْ — بَاخْصُوصَا قِيلِنُوْرْ بَشْ وَقْتْ نَمَازْ

حَقْ دِيرْ اِنْسَانْ وَارْ اِيكَنْ بُوْدُنْيَه — يُوْقْ قِيَامَتْ تَشْوِيشِي بِيرْ دُنْيَه

بِرْدَه كَرْچِه وَارْ بِنْجَه دِينْ اَفَتِي — قُوْدِي تَنَزُّلْ لَرَه دِينْ وَدَوْلَتِي

بِيرِي شَهْرْ تَدْرِيدِيكِمْ اَفْتُكْ — خَصْمِيدْرْ شُهْرَتْ بُوْدِينْ وَدَوْلَتُكْ

اَفْتُكْ بِيرِي شَفَاعَتْدَرْ شَهَا — عَزْلِ مَنْصِبْدَه بِرْ اَفْتَدْرْ شَهَا

اَفْتُكْ بِكْ بُيُوكِي مَالِي يَتِيمْ — كِيرْدِي خَزْنَكَه شَهَا مَالِي يَتِيمْ

قِيلِجِكْ كَسْمَزْ اَنْكُجُونْ كُوزُكْ اَجْ — مَالِ يَتِيمَه مِي اُولُدُكْ اِحْتِيَاجْ

اَفْتُكْ بَاشِي نَدَرْنَا شَرْعِي اِيشْ — طَاشْ قُوْيَارْمَاغِلْ شَرِيعَتْدَنْ جَالِشْ

هَرْ كِمْكْ شَرْعِ شَرِيفْ يَارِي اُولَا — غَمْ دِكِلْهَبْ عَالَمْ اَغْيَارِي اُولَا

خُوْرْ كُوْرَنْ شَرْعِي دُوعَالَمْ خُوْرْ اُولَا — شَرْعَه يَابِشَانْ كُوكُلْ مَعْمُوْرْ اُولَا

بِرْ وِلَايَتْ حَاكِمِي شَرْعِي قُوِيَا — حَقْ حَوَالَه اِيدَه بِرْ دُشْمَنْ اَكَا

شَرْعِيلَه اَجْدِي بُوكُوْنِي مُصْطَفَا — شَرْعِي خُوْرْ كُوْرَنَه نَازِلْدَرْ بَلَا

بَالْ بِيمَزْ طُوبْ قَلْعَه فَتْحِ اِتْمَزْ شَهَا — قَلْعَه قُرْآنِيلَه فَتْحْ اُولُوْرْ شَهَا

حُكْمِي قُرْآنَه شَهَا مُحْكَمْ يَابِشْ — يُوْزْدَرِيرْ جِقْمَازْسَه بَاشَه جُمْلَه اِيشْ

قلعهٔ

قلعهٔ قرانه قوجاق وتنك ... شتی میدر بغداد تختی سنك

حضرت قرا ایله ایله عمل ... دیب قرنکستانه حکم ایت ایکورنل

حضرت قرانه اویماز سك اگر ... انا طولی روم جلالی اولالر

انا طولو اولدی شهاپك خراب ... اشقیا ایتدی رعیتی کی کباب

الرنده عورت اوغلان رزق مال ... هب رعیتك اولدی شهاپا یمال

قوللرین سندن شها صورر سه حق ... نه جواب حاضر لهك یوق اولا آق

قالق اوتورشها کتاب الله ایله ... سیف شرعی الاحنکارم اله

انس وجین هیبتیکه دیه امان ... سیف قرانی قوشانرسك همان

کله حنکارم بوسوزم باری طوت ... ایشکی دوستنه انامه طوت اوکوت

چیق عدالت کوشکینه کل کاه کاه

ایله دورت دیوانی کندك کاه کاه

بر ایکی کون عمر ایچون ای شاه دین ... اخرتك یقمه ظلم ایدوب صقین

دیر ایسك ظلمه رضا مزیوق شها ... ظالیمه اولمه معین ارزوق شها

طشره حنکارم خراب اولمشدر ... جور یله عالم کباب اولمشدر

ایل ولایت ایتدی هب ترکی وطن ... الیوردك کیبی شها رعیتدن

اخرت روزي قيامت يوقميدر
ظلمي دفعه عدله طاقت يوقميدر

اه مظلومي سحر كاهدن صقين
واره جاغك اولودر كاهدن صقين

دولتي دنيا شها لاشي درر
صوكي دنيا نك بقا سزجي درر

پادشاهم دنيه برجوبجه دكل
عمر ودنيا جمله بركوبجه دكل

برخيال وخابه بكزر بوجهان
تحت تاجي دنينك دوشدر همان

جد بجدانك ددك شهاقني
عبرت الترابه لرندن اي غني

سلطنت برفاني كلدرت يزصولار
دنيه برافسانه درر يوقدرنه وار

كفريله عالم يقلما يوب درر
ظلميله عالم دين اوي بيقيلور

حالتي نزعك ايچنده درجهان
خسته كونه كل علاج ايله اي خان

كيدي بغداد لك يمنك اي همام
بوطوتوشله نه مصر قاله نه شام

تحت تاجكدن شها الجي يودلك
غيرتك سيفين تنزلده قودلك

محشري يوم الحسابي فكر ايده
اخرتده كي عتابي فكر ايده

حق ديدي بالعدل والاحسان شها
ظلميله طولدي جهان اوجدن اوجا

اشكاره شمدي ظلم اولور كوزل
اشكاره دكيز كيدي الدن باخصوص

دوس قزاغي يقدي كوني باخصوص

قاني

237b

قانی غیرت قانی ناموس قانی عار ... قاره دریا کافرك اولدی ایی یار

بو غازك ایجی سنك فنره دك ... بو غازك طاشی قراق کفنیه دك

طوتالم شهابو غازی بکلدك ... طشره سن کافره می اصمار لدك

ایکی یول دکمز طونمام دیمه وار ... نه اراراز کافری نه بولدیلر

قنده کتدی دین دولت غیرتی ... پایمال اولدی محمد امتی

قوکشو قابوك یقان اعدای قودك ... کیتدك اوج آیلق یولا بغداد دیدك

اوغوری خیر اولا وزیر لالا کدك ... قابودانك یوق دکل بونده سنك

قابودانه یکچه تنبیه ایت شها ... روسی ضبط ایتمك قنی اسان شها

همته طاغلر طیانمز توز اولور ... یول مراده کشی همتله بولور

موراکر همتله صغنسه حقها ... رام اولادیلر سلیمانلر اکا

کوکده اوچان شاهینی همتله طوت ... دوجهانی عدل داد اغزیله یوت

همت ایت ضربی مرادك الین ال ... دشمنی انسانك اهل در شها

ادمه غفلت کبی یوقدر بلا ... یا الهی سن اویاندر کوکلیمز

قالدیق ایقده الی ویرا لیمز ... یا الهی نفسه نفسیدر جهان

نفس الیدن ساکه صیغندق امان

طشرده قوبديي قيامت زار و آه پادشاهه اكلادر يوق حيف واه

قوم اسلامبول صفاسين سورمده

بحر و برعالم يانوب توتوشمده

عيان اولدي ايسه شهاسكا اسرار ظل الله اميدم بوايده عصركده اسكندر ثاني الله

بوتن كوزيله شهاعالم كبراي كوردكمي اياغك يبرده باشك كوكده بن كوسترين باكاه

شهاسن برقولج مي ظن ايدرسن ادم اوغلاندن كوزكدر رمز طوبادالمراك اقليم اي شهنشاه

شهاسن نقطه انساني هيچ بركره كوردكمي اونقطه اجره دنهب اون سكز بيك عالم اولكاه

اونقطه تا فلك لوحنده برالف يازلمشدر اول الف جدك ابوالفتحه درس ايدي اوقوردكاه

مرادك ايله ايسه شهابو امجددن سبق الكل مرادك چونكه بغداد ايسه برالف ايله اولاهراه

الف يارك اولوسه فتح ايده سن بلكه كوبنني الف لامه مقارين اولسه تأثير ايدر اكرى اه

سبب نه ايدي اسكندر جهاني جمله فتح ايتدي مصاحبلري جمله صادق القول ايدي هب اي ماه

اوجاق اغالرينك پيرلريله كاهيجه سويلنش نه ايش اشلردي جدك صوركتورقانو نلرين باقاكاه

رضاكز ظلمه حاشا يوق كه كرچه اي سليمانم وزيرك اسفه دي يوريسين شرعي رسول الله

كتاب الله فتوايله تقوايه يا ايش محكم درم يوز فتح اولنمز ايسه بغداد ان شاء الله

برا ليكه كتاب آل برا ليكه سبيفيله اتمك بنجه بغداد لرالمازسك بني قتل ايت هان في الله

شهاا

238b

شهابو عالمی اصلاح ایدن تصحیح ایدم دیرسك طور اولور اختیار پیر لر له سویلشمك حسبة لله

شهایق دیوانی ایلر ایمش جد یکز چوق چوق امور ی سلطنته مشورت لدر فرض عین ای شاه

بو اوکونلری بندن بله هب الهام ربانی

چو بند الحق مرید در عزیز در و انتقام الله

وشاورهم دیدی حق مشورت البته لازمدر خصوصا مشورت له در نظامی عالمك مرکاه

اکر بر خوجه اولا غلاجقسه حق دیمین قبول ایله سلیمان مورد ان الوردی یصحت اتمیوب اکراه

محمد مصطفی ایکن کدا لرله مصاحبدی کوکل کعبه سینی یقمادی عمرنده اولشهنشاه

عمر مشرب اولوك یاردم ایدن حق ساکه حنکارم دیر الناس علی دین ملوکهم حبیب الله

عمر حضرتی بر خاتونك اوین یاپدی ایله خلیفه یم دیمدی ایدی ایرغاد لق اولشهنشاه

اوکون قیصر کوزین عمر چاموره الله چیقاردی چهار یار مشرب اول سنده چقاردی شمن کوزینی مرکاه

رضا سین پك کوزت حقك نه کم صونسك ایرمز رضا سندن چقان اول پادشاهك دیدیکی اولی راه

دکلدر کرچه حرم بو نجه کستاخانه بندن اتمك بسم الله

بصحت ایت دیدی امته رؤیامده رسول الله الرحمن الرحیم

ای روح قدسی نه کرفتاری قفس سین صندیر قفسی تازه کلستان طلب ایله

بو کونی فساده کله ایکنده یا قشمه بو کلخنی قو جنت و رضوان طلب ایله

بو دنيا ديديكك قريشق بر دوشه بكزر — كج خاب خيالدن دين وايمان طلب ايله
كل دنيه ايچون اخرتك اوبني يقمه — ديو نفسكي باص مهري سليمان طلب ايله
تا فدن قفا حكم ايت طوتالم جمله جهاني — بو سلطنت الدن كيده زحمان طلب ايله
زحمان ديديكم ملكي بقا اصلي وطندر — يا بماغه دينك اوبني هر ان طلب ايله
از ياشه بكيم چوق يشا مقبره اوكدر — كل عمر بقاجي ابد خان طلب ايله
كوندن بيچه يوز بيك طوغار وهم اولور انسان — بو دنيا قرار كاه دكل اوش كان طلب ايله
اول كان ديديكم سلطنت عمر وبقادر — قوغاريتي جسم وتني جان طلب ايله
تن ملكي خراب اولسه كرك موتك النده — جان مملكتن طوتمغه جانان طلب ايله
بو جسمي فنا عاريتي طوندرر اسكير — اسكيمز ابد روحيكه قفتان طلب ايله
سعي ايله كوكل اقليمني ايتمكه معمور — كل ملكي وجود تحتينه سلطان طلب ايله
انسان ديديكك جان وجهان جمله جهاندر — وار عالمي كبراي بول انسان طلب ايله
هب جمله بو اشيانك اوزي كوزيدر انسان — اشيا بو زينه باق حقه برهان طلب ايله
دريايي محيط نطفه انسانده نهاندر — دال ادم اولان قطريه عمان طلب ايله
انسانده اولان حسن وجمالي وكمالي — كوردك ايسه خلاقينه حيران طلب ايله
نقشه نظر ايت كوستره يوز صانع ونقاش — مومن كوكله كير حقي بنهان طلب ايله

239b

ات ودبري

آت ودري فان قاشيله كوزصنمه سني سن
مؤمنلره باق پرتوي سبحان طلب ايله

سكه سي خزينه سي حقك ادم وحوا
دين كنجينه كيز عارفي رحمان طلب ايله

عارف ديور بين بيلنه ديدي ايرنلر
نفسين بيلني خاكيله يكسان طلب ايله

مرشد اكا ديرلر كه خبر ويره اوحقدن
حق حقي ديينه جمله يول اسان طلب ايله

شيخ استرايسك مرشدي قرانه ياپشمليك
تقواي الكدن قومه قران طلب ايله

دنيايي شوكوترك ايده كاملدن اومرشد
قول اول يوري بركامله عرفان طلب ايله

دنيوي اولانلر له قتي اولمه مصاحب
بول اهل حقي مرشدي يزدان طلب ايله

مرشد ده علامت ندر ديرسك اي خسته
بر اولا ايچي طاش اني لقمان طلب ايله

بر دلكه مدام حق ديه تحقيق اولميه
حق ديه نك الكي كلني درمان طلب ايله

حقيله طور اوتوز نفسك حقيله الويز
همت اينه بين يوري ميدان طلب ايله

سلطان كونين اولايم ديرسك اي دلبر
بول اهل دلي صادقي ياران طلب ايله

جاهله يقين اولمه يقرديينله دنياك
عالملري سوخانكه مهمان طلب ايله

كذب اهلي ايله اولمه مصاحب حذر ايتيك
يارايت سكا بر سني مسلمان طلب ايله

اهلي غرضه اجمه صقين برقعي رازك
برمشربي خوب يوسفي كنعان طلب ايله

كبر اهلي تكبر له يوز ويرمه جويريوز
سوجاندن حليمي اني مردان طلب ايله

240a

خلقي حسنه يار اولوبن قلب سليم اول
يرده كي يوزي كوكله صيوان طلب ايله

دولته ايره يوديرا بسك ايكي جهانده
يقمه كولكي كعبهٔ حنان طلب ايله

دولت اكا ديرلر كه ابد كيميه الدن
دولت حقي بلمكدر الان طلب ايله

بوعاريتجي دولت دنيا قمو لا شيء
اخرويدر دولتي خوبان طلب ايله

برمنصب عالي يه كوكل ويرا ولا ميلكك
دنيوي اولان دولتي ويران طلب ايله

دنيايه طاپوب يقمه صقين دينكي زنهار
ياپ اخرتك حوري وغلمان طلب ايله

بوقصبه فلك قنمقي شهاويردي اماني
مقبره ده بركون بزي غريان طلب ايله

اجل كليجك بلمز امان ونه زمان هيچ
كيم بولدي وفا دنيهٔ زندان طلب ايله

مقبره ده ياترينجه مغرور بوله صيغمز
غافل يورومه جنت و ولدان طلب ايله

قبره طاشنان خلق بزه يتمز مي نصيحت
اولنلري كورمدك اوب افغان طلب ايله

جلادي فلك خلقه صونر جامر وفاتي
هيچ ويرمز امان ساكه هزاران طلب ايله

نفسيكله اويوب يارادن الله اوتمه
ديو نفسه اويارسك يوري يزدان طلب ايله

دشمن ديديكك ادمه نفسيله هوادر
دوست اهتر بسك عدليله احسان طلب ايله

دولت ابدي استر بسك ايكي جهانده
طاش اورمه اورمتكي سن نان طلب ايله

بقا

بقا بولماغه كلمك جهانه — كوكل ويرمه فنا در بولبلانه

كه زيرا لرقي دنيا فنا در — مزار اهليني فكر ايت غافلانه

طشينور مقبره يه هر كون انسان — بريمز عبرت المان عارفانه

اولوب تابوته كيرنلري كورمز — بيار شدادي قوشلر اشيانه

عجب كون وار مي ميت قبره كيرمز — باق اي مغرور تنشيرده يونانه

اولورسه مال قارونك قپي چوق — صاريلورسين بش اون ارشين كفانه

خيال وخابه بكزر عمر ودنيا — اسر پيلدر كچر دوري زمانه

بكيم عزرائيل اكسكده كزر كن — سني بوق بيل بورومه غافلانه

ندر بو دنيه نك تشويشي غافل — چهابي سني بسلرسين اويانه

دوشرسين مقبر كدر برچقوره — يلان عقرب يتاغيدر اوخانه

چورتدك جوهري عمر وعزيزي — وجود سرمايه سين ويردك زيانه

بيار سين طورمه شدادي سرايلر — تمل طوتمز اجل وار بو ويرانه

ايدرسين دنيه يي طورمز عمارت — يقارسين اخرتك جاهلانه

سن وبن بيلك يشارسق عاقبت هب — اولوم زهرين ايچرز قانه قانه

چوكل من عليها فان ديدي حق — فناسيني بيلن كيرز جنانه

بيل امدي كل شي هالك اي مغرور
بيل الا وجهه قالور عيانه

نگه مغرور سين اوش اي ادم اوغلي
يور سين غفلتيله صالينانه

اجل ايزمز ايزليوب كزر اه
اولور سين بيك يشاطوت اي ديوانه

خرامان اي خرامان صالنمه
تكبر وارمه ربي مستعانه

يرتدي سني برقطره منيدن
ديمه بن ون فلان ابن فلانه

كدا اول پادشاه اول خاك اولور سين
نجون مغرور اولور سن آدوصانه

غرورك بوبش اون كون عمر ايچون
ديمه سين هيچ دوكنز عمر ودانه

قيني بوكونه حكم ايدن سليمان
جلوسلر خود اوكوت عقلي اولانه

قاج اتا اولدي كوره ال عثمان
بقا عبرتله تربه يتانه

مسافرخانه در بوغاني دنيا
قونان كوچر بودا ري امتحانه

بو دنيا در بكيم كذاب فاني
كه دكمز دنيه برتورب به صمانه

بو دنيا دولتيدر هب خيالات
كوكل ويرن خيالله نماره يانه

جهان اوغلان اويونجا غينه بكزر
سنوكم ديوب الدانس وجانه

عمل كيمز مزاره كيمز الدون
حسابيله عذاب بوندة قلانه

قالور دشمنيكه چوق سوديكك مال
كله خير ايله كتمه سين يانه

بي بديرما ليكي فرصت بودمدر — كله خيرات ايدوب عمل قزانه
اگر قادر ايسك ياپ كپرو مسجد — نه دولت چشمه ايلرسك روانه
غني ايسك بولون يخسولة بايه — عدوكه ايلك ايله دوستانه
سنك نفسك درد شمن ديديكك — حقيقي دوست صبر پيرو جوانه
صبر قلقانني اله المسلمز — ايرشدي باشني عرش اسمانه
كيرن قلعه ء صبره اولدي لاخوف — صبرسز اوغراز اغولي يلانه
صبرلي قوللرين يك سوراته — صبرسز اوغرايه آه وفغانه
قناعت سز صبرسز اولسه برقول — اوقول اوغراز براوكولماز جبانه
عجله ايله كيرمسك قنقي يوله — اويول طوشر اولا عقرب وچيانه
صوكين فكرايت هر ايشك تيز لك ائمه — محللنده ايستك كور پهلوانه
صقين باشدن چقرسين خم طمعدن — طمع انساني حبس ايلر قپانه
بوغازينه اسير اولان اولوخور — بوغز چون صلب اولور باق اصلانه
بوغازينه صبرسز اولان اغزك — الف قامتي تيز دونه كمانه
قوشاغي يك اولان اغزي صبرلي — وليدردي ولي اولي عالي شانه
كه هر كم بندي صبر ايتمه سورجز — صبر موسا عصا سيدر طيانه

صَبْرْ قِيُونْ ايدَرْ ارسْلانِي ببَرِي ... صَبْرْ آلِي ايرَرْ كوكدَهْ اوجانه

صَبْرْ لَه طُبْرَاغِي آلتُونْ ايدَرْ حَقْ ... صَبْرْ كيمْيَاسِنِي دَوْلَتْ بولانه

صَبْرْ تَاجِينِي كِي اوْلْ جُمْلَةَ الْمُلْكْ ... يَابِشْ صَبْرَهْ سَفِينَكْ قُولِيمانه

اوْلُورْ طُوتْ يَبْرَاغِي صَبْرِيلَه اَطْلَاسْ ... قُورُوقْ حَلْوَا اوْلُورْ صَابِرْ لِسَانه

عَصَايِ صَبْرِي آلِنْدَنْ قُويَنْلَرْ ... دُوشَه طَامُودَه قَطْرَانْدَنْ قَنَانه

آلِي دِيلِي كُوزِي صَابِرْ اوْلَنْلَرْ ... وَلِيُّ اللهْ دُرْ اَنْلَرْ بِي كُمَانه

خُصُوصًا صَادِقُ الْقَوْلْ اوْلَسَهْ بِرْدِيلْ ... مَقَامْ اوْلَدِي صَدِيرْ اوْلْ كَامِرَانه

بَدْ اَخْلَاقْ اوْلَسَهْ يَاكَاذِبْ بِرَادَمْ ... شُكُرْ سَدَهْ جِهَانْ اَنْدَنْ اوْصَانه

حَلِيمُ النَّفْسْ اوْلُوبْ قَلْبِ سَلِيمْ اوْلْ ... نَه يَاوُزْنَه يَوَاشْ اوْلْ اوْلْ مِيَانه

تَحَوُّرْ اِيلَه نَاسَه اَجْمَه اَغْزِي ... چَكَه سِينْ خَلْقِي بِرْقِيلْ لَه اِيمَانه

جِهَانْ نِيلْ اوْلَسَهْ بِرْقِيلْ لَنْ بِيدَه سِينْ ... اوْلُورْسَكْ هَرْ اُمُورْدَه صَابِرَانه

كَرَكْدُرْ دُوسْتَه دُشْمَتَه مُدَارَا ... اَنَا بِنِيتْلَه اوْرَمَه اَغْلَيَانه

مُدَارَا دُشْمَنِي دُوسْتْ اَيلَرْ اِي دُوسْتْ ... وَالَّا اوْرَمَه يُوزْهَرْ قَلْبَه زَانه

حَرَامِيسَكْ قُومَه اِيضَا بِي اَلْدَنْ ... اِنَا نُمَه قُونِي قُوردْ اوْلَانْ چُوبَانه

قَرِنْجَه فِيلْ يُوكِينْ اوْرْسَكْ كَتُورْمَزْ ... حَكِيمَانه يُوكْ اوْرْهَمْ حَاكِمَانه

يوكي مركبه مقدار نجه يوكلمت — واره منزيله اسان چاپكانه
حكومتده ايسك اكر فرزندش — تحمل ايمكين اورقاقيانه
صقين كين طوتمدن دين دن جفرسين — كتابلرده عمل قل اوقونانه
عبوس الوجه اولانه اولمغل يارر — ايويه اويانه دولت دولانه
صقين قولاريني خوركورمه حقك — سني يوقدن يرادندن اوتانه
كدايه شاهه تعظيم ايت برابر — يتيمه يخسوله اول اتمه انه
كيك اول كوكلركبي دريا اول الجوق — تصرف ايله كونه هر عوانه

بسم الله والاقورقمه حق بولنده خلقدن
الرحمن الرحيم دكل جوب انس وجن هب اكليانه

بودنيانك صفا وذوقي تاج تختي دولتي — خيال وخاب ايچنده كورونن رؤيايه بكزرهب
طوتالم پادشاه اولعالمي قاندن قفا حكم ايت — يلاندن ديناده شاهلق قورقوجه غوغايه بكزرهب
كه زيرا موت وعزرايل اولان پرده صفا اولماز — بودنيادن وفا اومان كيشي اعمايه بكزرهب
صقالكه كوليجي زن كبيدر بوبي وفادنيا — اله كيرمز وصالي دنيه برسودايه بكزرهب
جهانه حكم ايدن سلطان كيرر مقبره سيه عريان — وزيرده شاهده قبرنده برآدنايه بكزرهب
دوعالمده حضورايسترسك اونمه حقي بردم — اونودنلر حقي يوزي قرا قرغايه بكزرهب

243a

صفا استرا یسك بی غم اونمه بر نفس زنك — حقه طالب اولان دیل جنت وحورایه بکزرهب

که هر کم حقیله دنیا پادشاهی دوجهاندن اول — که دائم حق دینن یخسول غنی دریایه بکزرهب

غنی لق حقیله دنیا مالیله ادم غنی اولماز — قناعت اهلی یخسول مالی چوق عنقایه بکزرهب

کرك استه کرك استمه ویرر قسمتك الله — بیلن نحن قسمنا بی دلی انایه بکزرهب

نه یوزدن فتح اولور سر رزق ویرن حق ویرر دیرن — کدا کیم عمر وزیدن رزقی بلمز بایه بکزرهب

حقك افعال توحیدی بو ناسه هب مؤثر در — بو خلق قدرت الیده الی نعمایه بکزرهب

فلان دیمه سنی ویرر فلان دیمه بخیل ویرمز — شریك ایتمه حقه خلقی ایدن طوماییه بکزرهب

که زیرا وقدر انسانك الیده در جه قدرت — تصرف جمله حقدر بیلن بدرایه بکزرهب

والا خیری حقدن شری نفسکدن بیل ای طالب — خیر شر کرچه حقدن خیری سون ایه بکزرهب

صقین جبری اولورسین شری حقدر اشکدن دیرسك — کیمك تقوا بی خالص جنت المأوایه بکزرهب

ریادن پاك صقین بیمه حرامی دیمه بیلانی — نجاتی صدقه ایرن طغرو اوقلویایه بکزرهب

عمل اخلاصه ایرمنك علامتی ندر دیرسك — کورنمز اهل حقه خلق کزن خلق سایه بکزرهب

خلوص اخلاصه دیرسك حق بولنده قورقه خلقدن — قیوب حقیله خلقدن قورقه کیم اریایه بکزرهب

که هر کم قورقه حقدن خلقی اندن قورقوده الله — شوکم حق دیرر یاسیده انوك تقوایه بکزرهب

شو دیل کم حق دیمز یالکلیشی چوق فتوایه بکزرهب

کورده

كورن خلقي كوره مز حقي خلقي كورمه كور حقي
بو انسان ليمع الله عالمندن شايه بكزر هب

آنكچون عالمي ارواح عدم بحرنده مستغرق
كه حقدن غيري شي فاني نه وار افنايه بكزر هب

ديمشلر حق كل شي هالك الا وجهه باقي
حقي خلقدن سر ايدن اثبات دلي احيايه بكزر هب

تمو اشيا حقيقتده بقرسلد چوب قدر بوقدر
وزير وشاه قولر عنه هيچ اسمايه بكزر هب

خصوصا اخرت قاتنده دنيا اولدي هيچدن هيچ
هيجه كوكل ويرن هيچ اه وزار و وايه بكزر هب

عجب بو بي وفا دنيا كيمه ايچر مدي زهرين
غمي چوق اوته سي بوق دنيه بر صحرايه بكزر هب

بو دنيا اخرت باغينه نسبت مزبله لكدر
كه زيرا قهبه دنيا صوكي بوقدر سوايه بكزر هب

بو بيكرنج قاري دنياي صارسين بركوزل محبوب
بو دنيا بنجه شاهدن طول قلان ماريايه بكزر هب

جو دنيانك صوكي ويران بو نشادي سرايلرنه
بو دنيا بر دكيرده خيري يوق المايه بكزر هب

بو دنيا بر جراحت قوريسي سقايه بكزر هب
نه عفلت بو در ينغا كوز و مزقبر اهلينه كور مز

بو چوكين دنيه چوق سلطانلري باشدن چقرمشدر
نه طاغوندر بو دنيا اهلي كور موتايه بكزر هب

اوكولماز بر جهان وخسته در بو بي وفا دنيا
بقا دنيا ايچون دينن نر شك ترسايه بكزر هب

قلادبلي بر قوزه بكزر بو دنيانك خيالاتي
بو دنيانك ايچي لش طاشي خوب حسنايه بكزر هب

اكر دنيا كوزل محبوب اولديسه باقي قالديمي
ايرو كيچ قبر اولك مقبره لر اودايه بكزر هب

بكيم بو منصبي دنيا قارشمور شدوشه بكزر
بو دنيا بوقصاينده اولانقطايه بكزر هب

بو دنیای دنی یکسان شو بوزسون عورته بکزر — وفاسز قاری دنیا برباوان چورواید بکزرهب

اکر بیلک یاشه سکا برکونجه کلمز ذوقی دنیانک — بو دنیا لزتی زهرلی برحلوایه بکزرهب

جهانه شاه ایسک کله صفاسی صکره بوز نکدن — بو دنیا سیرتی یوق صورتی قالایه بکزرهب

کوروب نقشینه لدائمه جهانک استه نقاشین — بوکون بول حقی نقید وقت اولان عیسایه بکزرهب

نه وارینه سوین نه یوغینه یرین بو دنیانک — بوکون دنیاده شاد اولمق غم وفردایه بکزرهب

نه اوکینه نه صوکینه طیان بو فانی دنیانک — اوکی شادی صوکی ماتم بو دنیا لایه بکزرهب

فلک برازدها در پنجه شاهی یوندی هضم ایدی — بکیم بو منصبی دنیا شکر سزنایه بکزرهب

فلک برجرخ ظالمدر صونرا سکندره زهری — سلیمان تختی تنشیردکی تحتایه بکزرهب

بکیم بو دنیه نک تاجیله تختی پادشاهلغی — پنجه دن ارتا قالمش عاریت دیبایه بکزرهب

پنجه سلطانلرک قصرنده اوتر شمدی بیقوشلر
سرایی کوشکی دنیانک خرابه ایرایه بکزرهب

تشنه یم پک یارسول الله صوار بوجانمز — ساقیا فیض کدن سرچشمه حیوانمز

امتک ارشادینه بیل بغلدم ایله قبول — من لدن بحرینه غرق ایت بادهٔ عرفانمز

حب دنیا یی حقر کوکلمدن ای شاه رسل — مست اولا وحدت میندن عالمی دوحانمز

شوقیله عشقی الهیده یانم پروانه وش — جذبهٔ عشقکله ای دوست نظم ایدم وجدانمز

بِرْشَرَابِي كَتُورَمْ وَحدَتْ مِيدَنْ عَالَمَه تَرْكْ ايدَهْ كُونْيَنِي ايچَنْ بِرْطُلُو پِيمَانِمِزْ
كَلْبِيشِمْ قَالُوا بَلَادَنْ عَالَمَه مَسْتِي اَلَسْتْ حَشْرَه دَكْ اَيْلَمِيَه فَيضِمْ اَلَانْ اِي خَانِمِزْ

مَحْشَرْ وَيَوْمَ الْحِسَابْ بُرْ نَظَمْ اُولَانْ هَرْ بَيْتِلَرِمْ
بَاقِي لَامَوْجُودَه اِلَّا اللهْ دُوكُونَيْنْ فَانِمِزْ

دُنْيَه مَكَارَه دُرْ بُو بَاقِي دَكِلْ فَانِي بُوْ اَخِرَتْ اَوِيمِي مَعْمُورْ اَيْلَه يَابْ يِقْمَه يُورُو
عَارِيَتْ طُونْدُرْ بُو دُنْيَا دَوْلَتِي اَلْدَنْ كِيدَرْ عُمْرْ وَدُنْيَا دُرْ اَقَرْصُويَه طَايَنْمَا غِي قُو
زِينَتِي دُنْيَا يَه اَلْدَنْمَه وَفَاسِي يُوقْ دُرْ اَخِرَتْ قَانِدَه بِرْ مَزْبَلَه دُرْ دُنْيَا قَمُو
ظَاهِرْ دُنْيَا كُونْزُلْ مَعْنِيدَه چِرْكِينْ دُرْ قَتِي اِشْبُو بِكَرْ بَنِي قَرِي دُنْيَا يِي صَنْمَه خُوبْ رُو
چُوقْ وَزِيرُو بَادِشَاهْلَرْ دِيدِي دُنْيَا يَه بَنِمْ قُودِي كِيدِي تَخْتْ تَاجِينْ حَسْرَتَا اِي وَاهْ دِيُو
دُنْيَدَه چِفْتِينْ چُوغِنْ قُودِي كِيدِي چُوقْ غَنِي اَخِرَتْ چِفْتْ لِكِنْ اَرْزُوَايِتْ فَنَا سِزْ بُرْ دُرُو
قُونْ كُوچْ اَوِيدُرْ بُو دُنْيَا فَانِي بُو كَرْوَانْ سَرَايْ هَبْ مُسَافِرْ زِنْجِهَانْدَه جُمْلَه مِزْ لَابَاقِي هُو

كُوكْلْ وِيرْمَه فَنَا يَه جَانْ اِيچِنْدَه يِتِرْمَه دِينِكِي بَالَانْ اِيچِنْدَه
بُو دُنْيَا كِمْسَيَه مِلْكْ اُولْمَازْ اِي يَارْ اُونْتْمَه رَبِّكِي هَرْ اَنْ اِيچِنْدَه
فَنَا دُنْيَا دُرْ بِرْ فَاحِشَه زَنْ صَمَقَالَه كُولِيجِي اِنْسَانْ اِيچِنْدَه

245a

نیچه شاهلر بزم دیدی جهانه یاتر مقبرده افغان ایچنده
باشی کوکه برابر نیچه سلطان یاتر بر تربده حیران ایچنده
صغشدی بر قوللج قبره نیچه شاه جهانه صغمز ایکن خان ایچنده

قنی اسکندر و ملکی سلیمان
یاتر لاخاکیله یکسان ایچنده

ویرمه دنیایه کوکل ای یار حق صوکی فنا دنیه کوکل ویرن اغیار حق موتی اکا
تنشیر تابوت کفن مقبره اوین فکر ایده نه چقور در قبر زندانی دوشر شاه و گدا
دنیه معمور ایدر سین دین اوین ایتدک خراب اجل اکسکده یاپارسین طورمه شدادی بنا
عاقل اولان فانی دنیاده قومز طاتلو اوزره غافل اولان جاهل اماده دنیه دن اومار وفا
قنی سلطان و وزیر بولدک وفا سن دنیه نک یمی ساکه مزارستان اوکوت ای بی نوا
یادشاهلرک جنازه سی مصلایه کلور ارکشی نیتینه ایلر مؤذن لر صلا

چون اجلدر عاقبت شاهک کدا دن فرقی نه
شاهلرک ایخی همان غوغا سی چوقدر عمری لا

بو فنا دنیای شی صانمه خیالدر ای جوان کذبی مشهور دنیه در بو بی وفا در بو یلان
باخصوص صادنیه نک اسمینه زندان دیدک حق نقدر راحت کورر زندانی ایچنده اولسه جان

دنیه

دُنيه بر ظُلمت قفسدر جان قوشن محبوس ايچون — قوش قفسده نقدر سوزر صفا فكر ايت عيان

دُنيه نك اون كوني شنسه بيلكونيدر اه وزار — ترك دُنيا در مكر دُنيا ده شاد اولان همان

دائما شاد اوزره در اهلي قناعت دُنيده — اهل دُنيا راحتك كورمز يوزين حالي يمان

بو نه حكمت اغنيا اغلر كولر يخسول مدام — بو نه سر مسرور كدا لر غم چكر شاه جهان

طوتالم سلطان عالم اول بوكون نه فائده — لا ابد بر كون اجل شاه اول كرك ويرمز امان

دُنيه نك ذوقي صفاسيدر بيلان — بر خيالي دوشدر دُنيا همان

بي وفا در تحت تاجي دُنيه نك — اوغلان اويونجا غينه بكزر جهان

بيچه كل يوزلر تراب اولوب ياتر — عمري باغبني فنا ايتمش حزان

بيچه طوطي دللي اوغولجقلري — قاره بيره صوقدي بودوري زمان

دُنيه بيچه كره طولار بوشا لور — يعني هر يوز بيلده بر كره انان

فكر ايده وقت اللي بيلدن بريسين — ال عثمان قج جلوس ايتدي اي جان

قبر اوينه طاشينور طوزمن بوخلق

كونجي وار لا اولميه بر كامران

دُنيه نك پك اردينه دوشمه اي يار — صنمه دُنيا اي بكيم بر طتلي كار

جمع دُنيا ايت حلال دن كسب ايدوب — ويرز كاتك ويرمينسدر اهل نار

246a

سَاكَه بِيكْ اَتْچَه ۋَاحِسَانْ اِيتْدِي حَقْ سَنْ بِيكْرِمِي بَشْ زَكَاتْ وِيرْمَه حِمَارْ
وِيرْ زَكَاتِي بِيرْلَرَه طُولْ عُمْرَتَه وِيرْمَزْ اِيسَكْ فِي السَّقَرْ طَامُويَه وَارْ
حَقْ دِيدِي قُرْاَنْدَه كِيمْ وِيرْمَزْ زَكَاتْ مَالِي طَامُودَه اُولَا عَقْرَبْ وَمَارْ
فَقِيرْ اِيكَنْ سَنِي حَقْ اِيتْدِي غَنِي شُكْرِ بِيرْ مَالِكْ زَكَاتْ اِي يَارِ غَارْ

قَنْقِي مَالِكْ كِيمْ زَكَاتِي جِقْمَسَه
آنِي لَا اِيدَرْ عُمْرُوَشْ رُوزِكَارْ

كُوكْلْ يَابْ بِقْمَه زِنْهَارْ اِي بُرَادَرْ كُوكْلْدَرْ عَرْشِ بَيْتُ اللهِ اَكْبَرْ
حَقِيقَتْ بَابِي نُكْ مِفْتَاحِيدُرْ دِيلْ دِيلَه اُويمَايَنْ اِبْلِيسَه بَرَابَرْ
دِيدِيكِمْ دِيلْ دُرُرْ اَيَاتِ قُرْاَنْ دِيلْ اُودُرْ كِيمْ وِيرَه حَقْدَنْ خَبَرْلَرْ
كِه زِيرَا دِيلْ دُرُرْ وَحْدَتْ سَرَايِي دِيلْ اُولْدِي عَالَمِي لَاهُوتَه مَظْهَرْ
شُو دِيلْ كِمْ حَقَّه قَائِلْ اَهْلِ حَقْدُرْ حَقَّه قَائِلْ دِكْلِسَه اِيتْ اُولْ اَبْتَرْ
كِه هَرْ كِيمْ حُسْنِ خُلْقَه مَالِكْ اُولْدِي سُلَيْمَانْ وَشْ اَكَارَامْ اُولْدِي دِيوْلَرْ

كِشِي مَوْتِي اُونْتَسَه اُولَا مَغْرُورْ
عُمْرُ وَلَا حُكْمِي غَافِلْ كُونْدَنْ اَظْهَرْ

بِتُورْسَه بِرْكِشِي بِرْ مُؤْمِنُكْ بِرْ حَاجَتِنْ اَنْجَقْ رَسُولْ بِيُورْدِي بَتْمِشْ حَاجَتِنْ بِنُورَه اَنْكْ حَقْ

بو بَتْمِشْ

بو يمتش حاجتك ويره اوتوز بن حق بو دنيا ده ويره فرق حاجتن يارين ديه شاه رسل صدقه

كيمه ايلك ايدرسك پيشه گندوكه درا ول ايلك طاش اورنه اورا تمك مشربك درياولا الحق

بو غيسه اتمكك اتمك دليله خلقي اغرله حليم النفس اولورسك خود قول اولاسا كه جمله خلق

ديمشلر طتلي ديلي بويوك عدوي دوست ايدر بويله دوست دشمن اولور مطلق

صفا ارسلاني تو يخجه مطيع اوله قيوندن پك صفا من سك تو يخجه بركدي استرسني يوتمق

يوزينه اردينه عيبن كورورسك كمسنك ديمه

والا كندي عيبك كورعيب نه خاطري يقق

طيانمه منصبي دنيا ومافيها يه كل ذي فهار ارقي شادي صوقي ياتم دكلمي دنيه نك اي يار

صالانمه كبريله فرعوني وش كيرمزميسين قبره يخجه مغرور بوله صغمن لري موت ايلدي برداره

نه ويرسنه الورتكري سلامن بعضي ايت مغرور ويرسنه سلامي قورويا سي اغزين اچمق عار

سلام ويره جك ادم بولامزجقسه بوله جاهل ندر بو يخجه تكبر لك چو اصل نطفه مردار

مكرسن رحمتي حقدن اميدك كسدك اي غافل سلام حقك ايكن نكيت سلام ويرمه چو عرضك وار

سلام ويرسنه باشك ويري ناسه بو ميدرسنت سلامي شيدي سمتورگه ويرسنه يارا گر اغيار

آتا سين قرشن كورسنه ايت وازكر سلام ويرمن

قيامت كونينه لادير مكر بو قوم ايدر انكار

دُنيه نُك ذوقي صفا سي وار دين سوكيلر يلان — موت وعزرائيل اولان يرده صفا اولماز اي جان
ملك الموت اولميان يرلر صفا نك كا نيدر — دُنيده يرر وامي موت اولمز اويرده اي جوان
كلمه ي حضرت ندن نصيحت استه ي بر قوم ناس — ديدي حضرت سزده هيچ ادم اولورمي يا فلان
يا رسول الله اولوم سن يرا اولورمي ديديلر — سينه اولوم خود نصيحت پس ديدي اول عالي شان
دُنيه بيك ييل صفا ودوقيله سورسك عمر — ايرو كيج بوفانيه لذت كله بورنكدن همان
دُنيه نك سلطانلغي ديرسك دوشه بكزر خيال — بركي عمريه بكزر دولتي دُنيا عيان

لا فقير م ديو غم يمه بيلورسك ربكي
حقي بلمين فقير در اولسده شاه جهان

عالمي كوني فساد ايله وفادر ذوقي هب — يقمه دينك منصبي دُنيا چون اولمه بولهب
اولمه مغرور بوعجوزه قاري دُنيايه صقين — نيچه شاهدن قادري طول زن دُنيه فاينده عجب
دُنيه نك ويرانيه باق كوزلمه معمور ربني — بونه حكمت دُنيه يك دوستلاريه ايلر غضب
دُنيه يا اويوز كوبكدر اولشان قورتولمدي — حرصي قوايله قناعت موتي فكر ايت روز شب
بونه حال دُنيا ايدر دشمنلريه سر فرو — دوستلرين خوش طوتمز امما بلمزم هيچ نه سبب
دُنيه نك نه وادينه سوين نه يوغينه يرين — يرا اولور قبراجره چون شاه وكدا تورك وعرب
يادده لما ميشه دونه لا اولا بركون جهان — انس وجين قبره كيره خالي قلا مصري حلب

دينه نك

دنیه نك دولتیده محنتیده دوشمز همان — اهل دنیا نك صفاسندن غمی جوقدر انان

نه طیان دولتی دنیایه نه محنته یه رین — هیچ نه کل نه اغله دنیا خاطرینچون ای جوان

سنی برکون کلمز سه دنیه بیلکون اغلمز — قبره کیرمینجه تا راحت اولامز انس و جان

مالی جوق اولان صانمز دنیا صفاسی هپ بنم — دنیه یالان دنیه نك ذوقی صفاسیده یالان

دنیه نك ذوقی صفاسی باقی قالیدی اکر — پادشاهلر نه بیلردی قلیدی بو جهان

تربه شاهلردن ال مقبره کلدی وار اوکوت — عبرت ال اهلی قبوردن ای یولاصغمز جولان

دنیه لاشی در فنا در اخرتدر باقی او
عمر و دنیا هپ خیال و خابدر کوندن عیان

اخرتك یقه دنیایه کوکل ویروب ای یار — بو یلانجی دنیه نك خودصوکی بر صوسوزیکار

اوکی معمور در بو دنیا نك صوکی ویران در — اوکی شکر در بو دنیا نك صوکیدر زهر مار

اوکی دولتلو بو دنیا نك صوکی محنتلو در — اوکی شادیدر بو دنیا نك صوکیدر اه و زار

خاین اولور دنیه یه کوکل ویرن کیشی — دنیه دن اکراه ایدن اولدی امین برخودار

سوزم اوستوت اولسه بیرسك صدر عالیده اکر — غم طمعدن پك صقین زنهار قناعت ایله وار

دین و دنیا سین بیقوب طمع ایدر خوار ادمی — هر فساد لك باشی کذبیله طمعدر اشکار

گرچه دنیا سیزده اولماز دنیه ایچون یقمه دین
یئچه مالی چوغی کوردك لایدبدر روزگار

محقق حق تعالیدن اگر قورقرسك ای قرداش — توکل ایله حق یولنده قورقمه خلقدن ای سرداش
که هرکم قورقه خلقدن قورقمشدر حقدن اول جاهل — که هرکم قورقه حقدن قورقار خلق اندن قورقر باش
طمعکار اولسه برادم عدو اولور کاعالم — قناعت اهلی انسانك جهاد ایستیدر ای مولداش
بو انسانی یکیم یولدز جفارن ایکی یسنه در — بری نفسی هوا ایکنجی کذاب اولا کزلی فاش
یلانه ایلین پرهیزی دین دار و مسلماندر — یلانه ایمین پرهیز منافقدر بل اولا قلاش
دیمشلر هرکناهك انسی انسی یالاندر — ولی الله دیسك صادق دیله جائز در ای حلداش

یلانجی دین و دنیاسین یقر اوکماز دوعالمده
یلان ایمانی لا ایلر بلای سویله ویرباش

حق تعالی جمله کار اولوب قیوقار نلری — کندی قودوغی قیویه دوشور حق انلری
کمسنك ایاغین المقدن برادر یك صقین — طوتالم بوکون بکا یارین سکا ای سرسری
دیمه کمسنك قیوسین دیمسونلر قاپوکی — ایلك ایت دشمنه دوسته کندوی کمیلکلری
طغرو اول اوق کبی منزلکاه اولاسکا صدیر — اکری اوق وار مزنشانه اوچسه قالور کیری
دولت استرسك اکر ایکی جهانده طغرو اول — حق قیتنده خلق قیتنه طغرونك وار در بیری

اولسه

اُولسه يا لانجي برادم سوزمزاني خاص عام صادق القولي سوزهب انس وجن ديو بري

طغرو دشمن يك درر يا لانجي دوستدن اي آخي

لاعقل سزد وستدن يك سوعدو عاقللري

سكا الله ايده يم كل نصيحت سوزم طوت واريسه باشكده دولت

اگر بر مجلس اجره بولنور سك مساوي ايده بيله ايتمه الفت

بيوردي بركون اول سلطان كونين زنادن چوق اشدرديدي غيبت

ايكي آدم همان بريره كلسه كه بيرلر خلقك اتين ايكي نكبت

جهنمه قويان انساني ديلدر صبر سز ديل طاموزدن اولدي قسمت

ابو بكراك مدام اغزنده برطاش طورردي سويلمزدي يا لضرورت

صبر سز ديلمز لا ايله يا رب

ديله ويرصبر ايتوبي حقيقت

برادم يك يرامز سه غيبت ايله اني زنادن غيبت اشدير رسول اي جانمك جاني

بو غيبتدن مراد اولان ايلك عيبن كوزتمك خطا در يك خطا در يك كوزتمك عيب انساني

تكر اول غيبت اتديكك اولاظالم دينه خاين غرضله غيبت ايلمه نر فرعوني نه هامان اني

حقك قوللاريني غيبت يرادن حقي غيبتدر ايلك عيبن كوزتمك باخصوصا عجب شيطاني

كورر ايلك كورنده چوب كورنده مرتكي كورمز — مكر كندين بكنمشدر بكمز كيمسه نادانی

قيامت نيجه قوپماسين مشايخلر ايدر غيبت — غرضله وعظ ايدر درويشي سخي اهل فرقاني

الهي لا اولوب كتدي غرضسز حق دينن دلمر — مكر مهدي چقا تصحيح ايده بو فاني دورانی

بزي يولدن چقردي بك دريغا حب دنيانك — خصوصا بك حوالهء شمدي ناسه شرّي شيطانك

هواسي اوزره ايتدي بزه بك ايش نفس امّاره — اسيري ديو اولوبدر خاتمي عقلي سليمانك

بزي يوقدن وجوده كتورب وار ايلين حقدن — چو يردك جمله من يوز قولي اولدق عورت اوغلانك

بزي برطمله دن ايجاد ايدن حقي اونتدق هب — بر اوغوردن اونتدي اخرتي نفسي حيوانك

اگر اول يار دن حقه مطيع اولورسك اي عاصي — بيوك احسانه ايده ايكي جهاندة سكا سبحانك

برايكي كون عمر چون اخرتك يقمادنيا چون — عمل اك اخرت چفتلكينه يا پ دين ايمانك

نه سوين دنيه نك وارينه نه يوقلوغينه يبرين
جفا سيله صفاسي بر بولاشي فاني دورانك

دولت استرسك ايده سنده قرار — كادنبر خاينه زنهار اولمه يار

هر امورك حقه اصمار له بكيم — خم طمعدن پك صقين اول برخودار

لحريص ديدي محزوم رسول — پك حريص اولسك ايدر دنيا فرار

كنز

249b

كَنزِ لا يَفنا قَناعَت دِيرِ نَبي — خَم طَمعلَه چقدي باشدَن مُور مار
اُدمك بيلوك عَدو سيدُر طَمَع — طَمعك بُو قدر صوكي فكر ايله وار
هَر اَميني خاين ايلَر خَم طَمَع — وير قَناعَت بيزه اي بَر وَردكار

اُدمي خُور وذَليل ايدَر طَمَع
اُدمه اِلّا قَناعَتدُر حِصار

نَدُر دَولَت ديرايسك اي برادَر — قَناعَت اِستِقامَتدُر اي دِلبَر
اَصل دَولَت ديدكلري صَبر دُر — صَبر سِز اُدم اِبليسه بَرابَر
عَصاي صَبري اَلينه الان جان — قِيامَت حَشره دَك سُورچمه يولدَر
صَبر لي قُولَرين يَك سَوَر اللّه — صَبر له اُدم اولدي مَحض جَوهَر
كيمك مُحكَم سه صَبري يُخسول اولمَز — غَني رَنّاقي ايله اولدِ لاوَر
قورُق صَبر يله حَلوا اولدي بِشدي — صَبر طوت يَبرا غِن ايتدي سَراسَر

اِلهي بيزي ايتمه بي صَبر لا
حَبيبك صَبر بينه قِل بيزي مَظهَر

كوكل ياپ يقمه اِستَرسَك هِدايَت حَق اليدَن — كوكلدَر اَصلي بَيت اللّه حَدَر قِل كَعبه يقمادَن
كوكل يقمه يقيلورسين يه دُنيا ده يه عُقباده — تَحَوُّر ايله بَر شَخصه قايمه اولسه اَعدادَن

250a

كوكل كعبه سنى قدرت ايله يا بدى يا الله ... ديمشلر كعبه يه نيچون كوكلى بيلمز اكلا معنادن

نظر كاهى در خلقك بو ظاهر بلديكك كعبه ... نظر كاهى خدا در كوكل اسرارى تجلادن

كوكل اوغرو سى ولاندو جهاندن برخودار اولمز ... كوكل اوين يقان اوكمان اولور زرقو مولادن

اكر حاكم ايسك ناسه كولر يوزايله حكم ايله ... عبوس الوجه اولوب اتمه غضنفر كبى سودادن

حسددن كبر وكين دن پك صقين الاعدا وتدن

نه دشمنه نه دوسته سويلمه پك آغو قارادن

كمسه حقينه قيو قزمه دوشرسين ناكهان ... قردا شك عيبين كورمه سك اتكلله اوزت ايجان

قادر ايسك جمله عالم خلقنى دوست ايت سكا ... كمسنك نه زهر علم هيئته چالشمه ايجوان

بركشيه انددن بيك دوست چوقدر بر عدو ... صوا ويوردشمن اويومز شر دشمندن اويان

دشمنه ايله مدارا دوستليغه تبديل اولا ... صفا ارسلانى توبنجه اولا تيون بى كمان

بركدى ارسلان اولور يرقارن مدارا ايتمسك ... قل مدارا فيلى بر قيل ايله ضبط ايله همان

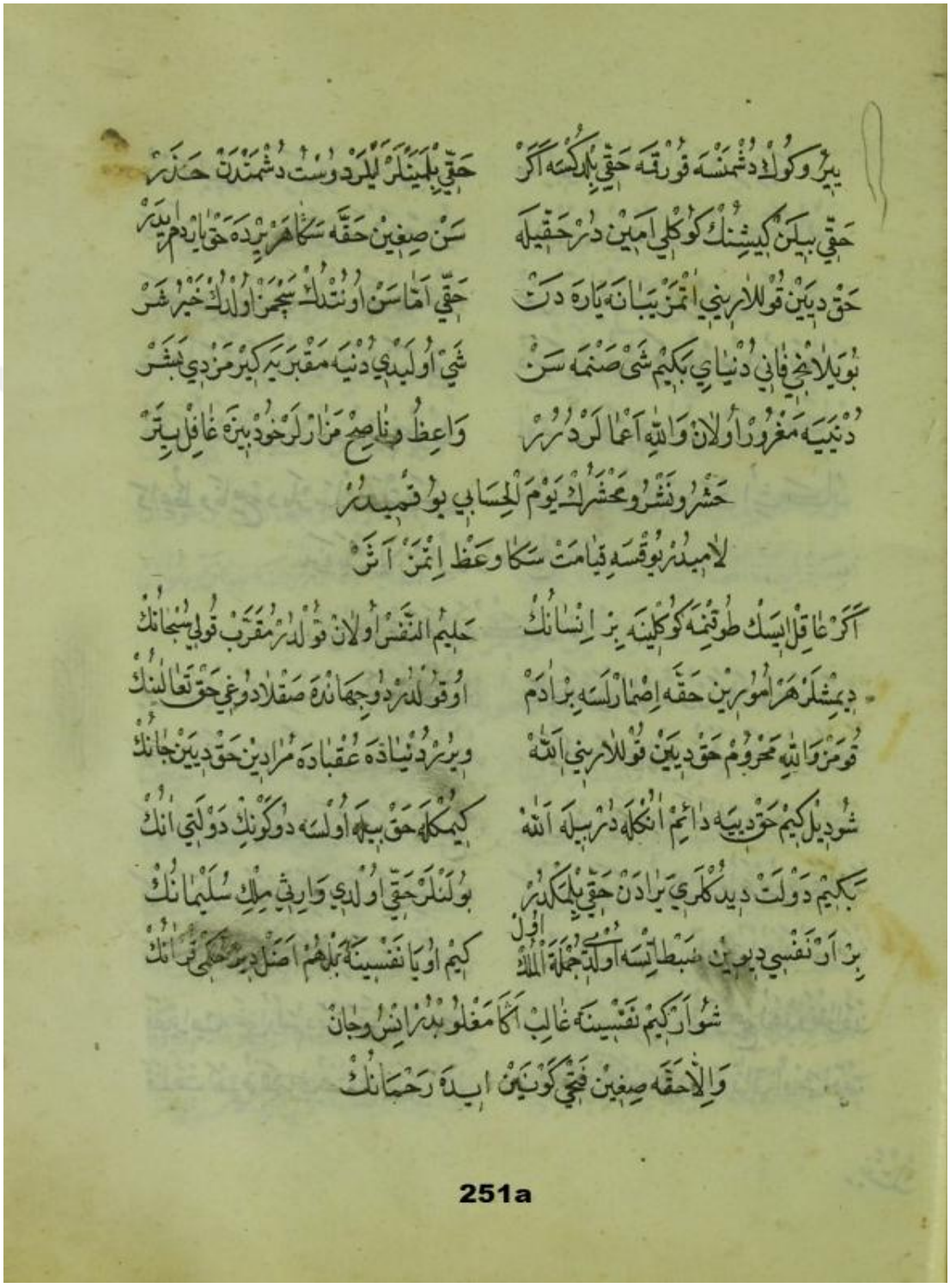
پنجه زنجيرى قيرار دشمن مدارا ايتمسك ... انس وجين ديولر مدارا نك زبونيدر انسان

دشمنك مورايسه ده مردانه كور خورا كلما

كوكلك لحق همتك الا اولا پك عالى شان

خلق عالم دشمنندن بى خبر اولوب كزمز ... نفس امّاره در دشمن ديديكم اى برادر

بيرو

يبرو كولك دشمنسه قورقه حقي بلدكسه اكر
حقي بلمينلر ليلرد وست دشمندن حذر

حقي بيلن كيشينك كوكلي امين در حقيله
سن صغين حققه سكا هر يرده حق يار دم ايدر

حق دينن قوللاريني اتمز بيانه يارة دن
حقي اما سن اونتدك سنجمن اولدك خبر شر

بو يلانجي فاني دنياي بكيم شي صنمه سن
شي اولميدي دنيه مقبريه كير مزدي بشر

دنيه مغرور اولان والله اعما لردر
واعظ وناصح مزار لرخود بينه غافل بيتر

حشر ونشر ومحشر لك يوم الحساب بو قميدر
لاميدر بوقسه قيامت سكا وعظ اتمز اثر

اكر عاقل ايسك طوقنمه كوكلينه بر انسانك
حليم النفس اولان قولدر مقرب قولي سبحانك

ديمشلر هر امورين حققه اصمار لسه بر ادم
اوقولدر دوجهانده صقلادوغي حق تعالينك

قومز والله محروم حق دينن قوللاريني الله
ويرر دنياده عقباده مرادين حق دينن جانك

شو ديل كيم حق ديه دائم انكله در بيله الله
كيمكله حق بيله اولسه دوكونك دولتي انك

بكيم دولت ديدكلري يرادن حقي بلمكدر
بو لنلر حقي اولدي وارثي ملك سليمانك

بر ار نفسي ديوين ضبط ايسه اولدي جملة الملك اول
كيم اويا نفسينه بلهم افضل در حكمي تر انك

شو ار كيم نفسينه غالب اكا مغلوبدر انس وجان
والاحقه صغين فتحي كونين ايده رحمانك

دُنيه ايچون دينكي يقمه اي يار ... طالبي دُنيايه ايتمه اعتبار
دولتي دُنيايي شي صنمه صقين ... فاني دُنيادر وفاسز روزكار
منصبي دُنيا خيال وخابدر ... عمر دُنيادر بقاسز بي قرار
شاهلره قلمدي دُنيا دولتي ... دُنيه بر دوش كبيدر بوقدر نه وار
دُنيه نك اسمي يلا بخيدر نيچون ... ادم اوغلانيني الدارنا بكار
واعظ وناصح ديلرسك موت بس ... مقبره لر خود بفصيحت اشكار

بيزه بك لازم اولان صالح عمل
ان يشا چوق يشا اوكدر منار

ريادن پك صقين اخلاص ديلرسك حق تعادن ... ريا بيله عمل باطل اولور اكلا بو معنادن
ديمشلر كيم ريادن كمسه قورتولمق فتي كوجدر ... مكر كيم حق بولنده قورقيه خلقدن براشيادن
وزير وپادشاه اخلاص اولان كورنمز هيچ ... حقك افعالي توحيدينه ناظر درهر اراده
كورنمز چوب قدر بو خلق عالم اهل اخلاصه ... كوكل طوري كيم اولاصاف طوغر نوري تجلادن
واره شاد ويوغه غم چكمز اخلاصي اولان كامل ... غنيدر حقيله مخلص اولان قول جمله دُنيادن
فقير ايسه غني اولسم ديمز حقه اولان راضي ... نه حال اوزره بولنسه ال قومز هيچ زهد وتقوادن
قناعت اهلي قول الربي يحتاج ايلمز الله ... والا صبري محكم سه ويره رزاقي اومماندن

نیتک خیر ایلکل ای یار غار — خیری اوزاتمه دونر شر نجار
بر محلده صابر اول طاغ کبی پک — هر اشی صبر ایده رک اشله ای یار
عجله جائز محل وار ای اخی — پک ضرورتسز عجله بول از ار
عجله اکثری شیطاندن در — اولدی رحمانیدن تا نی اکله وار
ادمه سرمایه در صبری جمیل — صابر اولان دوجهانده برخوردار
صبر ایدن اصلا پشیمان اولمدی — دوشمدی صبر ایتنه بینن سوار

صابر آیق سورچمز الا کذبیله
صبر ایدن یمز طویار ایچمز قتار

صبری محکم اولانلر انسان اولیادر اولیا — پک صبرسز اولان ادم اشقیادر اشقیا
حق تعالیدن قناعت ایله این ویردیکنه — کورمز اول یخسول لق اصلا غنیادر اغنیا
دائما راحت ایچنده در قناعت اهل دل — حقیله مستغنی کور کل کیمیادر کیمیا
راحتک کورمز نورین مال جمع ایدن ایرتکیچه — اهل دنیا پک بلایه مبتلادر مبتلا
طوتنا لم جمله جهانک مالی اسبابی سنک — برکفنده قسمتک مالی بی وفادر بی وفا
پادشاهیله کدا قبره اچرجه چون یکسان یاتر — قبره کیرنه دیمک شاه افتیادر افتیا

دنیه نك ذوقی صفاسی هب فنا لاشئ ایکن

دنیه غمین حکن احمق بی نوادر بی نوا

یقین اولمه طمعله حرصه زنهار — طمعدر آدمی اوغلانی صوقان مار

قناعت رزقی بیمکله دوکنمز — ابدا راحت یوزین کورمز طمعکار

عزیزم اولمق دیلرسك دوجهاندن — حقك ویردوکنه راضی اول ای یار

صغین رزقکه جانوکولدن — کل اوینا یمه غم دیمه الیم دار

توکل ایله صبری قومه الدن — حقه صغین ده ارقك اوزره یات وار

بنی بشلیه مدی حق دیمکدر — برادم رزقی غمین حکسه هر بار

دیمشلر رزقه غم شرکی خفیدر

نه کون اچ قودی حق حالا قل اظهار

حق تعالی بو نجه مخلوقاتی یوقدن ایتدی وار — نجه بیك بیل رزقین اول خلق ایتدی اول دکار

بو نه قدرت نطفه بر طاقه انسان ایتدی حق — قانچی کوز نقشین بزان نقاشه تحسین ایت ای یار

آفرین اول پادشاهه قطره دریادور نر — یوغی وار ایمکه واری یوغه قادر کردکار

جانلر قدرت ایله تن لباسین کیدورر — روح سلطانه جسم اتینه کاه ایلر سوار

کاه اولور عریان اولور جان تن لباسن ترك ایدر — جان کیرر جانا طونینه ایده کثرتدن فرار

اِشبو ظلمانی قفسدن جانه ایدنجه الوداع کیره بر نور انی جسم اچینه جانه ایده قرار

عالمی ارواح عدم اوندن درحال امتیم

اخرت اوینه ها خلق طاشینور لیل و نهار

بو یلانجی دنیه تختی نه سلطانی نه یوف صوکی ویران دنیه نک ملکی سلیمانی نه یوف

بو فنا کونی فسادک بی وفا در دولتی اشبو چرخ ظالمک معمور ویرانی نه یوف

عمر و نوحی دنیه نک خاب و خیال اللر تیز کچر دینی دنیا ایچون بیقانک انسانی نه یوف

چوق یوله صغمز سلام ویرمزی یوق ایتدی اجل دنیه نک ذوقی صفاسینه وخندانی نه یوف

صغدی بر قولچ مزاره کیک جهانه صغمین فلکک شاهینه اسکندر ی دورانی نه یوف

فانی دنیایه بنم ملکم دیوب مغرور اولان اسمی رسمی اونودولدی ادیله صانی نه یوف

کل شیء هالک در باقی الا وجهه

فانی دنیا نک بقاسز اب و حیوانی نه یوف

بو دنیا کوکل ویروب هواسینه اولان انسان پشیمانلق طاشیله صکره چوق دوکه باشین

نه غفلت نه حماقت اخرتده دنیه چون یقمق بو دنیا فتنه اولدر دیدی دنیایه حق زندان

بلا محتلهٔ قاریشق صفاسی ذوقی دنیا نک دیمشلر دولت دنیایه بر عاریتی قفتان

بو دنیا دولتی چوقدن دیه نک کلدی بو رشتدن نیچه سور کین مغرور یاتر مقبرده عریان

قَنِي كِمسَيه ويرمَين سلاي شِمدِي خاك اولدك — تكبّر پنجه ديوي چالدي يره چوخ سر كردان
يَلا بَخي دَولتينه دُنيه نك مغرور اولمان — اولوب قيره كيرنلري مكر كور مزيور دحيوان

بو دُنيا دَولتيني اخرت دَولتينه صرف ايت
نه اكسك اول بتر لكن اوندن اكسك يبرك ينه ان

بزصباحه يا چقار رُزيا بودر كيم چقمازز — بوكون اخشامه ايره رُزيا بودر كيم ايرمزز
حرصمز امّا جهان اولسه سبو بوداردي هب — بو اولنلردن دريغا هيچ نصيحت المازز
بزي پك يولدن چقاردي حبّ دُنيا حيف اه — اخرتي هب اونوتدق دُنيه اولدوقما زز
بلمزم روزي قيامت حشر و محشر يوقيدر — روزي محشرك حسابيله عذابن اكما زز
مال قارون بقارز ويرمزز لله هيچ — جنّتي بر پول له المازز سخاوت قلمازز
خرج ايده رُز بيچه بيك التون يطامو يولينه — حق يولينه كليجك بر دانه حبّه قيمازز

البخيل ديدي چون لا يدخل الجنّة رسول
سوديكلدن ويرمينجه جنّته يول بولمازز

عجب يولدن چقرز خلقي دُنيا — اسيري دُنيه اولدي خلق سراپا
يرادن حقي قول لاري اونتدي — قول اولدي نفسي شيطانينه امّا
هله دينه پك نادير مقيّد — بو خلق محشره منكر كيبي حاشا

هَوَاسِي بُوتَلَرِينَه طَابْدِي عَالَمْ ۔ بُيُوكْ بُوطْ شِمْدِي شُهْرَتْ طَابْدِقْ اَعْلَا

دَكِشْدِكْ اَخِرِي دُنْيَه هَبْ ۔ قُولْ اُولْدُقْ عَوْرَتَه اُوغْلَانَه رَغْنَا

عَجَبْدُرْ اَخِرَتْ دَرْدِينْ چَكَرْ يُوقْ ۔ دِرِيغَا بِيزِي غَفْلَتْ ايتْدِي اَعْمَا

نَصِيحَتْ بِيزَه عَزْرَائِيلْ اُولُومْ بَسْ
اُوكُوتْ كَارْ ايلَمَزْ طَاشَه وَالَّا

بُيُورْدِي بِرْكُونْ اَصْحَابِينَه حَضْرَتْ ۔ ايكِي دُرْدِيدِي بُو عَالَمْدَه دَوْلَتْ

بِيرِي بُودَوْلَتْ اِسْلَامْ وَايمَانْ ۔ ايكِنْجِي دَوْلَتْ اُولَدْ باشَه صِحَّتْ

عِبَادَتْدَه بَكِيمْ صِحَّتْلَه اُولُورْ ۔ مَرِيضَه بَلْكِي زِنْدَانْ اُولْدِي جَنَّتْ

اَگَرْ صِحَّتْ صَاتِلَيْدِي جِهَانْدَه ۔ بُولَامَزْ لَرْدِي شَاهْلَرْ اَكَا قِيمَتْ

گَدَا اُولْ پَادِشَاهْ اُولْ خَسْتَه اُولْسَكْ ۔ جِهَانْ باشِيكَه دَارْ اُولُورْ حَقِيقَتْ

بَكِيمْ دَوْلَتْ نَه مَنْصِبْدُرْ نَه خُودْ مَالْ ۔ حَقِيقِي دَوْلَتْ اُولَدْ عَامَه رَحْمَتْ

نَدُرْ سَرْتَاجِي دَوْلَتْ صَبْرْدُرْ
صَبْرْسِزْ لَا اُولُورْ هَرْ دَوْلَتْ اَلِيتْ

خُدَايَا قُولِينَه اِتْسَه هِدَايَتْ ۔ اَكَا اِلْهَامْ ايدَرْ صَبْرِي قَنَاعَتْ

اَكَرْ بِرْ قُولِينِي رَدْ ايلَسَه حَقْ ۔ وِيرُورْ دُنْيَايِي جُوقْ جُوقْ اَكَا غَايَتْ

كيمه آل ويرسه دنيا آزدي اكثر ... فقير در بيلنه بويوك سعادت

كيمي صالح اولور مالي چوغالسه ... ايدر حق يولينه احسان وخيرات

كيمي فاسق اولور چوق اولسه مالي ... نه يير نه يدير نه خير وطاعت

كيمين حقه يقين ايلر بكيم مال ... سخيسه حق يولينه ويردي فت فات

ضرر ويرمز ايمش جومرده چوق مال

ضرر مش مال بخيله بونه حالات

حق تعالينك رضاسين استين قولهر زمان ... سوء ظن [redacted] ظاهر زنهار

حسن ظنيله نظر قيل دشمنيكه دوستيكه ... سوء ظن ايدوب ايلك عيبين كورمه اي جوان

بركشينك عيبني كورسك عيبله صقين ... عيبي ستر ايت ايمينك باشينه كلور همان

فاسقي كورسك الهي ويرمبوكا انصاف دي ... بنجه فاسق توبه ايدوب اولميا اولدن اي جان

توكشي حقين يك كوزت كانوسه توكشولر اكر ... توكشو كي خوش طوت سني خوش طوتار تقي مستعان

حسن خلقيله اغرله توكشو جقلار مدام ... توكشو ساكه طاش اورسه سن اورمه تمل طوزدان

مشربك يغمور اولادشمنه دوسته ساقي اول

يلديرم كبي غضبناك اولغل اي عالميشان

نه ياوزاول نه يواش اول اوسط اول اي يارغار ... حق حليم النفس اولان قوللرينه سور اي يار

هر اُمورك اَوسطي اولديي خير ايشويله بيل — پك آجي اولسك اترا رطتلي اولسك ايل بولدار
يا وز اولسك اصيلور سين يا وش اولسك اصيلور — حسن خلقه پك يا پش ديولري ضبط ايت صكره وار
صابر اول حين غضبده پك تحوز دن صقين — غضبين يودا ان قولاين سوريمش پروردكار
چون دييدي والكاظمين الغيظ والعافين حق — ناسه كيم اتسه غضب عفوايت صوحبين ديركردكار
بو غضب اكثر نفسيله شيطاندن كلور — كامل ادمده غضب اولماز بوكوندن اشكار

نقدر پك يا ومن ادمسده دين سزديمه
قل دعا اصلا حينه الا كمك ليل ونهار .

كيم سكا ظلم ايده زنهار اتمه اكا بد دعا — بلكه عرضك يقناده خير يله ايله دعا
مومن وكامل اولديركيم كمليكه ايلك ايده — ايليكه ايلك هنر دكلدر اصلا اي كدا
هر نه كيم كوجكله نفسه قل تحمل صبر ايدوب — دشمنك دوستك بوكين كوتور شكايت اتمه تا
بركشي قاتكده پك صوج اتسه عفوايت صوحبي — عفو ايده يارين سنك صوجكده ذات كبريا
ادم اولغلاني بشردر سهو يله ايدر كناه — كيم خطا اتسه خطا سينه كوره اتمه جزا
بارك الله اول كمال اهلينه كيم كين طوتميه — اتك اولغليكي خطاء قتل ايده نه قل عطا

كين ودين جمع اولماز الضدان لا يجتمعان
نه صنارسك ايشيكه باشه كلور مثل ابتدا

كِبْر وكِين بُغض وحسد اهلينى سوَمَز لايزال ... هم حسد اكثر منافق صيفتيدر اى رجال

راحتك كوز مز يوزين اهلى حسد اولان كوكل ... دائما راحتده در كيمده حسد يوق بونده حال

ويربكا ويرمه بوكا يارب ديمكدر بو حسد ... شركى اكبر در ديمشلر حسدة اهلى كمال

ادمى ابليس ايدر مش عجبيله كبر و حسد ... صقلغل يارب حسددن جمله مزاى بى زوال

جنت اهلنده علامت نه در بو قدر حسد ... طامو اهلنده در اكثر حسد جنك وجدال

بعض ادم لخ ايدر زنهار حرامدر لجى قو ... بنجه كمسه لخ ايده ركك قان دوكر ايلر قتال

قادرا بيسك دوست ودشمن اره سن صلح ايلكل
رحمت الله ايله تا جنت سكا اولا حلال

قل مدارا دشمنيكه دوستيكه اى بولاكرى ... دشمنيكه دوستيكه پك سويلمه ياوش بورى

دوستيكه پك سويلمسك دشمنليكه اولور سبب ... طتلو دللى اولدوغيچون سوديلر پيغمبرى

بو مثلله طتلو سوز ايله حقارت بيردن يلان ... قوبرو غن باصمسك يلانك زهرى صاركنجى

حسن خلق ارسلانى ببرى ديو لرى ايلر قيون ... طتلو ديلك بندة سيدر انس وجين ديو پرى

دوستوكك عيبين كور رسك سوء ظن ايمه صقين ... دشمنك عيبنده كور رسك اتكللة اوت كيرى

سنى انجيتسه برادم عداوت ايلمه ... حق ديدى الصلح خير كين طوتاندن يك قرى

كيم سكا كمالك ايده پك ايلك ايت الا اكا ... سكا دينه اورنى سن صدره جك تا ايلرى

سليمانة

255b

سُلَيْمَانَه سُلَيْمَانْ لَيْلِيغِي بِيلُورْ وِيرْدِي اُولَاللّٰه
سُلَيْمَانْ دَنْ اَبْدَالْ بِرْكِمْسَه اِيْجْمَدِي اِيدُوبْ آه

سُلَيْمَانُمْ زِيَادَه مَرْحَمَتِي خَلْقَه غَالِبْدِي
اُنْكِجُونْ عَالَمِي قُفْدَنْ قَفَا حُكْمِ اَيْلَدِي اُولْ شَاه

سُلَيْمَانِي زَمَانْ اِيكَنْ مُصَاحِبْ اُولَدِي بُرْمُورَه
صَبَقِينْ خُورَاكِمَه مُورِي سُلَيْمَانْدَنْ اَكَا هَمْرَاه

سُلَيْمَانْ جُمْلَه اَشْيَادَه وُجُودِينِي شُهُودِ اِيتْدِي
گَرْ نَجِيَه نَظَرْ قِلْدِي سُلَيْمَانْدَنْ بِيُولَكْ بِرْ شَاه

سُلَيْمَانَه كَلُوبْ رَامْ اُولَدِي وَحْشْ وَطَيْرُ وَاِنْسْ وَجِنْ
سَبَبْ نَه اِيدِي حَقْدَنْ قُورْقَرِ اِيدِي بَكْ اُو شَهَنْشَاه

حَلِيمْ اِيدِي سَلِيمْ اِيدِي كَرِيمْ اِيدِي سُلَيْمَانْ بَكْ
اُنْكِجُونْ دِيُولَرِي ضَبْطِ اِيتْدِي بِيلَه حُكْمِ اِيدُوبْ هَرْگَاه

سُلَيْمَانْ عُمْرِي اِيجْنَدَه غَضَبْ اِتْمَدِي بِرْ شَخْصَه
مُسَخَّرْ اِيتْدِي كَوْنَيْنِي اُنْكِجُونْ اَكَا اِلَّا اللّٰه

قَنْدِقِي حَاكِيمَه كِي اُولَا بَكْ غَضَبْ
اَكَا دُشْمَنْ اُولَا عَالَمْ جُمْلَه هَبْ

اُولْسَه بِرْ حَاكِمْ حَلِيمْ وَهَمْ سَلِيمْ
دُوسْتْ اُولَا هَبْ اِنْسْ وَجِنْ تُرْكْ وَعَرَبْ

حُسْنْ خُلْقِيلَه تَصَرُّفْ اُولْدِي خَلْقْ
حَاكِمَه لَنْكَرْ كَرَكْ بَكْ هَمْ اَدَبْ

بِي اَدَبْ اُولَانْ كِشِي بِينِي اُولُورْ
كِمْسَه اَدَمْ بِيرِينَه قُومَزْ عَجَبْ

قِزْدَنْ اُوتُوقْ حَاكِمَه اَدَبْ كَرَكْ
خَلْقِي قُورْقُوتْمَاغَه اَدَبْدُرْ سَبَبْ

اَهْلِ تَقْوَا خُمْ طَمَعْسِزْ حَاكِمُكْ
دَسْتِكِيرْ اُولُوبْ اَلِينْ اَلَه جَلَبْ

حاكم الا اولميه اهلي غرض
خلقه خالق كيبي باقه روزشب

يقوب بو خلقه خالق كيبي ايله عدل احسانيي — كنش مشرب اولورسك حق ويره ملك سليمانيي
ديمشلر ايلك ايت خلقده آت سن اني درياييه — اكر بلمزسه بالق خالق الاشيا بلورانيي
بر ايكي سوزجن اتك ايكي يغين كسمه صقين زنهار — غرضله مدح وذم ايتمه نه فرعوني نه هامانيي
اكر حاكم ايسك ناشرعي حكم ايله باشك ويرمه — بشاون عمر ايچون دينك اوين كل ايتمه ويرانيي
نه ايتسه كيشي كندويه ايده رايلك اكر كمالك — عدالت ايله فكر ايت وارجاعك اولو سبحانيي
نه غفلت اخرت اوين كيشي دنيا ايچون يتمز — الهي بركلمك حقي اويار بوخسته انسانيي

دريغا اخرت درديين چكر يوق نفسه نفسي خلق
والا بوطوبو شله جنت اچمز بينه رضوانيي

باشيني طوب ايليوب دوشن بودين درياسنه — جملة الملك اولدي حاكم اولدي دين صحراسنه
قل ابوبكر وعمر عثمان علي كيبي جهاد — ويرمه دنيانك كوكل بك اغيله قاراسنه
غيرتي دينه دوشن قوللارينه اولو پادشاه — خاصة ايده نظر اعلاسنه ادناسنه
دين اسلامه اهانت ايده نلر حالينه واي — دين ايچون باش ويرميه كيم يوف انلر نقواسنه
دين يولنده نقدر سعي ايتدي اصحابي رسول — دينه يارديم ايتمينك يوف قرودعواسنه

ايي دريغا

ای دیریغا اه کیم اسلام دین اولدی غریب قلدی غربتده بو اسلام ایر بو سوزمعناسنه

قنچی یوزدن اولا تصحیح بو عصرده شرع دین
رشك ایده ارواح اولسلطانلك دلا عنقاسنه

اهل حق اولان کیشی حق امریني ایلر قبول کندی یلدیکینه کیدن چوق بشیمان اولا اول
ادم اوغلانین هلاك ایدن حرام لقمه در خم طمعدر آدمی یولدن چقارن دیر رسول
ایکی یسنه خود ایده انساني کذبیله طمع کنز لایفنا قناعتدر دوکنمز مال بول
ما ایله ادم غنی اولماز غنا حقیله در اهل حق دنیا ایچون نه شاد اولور نه خود ملول
دو جهانده عزتا ستر سك طمعدن پاك صقین ایچمدن قانر پیمز طویار قناعت اهلی قول
جنتك مفتاحیدر صبری قناعت طغرولق کیم طمعکار اولسه طامودر انك کندوکی یول

ادم اوغلانین طمعدر هب بلایه اوغردن
یا الهی سکا صیغندق طمعدن صاغ وصول

طمع انسانه آل ایرمز بلادر قناعت آل ایر شمشیر بزعنادر
نه کون اچ قودی قولاریني یرزاق چکن رزقی غمین اول اشقیادر
بوکون رزقك ویرن ویرمز می یارین توکل ایتمك حقه خطادر
طمعدر کذبیله انسانه دشمن یلان سویلمین دیل اولیادر

يلا بخينك قنا دين قيراوجارسه — يلا بي ديمه باشك ويرروادر
محمد صادق الوعد الامينه — اولوامتك اولان صدق وصفادر

ديرا الكذاب لا امتي احمد
ديرياكذبه عالم مبتلادر

طمعدن الكمكن انسان قناعت دولتين بولدي — رضاسن كوزدن حقك كرامت دولتين بولدي
حقك ويردوكنه راضي اولنلر ايردي مقصوده — صبرلي قوللري حقك هدايت دولتين بولدي
قناعت ايدن ازه كنز لايفنايه بولدي يول — چكن دنيادن آل اولي نهايت دولتين بولدي
غنايي بن قناعتده قودم ديرحضرت الله — حريصي دنيه اولماين شجاعت دولتين بولدي
ديمشلر صبري يخسول اولور عاقبت عنقا — اولان حقيله مستغني سعادت دولتين بولدي
ابوبكر وعمر عثمان علي مشرب اولان حاكم — سكز جنتات عدن ايچره عدالت دولتين بولدي

عبادت اون ايمش اولدي لطفوزي مرحمت خلقه
بوناسه رحم ايدن اهلي ولايت دولتين بولدي

اسركين يتيمي دين ايمان دولتين بولدي — فقيره شفقت ايدن حقدن احسان دولتين بولدي
ديمشلر امر معروف نهي منكر ايدين مؤمن — سكز جنت قبوسنده اورضوان دولتين بولدي
نصيحت ايلمك بوخلقه افضلي عباد تدر — نصيحت خضرين الان اب وحيوان دولتين بولدي

يوغيسه

يوغيسه نعمتك طتلود يليله خلقي اغرله — بضيحت صفره سين خلقه جكن كان دولتن بولمه
اكر يخسول فقير ايسك سخاي قومه الله هيچ — همان يخسولكه جومرد اولمه اولنان دولتن بولمه
سخيلق براغاجيمش كوكي جنتده در انوك — سخي اولان جنانده حور وغلمان دولتن بولمه

بخيللق براغاجيمش طمودة در كوكي حالا
خليل مشرب جكن صفره اوغمان دولتن بولمه

قادر اولدوغك قدر ايت ناسه ايلك اي همام — هر كسك خاطر جمعين اوقشه بودر ارلك تمام
صفره جكدي برقرنجه حق سليمانه عظيم — برجكيوكه بوطي كتوردي سليمانه طعام
دستينه الدي قرنجه سليماني نبي — خوش كلدك ديو شاه موري دقشادي بنام
عسكري ايله قونقلادي سليماني اومور — بونه قدرت بونجه همت موردة اولا اي غلام
حق تعالي يه صيغدي معني يوزنده اومور — انسه جنه صفره جكدي فيضين الدي خاص عام
بعضيلر ديرايلدي الزام سليماني اومور — غره اولديكي مكر سهو انبي برصبح وشام

ادم اوغلانين هلاك ايدن نذر الاغرور
ينجه تاج تختي يقدي كبري غفلت يا امام

برادم كبر ايجنده اولسه مغرور — اكا دشمن الندن ايره بر زور
تكبر ادمك دشماني چوقدر — يري خلق وحق قاتنده بك خور

حليم النفس اولانلر دوستي چوقدر — سليم اولانلر كوكلده جنت وحور
حليم وهم سخي اولسه بر آدم — اوجومردلك اولاهر عيبي معزور
سوز مردي جومرد كافري حق — بخيل زاهدي سوم مم ديدي غيور
سوز فاسق سده جومردي الله — سخيلر اوليادندر بو مشهور

الهي كوزومز كوكلومز ايت طوق
ذميمه ميزي لا ايت ناريمز نور

صبور سز ليق باشه مشكل بلادر — قناعت صبر يله حقدن عطادر
غني لق ديرايسك ايكي جهاندة — حقيقتده توكل له سخادر
يرادن حقدن اوم رزقك قرنداش — بوخلقدن رزقن اوممق ماسوادر
وارون نامردنا كسه باش اكمه — اچ اولمك حق قبوسنده صفادر
بوخلقه احتياج عرض اتمين ار — درونجه اودر ويش اوليادر
بوخلقك باشينه درمانلري يوق — كوكل ويرن بو ناسه اشقيادر

حقا كوكل ويرن يحسولسه حالا
دوكونه پادشاهي اغنيادر

اي دريغا دنيده اهلي قناعت قلمدي — جمع ماله باشلادي خلق حقه طاعت قلمدي

كيمه كوندن شغليمز هب فكريمز دنيادر — اخرت چون چالشور صاحب سعادت قلمدي

دنيه اولديي سبو يودار ديي حقيقتو حرصمز — مالله طاپدق بوطركيحقه عبادت قلمدي

حقه دون ديسك سكا ايلر عداوت ناشي — بوقيامتدر بيولك ايو علامت قلمدي

بيزي بركون تنشير تابوت قبره ارشاد ايده — قالدي اصلا حدن جهان اضافه طاقت قلمدي

ايكي اوطولوسي وار عالملر يمزده كتاب — قنقيمزده وار عمل علمه رعايت قلمدي

دوندي حلوا جيلرك كاغديه حاشا كتاب

شرعي براحيا ايدر اهلي ولايت قلمدي

اهانت ايلدين شرع شريفه اشقيا دندر — خلافي شرعيله حكم ايلدين قاضي قضا دندر

هله احكام شرعي قاضيلر قالدر ديلر ديپدن — شو حالمزكه شرعي ايده اجرا اولياد ندر

بوطوتوشله وارك محكمه لر يمزه ديمك باغ — شريعتدن قوپارمق طاشي احمده حفاد ندر

قليچ كسمز انكچونكم شريعت قالدي ايقده — خليفه اولانه شرعي ايتر بيولك خطاد ندر

زمانه حاكمي درسك شفاعتله ايدر حكم — كتابه بقدوغيده قاضيلر لك هب ريادندر

اوقورد كلمر قيني دعوايي الان الانك دنيا — مكر دعواكي دكلمر قاضي دوست واشنادندر

جهاني بيقان اوج شين در شفاعت شهرت ورشوت

كلام الله عامل اولميان ولد زنادندر

بو طوتوشلة قالورسه اورتالق بلكي قيامتدر — اگر تصحيح اولنمزسه شريعت بيوك افتدر

درياغ دينك اسلامه غيرتي كيتدي اراميزدن — عجب غفلتده درد دنيا بوبك يا كليش علامتدر

همان قورقوم بودر بركون بلا نازل اولا كوكدن — اونتدوقجه جمله من حقي بوبك بيوك شقاوتدر

اگر بير لرايله معصوملرك اولمايدي دنياده — هلاك ايديدي خلق حق بو غفلت صوك ندامتدر

اگر كيم سوداسي بتيملرك اولمايدي عالمده — نه اوت بتيدي نه يغمور يغيدي نه قسا وتدر

كلك توبه ايدوب اصلاح نفس ايده لوم ادملر — اگر انصافه كلمزسك بوخود دينه اهانتدر

كتابلرك قالدي اوقونمادن اجرا اولماز اولدي حق

ضعيف قوليله ما لا يعني حكم اوشنه قباحتدر

بوحال اوزره قالورسق مصطفا ديمزينه امتك — جوابيكزنه شرعم يقدبكزدير ايسه اول حضرتك

بشاون كون عمر ايچون يچون يقارسن اخرتك ملكين — نيچه بنم دينمدن اوتاقالدي دنيوي دولتك

بو دنيانك صفاسي ذوقي برعاريتي طوتمدر — يچون دنياي ايلرسين عمارت يتمي جنتك

اناده طوغدي تين عريان ينه قبره كيرر عريان — بنم مالم بنم رزقم ديديكك وارثه قسمتك

اگر سندن ايلرو اخرته كوندرمرسك مال — اومال كرچك سنكدر بوندن قالن مالدر محنتك

گدا اول پادشاه اول بردليم اتمكله طويارسين — ندرسين جمع ايدوب مالي قناعتده درر عزتك

نيچه چوق مالي كوردك اون قاشقله ارمي بيتر — گداده شاهده بر قاشقله بيتر هر اج طويار البتك

حق

حق تعالی یی سوز ایکی جهان دن آل یودی — حقه خالص قول اولان کون ومکان دن آل یودی

عالم اصلی وطن ارزوسن ایدن اهلی حق — جزبه حقه دوشوب حوری جنان دن آل یودی

عالم غیبی کورن اوش وجهی حسنده اشکار — یوسف حسن کورن شک وگمان دن آل یودی

احسن تقویمده کور صنعی تجلی سین حقک — طور انسانی کورن کفر وایمان دن آل یودی

عالم ارواحی انسان ک یوزنده قل شهود — شکل انسانی کورن کون کلستان دن آل یودی

غیب اولان ایمانی وجهندن کور انسان ک نهان — کورن ایمانی عیانی جسم جان دن آل یودی

نقش انسانی کورنلر الدی نقاشدن خبر

صنع الله کورن اوصاندن آل یودی

کوز اچوب کوزده وکی هب ایمانده اهل عرتک — هر کورونن کوزینه توحید در اهل وحدتک

جمله اشیا عکسیدر وحدت سرایینک قمو — بر لکینه بیر وکوک شاهد در اول حضرتک

عالم کتبی عدمدن هر وجوده کلن اوش — کوستررر وارلق یوزینی اول جنابی قدرتک

جمله عالم ایینه در کوستررر بر یوزسکا — یوقدررر اصلا علاقه سی اویوزده کثرتک

قنده بقسک عبرتله ثم وجه الله کور — بر نمونه صنعی در عالم جنابی عزتک

قطره ایتنده بیچه دریا یرتدی اول اله — دیدیکم دریادر انسان موجیدر اول جنتک

ذرّه طور رندن تجلّي شمسي طور عشق اشكار
قاني موسي كوزي اولا غواصي بحري حيرتك

بو نه قدرت عالمي حق بو غيكن وار ايلدي
صنع توحيد ديني حق اشيادن اظهار ايلدي

يار دن حقدن خبر ويرر كوزه هر كورونن
پيرو كوك خلاقيته شاهد رز اقرار ايلدي

قطره دن دريايه دك كورن كورونن كوسترن
غيبي ايماني عياني كشف اسرار ايلدي

ذرّه دن شمسه اير مجه پيرده كوكده هر نه وار
عالمي غيبك نقابن كشفي كلزار ايلدي

جمله عالم اولدي بر طور يك تجلّي در جهان
مشربي موسي كوزي حق اهل ديدار ايلدي

بر خزينه خلق ايدوب حق ادمي ادم قودي
ايچي پيردن كوكدن اولوطاشني دار ايلدي

اون سكز بيك عالم ايچي بر قولح اودوزدي حق
باشني عرشا يتدي خلاق ياين ايل شار ايلدي

قطره ك ادمده كوردم بيجه بيك عمان ياتر
نطفه بر طمله ايچنده عالمي انسان ياتر

ذرّه نك بر كوشه سندن شمس وحدت اجدي باش
بر قولح انسانده كوردم چرخ سركردان ياتر

عالم غيبي بكا كوسترديي وجهي ادمك
بر آوج طبراقده كوردم جوهري بيك كان ياتر

شكل انسانده كورندي بكا بر بحري محيط
بر كنارنده اوبحرك جنت ورضوان ياتر

قدرت الي بر نجه خط يازدي وجهي ادمه
كورن اول خطك بيرين خلاقينه حيران ياتر

نه مركب

نه مرکبله یازدی فاشی کوزك فاره سی زلفکك هر برقلنده کفروهم ایمان یاتر

بر توی توحید انسانك یوزنده کورمین

یادین الا الله کوزمزطا موده بریان یاتر

شکل انسان ایجره کوردم برعجب صحرا یاتر دیدیکم صحرا ایچنده عالمی کبرا یاتر

ادمك ابینه سنده برتجلی طوری وار احسن تقویمه حیران اندن برموسی یاتر

حسن یوسفدن کوزندی بکا بردریای عشق برکنارنده اودریانك قموا شیا یاتر

درس اوقور ایات توحیددن جمالك ای حسن یوزك ای دلبرنه دفتر مصحفی معنا یاتر

یا محمد حق نه جوهردن برنمش کوزلرك نقطه کوزکده کوردم نیچه بیك دریا یاتر

کنج توحیدك طلسمید رصفاتك ذاتك اوش سر توحیددر جمالك کورمین اعما یاتر

قاشی کوزك دوردت کتاب اثباتی الا الله اوقور قدرت ایله یازلمش یوزده بیك فتوا یاتر

کوزم طورنده کورمیشم حقك صنعی تجلا بنی ادمده کورمیشم حقك بن علمی دریا سین

کله غواص اولوب شکل انسانه یا عارف نه دریادر بنی ادم کل ایت حسبی تماشا سین

خبر ویرر سکا حقدن که هر برقیلی انسانك نه شیخه در بشر یوزنده اوقوحقك اسما سین

عجب ابینه خانه ایتمش درر انسانی اول خلاق بشر یوزنده سیر ایت عالمی غیبك هر اراسین

كُنشدَنْ اِشكارَه نُورِي حَقدَه وَجهِي اِنسانَكْ نَه مِرآتِي اِلهِيدَه بَشَر فِكرايت مُعَمَّا سِين
مَكَر بُو آدَمْ اُولغَلي عالَمِي غَيبُكْ صِفاتِيدَه كُورَنْ اِنسانِي غَيبِ اِقليمِينَكْ هَب كَزدِي صَحرا سِين

خَبَرْ لَر كُتُورْ رُخلارِي حَقدَنْ هَر طُوغانْ اَولادْ

بَقانْ اِنسانَه عِبرَتلَه هَمانْ اَكلادِي مَولا سِينْ

سَرايِي وَحدَتِي سَيرْ اَيلَمكْ وَجهِنده اِنسانَكْ كِه تا حَقَّ اَليَقِينَه وَاصِل اُولادِينْ وِايمانَكْ
كِه زِيرا عالَمِي غَيبُكْ يُوزِيدَه جَهرَهٔ اِنسانْ كَمالِ صُنعِينِي كُورْ اَحسَنِ تَقوِيمِيدَه سُبحانَكْ
نِقابِ اَحمَقِ مُرادِ اَيلَدِي مَكَر عالَمِي لاهُوتْ هَمانْ بَردَه اِيچِندَنْ چِقدِي آدَمْ نُورِي يَزدانَكْ
تَموُّجِ اَيلَدِي دَرياي وَحدَتْ حُسنِ اَدمَدَنْ بُوكَرَّه بَرْ قَعِينْ فاشْ اِيتدِي آدَمْ صُنعِي رَحمانَكْ
نَه اَسرارِي اِلهِيدَه نَظَرْ قِل اِنجَه اِنسانَه بَشَرْ وَجهِنده وَحدانِيَتِنْ كُورْ حَقْ تَعالِينَكْ
نَه اِبِينَه دُرِّ اَدَمْ كُورَنْ عاشِقْ اُولُورْ يارَبْ طَالَنْ كُورْ حُسنِ اِنسانَه اُولُورْ مَجنُونِي لَيلا نَكْ

مَكَر دَرياي وَحدَتْ طَشرَه اَتدِي قَطرَهٔ ناسِي
اَنكِجُونْ جُملَه اَرواحَدَنْ كُورِينُورْ نُورِي مَولانَكْ

مَدحِ اِنسانَدَنْ مُرادِيمْ مَدحِ حَقِّ اِيدُولارِي يُوسُفِي كُورْ سَمَدَه بَنْ مَدحِ اِتمَزَمْ اُولَدِ لَبرِي
حَقْ تَعالِينَكْ كَمالِي قُدرَتِيدَرْ اُوكَدُوكُومْ يُوقسَه بَنْ مَدحِ اِتمَزَمْ قاشِيلَه كُورْ ذاتِ وَرِي
اَفرِينْ اُولْ پادِشاهَه نُطفَهٔ اِنسانْ اِيدَرْ اَدَمِي تَصوِيرِ اِيدَنْ نَقّاشَه تَحسِينْ اِيتْ يُورِي

دَجِرْ

261b

وَجْهِ اِنْسَانْدَهْ كُورُبْ حَقْكْ كَمَالِي قُدْرَتِنْ كَلْدِي اِيمَانَهْ هَمَانْ كَافِرْلَرْكْ هَبْ اَكْرِي
بِرْتَوِي تَوْحِيدْ يُوزِنْدَهْ كُورِيجَكْ اَحْمَدْكْ دِينَهْ كَلْدِي نِيجَهْ كَافِرْلَرْ يُورْرْكَنْ سَرْسَرِي
مُصْطَفَايِي كُورْسَهْ كَافِرْ دِينَهْ مَيْلْ اَيْلَرْ اِيدِي اَيْنَهْ حَقْ اِيدِي زِيرَا كِيمْ اُولْ دِينْ سَرْوَرِي

بُونَهْ سِرْدُرْ يَا مُحَمَّدْ سَنِي رُؤْيَادَهْ كُورَنْ
كَافِرْ اِلَّا اللَّهْ دِيُوبْ حَقْ دِينْ جُوسَنْ پَيْغَمْبَرِي

جَمَالُكْ يَا رَسُولْ بَدْرِ الدُّجَا دُرْ اُورُنْكْ دِينْ قَلْعَهْ سِي بَاشِكْ قُولَادُرْ
هِلَالْ قَاشِكْ رُمُوزِي قَابْ قَوْسَيْنْ كُوزُنْكْ شَمْسِيسَهْ كَوْنَيْنَهْ ضِيَادُرْ
تَمَامْ بَاشِكْ شَهَا عَرْشَهْ بَرَابَرْ اَيَاغِكْ دَسْتْ قُدْرَتْدَهْ عَصَادُرْ
قِيَامَتْ قَامَتِكْدَنْ قُوبْدِي تَحْقِيقْ اَلِفْ قَدِّكْسَهْ صَادِقْ رَهْنُمَادُرْ
يُوزُكْدُرْ حَشْرْ وَنَشْرْ وَمَحْشَرْ اَيْ دُوسْتْ بُوحَشْرِي كُورْمَيَنْ اَهْلِي هَوَادُرْ
جَمَالُكْ عَالَمِي غَيْبِيَهْ شَهَادَتْ بُوغَيْبِي كُورْمَيَنْ كُوزْ اَشْقِيَادُرْ
نَهْ دِلْبَرْسِينْ عَجَبْ سَنْ يَا مُحَمَّدْ سَنُكْ حُسْنُكْ نَهْ يُوسُفْ بِي بَهَادُرْ
صِرَاطْ كُبْرُوسِينَهْ قَاشِكْ كِيدَرْ يُولْ كُورَنْ مِيزَانْ كُوزُكْ اَهْلِي بَقَادُرْ
لِوَاءِ الْحَمْدَهْ بَكْزَرْ اَيْكِي زُلْفُكْ وُكَوْنِي فَتْحْ اِيدَنْ بُوخُوبْ لِوَادُرْ
يَا زِلِيشْ اَلْنِيكَهْ نَصْرٌ مِنَ اللَّهْ نِيَ السَّيْفْ اِيدَنْ ذَاتِكْ خُدَادُرْ

262a

يا رسول سيفيكه انا فخرنا لك ... انكجون انس وجين سكا فدا در

نه قوت امتت ايتدك شرق غربي ... مكرر دايم يونك حقدن بكا در

يوزكده نه كور كلن ايمانه ... مكر توحيده حسنك اشنا در

كه سن دنيا يتيمه اويدي عالم ... مكر ارواحه ذاتك مقتدا در

نجون امتنك اولدي انبيالر ... توكليكي كوردي لر حقا در

برادنا قولك اسكندر در اي دوست ... سلمانا عشقيكيله مبتلا در

سكا موسا وعيسا قول نه امتت ... برادنا جاريك مريم انا در

ابو الارواح اولان سن يا محمد ... سكا قلبي ولد آدم اتا در

كورب قربتك حقيله ارواح ... سكا يك رشك ايدنلر انبيا در

جمالك ايتي كونينه تفسير ... يوزك وحي حقا ارض وسما در

دليلك لات وصنمدن بودي كوني ... مكر لاهوتي نطقك برهما در

جهاني همتك فتح ايتدي ضربي ... مكر قدرت الي سيفك صلا در

نه دنيا اخرت فتح اولدي سكا ... سكا اويمانك عمري هبا در

والا يا رسول الله بو عصرك ... فنا قومي شريعتك بيقا در

شفاعت قل خليفه زمانه ... غريبه كمسه سي يوق بركا در

نظر

نظر قل عدلی شاهه یا محمد — بو ظلم امتنه هم سکا جفا در
چهاریاریکه صوندوغك اوکلدن — صوك آنی آلی عثمانه سخا در
مکرسن بلبلی سین لامکانك — کلستانی جنانك هب سکا در
سنکله ایتدی بیعت یمجون ارواح — دیلك ارشادی حقانی صدا در
خضر تشنه سکا ای روح قدسی — لبك کوثری فیاضی سقا در
حدیثك سلسبیلی اب وحیوان — صوصاین انس وجین کلسین صلا در
سقاهم ربهم جامیدر اغزك — شراب معنوی سن مهلقا در
سنك روحانی روضك باغی جنت — مدینه اندهٔ وصلی کبریا در
وطن اصلك نه کعبه نه مدینه — بو الهام جله ربانی ندا در
که سنسین بی نشان باغنده بر کل — نشان ویرن اوکلدن اولیا در
نه شهباز روحك ای سیمرغ عنقا — سکا اول لامکان قافی یوا در
سن ایتدك عالمی لاهوته پرواز — شکارك قرب اوادنا لقا در
صفاتك سدرهٔ ذاتك رفرف ای دوست — باشك معراجی تا عرشدن یوجا در
قودك ناسوتی اشیای عدمدن — ایرشدك ایمع الله عنا در
شود کلو غرق استغراقه وارد — اوغرقه کفری دین اکمق خطا در

كُمان شَكْ كُفْر وايمان طَامُوجَنْتَ — تَجَلِّي ذَاتْدَه مَحْوْ اُولُورْ فَنَادُرْ
وَنَحْنُ اَقْرَبْ اَكْلَايَنْ اِنْسَانْ — كِه حَقْدَنْ غَيْرِي كُورْمَكْ مَاسِوَادُرْ
سَبَقْ اَلْ كُلِّ شَيْءٍ هَالِكْ دَنْ — وَالاَّ وَجْهَهُ بَاقِي خُدَادُرْ
كُورْ سِنُورْ ثُمَّ وَجْهُ اللهْ فَنَادَنْ — تَجَلِّي طُورِي مُوسَايَه بُورَادُرْ
دِيدِي مُوسِي اِلَهِي بِرْ كَزْ اَرِنِي — خِطَابِي لَنْ تَرَانِي مَرْحَبَادُرْ
كُوكُلْ طُورِ نَدَه كُورْدِي حَقِّي مُوسِي — بُو بِرْلِكْ رَبَّنَا سَنْدَنْ عَطَادُرْ
اَرَارْكَنْ حَقِّي اَفَاقْ اِيجْرَه مُوسِي — نِشَانِ جَانْدَه بُولْدِي نَه صَفَادُرْ
كِه كَرْچِه جُمْلَه اَشْيَا نُورِي تَوْحِيدْ — وَالاَّ سِرِّ تَوْحِيدْ مُصْطَفَادُرْ
حَقُكْ تَوْحِيدِنِي كُورْمَدِي كُونْدُزْ — اَنْكُونْ كِيجَه نُكْ يُوزِي قَرَادُرْ
جِهَانَه طُونْ بَطُلُوا اَسْرَارِ تَوْحِيدْ — كُورَه مَيْنْ كُوزْ آنِي جُوهَلَادُرْ
خَبَرْ وِيرْ خُدَادَنْ سَكَا بِيرْ كُوكْ — دِيرْ كِسِزْ كُوكْلَه بَاقْ نَه بِنَادُرْ
وِيرْ حَقْدَنْ خَبَرْ هَرْ مَيْوَه دَالَه — اَغَاجْلَرْ دُورْتْ كِتَابْ عِبْرَتْ حُوجَادُرْ
اُوقُومَادُكْ سَه عِبْرَتْ نُسْخَه سِينْ سَنْ — سَكَا عَالِمْ دِيمَكْ خُودْ اِفْتِرَادُرْ
خَبَرْ وِيرْ سَكَا حَقْدَنْ قِيشْ وَيَازْ — جِهَانْ عِبْرَتْ طُلُوطَاغْ وَاوْ وَادُرْ
جِهَانْ پَرْ تَوِي وَحْدَانِيَتْكْ هَبْ — حَقُكْ تَوْحِيدِي كُونْدَنْ رُوشِنَادُرْ

كُوزْ

كوزا چوب كوردوكده هب صنع صانع — جهان اثارنده توحيددن جلادر
كشفدن اشكاردر عالمي غيب — انادن هر طوغان غيبدن طوغادر
كه كرچه خوبدر ايمان بالغيب — نشاني شاهدي غيبك بابادر
انا اتايوزندن غيبي سيرايت — تمام غيب اقليمي حوا انادر
انا طاشيدي بيزي غيب اوندن — بينه غيبده كيدهرز خاص اودادر
ازل قنده ايدك اي ادم اوغلي — كرك غيب اقليمين قنغي فتادر
نه بيوده آت وشاردك طوغدين سن — طقوز آي بول يورومك نه بلادر
خبر ويرر كلديكك بيردن جوطوغدك — مسافرسين يونك اوته يقادر
خبر ويرعالم غيبي اي معصوم — بكا باق ديدي معصوم نه ادادر
ديديم معصومه كلدك غيب ايلندن — اوايلك يادكاري نه غدادر
ديدي حقدن خبردر يادكاريم — اوخبرجان كوزينه توتيادر
خبر ويرر خلادن جمله ذرات — بوخلق خلاقي بلمز بي نوادر
جهان هب كاشفي اسرار حقدر — قوصنعي صانعه بقمق روادر
كوزا چوب كوردوكده حقي اثبات — بوتوحيد سالكه تا ابتدادر
عجب كنج خانه سيدر حقدن انسان — ويرر حقدن خبر ديل كيميادر

حقك سري سراپي كنجي احمد — دوكونك درديه دار الشفادر
اوسبحان الذي اسرا جمالك — حديثي خسته امته دوادر
رسول سين انسه جنه دعوتك عام — صاچك والليل يوزك والضحادر

بو اعماكونه صالدي سن كوزي حق
مكر اول كوزجراغي كبريادر

ادمك هر بر قيلي حقدن خبر ويرر عيان — باق نه مراتي الهيدر بني ادم اي جان
عالم غيبي كورم ديرسك بشر يوزينه باق — جمله اشيا وجه انسانده عياندر هم نهان
ايكي ديركلي بر اوخلق ايلدي اول پادشاه — عالمي غيبدر اول او ايچي درر ايكي جهان
ديديكم غيب اوينك اون ايكي پنجره سي وار — عالمي غيبه بقار اول پنجره لر هر زمان
كيچه آچيلور كيمي كوندز بو پنجره لرك — اشبو پنجره لري نوردن يرتدي مستعان
كيمي بو پنجره نك عالم غيبي سير ايدر — كيمي سير ايلر شهادت عالمين انجق هان

اشبو پنجره لري انسانده بر بر اره بول
يارهدن خلاقه بو پنجره لردر ترجمان

بر سراپي قصر عالي اوبر تدي اول خدا — اول اوي ايتدي خزينه ذاتينه اول كبريا
يا پدي بر كنج خانه معماري ازل طاشلار يدي — طبر اغي مسكندر ديواري جوهردن بنا

اون

اون ایکی قاپولی برقلعه دررِ دیدیکم اوه هر قپوسنده بنه بر چشمه وار اقر شهما

کیمسی آجی کیمسی طاتلی بو چشمه لرك کیمسی سندن سود اقر بو چشمه دن صبح و مسا

بر قوله جی یزدن کلور بو اون ایکی چشمیه صو بر برینه هیچ قاریشماز بونه قدر تدبر بقا

لوله سی بو چشمه لرك هب جواهردن درر لعل یاقوتدر اقن بو چشمه لردن صنمه ما

عالمی غیبدن اوتوب کلور بو چشمه لره نور

احتیاج حالا بو چشمه لره هب شاه و گدا

ادم اوغلانی سن انجق صانیرسین کوزواش بر عظیم دریادر انسان قعری یوقدر ایچی طاش

ات ودری قانمی صاندك جوهر انساندن سن قدر یکی بیل ای بنی ادم سکا یوقدر اطاش

قدرت الیله یرتدی سنی معماری ازل تاکما لی قدرتن انسان یوزندن ایتدی فاش

بر قراکوظلمت اوده نطفهٔ انسان ایدوب احسن تقویمی کیدردی جمالینه قماش

ادمی تصویر ایدن نقاشه عشق اولسون هان عقل کل اکلر بو دیلی مات اولور عقلی معاش

نیجه صنعتلی قاشی کوز اغزبورون برقطریه صانعك بو صنعی حیرانده ناس ایلر صواش

حق تعالی کزلی کنجین فاش ایجون خلق ایتدی ناس

گرچه وحدانیتی حقه دلیلدر قورویاش

بر معلق قلعه خلق ایلدی اول پروردگار بر معظم شهر ایچی اول قلعه نك ای یار غار

ديديكم قلعه برجامع يرتدي اول اله قبه سيدر باشي انوك قنديللري كوزكله وار
يوق فتيلي زيدي ياغي كوزده يانر برچراق بوچراغك صاغني عشقينه ناس كندين بقار
كوزچراغين كوردي جبريل پروبالين يقدي هب كوزده كي شمعي كوردن پروانه شوقندن ينار
اون سكز نبك عالمي كوز نقطه سينه قودي حق عالمي غيبك كورينور عكسي كوزدن اشكار
كوزده كي اسراري درسم ذاهدك عقلي كيدر نحو صرف اعرابيله كوز علمي بيلنمز اي يار
بيك كتاب اوقوركك كوز برقعين اچمازدلا
درسيكي ويره مكر سري محمد چاريار
برعصادر قبضه قدرتده انسان اي بشر الني حق كيبيدر هب آدم اوغلي سر تسر
درلو صنعتلر كه ايجاد ايدر انسان ظاهر باطنا معماري الهامي خدادر اي پدر
صانعك صنعي الي كوزدر ديمشلر اهل حال كوزدر كونه ديرك هم كوزويرر حقدن خبر
كوزدر طوبا مثال كونينه دالاري محيط كوز ايچندن بوجهانه اول جهانه يول كيدر
عالمي غيبه اچلمشدر كوزك برقابوسي برقبو سندن شهادت عالمينه سير ايدر
عالم ارواحي كاهي سير ايدر كوزي حجاب عبرت ايا غي ايله ايكي جهاني كوز كزر
كوز قبوسينك قنادينك بيري كوك بيري يير
ميوه غيبي ديشير كوزدالاريندن بي شكر

ديردي

ويردي كوزجوهر بني قولارينه اول بي زوال خاص فيضندن يرتمشدر كوزي اول لايزال

كوزده كي نقطه نه ايا تي الهي ذرّ بقا درت كتابي نقطه كوزدن اوقورلر اهلي حال

دير على العلم نقطة اونقطه كوزدر دوجهانك جسمينه روح كوزديمش اهلي كمال

بسملة تحتنده كي بانك عيان تفسيري كوز اهل تفسيرك اونقطه كرچه قدين ايتدي دال

بسملة تحتنده كي بادن مراد انساندر نقطة انسان اوبا الله اعلم اي رجال

بنم اول نقطه وحدت ديدي زيرا كيم علي جمله عالم علمي اول نقطه دن آچدي بر وبال

نقطة ديل در اونقطه دن مراد اولان دلا
ديل دكل سري محمد در اونقطه اكله قال

دكله كل افاقده اولان ايتك تفسير بني برايكي ياتي كونك ايده يم تعبير بني

جمله عالم بر كتابدر قنده بقسك وجي حق برحرف در بيرو كولك تفسير ايدر حق نور بني

ايتي كولك بيدر ايكي نقطه در شمس وقمر ترجماني حقدر اشيا فاش ايدر حق سر بني

ايتي بيريي در ايكي نقطه در بو بحر بر كاشفي اسرار حق اوقور هب اشيا دور بني

آخرت دنيا برايت بر سبق ايكي جهان كيجه كوندز در برايت فاش ايدر دين شهر بني

طاموجنتدر برآيت انس وجن تفسيري هب عالمي غيب ايتن يازقيش اوقور از بر بني

قدرت الي عالمدك لوحينه يازدي بر كتاب اول كتاب اثباتي الا الله اوقور هر سطر بني

نُسخهٔ انسانه باق انفسه کل ای یولداری — هر قیلی برایت انسانك اوقوسك دفتری
ادمك هب جمله اعضاسی ویرد حقدن خبر — برا ولوایاتی حکمتدر بو انسان جوهری
ای بنی آدم نه مصحفدر جمالك ایتی — کوسترر بورك ای دلبر حشری بنشری محشری
تاشی کوزلك اغزی یوزنك اول مصور یازدی خوب — نه مرکب ایله تصویر ایدی حق سن دلبری
آتا صلبنده ایکن برنطفه ایدك ای بشر — انه رحمنده برتدی صانعك سن کوهری
نطفه کوستررحقك والله وحدانیتن — نطفه طورا ولسه طوغرموسی تجلی مظهری

یادرن خلاقیمك مداحی یم تا حشرد ك
انس جن کلسین صلا ارشادیمه شمدن کری

حق تعالی جمله مخلوقاتی یوقدن ایتدی وار — عالمی غیب اقلیمندن خلقی کتوردی ای یار
انه انه غیب اوندن طاشیدی برز برزی — نطفه نام براته بندردی بزی برورد کار
کاهی یوقدن وار ایدر کاهی ایدر انسانی یوق — انه رحمی کبی ظلمتده دورر نقشی نگار
برقراکو بیرده انسانی یرادر قدرتی — اب وحیوان اشبو ظلمت اوده درای یار غار
اب وحیوانی یرادن نطفه اینجه کز لدی — کوزمدی اسکندر ابی خضر کوردی اشکار
خلقك اکلادقلری دیکل بکیم اب وحیات — انه دن اقوب طوغندر آب وحیوانی بیکار
هر قیلی هر طوغان اوغلانك ویرر حقدن خبر — جمله شی کشانی وحدانیتنك کل لاله زار

ای قطره

ای قطره اولان آدم شکلیک کور بنود عمان ای نطفه اولان انسان یوزکده عیان ایمان

بر طلعه ناچیزده کزلی نیچه دریالر بر پاره منی صوده بیک کنج خدا پنهان

غیب اقلیمنک آی آنه ایله اتادر ایکی ایله کلدی دنیا اوینه انسان

یارتدی خدا برآت ناعالمی غیب ایچره اول اته قرین دیر لر غیبدن طشیرانس و جان

بر قرا کوظلمت اوکرچه کرا نار حمی جوهر له طلوامتا کاندر طوغر سلطان

یارب نه صدف اندر یتیمک تحتی کون کیبی امینه دن کونینه طوغر برهان

نه ذره بشر یارب برج اولهیه بوزی شمسه
نه نسخه بشر وهدایتی حقا برهان

قدرت الی یازدی مکر لوحی بشرده بر جمال نقطه توحیدی بشر وجهینه یازدی ذو الجلال

نطفه منی قطریه حق کزلدی ارواح دکیزین دستیه انسان دکیزین حق قودی صفدی یه حال

الی ایاغی کوزقولاق صغدی نیچه صو نطفیه کورنه کمالی قدرتک صایغیدر اوبی زوال

ادمی نقش ایدن اونقاشدی بوزیک اوزره قولاری صنعی نقابن اجدی کوستردی کمال

جوهر انسانی برتدی حق اومرداره صودن صنعی تجلی سبنی فاش ایتدی جهانه لایزال

قدرت الی سکه قودی ادمه حیرانی جهان احسن تقویم دن ایجر لر اب وحیوانی زوال

خزينه سين يارده نك كورمدك انسانده يارق
سكه يوزك خطبه باشك منبر ايا غدنه وصال

عجب جوهر درر ادم كه بلمز قيمتين امّا
عجب درّ يادرر انسان كه بلمز قدرينى اصلا

سكا انسانده كى جوهر لرى وصف ايلسم بربر
اولوردك كندينى انلك جوهرينه عاشق اى دانا

برقدى آينك ويردى اليكه يارد نبر باق
همان يخسولكه كوردى آبينه سين اولدى بدن عنقا

ندر آبينه درسك عالمى غيب وشهادتدر
والّا عالم غيبى كورزبركوز قزان جانا

بنى ادم كه اوزكندى وجودى جوهرين كورمز
نه مرآتى الهيسين سكا باق اى كلى رعنا

اكر كوزمك ديلرسك عالم غيبى باق انسانه
كه زيرا عالمى غيبه شهادتدر قمو اشيا

بنى آدم قموسى كلدى هب وحدت سرايندن
بوكثرت عالمنده ناس مسافر درد ونرحقا

درينغا بربوقون كوچ اوى دنياى وطن صانمق
خيال ونقش دنيا يله هب قالدق اويا لاندق

كزركن عالمى وحدتده كلدك كثرته دوشدك
بويول اوغراغى دنيايه يولومزدوشدى الدائدق

اتا انه طاشيدك بيزى وحدتدن بوكردابه
مسافيروزديمدك دنيايه مادكيبى طولاندق

بيزى حق عالمى غيبدن جهانه سيرينه كوندردى
كلورسين بزبكا اى قول لاريم ديدى حق اياندق

الستده كى ازل عهدين اونتدق عالمه كلدك
تجارت ايتمكه كوندردى حق بيزى نه قازاندق

ايشتدك

ایشتدك عالمی غیبده گزرکن شهر دنیایی آتا انه ایله سین کندك کونه آتلا ندق

بو دنیا اخرت جفت لکیدر محصول ایچون کلدك

عمل تخمینی اکمکه عجب غفلتدر اوصاندق

عجب غفلتده درشمدیکی عصرك قومی هب ای واه نه صورردوارنه ایزلر اخرتی ایدریغا اه

که بلمم اخرته اعتقادی یوقمی بوخلقدن ایدرلر ظلمی یوقدن یارد ندن قورقیوب هرگاه

سراسر عالمی کشت ایلسك برحقی استریوق جهنم بولی کنزت تا لدی تنها حقه کیدن راه

همان التویله آچمه بوناسك دین ایمانی دیمزلر بیزی یوقدن خلق ایدن حق اکلمرکاه

ایرو کیچ کله بودنکدن تیلا نجی ذوقی دنیانك بو دنیا اخرتك سایه سی عکسیدر ای کمراه

بو ظل و بوخیال دنیایه الدنمز یکیم عاقل بو عالم اخرت طوبا سینك برطالیدر ای ماه

بو بیرکوك عالمی غیب اغاجینك میوه سیدر بیر

بو بیر میوه یه الدنمه اغاجین هب ویره آمه

یکیم بو میوه دنیا فنا در بیر قورد الی طلب قل میوه جناتی زنهار اتمه اهمالی

بو بیرکوك ایکی یپراغیدر طوبا اغاجینك ندر سین قورد و یپراغی خراندر دنیه احوالی

بو آی کون یکمه کوندا ولدی درت یپراغی طوبانك جهان بردالیدر طوبانك اکلرسك اکر قالی

ایکی یدالصا لدی طوبا عالمه تا عالمی غیبدن اول ایکی دالدن ایکی میوه در یازیله قیش خالی

ايكي دانه يجكدر بحر وبر طوبا اغاجنده ندر ميوه وطوبا قاردر بغمو ذره يغي بالي
شهادت عالمي آيينه سيدر عالمي غيبك نباتات انس وجن غيب اوينك هب كشفي دلالي

ويرر حقدن خبر هر شي قمو ذرات موجودات
بقا بن اجري وحدا ينتك اول بهار فالي

عالمي وحدته بو عالمي كثرتدر قيسو كثرت ايچنده درد وحدت سر اسينك يولو
هب دليلي رهنما هر شي هب اشيا وحدته سكا وحدت ديديكم توحيدي صرفدر اي اولو
ادم اولي طاشينوب وحدت اوندن كلدي بر كثرت اوه قوندي قمو
دونيه ديرلر كلدي بر كثرت اوه قوندي قمو
دورت عناصر آدي روحي برآتا بندردي حق روحه امر ايلدي حق دنيا اوين سيرايت يورو
خاكي انس يلي صودن برسراي خلق اتدي حق قودي پنجره قبولر بو سرايه ذات هو
قدرت ايله يرتدي روح ايچون برخوب سراي بو سرايك ايچي خزنه جوهريله طو بطولو

عالمي غيب وشهادت شكل انسانده عيان
اون سكز بيك عالمي باش قصرينه چيقان كورو

انا رحمي كنش برجي درد اكلمز ايسك حالي اتا صلبي درر مفتا كنجي وحدتك الان
انا رحمي چلمش قابو سيدر عالمي غيبك اتا صلبي نه ظلمت اب وحيوان انده در پنهان
انا رحمي چلمش قابو سيدر عالمي غيبك اتا صلبنده در كشافي وحدا نيتك اي خان

انا رحمینه قبر اولدی یرادر اندہ حق اولاد — اتا صلبینده تابوت قرنی قبره طاشیر انسو جان

انا رحمنده جانسز صویه جان احسان ایدر الله — اومر دارجه صوی انسان ایدر قادر عظیم الشان

انا قرننده یاورتدی یرادن برزمان خلقی — یراده برزمانده قرنی بیرده قوالرین رحمان

انا قرنی کبی مقبره قرننده یرادر حق

بیزی اولکی کبی صکره ینه یاره در سبحان

اخرت ملکینی اکسک بعضی مرتبه ایدر — اخرتدن وارمی برکلمش دیو بیر هرزه لر

اخرتدن کلنی کوستر بکا دیر بعضی ایت — اخرتدن کلمک دی بیری سن ای بی بصر

عالمی غیبده دکلمی اخرت دیدکلری — غیب اولدن طاشینوب کلمدی خلق سرتسر

اخرت اویی باشقه کوزیله کورمک استین — شکل انساندہ اولان مرآته بقسین بک نظر

اون سکز بیک عالمه انسان اولدن دیو کیدر — بیجه صغدی نطفه بر قطره ده ای بشر

نطفه انسان ایدن قادر نه مقصود ایلسه — حشری انکار ایدنه نطفه همان الزام یتر

یعنی میت نطفه جان ویرن اول قادر اله

اولدوروب دیرکیرمکه عاجز میدر ای بی خبر

تکیم بو میوه دنیا فنا در یتر قورردالی — طلب قل میوه جناتی زنها ایتمه اهمالی

بو بیرکوک ایکی یاپراغی دوردر طوبا اغاجینک — ندر سن قورو بیراغی خزاندر دنیه احوالی

بوآی کون کیجه کوندز اولدی دورت یره اغمی طوبانك — جهان یرداليدر طوبانك اکلرسك اگر قالمی

ایکی یداصالدی طوبا عالمه تا عالمی غیب ددن — اول ایکی یداله ایکی میوه درر بازیله قیش حالمی

ایکی یدانه چیچکدر بحر و بر طوبا اغاجنده — ندر میوه طوبا تاروغمورددر یغمی بالمی

شهادت عالمی آیینه سیدر عالمی غیبك — نباتات انس وجین غیب اویندر هب کشفی دلالمی

ویرر حقدن خبر هر شی قمو ذرات موجودات

نقابن اچدی وحدانیتك اول بهار فالمی

عالمی وحدته بو عالمی کثرت ددر قمو — کثرت ایچنده درر وحدت سرایینك یولو

هب دلیلی رهنما هر شی هب اشیا وحدته — سکا وحدت دیدیکم توحیدی صرقدر ای اولو

ادم اولی طاشینوب وحدت اوندن کلدی هب — دنیه دیرلر بر کثرت اوه تو ندی قمو

دورت عناصر ادی روحی بر انا بندی حق — روحه امر ایلدی حق دنیا اوین سیرایت یورو

خاکی اتش یلی صودن برسرای خلق ایدی حق — قودی پنجره قپولر بو سرایه ذات هو

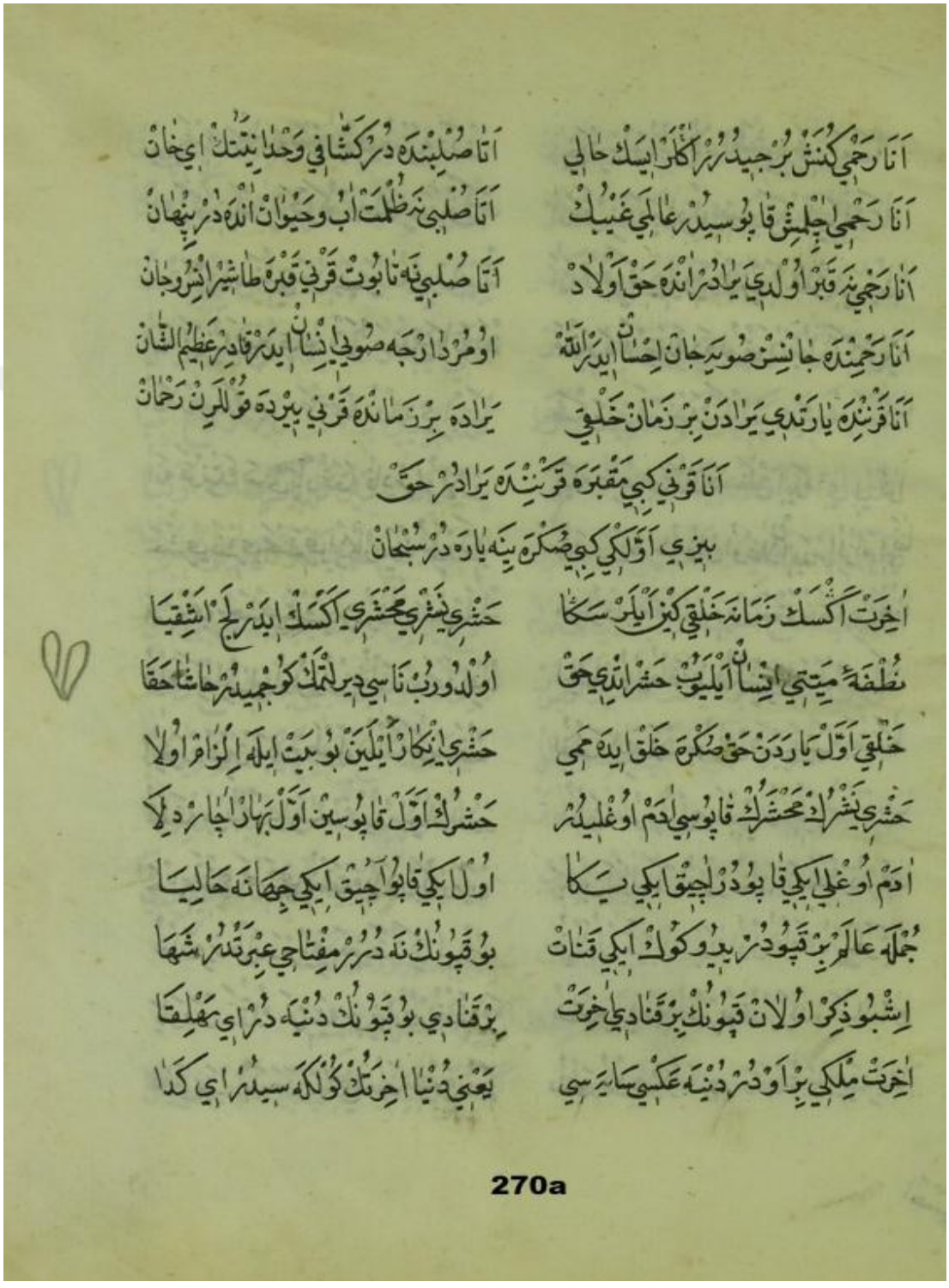
قدرت الیله یرتدی روح ایچون بر خوب سرای — بو سرایك ایچی خزنه جوهریله طو بطولو

عالمی غیب و شهادت شکل انساندن عیان

اوندن سکز بیك عالمی باش قصرینه جیقان کورو

انا رحمیدر حقدن خزینه سی ایا انسان — انا صلبیدر مفتاح کنجی وحدتك الان

انا

اَنا رَحمي كُنش بُرجيدُر اَكلَر ايسَك حالي — اَتا صُلبِنده دُر كشا في وَحدانيتَك اي خان
اَنا رَحمي اِچلِش قا بُوسيدُر عالمي غَيبُك — اَتا صُلبي نه ظُلمات اب وحيوان انده دُر پِنهان
اَنا رَحمي نه قبر اُولدي يَرادُر انده حق اَولاد — اَتا صُلبي نه تابوت قَرني قبره طاشير انسُر جان
اَنا رَحمِنده جانسز صُوري جان احسان ايدَر الله — اُو مُردار جه صُوري انسان ايدَر قادر عظيم الشان
اَنا قَرنِنده يارَتدي يَرادَن بُر زمان خَلقي — يَرادَه بُر زمانده قَرني بيُردَه قُولَرِن رَحمان

اَنا قَرني كبي مَقبَره قَرنِنده يَرادُر حق
بيزي اَولكي كبي صُكره بِنه يارَه دُر سُبحان

اُخرَت اَكسَك زمانه خَلقي كيز اَيلَر سكا — حَشري نَشري محشري اَكسَك ايدَر لَج اَشقيا
نُطفَهٔ ميتي انسان اَيلَيُوب حَشر ايدي حق — اُولدُورُب ناسي دِيرلَمَك كُوجمِيدُر حاشا حقا
خَلقي اَوَل يارَدَن حق صُكره خَلق ايده مي — حَشري اِنكار اَيلَين بُو بَيت ايله اِلزام اُولا
حَشري نَشر اِدَه مَحشَرَك قا بُوسي اِدَم اُوغلِيدُر — حَشرَك اَوَل قا بُوسي اَوَل بَهار اُچارُر دِلا
اِدَم اُوغلي اِيكي قا بُودُر اِچي قا بُوسي اِيكي سكا — اُول اِيكي قا بُو اَچيق اِيكي جِهانه حالِيا
جُملَه عالَم بُر قَبُودُر بيلِيُو كُولَك اِيكي قَنات — بُو قَبُونَك نه دُر مِفتاحي عِبرَتدُر شَهَا
اِشبُو ذِكر اُولان قَبُونَك بُر قَنادي اَخرَت — بُر قَنادي بُو قَبُونَك دُنيه دُر اي مَهلِقا
اَخرَت مِلكي بُر اُودُر دُنيه عَكسي سايه سي — يَعني دُنيا اَخرَتَك كُولَكه سيدُر اي كدا

ايري غيري اكلامه سن اخرتي دنيه دن
اخرت برادر دنيا طشي ايچي بقا

باش كوزيله اخرتي كور مك استين كشي
انه قرنده برادر ديغيني فكر ايده تا

مقبره ده خلقي حق ايچون برادر ديرايسك
انه رحمي كيبي پيرقرنده خلق ايده خدا

انه قرنده بيزي يوقدن برتدي يارهدن
مقبره قرنده يوقدن برادهكبريا

انه رحمنده بيزي حق ايچون دوزدي ابتدا
صكره پيرقرنده تكرار بيري دوزر ثانيا

انه قرنده سي يارتمغه قادر اولان
بينه عاجز مي مزار ده خلق ايده اي بي نوا

حشري نشري محشري انكار ايدن ملحد لري
انه دن هرطوغان اوغلان ايدر الزام اي فتا

هر بري برحشري محشر در طوغان معصوم ملوك
هرطوغان معصوم ديرز حقدن خبر برر هنما

نطفه كم انسان اولور اول نطفه ده محشر نهان
اشكار اول نطفه بر قوپمش قيامتدر دلا

اخرت غيبن مني برطملا نطفه كوسترر
نطفه ايچندن طوغان شمسي يقينه يقتسكا

نطفه ديدكلري انسان تخميدر انسان اولور
نطفه طور اولسه تجلي نور يله طوغان ضيا

حشري نشري محشري نطفه بوكون كورمين
يارين اعما حشر اولور نطفه نه محشر در بقا

نطفه بر طملا در ياي حقيقت كز ليدر
قوللرك حيران ايدن اول نطفه در يارتبنا

يارادن حقك خزينه سي نهاندر نطفه ده
نطفه بر دريادر بوقدر كنار اصلا اكا

عالمي عنبايله جنت باغي نطفه ايجره در
نطفه نك هر كوشه سي وحدت سرايينه بنا

احسن

احسن تقويمي نطفه لوحينه تصوير ايدن ... نه اولو خلاقي سبحانه اندر اولو صانع اي صفا

صوري تصوير ايتمده عاجز قمو نقاشلر ... اول مصور نطفده انساني تصوير ايدي تا

باخصوصا عالمي غيبدن كتورمدي قولرين ... انسه جثه بوشهادت عالمين ايدي عطا

جمله مخلوقات موجود اتي يوقدن ايدي وار ... عالمي غيبدن طاشيدي قولرين انه انا

غيب اوينه چكيلوب كيتمده بينه قولري ... كلدوكي يره بينه دوندبلر ارواح انبيا

بو مسافرخانيه قوندبلر ارواح كوجمكه ... برايكي كون سيره كلدبلر جهانه اولبا

ايلدي ازدوي وحدت بعضي بو ارواحلرك ... بعضي ارواح قلدي كثر تله اولوب عمري قضا

بعضي ارواح نقشينه الدنده دنيانك مدام ... كوج يراغن كورمدي يولدن قودي نفسي هوا

بعضي ارواحلر بو دنيانك فناسين اكلبوب ... اخرت يارا غينه بيل بغلدي صبح ومسا

دنيانك كوشكو سرايي دولتي خاب وخيال ... دنيه قون كوج اوي بركروان سرايدر اي هما

بنجه شدادي سراي بوش قلدي بايقوشلر اوتر ... بو اوغورسز دنيه دن وارمي عجب بولمش وفا

كله كبري بوكسك اوجه خاك اولور سن غم قرب ... بو اوغورسز دنيه چوقدن ديمه ني ايتدي فنا

دنيه يك آل ويمسه استدر اجدادر قورقوكرك

يا الهي قولرك حفظ ايله صفله دائما

صكين بو عالمي كون فسادي صمه شي ايجان ... اكر دنيا اولدي شي قلدي شاهلره دور زمان

بر ایکی کون عمر یحیون یقمه دینك قلعه سین زنهار — اجل قصابی عادلدر ایدر ظالملری قربان

جهان ظلمیله طولدی یارادن حقی اوتری خلق — هان قور قوم بویله بره کیجه جمله شهر سنان

دیمشلر بك صقین مظلومك اهندن سحر کاهی — کوکل یقمه یهلور سین کوکلر خانهٔ سبحان

اگر کافر سدهٔ خاطرجغن یقمه حذر ایله — بناء حقدر ادم اوغلی زنهار ایلمه ویران

کوکل یاپ یقمه استرسك اگر دولت کونیني — کوکل بیقان اولورسه قوبی مولادن ایا انسان

زمانه قومینك دیرسك کوکل یقمقدر کاری — ایچر سی طشره سی ظلمی ستمدن هب ایدر افغان

نه قور قرقلدی حقدن نه اوتانر انبیادن اه — که بلعم اخری یوقمی دیر ظلم ایلین نادان

بو حال اوزره قالورسه اورنالق قویدی قیامت — اولی الامره اطاعت امر اولنمش عسکری شیطان

براسلامبول بکزقالدی انکده قومی هب عاصی — سپاهی یکیچری نامینه ایلر اشقیا طغیان

محمد امتیدر دیو دعوا ایلین ظالم — اطاعت ایلمز شرع شریفه دین ونه ایمان

الهی ظالمك حقندن احسان ایله کل یارب — ویر انصاف نفسیمز ظالملرینه جمله یا رحمان

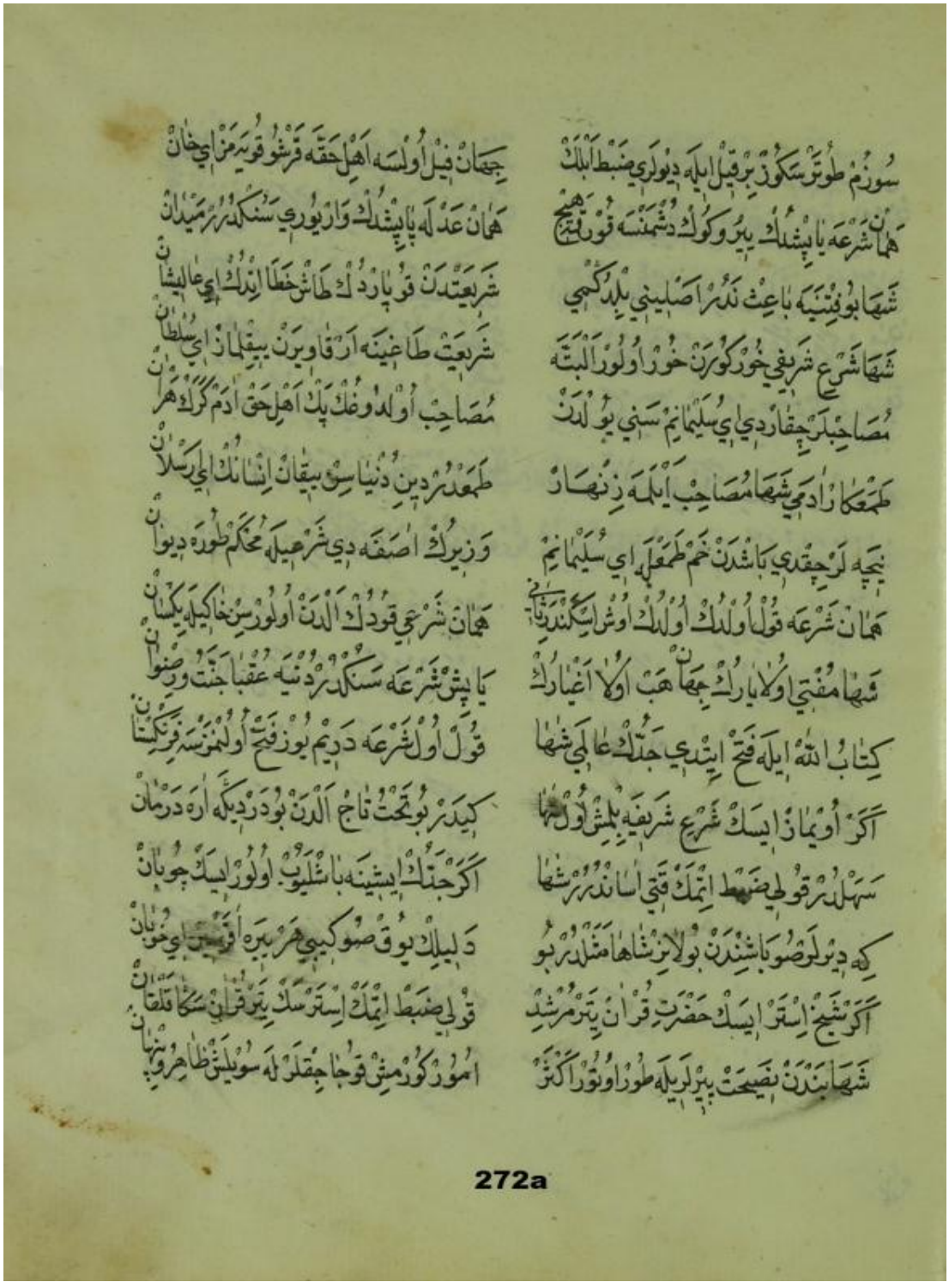
یوزادمدن بری ظلم انسه طفسان طقوزی طغمز — بری میل انسه عدله دینه خاینلر اولورسه شمان

براغزاولسه عالملر بوفتنه باصیلوردی هب — والا فرقه فرقه شمدی عالملرمز الان

برادم بر قلیله عالمی ضبط ایلمك قابل — والا شرعه مردانه یا پشمق استر اول مردان

که دیر بعض کشی تصحیحی کوجدر عالمك شمدی — دیرم بن ان یشاء الله جهان اصلاحی بك اسان

سوزنم

سوزم طوتر سکوز برقیل ایله دیولری ضبط ایلک ... جهان فیل اولسه اهل حقه قرشو قویمز ایخان
هان شرعه پاپشدک ییرو کوک دشمنسه قورقمیه ... هان عدله پاپشدک وار یوری سنکله رمیدان
شها بو فتنیه باعث ندر اصلینی بلدکمی ... شریعتدن قوپاردک طاشدی خطا ایدک ایعالیشان
شها شرع شریفی خورکورن خور اولور البته ... شریعت طاغینه ارقاویرن بیقلمان ایسلطان
مصاحبلر چقاردی ایسلیمانم سنی یولدن ... مصاحب اولدوغک پک اهل حق ادم کرک هران
طمعکار ادمی شها مصاحب ایلمه زنهار ... طمعکار دین دنیاسن بیقان انسانک ایرسلان
نجه لر چقدی باشدن خم طمعلر ایسلیمانم ... وزیرک اصفه دی شرعیله محکم طوره دیوان
هان شرع قولدک اولدک اولدک اوش اسکندر ثانی ... هان شرعی قودک الدن اولور سن خاکیله یکسان
شها مفتی اولایارک جهان هب اولا اغیارک ... یاپش شرعه سکندر دنیه عقبا جنت ورضوان
کتاب الله ایله فتح ایدی جدک عالمی شها ... قول اول شرعه دریم یوز فتح اولمزسه فرنکستان
اکر اویماز ایسک شرع شریفه بلمش اولرسها ... کیدر بو تخت تاج الدن بودر دیکه اره درمان
سهلدر قولی ضبط ایتمک قتی اساندر شها ... اکر جدک ایشینه باشلیوب اولور ایسک جوبان
کیه دیر لر صوباشندن بولانر شاها مثلدر بو ... دلیلک یوق صوکیسی هر بیره اقرینی ایخوبان
اکر شیخ استر ایسک حضرت قرآن یتر مرشد ... قولی ضبط ایتمک استرسک یتر قرآن سکا قلقان
شها بندن نصیحت پیر لریله طور اوتور اکثر ... امور کورمش قوجا جقلر له سویلش ظاهر و پنهان

شهانامه اوغلان اوشاقلر رأی تدبیر ایله زینهار
شهانامه اوغلان اوشاقلر رأی تدبیر ایله زینهار

شها عاقل عدو یکدر دیمشلر عقلی یوق دوستدن شها نادان دوست طوتمیان عالم قرا جاهلدر اول ترکمان
شها عاقل کیمه دیرلر اولورسه عاملینه عامل اوقیوب طوتمیان عالم قرا جاهلدر اول ترکمان
شها عاقل کیمه دیرلر دیه حق قورقسیه خلقدن شها قورقو بو خلقدن شراکبر اکلسک عرفان
شها بو کوردوکوك خلقی جهان ظل وخیال در یرادن تکریدن قورق خلقی سندن قورقوده دیان
شها سن قورقسك حقدن سنی حق قورقوده خلقدن بوسوزقرا ایله ثابت اکر استرایسك برهان
شها تقوا یه یا پش خلق عالم ضبط اولنمز سه دیرلر یوزبنی یوزبیك پاره ایله دك سرمیدن قان
شها تقوا اندر دیرسك رعایت ایله شرعه یك کوز اول شرعه اولالر انس وجن هپ امریکه فرمان
شها تقوا اصل نه تکریدن قورقو در تقوا شها تقوا سی محکم شاهه مغلوبدر هپ انس وجان
شها تقوا سز اولان پادشاه شه مات اولور البت عدالت قل عجم شاهی اولاحنکاریه سکبان
شها اندر عدالت دیرایسك کبری هوادن کیمج شها سنی کدابیل پادشاهك اول عظیم الشان
صفتین قوللاریخ جوز کورمه حقك مرحمت ایله طوتك امریخ حقك حق دیدی بالعدل والاحسان
برایکی کون عمر جون اخرتك یقه حنکاریم دیدی حق کل شی هالك کل من علیها فان
شها جدی عظامك راهینه کیدرایسك مژده اکر تمکسینه کیدرسك بولنمز خستکه لقمان
وشاورهم دیدی حق مشورت قل اهل شرعیله کتاب خانهٔ شرعه سور برزك مفتیه اول امان

شهاعازایله عالملری کتور زیارت قل — مراد ایله پادشاهلقیه دلیل ایله سکا قران

شهابول اهل حقی اهل حق بلمزم دیرسک — شهاقورقیه سندن قورقه حقدن اهل حق اولان

وزیرو پادشاه کورنمز اهل حق اولان کوزه — دریغا قلدی نادیر حقی سویلر مظهری فرقان

الهی خاب وغفلتدن اویاندیرآل عثمانی — حبیبک حرمتی یتیم مرادی فیضلندیت صیوان

الهی بزکلک حقی ویره ظالملره انصاف — نظر قل آل عثمان اوغلی ارشادینه یاسبحان

الهی صایم اولان قوللارک حرمتینه اولسون

ویرانصاف نفسیمز قورد لارینه هب ناسه یارحمان

273a

بني دكله اي شاه جهان — حضرتك كلدم اويارماغه اويان

سني سلطان ايدن الله صغين — سيف عدلي اله الي ارسلان

عالم كوني فساد دن دون يوز — عالمي باطنيكه اول سلطان

خاتم شرعي الورسك دستكه — اولاسين كونه سليمان زمان

سوزومي طوت ديديكم اولمزسه — دريمي بوزبكا هيچ ويرمه امان

ديولرك ضبطينه عاجزسك اكر — حق رضاسيني كوزت يك هر آن

شوقدر شرعه بيون ويركي شها — امريكه رام اولاهب انس وجان

حق يولنده ديوي زندن قورقمه — خاتمك جنيدن آل تا اسان

خاتمك شاه اولالي جينده ايدي — ملكك انكجون اولوبدر ويران

اومادم اصفي حق ويردي سكا — اسمي تأثيري اميديم اي خان

حسن ظن اوزره درر خاصيله عام — اسمي ميم اولانه ناس اي مردان

حسن خلقينه هله قايل خلق — يوق ديديلر هله مغروري نشان

تنقي ارده اولا مغروري غضب — بيز هلاك ايليه اني سبحان

تنقي حاكيمه اولا كبريله كين — كندي اوزفانينه كيرر اوهمان

حاكم اولانده كرك قلب سليم — حلمينه قول اولا ديوي شيطان

كمشيه

273b

كمسيه ايتمه تحقور لي غضب
اعتقادين بوزه دوست ودشمان

طمع خامي چقرکوکلکدن
سکا قول عاشق اولاهب انسان

انده کيم ايده قناعت بولاجوق
صابرکدر هر امورده ميدان

صبر ايدن کيشي پشيمان اولماز
عجله دن صفتي ابليس ايمان

اولدي رحماني تأني اولان ايش
صابرك امرينه رامدر دوران

خيري اوزاتمه ايکن شرّه دونر
شري اوزات بتز اولا عدل احسان

کملي تيز نفس وغضبناك اولسه
عاقبت درديه بولماز درمان

هر کمك حوصله سي اولسه عظيم
اسم اعظم اوکوکلده پنهان

دشمنه دوسته مدارا ايله
بر قليله بديله کون ومکان

ايشيکي اشله محلنده شها
شر عيله اشله والا اي خان

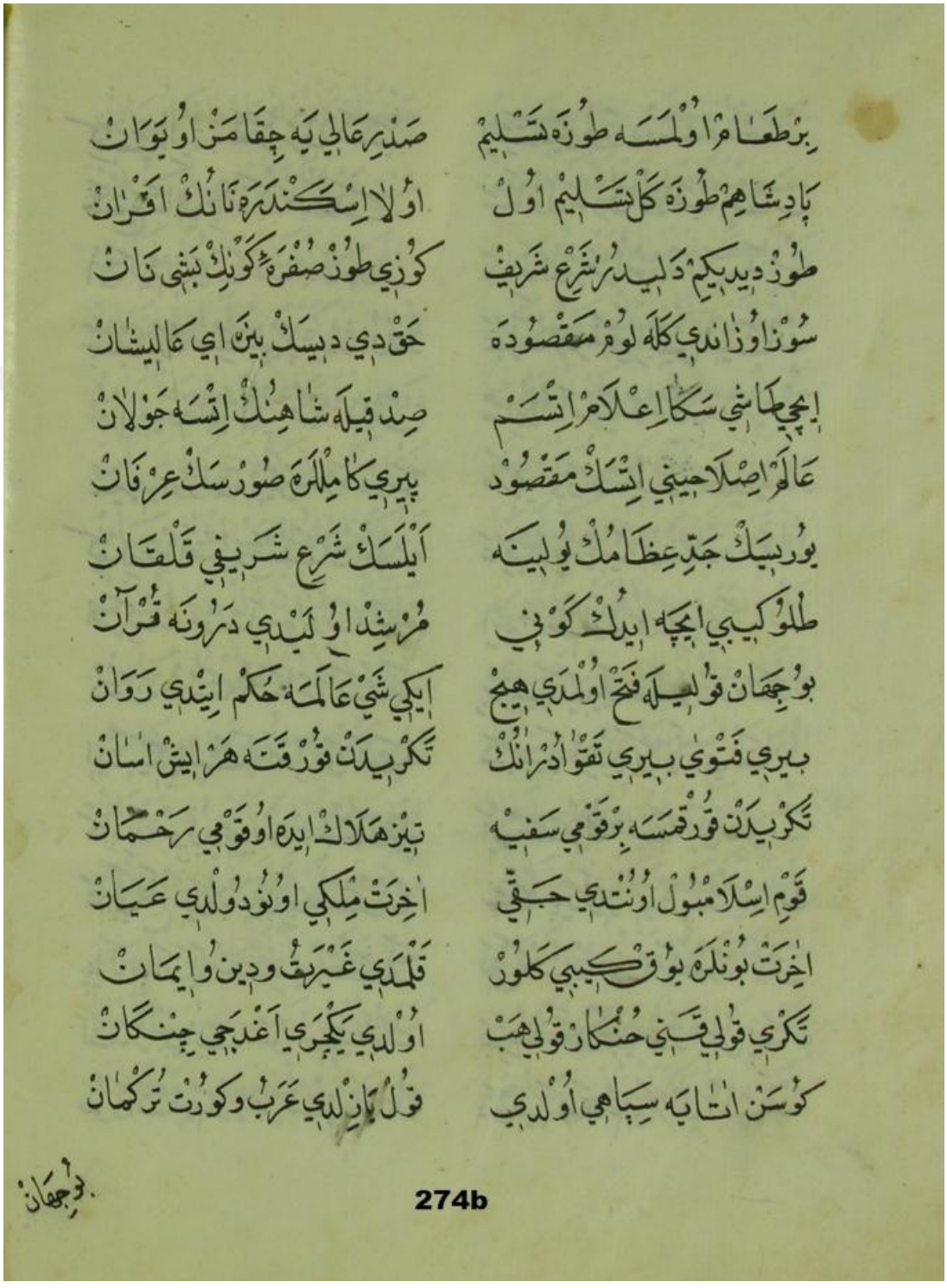
کله بر سوزومي طوت حنکاريم
ايله کل کاهيجه ايوق ديوان

عالمي فتح ايده سين بر کوندة
سکا پيرلري ايدرسك ياران

پيرلري ايله مصاحب اکثر
فتحي کونين ايسه مقصود آلان

نقدر آجي ايسه حق سوزي طوت
بحر شکر آجي طوز ايجره نهان

طوزه تسليم اولاهر فتي طعام
ذوقيله هضم ايدر اني اعيان

بِرْطَعَامْ اُولْمَسَه طُوزَه تَسْلِيمْ
صَدْرِ عَالِي يَه چِقَامَزْ اُويَانْ

پَادِشَاهِمْ طُوزَه كَلْ تَسْلِيمْ اُولْ
اُولَا اِسْكَنْدَرَه نَانُكْ اَقْرَانْ

طُوزْ دِيدِيكِمْ دَلِيلِ شَرْعِ شَرِيفْ
كُوزِي طُوزْ صُفْرَه كُونِكْ بَشِي نَانْ

سُوزْ اُوزَانْدِي كَلَه لُومْ مَقْصُودَه
حَقْ دِي دِيسَكْ بِينْ اِي عَالِيشَانْ

اِيچِي طَاشِي سَكَا اِعْلَامْ اِتْسَمْ
صِدْ قِيلَه شَاهِنُكْ اِتْسَه جَوْلَانْ

عَالَمْ اِصْلَاحِيمِي اِتْسَكْ مَقْصُودْ
پِيرِي كَامِلْ مَه صُورْ سَكْ عِرْفَانْ

يُورِيسَكْ جَدِّ عِظَامُكْ يُولِينَه
اَيْلَسَكْ شَرْعِ شَرِيفِي قَلْقَانْ

طُلُوكِيبِي اِيچَه اِيدُكْ كُونِي
مُرْشِدْ اُولَيْدِي دَرُونَه قُرْآنْ

بُوجِهَانْ قُولِيلَه فَتْحْ اُولْمَدِي هِيچْ
اِيكِي شَيْ عَالَمَه حُكْمْ اِيتْدِي رَوَانْ

بِيرِي فَتْوِي بِيرِي تَقْوَادُرْ اَنُكْ
تَكْرِيدَكْ قُورْقَه هَرْ اِيشْ اَسَانْ

تَكْرِيدَنْ قُورْقَمَسَه بِرْقَوْمِي سَفِيهْ
تِيزْ هَلَاكْ اِيدَه اُوقَوْمِي رَحْمَانْ

قَوْمِ اِسْلَامْ بُولْ اُونْتَدِي حَقِّي
اَخِرَتْ مِلْكِي اُونُودُولْدِي عَيَانْ

اَخِرَتْ بُونَلَرَه بُوقْ كِبِي كَلُورْ
قَلْمَدِي غَيْرِيتْ وَدِينْ وَاِيمَانْ

تَكْرِي قُولِي قَنِي صُنْكَارْ قُولِي هَبْ
اُولْدِي يَكْجَرِي اَغْدَجِي چِنْكَانْ

كُوسَنْ اَتَايَه سِبَاهِي اُولْدِي
قُولْ يَازْلْدِي عَرَبْ وَكُوزْتْ تُرْكَمَانْ

بُوجِهَانْ

274b

بوجهان از قوليله فتح اولدي — قول چوغالدي هر بيرا ولدي ويران
قالق صباح اولدي اويان حنكاره — طشره قولدفترين اينانمه يمان
اخر تيكي شهايقدي بوقول — بوقولك چوقلوغي دينه نقصان
زنده نك كسمه عاوفه سني هيچ — مرده نك ويرمه يبرين اول چوبان
جمله قولدفترينى الايجرى — طشره ضبط جيلرى خاينن فتان
زنده قولك مرده هيچ يوق شها — بلمزم ايجدى قول آب وحيوان
براسامه اكر اولسه مرده — ايكى اوج يبرينه يازار نادان
مرده ء ايله خزينه ضبط ايت — بينه معمورا ولاملكى عثمان
قليجك جمله سيتده محبوس — دشمنى فتح ايده مى ان اوغلان
پيرلرى كتورا مورديده لرى — سوزلرين كوش ايدوبن ايت ازعان
پادشاهم قتى چوقدر خزنك — خاينن ايلدى هب الان تالان
مرده يغما لدى بيت المالى — كيردى دفن اولدى سيتده يلمان
نه مصيبت بو مصيبت شها — مرده زنده يه مواجب يكسان
بونلره بيته مى مواجبلر — اله علوفه اهلى قبرستان
پادشاهم بولمادكى بردوست — بودفينه اجر برضوان

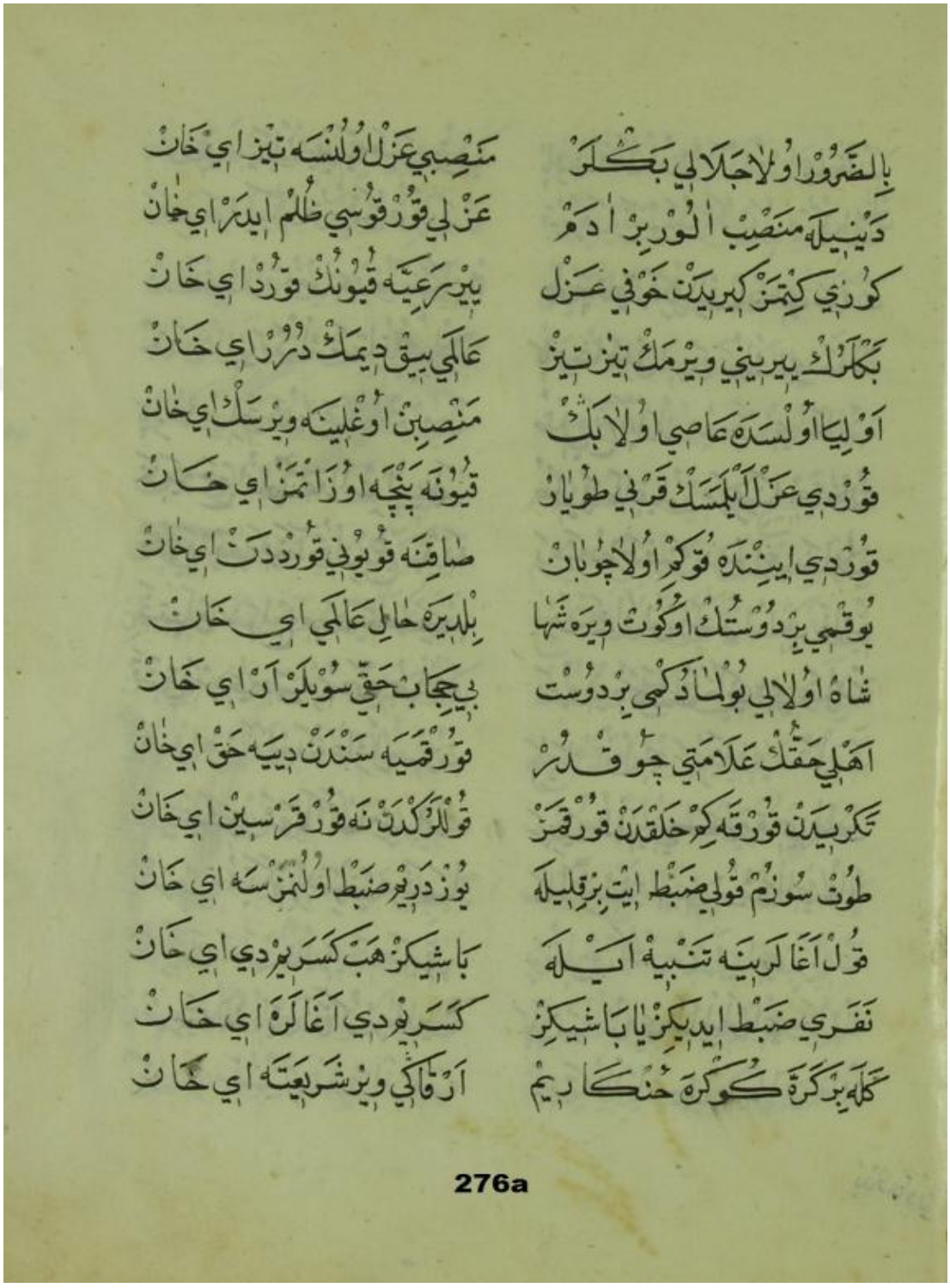
275a

هر سنه بش مصر خزینه سی بول — دفینه مژده آچیلور سه بو آن
بلمزم خاطری بن حقی دیرم — ماهو الحق بو در اتمم بهتان
غرضم خوف و رجام یوق قول دن — چکدیکم غیرتی دین ای خوبان
مژده ایلدی مراد خانی یتیم — غارت ایلدی بیت المالی یالان
پادشاهم بزه چوق ایله دعا — بر دفینه آچی ویردم سکا کان
یعنی مالا مالدر تک خرج ایت — بو دفینه دفتری قولده پنهان
مختری بوکون الورسک ایچری — پادشاه بوکون اولورسین سلطان
بر دفینه ده عدالت کوشکی — سیرک اولسون هفته ده دوتر دیوان
بر دفینه ویرمه منصبلری تیز — اهلی عزل ایتمه بش اون یل ای خان
ظالمه منصبی ویرقایرمز — عزل اولنمزسه دونر عدله اوجان
ایکی اوج صوجه لالاک قتل ایتمه — یدی قلهٔ ینجون یاپدی یاپان
قانی چوق دوکمه شها عمر ضرر — مشربک اولا محمدی همان

خانم الناس علی دین ملوکهم
صالح اول صالح اولا خلق جهان

بکلرک صالح اولا عزل ایتمه — هب جلالی یه سبب عزل ای خان

بالفرض

بالضرورا اولاجلالي بكلر
منصبي عزل اولنسه تيز اي خان

دينيله منصب الوريرادم
عزلي قورقوسي ظلم ايدرا ي خان

كورزي كتمز كيريدن خوفي عزل
پيرعيه قيونك قوردا ي خان

بكلرك پيريني ويرمك تيزتيز
عالمي سيق ديمك درر اي خان

اوليا اولسه عاصي اولابك
منصبن اوغلينه ويرسك اي خان

قوردي عزل ايلمسك قرني طويار
قيونه پنجه اوزاتمز اي خان

قوردي اينده قوكر اولاجوبان
صاقنه قويوني قوردرن اي خان

يوقمي بردوستك اوكوت ويره شها
بلديره حالي عالمي اي خان

شاه اولالي بولمادكمي بردوست
بي حجاب حقي سويلر ارا اي خان

اهلي حقك علامتي چوقدر
قورقميه سندن ديه حق اي خان

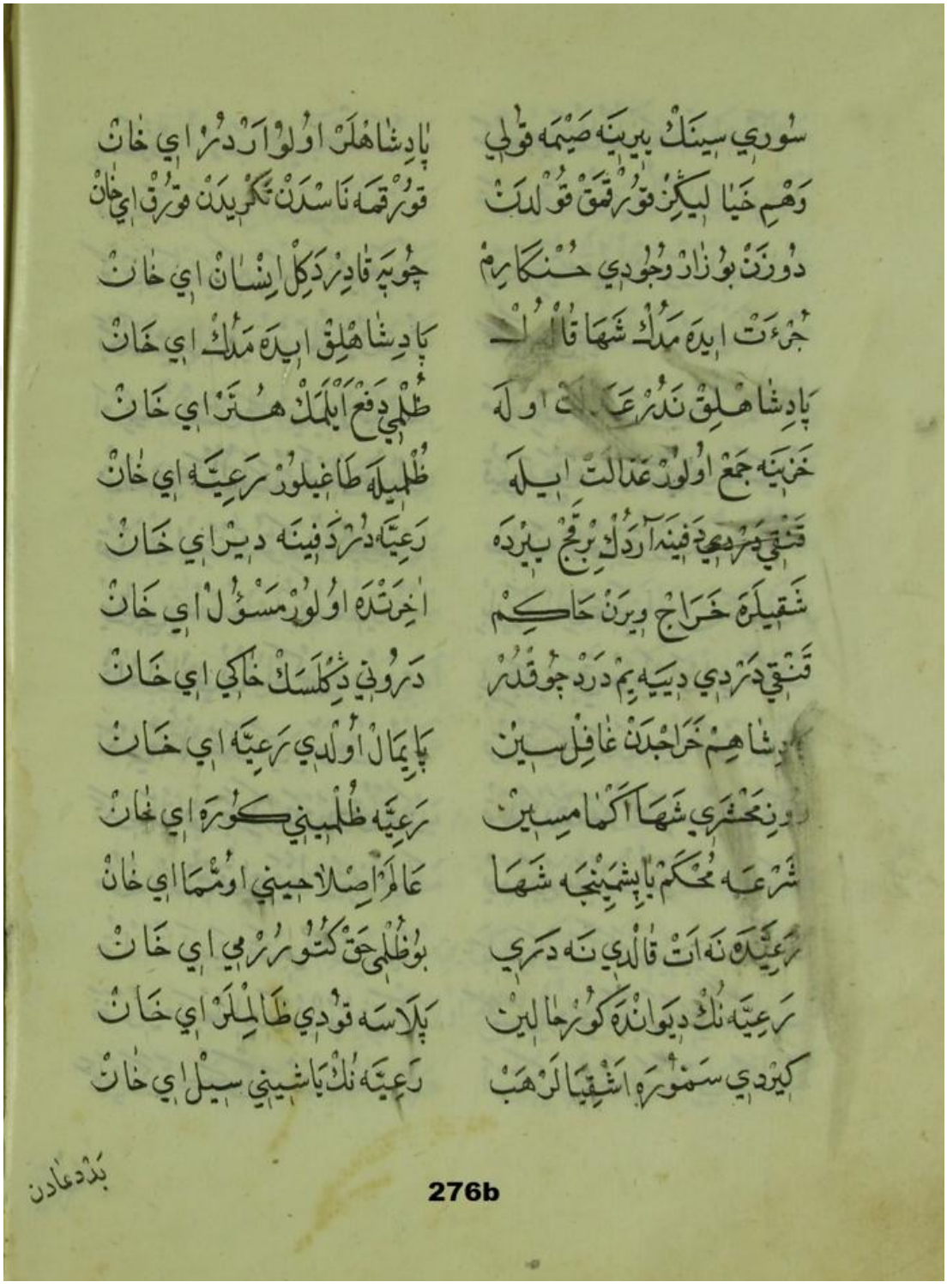
تكريدن قورقه كم خلقدن قورقمز
قولركدن نه قورقرسين اي خان

طوت سوزم قولي ضبط ايت بزقليله
يوزدريم ضبط اولنمزسه اي خان

قول اغالرينه تنبيه ايله
باشيكز هب كسريم دي اي خان

نفري ضبط ايديكز يا باشيكز
كسريم دي اغالره اي خان

كله بركره كوكره حنكاريم
ارقاكي ويرشريعتله اي خان

سوري سينك بيرينه صيمه قولي
پادشاهلر اولوارسه اي خان

وهم خيالي ليكن قورقمق قولدن
قورقمه ناسدن تكريدن قورق اي خان

دورندن بوزاردم وجودي حسنكارم
چوبه قادر دركل انسان اي خان

جرأت ايده مدك شها قالمه
پادشاهلق ايده مدك اي خان

پادشاهلق ندر عدالت اوله
ظلمي دفع ايلمك هنر اي خان

خزينه جمع اولور عدالت ايله
ظلميله طاغيلور رعيته اي خان

قنغي مرديه دفينه آردك برقچ پيرده
رعيته درد دفينه دير اي خان

شقيلره خراج ويرن حاكم
اخرتده اولور مسؤل اي خان

قنغي دردي ديسه يم درد چوقدر
دروني دكلسك خاكي اي خان

پادشاهم خراجدن غافل سين
پايمال اولدي رعيته اي خان

دين محشري شها اكما مسين
رعيته ظلمي كوره اي خان

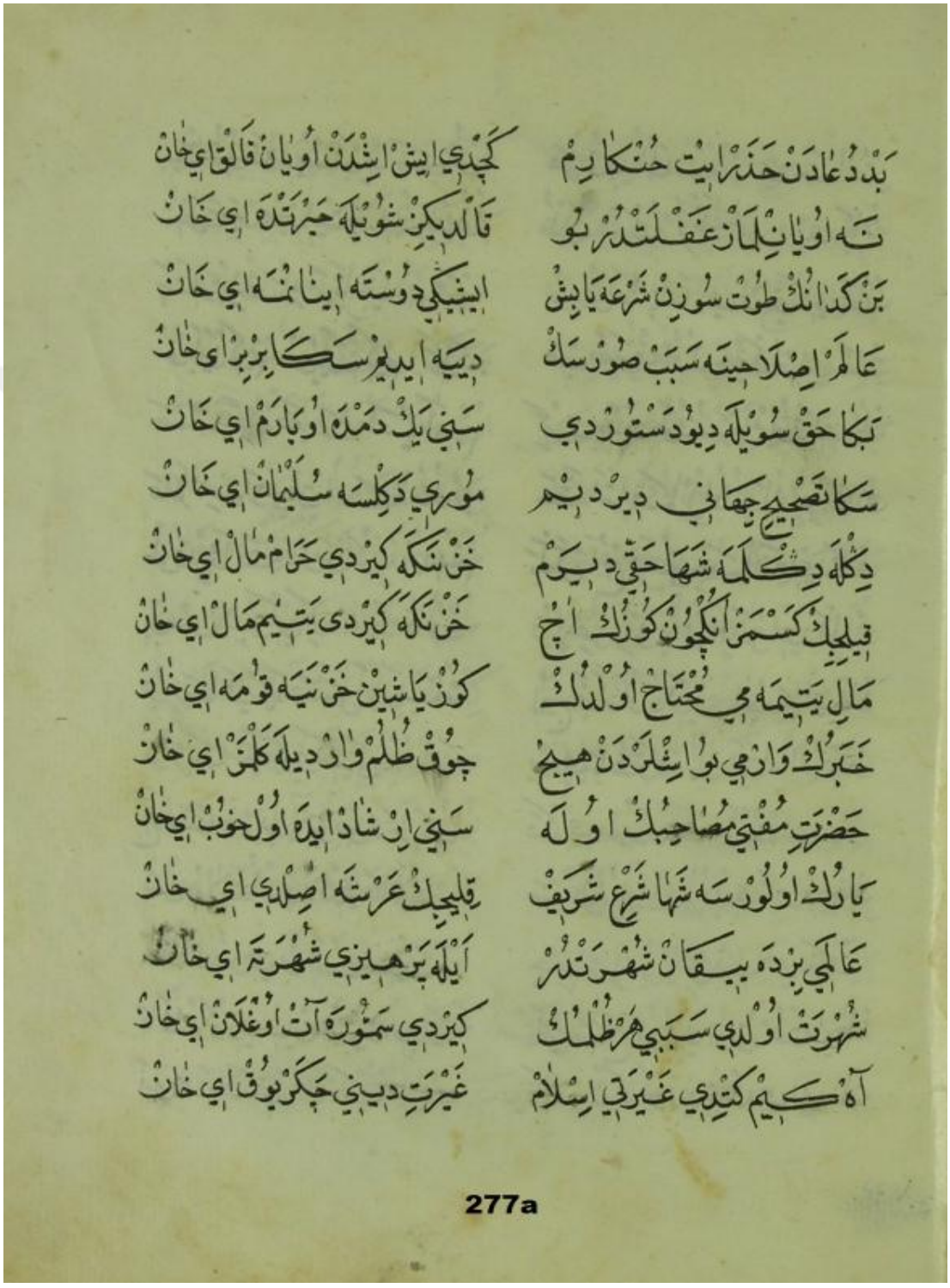
شرعه محكم باپشمنجه شها
عالم اصلاحيني اومما اي خان

رعيته نه ات قالدي نه درى
بو ظلمي حق كتورمي اي خان

رعيته نك ديواندر كورحالين
بلاسه قودي طالملر اي خان

كيردي سمورة اشقيا لرهب
رعيته نك ياشيني سيل اي خان

بدد عادن

بَدْ دُعَادَنْ حَذَرْ ايْتْ حُنْكَارِمْ
كَجْدِي ايشْ اِشْدَنْ اُويَانْ فَالْقْوَايْ خَانْ

نَه اُويَانْ لِمَازْ غَفْلَتْدَنْ بُو
قَالْدِيكِزْ شُوْيْلَه حَيْرَتْدَه اِي خَانْ

بَنْ كَدَانَكْ طُوتْ سُوزِنْ شَرْعَه يَابِشْ
ايشِيكِي دُوسْتَه اِينَانْمَه اِي خَانْ

عَالَمْ اِصْلَاحِينَه سَبَبْ صُورْسَكْ
دِيَه ايدِرْسَكَا بِرْبِرَاى خَانْ

بَكَا حَقْ سُوْيْلَه دِيُودَسْتُورْدِي
سَنِي يَكْ دَمْدَه اُوبَارَمْ اِي خَانْ

سَكَا تَصْحِيحِ جِهَانِي دِيرْدِيمْ
مُورِي دَكْلَسَه سُلَيْمَانْ اِي خَانْ

دِكْلَه دِكْلَمَه شَهَا حَقِّي دِيَوْمْ
خَنْ نَكَه كِيرْدِي حَرَامْ مَالْ اِي خَانْ

قِيلِجِكْ كَسْمَزْ اَنْكُجُونْ كُوزْكْ اَچْ
خَنْ نَكَه كِيرْدِي يَتِيمْ مَالْ اِي خَانْ

مَالِ يَتِيمَه مِي مُحْتَاجْ اُولْدُكْ
كُوزْ يَاشِينْ خَنْ نَيَه قُومَه اِي خَانْ

خَبَرُكْ وَارْمِي بُو اِشْلَرْدَنْ هِيچْ
چُوقْ ظُلْمْ وَارْدِيلَه كَلْمَزْ اِي خَانْ

حَضْرَتِ مُفْتِي مُصَاحِبُكْ اُولَه
سَنِي اِرْ شَادْ ايدَه اُولْ خُوبْ اِي خَانْ

يَارُكْ اُولُورْسَه شَهَا شَرْعِ شَرِيفْ
قِيلِجِكْ عَرْشَه اَصْلَدِي اِي خَانْ

عَالَمِي بِزْدَه بِيقَانْ شُهْرَتْدَرْ
اَيْلَه بَرْهَيزِي شُهْرَتَه اِي خَانْ

شُهْرَتْ اُولْدِي سَبَبِي هَرْ ظُلْمُكْ
كِيرْدِي سَمُورَه آتْ اُوغْلَانْ اِي خَانْ

آهْ كِيمْ كَتْدِي غَيْرَتِي اِسْلَامْ
غَيْرَتِ دِينِي چَكَرْ يُوقْ اِي خَانْ

277a

بيك غروشه ويرور لر بر ستور ... هر نوبي ظلمه التدرور اي خان

شهورته بر هيز ايت بر هيز ايده قول ... ظلمه شهرتدر قرنداش اي خان

بندم الهام ربانيدر هب ... بو ديل اتك پاره سي لاشئ اي خان

سويلين كيم سويلدن كيم اكلا ... هب تصرف اول حقيقدر اي خان

حسبة لله نصيحت ايلديم ... كيمسه دن خوف رجام يوق اي خان

عالم اصلاحي قتي اساندر ... حقه امّا قائل اولسك اي خان

طوته بر انه دومن كوندر ديم ... يلكن آج فتحي جهانه اي خان

پوصولاسز كي كردا بده قالور ... قولاغز سز يول النمز اي خان

بورسا ليله عمل ايلر يسك ... اوج فنركوز لرين اچدي اي خان

فورسه چكدير كميكي دشمانه ... يورى باشترده نك ايام اي خان

قج سنه در بولانيز بو در يا ... دكدي طور ولمغه نوبت اي خان

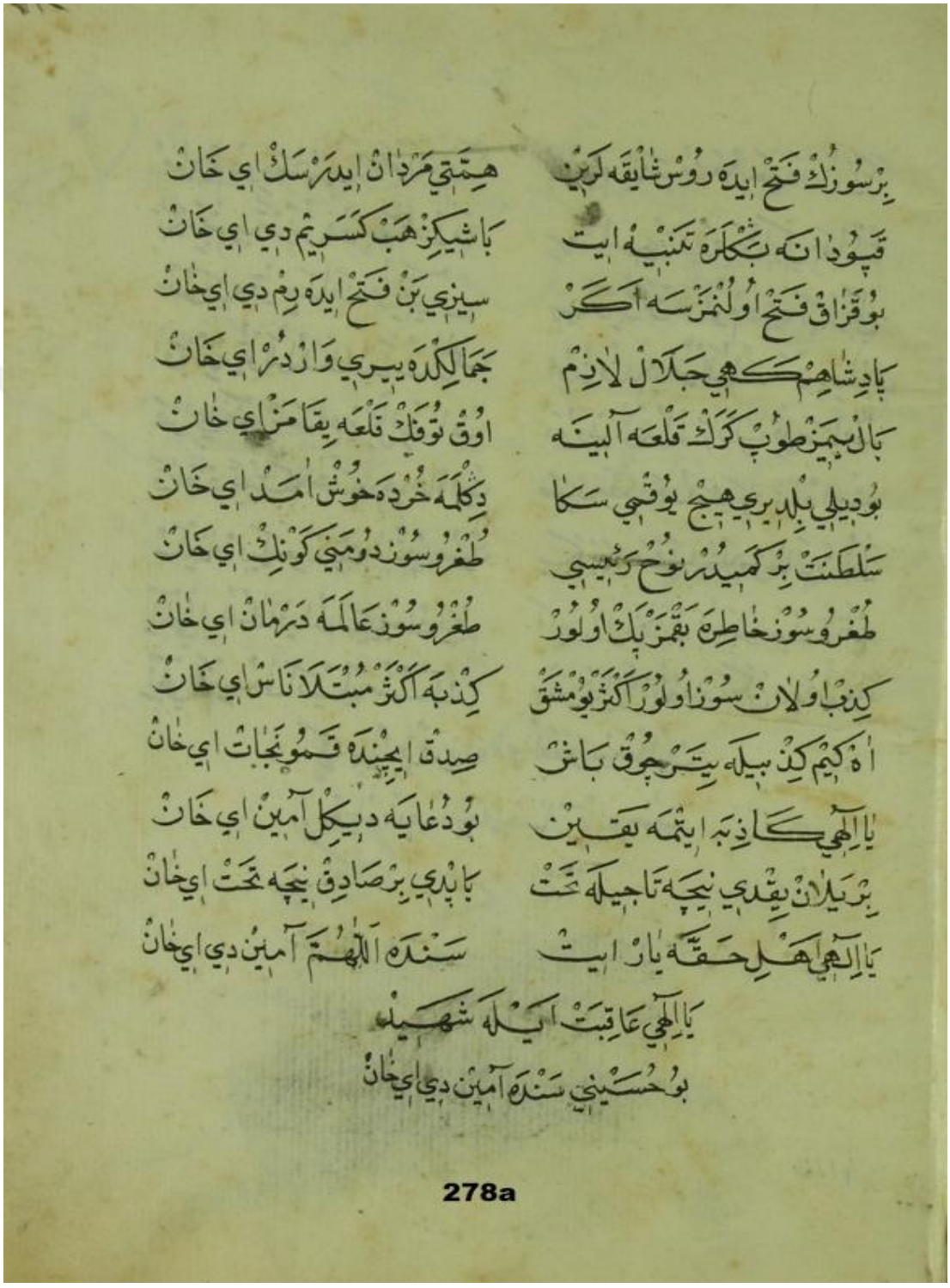
سن بولاندك بولاندي عالم هب ... سن طورلدك طورلدي ناس اي خان

عالمك روحي بولنمسه شها ... جسم عالم بولانر هب اي خان

عالمك كوزي سين اويومه پتر ... قالق صباح اولدي اوتور تحته اي خان

نبود انه قتي پك تنبيه ايت ... فاره غك كوكيني قازدي اي خان

277b

بِرْسُوزُكْ فَتْحْ ايدَهْ رُوسْ شَايِقَهْ لَرِينْ
هِمَّتِي مَرْدَانْ ايدَرْسَكْ اِي خَانْ

قَپُودَانَهْ بَكْمَزَهْ تَنْبِيهْ ايتْ
بَاشِيكَزْ هَبْ كَسَرِيمْ دِي اِي خَانْ

بُوقَزَاقْ فَتْحْ اُولُنْمَزْسَهْ اَكَرْ
سِيزِي بَنْ فَتْحْ ايدَهْ رِمْ دِي اِي خَانْ

پَادِشَاهِمْ كَهِي جَلَالْ لَازِمْ
جَمَالِكْدَهْ يِيرِي وَارْدُرْ اِي خَانْ

بَالْ يِيمَزْ طُوپْ كَرَكْ قَلْعَهْ آلِينَهْ
اُوقْ تُوفَكْ قَلْعَهْ يِقَامَزْ اِي خَانْ

بُودِيلِي بِلْدِيرِي هِيجْ بُوقِي سَكَا
دِكْلَمَهْ خُرْدَهْ خُوشْ اَمَدْ اِي خَانْ

سَلْطَنَتْ بِرْكَمِيدَرْ نُوحْ رَئِيسِي
طُغْرُوسُوزْ دُومَنِي كُونِكْ اِي خَانْ

طُغْرُوسُوزْ خَاطِرَهْ بَقْمَزْ بَكْ اُولُورْ
طُغْرُوسُوزْ عَالَمَهْ دَرْمَانْ اِي خَانْ

كِذْبْ اُولَانْ سُوزْ اُولُورْ اَكْثَرْ يُومْشَقْ
كِذْبَهْ اَكْثَرْ مُبْتَلَا نَاسْ اِي خَانْ

اَهْ كِيمْ كِذْبَهْ بِيلَهْ يِتَرْ چُوقْ بَاشْ
صِدْقْ ايچِنْدَهْ قَمُو نَجَاتْ اِي خَانْ

يَا اِلَهِي كَاذِبَهْ ايتْمَهْ يَقِينْ
بُودُعَايَهْ دِيكُلْ آمِينْ اِي خَانْ

بِرْ يَلَانْ يِقْدِي يِنِچَهْ تَاجِيلَهْ تَحْتْ
بَاشْ دِي بِرْ صَادِقْ يِنِچَهْ تَحْتْ اِي خَانْ

يَا اِلَهِي اَهْلِ حَقَّهْ يَارْ ايتْ
سَنَدَهْ اَللّٰهُمَّ آمِينْ دِي اِي خَانْ

يَا اِلَهِي عَاقِبَتْ اَيلَهْ شَهِيدْ
بُوحُسَيْنِي سَنَدَهْ آمِينْ دِي اِي خَانْ

278a

مُرادیم دوجهان یوق حقدن اوزگه
مُرادیم ویرمسین حق حقدن اوزگه

بکا رنج بیتر پس دوجهاندن
رضا سین ویره حق ایکی جهاندن

طمویه قوجنانه قوالهی
بیتر برکز قولوم دی یا الهی

اویاندیر قولرك خابدن الهی
اونوتدی قولرك سن پادشاهی

هوای نفسی ناسه ویرکل انصاف
درونی قولرك یارب قل صاف

قناعت تحتینه لحنکاری شاه ایت
صبر ملکینده روحی پادشاه ایت

سلیمان دیله صدقك خاتمین صون
سکندر عقله اخلاص خاتمین صون

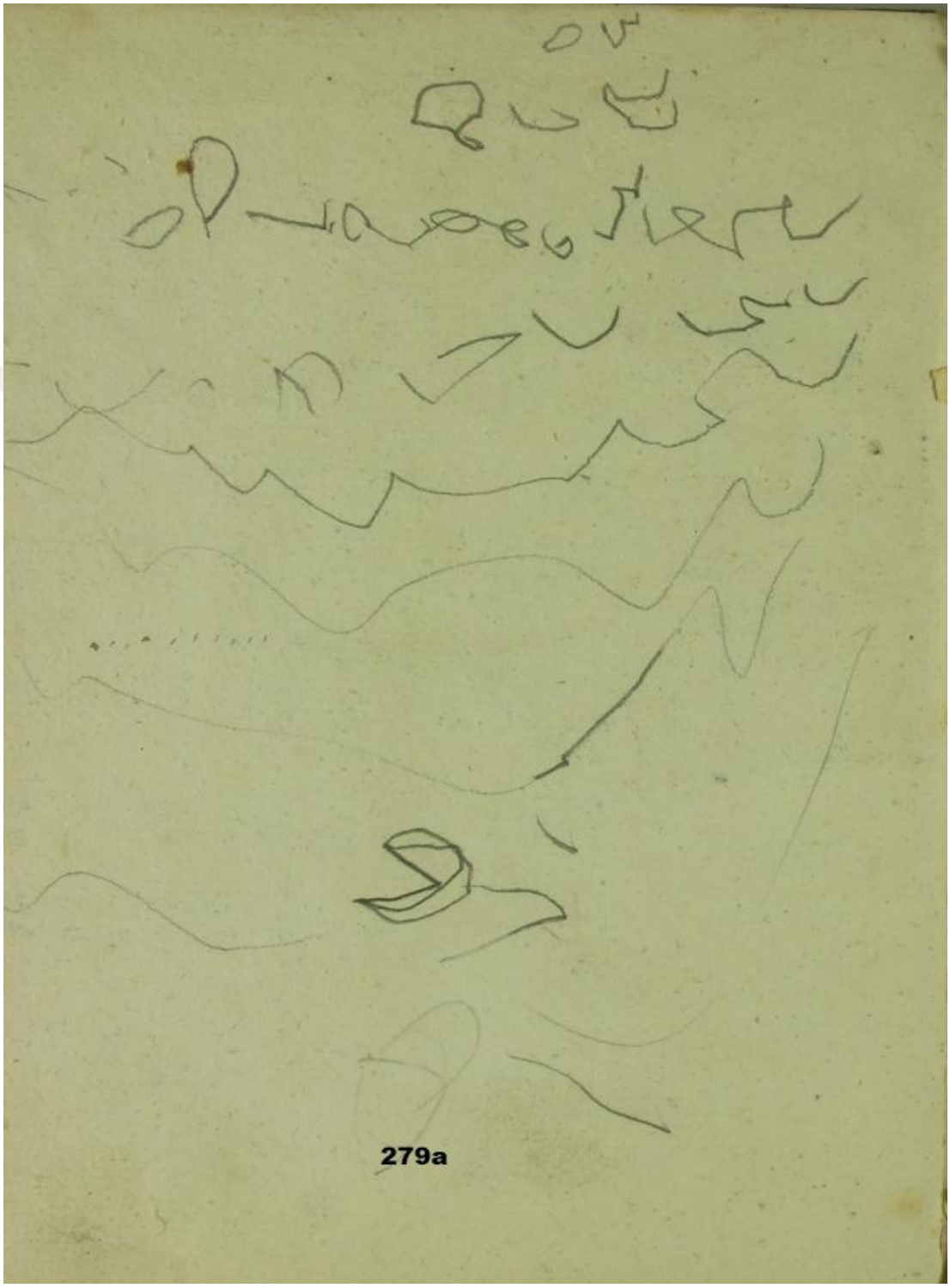
الهی ال عثمانی اویاندیر
الین ال غفلت اویقوسینه قاندیر

الهی نفسمز ایله مسلمان
صوك الا الله دیر ایکن ویره ایمان

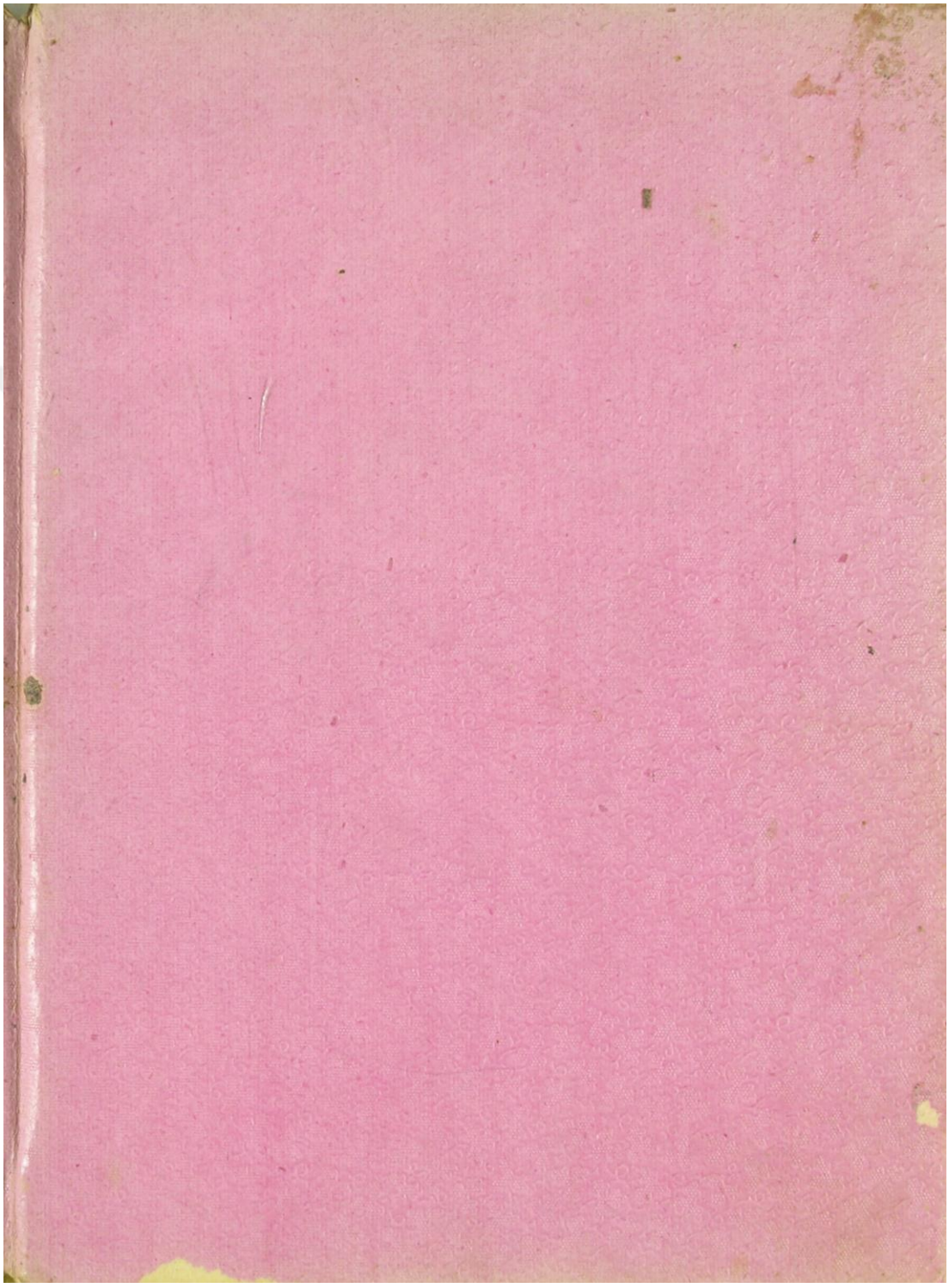
کیه بیك فرق بردهٔ ذی القعده بو مطلوب
چوطوغدی فاتحه احسان قل ای خوب

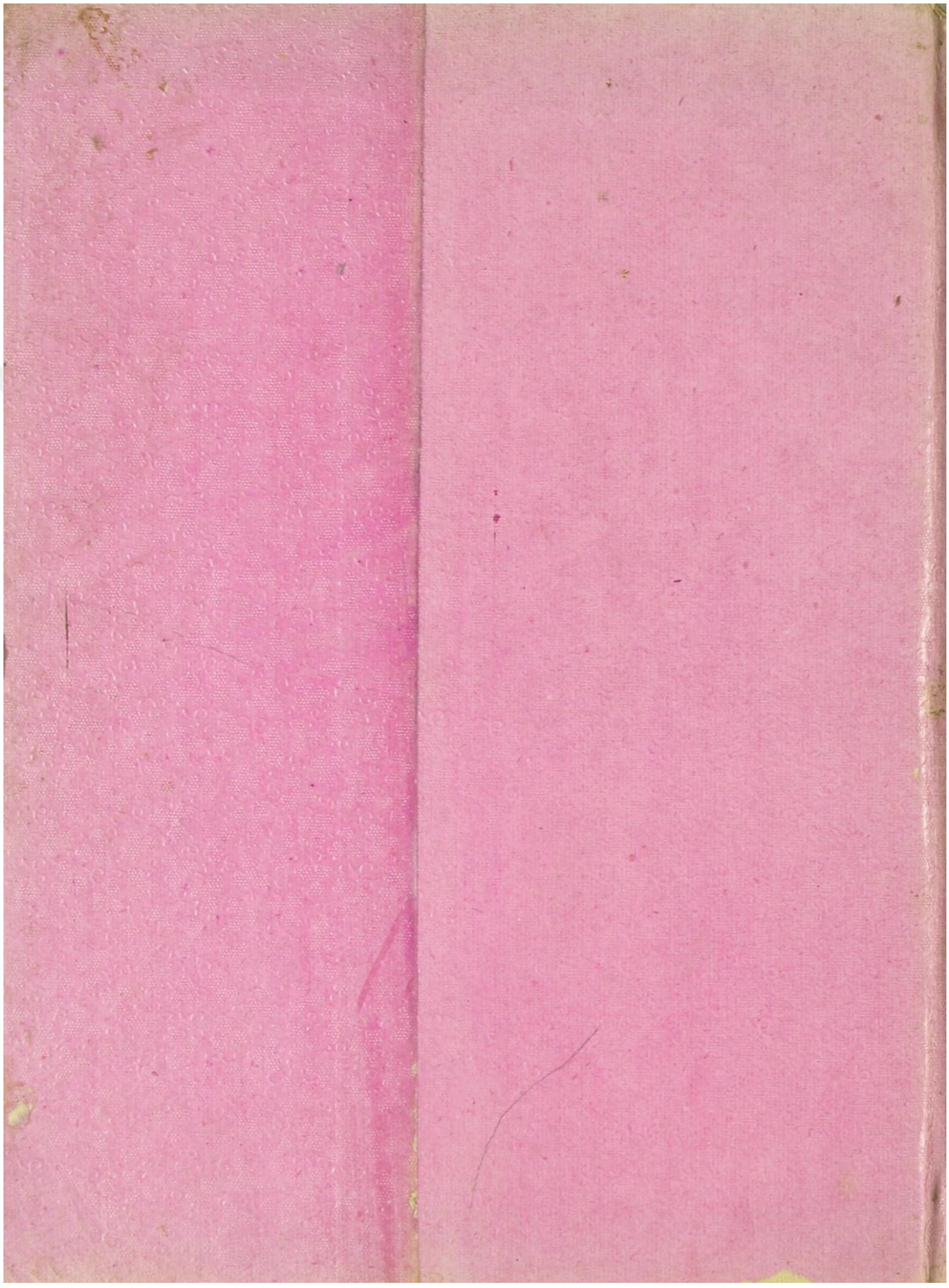
278b

54112

279a

1854